

วารสารบวรสหการศึกษา และมนุษยสังคมศาสตร์

JOURNAL OF BOVORN MULTI-EDUCATION AND
HUMAN SOCIAL SCIENCES
(JOB_EHS)
ISSN : 2730-3233 (ONLINE)

ปีที่ 5 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม – สิงหาคม 2567)
Vol. 5 No. 2 (May – August 2024)

Approved by TCI during 2020 - 2024

วารสารบรรณการศึกษาและมนุษยสังคมศาสตร์

Journal of Bovorn Multi-Education and Human Social Sciences

(JOB_EHS)

ISSN: 2730-3233 (Online)

ปีที่ 5 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม-สิงหาคม 2567)

Vol. 5 No. 2 (May-August 2024)

นโยบายและขอบเขตการตีพิมพ์ :

วารสารบรรณการศึกษาและมนุษยสังคมศาสตร์ (Journal of Bovorn Multi-Education and Human Social Sciences : JOB_EHS) มีนโยบายรับตีพิมพ์บทความในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสตร์ ศาสนา ศีลปสาส์น ศิลปศาสตร์ สังคมศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ และสาขาวิชาสหวิทยาการอื่นๆ

บทความที่ส่งมาขอรับการตีพิมพ์จะต้องไม่เคยตีพิมพ์ หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความในวารสารอย่างเคร่งครัด โดยอ้างอิงตามรูปแบบของ APA (นาม-ปี) รวมถึงเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสารฯ และเป็นบทความที่ไม่มีความหลายมากกว่า 25% ตามที่ถนนในโปรแกรม CopyCat ในเว็บ Thaijo2

ทัศนะและความคิดเห็นที่ปรากฏในบทความในวารสารฯ ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความ โดยไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของวารสารฯ

กระบวนการพิจารณาบทความ :

บทความที่ได้รับการตีพิมพ์ทุกบทความจะต้องผ่านการพิจารณาโดยผู้ทรงคุณวุฒิที่เชี่ยวชาญ 2 แบบ คือ
แบบที่ 1 บทความที่ได้รับการตีพิมพ์ทุกบทความจะต้องผ่านการพิจารณาโดยผู้ทรงคุณวุฒิที่เชี่ยวชาญ
อย่างน้อย 2 ท่าน ต่อ 1 บทความ แบบผู้ทรงคุณวุฒิและผู้แต่งไม่ทราบชื่อกันและกัน (double-blind review)
แบบที่ 2 บทความที่ได้รับการตีพิมพ์ทุกบทความจะต้องผ่านการพิจารณาโดยผู้ทรงคุณวุฒิที่เชี่ยวชาญ
อย่างน้อย 3 ท่าน ต่อ 1 บทความ แบบผู้ทรงคุณวุฒิและผู้แต่งไม่ทราบชื่อกันและกัน (double-blind review)

ประเภทของบทความ :

วารสารบรรณการศึกษาและมนุษยสังคมศาสตร์ เปิดรับตีพิมพ์ประเภทของบทความ คือ บทความวิจัย
(Research Article) และบทความวิชาการ (Original Article)

ภาษาที่รับตีพิมพ์ :

วารสารบรรณการศึกษาและมนุษยสังคมศาสตร์ เปิดรับบทความที่เป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

กำหนดออก :

วารสารบรรณการศึกษาและมนุษยสังคมศาสตร์ มีกำหนดออกตีพิมพ์ 3 ฉบับ ต่อปี (ราย 4 เดือน) ดังนี้
ฉบับที่ 1 เดือน มกราคม - เมษายน (กำหนดออก เดือนเมษายน)
ฉบับที่ 2 เดือน พฤษภาคม - สิงหาคม (กำหนดออก เดือนสิงหาคม)
ฉบับที่ 3 เดือน กันยายน - ธันวาคม (กำหนดออก เดือนธันวาคม)

ที่ปรึกษา :

พระเดชพระคุณ พระครูภาวนาอินทวงศ์ (เถลี่ย อินทวโส), ดร.
เจ้าอาวาสวัดหนองบัวหึง

บรรณาธิการ :

พระครูปลัดสุรวุฒิ สิริวฑฒโก (อุกฤษโซค), ดร.
Phrakrupalad Suravut Sirivaddhako (Ukitchock), Dr.

ผู้ช่วยบรรณาธิการ :

ดร.ศุภกัญญา ศรีคำไทย
Dr. Sukpinya Srikomthai

กองบรรณาธิการ :

พระเมธาวิสัยรส (สุเทพ พุทธจรรยา), รองศาสตราจารย์. ดร.
Phramedhaviniyaros (Suthep Buddhachanya), Assoc. Prof. Dr.
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
Mahamakut Buddhist University, Thailand

พระมหามงคลกานต์ จิตธมโม, รองศาสตราจารย์ ดร.
Phramaha Mongkhokan Khangphanom, Assoc. Prof. Dr.
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

พระมหาญาณวัฒน์ จิตวฑฒโน, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.
Phramaha Yannawat Thitavaddhano, Asst. Prof. Dr.
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

รองศาสตราจารย์ ดร.อานวย เดชชัยศรี
Assoc. Prof. Dr. Amnuay Detchaisri
มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
Bansomdejchaopraya Rajabhat University, Thailand

รองศาสตราจารย์ ดร.มารุต พัฒนาผล
Assoc. Prof. Dr. Marut Patphol
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
Srinakharinwirot University, Thailand

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญเชิด ชำนิศาสตร์
Asst. Prof. Dr. Booncherd Chamnisast
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุทัย สติมัน
Asst. Prof. Dr. Uthai Satiman
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมหมาย ปวะบุตร
Asst. Prof. Dr. Sommai Pavaboot
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
Suan Sunandha Rajabhat University, Thailand

ดร.เสนห์ เดชะวงศ์
Dr. Saneh Dechawongse
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
Mahamakut Buddhist University, Thailand

ดร. กฤษณา นันทเพ็ชร
Dr. Krisda Nantapetch
มหาวิทยาลัยบูรพา
Burapha University, Thailand

ดร.ลำพอง กลมกุล
Dr. Lampong Klomkul
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

ฝ่ายจัดการ :

นางสาวสาคร หาญแท้

นายชานนท์ วิเศษศิริ

ฝ่ายกฎหมาย :

นายณพกฤษ ทรัพย์แก้วยอด

เจ้าของวารสาร :

วัดหนองบัวหึ่ง ตำบลดอนทราย อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี 70140
โทรศัพท์ : 099-1916295

สำนักงานกองบรรณาธิการ :

วารสารบวรสหการศึกษาและมนุษยสังคมศาสตร์
วัดหนองบัวหึ่ง ตำบลดอนทราย อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี 70140
โทรศัพท์ : 099-1916295, 099-6166595, 095-5426695
E-mail: ukitchock@gmail.com
https://so03.tci-thaijo.org/index.php/JOB_EHS

วารสารบวรสหการศึกษาและมนุษยสังคมศาสตร์

Journal of Bovorn Multi-Education and Human Social Sciences (JOB_EHS)

ISSN: 2730-3233 (Online)

บทบรรณาธิการ

วารสารบรรณการศึกษาและมนุษยสังคมศาสตร์ (Journal of Bovorn Multi-Education and Human Social Sciences: JOB_EHS) ฉบับนี้เป็น ปีที่ 5 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม – สิงหาคม 2567) โดยเนื้อหาบทความในฉบับนี้ประกอบด้วยบทความวิจัยและบทความวิชาการ โดยกองบรรณาธิการได้ตระหนักถึงคุณภาพวารสารตามกรอบการประเมินคุณภาพวารสารเป็นอย่างดีจึงได้คัดเลือกกลั่นกรองบทความให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานการประเมินคุณภาพวารสารในฐานข้อมูล TCI

วารสารบรรณการศึกษาและมนุษยสังคมศาสตร์ ได้รับผลการพิจารณาคุณภาพวารสารเพื่อเข้าสู่ฐานข้อมูล TCI พ.ศ. 2566 จากศูนย์ TCI ได้ถูกจัดให้เป็น วารสารกลุ่มที่ 2 (การรับรองคุณภาพของวารสารตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2566 ไปจนถึงวันที่ 31 ธันวาคม 2567) ซึ่งเป็นกำลังใจให้แก่กองบรรณาธิการในการพัฒนาวารสารให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้นต่อไป และเพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับการปรับกลุ่มคุณภาพวารสารในรอบใหม่ในปี

กองบรรณาธิการ ขอขอบคุณผู้เขียนบทความที่เป็นนักวิชาการ นักวิจัย และนักศึกษาทุกท่านที่ได้ให้ความสนใจเขียนบทความเพื่อลงตีพิมพ์ และหวังว่าจะได้รับความสนใจจากผู้เขียนบทความทุกท่านในโอกาสต่อไป และกองบรรณาธิการ ขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านเป็นอย่างสูงที่ให้อนุเคราะห์ในการอ่านประเมินต้นฉบับ

สุดท้ายนี้ กองบรรณาธิการหวังอย่างยิ่งว่า บทความที่ได้ตีพิมพ์ในวารสารจะเป็นประโยชน์ต่อท่านผู้อ่าน และเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาองค์ความรู้ทางการศึกษาใหม่ให้เกิดขึ้น หากท่านผู้อ่านมีข้อเสนอแนะในการพัฒนาวารสารให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น กองบรรณาธิการ ขอขอบคุณและยินดีปรับปรุงตามข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาวารสารให้ดียิ่งขึ้นในโอกาสต่อไป

พระครูปลัดสุวรรณ์ สิริวิฑูรโก (อุกฤษโซะ), ดร.
บรรณาธิการวารสารบรรณการศึกษาและมนุษยสังคมศาสตร์

สารบัญ

หน้า

บทบรรณาธิการ

บทความวิจัย (Research Articles)

บทบาทการส่งเสริมการศึกษาสงเคราะห์ของพระครูภาวนาอินทวงศ์ (เฉลียว อินทวโส) 1-17

THE ROLE OF WELFARE EDUCATION MANAGEMENT OF PHRAKHU PHAWANA INTAWONG
(CHALIEO INDAWAUNGSO)

พระชยพล กลยาโณ (คีรี) Phra Chayapon Kanrayano (Kere)

พระครูวาทีวรวัฒน์ Phrakhru Wateeworawat

พระมหากังวาล ธีรธมโม Phramaha Kangwal Dhiradhammo

ศึกษาสภาพการบริหารสถานศึกษาสมรรถนะสูงของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดเมืองพัทยา
จังหวัดชลบุรี 18-26

STUDY THE CONDITIONS OF HIGH-PERFORMANCE SCHOOL ADMINISTRATION
OF SCHOOL ADMINISTRATORS AFFILIATED WITH PATTAYA CITY, CHONBURI PROVINCE

ภัทรวดี เข้มแข็ง Phattharawadee Khemkheang

ระวิง เรืองสังข์ Rawing Ruangsanka

ลำพอง กลมกุล Lampong Klomkul

รูปแบบการบริหารงานบุคคลตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม
แผนกสามัญศึกษา เขต 3 27-41

PERSONNEL MANAGEMENT MODEL ACCORDING TO SAPPURISADHAMMA PRINCIPLES OF
PHRAPARIYATTIDHAMMA SCHOOL ADMINISTRATORS, GENERAL EDUCATION DIVISION 3

พระปลัดชัยรัตน์ ปิยสีโล (เกตุสุวรรณ) PhrapaladChairat Piyasilo (Ketsuwan)

เกษม แสงนนท์ Kasem Saengnont

สมศักดิ์ บุญปู Somsak Boonpoo

มาตรการป้องกันปัญหาอาชญากรรมกับนักท่องเที่ยวที่เข้าพักโรงแรม
ในเขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา 42-50

MEASURES TO PREVENT CRIME PROBLEMS WITH TOURISTS STAYING AT HOTELS
IN KHAO YAI NATIONAL PARK, PAK CHONG DISTRICT, NAKHON RATCHASIMA PROVINCE

พลอยริญญา ภัทรอิมอ้วน Ployrinya Phattharaimuan

ปิ่นณธร หอมบุญมา Pannathorn Hombunma

- การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันอาชญากรรม ในเขตพื้นที่ตำบลยี่ล้น** 51-64
อำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง
PUBLIC PARTICIPATION IN CRIME PREVENTION IN THE AREA OF
YILON SUBDISTRICT WISET CHAI CHAN DISTRICT, ANG THONG PROVINCE
จรณินท์ ศรีฉ่ำ Jararnin Sricham
ปัญญธร หอมบุญมา Pannathorn Hombunma
- รูปแบบการบริหารวัดสู่ความเป็นเลิศในประเทศไทย** 65-76
A MODEL OF TEMPLE DEVELOPMENT INTO EXCELLENCE IN THAILAND
พระมหาวิเชียร วชิรธมโม (พูลมนัส) Phramahawichian Wachirathammo (Poolmanat)
อินตา ศิริวรรณ Intha Siriwan
พีรวัฒน์ ชัยสุข Peravat Chaisuk
- ACADEMIC ADMINISTRATION GUIDELINES FOR IMPROVING TEACHING** 77-90
CHINESE WRITING THROUGH GAMIFICATION FOR VOCATIONAL HIGH SCHOOL STUDENTS
Zhang Meiqi
Nithipatara Balsiri
Kitpinit Usahol
Wannapa Phopli
Samith Jueajinda
Narongpon Aulpaijidlul
- ความรับผิดชอบอาญาและพระธรรมวินัยของพระภิกษุ :** 91-103
ศึกษากรณีพระภิกษุกระทำความผิดฐานฉ้อโกง
CRIMINAL LIABILITY AND DHARMA DISCIPLINE OF MONKS :
CASE STUDY OF THE MONK FRAUDULENT OFFENSE FRAUD
พระมหาอรุณพล ฐิตธมโม (โกมล) Pramaha Atthapol Thitadhammo (komol)
วรพจน์ ถนอมกุล Woraphot Thanomkul
ประเสริฐ ลิ้มประเสริฐ Prasert Limprasert
- กลยุทธ์การจัดการศึกษาตามหลักสารานิยธรรม 6 ของโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์** 104-114
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
EDUCATIONAL MANAGEMENT STRATEGIES ACCORDING TO SARANIYA DHAMMA OF THE
BUDDHIST SUNDAY SCHOOL OF MAHACHULALONGKORNRAJAVIDYALAYA UNIVERSITY
พระมหาสุภชัย ปิยธมมชโย (ติวเปี) Phramaha Suphachai Piyadhammajayo (Tivapee)
สมศักดิ์ บุญปู Somsak Boonpoo

ระวิง เรืองสังข์ Rawing Ruangsanka

**การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ด้านพุทธศิลป์ตามหลักไตรสิกขาสำหรับนักเรียนประถมศึกษา
สังกัดกรุงเทพมหานคร 115-127**

DEVELOPMENT OF LEARNING PROCESS IN BUDDHIST ART THE THREEFOLD TRAININGS FOR
ELEMENTARY SCHOOL STUDENTS UNDER BANGKOK METROPOLITAN ADMINISTRATION

ปราโมทย์ เมืองสังข์ Pramote Muangsung

สมศักดิ์ บุญปู Somsak Boonpoo

บุญเชิด ชำนิศาสตร์ Booncherd Chumnisart

**มาตรการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 ภายใต้สิทธิมนุษยชน
ของผู้ต้องขังภายในเรือนจำจังหวัดอ่างทอง 128-140**

MEASURES TO PREVENT THE SPREAD OF THE CORONAVIRUS DISEASE 2019
UNDER THE HUMAN RIGHTS OF INMATES IN ANG THONG PRISON

ศักดิ์ชัย เจริญพร Sakchai Charoenporn

ปณณธร หอมบุญมา Pannathorn Hombunma

ศึกษาวิเคราะห์พิธีกรรมการกินอ้อผญาของชาวอำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดพะเยา 141-152

AN ANALYTICAL STUDY OF THE KIN-OR-PHAYA CEREMONY OF
PHUSANG DISTRICT, PHAYAO PROVINCE

พระศราวุฒิ สิริวุฒโท (แก้วนันทะ) PhraSarawut Sirivuddho (Kaewnantha)

พระครูวรธรรมวิฑูรย์ PhrakhruWorawanviton

ชูชาติ สุทธะ Chuchat Sutta

**การบริหารงานสารบรรณด้วยระบบสนับสนุนการบริหารจัดการสถานศึกษา
ตามหลักสังคหัตถ์ 4 ของโรงเรียนบ้านนา “นายกพิทยากร” จังหวัดนครนายก 153-164**

DOCUMENT ADMINISTRATION WITH EDUCATION INSTITUTION MANAGEMENT SUPPORT
SYSTEM ACCORDING TO SANKHAHAVATTHU 4 PRINCIPLES OF BAN NA SCHOOL
“PRIME MINISTER PITTAYAKON”, NAKHON NAYOK PROVINCE

พรภินันท์ สิริปรีตานนท์ Pornpinan Siripreedanon

พีรวัฒน์ ชัยสุข Peerawat Chaisuk

เผด็จ จงสกุลศิริ Padet Jongsakulsiri

-
- แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามหลักทฤษฎีปาปนิคสูตร** 165-176
ของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มสหวิทยาเขตสวนเทพรัตน์ที่ปัทม์เฉลิมพระเกียรติ จังหวัดปทุมธานี
THE GUIDELINES FOR DEVELOPMENT OF THE 21th CENTURY LEADERSHIP SKILLS
ADMINISTRATORS BASED ON THE TUTHIYAPAPHANIKHASUTTA IN THE GROUP
UNITED CAMPUS OF SUAN THEPPARAT THIPTAI CHALOEM PHRAKIAT PATHUM THANI
แพรวพรรณ กองพิมพ์ Praewpan Kongpim
ลำพอง กลมกุล Lampong Klomkul
สมศักดิ์ บุญปู Somsak Boonpoo
- DEVELOPING ACADEMIC ADMINISTRATIVE GUIDELINES FOR INTEGRATED** 177-187
DANCE AND MUSIC TEACHING MODULE FOR PRIMARY SCHOOL STUDENTS:
A CASE STUDY OF YUELANSHAN EXPERIMENTAL PRIMARY SCHOOL
Zhang Jiaxuan
Nithipatara Balsiri
Kitpinit Usaho
Samith Jueajinda
Wannapa Phopli
Narongpon Aulpaijidlul
- การจัดการงานสาธารณูปการของคณะสงฆ์ ตำบลนางแก้ว อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี** 188-202
THE CONSTRUCTION MANAGEMENT OF SANGHA IN NANG KEOW
SUB-DISTRICT, PHOTHARAM DISTRICT, RATCHABURI PROVINCE
พระดำรงค์ สุปัญญา (ธรรมาวาส) Phra Dumrong Supanyo (Turavong)
พระมหากังวาล ธีระธมโม Phramaha Kangwal Dhiradhammo
พระครูวิสุทธาจารย์นันทคุณ PhrakhruiWisutthanantakhun
- รูปแบบการบริหารงานวิชาการตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา** 203-218
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ชลบุรี ระยอง
ACADEMIC ADMINISTRATION MODEL ACCORDING TO GOOD GOVERNANCE OF
ADMINISTRATORS OF SECONDARY SCHOOLS UNDER THE OFFICE OF
SECONDARY EDUCATION SERVICE AREAS, CHONBURI, RAYON
วีระชัย วีระคำ Werachaya Weerakham
บุญเชิด ชำนิศาสตร์ Booncherd Chumnisart
สมศักดิ์ บุญปู Somsak Boonpoo

-
- จิตลักษณะ จิตสังคม การกำหนดเป้าหมายในชีวิตตามหลักอิทธิบาท 4 219-229**
ของนักเรียนในโรงเรียนเบญจมราชรังสฤษฎ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา
PSYCHOLOGICAL CHARACTERISTICS AND SOCIAL PSYCHOLOGY AFFECTING
LIFE GOAL SETTING ACCORDING TO THE FOUR IDDHIPĀDA OF STUDENTS IN
BENCHAMARAJRANGSARIT SCHOOL, CHACHOENGSAO PROVINCE
พระปลัดวิสุทธีวรรัตน์ วรญาโณ Phrapalad Wisuttiwat Warayano
ชาติชาย พิทักษ์ธนาคม Chatchai Phitaktanakhom
พรทิพย์ วรณวิโรจน์ Porntip Wannawirot
- ความต้องการจำเป็นภาวะผู้นำแบบบารมีของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร 230-238**
THE NEED FOR CHARISMATIC LEADERSHIP OF EDUCATIONAL ADMINISTRATORS IN BANGKOK
พระมหาไพรัช ปภัสสร (แก้วโก) Phramaha Pairat PaPasaro (Kaewgo)
พระมหาญาณวัฒน์ จิตวฑฒโน Phramaha Yannawat Thitavaddhano
สมศักดิ์ บุญปู Somsak Boonpoo
- ศึกษาเปรียบเทียบเนื้อหาพระธรรมเทศนาพื้นเมือง เรื่อง มหาวิปากกับจุฬกัมมวิภังคสูตร 239-250**
A COMPARATIVE STUDY OF THE CONTENT OF DISCOURSE SERMON
LOCAL DHAMMAS; MAHAVIPAKA AND CULAKAMMAVIBHANGA SUTTA
พระปลัดอภิรักษ์ อินทวิสุโท (อินต๊ะสาร) Phrapalad Apiruk Indavisuddho (Intasan)
พระครูวรธรรมวิฑูรย์ PhrakhruWorawanvitoon
ชูชาติ สุทธะ Chuchat Sutta
- GUIDELINES FOR ACADEMIC ADMINISTRATION IN VOLLEYBALL TEACHING 251-263**
TO PROMOTE EXCELLENCE IN SKILLS AND TECHNIQUES: A CASE STUDY
OF CAPITAL UNIVERSITY OF PHYSICAL EDUCATION AND SPORTS IN CHINA
Mengyao Liu
Chanthwan Soonsawad
Phakanat Jantanawaranon Sompongtham
Samith Jueajinda
Nithipattara Balsiri
Wannapa Phopli
Narongpon Aulpaijikul

-
- แนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักจักร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา** 264-276
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2
GUIDELINES FOR PERSONNEL ADMINISTRATION ACCORDING TO CHAKRA 4 PRINCIPLES
OF EDUCATIONAL INSTITUTION ADMINISTRATORS UNDER PATHUMTHANI PRIMARY
EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE, REGION 2
รัตนาภรณ์ จันภิรมย์ Rattanaporn Janpirom
พระสุรชัย สุรชัย PhraSurachai Surachayo
พระมหาญาณวัฒน์ จิตวาทมโน Phramaha Yannawat Thitavaddhano
- แนวทางการบริหารงานงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียน** 277-291
ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1
GUIDELINES FOR BUDGET MANAGEMENT AACORDING TO THE PRINCIPLES
OF GOOD GOVERNANCE OF SCHOOLS UNDER THE OFFICE OF PHRA NAKHON SI AYUTTHAYA
PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA 1
ณัฐกานต์ ฤทธิจันทร์ Nutthakarn Litthijan
พระครูวิรุฬห์สุตคุณ Phrakhruwirunsuttakun
อินตา ศิริวรรณ Intha Siriwan
สุทิศ สวัสดิ์ Suthit Sawaddi
- รูปแบบการจัดการความรู้การเทศน์มหาชาติ** 292-304
THE MODEL OF KNOWLEDGE MANAGEMENT OF THE MAHACHATI SERMON
พระมหาพงษ์เทพ ปากโร (ล้อประเสริฐ) Phramaha Pongthep Prapakaro (Lorprasert)
สมศักดิ์ บุญปู Somsak Boonpoo
]พระมหาสมบัติ ธนปญโญ PhramahaSombat Dhanapaกัโ
- ปัจจัยที่มีผลต่อผู้ต้องขังกระทำผิดวินัยของทัณฑสถานวัยหนุ่มพระนครศรีอยุธยา** 305-318
FACTORS AFFECTING INMATES WHO DISOBEY DISCIPLINE OF
THE AYUTTHAYA YOUTH CORRECTIONAL INSTITUTION
อภิศักดิ์ เชื้อสาย Apisak Chueasai
ปิ่นณธร หอมบุญมา Pannathon Hombunma
- การประเมินโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนวัดหินดาด** 319-330
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3
EVALUATION OF THE STUDENT CARE SYSTEM PROJECT OF WAT HIN DAT SCHOOL,
KANCHANABURI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 3
ณัฐพล มิตรอารีย์ Nuttaphon Mitari

-
- แนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพรหมวิหาร 4** 331-342
ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยาเขต 2
THE GUIDELINES OF STUDENT CARE-TAKING SYSTEM BASED ON FOUR
BRAHMAVIHARA OF THE SCHOOLS UNDER THE OFFICE OF PHRA NAKHON
SRI AYUTTHAYA PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2
จตุพร บัวระภา Jatuporn Buawrapa
สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย Suddhipong Srivichai
สมศักดิ์ บุญปู Somsak Boonpoo
- เทคนิคการจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ของวัดตีบอน อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี** 343-356
THE PUBLIC WELFARE MANAGEMENT TECHNIQUES OF DIBON TEMPLE,
PHOTHARAM DISTRICT, RATCHABURI PROVINCE
พระครูวิภัสธรรมวิสิฐ (วิรัช วิรัช) PhrakruViphatthammawisit (Wirach Wiracho)
พระครูวิสุทธานันทคุณ PhrakhruiWisutthanantakhun
พระราชสมุทรวชิรโสภณ PhraratSamutrawachirasophon
- แนวทางการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลตามหลักไตรสิกขาของสถานศึกษา** 357-369
ในกลุ่มสหวิทยาเขตสวนเทพรัตน์ที่ปัทม์เฉลิมพระเกียรติ จังหวัดปทุมธานี
GUIDELINES FOR MANAGING EDUCATIONAL INSTITUTIONS IN THE DIGITAL AGE
ACCORDING TO THE THREE PRINCIPLES OF EDUCATIONAL INSTITUTIONSIN THE SAHA CAMPUS
GROUP, SUAN THEPPARAT TEEP THAI CHALOEM PHRAKIAT PATHUM THANI PROVINCE
สันติ คำสอน Santi Kamsorn
พระครูภัทรธรรมคุณ PhrakruPhattharathammakhun
ณัชชา อมราภรณ์ Natcha Amaraporn
- การมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม** 370-390
ในเขตพื้นที่รับผิดชอบของสถานีตำรวจภูธรวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง
COMMUNITY LEADERS' PARTICIPATION IN WISETCHAICHAN POLICE STATION'S CRIME
PREVENTION AND SUPPRESSION IN WISETCHAICHAN DISTRICT, ANGTHONG PROVINCE
ศุภกิจ เอี่ยมวิจารณ์ Suphakit Aimwichan
ปิ่นนธร หอมบุญมา Pannathorn Hombunma

**การบริหารสถานศึกษาตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา
ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1** 391-405

ADMINISTRATION OF EDUCATIONAL INSTITUTIONS ACCORDING TO THE
FOUR SUBLIME STATES OF MIND OF EDUCATIONAL INSTITUTION ADMINISTRATORS UNDER
THE OFFICE OF PHRA NAKHON SI AYUTTHAYA PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA 1

นภารัตน์ กุลสิริรัตกุล Naparat Kulsiriratkul

พีรวัฒน์ ชัยสุข Peerawat Chaisuk

อินตา ศิริวรรณ Intha Siriwan

สุทิศ สวัสดิ์ Suthit Sawaddi

**การสร้างขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานด้วยหลักพรหมวิหาร 4 ของครู
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2** 406-423

BUILDING MORALE IN WORKING WITH THE 4 BRAHMAVIHARA PRINCIPLES OF TEACHERS
UNDER THE PATHUM THANI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE AREA

กันต์ศักดิ์ ยศศรี Kansak Yodsri

สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย Suddhipong Srivichai

สุทิศ สวัสดิ์ Suthit Sawaddi

**มาตรการไกล่เกลี่ยคดีอาญาในชั้นศาลศึกษาเฉพาะคดีความผิดอันยอมความได้
MEASURES FOR MEDIATING CRIMINAL CASES IN THE COURT, THE CASES
OF COMPROMISING OFFENSES** 424-433

สุรศักดิ์ ธานีรัตน์ Surasak Thanirat

ปณณธร หอมบุญมา Pannathorn Hombunma

**แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วมตามหลักฆราวาสธรรม 4
ของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนในกลุ่มสามัคคีธรรม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2** 434-447

THE GUIDELINES FOR DEVELOPMENT OF THE PARTICIPATIVE LEADERSHIP BASED ON FOUR
GHARAVASA-DHAMMAS OF THE SCHOOL ADMINISTRATORS IN SAMAKKHITHAM SCHOOL
GROUP UNDER THE OFFICE OF PHRA NAKHON SRI AYUTTHAYA PRIMARY EDUCATIONAL
SERVICE AREA 2

ปรางชมพู่ บุญชม Prangchompoo Boonchom

สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย Suddhipong Srivichai

พระมหาญาณวัฒน์ จิตวฑฒโน PhramahaYannawat Thitavaddhano

**การบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์ตำบลเขาชะงุ้ม
อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี** **448-462**

TEMPLE MANAGEMENT OF THE ABBOT IN THE SANGHA ADMINISTRATIVE AREA, KHAO CHA-
NGUM SUBDISTRICT, PHOTHARAM DISTRICT, RATCHABURI PROVINCE

พระครูภาวนาคุณาธาร (สุชิน คุณธโร) PhrakruPhawanakhunatharn (Suchin Khuntaro)

พระราชสมุทรวชิรโสภณ PhraratSamutrawachirasophon

พระครูวิสุทธานันทคุณ PhrakhrWisutthanantakhun

**แนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาสารเสพติดตามหลักมิตรแท้ 4 ในสถานศึกษา
สหวิทยาเขตวิลาดอุดมไทรอินราชา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา** **463-477**

GUIDELINES FOR THE PREVENTION AND SOLUTION OF DRUG PROBLEMS ACCORDING TO THE
PRINCIPLE OF TRUE FRIENDSHIP 4 IN THE WILAD UDOM THAI IN RACHA INTER CAMPUS
EDUCATIONAL INSTITUTION PHRA NAKHON SI AYUTTHAYA PROVINCEPATHUM THANI

บุญสิตา รอดม่วง Boonsita Rodmuang

สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย Suddhipong Srivichai

พระครูภัทรธรรมคุณ PhrakruPhattharathamkhun

**รูปแบบการป้องกันอาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์ของนักท่องเที่ยว
ในเขตพื้นที่อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา** **478-489**

MODEL OF PROPERTY CRIME PREVENTION RELATED OF TOURISTS IN PHRANAKHON SI
AYUTTHAYA HISTORICAL PARK

ณัฐวุฒิ ชัยรัตน์ Nattawut Chairat

ปิ่นณธร หอมบุญมา Pannathorn Hombunma

**แนวทางการพัฒนาการประกันคุณภาพการศึกษาภายในตามหลักอิทธิบาท 4
ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1** **490-503**

GUIDELINES FOR DEVELOPING INTERNAL EDUCATIONAL QUALITY ASSURANCE ACCORDING TO
PRINCIPLES OF FOUR IDHIPADA OF EDUCATIONAL INSTITUTIONS UNDER THE PHRA NAKHON SI
AYUTTHAYA PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1

กาญจนะ พุดซ้อน Kanjana Pudchon

พระสุรชัย สุระชัย Phrasurachai Surajayo

บุญเชิด ชำนิศาสตร์ Boonchurd Chumnisart

**การบริหารสถานศึกษาตามหลักพละ 4 ของผู้บริหารโรงเรียน
สังกัดกลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพที่ 6 จังหวัดปทุมธานี** 504-517

MANAGEMENT OF EDUCATIONAL INSTITUTIONS ACCORDING TO THE 4 PRINCIPLES
OF BALA OF SCHOOL ADMINISTRATORS UNDER THE 6TH EFFICIENCY PROMOTION
NETWORK GROUP, PATHUM THANI PROVINCE

มณฑูกานต์ ทองนวล Montakan Tongnual

พระครูภัทรธรรมคุณ PhrakruPhatthamakun

พีรวัฒน์ ชัยสุข Peerawat Chaisuk

**การจัดกิจกรรมแนะแนวที่บูรณาการหลักอานาปานสติเพื่อส่งเสริมการจัดการความเครียด
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดสระเกศ กรุงเทพมหานคร** 518-528

USING GUIDANCE ACTIVITIES: INTEGRATING THE PRINCIPLES OF ANAPANASATI TO ENHANCE
STRESSFUL MANAGEMENT OF MATTHAYOM 3 STUDENTS AT WAT SAKET SCHOOL, BANGKOK

พระมหาประสิทธิ์ สิริธัญญาโน (เวชประมุล) Phramaha Phrasit Sitthiyano (Wachphamool)

พระปลัดสรวิชัย อภิปัญญา Phrapalad Soravit Apipanyoand

พระมหาสมบุญ สุธมโม Phramaha Somboon Suthummo

พรทิพย์ วรรณวิโรจน์ Porntip Wannawiroj

ทัศนีย์ มงคลรัตน์ Tassanee Mongkolrat

การจัดการงานศาสนศึกษาแผนกรรมของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี 529-544

MANAGEMENT OF RELIGIOUS EDUCATION ON DHAMMA SECTION OF SANGHA,
MUEANG DISTRICT, RATCHABURI PROVINCE

พระครูวินัยธรพิชิตศักดิ์ สุทธิจาโค (สระเกษ) PhrakruvinaitomPhichitsak Sutthijako (Saket)

พระครูวาทีวรรณ PhrakhruWateeworawat

พระมหากังวาล ธีรธมโม Phramaha Kangwal Dhiradhamm

แนวทางการเสริมสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในศตวรรษที่ 21 545-560

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา

THE ENHANCING MOTIVATION GUIDELINES FOR TEACHER PERFORMANCE IN THE 21ST
CENTURY UNDER THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE PHRA NAKHON SI
AYUTTHAYA

ชนพล รุจิขวัญ Chanapon Rujikwan

วีรภัทร ภัทรกุล Weeraphat Phattharakul

แนวทางการพัฒนาภาพลักษณ์ตามหลักสามัคคีธรรมของโรงเรียนกลุ่มบ้านชัยพัฒนา 561-574

อำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

GUIDELINES FOR IMAGE DEVELOPMENT ACCORDING TO THE PRINCIPLE OF UNITY OF BAN CHAI
PATTANA SCHOOL GROUP, SENA DISTRICT, PHRA NAKHON SI AYUTTHAYA PROVINCE

สมชัย มังคละ Somchai Mangkala

สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย Suddhipong Srivichai

ยุทธวีร์ แก้วทองใหญ่ Yudthavee Kaewthongyai

การพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี 575-589

THE DEVELOPMENT OF SANGHA ADMINISTRATION OF PHOTHARAM DISTRICT,
RATCHABURI PROVINCE

พระครูพัฒนวิหารธรรม (สวัสดี ปาตฺตมโน) Phrakhru Patthanavihamtham (Sawat Pawatthano)

พระครูวิสุทธานันทคุณ PhrakhruWisutthanantakhun

พระราชสมุทรวชิรโสภณ PhraratSamutrawachirasophon

บทความวิชาการ (Academic Articles)

การเรียนรู้ประวัติศาสตร์พุทธชินราชศึกษา 590-601

LEARNING HISTORY OF BUDDHA CHINARAJA

พระครูใบฎีกาธนู ธนawatธโน (เนียมวงศ์) Phrakrubaidoka Thanoo Thanawatthano (Niamwong)

สายรุ่ง บุปผาพันธ์ Sairoong Bubpaphan

นิเวศน์ วงศ์สุวรรณ Niwes Wongsuwan

การจัดการเรียนการสอนตามกรอบแนวคิด TPACK เพื่อส่งเสริมผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 602-616

TEACHING AND LEARNING MANAGEMENT BASED ON THE TPACK FRAMEWORK
TO PROMOTE LEARNERS IN THE 21ST CENTURY

มนตรา ลิมสกุลวานิช Montra Limsakunwanich

พระมหาญาณวัฒน์ ฐิตวฑฒโน Phramaha Yannawat Thitavaddhano

พระมหาวิริวิชญ์ ตนต์ิปาโล (สัตตารัมย์) Phramaha Werawich Tantipalo (Sattaram)

พระมหาศุชัยกรณ สิทฺธิเมธี (อาลากุล) Phramaha Suchaikon Sitthimethi (Alakul)

พระมหาภคพิสิฐ กิตติธมโม (จำพันธ์) Phramaha Kitphisit Kittidhammo (Jarphan)

ศุภกัญญา ศรีคำไทย Sukpinya Srikomthai

ณัฐนิชา ปัญญานิภา Natnicha Pannipa

มนัสนันท์ บุญปู้ Manassanan Boonpoo

คุณประโยชน์ของพระไตรปิฎก BENEFITS OF THE TRIPITAKA อำนาจ บัวศิริ Amnaj Buasiri พระมหาญาณวัณน์ จิตวาทมโน Phramaha Yannawat Thitavaddhano	617-630
การไกล่เกลี่ยประนีประนอมยอมความในคดีอาญา MEDIATION AND COMPROMISE IN CRIMINAL CASES จาตุรงค์ สรณวัตร Jaturong Sornnuwat	631-642
การจัดการเรียนการสอนของครูในยุคเทคโนโลยีสมัยใหม่ตามหลักพุทธธรรม TEACHING AND LEARNING MANAGEMENT ACCORDING TO BUDDHIST PRINCIPLES IN THE MODERN ERA OF TECHNOLOGY นฤภาค สันป่าแก้ว Naruephak Sanpakaew	643-655
ความเป็นผู้บริหารมืออาชีพตามหลักพุทธธรรม สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา ในยุคดิจิทัลดิสรักชั่น PROFESSIONAL MANAGEMENT ACCORDING TO BUDDHIST PRINCIPLES FOR EDUCATIONAL INSTITUTION ADMINISTRATORS IN THE DIGITAL DISRUPTION น้ำอ้อย สุนทรพฤกษ์ Numaoy Suntronpruk	656-669
การบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศตามหลักอิทธิบาท 4 ในศตวรรษที่ 21 MANAGING EDUCATIONAL INSTITUTIONS TOWARDS EXCELLENCE BASED ON THE FOUR IDDHIPADA PRINCIPLES IN THE 21ST CENTURY สุภัสสร วันทมัตย์ Suphatsara Wantamat ลำพอง กลมกุล Lampong Klomkul พระมหาญาณวัณน์ จิตวาทมโน Phramaha Yannawat Thitavaddhano	670-683
คำแนะนำสำหรับผู้เขียน	

บทบาทการส่งเสริมการศึกษาสงเคราะห์ของพระครูภาวนาอินทวงศ์ (เฉลียว อินทวโส)
THE ROLE OF WELFARE EDUCATION MANAGEMENT OF PHRAKHU PHAWANA
INTHAWONG (CHALIEO INDAWAUNGSO)

^[1]พระชยพล กลยาโณ (คีรี) Phra Chayapon Kanrayano (Kere)

^[2]พระครูวาทีวรวัฒน์ Phrakhru Wateeworawat

^[3]พระมหากังवाल ธีรธมโม Phramaha Kangwal Dhiradhammo

^{[1] [2] [3]}วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Ratchaburi Buddhist College,

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Corresponding Author E-mail: Chayapon771@hotmail.com

Article Received: May 15, 2024, Revised: August 23, 2024, Accepted: August 25, 2024.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับการปฏิบัติในบทบาทการส่งเสริมการศึกษาสงเคราะห์ของพระครูภาวนาอินทวงศ์ (เฉลียว อินทวโส) 2) เพื่อเปรียบเทียบการปฏิบัติของประชาชนต่อบทบาทการส่งเสริมการศึกษาสงเคราะห์ของพระครูภาวนาอินทวงศ์ (เฉลียว อินทวโส) โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และ 3) เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อบทบาทการส่งเสริมการศึกษาสงเคราะห์ของพระครูภาวนาอินทวงศ์ (เฉลียว อินทวโส) มีระเบียบวิธีวิจัยเป็นการวิจัยแบบผสมวิธี โดยในส่วนของ การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือเก็บข้อมูลภาคสนามจากประชาชนในตำบลดอนทราย อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี จำนวน 384 คน วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้โดยหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบสมมติฐานโดยการทดสอบค่าที ค่าเอฟ วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และใน ส่วนของการวิจัยเชิงคุณภาพมีการวิเคราะห์เอกสาร และใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลภาคสนามจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 9 รูปหรือคน และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา ประกอบบริบทผลการวิจัยพบว่า 1) บทบาทการส่งเสริมการศึกษาสงเคราะห์ของพระครูภาวนาอินทวงศ์ (เฉลียว อินทวโส) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการสงเคราะห์ให้เด็กและประชาชนได้รับการศึกษาในสถานศึกษาของรัฐหรือเอกชนตามแผนการศึกษาแห่งชาติ อยู่ในระดับมาก รองลงมา ได้แก่ ด้านการจัดการศึกษาเป็นโรงเรียนตามแผนการศึกษาแห่งชาติ อยู่ในระดับมาก ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านการสงเคราะห์ที่เกี่ยวเนื่องกับการศึกษา สถาบันการศึกษา หรือบุคลากรทางการศึกษา อยู่ในระดับปานกลาง 2) ผลการเปรียบเทียบระดับการปฏิบัติที่มีต่อบทบาทการส่งเสริมการศึกษาสงเคราะห์ของพระครูภาวนาอินทวงศ์ (เฉลียว อินทวโส) พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ วุฒิการศึกษาสามัญ อาชีพ และรายได้ มีผลให้ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อบทบาทการส่งเสริมการศึกษาสงเคราะห์ของพระครูภาวนาอินทวงศ์ (เฉลียว อินทวโส) โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย ส่วนด้านอายุ มีผลให้ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อบทบาทการส่งเสริมการศึกษาสงเคราะห์ของพระครูภาวนาอินทวงศ์ (เฉลียว อินทวโส) โดยภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยยะสำคัญที่ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย 3) ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะสำหรับพัฒนาบทบาทการส่งเสริมการศึกษาสงเคราะห์ของพระครูภาวนาอินทวงศ์ (เฉลียว อินทวโส) พบว่า ภาครัฐและภาคคณะสงฆ์ยังขาดการสนับสนุน

ช่วยเหลือ และปฏิรูปการศึกษาที่สอดคล้องกับสภาพสังคมและเศรษฐกิจไทยซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการศึกษา พระสงฆ์ยังมีน้อยและมีข้อจำกัดร่วมเป็นกรรมการบริหารสถานศึกษา เมื่อเปรียบเทียบกับสัดส่วนของจำนวน คณะกรรมการทั้งหมดทำให้การขับเคลื่อนด้วยกลไกทางคณะสงฆ์ไม่ได้รับการผลักดันในการศึกษาเท่าที่ควร ส่วนข้อเสนอแนะ ได้แก่ ภาครัฐและภาคคณะสงฆ์ควรให้การสนับสนุน และมีการปฏิรูประบบการศึกษาที่ สอดคล้องกับสภาพสังคมและเศรษฐกิจไทยซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาทางการศึกษาทั้งของภาครัฐและ ของคณะสงฆ์

คำสำคัญ: บทบาท, การส่งเสริม, การศึกษาสงเคราะห์

ABSTRACT

The objectives of research paper were: 1) To study the level of practice in the role of welfare education management of Phrakhu Phawana Inthawong (Chaliew Indawangso) 2) results of comparing the people's practices towards the role of welfare education management of Phrakru Phawana Inthawong (Chaliao Indawangso) classified according to personal factors and 3) to study problems, obstacles, and suggestions for the role of welfare education management of Phrakru Phawana Inthawong (Chaliew Indawangso) has a research method that is a combined research method. In terms of quantitative research A questionnaire was used as a tool to collect field data from 384 people in Don Sai Subdistrict, Pak Tho District, Ratchaburi Province. Data were analyzed by finding frequencies, percentages, means, and standard deviations. Hypotheses were tested by t-test, F-value, one-way analysis of variance. And in the qualitative research section, documents were analyzed. The interview form was used as a tool to collect field data from 9 key informants or people and analyzed the data using content and context analysis techniques. The research results found that: 1) the role of welfare education management of Phrakru Phawana Inthawong (Chaliao Indawangso) overall is at a high level. When considering each aspect, it was found that the aspect with the highest average was the aspect of helping children and citizens to receive education in public or private educational institutions according to the National Education Plan. at a high level, followed by the aspect of organizing education as a school according to the National Education Plan. at a high level has an average value, while the aspect with the lowest average value is education support. educational institution or educational personnel is at a moderate level. 2) The results of comparing the level of practice towards the role of welfare education management of Phrakru Phawana Inthawong (Chaliew Indawangso) found that personal factors, including gender, general educational qualifications, occupation, and income, have an effect on public opinion. towards the role of welfare education management of Phrakru Phawana Inthawong (Chaliew Indawangso), overall there is no difference Therefore, the research hypothesis was rejected. As for age, it resulted in people's opinions towards the role of welfare education management of Phrakru Phawana Inthawong (Chaliew Indawangso) as a whole being significantly different at 0. .05 therefore accepts the research hypothesis.

3) Problems, obstacles, and suggestions for developing the role of welfare education management of Phrakru Phawana Inthawong (Chaliao Indawamso) found that the government sector and the monastic sector still lacked support. and reform education that is consistent with Thai social and economic conditions, which are important factors in education. There are still few monks and there are restrictions on participating on educational institution executive committees. When compared to the proportion of the total number of committees, the mechanism of the Sangha is not driven as much as it should be in education. As for suggestions, the government and monastic sectors should provide support. And there is reformation of the educational system that is consistent with Thai social and economic conditions, which is an important factor in the development of education for both the government and the Sangha.

Keywords: Role, Promotion, Welfare Education

บทนำ

องค์การคณะสงฆ์ไทยประกอบด้วยพระภิกษุทุกรูปอยู่ภายใต้การปกครองของมหาเถรสมาคมซึ่งได้วางกฎหมายมหาเถรสมาคมว่าด้วยระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ไว้เป็นลำดับขั้นการปกครองและการปกครองคณะสงฆ์ทุกส่วนทุกชั้นมีเจ้าคณะมหานิกายและเจ้าคณะธรรมยุตปกครองบังคับบัญชาวัดและพระภิกษุสามเณรในนิกายนั้น เช่น คณะธรรมยุตมีเจ้าคณะใหญ่ธรรมยุตปกครอง ส่วนคณะมหานิกายแบ่งการปกครองออกเป็น 4 หน คือ เจ้าคณะใหญ่หนหลวง เจ้าคณะใหญ่หนเหนือ เจ้าคณะใหญ่หนตะวันออก เจ้าคณะใหญ่หนใต้ โดยมีพระสังฆาธิการเป็นบุคคลผู้มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อน คณะสงฆ์ไทย หมายถึง บรรดาพระภิกษุที่ได้รับบรรพชาอุปสมบทจากพระอุปัชฌาย์ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.2505 และแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 ระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนกลาง และส่วนภูมิภาค ซึ่งได้กระจายอำนาจการปกครองออกเป็นส่วนๆ ดังนี้ ส่วนที่ 1 ภาค มีเจ้าคณะภาคดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ในเขตภาคของตนให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช ส่วนที่ 2 จังหวัด มีเจ้าคณะจังหวัดปกครอง (เจ้าคณะกรุงเทพมหานคร และเจ้าคณะจังหวัดทั่วประเทศ) ส่วนที่ 3 อำเภอ มีเจ้าคณะอำเภอปกครอง (เจ้าคณะเขตในกรุงเทพมหานครและเจ้าคณะอำเภอทั่วประเทศ) ส่วนที่ 4 ตำบล มีเจ้าคณะตำบลปกครอง (เจ้าคณะแขวงในกรุงเทพมหานครและเจ้าคณะตำบลทั่วประเทศ) อำนาจหน้าที่สำคัญของเจ้าคณะตำบล นอกจากการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปโดยเรียบร้อยดีงามแล้ว ยังมีหน้าที่ระงับอธิกรณ์ วินิจฉัยการลงนิคหกรรม วินิจฉัยข้ออุทธรณ์ คำสั่งหรือคำวินิจฉัยชั้นเจ้าอาวาส แก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าอาวาสให้เป็นไปโดยชอบ ควบคุมบังคับบัญชาเจ้าอาวาสและพระภิกษุสามเณรผู้อยู่ในบังคับบัญชาหรือผู้อยู่ในปกครองของตน ตรวจการและประชุมพระสังฆาธิการ ในเขตการปกครองตน (สมชาย สุรชาติ, 2558)

การพัฒนาพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ไทยในปัจจุบันทั้ง 6 ด้านคือ 1) ด้านการปกครอง 2) ด้านการศาสนศึกษา 3) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ 4) ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา 5) ด้านสาธารณูปการ 6) ด้านสาธารณสงเคราะห์

การบริหารกิจการคณะสงฆ์ในสมัยปัจจุบัน แตกต่างกับสมัยพุทธกาลมาก เนื่องจากสมัยพุทธกาลนั้น การบริหารกิจการคณะสงฆ์เป็นเรื่องของคณะสงฆ์โดยตรงไม่เกี่ยวข้องกับอำนาจรัฐแม้แต่น้อย ดังเช่นกรณีพระเวททตเป็นตัวอย่างดังได้กล่าวมาแล้ว ซึ่งถือว่าเป็นกรรมหนักในทางพระพุทธศาสนา แต่ไม่เคยมีหลักฐานว่าพระพุทธองค์ทรงขอให้ พระราชาผู้ปกครองบ้านเมือง ในฐานะตัวแทนของอำนาจรัฐเข้ามาจัดการกับพระเวททตแต่อย่างใด อันนี้เป็นหลักฐานชี้ชัดว่าการบริหารกิจการคณะสงฆ์สมัยพุทธกาลมีรูปแบบเฉพาะคือเป็นการบริหารภายในคณะสงฆ์กันเอง มีพระธรรมวินัยเป็นกฎเกณฑ์พิจารณาสำหรับบทลงโทษกับบุคคลที่กระทำความผิด ฝ่ายปกครองบ้านเมืองหรืออำนาจรัฐนั้นไม่ได้เข้ามาเกี่ยวข้องกับคณะสงฆ์ แต่อย่างใด และอยู่ในฐานะคอยส่งเสริมสนับสนุนปัจจัยสี่ เช่นอาหารบิณฑบาต เครื่องนุ่งห่ม เสนาสนะ ยารักษาโรค เป็นต้น จึงกล่าวได้ว่า การบริหารกิจการคณะสงฆ์ในสมัยพุทธกาลเป็นหน้าที่ของคณะสงฆ์โดยตรง มีพระธรรมวินัยเป็นเครื่องมือสำหรับการบริหารองค์กรสงฆ์

การบริหารกิจการคณะสงฆ์ในประเทศไทยสมัยปัจจุบันนี้เป็นองค์กรที่จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ เป็นการพัฒนามาจากหลักพระธรรมวินัย นำมาใช้ในการปกครองควบคุมไปกับความเจริญเติบโตของสังคมไทย มีกฎหมายบ้านเมือง และพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎ ระเบียบ คำสั่ง ประกาศ ข้อบังคับ และมติของมหาเถรสมาคมเป็นแนวทางในการบริหารงานกิจการคณะสงฆ์ โดยยึดหลักพระธรรมวินัยเป็นระเบียบปฏิบัติ มหาเถรสมาคมเป็นองค์กรปกครองสูงสุดของการปกครองคณะสงฆ์ มีอำนาจหน้าที่ปกครองให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย และมีอำนาจรัฐ คือสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ เป็นสำนักเลขาธิการมหาเถรสมาคม และยังมีจารีตประเพณี กฎหมายเข้ามาเกี่ยวข้องด้วยรูปแบบการปกครองของมหาเถรสมาคมเป็นแบบผสม โดยรวมศูนย์อำนาจไว้ที่ส่วนกลาง คือ มีศูนย์การปกครองและปฏิบัติภารกิจกิจการคณะสงฆ์และสั่งการอยู่ที่ส่วนกลาง และกระจายอำนาจไปยังทุกภาคส่วนโดยแบ่งการปกครองเป็น 2 ส่วน คือ ระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลาง และส่วนภูมิภาค การบริหารงานการปกครองคณะสงฆ์ของมหาเถรสมาคมในปัจจุบันถูกวิพากษ์วิจารณ์เป็นอย่างมาก มีการกล่าวถึงเรื่องการปฏิรูปคณะสงฆ์กันแพร่หลาย จึงทำให้คณะสงฆ์มักจะกลายเป็นประเด็นถกเถียงทางสังคมตลอดเวลาในช่วงหลายปีที่ผ่านมาจนถึงในปัจจุบัน เช่น ด้านการปกครอง มีการวิพากษ์วิจารณ์ เช่น พระภิกษุ สามเณร มีความประพฤติย่อหย่อนในหลักพระธรรมวินัย ประพฤติล่วงละเมิดกฎหมายบ้านเมือง ผู้เข้ามาบวชเกี่ยวข้องกับยาเสพติด เป็นต้น ด้านการศาสนศึกษา ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เกิดสัทธิธรรมปฏิรูป ด้านการสาธารณูปการการบริหารจัดการเงินวัด ไม่โปร่งใส เป็นต้น มหาเถรสมาคมจึงได้ นำหลักการบริหารกิจการคณะสงฆ์ทั้ง 6 ด้าน เข้าไปแก้ไขปัญหากับสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น ซึ่งเป็นการแก้ไขปัญหายั่งยืน ไม่ใช่เป็นเพียงการแก้ไขเฉพาะด้านหรือแก้ไขเฉพาะการละเมิดพระธรรมวินัยของพระสงฆ์เพียงด้านเดียว แต่เป็นการแก้ไขปัญหของพระสงฆ์ทุกด้าน และกำชับให้ผู้ปกครองสงฆ์หรือพระสังฆาธิการทุกระดับต้องบริหารกิจการคณะสงฆ์ทั้ง 6 ด้านนี้อย่างเคร่งครัด

ด้านการศึกษาสงเคราะห์ พระสังฆาธิการจะต้องยึดหลักสังคหวัตถุ 4 ได้แก่ พระสังฆาธิการจะต้องมีทาน เป็นการให้มีความรู้ เพื่อให้มีโอกาสในการพัฒนาสถานที่อยู่ การพัฒนาคุณภาพชีวิตและประเทศชาติต่อไป พระสังฆาธิการจะต้องมีปิยวาจา เป็นอบรมตรวตราบุद्ध ใฝ่ใจในงานของตนเสมอการศึกษางานที่กำลังกระทำอยู่นั้นให้ชัดเจนแจ่มแจ้ง ตักเตือนไม่ให้ยุ่งเกี่ยวกับสิ่งเสพติด พระสังฆาธิการจะต้องมีอัตถจริยาจะต้องพัฒนาให้วัดเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ธรรมะและวิชาการต่างๆ พระสังฆาธิการจะต้องมีสมานัตตา ควรมีพิจารณาเหตุผลและกระบวนการทำงาน ตรวจสอบการศึกษาสงเคราะห์อยู่เสมอ เพื่อให้การบริหารกิจการคณะสงฆ์มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น การศึกษาสงเคราะห์ ควรบูรณาการการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทั่วไป ร่วมกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา คือ สังคหวัตถุ 4 ที่ถือว่าเป็นหลักธรรมที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยว

จิตใจบุคคล และประสานหมู่ชนไว้ให้สามัคคี เป็นหลักการสงเคราะห์ซึ่งกันและกันเพื่อให้มนุษย์มีการช่วยเหลือกันซึ่งเหมาะสมกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์หรือการพัฒนาพระสงฆ์ซึ่งเป็นการส่งเสริมการศึกษา จึงจะทำให้การพัฒนาพระสงฆ์ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการศึกษาสงเคราะห์เกิดประสิทธิภาพมากที่สุด

วัดเป็นสถานที่ๆ อยู่ใกล้ชิดกับชุมชนมากที่สุด วัดยังเป็นสถานหลักในการปกครอง และการดำเนินกิจการคณะสงฆ์ตามหลักพระธรรมวินัย บนพื้นฐานของพระราชบัญญัติคณะสงฆ์และกฎหมายอาญาโดยมีเจ้าอาวาสในการปกครองดูแลวัดและผู้ที่อาศัยประโยชน์จากวัด และทำการปกครองพระลูกวัดให้ อยู่ในกฎระเบียบของวัดที่อาศัย โดยประชาชนได้เข้ามาใช้ประโยชน์จากวัด ไม่ว่าจะเป็นการนำบุตรหลานเข้ามาอุปสมบทเพื่อศึกษาหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนา และอยู่จำพรรษาในวัดนั้นๆ นอกจากนั้นแล้ว เมื่อมีประชาชนมาใช้สถานที่วัดเป็นจำนวนมาก จึงทำให้เกิดปัญหาในด้านต่างๆ ขึ้นภายในวัด เช่น งานบวช งานศพ และงานมหรสพ งานประจำปีของวัด เป็นต้น เมื่อมีการจัดงานขึ้นก็มักจะมีปัญหาตามมา เช่น การนำสุราเข้ามาดื่มภายในวัด และมีการเล่นการพนันในวัด บางครั้งก็มีการแอบเข้ามามั่วสุมเพื่อเสพยาของกลุ่มผู้ใช้ยาเสพติด เป็นต้น จึงทำให้เกิดผลกระทบต่อการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสซึ่งปัญหาดังกล่าว เป็นสิ่งที่ท้าทายความสามารถของเจ้าอาวาสในการบริหารจัดการวัดเป็นอย่างดี

อย่างไรก็ตาม ปัญหาสำคัญที่ยังรอการแก้ไขยังคงมีหลายประการ เช่น การแจกทุนการศึกษาที่ไม่เป็นธรรม เจาะจงเพียง พวกพ้องหรือญาติพี่น้องของพระสงฆ์ผู้เป็นเจ้าของทุนเท่านั้น หรือการสนับสนุนกิจการด้านการศึกษาสงเคราะห์ของพระสงฆ์ เน้นในเด็กและเยาวชน แต่ขาดการสงเคราะห์ทางการศึกษาแก่ประชาชนทั่วไป เป็นต้น (พระครูสุวิมลสมุทรกิจ (บุญชู โยโสธร), 2555)

พระครูภาวนาอินทวงศ์ (เฉลียว อินทวิโส) เป็นพระสงฆ์อีกท่านหนึ่งที่ได้มีบทบาทการส่งเสริมการศึกษาสงเคราะห์ ท่านสนับสนุนให้มีการศึกษาทั้งทางโลกและทางธรรมแก่ศิษยานุศิษย์ อันได้แก่ พระภิกษุ สามเณร ชีพราหมณ์เยาวชนและประชาชนทั่วไปเพื่อให้มีความรู้ในทางโลกและทางธรรมควบคู่กันไป เพื่อปลูกฝังคุณธรรมให้แก่เยาวชนและประชาชนทั่วไป ได้แก่ โครงการบรรพชาสามเณร การมอบทุนการศึกษาสงเคราะห์แก่เด็กและเยาวชนที่ยากจน ได้ส่งเสริมทางการศึกษาที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในระดับดุสิตบัณฑิต มหาบัณฑิต ปริญญาบัณฑิต เพราะท่านเชื่อมั่นว่าการศึกษาจะสามารถพัฒนาคนได้ แล้วท่านยังสอนลูกศิษย์อยู่เสมอว่าประโยชน์ที่เราจะได้จากการศึกษา คือ เพื่อน ความรู้ ครู และสังคม

จากประเด็นที่กล่าวแล้ว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเรื่อง บทบาทการส่งเสริมการศึกษาสงเคราะห์ของพระครูภาวนาอินทวงศ์ (เฉลียว อินทวิโส) เพื่อใช้เป็นกรณีศึกษาสำหรับสังเคราะห์องค์ความรู้สำหรับนำไปใช้ในการแก้ไขปัญหาข้างต้น เพื่อศึกษาแนวความคิดในเบื้องต้น ปัญหา อุปสรรค จุดเด่น จุดด้อยของบทบาทการส่งเสริมการศึกษาสงเคราะห์ของพระครูภาวนาอินทวงศ์ (เฉลียว อินทวิโส) และนำมาพร้อมกับแนวความคิดในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ เพื่อที่จะมุ่งเป็นนโยบายในการปกครองคณะสงฆ์ในอนาคต อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพบทบาทการส่งเสริมการศึกษาสงเคราะห์ของพระครูภาวนาอินทวงศ์ (เฉลียว อินทวิโส)
2. เพื่อศึกษาผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทการส่งเสริมการศึกษาสงเคราะห์ของพระครูภาวนาอินทวงศ์ (เฉลียว อินทวิโส) โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

3. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อบทบาทการส่งเสริมการศึกษาสงเคราะห์ของ พระครูภาวนาอินทวงศ์ (เฉลียว อินทวโส)

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยผสมผสานวิธีระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีวิธีการ ดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนในตำบลดอนทราย อำเภอปากท่อ จังหวัด ราชบุรี จำนวน 9,439 คน โดยหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากการใช้สูตรคำนวณของ ทาโร่ ยามาเน่ ในกรณีที่ทราบจำนวนประชากร ที่ระดับความคลาดเคลื่อน 0.05 หรือ ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ได้ขนาดของกลุ่ม ตัวอย่าง จำนวน 384 คน จากนั้นจึงทำการสุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster Random Sampling) ออกเป็น 9 กลุ่ม ตามสัดส่วน ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างประชาชน คือ 43 คน

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ได้แก่ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) จำนวน 3 กลุ่ม รวมทั้งสิ้น 9 รูปหรือคน ประกอบด้วย กลุ่มที่ 1 เจ้าคณะผู้ปกครองคณะสงฆ์อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี จำนวน 3 รูป กลุ่มที่ 2 พระสังฆาธิการที่เป็นเจ้าอาวาส จำนวน 3 รูป กลุ่มที่ 3 ผู้ปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 3 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 แบบสอบถาม (Questionnaire) เกี่ยวข้อง โดยมีขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ และลักษณะของเครื่องมือ ดังนี้ 1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) กำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างเครื่องมือการวิจัย 3) สร้างเครื่องมือ 4) นำเสนอร่างเครื่องมือการวิจัยต่อผู้เชี่ยวชาญ 5 คน เพื่อพิจารณาทั้งในด้านเนื้อหาสาระ และโครงสร้างของคำถาม รูปแบบของแบบสอบถาม ตลอดจนภาษาที่ใช้และตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.80 ถึง 1.00 5) หาความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) โดยนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปทดลองใช้ (Try-Out) กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 30 คน เพื่อหาความเชื่อมั่นด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.857 6) นำแบบสอบถามไปใช้จริงในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 3 ตอน โดยมีรายละเอียด ดังนี้ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของประชาชนผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ และรายได้ ซึ่งเป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบ (Check List) ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับระดับการปฏิบัติที่มีต่อบทบาทการส่งเสริมการศึกษาสงเคราะห์ของพระครูภาวนาอินทวงศ์ (เฉลียว อินทวโส) ตำบลดอนทราย อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี รวม 4 ด้าน ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับ รวม 4 ด้าน และตอนที่ 3 ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในบทบาทการส่งเสริมการศึกษาสงเคราะห์ของพระครูภาวนาอินทวงศ์ (เฉลียว อินทวโส) ซึ่งเป็นข้อคำถามแบบปลายเปิด (Open Ended Question)

3.2 แบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) โดยมีขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ ดังนี้ 1) ศึกษาวิธีการสร้างแบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูลจากเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบความคิดในการสร้างแบบสัมภาษณ์ 2) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและเอกสารการวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยพิจารณารายละเอียดต่างๆ ให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยตามที่กำหนดไว้ 3) ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์ 4)

สร้างแบบสัมภาษณ์ให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล 5) นำแบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์ไปใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อนำมาวิเคราะห์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม ได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ โดยใช้สถิติ ดังนี้ 1) สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) สำหรับอธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างและพรรณนาปัจจัยส่วนบุคคล สถิติที่ใช้ คือ ค่าความถี่ (Frequency), ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2) สถิติอนุมาน ใช้สำหรับทดสอบสมมติฐาน สถิติที่ใช้ คือ การทดสอบค่าที (t-test) ค่าเอฟ (F-test) ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) เมื่อพบว่ามีความแตกต่างก็จะทำการเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีผลต่างเป็นสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference: LSD.)

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามปลายเปิด (Open ended Question) วิเคราะห์โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท (Context) นำเสนอเป็นความเรียงประกอบตาราง โดยการแจกแจงความถี่ของผู้ตอบแบบสอบถามแบบปลายเปิด สังเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยและนำเสนอต่อไป

สรุปผลการวิจัย

1. บทบาทการส่งเสริมการศึกษาสงเคราะห์ของพระครูภาวนาอินทวงศ์ (เฉลียว อินทวิโส) โดยภาพรวมและรายด้าน มีรายละเอียด ดังในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นที่มีต่อบทบาทการส่งเสริมการศึกษาสงเคราะห์ของพระครูภาวนาอินทวงศ์ (เฉลียว อินทวิโส) โดยภาพรวม

บทบาทการส่งเสริมการศึกษาสงเคราะห์ของพระครูภาวนาอินทวงศ์ (เฉลียว อินทวิโส)	ระดับความคิดเห็น			ลำดับ
1. การจัดการศึกษาเป็นโรงเรียนตามแผนการศึกษาแห่งชาติ	3.74	0.24	มาก	2
2. การสงเคราะห์ให้เด็กและประชาชนได้รับการศึกษาในสถานศึกษาของรัฐหรือเอกชนตามแผนการศึกษาแห่งชาติ	3.76	0.21	มาก	1
3. การสอนศีลธรรมแก่นักเรียนนักศึกษาในระบบโรงเรียนตามแผนการศึกษาชาติ.	3.52	0.21	มาก	3
4. การสงเคราะห์เกื้อกูลแก่การศึกษาสถาบันการศึกษา หรือบุคลากรทางการศึกษา	3.47	0.20	ปานกลาง	4
ภาพรวม	3.62	0.11	มาก	

ตารางที่ 1 พบว่า บทบาทการส่งเสริมการศึกษาสงเคราะห์ของพระครูภาวนาอินทวงศ์ (เฉลียว อินทวิโส) โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.62 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มี

ค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการสงเคราะห์ให้เด็กและประชาชนได้รับการศึกษาในสถานศึกษาของรัฐหรือเอกชนตามแผนการศึกษาแห่งชาติ อยู่ในระดับมาก มี รองลงมา ได้แก่ ด้านการจัดการศึกษาเป็นโรงเรียนตามแผนการศึกษาแห่งชาติ อยู่ในระดับมาก และด้านการสอนศีลธรรมแก่นักเรียนนักศึกษาในระบบโรงเรียนตามแผนการศึกษาชาติ อยู่ในระดับมาก ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านการสงเคราะห์เกื้อกูลแก่การศึกษาสถาบันการศึกษา หรือบุคลากรทางการศึกษา อยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ดังนี้

ด้านการจัดการศึกษาเป็นโรงเรียนตามแผนการศึกษาแห่งชาติ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.75 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ส่งเสริมการจัดการศึกษาแก่พระภิกษุสามเณรให้ได้รับการศึกษาที่เสริมสร้างความรู้ความเข้าใจหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ด้านที่อยู่ระดับต่ำสุด ได้แก่ การส่งเสริมการจัดการศึกษาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ อยู่ในระดับปานกลาง

ด้านการสงเคราะห์ให้เด็กและประชาชนได้รับการศึกษาในสถานศึกษาของรัฐหรือเอกชนตามแผนการศึกษาแห่งชาติ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.76 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ การให้ความอุปถัมภ์แก่เด็กวัดในการศึกษา อยู่ในระดับมาก ด้านที่อยู่ระดับต่ำสุด ได้แก่ การเป็นกรรมการสถานศึกษาหรือโรงเรียนต่างๆ

ด้านการสอนศีลธรรมแก่นักเรียนนักศึกษาในระบบโรงเรียนตามแผนการศึกษาชาติ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.53 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ การสนับสนุนพระภิกษุสอนธรรมศึกษาในโรงเรียนและสถานศึกษาต่างๆ ด้านที่อยู่ระดับต่ำสุด ได้แก่ การสนับสนุนกิจกรรมในโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5

ด้านการสงเคราะห์เกื้อกูลแก่การศึกษา สถาบันการศึกษา หรือบุคลากรทางการศึกษา อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.48 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ จัดหาอุปกรณ์กีฬา มอบให้แก่สถาบันการศึกษาต่างๆ อยู่ในระดับมาก ด้านที่อยู่ระดับต่ำสุด ได้แก่ การสงเคราะห์เกื้อกูลแก่ประชาชนโดยไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย

2. ผลการเปรียบเทียบบทบาทการส่งเสริมการศึกษาสงเคราะห์ของพระครูภาวนาอินทวงศ์ (เถลิง อินทวิโส) โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ตามสมมติฐานการวิจัย สรุปได้ดังนี้

สมมติฐานที่ 1 ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทการส่งเสริมการศึกษาสงเคราะห์ของพระครูภาวนาอินทวงศ์ (เถลิง อินทวิโส) แตกต่างกัน

จากผลการวิจัย พบว่า ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทการส่งเสริมการศึกษาสงเคราะห์ของพระครูภาวนาอินทวงศ์ (เถลิง อินทวิโส) โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานที่ 2 ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทการส่งเสริมการศึกษาสงเคราะห์ของพระครูภาวนาอินทวงศ์ (เถลิง อินทวิโส) แตกต่างกัน

จากผลการวิจัย พบว่า ประชาชนที่มีพรชาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทการส่งเสริมการศึกษาสงเคราะห์ของพระครูภาวนาอินทวงศ์ (เถลิง อินทวิโส) โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสมมติฐานที่ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานที่ 3 ประชาชนที่มีวุฒิการศึกษาสามัญต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทการส่งเสริมการศึกษาสงเคราะห์ของพระครูภาวนาอินทวงศ์ (เถลิง อินทวิโส) แตกต่างกัน

จากผลการวิจัย พบว่า ประชาชนที่มีวุฒิการศึกษาสามัญต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทการส่งเสริมการศึกษาสงเคราะห์ของพระครูภาวนาอินทวงศ์ (เฉลียว อินทวิโส) โดยภาพรวมไม่แตกต่างกันจึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานที่ 4 ประชาชนที่มีอาชีพที่ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทการส่งเสริมการศึกษาสงเคราะห์ของพระครูภาวนาอินทวงศ์ (เฉลียว อินทวิโส) แตกต่างกัน

จากผลการวิจัย พบว่า ประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทการส่งเสริมการศึกษาสงเคราะห์ของพระครูภาวนาอินทวงศ์ (เฉลียว อินทวิโส) โดยภาพรวมไม่แตกต่างกันจึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานที่ 5 ประชาชนที่มีรายได้ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทการส่งเสริมการศึกษาสงเคราะห์ของพระครูภาวนาอินทวงศ์ (เฉลียว อินทวิโส) แตกต่างกัน

จากผลการวิจัย พบว่า ประชาชนที่มีรายได้ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทการส่งเสริมการศึกษาสงเคราะห์ของพระครูภาวนาอินทวงศ์ (เฉลียว อินทวิโส) โดยภาพรวมไม่แตกต่างกันจึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

3.ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะสำหรับพัฒนาบทบาทการส่งเสริมการศึกษาสงเคราะห์ของพระครูภาวนาอินทวงศ์ (เฉลียว อินทวิโส) พบว่า ภาครัฐและภาคคณะสงฆ์ยังขาดการปฏิรูปการศึกษาที่สอดคล้องกับสภาพสังคมและเศรษฐกิจไทยซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการศึกษา และคณะสงฆ์ยังมีน้อยและมีข้อจำกัดร่วมเป็นกรรมการบริหารสถานศึกษา เมื่อเปรียบเทียบกับสัดส่วนของจำนวนคณะกรรมการทั้งหมดทำให้การขับเคลื่อนด้วยกลไกทางคณะสงฆ์ไม่ได้รับการผลักดันในการศึกษาเท่าที่ควรเป็น พร้อมทั้งบุคลากรทางการศึกษาของคณะสงฆ์ที่มีคุณภาพตามแผนการศึกษาแห่งชาติมีจำนวนน้อยและยังขาดความเข้าใจในบทบาทความสำคัญในหน้าที่ ส่วนข้อเสนอแนะ ได้แก่ ภาครัฐและภาคคณะสงฆ์ควรมีการปฏิรูประบบการศึกษาที่สอดคล้องกับสภาพสังคมและเศรษฐกิจไทยซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาทางการศึกษาทั้งของภาครัฐและของคณะสงฆ์ และควรส่งเสริมให้มีตัวแทนขององค์กรคณะสงฆ์ร่วมเป็นกรรมการบริหารสถานศึกษาในสัดส่วนที่เพิ่มขึ้น พร้อมทั้งควรสนับสนุนเพื่อทักษะให้พระภิกษุและสามเณรได้พัฒนาตนเอง โดยการเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์โดยทางคณะสงฆ์และภาครัฐเป็นผู้รับผิดชอบค่าบำรุงการศึกษาให้

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้พบผลการวิจัยที่นำมาอภิปรายผลการวิจัยไว้ ดังนี้

1. บทบาทการส่งเสริมการศึกษาสงเคราะห์ของพระครูภาวนาอินทวงศ์ (เฉลียว อินทวิโส) โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่า บทบาทการส่งเสริมการศึกษาสงเคราะห์ของพระครูภาวนาอินทวงศ์ (เฉลียว อินทวิโส) ควรได้รับการพัฒนาให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น เพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลนักเรียน การช่วยเหลือเกื้อกูลการศึกษา หรือสถาบันการศึกษาอื่นนอกจากการศาสนศึกษา หรือบุคคลที่กำลังศึกษาสงเคราะห์หรือกระบวนการสงเคราะห์ปวงชน ทั้งก่อนวัยเรียนและในวัยเรียนให้ได้รับการศึกษาเล่าเรียนอย่างต่อเนื่องในเรื่องต่างๆ ตามสมควร โดยการจัดการศึกษาสงเคราะห์ต้องตั้งมั่นในองค์ธรรมตามหลักพรหมวิหารธรรมด้วยความบริสุทธิ์ใจ คือ เป็นผู้แบ่งปันเพื่อประโยชน์ทางการศึกษา (ทาน) กล่าววาทะที่เอื้อประโยชน์ต่อการจัดการศึกษา (ปิยวาจา) หมั่นช่วยเหลือตามกำลัง (อตถจริยา) และส่งเสริมการศึกษาอย่างเสมอต้นเสมอปลาย (สมานัตตตา) ดังกล่าวนี้อ สอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูปลัดศุภชัย ขนติโก (บุญอิม) (2561) ที่ผลการวิจัยพบว่า ความพึง

พอใจในการบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา: กรณีศึกษา โรงเรียนอนุบาลวัดโชติทายการามสงเคราะห์ อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาสราวุธ สราวุธ (2558) ที่ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาศักยภาพพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 15 พบว่ามีการประชุมวางแผนเพื่อกำหนดนโยบาย และทำความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานโครงการที่ชัดเจน มีการนำนโยบายที่ได้มาสู่การปฏิบัติ ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและเป็นประจำ มีการสนับสนุนให้พระสอนศีลธรรมมีความรับผิดชอบในการถ่ายทอดหลักพุทธธรรม ส่งเสริมงบประมาณในการจัดกิจกรรม มีการประเมินผลทั้งการเรียนการสอนและกิจกรรมวิถีพุทธทั้งครูและนักเรียน มีการสนับสนุนงบประมาณเพื่อปรับปรุงกิจกรรมการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพและเอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียน และมีรายละเอียดรายด้านดังนี้

1.1 ด้านการจัดการศึกษาเป็นโรงเรียนตามแผนการศึกษาแห่งชาติ อยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่า บทบาทการส่งเสริมการศึกษาสงเคราะห์ของพระครูภาวนาอินทวงศ์ (เฉลียว อินทวิโส) ด้านการจัดการศึกษาเป็นโรงเรียนตามแผนการศึกษาแห่งชาติ สามารถดำเนินการได้โดยมีประสิทธิภาพสูง สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติที่ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนเพื่อการพัฒนาการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตามบริบทแวดล้อมที่มีผลกระทบต่อการพัฒนาการศึกษาของประเทศ ดังกล่าวนี้อสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูสังฆรักษ์ชานนท์ สิริธมโม (พูลสวัสดิ์) (2560) ที่ผลการวิจัยพบว่า การศึกษาสงเคราะห์ในพระพุทธศาสนา เป็นการศึกษาที่จัดขึ้นเพื่อเติมเต็มให้กับการศึกษาอีกลักษณะ หนึ่งของกระทรวงศึกษาธิการซึ่งมีส่วนช่วยในทางการบริหารการศึกษาแก่ประชาชนให้มีความครอบคลุมและสามารถสนองความต้องการของประชาชนทุกกลุ่มได้อย่างทั่วถึงและเป็นธรรม โดยมุ่ง พัฒนาเด็กขาดโอกาสทางการศึกษาให้เป็นผู้มีความรู้ความสามารถมีทักษะในการดำรงชีพ มีความคิดสร้างสรรค์มีคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่ถูกต้องดีงามมีเจตนาที่ดีต่อครอบครัว สังคม และประเทศชาติเป็นพลเมืองไทยที่มีความรับผิดชอบ และสามารถปฏิบัติตนตามระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข สามารถเป็นสื่อกลางระหว่างรัฐบาลกับชุมชนและกลับไปเป็นกำลัง สำคัญในการพัฒนาท้องถิ่นให้มีความเข้มแข็งและเจริญก้าวหน้าได้ตามควรแก่สภาพ

1.2 ด้านการสงเคราะห์ให้เด็กและประชาชนได้รับการศึกษาในสถานศึกษาของรัฐหรือเอกชนตามแผนการศึกษาแห่งชาติ อยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่า การส่งเสริมการศึกษาสงเคราะห์ของพระครูภาวนาอินทวงศ์ (เฉลียว อินทวิโส) ได้รับการพัฒนาให้มีประสิทธิภาพยิ่งๆ ขึ้น โดยต้องให้ความสำคัญกับการสงเคราะห์การศึกษาแก่เด็ก เยาวชน และประชาชนผู้ด้อยโอกาส เพื่อให้สามารถเป็นทรัพยากรมนุษย์หรือทรัพยากรบุคคลที่ทรงคุณค่าของสังคมและประเทศชาติ ทั้งนี้ เนื่องด้วยการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาประเทศ และการศึกษาเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการพัฒนาศักยภาพของมนุษย์ ดังกล่าวนี้อสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูวิบูลสรกิจ (สุพัฒน์พงษ์ สุขขุฑโน) (2560) ที่ผลการวิจัยพบว่า สภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการศึกษาสงเคราะห์ในเขตบางกอกใหญ่กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวม พระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสและผู้ช่วยเจ้าอาวาสจะต้องมีหลักพรหมวิหาร 4 คือ มีความเมตตา ช่วยเหลือสนับสนุนบ้าน โรงเรียนในการสงเคราะห์ต่างๆ สงเคราะห์โรงเรียนในด้านการศึกษา อุปกรณ์การศึกษาต่างๆ ส่งเสริมกิจการการศึกษาสงเคราะห์ทั้งในโรงเรียนวัดและโรงเรียนพระปริยัติธรรมทั้งแผนกธรรม และบาลีภายในวัด โดยจัดหาทุนทรัพย์ส่งเสริมขวัญกำลังใจของผู้สอนและผู้เรียนส่งเสริมการเผยแผ่ด้วยวิธีการเชิงรุก เช่น มี website, Internet สถานีวิทยุ แผ่นพับ เป็นต้น ช่วยเหลือโรงเรียนและชุมชนเมื่อประสบภัยพิบัติในประเทศ และแนวทางในการส่งเสริมการพัฒนาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการศึกษาสงเคราะห์ในเขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานครจัดตั้งกองทุน-เพิ่มทุน-แจกทุนสงเคราะห์เพื่อการศึกษาแก่เด็กนักเรียนและ

เยาวชนอย่างทั่วถึง จัดหาทุนทรัพย์ช่วยเหลือกิจการของชุมชนและการสาธารณประโยชน์แก่ชุมชนพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางของการศึกษาโดยจัดกิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาโดยจัดตั้งกองทุนสงเคราะห์การศึกษาแก่เด็กและเยาวชนทุกระดับชั้น

1.3 ด้านการสอนศีลธรรมแก่นักเรียนนักศึกษาในระบบโรงเรียนตามแผนการศึกษาชาติอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่า การสอนศีลธรรมแก่นักเรียนนักศึกษาได้รับการพัฒนาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยจัดพระสงฆ์ที่มีความรู้ความสามารถทั้งในด้านปริยัติและปฏิบัติเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ให้นักเรียนในระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา และระดับอาชีวศึกษา เพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมให้เด็กเยาวชน นักเรียน นักศึกษา ตามนโยบาย คุณธรรมนำความรู้ สู่สถานศึกษา ทั้งนี้มุ่งนำหลักธรรมทางศาสนามาจัดกิจกรรมการเรียนรู้แก่นักเรียน นักศึกษาให้สามารถนำประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน ให้นักเรียน นักศึกษามีความรู้ ความเข้าใจ และนำไปปฏิบัติในการชีวิตประจำวันได้อย่างแท้จริง โดยสอดคล้องกับสภาพการเปลี่ยนแปลงของสังคมในปัจจุบัน ดังกล่าวนี้น สอดคล้องกับงานวิจัยของพระสมุห์เชษฐา ปิยสาธโน (2557) ที่ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนหลวงพ่อบุญพริ้งวิทยาสถาจัดให้มีการเรียนการสอนที่มีผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เน้นผู้เรียนสำคัญพัฒนากาย วาจา ใจ ด้วยกระบวนการของไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา ฝึกอบรมพัฒนาการสอนของครูให้สอดคล้องเหมาะสมกับภาระหน้าที่ที่ตอบสนองต่อความแตกต่างของนักเรียนใช้หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม โดยใช้ข้อมูลของทุกภาคส่วนเป็นฐานในการบริหาร และใช้ข้อมูลของการประเมินมาพัฒนา จัดสร้างและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน แล้วใช้ประโยชน์จากทั้งสองแหล่งเป็นเครื่องมือในการพัฒนาบุคลากร จัดกิจกรรมต่างๆ ที่สอดคล้องเหมาะสมกับอัตลักษณ์ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของวิสัยทัศน์ปรัชญา และเป้าหมายของโรงเรียน ส่งเสริมโอกาสทางการศึกษาอย่างเท่าเทียมกัน เพื่อให้ผู้เรียนมีอนาคตที่ดีและเป็นคนพัฒนาประเทศชาติ

1.4 ด้านการสงเคราะห์เกื้อกูลแก่การศึกษาสถาบันการศึกษาหรือบุคลากรทางการศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง แสดงให้เห็นว่า ส่งเสริมการศึกษาสงเคราะห์ของพระครูภาวนาอินทวงศ์ (เฉลิม อินทวิโส) จำเป็นต้องได้รับการพัฒนาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยการสงเคราะห์เกื้อกูลแก่การศึกษา สถาบันการศึกษาหรือบุคลากรทางการศึกษา เช่น มอบทุนการศึกษา มอบอุปกรณ์การศึกษา เป็นต้น การกิจด้านนี้ครอบคลุมถึงการที่พระภิกษุผู้เป็นเจ้าของวัดได้บริจาคทุนทรัพย์ส่วนตัว เพื่อการศึกษาแก่เด็กในระบบโรงเรียนของรัฐหรือของเอกชน หรือสร้างหรือซ่อมแซมอาคารสถานศึกษา หรือการดำเนินการใดๆ ของพระภิกษุที่มีความสามารถโดยไม่ขัดต่อพระธรรมวินัยที่เป็นไป เพื่อการส่งเสริมการศึกษาแก่เด็กและเยาวชนที่อยู่ในวัยเรียน ดังกล่าวนี้น สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาธีรุต ญาณวุฑฺโฒ (พยนต์ย์) (2563) ที่ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพการจัดการการศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการในอำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ ด้านการสงเคราะห์เกื้อกูลแก่การศึกษา สถาบันการศึกษา หรือบุคลากรทางการศึกษา อยู่ในระดับมาก

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อบทบาทการส่งเสริมการศึกษาสงเคราะห์ของพระครูภาวนาอินทวงศ์ (เฉลิม อินทวิโส) โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

2.1 เพศ พบว่า ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทการส่งเสริมการศึกษาสงเคราะห์ของพระครูภาวนาอินทวงศ์ (เฉลิม อินทวิโส) โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย ด้วยเหตุที่ พระครูภาวนาอินทวงศ์ (เฉลิม อินทวิโส) ได้ให้ความสำคัญกับการให้ความช่วยเหลือด้านการศึกษาสงเคราะห์แก่ทั้งพระภิกษุสามเณรประชาชนและเด็กนักเรียนเยาวชนในทุกสถานศึกษา ทุกเพศ ทุกวัย ทุกระดับภูมิปัญญา ทุกสาขาอาชีพ ด้วยความเมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา โดยไม่หวังสิ่งตอบแทนใด ดังนั้น ปัจจัยด้านเพศ จึงส่งผลให้เกิดความคิดเห็นที่ไม่แตกต่างกัน ผลการวิจัยมีความสอดคล้องกับที่พระสมคิด

จินตสโม (คล้ายเงิน) (2561) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องบทบาทในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายของพระสงฆ์อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี พบว่า เพศ ส่งผลให้เกิดความคิดเห็นที่ไม่แตกต่างกัน

2.2 อายุ พบว่า ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทการส่งเสริมการศึกษาสงเคราะห์ของพระครูภาวนาอินทวงศ์ (เถลิว อินทวิโส) โดยภาพรวม แตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัยด้วยเหตุที่ พระครูภาวนาอินทวงศ์ (เถลิว อินทวิโส) ได้ให้ความสำคัญกับการให้ความช่วยเหลือด้านการศึกษาสงเคราะห์แก่ทั้งพระภิกษุสามเณรประชาชนและเด็กนักเรียนเยาวชนในทุกสถานศึกษา ทุกเพศ ทุกวัย ทุกระดับภูมิปัญญา ทุกสาขาอาชีพ ด้วยความเมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา โดยไม่หวังสิ่งตอบแทนใด ปัจจัยด้านอายุ จึงส่งผลให้เกิดความคิดเห็นที่แตกต่างกัน ดังกล่าวนี้อสอดคล้องกับที่พระครูธรรมธรรัตนะ รตนเทโว (หลวงเทพ) (2564) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องบทบาทพระสงฆ์ในการป้องกันปัญหาเสพติดในอำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี พบว่า อายุทำให้เกิดความคิดเห็นที่แตกต่างกัน ซึ่งยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

2.3 การศึกษา พบว่า ประชาชนที่มีการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทการส่งเสริมการศึกษาสงเคราะห์ของพระครูภาวนาอินทวงศ์ (เถลิว อินทวิโส) โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย ด้วยเหตุที่ พระครูภาวนาอินทวงศ์ (เถลิว อินทวิโส) ได้ให้ความสำคัญกับการให้ความช่วยเหลือด้านการศึกษาสงเคราะห์แก่ทั้งพระภิกษุสามเณรประชาชนและเด็กนักเรียนเยาวชนในทุกสถานศึกษา ทุกเพศ ทุกวัย ทุกระดับภูมิปัญญา ทุกสาขาอาชีพ ด้วยความเมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา โดยไม่หวังสิ่งตอบแทนใดจึงส่งผลให้เกิดความคิดเห็นที่ ไม่แตกต่างกัน ดังกล่าวนี้อสอดคล้องกับที่พระแมนรัตน์ จตตมโล (พิทักษ์ทรัพย์) (2563) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า การศึกษาไม่มีผลทำให้เกิดความคิดเห็นที่แตกต่างได้

2.4 อาชีพ พบว่า ประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทการส่งเสริมการศึกษาสงเคราะห์ของพระครูภาวนาอินทวงศ์ (เถลิว อินทวิโส) โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย ด้วยเหตุที่ พระครูภาวนาอินทวงศ์ (เถลิว อินทวิโส) ได้ให้ความสำคัญกับการให้ความช่วยเหลือด้านการศึกษาสงเคราะห์แก่ทั้งพระภิกษุสามเณรประชาชนและเด็กนักเรียนเยาวชนในทุกสถานศึกษา ทุกเพศ ทุกวัย ทุกระดับภูมิปัญญา ทุกสาขาอาชีพ ด้วยความเมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา โดยไม่หวังสิ่งตอบแทนใด ดังนั้น ปัจจัยด้านอาชีพ จึงส่งผลให้เกิดความคิดเห็นที่ ไม่แตกต่างกัน ดังกล่าวนี้อสอดคล้องกับที่พระสมุห์พัฑฒ จันทวิโส (แฝงปาน) (2558) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องบทบาทของพระสงฆ์ศีลธรรมในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนเทพมงคลรังษี อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี พบว่า อาชีพส่งผลให้เกิดความคิดเห็นที่ไม่แตกต่างกัน

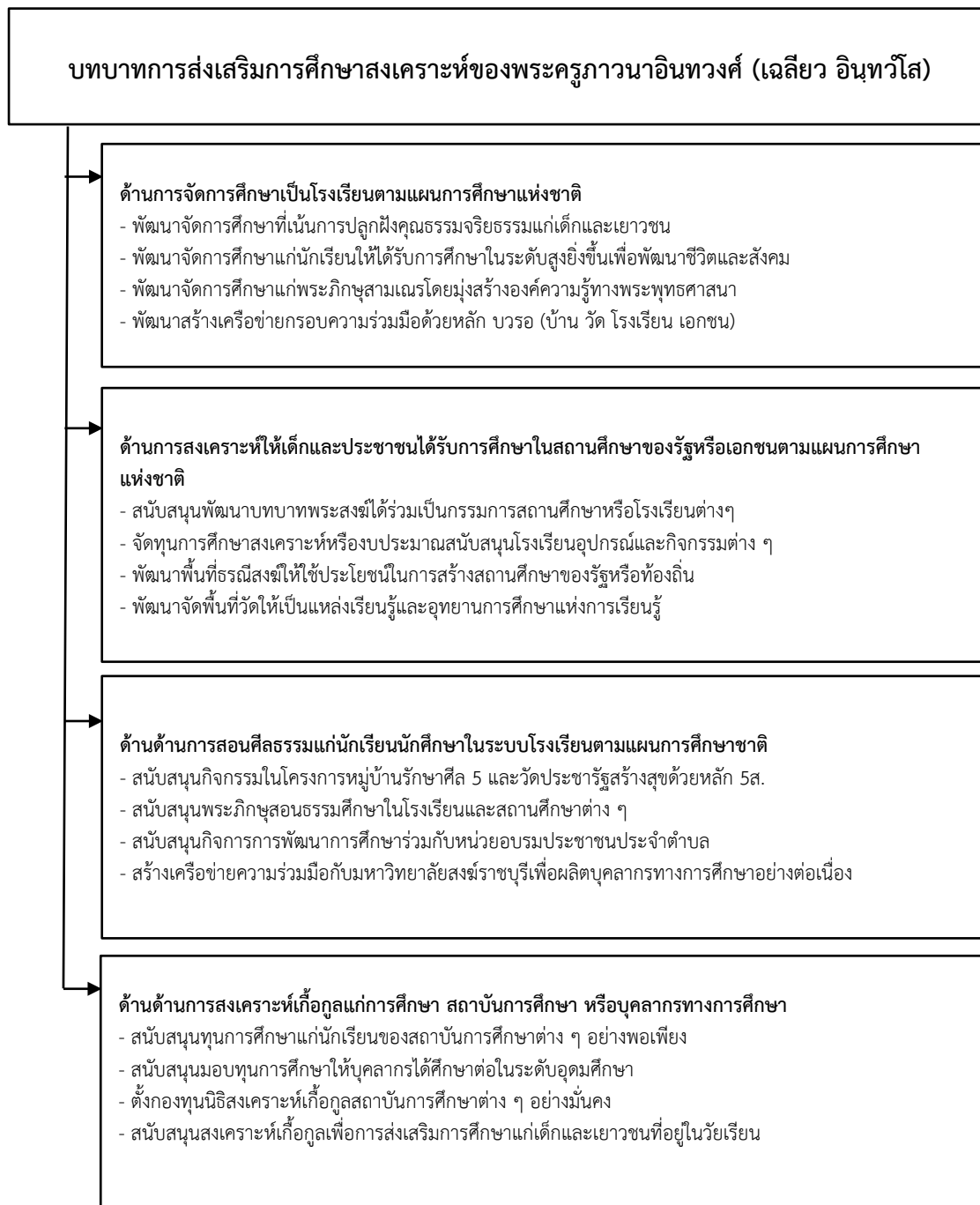
2.5 รายได้ พบว่า ประชาชนที่มีรายได้ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทการส่งเสริมการศึกษาสงเคราะห์ของพระครูภาวนาอินทวงศ์ (เถลิว อินทวิโส) โดยภาพรวมไม่แตกต่างกันจึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย ด้วยเหตุที่ พระครูภาวนาอินทวงศ์ (เถลิว อินทวิโส) ได้ให้ความสำคัญกับการให้ความช่วยเหลือด้านการศึกษาสงเคราะห์แก่ทั้งพระภิกษุสามเณรประชาชนและเด็กนักเรียนเยาวชนในทุกสถานศึกษา ทุกเพศ ทุกวัย ทุกระดับภูมิปัญญา ทุกสาขาอาชีพ ด้วยความเมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา โดยไม่หวังสิ่งตอบแทนใด ดังนั้น ปัจจัยด้านรายได้ จึงส่งผลให้เกิดความคิดเห็นที่ ไม่แตกต่างกัน ดังกล่าวนี้อสอดคล้องกับที่สมพร ปากกะพอก (2559) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องบทบาทของพระสงฆ์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในโรงเรียนเขตอำเภอเมือง จังหวัดสระบุรี พบว่า รายได้มีผลให้เกิดความคิดเห็นของประชาชนไม่แตกต่างกัน

3. ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะสำหรับพัฒนามาบทบาทการส่งเสริมการศึกษาสงเคราะห์ของพระครูภาวนาอินทวงศ์ (เถลิว อินทวิโส) พบว่า ภาครัฐและภาคคณะสงฆ์ยังขาดการปฏิรูปการศึกษาที่

สอดคล้องกับสภาพสังคมและเศรษฐกิจไทยซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการศึกษา และคณะสงฆ์ยังมีน้อยและมีข้อจำกัดร่วมเป็นกรรมการบริหารสถานศึกษา เมื่อเปรียบเทียบกับสัดส่วนของจำนวนคณะกรรมการทั้งหมดทำให้การขับเคลื่อนด้วยกลไกทางคณะสงฆ์ไม่ได้รับการผลักดันในการศึกษาเท่าที่ควรเป็น พร้อมทั้งบุคลากรทางการศึกษาของคณะสงฆ์ที่มีคุณภาพตามแผนการศึกษาแห่งชาติมีจำนวนน้อยและยังขาดความเข้าใจในบทบาทความสำคัญในหน้าที่ ส่วนข้อเสนอแนะ ได้แก่ ภาครัฐและภาคคณะสงฆ์ควรมีการปฏิรูประบบการศึกษาที่สอดคล้องกับสภาพสังคมและเศรษฐกิจไทยซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาทางการศึกษาทั้งของภาครัฐและของคณะสงฆ์ และควรส่งเสริมให้มีตัวแทนขององค์กรคณะสงฆ์ร่วมเป็นกรรมการบริหารสถานศึกษาในสัดส่วนที่เพิ่มขึ้น พร้อมทั้งควรสนับสนุนเพื่อทักษะให้พระภิกษุและสามเณรได้พัฒนาตนเอง โดยการเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์โดยทางคณะสงฆ์และภาครัฐเป็นผู้รับผิดชอบค่าบำรุงการศึกษาให้ สอดคล้องกับพระสมุห์เชษฐา ปิยสาโร (2557) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการจัดการศึกษาสงเคราะห์: กรณีศึกษา โรงเรียนหลวงพ่อบุญเพชรวินยา ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนหลวงพ่อบุญเพชรวินยาจัดให้มีการเรียนการสอนที่มีผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เน้นผู้เรียนสำคัญ พัฒนากาย วาจา ใจ ด้วยกระบวนการของไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา ฝึกอบรมพัฒนาการสอนของครูให้สอดคล้องเหมาะสมกับภาระหน้าที่ที่ตอบสนองต่อความแตกต่างของนักเรียน ใช้หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม โดยใช้ข้อมูลของทุกภาคส่วนเป็นฐานในการบริหาร และใช้ข้อมูลของการประเมินมาพัฒนา จัดสร้างและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน แล้วใช้ประโยชน์จากทั้งสองแหล่งเป็นเครื่องมือในการพัฒนาบุคลากร จัดกิจกรรมต่างๆ ที่สอดคล้องเหมาะสมกับอัตลักษณ์ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของวิสัยทัศน์ ปรัชญา และเป้าหมายของโรงเรียน ส่งเสริมโอกาสทางการศึกษาอย่างเท่าเทียมกัน เพื่อให้ผู้เรียนมีอนาคตที่ดี และเป็นคนพัฒนาประเทศชาติ

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยครั้งนี้คือบทบาทการส่งเสริมการศึกษาสงเคราะห์ของพระครูภาวนาอินทวงศ์ (เถลียว อินทวโส) สรุปลงภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพองค์ความรู้จากการวิจัย คือ บทบาทการส่งเสริมการศึกษาสงเคราะห์ของพระครูภาวนาอินทวงศ์ (เฉลิม อินทวิโส) อธิบายได้ดังนี้

1. บทบาทการส่งเสริมการศึกษาสงเคราะห์ด้านการจัดการศึกษาเป็นโรงเรียนตามแผนการศึกษาแห่งชาติ ประกอบด้วยพัฒนาจัดการศึกษาที่เน้นการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่เด็กและเยาวชน เพื่อการพัฒนาจัดการศึกษาแก่นักเรียนให้ได้รับการศึกษาในระดับสูงยิ่งขึ้นเพื่อพัฒนาชีวิตและสังคม มีการพัฒนาจัด

การศึกษาแก่พระภิกษุสามเณรโดยมุ่งสร้างองค์ความรู้ทางพระพุทธศาสนา ตลอดจนมีการพัฒนาสร้างเครือข่ายความร่วมมือด้วยหลัก บวร (บ้าน วัด โรงเรียน เอกชน)

2. บทบาทการส่งเสริมการศึกษาสงเคราะห์ด้านการสงเคราะห์ให้เด็กและประชาชนได้รับการศึกษาในสถานศึกษาของรัฐหรือเอกชนตามแผนการศึกษาแห่งชาติ ประกอบด้วยสนับสนุนพัฒนาบทบาทพระสงฆ์ได้ร่วมเป็นกรรมการสถานศึกษาหรือโรงเรียนต่างๆ มีการพัฒนาจัดทุนการศึกษาสงเคราะห์หรืองบประมาณสนับสนุนโรงเรียนอุปการณ์และกิจกรรมต่างๆ และให้ใช้ประโยชน์ที่ธรรมสงฆ์ในการสร้างสถานศึกษาของรัฐหรือท้องถิ่น ตลอดจนพัฒนาจัดพื้นที่วัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้และอุทยานการศึกษาแห่งการเรียนรู้

3. บทบาทการส่งเสริมการศึกษาสงเคราะห์ด้านการสอนศีลธรรมแก่นักเรียนนักศึกษาในระบบโรงเรียนตามแผนการศึกษาชาติ ประกอบด้วยสนับสนุนกิจกรรมในโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 และวัดประชา รัฐสร้างสุขด้วยหลัก 5ส. พร้อมทั้งให้การสนับสนุนพระภิกษุสอนธรรมศึกษาในโรงเรียนและสถานศึกษาต่างๆ และสนับสนุนกิจการการพัฒนาศึกษาาร่วมกับหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ตลอดจนสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรีเพื่อผลิตบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

4. บทบาทการส่งเสริมการศึกษาสงเคราะห์ด้านการสงเคราะห์เกื้อกูลแก่การศึกษาสถาบันการศึกษา หรือบุคลากรทางการศึกษา ประกอบด้วย สนับสนุนทุนการศึกษาแก่นักเรียนของสถาบันการศึกษาต่างๆ อย่างพอเพียง พร้อมทั้งให้การสนับสนุนมอบทุนการศึกษาให้บุคลากรได้ศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา และจัดตั้งกองทุนนิยสงเคราะห์เกื้อกูลสถาบันการศึกษาต่าง ๆ อย่างมั่นคง ตลอดจนสนับสนุนสงเคราะห์เกื้อกูลเพื่อการส่งเสริมการศึกษาแก่เด็กและเยาวชนที่อยู่ในวัยเรียน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้
 - 1.1 คณะสงฆ์ควรสร้างกรอบความร่วมมือในการบริหารจัดการงานด้านการศึกษาสงเคราะห์ในระดับชาติ ระดับหน ระดับภาค ระดับจังหวัด ระดับอำเภอ ระดับตำบล และระดับวัด
 - 1.2 คณะสงฆ์ ควรมีการผลักดันให้มีการให้มีการประสานร่วมมือจัดการศึกษาสงเคราะห์กับสถานศึกษาและหน่วยงานของรัฐ และควรประสานงานร่วมมือการพัฒนาการศึกษาสงเคราะห์
 - 1.3 คณะสงฆ์ ควรให้การสนับสนุนพัฒนาเพิ่มทักษะองค์ความรู้ให้บุคลากรในระดับอุดมศึกษา และสนับสนุนงบประมาณในการจัดสร้างสื่อการสอนที่ทันสมัยแก่พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน และควรส่งเสริมให้รัฐประกาศยกย่องพระสงฆ์ที่ได้อบรมทุนการศึกษาแก่นักเรียนเป็นประจำ
 2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป
 - 2.1 ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาการงานศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ในศตวรรษที่ 21
 - 2.2 ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับพุทธนวัตกรรมการจัดการการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดราชบุรีในยุคโลกาภิวัตน์
 - 2.3 ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับกระบวนการมีส่วนร่วมของภาครัฐในการจัดการการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดราชบุรี
-

เอกสารอ้างอิง

- พระครูธรรมธรรัตนะ รตนเทโว (หลวงเทพ). (2564). **บทบาทพระสงฆ์ในการป้องกันปัญหายาเสพติดในอำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี**. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูปลัดศุภชัย ขนดีโก (บุญอิม). (2561). **ความพึงพอใจในการบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา: กรณีศึกษาโรงเรียนอนุบาลวัดโชติทายการามสงเคราะห์ อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี**. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูวิบูลสรกิจ (สุพัฒน์พงษ์ สุขวฑฒโน). (2560). **การพัฒนาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการศึกษาสงเคราะห์ในเขตบางกอกใหญ่กรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูสังฆรักษ์ชานนท์ สิริธมโม (พูลสวัสดิ์). (2560). **ประสิทธิผลการจัดการการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ อำเภอเขาชัย จังหวัดเพชรบุรี**. สารนิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูสุวิมลสมุทรกิจ (บุญชู ยโสธโร). (2555). **บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดสมุทรสงคราม**. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหานิรุต ญาณวุฒโธ (พยนต์ย์ม). (2563). **ประสิทธิภาพการจัดการการศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการในอำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม**. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาสราวุธ สราวุธ. (2558). **การพัฒนาศักยภาพพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 15**. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระแมนรัตน์ จตตมโล (พิทักษ์ทรัพย์). (2563). **การพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม**. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระสมคิด จินตสโม (คล้ายเงิน). (2561). **สภาพบทบาทในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายของพระสงฆ์อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี**. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระสมุห์เชษฐา ปิยสาสโน. (2557). **การจัดการศึกษาสงเคราะห์: กรณีศึกษา โรงเรียนหลวงพ่อพชรวิทยา ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร**. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระสมุห์เชษฐา ปิยสาสโน. (2557). **การจัดการศึกษาสงเคราะห์: กรณีศึกษา โรงเรียนหลวงพ่อพชรวิทยา ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร**. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พระสมุห์ทัตพล จันทวิโส (แฝดป่าน). (2558). บทบาทของพระสอนศีลธรรมในการจัดการเรียนการสอนใน
โรงเรียนเทพมงคลรังษี อำเภอมือง จังหวัดกาญจนบุรี. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต.
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สมชาย สุรชาติ. (2558). การปกครองคณะสงฆ์ไทย. แหล่งที่มา
<https://www.onab.go.th/th/content/category/detail/id/57/iid/2474> สืบค้นเมื่อ 10 มี.ค. 2558.
- สมพร ปากะพอก. (2559). บทบาทของพระสังฆาธิการในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในโรงเรียนเขต
อำเภอมือง จังหวัดสระบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี เขต 1. วิทยานิพนธ์ครุศา
ศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.
- Keeves, Peter J. (1988). **Model and Model Building: Educational Research Methodology
and Measurement : An International Handbook**. Oxford: Pergamon Press.
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities.
Educational and Psychological Measurement. 30(3). 607–610.

ศึกษาสภาพการบริหารสถานศึกษาสมรรถนะสูงของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดเมืองพัทยา
จังหวัดชลบุรี

STUDY THE CONDITIONS OF HIGH-PERFORMANCE SCHOOL ADMINISTRATION
OF SCHOOL ADMINISTRATORS AFFILIATED WITH PATTAYA CITY,
CHONBURI PROVINCE

^[1]ภัทรวดี เข้มแข็ง Phattharawadee Khemkheang ^[2]ระวิง เรืองสังข์ Rawing Ruangsanka

^[3]ลำพอง กลมกุล Lampong Klomkul

^[1] ^[2] ^[3]มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Corresponding Author Email: phattharawadee.khem@gmail.com

Article Received: May 08, 2024, Revised: August 19, 2024, Accepted: August 22, 2024

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการบริหารสถานศึกษาสมรรถนะสูงของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักการศึกษา ผู้บริหาร พนักงานครู คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนสังกัดเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี ใช้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 260 คน คำนวณจากการเปิดตารางขนาดกลุ่มตัวอย่างของ Krejcie & Morgan เครื่องมือการวิจัยคือแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพการบริหารสถานศึกษาสมรรถนะสูงของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี ลักษณะเป็นแบบสอบถามความคิดเห็นแปรค่า 5 ระดับ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ คือ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า สภาพการบริหารสถานศึกษาสมรรถนะสูงของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการมีวัฒนธรรมองค์กร ด้านการสร้างองค์กรเครือข่าย ด้านการบริหารเชิงกลยุทธ์ ด้านการมีหลักการบริหารที่ดีและถูกต้อง และด้านการมีเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ตามลำดับ

คำสำคัญ: การบริหารสถานศึกษา, สถานศึกษาสมรรถนะสูง, โรงเรียนสังกัดเมืองพัทยา

ABSTRACT

The objective of this research article was to study the conditions of high-performance school administration of schools administrators affiliated with Pattaya city, Chonburi province. The research methodology was quantitative research. The population in this research includes educators, administrators, teaching staff, and the basic education commission of schools under Pattaya City, Chonburi Province. The sample group consisted of 260 people with the opening of the tables of Krejcie and Morgan. The research tool was a questionnaire about the conditions of high-performance school administration of schools affiliated with Pattaya city, Chonburi province which was in the form of a 5-level opinion questionnaire. Data were analyzed using statistics, namely mean and standard deviation. The research results found that: The conditions of high-performance school administration of

schools affiliated with Pattaya city, Chonburi province, overall, the average level was at a high level, arranged from highest to lowest as follows: Corporate Culture, Network Organization, Strategy Management, Good Governance and Information Technology respectively.

Keywords: School Administration, High-Performance School, Schools Affiliated with Pattaya City

บทนำ

โรงเรียนสมรรถนะสูง หมายถึง โรงเรียนที่ประสบความสำเร็จ รวมถึงโรงเรียนที่มีภารกิจที่ชัดเจนมีความคาดหวังสูงสำหรับความสำเร็จ มีความเป็นผู้นำด้านการเรียนการสอน มีการติดตามความก้าวหน้าของนักเรียน มีสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยและเป็นระเบียบเรียบร้อย ให้ความสำคัญกับคุณค่าทางวัฒนธรรมสร้างการติดต่อส่วนตัวกับครอบครัวพัฒนาห้องเรียนที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองเป็นเครื่องมือในการปรับปรุงผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนมีการประกันความสำเร็จของนักเรียน (Shannon and Bylsma, 2003)

การศึกษาเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญในการที่จะสร้างทรัพยากรมนุษย์ของชาติให้มีคุณภาพซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศ การศึกษาถือว่าเป็นสิ่งสำคัญที่สุดในชีวิตของเราที่จะนำไปสู่ความสำเร็จในการประกอบอาชีพเพื่อดำรงชีวิตท่ามกลางกระแสการพัฒนาตามโลกาภิวัตน์ และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ได้บัญญัติว่า รัฐต้องปฏิรูปการจัดการเรียนการสอนทุกระดับและปรับปรุงโครงสร้างของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อบรรลุเป้าหมายดังกล่าวโดยให้สอดคล้องกับทั้งระดับชาติและระดับพื้นที่ และจะต้องให้ความเป็นอิสระแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตามหลักแห่งการปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่น โดยกำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีสิทธิที่จะจัดการศึกษาตามความเหมาะสมและความต้องการของท้องถิ่นตนเอง โดยคำนึงถึงความสอดคล้องกับมาตรฐานและระบบการศึกษาของชาตินอกจากนั้นพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังกำหนดให้องค์กรบริหารส่วนตำบล เทศบาล องค์การบริหารส่วนจังหวัดและเมืองพัทยา มีอำนาจหน้าที่ในการจัดการศึกษาตามศักยภาพของท้องถิ่นตนเอง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552)

อนึ่ง กระแสของความเปลี่ยนแปลงในสังคมโลกที่เกิดขึ้นในปัจจุบันเป็นปัจจัยที่ผลักดันให้เกิดการแสวงหากลยุทธ์ในการพัฒนาสมรรถนะขององค์กร ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานราชการ เอกชน และรัฐวิสาหกิจ ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทุกด้าน รวมถึงด้านการศึกษาที่มีการเปลี่ยนแปลงและมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการพัฒนาปรับเปลี่ยนให้ทันกับกระแสความเปลี่ยนแปลงของสังคม (พระเทพโสภณ (ประยูร ธมมจิตโต), 2547) การจัดการศึกษาให้เกิดประสิทธิผลและการบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพย่อมส่งผลกระทบในทางที่ดีต่อคุณภาพผู้เรียน (พระมหาญาณวฑฺฒน์ จิตวฑฺฒโน และระวิง เรืองสังข์, 2559) การพัฒนาแบบก้าวกระโดดและความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในยุคศตวรรษที่ 21 ทำให้หลายโรงเรียนต้องเร่งปรับตัวเพื่อสร้างขีดความสามารถของตน ผู้บริหารโรงเรียนในฐานะตัวแทนของบุคลากรในโรงเรียนจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนวิธีการบริหารและการดำเนินงาน และเปิดโอกาสให้สังคมและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาการบริหารโรงเรียนมากขึ้น ดังนั้นการพัฒนาโรงเรียนให้มีสมรรถนะการทำงานสูงสุดเป็นสิ่งที่ท้าทาย ซึ่งจะต้องใช้ความสามารถและทักษะของผู้บริหารในการเผชิญกับความท้าทายต่างๆ ความสำเร็จของการพัฒนาโรงเรียนให้เป็นโรงเรียนที่มีสมรรถนะสูงนั้น ผู้บริหารจะต้องมีบทบาทในการเชื่อมโยงด้านสภาพแวดล้อมกับบทบาทของผู้บริหารทุกระดับ พัฒนาสู่การเป็นโรงเรียนสมรรถนะสูง ที่ประสบความสำเร็จ

ได้รับรางวัลในระดับภูมิภาคหรือระดับสากล ในการจัดการเรียนการสอนและเตรียมความพร้อมสู่การศึกษาขั้นต่อไปและความพร้อมด้านอาชีพ มีความคาดหวังสูงสำหรับความสำเร็จ มีเอกลักษณ์ มีสภาพแวดล้อมการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ประสบความสำเร็จอย่างต่อเนื่องและคงความสามารถในระดับที่เป็นเลิศ รวมถึงมีภารกิจที่ชัดเจน มีพื้นฐานที่แข็งแกร่งสำหรับการปรับปรุงระบบของตนเอง มีการกำหนดกลยุทธ์ และแผนการปฏิบัติงานที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ และพันธกิจมีการพัฒนาแบบองค์รวม และการแข่งขันในระดับต่างๆ สามารถจัดการองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นภายในสถานศึกษาเพื่อการมุ่งสู่ความเป็นเลิศวิชาการ และการมีส่วนร่วมของครอบครัว สถานศึกษา และชุมชน รวมถึงมีการสืบสานผลลัพธ์ความสำเร็จของสถานศึกษา (อินวาทิตตพันธ์, 2564)

โรงเรียนในสังกัดเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี ได้จัดการศึกษาโดยมีการพัฒนาและเปลี่ยนแปลง ยึดแนวทางตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติที่มีการกระจายอำนาจในการบริหารและการจัดการศึกษาโดยแบ่งการบริหารงานออกเป็น 6 ด้าน ได้แก่ งานวิชาการ งานธุรการ การเงินและพัสดุ งานบริหารบุคคล งานกิจการนักเรียน งานอาคารสถานที่ และงานสัมพันธ์ชุมชน ใช้เป็นกลไกขับเคลื่อนสถานศึกษา และฝ่ายการศึกษา สังกัดสำนักการศึกษาเมืองพัทยา จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยพบว่า กำลังประสบปัญหาเกี่ยวกับด้านคุณภาพผู้เรียนถดถอย การออกกลางคัน ความเหลื่อมล้ำทางเทคโนโลยีกับการปรับตัวขององค์กร และคุณภาพของผู้เรียนในบริบทที่เปลี่ยนแปลง ในการพัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยีของนักเรียนและครู ตลอดจนพัฒนาทักษะการใช้ภาษาอังกฤษ สถานศึกษาเป็นองค์กรสมรรถนะสูงจึงเป็นที่มาของความจำเป็นในการขับเคลื่อนนโยบายการศึกษาของเมืองพัทยาให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง เพื่อก้าวสู่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก EEC ที่ต้องการแรงงานที่มีคุณภาพสูงและมีทักษะอาชีพที่ต้องการของการจ้างงาน

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาสภาพการบริหารสถานศึกษาสมรรถนะสูงของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี เพื่อเป็นประโยชน์ในการพัฒนาสถานศึกษาให้ขับเคลื่อนสู่องค์กรที่มีสมรรถนะสูงต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาสภาพการบริหารสถานศึกษาสมรรถนะสูงของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) มีรายละเอียด ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย 1) ประชากร คือ นักการศึกษา ผู้บริหาร พนักงานครู คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนสังกัดเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี จำนวน 11 โรงเรียน รวมทั้งทั้งหมด จำนวน 796 คน 2) กลุ่มตัวอย่าง คือ นักการศึกษา ผู้บริหาร พนักงานครู คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนสังกัดเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี คำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางของ Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970) ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 260 คน จากนั้นดำเนินการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงเฉพาะผู้ตอบแบบสอบถาม

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) มีขั้นตอนการสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือการวิจัย ดังนี้ 1) สร้างแบบสอบถาม โดยศึกษาแนวคิด ทฤษฎี จากเอกสาร และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพการบริหารสถานศึกษา

สมรรถนะสูงของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี ลักษณะเป็นแบบสอบถามความคิดเห็นแปรค่าเป็น 5 ระดับ (Rating Scale) ของ Likert (1967) 2) นำแบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นมาเสนออาจารย์ที่ปรึกษาฯ ศึกษานิพนธ์ เพื่อพิจารณาตรวจสอบคุณภาพแบบสอบถามในเบื้องต้น 3) นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบเบื้องต้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องตามเนื้อหา (Content Validity) และความชัดเจนของภาษา ด้วยการตรวจและประเมินดัชนีความสอดคล้องใน 3 ระดับ คือ มีความเหมาะสม ไม่แน่ใจ ไม่เหมาะสม โดยใช้สูตรในการคำนวณดัชนีความสอดคล้อง (Index of Consistency : IOC) ซึ่งถือเกณฑ์ IOC มากกว่า 0.5 จึงยอมรับว่าแบบสอบถามมีความเหมาะสม ซึ่งได้ค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.5-1.00 ถือได้ว่าแบบสอบถามได้รับการยอมรับจากผู้เชี่ยวชาญ 4) นำความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 ท่าน มาปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถาม แล้วนำไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มตัวอย่างทดสอบในการวิจัย จำนวน 30 ชุด เพื่อหาความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ 0.987 ถือว่าแบบสอบถามผ่านเกณฑ์เชื่อถือได้ และ 5) ปรับปรุงแบบสอบถามให้สมบูรณ์ก่อนนำไปแจกแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่าง

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยขอหนังสือจากผู้อำนวยการหลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อแจกแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย นำหนังสือขอความร่วมมือไปยังกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล แจกแบบสอบถามกลุ่มตัวอย่าง เพื่อขอความอนุเคราะห์ช่วยเหลือในการเก็บเครื่องมือวิจัย ใช้แบบสอบถามทดสอบเครื่องมือวิจัย และใช้แบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย โดยใช้วิธีการส่งแบบสำรวจออนไลน์ ด้วยแบบสอบถามที่สร้างจาก google form

4. การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลข้อมูลจากแบบสอบถามเพื่อศึกษาสภาพการบริหารสถานศึกษาสมรรถนะสูงของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี ด้วยระบบคอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป โดยหาค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษาสภาพการบริหารสถานศึกษาสมรรถนะสูงของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี ใช้การวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดังในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ศึกษาสภาพการบริหารสถานศึกษาสมรรถนะสูงของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี ในภาพรวม

ที่	การบริหารสถานศึกษาสมรรถนะสูงของผู้บริหาร โรงเรียนสังกัดเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี	ระดับความคิดเห็น			
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	อันดับ
1	การบริหารเชิงกลยุทธ์	4.28	0.75	มาก	3
2	การมีหลักการบริหารที่ดีและถูกต้อง	4.24	0.74	มาก	4
3	การสร้างองค์กรเครือข่าย	4.28	0.69	มาก	2
4	การมีวัฒนธรรมองค์กร	4.29	0.68	มาก	1
5	การมีเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร	4.22	0.75	มาก	5
	รวม	4.26	0.78	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อสภาพการบริหารสถานศึกษาสมรรถนะสูงของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.26, S.D. = 0.78) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับจากมากไปน้อย คือ การมีวัฒนธรรมองค์กร ($\bar{X}$ = 4.29, S.D. = 0.68) รองลงมาคือ การสร้างองค์กรเครือข่าย ($\bar{X}$ = 4.28, S.D. = 0.69) การบริหารเชิงกลยุทธ์ ($\bar{X}$ = 4.28, S.D. = 0.75) การมีหลักการบริหารที่ดีและถูกต้อง ($\bar{X}$ = 4.24, S.D. = 0.74) และการมีเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ($\bar{X}$ = 4.22, S.D. = 0.75) ตามลำดับ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

สภาพการบริหารสถานศึกษาสมรรถนะสูงของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี ด้านการมีวัฒนธรรมองค์กร พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรก คือ มีความรู้ความเข้าใจร่วมกันในสิ่งที่สถานศึกษาคาดหวัง รู้จักวัฒนธรรมองค์กรและสร้างอัตลักษณ์ที่ใช้ร่วมกันและความรู้สึกที่เป็นหนึ่งเดียวของชุมชน การมีวัฒนธรรมที่มุ่งคุณภาพผลงานสูง ความไว้วางใจและการกระจายอำนาจกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การสร้างค่านิยมความผูกพันในองค์กรเพื่อให้เกิดขวัญกำลังใจในการทำงานที่มีคุณภาพอย่างต่อเนื่อง

สภาพการบริหารสถานศึกษาสมรรถนะสูงของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี ด้านการสร้างองค์กรเครือข่าย พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรก คือ มีการสร้างกลไกการเรียนรู้ที่บุคลากรสามารถพัฒนาตนเองได้ตลอดเวลานำไปสู่การเป็นองค์กรเรียนรู้ เป็นองค์กรที่มีโครงสร้างบริหารงานที่ชัดเจนแต่สามารถยืดหยุ่น ปรับเปลี่ยนเพื่อตอบสนองได้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างเหมาะสม การมีความสัมพันธ์ที่ดีกับสังคมชุมชนและสิ่งแวดล้อมภายในภายนอก ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ มีการวิเคราะห์และการจัดการความรู้การสร้างและสะสมองค์ความรู้ใหม่

สภาพการบริหารสถานศึกษาสมรรถนะสูงของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี ด้านการบริหารเชิงกลยุทธ์ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรก คือ มีการวางแผนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง สถานศึกษามีระบบการประเมินบุคลากรด้านสมรรถนะและทักษะที่จำเป็นอย่างชัดเจน มีการกำหนดหลักการเป้าหมายวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนเพื่อให้องค์กรนำไปสู่ผลลัพธ์ที่ตั้งไว้ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ มีการใช้ภาวะผู้นำประกอบเหตุผลในการตัดสินใจในการบริหารสถานศึกษา

สภาพการบริหารสถานศึกษาสมรรถนะสูงของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี ด้านการมีหลักการบริหารที่ดีและถูกต้อง พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรก คือ มีการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานตามความถนัดและความสามารถของตนเอง วางแนวทางการบริหารงานแบบเชิงรุกสู่การปฏิบัติตามหลักนิติธรรม รู้ประมาณเพื่อให้รู้จักความพอดีในปัจจุบัน 4 แล้วเกิดความเป็นธรรมในองค์กร ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ มีระบบบริหารงานบุคคลที่มุ่งใช้ประโยชน์จากสมรรถนะหลักของบุคลากรเพื่อให้งานบรรลุผลสำเร็จ

สภาพการบริหารสถานศึกษาสมรรถนะสูงของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี ด้านการมีเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรก คือ การจัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน สถานศึกษามีนวัตกรรมและแนวปฏิบัติที่ดีเพื่อมุ่งสู่ความเป็นเลิศ การนำสารสนเทศมาใช้ประโยชน์เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้ปกครองและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ พัฒนาการบุคลากรในเรื่องของการใช้เทคโนโลยี และความคิดสร้างสรรค์ในการสร้าง นวัตกรรมอย่างต่อเนื่อง

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพบผลการวิจัยที่สามารถนำมาอภิปรายผล ดังต่อไปนี้

ผลการศึกษาสภาพการบริหารสถานศึกษาสมรรถนะสูงของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็น ในภาพรวมและรายด้าน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้าน คือ ด้านการมีวัฒนธรรมองค์กร ด้านการสร้างองค์กรเครือข่าย ด้านการบริหารเชิงกลยุทธ์ ด้านการมีหลักการบริหารที่ดีและถูกต้อง และด้านการมีเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ตามลำดับ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารโรงเรียนสังกัดเมืองพัทยามีการบริหารโรงเรียนตามวัฒนธรรมองค์กรอย่างเข้มแข็ง เนื่องจากนโยบายของนักการเมืองท้องถิ่นเมืองพัทยาเป็นการบริหารในรูปแบบพิเศษ มีข้อบัญญัติในการบริหารเป็นของตนเอง การจัดเก็บรายได้นำมาพัฒนาท้องถิ่นเมืองพัทยาได้อย่างเป็นรูปธรรม ดังนั้นจึงมีวัฒนธรรมองค์กรในการขับเคลื่อนการบริหารสถานศึกษาได้เป็นอย่างดี และหลักของการบริหารสถานศึกษาสมรรถนะสูงมีผลการประเมินสภาพการบริหารอยู่ในระดับมากทั้ง 5 ด้าน ส่งผลให้การบริหารสถานศึกษามีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของชนวนพิศ สิทธิธาดา (2552) ที่ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีประสิทธิผลประกอบด้วยองค์ประกอบ 5 องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบที่ 1 สมรรถนะด้านวิชาชีพ องค์ประกอบที่ 2 สมรรถนะด้านภาวะผู้นำ องค์ประกอบที่ 3 สมรรถนะด้านหน้าที่ องค์ประกอบที่ 3 สมรรถนะด้านบุคคล และองค์ประกอบที่ 4 สมรรถนะด้านการบังคับบัญชา ซึ่งรูปแบบสมรรถนะทั้ง 5 องค์ประกอบดังกล่าว ล้วนเป็นแนวทางการปฏิบัติงานในบทบาทหน้าที่ที่จำเป็นของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคที่ต้องอาศัยสังคมฐานความรู้ และเศรษฐกิจฐานความรู้ และสอดคล้องกับการวิจัยของธินา วาতিตพันธ์ (2564) ที่พบว่า องค์ประกอบของโรงเรียนมัธยมศึกษาสมรรถนะสูง ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ คือ 1) ความเป็นผู้นำทางวิชาการ 2) การบริหารเชิงกลยุทธ์ 3) ครูมืออาชีพ 4) ระบบสารสนเทศเพื่อการบริหาร 5) ความผูกพันในงาน 6) การเป็นแบบอย่างที่ดี และ 7) การมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และมีความสอดคล้องบางประการกับการวิจัยของ สมพงษ์ เชือกพรหม (2565) ที่พบว่า ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการเป็นองค์กรสมรรถนะสูงของโรงเรียน สังกัดสำนักงานการศึกษาเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านกลยุทธ์องค์กร ด้านการจัดการความรู้ ด้านระบบโครงสร้างองค์กร และด้านการมุ่งเน้นผู้รับบริการ ตามลำดับ และสอดคล้องกับ Wall (2007) ที่กล่าวว่า องค์กรสมรรถนะสูงเป็นองค์กรที่สามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงได้เป็นอย่างดี มีการบริหารจัดการระยะยาว มีการจัดโครงสร้างการบริหารที่ประสานเชื่อมโยงและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน และให้ความสำคัญกับพนักงานซึ่งเป็นทรัพยากรขององค์กร

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้คือ สภาพการบริหารสถานศึกษาสมรรถนะสูงของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี มีวัฒนธรรมองค์กร รู้และเข้าใจร่วมกันในสิ่งที่สถานศึกษาคาดหวัง มีการสร้างองค์กรเครือข่าย ให้บุคลากรสามารถพัฒนาตนเองและนำความรู้ไปใช้ได้ตลอดเวลา มีการบริหารเชิงกลยุทธ์ วางแผนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง วิสัยทัศน์ชัดเจน มีหลักการบริหารที่ดีและถูกต้อง ติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานตามความถนัดและความสามารถ บริหารเชิงรุกด้วยหลักคุณธรรม มีเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร จัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศให้เกิดประโยชน์สูงสุด สรุปดังในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้การวิจัย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 สภาพการบริหารสถานศึกษาสมรรถนะสูงของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี ด้านการมีวัฒนธรรมองค์กร พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การสร้างค่านิยมความผูกพันในองค์กร เพื่อให้เกิดขวัญกำลังใจในการทำงานที่มีคุณภาพอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น ผู้บริหารควรเสริมสร้างบรรยากาศ โดยจัดกิจกรรมเสริมสร้างความผูกพัน ให้โอกาสแก่บุคลากรที่จะมีส่วนร่วมในการพัฒนาและส่งเสริมค่านิยมต่างๆ ของสถานศึกษา

1.2 สภาพการบริหารสถานศึกษาสมรรถนะสูงของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี ด้านการสร้างองค์กรเครือข่าย พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ มีการวิเคราะห์และการจัดการความรู้ การสร้างและสะสมองค์ความรู้ใหม่ ดังนั้น ผู้บริหารควรสนับสนุนการพัฒนาทักษะการจัดการความรู้ของบุคลากร โดยให้การฝึกอบรมและกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ที่ชัดเจนให้สามารถนำความรู้ไปสร้างสรรค์นวัตกรรมต่อไป

1.3 สภาพการบริหารสถานศึกษาสมรรถนะสูงของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี ด้านการบริหารเชิงกลยุทธ์ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ มีการใช้ภาวะผู้นำประกอบเหตุผลในการตัดสินใจในการบริหารสถานศึกษา ดังนั้น ผู้บริหารควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะและความเข้าใจในภาวะผู้นำของผู้บริหาร ซึ่งรวมถึงการเรียนรู้เกี่ยวกับคุณลักษณะและทักษะที่จำเป็นในการเป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพ

1.4 สภาพการบริหารสถานศึกษาสมรรถนะสูงของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี ด้านการมีหลักการบริหารที่ดีและถูกต้อง พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ มีระบบบริหารงานบุคคลที่มุ่งใช้ประโยชน์จากสมรรถนะหลักของบุคลากรเพื่อให้งานบรรลุผลสำเร็จ ดังนั้น ผู้บริหารควรทำการวิเคราะห์หาสาเหตุ ปัญหา และข้อจำกัดที่เกี่ยวข้องกับระบบ และหาวิธีการพัฒนาปรับปรุงให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

1.5 สภาพการบริหารสถานศึกษาสมรรถนะสูงของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี ด้านการมีเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ พัฒนาการบุคลากรในเรื่องของการใช้เทคโนโลยี และความคิดสร้างสรรค์ในการสร้างนวัตกรรมอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น ผู้บริหารควรจัดอบรมเชิงปฏิบัติเพื่อเสริมสร้างความเชี่ยวชาญในการใช้เทคโนโลยีต่างๆ และเสริมสร้างทักษะที่จำเป็นสำหรับการคิดสร้างสรรค์และสร้างนวัตกรรมใหม่ๆ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ผลการศึกษาสภาพการบริหารสถานศึกษาสมรรถนะสูงของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี โดยภาพรวมพบว่า ด้านการมีเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ดังนั้น ควรทำการศึกษาตัวบ่งชี้ของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการมีเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อนำมาปรับปรุงและพัฒนาให้เกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2.2 ควรศึกษาการสร้างรูปแบบการบริหารสถานศึกษาสมรรถนะสูงของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาให้มีคุณภาพและเป็นสถานศึกษาสมรรถนะสูง

2.3 ควรประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการบริหารสถานศึกษาสมรรถนะสูง เพื่อให้สถานศึกษามีศักยภาพความพร้อมในการแข่งขัน มีการเจริญเติบโตอย่างมั่นคงและยั่งยืนต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551** สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- ชวนพิศ สิทธิธาดา. (2552). **รูปแบบสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีประสิทธิภาพ**. ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ธันวาทิตต์พันธ์. (2564). **องค์ประกอบของโรงเรียนมัธยมศึกษาสมรรถนะสูง**. ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2547). **ทิศทางการศึกษาไทย**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาญาณวฑฺฒน์ ฐิตวฑฺฒโน และระวิง เรืองสังข์. (2559). การปฏิรูปการศึกษาโดยอาศัยแนวคิดทางการศึกษาของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต). **วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ คณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. 3(1). 59-70.
- สมพงษ์ เชือกพรหม. (2565). **ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรสมรรถนะสูงของโรงเรียนสังกัดสำนักงานการศึกษาเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี**. **วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร**. 19(86). 123-139.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. **Educational and Psychological Measurement**. 30(3). 607-610.
- Likert, Rensis. (1967). **The Method of Constructing and Attitude Scale**, in **Reading in Attitude Theory and Measurement**. New York: Wiley & Son.

- Shannon, G Sue & Bylsma, Pete. (2003). **Helping Student Finish School: Why Students Drop Out and How to Help Them Graduate**. Office of Superintendent of Public Instruction, Olympia, W A.
- Wall. (2007). The characteristics of a high performance organization. **Business Strategy Series**. 8(3). 179-185.

รูปแบบการบริหารงานบุคคลตามหลักสัปปริสธรรม 7 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม
แผนกสามัญศึกษา เขต 3

PERSONNEL MANAGEMENT MODEL ACCORDING TO SAPPURISADHAMMA
PRINCIPLES OF PHRAPARIYATTIDHAMMA SCHOOL ADMINISTRATORS,
GENERAL EDUCATION DIVISION 3

^[1]พระปลัดชัยรัตน์ ปิยสีโล (เกตุสุวรรณ) PhrapaladChairat Piyasilo (Ketsuwan)

^[2]เกษม แสงนนท์ Kasem Saengnont ^[3]สมศักดิ์ บุญปู Somsak Boonpoo

^{[1] [2] [3]}มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
Corresponding Author E-mail: phrapaladchairat@hotmail.com

Article Received: May 27, 2024, Revised: August 23, 2024, Accepted: August 25, 2024.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นของการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 3 2) เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารงานบุคคลตามหลักสัปปริสธรรม 7 และ 3) เพื่อประเมินรูปแบบการบริหารงานบุคคลตามหลักสัปปริสธรรม 7 เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี โดยการวิจัยเชิงปริมาณใช้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้บริหารและครูโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 3 จำนวน 196 รูป/คน สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และการจัดสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ มีเครื่องมือในการวิจัยคือแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และแบบการสนทนากลุ่ม และทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพื้นฐาน คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) ความต้องการจำเป็นของการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 3 อันดับที่ 1 คือ การสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง รองลงมาคือการเสริมสร้างประสิทธิภาพการปฏิบัติราชการ วินัยและการรักษาวินัย การออกจากราชการ และการวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง ตามลำดับ 2) การพัฒนารูปแบบการบริหารงานบุคคลตามหลักสัปปริสธรรม 7 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 3 องค์ประกอบด้วยหลักการ แนวคิด วัตถุประสงค์ เนื้อหา การบูรณาการด้วยหลักสัปปริสธรรม 7 และผลลัพธ์ที่คาดหวัง และ 3) การประเมินรูปแบบการบริหารงานบุคคลตามหลักสัปปริสธรรม 7 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 3 พบว่า มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ รูปแบบ, การบริหารงานบุคคล, หลักสัปปริสธรรม 7, ผู้บริหาร, โรงเรียนพระปริยัติธรรม

ABSTRACT

This research aimed to 1) study the needs of personnel management of administrators of Buddhist schools, general education department, Zone 3, 2) develop a personnel management model based on the 7 Sappurisadhamma principles, and 3) evaluate the personnel management model based on the 7 Sappurisadhamma principles. This research was a mixed-methods research. The quantitative research used a sample group of 196 administrators and teachers of Buddhist

schools, general education department, Zone 3. The qualitative research used the key informant interviews and focus group discussions with experts. The research instruments were questionnaires, interview forms, and focus group discussion manuals. Data were analyzed using basic statistics: frequency, percentage, mean, standard deviation, and content analysis. The research results found that 1) the needs of personnel management of administrators of Buddhist schools, general education department, Zone 3 ranked first as recruitment and appointment, followed by enhancing efficiency in civil service, discipline and maintenance of discipline, and retirement from civil service and manpower planning and position determination, respectively. 2) Development of personnel administration model according to the principles of the 7 Sappurisdhamma of the administrators of the Buddhist School, General Education Department, Zone 3, consisting of principles, concepts, objectives, content, integration with the principles of the 7 Sappurisdhamma and expected results, and 3) Evaluation of personnel administration model according to the principles of the 7 Sappurisdhamma of the administrators of the Buddhist School, General Education Department, Zone 3, found that it was appropriate, feasible and beneficial overall at a high level.

Keywords: Model, Personnel Management, Sappurisdhamma Principles, Administrators, Phrapariyattidhamma School

บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 54 บัญญัติไว้ว่าให้มีการพัฒนามาตรฐานการศึกษาในทุกระดับ ทุกรูปแบบ อย่างเท่าเทียม และเสมอภาค ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมโดยการส่งเสริมและสนับสนุนให้การจัดการศึกษาให้มีคุณภาพและได้มาตรฐานสากล ซึ่งการศึกษาทั้งปวงต้องมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีวินัย ภูมิใจในชาติ สามารถเชี่ยวชาญได้ตามความถนัดของตน มีความรับผิดชอบต่อครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ (สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา ปฏิบัติหน้าที่สำนักงานเลขาธิการสภานิติบัญญัติแห่งชาติ, 2560) โดยมีหลักการสำคัญคือ “ยึดคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา” ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) เพื่อมุ่งสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีสำหรับคนไทย พัฒนาค้นหาความเป็นคนที่สมบูรณ์ มีวินัย ใฝ่รู้ มีความรู้ มีทักษะ มีความคิดสร้างสรรค์ มีทัศนคติที่ดี รับผิดชอบต่อสังคม มีคุณธรรมและจริยธรรม พร้อมกับการมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้คู่คุณธรรม มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความสุขในสังคม (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2559) ตามแผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ด้วยยุทธศาสตร์ของแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2560-2579) ให้มีการจัดการศึกษาเพื่อความมั่นคงของสังคมและประเทศชาติ การผลิตและพัฒนากำลังคน การวิจัยและนวัตกรรมเพื่อสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ด้วยการพัฒนาศักยภาพคนทุกช่วงวัยและสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ พร้อมสร้างโอกาสความเสมอภาคและความเท่าเทียมทางการศึกษา อันเป็นการจัดการเพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ก้าวไปพร้อมกับการพัฒนาประสิทธิภาพของระบบบริหารจัดการศึกษา (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) เปี่ยมไปด้วยคุณภาพ เพียบพร้อมด้วยคุณวุฒิ มีใจบริสุทธิ์ด้วยคุณธรรมตลอดถึงการจัดการศึกษาได้มาตรฐานสากล

จากพระราชบัญญัติการศึกษาพระปริยัติธรรม พ.ศ. 2562 มาตรา 11 คณะกรรมการการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา มีหน้าที่และอำนาจกำหนดมาตรฐานกลางการบริหารงานบุคคลสำหรับผู้ปฏิบัติงานตามมาตรา 18 เกี่ยวกับการกำหนดตำแหน่ง อัตราค่าจ้าง เงินเดือน เงินประจำตำแหน่ง เงินวิทยฐานะ เงินค่าตอบแทน ค่าจ้างสวัสดิการ และสิทธิประโยชน์อื่น การสรรหา การบรรจุ การแต่งตั้ง การพัฒนา การพ้นจากตำแหน่งการรักษาวินัย การดำเนินการทางวินัย การร้องทุกข์ การอุทธรณ์ และการลงโทษ ทั้งนี้ ในส่วนที่เกี่ยวกับการกำหนดเงินเดือน เงินประจำตำแหน่ง เงินวิทยฐานะ เงินค่าตอบแทน ค่าจ้าง สวัสดิการและสิทธิประโยชน์อื่น ต้องได้รับความเห็นชอบจากกระทรวงการคลัง (พระราชบัญญัติการศึกษาพระปริยัติธรรม พ.ศ. 2562, 2562) ซึ่งจะมุ่งเน้นให้การบริหารงานบุคคลได้มาตรฐานตามหลักของการบริหารสถานศึกษา

คุณธรรมและจริยธรรมจึงถือว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญในการดำเนินบทบาทหน้าที่ของการเป็นผู้บริหารที่ดี หากผู้บริหารขาดคุณธรรมและจริยธรรม ย่อมจะทำให้ผู้บริหารนั้นขาดความชอบทำในการปฏิบัติหน้าที่ มองข้ามความหมายของการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติสุข การใช้หลักธรรมในการบริหารจัดการก็ถือได้ว่าเป็นทางเลือกหนึ่งที่จะช่วยแก้ปัญหาได้ ซึ่งหลักธรรมมีให้ผู้บริหารได้เลือกใช้ตามความเหมาะสมในทุกอย่างไม่ว่าในเรื่องการบริหารงานบุคคลก็ตาม หมวดธรรมที่ประยุกต์ใช้เป็นรากฐานคุณธรรมของผู้บริหารโรงเรียน ได้แก่ สัปปริสธรรม 7 (อง.สศตก. (ไทย) 23/65/114) เป็นธรรมของสัตบุรุษคุณสมบัติของคนดี ธรรมของผู้ดี มีข้อธรรม 7 ข้อ คือ 1) อัมมัญญตา ความรู้จักธรรม รู้หลักหรือรู้จักเหตุ 2) อัตถัญญตา ความรู้จักอรรถ รู้ความมุ่งหมายหรือรู้จักผล 3) อตตัญญตา ความเป็นผู้รู้จักตน 4) มัตตัญญตา ความเป็นผู้รู้จักประมาณ 5) กาลัญญตา ความรู้จักกาล คือรู้กาลเวลาอันเหมาะสม 6) ปริสสัญญตา รู้จักชุมชนและรู้จักที่ประชุม รู้กิจที่ควรประพฤติต่อชุมชนนั้นๆ 7) ปุคคลัญญตา ความรู้จักบุคคล ผู้บริหารการศึกษาควรยึดหลักสัปปริสธรรม 7 เพื่อการครองตนประยุกต์ใช้ในการบริหารงานบุคคลและการตัดสินใจ (วรภาส ประสมสุขและนิพนธ์ กินาวงศ์, 2550) การปฏิบัติตนให้มีคุณธรรม จริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ถือเป็นเรื่องสำคัญประการหนึ่งต่อการบริหารงานในองค์การเป็นอย่างมาก เพราะสามารถสร้างศรัทธา การยอมรับนับถือ และเป็นตัวอย่างที่ดีให้แก่ผู้ใต้บังคับบัญชาและคนในสังคม อีกทั้ง ย่อมก่อให้เกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของบุคลากร สามารถจูงใจให้ผู้บังคับบัญชายินดีปฏิบัติงานด้วยความเต็มใจ และเต็มความสามารถ จนเกิดความสามัคคี รักใคร่ ประองตอง (วริยา ชินวรรณ, 2546) ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นกลไกสำคัญและมีอิทธิพลสูงสุดต่อคุณภาพของผลลัพธ์ ประสิทธิภาพของการบริหารงานบุคคลและประสิทธิผลของสถานศึกษา ความสำเร็จหรือความล้มเหลวทางการศึกษานั้นขึ้นอยู่กับผู้บริหารเป็นหลัก ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาจึงเป็นตัวแปรสำคัญในการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ จึงต้องมีความรู้ มีวินัย มีคุณธรรม มีความเข้าใจ สามารถครองตนเป็นแบบอย่างที่ดีครองคนด้วยน้ำใจไมตรี และครองงานด้วยทักษะและประสบการณ์ทางการบริหารการศึกษา เพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้ทันสมัยบนบริบทแห่งการเปลี่ยนแปลงของสังคมยุคใหม่ได้อย่างมีความสุข

สภาพการจัดการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาพบว่ามีปัญหา ด้านบุคลากร กล่าวคือ ครูและบุคลากรทางการศึกษาได้รับค่าตอบแทนต่ำกว่าวุฒิการศึกษา ไม่มีสถานภาพที่ชัดเจน ไม่มีความมั่นคงในวิชาชีพ ไม่ได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องสถานภาพเป็นเพียงลูกจ้างของวัด ขาดแรงจูงใจในการปฏิบัติหน้าที่ ไม่มีการพิจารณาความดีความชอบ และสอดคล้องกับผลวิจัยของ สุระ พิเภก (2558) นี้พบว่าการบริหารงานบุคคลของ ผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา เขต 3 ยังมีประเด็นที่ควรพิจารณาการจ่ายค่าตอบแทน การรวมพลัง การธำรงรักษา บุคลากร ควรจัดให้มีการคัดเลือกบุคลากรภายนอกและภายในให้เข้ามารับตำแหน่งงานที่ว่างลงให้เหมาะสมควรจัดสวัสดิการต่างๆ ให้กับบุคลากรเป็นไปอย่างเหมาะสม ควรเข้าใจความในเป็นอยู่ของบุคลากรในสภาพอันเป็นปัจจุบัน

จากความเป็นมาและความสำคัญของการศึกษาดังกล่าวผู้ศึกษาจึงมีความสนใจที่จะศึกษารูปแบบการบริหารงานบุคคลตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 3 เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมการบริหารงานบุคคลและการบริหารงานบุคคลตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นของการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 3
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารงานบุคคลตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 3
3. เพื่อประเมินรูปแบบการบริหารงานบุคคลตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ออกแบบการวิจัยโดยดำเนินการวิจัยแบบผสมวิธีพหุระยะ (Mixed Methods Research) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นของการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 3 มี 3 ขั้นตอน ดังนี้

1.1 ศึกษาเอกสารบทความ ตำรา งานวิจัยเกี่ยวกับความต้องการจำเป็นของการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

1.2 การวิจัยเชิงปริมาณ แจกแบบสอบถามเกี่ยวกับความต้องการจำเป็นของการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา โดยได้มาจากประชากร คือ ผู้บริหารและครูโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 3 จำนวน 400 คน โดยกำหนดสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple random sampling) ด้วยการเปิดตารางของ Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970) ระดับความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ 5% และระดับความเชื่อมั่น 95% โดยได้กลุ่มตัวอย่าง 196 รูป/คน ผู้วิจัยสร้างแบบสอบถาม จากนั้นตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน คัดเลือกข้อความที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป ทดลองใช้แบบสอบถามกับกับสถานศึกษาชั้นพื้นฐานที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน โดยหาค่าสัมประสิทธิ์ Cronbach's Alpha ผลจากการวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นปรากฏว่าแบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่นรวมทั้งฉบับเท่ากับ 0.91 ปรับปรุงแก้ไขและจัดทำเป็นแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ที่เหมาะสมที่สุดแล้วจึงนำไปใช้จริงกับกลุ่มประชากรจริง การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การหาค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) วิเคราะห์ความต้องการจำเป็นและจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นโดยใช้สูตร Modified Priority Needs Index (PNIModified) (สุวิมล ว่องวานิช, 2542) โดยภาพรวม รายขั้นตอน/รายด้าน และรายข้อหรือรายกิจกรรม ตามลำดับ ซึ่งนงลักษณ์ วิรัชชัย และสุวิมล ว่องวานิช (2558) ได้ปรับสูตรการคำนวณมาจากดัชนี PNI โดยการหารค่าผลต่างของ (I-D) โดยใช้หลักการกำหนดความต้องการจำเป็นจากระดับของสภาพที่เป็นจริงกับสภาพที่ควรจะเป็น ได้ดังนี้ (Modified Priority Needs Index: PNIModified) = (I-D)/D

1.3 การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จำนวน 15 คน โดยเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ: การวิเคราะห์เนื้อหา วิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา และสรุปผลการสนทนากลุ่ม

ขั้นตอนที่ 2 เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารงานบุคคลตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา มี 2 ขั้นตอน ดังนี้

2.1 ยกร่างรูปแบบการบริหารงานบุคคลตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา โดยนำผลจากวัตถุประสงค์ ข้อที่ 1 เครื่องมือที่ใช้คือแบบศึกษาเอกสาร วิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ได้รูปแบบการบริหารงานบุคคลตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

2.2 ขั้นตอนการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคือ ผู้ทรงคุณวุฒิ / นักวิชาการ / ผู้อำนวยการโรงเรียน 9 รูป/คน โดยการเลือกแบบเจาะจงกำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือก 2) เครื่องมือที่ใช้คือ คู่มือที่ได้จากการรูปแบบการบริหารงานบุคคลตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา (ฉบับร่างที่ 1) 3) การดำเนินการสนทนากลุ่ม (Focus Group) 3) การจัดบันทึกรายละเอียดการสนทนากลุ่ม (Focus Group) และข้อเสนอแนะ การบันทึกเสียงโดยใช้อุปกรณ์ การบันทึกภาพเคลื่อนไหวและภาพนิ่ง 4) การถอดเทป วิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ด้วยการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Analytic induction) ได้รูปแบบการบริหารงานบุคคลตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา (ฉบับร่างที่ 2)

ระยะที่ 3 เพื่อเสนอรูปแบบการบริหารงานบุคคลตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ได้แก่ ปรับปรุงแก้ไขและนำเสนอร่วมกับอาจารย์ที่ปรึกษา/อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ด้วยแบบศึกษาเอกสาร การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา ได้รูปแบบการบริหารงานบุคคลตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ฉบับสมบูรณ์

สรุปผลการวิจัย

1. การวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 3 สรุปผลการวิจัยดังในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ระดับความคิดเห็นและดัชนี PNImodified ของสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 3 โดยภาพรวม

การบริหารงานบุคคลของ ผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติ ธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 3	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			ความแตกต่าง	
	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ	PNI modified	ลำดับ PNI modified
1. การวางแผนอัตรากำลัง และกำหนดตำแหน่ง	3.17	0.90	ปานกลาง	4.01	0.70	มาก	0.265	5
2. การสรรหาและบรรจุ แต่งตั้ง	2.95	0.83	ปานกลาง	4.00	0.76	มาก	0.285	1

3. การเสริมสร้างประสิทธิภาพการปฏิบัติราชการ	3.05	0.87	ปานกลาง	4.01	0.80	มาก	0.275	2
4. วินัยและการรักษาวินัย	3.07	0.87	ปานกลาง	4.18	0.73	มาก	0.274	3
5. การออกจากราชการ	3.11	0.85	ปานกลาง	4.12	0.45	มาก	0.270	4
ภาพรวม	3.07	0.86	ปานกลาง	4.06	0.69	มาก	0.274	

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบันการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 3 โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง สำหรับสภาพปัจจุบัน เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือด้านการวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง รองลงมาคือด้านการออกจากราชการและด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือด้านการสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง

สภาพที่พึงประสงค์การบริหารงานบุคคลของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 3 โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก สำหรับสภาพที่พึงประสงค์ เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านวินัยและการรักษาวินัยรองลงมาคือ ด้านการออกจากราชการ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือด้านการสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง

เมื่อเรียงลำดับตามความสำคัญของความต้องการจำเป็น โดยระบุความต้องการความจำเป็นที่มีความสำคัญมากที่สุด และมีความเร่งด่วนที่ต้องได้รับการพัฒนา ก่อน ซึ่งพิจารณาตามค่าดัชนี PNImodified ในที่นี้ คือ 0.27 เรียงลำดับความต้องการจำเป็นได้ดังนี้

ด้านการสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง เมื่อเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นได้แก่ 1) คือมีการกำหนดคุณสมบัติของบุคลากร 2) มีการปรับปรุงกำหนดตำแหน่งที่ต้องการเพิ่มหรือลดตามความเหมาะสม

ด้านการเสริมสร้างประสิทธิภาพการปฏิบัติราชการ เมื่อเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นได้แก่ 1) จัดให้บุคลากรได้มีการเข้าอบรมวิทยาการและเทคโนโลยีสมัยใหม่ เพื่อเสริมสร้างคุณภาพในการพัฒนาการทำงานของบุคลากร 2) มีกระบวนการเพิ่มพูนพัฒนาความรู้ในการปฏิบัติงานบุคลากร

ด้านการเสริมสร้างประสิทธิภาพการปฏิบัติราชการ เมื่อเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นได้แก่ 1) ตรงต่อเวลา อุทิศเวลาของตนให้แก่ทางราชการและนักเรียน 2) ปฏิบัติตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชาซึ่งสั่งในหน้าที่ราชการ

ด้านการออกจากราชการ เมื่อเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นได้แก่ 1) ออกเพื่อประโยชน์ของทางราชการ ซึ่งกรณีนี้ต้องเป็นไปตามเงื่อนไข หลักเกณฑ์ และวิธีการที่ ก.พ. กำหนดไว้ในกฎหมาย 2) ออกตามความประสงค์ของบุคลากรเอง

ด้านการวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง เมื่อเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น ได้แก่ 1) สรรหาบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถที่เหมาะสมกับงาน 2) มีการบรรจุแต่งตั้งบุคลากรเข้ารับตำแหน่งอย่างชัดเจน

2. รูปแบบการบริหารงานบุคคลตามหลักสัปปริสธรรม 7 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 3 ได้แก่

2.1 หลักการ แนวคิด ผู้วิจัยได้ใช้รูปแบบเชิงข้อความ (Semantic Model) ในการสร้างร่างรูปแบบการบริหารงานบุคคลตามหลักสัปปริสธรรม 7 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 3 ใน 5 ด้าน คือ 1) ด้านการวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง 2) ด้านการสรรหาและบรรจุ

แต่งตั้ง 3) ด้านการเสริมสร้างประสิทธิภาพการปฏิบัติราชการ 4) ด้านวินัยและการรักษาวินัย 5) ด้านการออกจากราชการ

2.2 วัตถุประสงค์ เพื่อนำไปใช้กับการบริหารงานบุคคลตามหลักสัปปริสธรรม 7 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 3 ใน 5 ด้าน คือ 1) ด้านการวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง 2) ด้านการสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง 3) ด้านการเสริมสร้างประสิทธิภาพการปฏิบัติราชการ 4) ด้านวินัยและการรักษาวินัย 5) ด้านการออกจากราชการ

2.3 เนื้อหา บริหารงานบุคคล คือ กระบวนการเกี่ยวกับการใช้ศิลปะและกลยุทธ์ของผู้บริหาร ดำเนินการวางแผน การสรรหา คัดเลือก บรรจุและแต่งตั้งบุคคลที่มีคุณสมบัติเหมาะสมเข้าปฏิบัติงานตามความต้องการขององค์การ สามารถพัฒนาบุคลากรให้ปฏิบัติงานตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายอย่างมีประสิทธิภาพ และธำรงรักษาบุคลากรให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีในการทำงาน บำรุงขวัญและกำลังใจให้บุคลากรมีความพอใจในการอยู่ปฏิบัติงานกับองค์การ เพื่อขับเคลื่อนภารกิจขององค์การให้สำเร็จบรรลุผลตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

2.4 หลักการบริหารงานบุคคลควรจะต้องใช้หลักประชาธิปไตย โดยการเน้นหลักคุณธรรม สนับสนุนส่งเสริมให้บุคลากรได้ปฏิบัติงานอย่างเต็มศักยภาพ ให้ความเคารพในสิทธิและความสามารถของบุคคล มีความยืดหยุ่น มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง มีการให้ขวัญและกำลังใจบุคลากร จัดสวัสดิการและสร้างบรรยากาศที่ดีในการทำงาน สนับสนุนให้มีการวิจัยเพื่อนำผลการวิจัยมาปรับปรุงและพัฒนาการทำงาน เพื่อให้การปฏิบัติงานมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และนโยบาย โดยให้ความสำคัญกับบุคลากรทุกคนด้วยความยุติธรรมเสมอภาคกัน

2.5 วัตถุประสงค์ของการบริหารงานบุคคล จะต้องคำนึงถึงความต้องการทางสังคมตลอดจนถึงความคาดหวังทางด้านการบริหารโดยมีเป้าหมายขององค์การเป็นหลักและต้องคำนึงถึงความต้องการของบุคลากรผู้ปฏิบัติงานด้วย เพื่อการพัฒนาหรือการให้ขวัญกำลังใจเป็นเครื่องกระตุ้นการทำงานให้สำเร็จส่งผลให้การปฏิบัติงานและการบริหารงานขององค์การมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้น

2.6 บุคลากรด้วยหลักสัปปริสธรรม 7

1) ธัมมัญญตา ความเป็นผู้รู้จักเหตุบริหารเป็นผู้รู้และเข้าใจหลักการ หลักเกณฑ์ ฐานะ ฐานะหน้าที่ และรู้หลักการทำให้เกิดผล ผู้บริหารควรสนับสนุนครูในการเข้ารับการฝึกอบรมและการพัฒนาทักษะเพื่อเป็นผู้ที่มีความรู้และความเชี่ยวชาญในสาขาของตน ให้ความสนับสนุนทางด้านการสอนและการเรียนรู้โดยเต็มที่ โดยให้คำแนะนำและฝึกแบ็คที่สามารถช่วยให้ครูพัฒนาตนเองและให้ความสำเร็จในการสอน ผู้บริหารควรให้คำแนะนำโดยครูผู้เชี่ยวชาญและการสร้างโครงการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างครู สนับสนุนการนำเทคโนโลยีเข้าสู่อการสอนและการเรียนรู้เป็นสิ่งสำคัญ เพราะเทคโนโลยีสามารถเสริมสร้างประสิทธิภาพการเรียนรู้ได้

2) อตถัญญตา ความเป็นผู้รู้จักผล ผู้บริหารรู้จักจุดมุ่งหมาย วัตถุประสงค์หรือโทษของการกระทำ ผู้บริหารควรร่วมกับครูในการกำหนดเป้าหมายที่มีความชัดเจนและบทบาทที่ต้องปฏิบัติในการสอนและการเรียนรู้ ร่วมกับครูให้ความรู้และทราบการปฏิบัติงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย การสร้างแผนการดำเนินงานที่ระบุกิจกรรมและขั้นตอนการดำเนินการ ให้ความสนับสนุนและปรึกษากับครูในระหว่างปฏิบัติงาน เพื่อช่วยในการติดตามและวัดผลตามเป้าหมาย สนับสนุนครูในการเข้ารับการฝึกอบรมและการพัฒนาทักษะเพิ่มเติมที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานของครู ควรสนับสนุนกิจกรรมที่ให้ครูมีโอกาสแบ่งปันความรู้และประสบการณ์กัน โดยการสร้างการประชุมหรือกิจกรรมที่สนับสนุนการแลกเปลี่ยนข้อมูลและความรู้

ร่วมกับครูในการรับรู้ประโยชน์จากการปฏิบัติงานของครูช่วยให้ผู้บริหารสามารถปรับปรุงระบบการสอนและการเรียนรู้ในโรงเรียน โดยการพัฒนาแผนการเรียนรู้และการสนับสนุนครูในการใช้เครื่องมือและเทคโนโลยีที่เหมาะสม

3) อัตตัญญูตา ผู้บริหารรู้จักความรับผิดชอบของตน รู้จักวางตน การประพฤติตน การปรับปรุงตน รู้เท่าทันเหตุการณ์การเปลี่ยนแปลงของโลกปัจจุบันและรู้จักพัฒนาตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา ผู้บริหารสนับสนุนและสร้างแรงบันดาลใจ แสดงความยินดีและยอมรับความสำเร็จและความพยายามของครูอย่างสม่ำเสมอ ให้คำชมและขอบคุณครูในการทำงานอย่างดีสร้างโอกาสให้ครูเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับความสำเร็จและความท้าทายในการสอน ให้การสนับสนุนทางวิชาการให้ทรัพยากรและอุปกรณ์การเรียนการสอนที่เพียงพอและทันสมัย สนับสนุนครูในการพัฒนาทักษะการสอนและการเรียนรู้ตลอดชีวิต สร้างโอกาสสำหรับครูในการเข้าร่วมการอบรมและการพัฒนาทางวิชาการ ควรสร้างบรรยากาศที่เป็นกันเองและเชิดชูความแตกต่าง สนับสนุนความหลากหลายในห้องเรียนและในทีมครู สร้างบรรยากาศที่เปิดกว้างสำหรับการแสดงออกและสนับสนุนความคิดริเริ่มของครู สร้างการสื่อสารที่ดีระหว่างครูและผู้บริหาร ให้การสนับสนุนทางจิตวิทยาและอารมณ์

4) มัตตัญญูตา ความเป็นผู้จักประมาณ ผู้บริหารรู้จักความพอดีในการทำงาน ความพอเพียงในการดำเนินชีวิต การใช้จ่ายงบประมาณราชการ ชีตความสามารถของทรัพยากรบุคคล การลงโทษและการมอบขวัญและกำลังใจแบ่งปันความสุขแก่ผู้อื่นและผู้ใต้บังคับบัญชาตามสมควรกำหนดเป้าหมายและคาดหวัง สร้างเป้าหมายและคาดหวังที่ชัดเจนเพื่อให้ครูทราบว่าจะต้องประสานงานในทิศทางใด ช่วยให้ครูเข้าใจว่างานของพวกเขามีความสำคัญและเป็นส่วนสำคัญของการให้บริการทางการศึกษา ควรให้การสนับสนุนและการแสดงความยินดี สนับสนุนครูในการพัฒนาทักษะและความรู้ที่จำเป็นสำหรับงาน

5) กาลัญญูตา ความเป็นผู้รู้จักกาล ผู้บริหารรู้จักการกำหนดเวลา รับผิดชอบต่อเวลา จัดลำดับความสำคัญของงาน และรู้จักสร้างโอกาสให้สถานศึกษาตามความเหมาะสม ผู้บริหารวิเคราะห์สถานการณ์ปัจจุบันในโรงเรียน เช่น ประสิทธิภาพการสอนของครู ประสิทธิภาพของการเรียนรู้ของนักเรียน ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ เป็นต้น ระบุวัตถุประสงค์หลักในการส่งเสริมประสิทธิภาพการทำงานของครู เช่น เพิ่มประสิทธิภาพในการสอน การพัฒนาทักษะการสอน การเสริมสร้างการทำงานร่วมกันระหว่างครู เป็นต้น รวบรวมข้อมูลจากครู คณะกรรมการทางการศึกษา นักเรียน และผู้ปกครองเพื่อให้ความรู้สึกในความคิดเห็นและความต้องการที่สำคัญ

6) ปริสัญญูตา ความเป็นผู้รู้จักชุมชนและสังคม ผู้บริหารรู้จักวิธีการดำเนินการต่อชุมชน การประพฤติต่อชุมชนและแนวทางพัฒนาร่วมกับชุมชนอย่างสร้างสรรค์ สร้างพื้นที่สำหรับการติดต่อและประสานงาน จัดสร้างร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชนโดยการเปิดโอกาสให้สมาชิกในชุมชนมีโอกาสเข้าร่วมการประชุมหรือกิจกรรมในโรงเรียน สร้างพื้นที่สำหรับการสนับสนุนและการประสานงาน เช่น การสร้างเว็บไซต์หรือช่องทางการสื่อสารออนไลน์ สร้างโครงการและกิจกรรมร่วมกัน สร้างโครงการและกิจกรรมที่เชื่อมโยงระหว่างโรงเรียนและชุมชน

7) บุคคลปรปรัญญูตา ความเป็นผู้รู้จักบุคคล ผู้บริหารต้องมีความเข้าใจจิตของแต่ละบุคคล หรือมีความรู้เกี่ยวกับตัวบุคคลเพื่อประสิทธิภาพของการทำงานร่วมกับบุคคล การวางตัวและการใช้บุคคล ส่งเสริมบุคคลได้ตรงตามความต้องการ และการพิจารณาความดีความชอบด้วยความยุติธรรม มีการประเมินความสามารถ องค์การสามารถใช้การประเมินความสามารถเพื่อประเมินทักษะ ความรู้ และประสบการณ์ของบุคลากรในการปฏิบัติงาน การใช้วิธีการประเมินความสามารถเช่นการสัมภาษณ์ การประเมินประสิทธิภาพ

การทำงาน และการทดสอบทักษะสามารถช่วยในการเข้าใจความสามารถของบุคคลโดยการให้คำแนะนำและช่วยในการพัฒนาทักษะและความรู้ส่วนบุคคลภาพ

2.7 ผลลัพธ์ที่คาดหวัง ได้แก่ 1) ทำให้โรงเรียนพระปริยัติธรรมลดปัญหาการขาดแคลนบุคลากร ภายในองค์กร 2) ทำให้สามารถคัดเลือกบุคลากรจากผู้สมัครที่มีจำนวนมากว่าภายในองค์กร 3) ได้บุคคลที่มีความรู้ความสามารถในการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ 4) องค์กรจะได้รับแนวคิดและวิธีการทำงานใหม่ๆ เกิดการริเริ่มสร้างสรรค์ 5) เกิดการปรับเปลี่ยนกระบวนการหรือวิธีการทำงานใหม่ที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล 6) องค์กรเกิดความสงบสุข เป็นบรรทัดฐานที่ดีในสังคม 7) ทำให้บุคลากรมีการสร้างความสัมพันธ์อันดีซึ่งกันและกันระหว่างบุคลากร 8) ทำให้เป็นแรงจูงใจให้บุคลากรปฏิบัติงานอย่างมีความสุข และมีประสิทธิภาพ

3. การประเมินรูปแบบการบริหารงานบุคคลตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 3 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านจากมากไปหาน้อยพบว่า ด้านความเป็นประโยชน์ ด้านความเป็นไปได้ และด้านความเหมาะสม ตามลำดับ สามารถนำไปเป็นรูปแบบการบริหารงานบุคคลตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 3 ให้มีประสิทธิภาพในองค์กรได้

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพบประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผล ดังต่อไปนี้

1. ความต้องการจำเป็นของการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 3 โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง สภาพที่พึงประสงค์การบริหารงานบุคคลของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 3 โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อเรียงลำดับตามความสำคัญของความต้องการความจำเป็น โดยระบุความต้องการความจำเป็นที่มีความสำคัญมากที่สุด และมีความเร่งด่วนที่ต้องได้รับการพัฒนา ก่อน ซึ่งพิจารณาตามค่าดัชนี PNImodified ในที่นี้ คือ 0.27 พบว่า อันดับ 1 คือ ด้านการสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง รองลงมาคือ ด้านการเสริมสร้างประสิทธิภาพการปฏิบัติราชการ และอันดับสุดท้ายคือ ด้านการวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง จากผลการวิจัยดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 3 ต้องเร่งในการสรรหาและบรรจุแต่งตั้งบุคลากรให้เพียงพอและเหมาะสมกับตำแหน่งการปฏิบัติงานเพื่อรองรับให้สอดคล้องกับความต้องการในการปฏิบัติงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาในการจัดการศึกษาให้แก่พระภิกษุ สามเณร สอดคล้องกับงานวิจัยของพรทิพย์ เอี่ยมมาลา (2556) ได้ศึกษาเรื่องการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 ผลการวิจัยพบว่า การบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียน โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ยกเว้น ด้านการวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่งอยู่ในระดับมากที่สุด การบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียน มีปัญหาสำคัญคือ ขาดงบประมาณในการอบรม สัมมนา พัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง ผู้บริหารสถานศึกษาขาดการนิเทศ และกำกับติดตามงานของบุคลากร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจัดสรรอัตรากำลังไม่ตรงตามความต้องการของสถานศึกษา และมีข้อเสนอแนะสำคัญ คือ สถานศึกษาควรได้รับการจัดสรรงบประมาณในการพัฒนาบุคลากรอย่างเพียงพอ ผู้บริหารสถานศึกษาควรนิเทศ และกำกับติดตามงานของบุคลากรอย่างสม่ำเสมอ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรกระจายอำนาจให้สถานศึกษาดำเนินการสรรหาและบรรจุแต่งตั้งข้าราชการครูได้เอง และมีความสอดคล้องกับการวิจัยของพระมหาไกรวรรณ ปุณฺณพันธ์ (2552) ได้

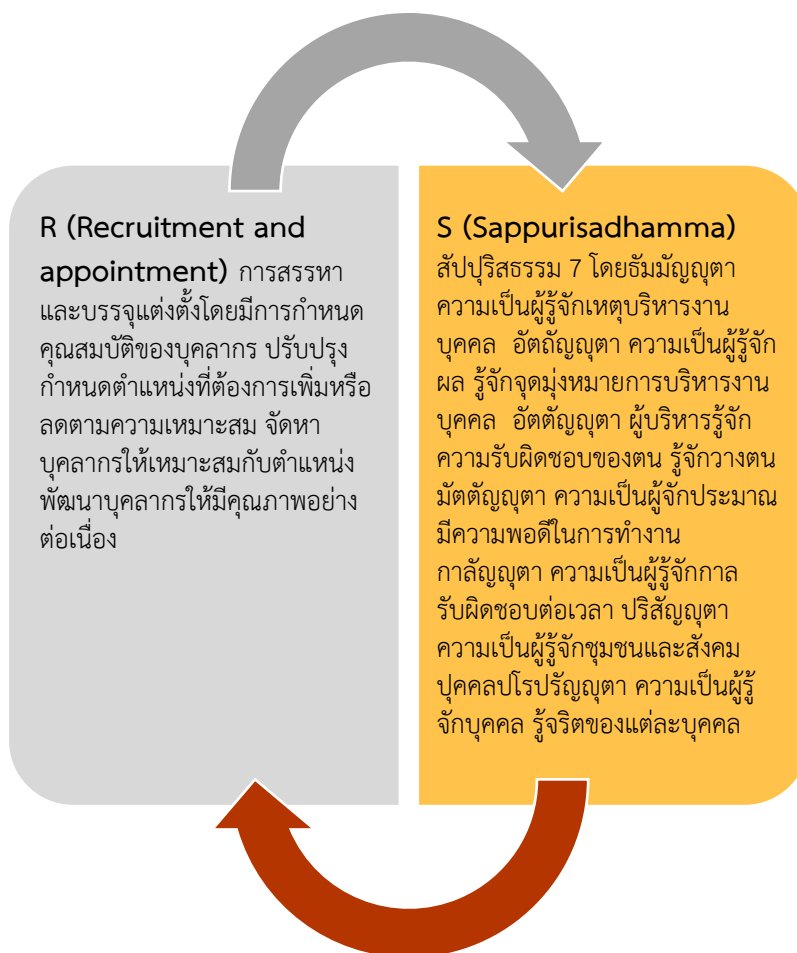
ศึกษาเรื่องผู้นำเชิงยุทธศาสตร์ของผู้บริหารสำนักเรียนพระปริยัติธรรม ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบผู้นำเชิงยุทธศาสตร์ของผู้บริหาร สำนักเรียนพระปริยัติธรรมประกอบด้วยองค์ประกอบ 5 องค์ประกอบได้แก่ 1) การวางแผนยุทธศาสตร์ 2) ภาวะผู้นำ 3) วิสัยทัศน์ 4) คุณธรรมจริยธรรม 5) การบริหารองค์กร รูปแบบผู้นำเชิงยุทธศาสตร์เป็นรูปแบบที่ประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ 5 องค์ประกอบซึ่งมีความเป็นไปได้ถูกต้องเหมาะสมและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ สอดคล้องกับกรอบแนวคิดทฤษฎีของการวิจัย

2. การพัฒนารูปแบบการบริหารงานบุคคลตามหลักสัปปริสธรรม 7 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 3 ประกอบด้วยหลักการ แนวคิด ผู้วิจัยได้ใช้รูปแบบเชิงข้อความ (Semantic Model) ในการสร้างรูปแบบการบริหารงานบุคคลตามหลักสัปปริสธรรม 7 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 3 ใน 5 ด้าน คือ 1) ด้านการวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง 2) ด้านการสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง 3) ด้านการเสริมสร้างประสิทธิภาพการปฏิบัติราชการ 4) ด้านวินัยและการรักษาวินัย 5) ด้านการออกจากราชการ โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อนำไปใช้กับการบริหารงานบุคคลตามหลักสัปปริสธรรม 7 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 3 โดยการบริหารงานบุคคล คือ กระบวนการเกี่ยวกับการใช้ศิลปะและกลยุทธ์ของผู้บริหารดำเนินการวางแผน การสรรหาคัดเลือกบรรจุและแต่งตั้งบุคคลที่มีคุณสมบัติเหมาะสมเข้าปฏิบัติงานตามความต้องการขององค์การ สามารถพัฒนาบุคลากรให้ปฏิบัติงานตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายอย่างมีประสิทธิภาพ และธำรงรักษาบุคลากรให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีในการทำงาน บำรุงขวัญและกำลังใจให้บุคลากรมีความพอใจในการอยู่ปฏิบัติงานกับองค์การ เพื่อขับเคลื่อนภารกิจขององค์การให้สำเร็จบรรลุผลตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ มาประยุกต์ใช้กับหลักสัปปริสธรรม 7 เป็นหลักธรรมที่ทำให้เป็นคนที่มีคุณสมบัติของคนดีแท้เพื่อให้เกิด จากผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาขุนทอง อคควโร (สนนัพา) (2559) ที่ผลการวิจัย พบว่า รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมการจัดการศึกษาภายในสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค 12 เป็นแบบ Matrix ในการบริหารงานทั้ง 4 ด้าน ประกอบด้วยผู้บริหาร ครูใหญ่ ผู้สอน และนักเรียน ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งหมด โดยมีการบริหารแบบมีส่วนร่วม 4 ด้าน ได้แก่ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ และร่วมรับผิดชอบภารกิจของการบริหาร 4 ด้าน ได้แก่ บริหารวิชาการ บริหารงบประมาณ บริหารบุคคลและบริหารทั่วไป เงื่อนไขความสำเร็จ ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ เกิดความสามัคคี ลดความขัดแย้ง สร้างบรรยากาศ สร้างความเป็นหนึ่ง

3. การประเมินรูปแบบการบริหารงานบุคคลตามหลักสัปปริสธรรม 7 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 3 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก สามารถนำไปพัฒนาโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพในองค์กรได้ ผลการวิจัยมีความสอดคล้องบางประการกับงานวิจัยของพระมหาสุพจน์ สุเมโธ (พานทอง) (2558) ที่ผลการศึกษาพบว่า รูปแบบการบริหารการศึกษาตามพุทธวิธีบริหารการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ 2 สามารถพัฒนาได้ด้วยการนำหลักพุทธธรรมมาใช้ในการบริหารศึกษา 4 ด้าน 1) นำหลักไตรสิกขามาพัฒนาการบริหารงานด้านวิชาการ 2) นำหลักสุจริต 3 มาพัฒนาการบริหารงานด้านงบประมาณ 3) นำหลักพรหมวิหาร 4 มาพัฒนาการบริหารงานด้านบุคคล และ 4) นำหลักสัปปริสธรรม 7 มาพัฒนาการบริหารงานทั่วไป และเพื่อให้การบริหารงานการศึกษาเกิดประสิทธิผลอย่างยั่งยืน ต้องมีการบูรณาการ การบริหารทั้ง 4 ด้าน ด้วยหลัก ปริยัติ ปฏิบัติ และปฏิเวธ ตลอดจนการนำหลักอริยสัจ 4 เข้ามาเป็นหลักในการส่งเสริมให้การพัฒนาการบริหารการศึกษาตามพุทธวิธีบริหารการศึกษาโรงเรียน พระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ 2 ให้ประสบผลสำเร็จ

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยครั้งนี้คือรูปแบบการบริหารงานบุคคลตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 3 โดยผู้วิจัยสรุปได้เป็นองค์ความรู้ ดังในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย “RS”

จากภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย “RS” มีอธิบายได้ดังนี้

R หมายถึง Recruitment and appointment ด้านการสรรหาและบรรจุแต่งตั้งโดยมีการกำหนดคุณสมบัติของบุคลากร ปรับปรุงกำหนดตำแหน่งที่ต้องการเพิ่มหรือลดตามความเหมาะสม จัดหาบุคลากรให้เหมาะสมกับตำแหน่ง พัฒนาบุคลากรให้มีคุณภาพอย่างต่อเนื่อง กำหนดตำแหน่งบุคลากรแต่ละตำแหน่งอย่างชัดเจน กำหนดความต้องการด้านบุคลากร กำหนดค่าตอบแทนบุคลากรอย่างเหมาะสมกับความรู้ความสามารถ

S หมายถึง Sappurisdhamma บุคลากรด้วยหลักสัปปุริสธรรม 7

1. อัมมัญญาตา ความเป็นผู้รู้จักเหตุบริหารเป็นผู้รู้และเข้าใจหลักการ หลักเกณฑ์ ฐาน ฐานหน้าที่ และรู้หลักการทำให้เกิดผล ผู้บริหารควรสนับสนุนครูในการเข้ารับการฝึกอบรมและการพัฒนาทักษะเพื่อเป็นผู้ที่มีความรู้และความเชี่ยวชาญในสาขาของตน ให้ความสนับสนุนทางด้านการสอนและการเรียนรู้โดยเต็มที่ โดย

ให้คำแนะนำและฝึกแก้ที่สามารช่วยใหัครุพัฒนาตนเองและให้ความสำเร็จในการสอน ผู้บริหารควรให้คำแนะนำโดยครุผู้เชี่ยวชาญและการสร้างโครงการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างครุ สนับสนุนการนำเทคโนโลยีเข้าสูการสอนและการเรียนรู้เป็นสิ่งสำคัญ เพราะเทคโนโลยีสามารถเสริมสร้างประสิทธิภาพการเรียนรู้ได้

2. อัตถัณญาตา ความเป็นผู้รู้จักผล ผู้บริหารรู้จักจุดมุ่งหมาย รู้ประโยชน์หรือโทษของการกระทำ ผู้บริหารควรร่วมกับครุในการกำหนดเป้าหมายที่มีความชัดเจนและบทบาทที่ต้องปฏิบัติในการสอนและการเรียนรู้ ร่วมกับครุให้ความรู้และทราบการปฏิบัติงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย การสร้างแผนการดำเนินงานที่ระบุกิจกรรมและขั้นตอนการดำเนินการ ให้ความสนับสนุนและปรึกษากับครุในระหว่างการปฏิบัติงาน เพื่อช่วยในการติดตามและวัดผลตามเป้าหมาย สนับสนุนครุในการเข้ารับการฝึกอบรมและการพัฒนาทักษะเพิ่มเติมที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานของครุ ควรสนับสนุนกิจกรรมที่ใหัครุมีโอกาสแบ่งปันความรู้และประสบการณ์กัน โดยการสร้างการประชุมหรือกิจกรรมที่สนับสนุนการแลกเปลี่ยนข้อมูลและความรู้ ร่วมกับครุในการรับรู้ประโยชน์จากการปฏิบัติงานของครุช่วยใหัผู้บริหารสามารถปรับปรุงระบบการสอนและการเรียนรู้ในโรงเรียน โดยการพัฒนาแผนการเรียนรู้และการสนับสนุนครุในการใช้เครื่องมือและเทคโนโลยีที่เหมาะสม

3. อัตถัณญาตา ผู้บริหารรู้จักความรับผิดชอบของตน รู้จักวางแผน การประพฤติตน การปรับปรุงตน รู้เท่าทันเหตุการณ์การเปลี่ยนแปลงของโลกปัจจุบันและรู้จักพัฒนาตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา ผู้บริหารสนับสนุนและสร้างแรงบันดาลใจ แสดงความยินดีและยอมรับความสำเร็จและความพยายามของครุอย่างสม่ำเสมอ ใหัคำชมและขอบคุณครุในการทำงานอย่างดีสร้างโอกาสใหัครุเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับความสำเร็จและความท้าทายในการสอน ใหัการสนับสนุนทางวิชาการ ใหัทรัพยากรและอุปกรณ์การเรียนการสอนที่เพียงพอและทันสมัย สนับสนุนครุในการพัฒนาทักษะการสอนและการเรียนรู้ตลอดชีวิต สร้างโอกาสสำหรับครุในการเข้าร่วมการอบรมและการพัฒนาทางวิชาการ ควรสร้างบรรยากาศที่เป็นกันเองและเชิดชูความแตกต่าง สนับสนุนความหลากหลายในห้องเรียนและในทีมครุ สร้างบรรยากาศที่เปิดกว้างสำหรับการแสดงออกและสนับสนุนความคิดริเริ่มของครุ สร้างการสื่อสารที่ดีระหว่างครุและผู้บริหาร ใหัการสนับสนุนทางจิตวิทยาและอารมณ์

4. มัตถัณญาตา ความเป็นผู้จักประมาณ ผู้บริหารรู้จักความพอดีในการทำงาน ความพอเพียงในการดำเนินชีวิต การใช้ย่ำงบประมาณราชการ ชีตความสามารถของทรัพยากรบุคคล การลงโทษและการมอบขวัญและกำลังใจแบ่งปันความสุขแก่ผู้อื่นและผู้ใต้บังคับบัญชาตามสมควรกำหนดเป้าหมายและคาดหวังสร้างเป้าหมายและคาดหวังที่ชัดเจนเพื่อใหัครุทราบว่ต้องประสานงานในทิศทางใด ช่วยใหัครุเข้าใจงานของพวกเขามีความสำคัญและเป็นส่วนสำคัญของการให้บริการทางการศึกษา ควรใหัการสนับสนุนและการแสดงความยินดี สนับสนุนครุในการพัฒนาทักษะและความรู้ที่จำเป็นสำหรับงาน

5. กาลัณญาตา ความเป็นผู้รู้จักกาล ผู้บริหารรู้จักการกำหนดเวลา รับผิดชอบต่อเวลา จัดลำดับความสำคัญของงาน และรู้จักสร้างโอกาสใหัสถานศึกษาตามความเหมาะสม ผู้บริหารวิเคราะห์สถานการณ์ปัจจุบันในโรงเรียน เช่น ประสิทธิภาพการสอนของครุ ประสิทธิภาพของการเรียนรู้ของนักเรียน ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ เป็นต้น ระบุวัตถุประสงค์หลักในการส่งเสริมประสิทธิภาพการทำงานของครุ เช่น เพิ่มประสิทธิภาพในการสอน การพัฒนาทักษะการสอน การเสริมสร้างการทำงานร่วมกันระหว่างครุ เป็นต้น รวบรวมข้อมูลจากครุ คณะกรรมการทางการศึกษา นักเรียน และผู้ปกครองเพื่อใหัความรู้สึกในความคิดเห็นและความต้องการที่สำคัญ

6. ปรีสัญญาตา ความเป็นผู้รู้จักชุมชนและสังคม ผู้บริหารรู้จักวิธีการดำเนินการต่อชุมชน การประพจน์ต่อชุมชนและแนวทางพัฒนาร่วมกับชุมชนอย่างสร้างสรรค์ สร้างพื้นที่สำหรับการติดต่อและประสานงาน จัดสร้างความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชนโดยการเปิดโอกาสให้สมาชิกในชุมชนมีโอกาสเข้าร่วมการประชุมหรือกิจกรรมในโรงเรียน สร้างพื้นที่สำหรับการสนับสนุนและการประสานงาน เช่น การสร้างเว็บไซต์หรือช่องทางการสื่อสารออนไลน์ สร้างโครงการและกิจกรรมร่วมกัน สร้างโครงการและกิจกรรมที่เชื่อมโยงระหว่างโรงเรียนและชุมชน

7. บุคคลปรีสัญญาตา ความเป็นผู้รู้จักบุคคล ผู้บริหารต้องมีความเข้าใจจิตของแต่ละบุคคล หรือมีความรู้เกี่ยวกับตัวบุคคลเพื่อประสิทธิภาพของการทำงานร่วมกับบุคคล การวางตัวและการใช้บุคคล ส่งเสริมบุคคลได้ตรงตามความต้องการ และการพิจารณาความดีความชอบด้วยความยุติธรรม มีการประเมินความสามารถ องค์กรสามารถใช้การประเมินความสามารถเพื่อประเมินทักษะ, ความรู้, และประสบการณ์ของบุคลากรในการปฏิบัติงาน การใช้วิธีการประเมินความสามารถเช่นการสัมภาษณ์, การประเมินประสิทธิภาพการทำงาน, และการทดสอบทักษะสามารถช่วยในการเข้าใจความสามารถของบุคคลโดยการให้คำแนะนำและช่วยในการพัฒนาทักษะและความรู้ของบุคลากร โดยส่งผลให้เกิดผลลัพธ์ที่คาดหวัง 1) ทำให้โรงเรียนพระปริยัติธรรมลดปัญหาการขาดแคลนบุคลากร ภายในองค์กร 2) ทำให้สามารถคัดเลือกบุคลากรจากผู้สมัครที่มีจำนวนมากว่าภายในองค์กร 3) ได้บุคคลที่มีความรู้ความสามารถในการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ 4) องค์กรจะได้รับแนวคิดและวิธีการทำงานใหม่ๆ เกิดการริเริ่มสร้างสรรค์ 5) เกิดการปรับเปลี่ยนกระบวนการหรือวิธีการทำงานใหม่ที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล 6) องค์กรเกิดความสงบสุข เป็นบรรทัดฐานที่ดีในสังคม 7) ทำให้บุคลากรมีการสร้างความสัมพันธ์อันดีซึ่งกันและกันระหว่างบุคลากร 8) ทำให้เป็นแรงจูงใจให้บุคลากรปฏิบัติงานอย่างมีความสุข และมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 จากผลการวิจัยความต้องการจำเป็นที่มากที่สุดได้แก่ ด้านการสรรหาและบรรจุแต่งตั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาควรมีการกำหนดคุณสมบัติของบุคลากรในการสอบคัดเลือก ปรับปรุงกำหนดตำแหน่งที่ต้องการเพิ่มหรือลดตามความเหมาะสม จัดหาบุคลากรให้เหมาะสมกับตำแหน่ง

1.2 จากผลการวิจัยความต้องการจำเป็นที่มากที่สุดได้แก่ ด้านการสรรหาและบรรจุแต่งตั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาควรพัฒนาบุคลากรให้มีคุณภาพอย่างต่อเนื่อง กำหนดตำแหน่งบุคลากรแต่ละตำแหน่งอย่างชัดเจน กำหนดความต้องการด้านบุคลากร กำหนดค่าตอบแทนบุคลากรอย่างเหมาะสมกับความรู้ ความสามารถ

1.3 ควรส่งเสริมให้พระสงฆ์สร้างความเคารพความเชื่อของแต่ละบุคคลในสังคม มีศรัทธาในการพัฒนาตนในการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขส่งเสริมให้พระสงฆ์สามารถปรับประยุกต์องค์ความรู้ไปสู่การปฏิบัติงานในชีวิตประจำวันได้

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำการศึกษาการบริหารงานบุคคลด้านการสรรหาและบรรจุแต่งตั้งให้มีการกำหนดคุณสมบัติของบุคลากร

2.2 ควรศึกษากระบวนการสรรหาและบรรจุแต่งตั้งบุคลากรโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 3 จากการสำรวจความต้องการจำเป็นของการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 3

เอกสารอ้างอิง

- ชูเกียรติ ไชยทวีวัฒน์กุล. (2565). ทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (The Twenty-First Century Skills). แหล่งที่มา <http://www.acn.ac.th/articles/mod/forum/discuss.php?d=435> สืบค้นเมื่อ 29 พ.ค. 2565.
- นพมาศ ปลัดทอง. (2562). การพัฒนาการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของผู้เรียนในระบบการศึกษาทางไกล โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิคนั่งร้านเสริมเรียนรู้. ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- นฤพันธ์ สมเจริญ. (2565). นวัตกรรมเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของเครือข่ายทางสังคม ตามหลักอารยธรรมวิถีสี่ครูบาในจังหวัดลำพูน. ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ปรัชญา เวสารัชช. (2545). หลักการจัดการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานปฏิรูปการศึกษา.
- พรทิพย์ เอี่ยมมาลา. (2556). การบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- พระพิพิพัชโรดม (อานวย อินทวณฺโณ). (2565). การพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์ตามแผนปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาของพระสังฆาธิการ จังหวัดเพชรบุรี. ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาไกรวรรณ ปุณฺณขันธ. (2552). ผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสำนักเรียนพระปริยัติธรรม. ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พระมหาขุนทอง อคควโร (สนนํพา). (2559). รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมการจัดการศึกษาภายในสำนักเรียนพระปริยัติธรรมในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค 12. ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาสุพจน์ สุเมโธ (พานทอง). (2558). การพัฒนารูปแบบการบริหารการศึกษาตามพุทธวิธีบริหารการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ 2. ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระราชบัญญัติการศึกษาพระปริยัติธรรม พ.ศ. 2562. (2562). พระราชบัญญัติการศึกษาพระปริยัติธรรม พ.ศ. 2562. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 50 ก หน้า 11. (16 เม.ย. 2562).
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มัทนา หาญสุริย์. (2563). การศึกษาบนโลกดิจิทัล. วารสารการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร 8(31). 9-21.

- รุ่ง แก้วแดง. (2543). ยุทธศาสตร์การเรียนรู้ตลอดชีวิตในศตวรรษที่ 21: สหราชอาณาจักร. รายงานสรุป
การสัมมนา. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- วิจารณ์ พานิช. (2555). วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิ สดศรี-สุชาติ
วงศ์.
- สุวิมล ว่องวานิช. (2558). การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น. พิมพ์ครั้งที่ 3 ฉบับปรับปรุง.
กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุวิมล ว่องวานิช. (2542). การสังเคราะห์เทคนิคที่ใช้ในการประเมินความต้องการจำเป็นในนิติคณะครู
ศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. รายงานวิจัย. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Keeves, Peter J. (1988). **Model and Model Building: Educational Research Methodology
and Measurement : An International Handbook**. Oxford: Pergamon Press.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities.
Educational and Psychological Measurement. 30(3). 607-610.

มาตรการป้องกันปัญหาอาชญากรรมกับนักท่องเที่ยวที่เข้าพักโรงแรม
ในเขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา
MEASURES TO PREVENT CRIME PROBLEMS WITH TOURISTS STAYING AT
HOTELS IN KHAO YAI NATIONAL PARK, PAK CHONG DISTRICT,
NAKHON RATCHASIMA PROVINCE

^[1]พลอยริญา ภัทรอิมอ้วน Ployrinya Phattharaimuan

^[2]ปณณธร หอมบุญมา Pannathorn Hombunma

^{[1] [2]}มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University, Thailand
Corresponding Author E-mail: p.imuan@gmail.com

Article Received: August 07, 2023, 2023. Revised: December 18, 2023, Accepted: December 18, 2023.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อหามาตรการป้องกันปัญหาทางอาชญากรรมที่เกิดขึ้นกับนักท่องเที่ยวที่เข้าพักโรงแรมในเขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ แบ่งเป็น 4 กลุ่มด้วยการเลือกแบบเจาะจง ประกอบด้วยหน่วยงานภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชน และผู้ประกอบการโรงแรม 15 คน มีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) มาตรการป้องกันอาชญากรรมด้านปัจจัยส่วนบุคคลของนักท่องเที่ยว ได้แก่ การประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารให้กับนักท่องเที่ยว และการอบรมให้ความรู้กับพนักงานโรงแรมให้มีความรู้ในการป้องกันอาชญากรรม 2) มาตรการป้องกันอาชญากรรมจากสภาพแวดล้อมหรือลดช่องโอกาส ได้แก่ การควบคุมยานพาหนะในเขตพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวด้วยการจำกัดความเร็วและเวลาวิ่งของรถยนต์, การติดตั้งกล้องวงจรปิดและไฟส่องสว่างในพื้นที่, การใช้เจ้าหน้าที่สายตรวจลงตรวจพื้นที่และการควบคุมการเข้าออกพื้นที่ 3) มาตรการป้องกันอาชญากรรมด้านผู้กระทำความผิดหรืออาชญากร ได้แก่ การใช้มาตรการเชิงรุกในการป้องกันอาชญากรรม 4) มาตรการป้องกันอาชญากรรมด้านองค์กรที่เกี่ยวข้องในการป้องกันอาชญากรรม ได้แก่ การบังคับใช้กฎหมายของแต่ละหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างเข้มงวด การเพิ่มจุดบริการให้กับนักท่องเที่ยวและประชาชน 5) มาตรการป้องกันอาชญากรรมด้านเครือข่ายในพื้นที่ ได้แก่ การสร้างเครือข่ายจิตอาสาในพื้นที่ช่วยเป็นหูเป็นตาในการป้องกันอาชญากรรม และการส่งเสริมอาชีพให้กับชุมชน

คำสำคัญ: มาตรการป้องกันอาชญากรรม, นักท่องเที่ยวที่เข้าพักโรงแรม, อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

ABSTRACT

This research article aimed to find measures to prevent crime problems that occurred to tourists staying at hotels in the area of Khao Yai National Park, Pak Chong District, Nakhon Ratchasima Province. It was a qualitative research by interviewing key informants, divided into 4 groups by purposive selection consisted of local administrative organizations, community leaders and hotel operators were 15 people. The research tools were interview forms, content analysis. The results of the research revealed that 1) Measures to prevent crime in terms of personal factors of tourists, namely publicizing information to tourists and training to educate hotel staff to have the knowledge of crime prevention. 2) Measures to prevent crime from the environment or reduce opportunities, such as controlling vehicles in tourist areas by limiting the speed and running time of cars, installing CCTV and lighting in the area, using of patrol officers to inspect the area and control access to the area. 3) Measures to prevent crime in relation to perpetrators or criminals, i.e. the use of proactive measures to prevent crime. 4) Measures to prevent crime in relation to organized crime, i.e. strictly enforcing the laws of each relevant agency, increasing service points for tourists and the public. 5) Measures to prevent crime in relation to local networks, namely creating a network of volunteers in the area to help keep an eye out for crime prevention and promoting careers for the community.

Keywords: Crime Prevention Measures, Tourists Staying at Hotels, Khao Yai National Park

บทนำ

การท่องเที่ยวในประเทศไทยนั้นถือได้ว่าเป็นหัวใจหลักในภาครัฐและภาคเอกชนที่มีความสำคัญอย่างมากสำหรับระบบเศรษฐกิจในประเทศไทยถึงแม้ว่าจะอยู่ในสถานการณ์ใดก็ตาม ประเทศไทยนั้นมีจุดเด่นและจุดแข็งในด้านภูมิศาสตร์ของประเทศที่เต็มไปด้วยธรรมชาติที่สวยงามและอากาศบริสุทธิ์ ซึ่งถือได้ว่าเป็นโอโซนที่ดีที่สุดหลายๆ ประเทศหนึ่งของโลก เหมาะสำหรับเป็นแหล่งท่องเที่ยวไม่ว่าจะเป็นทั้งคนไทยและชาวต่างชาติ ด้วยเหตุผลนี้จึงเป็นประเด็นสำคัญที่ทำให้ภาคอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว (Tourism Industry) มีการพัฒนาและเติบโตอย่างต่อเนื่องในแต่ละปี ซึ่งจากข่าว ททท. ภูเก็ต เผยปี 65 นักท่องเที่ยวเข้าภูเก็ตกว่า 9 ล้านคน ปี 66 คาดว่าไม่ต่ำกว่า 12 ล้านคน โดยศูนย์ข่าวภูเก็ต - ผอ.ททท.ภูเก็ต เผยตลอดปี 65 นักท่องเที่ยวทั้งไทยและต่างชาติเข้าภูเก็ต 9.2 ล้านคน สร้างรายได้กว่า 2 แสนล้านบาท ได้ถึง 50% ของรายได้ก่อนเกิดโควิด (ผู้จัดการออนไลน์, 2566) รัฐบาลเองก็มีนโยบายที่สำคัญสำหรับส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยมุ่งเน้นให้ประชาชนในและนอกประเทศนั้นให้การสนับสนุนอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในประเทศไทยเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในยุคสถานการณ์แพร่เชื้อโรคระบาดไวรัสโควิด 2019 ซึ่งเห็นได้ชัดเจนว่า อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวถือเป็นรายได้หลักๆ ของประเทศอย่างหนึ่ง จะทำอย่างไรให้ประชาชนทั้งในและนอกประเทศ สนใจกับการท่องเที่ยวในประเทศไทยและเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวให้มากขึ้นในแต่ละปี

จังหวัดนครราชสีมา เป็นหนึ่งในจังหวัดของประเทศไทยที่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวที่ชื่นชอบธรรมชาติ เนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นเทือกเขา รวมถึงเป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร มีน้ำตกน้อยใหญ่ ภูเขา มีป่าดงดิบรกทึบ มีสัตว์ป่าหลากหลายพันธุ์และเต็มไปด้วยแหล่งท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติสีเขียวชอุ่มสวยงามมาก จากการสำรวจพื้นที่ในจังหวัดนครราชสีมาที่มีพื้นที่ที่เป็นอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เป็นแหล่งที่ได้รับการขึ้นทะเบียนจากองค์การยูเนสโก ให้เป็นมรดกทางธรรมชาติ หรือเป็นที่รู้จักกันในนาม “อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่” เป็นอุทยานแห่งชาติแห่งแรกของประเทศไทย ตั้งอยู่บริเวณอำเภอปากช่อง โดยมีการประกาศจัดตั้งเมื่อวันที่ 18 กันยายน พ.ศ.2505 ซึ่งอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ตั้งอยู่บริเวณเทือกเขาพนมดงรักหรือบริเวณขอบทางด้านทิศตะวันตกเฉียงใต้ของที่ราบสูงโคราช มีเนื้อที่ประมาณ 2,168 ตารางกิโลเมตร หรือ 1,355,396 ไร่ ใหญ่เป็นอันดับที่ 3 ของประเทศไทยมีอาณาเขตติดต่อกันถึง 11 อำเภอ 4 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดปราจีนบุรี จังหวัดนครนายก จังหวัดนครราชสีมา และจังหวัดสระบุรีได้รับสมญานามว่าเป็น “อุทยานมรดกของอาเซียน” (สำนักอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่, 2563) เป็นผืนป่าใหญ่ต้นกำเนิดของต้นน้ำลำธารที่สำคัญที่สุด พื้นที่อุดมสมบูรณ์ไปด้วยพันธุ์ไม้ป่าที่มีอายุยืนนานและสัตว์ป่าน้อยใหญ่นานาชนิดตลอดจนมีเอกลักษณ์ทางธรรมชาติที่สวยงาม ซึ่งอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่นั้นประกอบด้วย ผืนป่าซึ่งเป็นมรดกโลกนับได้ว่าเป็นดินแดนแห่งนักท่องเที่ยว บ้านหลังใหญ่ของสัตว์ป่า มีเทือกเขาสลับซับซ้อนกัน “ธรรมชาติ” และ “อากาศบริสุทธิ์” สถานที่ไม่ไกลจากเมืองหลวงที่หลายคนฝันถึงและอยากมาสัมผัสกับธรรมชาติ พื้นที่ส่วนใหญ่ประกอบไปด้วยเทือกเขา ทำให้อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่จึงเป็นที่น่าสนใจของบรรดานักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ ต่างเดินทางมาท่องเที่ยวพักผ่อนตามแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ รวมถึงที่พักที่เป็นโรงแรม รีสอร์ท โฮมสเตย์ ในบริเวณพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่จำนวนมาก ส่งผลต่อการอุตสาหกรรมท่องเที่ยวทำให้เกิดการขยายตัวและการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วมากขึ้น

อย่างไรก็ดี สิ่งที่เป็นปัญหาสำหรับนักท่องเที่ยว สำหรับแหล่งท่องเที่ยวหลายแห่ง คือปัญหาด้านอาชญากรรม ที่เกิดกับนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวที่เข้าพักในโรงแรมพื้นที่บริเวณอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ มักจะพบปัญหาอาชญากรรมในหลากหลายรูปแบบที่มีความรุนแรงแตกต่างกันไป ส่งผลต่อภาพลักษณ์ของการท่องเที่ยว สร้างความหวาดกลัว เกิดการสูญเสียกับนักท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง เช่น การกระทำความผิดเกี่ยวกับชีวิต ร่างกายนักท่องเที่ยว ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน เช่น การลักทรัพย์ ชิงทรัพย์ของนักท่องเที่ยวตามโรงแรมหรือสถานที่ท่องเที่ยวในสถานที่ต่างๆ ซึ่งปัญหาเล็กๆ เหล่านี้อาจเกิดปัญหาอาชญากรรมที่รุนแรงอื่น ๆ หลากรูปแบบตามมา ส่งผลทำให้แหล่งท่องเที่ยวต่างๆ เกิดความวิตก กังวล ไม่ปลอดภัยทั้งร่างกายและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยวถึงแม้ว่าหน่วยงานภาครัฐจะมีการป้องกันอย่างดีแล้วก็ตาม จากการตรวจสอบข้อมูลด้านอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในพื้นที่ พบว่า ปริมาณการก่อคดีอาชญากรรมในพื้นที่เพิ่มขึ้น พ.ศ. 2563 มีจำนวนคดี 604 คดี จับกุมผู้กระทำความผิดได้ จำนวน 600 คดี แบ่งเป็น ความผิดเกี่ยวกับชีวิต ร่างกาย ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน และความผิดพิเศษที่รัฐเป็นผู้เสียหาย เช่น คดีเกี่ยวกับยาเสพติด เป็นต้น ในปี พ.ศ. 2564 ปริมาณคดีในพื้นที่ เพิ่มขึ้น เป็น 838 คดี แบ่งเป็นความผิดเกี่ยวกับ ชีวิต ร่างกาย และความผิดเกี่ยวกับเพศ ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน และความผิดพิเศษที่รัฐเป็นผู้เสียหาย เช่น คดีเกี่ยวกับยาเสพติด เป็นต้น (สถานีตำรวจภูธรหนองสาหร่าย, 2563 และสถานีตำรวจภูธรหนองสาหร่าย, 2564)

จากความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจทำการวิจัยเพื่อหามาตรการป้องกันปัญหาอาชญากรรมที่เกิดกับนักท่องเที่ยวที่มาใช้บริการเข้าพักโรงแรมในเขตพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ โดยหวังว่าผลการวิจัยนี้จะทำประโยชน์สำหรับหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน หรือหน่วยงานต่าง ๆ สามารถนำไปเป็นแนวทางในการป้องกันอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในพื้นที่ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษามาตรการป้องกันปัญหาทางอาชญากรรมสำหรับนักท่องเที่ยวที่เข้าพักโรงแรมในเขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา
2. เพื่อค้นคว้าและสร้างมาตรการป้องกันและปราบปรามปัญหาทางอาชญากรรมสำหรับนักท่องเที่ยวที่เข้าพักในโรงแรมในเขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้เป็นแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัย จำนวน 15 คน แบ่งเป็น 4 กลุ่ม ได้จากการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) โดยผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์จะต้องมีคุณสมบัติทำงานในพื้นที่ที่เกี่ยวข้องไม่น้อยกว่า 2 ปี โดยมีรายละเอียด ดังนี้

กลุ่มที่ 1 เจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐ จำนวน 5 คน

กลุ่มที่ 2 เจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ จำนวน 3 คน

กลุ่มที่ 3 ผู้นำชุมชนและอาสาสมัครประจำตำบลคลองม่วง จำนวน 2

กลุ่มที่ 4 ผู้ประกอบการโรงแรมในเขตพื้นที่ตำบลคลองม่วง จำนวน 5 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แนวคำถามในการสัมภาษณ์ โดยมีประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ได้แก่ 1) สภาพปัญหาของอาชญากรรมที่เกิดขึ้นกับนักท่องเที่ยวที่เข้าพักโรงแรมในเขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา และ 2) มาตรการป้องกันปัญหาทางอาชญากรรมที่เกิดขึ้นกับนักท่องเที่ยวที่เข้าพักโรงแรมในเขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา

3. การกำหนดวิธีการจัดทำข้อมูล ผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพมาทำการลดทอนข้อมูลตรวจสอบข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งกระบวนการทั้ง 3 ขั้นตอนนี้ได้ทำควบคู่ไปกับกระบวนการรวบรวมข้อมูลดังนี้

3.1 การลดทอนข้อมูล เป็นการนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์นำมาวิเคราะห์แล้วจัดลงในหัวข้อที่เกี่ยวข้องประเด็นที่ศึกษา ทั้งนี้เพื่อเป็นการเลือกหาจุดที่น่าสนใจของแต่ละตัวแปรที่ศึกษาเพื่อให้สอดคล้องกับตัวแปรที่สนใจศึกษาและเป็นข้อมูลที่เกิดจากประสบการณ์จริงของผู้ให้ข้อมูล รวมทั้งมีความเชื่อมโยงกับประเด็นของตัวแปรที่ผู้วิจัยสนใจศึกษา

3.2 การตรวจสอบข้อมูล เป็นกระบวนการที่ใช้ในการตรวจสอบข้อมูลโดยพิจารณาถึงความถูกต้องและความน่าเชื่อถือได้ของข้อมูล โดยพิจารณาจากการสนทนาพูดคุยโดยมีหลักฐานประกอบการสนทนา ความพอเพียงของข้อมูล กำหนดได้โดยประเด็นคำถามที่ผู้วิจัยได้เตรียมไว้ก่อนการสัมภาษณ์

3.3 การวิเคราะห์ข้อมูล การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อศึกษาถึงสภาพปัญหาและมาตรการป้องกันปัญหาทางอาชญากรรมที่เกิดขึ้นกับนักท่องเที่ยวที่เข้าพักโรงแรมในเขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา และทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Analytic induction) โดยผลการวิเคราะห์ที่ได้จะตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยคือ มาตรการป้องกันปัญหาทางอาชญากรรมที่เกิดขึ้นกับนักท่องเที่ยวที่เข้าพักโรงแรมในเขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา

4. การวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Analytic

Induction) โดยผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

สรุปผลการวิจัย

มาตรการในการป้องกันอาชญากรรมกับนักท่องเที่ยวที่เข้าพักโรงแรมในเขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ประกอบด้วยมาตรการ ดังนี้

1. มาตรการป้องกันอาชญากรรมที่เกิดปัจจัยส่วนบุคคลของนักท่องเที่ยว ประกอบด้วย ด้านการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารให้กับนักท่องเที่ยว เพื่อให้ทราบถึงปัญหาและแนวทางการป้องกันการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมและการอบรมให้ความรู้กับพนักงานโรงแรมให้มีความรู้ในการป้องกันอาชญากรรม
2. มาตรการป้องกันอาชญากรรมจากสภาพแวดล้อมหรือลดช่องโอกาส ประกอบด้วย การควบคุมยานพาหนะในเขตพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวด้วยการจำกัดความเร็วและเวลาวิ่งของรถยนต์, การติดตั้งไฟส่องสว่างในพื้นที่, การใช้เจ้าหน้าที่สายตรวจลงตรวจพื้นที่และการควบคุมการเข้าออกพื้นที่
3. มาตรการป้องกันอาชญากรรมด้านผู้กระทำความผิดหรืออาชญากร ประกอบด้วย การใช้มาตรการเชิงรุกในการป้องกันอาชญากรรม โดยให้เจ้าหน้าที่ลงตรวจพื้นที่ตามจุดต่างๆ อย่างเข้มงวด การติดตั้งกล้องวงจรปิดในสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ โดยเฉพาะสถานที่ท่องเที่ยวให้ครอบคลุมพื้นที่ เพื่อเป็นการป้องปรามหรือยับยั้งมิให้ผู้ใดคิดจะประกอบอาชญากรรมไม่กล้าที่จะลงมือกระทำความผิด
4. มาตรการป้องกันอาชญากรรมด้านองค์การที่เกี่ยวข้องในการป้องกันอาชญากรรม ประกอบด้วย การบังคับใช้กฎหมายของแต่ละหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างเข้มงวด, การเพิ่มจุดบริการให้กับนักท่องเที่ยวและประชาชน
5. มาตรการป้องกันอาชญากรรมด้านเครือข่ายในพื้นที่ ประกอบด้วย การสร้างเครือข่ายจิตอาสาในพื้นที่ช่วยเป็นหูเป็นตาในการป้องกันอาชญากรรมในพื้นที่ และการส่งเสริมอาชีพให้กับชุมชนในพื้นที่เพื่อมิให้หันมาก่ออาชญากรรม

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพบผลการวิจัยที่สามารถนำมาอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. มาตรการป้องกันอาชญากรรมด้านปัจจัยส่วนบุคคลกับนักท่องเที่ยว ได้แก่ การประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารให้กับนักท่องเที่ยว ซึ่งเป็นรูปแบบการป้องกันอาชญากรรม (Models of Crime Prevention) ในทางสังคม ซึ่งสุดสงวน สุธีสร (2554) เห็นว่าเป็นการป้องกันอาชญากรรมแบบไม่เป็นทางการ (Informal Social Control) ที่เน้นถึงการเรียนรู้ของสมาชิกในสังคมและการส่งเสริมองค์ความรู้หรือการประชาสัมพันธ์ส่งเสริมให้ความรู้แก่คนในสังคมจะได้หาแนวทางการป้องกันการเกิดอาชญากรรมได้อย่างถูกต้อง และสอดคล้องกับสุพัตรา แผนวิจิต และวีรพงษ์ บุญญธาส (2559) ที่อธิบายถึงการจัดการองค์ความรู้ในการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในด้านการสนับสนุนการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมนั้น จะต้องประชาสัมพันธ์แจ้งข้อมูลข่าวสารให้ประชาชนทั่วไปได้ทราบและได้ตระหนักถึงการป้องกันอาชญากรรมด้วยตนเอง นอกจากนี้การอบรมให้ความรู้แก่พนักงานเจ้าหน้าที่ของโรงแรมที่ถือเป็นมาตรการป้องกันอาชญากรรมโดยทางอ้อม (Jeffery (1971 อ้างใน สุดสงวน สุธีสร, 2547)
2. มาตรการป้องกันอาชญากรรมด้านสภาพแวดล้อมหรือลดช่องโอกาสในการเกิดอาชญากรรม ได้แก่ การควบคุม ความเร็วยานพาหนะที่วิ่งในเขตพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว การติดตั้งกล้องวงจรปิด การติดตั้งไฟส่องสว่างในแหล่งท่องเที่ยวให้เพียงพอ มาตรการเหล่านี้ถือเป็นการป้องกันอาชญากรรมด้วยการลดช่องโอกาส

(Opportunity Reduction Model) ในการก่ออาชญากรรมของอาชญากร ตามทฤษฎีสามเหลี่ยม อาชญากรรม (Crime Triangle Theory) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Cho & Park (2018) ที่เห็นว่า จำนวน กล้องวงจรปิดมีความสัมพันธ์เชิงลบกับความกลัวของอาชญากร นอกจากนี้การติดกล้องวงจรปิด การติดไฟแสงสว่างในพื้นที่เสี่ยงยังเป็นการลดความเสี่ยงของการเกิดอาชญากรรมได้ถือเป็นการควบคุมอาชญากรรมจาก สภาพแวดล้อม และสอดคล้องกับแนวคิดของปุระชัย เปี่ยมสมบูรณ์ (2526) อย่างไรก็ดี การให้เจ้าหน้าที่สาย ตรวจลงพื้นที่บ่อยๆ หรือการควบคุมการเข้าออกพื้นที่ถือเป็นการลดช่องโอกาสการเกิดอาชญากรรม เนื่องจาก ผู้กระทำความผิดกลัวจะถูกจับได้ในเวลาที่เจ้าหน้าที่ตำรวจลงพื้นที่ปฏิบัติหน้าที่

3. มาตรการป้องกันจากปัจจัยด้านผู้กระทำความผิดหรืออาชญากร ได้แก่ การใช้มาตรการเชิงรุกของ งานที่เกี่ยวข้องโดยให้เจ้าหน้าที่เข้าทำการจับกุมผู้กระทำความผิดอย่างจริงจัง เพิ่มความเข้มงวดในการรักษา ความปลอดภัยให้กับแหล่งท่องเที่ยวเพื่อเป็นการป้องปรามหรือยังยั้งมิให้อาชญากรลงมือกระทำความผิดได้ง่าย สอดคล้องกับสำนักบริหารยุทธศาสตร์ (2558) ที่กำหนดแนวทางการป้องกันแหล่งท่องเที่ยวมิให้เกิด อาชญากรรมด้วยการเพิ่มเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยในพื้นที่อย่างเข้มงวด อย่างไรก็ดี การป้องกัน อาชญากรรมมิได้เป็นหน้าที่ของหน่วยงานในสังกัดของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐเพียงอย่างเดียว ภาคเอกชนและ ประชาชนสามารถสร้างความร่วมมือในการป้องกันอาชญากรรมได้ สอดคล้องกับทฤษฎีป้องกัน (Deterrence Theory) (กองปราบปราม, 2558)

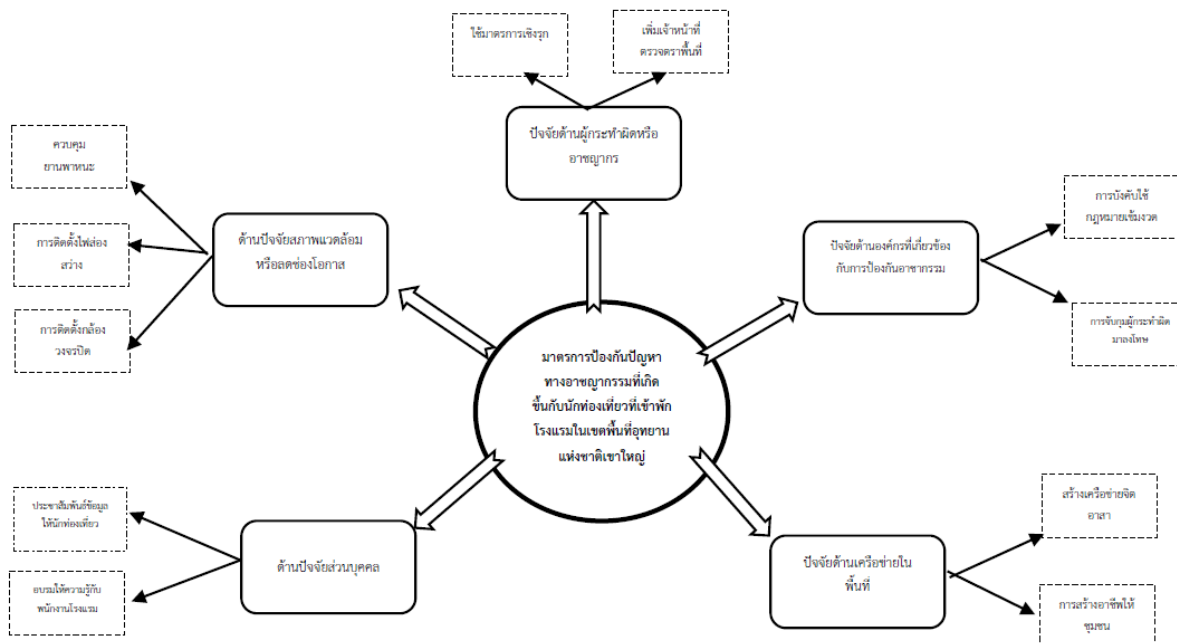
4. มาตรการป้องกันด้านปัจจัยองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันอาชญากรรม ได้แก่ การบังคับใช้ กฎหมายของแต่ละหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างเข้มงวด หากมีการบังคับใช้กฎหมายที่เข้มงวด เด็ดขาด รวดเร็ว และใช้กฎหมายมีโทษที่รุนแรงเอาโทษแก่ผู้กระทำความผิดจะทำให้ปัญหาอาชญากรรมลดน้อยลง สอดคล้อง กับความเห็นของวีระพงษ์ บุญญะภาส และสุพัตรา แผนวิจิต (2557) ที่อธิบายถึงทฤษฎีการบังคับใช้กฎหมาย ว่า มีความสำคัญเป็นอย่างมากในการป้องกันอาชญากรรมของแต่ละประเทศ ซึ่งขึ้นอยู่กับปัจจัยสภาพแวดล้อม ซึ่งขึ้นอยู่กับปัจจัยสภาพแวดล้อมและสถานการณ์ที่แตกต่างกันไป แต่ที่สำคัญคือ ทฤษฎีที่ใช้เป็นหลักสำหรับ กำหนดนโยบายทางอาญาของแต่ละประเทศ คือ การควบคุมอาชญากรรม (Crime Control) และทฤษฎี กระบวนการยุติธรรม (Due Process) อย่างไรก็ดี ทฤษฎีการบังคับใช้กฎหมาย (Law Enforcement Theory) สามารถทำได้หลายวิธี เช่น การใช้เจ้าหน้าที่ตำรวจในเครื่องแบบออกตรวจท้องที่ โดยเน้นการปรากฏตัวของ เจ้าหน้าที่ตำรวจ เพื่อลดช่องโอกาสการกระทำผิดของคนร้าย การใช้มาตรการต่างๆ ในการระงับเหตุการณ์กระทำ ผิด การจับกุมควบคุมอาชญากรของเจ้าหน้าที่ตำรวจอย่างเข้มงวดเพื่อป้องกันอาชญากรรมอีกทั้งยังมิให้ ผู้กระทำความผิดย้อนกลับมากระทำผิดซ้ำ การบังคับใช้กฎหมายที่มีโทษรุนแรงจะทำให้อาชญากรเกิดความเข็ด หลาบและยังเป็นเครื่องเตือนใจแก่ผู้ที่คิดจะประกอบอาชญากรรมอีกประการหนึ่ง นอกจากนี้ การบังคับใช้ กฎหมายยังสอดคล้องกับทฤษฎีการลงโทษเพื่อข่มขู่ยับยั้ง (Deterrence Theory) ที่มีแนวคิดว่าการลงโทษ สามารถข่มขู่และยับยั้งตัวผู้กระทำความผิดได้ หากเห็นว่า เมื่อกระทำความผิดแล้วจะถูกจับกุมและได้รับโทษที่ รุนแรงเกิดความหวาดกลัวไม่กล้ากระทำความผิดอีก อย่างไรก็ดี การบังคับใช้กฎหมายจะให้มีประสิทธิภาพนั้น แต่ละหน่วยงานจะต้องประสานการทำงานร่วมกันอย่างจริงจังซึ่งสอดคล้องกับสำราญ สุดจิต (2561) ที่ศึกษา ถึงมาตรการที่มีประสิทธิภาพในการป้องกันปัญหาอาชญากรรมที่มีต่อนักท่องเที่ยวในพื้นที่จังหวัดภูเก็ต พบว่า มาตรการที่มีประสิทธิภาพในการป้องกันปัญหาอาชญากรรมสำหรับนักท่องเที่ยวในพื้นที่จังหวัดภูเก็ตได้แก่ มาตรการการบังคับใช้กฎหมาย ได้แก่ การบังคับใช้กฎหมายต้องทำอย่างจริงจังและเคร่งครัด เพิ่มอัตราโทษให้ สูงขึ้น นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการวิจัยของยงยุทธ อาจมกล (2559) ที่ได้ศึกษาเรื่องการป้องกันอาชญากรรม และการดูแลความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวในพื้นที่เกาะเมืองอยุธยา พบว่า การบังคับใช้กฎหมายของ

เจ้าหน้าที่ตำรวจในการปฏิบัติหน้าที่อย่างเด็ดขาด รวดเร็วต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้น จับกุมผู้กระทำความผิดมา
รับโทษอย่างรวดเร็วเป็นธรรม โดยไม่เลือกปฏิบัติ โดยยึดมั่นตามหลักการ กฎระเบียบข้อบังคับและบทลงโทษ
ที่แน่นอน จะเป็นการป้องกันอาชญากรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพเช่นกัน และสถานการณ์ที่แตกต่างกันไป แต่
ที่สำคัญคือทฤษฎีที่ใช้เป็นหลักสำหรับกำหนดนโยบายทางอาญาของแต่ละประเทศ คือ การควบคุม
อาชญากรรม (Crime Control) และทฤษฎีกระบวนการยุติธรรม (Due Process)

5. มาตรการป้องกันด้านปัจจัยเครือข่ายในพื้นที่ ได้แก่ การสร้างเครือข่ายจิตอาสาในพื้นที่ การ
ปลูกจิตสำนึกให้กับชุมชนและนักท่องเที่ยว และการสร้างเครือข่ายของชุมชนในพื้นที่ให้ช่วยเป็นหูเป็นตาใน
การป้องกันอาชญากรรมในพื้นที่ ซึ่งถือเป็นมาตรการที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน (Participation)
ตามคำอธิบายของเกียรตินิธิกร วัจนะสวัสดิ์ (2550) ที่กล่าวถึงการที่กลุ่มประชาชน หรือขบวนการที่สมาชิกของ
ชุมชนทำงานร่วมกันที่แสดงให้เห็นถึงความต้องการร่วมกันของสังคม และยังสอดคล้องกับการวิจัยของ
ธัญชนก สุขเกษม (2558) ที่ศึกษาถึงรูปแบบการป้องกันปราบปรามอาชญากรรมของตำรวจท่องเที่ยวจังหวัด
ภูเก็ต พบว่า ปัจจัยสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันปราบปรามอาชญากรรมของตำรวจท่องเที่ยว ได้แก่ การมี
ส่วนร่วมของประชาชน (Public Participation) และหลักความเป็นหุ้นส่วน (Partnership) กับชุมชนในการให้
ความร่วมมือของชุมชนมีความสำคัญอย่างยิ่งในการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจท่องเที่ยว และยัง
สอดคล้องกับพงษ์พิชญ์ ภักดิ์นิรงค์ (2559) ที่อธิบายถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในการใช้เทคโนโลยีแจ้ง
ข่าวสารด้านอาชญากรรมให้ประชาชนทราบ จึงเป็นสิ่งสำคัญในการมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรม
โดยเฉพาะสำนักงานตำรวจแห่งชาติเป็นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยตรงควรจัดหาช่องทางเพื่อให้ประชาชนมีส่วน
ร่วมในการแจ้งข้อมูลข่าวสารด้านอาชญากรรมให้มากขึ้น นอกจากนี้ การใช้มาตรการส่งเสริมอาชีพให้กับชุมชน
เป็นอีกแนวทางหนึ่งในการป้องกันอาชญากรรมด้านเครือข่ายในพื้นที่ เพราะการส่งเสริมอาชีพให้กับชุมชนใน
พื้นที่บริเวณแหล่งท่องเที่ยวให้สามารถมีรายได้ อย่างพอเพียง ไม่ไปก่ออาชญากรรม เมื่อประชาชนมีอาชีพที่
มั่นคง การมีส่วนร่วมกับกิจกรรมต่างๆ ของหน่วยงานภาครัฐที่เข้ามาสนับสนุนอาชีพ ทำให้ชุมชนนั้นเข้มแข็ง
ห่างไกลการก่อเกิดอาชญากรรม เป็นแนวทางที่ช่วยป้องกันอาชญากรรมได้ และสอดคล้องกับปราโมทย์ จันท
(2558) ที่ศึกษาถึงแนวทางป้องกันและแก้ไขปัญหาอาชญากรรมในเขตพื้นที่สถานีตำรวจนครบาลบางโพพวง
พบว่า การส่งเสริมอาชีพให้กับชุมชนในพื้นที่บริเวณแหล่งท่องเที่ยวให้สามารถมีรายได้พอเพียง จะทำให้
ประชาชนในชุมชนไม่ไปก่ออาชญากรรม

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยครั้งนี้ คือ มาตรการป้องกันปัญหาทางอาชญากรรมที่เกิดขึ้นกับนักท่องเที่ยวที่
เข้าพักโรงแรมในเขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ประกอบด้วยมาตรการ 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านส่วนบุคคล
ของนักท่องเที่ยว 2) ด้านสภาพแวดล้อมหรือลดช่องโอกาส 3) ด้านผู้กระทำความผิดหรืออาชญากร 4) ด้านองค์กรที่
เกี่ยวข้องกับการป้องกันอาชญากรรม และ 5) ด้านเครือข่ายในพื้นที่ โดยมาตรการทั้ง 5 ประเภทนี้ถูกใช้อย่าง
แพร่หลายในกลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจโรงแรมและบ้านพักในเขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่เพื่อป้องกันภัย
อันตรายที่สามารถเกิด ขึ้นกับผู้เข้าพักอาศัยและแขกผู้มาเยือนได้ โดยมาตรการส่วนใหญ่นั้นมีองค์ประกอบคือ
ปัจจัยภายนอกที่จำเป็น ที่จะต้องได้รับความร่วมมือกับทางผู้ดูแลสถานที่รวมไปถึงตำรวจทหารผู้ดูแลเขตพื้นที่
ละแวกนั้นเพื่อให้เกิด ประโยชน์สูงสุดต่อกลุ่มลูกค้าผู้มาเข้าพักในบริเวณเขตพื้นที่เขาใหญ่ อำเภอปากช่อง
จังหวัดนครราชสีมา สรุปเป็นภาพองค์ความรู้การวิจัย ดังในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 มาตรการป้องกันปัญหาทางอาชญากรรมที่เกิดขึ้นกับนักท่องเที่ยวที่เข้าพักโรงแรมในเขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้
 - 1.1 หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันอาชญากรรมในพื้นที่ ควรนำผลการวิจัยมาตรการในการป้องกันอาชญากรรมกับนักท่องเที่ยวที่เข้าพักโรงแรมในเขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ไปปรับใช้ให้เกิดประโยชน์เพื่อเป็นแนวทางในการป้องกันอาชญากรรม
 - 1.2 หน่วยงานภาคเอกชนในพื้นที่ เช่น ผู้ประกอบการโรงแรม ร้านค้า ควรนำผลการวิจัยเรื่องมาตรการในการป้องกันอาชญากรรมกับนักท่องเที่ยวที่เข้าพักโรงแรมในเขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ไปใช้เป็นแนวทางในการป้องกันอาชญากรรมของภาคเอกชน
2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป
 - 2.1 ควรศึกษาเกี่ยวกับมาตรการในการป้องกันอาชญากรรมกับนักท่องเที่ยวที่เข้าพักโรงแรมในเขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่โดยการวิจัยแบบผสมวิธี
 - 2.2 ควรศึกษาเกี่ยวกับมาตรการในการป้องกันอาชญากรรมกับนักท่องเที่ยวในแหล่งพื้นที่ท่องเที่ยวอื่นๆ

เอกสารอ้างอิง

- กองปราบปราม. (2558). แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับงานป้องกันอาชญากรรม. แหล่งที่มา http://csd.go.th/Dimensions_csd/Chapter%2002.pdf สืบค้นเมื่อ 11 เม.ย. 2566.
- เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์. (2550). กฎหมายอาญา ภาคความผิดเล่ม 1. กรุงเทพมหานคร: ปริวัฒน์สัจจาพันธ์.

- ฉันทน์ชนก สุขเกษม. (2558). รูปแบบการป้องกันปราบปรามอาชญากรรมของตำรวจท้องที่จังหวัดภูเก็ต. **วารสารสังคมศาสตร์บูรณาการ**. 2(2). 53-73.
- ปราโมทย์ จันท. (2558). แนวทางป้องกันและแก้ไขปัญหาอาชญากรรมในเขตพื้นที่สถานีตำรวจนครบาล บางโพธิ์พอแก้ว. **วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต**. มหาวิทยาลัยรังสิต.
- ปุระชัย เปี่ยมสมบูรณ์. (2526). **การควบคุมอาชญากรรมจากสภาพแวดล้อม**. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- ผู้จัดการออนไลน์. (2566). **ททท.ภูเก็ตเผยปี 65 นักท่องเที่ยวเข้าภูเก็ตกว่า 9 ล้านคน ปี 66 คาดว่าไม่ต่ำกว่า 12 ล้านคน**. แหล่งที่มา <https://mgronline.com/south/detail/9660000009614> สืบค้นเมื่อ 11 เม.ย. 2566.
- พงษ์พิชญ์ รักดีณรงค์. (2559). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการใช้เทคโนโลยีแจ้งข่าวสารด้านอาชญากรรมให้ประชาชนทราบ กรณีศึกษาพื้นที่กองบังคับการตำรวจนครบาล 2. **วารสารสาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี**. 3(6). 130-137.
- ยงยุทธ อาจมกล. (2559). **การป้องกันอาชญากรรมและการดูแลความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวในพื้นที่เกาะเมืองอยุธยา**. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- วีรพงษ์ บุญโญภาส และสุพัตรา แผนวิจิต. (2557). **อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ**. กรุงเทพมหานคร: นิติธรรม.
- สถานีตำรวจภูธรหนองสาหร่าย. (2563). **สถิติฐานความผิดคดีอาญา (คดี 4 กลุ่ม)**. นครราชสีมา: สถานีตำรวจภูธรหนองสาหร่าย.
- สถานีตำรวจภูธรหนองสาหร่าย. (2564). **สถิติฐานความผิดคดีอาญา(คดี 4 กลุ่ม)**. นครราชสีมา: สถานีตำรวจภูธรหนองสาหร่าย.
- สำนักบริหารยุทธศาสตร์. (2558). **การวิเคราะห์ปัญหาความต้องการและแนวทางการแก้ไขปัญหของประชาชนในพื้นที่กลุ่มจังหวัดภาคใต้**. แหล่งที่มา www.osmsouth-w.moi.go.th/file-data/340751.doc สืบค้นเมื่อ 11 เม.ย. 2566.
- สำนักอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่. (2563). **สถิติการก่อคดีอาชญากรรม**. แหล่งที่มา www.khaoyainationalpark.com สืบค้นเมื่อ 10 ม.ค. 2563.
- สำราญ สุดจิตร. (2561). **มาตรการที่มีประสิทธิภาพในการป้องกันปัญหาอาชญากรรมสำหรับนักท่องเที่ยวในพื้นที่จังหวัดภูเก็ต**. **วิชาการบัณฑิตวิทยาลัยสวนดุสิต**. 15(3). 129-145.
- สุดสงวน สุธีสร. (2543). **เหยื่ออาชญากรรม-รัฐสภา**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเพ็กซ์.
- สุดสงวน สุธีสร. (2547). **มาตรการป้องกันอาชญากรรมโดยทางอ้อม**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุดสงวน สุธีสร. (2554). **รูปแบบการป้องกันอาชญากรรมในสังคม**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุพัตรา แผนวิจิต และวีรพงษ์ บุญโญภาส. (2559). **การจัดการความรู้เกี่ยวกับการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการสนับสนุนการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมในพื้นที่จังหวัดภาคเหนือตอนล่าง**. **วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย**. 36(1) 99-110.
- Cho, J.T. & Park, J. (2018). **Exploring the effects of CCTV upon fear of crime: A multilevel approach in Seoul**. South Korea: Elsevier.

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันอาชญากรรม ในเขตพื้นที่ตำบลยี่ล้น
อำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง
PUBLIC PARTICIPATION IN CRIME PREVENTION IN THE AREA OF YILON
SUBDISTRICT WISSET CHAI CHAN DISTRICT, ANG THONG PROVINCE

[1] จรณินท์ ศรีฉ่ำ Jararnin Sricham [2] ปัญญธร หอมบุญมา Pannathorn Hombunma
[1] [2] มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University, Thailand
Corresponding Author E-mail: sricham.js@gmail.com

Article Received: January 30, 2024, Revised: August 12, 2024, Accepted: August 14, 2024.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาถึงระดับการรับรู้ข่าวสารอาชญากรรมของประชาชนในการป้องกันอาชญากรรม ในเขตพื้นที่ตำบลยี่ล้น อำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง 2) เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันอาชญากรรม ในเขตพื้นที่ตำบลยี่ล้น อำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง 3) เพื่อเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมของประชาชนในการป้องกันอาชญากรรม ในเขตพื้นที่ตำบลยี่ล้น อำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง โดยมีกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ตำบลยี่ล้น อำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง จำนวน 365 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบที และการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว โดยการทดสอบแอลเอสดี และสถิติถดถอยพหุคูณ ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับการรับรู้ข่าวสารอาชญากรรมของประชาชนในการป้องกันอาชญากรรม ในเขตพื้นที่ตำบลยี่ล้น อำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง อยู่ในระดับมาก 2) ระดับการมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากที่สุด พบว่า อันดับ 1 ได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ อันดับ 2 ได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ และอันดับ 3 ได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ตามลำดับ 3) ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพแตกต่างกัน มีระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันอาชญากรรมในเขตพื้นที่ตำบลยี่ล้น อำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และการรับรู้ข่าวสารอาชญากรรมแตกต่างกันมีอิทธิพลต่อระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันอาชญากรรมในเขตพื้นที่ตำบลยี่ล้น อำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม, การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน, การป้องกันอาชญากรรม

ABSTRACT

This research article had the objectives as following: 1) To study the level of people's awareness of crime news in crime prevention in the area of Yi Lon Subdistrict, Wiset Chai Chan District, Ang Thong Province. 2) To study the level of public participation in crime prevention in the area of Yi Lon Subdistrict, Wiset Chai Chan District, Ang Thong Province. 3) To compare the level of participation of citizens in crime prevention in the area of Yi Lon Subdistrict, Wiset Chai Chan District, Ang Thong Province. The sample group used in this study was 365 people living in the Yi Lon Subdistrict area, Wiset Chai Chan District, Ang Thong Province. The research instrument used in this study was a questionnaire, statistics used in data analysis included mean, standard deviation, t-test, and one-way analysis of variance by LSD test and multiple regression statistics. The results of the research found that 1) The level of awareness of crime news among citizens in crime prevention in the area of Yi Lon Subdistrict, Wiset Chai Chan District, Ang Thong Province was at a high level. 2) Overall level of participation in crime prevention was at a high level when considering each aspect in order it was found that first rank was participation in decision making, second rank was participation in operations and 3, including participation in evaluation, respectively. 3) Personal factors, including gender, age, educational level and different careers, there was a high level of public participation in crime prevention in the Yi Lon Subdistrict area, Wiset Chai Chan District, Ang Thong Province was different at the statistical significance level of 0.05, and different perceptions of crime news influenced the level of public participation in crime prevention in Yi Lon Subdistrict area, Wiset Chai Chan District, Ang Thong Province that were different at a statistical significance level of 0.05.

Keywords: Participation, Promoting Public Participation, Crime Prevention

บทนำ

ปัจจุบันสถานการณ์ของโลกที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงสภาวะแวดล้อมในทุกๆ ด้าน อาทิ ด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองวัฒนธรรม และด้านเทคโนโลยี ซึ่งการเปลี่ยนแปลงและการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วก่อให้เกิดปัญหาต่างๆ ตามมาหลายประการ เช่น ปัญหาสังคม ปัญหาแรงงาน ปัญหายาเสพติดและปัญหาอาชญากรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ปัญหาอาชญากรรมมีแนวโน้มสูงมากขึ้น ปัญหาอาชญากรรมเป็นปัญหาสังคมที่เป็นอันตรายต่อความสงบสุขของคนในสังคมส่งผลให้หน่วยงานของภาครัฐจึงจำเป็นต้องเข้ามาแก้ไขปัญหาอาชญากรรมอย่างเร่งด่วน ในการทำงานจึงต้องร่วมมือกันจากหลายๆ หน่วยงาน เพื่อให้เกิดการแก้ปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตามหน่วยงานของรัฐเข้ามาแก้ไขปัญหาอาจจะมีอุปสรรคในการหาข้อมูลเบาะแสที่สำคัญต่างๆ จึงได้มีโครงการต่างๆ ที่ให้ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในแก้ไขป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้นหรือเกิดขึ้นในชุมชนนั้นๆ การป้องกันอาชญากรรมยุคใหม่จำเป็นต้องมีการแสวงหาความร่วมมือจากประชาชนชุมชน ตลอดจนหน่วยราชการต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนให้เข้ามามีส่วนร่วมใน

การป้องกันอาชญากรรม โดยร่วมกันคิดร่วมกันเสนอแนะจัดลำดับความสำคัญเร่งด่วนในการแก้ไขปัญหาอาชญากรรมและเข้าร่วมดำเนินการแก้ไขปัญหาอาชญากรรมของชุมชนตนเอง (กาญจนา แก้วสนิท, 2554)

จากสถิติข้อมูลสถานการณ์การแพร่ระบาดของยาเสพติดในพื้นที่จังหวัดอ่างทองตั้งแต่ปี 2558 ถึงปัจจุบัน มีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น (สำนักสถิติจังหวัดอ่างทอง, 2565) เนื่องจากมีการกระจายของยาเสพติดอย่างแพร่หลาย โดยเข้าถึงง่ายมากยิ่งขึ้น ราคาถูกลง และปริมาณยาเข้าสู่ตลาดเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ อย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญในการก่ออาชญากรรมที่เพิ่มขึ้นด้วย การเกิดอาชญากรรมและคดีอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในจังหวัดอ่างทอง ตั้งแต่ปี 2561-2565 ในภาพรวมเพิ่มขึ้นในปี 2561 และลดลงในปี 2565 ในคดีเกี่ยวกับชีวิตร่างกายและเพศ คดีประทุษร้ายต่อทรัพย์สินคดีที่น่าสนใจและคดีที่รัฐเป็นผู้เสียหาย เนื่องจากการเพิ่มมาตรการในการใช้กฎหมายเพิ่มความเข้มในการตรวจมากขึ้นเหตุและคดีส่วนใหญ่ ได้แก่ ชิงทรัพย์ ทะเลาะวิวาท เรื่องส่วนตัว เมาสุรา สิ่งเสพติด ในขณะที่เดียวกันอำเภอวิเศษชัยชาญเป็นอำเภอพื้นที่ที่มีการแพร่ระบาดของยาเสพติดแทบทุกหมู่บ้านและเป็นที่มาในการก่ออาชญากรรมเป็นส่วนมาก (สถานีตำรวจภูธร อำเภอวิเศษชัยชาญ, 2565) เนื่องจากตำแหน่งที่ตั้งของอำเภอมีโครงข่ายคมนาคมที่เชื่อมต่อกับอำเภอและจังหวัดใกล้เคียงได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว ซึ่งเป็นพื้นที่ที่เป็นแหล่งการค้าและแพร่ระบาดของยาเสพติดที่สำคัญ ประกอบกับปัญหาด้านสภาพเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ทำให้ประชาชนบางส่วนเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติดทั้งในลักษณะผู้ค้า ผู้เสพ หรือผู้สนับสนุนจนนำไปสู่อาชญากรรม อย่างไรก็ดี แม้สถานการณ์การแพร่ระบาดของยาเสพติดในพื้นที่จะเพิ่มขึ้น แต่ทุกส่วนราชการ ทุกหมู่บ้าน และประชาชนได้ร่วมมือการมีส่วนร่วมในการดำเนินการในการแก้ไขปัญหา ประกอบกับสภาพสังคมที่เข้มแข็งของหมู่บ้าน ทำให้สถานการณ์มีแนวโน้มดีขึ้นในปี 2565 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สถิติฐานความผิดคดีอาญา (คดี 4 กลุ่ม) ในเขตพื้นที่อำเภอวิเศษชัยชาญ

ประเภทคดี	จำนวนคดีที่รับคำร้องทุกข์				
	2561	2562	2563	2564	2565
1. ฐานความผิดเกี่ยวกับชีวิต ร่างกายและเพศ	22	19	11	11	10
2. ฐานความผิดเกี่ยวกับทรัพย์	39	37	45	51	48
3. ฐานความผิดพิเศษ	7	3	9	2	1
4. คดีความผิดที่รัฐเป็นผู้เสียหาย	237	250	318	436	396

ที่มา: สถิติฐานความผิดคดีอาญา (คดี 4 กลุ่ม) หน่วยงานตำรวจภูธรอำเภอวิเศษชัยชาญ (สถานีตำรวจภูธรอำเภอวิเศษชัยชาญ, 2565)

อีกทั้งพื้นที่ตำบลยี่ล้นเป็นตำบลหนึ่งของอำเภอวิเศษชัยชาญ ที่มีประชากร 4,215 คน โดยคดีอาชญากรรมของตำบลยี่ล้นอยู่ในระดับปานกลาง คดีอาชญากรรมส่วนใหญ่ที่พบและเกิดขึ้นบ่อยจะเป็นคดีที่เกี่ยวกับ การลักทรัพย์ ลักขโมย และคดีเกี่ยวกับสิ่งเสพติด โดยทางด้านผู้นำหมู่บ้าน ฝ่ายปกครอง ได้มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาพร้อมกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ เช่น การจัดทำประชาคมหมู่บ้าน ส่วนด้านประชาชนกับการมีส่วนร่วมยังไม่ดีเท่าที่ควร และยังคงมีประชาชนบางส่วนมีมุมมองว่าอาชญากรรมเป็นเรื่องห่างไกลเกิดขึ้นเฉพาะบุคคล ไม่เข้ามามีส่วนร่วมอย่างจริงจัง ทำให้เห็นว่า ผู้นำหมู่บ้าน ฝ่ายปกครอง ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาและแก้ปัญหาอาชญากรรม ประกอบกับเจ้าหน้าที่ตำรวจจะต้องปรับวิธีการมีส่วนร่วม จะต้องพัฒนาระดับการมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมของประชาชนให้ดีขึ้น ซึ่งก็รวมถึงประชาชนด้วย ดังนั้น

จึงต้องกระตุ้นให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา การป้องกันอาชญากรรมและปัญหาอื่นของตำบลร่วมกันเพื่อมิให้เกิดอาชญากรรม หรือเกิดขึ้นน้อยที่สุด

ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันอาชญากรรม ในเขตพื้นที่ตำบลยี่ล้น อำเภวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง โดยผลการวิจัยที่ได้จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนา การมีส่วนร่วมของประชาชนในการเฝ้าระวังป้องกันอาชญากรรม ในพื้นที่ ตำบลยี่ล้น และนำผลการวิจัยครั้งนี้ มาปรับใช้ในการประสานการเฝ้าระวังป้องกันอาชญากรรม ในพื้นที่ที่อาจก่อให้เกิดอาชญากรรม ที่อยู่ในพื้นที่ จังหวัดอ่างทอง เช่น ตำบลม่วงเตี้ย ตำบลศาลเจ้าโรงทอง

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงระดับการรับรู้ข่าวสารอาชญากรรมของประชาชนในการป้องกันอาชญากรรม ในเขตพื้นที่ตำบลยี่ล้น อำเภวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง
2. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันอาชญากรรม ในเขตพื้นที่ตำบลยี่ล้น อำเภวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง
3. เพื่อเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมของประชาชนในการป้องกันอาชญากรรม ในเขตพื้นที่ตำบลยี่ล้น อำเภวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้เป็นแบบการวิจัยเชิงปริมาณ มีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ ตำบลยี่ล้น อำเภวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง จำนวน 4,215 คน แยกเป็นชาย 2,030 คน หญิง 2,185 คน (ข้อมูล ณ วันที่ 1-31 สิงหาคม 2564 จาก องค์การบริหารส่วนตำบล ยี่ล้น) โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ได้จากการคำนวณโดยใช้สูตรของ Taro Yamane ที่ ระดับความเชื่อมั่น 95% (เอกพงษ์ ทิปะณี, 2560) ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 365 โดยแจกแบบสอบถามให้กับกลุ่มตัวอย่าง 9 หมู่บ้าน ด้วยวิธีสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling)
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 4 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 เป็นข้อความถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นตัวแปรอิสระ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ ส่วนที่ 2 เป็นข้อความถามเกี่ยวกับการรับรู้ข่าวสารอาชญากรรม ส่วนที่ 3 เป็นข้อความถามเกี่ยวกับระดับการมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรม และส่วนที่ 4 เป็นข้อความถามแบบปลายเปิด (Open Ended Question) ให้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรม
3. การวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อให้การศึกษาวิจัยดำเนินไปอย่างน่าเชื่อถือ จึงใช้การวิเคราะห์ข้อมูลที่เป็นระบบและมีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยมีขั้นตอนในการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้
 - 3.1. ลงหมายเลขประจำแบบสอบถาม โดยเริ่มจากฉบับแรกถึงฉบับสุดท้ายตามลำดับ เพื่อความสะดวกในการดำเนินการขั้นตอนต่อไป และเพื่อความสะดวกในการตรวจสอบภายหลัง
 - 3.2. นำแบบสอบถามมาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนดแล้วนำข้อมูลไปดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป SPSS
 - 3.3. การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม 1) การวิเคราะห์ตัวแปรเดียว (Univariate Analysis) เป็นการวิเคราะห์เพื่อแสดงการกระจายของข้อมูลและอธิบายข้อมูลเบื้องต้นโดยใช้สถิติพื้นฐาน

ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2) การวิเคราะห์สองตัวแปร (Bivariate Analysis) เป็นการวิเคราะห์ด้วยตารางไขว้ (Crosstabulation) เพื่อพิจารณารูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันอาชญากรรม ในเขตพื้นที่ ตำบล ยี่ล้น อำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง ในด้านต่างๆ แต่ละกลุ่มปัจจัยของตัวแปรอิสระ ซึ่งการวิเคราะห์ตารางไขว้มีความสำคัญต่อการพิจารณาข้อเสนอแนะการวิจัย โดยใช้ทดสอบสมมติฐานการวิจัยโดยใช้เชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ได้แก่ F-Test (One-Way ANOVA) T-Test และ สมการถดถอยพหุคูณ

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาถึงระดับการรับรู้ข่าวสารอาชญากรรมของประชาชนในการป้องกันอาชญากรรม ในเขตพื้นที่ ตำบล ยี่ล้น อำเภอ วิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง พบผลการวิจัยดังในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ระดับการรับรู้ข่าวสารอาชญากรรมของประชาชนในการป้องกันอาชญากรรม ในเขตพื้นที่ ตำบล ยี่ล้น อำเภอ วิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง

คำถาม	การรับรู้ข้อมูลข่าวสารอาชญากรรม			$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
	มาก	ปานกลาง	น้อย			
1. ท่านรับรู้ถึงปัญหาอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในสังคม	136 (37.3)	91 (24.9)	138 (37.8)	1.99	0.86	มาก
2. ท่านสนใจติดตามข้อมูลข่าวสารอาชญากรรมจากสื่อต่างๆ	136 (37.3)	90 (24.7)	139 (38.1)	1.99	0.86	มาก
3. ท่านมีช่องทางในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารอาชญากรรมได้อย่างพอเพียง	24 (6.6)	146 (40.0)	195 (53.4)	1.53	0.61	มาก
4. มีการประชาสัมพันธ์ข่าวสารอาชญากรรมในชุมชนของท่าน	12 (3.3)	162 (44.4)	191 (52.3)	1.51	0.56	มาก
5. ท่านนำข้อมูลข่าวสารมาใช้ในการป้องกันอาชญากรรม	24 (6.6)	80 (21.9)	261 (71.5)	1.35	0.60	มาก
6. ผู้นำหมู่บ้านและตำรวจในพื้นที่มีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนตระหนักถึงการป้องกันการเกิดเหตุอาชญากรรมอย่างต่อเนื่อง	12 (3.3)	103 (28.2)	250 (68.5)	1.35	0.54	มาก
7. การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับภารกิจและการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจผ่านสื่อต่างๆ เช่น แผ่นพับวิทยุกระจายเสียง เป็นต้น	21 (5.8)	208 (57.0)	136 (37.3)	1.68	0.57	มาก
8. ในช่วงเทศกาลต่างๆ และนอกเทศกาลเจ้าหน้าที่ตำรวจมีการให้ความรู้และการประชาสัมพันธ์ การรณรงค์ เรื่อง การป้องกันการก่ออาชญากรรม	33 (9.0)	175 (47.9)	157 (43.0)	1.66	0.63	มาก
9. ในช่วงที่มีการก่ออาชญากรรมขึ้นได้ มีการประชาสัมพันธ์ถึงวิธีการของคนที่ร้ายที่จะดำเนินการด้วยวิธีการ	21 (5.8)	139 (38.1)	205 (56.2)	1.50	0.60	มาก

ต่างๆ ผ่านการบอกเล่าจากผู้นำใน
หมู่บ้าน

10. ท่านได้รับทราบข้อมูลของ พฤติกรรมของคนร้ายที่ก่อเหตุจากการ ประชาสัมพันธ์ของตำรวจในพื้นที่	0 (0)	140 (38.4)	225 (61.6)	1.38	0.48	มาก
11. เมื่อเกิดเหตุอาชญากรรมขึ้นท่าน จะได้รับการบอกเล่าจากประชาชนใน หมู่บ้านและพื้นที่ใกล้เคียงของการก่อ เหตุอาชญากรรมเท่านั้น	0 (0)	174 (47.7)	191 (52.3)	1.48	0.50	มาก
12. การที่นำเอาผู้ก่อคดีมาทำการ ก่ออาชญากรรมและนำออกมา เผยแพร่ไปทางสื่อต่างๆ เป็นการเตือน ให้ประชาชนระมัดระวังและป้องกัน อาชญากรรม	12 (3.3)	124 (34.0)	229 (62.7)	1.41	0.55	มาก
13. การที่ประชาสัมพันธ์ข่าว อาชญากรรมตามสื่อต่างๆ จะเป็นการ กระตุ้นให้ประชาชนระมัดระวังและ ป้องกันอาชญากรรม	11 (3.0)	187 (51.2)	167 (45.8)	1.57	0.55	มาก

จากตารางที่ 2 แสดงผลการวิเคราะห์ระดับการรับรู้ข้อมูลข่าวอาชญากรรม แสดงให้เห็นว่า
ประชาชนมีการรับรู้ข่าวอาชญากรรมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 1.57$, S.D = 0.61) พิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า
การสนใจติดตามข้อมูลข่าวสารอาชญากรรมจากสื่อต่าง ๆ อยู่ในระดับ มาก ($\bar{x} = 1.99$, S.D = 0.86)
รองลงมา การรับรู้ถึงปัญหาอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในสังคม อยู่ในระดับ มาก ($\bar{x} = 1.99$, S.D = 0.86) และ การ
เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการก่อกวนและการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจผ่านสื่อต่างๆ เช่น แผ่นพับ
วิทยุกระจายเสียง เป็นต้น อยู่ในระดับ ปานกลาง ($\bar{x} = 1.68$, S.D = 0.57)

2. ผลการศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันอาชญากรรม ในเขตพื้นที่ ตำบล
ยี่ล้น อำเภอ วิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง พบว่า โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 1.49$, S.D = 0.35) เมื่อ
พิจารณาเป็นรายด้านเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากที่สุด ดังนี้ อันดับ 1 ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ($\bar{x} =$
1.74, S.D = 0.26) อันดับ 2 ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ ($\bar{x} = 1.47$, S.D = 0.39) และอันดับ 3 ด้าน
การมีส่วนร่วมในการประเมินผล ($\bar{x} = 1.42$, S.D = 0.44) ตามลำดับ ดังในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันอาชญากรรม ในเขตพื้นที่ ตำบล ยี่ล้น อำเภอ
วิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง

การมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรม	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	1.74	0.26	มาก
2. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ	1.47	0.39	มาก
3. การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์	1.33	0.32	มาก
4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล	1.42	0.44	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม	1.49	0.35	มาก

3. ผลการเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมของประชาชนในการป้องกันอาชญากรรม ในเขตพื้นที่ ตำบล ยี่ล้น อำเภอ วิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง สรุปผลดังในตารางดังนี้

ตารางที่ 4 เปรียบเทียบรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันอาชญากรรมจำแนกตามเพศ

เพศ	จำนวน	$\bar{X}$	S.D.	t	Sig
ชาย	176	1.44	0.28	4.324	0.955
หญิง	189	1.31	0.27		

* ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

จากตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ด้วยสถิติ Independent T-test ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 พบว่า ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันอาชญากรรมไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ 5 เปรียบเทียบรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันอาชญากรรมจำแนกตามอายุ

อายุ	SS	df	MS	F	Sig
ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม	.028	3	.009	.111	0.954
ความแตกต่างภายในกลุ่ม	29.945	361	.083		

* ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

จากตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์ด้วยสถิติ One-Way ANOVA ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 พบว่า ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันอาชญากรรมไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ 6 เปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันอาชญากรรมจำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	SS	df	MS	F	Sig
ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม	8.989	4	2.247	38.552	0.000*
ความแตกต่างภายในกลุ่ม	20.984	360	.058		

* ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

จากตารางที่ 6 ผลการวิเคราะห์ด้วยสถิติ One-Way ANOVA ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 พบว่า ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันอาชญากรรมแตกต่างกัน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อทดสอบความแตกต่าง รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันอาชญากรรม จำแนกตามระดับการศึกษาเป็นรายคู่ โดยวิธีการของ LSD (Least – significant different) ได้แสดงผลดังตารางที่ 7

ตารางที่ 7 การเปรียบเทียบเป็นรายคู่ความแตกต่างค่าเฉลี่ยของรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันอาชญากรรมที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน

อาชีพ	Mean	1	2	3	4	5	6
1. ต่ำกว่าประถมศึกษาปีที่ 6	1.05	-	-.339*	-.339*	-.373*	-.614*	
2. มัธยมศึกษาปีที่ 3 หรือเทียบเท่า	1.38		-	.166*		-.274*	
3. มัธยมศึกษาปีที่ 6 / ประกาศนียบัตรวิชาชีพ หรือเทียบเท่า	1.22			-	-.033*	-.441*	
4. ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง / อนุปริญญา หรือเทียบเท่า	1.42				-	-.240*	
5.ปริญญาตรี	1.66						
6. สูงกว่าปริญญาตรี	1.37						

* ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

จากตารางที่ 7 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ พบว่า มีความแตกต่างกัน 4 คู่ คือ ประชาชนที่มีระดับการศึกษามัธยมศึกษาปีที่ 3 หรือเทียบเท่า (ค่าเฉลี่ย 1.38) มีการมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรม มากกว่าประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่าประถมศึกษาปีที่ 6 ($\bar{x} = 1.05$)

ประชาชนที่มีระดับการศึกษามัธยมศึกษาปีที่ 6 / ประกาศนียบัตรวิชาชีพ หรือเทียบเท่า ($\bar{x} = 1.22$) มีการมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรม มากกว่าประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่าประถมศึกษาปีที่ 6 ($\bar{x} = 1.05$) และมากกว่าประชาชนที่มีระดับการศึกษามัธยมศึกษาปีที่ 3 หรือเทียบเท่า ($\bar{x} = 1.38$)

ประชาชนที่มีระดับการศึกษาประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง / อนุปริญญา หรือเทียบเท่า ($\bar{x} = 1.42$) มีการมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรม มากกว่าประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่าประถมศึกษาปีที่ 6 ($\bar{x} = 1.05$) และมากกว่าประชาชนที่มีระดับการศึกษามัธยมศึกษาปีที่ 6 / ประกาศนียบัตรวิชาชีพ หรือเทียบเท่า ($\bar{x} = 1.22$)

ประชาชนที่มีระดับการศึกษาปริญญาตรี (ค่าเฉลี่ย 1.66) มีการมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรม มากกว่าประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่าประถมศึกษาปีที่ 6 ($\bar{x} = 1.05$) และมากกว่าประชาชนที่มีระดับการศึกษามัธยมศึกษาปีที่ 3 หรือเทียบเท่า มากกว่ามัธยมศึกษาปีที่ 6 / ประกาศนียบัตรวิชาชีพ หรือเทียบเท่า ($\bar{x} = 1.22$) อีกทั้งมากกว่าประชาชนที่มีระดับการศึกษาประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง / อนุปริญญา หรือเทียบเท่า ($\bar{x} = 1.42$)

ตารางที่ 8 เปรียบเทียบรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันอาชญากรรมจำแนกตามอาชีพ

ระดับการศึกษา	SS	df	MS	F	Sig
ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม	3.640	3	1.213	16.632	0.000
ความแตกต่างภายในกลุ่ม	26.333	361	.073		

* ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

จากตารางที่ 8 ผลการวิเคราะห์ด้วยสถิติ One-Way ANOVA ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 พบว่า ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันอาชญากรรมแตกต่างกัน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อทดสอบความแตกต่าง รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันอาชญากรรม จำแนกตามระดับการศึกษาเป็นรายคู่ โดยวิธีการของ LSD (Least – significant different) ได้แสดงผลดังตารางที่ 9

ตารางที่ 9 การเปรียบเทียบเป็นรายคู่ความแตกต่างค่าเฉลี่ยของรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันอาชญากรรมที่มีอาชีพแตกต่างกัน

อาชีพ	Mean	1	2	3	4	5	6
1. รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ	-	-					
2. รับจ้างทั่วไป	1.67		-	.25281	.39348	.37315	
3. เกษตรกร	1.42			-	.14067	.12034	
4. ธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย	1.28				-		
5. พนักงานบริษัท	1.30					-	
6. อาชีพอื่นๆ	-						-

* ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

จากตารางที่ 9 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ พบว่า มีความแตกต่างกัน 3 คู่ คือ ประชาชนที่มีอาชีพเกษตรกร ($\bar{x} = 1.42$) มีการมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรม มากกว่าประชาชนที่มีอาชีพรับจ้างทั่วไป ($\bar{x} = 1.67$)

ประชาชนที่มีอาชีพธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย ($\bar{x} = 1.42$) มีการมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรม มากกว่าประชาชนที่มีอาชีพรับจ้างทั่วไป ($\bar{x} = 1.67$) และมากกว่าประชาชนที่มีอาชีพเกษตรกร ($\bar{x} = 1.42$)

ประชาชนที่มีอาชีพพนักงานบริษัท ($\bar{x} = 1.30$) มีการมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรม มากกว่าประชาชนที่มีอาชีพรับจ้างทั่วไป ($\bar{x} = 1.67$) และมากกว่าประชาชนที่มีอาชีพเกษตรกร ($\bar{x} = 1.42$)

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันอาชญากรรม ในเขตพื้นที่ ตำบลยี่ล้น อำเภวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาระดับการรับรู้ข่าวสารอาชญากรรมของประชาชนในการป้องกันอาชญากรรม ในเขตพื้นที่ ตำบลยี่ล้น อำเภวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง แสดงให้เห็นว่า ประชาชนมีการรับรู้ข่าวสารอาชญากรรมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่สนใจติดตามข้อมูลข่าวสารอาชญากรรมจากสื่อต่างๆ และรับรู้ถึงปัญหาอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในสังคม ผ่านสื่อต่างๆ เช่น แผ่นพับ วิทยุกระจายเสียง เป็นต้น ซึ่งผลการการศึกษาสอดคล้องกับงานวิจัยของอารยฤทธิ์ พรหมมะ (2565) ได้ทำการวิจัยเรื่องการรับรู้ข่าวสารอาชญากรรมทางเทคโนโลยีในรูปแบบวิธีหาลอกรักออนไลน์ที่ศนคติดต่อแอปพลิเคชันหาคู่และพฤติกรรมการใช้งานของผู้บริโภค พบว่า มีการรับรู้ข่าวสารอาชญากรรมทางเทคโนโลยีในรูปแบบวิธีหาลอกรักออนไลน์จากสื่อต่างๆ อยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนที่ศนคติดต่อแอปพลิเคชันหาคู่ด้านความรู้และความเข้าใจอยู่ในระดับมาก

2. ผลการศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันอาชญากรรม ในเขตพื้นที่ตำบล ยี่ ล้น อำเภอบึงสามพัน จังหวัดอำนาจเจริญ 4 ด้าน

2.1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการป้องกันอาชญากรรม แสดงให้เห็นว่า ประชาชนมีระดับการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการป้องกันอาชญากรรมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากประชาชนมีส่วนร่วมในการศึกษาสภาพและสาเหตุของปัญหาอาชญากรรมในชุมชนมากขึ้น อีกทั้งมีส่วนร่วมในการชักชวนสมาชิกในชุมชนร่วมกันหาแนวทางในการป้องกันอาชญากรรม และร่วมตัดสินใจเลือกแนวทางในการป้องกันอาชญากรรมในท้องถิ่นและชุมชน ซึ่งผลการการศึกษาสอดคล้องกับงานวิจัยของเสาวลักษณ์ โกศลกิตติอัมพร (2560) ได้ทำการวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคามในเขตพื้นที่สถานีตำรวจภูธรเมืองมหาสารคาม พบว่า การร่วมในการตัดสินใจป้องกันอาชญากรรมอยู่ในระดับมาก อีกทั้งสอดคล้องกับแนวคิดของธนวัฒน์ คำภีลานนท์ (2550) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในขั้นการตัดสินใจมีความสำคัญมากสาเหตุว่าการตัดสินใจจะส่งผลต่อการปฏิบัติการและการปฏิบัติการจึงมีผลต่อไปยังการรับผลประโยชน์และการประเมินผลในขณะเดียวกัน เพราะฉะนั้นการตัดสินใจจะมีผลโดยตรงต่อการรับผลประโยชน์และการประเมินผล

2.2 การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการในการป้องกันอาชญากรรม แสดงให้เห็นว่า ประชาชนมีระดับการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการในการป้องกันอาชญากรรมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากประชาชนมีส่วนร่วมในการปรับปรุงสถานที่ ที่พักอาศัย เพื่อป้องกันการเกิดอาชญากรรม และมีส่วนร่วมในการบริจาคเงิน อุปกรณ์ หรือเครื่องมือ เพื่อนำไปใช้ในการป้องกันอาชญากรรม อีกทั้งมีส่วนร่วมในกิจกรรมรณรงค์การป้องกันอาชญากรรมที่หน่วยงานของรัฐเป็นผู้จัด ซึ่งผลการการศึกษาสอดคล้องกับงานวิจัยของเสาวลักษณ์ โกศลกิตติอัมพร (2560) ได้ทำการวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคามในเขตพื้นที่สถานีตำรวจภูธรเมืองมหาสารคาม พบว่า นักศึกษามีส่วนร่วมในการปฏิบัติการในการป้องกันอาชญากรรมอยู่ในระดับมาก อีกทั้งสอดคล้องกับแนวคิดของนที จิตสว่าง (2555) ที่กล่าวว่า การป้องกันอาชญากรรมสามารถปฏิบัติการด้วยการปรับสภาพแวดล้อมและจัดปัจจัยที่นำไปสู่การกระทำผิด เช่น จัดความยากจน การขาดการศึกษา ควบคุมแหล่งอบายมุข พัฒนาอาชีพ ที่อยู่อาศัย เป็นการป้องกันโดยให้การพัฒนาเป็นแกนนำ (Development –led approach) นอกจากนี้ยังป้องกันโดยการป้องกันโดยสภาพแวดล้อมทางกายภาพโดยใช้การออกแบบและเทคโนโลยีในการขัดขวางการเกิดอาชญากรรมมิให้เกิดขึ้นเป็นการตัดช่องโอกาสในการทำผิดโดยใช้เหล็กดัด ลูกกรง วงจรปิด ประตูไฟฟ้า สัญญาณเตือนภัย และการออกแบบเมือง ฯลฯ และการป้องกันโดยใช้สภาพแวดล้อมนามธรรมโดยการรวมตัวกันของคนในชุมชนในการเป็นหูเป็นตาตัดช่องโอกาสในการกระทำผิด

2.3 การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ในการป้องกันอาชญากรรม แสดงให้เห็นว่า ประชาชนมีระดับการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ในการป้องกันอาชญากรรมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากประชาชนรู้สึกมั่นใจในวิธีการป้องกันอาชญากรรมของเจ้าหน้าที่ตำรวจและหน่วยงานในชุมชน อีกทั้งรู้สึกว่าการป้องกันอาชญากรรมช่วยลดโอกาสในการกระทำผิดของคนร้าย และรู้สึกปลอดภัยจากอาชญากรรมเมื่อได้ร่วมกันทำกิจกรรมในการป้องกันอาชญากรรม ซึ่งผลการการศึกษาสอดคล้องกับงานวิจัยของปัญญา เสนาคุน (2564) ได้ทำการวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของผู้รักษาความปลอดภัยในชุมชนเพื่อการป้องกันอาชญากรรมของเมืองมหาวิทยาลัย ในชุมชนหมู่บ้านเมืองเอก จังหวัดปทุมธานี พบว่า การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ทางสังคมและผลประโยชน์ส่วนบุคคล แต่ไม่พบผลประโยชน์ทางด้านวัตถุ อีกทั้งสอดคล้องกับแนวคิด “ตำรวจชุมชนสัมพันธ์” ของสวัสดิ์ อมรวิวัฒน์ (2532) ที่กล่าวว่า การประชาสัมพันธ์เพื่อให้ภาพพจน์ของตำรวจที่แสดงต่อ

ประชาชนกลุ่มเป้าหมายต่างๆ ทั้งหน่วยงานราชการและกลุ่มบุคคล เช่น ข้าราชการ นักเรียน นักศึกษา พ่อค้า ประชาชนทั่วไป ปรากฏออกมาดีโดยตำรวจจะต้องสร้างความเข้าใจให้กับกลุ่มเป้าหมายเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ นโยบายและระเบียบวิธีการดำเนินงานของตำรวจ ในการที่จะให้บริการประชาชน บังคับการใช้กฎหมายให้เป็นไปตามหน้าที่ของตำรวจและสร้างความมั่นใจว่าตำรวจจะรักษากฎหมายอย่างมี สมรรถภาพด้วยความเที่ยงธรรมเสมอภาค นอกจากนั้นการให้บริการแก่ชุมชน สามารถดำเนินในรูปแบบการให้ความรู้แก่ประชาชน หรือการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชนนั้นๆ ได้แก่ โครงการอบรมเด็กและเยาวชนเกี่ยวกับการป้องกันอาชญากรรมต่างๆ โครงการอาสาสมัครแจ้งข่าวอาชญากรรม โครงการตรวจเยี่ยมประชาชน สอบถาม ปัญหาทุกข์สุขที่ตำรวจพอจะช่วยให้

2.4 การมีส่วนร่วมในการประเมินผลในการป้องกันอาชญากรรม แสดงให้เห็นว่า ประชาชนมีระดับการมีส่วนร่วมในการประเมินผลในการป้องกันอาชญากรรมอยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากประชาชนมีส่วนร่วมในการชมเชย หรือให้กำลังใจแก่เจ้าหน้าที่ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาอาชญากรรมมีส่วนร่วมในการติดตามความก้าวหน้าในโครงการหรือกิจกรรมด้านการป้องกันอาชญากรรม และมีส่วนร่วมในการติดตามการทำงานของเจ้าหน้าที่ในการป้องกันอาชญากรรม ซึ่งผลการการศึกษาสอดคล้องกับงานวิจัยของเสาวลักษณ์ โกศลกิตติอัมพร (2560) ได้ทำการวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคามในเขตพื้นที่สถานีตำรวจภูธรเมืองมหาสารคาม พบว่า นักศึกษามีส่วนร่วมในการประเมินผลในการป้องกันอาชญากรรมอยู่ในระดับปานกลาง อีกทั้งสอดคล้องกับแนวคิด “ตำรวจชุมชนสัมพันธ์” ของสวัสดิ์ อมรวิวัฒน์ (2532) ที่กล่าวว่า การเข้ามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ โดยเสริมสร้างความสัมพันธ์ในการทำงานร่วมกับประชาชน สโมสร สมาคม หรือองค์กรสาธารณกุศลต่างๆ เพื่อให้ประชาชนหันมาให้ความสนใจต่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยของชุมชน หรือช่วยแก้ไขปัญหาอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในชุมชนใดชุมชนหนึ่ง นอกจากนี้ยังมีแนวทฤษฎีการควบคุมอาชญากรรมจากสภาพแวดล้อม ซึ่งเป็นแนวความคิดรวมระหว่าง ทฤษฎีบังคับใช้กฎหมาย และทฤษฎีชุมชนสัมพันธ์โดยมีหลักมุ่งลดช่วงโอกาสสำหรับการประกอบอาชญากรรม

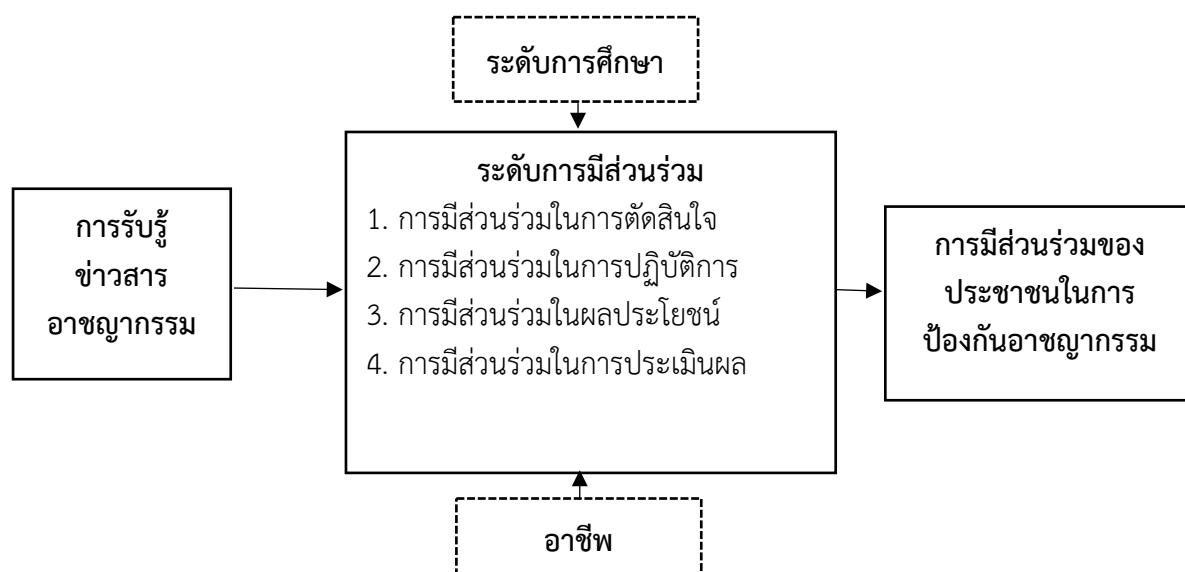
3. ประชาชนที่มีปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพแตกต่างกัน มีอิทธิพลต่อรูปแบบของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันอาชญากรรมในเขตพื้นที่ตำบลยี่ล้น อำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง แตกต่างกัน โดยปัจจัยส่วนบุคคล ด้านระดับการศึกษา ส่งผลต่อระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันอาชญากรรมในเขตพื้นที่ตำบลยี่ล้น อำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง แตกต่างกัน เนื่องจากระดับการศึกษาที่แตกต่างกันนั้นอาศัยปัจจัยด้านกระบวนการคิด วิเคราะห์และแยกแยะที่แตกต่างกัน ซึ่งผลการการศึกษาสอดคล้องกับงานวิจัยของศิริฤทธิ์ พันธุระ(2565) ที่ทำการวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมของประชาชนในพื้นที่รับผิดชอบของสถานีตำรวจภูธรเมืองชลบุรี อำเภอมือง จังหวัดชลบุรี พบว่า เพศ การศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน มีระดับการมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมมีเพียงด้านอายุ ที่ไม่มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมโดยมีความสัมพันธ์กันอย่างน้อยมีนัยสำคัญ ทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 อีกทั้งปัจจัยส่วนบุคคลด้านอาชีพส่งผลต่อรูปแบบของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันอาชญากรรมในเขตพื้นที่ตำบลยี่ล้น อำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง แตกต่างกัน เนื่องจากอาชีพที่แตกต่างกันนั้นมีรูปแบบการดำเนินชีวิตและการรับรู้ข่าวสารที่แตกต่างกัน ซึ่งผลการการศึกษาสอดคล้องกับงานวิจัยของสุวดี ไกรสกุล และจุฑาภรณ์ คงรักษ์กวิน (2560) ได้ทำการวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม: กรณีศึกษาสถานีตำรวจภูธร บางกรวย จังหวัดนนทบุรี พบว่า ค่าเฉลี่ยในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและปราบปราม

อาชญากรรม ศึกษากรณีสถานีตำรวจภูธรบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ในแต่ละด้านมีภาพรวมอยู่ในระดับมาก และพบว่า เพศ ระดับการศึกษา ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและปราบปราม อาชญากรรม แต่อายุ อาชีพ มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปราม อาชญากรรม

4. ประชาชนที่มีการรับรู้ข่าวสารอาชญากรรมแตกต่างกัน มีอิทธิพลต่อรูปแบบของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันอาชญากรรมในเขตพื้นที่ตำบลยี่ล้น อำเภวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง โดยการรับรู้ข่าวสารอาชญากรรมแตกต่างกัน มีอิทธิพลต่อระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันอาชญากรรมในเขตพื้นที่ตำบลยี่ล้น อำเภวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง เนื่องจากการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันอาชญากรรมจะเกิดขึ้นมากน้อยขึ้นอยู่กับระดับการรับรู้ข่าวสารว่าสิ่งนั้นคือปัญหาสำคัญที่ก่อให้เกิดอาชญากรรมหรือไม่ หากประชาชนตระหนักว่าสิ่งที่เกิดขึ้นอาจเป็นปัญหาที่สามารถทำให้เกิดอาชญากรรมในพื้นที่ตนเองจึงส่งผลให้เกิดการมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมในเขตพื้นที่ตนเองมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวัฒนชัย ศิรินิล (2559) ได้ทำการวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกัน และปราบปรามยาเสพติดในเขตพื้นที่สถานีตำรวจภูธรอำเภเมือง จังหวัดปทุมธานี ผลการศึกษาพบว่า 1) การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดในเขตพื้นที่สถานีตำรวจภูธรอำเภเมืองจังหวัดปทุมธานีโดยรวมอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการมีส่วนร่วมปฏิบัติงาน มีค่าเฉลี่ยสูงสุดรองลงมา คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล และด้านการมีส่วนร่วมกำหนดปัญหาและวางแผนตามลำดับ 2) การเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดในเขตพื้นที่สถานีตำรวจภูธรอำเภเมืองจังหวัดปทุมธานี จำแนกตามปัจจัยคุณลักษณะส่วนบุคคล พบว่า เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้อาชีพต่างกันมีส่วนร่วมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดในเขตพื้นที่สถานีตำรวจภูธรอำเภเมือง จังหวัดปทุมธานี โดยรวมแตกต่างกัน ส่วนระยะเวลาที่อาศัยในพื้นที่ของประชาชนต่างกันส่วนร่วมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดในเขตพื้นที่สถานีตำรวจภูธรอำเภเมือง จังหวัดปทุมธานี โดยรวมไม่แตกต่างกัน

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยครั้งนี้คือการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันอาชญากรรมในเขตพื้นที่ตำบลยี่ล้น อำเภวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ 1) . การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 2) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ 3) การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล โดยการมีส่วนร่วมทั้ง 4 ด้าน นี้ถูกนำมาปรับใช้ในกลุ่มประชาชนในการป้องกันอาชญากรรม ในเขตพื้นที่ตำบลยี่ล้น อำเภวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง เพื่อป้องกันอาชญากรรมที่สามารถเกิดขึ้นกับประชาชน โดยระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันอาชญากรรมนั้นจะเกิดขึ้นแตกต่างกันตามระดับการศึกษาและอาชีพ อีกทั้งตามระดับการรับรู้การรับรู้ข่าวสารอาชญากรรมของประชาชนที่แตกต่างกัน สรุปเป็นภาพองค์ความรู้การวิจัย ดังในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันอาชญากรรม ในเขตพื้นที่ตำบลยี่ล้น อำเภอสระบุรี จังหวัดอ่างทอง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 จากการศึกษา พบว่า ประชาชนที่มีอาชีพและระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน ทำให้การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันอาชญากรรมในเขตพื้นที่ตำบลยี่ล้น อำเภอสระบุรี จังหวัดอ่างทอง ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการจัดเก็บข้อมูลและติดต่อบุคคลที่อาชีพพนักงานบริษัทและอยู่ในระดับการศึกษาปริญญาตรีในการสร้างเครือข่ายและประชาสัมพันธ์การมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมในเขตพื้นที่ตำบลยี่ล้น อำเภอสระบุรี จังหวัดอ่างทอง ให้มากยิ่งขึ้น

1.2 จากการศึกษา พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันอาชญากรรมในเขตพื้นที่ตำบลยี่ล้น อำเภอสระบุรี จังหวัดอ่างทอง ได้มากยิ่งขึ้นหากประชาชนมีการรับรู้ถึงปัญหา ดังนั้นควรมีการเพิ่มบทบาทของผู้นำชุมชนหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการประชาสัมพันธ์และสร้างการตระหนักรู้ของประชาชน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาวิจัยคุณภาพควบคู่กับวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้กับประชาชนได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันอาชญากรรมในเขตพื้นที่ตำบลยี่ล้น อำเภอสระบุรี จังหวัดอ่างทอง ได้มากยิ่งขึ้น และได้ผลการวิจัยที่ดีขึ้น

2.2 ควรศึกษาเกี่ยวกับมาตรการในการป้องกันอาชญากรรมกับนักท่องเที่ยวในแหล่งพื้นที่ท่องเที่ยวอื่นๆ

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา แก้วสนิท. (2554). **โลกาภิวัตน์กับแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย**. การค้นคว้าอิสระ
นิติศาสตร์มหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ธนวัฒน์ คำลีลานนท์. (2550). **การมีส่วนร่วมของกรรมการชุมชน ในการพัฒนาท้องถิ่น เขตเทศบาลเมือง
คูคต จังหวัดปทุมธานี**. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.
- นันทิ จิตสว่าง. (2555). **การจัดการทรัพยากรมนุษย์ในระบบราชการพลเรือนสามัญของไทยในทศวรรษ
หน้า**. ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ปัญญา เสนาคุน. (2564). **การมีส่วนร่วมของผู้รักษาความปลอดภัยในชุมชนเพื่อการป้องกันอาชญากรรม
ของเมืองมหาวิทยาลัยในชุมชนหมู่บ้านเมืองเอก จังหวัดปทุมธานี**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหา
บัณฑิต. มหาวิทยาลัยรังสิต.
- วัฒนชัย ศิรินิล. (2559). **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดในเขตพื้นที่
สถานีตำรวจอำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี**. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต.
มหาวิทยาลัยปทุมธานี.
- ศิวฤทธิ์ พันธะ. (2565). **การมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมของประชาชนในพื้นที่รับผิดชอบของ
สถานีตำรวจภูธรเมืองชลบุรี อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี**. วารสารการวิจัยการบริหารการพัฒนา.
12(2). 25-40.
- สถานีตำรวจภูธร อำเภอวิเศษชัยชาญ. (2565). **แผนพัฒนาจังหวัดอ่างทอง (พ.ศ. 2561 – 2565)**. แหล่งที่มา
<https://www.oic.go.th/FILEWEB/CABINFOCENTER38/DRAWER081/GENERAL/DATA0000/00000280.PDF> สืบค้นเมื่อ 25 พ.ย. 2565.
- สวัสดี อมรวิวัฒน์. (2532). **การพัฒนาสังคม: แนวทางการพัฒนาชุมชนชีวิตใหม่สู่งานตำรวจชุมชนสัมพันธ์**.
กรุงเทพมหานคร: เนติกุลการพิมพ์.
- สำนักสถิติจังหวัดอ่างทอง. (2565). **บริหารการสนสนเทศ**. แหล่งที่มา <https://angthong.nso.go.th/> สืบค้น
เมื่อ 25 พ.ย. 2565.
- สุวัฒน์ ไกรสกุล และจุฑาภรณ์ คงรักษักวิน. (2560). **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและ
ปราบปรามอาชญากรรม: กรณีศึกษาสถานีตำรวจภูธรบางกรวย จังหวัดนนทบุรี**. รายงานการ
วิจัย. วิทยาลัยราชพฤกษ์.
- เสาวลักษณ์ โกศลกิตติอมพร. (2560). **การมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมของนักศึกษามหาวิทยาลัย
ราชภัฏมหาสารคามในเขตพื้นที่สถานีตำรวจภูธรเมืองมหาสารคาม**. รายงานการวิจัย.
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- อารยฤทธิ์ พรหมมะ. (2565). **การรับรู้ข่าวสารอาชญากรรมทางเทคโนโลยีในรูปแบบวิธีหาลอกรักออนไลน์
ทัศนคติต่อแอปพลิเคชันหาผู้และพฤติกรรมการใช้งานของผู้บริโภค**. วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหา
บัณฑิต. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เอกพงษ์ ทิปะณี. (2560). **การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมที่เกิดขึ้นกับผู้สูงอายุใน
เขตกรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหาร
ศาสตร์.

รูปแบบการบริหารวัดสู่ความเป็นเลิศในประเทศไทย A MODEL OF TEMPLE DEVELOPMENT INTO EXCELLENCE IN THAILAND

^[1]พระมหาวิเชียร วชิรธมโม (พูลมนัส) Phramahawichian Wachirathammo (Poolmanat)

^[2]อินธา ศิริวรรณ Intha Siriwan ^[3]พีรวัฒน์ ชัยสุข Peravat Chaisuk

^[1] ^[2] ^[3]มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
Corresponding Author Email: wichian14@hotmail.com

Article Received: May 15, 2024, Revised: August 23, 2024, Accepted: August 26, 2024.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพการบริหารวัดในประเทศไทย 2) เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารวัดสู่ความเป็นเลิศในประเทศไทย 3) เพื่อเสนอรูปแบบการบริหารวัดสู่ความเป็นเลิศในประเทศไทย เป็นการวิจัยแบบผสมวิธีมีขั้นตอนการวิจัย 3 ขั้นตอน คือ 1) ศึกษาสภาพการบริหารวัดในประเทศไทย ใช้แบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างที่พระสงฆ์ 396 รูป วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2) พัฒนารูปแบบ ด้วยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 23 รูป วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการสังเคราะห์เนื้อหา และ 3) เสนอรูปแบบ ด้วยการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ 9 รูป/คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการบริหารวัดในประเทศไทยในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า มีสภาพการบริหารวัดอยู่ในระดับมาก 1 ด้านคือการเผยแผ่ มีสภาพการบริหารวัดอยู่ในระดับปานกลาง 5 ด้าน คือ การปกครอง ศาสนศึกษา ศึกษาสงเคราะห์ และสาธารณสงเคราะห์ 2) การพัฒนารูปแบบการบริหารวัดสู่ความเป็นเลิศในประเทศไทย ประกอบด้วยวิสัยทัศน์ พันธกิจ รูปแบบ และ 3) รูปแบบการบริหารวัดสู่ความเป็นเลิศในประเทศไทยเป็นการกำหนดรูปแบบการบริหารวัดสู่ความเป็นเลิศที่สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา พ.ศ. 2561 ประกอบด้วย (1) วิสัยทัศน์ คือ พุทธศาสนันนังค ดำรงศีลธรรม นำสังคมสันติสุขอย่างยั่งยืน (2) พันธกิจ เพื่อทำให้วิสัยทัศน์บรรลุผลได้ต้องดำเนินการตามพันธกิจของคณะสงฆ์ 6 ด้าน คือ การปกครอง ศาสนศึกษา ศึกษาสงเคราะห์ ด้านเผยแผ่ สาธารณูปการ สาธารณสงเคราะห์ (3) รูปแบบ มีองค์ประกอบด้วย 6 รูปแบบตามพันธกิจของคณะสงฆ์

คำสำคัญ: การบริหาร, วัด, ความเป็นเลิศ, พระสงฆ์, พระพุทธศาสนา

ABSTRACT

This research aimed: 1) to study the state of temple administration in Thailand, 2) to develop a model of temple administration towards excellence in Thailand, and 3) to propose a model of temple administration towards excellence in Thailand. This mixed-method research had 3 research steps: 1) to study the state of temple administration in Thailand using a questionnaire with a sample of 396 monks. Data were analyzed using statistics, namely percentage, mean, and standard deviation; 2) to develop a model by interviewing 23 key informants and analyzing data by content synthesis; and 3) to propose a model by focusing on group discussions with 9 experts and analyzing data by content analysis. The research

results found that: 1) the state of temple administration in Thailand was overall at a moderate level. When considering each aspect, it was found that the state of temple administration was at a high level in 1 aspect, which was dissemination. The state of temple administration was at a moderate level in 5 aspects, which are governance, religious education, educational welfare, and public welfare. 2) to develop a model of temple administration towards excellence in Thailand. Consisting of vision, mission, model and 3) model of temple administration towards excellence in Thailand was the determination of the model of temple administration towards excellence that was consistent with the strategic plan for reforming Buddhist affairs 2018, consisting of (1) vision, which was stable Buddhism, upholding morality, leading to sustainable peaceful society; (2) mission. In order to make the vision come to fruition, it must be carried out in accordance with the missions of the Sangha in 6 areas: administration, religious education, educational welfare, propagation, public utilities, and public welfare; (3) model, consisting of 6 components according to the missions of the Sangha.

Keywords: Administration, Temple, Excellence, Monk, Buddhism

บทนำ

ประเทศไทยมีประชาชนส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนาที่สืบทอดกันมาเป็นเวลายาวนาน โดยมีวัดเป็นส่วนที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เพราะเป็นที่พำนักของพระภิกษุสามเณร เป็นที่อบรมบ่มนิสัยขัดเกลาฝึกฝนเหล่ากุลบุตรผู้เข้ามาบวชในพระพุทธศาสนา โดยผ่านกระบวนการฝึกอบรมตามระเบียบพระธรรมวินัย เป็นที่พึ่งทางจิตวิญญาณหรือที่พึ่งทางใจ เป็นศูนย์รวมของพุทธศาสนิกชนทั่วไป นอกจากนี้ พระพุทธศาสนามีความเกี่ยวข้องกับคนไทย และสังคมในด้านต่างๆ มากมาย คนไทยควรศึกษาพระพุทธศาสนาให้ครบถ้วนตามฐานะต่างๆ ได้แก่ 1) พระพุทธศาสนาในฐานะที่เป็นสถาบันสังคมที่ใหญ่และสำคัญมากในประเทศไทย 2) พระพุทธศาสนาในฐานะที่เป็นสภาพแวดล้อมทางสังคม ที่แผ่กว้างครอบคลุมสังคมไทย 3) พระพุทธศาสนาในฐานะที่เป็นเนื้อหาสาระส่วนสำคัญและเป็นรากฐานของวัฒนธรรมไทย 4) พระพุทธศาสนาในฐานะที่เป็นเอกลักษณ์ และเป็นมรดกของชนชาติไทย 5) พระพุทธศาสนาในฐานะที่เป็นศาสนาซึ่งคนไทยส่วนใหญ่นับถือ และเป็นศาสนาประจำชาติไทย 6) พระพุทธศาสนาในฐานะที่เป็นหลักคำสอนและระบบจริยธรรมสำหรับพัฒนาชีวิตและสังคม 7) พระพุทธศาสนาในฐานะที่เป็นวิชาการ ซึ่งเสริมสร้างความเจริญก้าวหน้าทางปัญญาให้แก่สังคมมนุษย์ และ 8) พระพุทธศาสนาในฐานะที่เป็นแหล่งหนึ่งแห่งอารยธรรมของมนุษยชาติ (พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต), 2541)

การบริหารกิจการคณะสงฆ์ในปัจจุบัน มหาเถรสมาคมมีอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 เกี่ยวข้องกับการควบคุมและส่งเสริมกิจการคณะสงฆ์ที่เคยถูกจัดเป็นอำนาจหน้าที่ของสังฆมนตรีแห่งองค์การ ในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2484 มหาเถรสมาคมในปัจจุบันมีอำนาจหน้าที่และบทบาทที่เกี่ยวกับงานคณะสงฆ์ 6 ด้านคือ 1) ด้านปกครอง 2) ด้านการศาสนศึกษา 3) ด้านการศึกษา สงเคราะห์ 4) ด้านการเผยแผ่ 5) ด้านการสาธารณูปการ และ 6) ด้านการสาธารณสงเคราะห์ บทบาทหน้าที่ของคณะสงฆ์ทั้ง 6 ที่กล่าวมาจะสำเร็จได้ก็เพราะอาศัยภาวะผู้นำดังที่ปรากฏในพุทธปิปาณิกสูตร ประกอบด้วย

1) จักขุมา คือ เป็นผู้มิมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล มองสภาพเหตุการณ์ออก 2) วิรุโรร คือเป็นผู้ชำนาญในงาน และ 3) นิสสัยสัมปโน คือ พึงพาอาศัยคนอื่นได้ (อง.ตัก. 20/459/146)

พระราชบัญญัติการปกครองคณะสงฆ์ พุทธศักราช 2505 ที่กำหนดให้ตำแหน่งพระสังฆาธิการหรือผู้ปกครองคณะสงฆ์ขยายไปตามลำดับขั้นตอน คือ เจ้าคณะใหญ่ เจ้าคณะภาค เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล และเจ้าอาวาส (คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2553) พระสังฆาธิการตั้งแต่เจ้าคณะจังหวัดจนถึงเจ้าอาวาสนั้น ได้ปฏิบัติภารกิจหน้าที่ทั้งในฐานะผู้ปกครองสงฆ์ (ผู้นำสงฆ์) และผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาให้แก่พุทธศาสนิกชน

นอกจากนี้ พระสังฆาธิการมีอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์และกฎหมายเถรสมาคม ได้แก่ 1) ดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช 2) ควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงาม การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ ให้ดำเนินไปด้วยดี 3) วินิจฉัยการลงนิคหกรรม วินิจฉัยข้ออุทธรณ์คำสั่ง หรือคำวินิจฉัยชั้นจังหวัด 4) แก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าคณะจังหวัดให้เป็นไปโดยชอบ 5) ควบคุมบังคับบัญชาเจ้าคณะและเจ้าอาวาส ตลอดถึงพระภิกษุสามเณรผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาหรืออยู่ในเขตปกครองของตน และชี้แจงแนะนำการปฏิบัติหน้าที่ของผู้อยู่ในบังคับบัญชา ให้เป็นไปโดยความเรียบร้อย 6) ตรวจการและประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตน โดยพระสังฆาธิการระดับอำเภอ นับว่ามีบทบาทสำคัญในการเป็นจุดศูนย์กลางประสานงานพระสังฆาธิการระดับสูง คือ เจ้าคณะจังหวัด และพระสังฆาธิการระดับรองจากเจ้าคณะอำเภอ คือ เจ้าคณะตำบล และเจ้าอาวาส นอกจากนี้ พระสังฆาธิการระดับอำเภอยังมีบทบาทสำคัญเกี่ยวกับรับสนองนโยบายของเจ้าคณะจังหวัดแล้วนำไปติดต่อประสานงานดำเนินกิจการตามนโยบายที่ได้รับมา

การปฏิบัติงานตามภาระงานทั้ง 6 ด้าน มหาเถรสมาคมได้กำหนดให้พระสังฆาธิการผู้ขอพระราชทานสมณศักดิ์รายงานผลการปฏิบัติงานทั้ง 6 ด้าน เพื่อเป็นเกณฑ์ประกอบการพิจารณาความดีความชอบ และพบว่าพระสังฆาธิการบางรูปมีความดีเด่นด้านการปกครอง พระสังฆาธิการบางรูปมีความดีเด่นด้านการศึกษา พระสังฆาธิการบางรูปมีความดีเด่นด้านการศึกษาสงเคราะห์ พระสังฆาธิการบางรูปมีความดีเด่นด้านการเผยแผ่ พระสังฆาธิการบางรูปมีความดีเด่นด้านการสาธารณูปการและพระสังฆาธิการบางรูปมีความดีเด่นด้านสาธารณสงเคราะห์ อันแสดงว่าพระสังฆาธิการรูปนั้นๆ มีรูปแบบการบริหารวัดสู่ความเป็นเลิศที่แตกต่างกัน จึงทำให้เกิดผลงานดีเด่นในภาระงานทั้ง 6 ด้านนี้ แตกต่างกันไป

จากความเป็นมาและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะทำการวิจัยเรื่อง “รูปแบบการบริหารวัดสู่ความเป็นเลิศในประเทศไทย” เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ โดยนำความดีเด่นของพระสังฆาธิการแต่ละท่านมาบูรณาการเป็นแนวทางการบริหารวัดสู่ความเป็นเลิศ อันจะเป็นประโยชน์ต่อการนำไปใช้เพื่อการบริหารวัด และแก้ไขพัฒนาจุดที่เป็นอุปสรรคปัญหาให้เกิดผลสัมฤทธิ์ที่พึงประสงค์ ให้พระพุทธศาสนาและวัดอยู่เคียงคู่กับสังคมไทยตลอดไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารวัดในประเทศไทย
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารวัดสู่ความเป็นเลิศในประเทศไทย
3. เพื่อเสนอรูปแบบการบริหารวัดสู่ความเป็นเลิศในประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี คือ การวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพโดยมีขั้นตอนการวิจัย 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพการบริหารวัดในประเทศไทย มีวิธีดำเนินการดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร เกี่ยวกับสภาพสภาพการบริหารวัดในประเทศไทย จากเอกสาร ตำรา งานวิจัยจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเว็บไซต์ เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบศึกษาเอกสาร และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

2. ใช้แบบสอบถามเกี่ยวกับการศึกษาสภาพการบริหารวัดในประเทศไทย โดยมีกลุ่มตัวอย่าง คือ พระสงฆ์ฆาธิการของวัดในประเทศไทย จำนวน 396 รูป ใช้วิธีคำนวณกลุ่มตัวอย่างจากตารางสำเร็จรูปของ Taro Yamane (1973) เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพื้นฐาน คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ขั้นตอนที่ 2 พัฒนารูปแบบการบริหารวัดสู่ความเป็นเลิศในประเทศไทย มีวิธีดำเนินการดังนี้

1. วิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบ พันธกิจการบริหารจัดการวัด 6 ด้าน และแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารวัดสู่ความเป็นเลิศ จากเอกสาร ตำรา คู่มือการเผยแผ่ งานวิจัย จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเว็บไซต์ เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบศึกษาเอกสาร และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

2. การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 23 คน ด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง กำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือกดังนี้ 1) เป็นพระสงฆ์ฆาธิการของวัดในประเทศไทย หรือ 2) เป็นผู้มีความเชี่ยวชาญด้านการบริหารจัดการวัดในประเทศไทย เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ขั้นตอนที่ 3 เสนอรูปแบบการบริหารวัดสู่ความเป็นเลิศในประเทศไทย มีวิธีดำเนินการดังนี้

1. ยกกร่างรูปแบบการบริหารวัดสู่ความเป็นเลิศในประเทศไทย จากผลการวิจัยในขั้นตอนที่ 1 และ 2 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

2. การจัดสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ 9 รูป/คน ด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง โดยเป็นผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับรูปแบบการบริหารวัดสู่ความเป็นเลิศ เครื่องมือที่ใช้เป็นแนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

สรุปผลการวิจัย

1. สภาพการบริหารวัดในประเทศไทย สรุปผลการวิจัย ดังในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพการบริหารวัดในประเทศไทย ในภาพรวม

ด้านที่	สภาพการบริหารวัดในประเทศไทย ในภาพรวม	การแปลผล			
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	อันดับ
1	การบริหารวัดด้านการปกครอง	3.37	1.02	ปานกลาง	4
2	การบริหารวัดด้านศาสนศึกษา	3.30	1.03	ปานกลาง	5
3	การบริหารวัดด้านศึกษาสงเคราะห์	3.41	0.97	ปานกลาง	3
4	การบริหารวัดด้านเผยแผ่	3.51	0.93	มาก	1

5	การบริหารวัดด้านสาธารณูปการ	3.45	0.93	ปานกลาง	2
6	การบริหารวัดด้านสาธารณสงเคราะห์	2.98	0.91	ปานกลาง	6
	รวม	3.38	1.01	ปานกลาง	

จากตารางที่ 1 สภาพการบริหารวัดในประเทศไทย ในภาพรวมมีสภาพการบริหารวัดอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน เรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านการบริหารวัดด้านเผยแผ่อยู่ในระดับมาก ส่วนด้านการบริหารวัดด้านสาธารณูปการ ด้านการบริหารวัดด้านศึกษาสงเคราะห์ ด้านการบริหารวัดด้านการปกครอง ด้านการบริหารวัดด้านศาสนศึกษา และการบริหารวัดด้านสาธารณสงเคราะห์ อยู่ในระดับปานกลาง

2. การพัฒนารูปแบบการบริหารวัดสู่ความเป็นเลิศในประเทศไทย ประกอบด้วยพันธกิจหลัก 6 ด้าน ดังนี้

2.1 การบริหารวัดสู่ความเป็นเลิศในประเทศไทยด้านการปกครอง คือ เป็นแบบอย่างที่ดี มีภาวะผู้นำในการนำพาให้ทุกคนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ การพูดคุยให้ความเป็นกันเองดุดพ้องปกครองลูก การกระจายลาภสักการะ มีหลักธรรม เช่น พรหมวิหารธรรมกำกับ มีความเสียสละ รู้จักรับฟังความคิดเห็นผู้อื่น การมอบหมายงานให้เหมาะสมกับความถนัดของแต่ละบุคคล ซึ่งถ้าบุคคลากรภายในยังไม่มีความสามารถพอก็อาจนำพาบุคคลากรภายนอกมาช่วยงานเข้าในลักษณะที่ว่าทำเองก็ได้และให้ผู้อื่นทำก็ได้ มีการพัฒนาบุคคลากรภายในอย่างต่อเนื่อง การทำตนเป็นศูนย์รวมใจไม่เป็นฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง มีความยุติธรรม การชมผู้ที่ควรชมและยกย่องผู้ที่ควรยกย่อง การปฏิบัติหน้าที่ตามพระธรรมวินัย กฎหมาย คำสั่งมหาเถรสมาคม ระเบียบจารีตประเพณีที่ดีงาม การให้ความสำคัญต่อกิจวัตร เช่น การสวดมนต์ไหว้พระ เป็นต้น

2.2 การบริหารวัดสู่ความเป็นเลิศในประเทศไทยด้านการศึกษา กระบวนการในการเข้าถึงความสำเร็จของสำนักเรียนดูที่ 4 จุด คือ จุดแรก วิสัยทัศน์ของเจ้าสำนัก หน้าที่ที่สำคัญด้านการศาสนศึกษา คือ การศึกษาสร้างความยั่งยืนแก่พระศาสนา เพราะเมื่อศึกษาแล้วก็นำมาปฏิบัติและเกื้อกูลภาระงานด้านการเผยแผ่ได้ จุดสองคือครู ต้องพัฒนาจิตวิญญาณครูด้วยการนิเทศ บอกกล่าววิธีการ จุดสามคือกลุ่มผู้เรียน ซึ่งนับว่าเป็นเรื่องที่ยากพอสมควร แม้พระราชบัญญัติการศึกษาพระปริยัติธรรมจะเปิดโอกาสให้เยาวชนที่มีอายุยังไม่ถึง 15 ปี เข้ามาเรียนได้ แต่ต้องจบมัธยมศึกษา และต้องมีการเรียนเสริม และยังมีปัจจัยแทรกซ้อนอีกมากที่ส่งผลให้ผู้เรียนมีจำนวนลดน้อยลง จุดที่สี่ ผู้สนับสนุน การอุปถัมภ์ด้วยการให้ทุนการศึกษา สนับสนุนให้มีการศึกษาในระดับสูงขึ้นไป มีการอบรมมัธยมศึกษาและบาลีก่อนการสอบสนามหลวง เปิดโอกาสให้ผู้สอบผ่านบางวิชาได้สอบแก้ตัว มีการผลักดันให้เกิดพระราชบัญญัติการศึกษาพระปริยัติธรรมทั้งแผนกธรรมแผนกบาลีและพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ซึ่งจะทำให้มีงบประมาณสนับสนุนเต็มศักยภาพในการบริหารจัดการศึกษา มีอนุบัญญัติคือกฎหมายลูก มีโครงสร้าง 4 แห่ง คือ กองบาลี กองธรรม พระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา และศูนย์พระปริยัตินิเทศ ทั้ง 4 แห่งนี้ 3 แห่งแรกเป็นฝ่ายจัดการศึกษา ส่วนศูนย์พระปริยัตินิเทศก็มีหน้าที่ในการเข้าไปให้ข้อเสนอแนะแนวทางจัดการให้มีคุณภาพและเป็นระบบ มีการใช้เทคโนโลยีมาช่วยในการเรียนการสอน เช่น มีการสอนแบบออนไลน์ผ่านเพจหรือเฟสบุ๊ค และได้มีการก่อตั้งสถาบันมหาวิทยาลัยกรณบาลีเถรวาทราชวิทยาลัย ซึ่งเปิดการเรียนการสอนแบบ Inter คือใช้ภาษาอังกฤษในการเรียนการสอน ตั้งแต่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 ปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอก

2.3 การบริหารวัดสู่ความเป็นเลิศในประเทศไทยด้านการศึกษาสงเคราะห์ สำนักเรียนมีการสนับสนุนทุนการศึกษาในการต่อยอดด้านการศึกษาสงเคราะห์ไปตามความต้องการของผู้เรียน สนับสนุน

ทุนการศึกษาในการต่อยอดการศึกษาสงเคราะห์ตามความต้องการที่จะนำมาใช้ในสำนักเรียน สนับสนุนส่งเสริมทุนการศึกษาทั้งหมดทั้งภายในประเทศหรือต่างประเทศ สนับสนุนส่งเสริมทุนการศึกษาบางส่วนทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ การเรียนการสอนในส่วนของการศึกษาสงเคราะห์ คือ บาลีศึกษาทั้งภายในวัดและภายนอกวัด เช่นในเรือนจำ การส่งบุคลากรไปสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียน การจัดการเรียนการสอนโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ การตั้งทุนนิธิเพื่อการศึกษา การแจกทุนการศึกษาประจำปี การตั้งโรงเรียนการกุศลในวัด การสนับสนุนช่วยเหลือโรงเรียนที่ตั้งอยู่ภายในวัดและโรงเรียนใกล้เคียง การตั้งศูนย์เด็กก่อนเกณฑ์ในวัด

2.4 การบริหารวัดสู่ความเป็นเลิศในประเทศไทยด้านการเผยแผ่ จัดส่งพระภิกษุสามเณรมาเข้ารับการอบรมด้านการเทศนา ณ สำนักวัดประยุรวงศาวาสและสำนักวัดราชโอรสารามอย่างต่อเนื่อง มีการเทศนาโดยผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันไป โดยเจ้าอาวาสจะเป็นหลักในการแสดงธรรมในวันสำคัญ เช่น วันพระใหญ่และวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เป็นต้น จัดกิจกรรมภายในวัดให้เป็นที่ยอมรับคนที่เข้ามาสู่วัดเพื่อบำเพ็ญกุศลต่างๆ ทั้งงานมงคลและงานอวมงคลหรือมาฟังธรรมในวันธรรมสวนะ ในวันสำคัญต่างๆทางพระพุทธศาสนา จัดอบรมพระกรรมฐาน กิจกรรมบวชศีลจาริณี กิจกรรมบวชชีพรหมณ์ กิจกรรมบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน ส่งบุคลากรออกไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามสถานที่ต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน รวมถึงในเรือนจำ จัดกิจกรรมเดินธุดงค์ จัดพิมพ์หนังสือสวดมนต์แจกจ่ายและมีกิจกรรมสวดมนต์ไหว้พระในทุกสัปดาห์ การแสดงธรรมผ่านสื่อออนไลน์ ส่งพระธรรมทูตไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ หลักสูตรให้ผู้สนใจด้านการเทศนามาศึกษาเล่าเรียนตามอัธยาศัย นอกจากนี้ยังได้มีการดำเนินการออกกระเปาะว่าด้วยการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปตามกรอบที่กำหนดไว้ในระเบียบเป็นไปทิศทางเดียวกัน ภาครัฐได้จัดสรรงบประมาณในการดำเนินการแปลพระไตรปิฎกฉบับสยามรัฐเป็นภาษาอังกฤษเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาไปยังนานาประเทศ และดำเนินงานรวบรวมองค์ความรู้ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเพื่อการสืบค้นในอนาคต

2.5 การบริหารวัดสู่ความเป็นเลิศในประเทศไทยด้านการสาธารณูปการ การสร้างพระอุโบสถหรือเสนาสนะต่างๆ เกิดจากแรงศรัทธาของพุทธศาสนิกชนผู้มีจิตศรัทธา และการขอสนับสนุนงบประมาณกับสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ กรมศิลปากร และส่วนราชการอื่นๆ และภาคเอกชน บางวัดเมื่อได้ดำเนินการบูรณปฏิสังขรณ์เสร็จสิ้นแล้วก็ได้รับรางวัลพระราชทานจากสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ และยูเนสโกประกาศให้รางวัลงานอนุรักษ์ดีเด่น เช่น วัดประยุรวงศาวาส กำลังจากการเป็นมหาอุปถัมภ์ของอุบาสกอุบาสิกาเริ่มให้ทุนในการก่อสร้างก่อนต่อมามีผู้บริจาคเพิ่มทำให้การก่อสร้างนั้นๆ สำเร็จ การออกแบบด้านสถาปัตยกรรมก็เกิดจากการได้ไปดูอาคารสถานที่ในที่ต่างๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศตกลึกเป็นที่ยึดของสถาปัตยกรรมที่นำมาสร้างไว้ภายในวัด

2.6 การบริหารวัดสู่ความเป็นเลิศในประเทศไทยด้านการสาธารณสงเคราะห์ การตั้งโรงงานช่วยเหลือประชาชนในยามที่เกิดโรคโควิดระบาด มีจิตอาสาจัดโครงการสังฆประชานุเคราะห์สร้างที่อยู่อาศัยมอบให้ประชาชนที่ยากจน จัดทำโครงการคิลานุปฐาก คือ ช่วยเหลือพระสงฆ์อาพาธที่ติดเตียง โครงการศูนย์สงฆ์ชราภิบาล คือ การเอาพระผู้เฒ่าไปดูแล โครงการคิลานธรรม คือ การส่งพระสงฆ์ไปเยี่ยมและให้กำลังใจแก่ผู้ป่วยในระยะสุดท้ายของชีวิต โครงการตูปันสุข คือการแจกถุงยังชีพ โครงการทอดผ้าป่าการศึกษา โครงการทอดผ้าป่าซื้ออุปกรณ์การแพทย์ โครงการสร้างอาคารสถานที่ ณ พุทธมณฑล โครงการพัฒนาพื้นที่ต้นแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิต ตามหลักทฤษฎีใหม่ประยุกต์สู่ “โคก หนอง นา” การนำรายได้ของวัดและกบปียภัณฑ์ส่วนตัวไปสร้างโรงพยาบาล โรงเรียน สะพาน และสิ่งก่อสร้างอื่นๆ อันจะเกิดประโยชน์แก่ชุมชน การนำ

ข่าวสารอาหารแห้งไปจัดแจกแก่ชุมชนทั้งในกรุงเทพมหานครและต่างจังหวัดอย่างต่อเนื่อง จัดสถานที่จัดรถภายในบริเวณวัดแก่ชุมชนโดยไม่มีค่าใช้จ่าย จัดรถบริการส่งศพทั้งในกรุงเทพมหานครและต่างจังหวัดโดยไม่มีค่าใช้จ่าย การเผาศพในช่วงโควิดระบาดโดยไม่มีค่าใช้จ่าย

3. รูปแบบการบริหารวัดสู่ความเป็นเลิศในประเทศไทย เป็นการกำหนดแนวทางการบริหารวัดสู่ความเป็นเลิศตามหลักอันสอดคล้องกับแนวทางการปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา พ.ศ. 2561 ประกอบด้วย วิสัยทัศน์ (Vision) พันธกิจ (Mission) ค่านิยม (Core Value) ยุทธศาสตร์ (Strategy) กลยุทธ์ (Strategic)) โครงการเชิงยุทธศาสตร์ (Strategic Projects) และรูปแบบ (Model) โดยมีรายละเอียดดังนี้

วิสัยทัศน์ (Vision) “พุทธศาสน์มั่นคง ดำรงศีลธรรม นำสังคมสันติสุขอย่างยั่งยืน” พุทธศาสน์มั่นคง (มั่นคง) หมายถึงความมั่นคงของพระพุทธศาสนาอันเป็น 1 ใน 3 สถาบันหลักของชาติกล่าวคือพุทธบริษัทมีความรู้ ความเข้าใจในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นอย่างดีมีอัตราเพิ่มขึ้นของผู้ศึกษาพระปริยัติธรรมและมีศูนย์ข้อมูลด้านพระพุทธศาสนาของโลกดำรงศีลธรรม (มั่งคั่ง) หมายถึงพุทธบริษัทนำหลักธรรมไปประยุกต์ใช้เป็นหลักในการดำเนินชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม อาศัยการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลในการอยู่ร่วมกัน นำสังคมสันติสุขอย่างยั่งยืน (ยั่งยืน) เป็นผลที่เกิดจากการศึกษาในหลักปริยัติแล้วนำไปปฏิบัติจนเป็นผลคือปฏิเวธ ผลลัพธ์ที่ได้จะนำสังคมให้มีสันติสุขอย่างยั่งยืน

พันธกิจ (Mission) คือการทำให้วิสัยทัศน์บรรลุผลโดยดำเนินการตามพันธกิจหรือภาระงานของคณะสงฆ์ 6 ด้าน ตามที่มหาเถรสมาคมกำหนด คือ งานด้านการปกครอง งานด้านการศึกษา งานด้านการศึกษาสงเคราะห์ งานด้านการเผยแผ่ งานด้านการสาธารณูปการ และงานด้านการสาธารณสงเคราะห์

ค่านิยม (Core Value) “อุทิศตนเพื่อพระพุทธศาสนา สู่การพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน” การจะขับเคลื่อนแผนยุทธศาสตร์ให้สำเร็จตามแผนที่วางไว้ต้องอาศัยค่านิยมที่จะเป็นตัวขับเคลื่อนกิจกรรมต่าง ๆ ให้เดินหน้าไปได้ เหมือนน้ำมันเครื่องที่เป็นตัวหล่อลื่นเครื่องยนต์ให้ทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ พระพุทธศาสนาเป็นสถาบันหลักของสังคมไทย เป็นองค์กรที่มีขนาดใหญ่ มีผู้เคารพนับถือทั่วประเทศและทั่วโลก เพราะฉะนั้น การสนองงานพระพุทธศาสนานั้น ผู้ปฏิบัติต้องเป็นผู้มีจิตสาธารณะ (Service Mind) มีความเชื่อมั่นในองค์กรว่าสามารถนำพาชีวิตให้มีสันติสุขได้อย่างแท้จริง (ศรัทธา) มีจิตใจที่เสียสละ (จาคะ) มีความพยายามบากบั่น (วิริยะ) มีความอดทน (ขันติ) และมองเห็นเป้าหมายในการทำงานอย่างชัดเจน (ปัญญา) จึงจะสามารถขับเคลื่อนการปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาให้สำเร็จได้

ยุทธศาสตร์ (Strategy) ตามที่ปรากฏในแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาได้กำหนดยุทธศาสตร์ไว้ 4 ด้าน คือ 1) สร้างความมั่นคงด้านพระพุทธศาสนา 2) ยกระดับกระบวนการบริหารจัดการภายใน 3) พัฒนาองค์กรแห่งการเรียนรู้เชิงพุทธ 4) มีทรัพยากรเพียงพอในการขับเคลื่อนกิจการพระพุทธศาสนา

กลยุทธ์ (Strategic objectives) ตามที่ปรากฏในแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาได้กำหนดกลยุทธ์ไว้ 10 กลยุทธ์ ประกอบด้วย 1) ปลุกฝังศรัทธาในพระพุทธศาสนา 2) เพิ่มศักยภาพทางปัญญา 3) ร่วมมือภาคีเครือข่ายให้เกิดสัมฤทธิ์ผล 4) พัฒนาระบบธรรมาภิบาล 5) พัฒนาระบบสารสนเทศ 4.0 6) พัฒนาหลักสูตรเชิงพุทธและนวัตกรรมวิชาการให้ทันสมัย 7) เพิ่มขีดความสามารถศาสนบุคคล 8) เสริมสร้างองค์ความรู้ด้านพระพุทธศาสนาให้เข้มแข็ง 9) บริหารศาสนสมบัติอย่างมีประสิทธิภาพ 10) จัดหาแหล่งงบประมาณสนับสนุนกิจการพระพุทธศาสนา

โครงการเชิงยุทธศาสตร์ (Strategic Projects) อันสอดคล้องกับแนวทางการปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาประกอบด้วย 1) โครงการขยายโอกาสทางการศึกษาสู่สังคม 2) โครงการยกระดับหมู่บ้านรักษาศีล 5 3) โครงการวิปัสสนากรรมฐานเพื่อพัฒนาทุนมนุษย์ 4) โครงการยกระดับคุณภาพการศึกษาพระปริยัติธรรม 5) โครงการส่งเสริมความร่วมมือภาคีเครือข่าย 6) โครงการพัฒนาระบบบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาล 7) โครงการพระพุทธศาสนา 4.0 (Smart Card) (ฐานข้อมูลศาสนบุคคล) 8) โครงการส่งเสริมนวัตกรรมเชิงพุทธ 9) โครงการพัฒนาขีดความสามารถศาสนบุคคล 10) โครงการพัฒนาศูนย์รวมองค์ความรู้ด้านพระพุทธศาสนา 11) โครงการบริหารจัดการศาสนสมบัติ (ระบบการเงิน-บัญชี) 12) โครงการวัดสร้างสุขด้วยกิจกรรม 5ส 13) โครงการสาธารณสงเคราะห์เพื่อสังคม

รูปแบบ (Model) การบริหารวัดสู่ความเป็นเลิศในประเทศไทย 6 รูปแบบหลักตามพันธกิจของคณะสงฆ์ 6 ด้าน คือ 1) ด้านการปกครอง 2) ด้านศาสนศึกษา 3) ด้านศึกษาสงเคราะห์ 4) ด้านเผยแผ่ 5) ด้านสาธารณูปการ 6) ด้านสาธารณสงเคราะห์

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาเรื่องรูปแบบการบริหารวัดสู่ความเป็นเลิศในประเทศไทย พบผลการวิจัยสำคัญที่มีประเด็นนำมาอภิปรายผลดังต่อไปนี้

1. ผลการศึกษาสภาพการบริหารวัดในประเทศไทย ในภาพรวมมีสภาพการบริหารวัดอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านการบริหารวัดด้านเผยแผ่ อยู่ในระดับมาก ส่วนด้านการบริหารวัดด้านสาธารณูปการ ด้านการบริหารวัดด้านศึกษาสงเคราะห์ ด้านการบริหารวัดด้านการปกครอง ด้านการบริหารวัดด้านศาสนศึกษา และการบริหารวัดด้านสาธารณสงเคราะห์ อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าการปกครองคณะสงฆ์ในยุคปัจจุบันมีการพัฒนาด้านเทคโนโลยีซึ่งบูรณาการด้วยหลักพุทธธรรมนำการปกครองไปพร้อมกับความเจริญและมีกฎหมาย พระราชบัญญัติ ข้อบังคับระเบียบต่างๆ มาเกื้อกูลพระธรรมวินัย โดยเฉพาะการปกครองคณะสงฆ์มีรูปแบบที่แตกต่างไปจากสมัยก่อนมาก คือ ด้านการปกครอง ด้านการศาสนศึกษา ด้านการเผยแผ่ ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการสาธารณูปการ ด้านการสาธารณสงเคราะห์ มีรูปแบบที่ปฏิบัติชัดเจนมากยิ่งขึ้น ดังนั้น รูปแบบแนวคิดและวิธีการในการปกครองคณะสงฆ์มีส่วนสำคัญในการบริหารจัดการให้องค์กรคณะสงฆ์มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ฉะนั้น ผู้ที่จะเป็นผู้นำในการปกครองคณะสงฆ์ในยุคปัจจุบันนี้ต้องเป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์ มีความรู้ ความสามารถ และเป็นผู้เปรียบพร้อมด้วยจริยวัตรข้อปฏิบัติ ซึ่งเป็นที่ยอมรับของคณะสงฆ์และประชาชนในชุมชนและสังคมไทยซึ่งผลการวิจัยมีความสอดคล้องบางประการกับการวิจัยของบุญศรี พานะจิตต์ และศรีนวล ลกิตโร (2545) ที่พบว่า การปกครอง มีการจัดระบบการปกครองโดยมีผู้รับผิดชอบอย่างมีระบบชัดเจน แบ่งความรับผิดชอบเป็นเขตพุทธาวาส สังฆาวาส และเขตกัมมัฏฐาน มีระเบียบการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน มีการประชุม มีการคัดสรรพระสงฆ์ที่บวชและปฏิบัติงานในวัด ด้านการศาสนศึกษา พระภิกษุสามเณรบวชแล้วต้องเรียนตามหลักสูตรพระปริยัติธรรมแผนกธรรมบาลี ส่งเสริมการศึกษาให้พระภิกษุสามเณรและศิษย์วัดทั้งทางโลกและทางธรรม มีหลักสูตรระยะสั้น สำหรับพระภิกษุบวชใหม่ ด้านการเผยแผ่เน้นการเผยแผ่หลักธรรมของพระพุทธเจ้า ทั้งในวัดและนอกวัด จัดพิมพ์หนังสือธรรมะ เทปธรรมะ จัดตั้งมูลนิธิสนับสนุน ด้านการศึกษาสงเคราะห์ วัดได้จัดการศึกษาให้แก่เด็กและเยาวชน โดยตั้งโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ โรงเรียนอนุบาลพุทธศาสนา อบรมธรรมะตามโรงเรียนต่างๆ มีการเข้าค่ายคุณธรรม ให้ทุนการศึกษาแก่ศิษย์วัด ด้านการสาธารณูปการ ได้พัฒนาอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อมภายในวัดให้เป็นที่พักพิง แบ่งเขตเป็นพุทธาวาส

สังฆาวาส และเขตกัมมัฏฐาน ด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์ ได้จัดบำเพ็ญกุศลแบบประหยัด การสร้างวัดอุโมงค์ และวัดปัญญานันทาราม ตั้งศูนย์ฝึกอบรมและปฏิบัติธรรม ตั้งมูลนิธิแผ่นดินธรรม แผ่นดินทอง สร้างโรงพยาบาล ให้ทุนการศึกษาแก่เยาวชนและทุนอาหารกลางวัน สำหรับภารกิจที่ประสบผลสำเร็จที่สุด คือ ด้านการเผยแผ่ การจัดการศึกษาสงเคราะห์และการจัดการศาสนศึกษา

2. การพัฒนารูปแบบการบริหารวัดสู่ความเป็นเลิศในประเทศไทย เป็นการบริหารกิจการคณะสงฆ์ 6 ด้าน คือ 1) การปกครอง 2) ศาสนศึกษา 3) ศึกษาสงเคราะห์ 4) เผยแผ่ 5) สาธารณูปการ 6) สาธารณสงเคราะห์ ทั้งนี้อาจเพราะเป็นการบูรณาการรูปแบบกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์มีความเป็นไปตามจารีตอันดีงามที่บูรพาจารย์เคยประพฤติปฏิบัติ อันไม่ขัดแย้งต่อพระธรรมวินัยและกฎหมายบ้านเมือง ตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักพุทธธรรม เอื้อเพื่อต่อพระธรรมวินัย จึงอาศัยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ และมติมหาเถรสมาคม เป็นแนวทางส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างบ้าน วัด ราชการ และที่สำคัญคือสามารถนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในการบริหารการจัดการคณะสงฆ์ มีการปฏิบัติตามระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ ได้ยึดเอาพระธรรมวินัยเป็นหลัก มีพระราชบัญญัติคณะสงฆ์เป็นกฎหมายส่งเสริมให้การปฏิบัติตามพระธรรมวินัยมีความศักดิ์สิทธิ์ยิ่งขึ้น การปฏิบัติหน้าที่ของพระสังฆาธิการทุกระดับ จึงเป็นไปโดยถูกต้องตามหลักนิติธรรม ยึดเอาความถูกต้อง โดยอาศัยความรู้ความฉลาดและความสามารถเป็นเครื่องมือ ซึ่งผลการวิจัยพบว่ามีความสอดคล้องบางประการกับการวิจัยของพระมหาเรืองเดช ถาวรธมโม (ศรีประสม) (2554) ที่พบว่า ปัจจัยทั้งภายในและภายนอกที่ส่งผลให้ภารกิจหรือกิจกรรมของวัดบังเกิดผลสำเร็จ เจ้าอาวาสสามารถสร้างวัดให้เป็นแหล่งการเรียนรู้เป็นศูนย์กลางพัฒนาคุณภาพชีวิต ประชาชนและพัฒนาชุมชน คือ 1) พระสงฆ์ชั้นปกครองของวัด ได้ประพฤติปฏิบัติตามพระธรรมวินัยอย่างเคร่งครัด เป็นแบบอย่างที่ดี สร้างความศรัทธาให้เกิดแก่ประชาชน เมื่อประชาชนเกิดความศรัทธา วัดจึงสามารถปฏิบัติภารกิจต่างๆ 2) มีการจัดระบบการบริหารงานในวัด โดยการวางระเบียบและมอบอำนาจหน้าที่ในการปฏิบัติภารกิจต่างๆ ของวัดให้แก่รองเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส และพระภิกษุสงฆ์ในวัด ตามความรู้ความสามารถรวมถึงการตัดสินใจ ได้ตามที่เห็นเหมาะสมทำให้เกิดความคล่องตัวในการดำเนินงานต่างๆ ตามภารกิจของวัดอย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลยิ่ง 3) การสร้างคตินิยมประจำใจของเจ้าอาวาสแต่ละรูป เปรียบเสมือนสัญลักษณ์ในการเตือนใจสำหรับพระภิกษุสามเณรและประชาชนรอบวัดให้ยึดถือปฏิบัติ 4) วัดสืบทอดวิธีการระบบและระเบียบปฏิบัติต่างๆ ซึ่งเป็นที่ยอมรับของชุมชนและประชาชน ให้คงอยู่เป็นวัฒนธรรมประเพณีคู่กับวัดสืบไป 5) วัดทำหน้าที่เป็นสื่อการในการไกล่เกลี่ยระหว่างผู้ให้และผู้รับ เพื่อสร้างโอกาสผู้ด้อยโอกาสในด้านต่างๆ ส่งเสริมให้เกิดความเสมอภาคและเกื้อกูลกันในสังคม 6) การสร้างสายสัมพันธ์ในระหว่างวัดกับชุมชน และวัดกับประชาชน เป็นการดึงชุมชนและประชาชนเข้าหาวัด แนะนำวัดสู่ชุมชนและประชาชนเพื่อสร้างความสัมพันธ์และการพึ่งพาซึ่งกันและกัน 7) การสร้างความรู้สึกร่วมกันให้เกิดแก่ประชาชนว่า “วัดเป็นแหล่งชุมชน” โดยประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมใน “ศูนย์การเรียนรู้ของวัด” สรุปได้ว่า วัดเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน โดยมีหน้าที่หลักในการให้บริการแก่ชุมชนด้านการศึกษาและคุณธรรม ดังนั้นควรมีการส่งเสริมและพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ตลอดชีวิต ทั้งในด้านศาสนธรรมและความรู้รอบรู้อื่น ตามความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น เพื่อพัฒนาจิตใจและสร้างคุณภาพการดำรงชีวิตของประชาชน

3. รูปแบบการบริหารวัดสู่ความเป็นเลิศในประเทศไทย เป็นการกำหนดรูปแบบการบริหารวัดสู่ความเป็นเลิศอันสอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา พ.ศ. 2561 ประกอบด้วย วิสัยทัศน์ พันธกิจ ค่านิยม ยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ โครงการเชิงยุทธศาสตร์ และรูปแบบ (Model) ประกอบด้วย 6 รูปแบบตามพันธกิจของคณะสงฆ์ 6 ด้าน คือ การปกครอง ศาสนศึกษา ศึกษาสงเคราะห์ เผยแผ่

สาธารณูปการ สาธารณสงเคราะห์ ซึ่งผลการวิจัยมีความสอดคล้องบางประการกับการวิจัยของพระมหาธฤติ วิโรจโน (รุ่งชัยวิฑูร) (2556) ที่พบว่า รูปแบบการพัฒนาพระสังฆาธิการตามแนวทั่วไปและตามแนว พระพุทธศาสนาที่จะให้มีประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ทั้ง 6 ด้าน ควรมีการบูรณาการการพัฒนา พระสังฆาธิการตามแนวสากลและพระพุทธศาสนาเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์มาก ยิ่งขึ้น และมีความสอดคล้องบางประการกับงานวิจัยของพระมหาศรณชัย มหาปุณโณ (2556) ที่ผลการวิจัย พบว่า การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในยุคโลกาภิวัตน์ จำนวน 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการ ปกครอง มืองค์กรหรือสถาบันที่เป็นหน่วยงานรับผิดชอบ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพมีการกระจายอำนาจ ประสานสร้างประโยชน์ สร้างเครือข่ายให้เกิดความร่วมมือทุกภาคส่วน 2) ด้านการศาสนศึกษา ควรให้ ความสำคัญในด้านการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและบาลี ปรับปรุงกฎระเบียบการจัดการศึกษาให้เข้า กับยุคสมัย วางนโยบายให้ไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อให้เกิดเอกภาพทางการศึกษา พร้อมสร้างแรงจูงใจให้เห็น ความสำคัญในการเรียนบาลี เพื่อนำไปประพฤติปฏิบัติเป็นแบบอย่างที่ดีต่อไป 3) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ควรสนับสนุนให้มีการศึกษาทางธรรมแก่เยาวชนและประชาชนทั่วไป ให้มีความรู้ในทางธรรมเพื่อปลูกฝัง คุณธรรมให้แก่เยาวชนและประชาชนทั่วไป และควรมีการระดมความคิดในเบื้องต้นในระดับจังหวัด เพื่อศึกษา ความสำคัญของปัญหาอุปสรรค จุดเด่น จุดด้อยของแต่ละจังหวัด และเป็นมติของจังหวัดแล้วนำมารวมความ คิดเห็นเป็นระดับภาค 4) ด้านการเผยแผ่ ควรมีแผนระยะสั้น และแผนระยะยาวในการฝึกอบรมผู้นำสงฆ์ทั้ง ภาคทฤษฎีและปฏิบัติการ ด้วยการจัดให้มีการรับฟังนโยบาย หลักการเผยแผ่ และฝึกพูด เทศน์ บรรยายและ ผลิตสื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในรูปแบบต่างๆ เพื่อที่จะได้ทำงานเผยแผ่เชิงรุกได้อย่างมีประสิทธิภาพ 5) ด้านการสาธารณูปการ ควรมีการจัดทำแผนแม่บทในการพัฒนาวัด ศึกษารายละเอียดของงานสาธารณูปการ การบริหารจัดการวัดด้วยความโปร่งใส การบูรณปฏิสังขรณ์โบราณสถาน โบราณวัตถุ ควรอนุรักษ์ศิลปะ วัฒนธรรมท้องถิ่น รูปแบบการก่อสร้างตามภูมิภาคตามความเหมาะสม ตามอัตลักษณ์ของพื้นที่นั้นๆ เพื่อ พัฒนาวัดให้เป็นศูนย์รวมจิตใจของพุทธศาสนิกชน และศูนย์กลางทางการศึกษา การพัฒนาของชุมชน 6) ด้าน การสาธารณสงเคราะห์ ควรมีบทบาทด้วยการแนะนำให้เกิดความจิตริเริ่มแก่ชาวบ้านในชุมชนมีอะไรที่จะทำ ให้เกิดประโยชน์แก่ส่วนรวมโดยทำหน้าที่เหมาะสมกับบทบาท คำนึงถึงความเหมาะสมและกาลเทศะ และไม่ ขัดต่อพระธรรมวินัย เป็นผู้นำในการเสียสละ แสดงภาวะในการเป็นผู้นำที่มีอยู่ให้ประจักษ์แก่คณะสงฆ์และ ประชน ด้วยการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพไปสู่ยุคโลกาภิวัตน์

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยคือรูปแบบการบริหารวัดสู่ความเป็นเลิศในประเทศไทย โดยสรุปองค์ ความรู้ คือ “VMCSSM” เป็นการกำหนดแนวทางการบริหารวัดสู่ความเป็นเลิศตามหลักอันสอดคล้องกับแนว ทางการปฏิรูปกิจการพระศาสนา พ.ศ. 2561 ประกอบด้วย 1) วิสัยทัศน์ (Vision) 2) พันธกิจ (Mission) 3. ค่านิยม (Core Value) 4) ยุทธศาสตร์ (Strategy) 5) กลยุทธ์ (Strategic) 6) โครงการเชิงยุทธศาสตร์ (Strategic Projects) และ 7) รูปแบบ (Model) ผู้วิจัยสรุปเป็นองค์ความรู้ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้การวิจัย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากการศึกษาสภาพการบริหารวัดในประเทศไทย พบผลการวิจัยที่ควรนำมาใช้ในการวิจัยดังนี้

1.1 ด้านการปกครอง พบข้อที่มีผลการวิจัยอยู่ในระดับน้อยที่สุด คือ จัดประชุมพระภิกษุสามเณรเพื่ออบรมสั่งสอนวัตรปฏิบัติตามหลักพระธรรมวินัย ดังนั้น ควรจัดให้มีการอบรมประชุมเพื่อวางนโยบายในการปกครองร่วมกัน เรื่องกฎระเบียบข้อบังคับต่างๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการปกครองคณะสงฆ์

2.2 ด้านศาสนศึกษา พบข้อที่มีผลการวิจัยอยู่ในระดับน้อยที่สุด คือ ส่งเสริมสรรหาและพัฒนาครูสอนนักเรียนบาลี และธรรมศึกษา ดังนั้น ควรสร้างเครือข่ายกันระหว่างวัดแต่ละภูมิภาคทั่วประเทศ เพื่อสรรหา สับเปลี่ยน หมุนเวียน ครู และบุคลากร ที่มีความสามารถมาช่วยงานด้านการสอน

2.3 ด้านศึกษาสงเคราะห์ พบข้อที่มีผลการวิจัยอยู่ในระดับน้อยที่สุด คือ ช่วยพัฒนาให้คำปรึกษาสถานศึกษาของรัฐและเอกชน ดังนั้น ควรดำเนินงานเชิงรุก เข้าพบปะ พูดคุย และอาสาเป็นผู้ช่วยให้คำปรึกษา

2.4 ด้านเผยแผ่ พบข้อที่มีผลการวิจัยอยู่ในระดับน้อยที่สุด คือ จัดและสนับสนุนให้มีการอบรมปฏิบัติธรรมแก่พระภิกษุสามเณรและประชาชนทั่วไป ดังนั้น ควรจัดกิจกรรมการปฏิบัติธรรมในวันเสาร์-อาทิตย์ หรือวันสำคัญต่างๆ มีการประชาสัมพันธ์ทางช่องทางออนไลน์อย่างสม่ำเสมอ

2.5 ด้านสาธารณูปการ พบข้อที่มีผลการวิจัยอยู่ในระดับน้อยที่สุด คือ จัดการดูแลและวางระบบในการป้องกันโบราณวัตถุโบราณสถานไม่ให้ชำรุดและสูญหาย ดังนั้น ควรประสานงานกับทางกรมศิลปากร หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้คำแนะนำในการจัดทำระบบการจัดเก็บโบราณวัตถุที่ถูกต้อง และปลอดภัย

2.6 ด้านสาธารณสงเคราะห์ พบข้อที่มีผลการวิจัยอยู่ในระดับน้อยที่สุด คือ ช่วยเหลือให้คำแนะนำแก่ประชาชนที่มีความทุกข์เดือดร้อนตามหลักพุทธศาสนา ดังนั้น ควรจัดกิจกรรมเพื่อประชาชน

คุ้นเคย ไว้วางใจ และศรัทธา เมื่อผู้ใดเกิดความทุกข์ก็สามารถให้ปรึกษา คำแนะนำ โดยใช้หลักธรรมเป็นหลักยึดเหนี่ยว

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรนำผลการวิจัยในครั้งนี้ไปศึกษาหาประสิทธิภาพเพื่อให้เกิดการพัฒนาการปกครองของคณะสงฆ์ภาคอื่น

2.2 ควรนำการศึกษารูปแบบการบริหารของคณะสงฆ์ที่มีประสิทธิภาพขององค์กรคณะสงฆ์ภาคอื่นๆ เพื่อศึกษาเปรียบเทียบว่ามีประสิทธิผลหรือในลักษณะมีความแตกต่างกันหรือไม่

เอกสารอ้างอิง

- คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2553). การปกครองคณะสงฆ์ไทย. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- บุญศรี พานะจิตต์ และศรีนวล ลภกิจโร. (2545). ความสำเร็จในการปฏิบัติภารกิจของวัด: ศึกษาเฉพาะกรณีวัดชลประทานรังสฤษฎ์ อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี. รายงานการวิจัย. สำนักงานการศึกษาแห่งชาติ.
- พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต). (2541). ทางสายอิสรภาพของการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก.
- พระมหาฤทธิ วิโรจน์ (รุ่งชัยวิฑูร). (2556). รูปแบบการพัฒนาพระสังฆาธิการเพื่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์. คุษณินพนธ์พุทธศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาเรืองเดช ถาวรธมโม (ศรีประสม). (2554). การบริหารจัดการกิจการคณะสงฆ์ให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชนวัดไผ่ล้อม ตำบลจันทนิมิต อำเภอเมืองจันทบุรี จังหวัดจันทบุรี. รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาศรณชัย มหาปุณโณ. (2556). การพัฒนาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในยุคโลกาภิวัตน์. คุษณินพนธ์พุทธศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- Taro Yamane. (1973). *Statistics: an introductory analysis*. New York: Harper & Row.

ACADEMIC ADMINISTRATION GUIDELINES FOR IMPROVING TEACHING CHINESE WRITING THROUGH GAMIFICATION FOR VOCATIONAL HIGH SCHOOL STUDENTS

^[1]Zhang Meiqi ^[2]Nithipatara Balsiri ^[3]Kitpinit Usahol
^[4]Wannapa Phopli ^[5]Samith Jueajinda ^[6]Narongpon Aulpaijidlakul
^[1] ^[2] ^[3] ^[4] ^[5] ^[6]Dhonburi Rajabhat University, Thailand
Corresponding Author E-mail: wannapa.p@dru.ac.th

Article Received: October 15, 2023, Revised: December 13, 2023, Accepted: December 15, 2023.

ABSTRACT

The objectives of this research were: 1) To investigate problems and needs of academic administration for improving teaching Chinese writing through gamification. 2) To develop guidelines of academic administration for improving teaching Chinese writing through gamification. The sample groups were 333 students, 24 teachers and 5 school administrators obtained through stratified random sampling at Taishun vocational education center as a case study. The research instruments were questionnaires with 20 questions for 5 rating scales for students, teachers and school administrators and set of questions for focus group discussion. The questions were reviewed and checked by three experts and the methodology of valuation used was the IOC. The statistics used for analyzing data including frequencies, percentages, means, and standard deviations. The results indicated that: 1) Students think that the game-based learning of Chinese writing needs to improve writing ability is in the “Highest” level. Teachers think that gamification to teach Chinese writing needs to improve students' writing efficiency is in the “Highest” level. School administrators think that gamification teaching Chinese writing needs to have enough equipment in the classroom is in the “Highest” level. 2) The Development guidelines of academic administration in Chinese writing through gamification improving teaching in vocational high school comprises of 5 parts. The guidelines include 1) Using the gamification for teaching Chinese writing 2) Improving students' interest to learn Chinese writing well by using gamification 3) Motivation students to improve their Chinese writing ability efficiently 4) Management assessment methods for gamification teaching Chinese writing 5) using equipment to help their Chinese writing.

Keywords: Development Guidelines, Academic Administration, Chinese Writing, Taishun Vocational Education Center

Introduction

Chinese is one of the languages that Chinese people use. Chinese is an important part of the compulsory course for Chinese students, which should be valued by many people (Li, Thompson, 2022). It is also a key subject in vocational and technical high school teaching. Chinese writing is an output process that allows students to observe frequently and think more. As an important part of Chinese learning, it plays an important role in improving students' language expression ability and logical thinking ability. However, there are some problems in traditional Chinese writing teaching methods. Learning for the purpose of scores requires students to master the learning content of textbooks under exam-oriented education. It ignores students' ability to think independently and innovate. For example, the teaching content makes students feel boring, the teaching process lacks a certain interest, and it is difficult to arouse students' interest, etc., which are all the reasons that constrain the development of students' writing thinking ability. In modern education, there is a correlation between the implementation of the curriculum and the active participation of learners in the learning process, as well as a lack of motivation (Mee, Pek, Von, Ghani, Shahdan, Ismail, Rao, 2021). In order to solve these problems, students can stimulate their interest and participation in learning Chinese writing by gamification and teaching Chinese writing. Experts, scholars and educational institutions in the field of education at all stages strongly promote gamification education methods, especially for students, integrate game elements into the teaching content and process, design learning tasks rich in games, integrate learning and entertainment, and students can practice Chinese writing in a relaxed and happy environment. It can not only stimulate students' interest and enthusiasm for learning, but also cultivate students' creativity and imagination (Koivisto, Hamari, 2019).

In this context, it is necessary to formulate guidelines for teaching Chinese writing through gamification. It is of great significance to formulate according to the characteristics and needs of students. Through the form of gamification, it can attract students' attention, provide an interesting learning environment, and stimulate their interest in learning Chinese writing. In addition, the gamification education method can cultivate students' writing thinking ability, creativity and critical thinking by designing various levels and challenges. The current research situation in China and abroad shows that gamification education methods have been widely applied and studied in the field of Chinese writing teaching (Reilly, Neumann, Andrews, 2019). Many scholars and educational institutions have achieved remarkable results by developing various Chinese writing games. These studies show that through gamification education methods, students' interest and enthusiasm for learning have been greatly improved, and the learning effect has also been significantly improved.

Through the case study of this study, we hope to provide some effective guidelines for professionals in the field of Chinese writing to promote the reform and innovation of

Chinese writing teaching. At the same time, improve students' writing ability and cultivate their comprehensive literacy.

Objectives of Research

This study aims to answer the following questions:

1. To investigate problems and needs of academic administration for teaching Chinese writing through gamification.
2. To develop guidelines of academic administration for improving Chinese writing through gamification teaching for vocational high school students.

Research Methodology

The purpose of this study is to discover and study some problems and needs of vocational high school students in Chinese writing. Then make a guide for gamifying Chinese writing according to these problems and needs. A case study of a Taishun Vocational Education Center.

1. Research design

Mixed Methods Research (Quantitative research and Qualitative research) was used to analyze the data because it uses both quantitative and qualitative approaches in the research process.

2. Population and sample group

2.1 Population

In this research, Taishun County Vocational Education Center was used as a case study. The population in this research project were divided into 3 groups, namely; 1) 2000 students 2) 24 teachers 3) 5 school administrators.

2.2 Sample Group

The sample groups were divided into 3 groups, namely, 1) 333 students 2) 24 teachers 3) 5 school administrators. The sample groups were calculated according to Yamane's formula (1973). And the respondents were collected through the stratified random sampling technique.

3. Research tools

The tools used for research are as follows:

3.1. Questionnaires

The questionnaires were divided into three parts as follow:

- 1) General Information
 - 2) Problems of teaching Chinese writing through gamification
 - 3) Needs of teaching Chinese writing through gamification.
- Questionnaires were evaluated the correctness and suitability by the 3 specialists (one Thai professor and two

Chinese native speakers) and the methodology of valuation used was the IOC (index of item-objective congruence).

3.2 Focus group

Focus group discussion were used data from students, teachers and school administrators. According to the discussion and answers for creating guidelines to improving teaching Chinese writing through gamification.

4. Data Collection

The data were collected by distributing the questionnaires to the participants within one month. The process of data analysis spent about a week. It took two weeks to complete the report for this study.

4. 1 The questionnaires were sent to 362 people in Taishun vocational education center and 362 were returned to the researcher.

4.2 The discussion of focus group was used to collect the data from 2 teachers and 2 school administrators.

5. Data Analysis

5.1 Quantitative survey questions were used to analyze and the statistics used for analyzing data including frequencies, means ($\bar{x}$) standard deviations (*S. D.*) The Five Point Likert Rating Scale was used to evaluate the respondents' needs and problems in teaching Chinese writing through gamification.

5.2 The qualitative method was used for focus group discussion which are analyzed and the statistics used for analyzing data were based on frequencies.

Research Results

1.Present situation of teaching Chinese writing through gamification in Taishun vocational education center. There are problems and needs of the teaching Chinese writing through gamification for students, teachers and school administrators.

Table 1 Students' Problems and Needs of the teaching Chinese writing through gamification

Questions	n = 333		Level of problems and needs
	$\bar{x}$	<i>S. D.</i>	
Problems:			
1. I'm not interested in gamification learning Chinese writing.	4.65	0.21	Highest
2. I didn't find it interesting when I learned Chinese writing in gamification.	4.64	0.57	Highest
3. I don't think it's easy to learn Chinese writing in gamification.	4.61	0.33	Highest

Questions	n = 333		Level of problems and needs
	$\bar{x}$	<i>S. D.</i>	
4. I don't think it's easy to learn Chinese writing in gamification.	4.56	0.33	Highest
5. I think it takes a lot of time to learn Chinese writing using gamification.	4.55	0.21	Highest
Needs:			
1. I think the game-based learning of Chinese writing needs to improve writing ability.	4.60	0.23	Highest
2. I think gamification of learning Chinese writing needs to improve writing efficiency.	4.58	0.33	Highest
3. I think the game learning of Chinese writing needs to improve social skills.	4.55	0.31	Highest
4. I think gamification learning Chinese writing needs to improve self-learning ability.	4.54	0.41	Highest
5. I think Chinese writing needs to improve the learning motivation through gamification.	4.53	0.47	Highest

According to table 1, it is indicated that the students rated the problems and needs of academic administration for teaching Chinese writing through gamification at the highest level. For the problems, firstly, most students indicate that they are not interested in learning Chinese writing has the highest impact on Chinese writing learning with $\bar{x}$ =4.65. *S. D.*=0.21. Secondly, most of students indicate that they don't find it interesting when they learned Chinese writing in gamification has the highest impact on Chinese writing learning with $\bar{x}$ =4.64. *S. D.*=0.57. Then, most of students indicate that they don't think it's easy to learn Chinese writing in gamification has the highest impact on Chinese writing learning with $\bar{x}$ =4.06. *S. D.*=0.33. Fourthly, most of students indicate that they don't think it's easy to learn Chinese writing in gamification has the highest impact on Chinese writing learning with $\bar{x}$ =4.56. *S. D.*=0.33. Finally, most of students indicate that they think it takes a lot of time to learn Chinese writing using gamification has the highest impact on Chinese writing learning with $\bar{x}$ =4.55. *S. D.*=0.21.

For the needs, firstly, most students indicate that students think the game-based learning of Chinese writing needs to improve writing ability has the highest impact on Chinese writing learning with $\bar{x}$ =4.60. *S. D.*=0.23. Secondly, most of students indicate that they think gamification of learning Chinese writing needs to improve writing efficiency has the highest impact on Chinese writing learning with $\bar{x}$ =4.58. *S. D.*=0.33. Then, most students indicate that they think the game learning of Chinese writing needs to improve social skills has the

highest impact on Chinese writing learning with $\bar{x}=4.55$. $S.D.=0.31$. Fourthly, most of students indicate that they think gamification learning Chinese writing needs to improve self-learning ability has the highest impact on Chinese writing learning with $\bar{x}=4.54$. $S.D.=0.41$. Finally, most of students indicate that they think Chinese writing needs to improve the learning motivation through gamification has the highest impact on Chinese writing learning with $\bar{x}=4.53$. $S.D.=0.47$.

Table 2 Teachers' Problems and Needs of the teaching Chinese writing through gamification.

Questions	n = 24		Level of problems and needs
	$\bar{x}$	<i>S. D.</i>	
Problems:			
1. I think the way of gamification teaching Chinese writing is very simple.	4.63	0.21	Highest
2. I am proficient in using gamification to teach students to write.	4.55	0.47	Highest
3. I don't think the content of Chinese writing in gamification is not clear enough.	4.54	0.35	Highest
4. I don't think gamification teaching writing can enhance students' logical ability.	4.53	0.41	Highest
5. I think the gamification of teaching writing methods will not make students' expressive ability clear when writing.	4.52	0.38	Highest
Needs:			
1. I think gamification to teach Chinese writing needs to improve students' writing efficiency.	4.62	0.28	Highest
2. I think the game teaching of Chinese writing needs to be able to stimulate students' creativity.	4.60	0.40	Highest
3. I think the gamification of teaching Chinese writing needs to be able to increase the cooperative learning between students.	4.59	0.41	Highest
4. I think the teaching method of gamification to teach Chinese writing needs to be able to improve students' interest.	4.56	0.44	Highest
5. I understand that Chinese writing needs to have clear relevant concepts about gamification teaching.	4.55	0.33	Highest

According to table 2, it is indicated that the teachers rated the problems and needs of academic administration for teaching Chinese writing through gamification at the highest level. For the problems, firstly, most teachers indicate that they think the way of gamification teaching Chinese writing is very simple has the highest impact on Chinese writing teaching with $\bar{x}=4.63$. $S.D.=0.21$. Secondly, most of teachers indicate that they are proficient in using gamification to teach students to write has the highest impact on Chinese writing teaching with $\bar{x}=4.55$. $S.D.=0.47$. Then, most of teachers indicate that they don't think the content of Chinese writing in gamification is not clear enough has the highest impact on Chinese writing teaching with $\bar{x}=4.45$. $S.D.=0.35$. Fourthly, most of students indicate that they t don't think gamification teaching writing can enhance students' logical ability has the highest impact on Chinese writing learning with $\bar{x}=4.54$. $S.D.=0.41$. Finally, most of students indicate that they think the gamification of teaching writing methods will not make students' expressive ability clear when writing has the highest impact on Chinese writing learning with $\bar{x}=4.52$. $S.D.=0.38$.

For the needs, firstly, most teachers indicate that they think gamification to teach Chinese writing needs to improve students' writing efficiency has the highest impact on Chinese writing teaching with $\bar{x}=4.62$. $S.D.=0.28$. Secondly, most of teachers indicate that they think the game teaching of Chinese writing needs to be able to stimulate students' creativity has the highest impact on Chinese writing teaching with $\bar{x}=4.60$. $S.D.=0.40$. Then, most of teachers indicate that they think the gamification of teaching Chinese writing needs to be able to increase the cooperative learning between student has the highest impact on Chinese writing teaching with $\bar{x}=4.59$. $S.D.=0.41$. Fourthly, most of students indicate that they think the teaching method of gamification to teach Chinese writing needs to be able to improve students' interest has the highest impact on Chinese writing learning with $\bar{x}=4.56$. $S.D.=0.44$. Finally, most of students indicate that they understand that Chinese writing needs to have clear relevant concepts about gamification teaching has the highest impact on Chinese writing learning with $\bar{x}=4.55$. $S.D.=0.33$.

Table 3 School administrators' Problems and Needs of teaching Chinese writing through gamification.

Questions	n = 5		Level of problems and needs
	$\bar{x}$	<i>S.D.</i>	
Problems:			
1. I don't think there is a specific management assessment method for gamification teaching Chinese writing.	4.63	0.25	Highest
2. I don't think there is a specific method			

Questions	n = 5		Level of problems and needs
	$\bar{x}$	<i>S. D.</i>	
guide for gamification teaching Chinese in terms of management.	4.61	0.23	Highest
3. I don't think gamification to teach Chinese writing can't promote my management of writing courses.	4.60	0.23	Highest
4. I don't think gamification teaching Chinese writing can promote my management of students.	4.58	0.33	Highest
5. I don't think the gamification of teaching Chinese writing may not ensure the quality of the educational curriculum.	4.55	0.34	Highest
Needs:			
1. I think gamification teaching Chinese writing needs to have enough equipment in the classroom.	4.60	0.23	Highest
2) I think gamification teaching Chinese writing needs to provide specific task content guidance.	4.58	0.39	Highest
3. I think using the gamification teaching of Chinese writing requires support to manage the teacher's teaching tasks.	4.53	0.27	Highest
4. I think using the gamification of Chinese writing needs to ensure that the goal of the course is achieved.	4.51	0.23	Highest
5. I think the gamification teaching of Chinese writing requires a combination of media and interesting teaching to improve management.	4.51	0.43	Highest

According to table 3, it is indicated that the school administrators rated the problems and needs of academic administration for teaching Chinese writing through gamification at the highest level. For the problems, firstly, most school administrators indicate that they don't think there is a specific management assessment method for gamification teaching Chinese writing has the highest impact on Chinese writing teaching with $\bar{x}$ =4.63. *S. D.*=0.25. Secondly, most of school administrators indicate that they don't think there is a specific method guide for gamification teaching Chinese in terms of management has the

highest impact on Chinese writing teaching with $\bar{x}=4.61$. $S.D.=0.23$. Then, most of school administrators indicate that they don't think gamification to teach Chinese writing can't promote their management of writing courses have the highest impact on Chinese writing teaching with $\bar{x}=4.60$. $S.D.=0.23$. Fourthly, most of students indicate that they don't think gamification teaching Chinese writing can promote my management of students has the highest impact on Chinese writing learning with $\bar{x}=4.58$. $S.D.=0.33$. Finally, most of students indicate that they don't think the gamification of teaching Chinese writing may not ensure the quality of the educational curriculum has the highest impact on Chinese writing learning with $\bar{x}=4.55$. $S.D.=0.34$.

For the needs, firstly, most school administrators indicate that they think gamification teaching Chinese writing needs to have enough equipment in the classroom has the highest impact on Chinese writing teaching with $\bar{x}=4.60$. $S.D.=0.23$. Secondly, most of school administrators indicate that they think gamification teaching Chinese writing needs to provide specific task content guidance has the highest impact on Chinese writing teaching with $\bar{x}=4.58$. $S.D.=0.39$. Then, just a few of school administrators indicate that they think using the gamification teaching of Chinese writing requires support to manage the teacher's teaching tasks has the highest impact on Chinese writing teaching with $\bar{x}=4.53$. $S.D.=0.27$. Fourthly, most of students indicate that they think using the gamification of Chinese writing needs to ensure that the goal of the course is achieved has the highest impact on Chinese writing learning with $\bar{x}=4.51$. $S.D.=0.23$. Finally, most of students indicate that they think the gamification teaching of Chinese writing requires a combination of media and interesting teaching to improve management has the highest impact on Chinese writing learning with $\bar{x}=4.52$. $S.D.=0.38$.

2. The guidelines of academic administration in Chinese writing through gamification teaching in Vocational high Schools.

2.1 Using the gamification for teaching Chinese writing.

Designing interesting and challenging tasks is a key part of education. First, setting clear learning goals, such as focusing on sentence structure or vocabulary acquisition. Clear goals guide mission design. Second, students can be immersed in a story or situation by creating narrate-based tasks. Such as having them solve writing challenges on a virtual trip to ancient China to advance the story. In addition, games can be developed that test students' ability to recognize and distinguish Chinese characters. Such as creating a matching game where students pair characters with their meaning or pronunciation. You can also make stroke practice more playful by turning it into a timed challenge. Students can race against time to write characters with correct strokes. You can also check stroke accuracy using interactive tools that provide instant feedback. Finally, implement a progress system where students can be

rewarded for their achievements through levels or unlocking new challenges after they master the content.

2.2 Improving students' interest to learn Chinese writing well by using gamification.

In order to improve students' interest in Chinese writing. It is important to design interesting writing courses. A variety of appealing contexts can be created. Such as historical Settings, adventure stories, detective games, travel and exploration, and fantasy worlds. Allow students to immerse themselves in these worlds while completing writing challenges. It's also important to have a diverse story line. Different types of stories can be selected to suit different interests and preferences. Such as adventure, mystery, romance, fantasy, science fiction and historical fiction. Use real-life scenarios and challenges to develop a story line. And create a multicultural setting. To enable students to understand the cultural diversity and regional differences in China or other Chinese-speaking regions. Introduce a variety of characters with unique backgrounds, personalities, and motivations, and have students interact with these characters and write from their perspective.

2.3 Motivation students to improve their Chinese writing ability efficiently.

First of all, identify the topics or types of writing that students are interested in, and encourage them to actively try to write. Stimulating interest will increase motivation. Secondly, create a positive learning environment. Encourage students to share and discuss their writing. Also, encourage students to cooperate. Arrange students to exchange writing content and read it. This helps them learn from each other and provide advice. Finally, teach students how to use writing skills and strategies. Such as summary writing, argument construction and paragraph structure to help students improve their writing quality.

2.4 Management assessment methods for gamification teaching Chinese writing.

There are four assessment methods. 1) Self-assessment, 2) Peer assessments, 3) Formative assessments and 4) Summative assessments.

2.5 Using equipment to help their Chinese writing

Learn to use equipment to improve writing. First of all, a computer or tablet is a good learning tool in modern times. There are many online Chinese learning platforms on the Internet. Students and teachers can explore online platforms and websites designed for learning Chinese writing. These platforms usually provide interactive exercises, role recognition and writing exercises. You can also download a digital Chinese dictionary on the computer. Encourage students to use the digital Chinese dictionary to help find words on their devices. Secondly, teachers can use the multimedia equipment in the classroom. Play pictures, videos and illustrations in multimedia to illustrate words and concepts. Create visual tips for video animations for writing and creation, such as storyboards or comics. Combine infographics or charts to explain complex ideas or structures. Including video clips showing real scenes in

China or Chinese regions. Being good at using effective tools can make learning twice the result with half the effort.

Research Discussion

1. Analysis on the status quo of teaching Chinese writing through gamification in Taishun vocational education center.

The findings from the investigation of Chinese writing through gamification teaching problems and needs of Chinese writing teachers in Taishun vocational education center. Even Chinese students as using Chinese as a mother language, but Chinese students still get confused of the Chinese writing. It is correspondent with Putra, Priyatmojo (2021), the findings include that gamification has become an innovation in education. Incorporate game elements into the classroom, capitalize on student interest in games and leverage them into the teaching process. Game-based learning ensures that students have more class activities and avoids boredom as it creates a learning atmosphere and increases motivation without compromising the students' understanding of the material being learned (Pazilaha, Hashimb, Yunusc, 2019). In order to solve the problems and needs in this study, develop guidelines of academic administration for improve teaching Chinese writing through gamification.

2. Develop guidelines for improving Chinese writing through gamification teaching in Taishun vocational education center.

In this research, using games in the Chinese writing classroom of vocational high schools, creating a rich teaching environment, stimulating students' learning motivation, and fully mobilizing students' enthusiasm is one of the keys to realizing teachers to promote students' learning. When students are at their best physically and mentally, they will learn the best. Developing guidelines for improving the teaching of Chinese writing include five parts, namely: 1) Using the gamification for teaching Chinese writing 2) Improving students' interest to learn Chinese writing well by using gamification 3) Motivation students to improve their Chinese writing ability efficiently 4) Management assessment methods for gamification teaching Chinese writing 5) Using equipment to help their Chinese writing. Through gamification teaching, students can be accepted in the vocational education center of high school Students and teachers. It can be used as a Chinese writing teaching guide to improve their Chinese writing skills and abilities in Taishun Vocational Education Center.

Research Body of Knowledge

The knowledge of the research includes academic administration, using the gamification for teaching Chinese writing, improving students' interest to learn Chinese writing well by using gamification, motivation students to improve their Chinese writing ability

efficiently, management assessment methods for gamification teaching Chinese writing and using equipment to help their Chinese writing. It is shown in Figure 1.

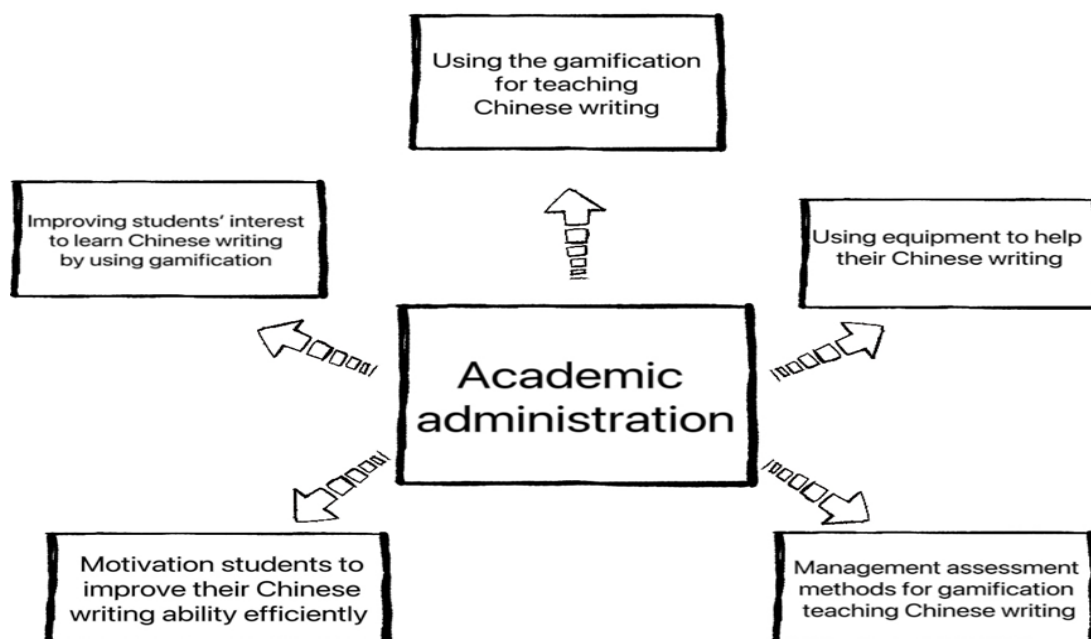

Figure 1 Research Body of Knowledge

Research Suggestion

1. Recommendations of the research for implement.

Using gamification to improve Chinese writing skills can make the learning process engaging and fun. For teachers, firstly, improving the information technology level of language teachers. Many language learning applications and platforms provide gamification exercises for Chinese learners. For example, when used in typical gamified applications dolingo, it has been found that storylines and rewards to increase participants' motivation to learn. And challenges and competition to increase learners' persistence. In addition, the storyline promotes the understanding and mastery of Chinese characters and words for Chinese learners (Li, O'Rourke, 2022). Secondly, choose a game or activity that is consistent with learning goals. There are many kinds of games suitable for Chinese writing, such as crossword puzzles, storytelling games or language-related board games. Only in the right way can the effect be highlighted. Finally, teaching is a two-way activity between teachers and students. Teachers should guide students to actively explore and study problems and develop potential, rather than guiding students' thinking and operation processes. Teachers can design customized games or activities according to the needs of students. For example, using Chinese characters to design a short story, so that students can take turns to add sentences and plots to the story to enhance the development of the storyline.

For school administrators, first of all, developing and improving gamification courses for teaching Chinese writing effectively. Secondly, using evaluation methods and supervision and management methods to ensure the quality of Chinese writing taught by teachers.

2. Suggestion for further research.

Based on the phenomenon that senior vocational students lack interest and motivation for Chinese writing and are often unwilling to take the initiative to participate and practice. Teachers should Improving teaching through gamification to enhance the interest of Chinese writing. Further research can be carried out around the following aspects: 1) Through gamification teaching design methods to stimulate the writing interest and motivation of vocational high school students, and improve their participation and enthusiasm. 2) Provide targeted Chinese writing guidance and support according to the different characteristics and needs of vocational high school students through personalized learning. 3) Establish an effective feedback and evaluation mechanism, find problems in students' writing in a timely manner, and provide reasonable suggestions and guidance to help them improve their writing ability. 4) According to the needs and interests of vocational high school students, design suitable writing materials and topics to improve their writing participation and enthusiasm. To sum up, through further research, it can deeply understand the phenomena and problems of vocational high school students in Chinese writing, and explore effective teaching strategies and methods to solve these problems. Such research can provide more targeted and effective guidance for Chinese writing teaching.

References

- Kotob, M. M. & Ibrahim, A. (2019). Gamification: The effect on students' motivation and achievement in language learning. **Journal of Applied Linguistics and Language Research**. 6(1). 177-198.
- Li, C. N. & Thompson, S. A. (2022). Chinese. **The major languages of East and South-east Asia**. London: Routledge.
- Li, L. & O'Rourke, B. (2022). **Chinese second language learners' perceptions of gamification in an informal learning environment: duolingo as a case study**. Digital Communication and Learning: Changes and Challenges. Singapore: Springer.
- Mee, R. W. M., Pek, L. S., Von, W. Y., Ghani, K. A., Shahdan, T. S. T., Ismail, M. R. & Rao, Y. S. (2021). A Conceptual Model of Analogue Gamification to Enhance Learners' Motivation and Attitude. **International Journal of Language Education**. 5(2). 40-50.
- Pazilaha, F. N., Hashimb, H. & Yunusc, M. M. (2019). Benefits of gamification towards different learning styles in language learning. **Benefits**. 5(6). 81-89.

- Putra, P. P. & Priyatmojo, A. S. (2021). Students' perception toward gamification applied in English language classroom. **Journal of English Language Teaching**. 10(1). 21-29.
- Reilly, D., Neumann, D. L. & Andrews, G. (2019). Gender differences in reading and writing achievement: Evidence from the National Assessment of Educational Progress (NAEP). **American Psychologist**. 74(4). 445.
- Yamane, T. (1973). **Statistics: An Introductory Analysis**. London: John Weather Hill, Inc.

ความรับผิดทางอาญาและพระธรรมวินัยของพระภิกษุ :
ศึกษากรณีพระภิกษุกระทำความผิดฐานฉ้อโกง
CRIMINAL LIABILITY AND DHARMA DISCIPLINE OF MONKS : CASE STUDY OF
THE MONK FRAUDULENT OFFENSE FRAUD

^[1]พระมหาอรรถพล ฐิตธมโม (โกมล) Pramaha Atthapol Thitadhammo (komol)
^[2]วรพจน์ ธนอมกุล Woraphot Thanomkul ^[3]ประเสริฐ ลิ้มประเสริฐ Prasert Limprasert
^{[1] [2] [3]}มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
Corresponding Author Email: atthapol.thitadhammo@hotmail.com

Article Received: June 28, 2024, Revised: August 19, 2024, Accepted: August 23, 2024.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และวิวัฒนาการของพระพุทธบัญญัติปาราชิกสิกขาบทที่ 2 กรณีพระภิกษุกระทำความผิดฐานฉ้อโกง และกฎหมายสงฆ์ที่เกี่ยวข้อง 2) ศึกษาประมวลกฎหมายอาญา และกฎหมายที่เกี่ยวข้องในเรื่องความผิดฐานฉ้อโกง รวมทั้งกฎหมายต่างประเทศที่เกี่ยวข้อง 3) วิเคราะห์เปรียบเทียบความผิดฐานฉ้อโกงตามประมวลกฎหมายอาญาและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธบัญญัติปาราชิก สิกขาบทที่ 2 และ 4) เสนอแนะแนวทางป้องกันและแก้ไขปัญหที่เกิดจากพระภิกษุกระทำความผิดฐานฉ้อโกง ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการศึกษาเอกสาร เก็บรวบรวมข้อมูลและทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสังเคราะห์ และเปรียบเทียบข้อมูลในเชิงพรรณนา เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อสรุปและข้อเสนอแนะ ผลการวิจัยพบว่า 1) พระพุทธบัญญัติปาราชิกสิกขาบทที่ 2 กรณีพระภิกษุกระทำความผิดฐานฉ้อโกง มีบัญญัติไว้อยู่ข้อหนึ่ง กล่าวคือ ทูตียปาราชิกกัณฑ์ ว่าด้วยปาราชิกสิกขาบทที่ 2 “ห้ามภิกษุถือเอาของที่เจ้าของไม่ได้ให้ ตั้งแต่ราคา 5 มาสกขึ้นไป” หากภิกษุรูปใดฝ่าฝืนจะต้องอาบัติปาราชิก อันเป็นอาบัติหนักที่สุด มีมูลเหตุเริ่มต้นจากพระภิกษุฉ้อโกงทรัพย์คือไม่ของหลวงเพื่อนำมาสร้างกุฏิของตน โดยใช้วาจาคำพูดหลอกลวงเจ้าพนักงานรักษาไม้ของหลวงด้วยข้อความอันเป็นเท็จ ปัจจุบันมหาเถรสมาคมมีอำนาจในการตรากฎมหาเถรสมาคม ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 2) กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับความผิดฐานฉ้อโกง ประกอบด้วย ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 341 ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 342 เหตุแห่งการเพิ่มโทษในความผิดฐานฉ้อโกง และประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 343 ความผิดฐานฉ้อโกงประชาชน 3) การเปรียบเทียบความผิดฐานฉ้อโกงตามประมวลกฎหมายอาญาและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธบัญญัติปาราชิก สิกขาบทที่ 2 มีองค์ประกอบความผิดสอดคล้องกัน ยกเว้น เรื่องการกำหนดมูลค่าความเสียหาย กล่าวคือ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 341 และ มาตรา 343 ไม่มีการกำหนดมูลค่าความเสียหาย ส่วนในพระพุทธบัญญัติปาราชิก มีการกำหนดมูลค่าความเสียหายไว้ว่า ราคา 5 มาสก ขึ้นไปเป็นอาบัติปาราชิก และ ราคา 1 มาสก แต่ไม่ถึง 5 มาสก เป็นอาบัติทุกกฏ อีกประการหนึ่งที่มีความแตกต่างกัน คือ เรื่องการยอมความ กล่าวคือ ความผิดฐานฉ้อโกงตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 341 สามารถยอมความได้ แต่หากเป็นความผิดฐานฉ้อโกงใน มาตรา 343 อันเป็นความผิดฐานฉ้อโกงประชาชนจะไม่สามารถยอมความได้ ส่วนในพระพุทธบัญญัติทุติยปาราชิก และอนุพระพุทธบัญญัติทุติยปาราชิก บัญญัติให้ภิกษุ

ต้องอาบัติปาราชิก หรืออาบัติทุกกฏ ตามมูลค่าความเสียหาย 4) เสนอแนวทางป้องกัน คือ กำหนดโทษทางอาญาที่จะนำมาใช้แก่ผู้ซึ่งปลอมตัวเป็นพระภิกษุหรือตัวพระภิกษุที่กระทำความผิดฐานฉ้อโกง

คำสำคัญ: ความรับผิดทางอาญา, พระธรรมวินัย, ความผิดฐานฉ้อโกง

ABSTRACT

The objectives of this research article were 1) to study the concepts, theories, and evolution of second Pārājika (offences entailing defeat) in cases where Buddhist monks commit the offense of fraud, along with relevant monastic laws, 2) to examine the compilation of criminal laws and related legislation regarding the offense of fraud, including international laws, as they were related to the context, 3) to analyze and compare the offense of fraud according to the compilation of criminal laws and laws related to the second Pārājika rule, 4) to propose an approach for preventing and addressing problems arising from the commission of fraud by Buddhist monks. This research used the qualitative research methods by studying documents. Collecting data and analyzing the data by synthesizing and comparing the data descriptively to reach conclusions and recommendations. The research results found that: 1) The Vināya rule regarding the second Pārājika offense in the case that a monk commits an offense of fraud, it stated: “A monk is prohibited from taking anything that the owner has not given a price of 5 Masak or more”. If he violates this, he will be offended. It is the most severe offense. It started with a monk deceiving and using government wood to build a residence. At present, the Sangha Supreme Council has the authority to enact Sangha rules according to the Sangha Act 1962, amended (No. 2) 1992, 2) Laws related to fraud offenses include Article 341 of the Criminal Code, Article 342 of the Criminal Code, grounds for increasing penalties for fraud offenses, and Article 343 of the Criminal Code, the offense of defrauding the public, 3) Comparison of fraud offenses had consistent offense elements. The exception was the matter of determining the amount of damage. The Criminal Code, Article 341 and Article 343, did not specify the amount of damages, but in the Second Pārājika offense, the amount of damages was specified as a price of 5 Masak or more was a Parajikā offense, and 1 Masak but less than 5 Masak was a misdemeanor according to all rules. Another difference was the matter of compromise. The offense of fraud under Article 341 of the Criminal Code could be compromised, but under Article 343, the offense of fraud against the public could not be compromised. As for The Vināya rule and the second Pārājika offense stipulated that every offense would be punished according to the value of the damage, 4) Propose prevention measures, namely, specifying criminal penalties to be applied to those who impersonated monks or monks who committed fraud.

Keywords: Criminal Liability, Dharma Discipline, Fraudulent Offense Fraud

บทนำ

นับแต่โบราณกาลมา พระภิกษุทั้งหลายในพระพุทธศาสนาเถรวาท คณะสงฆ์ไทยมีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามพระธรรมวินัยที่พระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงบัญญัติไว้ทุกประการ กล่าวคือ พระภิกษุทั้งหลายถือเป็นสาวกของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เป็นผู้ออกบวชละการครองเรือน สละซึ่งทรัพย์สมบัติทั้งหลายทางโลก เพื่อประพฤติปฏิบัติตามพระวินัยบัญญัติของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า มีจุดมุ่งหมายเพื่อลดละเสียซึ่งกิเลส ได้แก่ ความโลภ ความโกรธ ความหลง ให้เบาบางจนสามารถกำจัดได้อย่างหมดจด โดยมีพระนิพพานเป็นจุดมุ่งหมายปลายทาง ทั้งนี้เมื่อพระภิกษุทั้งหลายต้องปฏิบัติตามพระวินัย ได้แก่ ประมวลลบทบัญญัติข้อกำหนดสำหรับควบคุมความประพฤติที่พึงงามไม่ให้เสื่อมเสียและฝึกฝนให้ปฏิบัติดีงามเป็นคุณเกื้อกูลยิ่งขึ้นประมวลสิกขาบทวินัยในส่วนของพระภิกษุสงฆ์ ได้แก่ การไม่ต้องอาบัติทั้ง 7 ได้แก่ ปาริสุตติศีล (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตฺโต), 2560) ดังนั้น อาบัติ คือ การล่วงละเมิด หรือโทษที่เกิดแต่การละเมิดสิกขาบทที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงบัญญัติไว้ อาจจะแบ่งเป็น 2 อย่าง คือ ทุณจุลลาบัติ ได้แก่ อาบัติชั่วหยาบ หรืออาจจะเรียกว่า อเทกัจฉา ได้แก่ อาบัติที่เยียวยากแก้ไขไม่ได้ หมายถึง อาบัติปาราชิก และอตุณจุลลาบัติ ได้แก่ อาบัติไม่ชั่วหยาบหรืออาจจะเรียกว่า สเทกัจฉา ได้แก่ อาบัติที่แก้ไขได้ หมายถึง อาบัติ 6 อย่างที่เหลือ คือ สังฆาติเสส ฤทธัจฉัย ปาจิตตีย์ ปาฏิเทสนียะ ทุกกฏ ทุพภาสิต (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตฺโต), 2560) ดังนั้น อาบัติปาราชิก จึงเป็นชื่ออาบัติที่หนักที่สุดที่ภิกษุต้องเข้าแล้วขาดจากความเป็นภิกษุ เป็นชื่ออาบัติของบุคคลผู้ที่พ่ายแพ้คือ เมื่อต้องอาบัติปาราชิกที่ทำให้ขาดจากความเป็นภิกษุ มี 4 อย่าง คือ เสพเมถุน ลักขของเข่า ฆ่าสัตว์ และอวดอุตตริมนุสสธรรมที่ไม่มีในตน (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตฺโต), 2560) และเมื่อนำอาบัติปาราชิกมาเทียบกับโทษทางกฎหมายบ้านเมืองจึงได้แก่โทษประหารชีวิต ซึ่งการลงโทษประหารชีวิตเป็นการลงโทษผู้กระทำความผิดที่หนักและรุนแรงที่สุด จุดมุ่งหมายคือการกำจัดผู้กระทำความผิดให้พ้นไปเสียจากสังคมโดยเด็ดขาดด้วยวิธีการฆ่าหรือวิธีกระทำให้ถึงแก่ความตาย (กรมราชทัณฑ์, 2566)

ในทุติยปาราชิกสิกขาบทที่ 2 พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงบัญญัติสิกขาบททุติยปาราชิกตั้งแต่นั้น บัญญัติรวมทั้งอนุบัญญัติว่า “อนึ่ง ภิกษุใดถือเอาทรัพย์ที่เจ้าของมิได้ให้ โดยส่วนแห่งจิตคิดจะลัก จากหมู่บ้านก็ตาม จากปากก็ตาม มีมูลค่าเท่ากับอัตราโทษที่พระราชกษัตริย์ทั้งหลายจับโจรได้แล้ว ประหารบ้าง จองจำบ้าง เนรเทศบ้าง บริภาษว่า เจ้าเป็นโจรเจ้าเป็นคนพาล เจ้าเป็นคนหลง เจ้าเป็นขโมย ดังนี้ เพราะถือเอาทรัพย์ที่เจ้าของมิได้ให้เช่นใด ภิกษุผู้ถือเอาทรัพย์ที่เจ้าของมิได้ให้เช่นนั้น แม้ภิกษุนี้ก็เป็นปาราชิก หาสังวาสมิได้” (วิ.มหา. (ไทย) 1/91/78-80) ซึ่งในสมัยพุทธกาลนั้น มีมหาอมาตย์เคยเป็นผู้พิพากษาคนหนึ่งบวชอยู่ในหมู่ภิกษุ เมื่อพระผู้มีพระภาคจะทรงบัญญัติสิกขาบทนี้ พระองค์ได้รับสั่งถามภิกษุรูปนั้นว่า เวลาจับโจรได้แล้วประหารบ้าง จองจำบ้าง เนรเทศบ้าง ด้วยอัตราโทษตามมูลค่าทรัพย์ที่โจรกรรมมาเท่าไร ภิกษุผู้เคยเป็นผู้พิพากษาได้กราบทูลว่า ด้วยมูลค่า 1 บาทบ้าง ควรแก่ 1 บาทบ้าง เกินกว่า 1 บาทบ้าง พระพุทธเจ้าข้า ซึ่งในสมัยนั้น ในกรุงราชคฤห์ ทรัพย์ 1 บาท เท่ากับ 5 มาสก พระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติปาราชิกสิกขาบทที่ 2 ด้วยการถือเอาทรัพย์ที่เจ้าของมิได้ให้ด้วยราคา 5 มาสก หรือทรัพย์เท่ากับ 1 บาท ในสมัยพุทธกาลนั้นเป็นอาบัติปาราชิก (วิ.มหา. (ไทย) 1/89/75-78)

ในปัจจุบันนี้ พุทธศาสนิกชนร่วมทำบุญด้วยจุดปัจจัยต่างๆ ทั้งที่เป็นวัตถุสิ่งของและเงินบริจาคเป็นอันมาก โดยมีวัตถุประสงค์จะให้พระภิกษุเหล่านั้นนำปัจจัยเงินทองหรือวัตถุสิ่งของนั้นสร้างสรรคให้เกิดประโยชน์ในบวรพระพุทธศาสนา แต่พระภิกษุบางรูปกลับส่งเสริมให้มีการสัการะแลกขันธ์ ปลุกเสกพระวัตถุมงคล หรือกระทำพิธีต่างๆ ที่บิดเบือนไปอันอาจถูกผู้อื่นฟ้องร้องว่ากระทำความผิดฐานฉ้อโกงได้ตามกฎหมาย ตัวอย่างการดำเนินคดีกับพระภิกษุ เช่น ปี พ.ศ. 2556 คดีนายวิมล สุขผล หรืออดีตพระวิมล ฌตโก หรืออดีตหลวงปู่

ณเฒ่า วัดป่าขันติธรรม จังหวัดศรีสะเกษ ในข้อหาหลอกลวงประชาชนโดยการชักชวนบรรดาลูกศิษย์และประชาชนทั่วไป ให้นำทรัพย์สินมาบริจาคสร้างพระพุทธรูปหยก มูลค่าความเสียหายประมาณ 28 ล้านบาท ศาลพิพากษาให้จำคุก 20 ปี และให้ชดเชยเงินให้กับผู้เสียหาย ปี พ.ศ. 2560 คดีพระณอมแสง สมสวย หรือ หลวงปู่เณรโต วัดบ้านบัวน้อย จังหวัดนครราชสีมา ในข้อหาหลอกลวงประชาชน โดยชักชวนให้ชาวบ้าน เช้าบูชาวัดถุมงคล อ้างว่าเป็นการหารายได้บูรณปฏิสังขรณ์อาคารต่างๆ ภายในวัด แต่กลับนำเงินจากการให้ เช้าพระไปใช้ส่วนตัว และ ปี พ.ศ. 2565 คดี น.ส.วรรณณา หรือหลวงตาชฎาทอง จังหวัดนครราชสีมา ในข้อหาฉ้อโกงประชาชนและแต่งกายเลียนแบบพระสงฆ์ อ้างตัวเป็นลูกศิษย์ของหลวงตามหาบัว หลอกลวงชาวบ้าน ให้สละเคหะคราะห์แล้วเรียกเงินรายละหนึ่งหมื่นบาทถึงหลักแสนบาท มูลค่าความเสียหายประมาณ 4.5 ล้านบาท (ข่าวไทยรัฐ, 2567)

ความผิดฐานฉ้อโกงที่เกี่ยวข้องตามประมวลกฎหมายอาญา ได้แก่ มาตรา 341 ที่บัญญัติไว้ว่า “ผู้ใดโดยทุจริต หลอกลวงผู้อื่นด้วยการแสดงข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อความจริงซึ่งควรบอกให้แจ้ง และโดยการหลอกลวงดังว่านั้นได้ไปซึ่งทรัพย์สินจากผู้ถูกหลอกลวงหรือบุคคลที่สาม หรือทำให้ผู้ถูกหลอกลวงหรือบุคคลที่สาม ทำ ถอน หรือทำลายเอกสารสิทธิ ผู้นั้นกระทำความผิดฐานฉ้อโกง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน สามปี หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ” และมาตรา 343 ที่บัญญัติไว้ว่า “ถ้าการกระทำความผิดตามมาตรา 341 ได้กระทำการด้วยการแสดงข้อความอันเป็นเท็จต่อประชาชน หรือด้วยการปกปิดความจริงซึ่งควรบอกให้แจ้งแก่ประชาชน ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ” (บุญร่วม เทียมจันทร์ และศรีธัญญา วิชชาธรรม, 2562)

ทั้งนี้เพื่อป้องกันความเสียหายดังกล่าว อันจะเกิดจากพระภิกษุหลอกลวงวัดหรือผู้อื่น และเพื่อ จรรโลงความเลื่อมใสในบวรพระพุทธศาสนาแก่พุทธศาสนิกชนทั่วไป ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเรื่อง ความรับผิดชอบทาง อาญาและพระธรรมวินัยของพระภิกษุ: ศึกษากรณีพระภิกษุกระทำความผิดฐานฉ้อโกง เพื่อนำไปสู่ข้อเสนอแนะใน การป้องกันและป้องปรามความมั่วหมองไม่ให้เกิดขึ้นต่อองค์กรพระภิกษุทั้งหลาย ที่จะต้องมีมาตรฐานทาง คุณธรรมจริยธรรมที่สูงกว่าคฤหัสถ์ผู้ครองเรือน และเพื่อให้เป็นที่ศรัทธาเลื่อมใสแก่ประชาชน และได้แนวทาง และข้อเสนอแนะ การแก้ไข ปรับปรุงประมวลกฎหมายอาญาในเรื่องพระภิกษุกระทำความผิดกฎหมายฉ้อโกง ซึ่งจะก่อประโยชน์ให้แก่วงการสงฆ์ และประเทศชาติต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และวิวัฒนาการของพระพุทธบัญญัติปาราชิกสิกขาบทที่ 2 กรณี พระภิกษุกระทำความผิดฐานฉ้อโกง และกฎหมายสงฆ์ที่เกี่ยวข้อง
2. เพื่อศึกษาประมวลกฎหมายอาญา และกฎหมายที่เกี่ยวข้องในเรื่องความผิดฐานฉ้อโกง รวมทั้ง กฎหมายต่างประเทศที่เกี่ยวข้อง
3. เพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบความผิดฐานฉ้อโกงตามประมวลกฎหมายอาญาและกฎหมายที่ เกี่ยวข้องกับพระพุทธบัญญัติปาราชิก สิกขาบทที่ 2
4. เพื่อเสนอแนะแนวทางป้องกันและแก้ไขปัญหาที่เกิดจากพระภิกษุกระทำความผิดฐานฉ้อโกง

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการศึกษาเอกสาร (Documentary Research) จากพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หนังสือวินัยมุข

เล่ม 1 ของสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ประกาศพระราชโองการให้ใช้พุทธศักราช 20 ปี พ.ศ. 2561-2580 พระราชบัญญัติ คณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 ประมวลกฎหมายอาญา ประมวลวิธีพิจารณาความอาญา กฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง วิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้อง เอกสารอิเล็กทรอนิกส์ บทความอิเล็กทรอนิกส์ คำพิพากษาศาลฎีกาหรือคำวินิจฉัยของศาลฎีกา รวมทั้งกฎหมายต่างประเทศที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูล และทำการการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และเปรียบเทียบข้อมูลในเชิงพรรณนา (Descriptive) เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อสรุปและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และวิวัฒนาการของพระพุทธรูปปางลีลาปางที่ 2 กรณีพระภิกษุกระทำความผิดฐานฉ้อโกง และกฎหมายสงฆ์ที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษา พบว่า ต้นบัญญัติปางลีลาปางที่ 2 ว่าด้วยการถือเอาสิ่งของที่เจ้าของไม่ได้ให้ มีมูลเหตุมาจากพระธัมมชโยหรือพระธัมมิกุมการบุตร ได้พูดล่อลวงด้วยข้อความอันเป็นเท็จแก่เจ้าพนักงานรักษาไม้ของหลวงว่า พระเจ้าแผ่นดินได้พระราชทานไม้แก่นแล้ว เป็นเหตุให้เจ้าพนักงานผู้รักษาไม้หลวงหลงเชื่อ จึงได้มอบไม้แก่นแก่พระธัมมชโยไป เมื่อความทราบถึงพระสัมาสัมพุทธเจ้า ทรงประชุมสงฆ์บัญญัติสิกขาบท ครั้นนั้น พระผู้มีพระภาครับสั่งให้ประชุมสงฆ์เพราะเรื่องนี้เป็นต้นเหตุ ทรงสอบถามท่านพระธัมมิกุมการบุตรว่า ธัมมชโย ทราบว่าเธอขโมยไม้หลวงจริงหรือ พระธัมมิกุมการบุตรทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า พระผู้มีพระภาค ทรงดำหนิตานพระธัมมิกุมการบุตร โดยประการต่างๆ แล้วได้ตรัสโทษแห่งความเป็นคนเลี้ยยาก ความเป็นคนบำรุงยาก ความเป็นคนมักมาก ความเป็นคนไม่สันโดษ ความคลุกคลีความเกียจคร้าน และตรัสคุณแห่งความเป็นคนเลี้ยง่าย บำรุงง่าย มักน้อย สันโดษ ความขัดเกลา กำจัด อากาโรที่นำเลื่อมใส การไม่สะสม การปรารภความเพียร คุณแห่งการปรารภความเพียร แล้วทรงพระบัญญัติสิกขาบทว่า “ก็ภิกษุใด ถือเอาทรัพย์ที่เจ้าของมิได้ให้โดยส่วนแห่งจิตคิดจะลัก มีมูลค่าเท่ากับอัตราโทษที่พระราชทานทั้งหลายจับใจได้แล้วประหารบ้าง จองจำบ้าง เนรเทศบ้าง บริภาษว่า เจ้าเป็นโจร เจ้าเป็นคนพาล เจ้าเป็นคนหลง เจ้าเป็นขโมย ดังนี้เพราะถือเอาทรัพย์ที่เจ้าของมิได้ให้เช่นใด ภิกษุผู้ถือเอาทรัพย์ที่เจ้าของมิได้ให้เช่นนั้น แม้ภิกษุนี้เป็นปาราชิก หาสังวาสมิได้” (วิมพา. (ไทย) 1/89/75-78)

นอกจากนี้ยังพบว่า มีปรากฏในบทภาษณีย์ มาติกา หมายถึง แม่บทเป็นหัวข้อใหญ่ซึ่งเป็นต้นแบบสำหรับนำไปขยายความสรุปเป็นสิกขาบทบัญญัติพระวินัยเป็นอาบัตินั้นๆ ได้แก่ ทรัพย์ที่อยู่ในแผ่นดิน ทรัพย์ที่อยู่บนบก ทรัพย์ที่อยู่ในอากาศ ทรัพย์ที่อยู่ในที่แจ้ง ทรัพย์ที่อยู่ในน้ำ ทรัพย์ที่อยู่ในเรือ ทรัพย์ที่อยู่ในยาน ทรัพย์ที่นำติดตัวไปได้ ทรัพย์ที่อยู่ในสวน ทรัพย์ที่อยู่ในวัด ทรัพย์ที่อยู่ในนา ทรัพย์ที่อยู่ในพื้นที่ ทรัพย์ที่อยู่ในหมู่บ้าน ทรัพย์ที่อยู่ในป่า น้ำ ไม้ชำระฟัน ต้นไม้เจ้าป่า ทรัพย์ที่มีผู้นำไป ทรัพย์ที่เขาฝากไว้ ด้านภาษี สัตว์มีชีวิต สัตว์ไม่มีเท้า สัตว์ 2 เท้า สัตว์ 4 เท้า สัตว์มีเท้ามาก ภิกษุผู้สั่ง ภิกษุผู้รับของฝาก การชักชวนกันไปลัก การนัดหมาย การทำนิมิตทรัพย์ที่อยู่ในแผ่นดิน ที่ชื่อว่า ทรัพย์ที่อยู่ในแผ่นดิน ได้แก่ ทรัพย์ที่ฝังกลบไว้ในแผ่นดิน ภิกษุผู้โดยจิตคิดจะลักทรัพย์ที่อยู่ในแผ่นดิน แล้วหาเพื่อนไปด้วย หากอบ หากตะกร้า หรือไปแต่ผู้เดียว ต้องอาบัติทุกกฏ ตัดไม้หรือเถาวัลย์ที่ขึ้นอยู่ที่นี่ ต้องอาบัติทุกกฏ ขุดคุ้ยหรือโกยดินร่วน ต้องอาบัติทุกกฏ จับต้องหม้อทรัพย์ ต้องอาบัติทุกกฏ ทำให้ไหว ต้องอาบัติทุกกฏ ทำให้เคลื่อนที่ ต้องอาบัติปาราชิก (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตโต), 2560)

ปัจจุบันมีกฎหมายหลักที่ใช้ควบคุมพระภิกษุสงฆ์ คือ พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 เกี่ยวกับพระภิกษุกระทำความผิดพระธรรมวินัยและกฎหมายอาญา ตามมาตรา 25 ให้อำนาจมหาเถรสมาคมในการตรากฎเถรสมาคม ออกข้อบังคับ วางระเบียบ ออกคำสั่ง มีมติหรือออกประกาศโดยไม่ขัดแย้งกับกฎหมายและพระธรรมวินัย และมอบให้พระภิกษุใดหรือคณะกรรมการ หรือคณะอนุกรรมการเป็นผู้ใช้อำนาจหน้าที่นิคหกรรม ในมาตรา 26 - มาตรา 27 ได้กล่าวถึงลักษณะของความผิด และในมาตรา 28 - มาตรา 44 ได้กล่าวถึงโทษที่จะลงแก่พระภิกษุที่กระทำความผิด และการลงนิคหกรรมแก่พระภิกษุ (กรมการศาสนา, 2553)

2. ผลการศึกษาประมวลกฎหมายอาญา และกฎหมายที่เกี่ยวข้องในเรื่องความผิดฐานฉ้อโกง รวมทั้งกฎหมายต่างประเทศที่เกี่ยวข้อง

2.1 ประมวลกฎหมายในเรื่องความผิดฐานฉ้อโกงอาญาของไทย

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 341 บัญญัติว่า “ผู้ใดโดยทุจริต หลอกลวงผู้อื่นด้วยการแสดงข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อความจริงซึ่งควรบอกให้แจ้งและโดยการหลอกลวงดังว่านั้น ได้ไปซึ่งทรัพย์สินของผู้ถูกหลอกลวง หรือบุคคลที่สามหรือทำให้ผู้ถูกหลอกลวงหรือบุคคลที่สามทำ ถอน ทำลายเอกสารสิทธิ ผู้นั้นกระทำความผิดฐานฉ้อโกง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี ปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ” ซึ่งการกระทำความผิดฐานฉ้อโกง ได้แก่ การกระทำโดยมีเจตนาทุจริตในการหลอกลวงผู้อื่นด้วยการทำให้เข้าใจผิด ซึ่งอาจทำโดยวิธีการแสดงข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อความจริงซึ่งควรบอกให้แจ้งเมื่อตนมีหน้าที่ต้องเปิดเผยเพื่อไม่ให้ผู้อื่นหลงผิดไปโดยการหลอกลวงนั้นเป็นเหตุให้ ได้ไปซึ่งทรัพย์สินด้วยความยินยอมจากผู้ถูกหลอกลวงหรือบุคคลที่สาม ทั้งนี้ ทรัพย์สินที่ได้ไปจากการหลอกลวงหมายถึงความถึงวัตถุที่มีรูปร่างและไม่มีรูปร่างที่อาจมีราคา และอาจถือเอาได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 138 ซึ่งรวมถึงสิทธิต่างๆ ด้วย นอกจากนี้ ความผิดฐานฉ้อโกงยังหมายถึงความรวมถึงการทำให้ผู้ถูกหลอกลวงหรือบุคคลที่สามทำ ถอน หรือทำลายเอกสารสิทธิอีกด้วย ทั้งนี้ ความผิดฐานฉ้อโกงเป็นเหตุให้ได้ไปซึ่งทรัพย์สินจากผู้ถูกหลอกลวง หรือบุคคลที่สามทำให้ หรือบุคคลที่สามทำ ถอน หรือทำลายเอกสารสิทธิ ดังนั้นการกระทำความผิดฐานฉ้อโกงจึงเป็นการกระทำที่ต้องการผล กล่าวคือ หากผลเกิดขึ้นตามที่กฎหมายบัญญัติดังกล่าวจึงจะถือเป็นความผิดสำเร็จ แต่หากไม่เกิดผลนั้น ผู้กระทำจะมีความผิดเพียงฐานพยายามกระทำความผิดฐานฉ้อโกงเท่านั้น เช่น มีการหลอกลวงให้ส่งมอบทรัพย์สินให้แก่ตนเอง แต่เจ้าทรัพย์สินรู้ทันจึงไม่ได้ให้ทรัพย์สินนั้นไป เป็นเพียงความผิดฐานพยายามฉ้อโกง (บุญร่วม เทียมจันทร์ และศรีัญญา วิชาวรรณ, 2562)

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 342 เหตุแห่งการเพิ่มโทษในความผิดฐานฉ้อโกง มี 2 กรณี คือ (1) การกระทำความผิดฐานฉ้อโกงโดยแสดงตนเป็นคนอื่น คือ การแสดงให้ผู้ถูกหลอกลวงหลงเชื่อโดยมุ่งหมายถึงการแสดงตัวให้เขาหลงเชื่อว่าเป็นคนอื่นซึ่งไม่ใช่ตัวของตัวเอง (2) การกระทำความผิดฐานฉ้อโกงโดยอาศัยความเบาปัญญาของผู้ถูกหลอกลวงซึ่งเป็นเด็ก หรืออาศัยความอ่อนแอแห่งจิตของผู้ถูกหลอกลวง กรณีที่ผู้กระทำจะต้องรับโทษหนักขึ้นตามมาตรา 342 (2) นั้น ต้องปรากฏว่าผู้กระทำได้รู้ข้อเท็จจริงตามมาตรา 62 บรรทัดท้าย กล่าวคือ ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดฐานฉ้อโกงต้องรับโทษหนักขึ้นอันเป็นเหตุเพิ่มโทษตามมาตรา 342 (2) ผู้กระทำต้องรู้ข้อเท็จจริงว่าผู้ถูกหลอกลวงเป็นเด็กหรือมีความอ่อนแอแห่งจิต คือ เด็ก หมายถึง บุคคลที่มีอายุไม่เกิน 15 ปีซึ่งมีความเบาปัญญาเพราะความรู้เท่าถึงการอันเป็นสภาพธรรมชาติของเด็กทั่วไป มิใช่ว่าเด็กนั้นจะต้องโง่กว่าเด็กปกติในระดับอายุเดียวกัน และความอ่อนแอแห่งจิตของผู้ถูกหลอกลวง บุคคลที่ไม่ถึงกับต้องวิกลจริต แต่หมายถึงความถึงผู้ที่มีภาวะแห่งจิตต่ำกว่าปกติและถูกหลอกลวงเพราะความอ่อนแอแห่งจิต

นั้น เช่น คนชรา คนป่วย คนวิกลจริต คนสติ ไม่ปกติซึ่งหลงใหลหรือเชื่อคนง่ายกว่าธรรมดา เป็นต้น (บุญร่วม เทียมจันทร์ และศรีัญญา วิชาธรรม, 2562)

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 343 ความผิดฐานฉ้อโกงประชาชน ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 343 บัญญัติไว้ว่า ถ้าการกระทำความผิดตาม มาตรา 341 ได้กระทำให้การแสดงความอันเป็นเท็จ ต่อประชาชน หรือด้วยการปกปิดความจริงซึ่งควรบอกให้แจ้งแก่ประชาชน ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ถ้าการกระทำความผิดดังกล่าวในวรรคแรก ต้องด้วยลักษณะดังกล่าวในมาตรา 342 อนุมาตราหนึ่งอนุมาตราใดด้วย ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หกเดือนถึงเจ็ดปี และปรับตั้งแต่หนึ่งหมื่นบาทถึงหนึ่งแสนสี่หมื่นบาท ความผิดฐานฉ้อโกงประชาชนตามมาตรา 343 วรรคหนึ่ง คือการที่ผู้กระทำความผิดหลอกลวงผู้อื่นโดยมีเจตนาทุจริตด้วยการแสดงความอันเป็นเท็จแก่ประชาชน หรือด้วยการปกปิดความจริงซึ่งควรบอกให้แจ้งแก่ประชาชนและได้ไปซึ่งทรัพย์สินของผู้ถูกลอกลวง หรือบุคคลที่สาม หรือทำให้ผู้ถูกลอกลวงหรือบุคคลที่สามทำ ถอน ทำลายเอกสารสิทธิเพราะหลงเชื่อในเหตุที่หลอกลวงนั้น ซึ่งการแสดงความอันเป็นเท็จต่อประชาชนถือเอาเจตนาแสดงความอันเป็นเท็จแก่ประชาชน ซึ่งเป็นบุคคลทั่ว ๆ ไปเป็นสำคัญ โดยไม่จำกัดว่าเป็นใคร เหตุเพิ่มโทษในความผิดฐานฉ้อโกงประชาชนตามมาตรา 343 วรรคสอง เป็นกรณีที่มีการกระทำความผิดฐานฉ้อโกงประชาชนที่ต้องด้วยลักษณะตามมาตรา 342 กล่าวคือ ผู้กระทำได้แสดงตนเป็นคนอื่นหรืออาศัยความเบาปัญญาของผู้ถูกลอกลวงซึ่งเป็นเด็กหรืออาศัยความอ่อนแอแห่งจิตของผู้ถูกลอกลวง ผู้กระทำความผิดต้องรับโทษหนักขึ้นตามมาตรา 343 วรรคสอง (บุญร่วม เทียมจันทร์ และศรีัญญา วิชาธรรม, 2562)

2.2 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับความผิดฐานฉ้อโกงของต่างประเทศ

กฎหมายของสหราชอาณาจักร ในมาตรา 2-4 มุ่งประกอบความผิดภายในเหมือนกับประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 341 ของไทย แต่ต้องประกอบความผิดภายในของกฎหมายของสหราชอาณาจักรให้ความคุ้มครองผู้เสียหายมากกว่าประมวลกฎหมายอาญาของไทย กล่าวคือ การที่มีเจตนาเพื่อให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์ที่เพิ่มขึ้นสำหรับตนเองหรือผู้อื่น หรือเพื่อเป็นเหตุให้ผู้อื่นเกิดความเสียหายหรือตกอยู่ในภาวะเสี่ยงที่จะเกิดความเสียหายขึ้นนั้น ไม่ต้องพิสูจน์ว่าความเสียหายนั้นได้เกิดขึ้นหรือมีผู้เสียหายได้รับผลร้ายจากการกระทำนั้น หรือไม่เพียงแต่ตกอยู่ในภาวะเสี่ยงที่จะเกิดความเสียหายก็เพียงพอแล้วในองค์ประกอบความผิด ส่วนองค์ประกอบภายนอก ประมวลกฎหมายอาญาของไทยมีความครอบคลุมถึงบุคคลที่ 3 ผู้ได้รับความเสียหายจากการหลอกลวงด้วย และมีการเพิ่มโทษแก่บุคคลผู้กระทำความผิดตามมาตรา 341 และมาตรา 342 และมาตรา 343 วรรคสอง ให้หนักขึ้นแก่ผู้กระทำการหลอกลวง (ภาวิณี นครพัฒน์, 2560)

กฎหมายของเยอรมัน ได้บัญญัติความผิดฐานฉ้อโกงไว้ในมาตรา 263 ความว่า “ผู้ใดโดยเจตนาพิเศษ ให้ได้มาซึ่งประโยชน์ในทางทรัพย์สินอันมิชอบด้วยกฎหมายเพื่อตนเองหรือบุคคลที่สาม ทำให้ทรัพย์สินของบุคคลอื่นเสียหายด้วยการหลอกลวงผู้อื่นด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือเปลี่ยนแปลงแก้ไข หรือปกปิดข้อความจริงที่ควรบอกแจ้ง ต้องระวางโทษ จำคุกไม่เกิน 5 ปี หรือโทษปรับ” เมื่อพิจารณาถึงองค์ประกอบภายในของความผิดฐานฉ้อโกงของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี กับองค์ประกอบภายในความผิดฐานฉ้อโกงในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 341 ของไทย มีความคล้ายคลึงหรือใกล้เคียงกันอย่างมาก คือมุ่งพิจารณาที่เจตนาธรรมดาและเจตนาโดยทุจริต (เฉลิมพล ช่อโพธิ์ทอง, 2538)

กฎหมายของสาธารณรัฐฝรั่งเศส ที่แตกต่างจากความผิดฐานฉ้อโกงของไทย คือ มีการบัญญัติโทษเป็นโทษปรับแบบ Day fine ไว้ใน มาตรา 131 - 5 ซึ่งบัญญัติให้มีการคำนวณค่าปรับจะต้องคำนึงถึงรายได้และภาระค่าใช้จ่ายของผู้กระทำความผิดเป็นหลัก โดยมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญเพื่อเป็นหลักในการประกัน

ความเสมอภาคทางกฎหมายในการบังคับโทษทางทรัพย์สินของผู้กระทำความผิด โดยการคำนวณเบี้ยปรับหรือโทษปรับให้สอดคล้องและเหมาะสมกับความสามารถในการชำระค่าปรับของผู้กระทำความผิด รูปแบบของโทษปรับของสาธารณรัฐฝรั่งเศสนั้น การกำหนดรูปแบบจะพิจารณาจากรายได้ที่เกี่ยวข้องทั้งหมดของผู้กระทำความผิด (คณพล จันทร์หอม, 2561)

3. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความผิดฐานฉ้อโกงตามประมวลกฎหมายอาญาและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธบัญญัติปาราชิก สิกขาบทที่ 2

การวิเคราะห์เปรียบเทียบความผิดฐานฉ้อโกงตามประมวลกฎหมายอาญาและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธบัญญัติปาราชิก สิกขาบทที่ 2 แสดงดังตารางที่ 1 และ 2

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบองค์ประกอบความผิดฐานฉ้อโกง ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 341 กับพระพุทธบัญญัติหุติยปาราชิก

องค์ประกอบความผิดฐานฉ้อโกง มาตรา 341	องค์ประกอบความผิดหุติยปาราชิก
1. ผู้ใดหลอกลวงผู้อื่นด้วยการแสดงข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อความจริงซึ่งควรบอกให้แจ้ง	1. เป็นการหลอกลวงเป็นการเฉพาะเจาะจงตัวบุคคล คือ พระธัญญุมภการบุตร ได้กล่าวหลอกลวงเจ้าพนักงานป่าไม้ของพระเจ้าพิมพิสาร ถือเป็นความผิดฐานฉ้อโกงตามมาตรา 341
2. โดยการหลอกลวงดังว่านั้น 2.1 ได้ไปซึ่งทรัพย์สินจากผู้ถูกหลอกลวงหรือบุคคลที่สาม หรือ 2.2 ทำให้ผู้ถูกหลอกลวงหรือบุคคลที่สาม ทำ ถอน หรือทำลายเอกสารสิทธิ	2. ผลจากที่พระธัญญุมภการบุตรได้กล่าวหลอกลวงเช่นนั้น ทำให้เจ้าพนักงานป่าไม้หลงเชื่อ และยินยอมอนุญาตให้พระธัญญุมภการบุตร ขนเอาไม้เหล่านั้นเป็นท่อนน้อยท่อนใหญ่บรรทุกเกวียนไปทำกุฎไม้ ถือเป็นองค์ประกอบความผิดฐานฉ้อโกงตามมาตรา 341
3. โดยทุจริต (เจตนาพิเศษ)	3. การที่พระธัญญุมภการบุตรมีเจตนาโดยทุจริตจึงได้กล่าวหลอกลวงไป ชื่อว่า ภิกษุมิถิยจิตคิดจะลักหรือได้ทรัพย์สินคือไม้ นั้นไป ดังนั้น การกระทำของพระธัญญุมภการบุตร จึงครบองค์ประกอบความผิดฐานฉ้อโกงตามมาตรา 341
4. ไม่มีการกำหนดมูลค่าความเสียหาย	4. กำหนดมูลค่าความเสียหายไว้ว่า 4.1 ราคา 5 มาสก ขึ้นไป เป็นอาบัติปาราชิก 4.2 ราคา 1 มาสก แต่ไม่ถึง 5 มาสก เป็นอาบัติทุกกฏ

ตารางที่ 2 แสดงการเปรียบเทียบความผิดฐานฉ้อโกง มาตรา 343 กับอนุพระพุทธบัญญัติหุติยปาราชิก

องค์ประกอบความผิดฐานฉ้อโกง มาตรา 343	องค์ประกอบความผิดหุติยปาราชิก
1. การกระทำ อาศัยพื้นฐานจากมาตรา 341	1. การกระทำ อาศัยพื้นฐานมาจากต้นบัญญัติ
2. กรรมของการกระทำ มีความแตกต่างจากมาตรา 341 อย่างชัดเจน คือ ต้องเป็นประชาชนเท่านั้น ไม่เป็นการเฉพาะเจาะจง	2. ตามอนุบัญญัติและบทกานี มาติกา กล่าวไว้ว่า ทรัพย์สินที่อยู่ในแผ่นดิน อยู่บนบก อยู่ในอากาศ อยู่ในที่แจ้ง อยู่ในน้ำ อยู่ในเรือ อยู่ในยาน ที่นำติดตัวไปได้ อยู่ในสวน อยู่ในวัด อยู่ในนา อยู่ในหมู่บ้าน อยู่ในป่า

องค์ประกอบความผิดฐานฉ้อโกง มาตรา 343	องค์ประกอบความผิดทุจริตอาชญากรรม
	... ก็เข้าองค์ประกอบอาชญากรรม ลักขณบทที่ 2 และเป็นทรัพย์สินของบุคคลที่ไม่ได้เป็นการเฉพาะเจาะจง เช่นเดียวกับมาตรา 343
3. ความเสียหายในทางทรัพย์สินจะต้องมีขึ้นและต้องเป็นผลโดยตรงจากการหลอกลวงโดยเป็นไปตามหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล	3. เพราะความเสียหายมีผลต่อความเลื่อมใสศรัทธาต่อบุคคลที่ยังมิได้เลื่อมใส มีผลต่อบุคคลที่เลื่อมใสแล้วกลับเลื่อมใสความเลื่อมใส จึงมีผลเป็นวงกว้าง เช่นเดียวกับมาตรา 343
4. ความผิดตามมาตรา 343 ไม่เป็นความผิดอันยอมความได้	4. ผลของการกระทำ ราคา 5 มาสก์ขึ้นไป มีผลให้พ้นจากความเป็นภิกษุโดยอัตโนมัติ จึงเป็นความผิดที่ยอมความมิได้ เช่นเดียวกับมาตรา 343
5. ไม่มีการกำหนดมูลค่าความเสียหาย เช่นเดียวกับมาตรา 341	5. กำหนดมูลค่าความเสียหายไว้ว่า 5.1 ราคา 5 มาสก์ ขึ้นไป เป็นอาบัติอาชญากรรม 5.2 ราคา 1 มาสก์ แต่ไม่ถึง 5 มาสก์ เป็นอาบัติทุกกฎ
6. โดยทุจริต (เจตนาพิเศษ)	6. มีโดยเจตนาจะลัก คือโดยทุจริต

4. แนวทางป้องกันและแก้ไขปัญหที่เกิดจากพระภิกษุกระทำความผิดฐานฉ้อโกง ดังต่อไปนี้

4.1 โทษที่จะนำมาใช้แก่ผู้ซึ่งปลอมตัวเป็นพระภิกษุหรือตัวพระภิกษุ นอกจากโทษทางพระธรรมวินัยต่อพระภิกษุแล้ว ก็ควรจะได้รับโทษทางอาญาในความผิดฐานฉ้อโกง โดยแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติมาตรา 341 วรรคสอง แห่งประมวลกฎหมายอาญา เป็นดังนี้ “ถ้าการกระทำความผิดในวรรคแรก ผู้กระทำความปลอมตัวเป็นพระภิกษุหรือผู้กระทำให้เป็นพระภิกษุ ผู้กระทำความต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หกเดือนถึงเจ็ดปี และปรับตั้งแต่หนึ่งหมื่นบาทถึงหนึ่งแสนสี่หมื่นบาท”

4.2 โทษที่จะนำมาใช้แก่ผู้ซึ่งปลอมตัวเป็นพระภิกษุ หรือตัวพระภิกษุ นอกจากโทษตามพระธรรมวินัยต่อพระภิกษุแล้ว ก็ควรจะได้รับโทษทางอาญาในความผิดฐานฉ้อโกงประชาชน โดยแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติมาตรา 343 วรรคสาม แห่งประมวลกฎหมายอาญา เป็นดังนี้ “ถ้าการกระทำความผิดดังกล่าวในวรรคแรก ผู้กระทำความปลอมตัวเป็นพระภิกษุ หรือผู้กระทำให้เป็นพระภิกษุ ผู้กระทำความต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หกเดือนถึงสิบปี และปรับตั้งแต่หนึ่งหมื่นบาทถึงสองแสนบาท”

4.3 กรณีที่การกระทำความผิดฐานฉ้อโกง ตามข้อ (1) และข้อ (2) ข้างต้น มีผู้อื่นร่วมกระทำความผิดร่วมกับผู้ปลอมตัวเป็นพระภิกษุ หรือผู้กระทำให้เป็นพระภิกษุ ไม่ว่าจะเป็นไวยาวัจกร มัคทายก ลูกศิษย์ หรือคณะกรรมการวัดก็ตาม บุคคลดังกล่าวนี้ก็ต้องรับผิดฐานตัวการ ผู้ใช้ หรือผู้สนับสนุน เพิ่มขึ้นตามระวางโทษที่ได้เสนอแนะให้ทำการปรับปรุงตามข้อ (1) และข้อ (2) ด้วย

4.4 นอกจากการปรับปรุงเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 341 และมาตรา 343 ตามข้อ (1) และข้อ (2) ข้างต้นแล้วนั้นเพื่อเป็นการป้องปรามมิให้ผู้ซึ่งปลอมตัวเป็นพระภิกษุ หรือตัวพระภิกษุเอง ใช้ฐานะความเป็นพระภิกษุโดยทุจริตหลอกลวงวัดหรือบุคคลภายนอก เพื่อให้ได้ไปซึ่งทรัพย์สินจากวัด ผู้ถูกหลอกลวง หรือบุคคลที่สาม เจ้าอาวาสทุกวัดควรให้ความสำคัญและเข้มงวดในการตรวจสอบกิจกรรมของวัดที่เกี่ยวข้องกับเงิน ตามกฎกระทรวงฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2511) ออกตามความในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.

2505 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 ทั้งนี้ เจ้าอาวาสทุกวัดควรทำสำเนาการส่งเอกสารรายงานบัญชีรายรับ รายจ่ายของวัด ไว้เป็นหลักฐานทุกครั้งด้วย

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพบผลการวิจัยที่นำมาอภิปรายผลการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. การศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และวิวัฒนาการของพระพุทธรูปัญญัติปาราชิกสิกขาบทที่ 2 กรณีพระภิกษุกระทำความผิดฐานฉ้อโกง และกฎหมายสงฆ์ที่เกี่ยวข้อง พบว่า ต้นบัญญัติปาราชิกสิกขาบทที่ 2 มีมูลเหตุมาจาก พระธัญมุกตบวรบุตร พุทธหลวงด้วยข้อความอันเป็นเท็จแก่เจ้าพนักงานรักษาไม้ของหลวงว่าพระเจ้าแผ่นดินได้พระราชทานไม้แก่นแล้ว เป็นเหตุให้เจ้าพนักงานผู้รักษาไม้หลวงหลงเชื่อจึงได้มอบไม้แก่นแก่พระธัญมุกตบวรบุตร และปรากฏในบทภาษานี้ มาติกา ที่ขยายความถึงทรัพย์สินในแผ่นดิน ในปัจจุบันมีกฎหมายหลักที่ใช้ควบคุมพระสงฆ์คือ พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 มาตรา 25 ให้อำนาจมหาเถรสมาคมในการตรากฎเถรสมาคม ออกข้อบังคับ วางระเบียบ ออกคำสั่ง มีมติหรือออกประกาศโดยไม่ขัดแย้งกับกฎหมายและพระธรรมวินัย และมอบให้พระภิกษุใดหรือคณะกรรมการหรือคณะอนุกรรมการเป็นผู้ใช้อำนาจหน้าที่นี้คหกรรม สอดคล้องกับการวิจัยของสมพรนุช ต้นศรีสุข (2565) ที่ผลการวิจัยพบว่า เจตนารมณ์ของการบัญญัติสิกขาบทแสดงให้เห็นว่า พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติสิกขาบทเพื่อให้เกิดประโยชน์สอดคล้องสัมพันธ์กับชีวิตความเป็นอยู่ของพระภิกษุในสังคมหนึ่งๆ การเพิ่มเติมตลอดจนการแก้ไขสิกขาบทและระเบียบปฏิบัติต่างๆ ที่เกิดขึ้นในระหว่างที่พระพุทธเจ้าทรงมีพระชนม์ชีพสะท้อนความต้องการของพระองค์ให้สิกขาบทต่างๆ ที่ทรงบัญญัติขึ้นมีความทันสมัย สอดคล้องกับสังคมมากที่สุด

2. การศึกษาประมวลกฎหมายอาญาและกฎหมายที่เกี่ยวข้องในเรื่องความผิดฐานฉ้อโกง รวมทั้งกฎหมายต่างประเทศที่เกี่ยวข้อง พบว่า ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 341 มาตรา 342 เหตุแห่งการเพิ่มโทษในความผิดฐานฉ้อโกง และ มาตรา 343 ความผิดฐานฉ้อโกงประชาชน มีความคล้ายและแตกต่างกันบางประการ กล่าวคือ กฎหมายที่เกี่ยวข้องในเรื่องความผิดฐานฉ้อโกงของของสหราชอาณาจักร แตกต่างกับประมวลกฎหมายอาญาของไทยที่ครอบคลุมถึงบุคคลที่ 3 ที่ได้รับความเสียหาย และมีการเพิ่มโทษแก่บุคคลผู้กระทำความผิดตามมาตรา 341 และมาตรา 342 และมาตรา 343 วรยศสองให้หนักขึ้นด้วย กฎหมายของเยอรมัน มีองค์ประกอบภายในของความผิดฐานฉ้อโกงใกล้เคียงกับประมวลกฎหมายอาญาของไทย มาตรา 341 คือมุ่งพิจารณาที่เจตนาธรรมดาและเจตนาโดยทุจริต และกฎหมายของฝรั่งเศส มีความแตกต่างจากความผิดฐานฉ้อโกงของไทย คือ มีการบัญญัติโทษเป็นโทษปรับ และจะคำนึงถึงรายได้และภาระค่าใช้จ่ายของผู้กระทำความผิดเป็นหลัก สอดคล้องกับนิติพร มีไพฑูรย์ และคณะ (2564) ที่กล่าวว่า การกำหนดความผิดฉ้อโกงแต่ละประเทศ แม้จะมีองค์ประกอบพื้นฐานที่คล้ายกันแต่ลักษณะของทรัพย์สินที่ฉ้อโกงหรือมูลค่าของทรัพย์สินที่กำหนดในแต่ละประเทศ มีความแตกต่างกันอันนำไปสู่การกำหนดอัตราโทษของความผิดในแต่ละกรณีที่แตกต่างกัน นอกจากนี้ผู้กระทำจะต้องมีเจตนาและพฤติการณ์ในการกระทำความผิดแล้วสิ่งที่คุณกระทำจะต้องมี คือ เจตนาพิเศษ หรือเรียกว่าเจตนาทุจริต เพื่อแสวงหาประโยชน์อันมิควรได้โดยชอบด้วยกฎหมายสำหรับตนเองหรือผู้อื่น ซึ่งความผิดฉ้อโกงทุกประเทศต่างก็ได้บัญญัติถึงองค์ประกอบในส่วนนี้ของเจตนาทุจริตเอาไว้ ส่วนการกำหนดอัตราโทษจำคุกของเยอรมนีและสาธารณรัฐฝรั่งเศส ให้ความสำคัญต่อมูลค่าของทรัพย์สินและผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ จึงมีการกำหนดอัตราโทษจำคุกที่สูงกว่าโทษจำคุกของประเทศไทย ส่วนโทษปรับทุกประเทศมีการกำหนดโทษปรับในความผิดฉ้อโกงเหมือนกัน แตกต่างกันที่ระวางโทษ และวิธีการใช้โทษปรับ

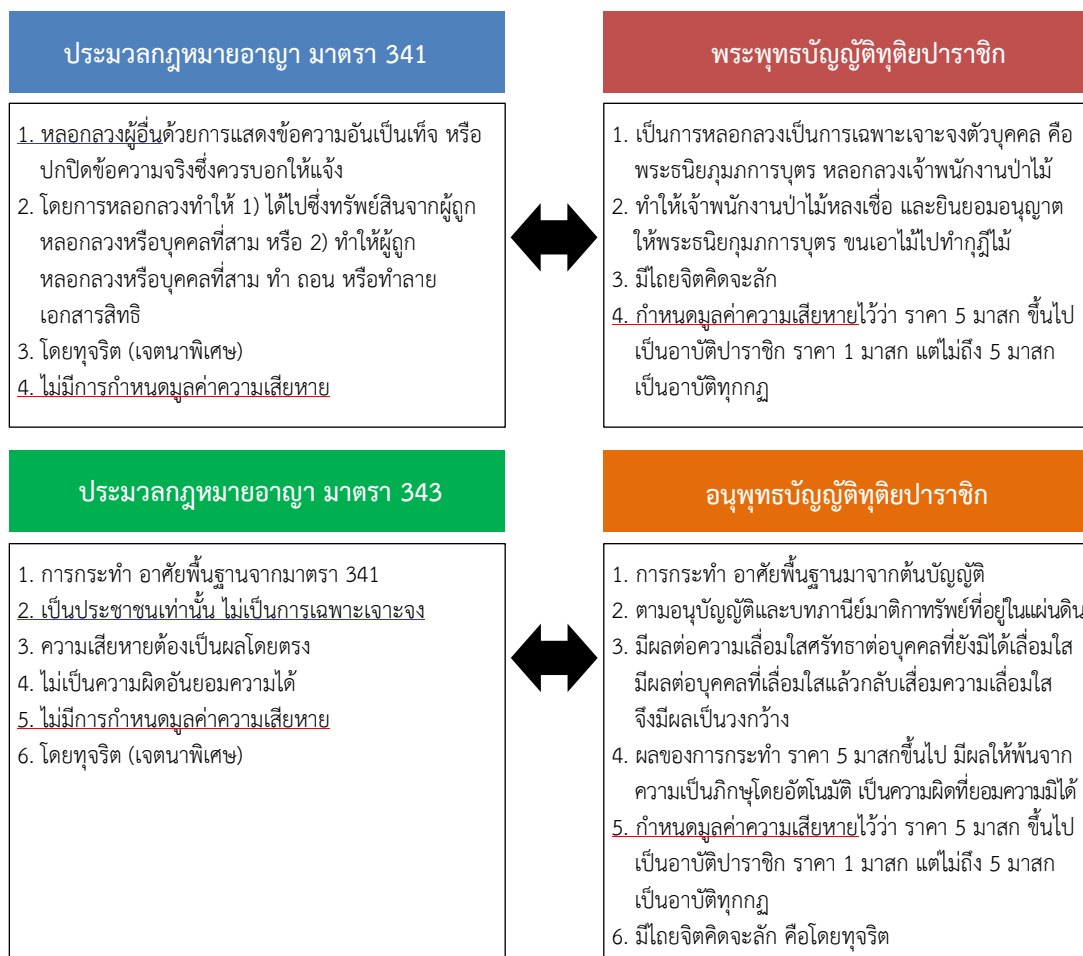
3. การวิเคราะห์เปรียบเทียบความผิดฐานฉ้อโกงตามประมวลกฎหมายอาญาและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธบัญญัติปาราชิก สิกขาบทที่ 2 องค์ประกอบความผิดฐานฉ้อโกง มาตรา 341 และ มาตรา 343 มีความสอดคล้องกับองค์ประกอบความผิดในพระพุทธบัญญัติปาราชิก ยกเว้น เรื่องการกำหนดมูลค่าความเสียหาย กล่าวคือ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 341 และ มาตรา 343 ไม่มีการกำหนดมูลค่าความเสียหายไว้ ส่วนในพระพุทธบัญญัติปาราชิก มีการกำหนดมูลค่าความเสียหายไว้ว่า ราคา 5 มาสก ขึ้นไป เป็นอาบัติปาราชิก และ ราคา 1 มาสก แต่ไม่ถึง 5 มาสก เป็นอาบัติทุกกฏ อีกประการหนึ่งที่มีความแตกต่างกัน คือ เรื่องการยอมความ กล่าวคือ ความผิดฐานฉ้อโกงตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 341 สามารถยอมความได้ แต่หากเป็นความผิดฐานฉ้อโกงใน มาตรา 343 อันเป็นความผิดฐานฉ้อโกงประชาชนจะไม่สามารถยอมความได้ ส่วนในพระพุทธบัญญัติทุติยปาราชิก และอนุพระพุทธบัญญัติทุติยปาราชิก บัญญัติให้ภิกษุต้องอาบัติปาราชิก หรืออาบัติทุกกฏ ตามมูลค่าความเสียหาย สอดคล้องกับการวิจัยของนิรชา บุญอภัย (2561) ที่สรุปผลการวิจัยว่า ความผิดฐานฉ้อโกงตามประมวลกฎหมายอาญานั้น เป็นการก่ออาชญากรรมในด้านทรัพย์สินที่เกิดขึ้นเป็นจำนวนมากและมีผลกระทบต่อประชาชน เป็นอาชญากรรมประเภทหนึ่งที่เป็นการหลอกลวงให้หลงเชื่อ โดยไม่มีการขู่เข็ญ ประทุษร้ายหรือทำให้กลัว เป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาเกี่ยวกับทรัพย์สิน ในลักษณะ 12 หมวด 3 ตั้งแต่มาตรา 341-348 ซึ่งประกอบด้วย 6 ฐานความผิดด้วยกัน โดยเป็นความผิดที่ยอมความได้ ยกเว้นมาตรา 343 เรื่องฉ้อโกงประชาชนที่ไม่สามารถยอมความได้

4. การเสนอแนะแนวทางป้องกันและแก้ไขปัญหาที่เกิดจากพระภิกษุกระทำความผิดฐานฉ้อโกง เสนอว่า โทษที่จะนำมาใช้แก่ผู้ซึ่งปลอมตัวเป็นพระภิกษุหรือตัวพระภิกษุ นอกจากโทษทางพระธรรมวินัยต่อพระภิกษุแล้ว ก็ควรจะได้รับโทษทางอาญาในความผิดฐานฉ้อโกง โดยแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติมาตรา 341 วรรคสอง และมาตรา 343 วรรคสาม แห่งประมวลกฎหมายอาญา รวมถึงการกำหนดโทษผู้ร่วมกระทำความผิดร่วมกับผู้ปลอมตัวเป็นพระภิกษุ หรือผู้กระทำให้เป็นพระภิกษุ ไม่ว่าจะเป็นไวยาวัจกร มัคทายก ลูกศิษย์ หรือคณะกรรมการวัดก็ตาม บุคคลดังกล่าวนี้ก็ต้องรับผิดฐานตัวการ ผู้ใช้ หรือผู้สนับสนุนด้วย นอกจากนี้เจ้าอาวาสทุกวัดควรตรวจสอบกิจกรรมของวัดที่เกี่ยวข้องกับเงิน ตามกฎกระทรวงฉบับที่ 2 (พ. ศ. 2511) ออกตามความในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 อย่างเข้มงวด สอดคล้องกับการวิจัยของกฤติน จันทร์สนธิกา (2557) ที่เสนอว่า วัดทุกแห่งควรประชาสัมพันธ์รายงานข้อมูลทางการเงินของวัดให้สาธารณชนได้รับทราบอย่างน้อยปีละหนึ่งครั้ง โดยจัดทำเป็นเอกสารเผยแพร่ประจำปี และปิดประกาศข้อมูลทางการเงินของวัดภายในวัดบริเวณที่เปิดเผยแพร่น้อยวัดละหนึ่งแห่ง กำหนดนโยบายหรือคำสั่งให้สอดคล้องกับบทบัญญัติ ในกฎ กระทรวงฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2511) ออกตามความในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 อย่างเคร่งครัด และจัดรายงานข้อมูลทางการเงินของวัดให้เจ้าคณะผู้ปกครองสงฆ์ตามลำดับชั้นทราบเป็นประจำทุกปี

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยครั้งนี้คือการวิเคราะห์เปรียบเทียบความผิดฐานฉ้อโกงตามประมวลกฎหมายอาญากับพระพุทธบัญญัติปาราชิก สิกขาบทที่ 2 ซึ่งองค์ประกอบความผิดฐานฉ้อโกง มาตรา 341 และ มาตรา 343 มีความสอดคล้องกับองค์ประกอบความผิดในพระพุทธบัญญัติปาราชิก ยกเว้น เรื่องการกำหนดมูลค่าความเสียหาย และเรื่องการยอมความ กล่าวคือ ความผิดฐานฉ้อโกงตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 341 สามารถยอมความได้ แต่หากเป็นความผิดฐานฉ้อโกงใน มาตรา 343 อันเป็นความผิดฐานฉ้อโกงประชาชนจะ

ไม่สามารถยอมความได้ ส่วนในพระพุทธรูปวิสุทธิปาราชิก และอนุพุทธรูปวิสุทธิปาราชิก บัญญัติให้ภิกษุต้องอาบัติปาราชิก หรืออาบัติทุกกฏตามมูลค่าความเสียหาย สรุปลักษณะที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้การวิจัย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้
 - 1.1 มหาเถรสมาคม ควรนำผลการศึกษาในครั้งนี้ไปพิจารณาเพื่อปรับเปลี่ยน ออกข้อบังคับ วาระระเบียบ ออกคำสั่ง มีมติหรือออกประกาศต่างๆ เกี่ยวกับกรณีพระภิกษุกระทำความผิดฐานฉ้อโกง
 - 1.2 เจ้าคณะผู้ปกครองสงฆ์ควรติดตามและกำกับให้วัดที่อยู่ในบังคับบัญชาหรือ อยู่ในเขตการปกครองทำการรายงานข้อมูลทางการเงินของวัดให้ทราบโดยถูกต้องเป็นประจำทุกปี อย่างเคร่งครัด
2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรทำการวิจัยศึกษาเพิ่มเติมในเรื่องความรับผิดชอบทางอาญาและพระธรรมวินัยของพระภิกษุในกรณีที่เกี่ยวข้องกับการนำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ปลอม หรือข้อมูลคอมพิวเตอร์อันเป็นเท็จ เพื่อฉ้อโกงประชาชน

เอกสารอ้างอิง

- กรมการศาสนา. (2553). **หนังสือคู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยพระราชบัญญัติ กฎ ระเบียบ และคำสั่งของคณะสงฆ์**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กรมการศาสนา.
- กรมราชทัณฑ์ กองบริหารการคลัง. (2566). **การลงโทษประหารชีวิต**. แหล่งที่มา http://www.correct.go.th/copbank/page_5.htm สืบค้นเมื่อ 5 พ.ค. 2566.
- กฤติน จันทร์สนธิกา. (2557). **การบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัดในพระพุทธศาสนา: ศึกษาเฉพาะกรณีเงินบริจาค**. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ข่าวไทยรัฐ. (2567). **จำคุก 20 ปี เนรค่า โกงสร้างพระ**. แหล่งที่มา <https://www.thairath.co.th/news/local/bangkok/1351833> สืบค้นเมื่อ 9 ม.ค. 2567.
- ข่าวไทยรัฐ. (2567). **แฉแสบจริง หลวงปู่เนรโตกับพวก มาอยู่พรรษาเดียว ทำวัดสูญเงินก้อนไป 2 แสน**. แหล่งที่มา <https://www.thairath.co.th/news/local/central/1130582> สืบค้นเมื่อ 9 ม.ค. 2567.
- ข่าวไทยรัฐ. (2567). **เหยื่อกว่า 90 ราย แจ้งความเพิ่ม หลวงตาฆาตอง ตุ่นแก้กรรม เสียหายแล้ว 4 ล้าน**. แหล่งที่มา <https://www.thairath.co.th/news/crime/2325547> สืบค้นเมื่อ 9 ม.ค. 2567.
- คณพล จันทรหอม. (2561). **คำอธิบายกฎหมายอาญาภาคความผิด เล่ม 2**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- เฉลิมพล ช่อโพธิ์ทอง. (2538). **ความผิดฐานลักทรัพย์และฉ้อโกง: ศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายอังกฤษ เยอรมัน และไทย**. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- นิติพร มีไพฑูรย์ และคณะ. (2564). **ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับความผิดอาญฐานฉ้อโกง**. วารสารมหาจุฬานาคธรรมศาสตร์. 8(4). 293-304.
- นิรชา บัญอภัย. (2561). **ความผิดฐานฉ้อโกง: ศึกษากรณีการฉ้อโกงการบริหาร**. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- บุญร่วม เทียมจันทร์ และศรีบุญญา วิชาวธรรม. (2562). **ประมวลกฎหมายอาญา**. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ THE LAW GROUP.
- ภาวิณี นครพัฒน์. (2560). **ความผิดฐานฉ้อโกงบริการ**. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตโต). (2560). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์**. พิมพ์ครั้งที่ 32. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส. (2549). **พุทธประวัติ เล่ม 1 (หลักสูตรนักธรรมและธรรมศึกษาชั้นตรี)**. พิมพ์ครั้งที่ 54. นครปฐม: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สมพรนุช ต้นศรีสุข. (2565). **อาบัติลักทรัพย์ในทุติยปาราชิก: การตีความแบบหนึ่ง**. ธรรมธาราวารสารวิชาการทางพระพุทธศาสนา. 8(1). 116-117.

กลยุทธ์การจัดการศึกษาตามหลักสารานีธรรม 6 ของโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
EDUCATIONAL MANAGEMENT STRATEGIES ACCORDING TO SARANIYA
DHAMMA OF THE BUDDHIST SUNDAY SCHOOL OF
MAHACHULALONGKORNRAJAVIDYALAYA UNIVERSITY

^[1]พระมหาศุภชัย ปิยธมมชโย (ติวapie) Phramaha Suphachai Piyadhammajayo (Tivapee)

^[2]สมศักดิ์ บุญปู Somsak Boonpoo ^[3]ระวิง เรืองสังข์ Rawing Ruangsanka

^[1] ^[2] ^[3] มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
Corresponding Author Email: suphachai051217@gmail.com

Article Received: May 08, 2024, Revised: August 19, 2024, Accepted: August 23, 2024.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 2) พัฒนากลยุทธ์การจัดการศึกษาตามหลักสารานีธรรม 6 และ 3) เสนอกลยุทธ์การจัดการศึกษาตามหลักสารานีธรรม 6 ของโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ การวิจัยเชิงปริมาณมีกลุ่มตัวอย่างคือ ผู้บริหาร โรงเรียนสาขา โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จำนวน 179 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามความคิดเห็น ประเมินค่า 5 ระดับ วิเคราะห์ข้อมูลโดยค่าสถิติ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิจัยเชิงคุณภาพใช้การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ 5 คน เครื่องมือที่ใช้คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง และใช้การสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ 10 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้คือ แบบการสนทนากลุ่ม โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ใช้ในการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มคัดเลือกด้วยวิธีเจาะจง และวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับคือ ด้านการบริหาร ด้านนโยบาย ด้านวิชาการ ด้านบุคลากร และด้านการเงิน สภาพที่คาดหวัง ในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับคือ ด้านการบริหาร ด้านนโยบาย ด้านการเงิน ด้านวิชาการ และด้านบุคลากร 2) การพัฒนากลยุทธ์การจัดการศึกษาตามหลักสารานีธรรม 6 มี กลยุทธ์เชิงรุก กลยุทธ์เชิงป้องกัน กลยุทธ์เชิงแก้ไข และกลยุทธ์เชิงรับ 3) กลยุทธ์การจัดการศึกษาตามหลักสารานีธรรม 6 ของโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ประกอบด้วย วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ กลยุทธ์ การขับเคลื่อนกลยุทธ์สู่การปฏิบัติ และเงื่อนไขความสำเร็จ สรุปเป็น “S-IPEP”

คำสำคัญ: กลยุทธ์การจัดการศึกษา, โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์, หลักสารานีธรรม 6

ABSTRACT

The objectives of this research article were to: 1) study the educational management situation of Buddhist Sunday School of Mahachulalongkornrajavidyalaya University, 2) develop educational management strategies based on Buddhist principles at the Sāraṇiya Dhamma, and 3) propose educational management strategies based on Buddhist principles at the Sāraṇiya Dhamma of Buddhist Sunday School of Mahachulalongkornrajavidyalaya University. The mixed research methodology was used in the study consisted of quantitative research and qualitative research. The quantitative research sample was 179 administrators at branch schools and Buddhist Sunday schools of Mahachulalongkornrajavidyalaya University. The tool used in this study was an opinion questionnaire to evaluate 5 levels, data were analyzed by statistical, including percentage, mean, and standard deviation. Qualitative research used semi-structured interview with 5 experts, and used group discussion format with 10 key informants, interviews and focus groups were selected using a purposive method, data were analyzed by content analysis. The research results found that: 1) Educational management situation of Mahachulalongkornrajavidyalaya University, overall and each aspect were at a high level; Administration, Policy, Academics, Personnel, and Finance, respectively and in terms of expected condition, overall and each aspect were at a high level; Administration, Policy, Finance, Academics, and Personnel, 2) Develop educational management strategies based on Buddhist principles at the Sāraṇiya Dhamma, with Maxi-Maxi Strategies (SO Strategy), Maxi-Mini Strategies (ST Strategy), Mini-Maxi Strategies (WO Strategy), and Mini-Mini Strategies (WT Strategy), and 3) Educational management strategies based on Buddhist principles at the Sāraṇiya Dhamma of Buddhist Sunday School of Mahachulalongkornrajavidyalaya University consisted of Vision, Mission, Goals, Strategy, Driving strategy into practice, and Success conditions which could summarized as “S-IPEP”.

Keywords: Educational Management Strategies, The Buddhist Sunday School, Sāraṇiya Dhamma

บทนำ

การจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้บัญญัติให้วัดมีสิทธิและหน้าที่ในการจัดการศึกษา รัฐบาลควรจัดให้วัดเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ของชุมชน เพราะการเรียนรู้ทางศาสนาถือเป็นกระบวนการสำคัญที่จะนำไปสู่การพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ และวัดเป็นสถาบันทางสังคมมีบทบาทในการจัดการศึกษาให้กับประชาชนมาหลายยุคหลายสมัย ให้บุคคลเกิดความรู้คู่คุณธรรมตลอดชีวิต ซึ่งปัจจุบันวัดจำนวนมากจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับเป้าหมายการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2546)

โรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์เป็นองค์กรเผยแผ่ทางพระพุทธศาสนาองค์กรหนึ่งที่พระสงฆ์จัดตั้งขึ้น เพื่อเป็นแหล่งอบรมสั่งสอนเยาวชนให้มีความประพฤติดีงาม มีจิตสำนึกที่ดีมีความรับผิดชอบต่อ

ตนเองและสังคม เป็นแหล่งให้ความรู้ความเข้าใจตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา สามารถนำหลักธรรมคำสอนไปใช้เป็นแนวทางการประพฤติในชีวิตประจำวันได้ โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เปิดการเรียนการสอนครั้งแรกเมื่อวันอาทิตย์ที่ 13 กรกฎาคม 2501 ณ วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ กรุงเทพมหานคร นับเป็นโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์แห่งแรกของประเทศไทยโดยได้แบบอย่างมาจากประเทศศรีลังกาโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อปลูกฝังศีลธรรมแก่เด็กเยาวชนให้มีโอกาสได้ศึกษาเรียนรู้วิชาการพระพุทธศาสนาและศิลปวัฒนธรรมประเพณีของชาติทั้งในภาคทฤษฎีและปฏิบัติตั้งแต่เยาว์วัย สำหรับการจัดตั้งโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ขึ้นมานั้น ได้วางวัตถุประสงค์หลักไว้ 5 ประการด้วยกัน คือ 1) เพื่อให้เด็กและเยาวชนรู้จักพระพุทธศาสนาตามสมควรแก่วัยของตน 2) เพื่อปลูกฝังศีลธรรมให้แก่เด็กและเยาวชน 3) เพื่อให้เด็กและเยาวชนรู้จักดำเนินชีวิตตามหลักพระพุทธศาสนา 4) เพื่อให้เด็กและเยาวชนรู้จักบำเพ็ญกุศลสาธารณประโยชน์ 5) เพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยมีวัด สถานศึกษาแจ้งความประสงค์เป็นสาขามากถึง 179 แห่ง (พระมหาบรรจง จนทศุตโต, 2550)

ปัจจุบันโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นหน่วยงานสังกัดสำนักส่งเสริมพระพุทธศาสนาและบริการสังคมภายใต้การกำกับของรองอธิการบดีฝ่ายประชาสัมพันธ์และเผยแผ่ ปฏิบัติหน้าที่ภาระกิจตอบสนองพันธกิจมหาวิทยาลัยด้านการให้บริการวิชาการพระพุทธศาสนาแก่สังคมและทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมเน้นไปที่เด็กและเยาวชนเป็นสำคัญ โดยการเรียนการสอนในทุกวันอาทิตย์ภาคเช้าเปิดการเรียนการสอนวิชาการพระพุทธศาสนา ได้แก่ พุทธประวัติ ธรรมะ ธรรมะภาคภาษาอังกฤษ มารยาทและศาสนพิธี ธรรมเนียม เป็นต้น ส่วนในภาคบ่ายเปิดการเรียนการสอนด้านศิลปวัฒนธรรม ได้แก่ นาฏยศิลป์ ดนตรีไทย ศิลปะป้องกันตัว ศิลปะแม่ไม้มวยไทย ศิลปะวาดภาพ ศิลปะหัตถกรรม เป็นต้น มุ่งหมายปลูกศรัทธาเด็กเยาวชนให้เป็นพลเมืองดีของชาติ เป็นศาสนทายาทที่ดีของพระศาสนา แต่จากสภาพความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม ค่านิยมและสถานการณ์ต่างๆ ส่งผลให้เด็ก เยาวชน ห่างไกลวัดและมีความสนใจด้านศีลธรรมน้อยลง ส่งผลกระทบต่อจำนวนเด็ก เยาวชนที่มาศึกษาตามหลักสูตรโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ลดน้อยลง และมีแนวโน้มลดลงเรื่อยๆ ในอนาคตปีการศึกษา 2565 โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีนักเรียนเข้าสมัครเรียนจำนวน 264 คน ซึ่งแตกต่างจากอดีตที่มีผู้สนใจเป็นจำนวนมาก

ปัญหาของโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ที่มีมาตลอดสำหรับผู้บริหาร คือ ขาดทุนทรัพย์ในด้านการจัดการศึกษา ซึ่งในวัดใหญ่ในเมืองที่มีฐานะดี มีรายได้จากศาสนสมบัติของวัด เช่น ค่าเช่าตึกอาคารพาณิชย์ และที่ดินของวัด สามารถจัดการศึกษาได้อย่างยั่งยืนถาวร แต่ถ้าเป็นสำนักเรียนเล็กๆ หรือวัดเล็กๆ ไม่มีทุนทรัพย์ก็ไม่สามารถจะจัดการศึกษาให้ดำเนินไปได้โดยตลอด ต้องอาศัยกำลังศรัทธาของชาวบ้าน และครูบาอาจารย์จากโรงเรียนภายนอกเข้ามาช่วยสอน ซึ่งก็เป็นการเสียสละของพวกเขาที่น่าสรรเสริญนอกจากนั้นปัญหาคูณการ คือ พระที่สอน ถ้าเป็นสำนักเรียนเล็กๆ จะหาพระเป็นอาจารย์สอนยากอยู่ เพราะไม่ใช่ว่าเป็นพระแล้วจะสอนธรรมะได้ทุกรูปทุกองค์ไป หรือสอนได้แต่ไม่ค่อยดี เด็กไม่เข้าใจ ก็เกิดการเบื่อหน่าย เพราะฉะนั้น จะเห็นได้ว่าในระยะแรกของการเปิดเรียนจะมีเด็กมาสมัครเรียนจำนวนมาก แต่เรียนไป 3-4 อาทิตย์ เด็กจะเริ่มถอยห่างออกมา เพราะเกิดการเบื่อเรียนแล้วไม่เข้าใจ จำนวนของนักเรียนก็จะลดลงไปเรื่อยๆ หลักสูตรการเรียนการสอนก็เป็นอีกปัญหาที่สำคัญ เพราะถ้าเขียนหลักสูตรยากไป การเรียนการสอนก็ยากตาม เด็กไม่สามารถเข้าใจได้เพราะวุฒิภาวะไม่ถึงขั้นที่จะรู้ได้ก็เรียนไปโดยท่องจำอย่างเดียวเด็กก็เบื่อหน่าย กลายเป็นนกแก้วนกขุนทองที่พูดภาษาคนได้ แต่ไม่รู้ความหมายที่แท้จริงคืออะไร

แต่ในทางตรงกันข้าม ถ้าหากไม่ให้การศึกษอบรมแก่เด็กและเยาวชนอย่างถูกต้อง เด็กและเยาวชนก็จะมีชีวิตที่ไม่ดี การพูดก็ไม่ดี การกระทำก็ไม่ดี สังคมเดือดร้อน เป็นเรื่องที่เราเห็นกันอยู่เป็นประจำ เพราะฉะนั้น จึงไม่ควรมองกันในด้านเศรษฐศาสตร์ ซึ่งเป็นเรื่องของวัตถุนิยมเพียงฝ่ายเดียว ต้องมองถึงเรื่องศาสนาด้วย เพราะศาสนาเป็นเรื่องของจิตใจ ถ้าจิตใจไม่ดีเสียแล้วไม่สามารถจะสร้างเศรษฐกิจ หรือรักษาเศรษฐกิจให้ดำรงอยู่ได้ หลายคนล้มเหลวในทางเศรษฐกิจมีให้เห็นกันอยู่มากมาย สงครามเล็กใหญ่ การก่อการร้ายก็ล้วนเรื่องวัตถุนิยม มุ่งผลที่เป็นวัตถุที่ตนจะได้รับเป็นที่ตั้ง สังคมจึงเดือดร้อนกันจนทุกวันนี้ นั่นก็คือเราขาดการปลูกฝังด้านคุณธรรมให้ เกิดขึ้นในใจนั่นเอง เพราะฉะนั้น คำถามที่ว่า ถ้าลงทุนไปแล้ว ประชาชนจะได้อะไร จึงเป็นคำถามของคนที่ไม่เข้าใจอะไรเลย เหมือนกับตักบาตรพระแล้วถามว่าจะได้อะไร และถ้าคนในสังคมไทยเรายังติดอยู่กับวัตถุนิยมอย่างไม่ลืมหูลืมตาอย่างนี้ โอกาสที่จะพัฒนาการเรียนการสอนพระพุทธศาสนา ไม่ว่าจะเป็นชื่อของโรงเรียน หรือชื่อของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ก็ไม่มีโอกาสขยายให้กว้างขวางออกไป ได้อย่างที่วาดฝันไว้ว่า จะมีศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ทุกตำบลทั่วประเทศ (ธมมจรัล, 2551) จึงเป็นประเด็นปัญหาสำคัญที่ผู้บริหาร คณาจารย์ เจ้าหน้าที่ ตลอดจนผู้ปกครอง นักเรียนโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ต้องเร่งริบหาแนวทางป้องกันแก้ไขและแสวงหากลยุทธ์แนวทางสนับสนุนส่งเสริมให้เด็ก เยาวชนหันกลับมาสนใจศึกษาเรียนรู้วิชาการพระพุทธศาสนาและร่วมสืบสานศิลปวัฒนธรรมไทยไว้เป็นมรดกแก่อนุชนรุ่นหลังสืบไป

หลักสารณียธรรม 6 ธรรมเป็นที่ตั้งแห่งความให้ระลึกถึง ธรรมเป็นเหตุที่ระลึกถึงกัน หลักการอยู่ร่วมกัน สารณียธรรม 6 คือ 1) เมตตาภาวกรรม ช่วยเหลือกิจธุระของผู้ร่วมคณะด้วยความเต็มใจ แสดงกิริยาอาการสุภาพ เคารพนับถือกัน ทั้งต่อหน้าและลับหลัง 2) เมตตาวจีกรรม ช่วยบอกแจ้งสิ่งที่เป็นประโยชน์สั่งสอน แนะนำตักเตือนด้วยความหวังดีกล่าววาจาสุภาพแสดงความเคารพนับถือกัน ทั้งต่อหน้าและลับหลัง 3) เมตตาโมกกรรม ตั้งจิตปรารถนาดีคิดทำสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่กัน มองกันในแง่ดีมีหน้าตายิ้มแย้ม แจ่มใสต่อกัน 4) สาธารณโภคี ได้ของสิ่งใดมาก็แบ่งปันกัน คือเมื่อได้สิ่งใดมาโดยชอบธรรม แม้เป็นของเล็กน้อย ก็ไม่หวงไว้ผู้เดียวนำมาแบ่งปันเฉลี่ยแจกจ่าย ให้ได้มีส่วนร่วมใช้สอยบริโภคทั่วกัน 5) สีลสามัญญตา มีศีลบริสุทธิ์เสมอกันกับเพื่อนพรหมจรรย์ทั้งต่อหน้าและลับหลังคือมีความประพฤติสุจริตดีงาม ถูกต้องตามระเบียบวินัย ไม่ทำตนให้เป็นผู้ร่ำรังเกียจของหมู่คณะ 6) ทิฐิสามัญญตา มีทิฐิงามเสมอกันกับเพื่อนพรหมจรรย์ทั้งต่อหน้าและลับหลัง (ที.ปา. (ไทย) 11/317/257) ซึ่งเป็นหลักธรรมที่เกี่ยวข้องการช่วยเหลือกิจธุระของผู้ร่วมคณะด้วยความเต็มใจ แสดงกิริยาอาการสุภาพ เคารพนับถือกัน ช่วยบอกแจ้งสิ่งที่เป็นประโยชน์สั่งสอน แนะนำตักเตือนด้วยความหวังดีกล่าววาจาสุภาพ แสดงความเคารพนับถือกัน ทั้งต่อหน้าและลับหลัง และเป็นคุณธรรมที่ทำให้รู้จักการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กันและกัน ทำให้เข้าใจคนอื่นมากขึ้น ซึ่งเป็นแนวทางที่ดีในการอยู่ร่วมกันด้วยความสามัคคีสถานศึกษาควรนำมาปฏิบัติเพื่อทำให้เกิดผลดีแก่เพื่อนร่วมงานและการบริหารงานในสถานศึกษาต่อไป

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา จึงมีความสนใจที่จะพัฒนากลยุทธ์การจัดการศึกษาตามหลักสารณียธรรม 6 ของโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อนำมาใช้ในการบริหารงานและพัฒนาศึกษาโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยให้มีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

2. เพื่อพัฒนากลยุทธ์การจัดการศึกษาตามหลักสราณียธรรม 6 ของโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

3. เพื่อเสนอกกลยุทธ์การจัดการศึกษาตามหลักสราณียธรรม 6 ของโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสานวิธีโดยมีวิธีดำเนินการวิจัย 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

1. ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการศึกษา แนวคิดเกี่ยวกับกลยุทธ์ แนวคิดเกี่ยวกับหลักสราณียธรรม 6 จากงานวิจัย หนังสือ ตำรา บทความ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาสรุปประเด็นสำคัญ เพื่อนำมากำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 1) สร้างแบบสอบถาม โดยศึกษาแนวคิดทฤษฎี จากเอกสาร และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ลักษณะเป็นแบบสอบถามความคิดเห็นแปดค่า 5 ระดับ 2) นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษาคณะนิพนธ์ เพื่อตรวจสอบคุณภาพเบื้องต้น 3) นำแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องตามเนื้อหา (Content Validity) และความชัดเจนของภาษา ด้วยการตรวจและประเมินดัชนีความสอดคล้อง โดยใช้สูตรในการคำนวณดัชนีความสอดคล้อง (Index of Consistency: IOC) 4) นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try Out) จำนวน 30 ชุด เพื่อหาความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) และ 5) ปรับปรุงแบบสอบถามให้สมบูรณ์ก่อนนำไปแจกแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่าง

3. แจกแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้บริหารโรงเรียนสาขา โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ฯ จำนวน 179 รูป/คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ขั้นตอนที่ 2 พัฒนากลยุทธ์การจัดการศึกษาตามหลักสราณียธรรม 6 ของโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

1. สร้างแบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง ให้ข้อคำถามมีสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย โดยผู้ตอบแบบสอบถามสามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระทำให้ได้คำตอบเชิงลึก นำไปสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษา 5 ท่าน คัดเลือกแบบเจาะจง จากนั้นทำการวิเคราะห์เนื้อหา โดยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาจำแนก เปรียบเทียบ และสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย เพื่อหาแนวทางการพัฒนากลยุทธ์

2. นำผลการศึกษาสภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และผลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ มาวิเคราะห์ SWOT Analysis (สภาพแวดล้อมภายนอก ภายใน) และ TOWS Matrix เพื่อจัดทำร่างกลยุทธ์

3. จัดสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 รูป/คน เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของร่างกลยุทธ์ฯ คัดเลือกแบบเจาะจงมีเกณฑ์ในการคัดเลือกคือ เป็นผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษา มีประสบการณ์การจัดการศึกษาเชิงพุทธ ไม่น้อยกว่า 5 ปี และเคยมีประสบการณ์ในการจัดการศึกษาโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์

ขั้นตอนที่ 3 เสนอกกลยุทธ์การจัดการศึกษาตามหลักสารานุกรม 6 ของโรงเรียนพุทธศาสนาวินอาทิตย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ทำการปรับปรุง แก้ไขร่างกลยุทธ์ฯ นำไปปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาคณะนิพนธ์เพื่อตรวจสอบความสมบูรณ์ และนำเสนอ

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนพุทธศาสนาวินอาทิตย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย สรุปผลดังในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนพุทธศาสนาวินอาทิตย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในภาพรวม

ด้าน	รายการ	สภาพที่ปฏิบัติจริง (D)			สภาพที่คาดหวัง (I)		
		μ	σ	แปลผล	μ	σ	แปลผล
1	นโยบาย	3.77	1.25	มาก	4.35	0.75	มาก
2	การบริหาร	3.94	1.68	มาก	4.45	0.71	มาก
3	บุคลากร	3.70	1.27	มาก	4.28	0.78	มาก
4	วิชาการ	3.74	1.12	มาก	4.32	1.09	มาก
5	การเงิน	3.67	1.33	มาก	4.34	0.76	มาก
รวม		3.76	1.27	มาก	4.35	0.78	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนพุทธศาสนาวินอาทิตย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ดังนี้

1.1 สภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนพุทธศาสนาวินอาทิตย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน อยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับจากมากไปน้อย คือ ด้านการบริหาร รองลงมาคือ ด้านนโยบาย ด้านวิชาการ ด้านบุคลากร และด้านการเงินตามลำดับ

1.2 สภาพที่คาดหวังการจัดการศึกษาของโรงเรียนพุทธศาสนาวินอาทิตย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน อยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับจากมากไปน้อย คือ ด้านการบริหาร รองลงมาคือ ด้านนโยบาย ด้านการเงิน ด้านวิชาการ และด้านบุคลากร ตามลำดับ

2. ผลการพัฒนากลยุทธ์การจัดการศึกษาตามหลักสารานุกรม 6 ของโรงเรียนพุทธศาสนาวินอาทิตย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างจุดแข็งกับโอกาส จุดแข็งกับข้อจำกัด จุดอ่อนกับโอกาส และจุดอ่อนกับอุปสรรค ซึ่งผลของการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ในข้อมูลแต่ละคู่ ทำให้กลยุทธ์สามารถแบ่งออกได้เป็น 4 ประเภท สรุปดังนี้ คือ

2.1 กลยุทธ์เชิงรุก (SO Strategy) ได้แก่ การกำหนดแนวทางการจัดการศึกษาสู่การปฏิบัติให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมเครือข่ายความร่วมมือการจัดการศึกษา สร้างความไว้วางใจ ส่งเสริมการทำงานร่วมกัน

2.2 กลยุทธ์เชิงป้องกัน (ST Strategy) ได้แก่ การพัฒนาหลักสูตรเพื่อส่งเสริมผู้เรียนให้มีคุณธรรมจริยธรรม รวมทั้งให้บริการความรู้ทางพระพุทธศาสนา ปรับปรุงกระบวนการวัดผลและประเมินผล การเรียนรู้ พัฒนาสื่อและเทคโนโลยีในการเรียนการสอน การนิเทศ

2.3 กลยุทธ์เชิงแก้ไข (WO Strategy) ได้แก่ เสริมสร้างความรู้โดยใช้กระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ พัฒนาบุคลากรให้มีความทักษะในการจัดการเรียนรู้ สรรหาบุคลากรให้เพียงพอ

2.4 กลยุทธ์เชิงรับ (WT Strategy) ได้แก่ การวางแผนบริหารงบประมาณให้มีคุณภาพ เชื่อมโยงกับการปฏิบัติงาน จัดหาทรัพยากรทางการศึกษา กำหนดกระบวนการตรวจสอบให้เป็นระบบ ขั้นตอน

3. ผลการเสนอกลยุทธ์การจัดการศึกษาตามหลักสารานุกรม 6 ของโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ประกอบด้วย

วิสัยทัศน์ “เป็นแหล่งเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม พัฒนาจิตใจเด็กและเยาวชน บริการความรู้ด้านพระพุทธศาสนา”

พันธกิจ 1) ส่งเสริมการจัดการศึกษา และบริการความรู้ทางพระพุทธศาสนา 2) พัฒนาครู และบุคลากรให้มีความเชี่ยวชาญในการจัดการศึกษา 3) พัฒนาระบบการบริหารจัดการมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลเหมาะสมกับบริบท 4) จัดหาทรัพยากรทางการศึกษาอย่างเพียงพอ

เป้าประสงค์ 1) ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรม มีคุณธรรมจริยธรรม มีความภาคภูมิใจในความชาวพุทธ 2) ผู้เรียนได้รับโอกาสทางการศึกษาที่เสมอภาค มีสมรรถนะที่จำเป็น 3) ครู และบุคลากรเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ และมีจรรยาบรรณ 4) จัดการศึกษาเพื่อเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน 5) บริหารจัดการงบประมาณด้วยความโปร่งใส ตรวจสอบได้

กลยุทธ์ มี 4 กลยุทธ์ ดังนี้

กลยุทธ์ที่ 1 กลยุทธ์ส่งเสริมการบริหารจัดการนโยบายจัดการศึกษา ประกอบด้วย 1) กำหนดแนวทางการจัดการศึกษาสู่การปฏิบัติเป็นอย่างต่อเนื่อง 2) ส่งเสริมเครือข่ายความร่วมมือการจัดการศึกษา โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ 3) สร้างความเชื่อมั่น ไว้วางใจให้กับชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กและผู้ปกครอง 4) ส่งเสริมให้มีการทำงานร่วมกันเป็นหนึ่งเดียว 5) สนับสนุนให้ผู้ปฏิบัติงานทุกคนดำเนินการตามภารกิจด้วยความรับผิดชอบ ต่อตนเอง และองค์กร

กลยุทธ์ที่ 2 กลยุทธ์เพิ่มประสิทธิภาพกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับนโยบายและเป้าหมายการจัดการศึกษา ประกอบด้วย 1) พัฒนาหลักสูตรของโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์เพื่อส่งเสริมผู้เรียนให้มีคุณธรรมจริยธรรม รวมทั้งให้บริการความรู้ทางพระพุทธศาสนา 2) การสร้างเครือข่ายร่วมพัฒนาเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนมีคุณธรรมจริยธรรม และมีความรู้ทางพระพุทธศาสนา 3) ปรับปรุงกระบวนการวัดผลและประเมินผล การเรียนรู้ 4) พัฒนาสื่อและเทคโนโลยีในการเรียนการสอน 5) การนิเทศในโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เพื่อส่งเสริมผู้เรียนมีคุณธรรมจริยธรรม

กลยุทธ์ที่ 3 กลยุทธ์เพิ่มศักยภาพบุคลากรและความร่วมมือของบุคลากรเพื่อการจัดการศึกษา ประกอบด้วย 1) เสริมสร้างความรู้ความสามารถในการทำงานร่วมกัน โดยใช้กระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และมีการรายงานผลการปฏิบัติงานเพื่อการพัฒนา 2) ส่งเสริมการพัฒนาบุคลากร ให้มีทักษะในการจัดการเรียนรู้ และการพัฒนาผู้เรียน 3) สนับสนุนให้มีการสรรหาบุคลากรให้เพียงพอในการจัดการเรียนรู้

กลยุทธ์ที่ 4 กลยุทธ์ส่งเสริมการใช้งบประมาณในการจัดการศึกษา ประกอบด้วย 1) ส่งเสริมการวางแผนบริหารงบประมาณให้กับผู้นำและบุคลากรที่เกี่ยวข้องให้มีคุณภาพตามมาตรฐานทางการเงินตามแผนงบประมาณ 2) กำหนดกระบวนการวางแผนการบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานของโรงเรียนให้มีความ

เชื่อมโยงกับการปฏิบัติงาน 3) จัดหาทรัพยากรทางการศึกษาเพื่อส่งเสริมการจัดการศึกษาของโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ 4) กำหนดกระบวนการตรวจสอบภายในสู่การปฏิบัติให้เป็นระบบ ตามขั้นตอนและวิธีการให้เป็นไปตามเป้าหมาย 5) มีการรายงานผลการดำเนินงานตามภารกิจหลักของโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ การขับเคลื่อนกลยุทธ์สู่การปฏิบัติ มีดังนี้

1) สร้างการรับรู้และความเข้าใจให้กับผู้บริหารและบุคลากรในโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในความเป็นมาและความเชื่อมโยงของกลยุทธ์ กับนโยบายและแผนสำคัญอื่นๆ เพื่อให้เกิดการรับรู้และเข้าใจในทิศทางเดียวกันด้วยความเมตตาต่อเพื่อนร่วมงานร่วมกิจกรรม ร่วมช่วยเหลือต่างๆ อย่างเต็มใจ (เมตตากายกรรม) และช่วยบอกแจ้งสิ่งที่เป็นประโยชน์สั่งสอนหรือแนะนำตักเตือนด้วยความหวังดีกล่าววาจาสุภาพเคารพนับถือกันทั้งต่อหน้าและลับหลัง (เมตตาวจีกรรม)

2) เน้นย้ำให้ผู้บริหารทั้งในส่วนกลางและระดับศูนย์ให้ความสำคัญในการพิจารณากลยุทธ์ฯ ด้วยวาจาที่ประกอบด้วยเมตตา คือช่วยบอกแจ้งสิ่งที่เป็นประโยชน์สั่งสอนหรือแนะนำตักเตือนด้วยความหวังดี (เมตตาวจีกรรม) และตั้งจิตปรารถนาที่ดีคิดทำสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่กันมองเห็นในแง่ดีและหวังประโยชน์ต่อส่วนรวม (เมตตาโมกกรรม), เพื่อใช้เป็นกรอบในการกำหนดนโยบาย แผน และกรอบแนวทางในการดำเนินงานของหน่วยงาน

3) จัดทำแผนปฏิบัติการของหน่วยงาน เพื่อนำไปสู่การกำหนดนโยบาย มาตรการและโครงการที่เป็นรูปธรรม สำหรับดำเนินงานในแต่ละปีงบประมาณด้วยความพร้อมเพรียงมีระเบียบวินัยร่วมกันทั้งหมด (ศีลสามัญญตา) และมีความเห็นตรงตามถูกต้องเสมอกันเห็นชอบตกลงกันได้ด้วยหลักการที่สำคัญ (ทิวฐิสามัญญตา) ให้สอดคล้องกับกลยุทธ์ฯ

4) กำกับ ติดตาม ประเมินผลและรายงานผลการปฏิบัติงาน โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อย่างเป็นระบบ และมีการแบ่งปันความดีความชอบที่ได้มาโดยชอบธรรมแม้เล็กน้อยก็แจกจ่ายให้ได้มีส่วนร่วมทั่วกัน (สาธารณโภคี)

เงื่อนไขความสำเร็จ 1) ความต่อเนื่องด้านนโยบายทุกระดับ 2) หน่วยงานทุกระดับมีแผนสู่การปฏิบัติ ที่สอดคล้องกับกลยุทธ์ฯ 3) ได้รับการสนับสนุนทรัพยากรทางการศึกษา และบริหารจัดการอย่างต่อเนื่อง 4) การดำเนินการตามหลักธรรมาภิบาล ให้ความสำคัญในการบริหารจัดการ การติดตาม การประเมินผล

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ พบประเด็นที่สามารถอภิปรายผลได้ดังต่อไปนี้

1. ผลการศึกษาสภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับจากมากไปน้อย คือ ด้านการบริหาร ด้านนโยบาย ด้านวิชาการ ด้านบุคลากร และด้านการเงิน ตามลำดับ สภาพที่คาดหวังการจัดการศึกษาของโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับจากมากไปน้อย คือ ด้านการบริหาร ด้านนโยบาย ด้านการเงิน ด้านวิชาการ และด้านบุคลากร ตามลำดับ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยมีการบริหารจัดการที่เน้นการอบรมด้านคุณภาพเรื่องการจัดกิจกรรมการสอน ปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรตามความเหมาะสม และมีศูนย์สนับสนุนครูผู้สอนให้ได้รับการอบรมเกี่ยวกับเทคนิคการสอนใหม่ๆ เพื่อเพิ่มพูนประสิทธิภาพการสอนและการจัดกิจกรรม สอดคล้องกับการวิจัยของพระสมุห์โกมิน จันทาโก (อินทร์อยู่)

(2563) ที่ผลการวิจัยพบว่า สภาพการบริหารจัดการของโรงเรียนพุทธศาสนาวินอาทิตย ในภาพรวมมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้าน คือ ด้านหลักสูตร ด้านการบริหาร ด้านการวัดผลประเมินผล ด้านครูสอน ด้านนักเรียน ด้านการเรียนการสอน และด้านแหล่งเรียนรู้ และสอดคล้องกับการวิจัยของพระปลัดประพจน์ สุภาวโธ (อยู่สำราญ) (2555) ที่ผลการวิจัยพบว่า การบริหารงานของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวินอาทิตยเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน ต้องพัฒนาคุณภาพการศึกษาทั้งระบบ ได้แก่ ปัจจัยนำเข้า (Inputs) และกระบวนการ (Process) ได้แก่ หลักสูตร ครูและบุคลากรทางการศึกษา กระบวนการเรียนการสอน และการบริหารจัดการเพื่อให้เกิดผลผลิต (Outputs) คือ การยกระดับคุณภาพการศึกษาของผู้เรียน บนพื้นฐานของวัฒนธรรมไทยให้มีมาตรฐานสูง มีคุณภาพในระดับสากล ผู้เรียนสามารถเผชิญปัญหาและการเปลี่ยนแปลง เพื่อดำรงตนในสังคมได้อย่างดีมีความสุขร่วมรับผิดชอบพัฒนาชุมชนประเทศชาติ และมีชีวิตอยู่ในสังคมโลกได้อย่างมีความสุข

2. ผลการพัฒนากลยุทธ์การจัดการศึกษาตามหลักสาราณียธรรม 6 ของโรงเรียนพุทธศาสนาวินอาทิตย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มี 4 ประเภท คือ 1) กลยุทธ์เชิงรุก (SO Strategy) 2) กลยุทธ์เชิงป้องกัน (ST Strategy) 3) กลยุทธ์เชิงแก้ไข (WO Strategy) และ 4) กลยุทธ์เชิงรับ (WT Strategy) ทั้งนี้เป็นเพราะ การวิเคราะห์จุดแข็งและจุดอ่อนจากสภาพแวดล้อมภายใน การวิเคราะห์โอกาสและอุปสรรคจากสภาพแวดล้อมภายนอก รวมถึงการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของแต่ละปัจจัยนั้น จะทำให้ได้ทางเลือกเพื่อสร้างเป็นกลยุทธ์ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ต่างๆ ที่เผชิญอยู่ สอดคล้องกับแนวคิดของอัญชลิกา เฟื่องฟูง (2550) ที่กล่าวว่า การพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างผลการประเมินสถานภาพของสภาพแวดล้อมภายในระหว่างจุดแข็ง และจุดอ่อน และผลการประเมินสถานภาพของสภาพแวดล้อมภายนอกระหว่างโอกาส และอุปสรรคโดยกำหนดสถานภาพของสภาพแวดล้อมภายนอกระหว่างโอกาสและอุปสรรคว่ามีสถานภาพโน้มเอียงไปในทางใดเพื่อที่จะนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ในการกำหนดกลยุทธ์ได้

3. ผลการเสนอกลยุทธ์การจัดการศึกษาตามหลักสาราณียธรรม 6 ของโรงเรียนพุทธศาสนาวินอาทิตย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ประกอบด้วย 1) วิสัยทัศน์ 2) พันธกิจ 3) เป้าประสงค์ 4) กลยุทธ์ 5) การขับเคลื่อนกลยุทธ์สู่การปฏิบัติ 6) เงื่อนไขความสำเร็จ ทั้งนี้เป็นเพราะ กลยุทธ์มีความสำคัญต่อกระบวนการจัดการศึกษาให้สำเร็จ เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล การกำหนดวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนจะช่วยให้โรงเรียนมองเห็นทิศทางและภาพในอนาคต และทำให้ทราบว่าจะดำเนินการอย่างไร อีกทั้งยังช่วยบุคลากรมีแนวทางการทำงานที่ชัดเจนยิ่งขึ้น สอดคล้องกับการวิจัยของพระครูศรีรัตนภิรัต (ปิยนันท์ ปิยจิตโต) (2561) ที่พบว่า กลยุทธ์การบริหารโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ประกอบด้วย 1) วิสัยทัศน์ (Vision) คือ จัดการศึกษาเพื่อพัฒนาจิตใจเด็กไทยให้เป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุข 2) พันธกิจ (Mission) คือ มุ่งจัดการศึกษาศาสนสงเคราะห์ มุ่งพัฒนาเด็กให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ด้านกาย สังคม จิตใจ และปัญญา และมุ่งผลิตเด็กให้เป็นคนดี เก่ง และมีความสุข 3) วัตถุประสงค์ (Objective) คือ เด็กเป็นคนดี มีคุณธรรม น าคความรู้ และด ำเนินชีวิตอย่างมีความสุข ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง มีการบริหารงบประมาณด้วยสุจริตธรรมและสนับสนุนสวัสดิการอย่างทั่วถึง บุคลากรมีศักยภาพและมีการพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ และระบบการบริหารงานทั่วไปมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล และ 4) กลยุทธ์ 4 ด้าน ได้แก่ กลยุทธ์ที่ 1 ด้านวิชาการ คือ พัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอนให้มีคุณภาพ กลยุทธ์ที่ 2 ด้านงบประมาณ คือ พัฒนาระบบความสุจริตธรรมและดูแลสวัสดิการอย่างทั่วถึง กลยุทธ์ที่ 3 ด้านบุคคล คือ พัฒนาศักยภาพทางการศึกษาให้มีคุณภาพและมีความสุข และกลยุทธ์ที่ 4 ด้านงานทั่วไป คือ พัฒนาระบบการบริหารงานทั่วไปให้ได้มาตรฐานสากล

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยครั้งนี้คือ “S-IPEP” เป็นกลยุทธ์การจัดการศึกษาตามหลักสาราณียธรรม 6 ของโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ประกอบด้วย หลักสาราณียธรรม (Sāraṇīyadhamma=S) กลยุทธ์เพิ่มประสิทธิภาพกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับนโยบาย และเป้าหมายการจัดการศึกษา (Increase the efficiency of learning management processes in line with educational management policies and goals =I) กลยุทธ์ส่งเสริมการบริหารจัดการนโยบายจัดการศึกษา (Promote educational policy management=P) กลยุทธ์เพิ่มศักยภาพบุคลากรและความร่วมมือของบุคลากรเพื่อการจัดการศึกษา (Enhance personnel capacity and collaboration of personnel for educational management = E) กลยุทธ์ส่งเสริมการใช้งบประมาณในการจัดการศึกษา (Promote budget utilization for educational management = P) โดยมีกระบวนการขับเคลื่อนกลยุทธ์ตามหลักสาราณียธรรม 6 สรุปดังในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้การวิจัย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 จากการศึกษาสภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พบด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการเงิน ดังนั้น ผู้บริหารควรจัดหาแหล่งงบประมาณจากทั้งหน่วยงานราชการ และเอกชน ให้เพียงพอต่อการปฏิบัติงาน

1.2 ทางโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยควรนำกลยุทธ์นี้ไปปฏิบัติ และนำไปดำเนินการจัดทำคู่มือการใช้งาน เพื่อให้ผู้บริหารและบุคลากรมีความเข้าใจร่วมกัน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการทำหลักสูตรสำหรับโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

เอกสารอ้างอิง

- ธมมจรรณ. (2551). ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ อีกหนึ่งความหวังของเด็กไทย. แหล่งที่มา <https://mgronline.com/dhamma/detail/9510000002343> สืบค้นเมื่อ 22 เม.ย. 2566.
- พระครูศรีรัตนภิรัต (ปิยนันท์ ปิยจิตโต). (2561). กลยุทธ์การบริหารโรงเรียนการกุศลของวัดพระพุทธศาสนาในภาคกลาง. วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. 5(3). 177-189.
- พระปลัดประพจน์ สุภาโต (อยู่สำราญ). (2555). การศึกษารูปแบบการบริหารงานของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ จังหวัดนครปฐม. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาบรรจง จนทศโต. (2550). คุณภาพการจัดการศึกษาแก่เด็กและเยาวชนตามหลักไตรสิกขา: กรณีศึกษา ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดสวนดอก จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระสมุห์โกมิน จนทาโก (อินทร์อยู่). (2563). ศึกษาสภาพการบริหารจัดการของโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์. วารสารบรรณการศึกษาและมนุษยสังคมศาสตร์. 1(1). 17-27.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2546). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- อัญชลิกา เฟื่องฟู. (2550). การวิเคราะห์ SWOT. สระแก้ว: มหาวิทยาลัยบูรพาวิทยาเขตสารสนเทศสระแก้ว.

การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ด้านพุทธศิลป์ตามหลักไตรสิกขาสำหรับนักเรียนประถมศึกษา
สังกัดกรุงเทพมหานคร

DEVELOPMENT OF LEARNING PROCESS IN BUDDHIST ART THE THREEFOLD
TRANINGS FOR ELEMENTARY SCHOOL STUDENTS UNDER BANGKOK
METROPOLITAN ADMINISTRATION

^[1]ปราโมทย์ เมืองสังข์ Pramote Muangsung ^[2]สมศักดิ์ บุญปู Somsak Boonpoo

^[3]บุญเชิด ชำนิศาสตร์ Booncherd Chumnisart

^[1] ^[2], ^[3]มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
Corresponding Author E-mail: Pramote1175@hotmail.com

Article Received: June 07, 2024, Revised: August 24, 2024, Accepted: August 26, 2024.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาสภาพการเรียนรู้ด้านพุทธศิลป์ของนักเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร 2) เพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ด้านพุทธศิลป์ตามหลักไตรสิกขาสำหรับนักเรียนประถมศึกษา 3) เพื่อประเมินกระบวนการเรียนรู้ด้านพุทธศิลป์ตามหลักไตรสิกขา เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี โดยการวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน สำหรับการวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ การจัดสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ มีเครื่องมือในการวิจัยคือแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และแบบการสนทนากลุ่ม และทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพื้นฐาน คือ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา สรุปผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการเรียนรู้ด้านพุทธศิลป์ของนักเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก 2) การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ด้านพุทธศิลป์ตามหลักไตรสิกขาสำหรับนักเรียนประถมศึกษา ประกอบด้วย (1) กำหนดเนื้อหา (2) กิจกรรมการเรียนรู้ด้านพุทธศิลป์ (3) การบูรณาการหลักไตรสิกขา (4) ผลลัพธ์การเรียนรู้ และ 3) ผลการประเมินกระบวนการเรียนรู้ด้านพุทธศิลป์ตามหลักไตรสิกขาสำหรับนักเรียนประถมศึกษา พบว่า ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก
คำสำคัญ: กระบวนการเรียนรู้, พุทธศิลป์, หลักไตรสิกขา, นักเรียนประถมศึกษา

ABSTRACT

This research aimed to 1) study the learning status of Buddhist art of primary school students in Bangkok, 2) develop the learning process of Buddhist art according to the Tri-sikkhā principle for primary school students, and 3) evaluate the learning process of Buddhist art according to the Tri-sikkhā principle. This research was a mixed-methods research. The quantitative research used a questionnaire with a sample of 400 people, and the qualitative research used the interviews with key informants and group discussions with experts. The research instruments were questionnaires, interview forms, and group discussion forms. Data were analyzed using basic statistics: frequency, percentage, mean, standard deviation, and content analysis. The

results of the research shown that 1) the learning status of Buddhist art of primary school students in Bangkok was at a high level overall. 2) The development of the learning process of Buddhist art according to the Tri-sikkhā principle for primary school students consisted of (1) determining the content, (2) learning activities in Buddhist art, (3) integrating the Tri-sikkhā principle, (4) learning outcomes, and 3) the results of evaluating the learning process of Buddhist art according to the Tri-sikkhā principle for primary school students was found that the appropriateness, feasibility, and usefulness were at a high level.

Keywords: Learning Process, Buddhist Art, The Threefold Training, Elementary School Students

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2554 ได้กล่าวไว้ใน มาตราที่ 23, 24 และ 26 เกี่ยวกับการจัดการศึกษาสรุปได้ว่า ต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้และคุณธรรม การจัดการกระบวนการเรียนรู้ต้องบูรณาการความรู้ด้านต่างๆ เช่น ความรู้เกี่ยวกับตนเองทักษะทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย ทักษะในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข โดยต้องผสมผสานสาระความรู้เหล่านั้นให้ได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่พึงงาม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ไว้ในทุกวิชาและให้สถานศึกษาจัดการประเมินผู้เรียน โดยพิจารณาพัฒนาการของผู้เรียน จากความประพฤติ การร่วมกิจกรรมและการทดสอบควบคู่ไปในกระบวนการเรียนการสอน ตามความเหมาะสมในแต่ละระดับและรูปแบบการศึกษา การจัดการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ซึ่งเป็นหลักสูตรแกนกลางของประเทศ ที่มีมาตรฐานเป็นตัวกำหนดคุณภาพผู้เรียน สถานศึกษาจะต้องนำกรอบแนวคิด หลักสูตร จุดมุ่งหมาย และโครงสร้างที่สำคัญไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน มุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิต ให้พร้อมที่จะทำประโยชน์ให้กับสังคมตามบทบาทหน้าที่ของตน เพื่อให้เป็นพลเมืองที่ดี มีความรู้ความสามารถ มีทักษะขั้นพื้นฐานและประกอบอาชีพได้ตามควรแก่วัย ความสามารถที่จะช่วยตนเอง ทำคุณประโยชน์ให้แก่สังคมและประเทศชาติ (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2551)

ในปัจจุบัน เราจะได้ยินคำว่าพุทธศิลป์บ่อยครั้งมาก และในบางมหาวิทยาลัย ก็มีการจัดการศึกษาในสาขานี้โดยตรง มีการเปิดการเรียนการสอนในสาขานี้ และได้มีการจัดตั้งเป็นคณะ และใช้ชื่อว่าคณะพุทธศิลป์ โดยตรงก็มีมาแล้ว จึงอยากจะทำความรู้จัก กับความเป็นไปเป็นมา และความหมายที่แท้จริงของคำว่าพุทธศิลป์ ว่ามีความเป็นมาอย่างไร และมีเนื้อหา เกี่ยวข้อง และครอบคลุมไปถึงอะไร และอย่างไรบ้าง ศิลปะหรือ ศิลป์ เป็นการกระทำหรือขั้นตอนของการสร้างชิ้นงานศิลปะ โดยมนุษย์ เป็นผู้สร้างสรรค์ สุนทรียภาพ จินตนาการ หรือการสร้างจากอารมณ์ในภาวะต่างๆ ของมนุษย์ จนเป็นผลงาน แห่งความคิด และการรังสรรค์ ที่แสดงออกมาในรูปลักษณะที่แตกต่างกันออกไป ก่อให้เกิดอารมณ์ ความรู้สึกในความงดงาม ความชอบ ความพึงพอใจ ความประทับใจ หรือเกิดความสะเทือนใจ มีอารมณ์ ชื่นชม ชอบ รัก ไม่พอใจ เกลียด ชิงชัง เป็นต้น ดังนั้นพุทธประวัติที่บันทึกไว้ในพระไตรปิฎกกว่า 550 เรื่อง จึงได้นำออกมาถ่ายทอดผ่านงาน ศิลปะในรูปแบบต่างๆ ทั้งจิตรกรรมฝาผนัง งานประติมากรรม งานปั้นดินเผา อีกทั้งยังมีการแกะสลักหิน ประเภทต่างๆ และแกะสลักไม้ ในเวลาต่อมาได้มีการแผ่ขยายอิทธิพล ไปทั่วทั้งทวีปเอเชีย เป็นเรื่องราวที่ เราสามารถศึกษาได้จากภาพตามฝาผนังของโบสถ์ วิหาร วัด กำแพง คู่มุ ปราสาท พระราชวัง ซึ่งสามารถ ยกย่อง ศึกษาค้นคว้า จิต ภาย

จนเป็นหนทางเกิดมรรคญาณ ให้สำเร็จเป็นอริยบุคคลได้อย่างมากมาย คำว่า “พุทธศิลป์” โดยสรุปอย่างเข้าใจง่ายที่สุดหมายถึง งานศิลปะประเภทต่างๆ ทั้งในด้าน สถาปัตยกรรม ประติมากรรม และจิตรกรรม ซึ่งสร้างขึ้นเพื่อส่งเสริมการเผยแผ่และการปฏิบัติทางพุทธ ศาสนาโดยตรง และเป็นสิ่งช่วยโน้มน้าวจิตใจของพุทธศาสนิกชนให้เกิดความศรัทธา ประพฤติปฏิบัติตนใน แนวทางที่พึงตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา โดยสิ่งทีผู้สร้างงานศิลปะได้พยายามสื่อหรือสอดแทรกไว้ในงานศิลปะแต่ละชนิดเรียกว่าเป็น ปรัชญาศิลปะ ในงานพุทธศิลป์ คืองานศิลปะที่มีธรรมะในศาสนาพุทธอยู่ในงานศิลปะนั้นซึ่งมีอยู่หลาย รูปแบบทั้งในรูปแบบของงานศิลปวัตถุหรือพิธีกรรมทางศาสนาซึ่งจะมีหลักธรรมะสอนอยู่ โดยแบ่งศึกษา ออกเป็นประเภทต่างๆ ทั้ง พระพุทธรูป สถูปเจดีย์ อาคารสถานที่และวัตถุสิ่งของ จึงสามารถกล่าวได้ว่า งานศิลปกรรมเหล่านี้เป็นเอกลักษณ์ของชาติอย่างหนึ่ง ดังนั้นการนำงานพุทธศิลป์มาเป็นสื่อในการสอน ปรัชญาธรรมะต่างๆ เป็นการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในรูปแบบหนึ่ง (สุรเดช คำศรี, 2566) ในทางพุทธศาสนาไตรสิกขาเป็นระบบการปฏิบัติในพุทธศาสนาเป็นระบบการศึกษาที่สมบูรณ์ และเป็นระบบการศึกษาอบรมทั้งหมดจะต้องมีองค์ประกอบพร้อมทั้งไตรสิกขา ได้แก่ ศีล สมาธิ ปัญญา ถ้าขาดเพียงอย่างใดอย่างหนึ่งจะกลายเป็นระบบการศึกษาที่ทำลายการศึกษาเสียเอง กล่าวคือ ในการปฏิบัติสิกขา ต้องมีศีล สมาธิ ปัญญาครบ ถ้าไม่ครบก็ไม่สำเร็จ ไม่บรรลุจุดหมายของพระพุทธศาสนา ศีลเป็นตัวหนุน ช่วยให้ใจพร้อมที่จะเจริญสมาธิ สมาธิก็มาช่วยให้รักษาศีลได้หนักแน่นจริงจังมากขึ้น สมาธิเป็นฐานให้แก่ปัญญา ทำให้มีความคิดจิตใจที่มั่นคงแน่วแน่ กำหนดแน่วแน่อยู่กับสิ่งใดก็คิดสิ่งนั้น ได้ชัด มองเห็นจะแจ้งขึ้น ช่วยให้ปัญญาแก่กล้า ปัญญาดีขึ้นก็ช่วยให้ทำจิตใจได้ดีขึ้น รู้จักว่าควรจะปฏิบัติต่อจิตใจในด้านสมาธิอย่างไรจึงจะได้ผลดี และย้อนมาช่วยให้การรักษาศีล พัฒนาไปถูกต้อง ไม่ม่งมาย เป็นต้น สิกขาทั้ง 3 นี้ ก็บูรณาการกันอยู่ตลอดเวลาแล้วจึงจะเกิดผลที่สมบูรณ์ (พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตฺโต), 2539)

จากความเป็นมาและความสำคัญของการศึกษาดังกล่าวผู้ศึกษาจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ด้านพุทธศิลป์ตามหลักไตรสิกขาสำหรับนักเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานครเพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมให้การเรียนรู้ด้านพุทธศิลป์ตามหลักไตรสิกขาของนักเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานครต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการเรียนรู้ด้านพุทธศิลป์ของนักเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ด้านพุทธศิลป์ตามหลักไตรสิกขาสำหรับนักเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร
3. เพื่อประเมินกระบวนการเรียนรู้ด้านพุทธศิลป์ตามหลักไตรสิกขา สำหรับนักเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ออกแบบการวิจัยโดยดำเนินการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed-Method Research Design) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ตามลำดับขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพการเรียนรู้ด้านพุทธศิลป์ของนักเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร มี 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาเอกสารจากหนังสือ บทความ ตำรา งานวิจัย website เกี่ยวกับสภาพการเรียนรู้ด้านพุทธศิลป์ของนักเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร

2. การวิจัยเชิงปริมาณ ศึกษาจากการแจกแบบสอบถาม ประชากรที่ใช้เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย ได้แก่ นักเรียนโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ทั้งสิ้น 321 โรงเรียน จำนวน 136,689 คน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2565) (ข้อมูลปีการศึกษา 2565 โดยกำหนดสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple random sampling) ใช้เกณฑ์การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของทาโร ยามาเน่ (Yamane, 1967) (อ้างใน ธาณินทร์ ศิลป์จารุ, 2557) จากการคำนวณที่ระดับความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ ± 5 ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน สร้างแบบสอบถาม จากนั้นนำแบบสอบถามเสนอผู้เชี่ยวชาญรวมจำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) การใช้ภาษาและพิจารณาว่าแบบสอบถามครอบคลุมของเนื้อหา โดยการหาดัชนี (index of congruence: IOC) คัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป นำไปทดลองใช้ (tryout) กับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 ชุด จากนั้นนำแบบสอบถามมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (reliability) โดยหาค่าสัมประสิทธิ์ Cronbach's Alpha ผลจากการวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นปรากฏว่าแบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่นรวมทั้งฉบับเท่ากับ 0.915 ปรับปรุงแก้ไขและจัดทำเป็นแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ที่เหมาะสมที่สุดแล้ว จึงนำไปใช้จริงกับกลุ่มประชากรจริง การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาค่าเฉลี่ยสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน นำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย โดยมีการแปลผลคะแนน สำหรับการวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ขั้นตอนที่ 2 พัฒนาระบบการเรียนรู้ด้านพุทธศิลป์ตามหลักไตรสิกขาสำหรับนักเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร

1. การสัมภาษณ์ รวมทั้ง 10 คน ด้วยการเลือกแบบเจาะจง
2. การสนทนาคู่ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านพุทธศิลป์ หรือผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ด้านการเรียนรู้ด้านพุทธศิลป์ด้วยการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 8 รูป/คน

3. การสนทนากลุ่ม (Focus Group) ประกอบด้วย 1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาระบบการเรียนรู้ด้านพุทธศิลป์ตามหลักไตรสิกขาสำหรับนักเรียน ประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร 2) กำหนดกรอบแนวคิด 3) สร้างคู่มือการสนทนากลุ่มตามระเบียบวิธีวิจัยให้มีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับการพัฒนาระบบการเรียนรู้ด้านพุทธศิลป์ตามหลักไตรสิกขาสำหรับนักเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร 4) นำเสนอโครงร่างแบบสัมภาษณ์ต่ออาจารย์ผู้ควบคุมดุชนิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงด้านเนื้อหา (Validity) 5) ปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือการวิจัย จัดพิมพ์เครื่องมือแบบสัมภาษณ์ให้เป็นฉบับสมบูรณ์สำหรับนำไปใช้จริงเพื่อเก็บข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ขั้นตอนการสนทนากลุ่ม ประกอบด้วย 1) การนำเสนอข้อมูลร่างการพัฒนาระบบการเรียนรู้ด้านพุทธศิลป์ สำหรับนักเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร 2) การดำเนินการสนทนากลุ่ม 3) การจดบันทึกรายละเอียดการสนทนากลุ่มและข้อเสนอแนะ การบันทึกเสียงโดยใช้อุปกรณ์ การบันทึกภาพเคลื่อนไหวและภาพนิ่ง 4) การถอดเทปและการวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาและสรุปผลการสนทนากลุ่ม

ขั้นตอนที่ 3 ประเมินระบบการเรียนรู้ด้านพุทธศิลป์ตามหลักไตรสิกขา สำหรับนักเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ด้วยวิธีการเชิงปริมาณ มีรายละเอียดของการดำเนินการวิจัยได้ ดังนี้

1. ประชากรในการวิจัย คือ ผู้ทรงคุณวุฒิด้วยการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 25 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบประเมิน สำหรับผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้วิจัยลงพื้นที่ให้ผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อประเมินกระบวนการเรียนรู้ด้านพุทธศิลป์ตามหลักไตรสิกขา สำหรับนักเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร

3. การวิเคราะห์ข้อมูล 1) นำข้อมูลจากการแจกแบบสอบถามมาหาค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับแปลผลของกระบวนการเรียนรู้ด้านพุทธศิลป์ตามหลักไตรสิกขาสำหรับนักเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร จำแนกรายด้าน 2) การวิเคราะห์ค่าสถิติเบื้องต้น ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

สรุปผลการวิจัย

1. สภาพการเรียนรู้ด้านพุทธศิลป์ของนักเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก สรุปผลการวิจัย ดังในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สภาพการเรียนรู้ด้านพุทธศิลป์ของนักเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ในภาพรวม

ด้าน	สภาพการเรียนรู้ด้านพุทธศิลป์ของนักเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	ลำดับ
1	ด้านตัวผู้เรียน	4.15	0.61	มาก	2
2	ด้านกระบวนการเรียนรู้	4.12	0.76	มาก	3
3	ด้านสถานการณ์ในการเรียนรู้	4.17	0.84	มาก	1
	รวม	4.15	0.74	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นต่อสภาพการเรียนรู้ด้านพุทธศิลป์ของนักเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ทั้ง 3 ด้าน โดยภาพรวม มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยสำหรับการพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยคือ ด้านสถานการณ์ในการเรียนรู้ ด้านตัวผู้เรียน และด้านกระบวนการเรียนรู้ ตามลำดับ เมื่อนำผลดังกล่าวมาจัดลำดับสภาพการเรียนรู้ด้านพุทธศิลป์ของนักเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร เรียงลำดับสภาพการเรียนรู้ด้านพุทธศิลป์ของนักเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ด้านที่น้อยที่สุด ได้ดังนี้

ด้านกระบวนการเรียนรู้ เรียงลำดับสภาพข้อที่น้อยที่สุดด้านกระบวนการเรียนรู้ได้ 3 อันดับ คือ ข้อที่ 15 มีช่วงเวลาในการเรียนที่เหมาะสม ข้อที่ 18 ส่งเสริมการสร้างประสบการณ์เรียนรู้ด้านพุทธศิลป์นอกสถานที่ ข้อที่ 17 ผู้เรียนมีการปรับเปลี่ยนแนวทางการเรียนรู้ที่ดีขึ้น

ด้านตัวผู้เรียน เรียงลำดับสภาพข้อที่น้อยที่สุดด้านตัวผู้เรียนได้ 3 อันดับ คือ ข้อที่ 10 ผู้เรียนมีความเตรียมความพร้อมด้านอุปกรณ์การเรียนรู้ ข้อที่ 3 ผู้เรียนมีประสบการณ์การเรียนรู้เดิมด้านพุทธศิลป์ ข้อที่ 6 ผู้เรียนมีเชาว์ปัญญาทางอารมณ์ที่เหมาะสม

ด้านสถานการณ์ในการเรียนรู้ เรียงลำดับสภาพข้อที่น้อยที่สุดด้านสถานการณ์ในการเรียนรู้ได้ 3 อันดับ คือ ข้อที่ 27 ปรับแผนการจัดการเรียนรู้จากคู่มือให้เหมาะสมกับบริบทนักเรียนข้อที่ 23 มีการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับบทเรียน ข้อที่ 21 ผู้สอนศึกษาหลักสูตรพุทธศิลป์ให้เข้าใจอย่างถ่องแท้

2. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ด้านพุทธศิลป์ตามหลักไตรสิกขาสำหรับนักเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร ได้แก่

2.1 ด้านตัวผู้เรียน มีกระบวนการพัฒนาให้เกิดการเรียนรู้ ดังนี้ 1) กำหนดเนื้อหาให้เหมาะสมกับผู้เรียน โดยสามารถรับฟังความต้องการของนักเรียน พยายามให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดช่วงเวลาการเรียน เพราะนี่จะช่วยให้เด็กเรียนรู้สึกว่าได้รับการรับฟังและความเคารพในความต้องการและวิธีการเรียนของนักเรียน กำหนดเวลาที่เหมาะสมกับการเรียนรู้ในแต่ละรายสัปดาห์ จัดกำหนดการเรียนตามวันและเวลาที่เหมาะสม หรือใช้ปฏิทินเพื่อติดตามกิจกรรมและงานที่ต้องทำ มีการจัดให้พักเป็นระยะ แนะนำให้นักเรียนมีช่วงเวลาพักเพื่อผ่อนคลาย ช่วงเวลาพักสามารถเป็นเวลาสั้นๆ ในระหว่างการเรียนหรือช่วงเวลายามศึกษาพุทธศิลป์ในชุมชนหรือนอกสถานที่ ส่งเสริมการสร้างประสบการณ์เรียนรู้ด้านพุทธศิลป์นอกสถานที่ การส่งเสริมการเรียนรู้นอกสถานที่เป็นวิธีที่ช่วยให้นักเรียนได้รับประสบการณ์การเรียนรู้ที่หลากหลายและมีประสิทธิภาพในเบื้องต้นครูอาจจะใช้เทคโนโลยี ใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีเช่นคอมพิวเตอร์พกพาหรือสมาร์ตโฟนเพื่อเข้าถึงแหล่งข้อมูลและเครื่องมือการเรียนรู้ออนไลน์ เช่นแอปพลิเคชันการเรียนรู้ วิดีโอเรียน, และบทเรียนออนไลน์ด้านพุทธศิลป์ 2) กิจกรรมการเรียนรู้ด้านพุทธศิลป์ ได้แก่ (1) มีสื่อออนไลน์ ภาพพุทธศิลป์ให้นักเรียนได้ดูก่อนลงมือปฏิบัติเพื่อสร้างแรงจูงใจ (2) จัดกิจกรรมประกวดวาดภาพพุทธศิลป์ภายในห้องเรียน (3) ครูเตรียมกระดาษ ดินสอ สี ยางลบให้นักเรียน (4) นักเรียนเลือกวาดภาพพุทธศิลป์ที่ชอบ (5) ครูสรุปกิจกรรมวาดภาพและมอบรางวัล 3) การบูรณาการหลักไตรสิกขา ได้แก่ (1) จัดสถานที่เรียนสิ่งแวดล้อม และผู้เรียนให้มีระเบียบเพื่อเกื้อหนุนให้เกิดการเรียนรู้ (2) ให้ผู้เรียนทำสมาธิ สวดมนต์ ก่อนนำเข้าสู่บทเรียน โดยครูเป็นต้นแบบ (แนะนำ ทำให้อุ เป็นอยู่ให้เห็น สงบเย็นให้ได้สัมผัส) (3) ผู้เรียนมีระเบียบ มีสมาธิ และตั้งใจดูสื่อออนไลน์ด้านพุทธศิลป์จากครู (4) นักเรียนลงมือวาดภาพด้วยตนเองเกิดสมาธิในการวาดภาพ 5) ครูสรุปประเด็นตามสาระและสิ่งที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ 4) ผลลัพธ์การเรียนรู้ด้านผู้เรียน ได้แก่ (1) นักเรียนเกิดความเป็นระเบียบวินัยก่อนการเรียน (2) นักเรียนเกิดสมาธิในการเรียนรู้พุทธศิลป์ (3) นักเรียนเกิดปัญญาจากการเรียนรู้และการสรุปประเด็นตามสาระ และสิ่งที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน (4) มุ่งมั่น ตั้งใจกระตือรือร้นแสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย รักการทำงาน มีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต

2.2 ด้านกระบวนการเรียนรู้ มีกระบวนการพัฒนาให้เกิดการเรียนรู้ ดังนี้ 1) กำหนดเนื้อหา ด้านกระบวนการเรียนรู้เน้นการเรียนรู้แบบ Active Learning คือ รูปแบบ การ เรียน รู้ยุคใหม่ ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีกระบวนการเรียนรู้สูงสุดและเป็นเทคนิคการสอนที่ผู้เรียนสามารถจัดกระบวนการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง โดยผู้สอนที่สอนด้วยเทคนิคการสอนแบบ Active Learning จะสร้างสถานการณ์ให้ผู้เรียนได้รู้จักการอ่าน ฟัง และคิดอย่างลึกซึ้งโดยผู้สอนควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์บูรณาการข้อมูลข่าวสาร หรือสื่อสารสนเทศและหลักการคิดรวบยอดด้วยตนเอง เพราะการเรียนรู้แบบแอคทีฟเลินิ่งเป็นกิจกรรมการสอนที่ควรกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจในการศึกษาการเรียนรู้แบบร่วมมือเพื่อให้เกิดการสร้างองค์ความรู้ จากประสบการณ์ของตัวผู้เรียนเอง 2) กิจกรรมการเรียนรู้ด้านกระบวนการเรียนรู้ การเรียนรู้แบบวิเคราะห์วิดีโอ (Analysis or reactions to videos) คือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้ดูสื่อออนไลน์ผ่าน Youtube ประมาณ 5-10 นาที แล้วให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็น หรือสะท้อนความคิดเกี่ยวกับสิ่งที่ได้ดู อาจโดยวิธีการพูดโต้ตอบกัน การเขียน หรือ การร่วมกันสรุปเป็นรายกลุ่ม 3) การบูรณาการหลักไตรสิกขา ได้แก่ (1) จัดสถานที่เรียนสิ่งแวดล้อม และผู้เรียนให้มีระเบียบ เพื่อเกื้อหนุนให้เกิดการเรียนรู้ (2) ให้ผู้เรียนทำสมาธิ สวดมนต์ ก่อนนำเข้าสู่บทเรียน โดยครูเป็นต้นแบบ (แนะนำ ทำให้อุ เป็นอยู่ให้เห็น สงบเย็นให้ได้สัมผัส) (3) ผู้เรียนมีระเบียบ มีสมาธิ และตั้งใจดูสื่อออนไลน์ด้านพุทธศิลป์จากครู (4) นักเรียนลงมือวาดภาพด้วยตนเองเกิด

สมาธิในการวาดภาพ (5) ครูสรุปประเด็นตามสาระ และสิ่งที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ (4) ผลลัพธ์การเรียนรู้ด้านกระบวนการเรียนรู้ ได้แก่ (1) นักเรียนเกิดการมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ (2) นักเรียนเกิดความพอใจที่ได้เรียนและได้ดูสื่อออนไลน์สามารถพัฒนาการเรียนรู้ได้ (3) นักเรียนเกิดปัญญาจากการดูสื่อออนไลน์และซักถามการเรียนรู้พุทธศิลป์ร่วมกับครู (4) นักเรียนเกิดความมุ่งมั่น ตั้งใจ กระตือรือร้น แสวงหาความรู้ต่อยอดองค์ความรู้ได้

2.3 ด้านสถานการณ์ในการเรียนรู้ มีกระบวนการพัฒนาให้เกิดการเรียนรู้ ดังนี้ 1) กำหนดเนื้อหา กระบวนการสอนที่กระตุ้นการเรียนรู้และ กระบวนการ จัดการของผู้เรียนโดยจัดกิจกรรมที่พัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์เป็นหลัก เพื่อเป็นการพัฒนาศักยภาพการคิดแก้ปัญหาและนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning นั้นผู้สอนควรจะต้องลดวิธีการถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้เรียนผ่านลักษณะการบรรยายลง และเพิ่มบทบาทในการส่งเสริมผู้เรียนให้มีความกระตือรือร้นในการทำกิจกรรม 2) กิจกรรมการเรียนรู้ด้านสถานการณ์ในการเรียนรู้ ได้แก่ (1) การเรียนรู้แบบกรณีศึกษา (Analyze case studies) คือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้อ่านกรณีตัวอย่างที่ต้องการศึกษาของพุทธศิลป์ จากนั้นให้ผู้เรียนวิเคราะห์และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นหรือแนวทางแก้ปัญหาภายในกลุ่ม แล้วนำเสนอความคิดเห็นต่อผู้เรียนทั้งหมด (2) การเรียนรู้แบบร่วมมือ (Collaborative learning group) คือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้ทำงานร่วมกับผู้อื่น โดยจัดเป็นกลุ่มๆ ละ 3-6 คน และสรุปกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับพุทธศิลป์ 3) การบูรณาการหลักไตรสิกขา ได้แก่ (1) ครูจัดกิจกรรมที่กระตุ้นให้ผู้เรียนคิด ลงมือค้นคว้า ซักถาม คิดวิเคราะห์กรณีตัวอย่างที่ต้องการศึกษาของพุทธศิลป์ (2) ให้นักเรียนทำกิจกรรมร่วมกัน ฝึกปฏิบัติ โดยเน้นให้ผู้เรียนรู้จักรับผิดชอบในงานที่ทำ และความเสียสละ (3) กิจกรรมกลุ่ม สรุปสาระที่ได้เรียนรู้ด้านพุทธศิลป์ (4) นำเสนอผลงานด้านพุทธศิลป์ที่นักเรียนสนใจ (5) ครูสรุปประเด็นตามสาระ และสิ่งที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน 4) ผลลัพธ์การเรียนรู้ด้านกระบวนการเรียนรู้ ได้แก่ (1) นักเรียนเกิดกระบวนการคิดวิเคราะห์ด้านพุทธศิลป์ (2) นักเรียนเกิดการมีส่วนร่วมในกิจกรรม เกิดความรัก สามัคคีในห้องเรียน (3) นักเรียนเกิดสติปัญญาในการแก้ไขปัญหาและนำเสนอผลงาน (4) นักเรียนเกิดทักษะในการคิดประยุกต์ ต่อยอดนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม

3. ผลการประเมินกระบวนการเรียนรู้ด้านพุทธศิลป์ตามหลักไตรสิกขา สำหรับนักเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านจากมากไปหาน้อยพบว่า ด้านความเป็นประโยชน์ ด้านความเหมาะสม และความเป็นไปได้ ตามลำดับ โดยกระบวนการเรียนรู้ด้านพุทธศิลป์ตามหลักไตรสิกขา สำหรับนักเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานครสามารถนำไปส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ด้านพุทธศิลป์ตามหลักไตรสิกขาให้แก่ นักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพบประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผล ดังต่อไปนี้

1. ผลการศึกษาสภาพการเรียนรู้ด้านพุทธศิลป์ของนักเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ทั้ง 3 ด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สำหรับผลการพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมากเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยคือ ด้านสถานการณ์ในการเรียนรู้ ด้านตัวผู้เรียน และด้านกระบวนการเรียนรู้ตามลำดับ ผู้วิจัยได้นำผลดังกล่าวมาจัดลำดับสภาพการเรียนรู้ด้านพุทธศิลป์ของนักเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร เรียงลำดับสภาพการเรียนรู้ด้านพุทธศิลป์ของนักเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ด้านที่น้อยที่สุด คือ 1) กระบวนการเรียนรู้ 2) ตัวผู้เรียน 3) สถานการณ์ในการเรียนรู้ จากผลการวิจัยดังกล่าว

สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาอุดม ปญญาโณ (อรรถศาสตร์ศรี) (2547) ได้ทำวิจัยเรื่องการศึกษาวิเคราะห์พุทธศิลป์เชิงสุนทรียศาสตร์: (กรณีเฉพาะพระพุทธรูปสมัยอยุธยา) ผลการศึกษาพบว่า การใช้ทฤษฎีสุนทรียศาสตร์ตะวันตกพิจารณาความงามของพระพุทธรูปนั้นทำได้เพียงระดับสมมติสัจจะซึ่งการที่จะเข้าใจพุทธศิลป์ต้องใช้กรอบพุทธสุนทรียศาสตร์นั้นการใช้พุทธสุนทรียศาสตร์วิเคราะห์ความงามของพระพุทธรูป 2 องค์ในสมัยอยุธยาจึงทำให้ได้ข้อสรุปว่า ถ้าใช้เกณฑ์การตัดสินความงามแบบสมมติสัจจะตัดสินความงามระหว่างพระพุทธรูปสมัยสุโขทัยและสมัยอยุธยาไม่สามารถตัดสินได้ว่าสมัยใดงามกว่ากันเนื่องจากแต่ละสมัยมีเกณฑ์การสร้างพระพุทธรูปที่ต่างกัน และมีความสอดคล้องบางประการกับสุทธิพงษ์ ศรีวิชัย และคณะ (2546) ได้ทำการวิจัยเรื่องแนวทางการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาในระดับประถมศึกษา สรุปผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารและครูมีการจัดการเรียนรู้โดยกำหนดแนวทางการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาอยู่ในระดับสูง ได้แก่ กัลยาณมิตร สิ่งแวดล้อม บรรยากาศ หลักสูตรและสาระคำสอนการสร้างแรงจูงใจและบุคลิกภาพ คุณลักษณะของนักเรียนที่พึงประสงค์ของผู้บริหารและครู ได้แก่การเป็นคนดี มีการดำเนินชีวิตอย่างมีคุณภาพ เป็นคนเก่งมีสมรรถภาพสูงในการดำเนินชีวิต และเป็นคนมีความสุข มีสุขภาพดีทั้งกายและใจ สภาพการเรียนรู้การสอนของโรงเรียนตามความเห็นของนักเรียน พบว่า ปัจจัยภายนอกหรือปรโตโมสะ มีระดับความเห็นอยู่ในระดับมาก

2. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ด้านพุทธศิลป์ตามหลักไตรสิกขาสำหรับนักเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร เป็นการนำหลักไตรสิกขาอันเป็นหลักธรรมสำคัญในพระพุทธศาสนาที่นำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยแบ่งออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ 1) ศิล หมายถึง การรักษาความประพฤติให้เรียบร้อย โดยในการเรียนรู้ด้านพุทธศิลป์จะเน้นที่การสร้างระเบียบวินัยในการเรียนรู้ การมีสมาธิ และการปฏิบัติตามกฎระเบียบ 2) สมาธิ หมายถึง การตั้งใจให้แน่วแน่ มุ่งมั่นในการปฏิบัติ โดยในการเรียนรู้ด้านพุทธศิลป์จะเน้นที่การฝึกสมาธิในการเรียนรู้ การมีสมาธิในการสร้างสรรค์ผลงาน และการตั้งใจฟังคำแนะนำของครู 3) ปัญญา หมายถึง ความรู้ ความเข้าใจ และความสามารถในการแก้ปัญหา โดยในการเรียนรู้ด้านพุทธศิลป์จะเน้นที่การพัฒนาความคิดวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ ดังนั้น กระบวนการเรียนรู้ด้านพุทธศิลป์ที่นำเสนอในเนื้อหานี้ได้เน้นการบูรณาการหลักไตรสิกขาเข้ากับกิจกรรมการเรียนรู้ต่างๆ โดยมีการพิจารณาใน 3 ด้านหลัก ได้แก่ 1) ด้านตัวผู้เรียน เน้นการสร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ การกำหนดเนื้อหาที่เหมาะสม และการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ 2) ด้านกระบวนการเรียนรู้ เน้นการใช้กิจกรรมที่หลากหลาย เช่น การดูสื่อออนไลน์ การวิเคราะห์วีดิโอ การเรียนรู้แบบร่วมมือ เพื่อให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมและเกิดการเรียนรู้ที่ลึกซึ้ง 3) ด้านสถานการณ์ในการเรียนรู้ เน้นการสร้างสถานการณ์ที่เอื้อต่อการเรียนรู้แบบ Active Learning โดยให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง คิดวิเคราะห์ และแก้ปัญหา ซึ่งผลการวิจัยมีความสอดคล้องบางประการกับงานวิจัยของเนตรชนก วิภาตะศิลปิน (2559) บุญเลิศ จีรภัทร์ และคณะ (2546) และชาติชาย พิทักษ์ธนาคม และคณะ (2546) ที่ผลการวิจัยพบว่า การจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา เป็นการจัดการกระบวนการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหาร อาจารย์และนักศึกษา การจัดบรรยากาศสิ่งแวดล้อมและกิจกรรมที่ก่อให้เกิดธาตุรู้ร่วมกับการฝึกหัดอบรมกาย วาจา ใจ การเผชิญสถานการณ์การแก้ปัญหาด้วยการรู้คิดอย่างนักศึกษาอย่างแท้จริง คือสร้างความรู้ ความคิด ความสามารถ และความดี นอกจากนี้ การจัดการเรียนรู้จำเป็นที่ผู้บริหารและผู้สอนจะต้องนำหลักโยนิโสมนสิการและไตรสิกขามาใช้ในการกำหนดนโยบาย การบริหาร และการดำเนินการในการเรียนรู้ เพื่อให้ปรโตโมสะ ปัจจัยภายนอกเป็นกัลยาณมิตรต่อผู้เรียนและบุคคลภายในโรงเรียน ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนสามารถนำระบบการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขามาใช้ประโยชน์ในการเรียนรู้และเกิดจากการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในสังคมไทย

3. การประเมินกระบวนการเรียนรู้ด้านพุทธศิลป์ตามหลักไตรสิกขา สำหรับนักเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านความเป็นประโยชน์ ด้านด้านความเหมาะสม และความเป็นไปได้ ตามลำดับ โดยกระบวนการเรียนรู้ด้านพุทธศิลป์ตามหลักไตรสิกขา สำหรับนักเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานครสามารถนำไปส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ด้านพุทธศิลป์ตามหลักไตรสิกขาให้นักเรียนได้เป็นอย่างดีมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของสุภาพร วีระปริยากร (2554) ศึกษาเรื่องสิมอีสาน : รูปแบบการอนุรักษ์ฟื้นฟูเพื่อส่งเสริมคุณค่าด้านวัฒนธรรม ผลการวิจัยพบว่า ประวัติการก่อสร้างสิม สิมเป็นศาสนสถานที่มีความสำคัญภายในวัด เป็นสถานที่ประชุมของสงฆ์เพื่อทำสังฆกรรม กำหนดด้วยเขตที่หมายรู้ คือ สีม่าหรือเสมา ตามพุทธบัญญัติ สิมต้องมีขนาดพอที่จะบรรจุภิกษุไม่น้อยกว่า 21 รูป นั่งได้ การก่อสร้างสิมโครงสร้างส่วนใหญ่จะก่ออิฐฉาบปูน เป็นปูนที่ชาวบ้านผลิตขึ้นเองโดยใช้วัตถุดิบทางธรรมชาติที่มีอยู่ภายในท้องถิ่นหลังคาไม้แบบแป้นเกล็ด ผังเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า ทำประตูเข้าเฉพาะด้านหน้า หลังคาทรงจั่ว มีปีกนกคลุมด้านข้าง บางหลังแกะสลักลวดลายเป็นฮ้างช้าง เขียนรูปแต้ม ไว้ด้านนอก และด้านในการก่อสร้างสิมอีสาน มีความแตกต่างไปตามความเชื่อทางสังคม วัฒนธรรม ช่างฝีมือท้องถิ่นและการใช้วัสดุ ทำให้สิมมีรูปแบบความงามที่เป็นเอกลักษณ์ด้านสถาปัตยกรรม การศึกษารูปแบบการอนุรักษ์ฟื้นฟู สิมอีสานเพื่อส่งเสริมคุณค่าด้านวัฒนธรรม โดยการ มีส่วนร่วมของชุมชนพบว่าวิธีการอนุรักษ์ฟื้นฟูสิ่งก่อสร้าง คือ การดูแล บูรณะซ่อมแซม สงวนรักษาให้อยู่ในสภาพดี ปลอดภัยต่อการใช้ประโยชน์ การยังคงใช้ประโยชน์เช่นในอดีต แต่จะต้องไม่เปลี่ยนแปลงองค์ประกอบของสิ่งก่อสร้างที่มีคุณค่าหรือเป็นการเปลี่ยนแปลงที่มีผลกระทบน้อยที่สุดเป็นส่วนสำคัญในการอนุรักษ์และฟื้นฟู การใช้ประโยชน์ให้คุ้มค่าในการสืบทอดศิลปะ ประเพณีและวัฒนธรรมความเชื่อในศาสนาและการส่งเสริมคุณค่าด้านวัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนมีส่วนสำคัญ และมีความเกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ฟื้นฟู

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้จากการวิจัยคือกระบวนการเรียนรู้ด้านพุทธศิลป์ตามหลักไตรสิกขา สำหรับนักเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร สรุปองค์ความรู้การวิจัยเป็นรูปแบบเชิงสัญลักษณ์ (Semantic Model) คือ “PT” ดังในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย “PT”

ภาพองค์ความรู้จากการวิจัย PT มีโดยผู้วิจัยสรุปได้เป็นองค์ความรู้ ดังนี้

P หมายถึง Procees กระบวนการเรียนรู้ด้านพุทธศิลป์ด้วย

1. กำหนดเนื้อหา การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่ทำให้คนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมความคิดซึ่งเกิดจากการดู ได้ยิน ดมกลิ่น ลิ้มรส สัมผัส การอ่าน การนึกคิด การใช้เทคโนโลยี การเรียนรู้ของเด็กและผู้ใหญ่จะต่างกัน เด็กจะเรียนรู้ด้วยการเรียนในห้องการซักถาม ผู้ใหญ่มักเรียนรู้ด้วยประสบการณ์ที่มีอยู่ แต่การเรียนรู้จะเกิดขึ้นจากประสบการณ์ที่ผู้สอนนำเสนอ โดยการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนและผู้เรียน ผู้สอนจะเป็นผู้ที่สร้างบรรยากาศทางจิตวิทยาที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ที่จะให้เกิดขึ้นเป็นรูปแบบใดก็ได้ เช่น ความเป็นกันเอง ความเข้มงวดกวดขันหรือความไม่มีระเบียบวินัย สิ่งเหล่านี้ผู้สอนจะเป็นผู้สร้างเงื่อนไขและสถานการณ์การเรียนรู้ให้กับผู้เรียน ดังนั้นผู้สอนจะต้องพิจารณาเลือกรูปแบบการสอน รวมทั้งการสร้างปฏิสัมพันธ์กับผู้เรียน

กระบวนการเรียนรู้ด้านพุทธศิลป์เน้นการเรียนรู้แบบ Active Learning มักจะเป็นกิจกรรมที่กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ และเป็นเทคนิค การ จัดการ เรียน รู้โดยมุ่งเน้นไปที่กระบวนการเรียนรู้มากกว่าเนื้อหาวิชา โดยผู้สอนควรสร้างบรรยากาศของการมีส่วนร่วมให้กับผู้เรียนเพื่อให้เกิดการเรียนรู้แบบร่วมมือ และเกิดการเจรจาโต้ตอบที่ส่งเสริมให้มีปฏิสัมพันธ์กันในระดับเรียน รวมถึงการจัดหลักสูตรนอกชั้นเรียนอยู่เป็นประจำเพื่อกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้แบบ Active Learning ในสถานที่และสถานการณ์ใหม่ๆ เพื่อให้ผู้เรียนได้เก็บประสบการณ์และเกิดองค์ความรู้ใหม่ๆด้วยตนเอง

การสอนแบบ Active Learning คือ กระบวนการสอนที่กระตุ้นการเรียนรู้และ กระบวนการจัดการของผู้เรียนโดยจัดกิจกรรมที่พัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์เป็นหลัก เพื่อเป็นการพัฒนาศักยภาพการคิดแก้ปัญหาและนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ ในการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning นั้นผู้สอนควรจะต้องลดวิธีการถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้เรียนผ่านลักษณะการบรรยายลง และเพิ่มบทบาทในการส่งเสริมผู้เรียนให้มีความกระตือรือร้นในการทำกิจกรรม Active Learning ในกิจกรรมการเรียนรู้ด้านพุทธศิลป์ให้มากขึ้น

ศิลปะเป็นงานที่สร้างสรรค์ขึ้นจากความสามารถของมนุษย์ ซึ่งความสามารถในการ สร้างสรรค์งานศิลปะนี้ ได้รับแรงดลใจจากธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ก่อให้เกิดความประทับใจ ความสะท้อนใจ แล้วถ่ายทอดออกมาเป็นงานทางศิลปะ เพื่อบอกกล่าวให้ผู้อื่นได้รับรู้หรือเข้าใจในความคิด และเพื่อเป็นสื่อความเข้าใจระหว่างมนุษย์ด้วยกัน รวมทั้งเพื่อช่วยผ่อนคลายความตึงเครียดทาง อารมณ์ ศิลปะไม่ใช่สิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ ถ้ามีมาเองไม่มีผู้ใดสร้างนั้น ไม่ถือว่าเป็นศิลปะ สิ่ง ต่างๆ ในธรรมชาติมีมากมายทั้งดงาม น่าทึ่ง ถ้ามีผู้สร้างขึ้นมาจึงจะถือว่าเป็นศิลปะ

พุทธศิลป์ก่อให้เกิดผลอันเป็นคุณค่าทางจิตใจ ให้เกิดความเกษมเบิกบานกลั่นเป็น ความสุขและร่มเย็นจึงกล่าวได้ว่า พุทธศิลป์เป็นเสมือนสะพานบุญ หรือเป็นสื่อที่น้อมนำความเลื่อมใส ศรัทธาในพระพุทธศาสนา พุทธศิลป์ปรากฏอยู่ทุกประเภทจึงเป็นประจักษ์พยานแห่งความศรัทธานั้น ของพุทธบริษัท ต่อๆ กันมาทุกยุคทุกสมัย ที่ได้ปรากฏต่อสายตาจนมาถึงปัจจุบัน โดยพุทธศิลป์จัดอยู่ในศิลปะสาขาจิตรศิลป์ และจัดเข้าในทัศนศิลป์ เพราะเป็น ศิลปะที่เราสามารถเสพสัมผัสความงามได้โดยทางประสาทตา พุทธศิลป์ ได้แก่ พระอุโบสถ พระวิหาร หรือศาลาการเปรียญ พระสถูป พระปรางค์ จัดเป็นทัศนศิลป์ประเภทสถาปัตยกรรม พระพุทธรูปในอิริยาบถหรือปางต่างๆ ลวดลายปูนปั้น งานแกะสลักไม้บานประตูหน้าต่างต่างๆ จัดเป็นทัศนศิลป์ ประเภทประติมากรรมรูปาภาพฝาผนังตามสถานที่สำคัญต่างๆ จัดเป็นทัศนศิลป์ประเภทจิตรกรรม

หลักไตรสิกขาเป็นการพัฒนานักเรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ต่างๆ โดยมีเป้าหมายให้เด็ก กิน อยู่ ดู ฟังเป็น สามารถดูแลช่วยเหลือตนเองได้ ปรับตัวอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้ และกตัญญูทักท้วงต่อผู้มีพระคุณ อันเป็นคุณธรรมสำคัญที่เกื้อหนุนการเรียนรู้ของวัยเด็กทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา 1) ศิล หมายถึง การฝึกในด้านพฤติกรรม โดยเฉพาะพฤติกรรมเคยชิน เครื่องมือที่ใช้ในการฝึกศิลปะสร้างความมีวินัย ในตนเอง 2) สมาธิ หมายถึง การฝึกในด้านจิต หรือระดับจิตใจ ได้แก่การพัฒนาคุณสมบัติต่างๆ ของจิต ทั้งใน ด้านคุณธรรม 3) ปัญญา หมายถึง การฝึกหรือพัฒนาในด้านการรู้ความจริง เริ่มตั้งแต่ความเชื่อ ความเห็น ความรู้ ความเข้าใจในสิ่งที่ถูกต้อง

2. กิจกรรมการเรียนรู้ด้านพุทธศิลป์ 1) จัดโครงการประกวดวาดภาพระบายสี ในหัวข้อ “วาดพุทธ ศิลป์ท้องถิ่นของฉัน” 2) ครูเชิญวิทยากรด้านพุทธศิลป์มาให้ความรู้แก่นักเรียนในการวาดภาพ 3) จัดเตรียม กระดาษ ปากกา ดินสอสี ยางลบ 4) วิทยากรและครูร่วมกันวาดรูปพุทธศิลป์และให้นักเรียนได้ฝึกวาดตั้งแต่ เริ่มต้นลงลายเส้น จนถึงการลงสีธรรมชาติ ทำความสะอาดผสมดินสอพอง รองพื้นเฟรมสำหรับวาดภาพ ศิลปะ สกulptช่างแบบโบราณดั้งเดิม จากภูมิความรู้สู่การฝึกฝน วันนี้สามารถวาดภาพจิตรกรรมได้อย่างสวยงาม สิ่ง สำคัญคือการได้ซึมซับองค์ความรู้ภูมิปัญญาที่หาเรียนได้ยาก ยิ่งวาดไปเรียนรู้ไป ก็ยิ่งรู้สึกอินกับงานภาพวาด จิตรกรรมฝาผนังและงานสกulptช่างต่างๆ

3. ผลลัพธ์การเรียนรู้ 1) นักเรียนมีการปฏิบัติตามระเบียบ เรียบร้อย ตั้งใจในการวาดภาพพุทธ ศิลป์ 1) นักเรียนเกิดสมาธิในการเรียนรู้อย่างยิ่ง 2) นักเรียนเกิดความรู้ ความคิดซึ่งเป็นตัวปัญญาในการวาด ภาพพุทธศิลป์ 3) นำความรู้ไปพัฒนาทักษะ/ความสามารถและวิธีการเรียนรู้ สร้างสรรค์ผลงานที่เกิดจากการ ปฏิบัติกิจกรรม 4) ในขณะที่ลงมือปฏิบัติ นักเรียนจะแสดงพฤติกรรมที่สะท้อนถึงคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 5) นักเรียนปฏิบัติงานด้วยความเสียสละ อดทน เพื่อให้ได้ผลงานที่มีคุณภาพ เห็นคุณค่าและประโยชน์ของงาน

T หมายถึง THREEFOLD การบูรณาการหลักไตรสิกขา 1) ขั้นนำ คือ จัดสถานที่เรียนสิ่งแวดล้อม และผู้เรียนให้มีระเบียบ เพื่อเกื้อหนุนให้เกิดการเรียนรู้ ให้ผู้เรียนทำสมาธิ สวดมนต์ ก่อนนำเข้าสูบทเรียน โดย ครูเป็นต้นแบบ (แนะนำ ทำให้ดู เป็นอยู่ให้เห็น สงบเย็นให้ได้สัมผัส) 2) ขั้นสอน คือ ผู้เรียนมีระเบียบ มีสมาธิ ศึกษาสาระอย่างตั้งใจ ครูจัดกิจกรรมที่กระตุ้นให้ผู้เรียนคิด ลงมือค้นคว้า ชักถาม คิดวิเคราะห์ ทำกิจกรรม ร่วมกัน ฝึกปฏิบัติ โดยเน้นให้ผู้เรียนรู้จักรับผิดชอบในงานที่ทำ และความเสียสละ 3) ขั้นสรุป ทบทวนใช้ปัญญา และเหตุผล กิจกรรมกลุ่ม สรุปสาระที่ได้เรียนรู้ นำเสนอผลงาน ครูสรุปประเด็นตามสาระ และสิ่งที่สามารถ นำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ด้านกระบวนการเรียนรู้ ผู้บริหารและครูควรส่งเสริมให้นักเรียนมีเวลาในการเรียนที่ เหมาะสม ส่งเสริมการสร้างประสบการณ์เรียนรู้ด้านพุทธศิลป์นอกสถานที่ ให้นักเรียนมีการปรับเปลี่ยนแนวคิด การเรียนรู้ที่ดีขึ้น มีการฝึกฝนหลังการเรียนรู้

1.2 ด้านกระบวนการเรียนรู้ด้านตัวผู้เรียน ควรมีการเตรียมความพร้อมด้านอุปกรณ์การ เรียนรู้ ส่งเสริมสร้างให้ผู้เรียนมีประสบการณ์การเรียนรู้ด้านพุทธศิลป์ จัดพัฒนาให้ผู้เรียนมีแนวปัญหาทาง อารมณ์ที่เหมาะสมกับระดับสติปัญญาที่เหมาะสมกับการเรียนรู้

1.3 ด้านกระบวนการเรียนรู้ด้านสถานการณ์ในการเรียนรู้ ผู้บริหารและครูควรปรับแผนการจัดการเรียนรู้จากคู่มือให้เหมาะสมกับบริบทนักเรียนเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับบทเรียน และผู้สอนศึกษาหลักสูตรพุทธศิลป์ให้เข้าใจอย่างถ่องแท้

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำการศึกษากิจกรรมการเรียนรู้ด้านพุทธศิลป์ตามหลักไตรสิกขาสำหรับนักเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร

2.2 ควรศึกษาการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ด้านพุทธศิลป์ตามหลักไตรสิกขาสำหรับนักเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร

เอกสารอ้างอิง

- ชาติชาย พิทักษ์ธนาคม. (2546). แนวทางการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาสำหรับนักศึกษาในระดับอุดมศึกษา. รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ฐกร พฤทธิบุรณ์. (2564). การพัฒนาสมรรถนะครูในช่วงยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561 - 2580). คุษณินพนธ์ปรัชญาดุขณินพนธ์. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2557). การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS และ AMOS. พิมพ์ครั้งที่ 15. นนทบุรี: เอส.อาร์.พรินต์ติ้ง แมสโปรดักส์.
- เนตรชนก วิภาตะศิลปิน. (2559). รูปแบบการพัฒนาเยาวชนตามหลักไตรสิกขาในโครงการสามเณรปลูกปัญญาธรรม. คุษณินพนธ์พุทธศาสตร์ดุขณินพนธ์. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- บุญเลิศ จีระภัทร์ และคณะ. (2546). แนวทางการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา สำหรับนักเรียนในระดับมัธยมศึกษา. รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต). (2539). การศึกษากับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา.
- พระมหาอุดม ปญญาโณ (อรรถศาสตร์ศรี). (2547). การศึกษาวิเคราะห์พุทธศิลป์เชิงสุนทรียศาสตร์: กรณีเฉพาะพระพุทธรูปสมัยอยุธยา. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2565). ข้อมูลพื้นฐานโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สังกัด กรุงเทพมหานคร. แหล่งที่มา http://www.bopp.go.th/?page_id=1828 สืบค้นเมื่อ 29 ม.ค. 2565.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2551). แนวทางการพัฒนา การวัดและประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย และคณะ. (2546). แนวทางการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาในระดับประถมศึกษา. รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- สุภาพร วีระปรียากร. (2554). **ลิ้มอีสาน: รูปแบบการอนุรักษ์ฟื้นฟูเพื่อส่งเสริมคุณค่าด้านวัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน**. ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สุรเดช คำศรี. (2566). **พุทธศิลป์คืออะไร**. แหล่งที่มา <https://sites.google.com/site/buddhistartsk/> สืบค้นเมื่อ 29 ม.ค. 2566.
- Yamane, Taro. (1967). **Statistics An Introductory Analysis**. 2 nd Ed. New York: Harper and Row.
- Keeves, Peter J. (1988). **Model and Model Building: Educational Research Methodology and Measurement: An International Handbook**. Oxford: Pergamon Press.

มาตรการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 ภายใต้สิทธิมนุษยชน
ของผู้ต้องขังภายในเรือนจำจังหวัดอ่างทอง
MEASURES TO PREVENT THE SPREAD OF THE CORONAVIRUS DISEASE 2019
UNDER THE HUMAN RIGHTS OF INMATES IN ANG THONG PRISON

^[1] ศักดิ์ชัย เจริญพร Sakchai Charoenporn ^[2] ปณณธร หอมบุญมา Pannathorn Hombunma
^{[1] [2]} มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University, Thailand
Corresponding Author E-mail: Sja0543@gmail.com

Article Received: August 22, 2023, Revised: December 15, 2023, Accepted: December 15, 2023.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงปัญหาการแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 และให้ได้มาซึ่งมาตรการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 ภายใต้สิทธิมนุษยชนผู้ต้องขังภายในเรือนจำจังหวัดอ่างทอง เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี เริ่มต้นจากการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ แบ่งเป็น 4 กลุ่ม ด้วยการเลือกแบบเจาะจง ประกอบด้วย บุคลากรทางเรือนจำจังหวัดอ่างทอง ผู้นำชุมชน บุคลากรทางสาธารณสุข และนักวิชาการทางอาชีวศึกษา และกระบวนการยุติธรรม จำนวน 14 คน มีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา และตามด้วยการวิจัยเชิงปริมาณ โดยการเก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่างคือ เจ้าหน้าที่ตำรวจ เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ นักกฎหมาย ทนายความ ญาติผู้ต้องขัง และเจ้าหน้าที่ศาล ที่มาติดต่อราชการภายในเรือนจำจังหวัดอ่างทอง จำนวน 328 คน เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัยคือแบบสอบถามที่สร้างขึ้นจากการวิเคราะห์เนื้อหาและสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผสมผสานกับการทบทวนวรรณกรรม แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัญหาการแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 ภายใต้สิทธิมนุษยชนผู้ต้องขังภายในเรือนจำจังหวัดอ่างทองซึ่งประกอบไปด้วย 1) สภาพปัญหาที่เกิดจากสภาพแวดล้อม 2) สภาพปัญหาที่เกิดจากพฤติกรรมส่วนตัวของบุคคล 3) สภาพปัญหาที่เกิดจาก กรณีการรับผู้ต้องขังเข้าใหม่ ออกไปศาลหรือไปรักษาพยาบาลตามอาการ 4) สภาพปัญหาที่เกิดจากการมาติดต่อราชการต่างๆภายในเรือนจำของบุคคลภายนอก และ 5) สภาพปัญหาที่เกิดจากการทำกิจกรรมต่างๆภายในเรือนจำ สำหรับมาตรการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 ภายใต้สิทธิมนุษยชนผู้ต้องขังภายในเรือนจำจังหวัดอ่างทอง จะประกอบไปด้วย 6 มาตรการ คือ 1) สภาพแวดล้อมความแออัดภายในเรือนจำ 2) พฤติกรรมส่วนตัวของบุคคล 3) การรับผู้ต้องขังเข้าใหม่ ออกไปศาลหรือไปรักษาพยาบาลตามอาการ 4) การมาติดต่อราชการต่างๆภายในเรือนจำของบุคคลภายนอก 5) ด้านการทำกิจกรรมต่างๆภายในเรือนจำ และ 6) เรื่องอื่นๆ เช่น การปล่อยตัวชั่วคราวเพื่อลดความแออัดภายในเรือนจำ กรณีผู้ต้องขังที่ป่วยเป็นโรคประจำตัว ซึ่งเป็นโรคที่เสี่ยงต่อการเสียชีวิตหากติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ผู้ต้องหา/ผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดี และผู้ต้องขังสูงวัยอายุ 60 ปีขึ้นไป

คำสำคัญ: มาตรการป้องกันโรคไวรัสโคโรนา 2019, ผู้มาติดต่อราชการ, เรือนจำจังหวัดอ่างทอง

ABSTRACT

This research article aimed to study the problem of the spread of Coronavirus Disease 2019 and measured to prevent the spread of Coronavirus Disease 2019 under the human rights of inmates in Ang Thong Prison. It was a mixed methodology research, beginning with qualitative research by interviewing key informants, divided into 4 groups by purposive selection, consisting of Ang Thong Prison personnel, community leaders, public health personnel and academics in criminology and the justice process of 14 people. The research tools were an interview form, content analysis and followed by quantitative research by collecting data from questionnaires. The sample group was police officers, correctional officers, lawyers, inmate's relatives and court officials who came to contact officials in Ang Thong Provincial Prison for 328 people. The research tool was a questionnaire created from content analysis and data synthesis obtained from in-depth interviews combining with literature reviews, concepts, theories and related research. The results showed that state of the problem of the spread of the Coronavirus Disease 2019 under the human rights of inmates in Ang Thong Prison which consisted of 1) problems caused by the environment, 2) problems caused by personal behavior of the person, 3) problems caused by accepting new inmates going to court or seeking medical treatment, 4) problems arising from contacting government officials within the prison by outsiders, and 5) problems arising from various activities within the prison. For measures to prevent the spread of the Coronavirus Disease 2019 under the human rights of inmates in Ang Thong Provincial Prison, it consisted of 6 measures: 1) the overcrowding environment in the prison, 2) the personal behavior of the person, 3) the acceptance of new inmates going to court or seeking medical treatment according to symptoms, 4) contacting government officials within prisons of outsiders, 5) activities within prisons, and 6) other aspects such as release temporarily to reduce congestion inside the prison in the case of prisoners with underlying diseases that posed a risk of death if infected with the 2019 coronavirus, suspects/prisoners undergoing trial, and elderly prisoners aged 60 years and over.

Keywords: Coronavirus Disease Prevention Measures 2019, Government Visitors, Ang Thong Provincial Prison

บทนำ

ผู้ต้องขังจัดได้ว่าเป็นผู้ด้อยโอกาสกลุ่มหนึ่งเป็นบุคคลที่ถูกจำกัดอิสรภาพและถูกลดโทษตามกระบวนการยุติธรรมทางกฎหมายที่ได้กระทำความผิด แต่การลงโทษและการปฏิบัติต่อบุคคลเหล่านี้ต้องคำนึงถึงสิทธิตามกฎหมายที่มนุษยทุกคนมีอยู่ ดังปรากฏในหลักปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน “บุคคลใดจะถูกทรมาน ทารุณกรรมหรือได้รับการปฏิบัติหรือถูกลดโทษในลักษณะไร้มนุษยธรรมหรือลดศักดิ์ศรีคุณค่าแห่งความเป็นมนุษย์ไม่ได้” โดยจะเห็นว่าบทบัญญัติดังกล่าวนี้ไม่สนับสนุนการลงโทษที่โหดร้ายและการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดอย่างหยาบช้ำทารุณ (เกียรติขจร วิจารณ์สวัสดิ์, 2534)

การที่ผู้ต้องหาถูกศาลพิพากษาลงโทษจำคุกนั้น สถานการณ์ในการคุมขังคือ เรือนจำซึ่งเป็นหน่วยงานในกรมราชทัณฑ์ ทำหน้าที่ในการบังคับโทษจำคุกผู้ต้องขังให้เป็นไปตามคำพิพากษาของศาล หรือคำสั่งของเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจตามกฎหมาย มีภารกิจที่สำคัญคือการควบคุมดูแลและพัฒนานิสัยของผู้ต้องขังเพื่อให้กลับสู่สังคมโดยไม่กระทำความผิดอีก ในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังนั้นจำต้องให้สอดคล้องกับกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับ หลักอาชีวศึกษาและทัณฑวิทยา ตลอดจนข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังขององค์การสหประชาชาติ และสิทธิในการรักษาพยาบาลถือเป็นสิ่งจำเป็นที่ทำให้ปัจเจกชนมีสุขภาพที่สมบูรณ์แข็งแรง ซึ่งบุคคลที่อยู่ในสังคมภายนอกเรือนจำ หรือทัณฑสถานสามารถเลือกรับบริการด้านการรักษาพยาบาลที่มีอยู่หลายรูปแบบให้เหมาะสมกับสุขภาพของตนได้ ในขณะที่ผู้ต้องขังที่ถูกจำคุกอยู่ในเรือนจำหรือทัณฑสถานไม่มีอิสระเช่นนั้น การจำคุกจึงเป็นการขัดขวางมิให้ผู้ต้องขังมีเสรีภาพที่จะเลือกรับบริการด้านการรักษาพยาบาลหรือการดูแลสุขภาพของตนให้เหมาะสมได้ ทำให้เรือนจำ หรือทัณฑสถาน มีหน้าที่จัดให้บริการด้านการรักษาพยาบาลแก่ผู้ต้องขัง ทั้งในด้านการตรวจสุขภาพ การป้องกันการโรคระบาด การฟื้นฟูสุขภาพผู้ต้องขังเพื่อเป็นการป้องกันปัญหาสุขภาพของผู้ต้องขังและโรคระบาดต่างๆ ที่อาจจะเกิดขึ้น เนื่องจากเรือนจำและทัณฑสถานเป็นสถานที่ที่มีการควบคุมผู้ต้องขังไว้รวมกันเป็นจำนวนมาก จึงง่ายต่อการแพร่กระจายของเชื้อโรค และทำให้เกิดโรคระบาดในเรือนจำหรือทัณฑสถานได้อย่างรวดเร็ว รวมทั้งอาจส่งผลกระทบต่อถึงสังคมภายนอกด้วย (ณัฐยา จรรยาชัยเลิศ, 2548)

เมื่อโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019 เข้าเรือนจำ หนึ่งในมาตรการที่ทั่วโลกใช้เพื่อรับมือกับปัญหาการแพร่ระบาด คือการหลีกเลี่ยงพื้นที่แออัด ซึ่งนั้นอาจไม่สามารถทำได้ในพื้นที่เรือนจำของไทย เนื่องจากจำนวนผู้ต้องขังมีเป็นจำนวนมาก ขัดแย้งกับที่เรือนจำจะรองรับได้จึงก่อให้เกิดปัญหา “นักโทษล้นคุก” ซึ่งก่อนหน้านี้ที่มีการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019 ทางกรมราชทัณฑ์ก็ได้ออกมาตรการ “คนในห้ามออก คนนอกห้ามเข้า และกักตัวผู้เข้าใหม่ทุกราย ” เพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019 ภายในเรือนจำ คนในห้ามออก หมายความว่าผู้ต้องขังที่เคยได้รับโอกาสให้ไปฝึกอาชีพ ฝึกงาน ทำงานในบริเวณนอกเรือนจำ ได้ประกาศงดยกเลิกทั้งหมด จะออกไปเฉพาะเท่าที่จำเป็น เช่น ไปศาลหรือไปรักษาพยาบาลตามอาการซึ่งเป็นเหตุจำเป็นเท่านั้น อันที่สอง คนนอกห้ามเข้า หมายถึงในระยะนี้งดเว้นการเยี่ยมญาติ พี่น้องประชาชนที่มีญาติมิตรอยู่ในเรือนจำและทัณฑสถาน ขอให้ใช้ความอดทนสักระยะหนึ่ง เพื่อสวัสดิภาพความปลอดภัยของผู้ต้องขังที่อยู่ภายในเรือนจำ และมาตรการประการที่สามก็คือ ทุกเรือนจำเราสันนิษฐานไว้ก่อนว่าคนเข้าใหม่เป็นผู้ติดเชื้อเข้ามาก่อน จะมีการแยกกักโรคอย่างน้อย 14 วัน และมีการตรวจวัดอุณหภูมิร่างกาย สัมภาษณ์และสังเกตอาการ อย่างไรก็ตามมาตรการดังกล่าวยังไม่เพียงพอ (BBC NEWS ไทย, 2563)

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงได้ทำโครงการศึกษาถึงมาตรการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 ภายใต้สิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขังภายในเรือนจำจังหวัดอ่างทอง เพื่อหาแนวทางในการป้องกันการแพร่

ระบาดเชื้อไวรัสโคโรนาที่จะเกิดขึ้นภายในเรือนจำจังหวัดอ่างทอง พร้อมทั้งศึกษาปัญหาอุปสรรค ข้อเสนอแนะ เพื่อเป็นบทเรียนหรือแนวทางในการจัดการกับปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นใหม่ในอนาคตต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงปัญหาการแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019 ที่จะเกิดขึ้นภายในเรือนจำจังหวัดอ่างทอง
2. เพื่อให้ได้มาซึ่งมาตรการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019 ที่จะเกิดขึ้นภายในเรือนจำจังหวัดอ่างทอง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้เป็นแบบการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methodology) เริ่มต้นจากการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และตามด้วยการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยมีขั้นตอนการศึกษาดังนี้

การวิจัยเชิงคุณภาพ มีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. การกำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
 - 1.1 การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (Depth Interview) กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 4 กลุ่ม จำนวน 14 คน ประกอบด้วยกลุ่มที่ 1 บุคลากรทางเรือนจำจังหวัดอ่างทอง จำนวน 5 คน กลุ่มที่ 2 ผู้นำชุมชน จำนวน 2 คน กลุ่มที่ 3 บุคลากรทางสาธารณสุข จำนวน 5 คน และกลุ่มที่ 4 นักวิชาการทางอาชีวศึกษา และกระบวนการยุติธรรม จำนวน 2 คน

การวิจัยเชิงคุณภาพ มีเครื่องมือที่ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi Structured interview) ที่สร้างขึ้นมาจากคำถามหลักครอบคลุมประเด็นในเรื่องมาตรการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 ภายใต้สิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขังภายในเรือนจำจังหวัดอ่างทอง โดยผู้วิจัยได้นำแบบสัมภาษณ์ให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ตลอดจนตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสมของภาษาที่ใช้แล้วนำไปปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ

- 1.2 การวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้แบ่งออกเป็น 5 กลุ่มจำนวน 328 คน โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง ประกอบด้วย 1) กลุ่มเจ้าหน้าที่ตำรวจ ที่มาติดต่อราชการภายในเรือนจำจังหวัดอ่างทอง จำนวน 33 คน 2) กลุ่มเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ ที่ปฏิบัติหน้าที่ภายในเรือนจำจังหวัดอ่างทอง จำนวน 11 คน 3) กลุ่มนักกฎหมาย ทนายความ ที่มาติดต่อราชการภายในเรือนจำจังหวัดอ่างทอง จำนวน 34 คน 4) กลุ่มญาติผู้ต้องขัง ที่มาติดต่อราชการภายในเรือนจำจังหวัดอ่างทอง จำนวน 247 คน 5) กลุ่มเจ้าหน้าที่ศาล จำนวน 3 คน

การวิจัยเชิงปริมาณ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ คือ แบบสอบถาม (Questionnaires) ในชื่อว่า “มาตรการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 ภายใต้สิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขังภายในเรือนจำจังหวัดอ่างทอง” ที่สร้างขึ้นจากการวิเคราะห์เนื้อหาและสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก ผสมผสานกับการทบทวนวรรณกรรม แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยมีการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) จากการพิจารณาค่าความสอดคล้องระหว่างข้อความกับนิยามเชิงปฏิบัติการที่ต้องการวัด (Item Objective Congruence: IOC) รวมถึงความเหมาะสมของภาษาที่ใช้แล้วนำไปปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำจาก

ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน มีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.6 – 1.0 โดยข้อคำถามมีค่า IOC เกินกว่า 0.5 ถือว่ามีค่าความเที่ยงตรงในเกณฑ์เหมาะสมนำไปใช้เก็บข้อมูลได้

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล

2.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ติดต่อประสานงานกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่กำหนดไว้เพื่อ นัดวันเวลา และสถานที่ที่จะเข้าพบและทำการสัมภาษณ์เชิงลึก ให้ได้ความคิดเห็นจากประสบการณ์ของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อค้นหาสภาพปัญหาที่ส่งผลต่อมาตรการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 ภายใต้สิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขังภายในเรือนจำจังหวัดอ่างทอง และเพื่อให้ได้รูปแบบมาตรการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 ภายใต้สิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขังภายในเรือนจำจังหวัดอ่างทอง จากนั้นจึงนำความคิดเห็นที่ได้จากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั้ง 4 กลุ่ม มาใช้เป็นแนวทางในการสร้างข้อคำถามในแบบสอบถาม

2.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยเชิงปริมาณ ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้ 1) ผู้วิจัยนำหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา เพื่อขอความอนุเคราะห์จากเรือนจำจังหวัดอ่างทอง ที่เป็นต้นสังกัดของกลุ่มตัวอย่าง 2) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามความคิดเห็นที่สร้างขึ้นโดยผ่านการตรวจสอบจนมีคุณภาพแล้วไปเก็บรวบรวมกับกลุ่มตัวอย่าง และเมื่อเก็บแบบสอบถามกลับคืนแล้วได้ทำการตรวจสอบความสมบูรณ์เบื้องต้น คือตรวจแบบสอบถามครบทุกข้อ หลังจากนั้น จึงนำมาวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติโดยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป (SPSS)

3. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

3.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ หลังจากการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ นำมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เป็นข้อมูลที่สกัดได้จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้ง 4 กลุ่ม โดยการแยกแยะ และถอดประเด็นเนื้อหาที่สำคัญเพื่อนำไปสู่การสรุปผลวิจัย หลังจากนั้นจึงนำผลที่ได้ไปใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถามสำหรับใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อสำรวจความคิดเห็นจากผู้เกี่ยวข้องต่อไป

3.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณได้แก่ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา การจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง และผู้มาติดต่อราชการ โดยสถิติที่ใช้ ได้แก่ การแจกแจงความถี่ (Frequency) และการหาค่าร้อยละ (Percentage) จากนั้น นำมาวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบมาตรการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 ภายใต้สิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขังภายในเรือนจำจังหวัดอ่างทอง ทั้งเป็นรายข้อ รายด้านและโดยรวม ด้วยการหาค่าเฉลี่ย และหาค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนคำถามปลายเปิดเกี่ยวกับความคิดเห็นและข้อเสนอแนะใช้การวิเคราะห์สรุปเนื้อหา

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาถึงปัญหาการแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019 ที่จะเกิดขึ้นภายในเรือนจำจังหวัดอ่างทอง

สภาพปัญหาที่ทำให้เกิดการแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 ภายใต้สิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขังภายในเรือนจำจังหวัดอ่างทอง ประกอบด้วย 1) ปัจจัยด้านสภาพปัญหาที่เกิดจากสภาพแวดล้อม 2) ปัจจัยด้านสภาพปัญหาที่เกิดจากพฤติกรรมส่วนตัวของบุคคล 2.1) การสวมใส่หน้ากากอนามัย 2.2) การล้างมืออย่างสม่ำเสมอ 2.3) การเว้นระยะห่างระหว่างบุคคล 3) ปัจจัยด้านสภาพปัญหาที่เกิดจาก การเฝ้าระวัง

ผู้ต้องขังเข้าใหม่ ออกไปศาลหรือไปรักษาพยาบาลตามอาการ 4) ปัจจัยด้านสภาพปัญหาที่เกิดจากการมาติดต่อราชการต่างๆ ภายในเรือนจำของบุคคลภายนอก 5) ปัจจัยด้านสภาพปัญหาที่เกิดจาก กิจกรรมต่างๆ ภายในเรือนจำ

2. มาตรการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019 ที่จะเกิดขึ้นภายในเรือนจำจังหวัดอ่างทอง สรุปผลการวิจัยพบว่า รูปแบบมาตรการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 ภายใต้สิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขังภายในเรือนจำจังหวัดอ่างทอง ประกอบด้วย 6 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านสภาพแวดล้อมภายในเรือนจำ 2) ด้านพฤติกรรมส่วนตัวของบุคคล 2.1) การสวมใส่หน้ากากอนามัย 2.2) การล้างมืออย่างสม่ำเสมอ 2.3) การเว้นระยะห่างระหว่างบุคคล 3) ด้านการรับผู้ต้องขังเข้าใหม่ ออกไปศาลหรือไปรักษาพยาบาลตามอาการ 4) ด้านการมาติดต่อราชการต่างๆ ภายในเรือนจำของบุคคลภายนอก 5) ด้านการทำกิจกรรมต่างๆภายในเรือนจำ 6) ด้านการปล่อยตัวชั่วคราวเพื่อลดความแออัดภายในเรือนจำ 6.1) กรณีผู้ต้องขังมีโรคประจำตัว ซึ่งเป็นโรคที่เสี่ยงต่อการเสียชีวิตหากติดเชื้อไวรัสโคโรนา 6.2) กรณีผู้ต้องหา/ผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดี 6.3) กรณีผู้ต้องขังสูงวัย อายุ 60 ปีขึ้นไป

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า รูปแบบมาตรการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 ภายใต้สิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขังภายในเรือนจำจังหวัดอ่างทอง ในภาพรวมทั้ง 6 ด้าน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.83 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.14 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบมาตรการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 ภายใต้สิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขังภายในเรือนจำจังหวัดอ่างทอง ในภาพรวม

มาตรการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1 ด้านสภาพแวดล้อมความแออัดภายในเรือนจำ	3.79	0.33	มาก
2 ด้านพฤติกรรมส่วนตัวของบุคคล	3.83	0.21	มาก
3 ด้านการรับผู้ต้องขังเข้าใหม่ ออกไปศาล หรือไปรักษา พยาบาลตามอาการในสถานพยาบาลภายนอกเรือนจำ	3.81	0.36	มาก
4 ด้านการมาติดต่อราชการต่างๆภายในเรือนจำ ของบุคคลภายนอก	3.86	0.27	มาก
5 ด้านกิจกรรมต่างๆภายในเรือนจำ	3.87	0.37	มาก
6 ด้านอื่นๆ	3.84	0.31	มาก
ภาพรวม	3.83	0.14	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับมาตรการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 ภายใต้สิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขังภายในเรือนจำจังหวัดอ่างทอง ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านกิจกรรมต่างๆ ภายในเรือนจำ ด้านการมาติดต่อราชการต่างๆ ภายในเรือนจำ ของบุคคลภายนอก ด้านอื่นๆ ด้านพฤติกรรมส่วนตัวของ ด้านการรับผู้ต้องขังเข้าใหม่ ออกไปศาล หรือไปรักษา พยาบาลตามอาการในสถานพยาบาลภายนอก และด้านสภาพแวดล้อมความแออัดภายในเรือนจำ

ทั้งนี้เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เห็นด้วยมาก มีจำนวน 28 ข้อ โดยเรียงจากมากไปน้อยตาม 9 ลำดับแรก ลำดับดังนี้ 1) ตรวจสอบประวัติการได้รับวัคซีนป้องกันโรคไวรัสโคโรนา 2019 ของบุคคลภายนอกอย่างน้อย 3 เข็ม 2) จัดสถานที่ฝึกอบรมให้มีขนาดเหมาะสมกับจำนวน

ผู้เข้าร่วมอบรมในกิจกรรมต่างๆภายในเรือนจำ 3) การปล่อยตัวชั่วคราว กรณีผู้ต้องขังสูงวัย อายุ 60 ปีขึ้นไป เพื่อลดความแออัดภายในเรือนจำ 4) สนับสนุนหน้ากากอนามัยที่มีคุณภาพ และเพียงพอกับการใช้งาน 5) การจัดให้มี VDO Conference กับโรงพยาบาลแม่ข่าย กรณีออกไปรับการรักษาพยาบาลตามอาการ หรือออกไปศาล โดยไม่ให้ผู้ต้องขังออกไปโรงพยาบาลหรือออกไปศาล 6) การสวมใส่หน้ากากอนามัย 7) จัดพื้นที่เฉพาะให้กับผู้มาติดต่อราชการ และผู้มาติดต่อจะต้องสวมใส่หน้ากากอนามัยตลอดเวลา 8) สนับสนุนเจลแอลกอฮอล์ หรือสบู่ล้างมือให้กับผู้ต้องขังภายในเรือนจำ เพื่อให้เพียงพอกับการใช้งาน 9) ผู้ต้องขังจะต้องสวมใส่หน้ากากอนามัยตลอดเวลา รวมถึงปฏิบัติตามมาตรการป้องกันของกระทรวงสาธารณสุข และตรวจคัดกรองเบื้องต้น ผู้ต้องขังทุกรายก่อนที่จะเข้าภายในเรือนจำ

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยรูปแบบมาตรการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 ภายใต้สิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขังภายในเรือนจำจังหวัดอ่างทอง สามารถนำมาอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. สภาพปัญหาการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 ภายใต้สิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขังภายในเรือนจำจังหวัดอ่างทอง จากการศึกษาพบว่า

1.1 สภาพปัญหาที่เกิดจากสภาพแวดล้อม

จากผลการศึกษาพบว่า สภาพปัญหาที่เกิดจากสภาพแวดล้อมภายในเรือนจำ ซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งที่เกิดจากจำนวนผู้ต้องขังที่มีจำนวนมาก พื้นที่เรือนจำมีสภาพที่แออัดคับแคบ ทำให้การทากิจวัตรประจำวันของผู้ต้องขังต้องอยู่รวมกันอย่างแออัด ซึ่งเป็นปัญหาที่เกิดจากปัจจัยดังกล่าวมีความเป็นไปได้ยากที่จะทำการแก้ไข และปฏิบัติตามมาตรการของกระทรวงสาธารณสุขได้ เพราะด้วยสภาพแวดล้อมภายในเรือนจำที่มีความแออัดคับแคบอยู่แล้ว เนื่องจากเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เป็นโรคที่ติดต่อกันจากการแพร่กระจายวิธีตรง โดยไม่ต้องอาศัยสื่อกลางใดๆ เช่น การไอ การจาม ในระยะห่างไม่เกิน 1 เมตร และการแพร่กระจายวิธีอ้อม โดยอาศัยสื่อกลางบางอย่างในการนำเชื้อโรคไป เช่น สิ่งของเครื่องใช้ อาหาร และอยู่ในพื้นที่ที่แออัด เมื่อผู้ต้องขังอยู่รวมกันในพื้นที่ที่แออัด ทำให้มีโอกาสเป็นไปได้สูงมากที่จะแพร่เชื้อไปสู่คนอื่นๆ ได้ง่าย

1.2 สภาพปัญหาที่เกิดจากพฤติกรรมส่วนตัวของบุคคล

จากผลการศึกษาพบว่า สภาพปัญหาที่เกิดจากพฤติกรรมส่วนตัวของบุคคล ได้แก่ การสวมใส่หน้ากากอนามัย ถือว่าเป็นปัญหาที่สำคัญ คือ ผู้ต้องขังไม่สามารถที่จะสวมใส่หน้ากากอนามัยได้ตลอดเวลาในการทากิจวัตรประจำวันโดยรวมกันอย่างแออัดของผู้ต้องขังภายในเรือนจำที่คับแคบ อาจเป็นเพราะพฤติกรรมส่วนตัวของบุคคล ไม่เคยชิน หรือคิดว่าการสวมใส่หน้ากากอนามัยเป็นเรื่องที่ยุ่งยาก รวมถึงหน้ากากอนามัยไม่มีคุณภาพ และไม่เพียงพอกับความความต้องการที่จะใช้งานในส่วนการล้างมืออย่างสม่ำเสมอ พบว่า จุดล้างมือภายในเรือนจำ เจลแอลกอฮอล์หรือสบู่ล้างมือ ไม่เพียงพอกับการใช้งาน สุดท้าย การเว้นระยะห่างระหว่างบุคคลถือว่าเป็นเรื่องที่ยากต่อการแก้ไขในพื้นที่เรือนจำ และไม่สามารถที่จะปฏิบัติตามมาตรการของกระทรวงสาธารณสุขได้ ซึ่งถือได้ว่าพฤติกรรมส่วนตัวของบุคคลเป็นปัญหาที่ทำให้เกิดการแพร่ระบาดของเชื้อโรคซึ่งสอดคล้องกับ (Biscotto, P. and P. Starling, 2005) ที่ได้มีการศึกษาประเมินการใช้หน้ากากอนามัยชนิด N95 ในบุคลากรทางการแพทย์ พบว่าการใช้หน้ากากอนามัยเป็นเครื่องป้องกันอย่างเดียวยังไม่เพียงพอและ ไม่คุ้มค่า ควรใช้มาตรการอื่นร่วมด้วย

1.3 สภาพปัญหาที่เกิดจาก กรณีการรับผู้ต้องขังเข้าใหม่ ออกไปศาลหรือไปรักษาพยาบาลตามอาการ

จากการศึกษาพบว่า สภาพปัญหาที่เกิดจากกรณีการรับผู้ต้องขังเข้าใหม่ ออกไปศาลหรือไปรักษาพยาบาลตามอาการ กรณีดังกล่าวมีผลเป็นอย่างมาก เนื่องจากพื้นที่เรือนจำเป็นพื้นที่ที่ปิด การที่จะรับเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เข้าไปคงเป็นเรื่องที่ยาก ถ้ากรณีดังกล่าวไม่พาเชื้อเข้าไปติดผู้ต้องขังข้างในเรือนจำ เนื่องจากกิจกรรมแบบนี้มีโอกาสนี้จะสัมผัสกับคนนอกที่ติดเชื้อแล้วนำเข้าไปสู่ภายในเรือนจำ ซึ่งสอดคล้องกับไพรวลัย สุนทรา (2564) ที่ได้มีการศึกษามาตรการควบคุมโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือ (COVID - 19) ในเรือนจำ พบว่าการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือ COVID - 19 ในเรือนจำที่ดีที่สุดคือการปฏิบัติตัวตามมาตรการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือ COVID - 19 ของกระทรวงสาธารณสุข

1.4 สภาพปัญหาที่เกิดจากการมาติดต่อราชการต่างๆ ภายในเรือนจำของบุคคลภายนอก

จากการศึกษาพบว่า ปัญหาที่เกิดจากการมาติดต่อราชการต่างๆ ภายในเรือนจำของบุคคลภายนอก เป็นอีกปัญหาหนึ่งที่ควรระวังที่จะนำเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 มาติดคนภายในเรือนจำ เนื่องจากบุคคลเหล่านี้ รวมถึงเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ อาจเป็นผู้ได้รับเชื้อมาจากครอบครัว หรือบุคคลภายนอกอื่นๆ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกฤษฎา รัตนเจริญ (2563) จากการวิจัยครั้งนี้พบว่า สภาพปัญหาของการบริหารจัดการการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) ในพื้นที่อำเภอดงหลวง จังหวัดสุราษฎร์ธานี คือ การที่ประชาชนในพื้นที่ขาดความร่วมมือ และไม่ปฏิบัติตามมาตรการต่างๆ ที่หน่วยงานของรัฐกำหนด สอดคล้องกับงานวิจัยของพิมพ์ชญา วุฒินันท์ (2563) ที่ได้ศึกษาการจัดการปัญหาและการควบคุมโรคระบาดไวรัสโคโรนา 2019 ของหมู่บ้านในพื้นที่อำเภอ ศรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู พบว่าปัญหาและอุปสรรคในการทำงานคือการที่ประชาชนปกปิด และละเลยไม่ปฏิบัติตามมาตรการในการป้องกันโรค และในกรณีปัญหาที่เกิดจากกระเป๋ายก ข้างกฎหมายที่ไม่ชัดเจน การขาดความเข้าใจในแนวทางการปฏิบัติ

1.5 สภาพปัญหาที่เกิดจากการทำกิจกรรมต่างๆภายในเรือนจำ

จากการศึกษาพบว่า สภาพปัญหาที่เกิดจากการทำกิจกรรมต่างๆภายในเรือนจำ เกิดจากการรวมตัวของกลุ่มคนหมู่มากในการทำกิจกรรมต่างๆภายในเรือนจำในพื้นที่คับแคบ เช่น การฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังภายในเรือนจำ การทำกิจกรรมประจำวันของผู้ต้องขัง การรับประทานอาหารในโรงเลี้ยงอาหาร พบว่าไม่สามารถแยกบุคคลเหล่านี้ออกจากกันได้ ซึ่งก็หมายความว่าไม่สามารถปฏิบัติตัวตามมาตรการป้องกันของกระทรวงสาธารณสุขได้ เนื่องจากพื้นที่เรือนจำมีความแออัดคับแคบอยู่แล้ว ไม่สามารถที่จะเว้นระยะห่างระหว่างบุคคลได้ ทำให้เป็นปัญหาที่ทำให้เกิดการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ได้เป็นอย่างดี ซึ่งพบว่าปัญหาที่เกิดจากการทำกิจกรรมต่างๆ ภายในเรือนจำ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.87$, S.D. = 0.37) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของไพรวลัย สุนทรา (2564) ที่ได้มีการศึกษามาตรการควบคุมโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือ (COVID - 19) ในเรือนจำ พบว่าการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือ COVID - 19 ในเรือนจำที่ดีที่สุดคือการปฏิบัติตัวตามมาตรการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือ COVID - 19 ของกระทรวงสาธารณสุข

2. รูปแบบมาตรการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 ภายใต้สิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขังภายในเรือนจำจังหวัดอ่างทอง

จากการสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกและจากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า รูปแบบมาตรการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 ภายใต้สิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขังภายในเรือนจำจังหวัดอ่างทอง มีทั้งหมด 6 ด้าน โดยมีรายละเอียดแต่ละด้านดังนี้

2.1 ด้านสภาพแวดล้อมความแออัดภายในเรือนจำ

การปฏิบัติตัวตามมาตรการป้องกันกระทรวงสาธารณสุข เป็นแนวทางหนึ่งสำหรับการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ภายในเรือนจำเบื้องต้น เนื่องจากมาตรการบางประการของกระทรวงสาธารณสุขจะนำมาใช้กับภายในเรือนจำไม่ได้ เนื่องจากสภาพแวดล้อมความแออัดภายในเรือนจำไม่สามารถที่จะปฏิบัติตามได้ เช่น การเว้นระยะห่างทางสังคม ซึ่งความเป็นจริงแล้วไม่สามารถทำได้แน่นอน เนื่องจากเรือนจำมีพื้นที่ที่จำกัด แต่มาตรการที่นำมาใช้คือจะต้องให้ผู้ต้องขังสวมใส่หน้ากากอนามัยตลอดเวลา รวมถึงสร้างความเข้าใจและให้ความรู้เกี่ยวกับการป้องกัน ตรวจคัดกรองเบื้องต้นเพื่อหาผู้ติดเชื้อ จัดพื้นที่เฉพาะสำหรับผู้มีอาการสงสัย รวมถึงการย้ายระบายผู้ต้องขังไปยังเรือนจำใกล้เคียงที่มีพื้นที่ไม่แออัด เพื่อลดความแออัดภายในเรือนจำเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ภายในเรือนจำ

2.2 ด้านพฤติกรรมส่วนตัวของบุคคล

จากการศึกษาพบว่า พฤติกรรมส่วนตัวของบุคคลการสวมใส่หน้ากากอนามัย การล้างมืออย่างสม่ำเสมอ และการเว้นระยะห่างทางสังคม ถือว่ามีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการป้องกันส่วนตัวเบื้องต้นจากการที่ดำเนินการวิจัยพบว่าเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ และผู้ต้องขังส่วนใหญ่ไม่สวมใส่หน้ากากอนามัย ในการปฏิบัติงาน หรือการทำกิจกรรมภายในเรือนจำ เป็นเพราะว่าความเคยชิน หรือไม่สะดวก สำหรับการสวมใส่หน้ากากอนามัยจะต้องมีการออกกฎระเบียบข้อบังคับมาใช้กับเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ และผู้ต้องขังให้สวมใส่หน้ากากอนามัยตลอดเวลา และสนับสนุนหน้ากากอนามัยที่มีคุณภาพ เพียงพอกับการใช้งานเพื่อเป็นการป้องกันส่วนบุคคล ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวชิรวิทย์ ลิ้มพิทยากุล, มนัสนันท์ ลิ้มพิทยากุล, วันชัย สีหะวงษ์ และชูชาติ บันลือ (2564) พบว่า การสวมหน้ากากอนามัยลดการแพร่เชื้อโรคโควิด-19 ได้ การสวมหน้ากากอนามัยเมื่อออกจากบ้านเป็นเรื่องไม่น่าอับอาย ไม่ถูกมองว่าแปลกจากคนอื่น นั้น การรับรู้เป็นปัจจัยนำที่สำคัญที่จะส่งผลต่อการแสดงพฤติกรรม แต่การเพิ่มการรับรู้นั้นก็ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมสุขภาพได้จะต้องมีปัจจัยอื่นๆ เช่น ทักษะคิดที่คิดว่าควรสวมหน้ากากอนามัยเฉพาะช่วงที่มีการระบาดโรคโควิด-19 เท่านั้น หรือคิดว่าการสวมใส่หน้ากากอนามัย เป็นเรื่องยุ่งยาก การล้างมืออย่างสม่ำเสมอ พบว่าจุดล้างมือภายในเรือนจำมีน้อยเกินไปไม่เพียงพอกับการใช้งาน ควรเพิ่มจุดล้างมือภายในเรือนจำและสนับสนุนเจลแอลกอฮอล์ หรือสบู่ล้างมือ รวมถึงอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการล้างมือที่ถูกวิธีให้กับผู้ต้องขัง ในส่วนการเว้นระยะห่างระหว่างบุคคล การปฏิบัติตัวตามมาตรการป้องกันของสาธารณสุขคงเป็นเรื่องที่ยาก ควรหามาตรการอื่นมาทดแทน เช่น ห้ามการรวมกลุ่มภายในเรือนจำในช่วงที่เกิดการแพร่ระบาดของโรค หรือเพิ่มพื้นที่เรือนจำสร้างอาคารใหม่ (Green, L. W. and M. W. Kreuter, 1999)

2.3 ด้านการรับผู้ต้องขังเข้าใหม่ ออกไปศาลหรือไปรับการรักษาพยาบาลตามอาการ

1. การรับผู้ต้องขังเข้าใหม่ควรมีการตรวจคัดกรองเบื้องต้นผู้ต้องขังทุกรายก่อนเข้าเรือนจำ กรณีถ้าไม่พบเชื้อให้จัดพื้นที่เฉพาะสำหรับกักตัวเพื่อสังเกตอาการเป็นเวลาอย่างน้อย 21 วัน เพื่อให้แน่ใจว่าผู้ต้องขังเข้าใหม่นี้จะไม่นำพาเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ไปแพร่ระบาดภายในเรือนจำ ส่วนกรณีที่พบเชื้อจะต้องจัดสถานที่เฉพาะสำหรับแยกโรค ให้ได้รับการรักษาพยาบาล หลังจากได้รับการรักษาพยาบาลแล้วตรวจไม่พบเชื้อ ให้ปล่อยตัวไปรวมกับผู้ต้องขังรายอื่นๆ ได้

2. การออกไปศาลหรือไปรับการรักษาพยาบาลตามอาการ ควรมีการตรวจคัดกรองเบื้องต้นผู้ต้องขังทุกรายก่อนเข้าเรือนจำเช่นกัน กรณีถ้าไม่พบเชื้อให้จัดพื้นที่เฉพาะสำหรับกักตัวเพื่อสังเกตอาการเป็นเวลาอย่างน้อย 14 วัน เพื่อให้แน่ใจว่าผู้ต้องขังเข้าใหม่นี้จะไม่นำพาเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ไปแพร่ระบาดภายในเรือนจำ ส่วนกรณีที่พบเชื้อจะต้องจัดสถานที่เฉพาะสำหรับแยกโรค ให้ได้รับการรักษาพยาบาลหลังจากได้รับการรักษาพยาบาลแล้วตรวจไม่พบเชื้อ ให้ปล่อยตัวไปพร้อมกับผู้ต้องขังรายอื่นๆได้

2.4 ด้านการมาติดต่อราชการภายในเรือนจำของบุคคลภายนอก

จากการศึกษาพบว่า การมาติดต่อราชการภายในเรือนจำของบุคคลภายนอก รวมถึงการสลับปรับเปลี่ยนหมุนเวียนการมาปฏิบัติหน้าที่ภายในเรือนจำของเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ด้วย ถือว่ามีส่วนที่จะนำเชื้อโรคไวรัสโคโรนา 2019 ไปเผยแพร่ภายในเรือนจำ เพราะว่าบุคคลเหล่านี้มีโอกาสเสี่ยงสูงที่จะนำเชื้อโรคจากภายนอกที่เกิดจากการแพร่ระบาด หรือจากครอบครัวไปเผยแพร่ให้กับผู้ต้องขังภายในเรือนจำ ช่วงที่เกิดการแพร่ระบาด ควรมีการงดเว้นชั่วคราว หรือให้มีการติดต่อราชการที่มีความจำเป็นเท่านั้น ในส่วนเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ควรแบ่งออกเป็นชุดในการปฏิบัติหน้าที่ภายในเรือนจำ โดยแบ่งออกเป็น 4 ชุด ปฏิบัติหน้าที่อย่างน้อยชุดละ 5 วัน สลับหมุนเวียนกันไปเพื่อลดความเสี่ยงที่จะนำเชื้อโรคไปสู่ภายในเรือนจำ และเมื่อปฏิบัติหน้าที่ภายในเรือนจำครบ 5 วันควรมีการตรวจคัดกรองหาเชื้อเพื่อป้องกันไม่ให้เชื้อออกไปสู่สังคมภายนอก เป็นการรับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของศศภัสส์ โกลม (2563) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง รายงานผลการศึกษามาตรการด้านการบริหารจัดการองค์กรในสถานการณ์แพร่ระบาดของโควิด-19 กองโรคไม่ติดต่อ ปี พ.ศ. 2563 ผลของการวิจัยพบว่า 1) ก่อนมีสถานการณ์แพร่ระบาด กลุ่มบริหารทั่วไป กองโรคไม่ติดต่อ และกลุ่มงานอื่นที่เกี่ยวข้องกับปฏิบัติหน้าที่ภารกิจที่ได้รับมอบหมายตามปกติ 2) ระหว่างมีสถานการณ์แพร่ระบาด ทำให้การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่กลุ่มบริหารทั่วไป กองโรคไม่ติดต่อ และกลุ่มงานอื่นที่ไม่เกี่ยวข้อง เปลี่ยนไปบางส่วน เพราะต้องปฏิบัติตามมาตรการการป้องกันโรคโควิด-19 ของกรมควบคุมโรค และมีการปรับแผนการทำงานเพื่อลดผลกระทบที่เกิดจากการแพร่ระบาดของโรคติดต่อการบริหารงานและปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ เช่น การสลับกันมาทำงานที่สำนักงานกับทำงานที่บ้าน (Work from Home : WFH) 3) หลังสถานการณ์แพร่ระบาด กลุ่มบริหารงานทั่วไป กองโรคไม่ติดต่อ และกลุ่มงานอื่นที่เกี่ยวข้องมีการปรับเปลี่ยนแนวทางการปฏิบัติหน้าที่ตามภารกิจในบางงาน มีการใช้เทคโนโลยีทางการสื่อสารเพิ่มมากขึ้น มีการเตรียมความพร้อมด้านการจัดเก็บข้อมูลให้เป็นระบบมากยิ่งขึ้น เพื่อเตรียมการรองรับการเกิดความเสี่ยงในการบริหารงานจากภัยพิบัติหรือโรคติดต่อต่างๆที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต

2.5 ด้านการทำกิจกรรมต่างๆ ภายในเรือนจำ

จากการศึกษาพบว่า การทำกิจกรรมต่างๆที่เกิดจากการรวมกลุ่มคนหมู่มากนั้น ภายในเรือนจำถือเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่สำคัญที่จะทำให้เกิดการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เนื่องจากสภาพความเป็นอยู่ภายในเรือนจำที่แออัดคับแคบแล้ว ช่วงที่เกิดการแพร่ระบาดควรงดการจัดกิจกรรมต่างๆชั่วคราว รวมถึงการอบรมต่างๆ หากมีความจำเป็นจะต้องให้ผู้ต้องขังสวมหน้ากากอนามัยตลอดเวลา และควรจัดในพื้นที่โล่งแจ้ง อากาศถ่ายเทได้สะดวก รวมถึงตลอดปฏิบัติตามมาตรการป้องกันของกระทรวงสาธารณสุขอย่างเคร่งครัด

2.6 ด้านอื่นๆ

จากการศึกษาพบว่า เรือนจำมีผู้ต้องขังอยู่เป็นจำนวนมาก ในพื้นที่เรือนจำที่มีความคับแคบอยู่แล้ว ทำให้โอกาสเสี่ยงสูงที่จะเกิดการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ได้เป็นอย่างดีเพราะว่าโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เป็นโรคที่ติดต่อบางทางเดินทางเดินหายใจ ช่วงที่เกิดการแพร่ระบาดภายในเรือนจำ

ควรให้มีการปล่อยตัวชั่วคราวโดยมีเงื่อนไขเพื่อลดความแออัดภายในเรือนจำ โดยใส่กำไลข้อเท้าและมีการกลับมารายงานตัวทุก 15 วัน หรือ 30 วัน เพื่อลดความแออัดภายในเรือนจำ เช่น 1) กรณีผู้ต้องขังที่ป่วยมีโรคประจำตัว ซึ่งเป็นโรคที่เสี่ยงต่อการเสียชีวิตหากติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 2) กรณีผู้ต้องหา/ผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดี 3) กรณีผู้ต้องขังสูงวัยอายุ 60 ปีขึ้นไป โดยจะต้องพิจารณาโทษของคดีด้วย และจะต้องไม่ให้เกิดความเสียหายทางราชการ และสังคม

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยครั้งนี้คือมาตรการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 ภายใต้สิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขังภายในเรือนจำจังหวัดอ่างทอง ประกอบด้วยมาตรการ 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านสภาพแวดล้อมภายในเรือนจำ 2) ด้านพฤติกรรมส่วนตัวของบุคคล 3) ด้านการรับผู้ต้องขังเข้าใหม่ ออกศาล และการรักษาพยาบาลตามอาการ 4) ด้านการมาติดต่อราชการของบุคคลภายนอก 5) ด้านกิจกรรมต่างๆ ภายในเรือนจำ 6) ด้านการปล่อยตัวชั่วคราวเพื่อลดความแออัดภายในเรือนจำ โดยมาตรการทั้งหมดนี้ถูกนำมาใช้เพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 ภายในเรือนจำ โดยมาตรการส่วนใหญ่เน้นมีองค์ประกอบปัจจัยภายนอกที่จำเป็น ที่จะต้องได้รับความร่วมมือจากบุคคลภายนอกที่มาติดต่อราชการต่างๆ รวมไปถึงผู้ต้องขังที่เข้าใหม่ ออกไปศาลและรับการรักษาพยาบาลตามอาการ จะต้องปฏิบัติตามมาตรการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 สรุปลงเป็นองค์ความรู้การวิจัย ดังในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 มาตรการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 ภายในเรือนจำจังหวัดอ่างทอง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ด้านสภาพแวดล้อมความแออัดภายในเรือนจำนั้น ควรหลีกเลี่ยงพื้นที่แออัดการรวมกลุ่มคนหมู่มากอยู่ในพื้นที่ที่อากาศถ่ายเทได้สะดวก ถ้ามีความเป็นไปได้ควรเพิ่มพื้นที่ภายในเรือนจำให้เพิ่มขึ้น เพื่อ

ลดความแออัดและปฏิบัติตัวตามมาตรการป้องกันกระทรวงสาธารณสุข โดยให้เจ้าหน้าที่และผู้ต้องขังสวมหน้ากากอนามัยตลอดเวลา

1.2 ด้านพฤติกรรมส่วนตัวของบุคคลนั้น เรือนจำจังหวัดอ่างทองควรสนับสนุนหน้ากากอนามัยที่มีคุณภาพ และเพียงพอกับการใช้งาน เพิ่มจุดล้างมือภายในเรือนจำให้เพียงพอกับการใช้งาน

1.3 ด้านการรับผู้ต้องขังเข้าใหม่ ออกไปศาล หรือไปรักษา พยาบาลตามอาการในสถานพยาบาลภายนอกเรือนจำนั้นเรือนจำจังหวัดอ่างทองควรจัดให้มีพื้นที่เฉพาะสำหรับการกักตัว กรณีผู้ต้องขังเข้าใหม่เป็นเวลาอย่างน้อย 21 วัน กรณีออกศาล หรือออกไปรับการรักษาพยาบาลตามอาการเป็นเวลาอย่างน้อย 14 วัน

1.4 ด้านการมาติดต่อราชการต่างๆภายในเรือนจำ ของบุคคลภายนอกนั้นเรือนจำจังหวัดอ่างทองควรจัดการเยี่ยมญาติชั่วคราว ช่วงที่มาตรการแพร่ระบาดของโรคภายในเรือนจำ

1.5 ด้านกิจกรรมต่างๆ ภายในเรือนจำนั้นเรือนจำจังหวัดอ่างทองควรจัดการฝึกอบรมต่างๆชั่วคราว หรือลดการฝึกอบรมให้น้อยลง

1.6 ด้านอื่นๆ นั้นเรือนจำจังหวัดอ่างทองควรมีการพิจารณาการปล่อยตัวชั่วคราว กรณีผู้ต้องหา/ผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดี

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาวิจัยในพื้นที่ที่มีบริบทแตกต่างกันที่อาจมีความแตกต่างด้านการรับรู้ การเข้าถึงสื่อต่างๆ และพฤติกรรมการดูแลตนเองของประชาชน เช่น ผู้ต้องขังในพื้นที่อื่นๆ เป็นต้น

2.2 ควรศึกษาคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขังหลังการเกิดการระบาดของโรคติดเชื้อ COVID-19 ในเรือนจำจังหวัดอ่างทอง

เอกสารอ้างอิง

- กฤษฎา รัตนเจริญ. (2563). สภาพปัญหาในการบริหารจัดการการแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) ในพื้นที่อำเภอวิหารแดง จังหวัดสระบุรี. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์. (2534). สิทธิมนุษยชนและกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ณัฐยา จรรยาชัยเลิศ. (2548). หลักประกันสิทธิผู้ต้องขัง กรณีศึกษาสิทธิในการดำรงชีวิต. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ประธาน วัฒนวาณิชย์. (2546). ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับอาชญาวิทยา. กรุงเทพมหานคร: ประกายพริก.
- ปาณิตา กัณสุทธิ. (2557). สิทธิในการได้รับการรักษาพยาบาลของผู้ต้องขัง. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- พิมพ์ชญา วุฒฉัตรนนท์. (2563). การจัดการปัญหาและการควบคุมโรคระบาดไวรัสโคโรนา 2019 ของหมู่บ้านในพื้นที่อำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ไพวัลย์ สุนทรา. (2564). มาตรการควบคุมโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือ COVID - 19 ในเรือนจำ. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

- วชิรวิทย์ ลิ้มปวิทยากุล, มนัสนันท์ ลิ้มปวิทยากุล, วันชัย สีหะวงษ์ และชูชาติ บันลือ. (2564). พฤติกรรมการ
ใช้หน้ากากอนามัย ล้างมือและการเว้นระยะห่างทางสังคม เพื่อป้องกันโรคโควิด-19 ของ
ประชาชนจังหวัดอุบลราชธานี. รายงานวิจัย. สำนักงานป้องกันโรคที่ 10 จังหวัดอุบลราชธานี.
- ศศภัสส์ โกมล. (2563). รายงานผลการศึกษามาตรการด้านการบริหารจัดการองค์กรในสถานการณ์แพร่
ระบาดของโควิด-19 กองโรคไม่ติดต่อ ปี พ.ศ. 2563. กรุงเทพมหานคร: กรมควบคุมโรค.
- BBC NEW ไทย. (2563). ไวรัสโคโรนาในเรือนจำ. แหล่งที่มา <https://www.bbc.com/thai/International>
สืบค้น 30 มี.ค. 2563.
- Biscotto, P. & P. Starling. (2005). Evaluation of N95 respirator use as a tuberculosis control
measure in a resource-limited setting. **The International Journal of Tuberculosis
and Lung Disease.** (9)5. 545-549.
- Green, L.W. & M.W. Kreuter. (1999). **Health Promotion Planning: An Education and Ecological
Approach.** Mayfield Publishing Company.
- Yamane, T. (1973). **Statistics an introductory analysis.** 3rd Ed. New York: Harper and Row.

ศึกษาวิเคราะห์พิธีกรรมการกินอ้อผญาของชาวอำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดพะเยา
AN ANALYTICAL STUDY OF THE KIN-OR-PHAYA CEREMONY
OF PHUSANG DISTRICT, PHAYAO PROVINCE

^[1]พระศราวุฒิ สิริวุฒโฒ (แก้วนันทะ) PhraSarawut Sirivuddho (Kaewnantha)

^[2]พระครูวรารณวิฑูรย์ PhrakhruWorawanvitoon ^[3]ชูชาติ สุทธะ Chuchat Sutta

^{[1] [2] [3]}มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Phayao Campus, Thailand

Corresponding Author E-mail: srawutkaewnantha@gmail.com

Article Received: February 09, 2024, Revised: August 22, 2024, Accepted: August 23, 2024.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาและขั้นตอนพิธีกรรมการกินอ้อผญาของชาวอำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดพะเยา 2) เพื่อศึกษาคุณค่าของการทำพิธีกรรมการกินอ้อผญาของชาวอำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดพะเยา และ 3) เพื่อศึกษาวิเคราะห์หลักพระพุทธศาสนาในพิธีกรรมการกินอ้อผญาของชาวอำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดพะเยา การวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพโดยศึกษาเอกสารและการสัมภาษณ์ ผลการวิจัยพบว่า 1) พิธีกรรมการกินอ้อผญาของชาวอำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดพะเยา มีประวัติความเป็นมา ซึ่งถือปฏิบัติสืบทอดกันมาแต่โบราณ เกิดจากการผสมผสานกันระหว่างความเชื่อและจารีตประเพณีดั้งเดิมกับความเชื่อทางพระพุทธศาสนา ซึ่งถูกบันทึกไว้ในปั๊บสา พิธีกรรมการกินอ้อผญาเป็นกุศโลบายเสริมสร้างกำลังใจ ลดความกังวล อบอุ่นใจ โดยเชื่อว่าผู้ที่ดื่มกินจะมีสติปัญญาเฉลียวฉลาด เรียนรู้ได้รวดเร็ว มีความจำในการเรียนวิชาต่างๆ การกินอ้อผญาเป็นการสร้างเสริมภูมิพลทางด้านจิตใจ ให้มีความเชื่อมั่นในสติปัญญาและความสามารถของตนเอง มีขั้นตอนพิธีกรรมแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน คือ การเตรียมวัสดุอุปกรณ์ และขั้นตอนการประกอบพิธีกินอ้อผญา 2) คุณค่าของการทำพิธีกรรมการกินอ้อผญา มี 5 ประการ คือ คุณค่าทางด้านจิตวิทยา, ด้านสังคม ด้านจารีตประเพณีและพิธีกรรม, ด้านเศรษฐกิจ, และด้านสิ่งแวดล้อม 3) หลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาในพิธีกรรมการกินอ้อผญา คือ หลักการธรรม 6 ประการ ได้แก่ สัตถุคารวตา, อัมมคารวตา, สังฆคารวตา, สีลกคารวตา, อัปมาทคารวตา, และปฏิสันถารคารวตา พิธีกรรมการกินอ้อผญาดังกล่าวยังคงมีความสำคัญต่อชาวอำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดพะเยา ในปัจจุบัน เพราะสามารถเป็นทั้งจารีตประเพณีท้องถิ่นที่เป็นสัญลักษณ์ของการสร้างขวัญและกำลังใจในการเรียนรู้และแผ่ด้วยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่มีอยู่ในกระบวนการประกอบพิธีกรรม

คำสำคัญ: พิธีกรรมการกินอ้อผญา, ความเชื่อ, คาถา

ABSTRACT

A thesis had three following aims: 1) to investigate the origins and methods of the so called 'Kin-Or-Phaya Ceremony in Phusang District, Phayao Province, 2) to examine the values of the mentioned ceremony in Phu Sang District, Phayao Province, and 3) to analyze the Buddhist principles in the mentioned ceremony in Phu Sang District, Phayao Province. This was a qualitative research based on documentary analysis and interviews. The results showed that; 1) The study revealed that the ceremony of reed-eating of the people in Phu Sang District, Phayao Province had a long history, dating back to ancient times. It was a combination of traditional beliefs and customs with Buddhist beliefs, which was recorded in the palm leaf manuscripts. The practice of eating reeds helped empower the will power, reduced anxiety, and got over the low self-esteem. It was said that the ceremony would make a person smart, quick learner with strong memory across a variety of disciplines. The eating reeds could improve will power and confidence in their knowledge and skills. The ceremony consisted of two steps: preparation of materials and equipment, and the ceremony process. 2) The values of Kin-Or-Phaya Ceremony, there were five values: psychological, social, traditional, economic, and environmental values. 3) The Buddhist principles included in the mentioned ceremony, these were the six Gāraṇa principles, namely Satthu-gāraṇatā: respect for the Buddha, respect for the Dhamma was known as Dhamma-gāraṇatā, respect for the Order was known as Saṅgha-gāraṇatā, respect for the Training is known as Sikkhā-gāraṇatā, respect for sincerity was known as Appamāda-gāraṇatā, and respect for hospitality was known as Paṭisaṅghāra-gāraṇatā. At present, the said ceremony still plays an important role in Phusang District, Phayao Province in terms of the local norm and tradition for booting confidences in learning along with the Buddhist teachings through the ceremony process.

Keywords: Kin-Or-Phaya Ceremony, Belief, Spell

บทนำ

ความเชื่อมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ เปรียบเสมือนเป็นสิ่งที่ยึดเหนี่ยวรั้งจิตใจของมนุษย์ไว้และความเชื่อเองก็บ่งบอกถึงชนชาติ เผ่าพันธุ์ดั้งเดิมของมนุษย์ เป็นเอกลักษณ์และมีความสำคัญต่อสังคม เช่น การแต่งกาย ภาษา วัฒนธรรม ศาสนา ศิลปกรรม กฎหมาย คุณธรรม โดยความเชื่อของคนในสังคมต่อสิ่งที่มีอำนาจเหนือมนุษย์นั้นๆ เช่น อำนาจของฟ้าดินอากาศหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นโดยไม่ทราบสาเหตุ เมื่อเกิดภัยพิบัติขึ้น มนุษย์จำต้องอ่อนน้อมร้องขอในสิ่งที่ตนคิดว่าจะช่วยได้และพองภัยพิบัตินั้นผ่านพ้นไปแล้ว มนุษย์ก็แสดงการรู้คุณต่อสิ่งนั้นด้วยการทำพิธีบูชาตามความเชื่อของตน และเมื่อคนส่วนใหญ่ในสังคมยึดถือปฏิบัติกันจนเป็นธรรมเนียม หรือเป็นแบบแผนจนเกิดความเคยชินที่เรียกว่า นิสัยสังคมหรือประเพณี (กริมา วินิธาสถิตกุล, 2558)

ความเชื่อเป็นธรรมชาติที่เกิดขึ้นกับมนุษย์และถือว่าเป็นวัฒนธรรมของมนุษย์อย่างหนึ่ง ความเชื่อเกิดจากการเปลี่ยนแปลงของธรรมชาติที่มนุษย์เชื่อว่าเป็นการดลบันดาลให้เกิดขึ้นจากอำนาจของเทวดา พระ

เจ้า หรือภูตผีปีศาจ ดังนั้นเมื่อเกิดปรากฏการณ์ๆ เช่น ฝนตก พายุพัด ไฟไหม้ แผ่นดินไหว ภูเขาไฟระเบิด อุทกภัยและวาตภัยขึ้น ซึ่งล้วนเป็นสิ่งที่มิมีอิทธิพลต่อสิ่งมีชีวิตหรือความเป็นอยู่ของมนุษย์ จนยากที่จะป้องกัน หรือแก้ไขได้ด้วยตนเอง บางอย่างเป็นเหตุการณ์ที่อำนาจประโยชน์แต่บางเหตุการณ์ก็เป็นอันตรายต่อชีวิตและ ความเป็นอยู่ของมนุษย์ มนุษย์จึงพยายามที่จะคิดวิธีการที่จะก่อให้เกิดผลในทางที่ดี ก่อให้เกิดความสุขให้กับ ตนเองและสิ่งรอบตัว ทำให้เกิดเป็นแนวทางปฏิบัติที่เป็นพิธีกรรมหรือศาสนาเกิดขึ้น ความเชื่อของมนุษย์ส่วนใหญ่เกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ เมื่อสิ่งที่เกิดขึ้นนั้นมีผลต่อวิถีชีวิตของมนุษย์ ทั้งให้ คุณประโยชน์และโทษและมนุษย์ไม่สามารถค้นหาสาเหตุมาอธิบายได้ ทำให้เกิดความหวาดกลัว อันเป็นที่มา ของความเชื่อและพิธีกรรม ซึ่งมีธรรมเนียมและรูปแบบการปฏิบัติที่แปลกแตกต่างกันไปในแต่ละท้องถิ่น

ความเชื่อ คือ การยอมรับว่าสิ่งใดสิ่งหนึ่งเป็นความจริงหรือเป็นสิ่งที่เราไว้วางใจ ความจริงหรือความ ไว้วางใจที่เป็นรูปของความเชื่อนั้น ไม่จำเป็นว่าจะต้องเป็นความจริงที่ตรงตามหลักเหตุผลหรือหลัก วิทยาศาสตร์ใดๆ คนที่เชื่อในฤกษ์ยามก็จะถือว่า วันเวลาการโคจรของดวงดาวจะก่อให้เกิดผลต่อตัวมนุษย์ คนที่เชื่อเครื่องรางของขลังก็จะมีคามยึดมั่นว่า เครื่องรางของขลังให้คุณให้โทษแก่ตนได้จริง ตัวอย่างของ ความเชื่อ ได้แก่ ไสยศาสตร์ โหราศาสตร์ โชคลาง ของขลัง ผีสาง นางไม้ ความเชื่ออำนาจลึกลับ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ อิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์เหล่านี้ เป็นต้น (กลุ่มวิทยาลัยครูภาคใต้, 2526)

ความเชื่อเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ตั้งแต่เกิดจนถึงตาย ซึ่งในแต่ละพื้นที่ที่จะมีความเชื่อที่แตกต่างกันออกไป ขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมและการดำรงชีวิตของประชาชนในพื้นที่ กล่าวเฉพาะในพื้นที่ของภาคเหนือ ของชาวล้านนา มีความเชื่อที่มีการสืบทอดต่อกันแต่ช้านาน ซึ่งล้วนเกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิตประจำวันของ มนุษย์ เช่น ความเชื่อในการปลูกบ้าน ความเชื่อทางพระพุทธศาสนา ความเชื่อเรื่องไสยศาสตร์ ความเชื่อทาง โหราศาสตร์ เป็นต้น

ชาวล้านนามีวิถีชีวิตความเชื่อ ทั้งที่มาจากความเชื่อดั้งเดิมและความเชื่อที่เกิดจากคำสอนทาง พระพุทธศาสนาหรือเกิดจากการผสมผสานความเชื่อทั้งสองเข้าด้วยกัน เพื่อความสุข ความเจริญรุ่งเรืองของ ชีวิตหรือแม้ในยามชีวิตตกอยู่ในห้วงทุกข์ ชาวล้านนาก็มีกุศโลบายในการประยุกต์ ส่วนใหญ่จะมุ่งเน้นไปที่ผล ทางด้านจิตใจ การเรียนรู้ การศึกษาก็เป็นสิ่งที่ชาวล้านนาให้ความสำคัญไม่น้อยกว่าด้านอื่น ชาวล้านนา ตระหนักว่า คนเราเกิดมานั้นระดับสติปัญญาการเรียนรู้ของคนเรานั้นแตกต่างกัน แต่ถึงกระนั้นก็มีการค้นคิด วิธีการเพื่อจะช่วยเหลือเพิ่มกระบวนการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพไปด้วย (พระมหาสิงห์คำ สิริวิโร, 2556)

บรรดาคติความเชื่อของชาวล้านนาที่เป็นความนิยมแต่โบราณ คือ การกินอ้อผญา ที่มีความ เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่นและมีส่วนเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา ทั้งหลักพุทธธรรมที่แฝงอยู่ในพิธีกรรม หรือในตัวคาถา ถือได้ว่าพิธีกรรมการกินอ้อผญาเป็นอัตลักษณ์ที่โดดเด่น อันมีเฉพาะแต่ในล้านนาเท่านั้น ใน อดีตการกินอ้อผญาได้รับความนิยมจากพระภิกษุ สามเณร รวมถึงชาวบ้านทั่วไป ที่มีศรัทธาต่อพิธีกรรมนี้ เพราะเชื่อว่าหากใครได้ผ่านพิธีกรรมกินอ้อแล้วจะมีสติปัญญาเฉียบแหลม สามารถท่องจำบทสวด คาถา หรือ ท่องจำบทขอ จ้อย คำว่าได้อย่างรวดเร็วไม่หลงลืม (อุดม รุ่งเรืองศรี, 2547)

ปัจจุบันพิธีกรรมการกินอ้อผญากำลังจะสูญหาย ขาดผู้สืบทอด เพราะการพัฒนาระบบการศึกษา ในยุคโลกาภิวัตน์ทำให้คนรุ่นใหม่ให้ความสนใจน้อยลง และการสืบทอดพิธีกรรมการกินอ้อ โดยส่วนมากด้วยบท คาถาของโบราณจะเป็นภาษาล้านนา จึงเป็นอุปสรรคต่อผู้สืบทอด ที่ปัจจุบันทั้งกลุ่มพระภิกษุ สามเณรหรือ ชาวบ้านทั่วไปคือผู้ที่ลาสิกขาไปแล้ว (ทางภาคเหนือเรียกว่า หน้อย หนาน) ไม่มีใครสนใจ ศึกษาการเขียนอ่าน จึงทำให้พิธีกรรม วัฒนธรรมท้องถิ่นโบราณล้านนา ค่อยๆ สูญหาย เลือนลางจนอาจหายไปทีละทีละ แต่ถึง กระนั้นก็ยังมีความเชื่อที่ยังคงอนุรักษ์อยู่ เป็นที่น่าเสียดายถ้าพิธีกรรมการกินอ้อผญานี้สูญหายเพราะ

ความเชื่อในพิธีกรรมเป็นจิตวิทยาอย่างหนึ่งที่คอยสร้างแรงบันดาลใจ กำลังใจ และความมั่นใจให้กับผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรมนี้ ที่สำคัญที่สุดคือเป็นวิถีชีวิตของชาวบ้านทางภาคเหนือ

จากปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยมีความตระหนักถึงพิธีกรรมการกินอ้อผญาที่กำลังจะ สูญหาย เพื่อเป็นการอนุรักษ์และรักษาไว้ จึงได้จัดทำงานวิจัยเรื่องนี้ขึ้นเพื่อให้ได้แนวทางในการพัฒนาและสนใจให้บุคคลที่อยากทราบข้อมูล และเพื่อเป็นการอนุรักษ์และเผยแพร่ให้ยั่งยืนและมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาและขั้นตอนพิธีกรรมการกินอ้อผญาของชาวอำเภอกู่ช้าง จังหวัดพะเยา
2. เพื่อศึกษาคุณค่าของการทำพิธีกรรมการกินอ้อผญาของชาวอำเภอกู่ช้าง จังหวัดพะเยา
3. เพื่อศึกษาวิเคราะห์หลักพระพุทธศาสนาในพิธีกรรมการกินอ้อผญาของ ชาวอำเภอกู่ช้าง จังหวัดพะเยา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพโดยมีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามระเบียบวิธีวิจัยของการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยศึกษาข้อมูลจากเอกสาร การเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ การรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมการกินอ้อผญา จากโบราณ ปี่สา สมุดข่อย ที่ถูกจารด้วยอักษรล้านนาและหนังสือ ตำรา บทความ เอกสารวิชาการ รายงานวิจัย ที่เป็นภาษาไทย และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ที่มีข้อมูลเกี่ยวกับพิธีกรรมการกินอ้อผญา นอกจากนั้น ก็ได้สัมภาษณ์ข้อมูลจากบุคคลผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth Interview) แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) อาศัยแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยซึ่งประกอบด้วยคำถามปลายปิด และคำถามปลายเปิด

2. กลุ่มเป้าหมาย/ผู้ให้ข้อมูลหลัก แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ 1) ผู้ที่เคยเข้าร่วมพิธีกรรมกินอ้อผญา จำนวน 5 คน 2) ประชาชนชาวบ้านผู้เชี่ยวชาญด้านพิธีกินอ้อผญา จำนวน 5 คน 3) กลุ่มพระสงฆ์ในพื้นที่ จำนวน 5 รูป โดยใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling) หรือการสุ่มแบบพิจารณา (judgment sampling) ที่อาศัยอยู่ในอำเภอกู่ช้าง จังหวัดพะเยา

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purpose Sampling) หรือการสุ่มแบบพิจารณา (judgment sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ที่ได้รับการตรวจโดยผู้เชี่ยวชาญและปรับตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วย

4.1 ผู้วิจัยทำการศึกษาค้นคว้า เพื่อให้ได้ข้อมูลแนวคิด ทฤษฎี คือ แนวคิดเกี่ยวกับความเชื่อและความเชื่อของชาวล้านนา แนวคิดเกี่ยวกับพิธีกรรม แนวคิดเรื่องคาถา และรวบรวมข้อมูลภาคเอกสารที่เกี่ยวข้องกับประวัติความเป็นมาของพิธีกรรมการกินอ้อผญา และประมวลสาระเพื่อใช้เป็นข้อมูลเบื้องต้น

4.2 ทำการรวบรวมแนวความคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลด้านเอกสารที่ได้จากข้อมูลปฐมภูมิ ได้แก่ โบราณ ปี่สา สมุดข่อย ที่จารจารึกด้วยอักษรล้านนา เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการสร้าง

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ตามกรอบแนวคิดและขอบเขตการวิจัย จากนั้นจัดทำเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกและนำเครื่องมือการวิจัยที่สร้าง ไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้อง

4.3 นำแบบสัมภาษณ์เชิงลึกที่สร้างขึ้น ที่เสนอให้ผู้เชี่ยวชาญ ด้านที่ตรงกับงานวิจัยที่ทำ จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างและเนื้อหาที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว ทำการเก็บข้อมูล

4.4 ผู้วิจัยจะสำรวจเก็บข้อมูลในภาคสนาม โดย 1) บันทึกข้อมูลเรื่องพิธีกรรมการกินอาหาร ในพื้นที่เป้าหมาย 2) สัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้างกับประชากรเป้าหมาย ด้านข้อมูลคติความเชื่อเรื่อง พิธีกรรม กระบวนการขั้นตอนพิธีกรรมการกินอาหาร โดยสัมภาษณ์จากประชากรกลุ่มเป้าหมาย คือ 1) ผู้ที่เคยเข้าร่วมพิธีกรรมกินอาหาร จำนวน 5 คน 2) ประชาชนชาวบ้านผู้เชี่ยวชาญด้านพิธีกินอาหาร จำนวน 5 ท่าน 3) กลุ่มพระสงฆ์ฆารวาสในพื้นที่ จำนวน 5 รูป โดยการเลือกแบบสุ่มแบบเจาะจงหรือสุ่มแบบพิจารณาจาก อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดพะเยา และ 3) บันทึกขั้นตอนพิธีกรรม และข้อมูลจากการสัมภาษณ์

4.5 ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสัมภาษณ์ และเรียบเรียงข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ จัดหมวดหมู่ของข้อมูลที่เก็บมา และนำข้อมูลไปวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ในการวิเคราะห์ข้อมูลสองประเภทคือ ข้อมูลด้านเอกสารและข้อมูลจากการ สัมภาษณ์ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยดังนี้ 1) รวบรวมข้อมูลด้านเอกสารที่ได้จากข้อมูลปฐมภูมิได้แก่ ใบลาน ปี่สา สมุดข่อย ที่จารจารึกด้วยอักษรล้านนา 2) นำข้อมูลที่ศึกษาจากการวิเคราะห์เอกสาร มาหาข้อสรุปประวัติ ความเป็นมาของพิธีกรรมการกินอาหาร 3) นำข้อมูลด้านการสัมภาษณ์เชิงลึกไปวิเคราะห์เชิงเนื้อหา 4) วิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผล โดยนำข้อมูลทั้งหมดที่ได้มาทั้งในภาคเอกสารและภาคสนามมาวิเคราะห์ จากนั้น จึงประมวลความ สรุปผลแล้วนำเสนอในรูปแบบการเขียนบรรยายเชิงพรรณนา พร้อมข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

1. ประวัติความเป็นมาและขั้นตอนพิธีกรรมการกินอาหารของชาวอำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดพะเยา
พิธีกรรมการกินอาหารของชาวอำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดพะเยา เป็นพิธีกรรมที่สืบทอดกันมาแต่โบราณ ผู้ที่จะประกอบพิธีนี้ได้จะเป็นครูอาจารย์ที่มีความรู้ มีคาถาอาคม ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ ได้รับการยกย่องและ ยอมรับจากชุมชน พิธีกรรมกินอาหารมักจะจัดขึ้นในวันพญาวัน คือวันที่ 15 เมษายนของทุกปี เพราะชาวบ้าน มีความเชื่อว่าวันนี้เป็นวันเริ่มต้นของปี พิธีดังกล่าวเป็นกุศโลบายเพิ่มความมั่นใจให้กับคนที่กำลังจะเริ่มเรียน ลดความกังวล อบอุ่นใจ เพราะบางคนมักจะคิดว่าตนเป็นคนที่มีความจำไม่ดี สติหาปัญญาที่บิด ะอะไรไม่ทันคนอื่น เป็นทุนเดิมอยู่แล้ว หากเข้าร่วมในพิธีดังกล่าวแล้วยังน้อยก็สร้างความมั่นใจ กำลังใจใน การศึกษาอย่างจริงก็เป็นได้ ปัจจุบันพิธีกินอาหารยังคงถือปฏิบัติในหมู่ของผู้ที่ยังมีความเชื่อด้านนี้ให้เห็นอยู่แต่ ค่อนข้างบางตา อาจเป็นเพราะปัจจุบันมีวิทยาการทางวิทยาศาสตร์เข้ามาอธิบายกระบวนการความคิดต่าง ๆ ทำให้คนทั่วไปกลับมองว่า พิธีกินอาหารเป็นเพียงพิธีกรรมโบราณ ที่คนสมัยก่อนใช้จูงใจเด็กให้ตั้งใจเรียนเท่านั้น จึงไม่เห็นถึงความสำคัญของพิธีการกินอาหารนี้ตามยุคสมัย และขั้นตอนพิธีกรรมการกินอาหารของชาวอำเภอกุ ฉินารายณ์ จังหวัดพะเยา มีขั้นตอนพิธีกรรมแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ

1.1 ขั้นตอนพิธีกรรมการกินอาหาร(การเตรียมวัสดุอุปกรณ์)

ไม่อ้อ จะต้องเลือกต้นไม้ลำต้นตรง ไม่คดงอหรือล้มลงดินและเป็นอ้วนน้ำไหล เลือกต้นไม้ลำ ต้นตรง ตัดเป็นปล้องยาวขนาดนิ้วนางหรือนิ้วกำมือ (ประมาณ 6-7 ซม.) แล้วแช่น้ำไว้เพื่อป้องกันลำต้นอ้อแห้ง และแตกตามปล้อง

น้ำผึ้ง ที่ใช้จะต้องเป็นน้ำผึ้งเดือนห้าเท่านั้น

เครื่องบูชาครู มี ข้าวเปลือกหมื่น ข้าวสารพัน ผ้าขาวรำ ผ้าแดงรำ เปี้ยพันสาม หมากหมื่น กรวยหรือสวดดอกไม้ 108 อัน กรวยหรือสวดหมากพลู 108 อัน มะพร้าว 1 เครือ ลูกตาล 1 เครือ กล้วย 1 เครือ หน่อมะพร้าว หน่อตาล หน่อกล้วย หน่อหมาก แกงส้ม แกงหวาน ผลไม้ น้ำสะอาด น้ำส้มป่อย น้ำผึ้ง เดือนห้า ปล้องอ้อ ราชวัตร ฉัตรขาว ตุงช่อหรือธง (ม่วง ขาว ฟ้ายา แดง เหลือง เขียว ส้ม อย่างละ 108 ช่อ)

- จัดทำราชวัตรขึ้นมา มีความกว้าง 3 เมตร ยาว 3 เมตร (โดยประมาณ)

- นำฉัตรขาว (ฉัตร 5 ชั้น) มาปักไว้ทั้งสี่มุมของราชวัตร

- นำตุงช่อมาปักรอบ ๆ ราชวัตร

- ตั้งโต๊ะลดหลั่นกันเพื่อเป็นที่ตั้งเครื่องบูชาครู (ชั้นตั้ง) คลุมโต๊ะด้วยผ้าปูสีแดง (เพื่อความสวยงาม และเพื่อให้ดูเป็นพิธีที่ศักดิ์สิทธิ์ เข้มขลัง) ตั้งพระพุทธรูป มีสายสิญจน์ล้อมรอบพระพุทธรูป โยงลงมาในชั้นน้ามนต์ โยงไปให้ทั่วชั้นครู

1.2 ขั้นตอนการประกอบพิธีกินอ้อ

1) ผู้ประกอบพิธี ให้อำนาจพระสวดมนต์ ชุมนุมเทวดา กล่าวคำโอกาสอัญเชิญครูบาอาจารย์ และกล่าวคาถาเชิญอ้อ

2) หลังจากผู้ประกอบพิธี ได้ทำพิธีเชิญอ้อเรียบร้อยแล้ว ให้ทำการบรรจุน้ำผึ้งเดือนห้าที่เตรียมไว้ ใส่ลงในปล้องอ้อแต่ละมัด โดยในระหว่างนั้นให้สวดมนต์บท อินทชะตา โดยเปลี่ยนจากคำว่า “ชะตา” เป็น “ปัญญา” (อินทชะตา เทวะชะตา เป็น อินทปัญญา เทวะปัญญา ฯ) สวดไปจนกว่าจะบรรจุ น้ำผึ้งเสร็จสิ้น

3) เมื่อบรรจุน้ำผึ้งลงในปล้องอ้อเสร็จสิ้นแล้ว ให้ยกปล้องอ้อที่บรรจุน้ำผึ้งเสร็จเรียบร้อยแล้ว ขึ้น ก่อนที่จะเสกอ้อให้ปลุกอ้อก่อนเสร็จแล้วค่อยกล่าวคาถาเสกอ้อ (3,5,7,9 รอบ) เป่าลงไปในอ้อทุกมัด หลังจากเป่าเสร็จแล้วให้นำผ้าขาวมาปิดไว้เพื่อป้องกันฝุ่นละอองตกลงไปในอ้อที่เสกแล้ว

4) หลังจากที่ได้เสกพิธีเสกอ้อเรียบร้อยแล้ว ให้คนที่กินอ้อ กล่าวคำบูชาพระรัตนตรัย กล่าวคำไตรสรณคมน์ จากนั้นก็ให้ว่าตามผู้ประกอบพิธีว่า “อ้อกองเกะ อ้อเนาะ อ่อน้า อ้อจำเอนก้า พระพุทธเจ้า ตั้งแต่แกมาถึงปาย โอม อาคัจฉะ โอม อาคัจฉาหิ” (ว่าตาม 3 รอบ) เสร็จแล้วให้คนที่กินอ้อเริ่มกินอ้อ โดยยกอ้อด้วยมือทั้งสอง หันหน้าไปหาพระพุทธรูป ดูดกินน้ำผึ้งนั้นให้หมด หลังจากดูดกินน้ำผึ้งหมดแล้วให้ใช้ฟันกัดอ้อให้แตก แล้วโยนข้ามหัวตัวเองไปข้างหลัง จากนั้นให้กราบพระรัตนตรัยอีกครั้ง ผู้ประกอบพิธีประพรมน้ำมนต์ เป็นเสร็จพิธีกินอ้อพญา

ขั้นตอนพิธีกรรมการกินอ้อพญาในชุมชนตำบลภูซาง มีความคล้ายคลึงกับพิธีการกินอ้อพญาในพื้นที่ล้านนาโดยทั่วไปคือ นิยมจัดงานพิธีในวันพญาวัน อาจเป็นเพราะในวันนั้นลูก ๆ หลาน ๆ จะกลับมาเฉลิมฉลองเทศกาลสงกรานต์กันมากและในวันพญาวันมีกิจกรรมมากมายหลายอย่าง เช่น การทำบุญตักบาตรในตอนเช้ามีด ตอนสายก็เป็นพิธีกินอ้อ ตอนบ่ายมีการสรงน้ำพระและรดน้ำคำหัวพระภิกษุสามเณรในวัดเป็นต้น จะมีความแตกต่างกันบ้างในคาถาที่ใช้ปลุกเสกอ้อ สำหรับกระบวนการของพิธีกรรมการกินอ้อพญา มีดังนี้

- 1) การเลือกต้นอ้อ
- 2) การมัดปล้องอ้อ
- 3) การเตรียมพิธี
- 4) เตรียมสถานที่
- 5) ขั้นตอนการ (ประกอบพิธี)

ในการประกอบพิธีกรรมนั้นจะใช้ปล้องของต้นอ้อใส่น้ำผึ้งที่เสกด้วยคาถาแล้วนำมาเคี้ยวกิน เมื่อเคี้ยวจนน้ำหวานหมดแล้วก็เอาชานอ้อโยนไปทิ้งไปข้างหลังหรือโยนออกไปทางหน้าต่าง ความเชื่อของพิธีกรรมนี้คือ เชื่อว่าบุคคลใดก็ตามที่ได้เข้าร่วม ในพิธีกรรมนี้ก็จะเป็นผู้ที่มีสติปัญญาเฉียบแหลม สามารถเรียนรู้ได้รวดเร็ว มีความจำดี ในสมัยก่อนกลุ่มคนที่นิยมเข้าร่วมพิธีกรรมนี้ได้แก่ พระสงฆ์ พระนักเทศน์ หรือ

บุคคลที่ต้องการศึกษาเล่าเรียน โดยเฉพาะช่วงชอจะต้องผ่านพิธีกรรมนี้เพราะเชื่อว่าจะทำให้มีความจำ
ความคิดดี มีน้ำเสียงขับชอดีขึ้น และจะมีเสน่ห์แก่คนทั่วไป

2. คุณค่าของพิธีกรรมการกินอ้อผญาของชาวอำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดพะเยา

คุณค่าของพิธีกรรมการกินอ้อผญาของอำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดพะเยาเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากฐานของ
จารีตประเพณีดั้งเดิมที่มีความผูกพันอย่างแน่นแฟ้นกับความเป็นอยู่ในชีวิตประจำวันของคนในอำเภอกุฉินารายณ์
จังหวัดพะเยาอย่างแยกไม่ออกมาทุกยุคสมัยโดยแทรกซึมเข้าไปในระบบความเชื่อและวิถีชีวิตมาตั้งแต่โบราณ
ของแต่ละชุมชน โดยมีคุณค่าของพิธีกรรมการกินอ้อผญาในอำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดพะเยา ดังนี้

2.1 คุณค่าทางด้านจิตวิทยา พิธีกรรมการกินอ้อผญานั้นเป็นกุศโลบายทางการศึกษาของคน
ล้านนาโบราณ กุศโลบาย หมายถึง อุบายอันแยบคาย โดยอาศัยพิธีกรรมเป็นเครื่องมือใช้ตัวบท คือ คาถาเสก
อ้อ ที่สร้างความรู้สึกมั่นใจให้กับผู้ที่ผ่านพิธีกรรมนี้ ในแง่หนึ่งอาจเป็นการสร้างความมั่นใจของผู้ที่ไม่ประสบ
ความสำเร็จในการเรียนรู้เพราะขาดความเชื่อมั่นในตนเอง บางครั้งเป็นคนที่ไม่มีจิตจดจ่อต่อการเรียน พิธีกรรม
นี้ได้หนุนเสริมกำลังใจให้แก่ผู้เรียนได้เอาใจใส่กับการเรียนเนื่องจากได้ทำลายอคติบางประการที่ได้ครอบงำ
ความคิดของตนไว้ เมื่อเกิดความศรัทธาในพิธีกรรม ในบุคคลผู้ประกอบพิธีกรรม ความกลัวหายไปสิ่งที่เหลืออยู่
คือความมั่นใจและพลังใจที่มุ่งมั่นพร้อมสร้างสรรค์และเรียนรู้สิ่งใหม่ต่อไป

2.2 คุณค่าทางด้านสังคม การกินอ้อผญาไม่ว่าจะเป็นกรรวมกลุ่มหรือการจัดตั้ง กลุ่มในการ
จัดทำพิธีกรรมการกินอ้อผญาโดยปัจเจกบุคคลก็ดี กลุ่มคนหรือองค์กรประชาชนในด้านต่างๆ ก่อให้เกิดความ
สมานฉันท์ในกลุ่มคนและองค์กรต่างๆ ของคนในชุมชน ทำให้ชุมชนเกิดความตระหนัก ความรัก ความห่วง
แหนประเพณีวัฒนธรรมของชุมชนซึ่งกำลังจะสูญหาย ซึ่งเป็นเหตุให้ชุมชนมีจิตสำนึกที่จะอนุรักษ์วัฒนธรรม
ประเพณีและพิธีกรรมต่างๆ ที่มีอยู่ในชุมชนให้ยั่งยืนจนถึงลูกหลาน โดยให้มีการสืบทอดในรูปแบบภูมิปัญญา
ท้องถิ่น ให้มีกระบวนการเรียนรู้จากผู้ใหญ่สู่เด็ก ในรูปแบบการทำงานร่วมกัน การจัดเตรียมงานพิธีกรรมการ
กินอ้อผญา ซึ่งขั้นตอนของการเตรียมงานนั้นจะมีกลุ่มคนหลายเพศหลายวัยมาช่วยกันทำงาน ทุกคนที่มา
ช่วยงานก็จะช่วยงานในด้านที่ตนถนัด ใครที่ทำอะไรไม่เป็นจะดูวิธีการทำงานจากบุคคลอื่น และนำมาฝึกฝนหัด
ทำ จะทำให้เกิดความรู้ ความจำขึ้นมา ถ้าต่อไปหากมีกิจกรรมการกินอ้อผญาอีก ทุกคนสามารถช่วยเหลือกัน
ในด้านการจัดกิจกรรมได้ซึ่งจะตรงกับรูปแบบของการเรียนรู้หรือการศึกษาซึ่งทุกคนสามารถเรียนรู้ และพัฒนา
ตนเองได้โดยการเรียนรู้แบบทางตรงและทางอ้อม

2.3 คุณค่าทางด้านจารีตประเพณีและพิธีกรรม พบว่า พิธีกรรมการกินอ้อผญาในอำเภอกุฉินารายณ์
จังหวัดพะเยา ดำเนินภายใต้กรอบแห่ง “โลกทัศน์” ของผู้คนในสังคมวัฒนธรรมดั้งเดิม กล่าวคือ บนฐานหลัก
คำสอนทางพระพุทธศาสนาเป็นหลักสำคัญ หากใช้เป็นสิ่งที่แปลกปลอมแต่อย่างใดไม่ แม้ว่าพิธีกรรมบางอย่าง
จะได้รับอิทธิพลมาจากสังคมวัฒนธรรมอื่น แต่ก็ได้ปรับตัวเข้ามาอยู่ในการรับรู้ของผู้ที่อยู่ในระบบความเชื่อ
และพิธีกรรมนั้นอย่างประสานกลมกลืนและลงตัว พิธีกรรมการกินอ้อผญาเป็นการแสดงออกในทางบวกในแง่
การให้กำลังใจ และความเป็นสิริมงคลแก่ชีวิต มนุษย์ทุกคนมีความปรารถนาให้ชีวิตในการศึกษาของตนประสบ
ผลสำเร็จ มีความก้าวหน้าในชีวิต ความมุ่งมั่นและแรงปรารถนานี้จะสำเร็จได้ พิธีกรรมการกินอ้อผญาใน
อำเภอกุฉินารายณ์ แม้จะสอดแทรกเรื่องราวไสยศาสตร์แบบพราหมณ์อยู่บ้างในพิธีกรรมแต่หลักการสำคัญตั้งอยู่บน
พื้นฐานหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาและใช้พิธีกรรมเป็นเครื่องมือเพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมายคือ ความสุขแต่
ล้ำเพียงแต่ความเชื่ออย่างเดียวนั้นเป็นเรื่องของนามธรรมที่แลเห็นยากจึงต้องมีการแสดงออกด้วยการ
กระทำ คือการประกอบพิธีกรรมขึ้น เพื่อให้บุคคลในสังคมได้มาพบปะสังสรรค์กัน และได้ทำกิจกรรมร่วมกัน
และเพราะพิธีกรรมการกินอ้อผญาเป็นรากฐานทางวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมาอย่างยาวนาน ที่สะท้อนให้เห็นถึง

ศรัทธา ความเชื่อ ค่านิยม อุดมคติตลอดจนวิถีชีวิตของคนในชุมชนทั้งหมด ดังนั้นการกินอ้อผญาจึงเป็นพิธีอันเป็นมงคลกับชีวิตและมีความสำคัญเกี่ยวกับวิถีการดำเนินชีวิต โดยชาวล้านนาถือว่าพิธีกรรมการกินอ้อผญาได้กลายเป็นประเพณีและพิธีกรรมของชุมชนในปัจจุบัน

2.4 คุณค่าทางด้านเศรษฐกิจ พิธีกรรมการกินอ้อผญามีความสัมพันธ์ด้านเศรษฐกิจของท้องถิ่นและชุมชนในประเด็นของการเป็นวัฒนธรรมหรือที่เรียกว่า “เศรษฐกิจวัฒนธรรม” (ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, 2566) และเศรษฐศาสตร์วัฒนธรรมหมายถึง หลักเศรษฐกิจที่คำนึงถึงความเป็นมนุษย์ผู้คน ประวัติศาสตร์ สังคม วัฒนธรรม สภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่นท่านอธิบายว่าเศรษฐกิจวัฒนธรรมเป็นเศรษฐกิจที่อยู่บนพื้นฐานความเข้มแข็งของชุมชน ที่เรียกอีกชื่อว่า “เศรษฐกิจพื้นฐาน” หรือ “เศรษฐกิจแห่งการพึ่งตนเอง” ชุมชนหมู่บ้านไทยมีลักษณะโบราณและความเป็นชุมชนเข้มข้น ชุมชนหมู่บ้านไทนอกประเทศมีระบบแบ่งที่ดินทำกินใหม่เป็นระยะ ตามขนาดของครอบครัว มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันและน้ำใจเป็นพื้นฐานของชีวิต มีพิธีกรรมต่าง ๆ ที่แสดงความสำคัญของบรรพบุรุษ ผู้เฒ่าผู้แก่ครอบครัว และชุมชน เช่น พิธีเรียกขวัญ และพิธีเลี้ยงผีบรรพบุรุษและผีแห่งธรรมชาติแวดล้อม พิธีกรรมการกินอ้อผญา ฯลฯ ดังนั้นสำหรับประเทศไทย เศรษฐกิจวัฒนธรรมอันหมายถึงเศรษฐกิจที่ยึดโยงอยู่ด้วยสถาบันชุมชนและวัฒนธรรมชุมชน จึงย่อมจะมีความเข้มแข็งโดยธรรมชาติ เพราะวางอยู่บนสถาบันที่เป็นของชนชาติเราอย่างแท้จริง ที่เรามีด้วยตัวของเราเองอย่างเข้มข้น อีกทั้งมีความหมายว่า เป็นเศรษฐกิจที่มีขอบเขต ไม่เฉพาะแต่ ณ ระดับชุมชนท้องถิ่นผ่านทางวัฒนธรรมร่วมได้ร้อยรวมหลายท้องถิ่นขึ้นเป็นเขตเดียวกันโดยธรรมชาติอยู่แล้ว เป็นเขตเศรษฐกิจแห่งชาติ การพัฒนาแนวเศรษฐกิจวัฒนธรรมจึงเป็นแนวทางที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนไทยทุกระดับชุมชนท้องถิ่นและระดับประเทศชาติจากผลของงานวิจัยสะท้อนให้เห็นภาพของความเป็นพหุลักษณะได้อย่างชัดเจน

2.5 คุณค่าทางด้านสิ่งแวดล้อม การทำพิธีกรรมการกินอ้อผญาในอำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดพะเยานั้น นับเป็นพิธีกรรมที่เนื่องด้วยสภาพความเป็นอยู่คือ เกี่ยวเนื่องกับสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะพืชพรรณต่าง ๆ ที่นำมาใช้ในการประกอบพิธีกรรม เพราะเป็นการส่งเสริมให้เกิดการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม ทั้งที่อยู่อาศัยตลอดจนในบ้านเมือง โดยมีความรับผิดชอบ ต่อสิ่งแวดล้อม และเครื่องประกอบพิธีกรรมล้วนแล้วอิงอาศัยกับธรรมชาติแทบทั้งสิ้น เช่น ต้นอ้อ น้ำผึ้ง ใบตอง ดอกไม้ และผลไม้ และเมื่อใช้วัสดุอุปกรณ์ทางธรรมชาติแล้วยังมีการปลูกทดแทนขึ้นตลอด ทำให้เกิดการอนุรักษ์และรักษาไว้ไม่ให้พืชพันธุ์ไม้ ไม่สูญหายหรือลดลงไปจากพื้นที่

3. วิเคราะห์หลักพระพุทธศาสนาในพิธีกรรมการกินอ้อผญาของชาวอำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดพะเยา
ในพิธีการกินอ้อผญาของชาวอำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดพะเยา มีลำดับพิธีการ คือ มีการจัดรูปเทียน กล่าวคำบูชาพระรัตนตรัย ซึ่งเป็นการแสดงออกถึงการเคารพใน พระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ มีการสมาทานศีล เพื่อสำรวมระวัง กาย วาจา ใจ ตั้งในสัมมาทิฐิคือการพร้อมที่จะยอมรับในการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ และตั้งอยู่ในความไม่ประมาท มีสติสัมปชัญญะ รู้จักยับยั้งชั่งใจ สามารถบังคับควบคุมตนเองได้และจะเป็นคนที่รอบคอบ ไม่ประมาท พร้อมทั้งมีการปฏิสันถาร การทักทายปราศรัยกับผู้ที่เข้าร่วมงานพิธี ให้การสงเคราะห์ซึ่งกันและกัน สร้างความสัมพันธ์โดยการต้อนรับนั่นเอง

ดังนั้น ในพิธีกรรมการกินอ้อผญาของชาวอำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดพะเยานั้น จึงประกอบด้วยหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา คือ คารวธรรม 6 ประการ ได้แก่ สัตถุคารวตา คือ การความเคารพในพระศาสนาหรือพระพุทธเจ้า ธรรมคารวตา คือ การความเคารพในธรรม สังฆคารวตา คือการความเคารพในสงฆ์ สิกขาคารวตา คือ การความเคารพในการศึกษา อัปมาทคารวตา คือ การความเคารพในความไม่ประมาท และปฏิสันถารคารวตา คือ การความเคารพในปฏิสันถาร ทั้งหมดนี้เป็นการเคารพนับถือเป็นสิ่งสำคัญ ที่พึงใส่

ใจและปฏิบัติด้วยความเอื้อเฟื้อต่อกันและกันในสังคมโดยหนักแน่นจริงจัง เพื่อให้มองเห็นคุณค่าและความสำคัญต่อปฏิบัติต่อบุคคลด้วยความจริงใจ เพื่อเป็นขวัญและกำลังใจในการศึกษาเล่าเรียนต่อไป

อภิปรายผลการวิจัย

ในการอภิปรายผลการวิจัยได้รวบรวมข้อมูลการวิจัยเรื่องพิธีกรรมการกินอ้อผญาของชาวอำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดพะเยา อภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ประวัติความเป็นมาและขั้นตอนพิธีกรรมการกินอ้อผญาของชาวอำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดพะเยา

ด้วยวิถีชีวิตของชาวบ้านอำเภอกุฉินารายณ์แต่เดิมมีความเชื่อความศรัทธาควบคู่ไปกับการใช้ชีวิต โดยเฉพาะความเชื่อดั้งเดิม (ผีบรรพบุรุษ) และความเชื่อที่ได้รับอิทธิพลจากพุทธศาสนา บางครั้งก็เกิดจากการผสมผสานความเชื่อนี้ขึ้นมา ต่างคน ต่างคิด ต่างเข้าใจ ล้วนแล้วแต่เพื่อสร้างเจริญรุ่งเรืองให้ชีวิต พิธีกรรมการกินอ้อผญามีขั้นตอนวิธีการที่จะต้องพิจารณากันเป็นกรณีพิเศษ เพราะเป็นพิธีกรรมที่มีความสำคัญ มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตประจำวัน หลายคนเชื่อว่าผู้ที่ผ่านพิธีกรรมการกินอ้อมาแล้วจะเป็นคนที่เฉลียวฉลาด มีสติปัญญาดี ซึ่งคนที่ประกอบพิธีกรรมนี้โดยส่วนมากจะเป็นพระสงฆ์หรือคนที่เคยบวชเรียนมาแล้ว อาจเป็นเพราะว่าพระสงฆ์และคนที่เคยบวชเรียนมาแล้วท่องมนต์คาถา บทสวดต่างๆ ได้ดีจึงได้รับความเชื่อมั่น ไว้วางใจให้เป็นผู้ประกอบพิธีกรรม อีกทั้งการประกอบพิธีต้องเลือกเอาวันที่ดีที่สุดในปีนั้น เช่น วันพฤหัสบดี เป็นต้น อย่างไรก็ตามตามพิธีกรรมต่างๆ ในแต่ละท้องถิ่นอาจจะแตกต่างกันไป แต่ความหมายของสิ่งที่สื่อหรือที่สอนอยู่ในพิธีกรรมนั้นล้วนมีความหมายที่เหมือนกัน

พิธีกรรมการกินอ้อผญาเป็นพิธีกรรมพื้นบ้านที่เป็นการสร้างกำลังใจ สะท้อนมุมมองการแสวงหาทางเลือกในการดูแลสุขภาพจิต เป็นการสร้างโอกาสให้เกิดการพบปะแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน ผ่านความเชื่อที่แฝงอยู่ในกระบวนการ สัญลักษณ์ สถานที่และสิ่งของ โดยเป้าหมายมุ่งหวังให้หลุดพ้นจากสถานการณ์ที่ตนเองไม่พึงประสงค์ และตอบสนองต่อความต้องการสิ่งที่ตนเองประสงค์ เป็นกุศโลบายหนึ่งในการเสริมสร้างกำลังใจให้กับผู้คนที่มีความหวังจากความเชื่อในสิ่งที่ตนศรัทธา สอดคล้องกับแนวคิดของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต) (2567) ที่ได้กล่าวไว้ว่า พิธีกรรม แปลว่า การกระทำเป็นพิธี คือเป็นวิธีที่จะทำให้สำเร็จผลที่ต้องการหรือการกระทำที่เป็นวิธีการเพื่อให้สำเร็จผลที่ต้องการหรือนำไปสู่ผลที่ต้องการ คำว่า พิธี ก็แผลงมาจากคำว่า วิธี นั่นเอง แต่มาในภายหลังคำว่า พิธี มีความหมายเลื่อนรางหรือคลาดเคลื่อนไป ก็เหมือนกับสิ่งอื่นๆ ที่เป็นอนิจจังเช่นเดียวกัน เดียวนี้เรามาประดิษฐ์ศัพท์กันขึ้นใหม่ เช่น คำว่ากรรมวิธีซึ่งสมัยโบราณไม่มีแล้วกลับเป็นศัพท์ไวยากรณ์ที่จริงก็อันเดียวกันนั่นแหละ กรรมวิธีไม่ใช่อะไร อาจจะใช้ในความหมายแตกต่างกันไปบ้าง แต่ตัวถ้อยคำก็มีความหมายแบบเดียวกัน ทำนองเดียวกันหรือประเภทเดียวกัน เพียงกลับหน้ากลับหลังกัน พิธีกรรมคือวิธีการ กลายเป็นกรรมวิธี พอมาถึงปัจจุบันมันเลื่อนไปจนกระทั่งว่า พิธีกรรมหรือวิธีการคือสิ่งที่ทำกันไปอย่างนั้นเองหรือสักแต่จะทำ เช่น พูดกันว่าทำพ้อเป็นพิธี กลายเป็นว่า ไม่จริงไม่จัง ทำพ้อให้เห็นว่าได้ทำแล้ว แต่ที่จริงเดิมนั้นมันคือการกระทำที่เป็นวิธีการเพื่อจะให้สำเร็จผล เพื่อจะให้เกิดความเป็นจริงเป็นจัง เพื่อจะให้ได้ผลขึ้นมาเราจึงทำพิธีกรรม

2. คุณค่าของพิธีกรรมการกินอ้อผญาของชาวอำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดพะเยา

คุณค่าของพิธีกรรมการกินอ้อผญาของอำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดพะเยาเป็นสิ่งที่เกิดเกิดขึ้นจากฐานของจารีตประเพณีดั้งเดิมนั้นมีความผูกพันอย่างแน่นแฟ้นกับความเป็นอยู่ในชีวิตประจำวันของคนในอำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดพะเยา อย่างแยกไม่ออกมาทุกยุคสมัยโดยแทรกซึมเข้าไปในระบบความเชื่อและวิถีชีวิตมาตั้งแต่โบราณของแต่ละชุมชน จึงมีคุณค่าของพิธีกรรมการกินอ้อผญาในอำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดพะเยา พบว่า มีคุณค่า 5

ประการ ดังนี้ คุณค่าทางด้านจิตวิทยา คุณค่าทางด้านสังคม คุณค่าทางด้านจารีตประเพณีและพิธีกรรม คุณค่าทางด้านเศรษฐกิจ คุณค่าทางด้านสิ่งแวดล้อม สอดคล้องกับที่ พุทธทรัพย์ เกตุวีระพงศ์ และคณะ (2557) ได้กล่าวไว้ในงานวิจัยเรื่อง สืบชะตาล้านนา: แนวคิดและการเสริมสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมและจิตวิญญาณของชุมชนในล้านนา ผลการวิจัยพบว่า พิธีกรรมจารีตประเพณี ศาสนา ความเชื่อวิถีปฏิบัติดั้งเดิมของล้านนาและบริบทของสังคมสมัยใหม่เป็นการสร้างขวัญและกำลังใจ สร้างความเข้มแข็งที่เป็นรูปธรรมในสังคมล้านนาโดยรวมอย่างยิ่งย่น สำหรับคุณค่าความสัมพันธ์ในเชิงพหุลักษณะ พบว่า มีความสัมพันธ์ด้านพระพุทธศาสนา จิตวิทยา สังคมวิทยา มานุษยวิทยา จารีตประเพณีและพิธีกรรม สังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และการพัฒนาจิตใจ พิธีสืบชะตาพื้นเมืองเหนือเป็นการบูรณาการระหว่างพิธีกรรมจารีตประเพณี ศาสนา ความเชื่อวิถีปฏิบัติดั้งเดิมของล้านนาและบริบทของสังคมสมัยใหม่

3. วิเคราะห์หลักพระพุทธศาสนาในพิธีกรรมการกินอ้ออ้อญาของชาวอำเภอกุซาง จังหวัดพะเยา

ในพิธีกรรมการกินอ้ออ้อญาของชาวอำเภอกุซาง จังหวัดพะเยานั้น จึงประกอบด้วยหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา คือ การวธธรรม 6 ประการได้แก่ สัตถุการวธคือการความเคารพในพระศาสดาหรือพระพุทธเจ้า อัมมการวธคือการความเคารพในธรรม สังฆการวธคือการความเคารพในสงฆ์สิกขาการวธคือการความเคารพในการศึกษา อัปมาทการวธคือการความเคารพในความไม่ประมาทและปฏิสันถารการวธคือการความเคารพในปฏิสันถาร ทั้งหมดนี้เป็นการเคารพนับถือเป็นสิ่งสำคัญ ที่พึงใส่ใจและปฏิบัติด้วยความเอื้อเฟื้อต่อกันและกันในสังคมโดยหนักแน่นจริงจัง เพื่อให้มองเห็นคุณค่าและความสำคัญต่อปฏิบัติต่อบุคคลด้วยความจริงใจ โดยมีลำดับพิธีการในพิธีการกินอ้ออ้อญาของชาวอำเภอกุซาง จังหวัดพะเยา คือ มีการจัดรูปเทียน กล่าวคำบูชาพระรัตนตรัย ซึ่งเป็นการแสดงออกถึงการเคารพใน พระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ มีการสมาทานศีล เพื่อสำรวมระวัง กาย วาจา ใจ ตั้งในสมาธิภูมิคือการพร้อมที่จะยอมรับในการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ และตั้งอยู่ในความไม่ประมาท มีสติสัมปชัญญะ รู้จักยับยั้งชั่งใจ สามารถบังคับควบคุมตนเองได้และจะเป็นคนที่รอบคอบ ไม่ประมาท พร้อมทั้งมีการปฏิสันถาร การทักทายปราศรัยกับผู้ที่เข้าร่วมงานพิธี ให้การสงเคราะห์ซึ่งกันและกัน สร้างความสัมพันธ์โดยการต้อนรับนั่นเอง (พระมหาหวมวด สุกกรมโม, 2546) ได้กล่าวไว้ว่า ความเคารพเป็นบ่อเกิดแห่งวัฒนธรรมประเพณีต่างๆ มากมายเป็นคุณธรรมที่สำคัญประการหนึ่ง ซึ่งเป็นการแสดงออกทางกิริยามารยาทด้านกาย วาจาและใจ ต่อบุคคลที่เราเข้าไปเกี่ยวข้อง การแสดงออกซึ่งความเคารพนั้นต้องออกมาจากจิตใจของเราอย่างแท้จริง กล่าวได้ว่า ความเคารพจะดูด้วยตาเปล่าจากการแสดงท่าทางต่างๆ ของผู้ทำความเคารพนั้น คงดูยาก เพราะเป็นเพียงลักษณะภายนอกเท่านั้น อาจจะเป็นการเสแสร้งแก่ง้งทำก็เป็นได้ การจะแสดงความเคารพใครต้องออกมาจิตใจจริงใจ ในสังคมไทยเราถือว่าบุคคลผู้มีความเคารพนั้น เป็นผู้มีการยาทชั้นสูง ในทางพระพุทธศาสนา ผู้มีความเคารพ เมื่อตายไปแล้วย่อมเกิดในสุกสูง ไม่ไปสู่ทุคติ ได้รับการยกย่องสรรเสริญทั้งในโลกนี้และในอนาคต ส่วนผู้ที่ไม่มีความเคารพนั้นตรงกันข้ามกับผู้มีความเคารพ คือเมื่อตายไปแล้วย่อมเกิดในสุกต่ำไปสู่ทุคติ

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยครั้งนี้เป็นศึกษาวิเคราะห์การกินอ้ออ้อญาของชาวอำเภอกุซาง จังหวัดพะเยา” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยเป็นการศึกษาค้นคว้า ปืบสาไ้ลลน วิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร หลักฐานต่าง ๆ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และสัมภาษณ์จากผู้มีความเชี่ยวชาญในประเด็นที่เกี่ยวข้อง ซึ่งสามารถนำมาวิเคราะห์แสดงเป็นองค์ความรู้ได้ดังภาพที่ 1

การกินอ้อผญาของชาวอำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดพะเยา	
ประวัติความเป็นมาและขั้นตอนพิธีกรรมการกินอ้อ	คุณค่าของพิธีกรรมการกินอ้อผญา
1. ประวัติความเป็นมาพิธีกรรมการกินอ้อผญา พิธีกรรมการกินอ้อผญานี้เป็นพิธีกรรมที่สืบทอดกันมาแต่โบราณ ไม่แน่ชัดว่ามีมาตั้งแต่สมัยใด หรือใครเป็นคนริเริ่มนำเข้ามา เป็นพิธีกรรมที่มาจากความเชื่อดั้งเดิม ปีสาคาถาของคนโบราณล้านนา และคำสอนทางพระพุทธศาสนาหรือเกิดจากการผสมผสานความเชื่อทั้งสองเข้าด้วยกัน 2. ขั้นตอนพิธีกรรมการกินอ้อผญา ซึ่งมีวิธีการดังต่อไปนี้ คือ 1. ขั้นตอนเตรียมการ (การเตรียมเครื่องบูชา / สังเวย) 2. ขั้นตอนดำเนินการ (การประกอบพิธี)	คุณค่าพิธีกรรมการกินอ้อผญา ของชาวอำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดพะเยา 5 ประการ ดังนี้ 1. คุณค่าทางด้านจิตวิทยา 2. คุณค่าทางด้านสังคม 3. คุณค่าทางด้านประเพณีและพิธีกรรม 4. คุณค่าทางด้านเศรษฐกิจ 5. คุณค่าทางด้านสิ่งแวดล้อม

หลักพระพุทธศาสนาในพิธีกรรมการกินอ้อผญาของชาวอำเภอกุฉินารายณ์
หลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องในพิธีกรรมการกินอ้อผญา คือ หลักการะธรรม พระพุทธเจ้าตรัสว่า ความเคารพเป็นมงคลอันสูงสุด เพราะเป็นปัจจัยส่งเสริมการพัฒนาชีวิต ช่วยให้ชีวิตมีความเจริญ 6 ประการ คือ 1. สัตถุคารวตา ความเคารพในพระศาสดา 2. อัมมคารวตา ความเคารพในพระธรรม 3. สังฆคารวตา ความเคารพในพระสงฆ์ 4. สิกขาคารวตา ความเคารพในการศึกษา 5. อัปปมาทคารวตา ความเคารพในความไม่ประมาท 6. ปฏิสันถารคารวตา ความเคารพในปฏิสันถาร

ภาพที่ 1 องค์ความรู้การวิจัย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ตามที่ผู้วิจัยได้ศึกษาถึงความเชื่อในพิธีกรรมการกินอ้อผญาของชาวอำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดพะเยานั้น เป็นการศึกษาเฉพาะพื้นที่ และเป็นการเลือกกลุ่มคนที่มีความเกี่ยวข้องกับพิธีกรรมการกินอ้อผญา เพื่อให้การศึกษาความเชื่อในพิธีกรรมการกินอ้อผญามีความเป็นปัจจุบันและสามารถนำไปต่อยอดให้เกิดประโยชน์แก่ผู้สนใจได้นั้น ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะดังนี้

1.1 ควรนำเสนอในแง่ของแนวคิดเรื่องคุณค่าและหลักธรรมที่เกิดในพิธีกรรมการกินอ้อผญา

1.2 ผู้ที่ต้องการศึกษาควรเข้าใจและฝึกฝนทักษะก่อนที่จะลงภาคสนามพบปะผู้คนในพื้นที่ และศึกษาถึงความละเอียดอ่อนของชุมชนแต่ละพื้นที่

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

- 2.1 ผู้ที่สนใจควรให้ความสำคัญต่อแหล่งข้อมูลในพื้นที่เป้าหมายในระยะนั้นว่ามีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างไรบ้างเพื่อให้ข้อมูลเป็นปัจจุบัน
- 2.2 ต้องเข้าใจถึงธรรมชาติของบริบทพื้นที่ยอมรับความแตกต่างของแหล่งข้อมูล
- 2.3 ควรอธิบายคติความเชื่อในวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในพิธีกรรมการกินอาหาร
- 2.4 ควรศึกษาเปรียบเทียบวิธีการขั้นตอน ในแต่ละพื้นที่ในเขตภาคเหนือว่าแตกต่างกันอย่างไร

เอกสารอ้างอิง

- กลุ่มวิทยาลัยครูภาคใต้. (2526). **ความเข้าใจเกี่ยวกับสังคม**. กรุงเทพมหานคร: กรุงเทพมหานครการพิมพ์.
- ฉัตรทิพย์ นาถสุภา. (2553). **บทความเศรษฐศาสตร์วัฒนธรรม**. แหล่งที่มา <https://www.gotoknow.org/posts/302921> สืบค้นเมื่อ 6 พ.ค. 2566.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต). (2567). **พิธีกรรม ใครว่าไม่สำคัญ**. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์สว.ย.
- พระมหาสิงห์คำ สิริวิโร. (2556). **ฮีตคนเมือง ฉบับสัปปีเรื่องเมืองล้านนา**. พิมพ์ครั้งที่ 11. ลำพูน: ฌัฏพลการพิมพ์คณะบุคคล.
- พระมหาหวมวด สุกกธมโม (โณมศรี). (2546). **การศึกษาเชิงวิเคราะห์แนวความคิดเรื่องความเคารพในพระพุทธศาสนา**. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณวิทยาลัย.
- พูนทรัพย์ เกตุวีระพงศ์ และคณะ. (2557). **สืบชะตาล้านนา: แนวคิดและการเสริมสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมและจิตวิญญาณของชุมชนในล้านนา**. รายงานวิจัย. สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ภริมา วิธาสถิตกุล. (2558). **คติชนวิทยา: ความเชื่อกับสังคมไทย**. วารสาร มจร มนุษยศาสตร์ปริทรรศน์. 1(1). 40.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- อุดม รุ่งเรืองศรี. (2547). **พจนานุกรมล้านนา-ไทย: ฉบับแม่ฟ้าหลวง**. เชียงใหม่: มิ่งเมือง.

การบริหารงานสารบรรณด้วยระบบสนับสนุนการบริหารจัดการสถานศึกษา
ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของโรงเรียนบ้านนา “นายกพิทยากร” จังหวัดนครนายก
DOCUMENT ADMINISTRATION WITH EDUCATION INSTITUTION MANAGEMENT
SUPPORT SYSTEM ACCORDING TO SANKHAHAVATTHU 4 PRINCIPLES OF BAN
NA SCHOOL “PRIME MINISTER PITTAYAKON”, NAKHON NAYOK PROVINCE

^[1]พรภินันท์ สิริปรีदानนท์ Pornpinan Siripreedanon

^[2]พีรวัฒน์ ชัยสุข Peerawat Chaisuk ^[3]เผด็จ จงสกุลศิริ Padet Jongsakulsiri

^{[1] [2] [3]}มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
Corresponding Author E-mail: siripreedanon@hotmail.com

Article Received: May 15, 2024, Revised: August 23, 2024, Accepted: August 25, 2024.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นในการบริหารงานสารบรรณด้วยระบบสนับสนุนการบริหารจัดการสถานศึกษาของโรงเรียนบ้านนา “นายกพิทยากร” ตำบลบ้านนา อำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก 2) เพื่อศึกษาวิธีการบริหารงานสารบรรณด้วยระบบสนับสนุนการบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 3) เพื่อเสนอแนวทางการบริหารงานสารบรรณด้วยระบบสนับสนุนการบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 เป็นการศึกษาแบบผสมวิธี ประกอบด้วย 1) การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 86 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพื้นฐาน คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็น 2) การวิจัยเชิงคุณภาพ สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 6 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) ความต้องการจำเป็นของการบริหารงานสารบรรณด้วยระบบสนับสนุนการบริหารจัดการสถานศึกษาพบว่า ความต้องการจำเป็นจากเรียงลำดับค่า PNImodified อันดับที่ 1 คือ ความสามารถของระบบ รองลงมาคือ ประสิทธิภาพในการทำงานของระบบ และพฤติกรรมของผู้ใช้งานระบบ 2) วิธีการบริหารงานสารบรรณด้วยระบบสนับสนุนการบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ประกอบด้วย (1) ความสามารถของระบบ มีการแนบไฟล์ในระบบเหมาะสมมีประสิทธิภาพ มีการอบรมบุคลากรในการใช้งานในระบบอย่างต่อเนื่อง (2) ประสิทธิภาพในการทำงานของระบบ มีระบบสร้างความรวดเร็วในการทำงานให้แก่บุคลากร การเข้าถึงข้อมูลทันที (3) พฤติกรรมของผู้ใช้งานระบบ มีการสร้างรายงานและสถิติของผู้ใช้งานระบบสารบรรณช่วยให้มีการปรับปรุงประสิทธิภาพของระบบ และ 3) แนวทางการบริหารงานสารบรรณด้วยระบบสนับสนุนการบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ประกอบด้วย (1) ทาน การให้ ให้ความรู้ในการแนบไฟล์ในระบบให้เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ มีการอบรมบุคลากรในการใช้งานในระบบอย่างต่อเนื่อง (2) ปิยาจา พุดจาอ่อนหวาน บุคลากรในองค์กรพูดคำสุภาพ สม่ำเสมอคคิ ส่งเสริมการใช้ระบบเพื่อสร้างบรรยากาศการทำงานที่ดี (3) อตถจริยา บำเพ็ญประโยชน์ ร่วมกันใช้ระบบเพื่อสร้างความรวดเร็วในการทำงานให้แก่บุคลากร ส่งเสริมการเข้าถึงข้อมูลทันที (4) สมานัตตตา ทำตนเสมอต้นเสมอปลาย รายงานและสถิติของผู้ใช้งานระบบสนับสนุนการบริหารจัดการสถานศึกษา มีการวางแผนการพัฒนาระบบในอนาคต

คำสำคัญ: การบริหารงานสารบรรณ, ระบบสนับสนุนการบริหารจัดการสถานศึกษา, หลักสังคหวัตถุ 4

ABSTRACT

This research aimed 1) to study the needs of document management using the school administration support system of Banna Nayokphitthayakorn School, Ban Na Sub-district, Ban Na District, Nakhon Nayok Province, 2) to study the method of document management using the school administration support system based on the principle of Saṅgahahavatthu 4, and 3) to propose a guideline for document management using the school administration support system based on the principle of Saṅgahahavatthu 4. This research was conducted using a mixed-method, consisting of 1) quantitative research using a questionnaire with 86 administrators and educational personnel. Data were analyzed by basic statistics, namely frequency, percentage, mean, standard deviation, and needs analysis, 2) qualitative research by interviewing with 6 experts and analyzed data by content analysis. The research results found that: 1) The needs of document management using the school administration support system of Ban Na Nayok Phitthayakorn School, Ban Na Sub-district, Ban Na District, Nakhon Nayok Province were found that the needs ranked first in PNI modified value were system capability, followed by system efficiency and behavior of the system users. 2) The method of managing the documents with the system to support the management of educational institutions according to the principle of Saṅgahahavatthu 4, consisting of (1) system capability, attaching files in the system appropriately and efficiently, and continuously training personnel to use the system, (2) system operation efficiency, having a system to create speedy work for personnel, and immediate access to data, (3) system user behavior, creating reports and statistics of document system users, helping to improve the efficiency of the system. 3) Guidelines for managing the documents with the system to support the management of educational institutions according to the principle of Saṅgahahavatthu 4, consisting of (1) Dāna; giving, providing knowledge on attaching files in the system appropriately and efficiently, and continuously training personnel to use the system, (2) Piyavācā; polite speech, speaking politely, personnel in the organization speak politely, being united, and promoting the use of the system to create a good working atmosphere, (3) Atthacariyā; doing good deeds, using the system together to create speedy work for personnel, and promoting immediate access to data. (4) Samānattatā; being consistent, reports and statistics of users of the system to support the management of educational institutions, and planning for future system development.

Keywords: Document Administration, Education Institution Management Support System, Saṅgahahavatthu 4 Principles

บทนำ

ปัจจุบันนี้ แนวทางการบริหารการศึกษา มีกระบวนการเรียนรู้เพื่อความรู้และความเจริญของบุคคลและสังคม โดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้ขึ้นเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคมการเรียนรู้และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต จากความหมายจะเห็นว่าการศึกษจะช่วยสร้างคนหรือบุคคลให้เจริญงอกงามและส่งผลต่อสังคมในฐานะที่แต่ละบุคคลมาอยู่ร่วมกันเป็นสังคมก็ตรงกับประโยคที่ว่า “การศึกษาสร้างคน คนสร้างชาติ” (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2543)

การเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารนำมาซึ่งการเปลี่ยนวิถีการใช้ชีวิตและวิธีการทำงานเป็นอย่างมาก วิธีการสมัยใหม่ทำความเข้าใจในรายละเอียด ขณะเดียวกันให้บทสรุปในภาพใหญ่ซึ่งไม่อาจทำงานได้โดยใช้เครื่องมือเดิมๆ ที่เคยใช้อีกต่อไป ระบบสนับสนุนการบริหารจัดการสถานศึกษา (SMSS) เป็นเครื่องมือที่ออกแบบและพัฒนาขึ้นเพื่อเปลี่ยนแปลงไปสู่การบริหารจัดการสมัยใหม่ ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเป็นระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการ (Management Information System) โดยหวังว่าจะก่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อการจัดการการศึกษา ส่งผลกระทบในทางบวกอย่างใหญ่หลวงต่อประเทศชาติ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2566)

ส่วนหลักธรรมที่เป็นเรื่องของการประสานโดยตรง ได้แก่ สังคหวัตถุ (ที.ปา.11/257/281) เป็นการบำเพ็ญ การสังเคราะห์ คือ ปฏิบัติตามหลักการสังเคราะห์ หรือธรรมเครื่องยึดเหนี่ยวใจคน และประสานหมู่ชนไว้ในสามัคคี ประกอบด้วย 4 ข้อ ดังต่อไปนี้ ทาน คือ ให้ปันเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ทั้ง วัตถุทาน ธรรมทาน และอภัยทาน ปิยวาจา คือ กล่าวคำสุภาพ มีประโยชน์ เพื่อให้เกิดไมตรีความสามัคคี, อดทนกริยา คือ ทำประโยชน์แก่เขาแก่ส่วนรวม และสมานัตตตา คือ เอาตัวเข้าสมานวางตนเสมอภาคร่วมกันแก้ไขปัญหามา เพื่อให้เกิดประโยชน์ร่วมกัน (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต), 2551)

นอกจากนี้ยังมีหลักธรรมที่สนับสนุนการปฏิบัติงาน ในแต่ละระดับ แต่ละหน้าที่ความรับผิดชอบที่ต่างกัน เช่น บัณฑิตเหล่าที่จำแนกบุคลากรตามความสามารถการเรียนรู้ เป็นการวางตัว ในหน้าที่ความรับผิดชอบ เพื่อให้การอยู่ร่วมกัน ประสานงานกันอย่างปกติสุข ประองตอง ไม่ขัดแย้งซึ่งกันและกัน จึงมีอุปสรรคเกิดขึ้นเนื่องมาจากการบริหารงานภายในองค์การเอง ในสภาพเช่นนี้จำเป็นจะต้องนำหลักธรรมคำสั่งสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามาปรับใช้ เพราะเหตุว่าในการบริหารงานเป็นกระบวนการทำงานกับคนและโดยอาศัยคน และที่ไม่ประสบผลสำเร็จก็เนื่องมาจากคน อันเนื่องมาจากไม่มีแนวทางในการปฏิบัติตนให้มีการใช้ง่ายอย่างพอเพียง หากมีความสัมพันธ์กันแล้วย่อมจะไม่เดือดร้อน เมื่อดำเนินชีวิตของตนเองดีแล้วก็ย่อมแผ่ไปในคนรอบข้าง สามารถที่จะช่วยเหลือเกื้อกูลผู้อื่นได้ และมีส่วนร่วมในชุมชนก็สามารถทำให้สังคม และชุมชนมีแต่ความสันติสุข ในส่วนของการทำงานการบริหารงาน ก็เช่นเดียวกัน ถ้านำหลักธรรมมาใช้ ในการบริหารงานก็จะประสบผลสำเร็จได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในโรงเรียนบ้านนา “นายกพิทยากร” ตำบลบ้านนา อำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก หากนำเอาหลักสังคหวัตถุ 4 ที่เป็นหลักการสังเคราะห์ซึ่งกันและกันมาประยุกต์ใช้ ก็จะเป็นแนวทางหนึ่งในการนำโรงเรียนบ้านนา “นายกพิทยากร” ตำบลบ้านนา อำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก ไปสู่การบริหารจัดการที่ดีมีประสิทธิภาพได้ ทั้งในเรื่องการบริหารจัดการงาน และการบริหารจัดการบุคลากร เนื่องจากหลักสังคหวัตถุ 4 เป็นหลักธรรมที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจของกันและกัน ผูกไมตรี เอื้อเฟื้อเกื้อกูล ประสานใจทุกคนที่อยู่ในองค์กรเดียวกันให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ความสามัคคี (พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต), 2538)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับการบริหารงานสารบรรณด้วยระบบสนับสนุนการบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลัก สังกะสี 4 ของโรงเรียนบ้านนา “นายกพิทยากร” ตำบลบ้านนา อำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาสถานศึกษาด้านระบบการสนับสนุนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นในการบริหารงานสารบรรณด้วยระบบสนับสนุนการบริหารจัดการสถานศึกษาของโรงเรียนบ้านนา “นายกพิทยากร” ตำบลบ้านนา อำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก
2. เพื่อศึกษาวิธีการบริหารงานสารบรรณด้วยระบบสนับสนุนการบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักสังกะสี 4 ของโรงเรียนบ้านนา “นายกพิทยากร” ตำบลบ้านนา อำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก
3. เพื่อเสนอแนวทางการบริหารงานสารบรรณด้วยระบบสนับสนุนการบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักสังกะสี 4 ของโรงเรียนบ้านนา “นายกพิทยากร” ตำบลบ้านนา อำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธีระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ มีรายละเอียดดังนี้

1. ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษาโรงเรียนบ้านนา “นายกพิทยากร” ตำบลบ้านนา อำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก จำนวน 115 คน (ข้อมูลประจำ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566) ได้จากตารางเปรียบเทียบสำเร็จรูปของ Krejcie & Mogan (1970) ใช้ในการประมาณค่าสัดส่วนของประชากร เช่นเดียวกัน และกำหนดให้สัดส่วนของลักษณะที่สนใจในประชากร เท่ากับ 0.5 ระดับความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ 5% และระดับความเชื่อมั่น 95% ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 86 คน

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษา การบริหารการศึกษา และหลักพุทธธรรม จำนวน 6 รูป/คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

- 3.1 แบบสอบถาม มีขั้นตอนการสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือการวิจัย ดังนี้ 1) ศึกษาแนวคิดทฤษฎี จากเอกสาร และผลงานวิจัยเกี่ยวข้อง เพื่อสร้างแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันสภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการพัฒนาการบริหารงานสารบรรณด้วยระบบสนับสนุนการบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักสังกะสี 4 สังกัด โดยเป็นแบบสอบถามความคิดเห็นแปรค่าเป็น 5 ระดับ (Rating Scale) ของ Likert 2) นำแบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นมาเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อพิจารณาตรวจสอบคุณภาพแบบสอบถามในเบื้องต้น 3) นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบเบื้องต้นจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องตามเนื้อหา (Content Validity) และความชัดเจนของภาษา ด้วยการตรวจและประเมินดัชนีความสอดคล้องใน 3 ระดับ คือ มีความเหมาะสม ไม่แน่ใจ ไม่เหมาะสม โดยใช้สูตรในการคำนวณดัชนีความสอดคล้อง (Index of Consistency : IOC) ซึ่งถือเกณฑ์ IOC มากกว่า 0.7 จึงยอมรับว่าแบบสอบถามมีความเหมาะสม ซึ่งได้ค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.08-1.00 ถือได้ว่าแบบสอบถามได้รับการยอมรับจากผู้เชี่ยวชาญ 4) นำความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 ท่านมาปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถาม แล้วนำไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มตัวอย่างทดสอบในการวิจัย จำนวน 30 คน เพื่อหาความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยคำนวณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา หรือวิธีของ Cronbach ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ เท่ากับ 0.902 5) ปรับปรุงแบบสอบถามให้สมบูรณ์ก่อนนำไปแจก

แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่าง 6) นำเครื่องมือไปใช้จริงเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ วุฒิทางศึกษา มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นเรื่องสภาพปัจจุบันสภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการบริหารงานสารบรรณด้วยระบบสนับสนุนการบริหารจัดการสถานศึกษา ของโรงเรียนบ้านนา “นายกพิทยากร” จังหวัดนครนายก

3.2 แบบสัมภาษณ์ มีโครงสร้างตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยเรื่อง พัฒนาการบริหารงานสารบรรณด้วยระบบสนับสนุนการบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 มีดังนี้ 1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี จากเอกสาร และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย เพื่อกำหนดประเด็นในการสัมภาษณ์ และใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์ โดยให้ครอบคลุมเนื้อหากรอบความคิดของการวิจัย 2) สร้างแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับวิธีการบริหารงานสารบรรณด้วยระบบสนับสนุนการบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 3) นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างแล้วมาเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อพิจารณาตรวจสอบคุณภาพแบบสอบถามในเบื้องต้น 4) นำแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการตรวจสอบจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ในเบื้องต้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 รูป/คน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องตามเนื้อหา (Content Validity) และภาษาที่ใช้ 5) นำความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 ท่านมาปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามให้สมบูรณ์ แล้วนำไปสัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูล

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม นำแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์มาวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ ดังนี้ 1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จะใช้ค่าความถี่และร้อยละ นำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย 2) ข้อมูลสภาพปัจจุบัน สภาพความต้องการ ศึกษาวิธีการ ใช้การวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ค่าเฉลี่ยของคำตอบโดยภาพรวมรายขั้นตอน/รายด้าน และรายข้อ หรือรายการกิจกรรม ที่คำนวณได้นำมาแปลผลตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 3) วิเคราะห์ความต้องการจำเป็นและจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น โดยใช้สูตร Modified Priority Needs Index (PNI_{Modified}) (สุวิมล ว่องวาณิช, 2542) ซึ่งสุวิมล ว่องวาณิช (2558) ได้ปรับสูตรการคำนวณมาจากดัชนี PNI โดยการหารค่าผลต่างของ (I-D) โดยใช้หลักการกำหนดความต้องการจำเป็นจากระดับของสภาพที่เป็นจริงกับสภาพที่ควรจะเป็น ได้ดังนี้ (Modified Priority Needs Index: PNI_{Modified}) = (I-D)/D

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เอกสาร (Documentary Analysis) และการสัมภาษณ์ (Interview) ใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อสรุปเนื้อหาเกี่ยวกับพัฒนาการบริหารงานสารบรรณด้วยระบบสนับสนุนการบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปราชญ์บุรี นครนายก

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาความต้องการจำเป็นในการบริหารงานสารบรรณด้วยระบบสนับสนุนการบริหารจัดการสถานศึกษา ของโรงเรียนบ้านนา “นายกพิทยากร” ตำบลบ้านนา อำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก ดังในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็น และดัชนี PNI_{modified} ของสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นในการบริหารงานสารบรรณด้วยระบบสนับสนุนการบริหารจัดการสถานศึกษา ของโรงเรียนบ้านนา “นายกพิทยากร” ตำบลบ้านนา อำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก

การบริหารงานสารบรรณด้วยระบบสนับสนุนการบริหารจัดการสถานศึกษาของโรงเรียนบ้านนา “นายกพิทยากร” ตำบลบ้านนา อำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			ความแตกต่าง	
	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ	PNI modified	ลำดับ
1. พฤติกรรมของผู้ใช้งานระบบ	3.20	1.01	ปานกลาง	4.72	0.48	มากที่สุด	0.475	3
2. ความสามารถของระบบ	2.65	1.10	ปานกลาง	4.80	0.46	มากที่สุด	0.811	1
3. ประสิทธิภาพในการทำงานของระบบ	22.67	1.06	ปานกลาง	4.64	0.60	มากที่สุด	0.738	2
ภาพรวม	2.84	1.06	ปานกลาง	4.72	0.51	มากที่สุด	0.675	

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบันการบริหารงานสารบรรณด้วยระบบสนับสนุนการบริหารจัดการสถานศึกษา ของโรงเรียนบ้านนา “นายกพิทยากร” ตำบลบ้านนา อำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง สำหรับสภาพปัจจุบัน เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือด้านพฤติกรรมของผู้ใช้งานระบบ รองลงมาคือด้านประสิทธิภาพในการทำงานของระบบ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือด้านความสามารถของระบบ

สภาพที่พึงประสงค์การบริหารงานสารบรรณด้วยระบบสนับสนุนการบริหารจัดการสถานศึกษาของโรงเรียนบ้านนา “นายกพิทยากร” ตำบลบ้านนา อำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด สำหรับสภาพที่พึงประสงค์ เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือด้านความสามารถของระบบ รองลงมาคือ ด้านพฤติกรรมของผู้ใช้งานระบบ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือด้านประสิทธิภาพในการทำงานของระบบ

เมื่อเรียงลำดับตามความสำคัญของความต้องการความจำเป็น โดยระบุความต้องการความจำเป็นที่มีความสำคัญมากที่สุด และมีความเร่งด่วนที่ต้องได้รับการพัฒนา ก่อน ซึ่งพิจารณาตามค่าดัชนี PNI_{modified} ในที่นี้ คือ 0.675พบว่า อันดับ 1 คือ ด้านความสามารถของระบบ รองลงมาคือ ด้านประสิทธิภาพในการทำงานของระบบ และอันดับสุดท้ายคือ ด้านพฤติกรรมของผู้ใช้งานระบบ

2. วิธีการบริหารงานสารบรรณด้วยระบบสนับสนุนการบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของโรงเรียนบ้านนา “นายกพิทยากร” ตำบลบ้านนา อำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก ได้แก่

2.1 ด้านความสามารถของระบบ คือ 1) การแนบไฟล์ในระบบเหมาะสมมีประสิทธิภาพ 2) มีการอบรมบุคลากรในการใช้งานในระบบอย่างต่อเนื่อง 3) บุคลากรที่มีความสามารถในการใช้ระบบแล้วจะมีความชำนาญและสามารถเลือกไฟล์จากคอมพิวเตอร์ของตนเองได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม 4) เข้าสู่ระบบลงชื่อเข้าใช้ระบบสารบรรณของคุณด้วยบัญชีผู้ใช้ของบุคลากร 5) เลือกที่อยู่ที่ต้องการแนบไฟล์ เข้าสู่พื้นที่ที่คุณต้องการแนบไฟล์ เช่น โฟลเดอร์ที่เก็บเอกสารหรือที่อื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ค้นหาตำแหน่งการแนบไฟล์ใน

คอมพิวเตอร์ 6) ตรวจสอบการแนบตรวจสอบว่าไฟล์ถูกแนบเรียบร้อยและปรากฏในระบบสารบรรณ. บันทึกและแชร์ บันทึกการเปลี่ยนแปลง 7) ใช้หลักทวน เป็นการให้ความรู้ในระบบสารบรรณมีประโยชน์มากมายทั้งต่อบุคคล องค์กร และสังคมในทั้งหมด 8) เสริมสร้างการเรียนรู้ในระบบสารบรรณช่วยส่งเสริมทักษะต่างๆ เช่น การคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา การทำงานเป็นทีม และการสื่อสาร ทำให้บุคคลมีความพร้อมที่จะทำงานในสถานการณ์ต่างๆ 9) องค์กรมีความสามารถในการปรับตัวเข้ากับสถานการณ์และเทคโนโลยีใหม่ๆ ได้เป็นการเรียนรู้ในระบบสารบรรณส่งเสริมการคิดเชิงนวัตกรรม 10) บุคลากรในองค์กรมีปิยวาจา การพูดคำสุภาพอ่อนหวาน เพื่อให้เกิดความสมานสามัคคี วาจาทำได้ง่ายของผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษาส่งเสริมการใช้ระบบสารบรรณของโรงเรียนสามารถเป็นทางเลือกที่ดีเพื่อสร้างบรรยากาศที่เชิดชูและกระตือรือร้นในการใช้ระบบเหล่านั้น 11) สร้างบรรยากาศเชิดชูการใช้ระบบสารบรรณ เสริมสร้างกิจกรรมที่สนุกและเพลิดเพลินเป็นบรรยากาศแห่งองค์กรการเรียนรู้ได้โดยใช้กิจกรรมที่น่าสนใจและสนุกที่เกี่ยวข้องกับการใช้ระบบสารบรรณ อาจเป็นการแข่งขัน กิจกรรมสื่อสาร หรือโครงการพัฒนาซอฟต์แวร์สก็ลที่เกี่ยวข้อง 12) ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง และนักเรียนมีความสนใจและต้องการเรียนรู้จากระบบเหล่านี้มากขึ้น

2.2 ด้านประสิทธิภาพในการทำงานของระบบ คือ 1) ระบบสร้างความรวดเร็วในการทำงานให้แก่บุคลากร 2) การเข้าถึงข้อมูลทันที ระบบสารบรรณทำให้นักเรียน ครู และบุคลากรทางการศึกษาสามารถเข้าถึงข้อมูลทันทีได้ 3) ระบบสารบรรณสามารถให้บริการการแจ้งเตือนที่ทันทีเกี่ยวกับข้อมูลที่สำคัญ 4) เก็บข้อมูลส่วนบุคคลเกี่ยวกับนักเรียนเพื่อทราบถึงประวัติการศึกษา ความสนใจ และพื้นฐานของนักเรียน 5) ระบบสารบรรณช่วยในการจัดเก็บข้อมูลอย่างมีระเบียบ และการค้นหาข้อมูลที่รวดเร็ว เพื่อช่วยให้นักเรียนและครูพบข้อมูลที่ต้องการได้ง่ายขึ้น 6) ระบบสารบรรณช่วยในการส่งผลงาน, การติดตามความก้าวหน้า, และการให้ข้อคิดเห็นอย่างรวดเร็ว 7) ระบบสารบรรณสามารถจัดการข้อมูลนักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การทะเบียน การจัดตารางเรียน และการติดตามข้อมูลการเข้าเรียน การจัดการงานทางการเงินและบัญชี ระบบสารบรรณช่วยในการจัดการงานทางการเงินและบัญชีที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียน 8) ระบบสารบรรณเสริมสร้างอัตถจริยา คือ เป็นประโยชน์หรือบำเพ็ญประโยชน์เพราะถือว่าเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม ระบบสารบรรณดังกล่าวจะมีประโยชน์ช่วยในการเข้าถึงข้อมูลทันที นักเรียน ครู และบุคลากรทางการศึกษาสามารถเข้าถึงข้อมูลที่จำเป็นทันที 9) ระบบสารบรรณช่วยในการจัดเก็บข้อมูลอย่างมีระเบียบ และการค้นหาข้อมูลที่รวดเร็ว ช่วยให้ผู้ใช้งานหาข้อมูลได้สะดวกและรวดเร็ว

2.3 ด้านพฤติกรรมของผู้ใช้งานระบบ คือ 1) สร้างรายงานและสถิติของผู้ใช้งานระบบสารบรรณ 2) ช่วยให้มีการปรับปรุงประสิทธิภาพของระบบ 3) ผู้ดูแลระบบสามารถรู้วาระบบทำงานได้ดีหรือมีประเด็นที่ต้องแก้ไข 4) มีการวางแผนการพัฒนา ข้อมูลสถิติช่วยในการวางแผนการพัฒนาระบบสารบรรณในอนาคต 5) ช่วยให้มีการประเมินประสิทธิภาพของการฝึกอบรม 6) มีการวิเคราะห์ว่าผู้ใช้ได้รับความรู้และทักษะจากการอบรมมากน้อยแค่ไหน 4) ปรับปรุงประสิทธิภาพการให้บริการ 8) การวิเคราะห์แนวโน้มของการใช้งาน ทำให้สามารถทำนายความต้องการของผู้ใช้ในอนาคต 9) เกิดสมานัตตตาในองค์กร ตรวจสอบว่าระบบสารบรรณมีการบันทึกข้อมูลสถิติการใช้งานอย่างสม่ำเสมอหรือไม่ ระบบควรบันทึกข้อมูล เช่น จำนวนผู้ใช้ การเข้าถึง และกิจกรรมอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง กำหนดระยะเวลาที่เหมาะสม 10) ตรวจสอบข้อผิดพลาด ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลและรายงานสถิติเพื่อแก้ไขข้อผิดพลาดหรือข้อมูลที่ไม่ถูกต้อง

3. แนวทางการบริหารงานสารบรรณด้วยระบบสนับสนุนการบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของโรงเรียนบ้านนา “นายกพิทยากร” ตำบลบ้านนา อำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก ได้แก่

3.1 ทาน (การให้) ให้ความรู้ในการแนบไฟล์ในระบบให้เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ มีการอบรมบุคลากรในการใช้งานในระบบอย่างต่อเนื่อง จัดสรรบุคลากรที่มีความสามารถในการใช้ระบบ ลงชื่อเข้าใช้ระบบของคุณด้วยบัญชีผู้ใช้ของบุคลากร จัดระบบการแนบไฟล์ที่มีพื้นที่ที่เหมาะสม ตรวจสอบการแนบไฟล์ บันทึกและแชร์ ประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ของระบบที่เป็นประโยชน์ทั้งต่อบุคคล องค์กร และสังคมทั้งหมด

3.2 ปิยวาจา (พูดจาอ่อนหวาน) บุคลากรในองค์กรพูดคำสุภาพ อ่อนหวาน สมานสามัคคี ส่งเสริมการใช้ระบบเพื่อสร้างบรรยากาศการทำงานที่ดี เสริมสร้างกิจกรรมที่สนุกและเพลิดเพลินเกี่ยวข้องกับ การใช้ระบบสนับสนุนการบริหารจัดการสถานศึกษา เช่น การแข่งขันการใช้ระบบ ให้ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง และนักเรียนใช้ระบบมากขึ้น ให้บุคลากรปรับตัวเข้ากับสถานการณ์และเทคโนโลยีใหม่ๆ ส่งเสริมการคิดเชิงนวัตกรรม เสริมสร้างการเรียนรู้ทักษะต่างๆ เช่น การคิดวิเคราะห์

3.3 อัตถจริยา (บำเพ็ญประโยชน์) ร่วมกันใช้ระบบเพื่อสร้างความรวดเร็วในการทำงานให้แก่บุคลากร ส่งเสริมการเข้าถึงข้อมูลทันที ให้บริการการแจ้งเตือนผ่านระบบเกี่ยวกับข้อมูลที่สำคัญทันที จัดเก็บข้อมูลส่วนบุคคลของบุคลากรของโรงเรียน จัดทำเป็นแอปพลิเคชัน ฝึกให้นักเรียนและครูเข้ามาใช้งานง่ายขึ้นใช้ระบบเพื่อช่วยในการส่งผลงานและการติดตามความก้าวหน้าการปฏิบัติงาน มีแอดมินจัดการข้อมูลระบบอย่างมีประสิทธิภาพ อบรมการใช้ระบบร่วมกันเพื่อประโยชน์ส่วนรวม จัดอบรมผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง นักเรียนเพื่อ ส่งเสริมการใช้ระบบ

3.4 สมานัตตตา (ทำตนเสมอต้นเสมอปลาย) รายงานและสถิติของผู้ใช้งานระบบสนับสนุนการบริหารจัดการสถานศึกษา ปรับปรุงประสิทธิภาพของระบบ พัฒนาทักษะผู้ดูแลระบบ มีการวางแผนการพัฒนาในระบบในอนาคต ประเมินประสิทธิภาพของการฝึกอบรม วิเคราะห์ว่าผู้ใช้ได้รับความรู้และทักษะจากการอบรมมากน้อยแค่ไหน ปรับปรุงประสิทธิภาพการให้บริการ วิเคราะห์แนวโน้มของการใช้งานของระบบ ส่งเสริมให้ทุกฝ่ายใช้ระบบสม่ำเสมอมีการบันทึกข้อมูลสถิติการใช้งาน ตรวจสอบข้อผิดพลาด ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลและรายงานสถิติต่อผู้บริหาร

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้พบผลการวิจัยสำคัญที่นำผลมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาความต้องการจำเป็นในการบริหารงานสารบรรณด้วยระบบสนับสนุนการบริหารจัดการสถานศึกษา ของโรงเรียนบ้านนา “นายกพิทยากร” ตำบลบ้านนา อำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก เรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น ได้แก่ 1) ด้านความสามารถของระบบมีความต้องการจำเป็นมากที่สุด คือ การแนบไฟล์ในระบบเหมาะสมมีประสิทธิภาพ และอันดับที่ 2 คือ เอกสารมีความมั่นคงปลอดภัย 2) ด้านประสิทธิภาพในการทำงานของระบบ ความต้องการจำเป็นมากที่สุด คือระบบสร้างความรวดเร็วในการทำงานให้แก่บุคลากร และอันดับที่ 2 คือ การเข้าถึงฐานข้อมูลมีความสะดวกและรวดเร็วมากยิ่งขึ้น 3) ด้านพฤติกรรมของผู้ใช้งานระบบ มีความต้องการจำเป็นมากที่สุด คือ การสร้างรายงานและสถิติ และอันดับที่ 2 คือการแจ้งเตือนและการติดตามสถานะ จากผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของอริวัฒน์ พันธุ์รัตน์ (2562) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 ผลการวิจัยพบว่า ระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ระดับการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับจักรกฤษณ์ สง่าทอง (2558) ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านประสิทธิภาพของระบบ (System Performance) และปัจจัยด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ (Service Officers) มีอิทธิพลต่อความ

พึงพอใจในการใช้งานระบบสารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ โดยปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความพึงพอใจมากที่สุดคือ ปัจจัยด้านประสิทธิภาพของระบบ นอกจากนี้ผู้วิจัยได้เสนอแนะแนวทางและข้อเสนอแนะในการปรับปรุงพัฒนา ระบบสารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อให้สามารถทำงานอย่างมีประสิทธิภาพและตอบสนองต่อการปฏิบัติงาน ของผู้ใช้งานสูงสุด

2. ผลการศึกษาวិธีการบริหารงานสารสนเทศด้วยระบบสนับสนุนการบริหารจัดการสถานศึกษาตาม หลักสังคหวัตถุ 4 ของโรงเรียนบ้านนา “นายกพิทยากร” ตำบลบ้านนา อำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก เพื่อให้บุคลากรในองค์กรสามารถใช้งานระบบได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุด โดยเน้นที่การ พัฒนาความสามารถของบุคลากร การสร้างแรงจูงใจ และการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เอื้อต่อการใช้ระบบสาร สนเทศ 3 ด้าน คือ พฤติกรรมของผู้ใช้งานระบบ ความสามารถของระบบ ประสิทธิภาพในการทำงานของระบบ ผลการวิจัยบางประการสอดคล้องกับงานวิจัยของเจนจิรา วิศพันธ์ และกฤตม์ แต่สิริสุข (2561) ได้ศึกษา เกี่ยวกับพฤติกรรมและประสิทธิภาพการใช้ระบบงานสารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ของผู้ปฏิบัติงานในมหาวิทยาลัย ทักษิณ ซึ่งประกอบด้วยความสามารถของระบบ ความพึงพอใจในการใช้งาน การเปรียบเทียบประสิทธิภาพ การใช้ระบบงานสารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ รวมถึงการศึกษาจุดแข็ง จุดอ่อน และข้อเสนอแนะในการปรับปรุง และพัฒนาระบบงานสารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ของมหาวิทยาลัยทักษิณ พบว่า มีการเสนอให้มีระบบการแจ้ง เตือนเอกสารเข้าณรงคให้มีการใช้ระบบสารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ในทุกกระบวนการ ทุกหน่วยงานและทุกคน ในมหาวิทยาลัยปรับปรุงการค้นหาเอกสารให้ง่ายและสะดวกขึ้น พัฒนา TSU Mobile App ให้สมบูรณ์และ รองรับทุกระบบพร้อมการแจ้งเตือน เพิ่มลูกเล่นให้มีสีสันน่าใช้งาน

3. แนวทางการบริหารงานสารสนเทศด้วยระบบสนับสนุนการบริหารจัดการสถานศึกษาตาม หลักสังคหวัตถุ 4 ของโรงเรียนบ้านนา “นายกพิทยากร” ตำบลบ้านนา อำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก พบว่า โรงเรียนบ้านนา “นายกพิทยากร” ควรนำหลักสังคหวัตถุ 4 มาประยุกต์ใช้ในการบริหารงานสารสนเทศ ด้วยระบบสนับสนุนการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประโยชน์สูงสุด โดยเน้นที่การ สร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ดีและการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน โดยมีแนวทางการดำเนินงาน 1) ทาน (การให้): มุ่งเน้นการแบ่งปันความรู้และทรัพยากร เช่น การอบรม การจัดสรรบุคลากร และการจัดเตรียมระบบที่ใช้งาน ง่าย 2) ปิยวาจา (พูดจาไพเราะ): เน้นการสื่อสารที่สุภาพ และการสร้างบรรยากาศที่ดีในการทำงาน โดยใช้ กิจกรรมต่างๆ เพื่อส่งเสริมการใช้ระบบ 3) อตถจริยา (บำเพ็ญประโยชน์): เน้นการนำระบบมาใช้เพื่อประโยชน์ ส่วนรวม เช่น การจัดเก็บข้อมูล การติดตามผลงาน และการให้บริการต่างๆ 4) สมานัตตตา (ทำตนเสมอต้น เสมอปลาย): เน้นการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง การประเมินผล และการปรับปรุงแก้ไข ผลการวิจัยบาง ประการสอดคล้องกับงานวิจัยของวรารณ บุตรนำชัย (2559) ได้ศึกษาเกี่ยวกับหลักสังคหวัตถุธรรมในการ ปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากร มีจุดมุ่งหมายเพื่อสังเคราะห์แนวคิดด้านหลักสังคหวัตถุธรรมในการปฏิบัติหน้าที่ของ บุคลากร โดยได้เล็งเห็นความสำคัญในด้านการปรับปรุงการให้บริการของบุคลากรที่ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความทุ่มเท เสียสละเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการทำงาน พบว่า สังคหวัตถุ 4 อำนวยประโยชน์ที่มองเห็นได้เป็น รูปธรรม คือ 1) ช่วยให้บุคคลดำรงตนอยู่ได้ในสังคมด้วยความสุข 2) เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจสมานไมตรี ระหว่างกัน 3) เป็นเครื่องส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลให้มีความเคารพนับถือกันตามสมควรแก่ฐานะ 4) เป็นเครื่องประสานองค์ประกอบต่างๆ ของสังคมให้คงอยู่และดำเนินไปได้ด้วยดี 5) ช่วยส่งเสริมศีลธรรม และป้องกันความประพฤติเสื่อมเสียในสังคม

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยเรื่อง การบริหารงานสารบรรณด้วยระบบสนับสนุนการบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของโรงเรียนบ้านนา “นายกพิทยากร” จังหวัดนครนายก สรุปลองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย “CKRE” ได้แก่ C หมายถึง Charity ทาน (การให้) K หมายถึง Kindly Speech ปิยวาจา (พูดจาอ่อนหวาน) R หมายถึง Rendering Services อรรถจริยา (บำเพ็ญประโยชน์) และ E หมายถึง Even and Equal Treatment สมานัตตตา (ทำตนเสมอต้นเสมอปลาย) ดังภาพที่ 1

แนวทางการบริหารงานสารบรรณด้วยระบบสนับสนุนการบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของโรงเรียนบ้านนา “นายกพิทยากร” ตำบลบ้านนา อำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก	
1. ทาน (การให้) (C) - ให้ความรู้ในการแนบไฟล์ในระบบให้เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ - มีการอบรมบุคลากรในการใช้งานในระบบอย่างต่อเนื่อง - จัดสรรบุคลากรที่มีความสามารถในการใช้ระบบ - ลงชื่อเข้าใช้ระบบของคุณด้วยบัญชีผู้ใช้ของบุคลากร - จัดระบบการแนบไฟล์ที่มีพื้นที่เหมาะสม - ตรวจสอบการแนบไฟล์ บันทึกและแชร์ - ประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ของระบบที่เป็นประโยชน์ทั้งต่อบุคคล, องค์กร, และสังคมทั้งหมด	2. ปิยวาจา (พูดจาอ่อนหวาน) (K) - บุคลากรในองค์กรพูดคำสุภาพ อ่อนหวาน สมานสามัคคี - ส่งเสริมการใช้ระบบเพื่อสร้างบรรยากาศการทำงานที่ดี - เสริมสร้างกิจกรรมที่สนุกและเพลิดเพลินเกี่ยวกับการใช้ระบบสารบรรณ เช่น การแข่งขันการใช้ระบบ - ให้ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครองและนักเรียนใช้ระบบมากขึ้น - ให้บุคลากรปรับตัวเข้ากับสถานการณ์และเทคโนโลยีใหม่ๆ ส่งเสริมการคิดเชิงนวัตกรรม - เสริมสร้างการเรียนรู้ทักษะต่างๆ เช่น การคิดวิเคราะห์
3. อรรถจริยา (บำเพ็ญประโยชน์) (R) - ร่วมกันใช้ระบบเพื่อสร้างความรวดเร็วในการทำงานให้แก่บุคลากร - ส่งเสริมการเข้าถึงข้อมูลทันที - ให้บริการการแจ้งเตือนผ่านระบบเกี่ยวกับข้อมูลที่สำคัญทันที - จัดเก็บข้อมูลส่วนบุคคลของบุคลากรของโรงเรียน - จัดทำเป็นแอปพลิเคชัน ฝึกให้นักเรียนและครูเข้ามาใช้งานง่ายขึ้น - ใช้ระบบเพื่อช่วยในการส่งผลงานและการติดตามความก้าวหน้าการปฏิบัติงาน - มีแอดมินจัดการข้อมูลระบบอย่างมีประสิทธิภาพ - อบรมการใช้ระบบร่วมกันเพื่อประโยชน์ส่วนรวม - จัดอบรมผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง นักเรียนเพื่อส่งเสริมการใช้ระบบ	4. สมานัตตตา (ทำตนเสมอต้นเสมอปลาย) (E) - รายงานและสถิติของผู้ใช้งานระบบสนับสนุนการบริหารจัดการสถานศึกษา - ปรับปรุงประสิทธิภาพของระบบ - พัฒนาทักษะผู้ดูแลระบบ - มีการวางแผนการพัฒนาระบบในอนาคต - ประเมินประสิทธิภาพของการฝึกอบรม - วิเคราะห์ว่าผู้ใช้ได้รับความรู้และทักษะจากการอบรมมากน้อยแค่ไหน - ปรับปรุงประสิทธิภาพการให้บริการ - วิเคราะห์แนวโน้มของการใช้งานของระบบ - ส่งเสริมให้ทุกฝ่ายใช้ระบบสม่ำเสมอมีการบันทึกข้อมูลสถิติการ

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย “CKRE”

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 จากผลการวิจัยสภาพที่พึงประสงค์การบริหารงานสารบรรณด้วยระบบสนับสนุนการบริหารจัดการสถานศึกษา ของโรงเรียนบ้านนา “นายกพิทยากร” ตำบลบ้านนา อำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมด้านความสามารถของระบบมีการแนบไฟล์ในระบบเหมาะสมมีประสิทธิภาพ เอกสารมีความมั่นคงปลอดภัยและการกำหนดชั้นความลับของเอกสารมีความเหมาะสมเป็นระบบ

1.2 จากผลการวิจัยสภาพที่พึงประสงค์การบริหารงานสารบรรณด้วยระบบสนับสนุนการบริหารจัดการสถานศึกษา ของโรงเรียนบ้านนา “นายกพิทยากร” ตำบลบ้านนา อำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก ด้านประสิทธิภาพในการทำงานของระบบ โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ผู้บริหารควรส่งเสริมประสิทธิภาพในการทำงานภาพรวมของระบบสะดวก ความเป็นมาตรฐานและการอัปเดตของข้อมูล และระบบสามารถสืบค้นเอกสารได้อย่างง่าย และรวดเร็วยิ่งขึ้น

1.3 จากผลการวิจัยสภาพที่พึงประสงค์การบริหารงานสารบรรณด้วยระบบสนับสนุนการบริหารจัดการสถานศึกษา ของโรงเรียนบ้านนา “นายกพิทยากร” ตำบลบ้านนา อำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก ด้านพฤติกรรมของผู้ใช้งานระบบ โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดผู้บริหารควรส่งเสริมให้มีการตรวจสอบรหัสเข้าสู่ระบบสารบรรณ อิเล็กทรอนิกส์สามารถเข้าสู่ระบบได้ การดาวน์โหลดเอกสาร การตรวจสอบเอกสารของบุคลากร

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำการศึกษากระบวนการอบรมส่งเสริมการแนบไฟล์เอกสารในระบบสนับสนุนการบริหารจัดการสถานศึกษาให้เหมาะสมมีประสิทธิภาพ

2.2 ควรศึกษาการจัดเก็บเอกสารในระบบสนับสนุนการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อสร้างความมั่นคงปลอดภัย

เอกสารอ้างอิง

- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2543). **ปณมของชาติ: ยุทธศาสตร์ปฏิรูปการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: ชัคเชส มีเดีย.
- จักรกฤษณ์ สง่าทอง. (2558). **ปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการใช้งานระบบสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์ของพนักงานเทศบาลนครรังสิต**. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เจนจิรา วิศพันธ์ และกฤตม์ แต่สิริสุข. (2561). **พฤติกรรมและประสิทธิภาพการใช้ระบบงานสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์ของผู้ปฏิบัติงานในมหาวิทยาลัยทักษิณ**. รายงานวิจัย. มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- พระครูประภัสร์ธรรมมาภิรักษ์ (จันเขียด). (2561). **การบริหารสถานศึกษาตลลลลลลลลลล 4 ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1**. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต). (2551). **พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์**. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพมหานคร: เอส อาร์ พรินติ้ง แมสโปรดักส์.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). **พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วรารณ บุตระนำชัย. (2559). **หลักสภลลลลลลลลลลในปารปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากร**. Journal of Roi Kaensarn Academi. 1(2). 23-37.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2566). **คู่มือการบริหารจัดการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา**. แหล่งที่มา <https://www.ssk4.go.th> สืบค้นเมื่อ 31 ก.ค. 2566.
- สุวิมล ว่องวาณิช. (2558). **การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น**. พิมพ์ครั้งที่ 3 ฉบับปรับปรุง. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย.

- สุวิมล ว่องวานิช. (2542). การสังเคราะห์เทคนิคที่ใช้ในการประเมินความต้องการจำเป็นในนิติคณะครู
ศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. รายงานการวิจัย. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อริวัฒน์ พันธุ์รัตน์. (2562). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขต
พื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏ
นครสวรรค์.
- Keeves, Peter J. (1988). **Model and Model Building: Educational Research Methodology
and Measurement: An International Handbook**. Oxford: Pergamon Press.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities.
Educational and Psychological Measurement. 30(3). 607–610.

แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามหลักทฤษฎีปาปนิคสูตรของ
ผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มสหวิทยาเขตสวนเทพรัตน์ที่ปัทมธิดาภิบาล จังหวัดปทุมธานี
THE GUIDELINES FOR DEVELOPMENT OF THE 21th CENTURY LEADERSHIP
SKILLS ADMINISTRATORS BASED ON THE TUTHIYAPAPHANIKHASUTTA IN THE
GROUP UNITED CAMPUS OF SUAN THEPPARAT THIPTAI CHALOEM
PHRAKIAT PATHUM THANI

^[1]แพรวพรรณ กองพิมพ์ Praewpan Kongpim ^[2]ลำพอง กลมกุล Lampong Klomkul

^[3]สมศักดิ์ บุญปู Somsak Boonpoo

^[1] ^[2] ^[3]มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Mahachulalongkornrajavidyalaya, Thailand
Corresponding Author E-mail: kongpim_p@hotmail.com

Article Received: July 01, 2024, Revised: August 19, 2024, Accepted: August 23, 2024.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มสหวิทยาเขตสวนเทพรัตน์ที่ปัทมธิดาภิบาล จังหวัดปทุมธานี 2) เพื่อศึกษาวิธีการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ตามหลักทฤษฎีปาปนิคสูตรของผู้บริหารสถานศึกษา และ 3) เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ตามหลักทฤษฎีปาปนิคสูตรของผู้บริหารสถานศึกษา เป็นการศึกษาแบบผสมวิธีโดยการวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้บริหารและครูจำนวน 248 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิจัยเชิงคุณภาพใช้แบบสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 7 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก 2) วิธีการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ตามหลักทฤษฎีปาปนิคสูตรของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย (1) วิสัยทัศน์ การเปิดโอกาสให้บุคลากรได้ร่วมกำหนดเป้าหมายร่วมวางแผนงานของโรงเรียน ต้องพัฒนาคนให้มีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน (2) ความคิดสร้างสรรค์ การให้รู้จักการยอมรับมุมมองที่แตกต่าง (3) การสื่อสาร การพัฒนาทักษะการพูดความรู้ความเข้าใจในการสื่อสารที่แตกต่างของบุคคล (4) ทักษะความร่วมมือ การสร้างบรรยากาศการทำงานร่วมกันมีการกำหนดข้อปฏิบัติในการอยู่ร่วมกันในโรงเรียน และ 3) แนวทางการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา เป็นการบูรณาการกับหลักทฤษฎีปาปนิคสูตร ประกอบด้วย (1) วิสัยทัศน์ ผู้บริหารวิเคราะห์แนวโน้มทางการศึกษาและสร้างวิสัยทัศน์ของสถานศึกษาให้ชัดเจน (2) ความคิดสร้างสรรค์ ผู้บริหารพัฒนากลยุทธ์เปิดรับฟังความคิดเห็น การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด (3) การสื่อสาร ผู้บริหารพัฒนาทักษะทางด้านเทคโนโลยี รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงสนับสนุนเทคโนโลยีการสื่อสาร และสื่อสารให้ตรงประเด็น (4) ความร่วมมือ ผู้บริหารเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วม ยอมรับข้อแตกต่างระหว่างบุคคล สร้างขวัญและกำลังใจ

คำสำคัญ: การพัฒนา, ภาวะผู้นำทางการศึกษา, หลักทฤษฎีปาปนิคสูตร, ผู้บริหารสถานศึกษา

ABSTRACT

This research aimed 1) to study the status of leadership skills in the 21st century of educational administrators in the group of Suan Thep Rattana Thipthai Chalermprakiat Sub-Campus, Pathum Thani Province, 2) to study the method of developing leadership skills in the 21st century according to the Dutiyapāpanika Sutta of educational administrators, and 3) to propose a guideline for developing leadership skills in the 21st century according to the Dutiyapāpanika Sutta of educational administrators. This research was a mixed-method study, in terms of quantitative research, using a questionnaire with a sample of 248 administrators and teachers. Data were analyzed using percentages, means, and standard deviations. The qualitative research used an interview form with 7 key informants and analyzed data by content analysis. The research results found that 1) the overall and specific leadership skills of educational administrators in the 21st century were at a high level. 2) The methods of developing leadership skills in the 21st century according to the Dutiyapāpanika Sutta of educational administrators consisted of (1) vision: providing opportunities for personnel to participate in setting goals and planning school plans, and developing people to have knowledge and capabilities to perform their duties, (2) creativity: learning to accept different perspectives, (3) communication: developing speaking skills, knowledge and understanding of individual differences in communication, (4) cooperation skills: creating a work atmosphere with set practices for living together in schools. And 3) Guidelines for developing leadership skills in the 21st century for school administrators was an integration with the principles of the Dutiyapāpanika Sutta, consisting of (1) vision: administrators analyzed educational trends and created a clear vision of the school, (2) creativity: administrators developed strategies to be open to listening to opinions, using existing resources to the greatest benefit, (3) communication: administrators developed technological skills, were aware of changes, supported communication technology, and communicated to the point, (4) cooperation: administrators allowed for participation, accepted individual differences, and build morale and encouragement.

Keywords: Development, Educational Leadership, Dutiyapāpanikasutta, Educational Institution Administrators

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และฉบับที่ 3 เริ่มมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 15 สิงหาคม พ.ศ. 2542 นั้นส่งผลให้เกิดการปฏิวัติด้านการจัดการการศึกษาของประเทศไทยเป็นอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง ทุกภาคส่วนตระหนักถึงความสำคัญจำเป็นเร่งด่วนในการจัดการด้านการศึกษา การพัฒนากระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคนในชาติและสนับสนุนให้บุคคลสามารถเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ทั้งการจัดการการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย โดยความรับผิดชอบร่วมกันของทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน สถานศึกษา สถานประกอบการ ชุมชน สังคม เพื่อให้บุคคลในชาติเกิดคุณลักษณะ คุณภาพที่พึงประสงค์ (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, 2542)

จากนโยบายและจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี ได้ผ่านการประเมินรางวัลคุณภาพแห่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และมีโรงเรียนมัธยมในสังกัดจำนวน 436 โรงเรียน ซึ่งโรงเรียนร้อยละ 41 เป็นโรงเรียนมาตรฐานสากล อัตลักษณ์ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี มีจุดเด่นเป็นสำคัญคือบริหารจัดการทันสมัย ดำเนินงานโปร่งใส ใส่ใจบริการ ประสานความร่วมมือ จากอัตลักษณ์และรางวัลการันตริคุณภาพสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี จำเป็นจะต้องมีทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 เพื่อที่จะนำพาองค์กรไปสู่ความก้าวหน้า ดังคำกล่าวว่าการขับเคลื่อนการศึกษาเท่ากับการขับเคลื่อนประเทศ

ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนาปรับปรุงสถานศึกษามีบทบาทและอิทธิพลต่อการดำเนินงานที่จะนำพาสถานศึกษาไปสู่ความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ให้ผู้เรียน ได้รับการพัฒนาศักยภาพสูงสุดเป็นยุทธศาสตร์ที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เกิดระบบ/รูปแบบการบริหารจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนของสังคมและพัฒนาระบบการเงินเพื่อการศึกษาให้รัฐสามารถใช้ทรัพยากรในการกำหนดทิศทางการผลิตและพัฒนาผู้เรียนและกำลังคนของประเทศอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เพื่อให้บริการการศึกษาที่มีคุณภาพมาตรฐานแก่ผู้เรียนอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม สนองตอบความต้องการของผู้เรียน สถานศึกษา และสังคม ด้วยความรับผิดชอบ มีความโปร่งใส และตรวจสอบได้ตามหลักธรรมาภิบาล (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) ดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้บริหารจะต้องเป็นผู้มีความรู้ และเป็นผู้นำด้านวิชาการ มีความรู้ มีทักษะ มีประสบการณ์ด้านการบริหารงาน มีวิสัยทัศน์ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ความรับผิดชอบ ใช้นวัตกรรมทางการบริหารได้ ฯลฯ ซึ่งสอดคล้องกับมาตรฐานวิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษาของคุรุสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ พ.ศ. 2556 ในด้านมาตรฐานการปฏิบัติงานในมาตรฐานที่ 3 มุ่งมั่นพัฒนาผู้ร่วมงานให้สามารถปฏิบัติงานได้เต็มศักยภาพ ความสำเร็จของการบริหารอยู่ในการดำเนินการ เพื่อพัฒนาให้บุคลากรในองค์กรหรือผู้ร่วมงานได้มีการพัฒนาตนเองอย่างเต็มศักยภาพ ผู้บริหารมีอาชีพต้องหาวิธีพัฒนาผู้ร่วมงาน โดยการศึกษาจุดเด่น จุดด้อย ของผู้ร่วมงาน กำหนดจุดพัฒนาของแต่ละคน และเลือกใช้วิธีการที่เหมาะสมกับการพัฒนาด้านนั้นๆ แล้วใช้เทคนิคการบริหารและการนิเทศภายในให้ผู้ร่วมงานได้ลงมือปฏิบัติจริง ประเมิน ปรับปรุง ให้ผู้ร่วมงานรู้ศักยภาพ เลือกแนวทางที่เหมาะสมกับตน และลงมือปฏิบัติจนเป็นผลให้ศักยภาพของผู้ร่วมงานเพิ่มพูนพัฒนาก้าวหน้าอย่างไม่หยุดยั้ง นำไปสู่การเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552)

หลักทฤษฎีปาปนิคสูตร (อง.ตึก. (ไทย) 20/20/163-164) เป็นหลักธรรมที่สร้างและสามารถพัฒนาให้ผู้บริหารสถานศึกษามีทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ได้ เป็นหลักพุทธธรรมที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ใน

การบริหารจัดการได้เป็นอย่างดีและเป็นหลักพุทธธรรมที่มีความเหมาะสมกับผู้เป็นนักบริหารที่ตึ้นนั้นจะต้องเป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์ มีการบริหารจัดการที่ดี และมีมนุษยสัมพันธ์ดี ดังที่พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต) (2548) ได้กล่าวไว้ว่า ทุติยาปาปนิคสูตร หรือปาปนิคธรรม 3 (ปาปนิคังคะ หลักพ่อค้า, องค์คุณของพ่อค้า) ได้แก่ 1) จักขุมา ตาดี รู้จักสินค้าดูของเป็นสามารถคำนวณราคากะทุนเก็งกำไรแม่นยำ 2) วิรูโร จัดเจนธุรกิจ รู้แหล่งซื้อแหล่งขาย รู้ความเคลื่อนไหวความต้องการของตลาดสามารถในการจัดซื้อจัดจำหน่าย รู้ใจและรู้จักเอาใจลูกค้า 3) นิสสยสัมปันโน พร้อมด้วยแหล่งทุนเป็นที่อาศัย เป็นที่เชื่อถือไว้วางใจในหมู่แหล่งทุนใหญ่ๆ หาเงินมาลงทุนหรือดำเนินกิจการโดยง่าย สอดคล้องกับแนวคิดของพระมหาญาณวิวัฒน์ จิตตวฑฒโน และศุภญาณ ตรีคำไทย (2565) ที่กล่าวไว้ว่า การบูรณาการหลักพุทธธรรมกับสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา เป็นการนำหลักพุทธธรรมคือหลักปาปนิคธรรม 3 ประการ คือ 1) จักขุมา เป็นผู้บริหารที่มีวิสัยทัศน์ มีความรอบคอบ มีเหตุผล และมีปัญญามองการณ์ไกล 2) วิรูโร เป็นผู้บริหารที่จัดการบริหารสถานศึกษาได้ดีด้วยความเชี่ยวชาญ 3) นิสสยสัมปันโน เป็นผู้บริหารที่มีมนุษยสัมพันธ์และเป็นผู้บริหารต้นแบบอย่างที่ดี โดยการบูรณาการหลักพุทธธรรม (ปาปนิคธรรม 3) กับสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา คือ 1) สมรรถนะด้านความรู้ กับจักขุมา วิสัยทัศน์ปัญญาการมองกาลไกล (Conceptual Skill) 2) สมรรถนะด้านทักษะ กับวิรูโร ทักษะทางด้านการปฏิบัติงาน (Technical Skill) และ 3) สมรรถนะด้านคุณลักษณะกับนิสสยสัมปันโน ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ (Human Relation Skill)

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยในฐานะเป็นครูสอน ในโรงเรียนกลุ่มสหวิทยาเขตสวนเทพรัตน์ ที่ป้ไ้เฉลิมพระเกียรติ จึงมีความสนใจในการศึกษาสภาพทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มสหวิทยาเขตสวนเทพรัตน์ที่ป้ไ้เฉลิมพระเกียรติ จังหวัดปทุมธานี เพื่อศึกษาวิธี และหาแนวทางในการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 โดยบูรณาการเข้ากับหลักทุติยาปาปนิคสูตร ได้แก่ จักขุมา วิรูโร และนิสสยสัมปันโน ให้แก่ผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มสหวิทยาเขตสวนเทพรัตน์ที่ป้ไ้เฉลิมพระเกียรติ จังหวัดปทุมธานี และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอื่นต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มสหวิทยาเขตสวนเทพรัตน์ที่ป้ไ้เฉลิมพระเกียรติ จังหวัดปทุมธานี
2. เพื่อศึกษาวิธีการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ตามหลักทุติยาปาปนิคสูตรของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มสหวิทยาเขตสวนเทพรัตน์ที่ป้ไ้เฉลิมพระเกียรติ จังหวัดปทุมธานี
3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ตามหลักทุติยาปาปนิคสูตรของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มสหวิทยาเขตสวนเทพรัตน์ที่ป้ไ้เฉลิมพระเกียรติ จังหวัดปทุมธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยผสมผสานวิธีระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารและครูกลุ่มสหวิทยาเขตสวนเทพรัตน์ที่ป้ไ้เฉลิมพระเกียรติ จังหวัดปทุมธานี จำนวน 6 โรงเรียน รวมทั้งสิ้น 656 คน วิธีการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง ตามตารางเปรียบเทียบที่สำเร็จรูปของ R.V. Krejcie และ D.W. Morgan (R.V. Krejcie และ Morgan อ้างใน

ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2560) และได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างผู้บริหารและครู จำนวน 248 คน และสุ่มกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling)

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่มีคุณสมบัติด้านการบริหาร และเป็นผู้บริหารในกลุ่มโรงเรียนสหวิทยาเขตสวนเทพรัตน์ที่ปัทม์เฉลิมพระเกียรติ จังหวัดปทุมธานี จำนวน 7 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 แบบสอบถาม (Questionnaire) โดยมีขั้นตอนการสร้างแบบสอบถาม ดังนี้ 1) ศึกษาเอกสารข้อมูลปฐมภูมิเกี่ยวกับหลักหลักสูตร และข้อมูลทุติยภูมิเกี่ยวกับทางพัฒนาภาวะผู้นำทางการศึกษาในศตวรรษที่ 21 เช่น แนวคิด ทฤษฎี วารสาร ตำรา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) สร้างเครื่องมือวิจัย และนำเสนอร่างเครื่องมือวิจัยเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์จากนั้นนำมาปรับปรุงแก้ไขต่อไป 3). นำเสนอร่างเครื่องมือการวิจัยต่อผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือในด้านเนื้อหาสาระรูปแบบและโครงสร้างของคำถาม ตลอดจนภาษาที่ใช้ และตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ มีผลค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) และเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนความสอดคล้องระหว่างเนื้อหาเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยเท่ากับ 1.00 4) หาความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) โดยนำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่เป้าหมาย จำนวน 360 ชุด กับผู้บริหารและครูทางการศึกษาเพื่อหาค่า Cronbach's Alpha และได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม พบว่ามีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.988 5) นำแบบสอบถามไปใช้จริงในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 3 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของผู้บริหารและครูกลุ่มสหวิทยาเขตสวนเทพรัตน์ที่ปัทม์เฉลิมพระเกียรติ จังหวัดปทุมธานี ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง และประสบการณ์ในการทำงาน ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับทักษะภาวะผู้นำทางการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มสหวิทยาเขตสวนเทพรัตน์ที่ปัทม์เฉลิมพระเกียรติ จังหวัดปทุมธานี ซึ่งแบบสอบถามเป็นลักษณะมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) และตอนที่ 3 แบบสอบถามปลายเปิดเกี่ยวกับข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามหลักสูตรของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มสหวิทยาเขตสวนเทพรัตน์ที่ปัทม์เฉลิมพระเกียรติ จังหวัดปทุมธานี ซึ่งเป็นคำถามแบบปลายเปิด (Open Ended Question)

3.2 แบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) โดยมีขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ ดังนี้ 1) ศึกษาเอกสารข้อมูลปฐมภูมิเกี่ยวกับหลักหลักสูตร และข้อมูลทุติยภูมิเกี่ยวกับการพัฒนาภาวะผู้นำทางการศึกษาในศตวรรษที่ 21 เช่น แนวคิด ทฤษฎี วารสาร ตำรา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) กำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างเครื่องมือวิจัยกำหนดวัตถุประสงค์ในการสร้างเครื่องมือวิจัย โดยขอคำชี้แนะจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ 3) ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์ 4) สร้างแบบสัมภาษณ์ และนำเสนอร่างเครื่องมือวิจัยเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์จากนั้นนำมาปรับปรุงแก้ไขต่อไป 5) จัดพิมพ์เครื่องมือวิจัยฉบับสมบูรณ์และนำไปใช้จริงเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม ได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ โดยใช้สถิติพรรณนา คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

สรุปผลการวิจัย

1. สภาพการปฏิบัติทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มสหวิทยาเขตสวนเทพรัตน์ที่ปัทม์เฉลิมพระเกียรติ จังหวัดปทุมธานี โดยภาพรวม ทั้ง 4 ด้าน ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สภาพทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มสหวิทยาเขตสวนเทพรัตน์ที่ปัทม์เฉลิมพระเกียรติ จังหวัดปทุมธานี โดยภาพรวม

ด้านที่	รายการ	ระดับการปฏิบัติ			ลำดับ
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	
1	วิสัยทัศน์	4.38	0.59	มาก	1
2	ความคิดสร้างสรรค์	4.20	0.72	มาก	4
3	การสื่อสาร	4.31	0.80	มาก	3
4	ความร่วมมือ	4.32	0.84	มาก	2
ภาพรวม		4.30	0.71	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มสหวิทยาเขตสวนเทพรัตน์ที่ปัทม์เฉลิมพระเกียรติ จังหวัดปทุมธานี โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงอันดับระดับการปฏิบัติจากมากไปหาน้อย คือ วิสัยทัศน์ ความร่วมมือ การสื่อสาร และความคิดสร้างสรรค์อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านโดยละเอียดพบว่า

1.1 ด้านทักษะวิสัยทัศน์ อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่าระดับสูงสุดคือ ผู้บริหารสร้างค่านิยมและปลูกฝังจิตสำนึกที่ดี ในการปฏิบัติงานเพื่อการบรรลุวิสัยทัศน์ อันดับสอง คือ ผู้บริหารสนับสนุนส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เพื่อมุ่งสู่เป้าหมายสูงสุดเป็นสำคัญ และ อันดับสามคือ ผู้บริหารสนับสนุนส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เพื่อมุ่งสู่เป้าหมายสูงสุดเป็นสำคัญ

1.2 ด้านความคิดสร้างสรรค์ อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่าระดับสูงสุดคือ ผู้บริหารเปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรทางการศึกษานำผลงานหรือผลการปฏิบัติงานที่ประสบผลสำเร็จนำไปใช้เป็นแนวทางการปฏิบัติงานของโรงเรียน อันดับสองคือ ผู้บริหารมีความสามารถในการปรับเปลี่ยนแผนการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามความเหมาะสมกับสภาพปัจจุบัน และอันดับที่สาม ผู้บริหารมีการไตร่ตรองสุขุม รอบคอบในการปฏิบัติงาน

1.3 ด้านการสื่อสาร อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่าระดับสูงสุดคือผู้บริหารมีการถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจในหลักการพูดและการใช้ภาษา และ ผู้บริหารสื่อสารชัดเจน สามารถปฏิบัติตามได้ และอันดับสองคือผู้บริหารมีความรู้ความสามารถ ในการนำเทคโนโลยี สารสนเทศ เพื่อพัฒนาการสื่อสาร

1.4 ด้านความร่วมมือ อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่าระดับสูงสุดคือผู้บริหารมีการส่งเสริมให้ครูและบุคลากรทางการศึกษามีการติดต่อสื่อสารระหว่างกันเพื่อสร้างความสัมพันธ์ภายในโรงเรียน อันดับสองคือผู้บริหารมีการกระจายอำนาจในการตัดสินใจ และการมอบหมายงานตามความรับผิดชอบอย่างชัดเจน และอันดับสามได้แก่ ผู้บริหารมีการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผล แบบมีส่วนร่วม

2. วิธีการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ตามหลักทฤษฎีปานิกรสูตรของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มสหวิทยาเขตสวนเทพรัตน์ที่ปัทม์เฉลิมพระเกียรติ จังหวัดปทุมธานี

ด้านที่ 1 วิสัยทัศน์ ผู้บริหารจะต้องสามารถวิเคราะห์แนวโน้มทางการศึกษา และกำหนดวิสัยทัศน์ให้มีความชัดเจน รู้ศักยภาพและข้อจำกัดของแต่ละบุคคล สร้างอัตลักษณ์ขององค์กร สร้างการมีส่วนร่วมในองค์กร และกล้ายอมรับการตัดสินใจ โดยเปิดโอกาสให้บุคลากรได้ร่วมกำหนดเป้าหมาย ร่วมวางแผนงานของโรงเรียน ต้องพัฒนาคนให้มีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานนั้นๆ โดยจัดการฝึกอบรม สัมมนา ติวงาน

ด้านที่ 2 ความคิดสร้างสรรค์ ผู้บริหารจะต้องมีความคิดนอกกรอบ มีอิสระ ไม่ตกอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์ต่างๆ รู้จักแหล่งของกำลังสนับสนุน และงบประมาณ สร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ๆ ในการพัฒนาองค์กร คิดเชื่อมโยงอย่างเป็นระบบ ปรับเปลี่ยนกระบวนการบริหารและการทำงานให้สอดคล้อง โดยการให้รู้จักการยอมรับมุมมองที่แตกต่าง เช่นเปิดโอกาสให้ผู้ได้บังคับบัญชาได้นำเสนอแนวทางการทำงานใหม่ ผลงานใหม่ โดยไม่ตำหนิเมื่อเกิดข้อผิดพลาด แต่ในทางตรงกันข้าม ต้องเสนอแนะแนวทางการแก้ไขและให้คำชมอย่างต่อเนื่อง

ด้านที่ 3 การสื่อสาร ผู้บริหารจะต้องรู้เท่าทันสื่อเทคโนโลยี มีอิสระในการตัดสินใจ มีความรอบคอบ ส่งเสริมและสนับสนุนให้ทุกคนในองค์กรทราบนโยบายไปในทิศทางเดียวกัน สื่อสารให้ตรงประเด็น มีวาทศิลป์ในการสื่อสารสิ่งต่างๆ โดยการพัฒนาทักษะการพูด มีความรู้ความเข้าใจในการสื่อสารที่แตกต่างของบุคคล

ด้านที่ 4 ทักษะความร่วมมือ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องเปิดโอกาส ให้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น สามารถแก้ไขความขัดแย้งได้ มีความสามารถในการติดต่อประสานงาน มีความจริงใจ มั่นใจ และเชื่อใจ มีการกระจายงานอย่างเป็นธรรมเป็นระบบ เพื่อไม่ให้เกิดการซับซ้อนหน้าที่ในการทำงาน โดยการสร้างบรรยากาศการทำงานร่วมกัน มีการกำหนดข้อปฏิบัติตามหรือข้อตกลงในการอยู่ร่วมกันในโรงเรียน การส่งเสริมความสามัคคี เช่นการรับประทานอาหารร่วมกัน การจัดกิจกรรมส่งเสริมและสร้างขวัญและกำลังใจให้บุคลากร

3. แนวทางการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ตามหลักทฤษฎีปาปนิคสูตรของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มสหวิทยาเขตสวนเทพรัตน์ที่ปัทม์เฉลิมพระเกียรติ จังหวัดปทุมธานี

3.1 การพัฒนาทักษะภาวะผู้นำด้านวิสัยทัศน์ ตามหลักทฤษฎีปาปนิคสูตรด้วยการใช้จักษุมานี้ พัฒนาผู้บริหารให้มีการสร้างการมีส่วนร่วมในองค์กร สร้างอัตลักษณ์ขององค์กร โดยอาศัยการวิเคราะห์แนวโน้มทางการศึกษาในการกำหนดวิสัยทัศน์ให้มีความชัดเจน รู้ศักยภาพและข้อจำกัดของแต่ละบุคคล และกล้ายอมรับผลของการตัดสินใจ

3.2 การพัฒนาทักษะภาวะผู้นำด้านความคิดสร้างสรรค์ ตามหลักทฤษฎีปาปนิคสูตรด้วยการใช้จักษุมานี้และพัฒนาผู้บริหารให้มีการกลยุทธ์ใหม่ๆ โดยอาศัยการสร้างนวัตกรรมใหม่ๆ ในการพัฒนาองค์กร รู้จักแหล่งของกำลังสนับสนุน และงบประมาณ คิดเชื่อมโยงอย่างเป็นระบบ มีความคิดนอกกรอบ มีอิสระไม่ตกอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์ต่างๆ ปรับเปลี่ยนกระบวนการบริหารและกระบวนการทำงานให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง และส่งเสริมการสร้างนวัตกรรมเพื่อใช้แก้ปัญหา อันก่อให้เกิดผลดีต่อการบริหารการศึกษา

3.3 การพัฒนาทักษะภาวะผู้นำด้านการสื่อสาร ตามหลักทฤษฎีปาปนิคสูตรด้วยการใช้วิธีนี้ พัฒนาผู้บริหารให้มีทักษะด้านเทคโนโลยี รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง ส่งเสริมและสนับสนุนให้สมาชิกในองค์กรในด้านเทคโนโลยี มีช่องทางการติดต่อที่หลากหลาย มีวาทศิลป์ มีสไตล์การสื่อสาร สื่อสารให้ตรงจุดรวมทั้งใช้การสื่อสารเป็นเครื่องมือ โดยอาศัยการส่งเสริมและสนับสนุนให้ทุกคนในองค์กรทราบนโยบายไปในทิศทางเดียวกัน มีอิสระในการตัดสินใจ มีความคิดรอบคอบ สื่อสารให้ชัดเจนและตรงประเด็น เปิดโอกาสให้ครูได้แสดงความคิดเห็นอยู่เสมอ

3.4 การพัฒนาทักษะภาวะผู้นำด้านความร่วมมือ ตามหลักทฤษฎีปาปนิคสูตรด้วยการใช้นิสัยสัมพันธ์ ดังนี้ พัฒนาผู้บริหารให้มีทักษะความร่วมมือ โดยอาศัยการมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี รับฟังความคิดเห็นของผู้ใต้บังคับบัญชา จริงใจ มั่นใจ และเชื่อใจ สามารถแก้ไขความขัดแย้งในองค์กรได้ กระจายงานอย่างเป็นธรรม เพื่อไม่ให้เกิดการซับซ้อนหน้าที่ในการทำงาน เปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น และสร้างขวัญและกำลังใจอยู่เสมอ

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยนำผลการวิจัยมาอภิปรายดังนี้

1. สภาพทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มสหวิทยาเขตสวนเทพรัตน์ที่ปัทม์เถลิงพระเกียรติ จังหวัดปทุมธานี อภิปรายผลได้ดังนี้

1.1 ด้านวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มสหวิทยาเขตสวนเทพรัตน์ที่ปัทม์เถลิงพระเกียรติ จังหวัดปทุมธานีในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือผู้บริหารสร้างค่านิยมและปลูกฝังจิตสำนึกที่ดี ในการปฏิบัติงานเพื่อการบรรลุวิสัยทัศน์ ทั้งนี้เพราะว่าผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มสหวิทยาเขตสวนเทพรัตน์ที่ปัทม์เถลิงพระเกียรติ จังหวัดปทุมธานี ให้ความสำคัญกับวิสัยทัศน์ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของชวนะ ทวีอุทิศ (2558) ที่ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา คือ การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าหมายการเรียนรู้ การพัฒนาหลักสูตร และการสอน การพัฒนานักเรียน การพัฒนาครู และการจัดบรรยากาศในสถานศึกษา

1.2 ด้านความคิดสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มสหวิทยาเขตสวนเทพรัตน์ที่ปัทม์เถลิงพระเกียรติ จังหวัดปทุมธานีในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือผู้บริหารเปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรทาง การศึกษานำผลงานหรือผลการปฏิบัติงานที่ประสบผลสำเร็จนำไปใช้เป็นแนวทางการปฏิบัติงานของโรงเรียนให้ความสำคัญกับความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของเสาวนีย์ สมบูรณ์ศิริโรรัตน์ (2562) ที่ผลการวิจัยพบว่า ความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 ด้านจินตนาการมีค่าความต้องการจำเป็นสูงสุด รองลงมา ด้านการแก้ปัญหา ด้านวิสัยทัศน์ ด้านความไว้วางใจ และภาวะผู้นำด้านความยืดหยุ่น ตามลำดับ

1.3 ด้านการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มสหวิทยาเขตสวนเทพรัตน์ที่ปัทม์เถลิงพระเกียรติ จังหวัดปทุมธานีในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือผู้บริหารมีการถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจในหลักการพูดและการใช้ภาษาให้มีความสำคัญกับการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Caroline El Cid (2018) ที่ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพส่งเสริมการเปลี่ยนแปลงที่มีประสิทธิภาพในโรงเรียน พบว่า คุณสมบัติที่ควรนำมาใช้กับผู้บริหารโรงเรียนในโรงเรียนเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพด้านการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 ได้แก่ 1) การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน บุคลากร ผู้ปกครอง และนักเรียน การรับฟัง การมีส่วนร่วมอภิปรายและการแก้ปัญหาในการทำงานร่วมกัน 2) การอธิบายแผนที่ชัดเจนเข้าใจง่าย ให้ความสำคัญกับเป้าหมายที่มาจากวิสัยทัศน์ 3) การสนับสนุนเพื่อนร่วมงานในการเรียนรู้ ไม่กลัวที่จะลองเปลี่ยนแปลงสิ่งต่างๆ ไม่ว่ามันจะประสบความสำเร็จหรือไม่ก็ตาม 4) การให้ความสำคัญกับเวลา เมื่อนำการเปลี่ยนแปลงไปใช้และเข้าใจผลกระทบในระยะยาว การทบทวนเป้าหมายและวิสัยทัศน์ 5) การทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ 6) การมีส่วนร่วมในการทำงานร่วมกัน การสะท้อนเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน 7) การให้ความสำคัญกับสิ่งเล็กๆ น้อยๆ การยอมรับความผิดพลาด

เพื่อเรียนรู้ร่วมกันกับเพื่อนร่วมงาน และการนำไปใช้ปรับปรุงและแก้ไข 8) การป้องกันความเสี่ยงและการเรียนรู้เมื่อเกิดปัญหาจากความเสี่ยงนั้น โดยไม่คำนึงเฉพาะความสำเร็จเท่านั้น 9) กล้าแสดงออกอย่างมืออาชีพ

1.4 ด้านความร่วมมือของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มสหวิทยาเขตสวนเทพรัตน์ที่ปัทม์เฉลิมพระเกียรติ จังหวัดปทุมธานีในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือผู้บริหารมีการส่งเสริมให้ครูและบุคลากรทางการศึกษามีการติดต่อสื่อสารระหว่างกันเพื่อสร้างความสัมพันธ์ภายในโรงเรียนให้มีความสำคัญกับการสร้างความร่วมมือในองค์กร ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของประธาน ยศรุ่งเรือง (2559) ที่ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 36 คือ การใช้ข้อดีเพื่อลดข้อด้อย การมุ่งความสนใจด้านแรงดลใจ การมุ่งความสัมพันธ์เป็นรายบุคคล และการกระตุ้นการใช้ปัญญา

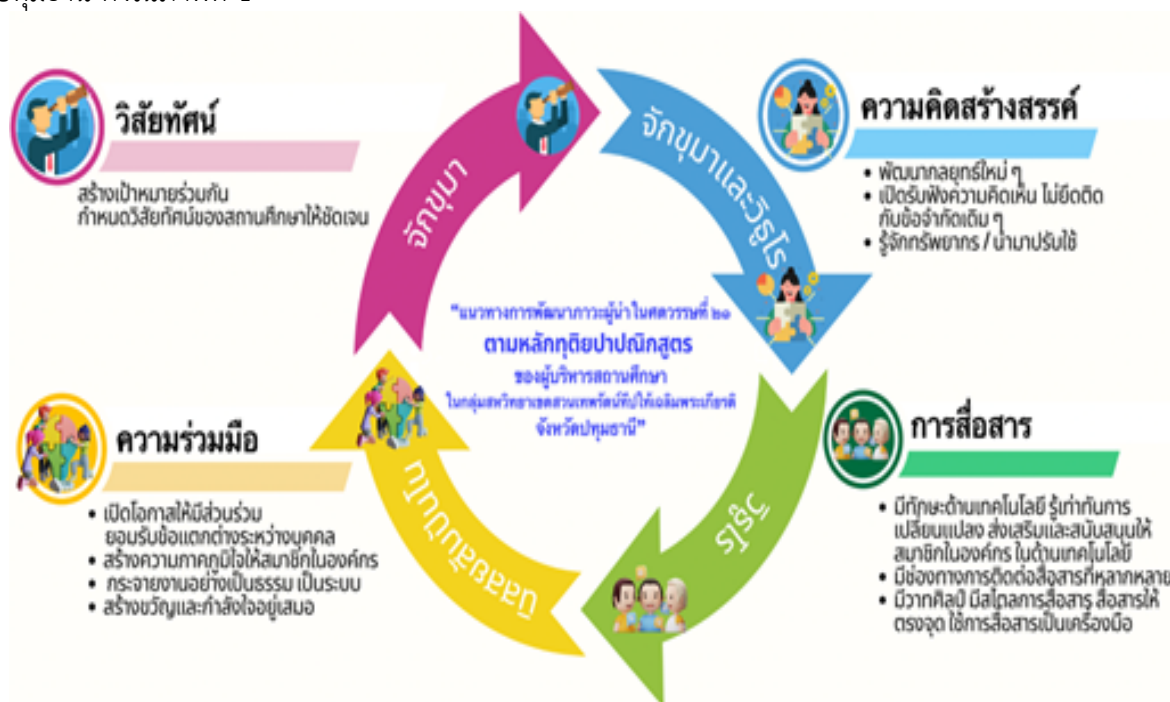
2. วิธีการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ตามหลักทฤษฎีปาปนิคสูตร ของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มสหวิทยาเขตสวนเทพรัตน์ที่ปัทม์เฉลิมพระเกียรติ จังหวัดปทุมธานี ประกอบด้วย (1) วิสัยทัศน์ การเปิดโอกาสให้บุคลากรได้ร่วมกำหนดเป้าหมายร่วมวางแผนงานของโรงเรียน ต้องพัฒนาคนให้มีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน (2) ความคิดสร้างสรรค์ การให้รู้จักการยอมรับมุมมองที่แตกต่าง (3) การสื่อสาร การพัฒนาทักษะการพูดความรู้ความเข้าใจในการสื่อสารที่แตกต่างของบุคคล (4) ทักษะความร่วมมือ การสร้างบรรยากาศการทำงานร่วมกันมีการกำหนดข้อปฏิบัติในการอยู่ร่วมกันในโรงเรียน มีความสอดคล้องบางประการกับงานวิจัยของวันทนา เนาว์วัน (2558) ที่ผลการวิจัยพบว่า แนวคิดภาวะผู้นำตามหลักพุทธธรรมและทฤษฎีทางตะวันตกของภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่ม 3 พบว่า 1) คุณลักษณะภาวะผู้นำตามหลักพุทธธรรมด้านหลักปาปนิคธรรม ส่วนรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนด้านหลักปาปนิคธรรม 3 ในด้านจักขุมา (การมีวิสัยทัศน์ที่ดี) ด้านวิรุโ (ด้านความชำนาญในงาน ความเป็นมืออาชีพ) และด้านนิสสยสัมปโน (การสร้างความสัมพันธ์ ความเข้าใจอันดีตลอดจนการสร้างสรรค์ทางสังคม โดยอาศัยทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์)

3. แนวทางการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ตามหลักทฤษฎีปาปนิคสูตร ของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มสหวิทยาเขตสวนเทพรัตน์ที่ปัทม์เฉลิมพระเกียรติ จังหวัดปทุมธานี ประกอบด้วย (1) วิสัยทัศน์ ผู้บริหารวิเคราะห์แนวโน้มทางการศึกษาและสร้างวิสัยทัศน์ของสถานศึกษาให้ชัดเจน (2) ความคิดสร้างสรรค์ ผู้บริหารพัฒนากลยุทธ์เปิดรับฟังความคิดเห็น การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด (3) การสื่อสาร ผู้บริหารพัฒนาทักษะทางด้านเทคโนโลยี รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงสนับสนุนเทคโนโลยี การสื่อสาร และสื่อสารให้ตรงประเด็น (4) ความร่วมมือ ผู้บริหารเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วม ยอมรับข้อแตกต่างระหว่างบุคคล สร้างขวัญและกำลังใจ มีความสอดคล้องบางประการกับการวิจัยของอภิญาณัฐโสภา อบสิน (2557) ที่ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำเชิงพุทธซึ่งเป็นรูปแบบการพัฒนาโดยอิงอาศัยศรัทธาและความเชื่อมั่นในภาวะผู้นำของผู้บริหารอันเป็นแบบอย่างของวัฒนธรรมชาวพุทธและองค์กรพระพุทธศาสนา ประกอบด้วย 1) รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธในการบริหารตนด้านจักขุมาคือเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลและจะวางแผนเตรียมรับหรือรุก 2) รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธในการบริหารงานด้านวิรุโ คือเป็นผู้เชี่ยวชาญชำนาญในงานส่วนตนงานส่วนรวม รู้จักหลักการและวิธีการไม่บกพร่องในหน้าที่ที่ตนได้รับผิดชอบ 3) รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธในการบริหารคนด้านนิสสยสัมปโนคือเป็นผู้ที่มีมนุษยสัมพันธ์ดี ประสานงาน ประสานใจ ประสานประโยชน์ และได้รับความเชื่อถือจากผู้อื่น และสอดคล้องกับการวิจัยของทง ทศไกร (2561) ที่ผลการวิจัยพบว่า กลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 1 ตามหลักทฤษฎีปาปนิคสูตร คือ

1) กลยุทธ์ การพัฒนาวิสัยทัศน์ (จักษุมา) ประกอบด้วยจัดให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สนับสนุนให้มีการอบรม ในการสร้างวิสัยทัศน์ จัดให้มีการศึกษาดูงาน 2) กลยุทธ์ การพัฒนาความรู้ ความสามารถในการปฏิบัติงาน (วิจิโร) ประกอบด้วยการทำแผนพัฒนา การอบรมให้ความรู้การฝึกฝนปฏิบัติ

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้จากการวิจัยครั้งนี้คือแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามหลักทฤษฎีปาปนิคสูตรของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มสหวิทยาเขตสวนเทพรัตน์ที่ปัทม์พระเกียรติ จังหวัดปทุมธานี ดังในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามหลักทฤษฎีปาปนิคสูตร ของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มสหวิทยาเขตสวนเทพรัตน์ที่ปัทม์พระเกียรติ จังหวัดปทุมธานี โดยใช้หลักทฤษฎีปาปนิคสูตร ซึ่งประกอบด้วยจักษุมา มีวิสัยทัศน์กว้างไกล วิจิโรมีความเป็นผู้มีมีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน และนิสสยสัมพันธ์โน ความเป็นมนุษย์สัมพันธ์ที่ดี

1. แนวทางการพัฒนาทักษะผู้นำด้านวิสัยทัศน์ตามหลักทฤษฎีปาปนิคสูตร ด้วยการใช้อจักษุมาคือการสร้างเป้าหมายร่วมกัน โดยการกำหนดวิสัยทัศน์ให้ชัดเจน

2. แนวทางการพัฒนาทักษะผู้นำด้านความคิดสร้างสรรค์ตามหลักทฤษฎีปาปนิคสูตรด้วยการใช้อจักษุมาและวิจิโรคือการพัฒนากลยุทธ์ใหม่ๆ เปิดรับฟังความคิดเห็น ไม่ยึดติดกับข้อจำกัดเดิมๆ รู้จักทรัพยากร และนำมาปรับใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

3. แนวทางการพัฒนาทักษะผู้นำด้านการสื่อสารตามหลักทฤษฎีปาปนิคสูตร ด้วยการใช้อวิจิโรคือรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง ส่งเสริมและสนับสนุนให้สมาชิกในองค์กรในด้านเทคโนโลยี มีช่องทางการติดต่อที่หลากหลาย มีวาทศิลป์ มีสไตล์การสื่อสาร สื่อสารให้ตรงจุด รวมทั้งใช้การสื่อสารเป็นเครื่องมือเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้ทุกคนในองค์กรทราบนโยบายไปในทิศทางเดียวกัน

4. แนวทางการพัฒนาทักษะผู้นำด้านความร่วมมือตามหลักทฤษฎีปาปนิคสูตรด้วยการใช้นิสัยสัมพันธ์กันคือเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วม ยอมรับข้อแตกต่างระหว่างบุคคล สร้างความภาคภูมิใจให้แก่สมาชิกในองค์กร กระจายงานอย่างเป็นธรรม เพื่อไม่ให้เกิดการซับซ้อนหน้าที่ในการทำงาน และสร้างขวัญและกำลังใจอยู่เสมอ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้
 - 1.1 ผู้บริหารสถานศึกษาควรใช้หลักทฤษฎีปาปนิคสูตรในการพัฒนาความรู้ ความเข้าใจ และมีทักษะในการสื่อสาร
 - 1.2 ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริม สนับสนุนนโยบาย การจัดโครงการหรือกิจกรรม ที่ก่อให้เกิดความสามัคคีในองค์กร และทำให้คนในองค์กรสามารถทำงานร่วมกันภายใต้ความขัดแย้งหรือความเห็นที่แตกต่างกัน โดยยึดเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์เป็นสำคัญโดยใช้หลักทฤษฎีปาปนิคสูตร
2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป
 - 2.1 ควรศึกษาวิจัยพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างทักษะด้านความคิดสร้างสรรค์ ที่มีประสิทธิภาพของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาทักษะผู้นำ
 - 2.2 ควรมีการวิจัยสร้างนวัตกรรม หรือการแสวงหาวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ ในการสร้างทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ตามหลักทฤษฎีปาปนิคสูตร

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). คู่มือการปฏิบัติงานข้าราชการครู. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- ชวนะ ทวีอุทิศ. (2558). รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- ทอง ทศไกร. (2561). กลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ตามหลักทฤษฎีปาปนิคสูตรในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 1. ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2560). การวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS และ AMOS. พิมพ์ครั้งที่ 17. กรุงเทพมหานคร: เอส.อาร์.พรินต์ติ้ง แมสโปรดักส์.
- นิรุฒ มีพันธ์. (2559). ตัวแบบภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนที่ได้รับรางวัลพระราชทาน ระดับมัธยมศึกษา ในเขตภาคเหนือตอนบน. ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- ประธาน ยศรุ่งเรือง. (2559). แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 36. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2549). พุทธวิธีการบริหาร. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต). (2548). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ 13. กรุงเทพมหานคร: สหธรรมมิก.
- พระมหาญาณวฑฺฒน์ จิตตวฑฺฒโน และศุขภิญญา ศรีคำไทย. (2565). การบูรณาการหลักพุทธธรรมกับสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา. **วารสารบรรณการศึกษาและมนุษยสังคมศาสตร์**. 3(1). 70-78.
- มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). **พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วันทนา เนาว์วัน. (2558). การพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักพุทธธรรมของบุคลากรโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา กลุ่ม 3. **ดุสิตนิพนธ์พุทธศาสตร์ดุสิตบัณฑิต**. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. (2542). **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542**. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). **แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 การขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ที่ 6 การพัฒนาประสิทธิภาพของระบบบริการจัดการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.
- เสาวนีย์ สมบูรณ์ศิริรัตน์. (2562). การศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**. มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม.
- อภิชาตธรรมาธิภา อภิสิทธิ์. (2557). **รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธในการบริหารจัดการองค์กรของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. **ดุสิตนิพนธ์พุทธศาสตร์ดุสิตบัณฑิต**. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- Caraline El Cid, (2018). **Effective Leadership Promoting Effective Change in Schools**. Master of Education. University of Victoria.
- Keeves, Peter J. (1988). **Model and Model Building: Educational Research Methodology and Measurement: An International Handbook**. Oxford: Pergamon Press.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. **Educational and Psychological Measurement**. 30(3). 607-610.
- Noman, Mohammad. (2017). **Contextual leadership : leadership practices of successful school principals in Malaysia**. Thesis Doctor of Philosophy. Universiti Utara Malaysia.

DEVELOPING ACADEMIC ADMINISTRATIVE GUIDELINES FOR INTEGRATED DANCE AND MUSIC TEACHING MODULE FOR PRIMARY SCHOOL STUDENTS: A CASE STUDY OF YUELANSHAN EXPERIMENTAL PRIMARY SCHOOL

^[1]Zhang Jiaxuan ^[2]Nithipatara Balsiri ^[3]Kitpinit Usaho
^[4]Samith Jueajinda ^[5]Wannapa Phopli ^[6]Narongpon Aulpaijidlul
^{[1] [2] [4] [5] [6]}Dhonburi Rajabhat University, Thailand
^[3]Eastern Asia University, Thailand
Corresponding Author E-mail: Wannapa.p@dru.ac.th

Article Received: October 18, 2023, Revised: December 13, 2023. Accepted: December 13, 2023.

ABSTRACT

The objectives of this research were: 1) To investigate problems and needs of academic administrative guidelines for the integration of dance and music for teaching module for primary school students, 2) To develop academic administrative guidelines to Integrate dance and music for teaching module for primary school students. For the investigation of problems and needs, the population were divided into 2 groups; 1) 1000 students, 2) 10 teachers. The sample groups for investigating problems and needs were divided into two groups: 1) 288 students obtained through stratified random sampling techniques at the Yuelanshan experimental primary school in China, and 2) 10 teachers. Furthermore, three experts in dance and music teaching were interviewed through focus group discussions. The research instruments were questionnaires and a set of questions for the focus group discussion. The statistics used for analyzing data include frequency, mean, standard deviation. The Likert rating scales were used to rate the degree or level of problems and needs. The results indicated that: 1) Teacher perceives that the integration of dance elements in music classroom teaching is very useful is at a "highest" level. Additional student perceives incorporating dance elements into your music classroom can increase your classroom engagement is at a "high" level., and 2) Academic administration guidelines were developed to integrate dance and music into the teaching module for primary school students. These guidelines cover the following areas: 1) The nature and value of primary school music courses, 2) Basic concepts of primary school music teaching, 3) Primary school music teaching goals, plans, and teaching methods, and 4) Guidelines for teacher management regarding the integration of dance and music into modules for primary school pupils.

Keywords: Academic Administrative Guidelines, Integrate Dance and Music, Primary School Students, Yuelanshan Experimental Primary School, China

Introduction

Music education in primary school education and teaching is an important way to achieve the all-round development of students. Under the new curriculum reform concept, primary school music education and teaching are constantly changing, and the overall integration of dance and music teaching in the teaching process has opened up a new situation for primary school music teaching. More importantly, students can identify with the expression of art in the study of music and dance and gradually understand the world of music (Bloomfield, & Childs, 2013). Integrating dance elements into primary school music teaching is in line with the loving and curious nature of primary school students. Dance integrates singing, movement, performance and other artistic teachings, and plays a positive role in developing children's intelligence and improving their physical fitness (Fu, 2015). Through music teaching, not only can students' memory and imagination be stimulated, but also students can develop good artistic accomplishment in the process of music learning (Root-Bernstein, 2015) which is conducive to expanding students' thinking space and developing their imagination.

In this survey, it was found that most of the school's music teachers are graduates of music majors. They have excellent professional skills and music education knowledge, but they do not have the ability to teach children dance (Snook, & Buck, 2014). The traditional teaching model in which music teachers only teach music skills and knowledge is no longer satisfied with the new concept of quality education currently advocated in our country. Dance is the most direct and effective means to assist music teaching. Music teachers should actively learn the basic knowledge of children's dance and improve their comprehensive teaching practice ability. If teachers only stay on the existing knowledge reserves and skilled teaching models, they will no longer meet the needs of social development. For teachers, learning to keep pace with the times is an important prerequisite for being competent in their jobs. Only by adapting to the development of the times can we meet the teaching needs of today's society.

Therefore, this study encompasses the development of an academic administrative guideline specifically dedicated to the integration of dance and music within pedagogical units designed for primary school students. Developing a primary school music curriculum guide will help improve the quality of teaching management. A clear set of teaching goals and standards can help teachers better organize teaching content and ensure the effectiveness of classroom teaching. At the same time, it also helps teachers conduct a comprehensive assessment of students' musical literacy, thereby providing students with more targeted guidance and help. By formulating curriculum guidelines that keep pace with the times, music education can be guided to continuously adapt to new development needs. It is of great significance to formulate primary school music curriculum guidelines. Only by ensuring that

music curriculum standards are scientific, reasonable, and practical can we provide students with a good learning environment and help them develop in an all-round way.

Objectives of Research

1. To investigate problems and needs of academic administrative guidelines for integrated dance and music teaching module for primary school students.
2. To develop academic administrative guidelines for Integrated dance and music teaching module for primary school students.

Research Methodology

The research focuses on academic administrative guidelines for integrated dance and music teaching module for primary school students: A case study of Yuelanshan experimental primary school in China.

1. Research design

In this research, mixed methods research was employed, combining quantitative and qualitative approaches to conduct a comprehensive analysis.

2. Population and sample group

2.1 Population

The population in this research project divided into 2 groups, namely; 1) 1,000 students; 2) 10 music teachers that work in Yuelanshan experimental primary school in China

2.2 Sample Group

In this research, we will utilize two sample groups: 1) 286 students, selected through stratified random sampling and calculated using Yamane's formula (1973), and 2) 10 music teachers.

3. Research tools

The tools used for research are as follows:

3.1. Questionnaires

The questionnaires were divided into two parts as follow:

In this research project, a questionnaire was employed for the data collection. The questionnaire was divided into 2 sets; namely, 1) students set and 2) teachers set. For this part the questionnaire was evaluated for the Index of Congruence scores (IOC scores) by the three specialists. The reliability coefficient of the questionnaire were 0.893 that evaluated with Cronbach' Alpha coefficient.

3.2. A set of focus group discussions was used to collect data from experts in dance and music teaching to create guidelines for academic administration.

4. Data Collection

Data were collected by distributing questionnaires to participants over a one-week period (September 18 to September 25, 2023) and collecting them. The data analysis process took about one week. A total of 296 questionnaires were distributed and collected from YueLanShan Experimental Primary School. Focus group discussions were used to collect data from three Experts.

5. Data Analysis

The Data and information collected were analyzed, interpreted and then presented in terms of frequency court, percentage, mean, standard deviation. The Five Point Likert Rating Scale was used to evaluate the respondents' problems and needs of integrate dance and music for teaching module.

Research Results

The research results can be aligned with the following objectives:

1. Problems and needs of academic administrative teaching dance and music for primary school students.

Table 1 Descriptive analysis of the teacher's problems and needs of academic administrative teaching dance and music for primary school students.

Questions	Interpretation		Level of problems and needs
	$\bar{x}$	<i>S. D.</i>	
Problems			
Curriculum			
1. There is no teacher-student interaction in the classroom, that makes you not enjoy.	4.80	0.42	Highest
2. You don't usually have students perform dances in your elementary music classroom.	4.00	0.47	High
Teaching process			
1. You think that the incorporation of dance elements in the music classroom leads to a bias in the teacher's instructional focus.	4.20	0.63	High
2. You think it is difficult to incorporate dance elements in elementary music classroom instruction.	3.90	0.57	High
Needs			
Curriculum development			
1. You think that the integration of dance elements in music classroom teaching is very useful.	4.60	0.70	Highest

Questions	Interpretation		Level of problems and needs
	$\bar{x}$	<i>S. D.</i>	
2. You think that incorporating dance elements in the music classroom advances students' intellectual, emotional, and aesthetic development. Teaching and learning process	4.50	0.71	Highest
1. You think your choreography skills need to be improved by incorporating dance elements in elementary music classrooms.	4.80	0.42	Highest
2. You think teachers should be trained in dance so that they can better integrate dance elements into the music classroom.	4.80	0.42	Highest

According to Table 1, it is evident that questions related to the curriculum exhibit varying degrees of agreement among respondents. The statement "There is no teacher-student interaction in the classroom, which makes you not enjoy" received the highest level of agreement ($\bar{x}$ = 4.80, *S. D.*= 0.42), while "You don't usually have students perform dances in your elementary music classroom" showed a high level of agreement ($\bar{x}$ = 4.00, *S. D.*= 0.47).

"You think that the incorporation of dance elements in the music classroom leads to a bias in the teacher's instructional focus" It indicated that the 10 teachers had high agreed with these questions ($\bar{x}$ =4.20, *S. D.*=0.63). In reality, however, it is not the incorporation of dance elements that leads to a deviation in the pedagogical focus of music classes, but a variety of other reasons. "You think it is difficult to incorporate dance elements in elementary music classroom instruction" It showed the high degree ($\bar{x}$ =3.90, *S. D.*=0.57). "You think that the integration of dance elements in music classroom teaching is very useful" It showed the highest degree ($\bar{x}$ =4.60, *S. D.*=0.70). "You think that incorporating dance elements in the music classroom advances students' intellectual, emotional, and aesthetic development" It showed the highest degree ($\bar{x}$ =4.50, *S. D.*=0.71). And "You think your choreography skills need to be improved by incorporating dance elements in elementary music classrooms" It showed the highest degree ($\bar{x}$ =4.80, *S. D.*=0.42). "You think teachers should be trained in dance so that they can better integrate dance elements into the music classroom" It showed the highest degree. ($\bar{x}$ =4.80, *S. D.*=0.42). Most teachers felt that dance training should be conducted to better integrate dance lessons into the music classroom.

Table 2 Descriptive analysis of the student's problems and needs of academic administrative teaching dance and music for primary school students.

Questions	Interpretation		Level of problems and needs
	$\bar{x}$	<i>S. D.</i>	
Problems			
Curriculum			
1. You think the music classroom is out of touch with reality.	4.03	0.77	High
2. You are not satisfied with the structure of the music program.	3.67	0.98	High
Teaching process			
1. You believe that the music program has a single teaching method.	3.87	0.99	High
2. You are not interested in what is being taught in the music program.	3.75	0.94	High
Needs			
Curriculum development			
1. You think incorporating dance elements into your music classroom can increase your classroom engagement.	4.00	0.64	High
2. If you have the opportunity to participate in activities that incorporate dance into your music class, you will regularly participate in.	3.98	0.91	High
<u>Learning process</u>			
1. You like to dance.	3.99	0.90	High
2. You want to learn to dance in your music class.	3.89	0.92	High

According to Table 2, Shows the results of a descriptive analysis of students' problems and needs. "You think the music classroom is out of touch with reality" ($\bar{x}$ =4.03, *S. D.*=0.77). and "You are not satisfied with the structure of the music program" ($\bar{x}$ =3.67, *S. D.*=0.98). These questions indicated that students perceive the design of the music program as somewhat monotonous and in need of more creativity and variation, and that most of the students believe that there is a disconnect between the music classroom and the real world. Thus students were still dissatisfied with the structure of the music program as a whole. "You believe that the music program has a single teaching method" ($\bar{x}$ =3.87, *S. D.*=0.99). This showed that students believe that integrating dance into the music classroom may have made learning more difficult. "You are not interested in what is being taught in the music program" ($\bar{x}$ =3.75, *S. D.*=0.94). This indicated that students generally lacked interest in the content of the music program and may need more engaging and

interactive content design. "You think incorporating dance elements into your music classroom can increase your classroom engagement" ($\bar{x}$ =4.00, $S.D.$ =0.64). This indicated that students believed that incorporating dance elements would increase their participation in music class. "If you have the opportunity to participate in activities that incorporate dance into your music class, you will regularly participate in" ($\bar{x}$ =3.98, $S.D.$ =0.91). This showed that students have a relatively high willingness to participate in such activities, indicating that they would like to do so on a regular basis. "You like to dance" ($\bar{x}$ =3.99, $S.D.$ =0.90). This indicates that most of the students like dance. "You want to learn to dance in your music class" ($\bar{x}$ =3.89, $S.D.$ =0.92). This showed that most students want to learn dance in music class.

2. Develop academic administrative guidelines to Integrate dance and music for teaching module for primary school students

From the analysis of focus group results, the following guidelines can be derived from the quality management of education at YueLanShan experimental primary school:

- a) Nature and value of primary school music courses.
- b) Basic concepts of primary school music teaching.
- c) Primary school music teaching goals, plans and teaching method.
- d) Guidelines for teachers management on integration of dance and music in modules for primary school pupils.

Research Discussion

1. Problems and needs of academic administrative teaching dance and music for primary school students.

This study investigated the current state of issues and needs at YueLanShan Experimental Elementary School and identified problems in managing the quality of classroom education in the school's music program. The results of the data analysis revealed the need to update the classroom management style and educational and teaching methods. This study proposes appropriate solutions and recommendations for the problems and needs to provide guidance for the development of educational quality management in the music classroom at YueLanShan Experimental Primary School.

2. Academic administrative Guidelines to Integrate dance and music for teaching module for primary school students.

2.1 Nature and value of primary school music courses.

Music education is centered on aesthetics and mainly affects the emotional world of students. Help students to develop a healthy and noble aesthetic interest and positive and optimistic attitude towards life. Lay a good foundation for students' lifelong love of music, art and life (Hallam, & Himonides, 2021). In the music classroom, through lively music appreciation, performance and creative activities, students' desire for expression and creative

impulse can be activated, and students' personalities and creative talents can be displayed in active participation, so that students' imagination and creative thinking can be given full play. Music is in many cases a group activity that helps to develop a sense of community and a cooperative spirit of mutual respect. Successful music education takes place not only in the school classroom, but also in the wider social environment. Music is an important carrier of human cultural inheritance, a precious cultural heritage and a crystallization of human wisdom. Spreading the powerful cohesion generated by Chinese national music helps to cultivate students' patriotism.

2.2 Basic concepts of primary school music teaching.

The music classroom should give full play to the unique charm of the art of music. At different stages of teaching, students' interest in learning should be stimulated and cultivated with colorful teaching content and lively teaching forms in accordance with the laws of physical and mental development of students and their aesthetic and psychological characteristics. Teaching content should be combined with students' life experience, and the connection between the music classroom and social life should be strengthened. Music lessons at the compulsory education stage should be geared to all students, so that every student's musical potential can be developed and benefited from. All teaching activities in music class should be student-centered, with teacher-student interaction, putting the students' feeling for music and participation in musical activities in an important position. Creating lively, flexible and diverse forms of teaching provides students with the possibility and space for personality development. Through the practice of music and art, enhance students' self-confidence in music performance and cultivate a good sense of cooperation and team spirit. Encourage music creation. Integrate subject synthesis. Schools should regularly involve teachers in dance courses, workshops and seminars of different styles and genres for more interactive exchanges.

2.3 Primary school music teaching goals, plans and teaching method.

Enrich emotional experience and cultivate a positive and optimistic attitude towards life. Cultivate interest in music and establish a desire for lifelong learning. Improve music aesthetic ability and cultivate noble sentiments. Cultivate the spirit of patriotism and collectivism.

To learn and understand the basic elements of musical expression and common musical structures, musical genres and other basic knowledge, and effectively promote the formation and development of students' aesthetic ability in music. Basic Music Skills To develop students' ability to sing confidently, naturally and expressively; Music Composition and Historical Background To express their emotions in a free and improvisational manner, and to learn simple general knowledge and skills of music composition. To understand the connection between music and the art of dance, to perceive the main

expressive techniques and art form characteristics of the art discipline of dance, and to understand the connection between music and other disciplines other than fine arts. To understand the social functions of music and the relationship between music and social life according to one's own life experience and what one has learned.

To advocate complete and full listening to musical works, so that students can obtain pleasant feelings and experiences in the process of music aesthetics; to inspire students to fully develop their imaginations in a state of active experience; to protect and encourage students' independent opinions in their musical experiences. Effective penetration and use of dance artistic expression in music teaching, through the comprehensive art practice with music and dance as the main line, to help students understand more intuitively the connotation of music and its value in human artistic activities.

2.4 Guidelines for teachers management on integration of dance and music in modules for primary school pupils.

Schools should organize special training courses to introduce to teachers the methods and techniques of teaching dance and music together. Provide relevant teaching resources, etc. Encourage teachers to experiment with different dance styles and music genres to stimulate students' interest and creativity. At the same time, teachers are given sufficient freedom and space to innovate according to their own teaching concepts and methods. To provide teachers with opportunities to demonstrate the results of integrating dance into music teaching, so that more teachers can understand the advantages of this teaching method and draw inspiration and reference from it.

Research Body of Knowledge

The Research Body of Knowledge is about academic administrative for integrated dance and music teaching module for primary school students. Including nature and value of primary school music courses, basic concepts of primary school music teaching, primary school music teaching goals, plans and teaching method, guidelines for teachers management on integration of dance and music in modules for primary school pupils. These are essential factors to construct the guidelines, which is shown in the Figure 1 as follow.

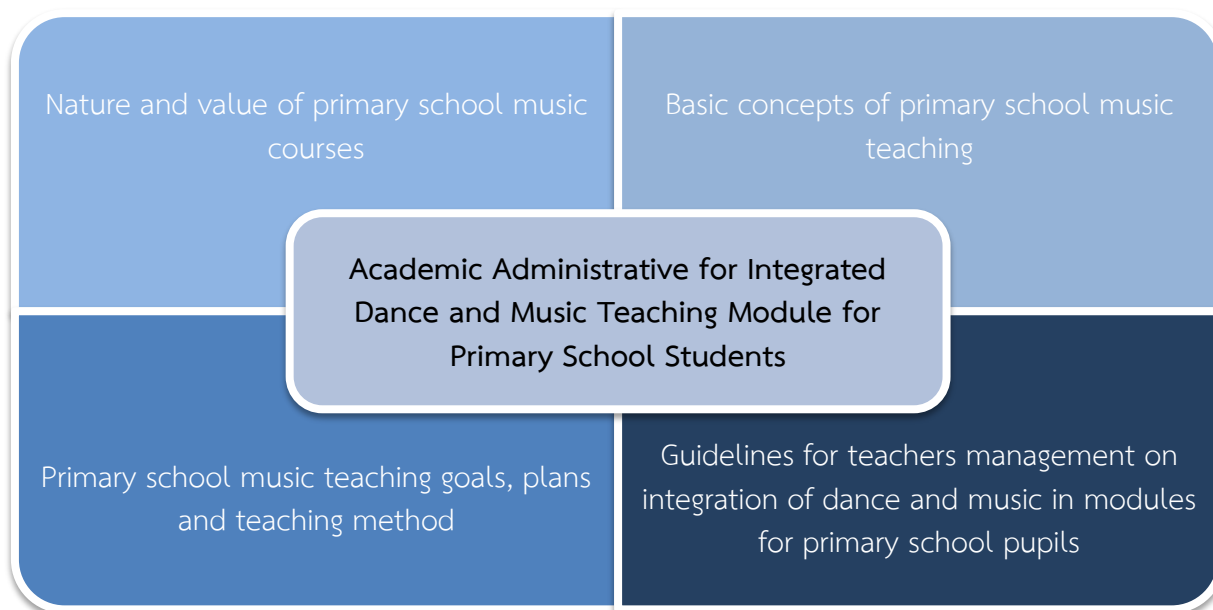

Figure 1 Research Body of Knowledge

Research Suggestion

1. Suggestions for practice.

The integration of the language of dance into the elementary school music curriculum as a special resource is conducive to the cultivation of students' aesthetic, creative and independent learning abilities (De Vries, 2010). Strengthening the importance of art education in schools, paying more attention to the cultivation of children's balanced abilities, and taking the road of healthy growth, so that children can have a sound personality and a positive mindset in a harmonious society (Lobo, & Winsler, 2006). In elementary school music teaching, teachers should integrate music and dance organically, and show the music content through intuitive and concrete action language in music teaching, which can enhance students' understanding of music knowledge and is also helpful for cultivating students' aesthetic emotions. Schools should carry out regular teacher training, improve hardware measures, and create a campus artistic atmosphere. The use of dance language in elementary school music teaching not only adapts to the requirements of the Compulsory Education Music Curriculum Standards, but also improves the interest of primary school students in music teaching.

2. Suggestions for research.

First of all, we should consciously abandon the concept of "teaching to the test" and should pay more attention to the balanced development of children's abilities and their healthy growth, so that they can have a sound personality and a positive mindset in a harmonious society. Elementary school music classrooms will pay more attention to personalized teaching. Teachers will formulate personalized teaching plans according to each

student's interests, strengths and development potential, and put more attention on the students. With the development of technology, music education will be integrated with modern technology, such as the use of multimedia, virtual reality and other technological means to provide students with a richer and more vivid music learning experience. It allowing students to experience different music cultures through virtual reality technology, or providing personalized music learning resources for each student through artificial intelligence technology (Kim, 2013). Elementary school music classrooms will pay more attention to practical teaching, encouraging students to participate in a variety of musical activities, so that they can improve their musical skills and aesthetic ability in practice.

In conclusion, the vision for the future elementary school music classroom is open, innovative and interactive. Researcher believe that as long as administrators keep trying and exploring, we will be able to make the music classroom more lively and interesting, and stimulate students' interest and potential in music.

References

- Bloomfield, A. & Childs, J. (2013). **Teaching integrated arts in the primary school: Dance, drama, music, and the visual arts**. New York: Routledge.
- De Vries, P. (2010). What we want: The music preferences of upper primary school students and the ways they engage with music. **Australian Journal of Music Education**. (1). 3-16.
- Fu, Hongmei. (2015). Integrating dance elements to make elementary school music classroom move. **China Teacher**. (4X). 52-54.
- Hallam, S. & Himonides, E. (2021). **The Power of Music: an exploration of the evidence [PROJECT]**. <https://doi.org/10.31219/osf.io/7tzjr>
- Kim, E. (2013). Music technology-mediated teaching and learning approach for music education: A case study from an elementary school in South Korea. **International Journal of Music Education**. 31(4). 413-427.
- Lobo, Y. B. & Winsler, A. (2006). The effects of a creative dance and movement program on the social competence of head start preschoolers. **Social development**. 15(3). 501-519.
- Root-Bernstein, R. (2015). Arts and crafts as adjuncts to STEM education to foster creativity in gifted and talented students. **Asia Pacific Education Review**. 16. 203-212.
- Snook, B. & Buck, R. (2014). Artists in schools: “Kick starting” or “kicking out” dance from New Zealand classrooms. **Journal of Dance Education**. 14(1). 18-26.
- Yamane, T. (1973). **Statistics: An Introductory Analysis**. London: John Weather Hill, Inc.

การจัดการงานสาธารณูปการของคณะสงฆ์ ตำบลนางแก้ว อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี
THE CONSTRUCTION MANAGEMENT OF SANGHA IN NANG KEOW
SUB-DISTRICT, PHOTHARAM DISTRICT, RATCHABURI PROVINCE

[1]พระดำรงค์ สุปญโญ (ธรรวรงค์) Phra Dumrong Supanyo (Turavong)

[2]พระมหากังวาล ธีรธมฺโม Phramaha Kangwal Dhiradhammo

[3]พระครูวิสุทธธานันทคุณ PhrakhruiWisutthanantakhun

[1] [2] [3]วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Ratchaburi Buddhist College,

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Corresponding Author E-mail: Dumrong157@hotmail.com

Article Received: May 12, 2024, Revised: August 24, 2024, Accepted: August 26, 2024.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับการจัดการงานสาธารณูปการของคณะสงฆ์ ตำบลนางแก้ว อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี 2) เพื่อเปรียบเทียบการจัดการงานสาธารณูปการของคณะสงฆ์ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลและ 3) เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และแนวทางการพัฒนาการจัดการงาน สาธารณูปการของคณะสงฆ์ โดยมีระเบียบวิธีวิจัยคือการวิจัยแบบผสมวิธี โดยในส่วนของการวิจัยเชิงปริมาณใช้ แบบสอบถามเป็นเครื่องมือเก็บข้อมูลภาคสนามจากประชาชนผู้มีอายุ 18 ปีขึ้นไป ที่มีภูมิลำเนาในตำบล นางแก้ว อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี จำนวน 371 คน วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้โดยหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบสมมติฐานโดยการทดสอบค่าที ค่าเอฟ วิเคราะห์ความแปรปรวนทาง เดียว และในส่วนของการวิจัยเชิงคุณภาพมีการวิเคราะห์เอกสาร และใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บ ข้อมูลภาคสนามจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 9 รูป/คน และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา สรุปผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับการจัดการงานสาธารณูปการของคณะสงฆ์ ตำบลนางแก้ว อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการก่อสร้างและ บำรุงปฏิสังขรณ์เสนาสนะอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านการดูแลรักษาและจัดการศาสนสมบัติของวัด และด้านการ พัฒนาวัดอยู่ในระดับมาก 2) ผลการเปรียบเทียบการจัดการงานสาธารณูปการของคณะสงฆ์ ตำบลนางแก้ว อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ การศึกษา อาชีพ มีการจัดการงานสาธารณูปการของคณะสงฆ์ แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ส่วนปัจจัยส่วนบุคคล คือ เพศ รายได้ มีการจัดการงานสาธารณูปการของคณะสงฆ์ไม่แตกต่างกันจึงปฏิเสธ สมมติฐานที่ตั้งไว้ 3) ปัญหา อุปสรรค ในการจัดการงานสาธารณูปการของคณะสงฆ์ ตำบลนางแก้ว อำเภอ โพธาราม จังหวัดราชบุรี พบว่า วัดขาดการวางแผนผังของวัด การสร้างถาวรวัตถุที่เหมาะสม ขาดบุคลากรที่มีความรู้ในการจัดทำบัญชีการเงินของวัด ขาดการวางแผนล่วงหน้าในการพัฒนาวัด ขาดการประชาสัมพันธ์ และขาดความร่วมมือกับหน่วยงาน องค์กร ชุมชน ในการพัฒนาวัดในด้านต่างๆ และข้อเสนอแนะ ได้แก่ วัดควรมี การวางแผนผังของวัด ในการสร้างถาวรวัตถุที่เหมาะสม วัดควรมีการขอความร่วมมือกับองค์กร หรือหน่วยงาน ที่สามารถช่วยเหลือให้ความรู้ความเข้าใจกับพระภิกษุ หรือบุคลากรที่ทำหน้าที่ในการจัดทำบัญชีการเงินของวัด

ควรมีการวางแผนล่วงหน้าในการพัฒนาวัด มีการประชาสัมพันธ์ และหาความร่วมมือกับหน่วยงาน องค์กรชุมชน ในการพัฒนาวัด และควรมีการพัฒนาพระภิกษุในวัดให้มีความรู้ในด้านต่างๆ

คำสำคัญ: การจัดการ, งานสาธารณูปการ, คณะสงฆ์

ABSTRACT

The purposes of this research were (1) to study the level of construction management of Sangha in Nang Keow Sub-District, Photharam District, Ratchaburi Province, (2) to compare the construction management of Sangha in Nang Keow Sub-District, Photharam District, Ratchaburi Province by classifying according to personal factors, and (3) to study problems, obstacles, and suggestions for the construction management of Sangha in Nang Keow Sub-District, Photharam District, Ratchaburi Province. The study was the mixed method research between quantitative and qualitative research. In term of quantitative research, it used the questionnaire as the tool to collect the data in the field study from 371 people aged 18 years and over who were domiciled in Nang Keow Sub-district, Photharam District, Ratchaburi Province. The data were analyzed through frequency, percentage, mean, standard deviation (S.D.), t-test, F-test, one-way analysis of variance. In term of qualitative research, using the documentary analysis and interview as the tools to collect the data in the field study from 9 key informants and analyzed the data through the content analysis technique. The research results found that: 1) Level of construction management of Sangha in Nang Keow Sub-District, Photharam District, Ratchaburi Province in overall, it was at a high level. When considering each aspect, it was found that construction and restoration of buildings was at the highest level, the aspect of maintaining and managing the temple's religious properties was at a high level and the aspect of temple development was at a high level. 2) Comparative results of the construction management of Sangha in Nang Keow Sub-District, Photharam District, Ratchaburi Province by classifying according to personal factors, it was found that personal factors namely age, education and occupation had effected the construction management of Sangha in Nang Keow Sub-District, Photharam District, Ratchaburi Province was significantly different level at 0.01, while personal factors namely gender and income had effected the construction management of Sangha in Nang Keow Sub-District, Photharam District, Ratchaburi Province was not different, therefore the research hypothesis was rejected. 3) Problems, obstacles, and suggestions for the construction management of Sangha in Nang Keow Sub-District, Photharam District, Ratchaburi Province, it was found that the temple lacked of temple planning, proper construction of permanent objects, lacked of personnel with knowledge in preparing financial accounts of the temple, lacked of advance planning for temple development, lacked of public relations, and lacked of cooperation with agencies, organizations, communities in developing temples in various aspects. As for the suggestions, included that the temple should have a proper temple plan for creating permanent objects,

the temple should request cooperation with organizations or agencies that could help provide knowledge and understanding to the monks or personnel responsible for preparing the temple's financial accounts, there should be advance planning for temple development by publicizing and seeking cooperation with agencies, organizations, communities for temple development, and there should be development of monks in the temple to have knowledge in various fields.

Keywords: The Construction, Management, Sangha

บทนำ

ในสมัยพุทธกาล เมื่อพระพุทธเจ้าตรัสรู้แล้วได้เสด็จไปยังเมืองราชคฤห์เพื่อโปรดพระเจ้าพิมพิสาร ตามที่ได้ทรงสัญญากันไว้ เมื่อคราวที่ทรงเสด็จออกผนวชใหม่ เมื่อพระเจ้าพิมพิสารพร้อมด้วยข้าราชการบริพารได้ ทรงเข้าไปเฝ้า หลังจากทรงสดับธรรมแล้วทรงเลื่อมใสและได้ทรงดำริว่า พระราชาอุททยานเวฬุวันของเรานี้แลไม่ ไกลไม่ไกลจากบ้านนัก สะดวกด้วยการคมนาคมควรเป็นที่ประชาชนผู้ประสงค์จะฟังเข้าไปเฝ้าได้ กลางวันไม่ พลุกลานกลางคืนเงียบสงัดจากเสียง ไม่กึกก้อง ควรเป็นที่ประกอบกิจของผู้ต้องการที่สงบ และควรเป็นที่ หลีกเร้นอยู่ตามสมณวิสัย พระเจ้าพิมพิสารจึงได้ถวายพระราชอุทยานแห่งนี้ เป็นวัดในพระพุทธศาสนาแห่ง แรกหลังจากได้สดับพระธรรมเทศนา (ดูรายละเอียดใน วิ. มหา. (ไทย) 4/63/55)

วัดทางพระพุทธศาสนาเป็นสถานที่มีความสำคัญต่อพระพุทธศาสนิกชนทั่วไป เป็นศูนย์กลางในการ ถ่ายทอด ศีลธรรม จริยธรรม วัฒนธรรมและประเพณีต่างๆ ไปสู่ชุมชน หรือจะเรียกได้ว่าวัดเป็นศูนย์กลางของ ชุมชน จากอดีตวัดเป็นศูนย์กลางของชุมชน และเป็นสถานที่ที่พุทธศาสนิกชนทั่วไปได้ใช้ เป็นสถานศึกษาอบรม ให้มีความรู้ด้านวิชาชีพ ตำราแพทย์แผนไทยและศิลปกรรมแขนงต่างๆ วัดจึงเป็นศูนย์กลางการบริหารและการ ปกครอง รวมทั้งสถานที่บำเพ็ญบุญบำเพ็ญกุศล ตั้งแต่เกิดจนถึงตาย และเป็นสถานที่สงเคราะห์ทางจิตใจให้แก่ ประชาชนที่กล่าวว่า วัดเป็นศูนย์กลางของชุมชนนั้น หมายถึงกิจกรรมต่างๆ ที่จัดขึ้นในวัดนั้นจะเอื้อประโยชน์ ให้แก่ชุมชนนั้นๆ และสมาชิกในชุมชนนั้น ช่วยกันดูแลพัฒนาวัดให้เป็นระเบียบและให้เจริญก้าวหน้าอย่าง ต่อเนื่อง การจัดระเบียบหรือวางผังวัดให้ดูสวยงาม (สุภาพ สุปัญจนนท์, 2546)

การพัฒนาประเทศมุ่งเน้นการพัฒนาความเจริญทางด้านเศรษฐกิจ ทำให้สังคมไทยเปลี่ยนเป็น สังคมเมือง ความสัมพันธ์และพึ่งพาอาศัยกันของคนในชุมชนในสังคมเปลี่ยนไปเป็นต่างคนต่างอยู่ เป็นสังคม บริโภคนิยม ความเสื่อมถอยทางศีลธรรม จริยธรรมมีมากขึ้น และขาดศรัทธาในพระพุทธศาสนา วิถีชีวิตของ คนไทยเริ่มห่างไกลจากวัดมากขึ้นทุกทีเป็นปัญหาสังคมมากขึ้นเรื่อยๆ ปัญหาที่เกิดขึ้นกับพระพุทธศาสนาที่ สังเกตได้จากปรากฏการณ์ทางสังคมไทยหลายประการ เช่น ผู้เข้าวัดส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ วัยรุ่นหนุ่มสาวไม่ นิยมเข้าวัด อันเนื่องมาจากสาเหตุที่ พระภิกษุบางส่วนกระทำผิดหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา และปฏิบัติ ตนไม่ก่อให้เกิดศรัทธาต่อประชาชน มีการสร้างโบสถ์วิหารเกินความจำเป็น วัดบางวัดอาศัยกลวิธีในวงการ ธุรกิจ ดึงดูดให้คนยินยอมบริจาคทรัพย์เพื่อตอบแทนทางวัตถุเป็นสำคัญ (ประเวศ วะสี, 2546)

ในปี พ.ศ. 2561 มหาเถรสมาคม ได้เห็นชอบแผนยุทธศาสตร์ การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา ทั้ง 6 ด้าน ประกอบด้วย ด้านการปกครอง ด้านศาสนศึกษา ด้านศึกษาสงเคราะห์ ด้านเผยแผ่ ด้าน สาธารณูปการ และด้านสาธารณสงเคราะห์ (พระธรรมปริยัติโสภณ (วรวิทย์ คงคปญโญ), 2553) ซึ่ง “โครงการ วัด ประชา รัฐ สร้างสุข” เป็นหนึ่งในการปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา ด้านสาธารณูปการ โดยมีเป้าหมาย

เพื่อให้วัดเป็นสถานที่สงบร่มเย็น เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ของชุมชน นับได้ว่าเป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยให้ประชาชนหันมาเข้าวัดกันมากขึ้น โดยได้ดำเนินการมาแล้ว 2 ระยะ ในชื่อโครงการวัดสร้างสุข และในปี พ.ศ. 2561 เป็นการดำเนินการระยะที่ 3 ในชื่อ “โครงการ วัด ประชา รัฐ สร้างสุข” ที่เป็นการขยายผลโครงการไปสู่ 1,500 วัดทั่วประเทศ และภายในปี พ.ศ. 2565 มีเป้าหมายขยายผลไปสู่การพัฒนาพื้นที่ทางกายภาพ จำนวน 24,000 วัดทั่วประเทศ ทั้งนี้ เพื่อพัฒนาวัดทางด้านกายภาพ ให้มีการจัดการสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการสร้างเสริมสุขภาพ นำไปสู่สังคมที่ดีต่อไป (คณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี, 2561)

การสาธารณูปการ โดยรวมหมายถึง การพัฒนาวัดในด้านวัตถุทุกอย่างไม่เฉพาะแต่ ศาสนสถาน เท่านั้น หากรวมถึงการทำวัดให้สะอาด ร่มรื่น สะดวกสบาย การทำถนน ทางเดินในวัด และการตกแต่งวัด ให้ดูสวยงามให้สบายตาแก่ผู้พบเห็น นอกจากนี้ การสาธารณูปการเป็นงานประจำของเจ้าอาวาสอย่างหนึ่งซึ่งถือว่าเป็นหน้าที่ที่จะต้องทำ ทั้งนี้เพื่อสร้างสิ่งที่เป็นรากฐานสิ่งที่มีอยู่แล้วไว้และซ่อมแซมสิ่งที่ชำรุดทรุดโทรมให้คงสภาพไว้เพื่อประโยชน์แก่ชุมชนและพระสงฆ์ภายในวัด ในการนี้ ให้รวมถึงการดูแลรักษาศาสนสมบัติของพระพุทธรูปที่เป็นสมบัติส่วนรวมของพระสงฆ์ มิใช่สมบัติส่วนตัวของผู้หนึ่งโดยเฉพาะ มีพระพุทธรูปอนุญาตให้สงฆ์ช่วยกันดูแลรักษา เช่น ให้ตั้งพระภิกษุทำหน้าที่ดูแลรักษาวัสดุสิ่งของของสงฆ์ ซึ่งเรียกว่า ภณฑาคารี โดยเฉพาะ และเป็นกิจหนึ่งใน 6 ของกิจการของคณะสงฆ์ ซึ่งหมายถึง การก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ รวมถึงการสร้าง การตั้ง การรวม การย้าย การยุบเลิก การขอรับพระราชทานวิสุงคามสีมา การยกวัดร้างเป็นวัดมีพระภิกษุอยู่จำพรรษาและการยกวัดราษฎร์ขึ้นเป็นพระอารามหลวง ซึ่งในส่วนนี้จะมีเจ้าคณะปกครองในทุกระดับภายในแต่ละ จังหวัดที่มีหน้าที่ในการดูส่วนนี้ ตั้งแต่เจ้าอาวาสเจ้าคณะตำบล รองเจ้าคณะอำเภอฝ่ายสาธารณูปการโดยการอำนวยการของเจ้าคณะอำเภอและรองเจ้าคณะจังหวัด โดยการอำนวยการของเจ้าคณะจังหวัดต้องมีความสัมพันธ์กัน 2 ประการ คือ 1) ควบคุมการสาธารณูปการ 2) ส่งเสริมการสาธารณูปการ นอกจากนั้นพระสังฆาธิการที่ได้รับการมอบหมายให้รับผิดชอบยังมีภาระงานอื่นอีกที่เกี่ยวข้องกับงานสาธารณูปการอื่น อาทิ การจัดการสิ่งแวดล้อมภายในวัด การจัดวางผังวัด การจัดวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวและการเรียนรู้ การจัดพิพิธภัณฑ์ในวัด สิ่งเหล่านี้สามารถนำมารวมกับงานสาธารณูปการได้เช่นเดียวกัน ซึ่งในอดีตและปัจจุบันวัดและพระสงฆ์มีอิทธิพลต่อความเจริญ (พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต), 2543)

เจ้าอาวาสจึงต้องมีการกิจที่ต้องรับผิดชอบต่อการบริหารจัดการวัดในทุก ๆ ด้าน โดยให้พระภิกษุสามเณรในวัดทุกรูปได้ศึกษาและปฏิบัติอย่างเต็มความสามารถ ให้เกิดประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับกรมการศาสนา กล่าวว่า การบริหารวัด คือ การปกครองบังคับบัญชากำกับดูแล แนะนำ สั่งสอนภิกษุสงฆ์ สามเณร และฆราวาสผู้อยู่ในวัดให้มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย ให้อยู่ในศีลธรรมอันดี และดำเนินกิจกรรมโครงการต่างๆ ของวัดให้สำเร็จด้วยดีมีประสิทธิภาพสูงสุด เจ้าอาวาสจึงต้องมีการกิจที่ต้องรับผิดชอบต่อการบริหารจัดการโดยให้พระภิกษุสามเณรในวัดทุกรูป ได้ศึกษาและปฏิบัติอย่างเต็มความสามารถ และเกิดประสิทธิภาพสูงสุด แต่ปัญหาที่ทำให้การบริหารจัดการวัดขาดประสิทธิภาพ ก็คือ เจ้าอาวาสจำนวนมากยังขาดทักษะในการบริหารจัดการวัด ไม่มีศักยภาพในการพัฒนาวัด โดยเฉพาะการบริหารจัดการในงานด้านสาธารณูปการ ขาดความรู้ความเข้าใจและขาดงบประมาณที่แน่นอน จึงส่งผลให้ขาดประสิทธิภาพการบริหารจัดการงานสาธารณูปการของวัด (พระอภินิษฐ์ สิริปัญญา (อาจวิชัย), 2556)

สภาพปัจจุบันอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี มีทั้งหมด 19 ตำบล มีวัดที่ขึ้นทะเบียนทั้งหมดจำนวน 84 วัด ซึ่งมีจำนวนพระภิกษุ จำนวน 706 รูป และในตำบลนางแก้วนั้น มีวัดทั้งหมด จำนวน 6 วัด (สำนักงานเจ้าคณะอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี, 2565) ซึ่งมีวัดเป็นจำนวนมากที่จะต้องมีการพัฒนาศาสน

สถานภายในวัดอย่างต่อเนื่องโดยมีเจ้าอาวาสของแต่ละวัดนั้นมีหน้าที่ดูแลสิ่งปลูกสร้างต่างๆ ภายในวัด รวมทั้งการบูรณปฏิสังขรณ์ ศาสนสถานต่างๆ ให้สามารถใช้งานได้อย่างยาวนานต่อไป

จากประเด็นปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับการจัดการงานสาธารณูปการของคณะสงฆ์ ตำบลนางแก้ว อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี เพื่อสังเคราะห์ข้อมูลอันเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการสาธารณูปการของคณะสงฆ์ ตำบลนางแก้ว อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการจัดการงานสาธารณูปการของคณะสงฆ์ อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี
2. เพื่อเปรียบเทียบการจัดการงานสาธารณูปการของคณะสงฆ์ อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
3. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และแนวทางการพัฒนาการจัดการงานสาธารณูปการของคณะสงฆ์ ตำบลนางแก้ว อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยผสมวิธีระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนที่มีอายุ 18 ปี ขึ้นไป ที่มีภูมิลำเนาในตำบลนางแก้ว อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี จำนวน 5,092 คน (องค์การบริหารส่วนตำบลนางแก้ว, 2566-2570) โดยหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากการใช้สูตรคำนวณของ Taro Yamane ในกรณีที่ทราบจำนวนประชากร ที่ระดับความคลาดเคลื่อน 0.05

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ได้แก่ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) จำนวน 3 กลุ่ม รวมทั้งสิ้น 9 รูป/คน ประกอบด้วย กลุ่มที่ 1 เจ้าคณะอำเภอโพธารามหรือรองเจ้าคณะอำเภอโพธาราม กลุ่มที่ 2 พระสังฆาธิการในพื้นที่ กลุ่มที่ 3 ผู้นำชุมชนหรือครูโรงเรียนในตำบลนางแก้ว

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

- 3.1 แบบสอบถาม (Questionnaire) โดยมีขั้นตอนการสร้างแบบสอบถาม ดังนี้ 1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างเครื่องมือการวิจัย 2) สร้างเครื่องมือ 3) นำเสนอร่างเครื่องมือการวิจัยต่อผู้เชี่ยวชาญ 5 คน เพื่อตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือในด้านเนื้อหาสาระ รูปแบบและโครงสร้างของคำถาม ตลอดจนภาษาที่ใช้ และตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ มีผลค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.60 ถึง 1.00 4) หาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) โดยนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปทดลองใช้ (Try-Out) กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 30 คน แล้วนำมาหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.803 5) นำแบบสอบถามไปใช้จริงในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 3 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของประชาชนที่ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ และรายได้ ซึ่งเป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบ (Check List) ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการปฏิบัติการจัดการงานสาธารณูปการของคณะสงฆ์ ตำบลนางแก้ว อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับ รวม 3 ด้าน และตอนที่ 3 ปัญหา

อุปสรรค และข้อเสนอแนะสำหรับยกระดับการปฏิบัติการปฏิบัติการจัดการงานสาธารณูปการของคณะสงฆ์ ตำบลนางแก้ว อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ซึ่งเป็นคำถามแบบปลายเปิด (Open Ended Question)

3.2 แบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) โดยมีขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ ดังนี้ 1) ศึกษาวิธีการสร้างแบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูลจากเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบความคิดในการสร้างแบบสัมภาษณ์ 2) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและเอกสารการวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยพิจารณารายละเอียดต่างๆ ให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยตามที่กำหนดไว้ 3) ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์ 4) สร้างแบบสัมภาษณ์ให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล 5) นำแบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์ไปใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อนำมาวิเคราะห์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม ได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ โดยใช้สถิติ ดังนี้ 1) สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) สำหรับอธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างและพรรณนาปัจจัยส่วนบุคคล สถิติที่ใช้ คือ ค่าความถี่ (Frequency), ค่าร้อยละ (Percentage), ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) 2) สถิติอนุมาน (Inferential Statistics) ใช้สำหรับทดสอบสมมติฐาน สถิติที่ใช้ คือ การทดสอบค่าที (t-test) ค่าเอฟ (F-test) ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) เมื่อพบว่ามีความแตกต่างก็จะทำการเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีผลต่างเป็นสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference: LSD.)

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามปลายเปิด (Open ended Question) วิเคราะห์โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท นำเสนอเป็นความเรียงประกอบตาราง โดยการแจกแจงความถี่ของผู้ตอบแบบสอบถามแบบปลายเปิด

สรุปผลการวิจัย

1. ระดับการจัดการงานสาธารณูปการของคณะสงฆ์ ตำบลนางแก้ว อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวมทั้ง 3 ด้านอยู่ในระดับมาก ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ระดับการจัดการงานสาธารณูปการของคณะสงฆ์ ตำบลนางแก้ว อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี

ที่	การจัดการงานสาธารณูปการของคณะสงฆ์ ตำบลนางแก้ว อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี	ระดับการปฏิบัติ		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1	การก่อสร้างและบูรณปฏิสังขรณ์เสนาสนะ	4.54	0.376	มากที่สุด
2	การดูแลรักษาและจัดการศาสนสมบัติของวัด	4.48	0.379	มาก
3	การพัฒนาวัด	4.46	0.383	มาก
ภาพรวม		4.49	0.288	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับการจัดการงานสาธารณูปการของคณะสงฆ์ ตำบลนางแก้ว อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยอันดับสูงสุด ได้แก่ ด้านการก่อสร้างและบูรณปฏิสังขรณ์เสนาสนะ รองลงมา คือ ด้านการดูแลรักษาและจัดการศาสนสมบัติของวัด อยู่ในระดับมาก และด้านที่มีค่าเฉลี่ยอันดับสุดท้าย ได้แก่ ด้านการพัฒนาวัด อยู่ในระดับมาก โดยมีรายละเอียดของแต่ละด้านดังนี้ 1) ด้านการก่อสร้างและบูรณปฏิสังขรณ์เสนาสนะ อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ คณะสงฆ์จัดสวัสดิการให้ภิกษุสามเณรได้รับความผาสุกในการบำเพ็ญสมณธรรม อยู่ในระดับมากที่สุด และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ คณะสงฆ์มีการก่อสร้างสาธารณูปการ เช่น น้ำ ไฟ อยู่ในระดับมาก 2) ด้านการดูแลรักษาและจัดการศาสนสมบัติของวัด อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ คณะสงฆ์ให้ความรู้ความเข้าใจ เพื่อสร้างความตระหนักให้แก่ผู้มาเยือน ให้เห็นความสำคัญในฐานะวัดเป็นแหล่งศิลปกรรม และคณะสงฆ์มีการซ่อมแซมดูแลรักษาสาธารณสมบัติของวัด อยู่ในระดับมาก และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ คณะสงฆ์ได้จัดการดูแลอาคารเสนาสนะมีความมั่นคงปลอดภัยต่อการพำนักอาศัย ใช้ประโยชน์ หรือดำเนินกิจกรรมต่างๆ อยู่ในระดับมาก 3) ด้านการพัฒนาวัด อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ คณะสงฆ์ดำเนินการอบรมพระภิกษุสามเณรให้เป็นผู้มีแนวคิดพัฒนาตนเอง, คณะสงฆ์มีการสร้างความปรองดองระหว่างวัดกับชาวบ้าน และคณะสงฆ์สนับสนุนการเพิ่มศักยภาพของพระสงฆ์ให้เป็นผู้นำทางด้านธรรมอย่างเป็นระบบ อยู่ในระดับมากที่สุด และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ลานวัดสะอาด ปราศจากขยะมูลฝอยสิ่งปฏิกูล อยู่ในระดับมาก

2. ผลการเปรียบเทียบการจัดการงานสาธารณูปการของคณะสงฆ์ ตำบลนางแก้ว อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ตามสมมติฐานการวิจัย พบว่า

สมมติฐานที่ 1 ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีการจัดการงานสาธารณูปการของคณะสงฆ์ ตำบลนางแก้ว อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี แตกต่างกัน

จากผลการวิจัย พบว่า ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีการจัดการงานสาธารณูปการของคณะสงฆ์ ตำบลนางแก้ว อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานที่ 2 ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีการจัดการงานสาธารณูปการของคณะสงฆ์ ตำบลนางแก้ว อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี แตกต่างกัน

จากผลการวิจัย พบว่า ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีการจัดการงานสาธารณูปการของคณะสงฆ์ ตำบลนางแก้ว อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานที่ 3 ประชาชนที่มีการศึกษาต่างกัน มีการจัดการงานสาธารณูปการของคณะสงฆ์ ตำบลนางแก้ว อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี แตกต่างกัน

จากผลการวิจัย พบว่า ประชาชนที่มีการศึกษาต่างกัน มีการจัดการงานสาธารณูปการของคณะสงฆ์ ตำบลนางแก้ว อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานที่ 4 ประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน มีการจัดการงานสาธารณูปการของคณะสงฆ์ ตำบลนางแก้ว อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี แตกต่างกัน

จากผลการวิจัย พบว่า ประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน มีการจัดการงานสาธารณูปการของคณะสงฆ์ ตำบลนางแก้ว อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานที่ 5 ประชาชนที่มีรายได้ต่างกัน มีการจัดการงานสาธารณูปการของคณะสงฆ์ ตำบลนางแก้ว อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี แตกต่างกัน

จากผลการวิจัย พบว่า ประชาชนที่มีรายได้ต่างกัน มีการจัดการงานสาธารณูปการของคณะสงฆ์ ตำบลนางแก้ว อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัยของคณะสงฆ์ ตำบลนางแก้ว อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

3. ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะสำหรับการจัดการงานสาธารณูปการของคณะสงฆ์ ตำบลนางแก้ว อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี

3.1 ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการจัดการงานสาธารณูปการของคณะสงฆ์ ตำบลนางแก้ว อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี มี 3 ด้าน พบว่า

ด้านการก่อสร้างและบูรณปฏิสังขรณ์เสนาสนะ ประกอบด้วย ปัญหาที่พบบ่อยคือ ขาดการวางแผนผังของวัด การสร้างถาวรวัตถุที่เหมาะสม เจ้าอาวาสและคณะกรรมการวัดยังขาดการประสานงานกันอยู่หลายวัด ทำให้เกิดปัญหา คือเจ้าอาวาสไม่มีการร่วมปรึกษากับคณะกรรมการวัด ชุมชน การก่อสร้างและการบูรณะ ต้องรอเงิน ทางวัดถึงจะมีการดำเนินการจัดการ ถึงแม้จำเป็นต้องทำแต่ก็ต้องรอ บางครั้งทำไปบ้างแล้วแต่ก็ไม่ถึงมาทำต่อ งานก็ต้องเลื่อนออกไป รวมถึงขาดคนมาดูแลเกี่ยวกับการก่อสร้าง ทำให้มีเรื่องงบประมาณบานปลาย วัดไม่ให้ความสำคัญกับโบราณสถานและวัตถุภายในวัดเท่าที่ควร ขาดการให้หน่วยงานชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการก่อสร้างดูแลบูรณะวัด ขาดความเป็นองค์กรรวมในการบริหารจัดการวัด ทำให้วัดไม่มีทั้งกำลังคน และเงิน

ด้านการดูแลรักษาและจัดการศาสนสมบัติของวัด ประกอบด้วย บางวัดยังขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ ในการจัดทำบัญชีการเงินของวัด การจัดทำทะเบียนทรัพย์สินของวัดให้เป็นระเบียบและถูกต้อง การจัดการของเจ้าอาวาสยังไม่เป็นระบบ เช่นการแบ่งหน้าที่พื้นที่ให้แก่พระในวัดดูแลรับผิดชอบไม่ชัดเจน รวมถึงการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชนยังมีน้อย ต่างคนต่างอยู่ มีกิจกรรมทางศาสนาคนถึงจะเข้าวัดทำบุญ ทำให้ชาวบ้านไม่ผูกพันกับวัด ไม่มีความรู้สึกที่ต้องเข้ามาช่วยกันดูแลเป็นหูเป็นตา วัดยังใช้ประโยชน์ในส่วนของพื้นที่อาคารได้ไม่สูงสุด ทำให้เกิดพื้นที่รกร้าง อาคารชำรุดมีใครเข้าไปตรวจสอบ ไม่พร้อมใช้งาน ขาดการให้ข้อมูลในเรื่องของประวัติของศาสนสถานที่สำคัญภายในวัด

ด้านการพัฒนาวัด ประกอบด้วย บางวัดในเขต ต.นางแก้ว มีสิ่งปลูกสร้าง อาคาร ที่สร้างแล้ว ยังไม่ได้มีการใช้ประโยชน์เท่าที่ควร เช่นอาคาร ศาลา ห้องสมุดของวัด ที่มีแต่ขาดการดูแล และไม่มีการใช้งาน ขาดการประชาสัมพันธ์ และร่วมมือกับหน่วยงานและชุมชน ในการเอื้ออำนวยในเรื่องของสถานที่ภายในวัด ขาดการวางแผนล่วงหน้า ในการพัฒนาวัดวางแผนงบประมาณในการที่ต้องหามาพัฒนา ขาดการประชาสัมพันธ์ และหาความร่วมมือกับหน่วยงาน องค์กร ชุมชน ในการพัฒนาวัดในด้านต่างๆ มีปัญหาเรื่องคนและงบประมาณ ทุกวันนี้ก็พัฒนากันแบบใช้สิ่งที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์และทำตามขีดความสามารถของวัดเท่านั้น พระขาดการเอาใจใส่การเข้ามามีส่วนร่วมในการทำหน้าที่ต่างๆ ในวัด เพราะหน้าที่ไม่ชัดเจน

3.2 ข้อเสนอแนะในการจัดการงานสาธารณูปการของคณะสงฆ์ ตำบลนางแก้ว อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี สรุปได้ว่า

ด้านการก่อสร้างและบูรณปฏิสังขรณ์เสนาสนะ วัดควรมีการวางแผนผังของวัด ในการสร้างถาวรวัตถุที่เหมาะสม เจ้าอาวาสควรมีการร่วมมือกับคณะกรรมการวัด ชุมชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมถึงหน่วยงานในพื้นที่ ในการปรึกษา และเข้ามามีส่วนร่วม เพื่อให้เกิดการสร้างและบูรณปฏิสังขรณ์ ได้อย่างรอบด้าน ควรมีการประชาสัมพันธ์ ในสื่อต่าง ๆ เพื่อให้คนได้รู้จักวัดมากขึ้นจะได้รู้ข้อมูลต่างๆ ของวัดว่ามีโครงการ

สร้างอะไรบ้าง บุรณะอะไรบ้าง บอกบุญกันไปทั่วๆ และมีการวางแผนในการก่อสร้างรวมถึงประเมินงบประมาณที่จะใช้เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาขาดงบแล้วเกิดความล่าช้า รวมถึงควรจะมีการตั้งคณะกรรมการที่มีความรู้ในด้านนี้มาควบคุมดูแลการก่อสร้าง วัดที่มีโบราณสถาน ของเก่า ควรให้ความสำคัญ ประชาสัมพันธ์ขอความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องชุมชน เพื่อร่วมมือกันบูรณปฏิสังขรณ์ให้มั่นคงสวยงาม มีป้ายประวัติข้อมูลเพื่อให้ผู้คนได้อ่านได้ศึกษา สามารถทำเป็นแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนได้

ด้านการดูแลรักษาและจัดการศาสนสมบัติของวัด วัดควรมีการขอความร่วมมือกับองค์กรหรือหน่วยงาน ที่สามารถช่วยเหลือให้ความรู้ความเข้าใจกับพระ หรือบุคลากรที่ทำหน้าที่ในการจัดทำบัญชีการเงินของวัด การจัดทำทะเบียนทรัพย์สินของวัดเพื่อให้เกิดความเป็นระเบียบและถูกต้อง และสามารถตรวจสอบได้ง่าย ควรมีการบริหารจัดการเรื่องงานภายในวัดอย่างเป็นระบบ เช่นการแบ่งหน้าที่พื้นที่ให้แก่พระในวัดดูแลรับผิดชอบควรมีความชัดเจน ควรสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน ประชาสัมพันธ์ ขอความร่วมมือให้อาการสถานที่ภายในวัด ในการอำนวยความสะดวกกับชุมชนและหน่วยงานในชุมชน เพื่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดี การดูแลรักษาและจัดการศาสนสมบัติของวัดมีหลากหลายวิธี การให้หน่วยงานต่างๆ ทั้งรัฐและเอกชน ชุมชน โรงเรียน เข้ามามีส่วนร่วมในหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นเข้ามาจัดกิจกรรมต่างๆ ภายในวัด ก็ถือได้ว่าเป็นการประชาสัมพันธ์ เป็นการระดมแรงช่วยรักษาทำความสะอาด ดูแลสภาพแวดล้อมภายในวัดได้ วัดควรขอความร่วมมือ ในการวางแผนการรักษา บุรณะวัดล่วงหน้า เพื่อการเตรียมระดมทุนและการจัดการร่วมกัน

ด้านการพัฒนาวัด วัดที่มีอาคารและสิ่งปลูกสร้างที่สร้างแล้วยังไม่ได้มีการใช้ประโยชน์เท่าที่ควร ควรมีการประชาสัมพันธ์ แก่หน่วยงานในท้องถิ่นและชุมชน โรงเรียน ในการให้ใช้สถานที่วัดในการจัดโครงการต่างๆ ตามสมควรเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชนและส่วนรวม ควรมีการวางแผนล่วงหน้า ในการพัฒนาวัดวางแผนงบประมาณในการที่ต้องหามาพัฒนา การประชาสัมพันธ์ และหาความร่วมมือกับหน่วยงานองค์กร ชุมชน ในการพัฒนาวัดในด้านต่าง และควรมีการพัฒนาพระในวัดให้มีความรู้ในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการทำบัญชี เอกสารงานต่างๆ ตลอดจนถึงเกี่ยวกับการเทศนา การปฏิบัติธรรม เพื่อให้ทุกอย่างพร้อมที่จะทำโครงการ กิจกรรมต่างๆ ในการพัฒนาวัด ควรมีการวางแผนในการพัฒนาอย่างมีขั้นตอน โดยการจัดทำข้อมูลเอกสาร ร่วมเชิญหน่วยงานต่าง ๆ ผู้นำชุมชน โรงเรียนเข้ามามีส่วนร่วมในการระดมความคิดเห็นให้เกิดเป็นโครงการที่ช่วยกันในทุกๆ หน่วยงาน

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยนำผลการวิจัยมาอภิปรายดังนี้

1. ระดับการจัดการงานสาธารณูปการของคณะสงฆ์ ตำบลนางแก้ว อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่า ประชาชนในตำบลนางแก้ว อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี มีความเข้าใจการจัดการงานสาธารณูปการของคณะสงฆ์ในการดำเนินการก่อสร้างและบูรณปฏิสังขรณ์เสนาสนะ และกิจการเกี่ยวกับวัด ทั้ง 3 ด้านใหญ่ๆ คือด้านการก่อสร้างและบูรณปฏิสังขรณ์เสนาสนะ ได้แก่ การก่อสร้าง การซ่อมแซมเสนาสนะ อาคาร และถาวรวัตถุปูชนียวัตถุภายในวัดให้มีสภาพสมบูรณ์ พร้อมเป็นที่พำนักที่อาศัยศึกษาปฏิบัติธรรมพระธรรมวินัย ประกอบศาสนกิจต่างๆ ด้านการดูแลรักษาและจัดการศาสนสมบัติของวัด ได้แก่ การดูแล รักษา จัดการศาสนสมบัติของวัดโดยปลูกฝังสำนึกรับผิดชอบในการร่วมกัน รักษาวัสดุอุปกรณ์ความสะอาดของวัดแก่พระภิกษุสามเณร ศิษย์วัด และประชาชนทั่วไป และส่งเสริมให้ทุกวัด แต่งตั้งภิกษุผู้มีความรู้และความรับผิดชอบเป็นเจ้าหน้าที่ดูแลการเบิกจ่ายวัสดุอุปกรณ์อย่างเป็นระบบ และด้านการพัฒนาวัด ได้แก่ การทำวัดให้สะอาดร่มรื่น ดูสวยงามให้เป็นศาสนสถานที่สัปปายะ และพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางของ

ชุมชนในการบำเพ็ญกุศลของพุทธบริษัท โดยภารกิจทั้ง 3 ด้าน ได้ดำเนินการผ่านกระบวนการจัดการอย่างเป็นระบบระเบียบซึ่งเป็นกระบวนการที่ทำให้กิจกรรมงานต่างๆ สำเร็จลงได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลด้วยคนและทรัพยากรขององค์กรคณะสงฆ์ โดยมีเจ้าอาวาสเป็นผู้บริหารจัดการ การทำงานร่วมกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต่างๆ ให้เกิดความสามัคคีมีการประสานงานเพื่อให้กิจกรรมต่างๆ สำเร็จตามเป้าหมาย ดังกล่าวข้างต้นนี้ สอดคล้องกับที่พระครูเวฬุวันพัฒนาร (ชัยวัฒน์ ชุตินธโร) (2556) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพในการบริหารจัดการงานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการ อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพในการบริหารจัดการงานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการ อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก พบว่า การก่อสร้างและบูรณปฏิสังขรณ์เสนาสนะ พระสังฆาธิการและพระสงฆ์มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ในด้านประสิทธิภาพในการบริหารจัดการงานสาธารณูปการนั้น พระสังฆาธิการควรมีความรู้ความเข้าใจเป็นอย่างดี ด้วยการศึกษาดูงาน สอบถามจากท่านผู้รู้เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับงานของตน ในด้านปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพ สอดคล้องกับที่พระปลัดสุขสันต์ ยสินธโร (2560) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก พบว่า การสาธารณูปการ ขาดปัจจัยในการทำบำรุงซ่อมแซมอาคารสถานที่ สอดคล้องกับที่พระครูจรรุวรรณโกวิท (เจตน์ จารุวิโส) (2561) ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนางานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการอำเภอเมืองราชบุรี ผลการวิจัยพบว่า สภาพทั่วไปของการพัฒนางานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการอำเภอเมืองราชบุรี พบว่า ด้านอาวาสสัปปายะ วัดในอำเภอเมืองราชบุรีได้มีการจัดการบริหารและพัฒนาสาธารณูปการภายในวัดได้ดี ด้านโคจรสัปปายะ วัดในอำเภอเมืองราชบุรีส่วนใหญ่การเดินทางสัญจรไปมาเป็นไปด้วยความสะดวกดี ด้านกลาสัปปายะ เป็นการพูดการกล่าวในสิ่งที่ดีมีประโยชน์โดยผู้ที่ได้ยินได้ฟังเกิดความสบายใจและหายข้องใจในสิ่งที่พูดได้กล่าวออกไป ด้านบุคคลสัปปายะซึ่งสภาพทั่วไปก็เป็นไปอย่างสันติสุขดีมีความสุข บ้าน วัด โรงเรียนก็สามารถอยู่ร่วมกันได้ ด้านอาหารสัปปายะ จำเป็นจะต้องเลือกให้ถูกสุขลักษณะทางโภชนาการ ด้านอตุสัปปายะ สภาพวัดทั่วไปในอำเภอเมืองราชบุรีได้มีการปรับปรุงอาคารเสนาสนะและพื้นที่ต่างๆ ภายในวัด ด้านอิริยาบถสัปปายะ มีการจัดอาคารสถานที่ไว้รองรับอำนวยความสะดวกแก่ผู้เข้ารับการอบรมปฏิบัติธรรม

2. ผลการเปรียบเทียบการจัดการงานสาธารณูปการของคณะสงฆ์ ตำบลนางแก้ว อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล มีผลอภิปรายดังนี้

2.1 ผลการเปรียบเทียบการจัดการงานสาธารณูปการของคณะสงฆ์ ตำบลนางแก้ว อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ด้านเพศ จากผลการวิจัย พบว่า ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นการจัดการงานสาธารณูปการของคณะสงฆ์ ตำบลนางแก้ว อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย เนื่องจากประชาชนในตำบลนางแก้ว อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ที่มีเพศชายและหญิงนั้นการจัดการงานสาธารณูปการของคณะสงฆ์ ไม่ต่างกัน เพราะการจัดการงานสาธารณูปการของคณะสงฆ์ นั้น ไม่ได้ระบุว่าบุคคลที่มีเพศใดจะได้รับการปฏิบัติต่างกัน ถ้าได้จัดการงานสาธารณูปการ อย่างสมบูรณ์ก็จะส่งผลให้เกิดความคิดเห็นที่ไม่แตกต่างกัน ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวนี้ สอดคล้องกับงานวิจัยของพระธรรมฐกุล ธมมสโร (ผลาเลิศ) (2563) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดราชบุรี แห่งที่ 6 วัดท่าเรือ อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ผลวิจัยพบว่า ตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ประชาชนที่มี เพศ ต่างกัน ให้ความคิดเห็นที่มีต่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดราชบุรี แห่งที่ 6 วัดท่าเรือ อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกันจึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

2.2 ผลการเปรียบเทียบการจัดการงานสาธารณูปการของคณะสงฆ์ ตำบลนางแก้ว อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ด้านอายุ จากผลการวิจัย พบว่า ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นการจัดการงานสาธารณูปการของคณะสงฆ์ ตำบลนางแก้ว อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ด้านอายุ พบว่า ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีการจัดการงานสาธารณูปการของคณะสงฆ์ ตำบลนางแก้ว อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย เนื่องจากจำนวนอายุของประชาชนในตำบลนางแก้ว อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี มีความไม่แตกต่างกันมากนัก เพราะมีความคล้ายคลึงกันในหลายบริบท เช่น พื้นที่ของชุมชน ประสพการณ์ การทำงาน การดำเนินชีวิตประจำวัน จึงทำให้ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้ ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวนี้ สอดคล้องผลการวิจัยของพระสมุห์เอก ชินวโส (เฉยประทุม) (2556) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการสร้างสาธารณูปการ: กรณีศึกษาวัดในเขตเทศบาลตำบลพระอินทราชา อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นแตกต่างกันตามสถานภาพ อายุ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

2.3 ผลการเปรียบเทียบการจัดการงานสาธารณูปการของคณะสงฆ์ ตำบลนางแก้ว อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ด้านการศึกษาจากผลการวิจัย พบว่า ประชาชนที่มีการศึกษาต่างกัน มีการจัดการงานสาธารณูปการของคณะสงฆ์ ตำบลนางแก้ว อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ด้านการศึกษา พบว่า ประชาชนที่มีการศึกษาต่างกัน มีการจัดการงานสาธารณูปการของคณะสงฆ์ ตำบลนางแก้ว อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวนี้ สอดคล้องผลการวิจัยของพระครูสันติภิธรรม (นพดล ถิรสนโต) (2561) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องรูปแบบการบริหารจัดการวัด : กรณีศึกษาวัดกำแพงเหนือ ตำบลบ้านสิงห์ อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ การศึกษา มีผลให้ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อรูปแบบการบริหารจัดการวัด : กรณีศึกษาวัดกำแพงเหนือ ตำบลบ้านสิงห์ อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

2.4 ผลการเปรียบเทียบการจัดการงานสาธารณูปการของคณะสงฆ์ ตำบลนางแก้ว อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ด้านอาชีพ จากผลการวิจัย พบว่า ประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน มีการจัดการงานสาธารณูปการของคณะสงฆ์ ตำบลนางแก้ว อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ด้านอาชีพ พบว่า ประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน มีการจัดการงานสาธารณูปการของคณะสงฆ์ ตำบลนางแก้ว อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวนี้ สอดคล้องผลการวิจัยของพระสุทธิพนธ์ เตชธมโม (วรรัตน์ พุทธางกูร) (2560) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชนตามวิสัยทัศน์เชิงนโยบายไทยแลนด์ 4.0 ในอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อาชีพ ผลต่อความคิดเห็นที่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในส่วนของสถานภาพส่วนบุคคลไม่มีผลต่อความคิดเห็นของประชาชน จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

2.5 ผลการเปรียบเทียบการจัดการงานสาธารณูปการของคณะสงฆ์ ตำบลนางแก้ว อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ด้านรายได้ จากผลการวิจัย พบว่า ประชาชนที่มีรายได้ต่างกัน มีความคิดเห็นการจัดการงานสาธารณูปการของคณะสงฆ์ ตำบลนางแก้ว อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย เนื่องจากประชาชนในตำบลนางแก้ว อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ให้ความสำคัญกับการให้ความช่วยเหลือในงานสาธารณูปการของวัด ประชาชนทุกเพศ ทุกวัย

ทุกระดับภูมิปัญญา ทุกสาขาอาชีพ โดยไม่หวังสิ่งตอบแทนใด ดังนั้น ปัจจัยด้านรายได้จึงส่งผลให้เกิดความคิดเห็นที่ไม่แตกต่างกัน ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวนี้ สอดคล้องผลการวิจัยของพระมหาสุวณฺ์ คุณวุฒิโณ (สุแบบ) (2564) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการจัดกรงานสาธารณสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการในตำบลบ้านฆ้อง อำเภอโพนาราม จังหวัดราชบุรี ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ รายได้มีผลให้มความคิดเห็นที่มีต่อการจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการในตำบลบ้านฆ้อง อำเภอโพนาราม จังหวัดราชบุรี ไม่แตกต่างกันจึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

3. ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ ในการจัดการงานสาธารณูปการของคณะสงฆ์ ตำบลนางแก้ว อำเภอโพนาราม จังหวัดราชบุรี ได้แก่ ด้านการก่อสร้างและบูรณปฏิสังขรณ์เสนาสนะ คณะสงฆ์มีการปลูกสร้างเสนาสนะภายในวัดให้รักษาไว้ซึ่งศิลปกรรมของไทย แต่ขาดบุคลากรที่ดูแลรักษาปล่อยให้ทรุดโทรมและข้อเสนอแนะ คณะสงฆ์ควรแบ่งหน้าที่บุคลากรที่อยู่ในวัดให้ชัดเจนในการดูแลรักษาศาสนวัตถุและศาสนสถานที่มีอยู่เดิมให้มั่นคงถาวรโดยเน้นการรักษาศิลปกรรมดั้งเดิมไว้ ด้านการดูแลรักษาและจัดการศาสนสมบัติของวัด คณะสงฆ์ขาดการจัดการดูแลความสะอาดของอาคารเสนาสนะและภายในบริเวณวัด และข้อเสนอแนะ คณะสงฆ์ควรแบ่งหน้าที่บุคลากรที่อยู่ภายในวัดให้ชัดเจนในการจัดการดูแลความสะอาดของอาคารเสนาสนะและภายในบริเวณวัด ด้านการพัฒนาวัด คณะสงฆ์ขาดการประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ ของรัฐและเอกชน ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาสาธารณูปการในวัด และข้อเสนอแนะ คณะสงฆ์ควรมีการประชุมสัมพันธ์ ติดต่อบริษัทเอกชนกับหน่วยงานต่างๆ ของรัฐและเอกชน ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาสาธารณูปการในวัด สอดคล้องกับที่พระครูสังฆรักษ์อนันต์ สุทธิมนิ (2564) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องรูปแบบการบริหารจัดการงานสาธารณูปการตามโครงการวัด ประชาธิปไตย สร้างสุขของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี ผลการวิจัยพบว่า โครงการนี้เป็นนโยบายสำคัญของคณะสงฆ์มีการแต่งตั้งคณะกรรมการขับเคลื่อนงาน ประกอบด้วย 1) จัดตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน 2) ประกาศนโยบาย 3) อบรมให้ความรู้ 4) สำรวจ แบ่งพื้นที่รับผิดชอบ 5) จัดทำแผนปรับปรุง 6) พิธีเปิดการทำสะอาดครั้งใหญ่ 7) ตรวจประเมินพื้นที่ รูปแบบ คือ (1) รูปแบบการวางแผน การวางแผนพัฒนาสาธารณูปการของวัดตามแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา ด้านสาธารณูปการของมหาเถรสมาคมซึ่งสอดคล้องกับการดำเนินงานโครงการชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จังหวัดปทุมธานี พร้อมทั้งจะพัฒนาคนให้เป็นคนเก่งและเป็นคนดีของประเทศในอนาคต (2) รูปแบบการลงมือปฏิบัติ คือ การทำความสะอาดครั้งใหญ่ โดยการทำ Big Cleaning Day และการบริหารจัดการการพัฒนาภูมิทัศน์ 9 พื้นที่ (3) รูปแบบการตรวจสอบ โดยจัดให้มีการประเมินผลตามแผนที่กำหนดวิเคราะห์ปัญหาและสาเหตุที่เกี่ยวข้อง และ (4) รูปแบบการปรับปรุงแก้ไข โดยประเมินผลตามแผนที่กำหนดเป็นต้น

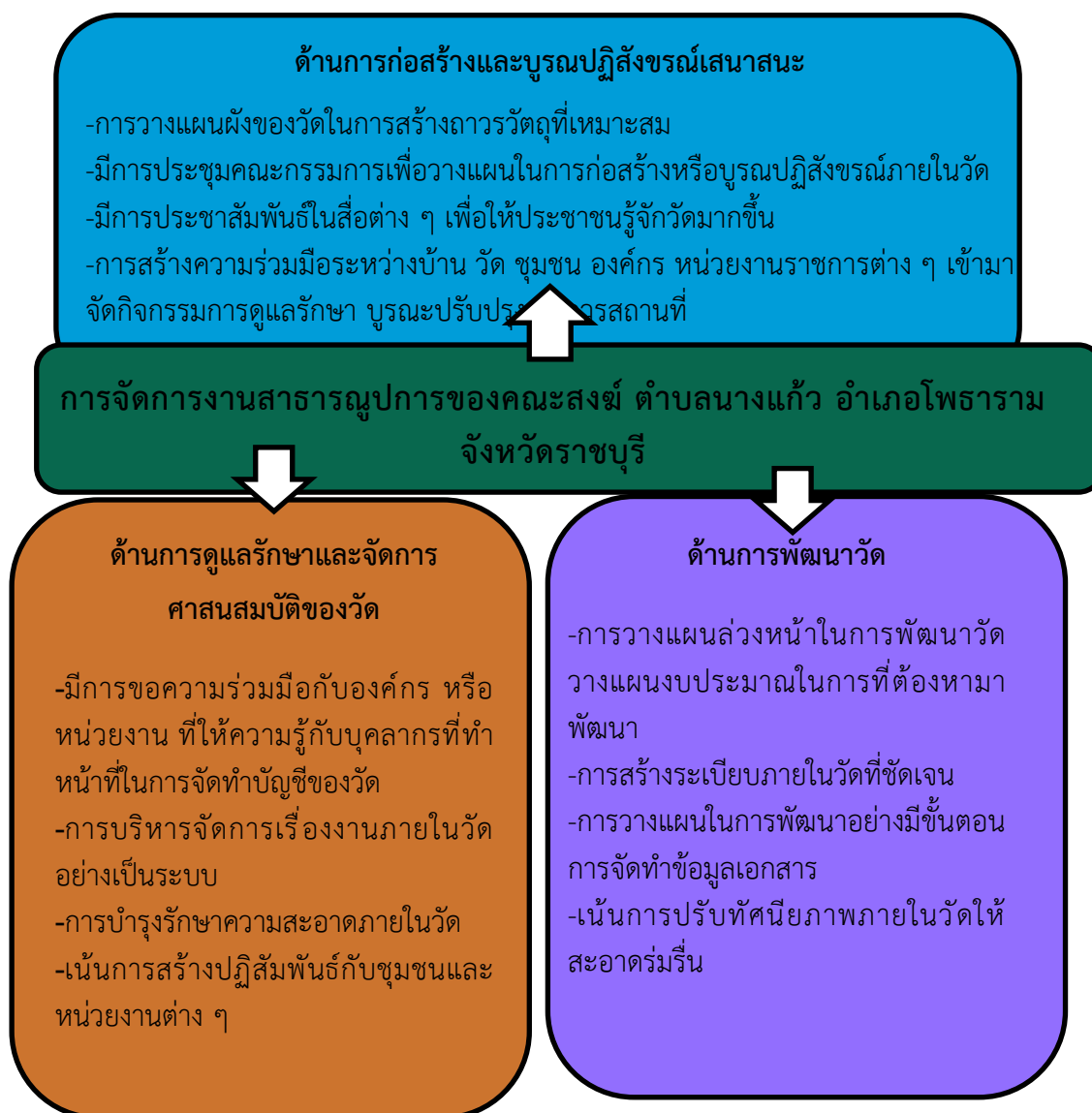
องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยคือการพัฒนาการจัดการงานสาธารณูปการของคณะสงฆ์ ตำบลนางแก้ว อำเภอโพนาราม จังหวัดราชบุรี 3 ด้าน ได้แก่

1. การจัดการงานสาธารณูปการของคณะสงฆ์ ตำบลนางแก้ว อำเภอโพนาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการก่อสร้างและบูรณปฏิสังขรณ์เสนาสนะ ได้แก่ การวางแผนผังของวัดในการสร้างถาวรวัตถุที่เหมาะสม มีการประชุมคณะกรรมการเพื่อวางแผนในการก่อสร้างหรือบูรณปฏิสังขรณ์ภายในวัด คณะสงฆ์มีการประชาสัมพันธ์ในสื่อต่างๆ เพื่อให้ประชาชนรู้จักวัดมากขึ้น คณะสงฆ์สร้างความร่วมมือระหว่างบ้านวัด ชุมชน องค์กร หน่วยงานราชการต่างๆ เข้ามาจัดกิจกรรมการดูแลรักษา บูรณะปรับปรุง อาคารสถานที่

2. การจัดการงานสาธารณูปการของคณะสงฆ์ ตำบลนางแก้ว อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการดูแลรักษาและจัดการศาสนสมบัติของวัด ได้แก่ คณะสงฆ์มีการขอความร่วมมือกับองค์กรหรือหน่วยงาน ที่ให้ความรู้กับบุคลากรที่ทำหน้าที่ในการจัดทำบัญชีของวัด คณะสงฆ์มีการบริหารจัดการเรื่องงานภายในวัดอย่างเป็นระบบ คณะสงฆ์มีการบำรุงรักษาความสะอาดร่มเย็นภายในวัด คณะสงฆ์เน้นการสร้างปฏิสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงานต่างๆ

3. การจัดการงานสาธารณูปการของคณะสงฆ์ ตำบลนางแก้ว อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการพัฒนาวัด ได้แก่ คณะสงฆ์มีการวางแผนล่วงหน้าในการพัฒนาวัดวางแผนงบประมาณในการที่ต้องหามาพัฒนา การสร้างระเบียบภายในวัดที่ชัดเจน คณะสงฆ์มีการวางแผนในการพัฒนาอย่างมีขั้นตอน มีการจัดทำข้อมูลเอกสาร เน้นการปรับทัศนียภาพภายในวัดให้สะอาดร่มรื่น สรุปดังในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้การวิจัย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้
 - 1.1 คณะสงฆ์ควรรณรงค์ให้ประชาชนเห็นความสำคัญของสาธารณูปการของวัดในฐานะสาธารณวัตถุและสาธารณสถาน
 - 1.2 คณะสงฆ์ควรส่งเสริมให้ภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารงบประมาณทั้งในส่วนของการสำรวจความต้องการ การวางแผน การดำเนินงาน และการประเมินผลการดำเนินการ
 - 1.3 คณะสงฆ์ควรจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการแก่พระสงฆ์ฆาติการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งพระสงฆ์ฆาติการผู้ที่ขาดประสบการณ์
 - 1.4 คณะสงฆ์ควรรักษาการทำงานในรูปแบบที่เน้นความโปร่งใสเพื่อรักษาความเชื่อมั่นของพุทธศาสนิกชนให้คงอยู่ตลอดไป
 2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป
 - 2.1 ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับการจัดงานสาธารณูปการบนพื้นฐานความคุ้มค่าตามหลักธรรมาภิบาล ในตำบลนางแก้ว อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี
 - 2.2 ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับการจัดงานสาธารณูปการบนพื้นฐานปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
 - 2.3 ควรทำการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยเน้นการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการพัฒนาวัดในรูปแบบต่างๆ ในสังคมไทย
-

เอกสารอ้างอิง

- คณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี. (2561). *คู่มือและกรณีศึกษาการดำเนินงานโครงการฯ*. ปทุมธานี: คณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี.
- ประเวศ วะสี. (2546). *พระสงฆ์กับการรู้เท่าทันสังคม*. หลักการบริหารจัดการวัดในยุคโลกาภิวัตน์. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ.
- พระครูจาวรรณโกวิท (เจตน์ จารุวิโส). (2561). *การพัฒนางานสาธารณูปการของพระสงฆ์ฆาติการอำเภอเมืองราชบุรี*. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูเวฬุวันพัฒนาร (ชัยวัฒน์ ชุตินธโร). (2556). *ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพในการบริหารจัดการงานสาธารณูปการของพระสงฆ์ฆาติการ อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา*. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูสังฆรักษ์อนันต์ สุทธิมน. (2564). *รูปแบบการบริหารจัดการงานสาธารณูปการตามโครงการวัดประจำ รัฐสร้างสุขของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี*. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมาภรณ์ ธรรมสโร (ผลาเลิศ). (2563). *การบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดราชบุรี แห่งที่ 6 วัดท่าเรือ อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี*. สารนิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปริยัติโสภณ (วรวิทย์ คงคปญโญ). (2553). *การพัฒนาพระสงฆ์ฆาติการภาค 2 ภาคปฏิบัติการ*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต). (2547). การศึกษาเครื่องมือพัฒนาที่ยังต้องพัฒนา. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก.
- พระปลัดสุขสันต์ ยสินธโร. (2560). ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาสุวัฒน์ คุณวุฒโฒ (สุแป้น). (2564). การจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการในตำบลบ้านซ้อย อำเภोधาราม จังหวัดราชบุรี. สารนิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระสมุห์นพดล จิรสีโล (เจริญผล). (2561). แนวทางการพัฒนาโครงการรักษาศีล 5 ที่ดำเนินการโดยโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระสมุห์เอก ชินว โส (เฉลยประทุม). (2556). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการสร้างสาธารณูปการ : กรณีศึกษาวัดในเขตเทศบาลตำบลพระอินทราชา อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระสุทธิพงษ์ เตชธมโม (วรัตน์พุทธางกูร). (2560). การบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชนตามวิสัยทัศน์เชิงนโยบายไทยแลนด์ 4.0 ในอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี. สารนิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระอภินิษฐ์ สิริปัญญา (อาจวิชัย). (2556). การบริหารจัดการด้านสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในอำเภอมือง จังหวัดปทุมธานี. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักงานเจ้าคณะอำเภोधาราม จังหวัดราชบุรี. (2565). สถิติพระภิกษุจำพรรษา ประจำปี 2565. ราชบุรี: สำนักงานเจ้าคณะอำเภोधาราม.
- สุภาพ สุปัญญาจันทร์. (2546). โครงการเมรุปลอดสารพิษ. รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- Keeves, Peter J. (1988). Model and Model Building: Educational Research Methodology and Measurement : An International Handbook. Oxford: Pergamon Press.
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. Educational and Psychological Measurement. 30(3). 607-610.

รูปแบบการบริหารงานวิชาการตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ชลบุรี ระยอง
ACADEMIC ADMINISTRATION MODEL ACCORDING TO GOOD GOVERNANCE OF
ADMINISTRATORS OF SECONDARY SCHOOLS UNDER THE OFFICE OF
SECONDARY EDUCATION SERVICE AREAS, CHONBURI, RAYON

^[1]วีระชญา วีระคำ Werachaya Weerakham ^[2]บุญเชิด ชำนิศาสตร์ Booncherd Chumnisart

^[3]สมศักดิ์ บุญปู Somsak Boonpoo

^{[1] [2] [3]}มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
Corresponding Author E-mail: Werachaya444@hotmail.com

Article Received: June 07, 2024, Revised: August 23, 2024, Accepted: August 26, 2024.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นของการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา 2) เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ชลบุรี ระยอง 3) เพื่อประเมินรูปแบบการบริหารงานวิชาการตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธีโดยการวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 381 คน และการวิจัยเชิงคุณภาพ ทำการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จัดสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ มีเครื่องมือในการวิจัยคือแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และแบบการสนทนากลุ่ม และทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพื้นฐานคือค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) ความต้องการจำเป็นของการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา อันดับที่ 1 คือ การวัดผลและประเมินผล รองลงมา คือ หลักสูตร สื่อการเรียนการสอน และการจัดการเรียนรู้ ตามลำดับ 2) รูปแบบการบริหารงานวิชาการตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ประกอบด้วยหลักการ แนวคิด วัตถุประสงค์ เนื้อหา การบูรณาการด้วยหลักธรรมาภิบาล ผลลัพธ์ที่คาดหวัง และ 3) ผลการประเมินรูปแบบการบริหารงานวิชาการตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา พบว่า ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก สรุปองค์ความรู้การวิจัย คือ MG

คำสำคัญ: รูปแบบ, การบริหารงานวิชาการ, หลักธรรมาภิบาล, ผู้บริหาร, โรงเรียนมัธยมศึกษา

ABSTRACT

This research aimed to 1) study the needs of academic administration of secondary school administrators, 2) develop an academic administration model based on the principles of good governance of secondary school administrators under the office of the secondary education area, Chonburi and Rayong, and 3) evaluate the academic administration model based on the principles of good governance of secondary school administrators. This research was a mixed-methods study. The quantitative research used a questionnaire with a sample of 381 teachers,

and the qualitative research conducted key informant interviews and group discussions with experts. The research instruments were questionnaires, interview forms, and group discussion manuals. Data were analyzed using basic statistics: frequency, percentage, mean, standard deviation, and content analysis. The research results found that 1) the needs of academic administration of secondary school administrators ranked first as measurement and evaluation, followed by curriculum, teaching media, and learning management, respectively. 2) The academic administration model based on the principles of good governance of secondary school administrators consisted of principles, concepts, objectives, content, integration with the principles of good governance, and expected outcomes. 3) The evaluation results of the academic administration model based on the principles of good governance of secondary school administrators found that the appropriateness and feasibility, and the overall usefulness was at a high level. The summary of research knowledge was MG.

Keywords: Model, Academic Administration, Good Governance, Administrators, Secondary Schools

บทนำ

การศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างและพัฒนาความรู้ ความคิด ความประพฤติ และคุณธรรมของบุคคล สังคมและบ้านเมืองใดให้การศึกษาที่ดีแก่เยาวชนได้อย่างครบถ้วน พอเหมาะในทุกๆ ด้าน สังคมและบ้านเมืองนั้นก็จะมีพลเมืองที่มีคุณภาพ ซึ่งสามารถธำรงรักษาความเจริญมั่นคงของประเทศชาติไว้และพัฒนาให้ก้าวหน้าต่อไปได้โดยตลอด” (พระบรมราโชวาท, 2564) เป็นพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่ทรงมีพระราชดำรัสความสำคัญของการศึกษาว่าเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติที่ประเทศกำลังก้าวเข้าสู่สังคมขนาดใหญ่ ทั้งในระดับภูมิภาคและสังคมโลก ประกอบกับในภูมิภาคนี้จะมีการรวมตัวกันเป็นประชาคมอาเซียนมีความพยายามที่จะเชื่อมโยงกันของประเทศในอาเซียนกับนอกภูมิภาคอาเซียนจึงมีความจำเป็นต้องสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศรวมทั้งพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบ Logistics ที่สำคัญของประเทศ ทั้งด้านการคมนาคม การสื่อสาร การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศที่สำคัญมากและขาดไม่ได้ คือ การพัฒนาคน เพราะฉะนั้นจึงเป็นโจทย์สำคัญของการจัดการศึกษาและปฏิรูปการศึกษาของไทย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2556) โดยกระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดเป้าหมายการจัดการศึกษาไว้ โดยมุ่งจัดการศึกษาที่เป็นเลิศด้วยการทำให้โรงเรียนมีคุณภาพ การเรียนการสอนมีคุณภาพ ห้องเรียนมีคุณภาพ และผู้เรียนมีคุณภาพได้มาตรฐานสูงในระดับสากล นโยบายและแนวปฏิบัติดังกล่าวข้างต้นจะบรรลุผลสำเร็จมากน้อยเพียงใดจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือของทุกฝ่ายในการจัดการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับโรงเรียนเพราะโรงเรียนเป็นหน่วยงานในระดับปฏิบัติที่สำคัญที่สุดที่จะนํานโยบายไปสู่การปฏิบัติให้เกิดผลสำเร็จ (ราชกิจจานุเบกษา, 2545)

ในส่วนของสนับสนุนกิจกรรมการเรียนการสอนให้ชุมชนและโรงเรียนต้องร่วมมือกันอย่างใกล้ชิด จึงจะทำให้การจัดการศึกษาประสบความสำเร็จ (กิตติศักดิ์ ส่องแสง, 2549) แต่ในระยะเวลาหลายปีหลังจากการปฏิรูปการศึกษาที่ผ่านมา การประชาสัมพันธ์ให้ความรู้แก่ชุมชนสร้างความเข้าใจในแนวทางการปฏิบัติมีน้อยมากประกอบกับวัฒนธรรมของไทยย่อมเป็นการยากที่องค์กรชุมชน และสถาบันต่างๆ จะอาสาขอเข้ามามี

ส่วนร่วมในการจัดการศึกษา แม้แต่ทางโรงเรียนเองก็ยังไม่ทราบชัดเจนในบทบาทของชุมชนการมอบหมายหน้าที่ การขอคำปรึกษาหารือ การขอความสนับสนุน หรือการดึงชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม ทำให้การดำเนินการจัดการศึกษาไม่บรรลุผลเท่าที่ควรโดยเฉพาะงานด้านวิชาการ ซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวคิดของปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2544) ถือว่าเป็นงานหลักและมีความสำคัญมีขอบข่ายงานต่างๆ มากมาย เป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอน เช่น งานด้านหลักสูตร และการจัดการเรียนการสอน การจัดบุคลากรที่เกี่ยวข้อง การจัดสิ่งส่งเสริมงานด้านวิชาการ งานด้านวัดผลและประเมินผล ซึ่งขอบข่ายงานวิชาการต่างๆ เหล่านี้ทางชุมชนอาจไม่ทราบถึงวิธีการบริหารและการเข้ามามีส่วนร่วม อีกทั้งความพร้อมของตนเองในการเข้ามามีส่วนร่วมก็อาจมีไม่มากนักจึงทำให้เกิดปัญหาที่แตกต่างกันออกไป

นโยบายการปฏิรูประบบบริหารจัดการในการบริหารและพัฒนาคุณภาพผู้เรียนได้กำหนดให้การปรับระบบบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานเป็นยุทธศาสตร์และได้กำหนดมาตรการในการดำเนินการ 5 ประการ ได้แก่ 1) ปรับระบบบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน 2) เร่งรัดการกระจายอำนาจให้สถานศึกษา 3) ส่งเสริมให้ใช้กระบวนการบริหารแบบมีส่วนร่วม 4) สร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนสังคม 5) ส่งเสริมการบริหารที่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ ปัจจุบันมีการปรับโครงสร้างการบริหารการศึกษาขึ้นพื้นฐาน กล่าวคือ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 ได้กำหนดนิยามของสถานศึกษาขึ้นพื้นฐาน หมายถึง สถานศึกษาที่จัดการศึกษาก่อนระดับอุดมศึกษา หมายความว่า มีการร่วมสถานศึกษาที่สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติและกรมสามัญศึกษาตามโครงสร้างเดิมที่มีบริบทต่างกัน ดังนั้นจึงต้องพยายามพัฒนาระบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานให้มีประสิทธิภาพ ดังนั้น สถานศึกษาจึงมีหน้าที่ให้การศึกษากับประชาชนจึงต้องนำหลักการดังกล่าวมาดำเนินการ โดยมีเป้าหมายในการจัดการศึกษา คือ ทำให้ผู้เรียนเป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุข (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542) ถ้าหากโรงเรียนดำเนินการไม่เป็นไปตามแผนการพัฒนาการบริหารงานวิชาการก็อาจจะพิจารณาได้ว่าโรงเรียนประสบความล้มเหลว ในทางตรงกันข้ามโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินงานวิชาการโรงเรียนนั้นก็สมควรได้รับการยกย่องยอมรับว่าเป็นโรงเรียนที่ดำเนินการกิจได้ผล ((อุทัย บุญประเสริฐ, 2538) ซึ่งการบริหารงานในโรงเรียนที่สำคัญที่สุดก็คือการบริหารงานวิชาการ ถือเป็นหัวใจสำคัญของการบริหารสถานศึกษาเป็นตัวชี้วัดความสำเร็จและความล้มเหลวในการจัดการศึกษาโดยเฉพาะการจัดการศึกษาขึ้นพื้นฐานที่มีผลกระทบต่อคนส่วนใหญ่ของประเทศ การบริหารงานวิชาการเป็นงานที่มีความสำคัญยิ่งเปรียบเสมือนหัวใจของโรงเรียน โรงเรียนจะมีคุณภาพหรือด้อยคุณภาพขึ้นอยู่กับการบริหารงานวิชาการ ถ้าวางงานวิชาการอ่อนงาทางด้านอื่นๆ ก็อ่อนตาม (Van Miller, 2965)

ธรรมาภิบาลเป็นหลักการที่นำมาใช้บริหารงานในปัจจุบันอย่างแพร่หลาย ด้วยเหตุเพราะ ช่วยสร้างสรรค์และส่งเสริมองค์กรให้มีศักยภาพและประสิทธิภาพ อาทิ พนักงานต่างทำงานอย่างซื่อสัตย์สุจริตและขยันหมั่นเพียร ทำให้ผลประกอบการขององค์กรธุรกิจนั้นขยายตัว นอกจากนี้แล้วยังทำให้บุคคลภายนอกที่เกี่ยวข้อง ศรัทธาและเชื่อมั่นในองค์กรนั้นๆ อันจะทำให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เช่น องค์กรที่โปร่งใส ย่อมได้รับความไว้วางใจในการร่วมทำธุรกิจ รัฐบาลที่โปร่งใสตรวจสอบได้ ย่อมสร้างความเชื่อมั่นให้แก่นักลงทุนและประชาชน ตลอดจนส่งผลดีต่อเสถียรภาพของรัฐบาลและความเจริญก้าวหน้าของประเทศ (สุธรรม ส่องศิริ, 2565)

จากความเป็นมาและความสำคัญของการศึกษาดังกล่าวผู้ศึกษาจึงมีความสนใจที่จะศึกษารูปแบบการบริหารงานวิชาการตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ชลบุรี ระยอง เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมให้ผู้บริหารสถานศึกษานำหลักธรรมาภิ

บาลมาบูรณาการส่งเสริมปรับใช้ในการบริหารงานวิชาการให้เกิดความถูกต้อง โปร่งใส สามารถตรวจสอบได้
ตรงตามวัตถุประสงค์ของการบริหารงานวิชาการ วิสัยทัศน์ พันธกิจของสถานศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นของการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ชลบุรี ระยอง
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียน
มัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ชลบุรี ระยอง
3. เพื่อประเมินรูปแบบการบริหารงานวิชาการตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียน
มัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ชลบุรี ระยอง

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ออกแบบการวิจัยโดยดำเนินการวิจัยแบบผสมวิธีพหุระยะ โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย 3
ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นของการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน
มัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ชลบุรี ระยอง มี 3 ขั้นตอน ดังนี้

1.1 ศึกษาเอกสารหนังสือ บทความ ตำรา งานวิจัย website เกี่ยวกับความต้องการจำเป็น
ของการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา
ชลบุรี ระยอง

1.2 การวิจัยเชิงปริมาณคือแบบสอบถามเกี่ยวกับความต้องการจำเป็นของการบริหารงาน
วิชาการของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ชลบุรี ระยอง โดย
ได้มาจากประชากร คือ ครูจากโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ชลบุรี
ระยอง มีทั้งสิ้น 51 โรงเรียน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา, 2565) โดยมีครูทั้งหมด 4,847 คน
โดยกำหนดสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple random sampling) ด้วยการเปิดตารางของ Krejcie & Morgan
(1970 อ้างใน ธาณินท์ ศิลป์จารุ, 2551) มีระดับความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ 5% และระดับความเชื่อมั่น
95% โดยได้กลุ่มตัวอย่าง 381 คน ผู้วิจัยสร้างแบบสอบถาม จากนั้นตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content
validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน คัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.5 ถึง 1.00 นำ
แบบสอบถามที่ได้รับการตรวจสอบและการปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (tryout) กับสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 ชุด จากนั้นนำมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (reliability) โดยหาค่า
สัมประสิทธิ์ Cronbach's Alpha ผลจากการวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นปรากฏว่าแบบสอบถามมีค่าความ
เชื่อมั่นรวมทั้งฉบับเท่ากับ 0.895 ปรับปรุงแก้ไขและจัดทำเป็นแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ที่เหมาะสมที่สุดแล้ว
จึงนำไปใช้จริงกับกลุ่มประชากรจริง การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การหาร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean)
และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) วิเคราะห์ความต้องการจำเป็นและจัดลำดับความสำคัญของความต้องการ
จำเป็นโดยใช้สูตร Modified Priority Needs Index (PNIModified) (สุวิมล ว่องวานิช, 2542) โดยภาพรวม
รายขั้นตอน/รายด้าน และรายชื่อหรือรายการกิจกรรม ตามลำดับ ซึ่งนงลักษณ์ วิรัชชัย และสุวิมล ว่องวานิช
(2558) ได้ปรับปรุงสูตรการคำนวณมาจากดัชนี PNI โดยการหาราคาผลต่างของ (I-D) โดยใช้หลักการกำหนด

ความต้องการจำเป็นจากระดับของสภาพที่เป็นจริงกับสภาพที่ควรจะเป็น ได้ดังนี้ (Modified Priority Needs Index: PNIModified) = (I-D)/D

1.3 การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้แบบสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ชลบุรี ระยอง จำนวน 10 คน โดยเลือกแบบเจาะจง วิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ผลลัพธ์ที่ได้คือ ความต้องการจำเป็นของการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ชลบุรี ระยอง

ขั้นตอนที่ 2 เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ชลบุรี ระยอง มี 2 ขั้นตอน ดังนี้

2.1 ยกร่างรูปแบบการบริหารงานวิชาการตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ชลบุรี ระยอง โดยใช้ผลลัพธ์จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เครื่องมือที่ใช้คือ แบบศึกษาเอกสาร วิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ได้รูปแบบการบริหารงานวิชาการตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา (ฉบับร่างที่ 1)

2.2 การสนทนากลุ่ม (Focus Group) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคือ ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านการบริหารสถานศึกษา หรือผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ด้านธรรมาภิบาล และด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 8 รูป/คน ด้วยการเลือกแบบเจาะจง (Purpose Sampling) 2) เครื่องมือที่ใช้คือ คู่มือการสนทนากลุ่มตามระเบียบวิธีวิจัยให้มีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ชลบุรี ระยอง (ฉบับร่างที่ 1) 3) การดำเนินการสนทนากลุ่ม (Focus Group) 3) การจดบันทึกรายละเอียดการสนทนากลุ่ม (Focus Group) และข้อเสนอแนะ การบันทึกเสียงโดยใช้อุปกรณ์ การบันทึกภาพเคลื่อนไหวและภาพนิ่ง 4) การถอดเทป วิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และสรุปผลการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ได้รูปแบบการบริหารงานวิชาการตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ชลบุรี ระยอง (ฉบับร่างที่ 2)

ระยะที่ 3 เพื่อประเมินรูปแบบการบริหารงานวิชาการตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ชลบุรี ระยอง ได้แก่ ปรับปรุงแก้ไขและนำเสนอร่วมกับอาจารย์ที่ปรึกษา/อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ด้วยแบบศึกษาเอกสาร วิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา ได้รูปแบบการบริหารงานวิชาการตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ชลบุรี ระยอง ฉบับสมบูรณ์

สรุปผลการวิจัย

1. สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ชลบุรี ระยอง วิเคราะห์ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความคิดเห็นและดัชนี PNIModified ดังในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ระดับความคิดเห็น และดัชนี PNImodified ของสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ชลบุรี ระยอง โดยภาพรวม

การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ชลบุรี ระยอง	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			ความแตกต่าง	
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	PNI modified	ลำดับ PNI modified
1. หลักสูตร	2.09	0.52	ปานกลาง	4.03	0.71	มาก	0.93	2
2. การจัดการเรียนรู้	2.11	0.58	ปานกลาง	4.01	0.82	มาก	0.90	4
3. สื่อการเรียนการสอน	2.17	0.70	ปานกลาง	4.15	0.67	มาก	0.91	3
4. การวัดผลและประเมินผล	2.06	0.48	ปานกลาง	4.07	0.64	มาก	0.98	1
ภาพรวม	2.11	0.57	ปานกลาง	4.07	0.71	มาก	0.93	

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบันการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ชลบุรี ระยอง โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง สำหรับสภาพปัจจุบัน เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านสื่อการเรียนการสอน รองลงมาคือ ด้านการจัดการเรียนรู้ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือด้านการวัดผลและประเมินผลการศึกษา

สภาพที่พึงประสงค์การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ชลบุรี ระยอง โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก สำหรับสภาพที่พึงประสงค์ เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านสื่อการเรียนการสอน รองลงมาคือ ด้านการวัดผลและประเมินผลการศึกษา และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านการจัดการเรียนรู้

เมื่อเรียงลำดับตามความสำคัญของความต้องการจำเป็น โดยระบุความต้องการจำเป็นที่มีความสำคัญมากที่สุด และมีความเร่งด่วนที่ต้องได้รับการพัฒนา ก่อน ซึ่งพิจารณาตามค่าดัชนี PNImodified ในที่นี้ คือ 0.93 พบว่า อันดับ 1 คือ ด้านการวัดผลและประเมินผลการศึกษา รองลงมาคือ ด้านหลักสูตร และอันดับสุดท้ายคือ ด้านการจัดการเรียนรู้

เมื่อนำผลดังกล่าวมาจัดลำดับสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ชลบุรี ระยอง เรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น ได้ดังนี้

1.1 ด้านการวัดผลและประเมินผลการศึกษา เรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น ด้านการวัดผลและประเมินผลการศึกษา อันดับที่ 1 คือ ส่งเสริมให้ครูใช้เครื่องมือในการวัดและประเมินผลที่หลากหลายรูปแบบ และอันดับที่ 2 คือ ส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนภูมิแสดงความก้าวหน้าทางการเรียนของนักเรียนแต่ละชั้นตามกลุ่มสาระ

1.2 ด้านหลักสูตร เรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นด้านหลักสูตร อันดับที่ 1 คือ กำหนดนโยบายเพื่อวางแผนการบริหารงานวิชาการไว้อย่างชัดเจน และอันดับที่ 2 คือ ประเมินผลการใช้หลักสูตรอย่างต่อเนื่อง

1.3 ด้านสื่อการเรียนการสอน เรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น ด้านสื่อการเรียนการสอน อันดับที่ 1 คือ ให้การสนับสนุนด้านสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีในการพัฒนาการเรียนการสอน อันดับที่ 2 คือ ติดตามประเมินผลการใช้สื่อประกอบการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง

1.4 ด้านการจัดการเรียนรู้ เรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น ด้านการจัดการเรียนรู้ อันดับที่ 1 คือ จัดครูเข้าสอนตามกลุ่มสาระต่างๆ โดยคำนึงถึงความสามารถและความสนใจของครู อันดับที่ 2 คือ กระตุ้นให้ครูจัดเตรียมแผนการสอน /แผนการจัดการเรียนรู้ ก่อนทำการสอน

2. รูปแบบการบริหารงานวิชาการตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ชลบุรี ระยอง ดังนี้

2.1 หลักการ แนวคิด ผู้วิจัยได้ใช้รูปแบบเชิงข้อความ (Semantic Model) ในการสร้างรูปแบบการบริหารงานวิชาการตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ชลบุรี ระยอง ใน 4 ด้าน คือ 1) ด้านหลักสูตร 2) ด้านการจัดการเรียนรู้ 3) ด้านสื่อการเรียนการสอน 4) ด้านการวัดผลและประเมินผลการศึกษา

2.2 วัตถุประสงค์ เพื่อนำไปใช้กับการบริหารงานวิชาการตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ชลบุรี ระยอง ใน 4 ด้าน คือ 1) ด้านหลักสูตร 2) ด้านการจัดการเรียนรู้ 3) ด้านสื่อการเรียนการสอน 4) ด้านการวัดผลและประเมินผลการศึกษา

2.3 เนื้อหา การบริหารเป็นการบริหารที่ทำให้ผู้รับบริการเกิดความพอใจโดยเน้น การบริหารจัดการในทุกเรื่องเพื่อให้ได้ตามนโยบายและเป้าหมายที่เกี่ยวกับคุณภาพ ซึ่งในการบริหารการศึกษานั้นต้องเน้นการกระจายอำนาจการบริหารจัดการให้มากที่สุด ให้ทุกภาคส่วนได้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการบริหารสถานศึกษา เพื่อให้สถานศึกษาเกิดคุณภาพและมีประสิทธิภาพ ซึ่งต้องอาศัยหลักการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ซึ่งเป็นการสร้างความเข้มแข็งให้กับสถานศึกษาให้สถานศึกษาสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพได้ตามมาตรฐาน การบริหารงานวิชาการ การดำเนินกิจกรรมทางการศึกษาทุกชนิดในสถานศึกษาเพื่อปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้ได้ผลดีมีคุณภาพ และมาตรฐานสูงสุด และถือเป็นภารกิจสำคัญที่สุดที่ช่วยให้หลักสูตรสถานศึกษาประสบผลสำเร็จ

องค์ประกอบที่ 1 ด้านหลักสูตร เป็นมวลประสบการณ์ เนื้อหา หรือกิจกรรมต่างๆ ที่จัดขึ้นไว้เป็นแบบอย่างที่จะจัดให้แก่ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และการพัฒนา รวมถึงมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายทางการศึกษาและสามารถดำรงตนในสังคมได้อย่างมีความสุข โดยหลักสูตรที่นำมาใช้กับโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ชลบุรี ระยอง นั้น นอกจากจะยึดตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2565 เป็นหลัก และมีรายวิชาอื่นๆ เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เรียนตามความรู้ความสามารถของแต่ละคน ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการส่งเสริม สนับสนุน การพัฒนาองค์ความรู้แก่ผู้เรียน

องค์ประกอบที่ 2 ด้านการจัดการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้ การดำเนินการหรือการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างเป็นขั้นตอน หรือการใช้วิธีการจัดการเรียนการสอนต่างๆ ที่ช่วยให้บุคคลเกิดการเรียนรู้เน้นกระบวนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการสร้างสรรค์ทางปัญญา (Constructivism) ที่เน้นกระบวนการเรียนรู้มากกว่าเนื้อหาวิชา เพื่อช่วยให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้ หรือสร้างความรู้ให้เกิดขึ้นในตนเอง ด้วยการลงมือปฏิบัติจริงผ่านสื่อหรือกิจกรรมการเรียนรู้ ที่มีครูผู้สอนเป็นผู้แนะนำ กระตุ้น หรืออำนวยความสะดวก ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ขึ้น โดยกระบวนการคิดขั้นสูง กล่าวคือ ผู้เรียนมีการวิเคราะห์

สังเคราะห์ และการประเมินค่าจากสิ่งที่ได้รับจากกิจกรรมการเรียนรู้ ทำให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างมีความหมาย และนำไปใช้ในสถานการณ์อื่นๆได้อย่างมีประสิทธิภาพ

องค์ประกอบที่ 3 ด้านสื่อการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอนเป็นการนำเอาความรู้ ความคิด และวิธีการทางวิทยาศาสตร์ซึ่งประดิษฐ์ขึ้นใหม่หรือพัฒนาให้ดีขึ้นจากเดิมมาใช้เป็นสื่อในการศึกษา เพื่อให้การเรียนการสอนบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพเป็นกระบวนการ การบูรณาการของเทคโนโลยี ให้เข้ากับการศึกษาเพื่อสร้างประสบการณ์การสอน หรือการเรียนรู้ที่ดีขึ้น ซึ่งส่งผลให้ผลลัพธ์การเรียนรู้ดีขึ้นยิ่งขึ้นด้วย โดยในปัจจุบันมีสื่อการเรียนการสอนที่น่าสนใจ เช่น สื่อการเรียนการสอน (EdTech) พอดคาสต์ (Podcast) โซเชียลมีเดีย สตรีมมิ่ง (Streaming) ปัญญาประดิษฐ์ (AI) เกมมิฟิเคชัน (Gamification) เป็นต้น

องค์ประกอบที่ 4 ด้านการวัดผลและประเมินผลการศึกษา การวัดและประเมินผลเป็นกระบวนการกระทำเพื่อให้ได้มาซึ่งตัวเลขเพื่อหาลำดับหรือรายละเอียดของคุณลักษณะโดยมีขั้นตอนและเครื่องมือที่เหมาะสม แล้วจึงนำผลที่ได้มานำมาพิจารณาถึงคุณค่าความจริงและคุณภาพของการกระทำนั้น ครูสามารถใช้กระบวนการสังเกต บันทึกและการรวบรวมข้อมูลจากผลงาน วิธีการ หรือสิ่งที่ผู้เรียนปฏิบัติ เพื่อเป็นพื้นฐานของการตัดสินใจต่อตัวผู้เรียน การประเมินผลตามสภาพจริง จะไม่เน้นการประเมินเฉพาะทักษะพื้นฐาน แต่จะเน้นประเมินทักษะการคิดที่ซับซ้อนในการทำงาน ความสามารถในการแก้ปัญหาและการแสดงออกที่เกิดจากการปฏิบัติในสภาพจริง ในการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญด้วย

2.4 บูรณาการด้วยหลักธรรมาภิบาลเป็นหลักการในการส่งเสริมการบริหารจัดการบ้านเมือง และสังคมทั้งภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาชนที่ดี มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ใช้แนวทางประชาธิปไตยและเคารพในสิทธิมนุษยชน โดยมีการเชื่อมโยงความถูกต้อง เป็นธรรม สุจริตโปร่งใส ความรับผิดชอบความเสมอภาค การมีส่วนร่วม ให้มีการสนับสนุนซึ่งกันและกันอย่างสร้างสรรค์ ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างเศรษฐกิจ สังคม การเมือง อย่างสมดุล ส่งผลให้สังคมดำรงอยู่อย่างสันติ มีความเข้มแข็งตลอดจนมีการใช้อำนาจในการพัฒนาประเทศชาติให้เป็นไปอย่างมั่นคง ยั่งยืน และมีเสถียรภาพ มี 6 ด้าน ได้แก่ 1) หลักนิติธรรม การปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียนที่ปฏิบัติตามราชการโดยกำหนด ส่งเสริม บังคับใช้กฎระเบียบแบบแผน ข้อตกลง หรือแนวปฏิบัติตามจรรยาบรรณตามความรู้ ความสามารถ และกำกับ นิเทศ ติดตาม ประเมินผลการปฏิบัติงาน ตลอดจนพิจารณาให้คุณให้โทษตามระเบียบด้วยความยุติธรรม เสมอภาค เป็นธรรม และชอบธรรม 2) หลักคุณธรรม การปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียนที่ปฏิบัติตามราชการด้วยการประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ด้วยความอดุสาหะ ขยันหมั่นเพียร เสียสละ ซื่อสัตย์ สุจริต เมตตา กรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีมนุษยสัมพันธ์ มีเหตุผล รับฟังความคิดเห็น สร้างขวัญ กำลังใจตลอดจนส่งเสริมให้บุคลากรมีความก้าวหน้าในหน้าที่ราชการ 3) หลักความโปร่งใส ช่วยให้การปฏิบัติงานในโรงเรียนมีความเที่ยงตรง มีเอกสาร หลักฐานที่สามารถตรวจสอบ และประเมินผลการปฏิบัติงานตามระเบียบ แบบแผนของราชการด้วยความสุจริต สามารถอธิบายเหตุผลตามข้อเท็จจริงด้วยความเที่ยงตรงโดยไม่ปิดบังอำพราง และเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผลการดำเนินงานแก่ครูผู้สอน ผู้ปกครอง ชุมชน และองค์กรที่เกี่ยวข้องอย่างสม่ำเสมอต่อเนื่อง 4) หลักความมีส่วนร่วม การปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียนที่ปฏิบัติหน้าที่ราชการที่เปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ ร่วมกำกับ ติดตามตรวจสอบ ตัดสินใจและประเมินผลเกี่ยวกับนโยบาย แผน/ปฏิทินปฏิบัติงาน ผลการปฏิบัติงานของบุคลากร และการโรงเรียน ตลอดจนร่วมกับเครือข่ายโรงเรียนและหน่วยงานอื่นในการบริหารจัดการศึกษา 5) หลักความรับผิดชอบต่อ การปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียนที่ปฏิบัติราชการอย่างเต็มศักยภาพ ช่วยเหลือ แก้ปัญหา ขอบกพร่องต่างๆ ด้วยความถูกต้อง ครบถ้วน ทันเวลา ด้วยความเอาใจใส่ ยอมรับผลที่เกิดขึ้นในการตัดสินใจในการปฏิบัติหน้าที่ มีเหตุผลที่อธิบายได้ ตลอดจนยอมรับ

ความคิดเห็นที่แตกต่าง และพร้อมรับตรวจสอบจากสาธารณะ 6) หลักความคุ้มค่า การปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียนที่บริหารการด้วยความรวดเร็ว ถูกต้อง ครบถ้วน อำนวยความสะดวก ใช้วัสดุ ครุภัณฑ์ สื่อการสอนงบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพ ประหยัด ตลอดจนกำกับ นิเทศ ติดตามและประเมินผลตามแผนงานด้วยวิธีที่หลากหลายส่งเสริมการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการบริหารมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นไป

2.5 ผลลัพธ์ที่คาดหวัง ได้แก่ 1) ผู้เรียนเกิดความสุขและความเพลิดเพลินในการเรียนรู้ 2) เกิดการมีส่วนร่วมในการวางแผนการสอนให้กับสถานศึกษา 3) มีประสิทธิภาพในการจัดการศึกษามากขึ้น ลดโครงสร้างการทำงานแบบเดิมลง 4) นำทรัพยากรของรัฐมาใช้อย่างคุ้มค่า เพื่อให้เกิดการตอบสนองความต้องการที่เหมาะสมมากขึ้น 5) ตรงตามความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการเรียนการสอน 6) ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความตื่นตัวและกระตือรือร้น 7) ครูมีทักษะในการสอนมากยิ่งขึ้น ส่งผลให้นักเรียนมีผลการเรียนที่ดีขึ้นอย่างชัดเจน 8) ช่วยเพิ่มโครงสร้างที่ชัดเจนให้กับกระบวนการวางแผนการจัดการเรียนรู้หรือแผนการสอน 9) ทำให้เกิดแรงจูงใจในการเรียนเพิ่มขึ้น เพื่อให้ได้ผลการวัดและประเมินดีขึ้น 10) เป็นข้อมูลที่ทำให้ผู้ปกครองได้เข้าใจบุตรหลานของตนเองและร่วมกับครูพัฒนาผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. การประเมินรูปแบบการบริหารงานวิชาการตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ชลบุรี ระยอง ได้แก่ ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการบริหารงานวิชาการตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ชลบุรี ระยอง โดย ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านความเหมาะสม ด้านความเป็นไปได้ และด้านความเป็นประโยชน์ ตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพบประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผล ดังต่อไปนี้

1. ความต้องการจำเป็นของการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ชลบุรี ระยอง ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ชลบุรี ระยอง โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง สำหรับสภาพปัจจุบัน เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านสื่อการเรียนการสอน รองลงมาคือ ด้านการจัดการเรียนรู้ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือด้านการวัดผลและประเมินผลการศึกษา สภาพที่พึงประสงค์การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ชลบุรี ระยอง โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก สำหรับสภาพที่พึงประสงค์ เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านสื่อการเรียนการสอน รองลงมาคือ ด้านการวัดผลและประเมินผลการศึกษา และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านการจัดการเรียนรู้ เมื่อเรียงลำดับตามความสำคัญของความต้องการความจำเป็น โดยระบุความต้องการความจำเป็นที่มีความสำคัญมากที่สุด และมีความเร่งด่วนที่ต้องได้รับการพัฒนามาก่อน ซึ่งพิจารณาตามค่าดัชนี PNImodified ในที่นี้ คือ 0.93 พบว่า อันดับ 1 คือ ด้านการวัดผลและประเมินผลการศึกษา รองลงมาคือ ด้านหลักสูตร และอันดับสุดท้ายคือ ด้านการจัดการเรียนรู้ จากผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของพรศักดิ์ อุ๋นใจ (2556) ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาแบบการบริหารงานวิชาการเชิงกลยุทธ์สำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจังหวัดศรีสะเกษ พบว่า สภาพการบริหารงานวิชาการเชิงกลยุทธ์โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้น

พื้นฐาน โดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 กลุ่มตัวอย่างที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานวิชาการเชิงกลยุทธ์โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน และสอดคล้องกับอวิรุทธ์ ยาแข็ง (2550) จากผลการเปรียบเทียบประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการตามทัศนะของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 สรุปผลดังนี้ 1) ที่มีวุฒิทางการศึกษาต่างกัน พบว่า ประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการทั้ง 5 ด้าน โดยภาพรวมและรายข้อไม่แตกต่างกัน 2) ที่มีอายุต่างกัน พบว่า ประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการทั้ง 5 ด้าน โดยภาพรวมและรายข้อไม่แตกต่างกัน 3) ที่มีประสบการณ์ในการดำรงตำแหน่งต่างกัน พบว่า ประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการทั้ง 5 ด้าน โดยภาพรวมและรายข้อไม่แตกต่างกัน

2. การพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ชลบุรี ระยอง ได้แก่

หลักการ แนวคิด ผู้วิจัยได้ใช้รูปแบบเชิงข้อความ (Semantic Model) ในการสร้างรูปแบบการบริหารงานวิชาการตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ชลบุรี ระยอง ใน 4 ด้าน คือ 1) ด้านหลักสูตร 2) ด้านการจัดการเรียนรู้ 3) ด้านสื่อการเรียนการสอน 4) ด้านการวัดผลและประเมินผลการศึกษา

วัตถุประสงค์ เพื่อนำไปใช้กับการบริหารงานวิชาการตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ชลบุรี ระยอง ใน 4 ด้าน คือ 1) ด้านหลักสูตร 2) ด้านการจัดการเรียนรู้ 3) ด้านสื่อการเรียนการสอน 4) ด้านการวัดผลและประเมินผลการศึกษา

เนื้อหา การบริหารเป็นการบริหารที่ทำให้ผู้รับบริการเกิดความพอใจโดยเน้น การบริหารจัดการในทุกเรื่องเพื่อให้ได้ตามนโยบายและเป้าหมายที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพ ซึ่งในการบริหารการศึกษานั้นต้องเน้นการกระจายอำนาจการบริหารจัดการให้มากที่สุด ให้ทุกภาคส่วนได้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการบริหารสถานศึกษา เพื่อให้สถานศึกษาเกิดคุณภาพและมีประสิทธิภาพ ซึ่งต้องอาศัยหลักการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ซึ่งเป็นการสร้างความเข้มแข็งให้กับสถานศึกษาให้สถานศึกษาสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพได้ตามมาตรฐาน การบริหารงานวิชาการ การดำเนินกิจกรรมทางการศึกษาทุกชนิดในสถานศึกษาเพื่อปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้ได้ผลดีมีคุณภาพ และมาตรฐานสูงสุด และถือเป็นภารกิจสำคัญที่สุดที่ช่วยให้หลักสูตรสถานศึกษาประสบผลสำเร็จ ประกอบด้วยองค์ประกอบที่ 1 ด้านหลักสูตร องค์ประกอบที่ 2 ด้านการจัดการเรียนรู้ องค์ประกอบที่ 3 ด้านสื่อการเรียนการสอนองค์ประกอบที่ 4 ด้านการวัดผลและประเมินผลการศึกษา

บูรณาการด้วยหลักธรรมาภิบาลเป็นหลักธรรมในการส่งเสริมการบริหารจัดการบ้านเมืองและสังคมทั้งภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาชนที่ดี มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ใช้แนวทางประชาธิปไตยและเคารพในสิทธิมนุษยชน โดยมีการเชื่อมโยงความถูกต้อง เป็นธรรม สุจริตโปร่งใส ความรับผิดชอบความเสมอภาค การมีส่วนร่วม ให้มีการสนับสนุนซึ่งกันและกันอย่างสร้างสรรค์ ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างเศรษฐกิจ สังคม การเมือง อย่างสมดุล ส่งผลให้สังคมดำรงอยู่อย่างสันติ มีความเข้มแข็ง ตลอดจนมีการใช้อำนาจในการพัฒนาประเทศชาติให้เป็นไปอย่างมั่นคง ยั่งยืน และมีเสถียรภาพ มี 6 ด้าน ได้แก่ 1) หลักนิติธรรม การปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียนที่ปฏิบัติตามโดยกำหนด ส่งเสริม บังคับใช้กฎ ระเบียบแบบแผน ข้อตกลง หรือแนวปฏิบัติตามจรรยาบรรณตามความรู้ ความสามารถ และกำกับ นิเทศ ติดตาม ประเมินผลการปฏิบัติงาน ตลอดจนพิจารณาให้คุณให้โทษตามระเบียบด้วยความยุติธรรม เสมอภาค เป็นธรรมและชอบธรรม 2) หลักคุณธรรม การปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียนที่ปฏิบัติตามด้วยการประพฤติตนเป็น

แบบอย่างที่ดี ด้วยความอดทน หักห้ามใจเสียสละ ซื่อสัตย์ สุจริต เมตตา กรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีมนุษยสัมพันธ์ มีเหตุผล รับฟังความคิดเห็น สร้างขวัญ กำลังใจตลอดจนส่งเสริมให้บุคลากรมีความก้าวหน้าในหน้าที่ราชการ 3) หลักความโปร่งใส ช่วยให้การปฏิบัติงานในโรงเรียนมีความเที่ยงตรง มีเอกสาร หลักฐานที่สามารถตรวจสอบ และประเมินผลการปฏิบัติงานตามระเบียบ แบบแผนของราชการด้วยความสุจริต สามารถอธิบายเหตุผลตามข้อเท็จจริงด้วยความเที่ยงตรงโดยไม่ปิดบังอำพราง และเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ผลการดำเนินงานแก่ครูผู้สอน ผู้ปกครอง ชุมชน และองค์กรที่เกี่ยวข้องอย่างสม่ำเสมอ 4) หลักความมีส่วนร่วม การปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียนที่ปฏิบัติหน้าที่ราชการที่เปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ ร่วมกำกับ ติดตามตรวจสอบ ตัดสินใจและประเมินผลเกี่ยวกับนโยบาย แผน/ปฏิทินปฏิบัติงาน ผลการปฏิบัติงานของบุคลากร และภารกิจการเรียน ตลอดจนร่วมกับเครือข่ายโรงเรียนและหน่วยงานอื่นในการบริหารจัดการศึกษา 5) หลักความรับผิดชอบ การปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียนที่ปฏิบัติราชการอย่างเต็มศักยภาพ ช่วยเหลือ แก้ปัญหา ขอบกพร่องต่างๆ ด้วยความถูกต้อง ครบถ้วน ทันเวลา ด้วยความเอาใจใส่ ยอมรับผลที่เกิดขึ้นในการตัดสินใจในการปฏิบัติหน้าที่ มีเหตุผลที่อธิบายได้ ตลอดจนยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่าง และพร้อมรับตรวจสอบจากสาธารณะ 6) หลักความคุ้มค่า การปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียนที่ปฏิบัติราชการด้วยความรวดเร็ว ถูกต้อง ครบถ้วน อำนวยความสะดวก คุ้มค่า คุ้มค่า สื่อการสอนงบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพ ประหยัด ตลอดจนกำกับ นิเทศ ติดตามและประเมินผลตามแผนงานด้วยวิธีที่หลากหลายส่งเสริมการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการบริหารมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นไป

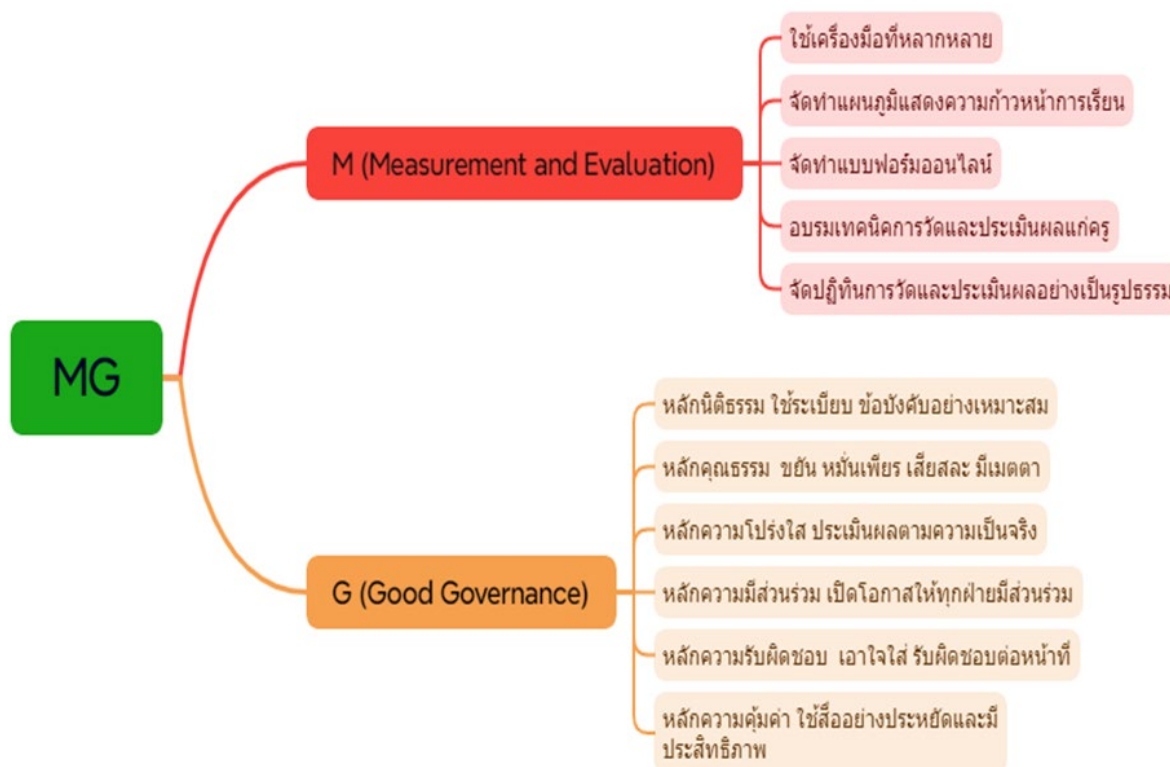
ผลลัพธ์ที่คาดหวัง ได้แก่ 1) ผู้เรียนเกิดความสุขและความเพลิดเพลินในการเรียนรู้ 2) เกิดการมีส่วนร่วมในการวางแผนการสอนให้กับสถานศึกษา 3) มีประสิทธิภาพในการจัดการศึกษามากขึ้น ลดโครงสร้างการทำงานแบบเดิมลง 4) นำทรัพยากรของรัฐมาใช้อย่างคุ้มค่า เพื่อให้เกิดการตอบสนองความต้องการที่เหมาะสมมากขึ้น 5) ตรงตามความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการเรียนการสอน 6) ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความตื่นตัวและกระตือรือร้น 7) ครูมีทักษะในการสอนมากยิ่งขึ้น ส่งผลให้นักเรียนมีผลการเรียนที่ดีขึ้นอย่างชัดเจน 8) ช่วยเพิ่มโครงสร้างที่ชัดเจนให้กับกระบวนการจัดการเรียนรู้หรือแผนการสอน 9) ทำให้เกิดแรงจูงใจในการเรียนเพิ่มขึ้น เพื่อให้ได้ผลการวัดและประเมินดีขึ้น 10) เป็นข้อมูลที่ให้ผู้ปกครองได้เข้าใจบุตรหลานของตนเองและร่วมกับครูพัฒนาผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของเตือนใจ รักษาพงศ์ (2551) ได้ทำวิจัยเรื่องการพัฒนาแบบการจัดการความรู้เพื่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม พบว่า การพัฒนาแบบการจัดการความรู้เพื่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบหลัก คือ 1) ด้านการบริหารงานวิชาการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้แก่ การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ประกอบด้วย กิจกรรม การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ การจัดการกระบวนการเรียนรู้ และการนิเทศการสอน 2) ด้านกระบวนการจัดการความรู้ ประกอบด้วย การระบุนความรู้ การพัฒนาความรู้ การสร้างความรู้ การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ การเข้าถึงความรู้ การแบ่งปันความรู้ และการเรียนรู้ 3) ด้านปัจจัยที่สนับสนุนให้การจัดการความรู้ประสบความสำเร็จ ประกอบด้วย ภาวะผู้นำ กลยุทธ์ วัฒนธรรมองค์กร เทคโนโลยี โครงสร้าง และการวัดผล และสอดคล้องกับการวิจัยของวี จันทะนาม (2557) ได้ทำการวิจัยเรื่องรูปแบบการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิผลในโรงเรียนขนาดกลาง พบว่า รูปแบบมีแนวทางการนำเสนอ 6 ขั้นตอน ได้แก่ หลักการจุดมุ่งหมาย กลไกการดำเนินการ การดำเนินการ การประเมินผล และเงื่อนไขความสำเร็จซึ่งเป็นร่างรูปแบบที่ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) ด้านการวางแผนเกี่ยวกับ

งานวิชาการ มี 3 องค์ประกอบย่อย คือ การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การพัฒนาสาระท้องถิ่น การวางแผนด้านวิชาการ 2) ด้านการจัดการเรียนการสอน มี 4 องค์ประกอบย่อย คือ การเรียนการสอนและการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การคัดเลือกหนังสือแบบเรียนเพื่อใช้ในสถานศึกษา การพัฒนาสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา การส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ 3) ด้านการบริหารจัดการเรียนการสอนมี 11 องค์ประกอบย่อย คือ การบริหารจัดการเรียนการสอนและการดำเนินการเทียบโอน การนิเทศการศึกษา การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา การแนะแนวการศึกษา การจัดระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานวิชาการของสถานศึกษา การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาและองค์กรอื่น การส่งเสริมสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กร หน่วยงานสถานประกอบการและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา การระบุเป้าหมายและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การจัดทำแผนกลยุทธ์ การปฏิบัติตามแผนกลยุทธ์ และ 4) ด้านการวัดและประเมินผล มี 3 องค์ประกอบย่อย คือ การส่งเสริม ควบคุม กำกับ ติดตามนิเทศ การตรวจสอบและประเมินผล การสะท้อนผล รายงานผลการดำเนินงาน และการนำผลการประเมินไปใช้

3. การประเมินรูปแบบการบริหารงานวิชาการตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ชลบุรี ระยอง ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านความเหมาะสม ด้านความเป็นไปได้ และด้านความเป็นประโยชน์ตามลำดับ สามารถนำไปการบริหารงานวิชาการตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ชลบุรี ระยองได้โดยผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของคัมภีร์ สุดแท้ (2553) ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาแบบการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก ผลการวิจัยพบว่า ผลการใช้รูปแบบทั้งโดยรวมและองค์ประกอบหลักทั้ง 2 องค์ประกอบมีผลการประเมินอยู่ในระดับคุณภาพดีมาก ผลการประเมินความเป็นไปได้ความเหมาะสม และความมีประโยชน์ของรูปแบบโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด และสอดคล้องกับการวิจัยของเพชริน สงค์ประเสริฐ (2550) ได้ทำวิจัยเรื่องการพัฒนาแบบการบริหารงานวิชาการโดยยึดหลักการทำงานเป็นทีมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า การประเมินรูปแบบการบริหารงานวิชาการโดยยึดหลักการทำงานเป็นทีมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานหลังจากการทดลองยืนยันรูปแบบการบริหารงานวิชาการโดยยึดหลักการทำงานเป็นทีม 4 องค์ประกอบที่พัฒนาขึ้นมีความเป็นไปได้และเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยครั้งนี้คือรูปแบบการบริหารงานวิชาการตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ชลบุรี ระยอง สรุปเป็นองค์ความรู้ดังในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย “MG”

จากภาพที่ 1 ผู้วิจัยสรุปได้เป็นองค์ความรู้ ดังนี้

M หมายถึง Measurement and Evaluation ด้านการวัดผลและประเมินผลการศึกษา ผู้บริหารควรส่งเสริมให้ครูใช้เครื่องมือในการวัดและประเมินผลที่หลากหลายรูปแบบ ส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนภูมิแสดงความก้าวหน้าทางการเรียนของนักเรียนแต่ละชั้นตามกลุ่มสาระ จัดหาวัสดุ อุปกรณ์ แบบฟอร์ม เครื่องมือเพื่ออำนวยความสะดวกแก่คณาจารย์ในการวัดผลและประเมินผลวางแผนประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนตามมาตรฐานการเรียนรู้แต่ละช่วงชั้น สนับสนุนให้ครูนำผลการวัดประเมินผลแต่ละครั้งมาเป็นข้อมูลในการพัฒนาปรับปรุง การเรียนการสอน สนับสนุนบุคลากรให้เข้ารับการอบรมการวัดผลและประเมินผลการศึกษาอย่างสม่ำเสมอ อำนวยความสะดวกแก่ครูเกี่ยวกับวัสดุอุปกรณ์ในการทำแบบทดสอบและเครื่องมือประเมินผลอื่นๆ วางแผนกำหนดระยะเวลาในการวัดและประเมินผลล่วงหน้าไว้ในปฏิทินโดยสอดคล้องกับแผนการเรียนการสอน จัดหาเอกสาร คู่มือ และระเบียบว่าด้วยการวัดและประเมินผลเพื่อให้ครูได้จัดทำคู่มือการวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้ ประชุมชี้แจงให้ครูเข้าใจเกี่ยวกับระเบียบการวัดและประเมินผลตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

G หมายถึง Good Governance บูรณาการด้วยหลักธรรมาภิบาล หลักธรรมาภิบาลเป็นหลักธรรมในการส่งเสริมการบริหารจัดการบ้านเมืองและสังคมทั้งภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาชนที่ดี มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ใช้แนวทางประชาธิปไตยและเคารพในสิทธิมนุษยชน โดยมีการเชื่อมโยงความถูกต้อง เป็นธรรม สุจริตโปร่งใส ความรับผิดชอบความเสมอภาค การมีส่วนร่วม ให้มีการสนับสนุนซึ่งกันและกันอย่างสร้างสรรค์ ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างเศรษฐกิจ สังคม การเมือง อย่างสมดุล ส่งผลให้สังคมดำรง

อยู่อย่างสันติ มีความเข้มแข็ง ตลอดจนมีการใช้อำนาจในการพัฒนาประเทศชาติให้เป็นไปอย่างมั่นคง ยั่งยืน และมีเสถียรภาพ มี 6 ด้าน ได้แก่

1. หลักนิติธรรม การปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียนที่ปฏิบัติราชการโดยกำหนด ส่งเสริม บังคับ ใช้กฎ ระเบียบแบบแผน ข้อตกลง หรือแนวปฏิบัติตามจรรยาบรรณตามความรู้ ความสามารถ และกำกับ นิเทศ ติดตาม ประเมินผลการปฏิบัติงาน ตลอดจนพิจารณาให้คุณให้โทษตามระเบียบด้วยความยุติธรรม เสมอภาค เป็นธรรม และชอบธรรม

2. หลักคุณธรรม การปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียนที่ปฏิบัติราชการด้วยการประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ด้วยความอดุสาหะ ขยันหมั่นเพียร เสียสละ ซื่อสัตย์ สุจริต เมตตา กรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีมนุษยสัมพันธ์ มีเหตุผล รับฟังความคิดเห็น สร้างขวัญ กำลังใจตลอดจนส่งเสริมให้บุคลากรมีความก้าวหน้าในหน้าที่ราชการ

3. หลักความโปร่งใส ช่วยให้การปฏิบัติงานในโรงเรียนมีความเที่ยงตรง มีเอกสาร หลักฐานที่สามารถตรวจสอบ และประเมินผลการปฏิบัติงานตามระเบียบ แบบแผนของราชการด้วยความสุจริต สามารถอธิบายเหตุผลตามข้อเท็จจริงด้วยความเที่ยงตรงโดยไม่ปิดบังอำพราง และเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ผลการดำเนินงานแก่ครูผู้สอน ผู้ปกครอง ชุมชน และองค์กรที่เกี่ยวข้องอย่างสม่ำเสมอต่อเนื่อง

4. หลักความมีส่วนร่วม การปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียนที่ปฏิบัติหน้าที่ราชการที่เปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ ร่วมกำกับ ติดตามตรวจสอบ ตัดสินใจและประเมินผลเกี่ยวกับนโยบาย แผน/ปฏิทินปฏิบัติงาน ผลการปฏิบัติงานของบุคลากร และภาระงานโรงเรียน ตลอดจนร่วมกับเครือข่ายโรงเรียนและหน่วยงานอื่นในการบริหารจัดการศึกษา

5. หลักความรับผิดชอบ การปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียนที่ปฏิบัติราชการอย่างเต็มศักยภาพ ช่วยเหลือ แก้ปัญหา ขอบกพร่องต่างๆ ด้วยความถูกต้อง ครบถ้วน ทันเวลา ด้วยความเอาใจใส่ ยอมรับผลที่เกิดขึ้นในการตัดสินใจในการปฏิบัติหน้าที่ มีเหตุผลที่อธิบายได้ ตลอดจนยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่าง และพร้อมรับตรวจสอบจากสาธารณะ

6. หลักความคุ้มค่า การปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียนที่ปฏิบัติราชการด้วยความรวดเร็ว ถูกต้อง ครบถ้วน อำนวยความสะดวก คุ้มค่า คุ้มค่า สู่การสอน งบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพ ประหยัด ตลอดจนกำกับ นิเทศ ติดตามและประเมินผลตามแผนงานด้วยวิธีที่หลากหลายส่งเสริมการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการบริหารมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นไป

ผลลัพธ์ที่คาดหวัง 1) ผู้เรียนเกิดความสุขและความเพลิดเพลินในการเรียนรู้ 2) เกิดการมีส่วนร่วมในการวางแผนการสอนให้กับสถานศึกษา 3) มีประสิทธิภาพในการจัดการศึกษามากขึ้น ลดโครงสร้างการทำงานแบบเดิมลง 4) นำทรัพยากรของรัฐมาใช้ได้อย่างคุ้มค่า เพื่อให้เกิดการตอบสนองความต้องการที่เหมาะสมมากขึ้น 5) ตรงตามความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการเรียนการสอน 6) ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความตื่นตัว และกระตือรือร้น 7) ครูมีทักษะในการสอนมากยิ่งขึ้น ส่งผลให้นักเรียนมีผลการเรียนที่ดีขึ้นอย่างชัดเจน 8) ช่วยเพิ่มโครงสร้างที่ชัดเจนให้กับกระบวนการจัดการเรียนรู้หรือแผนการสอน 9) ทำให้เกิดแรงจูงใจในการเรียนเพิ่มขึ้น เพื่อให้ได้ผลการวัดและประเมินดีขึ้น 10) เป็นข้อมูลให้ผู้ปกครองได้เข้าใจบุตรหลานของตนเอง และร่วมกับครูพัฒนาผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้
 - 1.1 ด้านการวัดผลและประเมินผลการศึกษา ผู้บริหารมีการส่งเสริมให้ครูใช้เครื่องมือในการวัดและประเมินผลที่หลากหลายรูปแบบ ส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนภูมิแสดงความก้าวหน้าทางการเรียนของนักเรียนแต่ละชั้นตามกลุ่มสาระ จัดหาวัสดุ อุปกรณ์ แบบฟอร์ม เครื่องมือเพื่ออำนวยความสะดวกแก่คณาจารย์ในการวัดผลและประเมินผล
 - 1.2 ด้านหลักสูตรผู้บริหารและครูควร กำหนดนโยบายเพื่อวางแผนการบริหารงานวิชาการไว้อย่างชัดเจน ประเมินผลการใช้หลักสูตรอย่างต่อเนื่อง วางแผนโครงสร้างหลักสูตรประจำปีการศึกษาอย่างสม่ำเสมอ ส่งเสริมให้ครูพัฒนาเนื้อหาสาระของหลักสูตรให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่นและความต้องการของนักเรียน
 - 1.3 จากผลการวิจัยความต้องการจำเป็นของการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ชลบุรี ระยอง ผู้บริหารและครูควรสนับสนุนด้านสื่อวัตกรรมและเทคโนโลยีในการพัฒนาการเรียนการสอน ติดตามประเมินผลการใช้สื่อประกอบการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง สนับสนุนให้มีการแสวงหาการเรียนรู้โดยวิทยากรในท้องถิ่นและแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน
 - 1.4 จัดครูเข้าสอนตามกลุ่มสาระต่างๆ โดยคำนึงถึงความสามารถและความสนใจของครู กระตุ้นให้ครูจัดเตรียมแผนการสอน /แผนการจัดการเรียนรู้ ก่อนทำการสอน จัดหาวัสดุ ครุภัณฑ์ และสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป
 - 2.1 ควรทำการศึกษาค้นคว้าการใช้เครื่องมือในการวัดและประเมินผลที่หลากหลายรูปแบบ การส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนภูมิแสดงความก้าวหน้าทางการเรียนของนักเรียนแต่ละชั้นตามกลุ่มสาระ
 - 2.2 ควรศึกษากระบวนการกำหนดนโยบายเพื่อวางแผนการบริหารงานวิชาการไว้อย่างชัดเจน ประเมินผลการใช้หลักสูตรอย่างต่อเนื่อง

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). **คู่มือการบริหารสถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคล**. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2556). **8 นโยบาย การศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- กิตติศักดิ์ ส่องแสง. (2549). **การมีส่วนร่วมในการบริหารวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัด กรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- คัมภีร์ สุดแท้. (2553). **การพัฒนาแบบการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก**. ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- เดือนใจ รักษาพงศ์. (2551). **การพัฒนาแบบการจัดการความรู้เพื่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม**. ดุษฎีนิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ธรรม ส่งศิริ. (2565). **ธรรมาภิบาล (Good Governance) ธรรมาภิบาลในภาครัฐ**. แหล่งที่มา www.pathumthani.go.th/webKM/KM_Files/left-1-1.ppt สืบค้นเมื่อ 1 ก.ย. 2565.

- ธานินท์ ศิลป์จารุ. (2551). การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ปิสซิเนสอาร์แอนด์ดี.
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2544). การบริหารงานวิชาการ. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ดี.
- พรศักดิ์ อุ่ใจ. (2556). การพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการเชิงกลยุทธ์สำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจังหวัดศรีสะเกษ. ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ.
- พระบรมราโชวาท. (2564). พระราชทานแก่คณะครูและนักเรียนที่ได้รับพระราชทานรางวัลฯ. แหล่งที่มา <https://nawaporn.wordpress.com/พระราชดำริสภา-เกี่ยวกับก/> สืบค้นเมื่อ 30 ส.ค. 2564.
- เพชริน สงค์ประเสริฐ. (2550). การพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการโดยยึดหลักการทำงานเป็นทีมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- รวี จันทะนาม. (2557). รูปแบบการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิภาพในโรงเรียนขนาดเล็ก. ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา. (2565). ข้อมูลพื้นฐานสถานศึกษาในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 (ชลบุรี-ระยอง). แหล่งที่มา <http://182.53.16.99/web/Special/data1.html> สืบค้นเมื่อ 4 ก.ค. 2565.
- สุวิมล ว่องวานิช. (2558). การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น. พิมพ์ครั้งที่ 3. ฉบับปรับปรุง. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุวิมล ว่องวานิช. (2542). การสังเคราะห์เทคนิคที่ใช้ในการประเมินความต้องการจำเป็นในนิสิตคณะครุศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. รายงานวิจัย. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อวิรุทธ์ ยาแข็ง. (2550). การศึกษาประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการโรงเรียน ตามทัศนะของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานราธิวาสเขต 2. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.
- อุทัย บุญประเสริฐ. (2538). การวางแผนการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Keeves, Peter J. (1988). Model and Model Building: Educational Research Methodology and Measurement : An International Handbook. Oxford: Pergamon Press.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. Educational and Psychological Measurement. 30(3). 607-610.
- Van Miller. (1965). The Public Administration of American School. New York: Macmillan Publishing Company.

จิตลักษณะ จิตสังคม การกำหนดเป้าหมายในชีวิตตามหลักอิทธิบาท 4
ของนักเรียนในโรงเรียนเบญจมราชรังสฤษฎิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา
PSYCHOLOGICAL CHARACTERISTICS AND SOCIAL PSYCHOLOGY AFFECTING LIFE
GOAL SETTING ACCORDING TO THE FOUR IDDHIPĀDA OF STUDENTS IN
BENCHAMARAJRANGSARIT SCHOOL, CHACHOENGSAO PROVINCE

^[1]พระปลัดวิสุทธิวรารักษ์ วรญาโณ Phrapalad Wisuttiwat Warayano

^[2]ชาติชาย พัทธินาคนาค Chatchai Phitaktanakhom

^[3]พรทิพย์ วรรณวิโรจน์ Porntip Wannawirod

^{[1] [2] [3]}มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
Corresponding Author Email: wisuttiwatwarayano@gmail.com

Article Received: September 07, 2023, Revised: January 19, 2024, Accepted: January 19, 2024.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาจิตลักษณะ 2) ศึกษาจิตสังคม 3) ศึกษา
ระดับการนำหลักอิทธิบาท 4 ไปใช้ในการกำหนดเป้าหมายชีวิต และ 4) ศึกษาแนวทางการส่งเสริมจิตลักษณะ
จิตสังคม และการนำหลักอิทธิบาท 4 ไปใช้ในการกำหนดเป้าหมายชีวิตของนักเรียนโรงเรียนเบญจมราช
รังสฤษฎิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี คือ การวิจัยเชิงปริมาณ มีกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียน
จำนวน 350 คน เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าสถิติ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วน
เบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิจัยเชิงคุณภาพ มีผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็นอาจารย์ 4 คน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบ
สัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับจิตลักษณะ ภาพรวมมีค่าเฉลี่ย
อยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ความเชื่ออำนาจในตน ความเข้มแข็งในการมองโลก และการเห็นคุณค่าใน
ตนเอง ตามลำดับ 2) ระดับจิตสังคม ภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ สัมพันธภาพในครอบครัว
สัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียน และสัมพันธภาพระหว่างเพื่อนกับเพื่อน ตามลำดับ 3) ระดับการนำหลัก
อิทธิบาท 4 ไปใช้ในการกำหนดเป้าหมายชีวิต ด้านที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านฉันทะ ด้านจิตตะ
และด้านที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง คือ ด้านวิมังสา ด้านวิริยะ 4) แนวทางการส่งเสริมจิตลักษณะ
จิตสังคม และการนำหลักอิทธิบาท 4 ไปใช้ในการกำหนดเป้าหมายชีวิตของนักเรียนโรงเรียนเบญจมราช
รังสฤษฎิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา คือ 1) ครูรับฟังและเข้าใจปัญหาของนักเรียนอย่างลึกซึ้ง จัดกิจกรรมให้นักเรียนได้
มีโอกาสแสดงออกทางอารมณ์สังคม 2) ครูสร้างความอบอุ่นเป็นกันเอง สร้างความไว้วางใจ ให้คำปรึกษาที่ดี
และเป็นประโยชน์ ซึ่งเป็นแนวทางที่จะทำให้นักเรียนเกิดความเชื่อมั่นในตัวเอง เข้มแข็ง และเห็นคุณค่าใน
ตนเองมากขึ้น สามารถกำหนดเป้าหมายในชีวิตของตน และมีพลังให้บรรลุถึงเป้าหมายที่วางไว้

คำสำคัญ: จิตลักษณะ, จิตสังคม, อิทธิบาท 4

ABSTRACT

The objectives of this research article were to 1) study the levels of psychological characteristics; 2) to study the level of social psychology; 3) to study the level of utilization of the Four Iddhipāda in setting life goals, and 4) to study guidelines to promote psychological characteristics, social psychology, and the application of the Four Iddhipāda in setting life goals of students at Benchamarajrangsarit School, Chachoengsao Province. It was a mixed methods research, quantitative research used a questionnaire with 350 students, and data were analyzed by statistical values such as percentage, mean, standard deviation. Qualitative research used in-depth interview with 4 key informants, data were analyzed by content analysis. Results were shown as following: 1) psychological characteristics level overall average was at a moderate level, including belief in one's own internal power, strength to see the world, and self-worth, respectively, 2) social psychology level overall average was at a moderate level, including family relationships, relationship between teachers and students, and the relationship between friends and friends, respectively, 3) utilization of the Four Iddhipāda in setting life goals level at a high level were the aspect of Chanda and Citta, and the aspect at a moderate level were the aspect of Vimāṃsā and Viriya, 4) guidelines to promote psychological characteristics, social psychology, and the application of the Four Iddhipāda in setting life goals of students at Benchamarajrangsarit School, Chachoengsao Province were (1) teachers should listen and understanding students' problems deeply, organize activities for students to have the opportunity in expressing themselves socially, (2) teachers should be friendly and building trust, give good and helpful advice. This is a guideline that will make students believe in themselves be strong and have more self-esteem and able to set goals in their life and have the power to achieve their setting goals.

Keywords: Psychological Characteristics, Social Psychology, Four Iddhipāda

บทนำ

สังคมในปัจจุบันได้มีการเปลี่ยนแปลงไปจากอดีตอย่างมากมาย ไม่ว่าจะเป็นทางด้านวิทยาศาสตร์หรือเทคโนโลยี ทำให้โลกแคบลงกว่าเดิมเพราะมีการติดต่อสื่อสารแบบไร้พรมแดนและก้าวเข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์อย่างเต็มตัว ทำให้คนเราต้องมีการปรับตัวอยู่ตลอดเวลา เพื่อที่จะได้ก้าวทันยุคทันสมัยพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง คนที่ปรับตัวได้ดีและมีความพร้อมมากกว่าย่อมได้เปรียบคนที่ดำเนินชีวิตแบบเดิมๆ โดยที่ไม่พยายามเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม ซึ่งการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นย่อมทำให้เกิดการพัฒนาทางจิตวิทยาของแต่ละบุคคลและการมีปฏิสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมทางสังคม รวมถึงความรู้สึกนึกคิดหรือใจของคนในสังคม โดยพิจารณาจากพฤติกรรมการแสดงออกหรือพฤติกรรมปฏิกิริยาสัมพันธ์กับและควบคุมอย่างชัดเจน เพราะจะต้องมีการเรียนรู้และเตรียมพัฒนาตนเองเพื่อให้ทันกับยุคสมัย โดยเฉพาะความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการต่างๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อคุณภาพชีวิต อาชีพใดที่มี

แนวโน้มว่าจะสามารถสร้างรายได้ได้ดี มีความมั่นคง อยู่ในความนิยมของคนทั่วไป ก็มักจะได้รับความสนใจจากคนรุ่นใหม่ ทำให้ใครๆ ต่างก็พากันต้องการที่จะได้เป็นส่วนหนึ่งของอาชีพนั้นๆ และก็จะเกิดเป็นการแข่งกันกัน ในที่สุด

โดยเฉพาะในกลุ่มนักเรียนนักศึกษาที่เป็นกลุ่มคนที่มีความเกี่ยวข้องโดยตรง นับวันจะมีบทบาทต่อวิถีชีวิตของมนุษย์ในสังคมมากยิ่งขึ้น เนื่องจากกระบวนการการศึกษาสามารถพัฒนาและเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของมนุษย์ให้มีคุณภาพและเป็นโยชน์ทั้งแก่ตนเองและสังคม บุคคลที่ได้รับการศึกษาจึงเท่ากับได้รับการพัฒนาเพื่อความเจริญก้าวหน้าในทุกด้าน (พิชัย ผกาทอง, 2547) การเรียนปัจจุบันได้เปลี่ยนวิธีการศึกษา วิธีคิด วิธีการค้นคว้าและวิธีการเรียนรู้ที่แตกต่างไปจากอดีตโดยสิ้นเชิง ในขณะที่องค์ความรู้ใหม่ๆ ที่มนุษย์จำเป็นต้องรู้หรือสมควรรู้เกิดขึ้นในทุกวินาที แต่เวลาในแต่ละวันสำหรับการเรียนรู้อย่างคงมีเท่าเดิม การตั้งตนในการเรียนรู้จึงมีความจำเป็นสำหรับการกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของมนุษย์ว่า ในแต่ละช่วงวัยของชีวิตมนุษย์ควรจะเรียนรู้อะไรเพื่อเป็นฐานในการพัฒนาชีวิตที่เข้มแข็งและเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ชีวิต การเรียนรู้จึงขึ้นอยู่กับสังคมวัฒนธรรมของแต่ละถิ่นหรือแต่ละประเทศ ซึ่งสอดคล้องกับพื้นฐานทางวัฒนธรรมและการศึกษาในประเทศญี่ปุ่นที่ได้รับอิทธิพลทางสังคมวัฒนธรรมจากประเทศจีนเป็นเวลาหนึ่งพันปี จากระบบศักดินาที่มีชาмуโรครองเมืองประมาณ 268 ปี และอิทธิพลจากสหรัฐอเมริกาตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นต้นมาจึงทำให้พื้นฐานทางสังคมวัฒนธรรมและระบบการศึกษาช่วยหล่อหลอมให้เกิดคุณลักษณะของชาวญี่ปุ่นที่สำคัญ 10 ประการ คือ 1) การตรงต่อเวลา 2) การรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย 3) การทำงานอย่างกระตือรือร้น 4) ความสะอาดที่เป็นระเบียบ 5) การอ่อนน้อมถ่อมตนไม่พุดโอ้อวด 6) ความซื่อสัตย์สุจริต ไม่คดโกง จงรักภักดี ระลึกบุญคุณ 7) ประหยัด รู้คุณค่าของเงิน สิ่งของและเครื่องใช้ต่างๆ 8) พิถีพิถัน ใส่ใจในรายละเอียด 9) แยกแยะเรื่องส่วนตัวและความรับผิดชอบในหน้าที่ และ 10) การทำงานเป็นทีม ใช้ชีวิตรวมกลุ่ม นับว่าการขัดเกลาทางสังคมวัฒนธรรม โดยเฉพาะการเลี้ยงดูและการฝึกอบรมเด็กในครอบครัวเป็นเรื่องที่สำคัญ

แรงจูงใจในการกำหนดอนาคตในช่วงชีวิตของวัยรุ่นมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะวัยรุ่นเป็นวัยแห่งอนาคตของประเทศ การศึกษาเพื่อค้นหาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดอนาคตของวัยรุ่นจึงเป็นเสมือนการกำหนดเส้นการเดินทางในชีวิตให้ประสบความสำเร็จได้ ในช่วงของวัยรุ่นเป็นวัยที่เชื่อมต่อระหว่างวัยเด็กและวัยผู้ใหญ่ มีการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างมาก ทั้งด้านร่างกาย และด้านจิตใจ เป็นช่วงที่ได้รับผลกระทบจากการพัฒนาการเกิดแรงจูงใจในการกำหนดอนาคตในช่วงชีวิตของวัยรุ่นมากที่สุด การรับรู้ว่าเป็นศูนย์กลางของความสนใจ ความเชื่อนี้ทำให้วัยรุ่นมีความเอาใจใส่ดูแลรูปร่างหน้าตาของตนเองให้ดูดีอยู่เสมอ และการรับรู้ว่าตนเองนั้นแตกต่างจากบุคคลอื่น ความเชื่อนี้จะทำให้รู้สึกว่าคุณค่าของตนเองแตกต่างจากบุคคลอื่นโดยสิ้นเชิง ทำให้เกิดความกลัวที่จะเสี่ยงโดยไม่เกรงกลัวสิ่งใด วัยรุ่นมีความต้องการในสิ่งใหม่ๆ เกิดขึ้น ความต้องการตำแหน่งทางสังคมซึ่งครอบครัวไม่สามารถตอบสนองความต้องการเหล่านั้นได้ กลุ่มเพื่อนจึงมีอิทธิพลสูง พฤติกรรมของวัยรุ่นจะเปลี่ยนไปตามเพื่อนในวัยเดียวกัน การได้รับการยอมรับและวิพากษ์วิจารณ์จากเพื่อนเกี่ยวกับตนจะเป็นผลให้วัยรุ่นเกิดทัศนคติต่อตนเองขึ้นมา โดยผ่านกระบวนการรับรู้ของบุคคลต่อความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง หากเกิดการรับรู้เกี่ยวกับตนเองในทางบวกได้รับการสนับสนุนเสริมแรงจากกลุ่มที่ตนเองชื่นชอบ จะเป็นผลให้การเห็นคุณค่าในตนเองของบุคคลนั้นพัฒนาเพิ่มมากขึ้น ในขณะที่เดียวกันอาจพบว่า บุคคลที่อยู่ในกลุ่มอันธพาล แสดงออกซึ่งพฤติกรรมก้าวร้าวมากเพียงใด กลุ่มจะให้ความสำคัญกับตนมากขึ้น ความต้องการการเห็นคุณค่าในตนเองจึงสามารถผลักดันให้บุคคลแสดงพฤติกรรมต่างๆ ออกมาทั้งในทางด้านบวกและในทางลบ

ดังนั้น ครอบครัวและโรงเรียนจึงต้องให้ความสำคัญและเอาใจใส่เป็นพิเศษอย่างมาก วิธีการเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเอง สำหรับนักเรียนมีหลายวิธีการที่สามารถช่วยให้เด็กวัยรุ่นที่เห็นคุณค่าในตนเอง ได้แก่ การส่งเสริมสภาพแวดล้อมภายในชั้นเรียน โรงเรียนก็สามารถช่วยให้นักเรียนตระหนักถึงพลังและความสามารถที่มีอยู่ภายในตนเอง รวมถึงความสามารถที่นอกเหนือจากการทำกิจวัตรประจำวันทั่วไป และความคาดหวังและความเชื่อ เมื่อนักเรียนมีแนวโน้มที่จะแสดงออกอย่างมั่นใจ ด้วยทัศนคติและความเชื่อที่ได้สัมผัสเกี่ยวกับตนเอง การฝึกฝนในห้องเรียน การสนับสนุนในทางบวก และการก่อตัวอย่างสร้างสรรค์ของความเชื่อทั้งหมดนี้ จะช่วยให้เกิดผลลัพธ์ที่ดีตามมา โดยแรงผลักดันที่มีอิทธิพลต่อความคาดหวัง และความเชื่อของนักเรียนเกี่ยวกับศักยภาพในตนเองนั้น คือ ความเชื่อของครูที่มีต่อตัวเด็ก การฝึกฝนในห้องเรียนและความคาดหวังของผู้ปกครอง มีหลักฐานยืนยันที่ชัดเจนว่าหากครูมีความคาดหวังให้นักเรียนเรียนรู้ และเชื่อว่านักเรียนมีศักยภาพในการทำงานให้ประสบความสำเร็จ จะทำให้นักเรียนมีการกระทำ มีการปฏิบัติสิ่งต่างๆ เพิ่มขึ้นได้อีกด้วย

การกำหนดอนาคตมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อวัยรุ่นทุกคน เพราะการที่วัยรุ่นจะประสบความสำเร็จในการดำเนินชีวิตนั้นจะต้องมีการวางแผนอนาคตของตนเป็นสำคัญด้วย วัยรุ่นที่มีการวางแผนอนาคต ย่อมทำทุกอย่างได้ตามเป้าหมายที่ตนกำหนดไว้ เกิดความก้าวหน้าในการดำเนินชีวิต แต่ถ้าขาดการวางแผนอนาคตแล้ว จะไม่สามารถบรรลุเป้าหมายได้ จึงกล่าวได้ว่าการกำหนดอนาคตมีความสำคัญและควรปลูกฝังเป็นอย่างยิ่ง ให้เกิดกับวัยรุ่นทุกคน การกำหนดอนาคตเป็นคุณลักษณะพื้นฐานของบุคคลที่มีความสำคัญยิ่ง และจำเป็นต้องปลูกฝังให้กับวัยรุ่น เพื่อให้เป็นพลเมืองดีของประเทศชาติต่อไป การกำหนดเป้าหมายในชีวิต ค้นหาความสนใจ ความถนัด จุดมุ่งหมาย และจุดเด่นของตนเอง แล้วบ่มเพาะให้เกิดเป็นผลสำเร็จที่ภาคภูมิใจ การที่จะค้นพบความถนัดของตนเองนั้นแนะนำให้เปิดโอกาสของตนเองในการเรียนรู้ ด้วยการเข้าร่วมกิจกรรมสร้างสรรค์ต่างๆ ที่หลากหลายเช่น กิจกรรมชมรม การเข้าค่ายกิจกรรม กิจกรรมอาสาสมัครต่างๆ แล้วค่อยๆ เรียนรู้ว่ามีกิจกรรมอะไรที่ทำแล้วรู้สึกชอบ มีความสุข ความสนุก หรือมีความกระตือรือร้นที่จะทำสิ่งนั้น หรือทำได้ดี หรือมีคน ชมเชยว่าทำสิ่งนั้นได้ดี เมื่อค้นหาความถนัด ความสนใจ และจุดเด่นของตนเองได้แล้ว ก็จะสามารถตั้งเป้าหมายในชีวิตว่าต้องการอะไรเป็นอย่างไรในอนาคต และเริ่มลงมือพัฒนาในสิ่งดีที่ตนเองค้นพบ ด้วยการหมั่นฝึกฝน และเรียนรู้ในสิ่งนั้นๆ อย่างต่อเนื่อง ค่อยๆ พัฒนากิจกรรมนั้นๆ จนกลายเป็นความสามารถ ความถนัดพิเศษ จะทำให้มีความภาคภูมิใจในตนเอง และยังเป็นการวางรากฐานสู่ความสำเร็จในอนาคต นอกจากนี้อาจหาบุคคลที่จะเป็นต้นแบบให้กับตัวเอง เพื่อเป็นแนวทางการดำเนินชีวิตต่อไป

จากการสังเกตของผู้วิจัยในฐานะครูผู้สอนศีลธรรมนักเรียนในโรงเรียนเบญจมราชรังสฤษฎิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา นานเป็นเวลามากกว่า 5 ปี พบว่าเด็กนักเรียนยังมีคะแนนที่ต่ำ ขาดความรับผิดชอบในหลายหลายด้านด้วยกัน ได้แก่ การไม่ตรงต่อเวลา การทำกิจกรรมอย่างอื่นที่ไม่เกี่ยวข้องกับการเรียนขณะครูสอน การส่งงานไม่ทันภายในเวลาที่กำหนด การพูดคุยกันในขณะที่ครูสอน การไม่มีเป้าหมายชีวิตที่ชัดเจน พฤติกรรมเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อนักเรียน ทำให้นักเรียนมีผลการเรียนที่ต่ำ ไม่ประสบความสำเร็จในการเรียน ทำให้เกิดปัญหาหลายอย่างตามมา ทั้งปัญหาต่อตนเอง คือไม่บรรลุผลสำเร็จตามที่มุ่งหวังไว้ และยังเป็นปัญหาในครอบครัว ดังนั้น จึงควรปลูกฝังให้มีความรับผิดชอบให้เกิดขึ้นในนักเรียน โดยที่เอาหลักธรรมทางพุทธศาสนาสามารถนำมาพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนได้ หลักธรรมที่มีความเหมาะสมนั้น ได้แก่ หลักอิทธิบาท 4 (กัลยาณมิตตตา, 2555) ซึ่งประกอบไปด้วย 1) ฉันทะ ความพอใจรักใคร่ในสิ่งนั้น 2) วิริยะ ความเพียรพยายามทำในสิ่ง

นั้น 3) จิตตะ การเอาใจใส่ ผักไฟในสิ่งนั้น 4.) วิมังสา การพิจารณาใคร่ครวหาเหตุผลในสิ่งนั้น เพราะเนื่องจากอิทธิบาท 4 เป็นหลักธรรมที่ทำให้บุคคลประสบความสำเร็จในการพัฒนาชีวิต

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาระดับจิตลักษณะ ระดับจิตสังคม และระดับการกำหนดเป้าหมายในชีวิตตามหลักอิทธิบาท 4 ของนักเรียนในโรงเรียนเบญจมราชรังสฤษฎิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา เพื่อนำองค์ความรู้ที่ได้มาเป็นแนวทางในการส่งเสริมจิตลักษณะ จิตสังคม และการนำหลักอิทธิบาท 4 ไปใช้ในการกำหนดการดำเนินชีวิต กำหนดอนาคตตนเอง และการกำหนดเป้าหมายในชีวิตต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับจิตลักษณะของนักเรียนในโรงเรียนเบญจมราชรังสฤษฎิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา
2. เพื่อศึกษาระดับจิตสังคมของนักเรียนในโรงเรียนเบญจมราชรังสฤษฎิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา
3. เพื่อศึกษาระดับการนำหลักอิทธิบาท 4 ไปใช้ในการกำหนดเป้าหมายชีวิตของนักเรียนโรงเรียนเบญจมราชรังสฤษฎิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา
4. เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมจิตลักษณะ จิตสังคม และการนำหลักอิทธิบาท 4 ไปใช้ในการกำหนดเป้าหมายชีวิตของนักเรียนโรงเรียนเบญจมราชรังสฤษฎิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Method) ประกอบด้วย การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) มีรายละเอียด ดังนี้

1. ประชากรกลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ มีดังนี้ 1) ประชากร คือ นักเรียนโรงเรียนเบญจมราชรังสฤษฎิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 ทั้งหมด 3,580 คน (ข้อมูลนักเรียนโรงเรียนเบญจมราชรังสฤษฎิ์, 2565) 2) กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนในโรงเรียนเบญจมราชรังสฤษฎิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน 350 คน ซึ่งได้มาจากตารางสำเร็จรูปของ Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970) 3) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ อาจารย์โรงเรียนเบญจมราชรังสฤษฎิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน 4 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แบบสอบถาม มี 2 ตอน ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัว ได้แก่ เพศ อายุ ระดับชั้นเรียน เกรดเฉลี่ย รายได้ของครอบครัว และสถานภาพของบิดามารดา ตอนที่ 2 แบบสอบถามระดับจิตลักษณะ ระดับจิตสังคม และระดับการกำหนดเป้าหมายชีวิตตามหลักอิทธิบาท 4 มีลักษณะเป็นมาตรประเมินค่า 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด และ 2) แบบสัมภาษณ์ เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง จำนวน 5 ข้อ เกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมจิตลักษณะ จิตสังคม และการกำหนดเป้าหมายชีวิตตามหลักอิทธิบาท 4

3. การสร้างเครื่องมือและการหาคุณภาพของเครื่องมือ

- 3.1 แบบสอบถาม 1) ศึกษาทฤษฎี งานวิจัย และแนวคิด ที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรของงานวิจัยในครั้งนี้ คือ จิตลักษณะ จิตสังคม และการกำหนดเป้าหมายชีวิตตามหลักอิทธิบาท 4 แล้วนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาคำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย กำหนดนิยามเชิงปฏิบัติการของตัวแปร และดำเนินงานสร้างแบบสอบถามให้ครอบคลุมกับกรอบแนวคิดในการวิจัย 2) สร้างเครื่องมือการวิจัย คือ แบบสอบถามระดับจิตลักษณะ จิตสังคม และการกำหนดเป้าหมายชีวิตตามหลักอิทธิบาท 4 มีลักษณะเป็นมาตรประเมินค่า 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด 3) นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน

ตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (indexes of item objective congruence: IOC) ซึ่งพบว่าได้ค่า IOC = 0.9 ถือว่าแบบสอบถามใช้ได้

3.2 แบบสัมภาษณ์ 1) ศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการส่งเสริมจิตลักษณะ จิตสังคม และการกำหนดเป้าหมายชีวิตตามหลักอิทธิบาท 4 2) สร้างแบบสัมภาษณ์ตามแนวคิด มีลักษณะเป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างจำนวน 5 ข้อ เกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมจิตลักษณะ จิตสังคม และการกำหนดเป้าหมายชีวิตตามหลักอิทธิบาท 4 3) นำแบบสัมภาษณ์แนวทางการส่งเสริมจิตลักษณะ จิตสังคม และการกำหนดเป้าหมายชีวิตตามหลักอิทธิบาท 4 ที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญ 5 คน ตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (indexes of item objective congruence: IOC) ซึ่งพบว่าได้ค่า IOC = 0.8

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ผู้วิจัยจัดทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ถึงโรงเรียนเบญจมราชรังสฤษฎิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา เพื่อแจกแบบสอบถามให้กับกลุ่มตัวอย่าง 350 คน จากนั้นทำการส่งแบบสอบถาม ได้รับการตอบกลับมา จำนวน 350 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 นำแบบสอบถามมาพิจารณาตรวจสอบความสมบูรณ์เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ

4.2 ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยจัดทำหนังสือขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญนัดวัน เวลา ในการเข้าสัมภาษณ์ จากนั้นนำแบบสัมภาษณ์แนวทางการส่งเสริมจิตลักษณะ จิตสังคม และการกำหนดเป้าหมายชีวิตตามหลักอิทธิบาท 4 เข้าสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 4 คน

5. การวิเคราะห์ข้อมูล 1) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) 2) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาระดับจิตลักษณะของนักเรียนในโรงเรียนเบญจมราชรังสฤษฎิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา สรุปผลดังในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับจิตลักษณะของนักเรียนในโรงเรียนเบญจมราชรังสฤษฎิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยภาพรวม

จิตลักษณะของนักเรียนในโรงเรียนเบญจมราชรังสฤษฎิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา ภาพรวม	n = 350			
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับที่
1. การเห็นคุณค่าในตนเอง	2.82	0.980	ปานกลาง	3
2. ความเชื่ออำนาจภายในตน	2.95	1.027	ปานกลาง	1
3. ความเข้มแข็งในการมองโลก	2.92	1.018	ปานกลาง	2
ภาพรวม	3.04	1.050	ปานกลาง	

จากตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน จิตลักษณะของนักเรียนในโรงเรียนเบญจมราชรังสฤษฎิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่า ในภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.04, S.D. = 1.050) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน เรียงลำดับจากมากไปน้อย ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ความเชื่ออำนาจภายใน

ตน ($\bar{X} = 2.95$, S.D. = 1.027) รองลงมา คือ ความเข้มแข็งในการมองโลก ($\bar{X} = 2.92$, S.D. = 1.018) และการเห็นคุณค่าในตนเอง ($\bar{X} = 2.82$, S.D. = 0.980) ตามลำดับ

2. ผลการศึกษาระดับจิตสังคมของนักเรียนในโรงเรียนเบญจมราชรังสฤษฎิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา สรุปผลดังในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับจิตสังคมของนักเรียนในโรงเรียนเบญจมราชรังสฤษฎิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยภาพรวม

จิตสังคมของนักเรียนในโรงเรียนเบญจมราชรังสฤษฎิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา ภาพรวม	n = 350			
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับที่
1. สัมพันธภาพในครอบครัว	3.30	1.125	ปานกลาง	1
2. สัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียน	3.17	1.037	ปานกลาง	2
3. สัมพันธภาพระหว่างเพื่อนกับเพื่อน	3.05	1.115	ปานกลาง	3
ภาพรวม	3.04	1.050	ปานกลาง	

จากตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน จิตสังคมของนักเรียนในโรงเรียนเบญจมราชรังสฤษฎิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่า ในภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.04$, S.D. = 1.050) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน เรียงลำดับจากมากไปน้อย ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ สัมพันธภาพในครอบครัว ($\bar{X} = 3.30$, S.D. = 1.125) รองลงมา คือ สัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียน ($\bar{X} = 3.17$, S.D. = 1.037) และสัมพันธภาพระหว่างเพื่อนกับเพื่อน ($\bar{X} = 3.05$, S.D. = 1.115) ตามลำดับ

3. ผลการศึกษาระดับการกำหนดเป้าหมายชีวิตตามหลักอิทธิบาท 4 ของนักเรียนในโรงเรียนเบญจมราชรังสฤษฎิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา สรุปผลดังในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับการกำหนดเป้าหมายชีวิตตามหลักอิทธิบาท 4 ของนักเรียนในโรงเรียนเบญจมราชรังสฤษฎิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยภาพรวม

การกำหนดเป้าหมายชีวิตตามหลักอิทธิบาท 4 ของ นักเรียนในโรงเรียนเบญจมราชรังสฤษฎิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา ภาพรวม	n = 350			
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับที่
1. ด้านฉันทะ	3.60	0.834	มาก	1
2. ด้านวิริยะ	3.28	0.774	ปานกลาง	4
3. ด้านจิตตะ	3.54	0.827	มาก	2
4. ด้านวิมังสา	3.46	0.832	ปานกลาง	3
ภาพรวม	3.46	0.817	ปานกลาง	

จากตารางที่ 3 แสดงค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การกำหนดเป้าหมายชีวิตตามหลักอิทธิบาท 4 ของนักเรียนในโรงเรียนเบญจมราชรังสฤษฎิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่า ในภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.46$, S.D. = 0.817) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก คือ

ด้านฉันทะ ($\bar{X} = 3.60$, S.D. = 0.834) รองลงมา คือ ด้านจิตตะ ($\bar{X} = 3.54$, S.D. = 0.827) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง คือ ด้านวิมังสา ($\bar{X} = 3.46$, S.D. = 0.832) และด้านวิริยะ ($\bar{X} = 3.28$, S.D. = 0.774)

4. ผลการศึกษาแนวทางการส่งเสริม จิตลักษณะ จิตสังคม และการนำหลักอริยปาท 4 ไปใช้ในการกำหนดเป้าหมายชีวิตของนักเรียนโรงเรียนเบญจมราชรังสฤษฎิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา มีดังนี้

4.1 จิตลักษณะของนักเรียนในโรงเรียนเบญจมราชรังสฤษฎิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา คือ 1) เมื่อนักเรียนถูกวิพากษ์วิจารณ์มักจะควบคุมอารมณ์ไม่ได้ มีลักษณะการแสดงสีหน้า ท่าทางที่เปลี่ยนไปในมุขลบ ดังนั้น แนวทางในการแก้ไขครูต้องขบคิดอย่างมีวิจารณญาณอย่างยั่งยืน ด้วยการหยุดฟังและเริ่มคิดซ้ำๆ ตามอย่างมีปัญญา รวมถึงทำความเข้าใจให้ลึกซึ้งก่อนที่จะประเมินหรือตัดสินใจ แทนการพินิจ หรือด่วนสรุปทันที อย่างที่คุ้นเคยและกระทำกัน และ 2) นักเรียนมีความรู้สึกว้าวุ่นที่เกิดขึ้นในชีวิตไม่มีความหมายเลยพยายามตามหาสิ่งที่มีความหมายในชีวิต เช่น กลุ่มเพื่อน นักเรียนในวัยนี้มักมีการเปลี่ยนแปลงที่อาจจะต้องใช้การสังเกตหรือทำความเข้าใจมากขึ้นสักเล็กน้อย เพราะแม้แต่นักเรียนเองก็อาจจะไม่รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากความเครียด เช่น การเปลี่ยนแปลงของร่างกายและสุขภาพ มีพฤติกรรมขาดความรับผิดชอบ มีปากเสียงหรือถกเถียงกับเพื่อนง่ายขึ้น ไม่ค่อยมีสมาธิ หรือถูกติงสมมติได้ง่าย ดังนั้น แนวทางแก้ไขครูควรเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ทำกิจกรรมที่เป็นการแสดงออกทางอารมณ์สังคมมากขึ้น ให้นักเรียนรู้สึกว้าวุ่นที่เกิดขึ้นในชีวิตนั้นมีความหมาย

4.2 จิตสังคมของนักเรียนในโรงเรียนเบญจมราชรังสฤษฎิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา คือ สัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียน เวลานั้นนักเรียนปรึกษาปัญหาส่วนตัวกับครูเป็นสิ่งสำคัญมาก ดังนั้น การเริ่มต้นพบกันที่เป็นไปด้วยความอบอุ่นเป็นกันเอง จะช่วยให้นักเรียนเกิดความรู้สึกประทับใจและไว้วางใจ พร้อมทั้งจะเปิดเผยเรื่องราวของตนเอง และร่วมมือในการให้คำปรึกษา ทำให้การให้คำปรึกษาเป็นไปได้ด้วยดี ความประหม่าและความวิตกกังวลของนักเรียน ให้ความรู้สึกคุ้นเคย และเป็นกันเองระหว่างครูผู้ให้คำปรึกษา และนักเรียนมีความรู้สึกไม่พอใจเมื่อถูกครูตักเตือน โดยบ่อยครั้งที่เกิดจากความตั้งใจของครูในการตักเตือนนักเรียน เช่น บอกให้เก็บโทรศัพท์ เริ่มเข้าเนื้อหาที่บอกให้เก็บโทรศัพท์ ทบทวนเนื้อหาที่บอกให้เก็บโทรศัพท์ จนบางครั้งนักเรียนเกิดความรู้สึกไม่พอใจในการพูดซ้ำๆ หลายๆ รอบของครู ดังนั้น แนวทางในการแก้ไขครูควรที่จะปรับเปลี่ยนบริบทของการพูดให้เข้าถึงนักเรียนมากยิ่งขึ้นตามบริบทนั้นๆ ตามความเหมาะสม เพื่อสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ครูสร้างให้นักเรียนรู้สึกว่าเป็นพื้นที่ปลอดภัย ช่วยทำให้นักเรียนกล้าที่จะพูดความคิดของตัวเอง ฝึกการใช้เหตุผลในการอธิบายความคิด คำพูดในเชิงบวก การเปิดกว้างรับฟังความเห็น ให้ออกสันทนาการได้พูดในสิ่งที่คิด “ถ้าเราตกลง และทุกคนยอมรับมันไม่ใช่การบังคับ แต่มันคือข้อตกลงที่เรามีร่วมกัน และมันช่วยให้ครูบริหารจัดการชั้นเรียนได้ง่ายขึ้น นักเรียนเองก็เกิดความตระหนัก”

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพบผลการวิจัยที่นำมาอภิปรายผลการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ระดับจิตลักษณะของนักเรียนในโรงเรียนเบญจมราชรังสฤษฎิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา ในภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ความเชื่ออำนาจภายในตน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ นักเรียนในโรงเรียนเบญจมราชรังสฤษฎิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา มีความพยายามทำสิ่งต่างๆ อย่างเต็มที่ เพราะเชื่อว่าความพยายาม และตั้งใจจะทำให้ผลสำเร็จที่เกิดขึ้นได้ และสิ่งนั้นเป็นผลมาจากการกระทำของตนเอง ซึ่งผลการวิจัยมีความสอดคล้องบางประการกับแนวคิดของ Rotter (1966) ที่ได้กล่าวว่า

ความเชื่ออำนาจภายในตน (Internal locus of control) คือการที่บุคคลรับรู้ว่าการกระทำที่เกิดขึ้นเป็นผลจากการกระทำหรือความสามารถของตนเอง

2. ระดับจิตสังคมของนักเรียนในโรงเรียนเบญจมราชรังสฤษฎิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา ในภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ สัมพันธภาพในครอบครัว ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ นักเรียนในโรงเรียนเบญจมราชรังสฤษฎิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา มีความสนิทสนมกันในกลุ่มครอบครัว ทุกคนมีหน้าที่ความรับผิดชอบ และทำหน้าที่ที่ตนเองได้รับมอบหมายได้เป็นอย่างดี ซึ่งผลการวิจัยมีความสอดคล้องบางประการกับแนวคิดของสุพัตรา สุภาพ (2561) ที่ได้กล่าวว่า ครอบครัวเป็นแหล่งที่สมาชิกได้รับความรักและความอบอุ่นอย่างบริสุทธิ์ใจ เป็นแหล่งที่ให้หลักประกันได้ว่าจะมีคนที่รักเราและรักเราเสมอ ครอบครัวจะเป็นแหล่งที่ทำให้กำลังใจและปลุกปลอบใจเพื่อให้สามารถผ่านอุปสรรคไปได้ด้วยดี นอกจากนี้ครอบครัวจะเป็นแหล่งการอบรมเด็กเบื้องต้นให้รู้จักหน้าที่และบทบาทการอยู่ในสังคม รู้จักระเบียบของสังคม ด้วยวิธีการอบรมสั่งสอนหรือโดยการทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดีให้ดู

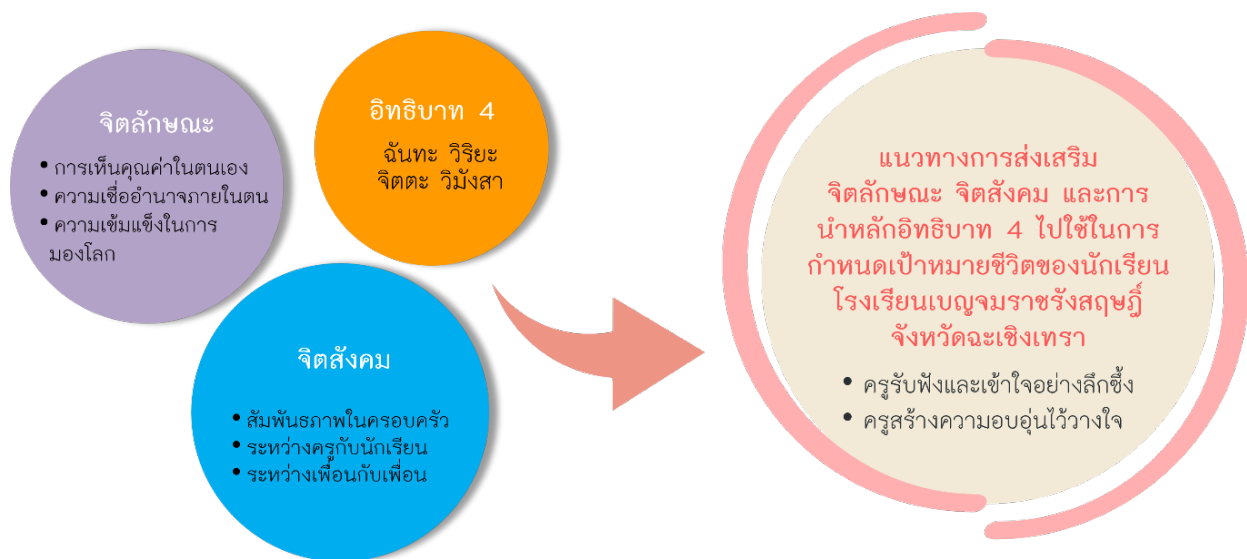
3. ระดับการกำหนดเป้าหมายชีวิตตามหลักอิทธิบาท 4 ของนักเรียนในโรงเรียนเบญจมราชรังสฤษฎิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา ในภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านฉันทะ และด้านจิตตะ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ นักเรียนในโรงเรียนเบญจมราชรังสฤษฎิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา หมั่นฝึกฝนพัฒนาตนเองอยู่เสมอ มีความใฝ่รู้ เอาใจใส่ในสิ่งที่ทำโดยไม่คาดหวังถึงผลตอบแทนใดๆ รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และสามารถทำงานให้สำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ ซึ่งผลการวิจัยมีความสอดคล้องบางประการกับแนวคิดของพงษ์พันธ์ พงษ์โสภะ (2562) ที่กล่าวว่า การเรียนรู้จะเกิดขึ้นเพราะมีการวางแผนใจ และการที่พฤติกรรมใดจะมีความเข้มข้นรุนแรงนั้นมิใช่เป็นเพราะรางวัล หรือการเสริมแรงเพียงอย่างเดียว แต่เป็นเพราะการเชื่อมโยงเกี่ยวพันกับสิ่งเร้า คือ สิ่งที่จะกระตุ้นให้นักเรียนมีความต้องการเรียนรู้ มีอิทธิบาทสมบูรณ์ก็เพราะสิ่งเร้าทั้งภายในและภายนอกที่ทำให้นักเรียนมีแรงกระตุ้นที่จะเรียนรู้

4. แนวทางการส่งเสริมจิตลักษณะ จิตสังคม และการนำหลักอิทธิบาท 4 ไปใช้ในการกำหนดเป้าหมายชีวิตของนักเรียนโรงเรียนเบญจมราชรังสฤษฎิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา มีดังนี้ 1) แนวทางการส่งเสริมจิตลักษณะของนักเรียนในโรงเรียนเบญจมราชรังสฤษฎิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา คือ การส่งเสริมให้ครูคิดอย่างมีวิจญาณญาณ หยุดพิง และคิดด้วยปัญญาให้เข้าใจนักเรียนอย่างลึกซึ้ง อย่ารีบสรุปตัดสิน และจัดกิจกรรมส่งเสริมให้นักเรียนได้มีโอกาสแสดงออกทางอารมณ์สังคมได้มากขึ้น สิ่งเหล่านี้จะให้นักเรียนเกิดความเชื่อมั่นในตัวเอง เข้มแข็ง และเห็นคุณค่าในตนเองมากขึ้น สามารถกำหนดเป้าหมายในชีวิตของตนเองและมีพลังให้บรรลุถึงเป้าหมายที่วางไว้ 2) แนวทางการส่งเสริมจิตสังคมของนักเรียนในโรงเรียนเบญจมราชรังสฤษฎิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา คือ ควรสร้างความอบอุ่นเป็นกันเองจะช่วยให้เด็กเกิดความรู้สึกประทับใจและไว้วางใจ พร้อมทั้งจะเปิดเผยเรื่องราวของตนเอง และร่วมมือในการให้คำปรึกษา ทำให้การให้คำปรึกษาเป็นไปได้อย่างดี และเป็นกันเอง ทั้งนี้เป็นเพราะ การส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน โดยครูเข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคลของนักเรียนทำให้ครูเข้าใจปัญหาของนักเรียนได้มากยิ่งขึ้น นักเรียนจะรู้สึกเป็นกันเอง ไว้วางใจ และพร้อมที่จะรับฟังคำแนะนำจากครู เมื่อนักเรียนได้รับคำแนะนำที่ดีจากครูและนำไปปฏิบัติตามจะส่งผลให้นักเรียนเกิดความเชื่อมั่นในตนเอง มีความเข้มแข็ง และเห็นคุณค่าตนเองมากขึ้น นักเรียนจะดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข ซึ่งผลการวิจัยมีความสอดคล้องบางประการกับการวิจัยของสุธณี ลิขะไชย (2563) ที่พบว่า การเห็นคุณค่าในตนเอง มีความสำคัญต่อบุคคลในการดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข สามารถกระทำการต่างๆ ให้ประสบผลสำเร็จได้ เนื่องจากมีความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเอง สามารถเผชิญปัญหาที่ยากซับซ้อนได้ มีความกระตือรือร้นเพื่อไปถึงจุดเป้าหมาย การยอมรับความจริง สามารถหลุดจากความล้มเหลวหรือข้อบกพร่องต่างๆ

ของตนเองได้อย่างตรงไปตรงมา ยอมรับฟังคำวิจารณ์ คุณลักษณะดังกล่าวจะส่งผลให้บุคคลสามารถดำรงชีวิตของตนเองได้อย่างมีความสุข นอกจากนี้ผลการวิจัยยังมีความสอดคล้องบางประการกับการวิจัยของ Henderson (1995) ที่พบว่า ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับมิติความใกล้ชิดมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับตัวแปรพฤติกรรมสัมพันธ์ภาพของครูในด้านของการช่วยเหลือเป็นมิตร และในด้านการเข้าอกเข้าใจ

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยครั้งนี้เป็นแนวทางการส่งเสริมจิตลักษณะ จิตสังคม และการนำหลักอิทธิบาท 4 ไปใช้ในการกำหนดเป้าหมายชีวิตของนักเรียนโรงเรียนเบญจมราชรังสฤษฎิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา มีดังนี้ 1) การส่งเสริมให้ครูคิดอย่างมีวิจารณญาณ หยุดฟัง และคิดด้วยปัญญาให้เข้าใจนักเรียนอย่างลึกซึ้ง อารมณ์สุจริตดี และจัดกิจกรรมส่งเสริมให้นักเรียนได้มีโอกาสแสดงออกทางอารมณ์สังคมได้มากขึ้น 2) สร้างความอบอุ่นเป็นกันเองให้นักเรียนเกิดความรู้สึกประทับใจและไว้วางใจ พร้อมทั้งจะเปิดเผยเรื่องราวของตนเอง และร่วมมือในการให้คำปรึกษา ทำให้การให้คำปรึกษาเป็นไปได้อย่างดี ซึ่งแนวทางดังกล่าวนี้ จะทำให้นักเรียนเกิดความเชื่อมั่นในตัวเอง เข้มแข็ง และเห็นคุณค่าในตนเองมากขึ้น สามารถกำหนดเป้าหมายในชีวิตของตนและมีพลังให้บรรลุถึงเป้าหมายที่วางไว้ สรุปดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้การวิจัย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ควรมีการส่งเสริมให้นักเรียนเห็นคุณค่าในตนเอง ความเชื่อภายในตน ความเข้มแข็งในการมองโลก และการดำเนินชีวิตโดยยึดหลักอิทธิบาท 4 ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้เกิดการกำหนดเป้าหมายในชีวิต

1.2 ควรนำผลการวิจัยที่ได้ในครั้งนี้เป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือวัดการกำหนดเป้าหมายในชีวิตตนเองและนำไปใช้กับนักเรียนต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดเป้าหมายในชีวิตตนเองกับกลุ่มตัวอย่างในโรงเรียนอื่นๆ ซึ่งมีบริบทสังคมที่แตกต่างกัน

2.2 ควรวิจัยเรื่องจิตลักษณะ จิตสังคม การกำหนดเป้าหมายในชีวิตของนักเรียน โดยสามารถนำหลักธรรมข้ออื่นมาใช้ เช่น พรหมวิหาร 4 สังคหวัตถุ 4 สัมปยุตธรรม 7 เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- กัลป์ยาณมิตตตา. (2555). **อิทธิบาท 4 คุณธรรมเครื่องให้ถึงความสำเร็จตามที่ตนประสงค์**. แหล่งที่มา: <https://www.oknation.net/post/detail/634f58b1fbb7b500f4ce08c7> สืบค้นเมื่อ 9 ก.ย. 2565.
- พงษ์พันธ์ พงษ์โสภา. (2562). **พฤติกรรมกลุ่ม**. กรุงเทพมหานคร: พัฒนาศึกษา.
- พิชัย ผกาทอง. (2547). **มนุษย์กับสังคม**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- โรงเรียนวัดเบญจมบพิตรดุสิตวนารามราชวรวิหาร. (2565). **ข้อมูลนักเรียน โรงเรียนวัดเบญจมบพิตรดุสิตวนารามราชวรวิหาร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา**. แหล่งที่มา <http://www.brr.ac.th/news.php> สืบค้นเมื่อ 9 ก.ย. 2565.
- สุชนิ ลิกะไชย. (2563). **ผลของการใช้โปรแกรมต่อการเห็นคุณค่าในตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 โรงเรียนลอยสายอนุสรณ์ สำนักงานเขตตลาดพร้าว กรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สุพัตรา สุภาพ. (2561). **ปัญหาสังคม**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.
- Henderson, D. G. (1995). **A study of the classroom and laboratory environments and student attitude and achievement in senior secondary biology classes**. Doctor of Philosophy Dissertation. Curtin University of Technology.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). **Determining sample size for research activities**. *Educational and Psychological Measurement*. 30(3). 607-610.
- Rotter, J.B. (1966). **Generalized expectancies for internal versus external control of reinforcement**. *Psychological Monographs: General and Applied*. 80. 1-25.

ความต้องการจำเป็นภาวะผู้นำแบบบารมีของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร*
THE NEED FOR CHARISMATIC LEADERSHIP OF EDUCATIONAL ADMINISTRATORS
IN BANGKOK

^[1]พระมหาไพรัช ปภัสโร (แก้วโก) Phramaha Pairat PaPasaro (Kaewgo)

^[2]พระมหาญาณวัฒน์ ฐิตวาทโน Phramaha Yannawat Thitavaddhano

^[3]สมศักดิ์ บุญปู Somsak Boonpoo

^[1] ^[2] ^[3]มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
Corresponding Author E-mail: mahapairat2518@gmail.com

Article Received: August 10, 2024, Revised: August 23, 2024, Accepted: August 25, 2024.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นภาวะผู้นำแบบบารมีของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร เป็นการวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างที่เป็นครูในสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร 6 กลุ่มเขต จำนวน 375 คน และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าความต้องการจำเป็น ผลการวิจัยพบว่า ความต้องการจำเป็นภาวะผู้นำแบบบารมีของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นอันดับที่ 1 คือ การสร้างแรงบันดาลใจ อันดับที่ 2 การกระตุ้นให้ใช้สติปัญญา อันดับที่ 3 การบำเพ็ญสิ่งสมบารมี และอันดับ 4 การสร้างวิสัยทัศน์ เมื่อพิจารณาลำดับความต้องการจำเป็นภาวะผู้นำแบบบารมีของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร เป็นรายชื่อ พบว่า มีระดับความต้องการจำเป็นอันดับที่ 1 คือ ผู้บริหารสถานศึกษาจัดเรียงลำดับความสำคัญของภารกิจที่ได้พิจารณาร่วมกันแล้ว เพื่อแสดงให้เห็นงานหลักด้านต่างๆ อันดับที่ 2 คือ ผู้บริหารสถานศึกษาระดมความคิดเรียงลำดับประเด็น แยกเป็นจุดแข็งจุดอ่อนของสถานศึกษา อันดับที่ 3 คือลักษณะผู้นำแบบบารมีด้านการเป็นแรงบันดาลใจมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในงานของทีมบริหารด้านหัวหน้างาน ด้านเพื่อนร่วมงานและด้านรายได้ และอันดับสุดท้าย คือ ผู้บริหารสถานศึกษามอบหมายงานที่ท้าทายและมีคุณค่าแก่ผู้ใต้บังคับบัญชาอยู่เสมอ

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำแบบบารมี, ผู้บริหารสถานศึกษา, การสร้างแรงบันดาลใจ

ABSTRACT

This research aimed to study the charismatic leadership needs of school administrators under the Bangkok Metropolitan Administration. The research used a quantitative questionnaire with a sample of 375 teachers in 6 groups of schools under the Bangkok Metropolitan Administration. The data were analyzed using statistics, including frequency, percentage, mean, standard deviation, and need values. The research results found that the need for charismatic leadership needs of school administrators under the Bangkok

*บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของดัชนีพนธ์เรื่อง รูปแบบการภาวะผู้นำแบบบารมีตามหลักพระธรรมสำหรับ
ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร

Metropolitan Administration ranked first as inspiration, second as intellectual stimulation, third as merit-making, and fourth as visionary. When considering the order of charismatic leadership needs of school administrators under the Bangkok Metropolitan Administration by item, it was found that the first order of need was that school administrators prioritize the tasks that they had considered together to show the main tasks in various aspects. The second order was that school administrators brainstormed and ranked issues, separating them into strengths and weaknesses of the school. The third order was that the charismatic leadership characteristic of inspiration was related to the job satisfaction of the management team in terms of supervisors, coworkers, and income. And finally, school administrators consistently assigned challenging and valuable tasks to their subordinates.

Keywords: Charismatic Leadership, School Administrators, Inspirational

บทนำ

ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นกลไกสำคัญในการรับนโยบายและสร้างประสิทธิผลของงานในสถานศึกษา เป็นหน้าที่ของผู้บริหารทุกคนที่ต้องบริหารคน บริหารงานในหน่วยงาน และปัจจัยที่เกี่ยวข้องต่างๆ ให้สามารถดำเนินงานไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ การบริหารการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนตามบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษานั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องทำงานด้วยจิตใจที่แน่วแน่ มั่นคง โดยฝึกอุดมคติและไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคและปัญหานั้นๆ การที่จะต้องเผชิญ และต้องหาทางแก้ไขให้สำเร็จ บทบาทในการตัดสินใจที่มีประสิทธิผลย่อมต้องอาศัยกลไกขับเคลื่อนที่สำคัญ ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีภาวะผู้นำโดดเด่น มีความสามารถพิเศษ ที่สั่งสมมาจากความรู้และประสบการณ์จนกลายเป็นผู้นำเชิงอำนาจบารมีหรือมีอำนาจพิเศษ ในตัวเองที่สามารถสื่อสารวิสัยทัศน์จนทำให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาในสังกัดยอมรับในความสามารถมีความเชื่อถือและศรัทธาจนเกิดเป็นแรงบันดาลใจในการให้ความร่วมมือร่วมใจทำงานร่วมกันให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลต่อโรงเรียน (วิศรุต มาเจริญ, 2563)

ภาวะผู้นำแบบบารมี (Charismatic Leadership) เป็นภาวะผู้นำที่มีความสามารถเฉพาะตนในการสร้างอิทธิพลหรือผลกระทบอย่างลึกซึ้งและเหนือกว่าบุคคลทั่วไปต่อผู้ตาม ความมีอิทธิพลที่ไม่มีแนวทางที่ชัดเจน และอยู่นอกเหนือการควบคุมของกฎหมายแต่ผู้ตามนั้นยอมศิโรราบกับสิ่งที่พวกเขากล่าวว่าเป็นแรงบันดาลใจอันเกิดขึ้นจากพรสวรรค์ หรือคุณภาพที่อยู่เหนือธรรมชาติ ภาวะผู้นำแบบบารมีเป็นรูปแบบภาวะผู้นำที่ส่งเสริมการพัฒนาครูและผู้เรียนให้มีคุณภาพเป็นไปตามมาตรฐานอันเกิดจากความเชื่อถือ การเป็นแบบอย่าง ความศรัทธาและยึดมั่นในตัวของผู้นำ ด้วยความที่มีวิสัยทัศน์กว้างไกล มีความคิดสร้างสรรค์ มีทักษะการสื่อสารที่ดี มีความเชื่อมั่นในตนเอง สร้างการมีส่วนร่วมในการบริหารมีอำนาจ มีอิทธิพล มีเสน่ห์ที่น่านับถือ มีความมุ่งมั่นกระตือรือร้นในการทำงานและเป็นที่รักใคร่ของเพื่อนร่วมงานในองค์กรสถานศึกษา (Bass, B. M., 1985)

กรุงเทพมหานครได้มีรูปแบบการบริหารราชการตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2528 โดยเป็นองค์กรบริหารส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ ในการจัดการศึกษาของสำนักงานการศึกษาได้ระบุว่าจุดแข็งและโอกาสของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของกรุงเทพมหานครพบว่า ในเรื่องของภาวะผู้นำของผู้บริหารพบว่าผู้บริหารคุณภาพในปัจจุบันยังมี

ปัญหาหลายด้านที่ต้องการการแก้ไขผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสบการณ์การทำงานมากหลายท่านมีภาวะผู้นำแบบบารมีในระดับน้อย ไม่มีภาวะผู้นำด้านการบริหารเชิงกลยุทธ์ที่มีวิสัยทัศน์ ขาดคุณธรรมในด้านการบริหาร ทำให้เกิดความแตกแยกภายในและภายนอกสถานศึกษา ขาดภาวะผู้นำในการจัดการองค์กรสถานศึกษา (สำนักยุทธศาสตร์การศึกษากรุงเทพมหานคร, 2551) ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาในยุคปฏิรูปการศึกษาจำเป็นต้องมีภาวะผู้นำแบบบารมี ที่มีความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการ มีวิสัยทัศน์ในการบริหารการศึกษาให้ทันกับการเปลี่ยนแปลง เป็นผู้เสนอแนะทางมีทักษะการสื่อสารที่ดี มีความเชื่อมั่นในตนเอง สร้างการมีส่วนร่วมในการบริหารมีอำนาจ มีอิทธิพล มีเสน่ห์น่านับถือ มีความมุ่งมั่นกระตือรือร้นในการทำงาน และเป็นที่รักใคร่ของเพื่อนร่วมงานในองค์กรสถานศึกษา

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการศึกษาเรื่องความต้องการจำเป็นภาวะผู้นำแบบบารมีของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อพัฒนาตนเองในการดำเนินชีวิต เป็นผู้บริหารมืออาชีพที่มีคุณสมบัติพิเศษ มีโลกทัศน์ที่กว้างไกล อันเป็นพื้นฐานสำคัญที่ช่วยให้ผู้บริหารกำหนดภาพอนาคตของสถานศึกษาได้อย่างชัดเจนและเหมาะสมกับยุคสมัย พัฒนาองค์กร สังคม ประเทศชาติสืบต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นภาวะผู้นำแบบบารมีของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยได้ใช้การวิจัยเชิงปริมาณ โดยมีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง 1) ประชากรในการวิจัย คือ ครูในสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย 6 กลุ่มเขต คือ กลุ่มเขตกรุงเทพกลาง กลุ่มเขตกรุงเทพใต้ กลุ่มเขตกรุงเทพเหนือ กลุ่มเขตกรุงเทพตะวันออก กลุ่มเขตกรุงธนเหนือ กลุ่มเขตกรุงธนใต้ จำนวน 14,535 คน 2) กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูในสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร 6 กลุ่มเขต จำนวน 375 คน ด้วยการเปิดตารางของ Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) มีขั้นตอนการสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือการวิจัย ดังนี้ 1) สร้างแบบสอบถาม โดยศึกษาแนวคิดทฤษฎี จากเอกสาร และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างแบบสอบถามเกี่ยวกับศึกษาความต้องการจำเป็นภาวะผู้นำแบบบารมีของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยเป็นแบบสอบถามความคิดเห็นแปรค่าเป็น 5 ระดับ (Rating Scale) ของ Likert Rensis (1967) 2) นำแบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นมาเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อพิจารณาตรวจสอบคุณภาพแบบสอบถามในเบื้องต้น 3) นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบเบื้องต้นจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ตรวจสอบความถูกต้องตามเนื้อหา (Content Validity) และความชัดเจนของภาษา ด้วยการตรวจและประเมินดัชนีความสอดคล้องใน 3 ระดับ คือ มีความเหมาะสม ไม่แน่ใจ ไม่เหมาะสม โดยใช้สูตรในการคำนวณดัชนีความสอดคล้อง (Index of Consistency : IOC) ซึ่งถือเกณฑ์ IOC 1.0 จึงยอมรับว่าแบบสอบถามมีความเหมาะสม ซึ่งได้ค่า IOC อยู่ระหว่าง 1.00 ถือได้ว่าแบบสอบถามได้รับการยอมรับจากผู้เชี่ยวชาญ 4) นำความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 ท่านมาปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามแล้วนำไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มตัวอย่างทดสอบในการวิจัย 30 คน

เพื่อหาความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยคำนวณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา หรือวิธีของ Cronbach (Cronbach, Lee J, 1971) ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ เท่ากับ 0.952 5) ปรับปรุงแบบสอบถามให้สมบูรณ์ก่อนนำไปแจกแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่าง 3) การสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

3. การวิเคราะห์ข้อมูล 1) วิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปซึ่งข้อมูลดังกล่าวประกอบด้วยเพศ อายุ ระดับการศึกษา ในการตอบแบบสอบถามโดยการแจกแจงความถี่และค่าร้อยละ 2) วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำแบบบาร์มีของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยการหาค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยภาพรวมรายชั้นตอน/รายด้าน และรายข้อ หรือรายการกิจกรรม ที่คำนวณได้นำมาแปลผลตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ โดยใช้สูตร Modified Priority Needs Index (PNI_{Modified}) ของนงลักษณ์ วิรัชชัย และสุวิมล ว่องวาณิช (2548)

สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษาความต้องการจำเป็นภาวะผู้นำแบบบาร์มีของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร พบผลการวิจัยดังต่อไปนี้

สภาพปัจจุบันภาวะผู้นำแบบบาร์มีของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ในภาพรวม มีผลการวิจัย ดังในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพปัจจุบันภาวะผู้นำแบบบาร์มีของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ในภาพรวม

ด้านที่	สภาพปัจจุบันภาวะผู้นำแบบบาร์มีของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร	สภาพปัจจุบัน			
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	อันดับ
1	การกระตุ้นให้ใช้สติปัญญา	3.81	0.95	มาก	3
2	การสร้างแรงบันดาลใจ	3.79	0.92	มาก	4
3	การสร้างวิสัยทัศน์	3.87	0.89	มาก	1
4	การบำเพ็ญสังฆสมภารมี	3.86	0.93	มาก	2
	รวม	3.83	0.92	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันภาวะผู้นำแบบบาร์มีของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ในภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายข้อพบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากอันดับ 1 คือ ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ (Inspiration) และมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากอันดับ 2 คือ ด้านการกระตุ้นให้ใช้สติปัญญา (Intellectually stimulating) อันดับ 3 คือ ด้านการบำเพ็ญสังฆสมภารมี (Asceticizing the prestige) และอันดับ 4 คือ ด้านการสร้างวิสัยทัศน์ (Visionary)

สภาพที่พึงประสงค์ภาวะผู้นำแบบบาร์มีของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ในภาพรวม มีผลการวิจัย ดังในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพที่พึงประสงค์ภาวะผู้นำแบบบาร์มีของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ในภาพรวม

ด้านที่	สภาพที่พึงประสงค์ภาวะผู้นำแบบบาร์มีของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร	สภาพที่พึงประสงค์			
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	อันดับ
1	การกระตุ้นให้ใช้สติปัญญา	4.55	0.65	มากที่สุด	3
2	การสร้างแรงบันดาลใจ	4.54	0.66	มากที่สุด	4
3	การสร้างวิสัยทัศน์	4.56	0.60	มากที่สุด	2
4	การบำเพ็ญสังฆบารมี	4.58	0.65	มากที่สุด	1
	รวม	4.56	0.64	มากที่สุด	

จากตารางที่ 2 พบว่า สภาพที่พึงประสงค์ภาวะผู้นำแบบบาร์มีของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ในภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน ได้แก่ ด้านการบำเพ็ญสังฆบารมี (Asceticizing the prestige) ด้านการสร้างวิสัยทัศน์ (Visionary) ด้านการกระตุ้นให้ใช้สติปัญญา (Intellectually stimulating) และด้านการสร้างแรงบันดาลใจ (Inspiration)

ความต้องการจำเป็นภาวะผู้นำแบบบาร์มีของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ในภาพรวม มีผลการวิจัยดังในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 การจัดเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นภาวะผู้นำแบบบาร์มีของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ในภาพรวม

ภาวะผู้นำแบบบาร์มีของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร	I	D	$PNI_{Modified}$	ลำดับที่
1. การกระตุ้นให้ใช้สติปัญญา	3.81	4.55	0.192	2
2. การสร้างแรงบันดาลใจ	3.79	4.54	0.196	1
3. การสร้างวิสัยทัศน์	3.87	4.56	0.180	4
4. การบำเพ็ญสังฆบารมี	3.86	4.58	0.186	3
รวม	3.83	4.56	0.188	

จากตารางที่ 3 พบว่า ความต้องการจำเป็นภาวะผู้นำแบบบาร์มีของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ในภาพรวมทุกด้านพบว่ามีความใกล้เคียงกับ 0.188 เมื่อพิจารณาจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า มีความต้องการจำเป็นต่อภาวะผู้นำแบบบาร์มีของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ (Inspiration) มีค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นสูงที่สุดเป็นลำดับแรก รองลงมาลำดับที่ 2 คือ ด้านการกระตุ้นให้ใช้สติปัญญา (Intellectually stimulating) อันดับที่ 3 คือ ด้านการบำเพ็ญสังฆบารมี (Asceticizing the prestige) และอันดับที่ 4 คือ ด้านการสร้างวิสัยทัศน์ (Visionary)

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้พบผลการวิจัยที่สามารถนำมาอภิปรายผลการวิจัยได้ดังต่อไปนี้

สภาพปัจจุบันภาวะผู้นำแบบบารมีของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ (Inspiration) ด้านการกระตุ้นให้ใช้สติปัญญา (Intellectually stimulating) ด้านการบำเพ็ญสังขาร (Asceticizing the prestige) ด้านการสร้างวิสัยทัศน์ (Visionary) ในภาพรวมมีระดับการปฏิบัติ อยู่ในระดับมาก โดยเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ (Inspiration) มีระดับการปฏิบัติอยู่ในอันดับแรก สอดคล้องกับงานวิจัยของวัชร คงแสนคำ (2565) ที่ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงศรัทธาบารมี ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ด้านการมีวิสัยทัศน์กว้างไกล ด้านความกล้าเียง ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ด้านการกระตุ้นทางปัญญา ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล มีความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูเหมเจติยาภิบาล (โสพิทธิ์ อินทโสภิต/แช่ภู) (2564) ที่พบว่า อิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลรวมของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาวะผู้นำเชิงศรัทธาบารมี พบว่า ปัจจัยแรงจูงใจมีอิทธิพลทางตรง สูงสุดต่อภาวะผู้นำเชิงศรัทธาบารมี โดยมีอิทธิพลทางตรง รองลงมาคือ ปัจจัยความคิดสร้างสรรค์ และอิทธิพลรวม ซึ่งอาจเป็นเพราะมีเหตุผลจาก ภาวะผู้นำแบบบารมีของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร อยู่ในสังคมเมืองมีการทำงานที่เป็นระบบมุ่งความสำเร็จของงาน เอาใจใส่ในสิ่งที่ทำ มุ่งมั่นและความพยายามในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ด้วยความอดทนและทุ่มเท ใช้ปัญญาพิจารณาใคร่ครวญ ตรวจสอบตรวหาเหตุผล จึงเป็นการสร้างแรงบันดาลใจการกระตุ้นแรงจูงใจใน

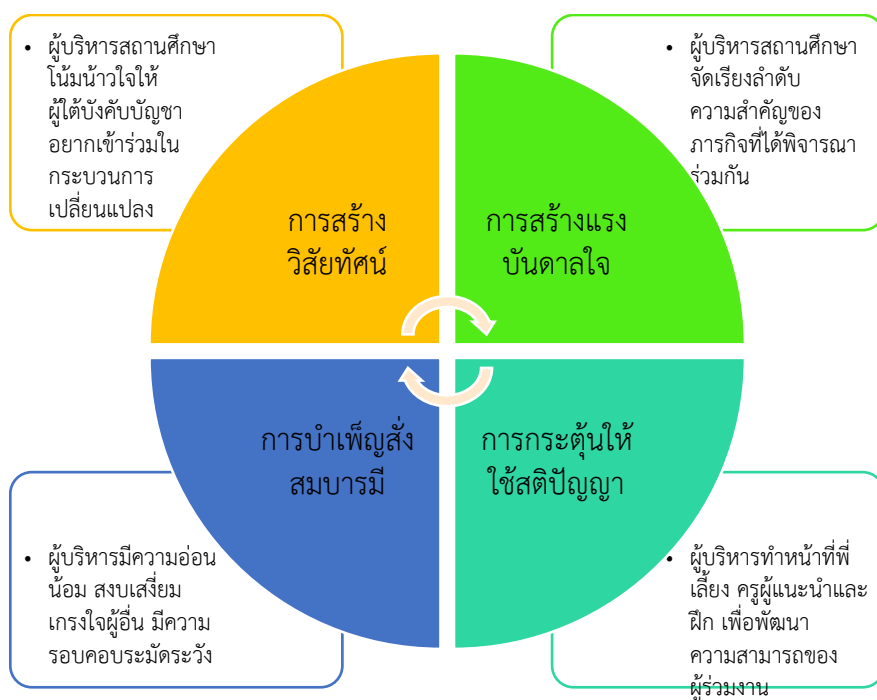
สภาพที่พึงประสงค์ภาวะผู้นำแบบบารมีของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน ได้แก่ ด้านการบำเพ็ญสังขาร (Asceticizing the prestige) สอดคล้องกับงานวิจัยของมยุรี ศรีวงษ์ชัย (2566) ที่ผลการวิจัยพบว่า ระดับความคิดเห็นของครูที่มีต่อภาวะผู้นำเชิงอำนาจบารมีของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ซึ่งอาจเป็นเพราะผู้บริหารปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในด้านการครองตน ครองคน และครองงาน หมั่นแสวงหาความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับหลักธรรมที่ใช้ในการดำเนินชีวิตและในการปฏิบัติงาน มีความมั่นใจในตัวผู้ใต้บังคับบัญชา มีความยุติธรรม ยึดถือหลักคุณธรรมในการบริหารเพื่อให้บุคลากรทางการศึกษาไว้วางใจและเคารพยกย่อง มีความสามารถในการตัดสินใจได้อย่างรวดเร็ว มีเหตุผลและประสิทธิภาพ และมีมนุษยธรรมต่อเพื่อนร่วมงานและผู้ใต้บังคับบัญชา โดยเฉพาะการเป็นแรงบันดาลใจกระตุ้นให้บุคลากรใช้สติปัญญาในการสร้างสรรค์ผลงานและแก้ไขปัญหาและมีการกำหนดหน้าที่อย่างชัดเจน ทำให้ประสิทธิผลองค์การของการบริหารเพิ่มขึ้นตามไปด้วย

ความต้องการจำเป็นภาวะผู้นำแบบบารมีของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ในภาพรวมทุกด้านพบว่ามีความเท่ากับ 0.188 เมื่อพิจารณาจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า มีความต้องการจำเป็นต่อภาวะผู้นำแบบบารมีของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ (Inspiration) มีค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นสูงที่สุดเป็นลำดับแรก ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของวิศรุต มาเจริญ (2563) ที่ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบภาวะผู้นำแบบบารมีของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาเขต 29 เพื่อเสริมสร้างการบริหารการศึกษาแบบเสมอภาคมีด้านการสร้างแรงบันดาลใจเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอีกประการหนึ่ง และสอดคล้องบางประการกับงานวิจัยของสุพิศ ศรีบัว (2564) ที่ผลการวิจัยพบว่า การสร้างแรงบันดาลใจเป็นตัวแปรที่สำคัญในการบริหารจัดการโรงเรียนเอกชนที่ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเชิงพุทธสำหรับผู้บริหารโรงเรียนเอกชน ผู้บริหารสถานศึกษาสื่อสาร

เกี่ยวกับสิ่งที่จำเป็นต้องปฏิบัติให้ประสบความสำเร็จด้วยความศรัทธาอย่างแรงกล้า สร้างบรรยากาศในการทำงานเชิงบวก แสดงความเต็มใจที่จะช่วยเหลือคณะครู

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยครั้งนี้คือความต้องการจำเป็นภาวะผู้นำแบบบาร์มีของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นอันดับที่ 1 คือ การสร้างแรงบันดาลใจ อันดับที่ 2 การกระตุ้นให้ใช้สติปัญญา อันดับที่ 3 การบำเพ็ญสังฆกรรม และอันดับ 4 การสร้างวิสัยทัศน์ (Visionary) สรุปองค์ความรู้การวิจัยดังในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ความต้องการจำเป็นภาวะผู้นำแบบบาร์มีของผู้บริหารสถานศึกษา

จากภาพที่ 1 อธิบายได้ว่า ภาวะผู้นำแบบบาร์มี คือ ผู้นำหรือบุคคลผู้ใช้ความรู้ความสามารถ ใช้สติปัญญา หรือ อำนาจอิทธิพลต่างๆ ปฏิสัมพันธ์กับผู้ตามแล้วผู้ตามมีความเชื่อถือและศรัทธาในตัวผู้นำ ซึ่งพฤติกรรมดังกล่าวของผู้ตามเกิดขึ้นจากการรับรู้พฤติกรรมที่ผู้นำแสดงออกมา เช่น พฤติกรรมในด้านวิสัยทัศน์ ความสามารถในการตัดสินใจ มีลักษณะความน่าเชื่อถือสูง มีการยกตัวอย่างหรือทำเป็น แบบอย่างให้ผู้ใต้บังคับบัญชายอมรับ และให้ความสำคัญกับการทำงานเป็นทีม มีการให้ความช่วยเหลือ ซึ่งก่อให้เกิดพันธะหน้าที่ร่วมกันในการนำพาความสำเร็จมาสู่องค์กรให้บรรลุตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่ตั้งไว้ 4 ประการ ได้แก่

1. การกระตุ้นให้ใช้สติปัญญา ผู้บริหารปฏิบัติตนเป็นผู้มีกำลังแห่งการรอบรู้ตระหนักถึงพลังแห่งความสำเร็จโดยใช้ปัญญาเป็นฐาน ใช้ความรู้ความสามารถและเป็นแบบอย่างในการชวนหาความรู้อยู่เสมอจากทั้งบุคคล ทั้งสื่อต่างๆ

2. การสร้างแรงบันดาลใจ ผู้บริหารเป็นแรงกระตุ้นสร้างจิตสำนึกของผู้ตามให้เห็นความสำคัญของเป้าหมายและผลงานต่างๆ แสดงความเชื่อมั่นและไว้วางใจในตัวบุคลากร ด้วยการใช้คำถามเชิงบวกให้บุคลากรได้คิดด้านดีจะช่วยกระตุ้นให้เกิดความเชื่อมั่นในตัวเองเพิ่มขึ้น

3. การสร้างวิสัยทัศน์ ผู้บริหารส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรในองค์กรมีส่วนร่วมในการ กล้าที่จะตั้งคำถาม เพื่อสร้างความตื่นตัว ความอยากรู้อยากเห็นให้เกิดขึ้นจนเป็นวัฒนธรรม เสนอข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่องานหลักของสถานศึกษา

4. การบำเพ็ญสิ่งสมบารมี ผู้บริหารแสวงหาความรู้ ความเข้าใจ ข้อคิด เกี่ยวกับคตินิยมและหลักธรรมคำสอนทางศาสนา เพื่อทำความเข้าใจกับหลักธรรมนั้นๆ เป็นเบื้องต้น แล้วนำไปคิดวิเคราะห์พิจารณาปรับใช้ให้เหมาะกับการกิจของผู้บริหาร แล้วนำไปประพฤติปฏิบัติ เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง ต่อองค์กรและสังคมอย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 สภาพปัจจุบันภาวะผู้นำแบบบารมีของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการสร้างวิสัยทัศน์ (Visionary) มีข้อที่ผลการวิจัยอยู่ในระดับน้อยที่สุด คือ ผู้บริหารมีวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ ของสถานศึกษามีความสอดคล้องสัมพันธ์กัน เหตุนั้น ผู้บริหารควรมีแผนยุทธศาสตร์ที่ชัดเจน กำหนด (พันธกิจ) บทบาทหน้าที่ของสถานศึกษาที่ต้องดำเนินการ เพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์

1.2 สภาพที่พึงประสงค์ภาวะผู้นำแบบบารมีของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ (Inspiration) มีข้อที่ผลการวิจัยอยู่ในระดับน้อยที่สุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษามอบหมายงานที่ทำทนายและมีคุณค่าแก่ผู้ใต้บังคับบัญชาอยู่เสมอ เหตุนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรแสดงพฤติกรรมในลักษณะที่กระตุ้นและจูงใจให้ผู้ตามตระหนักถึงความสำคัญและความท้าทายของงานที่ได้รับมอบหมาย กระตุ้นให้เกิดจิตสำนึก

1.3 ความต้องการจำเป็นภาวะผู้นำแบบบารมีของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการสร้างวิสัยทัศน์ (Visionary) มีข้อที่ผลการวิจัยอยู่ในระดับน้อยที่สุด คือ ผู้บริหารมีวิสัยทัศน์ มุ่งศึกษาผลผลิตหลัก และตัวชี้วัดที่หน่วยงานต้นสังกัดกำหนดให้ดำเนินงาน เหตุนั้น ผู้บริหารควรโน้มน้าวให้ผู้ใต้บังคับบัญชาร่วมในกระบวนการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญขององค์กรเสมอ เพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 จากผลการวิจัยพบว่า ความต้องการจำเป็นภาวะผู้นำแบบบารมีของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร อันดับที่ 1 คือ การสร้างแรงบันดาลใจ เหตุนั้น ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาภาวะผู้นำการสร้างแรงบันดาลใจของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร

2.2 ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับการเปรียบเทียบภาวะผู้นำแบบบารมีของผู้บริหารสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาเขตอื่นๆ

2.3 ควรทำการวิจัยเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำแบบบารมีตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ด้วยการวิจัยเชิงปริมาณที่ใช้สถิติขั้นสูง

เอกสารอ้างอิง

- ชยพล เพชรพิมล. (2556). **ทฤษฎีการมี. ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศิลปากร.**
- นงลักษณ์ วิรัชชัย และสุวิมล ว่องวาณิช. (2548). **การวิจัยและพัฒนาเพื่อการปฏิรูปทั้งโรงเรียน, กรุงเทพมหานคร: คณะครุศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.**
- พระครูเหมเจติยาภิบาล (โสฬส อินทโสภิต/แช่ภู). (2564). **โมเดลสมการโครงสร้างภาวะผู้นำเชิงศรัทธา บารมีของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา. วารสารพุทธสังคมวิทยาปริทรรศน์. 6(2). 19.**
- มยุรี ศรีวงศ์ชัย. (2566). **ภาวะผู้นำเชิงอำนาจบารมีของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนกลุ่มกรุงเทพตะวันออก สังกัดกรุงเทพมหานคร. วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์. 8(1). 463.**
- วัชร คงแสนคำ. (2565). **รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงศรัทธาบารมีของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก, วารสารสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม. 9(3). 258.**
- วาสนี สุวรรณคาม. (2022). **ความสุขและคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างยั่งยืนในยุคสังคมดิจิทัล. แหล่งที่มา <http://www.journalgrad.ssru.ac.th/index.php/Miniconference/article/view/4132> สืบค้นเมื่อ 30 เม.ย. 2566.**
- วิศรุต มาเจริญ. (2563). **รูปแบบภาวะผู้นำแบบบารมีของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 เพื่อเสริมสร้างการบริหารการศึกษาแบบเสมอภาค. ดุษฎีนิพนธ์ ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.**
- สำนักยุทธศาสตร์การศึกษากรุงเทพมหานคร. (2551). **ผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของ กรุงเทพมหานคร. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.**
- สุพิศ ศรีบัว. (2564). **การพัฒนาโมเดลภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเชิงพุทธสำหรับผู้บริหารโรงเรียนเอกชน. ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.**
- Bass, B. M. (1985). **Leadership and performance beyond expectations.** New York: Free Press.
- Cronbach, Lee J. (1971). **Essentials of psychological testing.** 4th ed. New York: Harper & Row.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). **Determining Sample Size for Research Activities. Educational and Psychological Measurement. 30(3). 607-610.**
- Likert, Rensis. (1967). **The Method of Constructing and Attitude Scale.** Reading in Attitude Theory and Measurement. Fishbein, Martin, Ed. New York: Wiley & Son.

ศึกษาเปรียบเทียบเนื้อหาพระธรรมเทศนาพื้นเมือง เรื่อง มหาวิปากกับจุฬัมมวิกังคสูตร
A COMPARATIVE STUDY OF THE CONTENT OF DISCOURSE SERMON LOCAL
DHAMMAS; MAHAVIPAKA AND CULAKAMMAVIBHANGA SUTTA

^[1]พระปลัดอภิรักษ์ อินทวิสุโท (อินต๊ะสาร) Phrapalad Apiruk Indavisuddho (Intasan)

^[2]พระครูวรารณวิฑูรย์ PhrakhruWorawanviton ^[3]ชูชาติ สุทธะ Chuchat Sutta

^[1] ^[2] ^[3]มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Phayao Campus, Thailand

Corresponding Author E-mail: apiruk6858@gmail.com

Article Received: February 09, 2024, Revised: August 23, 2024, Accepted: August 25, 2024.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาแนวคิดและคติความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับธรรมเทศนาเรื่องมหาวิปาก ฉบับวัดศรีโคมคำ 2) เพื่อศึกษาหลักกรรมและสังสารวัฏตามแนวจุฬัมมวิกังคสูตร และ 3) เพื่อเปรียบเทียบเนื้อหาพระธรรมเทศนาพื้นเมืองเรื่องมหาวิปาก ฉบับวัดศรีโคมคำ กับจุฬัมมวิกังคสูตร การวิจัยครั้งนี้เป็นงานวิจัยเอกสาร ผลการวิจัยพบว่า 1) พระธรรมเทศนาพื้นเมืองเรื่องมหาวิปากนิยมใช้เทศน์ให้แก่ผู้ป่วยหนักและในงานศพ มีความเชื่อว่าเมื่อนิมิตพระสงฆ์มาเทศน์ให้ผู้ป่วยหนักได้ฟังแล้ว ผู้ป่วยจะได้รับอานิสงส์ในการฟังพระธรรมเทศนา หากผู้ป่วยมีบุญที่จะมีอายุยืนยาว อาการป่วยก็จะดีขึ้นและหายป่วย ถ้าหากถึงแก่อายุขัยของผู้ป่วยแล้ว ผู้ป่วยก็จะจากไปด้วยอาการอันสงบ และเมื่อมีผู้เสียชีวิตก็มีการแสดงพระธรรมเทศนาเรื่องมหาวิปาก เพื่ออุทิศส่วนกุศลให้ผู้เสียชีวิต โดยมีความเชื่อว่า ถ้าดวงวิญญาณของผู้เสียชีวิตยังแสวงผลวิบากในทางทุกขเวทนา การนิมิตพระสงฆ์มาแสดงพระธรรมเทศนาเรื่องมหาวิปากก็จะทำให้ดวงวิญญาณพ้นจากทุกขเวทนาได้ 2) หลักความเชื่อเรื่องกรรมและสังสารวัฏที่ปรากฏในจุฬัมมวิกังคสูตร มีหลักอยู่ว่าสัตว์ทั้งหลายมีกรรมเป็นของตน มีกรรมเป็นทายาท มีกรรมเป็นกำเนิด มีกรรมเป็นเผ่าพันธุ์ มีกรรมเป็นที่พึ่งอาศัย กรรมย่อมจำแนกสัตว์ทั้งหลายให้เลวและดีต่างกัน โดยผลของกรรมดีและกรรมชั่วจะส่งผลให้เวียนว่ายตายเกิดในสังสารวัฏและได้รับผลแตกต่างกันตามกรรมที่ทำ 7 คู่ ได้แก่ การมีอายุยืนและอายุสั้น การมีโรครมากและมีโรคน้อย การมีผิวพรรณดีและผิวพรรณทราม การมีอำนาจน้อยและมีอำนาจมาก ความยากจนและความร่ำรวย การมีชาติตระกูลต่ำและชาติตระกูลสูง และการเป็นคนโง่เขลากับการเป็นคนฉลาด เหล่านี้ล้วนเป็นผลมาจากกรรมที่ทำไว้ในอดีต 3) การเปรียบเทียบเนื้อหาธรรมเทศนาพื้นเมืองเรื่องมหาวิปากกับจุฬัมมวิกังคสูตร พบว่า ความเชื่อหลักยังคงเป็นความเชื่อในกฎแห่งกรรม การเวียนว่ายตายเกิด ตามอำนาจผลของกรรมดีหรือชั่ว เพียงแต่อาจมีรายละเอียดที่แตกต่างกันบ้างในการรับผลของกรรมและสาเหตุที่ทำให้ในอดีตและผลของกรรมในปัจจุบัน จำนวน 8 ประเภท เนื้อหาที่เหมือนกันในส่วนผลของกรรมในปัจจุบัน แต่เหตุที่ทำให้ในอดีตต่างกัน จำนวน 4 คู่ 8 ประเภท นอกจากนั้น ยังมีเนื้อหาที่ปรากฏเฉพาะในพระธรรมเทศนาพื้นเมืองเรื่องมหาวิปาก ฉบับวัดศรีโคมคำ แต่ไม่ปรากฏในจุฬัมมวิกังคสูตร จำนวน 18 ประเภท และเนื้อหาที่ปรากฏเฉพาะจุฬัมมวิกังคสูตร จำนวน 3 ประเภท

คำสำคัญ: มหาวิปาก, จุฬัมมวิกังคสูตร, เปรียบเทียบ

ABSTRACT

The objectives of this research article were: 1) to study the concepts and beliefs depicting in the Mahāvipaka sermon of Wat Srikhomkham's edition, 2) to investigate teachings of Kamma and Saṃsāra in the Cūḷakammavibhaṅga Sutta, and 3) to compare the contents of Mahāvipaka local sermon of Wat Srikhomkham's edition and Cūḷakammavibhaṅga Sutta. This was a documentary research. The findings revealed that; 1) The Mahāvipaka local sermon was traditionally used to the severe patients and the departed. It was believed that when the monk delivered this sermon to a severe patient, in case of having merits, he or she would gradually recover. If the patient's lifespan ends, there was a peaceful death. The sermon was also used when death occurred in order to transmit merits to the departed. It was believed that if the departed encounters the sufferings, their souls could rest in peace. 2) The principle of Kamma and Saṃsāra in Cūḷakammavibhaṅga Sutta, it was depicted that beings were owners of karmas, heired of karmas, they had karmas as their progenitor, karmas as their kin, karmas as their homing-place. It was karmas that differentiate beings according to inferiority and superiority. The good and bad karmas lead to rebirth in Saṃsāra and gained the different results according to the karmas conducted in the past. There were 7 pairs of kamma's results: short-lived and long-lived people, sick and healthy people, ugly and beautiful people, insignificant and influential people, poor and rich people, low-born and high-born people, stupid and wise people. These results were of those karmas conducted in the past. 3) Regarding the comparison of the content in the Mahāvipaka local sermon and Cūḷakammavibhaṅga Sutta, it was found that the core belief was based on the law of Kamma and Saṃsāra according to the results of good and bad deeds. However, a bit differences in the details may be seen the causes of karmas in the past and results in present in form of 4 pairs as 8 types. Furthermore, there were some contents depicted exclusively in the Mahāvipaka local sermon, Wat Srikhomkham's edition, not in Cūḷakammavibhaṅga Sutta, for 18 types, but only 3 types in the Sutta.

Keywords: Mahāvipaka, Cūḷakammavibhaṅga Sutta, Compare

บทนำ

การฟังพระธรรมเทศนานั้น ถือว่าเป็นการสืบทอดพระพุทธศาสนาที่สำคัญอย่างหนึ่ง เมื่อมีการแสดงพระธรรมเทศนา มีผู้ฟังพระธรรมเทศนา จึงทำให้คำสอนของศาสนานั้นได้เผยแผ่ออกไป โดยการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในครั้งสมัยพุทธกาลนั้น เป็นวิธีการเผยแผ่แบบมุขปาฐะ คือ การแสดงธรรมแบบฟังจากพระพุทธเจ้าและเหล่าพระสาวก ยังไม่มีการบันทึกหลักธรรมเป็นลายลักษณ์อักษร ล่วงมาถึงสมัยหลังพุทธกาล มีการทำสังคายนาพระไตรปิฎกหลายครั้ง จนกระทั่งครั้งที่ 4 การสังคายนาครั้งที่จารคำสอนลงในใบลานเกิดขึ้นในประเทศศรีลังกา ได้มีการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรลงในใบลาน(พระศรีสมโพธิ, 2565) และมีการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรมาโดยลำดับ จนถึงปัจจุบัน นอกจากนั้นยังมีวิวัฒนาการของการบันทึกหลายรูปแบบ เช่น การจารึกคำสอนลงในแผ่นหิน ใบลาน กระดาษ และรูปแบบอื่นๆ ในปัจจุบันได้มีการบันทึกคำสอนไว้ในอินเทอร์เน็ต ถือว่าการบันทึกพระไตรปิฎกได้มีวิวัฒนาการมาโดยลำดับ การฟังธรรมเป็นประเพณีของชาวพุทธอย่างหนึ่งที่ทำให้เกิดปัญญา ที่เรียกว่า ธรรมสมาธิ นอกจากนี้แล้วการฟังธรรม ยังเป็นทางหนึ่งในการอบรมบ่มนิสัยของตนให้ประณีตยิ่งขึ้น เป็นเครื่องป้องกันไม่ให้หลงระเหิดทำให้ตกไปสู่ความชั่ว ความเสียหาย จึงมีการ ฟังธรรมอยู่เสมอ ทั้งนี้แล้วแต่โอกาสจะอำนวย

ปัจจุบันการฟังธรรม มีความสะดวกสบายกว่าสมัยอดีต นอกจากจะไปฟังที่วัดแล้ว ยังสามารถฟังธรรมในที่พักอาศัยของตนได้ โดยอาศัยเครื่องมือสื่อสารที่ทันสมัย เช่น สถานีวิทยุกระจายเสียง โทรทัศน์ หรือทางอินเทอร์เน็ต หรือจะหาซื้อแถบบันทึกเสียงมาฟังที่บ้านก็สะดวก ในมงคลสูตร ได้มีมงคลข้อหนึ่งกล่าวถึงการฟังธรรมคือ ข้อที่ 26 การฟังธรรมตามกาลนี้เป็นมงคลอันสูงสุด (ขุ.ขุ. (ไทย) 25/9/8) และอานิสงส์การฟังธรรม มีด้วยกันหลายประการ เช่น 1) ได้ความรู้ใหม่ที่ไม่เคยฟังมาก่อนเพิ่มเติมขึ้นอีก 2) ได้ทบทวนความรู้ที่มีอยู่แล้วให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น 3) ได้ความรู้ที่ถูกต้องแน่นอน เพราะสามารถปลดเปลื้องความสงสัยลงได้ 4) ได้รับความรู้หรือความเห็นถูกต้อง 5) ได้เจริญภาวนาเพื่อฝึกฝนอบรมจิตใจของตนให้สูงขึ้น (บุญมี แทนแก้ว, 2547) ดังนั้น การฟังธรรมจึงเป็นสิ่งสำคัญและเป็นหนทางนำสัตว์โลกให้เข้าใจ ในสภาวะธรรมนำไปสู่การบรรลุธรรมในระดับต่างๆ

ล้านนา นับเป็นดินแดนที่พระพุทธศาสนาได้ประดิษฐานเจริญมั่นคงมานาน พระสงฆ์ล้านนาในอดีตได้สืบทอดพระพุทธศาสนาด้วยการเทศนาธรรมตามรอยพระพุทธเจ้าและ ยึดถือธรรมเนียมปฏิบัติตามแบบอย่างของเหล่าพระสาวก แต่วิธีการเทศนาธรรมมีลักษณะเฉพาะผสมผสานทั้งคติทางพระพุทธศาสนาและคติท้องถิ่น โดยยึดรูปแบบการเทศนาธรรมแบบอ่านตามคัมภีร์ใบลานที่นักปราชญ์ได้รจนไว้ แต่ละวัดในล้านนามักมีคัมภีร์ธรรมใบลานและพับสาจำนวนมาก จารจารึกด้วยอักษรธรรมล้านนา (ตัวเมือง) ภาษาที่ใช้สื่อสารในท้องถิ่น แต่ละปีมีผู้ศรัทธาถวายคัมภีร์ธรรมเรื่องต่างๆ ไว้กับวัดเป็นจำนวนมาก ทำให้วัดมีคัมภีร์ธรรมหนาแน่นมาโดยตลอด เพราะชาวล้านนานิยมคัดลอกคัมภีร์ธรรมทางพุทธศาสนาถวายไว้กับวัดเพื่อให้พระสงฆ์ใช้เทศนาในโอกาสต่างๆ เชื่อว่าเป็นการสร้างบุญกุศลที่ยิ่งใหญ่ (พระนคร ปญญาวิโร, 2557)

การเทศนาธรรมที่ชาวล้านนานิยมฟัง มีหลายรูปแบบ เช่น การเทศนาธรรมมหาชาติเวสสันดรชาดก ซึ่งมักจัดพิธีเทศนาอย่างยิ่งใหญ่ ถือเป็นงานบุญที่มีอานิสงส์มาก เรียกว่า “ประเพณีตั้งธรรมหลวง” หรือ “ประเพณีเทศน์มหาชาติ” นิยมจัดในเดือนยี่ (เหนือ)(ถาวร เสาร์ศรีจันทร์, 2560) ตรงกับเดือนพฤศจิกายนของภาคกลาง ส่วนในช่วงเข้าพรรษาของแต่ละปีนิยมจัดเทศนาธรรมทุกวันพระต่อเนื่องจนถึงวันออกพรรษา เรียกว่า “ประเพณีการฟังเทศน์ฟังธรรม” หรือ “การฟังธรรมเข้าพรรษา” เนื่องจากเป็นช่วงที่พระสงฆ์อยู่จำพรรษาโดยไม่ไปพักค้างคืนที่ใด ทำให้ชาวล้านนามีโอกาสเข้าวัดทำบุญให้ทานรักษาศีลและฟังธรรมเทศนาโดยภายหลังการเทศนาธรรมแบบปฏิภาณโวหารและปาฐกถา หรือการเทศนาด้วยปากเปล่าเป็นที่ยินยอมและ

แพร่หลายในล้านนา ส่วนมากนิยมเทศนาในโอกาสพิเศษที่มีผู้ฟังจำนวนมาก เช่น งานบำเพ็ญกุศลศพ งานเข้า
รุกขมูลกรรม งานอบรมคุณธรรมของหน่วยงานหรือองค์กรต่างๆ เป็นต้น การเทศนาธรรมลักษณะนี้เป็นที่นิยม
ของคนรุ่นใหม่ที่ต้องการฟังเพื่อให้เข้าใจในสาระธรรมมากกว่าฟังพอให้เป็นพิธี แต่อย่างไรก็ตาม การเทศนา
แบบจารีตยังมีบทบาทอยู่ในสังคมท้องถิ่นของล้านนา

พระครูอดุลสีกิตติ (ประพัฒน์ จานวุฑโฒ) (2549) ได้แบ่งเนื้อหาของคัมภีร์ธรรมล้านนาตาม
โอกาสที่เทศน์ ออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่ 1) คัมภีร์ใช้เทศน์ในงานมงคลและพิธีกรรม ได้แก่ ธรรมสรากรวิชา
สูตร ธรรมโลกาวุฒิ ธรรมทิพมนต์ ธรรมปารมี ธรรมพุทธสังคหะโลก 2) คัมภีร์ธรรมที่ใช้เทศน์ในงานศพ ได้แก่
ธรรมเทวทูตทั้ง 5 ธรรมมัลลยโผด ธรรมมหามูลนิพพานสูตร ธรรมหาวิบาก ธรรมเปตพลี ธรรมพราหมณ์ปัญหา
ธรรมอานิสสสังเสียงศพ 3) คัมภีร์ธรรมที่ใช้เทศน์เทศกาลและประเพณี ได้แก่ อานิสสปีใหม่ อานิสสทานเจดีย์
ทราย อานิสสทานผ้าวัสสา อานิสสผางพะทีส (ประทีป) อานิสสสังฆะทาน ธรรมชาตาปี ชาตาเดือน
ชาตาวัน ธรรมอานิสสคอยเข้า ธรรมอานิสสสัถย ธรรมอานิสสทานทุ่ง 4) คัมภีร์ธรรมคร่าวชาตก ได้แก่
ธรรมหงส์หิน ธรรมวรรณพราหมณ์ ธรรมหมาเก้าหาง ธรรมเตโช ยาโม ธรรมพระเจ้าสิบชาติ

ชาวล้านนามีความเชื่อเรื่องอานิสสการฟังธรรมว่า เป็นการสร้างบุญกุศล สังสมบุญบารมีให้กับ
ตนเอง อีกทั้งยังอุทิศบุญกุศลไปให้บรรพชนผู้ล่วงลับ ให้ได้ไปเกิดในสวรรค์ (พระนคร ปณณวชิโร, 2565)

กล่าวเฉพาะ พระธรรมเทศนาพื้นเมืองเรื่องมหาวิบาก ยังเป็นพระธรรมเทศนาภคณที่ที่มีการเทศนา
และเป็นที่ยอมรับในภาคเหนือ ทั้งที่เป็นารเทศนาเพื่อเป็นการอุทิศให้ญาติที่ล่วงลับไปแล้ว หรือเทศน์ในพิธี
บำเพ็ญบุญงานศพ พิธีกรรมที่น่าสนใจอีกอย่างหนึ่งที่ชาวล้านนานิยมมนต์พระสงฆ์ไปเทศน์ก็คือ ธรรมเทศนา
พื้นเมืองเรื่อง มหาวิบาก กล่าวคือ หากว่ามีคนในครอบครัวเกิดล้มป่วยทำการรักษาด้วยวิธีการแพทย์แผน
ปัจจุบันไม่หาย อาการคนป่วยมีแต่ทรุดกับทรุด อาการผู้ป่วยคาบเกี่ยวกับความเป็นความตาย ชาวล้านนา
เรียกว่า ทร่ววิบาก จึงทำให้คนป่วยไม่ฟื้นทุกขง่าย ๆ ทำให้ญาติพี่น้องมีความวุ่นใจมาก อยากให้คนป่วยหาย
จากอาการป่วย จึงปรึกษากันในหมู่ญาติถึงพิธีกรรมที่ที่ยึดถือกันมาแต่อดีต สามารถให้ผลสองอย่างหรืออย่าง
เดียวหลังจากประกอบพิธีนี้แล้ว เจตนาเพื่อช่วยให้คนป่วยหายจากอาการป่วยหรือพ้นทุกข์ คือ สิ้นวิบากไม่ต้อง
ทรมานอีกต่อไป ชาวล้านนามีข้อปฏิบัติในเรื่องนี้หลายประการ แต่หลังจากที่ได้ทำการรักษาทุกวิถีทางแล้วไม่
เป็นผล ชาวล้านนาก็จะใช้วิธีการสุดท้าย คือ นิมนต์พระมาเทศนาคัมภีร์มหาวิบากให้แก่คนป่วยที่ป่วย ผล จาก
การจัดพิธีนี้ผู้ป่วยบางคนมักจะหายจากการเจ็บป่วยและอยู่ต่อไปได้หลายสิบปีอย่างน่าอัศจรรย์ แต่ส่วนใหญ่
คนป่วยจะสิ้นลมไม่นานหลังจากฟังเทศน์เรื่องนี้ ที่เป็นเช่นนี้อาจจะเป็นเพราะว่าจิตใจของผู้ป่วยที่เคยมีความ
วุ่นไม่เป็นที่สมานใจ กังวลเรื่องการเจ็บป่วยของตนเองจนไม่อาจควบคุมสติได้ เมื่อได้ฟังเทศน์จากพระสงฆ์ จึงทำ
ให้จิตใจสงบ จนสามารถปรับตัวเข้าสู่ภาวะปกติ ทำให้หายจากอาการป่วยได้ ในขณะที่ ผู้ป่วยที่สิ้นลมหายใจ
หลังจากฟังเทศน์ อาจจะเป็นเพราะจิตใจของผู้ป่วยที่เคยวุ่นด้วยสภาพอารมณ์ต่างๆ ได้กลับเข้าสู่ภาวะปกติ
และได้รับการชี้แนะที่ถูกต้อง ทำให้ผู้ป่วยเข้าใจถึงสภาพ ของตนเองได้ดีขึ้น พร้อมทั้งจะสละสังขารนี้ได้ เรื่อง
ดังกล่าวนี้เป็นผลทางด้านจิตใจทั้งสิ้น (ทองทวี ยศพิมสาร, 2553) อีกประการหนึ่ง ถือว่าผู้ป่วยได้ทำบุญ
และฟังธรรมเป็นครั้งสุดท้ายของชีวิต ก่อนที่จากโลกนี้ไป

นอกจากนี้ ชาวล้านนานิยมนิมนต์พระสงฆ์ สามเณรมาเทศนาธรรมพื้นเมือง เรื่อง มหาวิบาก
เช่น งานทำบุญร้อยวัน ทำบุญประจำปี เป็นต้น เพื่อเป็นการอุทิศส่วนบุญส่วนกุศลไปให้แก่ผู้ที่ได้ล่วงลับไปแล้ว
โดยมีความเชื่อว่าถ้าหากผู้ตายยังไม่พ้นจากวิบากกรรมที่ได้สร้างมาทั้งในอดีต และเมื่อเสียชีวิตไปแล้ว ได้ไปอยู่
ในที่ ที่ยังต้องรับวิบากกรรมอยู่ จึงนิมนต์พระสงฆ์ สามเณรมาเทศนาธรรม เพื่อเป็นบุญเป็นอานิสสกุศลให้
ผู้เสียชีวิต ได้พ้นจากวิบากนั้นๆ ถือได้ว่าพระธรรมเทศนาพื้นเมืองเรื่องมหาวิบากนี้ ได้รับความนิยมนิยมมากใน

ภาคเหนือ และพระภิกษุสามเณร คณะศรีทธาสาธุชน ในภาคเหนือต่างรู้จักพระธรรมเทศนาพื้นเมืองเรื่อง มหาวิบาก กันเป็นอย่างดี

จากการศึกษา เนื้อหาของพระธรรมเทศนาเรื่องมหาวิบาก มีเนื้อหาที่ใกล้เคียงกับพระสูตร สูตรหนึ่งใน พระสุตตันตปิฎก มัชฌิมนิกาย อุปริปัณณาสก์ แต่ที่มาของเนื้อหาพระธรรมเทศนาพื้นเมืองเรื่องมหาวิบากไม่ได้รับชัดเจนว่ามาจากไหน ระบุไว้เพียงแค่ว่าเป็นคำกล่าวของพระอานนท์ที่ได้กล่าวกับพระมหากัสสปะ พร้อมด้วยพระภิกษุ 500 รูป เมื่อครั้งสังคายนาพระไตรปิฎกในครั้งแรกเท่านั้น ประกอบกับผู้ศึกษาวิจัยได้มีโอกาสศึกษาพระสูตร ที่ชื่อว่า จุฬกัมมวิภังคสูตร ในพระสุตตันตปิฎก มัชฌิมนิกาย อุปริปัณณาสก์ ซึ่งมีเนื้อหาใกล้เคียงกัน

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้ศึกษาวิจัย จึงมีความสนใจที่จะศึกษาถึงเนื้อหาของพระธรรมเทศนาพื้นเมืองเรื่องมหาวิบากว่าเป็นเนื้อหาที่นักปราชญ์ล้านนาได้นำมาจาก จุฬกัมมวิภังคสูตรหรือไม่ โดยจะทำการศึกษาถึงคติความเชื่อของชาวล้านนาเกี่ยวกับการฟังธรรม จากนั้นจะทำการศึกษาถึงเนื้อหาของพระธรรมเทศนาพื้นเมืองเรื่องมหาวิบากและจุฬกัมมวิภังคสูตรว่ามีความเหมือนและแตกต่างกันอย่างไร รวมทั้งจะทำการวิเคราะห์ถึงคุณค่าของพระธรรมเทศนาพื้นเมืองเรื่องมหาวิบากมีต่อวิถีชีวิตชาวล้านนาอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดและคติความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับธรรมเทศนาเรื่องมหาวิบาก ฉบับวัดศรีโคมคำ
2. เพื่อศึกษาหลักกรรมและสังสารวัฏตามแนวจุฬกัมมวิภังคสูตร
3. เพื่อเปรียบเทียบเนื้อหาพระธรรมเทศนาพื้นเมืองเรื่องมหาวิบาก ฉบับวัดศรีโคมคำกับจุฬกัมมวิภังคสูตร

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) ซึ่งมุ่งเน้นการศึกษาแนวคิดและคติความเชื่อในการฟังพระธรรมเทศนาเรื่องมหาวิบาก ฉบับวัดศรีโคมคำ และศึกษาเนื้อหาพระธรรมเทศนาเรื่องมหาวิบากและจุฬกัมมวิภังคสูตร ตลอดจนวิเคราะห์เปรียบเทียบเนื้อหาพระธรรมเทศนาพื้นเมืองเรื่องมหาวิบากกับจุฬกัมมวิภังคสูตร โดยผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับพระธรรมเทศนาเรื่องมหาวิบากและจุฬกัมมวิภังคสูตร จากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Sources) คือ พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช 2539 และพระธรรมเทศนาพื้นเมืองเรื่องมหาวิบาก ฉบับวัดศรีโคมคำ ปีพุทธศักราช 2488 (จุลศักราช 1307) จากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Sources) ได้แก่ หนังสือ บทความ เอกสารวิชาการ รายงานวิจัย ที่เป็นภาษาไทย และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (อินเทอร์เน็ต)

การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย เมื่อผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเนื้อหาพระธรรมเทศนาเรื่องมหาวิบากและจุฬกัมมวิภังคสูตรแล้วนำข้อมูลที่ได้ มาเปรียบเทียบเนื้อหาของพระธรรมเทศนาพื้นเมืองเรื่องมหาวิบาก ฉบับวัดศรีโคมคำ กับจุฬกัมมวิภังคสูตร ว่ามีความเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร และทำการสรุปผลการวิจัยในรูปแบบการเขียนบรรยาย พร้อมทั้งเพิ่มเติมข้อเสนอแนะ และประเด็นในการทำวิจัยต่อไป

สรุปผลการวิจัย

1. แนวคิดและคติความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับธรรมเทศนาเรื่องมหาวิบาก ฉบับวัดศรีโคมคำ การฟังธรรมเทศนานั้นถือเป็นสิ่งสำคัญ ทำให้ผู้ฟังเกิดความรู้ความเข้าใจและปฏิบัติตามพุทธโอวาท ได้อย่างถูกต้อง ย่อมทำให้ผู้ฟังเกิดสติปัญญานำพาตนเองให้พ้นจากความทุกข์เข้าสู่ความสุขอย่างยั่งยืน ดังนั้น การเทศนาธรรมจึงถือเป็นหัวใจสำคัญในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้แพร่หลายและมั่นคง

แม้การเผยแผ่พระพุทธศาสนาจะถือเป็นหน้าที่สำคัญของเหล่าพุทธศาสนิกชน แต่การเทศนาธรรม นั้น ถือเป็นหน้าที่หลักของพระภิกษุ-สามเณรในฐานะที่เป็นศาสนทายาทผู้สืบทอดอายุพระพุทธศาสนาที่ต้อง ศึกษา ปฏิบัติ และเผยแผ่ให้แพร่หลายยิ่งขึ้น พระพุทธศาสนาจะเจริญมั่นคง หรือเสื่อมลง ส่วนหนึ่งย่อมขึ้นอยู่กับ การเทศนาธรรมซึ่งถือเป็นรูปแบบการเผยแผ่หลักทางพุทธศาสนารูปแบบหนึ่งด้วย ดังนั้น พุทธศาสนิกชนในปัจจุบันจึงให้ความสำคัญกับการเทศนาธรรมเป็นอย่างมาก บางแห่งจัดให้มีพิธีการเทศนา ธรรมอย่างยิ่งใหญ่ โดยถือเป็นประเพณีของท้องถิ่นด้วย

นักปราชญ์ทางพระพุทธศาสนาในล้านนา ได้รจนาวรรณกรรมพระพุทธศาสนาเรื่องต่าง ๆ ลงสู่ คัมภีร์ใบลาน โดยได้รับอิทธิพลการจารึกและการแต่งคัมภีร์ธรรมมาจากลังกา ทำให้ชาวล้านนามีคติความเชื่อ เกี่ยวกับคัมภีร์ธรรมว่าเป็นสิ่งสำคัญ ที่บันทึกพระพุทธพจน์ไว้ และได้มีการบันทึกสู่คัมภีร์ใบลานด้วยอักษร ล้านนาสำหรับใช้เทศนา หากใครสร้างและถวายคัมภีร์ธรรมย่อมได้รับอานิสงส์ที่ยิ่งใหญ่ หากใครได้สดับฟัง ธรรมเทศนาจากคัมภีร์ใบลานด้วยกิริยาที่เคารพถือ เป็นการสั่งสมบุญบารมีให้กับตนเองด้วยเหตุนี้พระสงฆ์ ล้านนาจึงเทศนาธรรมด้วยการอ่านตามคัมภีร์ใบลานสืบทอดกันมา

จารีตในการเทศนาธรรมของพระสงฆ์ในล้านนา นิยมนั่งบนธรรมาสน์ทรงปราสาทอ่านตามคัมภีร์ ใบลานด้วยทำนองท้องถิ่น พระธรรมเทศนาพื้นเมืองเรื่องมหาวิบาก เป็นพระธรรมเทศนาเรื่องหนึ่งที่มีความ นิยม ในเขตล้านนา ซึ่งพระธรรมเทศนาพื้นเมืองเรื่องมหาวิบากนี้ ได้กล่าวถึงกรรมและผลของกรรม สอดแทรกเรื่องราวตัวอย่าง ภายในพระธรรมเทศนา ยังสะท้อนให้เห็นถึง หลักความเชื่อในเรื่องของกรรม เพื่อ เป็นกรอบศีลธรรมในการอยู่ร่วมกับคนในสังคม อีกทั้งยังส่งเสริมให้ผู้ฟังได้ปฏิบัติตามหลักบุญกิริยาวัตถุ 3 คือ ทาน ศีล ภาวนา

พระธรรมเทศนาพื้นเมืองเรื่องมหาวิบาก ชาวล้านนานิยมนำไปเทศนาให้แก่ผู้ป่วยหนัก และนำไป เทศนาในงานศพ ในมุมมองของศรัทธาญาติโยมมีความเชื่อว่าเมื่อนิมนต์พระภิกษุมาแสดงพระเทศนาให้ ผู้ป่วยหนักได้ฟัง ผู้ป่วยจะได้รับอานิสงส์ในการในการแสดงพระธรรมเทศนา หากผู้ป่วยมีบุญที่จะมีอายุยืนยาว ต่อ อาการป่วยก็จะดีขึ้นโดยลำดับ และหายจากการป่วย ถ้าหากถึงแก่อายุขัยของผู้ป่วยแล้ว ผู้ป่วยก็จะจากไป ด้วยอาการอันสงบ และเมื่อมีผู้เสียชีวิตก็นิมนต์พระสงฆ์ มาเทศนาพระธรรมเทศนาเรื่องมหาวิบาก เพื่อ อุทิศส่วนบุญส่วนกุศลไปผู้เสียชีวิต โดยมีความเชื่อว่า ถ้าหากดวงวิญญาณของผู้เสียชีวิตยังต้องทุกข์ทรมาน เสวยผลวิบากในทางทุกข์เวทนา การนิมนต์พระสงฆ์มาเทศนาพระธรรมเทศนาเรื่องมหาวิบากนั้น ดวงวิญญาณ จะพ้นจากทุกข์ทรมาน หรือที่ชาวบ้านเรียกกันว่า โป้นวิบาก สอดคล้องกับพระมหาสังคค์คำ สิริวิโร (2556) ได้ อธิบายเกี่ยวกับการเทศน์ธรรมมหาวิบากไว้ว่า การที่เกิดการล้มป่วยและรักษาด้วยแพทย์แผนปัจจุบันแล้วไม่ หาย อาการมีแต่ทรุด แต่ก็ไม่ได้ตายง่ายๆ ถือว่ามีเวรกรรม หรือเรียกว่าทรงวิบาก จึงทำให้ผู้ป่วยไม่พ้นทุกข์ จึงมี การนิมนต์พระสงฆ์มาแสดงพระธรรมเทศนามหาวิบากให้คนป่วยที่ป่วยมานาน

2. หลักกรรมและสังสารวัฏตามแนวจุฬามณีวงศสูตร

ความเชื่อในเรื่องกรรมของชาวล้านนาในแถบภาคเหนือตอนบน ยังมีความเชื่อเกี่ยวกับกรรมในอดีตที่ ส่งผลจนถึงปัจจุบัน พระธรรมเทศนาพื้นเมืองเรื่องมหาวิบาก เป็นสิ่งหนึ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อในเรื่อง

ของกรรม และวิบากกรรม ชาวล้านนามีความเชื่อและศรัทธาต่อพระพุทธศาสนา มาตั้งแต่โบราณ วิถีชีวิตของชาวล้านนามีความผูกพันกับพระพุทธศาสนา ตั้งแต่เกิดจนถึงตาย การดำเนินชีวิตโดยนำเอาหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาเป็นแนวทาง เพื่อให้เกิดความสงบสุข ทางกายและใจ ทั้งตนเองและสังคม ความเชื่อเรื่องกรรม คือสิ่งหนึ่งที่เป็นกรอบแนวคิด ช่วยให้เกิดความสุข สงบ ร่มเย็น ต่อตนเองและสังคม กล่าวคือ เมื่อมีความเชื่อว่า เมื่อทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน มีความทุกข์ ตนเองจะได้รับผลของกรรมนั้น หากมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ก็จะมีบารมี ถ้าหากตระหนักก็จะมีทรัพย์สมบัติ เป็นต้น แนวคิดเรื่องกรรม และผลของกรรมเหล่านี้ ล้วนส่งผลดีทั้งต่อตนเอง และสังคม

กรรม เป็นการกระทำของบุคคลที่ยังมีกิเลสตัณหา ดังที่พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ตัณหาทำคนให้เกิดอีก จิตของคนนั้นย่อมพล่านไป เวียนว่ายในวัฏฏสงสาร กรรมเป็นที่ไปในเบื้องหน้าของ สัตว์ทั้งปวงจักต้องตาย เพราะชีวิตมีความตายเป็นที่สุด สัตว์ทั้งหลายจักเป็นไปตามกรรม ข้าถึงผลบุญและบาป คือ ผู้ทำบาปจักไปนรก ส่วนผู้ทำบุญจักไปสวรรค์ ฉะนั้น บุคคลควรทำกรรมดีสะสมไว้เป็นสมบัติในโลกหน้า เพราะบุญเป็นที่พึ่งของสัตว์ทั้งหลายในโลกหน้า

กรรม คือ การกระทำที่ประกอบด้วยเจตนาอันมีพื้นฐานมาจากกิเลส ที่แสดงออกมาทางกาย วาจา และ ใจ มีทั้งกรรมดีและกรรมชั่ว ในความหมายของกรรมตามที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสแสดงเอาไว้ในแต่ละคราวนั้น มีความหมายเป็นนัยเดียวกัน คือ ทุกครั้งที่กระทำได้ประกอบด้วยเจตนา และจะแสดงออก ได้ 3 ทาง เพื่อแสดงเจตจำนงที่ทำการออกมา สอดคล้องกับพระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต) (2551) ที่อธิบายว่า คำว่า “กรรม” แปลว่า การกระทำ หมายถึง การกระทำที่ประกอบด้วยเจตนา คือ ทำด้วยความจงใจหรือตั้งใจทำ ดีก็ตาม ชั่วก็ตาม ตัวอย่าง เช่น ขุดหลุมพรางดักคนหรือสัตว์ให้ตกลงไปตาย เป็นกรรม แต่ขุดบ่อน้ำไว้กิน ไว้ใช้ แล้วสัตว์ตกลงไปตายเอง ไม่เป็นกรรม ว่าโดยสาระ กรรมก็คือเจตนา หรือเจตนาอันเป็นกรรม การกระทำที่ดีเรียกว่า กรรมดี การกระทำชั่ว เรียกว่า กรรมชั่ว

สังสารวัฏ หมายถึง การเวียนว่ายตายเกิดตามอำนาจกรรมดี หรือชั่วที่กระทำ การเวียนว่ายตายเกิดเช่นนี้ ก็เพราะภาวะ หรือผลแห่งเชื้อ จากกิเลส กรรม และวิบาก ในด้านที่ดีและชั่ว ตามการกระทำของกรรม โดยมีโครงสร้างของสังสารวัฏ คือ กิเลส กรรม วิบาก ที่ให้สังสารวัฏนั้นนาน ไม่มีที่สิ้นสุด ตราบเท่าที่ยังมีกิเลสอยู่ สอดคล้องกับพระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตโต) (2546) ได้กล่าวไว้ว่า สังสารวัฏ หมายถึง วัฏวนแห่งสงสาร คือการท่องเที่ยวเวียนว่ายตายเกิดอยู่ซ้ำแล้วซ้ำเล่า และคำว่าวัฏฏะ หมายถึงการวนเวียน การเวียนเกิด เวียนตาย การเวียนว่ายตายเกิด ความเวียนเกิดหรือวนเวียนด้วยอำนาจกิเลส กรรม และวิบาก เช่น กิเลสเกิดขึ้นแล้วทำให้ทำกรรม เมื่อทำกรรมแล้วย่อมได้รับผลของกรรม เมื่อได้รับผลของกรรมแล้วกิเลสก็เกิดอีกแล้วทำกรรม แล้วเสวยผลกรรมหมุนเวียนต่อไป

จุฬกัมมวิภังคสูตร มีเนื้อหาที่ได้กล่าวถึงสมัยหนึ่งที่พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงประทับอยู่ วัดพระเชตะวัน กรุงสาวัตถี สุภมาณพโตเทยบุตร เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคเจ้า ได้กราบทูลพระผู้มีพระภาคเจ้าว่า “ท่านพระโคตม อะไรหนอ เป็นเหตุเป็นปัจจัยให้สัตว์ที่เกิดเป็นมนุษย์ ปรากฏเป็นคนเลวและคนดี คือมนุษย์ทั้งหลายย่อมปรากฏว่ามีอายุสั้น มีอายุยืนมีโรคมาก มีโรคน้อย มีผิวพรรณทราม มีผิวพรรณดี มีอำนาจน้อย มีอำนาจมาก มีโรคเข่น้อย มีโรคเข่มาก เกิดในตระกูลต่ำ เกิดในตระกูลสูง มีปัญญาน้อย มีปัญญามาก ท่านพระโคตม อะไรหนอ เป็นเหตุเป็นปัจจัยให้มนุษย์ทั้งหลายที่เกิดเป็นมนุษย์ปรากฏเป็นคนเลวและคนดี” พระผู้มีพระภาคเจ้า ทรงตรัสกับมาณพว่า “มาณพ สัตว์ทั้งหลายมีกรรมเป็นของตน มีกรรมเป็นทายาท มีกรรมเป็นกำเนิด มีกรรมเป็นเผ่าพันธุ์ มีกรรมเป็นที่พึ่งอาศัยกรรมย่อมจำแนกสัตว์ทั้งหลายให้เลวและดีต่างกัน” และได้เทศนาเหตุและผลของกรรมไว้ 7 คู่ 14 ประเภท

3. การเปรียบเทียบเนื้อหาพระธรรมเทศนาพื้นเมืองเรื่องมหาวิบาก ฉบับวัดศรีโคมคำกับ จุฬามัมวิกังคสูตร

เนื้อหาพระธรรมเทศนาพื้นเมืองเรื่องมหาวิบาก ที่ได้กล่าวถึงพระอนันท์ได้กล่าวแก่พระอรหันต์ 500 รูป มีมหาภิกษุสะปะเป็นประธาน เมื่อสังคายนาพระไตรปิฎกครั้งแรก ว่า ข้าพเจ้าได้รับฟังจาก พระพุทธเจ้า เมื่อพระพุทธเจ้าประทับในป่าเชตะวันอาราม เมืองสาวัตถี เมื่อนั้น มีพราหมณ์ คนหนึ่งถามพระพุทธเจ้าว่า คนทั้งหลาย มีภักษัตริย์เป็นต้นทำไมมีวิณะต่างๆ กัน มีชีวิตก็ต่างกัน พราหมณ์ได้ถามพระพุทธเจ้าเป็นข้อ ๆ พระพุทธเจ้าจึงได้เทศนาแก่พราหมณ์เป็นข้อๆ จำนวน 16 คู่ 29 ประเภท

จุฬามัมวิกังคสูตร คือ พระสูตรที่ว่าด้วยเรื่องกรรม โดยพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ทรงแสดงพระเทศนาเรื่องกรรม และวิบากกรรมไว้ว่า เหตุที่คนทั้งหลายเกิดมาต่างกัน เพราะกรรมที่สร้างไว้ในอดีตต่างกัน จึงส่งผลเป็นวิบากกรรม ในปัจจุบันที่ต่างกัน

จุฬามัมวิกังคสูตร ได้กล่าวถึงสมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงประทับอยู่ ณ พระเชตะวัน กรุงสาวัตถี สุกมาณพโตทยยบุตร เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคเจ้า ได้กราบทูลพระผู้มีพระภาคเจ้าว่า “ท่านพระโคตม อะไรหนอ เป็นเหตุเป็นปัจจัยให้สัตว์ที่เกิดเป็นมนุษย์ ปรากฏเป็นคนเลวและคนดี คือ มนุษย์ทั้งหลายย่อมปรากฏว่ามีอายุสั้น มีอายุยืนมีโรคน้อย มีโรคน้อย มีผิวพรรณทราม มีผิวพรรณดี มีอำนาจน้อย มีอำนาจมาก มีโภคะน้อย มีโภคะมาก เกิดในตระกูลต่ำ เกิดในตระกูลสูง มีปัญญาน้อย มีปัญญามาก ท่านพระโคตม อะไรหนอ เป็นเหตุเป็นปัจจัยให้มนุษย์ทั้งหลายที่เกิดเป็นมนุษย์ปรากฏเป็นคนเลวและคนดี” พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงตรัสกับมาณพว่า “มาณพ สัตว์ทั้งหลายมีกรรมเป็นของตน มีกรรมเป็นทายาท มีกรรมเป็นกำเนิด มีกรรมเป็นเผ่าพันธุ์ มีกรรมเป็นที่พึ่งอาศัยกรรมย่อมจำแนกสัตว์ทั้งหลายให้เลวและดีต่างกัน” และได้เทศนาเหตุและผลของกรรมไว้ 7 คู่ 14 ประเภท

จากการเปรียบเทียบเนื้อหาพระธรรมเทศนาพื้นเมืองเรื่องมหาวิบาก ฉบับวัดศรีโคมคำ กับจุฬามัมวิกังคสูตร ถึงความเหมือนและความแตกต่างกันในเนื้อหา แบ่งออกได้เป็น 3 ส่วน คือ

3.1 มีเนื้อหาเหมือนกันทั้งเหตุที่ทำในอดีต และผลของกรรมในปัจจุบัน จำนวน 8 ประเภท ได้แก่ 1) ความที่มีอายุยืน เป็นผลมาจากที่ ในอดีตเป็นผู้ที่เว้นขาดจากการฆ่าสัตว์ 2) ความที่มีอายุสั้น เป็นผลมาจากที่ในอดีตเป็นผู้ที่ฆ่าสัตว์ 3) ความที่มีโรคน้อย เป็นผลมาจากที่ ในอดีตเป็นผู้ที่ไม่เบียดเบียนสัตว์ 4) ความที่เป็นผู้มีผิวพรรณผ่องใส เป็นผลมาจากที่ ในอดีตเป็นผู้ที่ไม่โกรธ ไม่พยาบาทผู้อื่น และได้สมทานรักษาศีล 5) ความที่เป็นผู้มีโภคะมาก เป็นผลมาจากที่ ในอดีตเป็นผู้ที่ได้ให้ทาน 6) ความที่เป็นผู้เกิดในตระกูลต่ำ เป็นผลมาจาก ในอดีตเป็นผู้กระด้าง เย่อหยิ่ง ไม่เคารพสักการะแก่ผู้ควรเคารพสักการะ 7) ความที่เป็นผู้เกิดในตระกูลสูง เป็นผลมาจาก ในอดีตเป็นผู้ไม่กระด้าง เย่อหยิ่ง เคารพสักการะแก่ผู้ควรเคารพสักการะ 8) ความเป็นผู้มีปัญญามาก เป็นผลมาจาก ในอดีตเป็นผู้ที่เข้าไปหาสมณะหรือพราหมณ์แล้วสอบถาม เพื่อประโยชน์เกื้อกูลเพื่อสุข และรู้ธรรมสิ่งใดก็บอกกล่าวถ่ายทอดเพื่อแผ่ ให้ผู้อื่นได้รู้ได้เข้าใจ

3.2 มีเนื้อหาเหมือนกันในส่วนผลของกรรมในปัจจุบัน แต่เหตุที่ทำไว้ในอดีตต่างกัน จำนวน 4 คู่ 8 ประเภท

คู่ที่ 1 ความมีผิวพรรณทราม

พระธรรมเทศนา : การที่เป็นบุคคล ไม่ได้ให้ทานแก่ผู้มีศีลบริสุทธิ์

ในจุฬามัมวิกังคสูตร : การที่เป็นบุคคลผู้มักโกรธ พยาบาท ปองร้าย ผู้อื่น

คู่ที่ 2 ความเป็นผู้มีโภคะน้อย

พระธรรมเทศนา : การที่บุคคลนั้นมีข้าวของอันมาก แต่ได้ให้ทานที่เลวเล็กที่ละน้อย

ในจุฬกัมมวิภังคสูตร : การที่บุคคลเป็นผู้ไม่ให้ข้าวของ เครื่องอุปโภค บริโภค เป็นทาน
คู่ที่ 3 ความเป็นผู้มีปัญญาทราม

พระธรรมเทศนา : การที่บุคคลนั้น รู้ธรรมอันใดแล้ว ก็ไม่บอกกล่าวสั่งสอนแก่ผู้อื่น

ในจุฬกัมมวิภังคสูตร : การที่บุคคลไม่เข้าไปหาสมณะแล้วถามเพื่อประโยชน์เกื้อกูล

คู่ที่ 4 ความเป็นผู้มีปัญญามาก

พระธรรมเทศนา : บุคคลนั้น รู้ธรรมสิ่งใด เขาก็บอกกล่าวถ่ายทอดเพื่อแผ่ ให้ผู้อื่นได้รู้

ในจุฬกัมมวิภังคสูตร : การที่บุคคลเข้าไปหาสมณะแล้วถามเพื่อประโยชน์เกื้อกูล เพื่อสุข

3.3 เนื้อหาที่มีปรากฏเฉพาะในพระธรรมเทศนาพื้นเมืองเรื่องมหาวิบาก ฉบับวัดศรีโคมคำ
และมีปรากฏเฉพาะในจุฬกัมมวิภังคสูตร

1) เนื้อหาที่มีปรากฏเฉพาะในพระธรรมเทศนาพื้นเมืองเรื่องมหาวิบาก ฉบับวัดศรีโคมคำ
จำนวน 18 ประเภท (1) การที่เกิดมามีร่างกายอันสมบูรณ์ ในอดีตเป็นผู้ขึ้นได้ให้อาหารอันประณีต (2) บุคคล
ใดมีรูปร่างร่างกายไม่งามนั้น ในอดีตเป็นผู้ได้ให้อาหารอันไม่พึงพอใจของตนเอง (3) บุคคลใดเกิดมามีข้าวของ
ทรัพย์สมบัติมาก เมื่อภายหลังฉิบหายนั้น ในอดีต เป็นผู้บริจาคริษยาผู้อื่น ได้กระทำให้อื่นได้วินาศฉิบหายเสีย
ข้าวของ (4) บุคคลใดมีความสุขเมื่อยามวัยเยาว์ เมื่อแก่เฒ่าไม่ได้กระทำบุญอะไรสักอย่างนั้น ในอดีตเป็นผู้ได้
กระทำบุญเมื่อหนุ่ม เมื่อแก่เฒ่าไม่ได้กระทำ (5) บุคคลใดเกิดมามีความสุขเมื่อยามวัยเยาว์มีความสุขเมื่อแก่เฒ่า
นั้น ในอดีตได้เกิดมาเมื่อวัยเยาว์ไม่ได้ให้ทาน ได้ให้ทานเมื่อแก่เฒ่า (6) บุคคลใดเกิดมามีความสุขจนถึงแก่เฒ่า
นั้น ในอดีตเป็นผู้ได้กระทำบุญจนถึงแก่เฒ่า (7) บุคคลใดเกิดมามีความสุขจนถึงแก่เฒ่านั้น ในอดีตเป็นผู้ไม่ได้
ให้ทานจนแก่เฒ่า (8) บุคคลใดเกิดมามีสายตารุ่งเรืองใสงามนั้น ในอดีตเป็นผู้ได้ให้ทาน มีใจชื่นชมยินดีในทาน (9)
บุคคลใดเกิดมามีตาอันไม่งามและมีสายตาสั้นและบอด ในอดีตเป็นผู้ให้ทานได้มีใจโกรธกริ้ว และเห็น
ยากจนขอมาขอทานก็ทำเป็นไม่เห็น (10) บุคคลใดเกิดมามีข้าวของมากนักรแต่ไม่ยากให้ทาน ตระหนี่ไว้ไม่
กินและไม่ถวายทาน ในอดีตเป็นผู้ที่เห็นผู้อื่นให้ทานก็ให้ทาน แต่ไม่เชื่อในผลอันดีของการถวายทาน (11)
บุคคลใดเกิดมาเป็นที่รักเจริญใจแก่ท่านผู้อื่น ในอดีตเป็นผู้มีใจเอ็นดูสงสารรักใคร่ผู้อื่น และไม่กระทำร้ายผู้อื่น
ด้วยกายวาจา (12) บุคคลใดเกิดมาเป็นที่เกลียดชังของคนและเทวดาทั้งหลายนั้น ในอดีตเป็นผู้ได้กล่าวคำ
หยาบช้าแข่งกระด้างแก่ผู้อื่น และกระทำร้ายผู้อื่น (13) บุคคลใดเกิดมามีตาที่ใสบริสุทธิ์นั้น ในอดีตเป็นผู้ที่เห็น
พระพุทธเจ้าและภิกษุสามเณรมาบิณฑบาต เขามีใจเลื่อมใสยินดีมากนักร (14) บุคคลใดเกิดมามีตาที่บอดนั้นใน
อดีตเป็นผู้ที่เห็นภิกษุสามเณรบิณฑบาตและยากจนขอ ทำเป็นไม่รู้ไม่เห็น ไม่ใส่บาตร และหลบหนีไป (15) บุคคล
ใดเกิดมามีหูอันดีนั้น เป็นผลมาจาก ในอดีตเป็นผู้ที่ได้ตั้งใจฟังธรรมเทศนา (16) บุคคลใดเกิดมาหูหนวกนั้น ใน
อดีตเป็นผู้ที่เห็นคนเข้าไปฟังธรรม ก็เข้าไปนั่งอยู่ที่หนึ่ง ประดุจว่าฟังธรรมจริงๆ แต่ก็ไม่ฟังพูดคุย กวนผู้อื่นที่ฟัง
ธรรม (17) บุคคลใดเกิดมา ประกอบด้วยการกระทำแต่บาปสิ่งเดียวเมื่อตายไป บาปอันนั้นก็จะเป็นพาหนะพาไปสู่อ
อบายทั้งสี่ มีนรกเป็นต้น ได้เสวยทุกข์เวทนามาก (18) บุคคลใดเกิดมาประกอบด้วย การกระทำบุญรักษาศีล
ตลอดนั้น เมื่อตายไป บุญอันนั้นก็จะเป็นพาหนะไปสู่สุคติสวรรค์และเทวโลก ได้เสวยสมบัติอันมาก

2) เนื้อหาที่มีปรากฏเฉพาะในจุฬกัมมวิภังคสูตร จำนวน 3 ประเภท (1) ความมีโรคมก เป็น
ผลมาจาก ในอดีตเป็นผู้เบียดเบียนสัตว์ทั้งหลาย (2) ความเป็นผู้มีอำนาจน้อย เป็นผลมาจาก ในอดีตเป็นผู้มีใจ
ริษยา ประทุษร้ายผู้อื่น (3) ความเป็นผู้มีอำนาจมาก เป็นผลมาจาก ในอดีตเป็นผู้มีใจไม่ริษยา

จากการศึกษาเปรียบเทียบเนื้อหาพระธรรมเทศนาพื้นเมืองเรื่องมหาวิบากกับจุฬกัมมวิภังคสูตร
สรุปได้ว่า ชาวล้านนามีความเชื่อและความศรัทธาในพระพุทธศาสนา โดยวิถีชีวิตของชาวล้านนาที่มีความกลัว
ต่อบาป มีความเชื่อเรื่องกรรม และผลของกรรม ซึ่งมีพระพุทธศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ และมี

วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา คือพระธรรมเทศนาพื้นเมืองเรื่องมหาวิบาก เป็นสื่อกลางในการถ่ายทอดหลักคำสอนและแนวทางปฏิบัติในทางพระพุทธศาสนา และมีพระสงฆ์เป็นผู้ถ่ายทอดหลักธรรม ผ่านทางวรรณกรรมที่นักปราชญ์ในอดีตได้แต่งขึ้น ซึ่งมีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับเรื่องกรรม และผลของกรรมในทางพระพุทธศาสนา โดยใช้ชื่อว่า มหาวิบาก มีการสอดแทรกคติความเชื่อ มีการยกตัวอย่างอุปมา อุปไมย ทำให้ผู้ฟังเกิดความเกรงกลัวต่อบาป ละเว้นความชั่ว และทำความดี และมีความเชื่อเรื่องการเวียนว่ายตายเกิดตามอำนาจกรรมดี หรือชั่วที่กระทำ การเวียนว่ายตายเกิดเช่นนี้ ก็เพราะผลจากกิเลส กรรม และวิบาก ในด้านที่ดีและชั่ว ตามการกระทำของกรรม

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้พบผลการวิจัยสำคัญที่สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาแนวคิดและคติความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับธรรมเทศนาเรื่องมหาวิบาก ฉบับวัดศรีโคมคำ พบว่า พระธรรมเทศนาพื้นเมืองเรื่องมหาวิบากนิยมใช้เทศน์ให้แก่ผู้ป่วยหนักและในงานศพ มีความเชื่อว่าเมื่อนิมนต์พระสงฆ์มาเทศน์ให้ผู้ป่วยหนักได้ฟังแล้ว ผู้ป่วยจะได้รับอานิสงส์ในการฟังพระธรรมเทศนา หากผู้ป่วยมีบุญที่จะมีอายุยืนยาว อาการป่วยก็จะดีขึ้นและหายป่วย ถ้าหากถึงแก่อายุขัยของผู้ป่วยแล้ว ผู้ป่วยก็จะจากไปด้วยอาการอันสงบ และเมื่อมีผู้เสียชีวิตก็มีการแสดงพระธรรมเทศนาเรื่องมหาวิบาก เพื่ออุทิศส่วนกุศลให้ผู้เสียชีวิต โดยมีความเชื่อว่า ถ้าดวงวิญญาณของผู้เสียชีวิตยังแสวงผลวิบากในทางทุกขเวทนา การนิมนต์พระสงฆ์มาแสดงพระธรรมเทศนาเรื่องมหาวิบากก็จะทำให้ดวงวิญญาณพ้นจากทุกขเวทนาได้ สอดคล้องกับพระนคร ปญญาวิโร (ปริงฤทธิ์) (2557) ได้อธิบายไว้ว่า หากผู้ป่วยได้ฟังพระธรรมเทศนาเรื่องมหาวิบากแล้วจะช่วยปลดปล่อยให้พ้นจากวิบากกรรม เจ้ากรรมนายเวรก็จะให้อโหสิกรรม จิตใจก็จะปล่อยวางไม่ยึดติดในสิ่งต่างๆ ถ้าผู้ป่วยยังมีบุญอยู่ก็จะหายเป็นปกติในเร็ววัน แต่หากหมดบุญหรือหมดอายุขัยแล้วจะจากไปอย่างสงบในไม่ช้า

2. ผลการศึกษาหลักกรรมและสังสารวัฏตามแนวจุฬามณีวงศสูตร พบว่า หลักความเชื่อเรื่องกรรมและสังสารวัฏที่ปรากฏในจุฬามณีวงศสูตร มีหลักอยู่ว่าสัตว์ทั้งหลายมีกรรมเป็นของตน มีกรรมเป็นทายาท มีกรรมเป็นกำเนิด มีกรรมเป็นเผ่าพันธุ์ มีกรรมเป็นที่พึ่งอาศัย กรรมย่อมจำแนกสัตว์ทั้งหลายให้เลวและดีต่างกัน โดยผลของกรรมดีและกรรมชั่วจะส่งผลให้เวียนว่ายตายเกิดในสังสารวัฏและได้รับผลแตกต่างกันตามกรรมที่ทำ 7 คู่ ได้แก่ การมีอายุยืนและอายุสั้น การมีโรคมากและมีโรคน้อย การมีผิวพรรณดีและผิวพรรณทราม การมีอำนาจน้อยและมีอำนาจมาก ความยากจนและความร่ำรวย การมีชาติตระกูลต่ำและชาติตระกูลสูง และการเป็นคนโง่เขลากับการเป็นคนฉลาด เหล่านี้ล้วนเป็นผลมาจากกรรมที่ทำไว้ในอดีต ดังที่ พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสโดยย่อว่าเป็นเพราะสัตว์ทั้งหลายมีกรรมเป็นของตน มีกรรมเป็นทายาท มีกรรมเป็นกำเนิด มีกรรมเป็นเผ่าพันธุ์ มีกรรมเป็นที่พึ่งอาศัย กรรมจึงจำแนกสัตว์ให้เลวและดีต่างกัน (ม.อ. (ไทย) 14/78)

3. ผลการเปรียบเทียบเนื้อหาพระธรรมเทศนาพื้นเมืองเรื่องมหาวิบาก ฉบับวัดศรีโคมคำกับจุฬามณีวงศสูตร พบว่า ความเชื่อหลักยังคงเป็นความเชื่อในกฎแห่งกรรม การเวียนว่ายตายเกิด ตามอำนาจผลของกรรมดีหรือชั่ว เพียงแต่อาจมีรายละเอียดที่แตกต่างกันบ้างในการรับผลของกรรมและสาเหตุที่ทำให้ในอดีตและผลของกรรมในปัจจุบัน จำนวน 8 ประเภท เนื้อหาที่เหมือนกันในส่วนผลของกรรมในปัจจุบัน แต่เหตุที่ทำให้ในอดีตต่างกัน จำนวน 4 คู่ 8 ประเภท นอกจากนั้น ยังมีเนื้อหาที่ปรากฏเฉพาะในพระธรรมเทศนาพื้นเมืองเรื่องมหาวิบาก ฉบับวัดศรีโคมคำ แต่ไม่ปรากฏในจุฬามณีวงศสูตร จำนวน 18 ประเภท และเนื้อหาที่ปรากฏเฉพาะจุฬามณีวงศสูตร จำนวน 3 ประเภท

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยครั้งนี้เป็นการเปรียบเทียบเนื้อหาพระธรรมเทศนาพื้นเมือง เรื่อง มหาวิบากกับ จูฬกัมมวิภังคสูตร โดยพระธรรมเทศนาพื้นเมืองเรื่องมหาวิบาก มิใช่เป็นเพียงแค่ออกสารที่บันทึกหลักคำสอน ในพระพุทธศาสนาเพียงเท่านั้น แต่ยังคงไว้ซึ่งคุณค่าต่างๆ ได้แก่

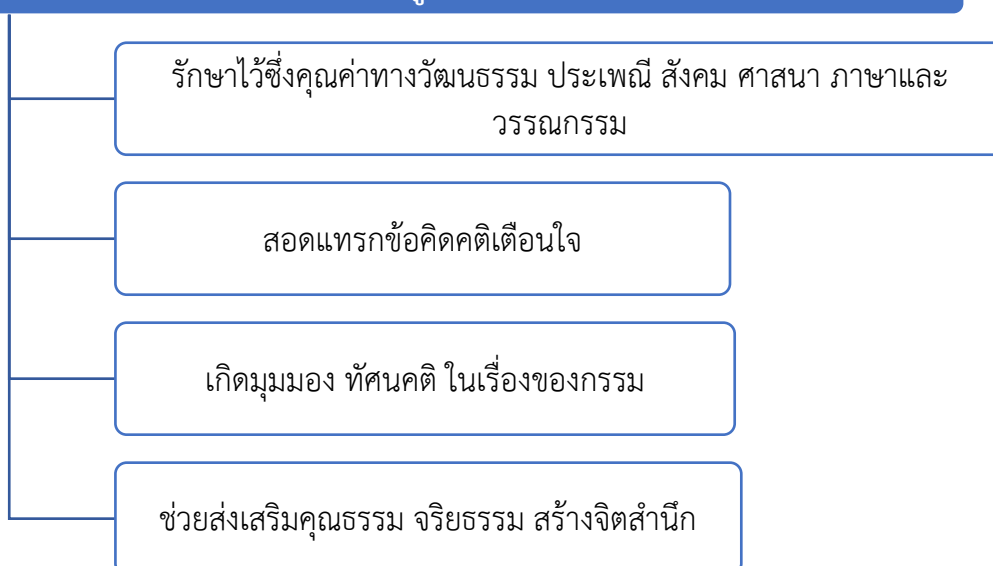
1. พระธรรมเทศนาพื้นเมืองเรื่องมหาวิบาก ช่วยรักษาไว้ซึ่งคุณค่าทางวัฒนธรรม ประเพณี สังคม ศาสนา ภาษาและวรรณกรรม

2. สอดแทรกข้อคิดคติเตือนใจ เพื่อเป็นเครื่องเตือนใจให้แก่คนรุ่นหลัง ถึงแม้ว่าพระธรรมเทศนาพื้นเมืองเรื่องมหาวิบากจะไม่ปรากฏผู้แต่งว่าเป็นใคร แต่พระธรรมเทศนาเรื่องนี้มี การส่งต่อและสืบทอดมา จนถึงปัจจุบัน มีการปริวรรตจากอักษรล้านนาเป็นอักษรไทยเพื่อให้เข้าถึงการศึกษาและนำไปแสดงโปรด พุทธศาสนิกชน พระธรรมเทศนาพื้นเมืองมีพัฒนาการมาโดยลำดับ จากอดีตที่บันทึกลงในใบลานด้วยอักษร ล้านนา ต้องอาศัยความศรัทธาความชำนาญส่วนตัวเป็นอย่างมากที่จะจารลงในใบลานและอ่านพระธรรม เทศนาพื้นเมืองได้ จนถึงปัจจุบันนี้มีการปริวรรตเป็นอักษรไทยแล้วพิมพ์ลงในกระดาษ

3. พระธรรมเทศนาพื้นเมืองเรื่องมหาวิบาก เป็นพระธรรมเทศนา ว่าด้วยเรื่องของกรรม มุ่งหวังให้ ผู้ศึกษา ผู้อ่าน และผู้ที่ได้ฟัง เกิดมุมมอง ทศนคติ ในเรื่องของกรรมที่กว้างขวางขึ้น เห็นผลของการกระทำที่ทำ ไว้ในอดีต ที่ส่งผลในปัจจุบันและอนาคต ผู้แต่งได้บรรยายสิ่งที่เกี่ยวข้องในการดำเนินชีวิต เพื่อผู้อ่านและผู้ฟังมี ความยำเกรงในวิบากที่ตนเองจะได้รับ จากการกระทำที่ตนเองได้กระทำ

4. พระธรรมเทศนาพื้นเมืองเรื่องมหาวิบาก ช่วยส่งเสริมจริยธรรม สร้างจิตสำนึก ให้คนในสังคม ให้เห็นคุณค่าของวัฒนธรรม กฎแห่งกรรม การทำความดีความชั่ว และอนิสงส์ ของการให้ทาน รักษาศีล และ เจริญเมตตาภาวนา เพื่อให้นำไปปฏิบัติในสังคมต่อไป สรุปดังในภาพที่ 1

ศึกษาเปรียบเทียบเนื้อหาพระธรรมเทศนาพื้นเมือง เรื่อง มหาวิบากกับจูฬกัมมวิภังค สูตร

ภาพที่ 1 องค์ความรู้การวิจัย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้
 - 1.1 พระสงฆ์ผู้แสดงธรรมอาจนานำพระเทศนาพื้นเมืองเรื่องมหาวิบาก และจุฬามณีวิภังคสูตรนี้ไปเทศนาแบบบรรยาย เพื่อความเข้าใจที่ง่ายขึ้นของผู้ฟัง
 - 1.2 งานวิจัยนี้ทำให้เห็นผลของการกระทำที่ทำไว้ในอดีต ที่ส่งผลในปัจจุบันและอนาคต ซึ่งสามารถนำไปเป็นแนวทางในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม สร้างจิตสำนึก ให้คนในสังคม และเยาวชน ต่อไป
 2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป
 - 2.1 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบเนื้อหาของพระธรรมเทศนาพื้นเมืองเรื่องมหาวิบากกับพระสูตรอื่นที่ใกล้เคียงกัน
 - 2.2 ควรมีการแต่งพระธรรมเทศนาโดยใช้เนื้อเรื่องทั้งหมด จากจุฬามณีวิภังคสูตร เพื่อให้พระธรรมเทศนาพื้นเมืองมีแหล่งที่มาชัดเจน
 - 2.3 ควรมีการแปลพระธรรมเทศนาพื้นเมืองเรื่องมหาวิบาก ให้เป็นภาษาไทยกลาง เพื่อการเข้าใจความหมายที่ง่ายขึ้น
-

เอกสารอ้างอิง

- ถาวร เสาร์ศรีจันทร์. (2560). **มรดกทางวัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่**. เชียงใหม่: ศิริวัฒนากราฟฟิค.
- ทองทวี ยศพิมสาร. (2553). **ฮีตคนเมือง**. พิมพ์ครั้งที่ 8. ลำพูน: อนุรักษ์การพิมพ์.
- บุญมี แท่นแก้ว. (2547). **ประเพณีและพิธีกรรมพระพุทธศาสนา**. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- พระครูอดุลสีกิตติ์ (ประพัฒน์ จานวุฑโฒ). (2549). “การศึกษาของสามเณรและพระภิกษุหลังการบวช”. ใน **ประวัติศาสตร์พุทธศาสนาในล้านนา ฉบับ 635 ปี พระบรมธาตุดอยสุเทพ**. เชียงใหม่: มูลนิธิพระบรมธาตุดอยสุเทพ.
- พระธรรมปิฎก, (ป. อ. ปยุตฺโต). (2546). **พุทธธรรม**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระนคร ปญฺญาวชิโร (ปรัญฤทธิ์). (2557). **วิถีเทศน์ในล้านนา**. เชียงใหม่: หจก.ซีเอ็มมีเดีย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต). (2551). **พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์**. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพมหานคร: เอส. อาร์. ฟรินติ้ง แมส โปรดักส์.
- พระมหาสังข์คำ สิริวิโร. (2556). **ฮีตคนเมือง ฉบับสัปปีเรื่องเมืองล้านนา**. พิมพ์ครั้งที่ 11. ลำพูน: อนุรักษ์การพิมพ์.
- พระศรีสมโพธิ. (2565). **ศาสนวงศ์ หรือ ประวัติศาสนา**. กรุงเทพมหานคร: เอกพิมพ์ไท.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

GUIDELINES FOR ACADEMIC ADMINISTRATION IN VOLLEYBALL TEACHING TO PROMOTE EXCELLENCE IN SKILLS AND TECHNIQUES: A CASE STUDY OF CAPITAL UNIVERSITY OF PHYSICAL EDUCATION AND SPORTS IN CHINA

^[1]Mengyao Liu ^[2]Chanthwan Soonsawad ^[3]Phakanat Jantanawaranon Sompongtham
^[4]Samith Jueajinda ^[5]Nithipattara Balsiri ^[6]Wannapa Phopli ^[7]Narongpon Aulpaijidlul
^{[1] [2] [4] [5] [6] [7]}Dhonburi Rajabhat University, Thailand ^[3]Burapha University, Thailand
Corresponding Author E-mail: Samith.J@dru.ac.th

Article Received: October 17, 2023, Revised: December 13, 2023, Accepted: December 15, 2023.

ABSTRACT

The objectives of this research were: 1) to study the current situation of academic administration in volleyball teaching to promote excellence in skills and techniques at Capital University of Physical Education and Sports in China; 2) to develop guidelines for academic administration in volleyball teaching to promote excellence in skills and techniques at Capital University of Physical Education and Sports in China. The population of this study was 386 staff members affiliated with physical education at Capital University of Physical Education and Sports. This includes 70 administrators and 316 teachers. The sample groups were divided into 2 groups: 1) 59 administrators and 173 teachers at Capital University of Physical Education and Sports; 2) 2 vice deans and 3 teachers from Capital University of Physical Education and Sports. The research instruments utilized in this study included questionnaires and a set of questions for conducting expert interview. The questionnaires were analyzed by using frequency, percentage, mean value and standard deviation; and the expert interview was analyzed by using content analysis. The findings indicated that: 1) the current situation of academic administration in volleyball teaching to promote excellence in skills and techniques at Capital University of Physical Education and Sports in China was at a high level, and 2) the guidelines for academic administration in volleyball teaching to promote excellence in skills and techniques at Capital University of Physical Education and Sports in China included 5 aspects; namely: 1) Curriculum development of educational institutions; 2) Educational supervision; 3) Innovative media and educational technology; 4) Research to improve educational quality and 5) Educational measurement and evaluation.

Keywords: Academic Administration, Guidelines for Academic Administration, Volleyball Teaching

Introduction

Physical education is crucial for the holistic development of young people, covering their mental, moral, and physical well-being. Today, it's vital to promote sports, fitness, and physical culture in educational institutions to spark students' interest and enhance their knowledge, skills, and abilities in this regard (Yuldashov, 2022). In China, higher education aims to nurture well-rounded individuals who can contribute to the "Chinese Dream," requiring universities to provide comprehensive education encompassing knowledge, practical skills, innovation, and physical fitness. Physical education (PE) plays a pivotal role in achieving these goals (Liu & Shen, 2011; Shan, 2020). However, PE administrators in universities face challenges adapting to changing circumstances and addressing student needs. They must improve the management of PE courses for greater efficiency, aligning with higher standards set by the government and educational institutions as part of ongoing higher education reforms (Shan, 2020).

Academic administration in physical education refers to the management for physical education of all school activities directly associated with teachers and students. There are many issues related to the academic administration of physical education in higher education in China. Despite some attempts at reform, many universities physical education departments fail to address the root issues, particularly the transformation of management personnel. Current students prefer modern, engaging physical education over traditional, repetitive courses. However, many universities continue to schedule outdated physical education programs year after year, neglecting the evolving interests of students. This stagnation dampens the enthusiasm of PE teachers and fails to cater to the actual interests and needs of the changing student population (Shan, 2020; Wang, 2010). Furthermore, there is widespread dissatisfaction among students and PE teachers with the physical education administrative departments. Many administrators lack a background in physical education, and their approaches are often neither human-centric nor scientific. Most are not systematically trained in education theories and PE administration, causing a significant skills and knowledge gap. For positive change, there's a pressing need to redefine the administrators' roles, emphasizing service to physical education, students, and teachers, and to provide them with comprehensive training (Chen, 2020). Additionally, Shan (2020) also identified the problem of administration on teachers in PE faculty. She stated that the teachers who are responsible for physical education need supportive administration for effective course organization and delivery. However, many administrators stick to outdated methods, putting undue pressure on teachers instead of assisting them. Moreover, while they are tasked with conveying and interpreting new policies, many simply pass these directives to teachers without proper explanation, further burdening them. This lack of responsibility and professionalism has led to widespread criticism from PE educators. Moreover, Shan (2020) and Wang (2010) both

mentioned that the current PE academic administration lacks a reasonable and effective evaluation mechanism, which makes the current education and teaching work difficult to get accurate evaluation, resulting in information errors.

Capital Sports University is the only sports-focused institution of higher education in Beijing, with its physical education major having nearly 60 years of development history. It was designated as a "National Characteristic Specialty" by the Ministry of Education as early as 2008, and in 2017, it was selected for the first batch of first-class specialty construction projects among Beijing's municipal universities. The university has the important responsibility of nurturing qualified talents and physical education teachers in Beijing. Given the goal of establishing Beijing as a first-class innovative talent city and fostering innovative talents, the university strives to enhance the effectiveness of innovative entrepreneurship education for students majoring in physical education, and cultivate innovative sports talents who can contribute their intelligence to the capital's economic construction and social development. This is the inevitable pursuit of the first-class specialty construction work in the physical education major at Capital Sports University (Dong, 2019). Volleyball is a prominent component of physical education in universities and a focal point in sports development in China. However, after undergoing academic reforms, issues related to teaching philosophy, methods, and conditions have become increasingly evident in university volleyball education. As a result, it is imperative to explore what are the guidelines for the academic administration in teaching physical education to promote excellence in Volleyball (Yang & Ni, 2023). In recent years, Capital University of Physical Education and Sports has been actively promoting the reform of volleyball education in higher education. They are exploring the integration of innovative and professional education in volleyball, making it essential to study the current state of academic administration in the teaching and learning of physical education and conduct an exploration focused on guidelines for academic administration in physical education teaching and learning to promote excellence in volleyball. As a benchmark in Chinese higher physical education, such exploration can provide valuable academic administration and serve as a reference for other universities in the field of volleyball education (Dong, 2019).

Objectives of Research

1. To study the current situation of academic administration in volleyball teaching to promote excellence in skills and techniques at Capital University of Physical Education and Sports in China.
2. To develop guidelines for academic administration in volleyball teaching to promote excellence in skills and techniques at Capital University of Physical Education and Sports in China.

Research Methodology

1. Research design

The researchers used mixed methods to conduct the research (quantitative research and qualitative research). Utilizing mixed methods research allows for a more comprehensive understanding than relying solely on either quantitative or qualitative approaches, as it combines the advantages of both methodologies (Creswell, 2013).

2. Population and sample group

2.1 Population

The population for this study consisted of 386 staff members affiliated with physical education at Capital University of Physical Education and Sports. This included 70 administrators and 316 teachers.

2.2 Sample Group

The sample group including 59 administrators and 173 teachers Krejcie and Morgan (1970). at Capital University of Physical Education and Sports will be used as the sample group or respondents. The respondents were selected by stratified random sampling. For the expert interview, the researcher selected 2 vice deans and 3 teachers from Capital University of Physical Education and Sports. The selection criteria are as follows: 1. person with work experience of more than 2 years. 2. person has experience in managing educational institutions for more than 2 years. 3. person who is willing to participate in this research.

3. Research tools

The following tools were used in the study:

3.1. Questionnaires

The research employed two questionnaires tailored for administrators and teachers as its research instruments. The first questionnaire was designed to investigate administrators' opinions on current situation of academic administration in the teaching and learning of physical education in Capital University of Physical Education and Sports. The second questionnaire was aimed at exploring teachers' opinions on current situation of academic administration in the teaching and learning of physical education in Capital University of Physical Education and Sports.

The questionnaire comprised three sections: screening questions in the first part, demographic inquiries about respondents in the second, and questions related with current situation of academic administration in the teaching and learning of physical education in Capital University of Physical Education and Sports in the third section, formulated based on the five dimensions (1) curriculum development of educational institutions, (2) educational supervision, (3) innovative media and educational technology, (4) research to improve educational quality, and (5) educational measurement and evaluation of the academic administration model developed by Srisawad Prawatrungruang and Sriprasertpap (2022). The

questions in the third part were measured by 5-point Likert scale (Likert, 1932). Three experts were invited to check the content validity of the questionnaire by using Items of Objective Congruence (IOC). Furthermore, 30 members (15 administrators and 15 teachers) serve as try out group in order to analyze the reliability of the questionnaires by using Cronbach's alpha coefficient.

3.2. Semi-structured interview

Expert interview was the second research tool for this research. Based on the results of the current situation of academic administration in volleyball teaching to promote excellence in skills and techniques at Capital University of Physical Education and Sports in China, generate interview questions to conduct interviews with 2 vice deans and 3 teachers from Capital University of Physical Education and Sports. Through the interview, the researcher summarized the guidelines for academic administration in volleyball teaching to promote excellence in skills and techniques at Capital University of Physical Education and Sports in China. The IOC scores for each question in the interview form were also tested by three experts.

4. Data Collection

The researcher collected research data using a combination of online and offline questionnaire distribution methods. The questionnaires began with screening question to filter out respondents who are not affiliated with the Capital University of Physical Education and Sports as administrators or teachers. The questionnaire distribution and collection period are estimated to span approximately 2-3 weeks. For the interview, the researcher designed an interview form to gather the data from 2 vice deans and 3 teachers affiliated with Capital University of Physical Education and Sports. The researcher using a semi-structured interview form. The researcher conducted interviews to obtain information about Guidelines for Academic Administration in Volleyball Teaching to Promote Excellence in Skills and Techniques.

5. Data Analysis

5.1 The researcher employed statistical analysis as follows: the frequency and percentage were calculated to assess the respondents' demographic data; the arithmetic mean and standard deviation were utilized to evaluate the current situation of academic administration in volleyball teaching to promote excellence in skills and techniques at Capital University of Physical Education and Sports in China.

5.2 For the interview data, the researcher employed content analysis to summarize the guidelines for academic administration in volleyball teaching to promote excellence in skills and techniques at Capital University of Physical Education and Sports in China.

Research Results

The results of this research can be summarized as follows:

Part I: The demographic data of the respondents

In the surveyed group of 59 administrators, 55.9% are male and 44.1% are female. Regarding age distribution, 45.8% are between 36 to 50 years old, 35.6% are 51 years or older and 18.6% are in the 23 to 35 age range. In terms of academic administration experience on physical education, 39.0% have 11 to 20 years of experience, 35.6% have 21 years or more, and 25.4% have 1 to 10 years of experience.

Among the 173 teachers surveyed, 54.9% are male, and 45.1% are female. In terms of age, 38.2% are in the 23 to 35 age group, 45.7% are in the 36 to 50 age category, and 16.1% are 51 or older. In their physical education teaching experience, 43.4% have 1 to 10 years of experience, 45.1% have 11 to 20 years, and 11.5% have 21 years or more of experience.

Part II: Results of the respondents' opinions towards the current situation of academic administration in the teaching and learning of physical education to promote excellence in volleyball in Capital University

Both administrators and teachers agreed that the current situation of academic administration in the teaching and learning of physical education to promote excellence in volleyball in Capital University was at high level. Administrators and teachers both agreed that 'Innovative Media and Educational Technology' was at a highest level among five aspects. 'Educational Supervision' was at the lowest level among five dimensions according to the results from both administrators and teachers.

Table 1 Current situation of academic administration in volleyball teaching to promote excellence in skills and techniques (administrator)

Variables:	$\bar{x}$	S.D.	Interpretation
1. Curriculum Development of Educational Institutions	4.23	0.78	High level
2. Educational Supervision	4.09	0.67	High level
3. Innovative Media and Educational Technology	4.38	0.82	High level
4. Research to Improve Educational Quality	4.17	0.65	High level
5. Educational Measurement and Evaluation	4.23	0.76	High level
Total	4.22	0.74	High level

Table 2 Current situation of academic administration in volleyball teaching to promote excellence in skills and techniques (teacher).

Variables:	$\bar{x}$	S.D.	Interpretation
1. Curriculum Development of Educational Institutions	4.06	0.77	High level
2. Educational Supervision	4.06	0.65	High level
3. Innovative Media and Educational Technology	4.41	0.80	High level
4. Research to Improve Educational Quality	4.14	0.68	High level
5. Educational Measurement and Evaluation	4.15	0.71	High level
Total	4.16	0.72	High level

Part III: Results of the expert interview

Based on the results of the guidelines for academic administration in physical education teaching and learning to promote excellence in volleyball at the Capital University of Physical Education and Sports, several key themes were developed for each dimension:

1. Curriculum Development:

Capital University of Physical Education and Sports should implement a systematic and structured approach to curriculum development, commencing with a comprehensive student needs assessment. Furthermore, the university should prioritize the integration of multidisciplinary subjects, such as sports physiology and biomechanics, into the teaching of practical volleyball techniques. Additionally, it should allocate resources to develop high-quality courses and diversify teaching methods, all while ensuring alignment with contemporary educational principles.

2. Educational Supervision:

Capital University of Physical Education and Sports should prioritize a comprehensive approach to curriculum development. This involves incorporating both formative and summative assessments, including feedback from peers, students, and teachers. Additionally, it should adopt a student-centered curriculum that adheres to national standards while remaining adaptable to regional needs. To ensure the highest quality, the university should uphold stringent quality control measures through evaluations, leadership engagement, and structured management systems. Lastly, the university should establish collaborations with external volleyball organizations to tailor teaching methods that encompass technical, tactical, and psychological aspects of the sport.

3. Innovative Media and Educational Technology:

Capital University of Physical Education and Sports should adopt a forward-thinking approach to education. This includes embracing a blended learning model that incorporates

both online and offline modules, particularly in situations like pandemics where adaptability is crucial. Furthermore, the university should consistently refresh content on platforms such as "Ai Classroom" and incorporate innovative tools like VR and holographic 3D technology to enrich the educational experience. Additionally, leveraging multimedia resources like videos, animations, and AR can provide students with comprehensive, interactive, and tailored learning experiences.

4. Research to Improve Educational Quality:

Capital University of Physical Education and Sports should consider several key strategies on research to improve educational quality. First, it should prioritize the integration of the most recent research findings, particularly those relevant to elite volleyball teams, into its teaching curriculum. Secondly, practical experiments and current research should be incorporated into teaching materials to ensure students receive up-to-date knowledge. In addition, the university should embrace innovative teaching methods such as the flipped classroom to create a dynamic learning environment. Lastly, it should actively promote faculty development through research projects, seminars, and collaborations with industry experts.

5. Educational Measurement and Evaluation:

For educational measurement and evaluation, Capital University of Physical Education and Sports should follow these guidelines. Firstly, it should align its evaluation methods with the benchmarks set by China's Ministry of Education, while also taking into account global educational trends. Secondly, the university should embrace technology-driven and adaptable assessment methods that can gauge technical skills, decision-making abilities, and overall game performance. Additionally, the university should actively solicit feedback from students, faculty, and university leaders to refine both teaching methodologies and assessment strategies. Lastly, the institution should ensure clear teaching objectives and well-defined assessment criteria, all while investing in the ongoing professional development of its faculty.

Research Discussion

The research findings will be discussed based on the objectives of the study and the results obtained from the research tools employed for the study.

The questionnaire survey of both administrators and teachers in the current situation of academic administration in volleyball teaching to promote excellence in skills and techniques at Capital University of Physical Education and Sports in China revealed a number of shared ideas and some divergent perspectives.

For the shared ideas, administrators and teachers both agreed that 'Innovative Media and Educational Technology' was at a highest level among five aspects. This emphasized the perceived value of innovative technology in the delivery of physical education curriculum,

especially in the domain of volleyball. In the questionnaire, both sides emphasized that the innovative media and educational technology currently used by the university can meet the current and future physical education of volleyball. This finding was consistent with McVicker (2018), she noted that incorporating technology in physical education offers individualized experiences, reduces physical stress, boosts confidence, enhances efficiency, and integrates other subjects like geography or math. Various tools, including mobile tech, wearables, apps, gaming systems, virtual classes, and trackers, empower educators to improve students' physical skills and overall learning. Woo (2017) also supported that educational technology encompasses a wide array of digital tools, applications, and software aimed at facilitating the teaching and learning process. It empowers educators to craft individualized learning journeys, evaluate student advancement, and cultivate collaborative learning environments. According to the results, the Capital University of Physical Education and Sports indeed provides faculty and students with a diverse range of innovative media and educational technology tools, and faculty members acknowledge the University's investment in innovative media and educational technology in volleyball education.

Based on the results of the interview on 2 vice deans and 3 teachers, they suggested that the university should adopt blended learning, using online and offline modules, particularly during unpredictable events like pandemics. It should update content on platforms like "Ai Classroom" and incorporate VR and holographic 3D tech for improved learning. Additionally, multimedia resources like videos, animations, and AR should be utilized for interactive and personalized education.

Additionally, both administrators and teachers agree that 'Educational Supervision' is an area that needs to be strengthened. This points to a widespread view that more structured instruction, supervision and mentoring are essential to improving the quality of physical education teaching. This was supported by the researchers who conducted studies in this area. Jahanian and Ebrahimi (2013) noted that educational supervision is a key responsibility in the effective management of the academic system. Acedo (2011) and Alila et al. (2017) argued that educational supervision plays a key role in repositioning the key contributors in the field of education and steering the trajectory of the educational institutions to the right path.

The respondents in the interview suggested that the university should focus on comprehensive assessments, including feedback from peers, students, and teachers. It should adopt a student-centered curriculum aligning with national standards and regional needs. Quality control should be rigorous, involving evaluations, leadership, and structured management. Collaboration with external volleyball entities is essential for tailored teaching across technical, tactical, and psychological aspects of the sport.

For the divergent perspectives, administrators and teachers hold difference in perception of 'Research to Improve Educational Quality': Among five dimensions, administrators ranked this dimension at fourth place, while teachers ranked it more highly (ranked #3). This disparity might suggest that teachers value the contribution of research to the enhancement of volleyball teaching and learning more than administrators do. This finding is consistent with Blogger's (2020) that teachers have an obligation to use research findings as a guiding light to avoid tempting but ineffective teaching pathways. The lower recognition of this dimension than others by both administrators and teachers may indicate dissatisfaction with how the school's research efforts translate into educational quality improvements. Bridging the gap between research and practical application is crucial.

'Curriculum Development of Educational Institutions' seems to be given slightly less weight by teachers than by administrators. This suggests that while administrators view the curriculum as the foundation of a high-quality education, teachers may prioritize practical tools and just-in-time teaching methods over curriculum revisions. O'Neill (2010) argued that curriculum development is a process in which all educational stakeholders should be involved and that administrators and teachers should work together to ensure the quality of curriculum development. Looking specifically at curriculum development, administrators felt that the objectives of the curriculum in volleyball education were not sufficiently clear and well-defined. This is consistent with the findings of Ornstein and Hunkins (2009), who believed that curriculum development includes the planning, implementation, and evaluation of the curriculum, as well as the people, processes, and procedures involved, so objectives need to be identified throughout the process. Teachers felt that it was a pain point in curriculum development to adapt the curriculum to the current needs of the students. This aligns with Aydin et al. (2017), who argued that the generation gap among today's students is widening, making it increasingly challenging to tailor curricula to students' current circumstances. Additionally, teachers considered it somewhat difficult to incorporate research outcomes into their teaching. Sung (2023) shared a similar perspective, emphasizing that a significant challenge lies in the fact that educational research frequently produces intricate and nuanced results that can be challenging to translate into practical implementations.

Based on the interview results, the guidelines for the Capital University of Physical Education and Sports include implementing a structured curriculum development process, integrating multidisciplinary subjects into volleyball techniques, emphasizing continuous improvement, investing in high-quality course development, and diversifying teaching methods in line with modern educational principles.

Research Body of Knowledge

To improve the quality of academic administration in volleyball teaching to promote excellence in skills and techniques, it is necessary to focus on and promote the following aspects: Curriculum development of educational institutions; Educational supervision; Innovative media and educational technology; Research to improve educational quality; and Educational measurement and evaluation. The research body of knowledge was constructed as shown in Figure 1.

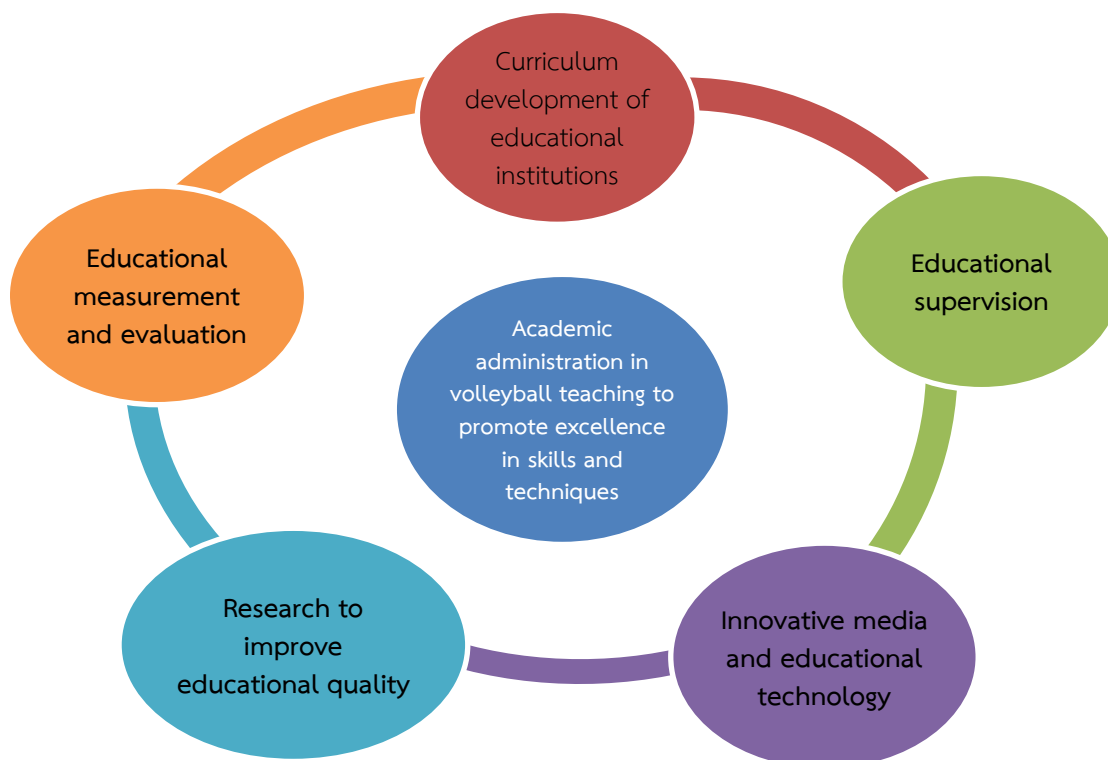

Figure 1 Research Body of Knowledge

Research Suggestion

1. Suggestions for practice.

To improve the quality of academic administration in the teaching and learning of physical education to promote excellence in volleyball, all aspects should be taken into account based on the research findings:

1.1 The institutions should invest in innovative media and educational technologies. Prioritize the quality of both online and offline education. Universities should actively embrace VR and holographic 3D technologies to enrich student learning. Teachers must also adapt and acquire proficiency in using these innovative educational tools.

1.2 Educational institutions need to address three issues for curriculum development: the clarity of course objectives, relevance to student needs, and effective

communication with stakeholders. In order to tackle these challenges, involving teachers and administrators in the curriculum development and review process can be beneficial to ensure improved course quality and applicability.

1.3 Given that the quality of education relies heavily on current research findings, especially in a dynamic field such as physical education, it is crucial to find systematic and effective ways of integrating new research findings into practice.

1.4 With regard to the education supervision, educational institutions should focus on improving monitoring mechanisms, which can play a key role in ensuring the quality of teaching and providing adequate support to educators. The university should prioritize comprehensive assessments with feedback, rigorous quality control, and external collaborations to enhance teaching quality in volleyball.

2. Suggestions for research.

2.1 The future research can extend the case study to other universities or educational institutions to discern universal patterns or institution-specific nuances in promoting excellence in volleyball.

2.2 Future researchers could focus on how to improve the quality of curriculum development or the quality of educational supervision in academic administration to promote excellence in volleyball.

References

- Acedo, C. (2011). Preparing teachers for inclusive education. **Prospects**. 41. 301.
- Alila, S., Määttä, K. & Uusiautti, S. (2017). How does supervision support inclusive teacher hood? **International Electronic Journal of Elementary Education**. 8(3). 351-362.
- Aydin, H., Ozfidan, B., & Carothers, D. (2017). Meeting the Challenges of Curriculum and Instruction in School Settings in the United States. **Journal of Social Studies Education Research**. 8(3). 76-92.
- Blogger, G. (2020). **How, Exactly, Is Research Supposed to Improve Education**. From <https://www.edweek.org/education/opinion-how-exactly-is-research-supposed-to-improve-education/2020/09> Retrieved September 2, 2020.
- Chen, Y.-Q. (2020). Practice and Reflection on the Construction of Information Technology for Academic Affairs Management in Sports Colleges and Universities. **Sport & Style**. 2. 282.
- Creswell, J. W. (2013) **Research Design: Qualitative, Quantitative, and Mixed Methods Approaches**. 4th Edition. London: SAGE Publications, Inc.
- Dong, R.-L. (2019). **Research on the application of innovation and entrepreneurship in volleyball curriculum, taking the Physical Education Speciality of Capital**

- University of Physical Education and Sports as an example.** Master Dissertation. Capital University of Physical Education and Sports.
- Jahanian, R. & Ebrahimi, M. (2013). Principles for Educational Supervision and Guidance. **Journal of Sociological Research.** 4(2). 380-390.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. **Educational and Psychological Measurement.** 30(3). 607-610.
- Likert, R. (1932). A Technique for the Measurement of Attitudes. **Archives of Psychology.** 22(140). 1-55.
- Liu, Y.-M. & Shen, R.-L. (2011). Role positioning and quality requirements of physical academic administrators in colleges and universities. **Nei Jiang Ke Ji.** 32(09). 62-65.
- McVicker, D. (2018). **How Technology Changes Physical Education Classes.** From <https://learn.g2.com/technology-in-physical-education> Retrieved November 1, 2018.
- O'Neill, G. (2010). **Program design: Overview of curriculum models.** From <http://www.ucd.ie/t4cms/ucdtlp00631.pdf> Retrieved January 13, 2010.
- Ornstein A. C. & Hunkins, F. P. (2009). **Curriculum foundations, principles and issues.** 5th ed. Boston: Allyn and Bacon.
- Shan, J. (2020). Role orientation and quality requirements of physical academic administrators. **Science & Technology of Stationery & Sporting Goods.** (12). 136-137.
- Srisawad, S., Prawatrungruang, S. & Sriprasertpap, K. (2022). The Academic Administration Model in the 21st Century for Schools in Bangkok Metropolitan Administration. **Rajapark Journal.** 16(45). 586-601.
- Sung, J. (2023). **Difficult to incorporate research outcomes into their teaching.** From <https://icanstudy.com/evidence-based-is-not-enough-the-research-practice-gap-of-education/> Retrieved March 2, 2023.
- Wang, G.-Y. (2010). Application of Academic Administration System in Physical Education Teaching. **Kao Shi Zhou Kan.** 2. 208-209.
- Wasti, S. P., Simkhada, P., van Teijlingen, E. R., Sathian, B. & Banerjee, I. (2022). The Growing Importance of Mixed-Methods Research in Health. **Nepal Journal of Epidemiology.** 12(1). 1175-1178.
- Woo, S. (2017). **What's Better in the Classroom—Teacher or Machine?** **The Wall Street JOURNAL.** From <https://www.wsj.com/articles/whats-better-in-the-classroomteacher-or-machine-1485772201> Retrieved January 30, 2017.
- Yang, Y. & Ni, M. (2023). **Analysis of Existing Problems and Strategies of Volleyball Education in Colleges and Universities.** Proceedings of the Academic Seminar of the Teacher Development Forum of the Guangdong Teachers' Continuing Education Society (IX). Guangdong Teachers' Continuing Education Society.
- Yuldashov, I. (2022). Physical Education in Higher Education Institutions. **European International Journal of Multidisciplinary Research and Management Studies.** 2(4). 52-57.

แนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักจักร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขต
พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2

GUIDELINES FOR PERSONNEL ADMINISTRATION ACCORDING TO CHAKRA 4
PRINCIPLES OF EDUCATIONAL INSTITUTION ADMINISTRATORS UNDER
PATHUMTHANI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE, REGION 2

[1]รัตนภรณ์ จันทร์มัย Rattanaporn Janpirom [2]พระสุรชัย สุรชัย PhraSurachai Surachayo
[3]พระมหาญาณวัฒน์ ฐิตวฑฒโน Phramaha Yannawat Thitavaddhano
[1] [2] [3]มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Mahachulalongkornrajavidyalaya, Thailand
Corresponding Author E-mail: Janpirom_J@hotmail.com

Article Received: July 02, 2024, 2023. Revised: August 24, 2024, Accepted: August 26, 2024.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานบุคคลของผู้บริหาร 2) เพื่อศึกษาวิธีการบริหารงานบุคคลตามหลักจักร 4 และ 3) เพื่อเสนอแนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักจักร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 เป็นการวิจัยเชิงผลฐานวิธี โดยการวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้บริหารและครู จำนวน 313 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 5 รูป/คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา ในภาพรวมมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เพราะผู้บริหารต้องให้ความสำคัญกับงานบริหารบุคคลของสถานศึกษาในด้านการจัดบุคคลเข้าปฏิบัติงาน การวางแผนงานบุคคล การประเมินการปฏิบัติงาน และการพัฒนาบุคคล ตามลำดับของการบริหาร 2) วิธีการบริหารงานบุคคลตามหลักจักร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา เป็นการบูรณาการการบริหารงานบุคคล คือ การวางแผนงานบุคคล การจัดบุคคลเข้าปฏิบัติงาน การพัฒนาบุคคล การประเมินการปฏิบัติงานกับหลักจักร 4 อันเป็นเหมือนวงล้อที่นำชีวิตไปสู่ความเจริญงอกงาม ดุจล้อรถที่หมุนนำรถไปสู่ที่หมาย 4 ประการ คือ 1) การอยู่ในท้องถิ่นที่เหมาะสม (ปฏิรูปเทสวาส) สถานที่ที่เหมาะสม การอยู่ในท้องถิ่นที่เหมาะสมในการปฏิบัติหน้าที่การที่รับผิดชอบ 2) การคบสัตบุรุษ (สัปปุริสสุปัสสยะ) คุณภาพของบุคคล การคบสัตบุรุษผู้มีความรู้ความสามารถ 3) การตั้งตนไว้ชอบ (อัตตสัมมาปณิธิ) ความประพฤติของบุคคลต้องตั้งอยู่ในศีลธรรม การปฏิบัติของบุคคลในทางที่ดี 4) ประสพการณ์ของบุคคล (พุพเพตปุญญตา) ความเป็นผู้มีบุญได้กระทำไว้มาก่อนเพื่อเป็นแนวทางให้ผู้บริหารสถานศึกษานำไปประยุกต์ใช้ในการบริหารบุคคล และ 3) แนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักจักร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย (1) การวางแผนงานบุคคล ผู้บริหารควรประชุมวางแผนกำหนดคุณสมบัติของบุคลากร ให้ตรงตามความต้องการของสถานศึกษา คัดเลือกบุคลากรที่มีคุณธรรม มีประสบการณ์ปฏิบัติงานตรง ผู้บริหารควรมีการกำหนดคุณสมบัติให้ชัดเจนกับผู้รับคัดเลือกเข้ามามีความรู้ความสามารถ ความถนัด ตรงตามสายงานในการปฏิบัติหน้าที่ (3) การพัฒนาบุคคล ผู้บริหารควรจัดให้บุคลากรได้เข้าอบรมประชุม สัมมนา แลกเปลี่ยนเรียนรู้การพัฒนาตนเอง และอบรมคุณธรรมจริยธรรม เพื่อ

เสริมจุดแข็ง จุดด้อยของสถานศึกษาเพื่อที่จะนำมาพิจารณาพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น (4) การประเมินการปฏิบัติงาน ผู้บริหารควรมีการแต่งตั้งคณะกรรมการประเมินงานบุคลากร ดำเนินการอย่างถูกต้องตามกฎหมายเกณฑ์การประเมินการปฏิบัติงาน ด้วยความโปร่งใสและยุติธรรม

คำสำคัญ: การบริหารงานบุคคล, หลักจักร 4, ผู้บริหารสถานศึกษา

ABSTRACT

This research aimed to 1) study the status of personnel management of administrators, 2) study the methods of personnel management according to the principles of the 4 Virtue wheels, and 3) propose the guidelines for personnel management according to the principles of the 4 Virtue wheels of educational institutions under the Office of the Primary Educational Service Area, Pathum Thani Area 2. This research was a mixed-method research. The quantitative research used a questionnaire with a sample of 313 administrators and teachers. Data were analyzed using percentages, means, and standard deviations. The qualitative research used the interviews with 5 key informants. Data were analyzed using content analysis. The research results showed that 1) the overall personnel management of educational institution administrators was at a high level of practice because administrators must give importance to personnel management of the educational institution in terms of personnel recruitment, personnel planning, performance evaluation, and personnel development, in the order of administration. 2) The personnel management method according to the principles of the 4 Virtue wheels of educational institution administrators was an integration of personnel management, namely personnel planning, personnel recruitment, personnel development, and performance evaluation, with the principles of the 4 Virtue wheels, which were like wheels that led people life to prosperity like a wheel that spins to lead the car to 4 destinations: 1) Living in a suitable region (Paṭirūpadesavāsa), a suitable place, living in a suitable area to perform duties and responsibilities. 2) Associating with good people (Sappurisūpassaya), a person's quality, associating with good people who were knowledgeable and capable. 3) Setting oneself in the right course (Attasammāpaṇidhi), a person's behavior must be based on morality, a person's practice in a good way. 4) A person's experience (Pubbekatapuṭṭatā), a person who had done merit in the past as a guideline for school administrators to apply in personnel management. And 3) Guidelines for personnel management according to the principles of the 4 Virtue wheels of school administrators, consisting of (1) Personnel planning, administrators should meet to plan and determine the qualifications of personnel to meet the needs of the school, selected personnel with morality and relevant work experience. Administrators should analyze the environment within the school and the capabilities of the individuals. (2) Assignment, administrators should clearly define the qualifications of those selected to have knowledge, abilities, and aptitudes that were in line with the work line of duty. (3) Personnel development, administrators should

arrange for personnel to attend training, seminars, exchange knowledge for self-development, and trained in morality and ethics to strengthen the strengths and weaknesses of the educational institution in order to consider further development. (4) Performance appraisal, the administrators should appoint a personnel evaluation committee to carry out the work correctly according to the performance appraisal rules with transparency and fairness.

Keywords: Personal Administration, Cakka 4 Principle, Educational Institution Administrators

บทนำ

องค์การต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐกิจเอกชน หรือภาคราชการ การบริหารงานมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ทรัพยากรพื้นฐานในการบริหารงาน มีองค์ประกอบหลัก 4 อย่าง ได้แก่บุคลากร เงิน วัสดุสิ่งของ และการจัดการบุคลากรถือเป็นทรัพยากรที่สำคัญที่สุด เพราะบุคลากรเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผลในการบริหาร และถือว่าเป็นทรัพยากรที่มีประโยชน์อย่างมหาศาลในกระบวนการผลิตตัวป้อนทั้ง 4 อย่างนั้น ปัจจัยทุกตัวต้องมีบุคลากร เป็นผู้ใช้ทรัพยากรอื่นเพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพ ดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่องค์การต้องพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถ มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานซึ่งจะส่งผลให้การปฏิบัติงานบรรลุวัตถุประสงค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (รุ่ง แก้วแดง, 2554)

การศึกษาเป็นรากฐานอันสำคัญยิ่งในการสร้างความมั่นคง และความเจริญก้าวหน้าของชาติถ้าการจัดการศึกษาของชาติมีคุณภาพก็หมายถึงประชาชนในชาติมีคุณภาพตามไปด้วย ดังนั้น โรงเรียนจึงนับเป็นสถาบันทางการศึกษาที่สำคัญที่สุด และผู้บริหารโรงเรียนก็มีความสำคัญอย่างยิ่งการที่ผู้บริหารจะบริหารงานบุคคลในโรงเรียนให้ดี และมีประสิทธิภาพนั้น ผู้บริหารจะต้องมีความสามารถในการบริหารงานให้โรงเรียนมีการดำเนินงานในการจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ การที่ผู้บริหารโรงเรียนจะบริหารโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพได้นั้น ผู้บริหารจะต้องเป็นบุคคลที่มีศักยภาพ โดยเฉพาะต้องเป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถ มีทักษะ วิสัยทัศน์ จึงจะทำให้ การบริหารงานบุคคลในโรงเรียนเกิดความสำเร็จตลอดจนมีผลสัมฤทธิ์สูง (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2550) ซึ่งผู้บริหารโรงเรียนเป็นบุคคลที่มีความสำคัญยิ่งเช่นนี้แล้วจึงจำเป็นอย่างยิ่งจะต้องตระหนักในหน้าที่ที่จะต้องบริหารงานในโรงเรียนให้ประสบความสำเร็จให้จงได้ฉะนั้นการบริหารงานบุคคลในโรงเรียนต้องถือเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง

ดังนั้น การบริหารงานบุคลากรทางการศึกษา หรือการบริหารงานบุคคล ตามหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาสามารถนำพาท้องการสถานศึกษาไปสู่ความเจริญได้ ด้วยนำหลักจริยธรรมนำมาประยุกต์ใช้กับหลักการบริหารการศึกษาตามกระบวนการให้ถูกต้องแล้ว ผู้บริหารสถานศึกษา บุคลากร และภายในสถานศึกษาจักได้ผลประโยชน์เป็นอย่างยิ่ง ซึ่งหลักธรรมที่นำมาประยุกต์ใช้กับศาสตร์สมัยใหม่จนเป็นแนวทางการบริหารการศึกษาที่ได้พัฒนาองค์การ และบุคคลให้เจริญได้ทั้งร่างกายและจิตใจได้ ด้วยหลักธรรมคำสอนในทางพระพุทธศาสนานั้นมีประโยชน์ตามความเป็นจริงสำหรับผู้ที่น่าไปปฏิบัติอย่างต่อเนื่องด้วยแล้ว ทำให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลแก่ผู้นำไปปฏิบัติ และสามารถพิสูจน์ได้โดยไม่จำกัดกาลเวลา ปฏิบัติเวลาไหนก็จะเกิดผลดีเมื่อนั้น โดยการนำมาใช้กับการบริหารการศึกษาก็จะเป็นผลดีต่อองค์การสถานศึกษาอย่างมาก ด้วยการบริหารแบบขับเคลื่อนองค์การไปสู่ความเจริญตามหลักจักร 4 ในทฤษฎีการประสานงานด้วยประกอบกับแรงจูงใจของบุคคล ซึ่งประกอบด้วยปัจจัยในการสร้างกำลังใจบุคคลผู้ปฏิบัติหน้าที่ในสถานศึกษา ด้วยความร่วมมือกันรับผิดชอบในหน้าที่การงานร่วมกันแล้ว การบริหารการศึกษาตามหลักจักร 4

ของผู้บริหารสถานศึกษาย่อมนำพาบุคคลภายในองค์การสถานศึกษามีส่วนร่วมกันในการขับเคลื่อนองค์การสถานศึกษาไปสู่ความเจริญได้ (ภารดี อนันต์นาวิ, 2552)

หลักจักร 4 ลัทธิธรรมที่นำเราไปสู่ความรุ่งเรือง ดุจลัทธิที่นำเราไปสู่จุดมุ่งหมายในแง่มุนหรือมิติที่ซับซ้อนและลึกซึ้งของ ชีวิต หรือการที่เราจะสามารถเข้าถึงบุญกุศลที่เคยได้ทำมาในอดีตภพ อดีตชาติ จักรธรรม 4 ย่อมเป็นจักรหรือวงล้อสำคัญ ที่จะชักนำชีวิตของเราดำเนินไปในวิถีทางที่ถูกต้องสอดคล้องลงตัว ทั้งนี้ชีวิตจะเจริญก้าวหน้าได้ ต้องอาศัยปัจจัยทั้งภายนอก และภายใน จึงจะสามารถนำชีวิตไปถึงจุดหมายปลายทางได้ด้วยความสำเร็จ (อง. จตุกก. (ไทย) 21/31/41.) ซึ่งหลักจักร 4 มีความสำคัญต่อการพัฒนา กิจกรรมที่เกี่ยวกับมนุษย์ เพื่อให้งานมีคุณภาพ และนำมาซึ่งความเป็นพลเมืองที่ดีต่อปฏิบัติงาน ด้วยความประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ตั้งตามคำสั่งสอนในศาสนา หรือมีการประพฤติตนถูกต้องให้เป็นปกติทั้งด้านร่างกาย วาจา และจิตใจ อันก่อให้เกิดประโยชน์และความสุขทั้งต่อตนเองและสังคมส่วนรวมในการดำเนินการ บริหารงานบุคคลให้นำมาซึ่งความเจริญก้าวหน้าสู่สถานศึกษาและองค์การ ด้วยคุณธรรมและจริยธรรมของ บุคคลผู้มีหน้าที่ในการบริหารการศึกษาตามแนวคิดตามธรรมจักร 4 ทำให้การดำเนินการบริหารการศึกษามี เจริญในทุกด้าน (ธรรมพาเพลิน, 2556)

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจทำการศึกษาวิจัย และ ศึกษาการบริหารงานบุคคลตามหลักจักร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 เพื่อเป็นข้อมูลให้ผู้ที่เกี่ยวข้องต่อการจัดการศึกษาในสถานศึกษา เขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 นำหลักจักร 4 มาประยุกต์ใช้ในการบริหารงานบุคคล รวมทั้ง การศึกษาผลของการบริหารจากบุคลากร ครู ว่ามีปัญหาและอุปสรรคใดบ้าง ทั้งนี้เพื่อนำผลที่ได้จากการศึกษา ไปเป็นแนวทางให้การบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาอื่นๆ อีกทั้งจะได้นำ ไปประกอบการวางแผน พัฒนาประสิทธิภาพของการบริหารจัดการการศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2
2. เพื่อศึกษาวิธีการบริหารงานบุคคลตามหลักจักร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2
3. เพื่อเสนอแนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักจักร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยผสมวิธี ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถาม โดยมีวิธีการ ดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ได้แก่ ครูสอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 จากนั้นทำการกำหนดกลุ่มตัวอย่างด้วยตารางสำเร็จรูปของ R.V. Krejcie & D.W. Mogan (1970) (อ้างใน ธาณินทร์ ศิลป์จารุ, 2560) ใช้ในการประมาณค่าสัดส่วนของ ประชากรเช่นเดียวกัน และกำหนดให้สัดส่วนของลักษณะที่สนใจในประชากร เท่ากับ 0.5 ระดับความคลาด เคลื่อนที่ยอมรับได้ 5% และระดับความเชื่อมั่น 95%

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จากการสัมภาษณ์ ได้แก่ ผู้ผู้ทรงคุณวุฒิที่ผู้วิจัยคัดเลือกแบบเจาะจงมีความเชี่ยวชาญด้านการบริหารเป็นผู้ให้ข้อมูลสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักจักร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 จำนวน 5 ท่าน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 แบบสอบถาม (Questionnaire) โดยมีขั้นตอนการสร้างแบบสอบถาม ดังนี้ (1) ศึกษาหลักการแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับสภาพการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 (2) กำหนดนิยามปฏิบัติการเพื่อใช้เป็นกรอบแนวคิดในการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยโดยอาศัยฐานทฤษฎีและงานวิจัย (3) ดำเนินการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยซึ่งในการสร้างแบบสอบถามผู้วิจัยจะคำนึงถึงการสร้างแบบสอบถามให้เป็นไปตามหลักวิชาการที่ถูกต้องและการได้แบบสอบถามที่ดีมีคุณภาพมีความตรงทั้งในเชิงโครงสร้าง (construct validity) และความตรงเชิงเนื้อหา (content validity) รวมทั้งความเชื่อมั่น (reliability) คำถาม ตลอดจนภาษาที่ใช้ (4) ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ มีผลค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.5 ถึง 1.00 (5) ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปทดลองใช้ (Try-Out) กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 30 คน แล้วนำมาหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.982 โดยแบบสอบถามได้แบ่งออกเป็น 2 ตอนดังนี้ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งเป็นครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบตรวจรายการ ตอนที่ 2 แบบสอบถามสภาพการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 เป็นแบบสอบถามชนิดเลือกตอบจำแนกเป็น 4 ขั้นตอน มีข้อคำถามจำนวน 30 ข้อ

3.2 แบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) โดยมีขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ ดังนี้ (1) ศึกษาวิธีการสร้างแบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูลจากเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบความคิดในการสร้างแบบสัมภาษณ์ (2) ศึกษาแนวคิดทฤษฎีและเอกสารการวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยพิจารณารายละเอียดต่าง ๆ ให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยตามที่กำหนดไว้ (3) ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์ (4) สร้างแบบสัมภาษณ์ให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล (5) นำเสนอโครงร่างแบบสัมภาษณ์ต่ออาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงด้านเนื้อหา (Validity) (6) ปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือการวิจัยตามคำแนะนำของอาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญ (7) จัดพิมพ์เครื่องมือแบบสัมภาษณ์ให้เป็นฉบับสมบูรณ์สำหรับนำไปใช้จริงเพื่อเก็บข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม มีขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้ (1) เมื่อได้รับแบบสอบถามกลับคืนมาแล้ว ผู้วิจัยได้นำมาแจกแจงความถี่ของคำตอบแต่ละข้อด้วยการลงรหัสคำตอบในแต่ละข้อ ให้เป็นตัวเลขประจำแบบสอบถามทั้งหมด เพื่อเตรียมนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป (2) นำข้อมูลที่ลงรหัสแล้วกรอกลงในแบบฟอร์มการลงรหัสทั่วไป (general coding form) ซึ่งเป็นการเตรียมข้อมูล เพื่อส่งไปบันทึก (3) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จะใช้ค่าความถี่และค่าร้อยละ นำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย (4) ข้อมูลสภาพการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ประณศึกษาปทุมธานี เขต 2 ใช้การวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าเฉลี่ยของคำตอบโดยภาพรวมรายขั้นตอน/รายด้าน และรายข้อ หรือรายกิจกรรม ที่คำนวณได้นำมาแปลผลตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามปลายเปิด (Open ended Question) วิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) วิธีการบริหารงานบุคคลตามหลักจักร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประณศึกษาปทุมธานี เขต 2

สรุปผลการวิจัย

1. สภาพการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประณศึกษาปทุมธานี เขต 2 ทั้ง 4 ด้านอยู่ในระดับมาก ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ระดับความคิดเห็นของผู้บริหารและครูต่อสภาพการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประณศึกษาปทุมธานี เขต 2 โดยภาพรวม

ที่	สภาพการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประณศึกษาปทุมธานี เขต 2	ระดับการปฏิบัติ			
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	อันดับ
1	การวางแผนงานบุคคล	4.03	0.34	มาก	2
2	การจัดบุคคลเข้าปฏิบัติงาน	4.05	0.49	มาก	1
3	การพัฒนาบุคคล	3.97	0.42	มาก	4
4	การประเมินการปฏิบัติงานของบุคคล	3.97	0.52	มาก	3
ภาพรวม		4.01	0.44	มาก	

จากตารางที่ 1 สรุปผลการวิจัยพบว่า สภาพการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประณศึกษาปทุมธานี เขต 2 ในภาพรวมมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมากและมีรายด้านอยู่ในระดับมากทั้ง 4 ด้าน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการจัดบุคคลเข้าปฏิบัติงาน ด้านการวางแผนงานบุคคล ด้านการประเมินการปฏิบัติงานของบุคคล และด้านการพัฒนาบุคคล โดยมีรายละเอียดในแต่ละด้านดังนี้

สภาพการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประณศึกษาปทุมธานี เขต 2 ด้านที่ 1 ด้านการวางแผนงานบุคคล ผู้บริหารและครูมีความคิดเห็น อยู่ในระดับมาก เรียงจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ประชุมวางแผนกำหนดคุณสมบัติของบุคลากร ให้ตรงตามความต้องการของสถานศึกษา มีคุณธรรม มีประสิทธิภาพปฏิบัติงานตรงเหมาะสมกับตำแหน่งและให้เหมาะสมกับสถานที่ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.19 บุคลากรได้แสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมต่อการวางแผนงานบุคลากรอย่างเท่าเทียมกัน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.10 ผู้บริหารมีการวิเคราะห์ปริมาณงานของบุคลากรอย่างเหมาะสม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.09 ประชุมวางแผนพัฒนาบุคลากรให้มีคุณภาพ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.04 ประชุมวางแผนปรับปรุงกำหนดตำแหน่งที่ต้องการเพิ่ม/ลด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.01 ประชุมวิเคราะห์และประเมินความต้องการกำลังคนของสถานศึกษาชัดเจน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.00 ประชุมวางแผนหาบุคลากรให้เหมาะสมกับตำแหน่ง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.93 และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ได้แก่ ประชุมวางแผนกำหนดตำแหน่งบุคลากร มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.87 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.81 ตามลำดับความสำคัญ

สภาพการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 ด้านที่ 2 ด้านการจัดบุคคลเข้าปฏิบัติงาน ผู้บริหารและครูมีความคิดเห็น อยู่ใน ระดับมาก เรียงจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ผู้บริหารให้บุคลากรในสถานศึกษามีส่วนร่วมในการจัดบุคลากรให้ ปฏิบัติงานตรงกับความรู้และความสามารถ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.21 ผู้บริหารกล่าวยกย่องชมเชยแก่บุคลากรผู้ เข้าปฏิบัติงานเพื่อให้เกิดขวัญกำลังใจในการทำงาน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.12 มีการประกาศรายชื่อผู้มีสิทธิอย่าง รวดเร็ว มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.11 มีกระบวนการคัดเลือกบุคลากรอย่างโปร่งใส ยุติธรรม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.06 มี การบรรจุแต่งตั้งบุคลากรเข้ารับตำแหน่งอย่างชัดเจน ตรงกับความต้องการของสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.03 มีการแต่งตั้งคณะกรรมการสรรหาบุคลากร มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.03 มีการประชาสัมพันธ์รับสมัครบุคลากร อย่างชัดเจน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.02 และสรรหาบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถที่เหมาะสมกับงาน มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.83

สภาพการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 ด้านที่ 3 ด้านการพัฒนาบุคคล ผู้บริหารและครูมีความคิดเห็น อยู่ในระดับมาก เรียงจากมากไปหาน้อย ได้แก่ จัดให้บุคลากรได้มีการเข้าอบรมวิทยากรและเทคโนโลยีสมัยใหม่ เพื่อ เสริมสร้างคุณภาพในพัฒนาการทำงานของบุคลากร มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.08 สามารถพัฒนาบุคลากรให้ทำงาน ที่ตนได้รับอย่างมีคุณภาพ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.04 บุคลากรมีความพร้อมเพรียงกันในเวลาประชุม มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.03 สามารถพัฒนาบุคลากรให้มีความรับผิดชอบสูงในงานที่ตนทำ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.02 มี กระบวนการเพิ่มพูนพัฒนาความรู้ในการปฏิบัติงานบุคลากร สร้างกิจกรรมในการประกวดหรือเสนอผลงาน มี ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.99 เชิญวิทยากรเฉพาะด้านมาให้ความรู้เพื่อพัฒนาบุคลากร จนถึงการพัฒนาคุณธรรมและ จริยธรรม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.94 บุคลากรมีการพัฒนาทัศนคติที่ดีต่อหน่วยงานที่ตนทำอยู่ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.93 และผู้บริหารมีการพัฒนาปรับปรุงบรรยากาศภายในสถานที่บุคคลปฏิบัติงานให้เหมาะสม มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.73

สภาพการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 ด้านที่ 4 ด้านการประเมินการปฏิบัติงานของบุคคล ผู้บริหารและครูมีความ คิดเห็น อยู่ในระดับมาก เรียงจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ส่งเสริมให้บุคลากรมีวินัยในการปฏิบัติงานต่อ สถานศึกษา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.13 แต่งตั้งคณะกรรมการประเมินงานบุคลากร ด้วยความยุติธรรม มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.05 สนับสนุนบุคลากรให้ประเมินการปฏิบัติงานตามวินัย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.03 ผู้เข้ารับการประเมิน นั้นได้มีส่วนร่วมในการประเมินผลงานของตนเองและผู้อื่นภายในองค์กรด้วย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.91 การ ประเมินผลงานดำเนินการอย่างถูกต้องตามกฎหมายเกณฑ์ มีความโปร่งใส และมีความยุติธรรม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.88 และส่งเสริมบุคลากรโดยการสร้างความน่าเชื่อถือของการประเมินผลงาน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.83

2. วิธีการบริหารงานบุคคลตามหลักจักร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 เป็นวิธีการบูรณาการการบริหารงานบุคคล 4 ด้าน คือ 1) ด้านการ วางแผนงานบุคคล 2) ด้านการพัฒนาบุคคล 3) ด้านการจัดบุคคลเข้าปฏิบัติงาน 4) ด้านการประเมินการ ปฏิบัติงานของบุคคล กับหลักจักร 4 คือ 1) ปฏิจจสมุปบาท (สถานที่เหมาะสม) การอยู่ในท้องถิ่นที่เหมาะสม 2) สัมปยุตตปัจจัย (คุณภาพของบุคคล) การคบสัตบุรุษ 3) อัตตสัมมาปณิธิ (ความประพฤติของบุคคล) การตั้ง ตนไว้ชอบ 4) ปุพเพกตปุญญตา (ประสบการณ์ของบุคคล) ความเป็นผู้มีบุญได้กระทำไว้อ่อน เพื่อเป็นแนวทาง ให้ผู้บริหารสถานศึกษานำไปประยุกต์ใช้ในการบริหารบุคคล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ปทุมธานี เขต 2

3. แนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักจักร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2

3.1 แนวทางการบริหารงานบุคคล ด้านการวางแผนงานบุคคล ตามหลักจักร 4 ได้แก่ 1) ผู้บริหารควรประชุมวางแผนกำหนดคุณสมบัติของบุคลากร ให้ตรงตามความต้องการของสถานศึกษา คัดเลือกบุคลากรที่มีคุณธรรม 2) ผู้บริหารควรมีการวิเคราะห์อัตรากำลังคนของสถานศึกษา ให้บุคลากรเพียงพอตามเกณฑ์และสาขาวิชาที่ต้องการของสถานศึกษา 3) ผู้บริหารควรกำหนดภาระงานแก่บุคลากรอย่างชัดเจน โดยคำนึงถึงความเสมอภาค 4) ผู้บริหารควรให้บุคลากรได้แสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมต่อการวางแผนงานบุคลากรอย่างเท่าเทียมกัน 5) ผู้บริหารควรมีการวิเคราะห์ปรับปรุงพัฒนาสิ่งแวดล้อมภายในสถานศึกษากับความสามารถของบุคคล มีการ โดยเน้นความปลอดภัยในสถานศึกษา

3.2 แนวทางการบริหารงานบุคคล ด้านการพัฒนาบุคคล ตามหลักจักร 4 ได้แก่ 1) ผู้บริหารควรจัดให้มีการประชุม สัมมนา และอบรมคุณธรรมจริยธรรม ให้มีปฏิบัติธรรม อบรมด้านจิตใจเสริมปัญญาทางธรรม รวมถึงผู้บริหารควรมีคุณลักษณะผู้นำแบบกล้าหาญมีเมตตา 2) ผู้บริหารควรให้มีการจัดงบประมาณการศึกษาดูงานภายในและภายนอกสถานที่ อย่างสม่ำเสมอ และส่งเสริมให้บุคลากรศึกษาต่อ 3) ผู้บริหารควรสำรวจจุดแข็ง จุดด้อยของสถานศึกษาเพื่อที่จะนำมาพิจารณาพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น 4) ผู้บริหารควรส่งเสริมบุคลากรในการพัฒนาผลงาน ประกวดหรือมีผลงานตีพิมพ์ที่ประจักษ์ 5) ผู้บริหารควรจัดทำแผนการนิเทศบุคลากรและดำเนินการนิเทศการปฏิบัติงานบุคลากรอย่างต่อเนื่อง ให้บุคลากรทุกคนในสถานศึกษามีส่วนร่วมในการนิเทศ

3.3 แนวทางการบริหารงานบุคคล ด้านการจัดบุคคลเข้าปฏิบัติงาน ตามหลักจักร 4 ได้แก่ 1) ผู้บริหารควรจัดบุคคลปฏิบัติงานตามความรู้ ความสามารถ ตามความสนใจ บุคลากรมีความพึงพอใจเต็มอกเต็มใจในการปฏิบัติงาน 2) ผู้บริหารควรมีการคัดเลือกบุคลากรในรูปของคณะกรรมการและมีกระบวนการคัดเลือกบุคลากรอย่างโปร่งใส ยุติธรรม และควรมีการประชาสัมพันธ์รับสมัครบุคลากรอย่างชัดเจนทั่วถึง

3.4 แนวทางการบริหารงานบุคคล ด้านการประเมินการปฏิบัติงานของบุคคล ตามหลักจักร 4 ได้แก่ 1) ผู้บริหารควรมีการแต่งตั้งคณะกรรมการประเมินงานบุคลากร ดำเนินการอย่างถูกต้องตามกฎหมายเกณฑ์คุณภาพของงาน อย่างไม่ลำเอียง มีความโปร่งใส และมีความยุติธรรม 2) ผู้บริหารควรมีการพิจารณาผลการปฏิบัติงานของบุคคลให้เหมาะสมกับสถานศึกษา มีการพิจารณาตามกลุ่มสาระวิชา 3) ผู้บริหารควรมีการติดตามผลการประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคคล และให้กำลังใจ ยกย่องชมเชย ตักเตือนตามโอกาส เพื่อให้ เกิดการพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพงานของบุคลากร 4) ผู้บริหารควรให้บุคลากรในโรงเรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดเกณฑ์และมีส่วนร่วมในการประเมินผลการปฏิบัติงานของตนเองและผู้อื่น 5) ผู้บริหารควรมีการแจ้งผลประเมินผลงานอย่างชัดเจน เพื่อหาวิธีการแนะนำในการพัฒนาและปรับปรุงงานในองค์การให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยนำผลการวิจัยมาอภิปรายดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 ในภาพรวมมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก และมีรายด้านอยู่ในระดับมากทั้ง 4 ด้าน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การจัดบุคคลเข้าปฏิบัติงาน การวางแผนงานบุคคล การประเมินการปฏิบัติงานของบุคคล และการพัฒนาบุคคล ซึ่งผลการวิจัยบางประการมีความสอดคล้องกับ

งานวิจัยของธัญญลักษณ์ ต่วนชะเอม (2560) ที่ผลการวิจัยพบว่า สภาพการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมากทั้ง 4 ด้าน และแนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารมีดังนี้ 1) การวางแผนอัตรากำลัง ผู้บริหารควรเป็นผู้นำการปฏิบัติที่ดีในการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของตนเองอย่างเหมาะสม 2) การประเมินผลการปฏิบัติงาน ผู้บริหารควรให้กำลังใจแก่ผู้ใต้บังคับบัญชาทุกครั้งที่มีการประเมิน 3) การพัฒนาบุคลากร ผู้บริหารควรใช้คำพูดที่เหมาะสมในการให้คำแนะนำและส่งเสริมการพัฒนาวิชาชีพแก่บุคลากร 4) การธำรงรักษาบุคลากร ผู้บริหารควรขเปิดโอกาสให้ทุกคนได้เลือกปฏิบัติหน้าที่ตามความสมัครใจและเหมาะสม มีการให้รางวัล ชมเชย และขอบคุณด้วยจริงใจ และสอดคล้องบางประการกับงานวิจัยของพระปลัดจันทร์ สิริจินโท (พงษ์แตง) (2564) ที่ผลการวิจัยพบว่า สภาพการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนประถมศึกษาทั้ง 5 ด้านโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านการวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง ด้านวินัยและการรักษาวินัย ด้านการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ ด้านการออกจากราชการ และด้านการสรรหาและการบรรจุแต่งตั้ง

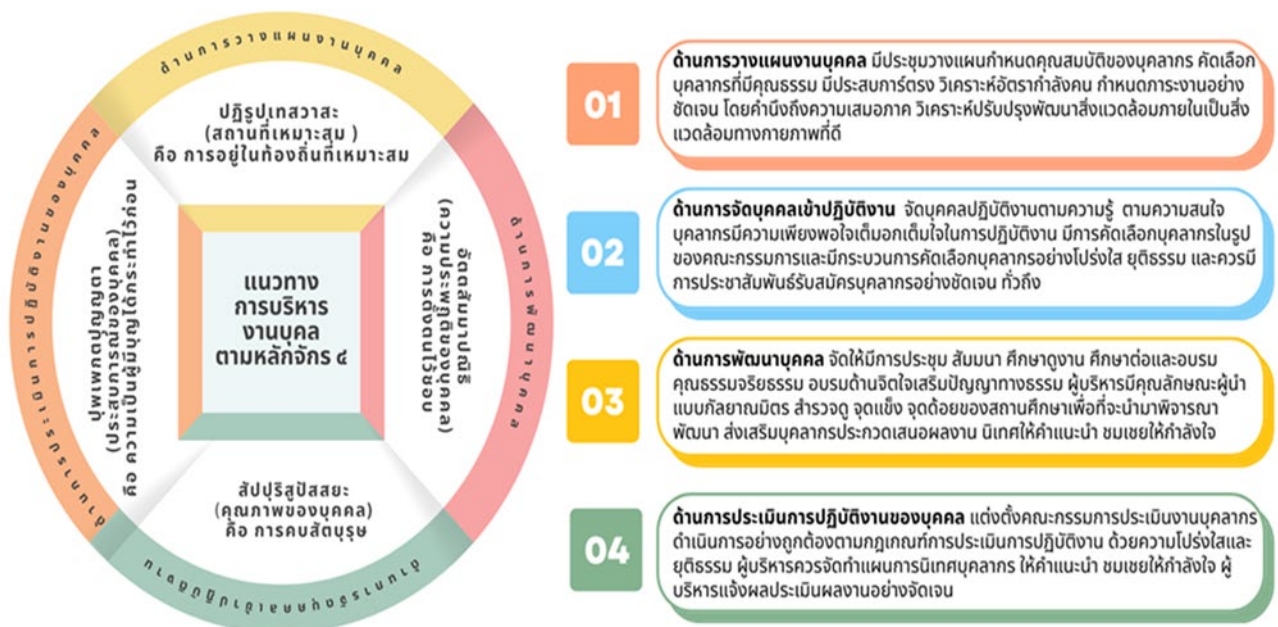
2. ผลการศึกษาวิธีการบริหารงานบุคคลตามหลักจักร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 เป็นวิธีการบูรณาการการบริหารงานบุคคล 4 ด้าน คือ 1) ด้านการวางแผนงานบุคคล 2) ด้านการพัฒนาบุคคล 3) ด้านการจัดบุคคลเข้าปฏิบัติงาน 4) ด้านการประเมินการปฏิบัติงานของบุคคลกับหลักจักร 4 คือ 1) ปฏิจูเทศวาสะ (สถานที่เหมาะสม) 2) สปัฏฐิสสยะ (คุณภาพของบุคคล) 3) อัตตสัมมาปณิธิ (ความประพฤติของบุคคล) 4) ปุพเพตปญญา (ประสบการณ์ของบุคคล) เพื่อเป็นแนวทางให้ผู้บริหารสถานศึกษานำไปประยุกต์ใช้ในการบริหารบุคคล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 ซึ่งผลการวิจัยบางประการมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของจิตกร สมาคม (2565) ที่ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรเปิดโอกาสให้ทุกคนได้มีส่วนร่วมวางแผนทิศทางการดำเนินงานวิเคราะห์อัตรากำลังบุคลากรของสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง กำหนดคุณสมบัติของตำแหน่งที่ชัดเจน ติดตามประเมินผลการปฏิบัติงาน ตรวจสอบและปรับปรุงกระบวนการคัดเลือกอยู่เสมอ ส่งเสริมให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาปฏิบัติงานเต็มตามศักยภาพ สร้างค่านิยมและวัฒนธรรมองค์กร และร่วมกันเพื่อหาแนวทางการแก้ไขปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้น มีการพิจารณาอย่างรอบคอบและเป็นธรรม และมีความสอดคล้องบางประการกับงานวิจัยของพระชนรัตน์ จันทโก (จันทะปาโต) (2558) ที่ผลการวิจัยพบว่า การบริหารการศึกษาตามหลักจักร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา 1) ด้านสถานที่เหมาะสม ได้มีการวางแผนกำหนดอัตรากำลังบุคคลให้ตรงตามกลุ่มสาระหน้าที่อย่างเหมาะสมกับสถานศึกษาที่มีสิ่งแวดล้อมดี มีสัตว์หรือคนดีอยู่อาศัย 2) ด้านคุณภาพของบุคคล โดยการสรรหาบุคคลที่เป็นกัลยาณมิตร มีคุณสมบัติตามที่สถานศึกษากำหนด 3) ด้านความประพฤติของบุคคล ให้มีการพัฒนาบุคคลด้วยการจัดโครงการปฏิบัติธรรม อบรมคุณธรรมจริยธรรมอย่างต่อเนื่อง 4) ด้านประสบการณ์ของบุคคลมีการพิจารณาผลงานการปฏิบัติหน้าที่ของบุคคลอย่างยุติธรรมและมีประสิทธิภาพ

3. แนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักจักร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 โดยสรุปผลดังนี้ 1) การวางแผนงานบุคคล เน้นการวางแผนบุคลากรให้สอดคล้องกับความต้องการของสถานศึกษา โดยคำนึงถึงคุณสมบัติ ประสบการณ์ และความถนัดของบุคลากร 2) การพัฒนาบุคคล ส่งเสริมการพัฒนาบุคลากรทั้งด้านวิชาการและจิตใจ โดยจัดให้มีการอบรมสัมมนา และส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต 3) การจัดบุคคลเข้าปฏิบัติงาน จัดบุคลากรให้ปฏิบัติงานตามความรู้ความสามารถและความเหมาะสมของงาน โดยเน้นความเสมอภาคและเป็นธรรม 4) การประเมินการปฏิบัติงานของบุคคล มีการประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบและยุติธรรม เพื่อนำไปสู่การพัฒนา

บุคลากรอย่างต่อเนื่อง ซึ่งผลการวิจัยบางประการมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของพระชนรัตน์ จันทโก (จันทะปาโต) (2558) ที่ผลการวิจัยพบว่า การบริหารการศึกษาตามหลักจักร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา 1) ด้านสถานที่เหมาะสม ได้มีการวางแผนกำหนดอัตรากำลังบุคคลให้ตรงตามกลุ่มสาระหน้าที่อย่างเหมาะสมกับสถานศึกษาที่มีสิ่งแวดล้อมดี มีสัตบุรุษหรือคนต้อยอาศัย 2) ด้านคุณภาพของบุคคล โดยการสรรหาบุคคลที่เป็นกัลยาณมิตร มีคุณสมบัติตามที่สถานศึกษากำหนด 3) ด้านความประพฤติของบุคคล ให้มีการพัฒนาบุคคลด้วยการจัดโครงการปฏิบัติธรรม อบรมคุณธรรมจริยธรรมอย่างต่อเนื่อง 4) ด้านประสบการณ์ของบุคคลมีการพิจารณาผลงานการปฏิบัติหน้าที่ของบุคคลอย่างยุติธรรมและมีประสิทธิภาพ

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยครั้งนี้คือแนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักจักร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 ดังในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักจักร 4

จากภาพที่ 1 แสดงให้เห็นองค์ความรู้จากการวิจัยเรื่อง แนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักจักร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 ผู้วิจัยนำมาขยายความได้ดังต่อไปนี้

1. การวางแผนงานบุคคล (ปฏิรูปเทศาสะ คือ สถานที่เหมาะสม) คือ ให้มีประชุมวางแผนกำหนดคุณสมบัติของบุคลากร ให้ตรงตามความต้องการของสถานศึกษา มีคุณธรรม มีประสบการณ์ปฏิบัติงานตรงเหมาะสมกับตำแหน่ง มีการประเมินกำลังคนของสถานศึกษา ให้บุคลากรเพียงพอตามเกณฑ์ และสาขาวิชา มีการกำหนดภาระงานอย่างชัดเจน ตามความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์ของบุคลากรโดยคำนึงถึงปริมาณงาน และมีการนิเทศ กำกับ ติดตามให้คำแนะนำอย่างต่อเนื่อง และผู้บริหารมีการวิเคราะห์สิ่งแวดล้อมภายในสถานศึกษากับความสามารถของบุคคล มีการปรับปรุงพัฒนาสถานศึกษาอยู่เสมอ โดยมีความร่วมมือ สวयงาม สะอาด เป็นระเบียบเรียบร้อย มีความปลอดภัย ให้เป็นสถานที่ที่ดีเหมาะสมและพร้อมที่จะปฏิบัติหน้าที่อยู่เสมอ

2. การพัฒนาบุคคล (อัตตสัมมาปณิธิ คือ ความประพฤติของบุคคล) คือ ผู้บริหารจัดการให้บุคลากรได้มีการเข้าอบรมวิทยาการและเทคโนโลยีสมัยใหม่ อบรมคุณธรรมจริยธรรม ให้มีปฏิบัตินิยม ส่งเสริมและจัดงบประมาณการศึกษาภายในและภายนอกสถานที่ และส่งเสริมให้บุคลากรศึกษาต่อ ผู้บริหารสำรวจดู จุดแข็ง จุดด้อยของสถานศึกษาเพื่อที่จะนำมาพิจารณาพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น การพัฒนาบุคคลให้เหมาะสมกับสถานที่ทำงานนั้น ส่งเสริมบุคลากรในการพัฒนาผลงาน ประกวดหรือเสนอผลงาน เป็นการเสริมความประพฤติของบุคคลที่ดี

3. การจัดบุคคลเข้าปฏิบัติงาน (สัปปริสุตัสสยะ คือ คุณภาพของบุคคล) คือ ผู้บริหารให้บุคลากรในสถานศึกษามีส่วนร่วมในการจัดบุคคลปฏิบัติงานตามความรู้ ความสามารถ มีความถนัดตรงตามวิชา ความสนใจและเต็มใจ คำนึงถึงเสมอภาค ให้ความสำคัญของปริมาณงานและเวลา มีการประชุมชี้แจงแนวทางการปฏิบัติหน้าที่ นิเทศ ติดตาม ให้คำแนะนำอยู่เสมอ มีการคัดเลือกบุคลากรในรูปของคณะกรรมการและมีการกระบวนการคัดเลือกบุคลากรอย่างโปร่งใส ยุติธรรม การประชาสัมพันธ์รับสมัครบุคลากรอย่างชัดเจน ทัวถึงผู้บริหารกล่าวยกย่องชมเชยแก่บุคลากรผู้เข้าปฏิบัติงานเพื่อให้เกิดขวัญกำลังใจในการทำงาน เป็นการเสริมคุณภาพของบุคคล

4. การประเมินการปฏิบัติงานของบุคคล (บุพเพกตปุญญตา คือ ประสพการณ์ของบุคคล) คือ มีการแต่งตั้งคณะกรรมการประเมินงานบุคลากร ดำเนินการอย่างถูกต้องตามกฎหมายเกณฑ์ มีความโปร่งใส และมีความยุติธรรม บุคลากรต้องมีคุณวุฒิ คุณธรรมผู้บริหารมีการพิจารณาผลการปฏิบัติงานของบุคลากรให้เหมาะสมกับสถานศึกษา มีการพิจารณาตามกลุ่มสาระวิชา ผู้บริหารมีการติดตามผลการประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคคล และให้กำลังใจอย่างต่อเนื่องผู้บริหารควรให้บุคลากรในโรงเรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดเกณฑ์และมีส่วนร่วมในการประเมินผลการปฏิบัติงานของตนเองและผู้อื่น ผู้บริหารมีการแจ้งผลประเมินผลงานให้บุคลากรทราบถึงความสามารถของบุคลากรว่ามีประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่มากน้อยเพียงใด ทราบจุดเด่น และจุดด้อย เพื่อหาวิธีการแนะนำในการพัฒนาและปรับปรุงงานในองค์การให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งคุณภาพและงานผลที่ดีเป็นที่ประจักษ์ย่อมเกิดจากประสพการณ์ของบุคคลนั้นๆ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ผลการศึกษาสภาพการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 ด้านที่ 1 ด้านการวางแผนงานบุคคล พบว่า ข้อที่มีระดับน้อยที่สุด คือ ประชุมวางแผนกำหนดตำแหน่งบุคลากร เหตุนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดให้มีการประชุมวางแผนกำหนดตำแหน่งบุคลากร อย่างเป็นระบบมากยิ่งขึ้น

1.2 ผลการศึกษาสภาพการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 ด้านที่ 2 ด้านการจัดบุคคลเข้าปฏิบัติงาน พบว่า ข้อที่มีระดับน้อยที่สุด คือ สรรหาบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถที่เหมาะสมกับงานเหตุนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรพัฒนาการสรรหาบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถที่เหมาะสมกับงานให้ดียิ่งขึ้นอย่างเป็นระบบชัดเจน โปร่งสด

1.3 ผลการศึกษาสภาพการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 ด้านที่ 3 ด้านการพัฒนาบุคคล พบว่า ข้อที่มีระดับน้อยที่สุด คือ

ผู้บริหารมีการพัฒนาปรับปรุงบรรยากาศภายในสถานที่บุคคลปฏิบัติงานให้เหมาะสม เหตุนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีนโยบายพัฒนาการปรับปรุงบรรยากาศภายในสถานที่บุคคลปฏิบัติงานให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

1.4 ผลการศึกษาสภาพการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 ด้านที่ 4 ด้านการประเมินการปฏิบัติงาน พบว่า ข้อที่มีระดับน้อยที่สุด คือ ส่งเสริมบุคลากรโดยการสร้างความน่าเชื่อถือของการประเมินผลงานเหตุนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรพัฒนาการส่งเสริมบุคลากรโดยการสร้างความน่าเชื่อถือของการประเมินผลงาน ส่งเสริมบุคลากรในการพัฒนาผลงานประกวดหรือเสนอผลงาน มีผลงานเป็นที่ประจักษ์มากยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 จากผลการวิจัยพบว่า สภาพการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 มีด้านที่อยู่ในระดับมากที่สุด คือ ด้านการจัดบุคคลเข้าปฏิบัติงาน เหตุนี้ ควรมีการทำการวิจัยเกี่ยวกับ จัดบุคคลเข้าปฏิบัติงานในสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2

2.2 ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการบริหารงานบุคคล ของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านอื่นๆ โดยบูรณาการกับหลักจักร 4 และหลักธรรมอื่น

2.3 ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อแนวทางการบริหารงานบุคคล ของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักจักร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- คณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี. (2561). คู่มือและกรณีศึกษาการดำเนินงานโครงการฯ. ปทุมธานี: คณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี.
- จิตกร สมาคม. (2565). แนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ธรรมพาเพลิน. (2566). หลักจักร 4. แหล่งที่มา <https://dhammapaplearn.wordpress.com> สืบค้นเมื่อ 15 มิ.ย. 2566.
- ธัญญลักษณ์ ต่วนชะเอม. (2565). แนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ในอำเภอไพศาลี จังหวัดนครสวรรค์. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2560). การวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS. พิมพ์ครั้งที่ 17. กรุงเทพมหานคร: เอส.อาร์.พรินติ้ง แมสโปรดักส์.
- พระธนรัตน์ จันทโก (จันทะปาโต). (2558). การบริหารการศึกษาตามหลักจักร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดสงขลา. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พระปลัดจันทร์ สิริจันโท (พงษ์แดง). (2564). กระบวนการการบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4 ของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ประถมศึกษา. ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ภาวดี อนันต์นาวิ. (2552). หลักการ แนวคิด ทฤษฎีการบริหารการศึกษา. ชลบุรี: สำนักพิมพ์มนตร์.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. (2550). การบริหารงานบุคคลในโรงเรียน. พิมพ์ครั้งที่ 2. นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- รุ่ง แก้วแดง. (2554). องค์การและการบริหาร. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.
- สพป.ปทุมธานี เขต 2. (2566). สถิติครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 ปีการศึกษา 2566. แหล่งที่มา <https://ptt2.go.th>. สืบค้นเมื่อ 20 มิ.ย.2566.
- Keeves, Peter J. (1988). Model and Model Building: Educational Research Methodology and Measurement : An International Handbook. Oxford: Pergamon Press.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. Educational and Psychological Measurement. 30(3). 607-610.

แนวทางการบริหารงานงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขต
พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1

GUIDELINES FOR BUDGET MANAGEMENT AACORDING TO THE PRINCIPLES OF
GOOD GOVERNANCE OF SCHOOLS UNDER THE OFFICE OF PHRA NAKHON SI
AYUTTHAYA PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA 1

^[1]ณัฐกาลณ์ ฤทธิจันทร์ Nutthakarn Litthijan ^[2]พระครูวิรุฬห์สวดคุณ Phrakhruwirunsuttakun

^[3]อินธา ศิริวรรณ Intha Siriwan ^[4]สุทธิศ สวัสดิ์ Suthit Sawaddi

^[1] ^[2] ^[3] ^[4]มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
Corresponding Author E-mail: Nutthakarn447@hotmail.com

Article Received: May 12, 2024, Revised: August 23, 2024, Accepted: August 25, 2024.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานงบประมาณของโรงเรียน 2) ศึกษาวิธีการบริหารงานงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียน 3) เพื่อเสนอแนวทางการบริหารงานงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี โดยเก็บข้อมูลแบบสอบถามจากกลุ่มอย่างผู้บริหารและครู จำนวน 186 คน ใช้สถิติวิเคราะห์ หาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์เนื้อหาจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับวิธีการบริหารงานงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาล จำนวน 5 คน ผลการวิจัย พบว่า 1) ผู้บริหารและครูมีความคิดเห็นต่อสภาพการบริหารงานงบประมาณของโรงเรียน โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านการจัดตั้งงบประมาณ ด้านการจัดสรรงบประมาณ ด้านการติดตามตรวจสอบประเมินผลการใช้จ่ายงบประมาณ และด้านการบริหารการเงิน บัญชี และสินทรัพย์ ตามลำดับความสำคัญ 2) ผลการวิธีการบริหารงานงบประมาณของโรงเรียนตามหลักธรรมาภิบาล มีวิธีการดังนี้ (1) หลักความรับผิดชอบ มีการประชุมกับผู้ได้บังคับบัญชาให้รับผิดชอบเรื่องการเงินและงบประมาณชัดเจน (2) หลักการกระจายอำนาจ มีคำสั่งแต่งตั้งบุคลากรให้รับผิดชอบงบประมาณการเงิน (3) หลักการมีส่วนร่วม เปิดโอกาสผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่มมีส่วนร่วมในการรับรู้กระบวนการจัดทำแผนปฏิบัติงานประจำปี (4) หลักประสิทธิภาพ มีแผนการใช้จ่ายงบประมาณชัดเจน มีตัวชี้วัด ในโครงการบริหารด้วยความโปร่งใส (5) หลักความเสมอภาค มีการจัดสรรงบประมาณให้มีความเท่าเทียมกัน โดยไม่มีการแบ่งแยกว่า ส่วนงานใดส่วนงานหนึ่งต้องได้มากกว่ากันจนทำให้เกิดการแตกแยกในองค์กร และ (6) หลักความโปร่งใส มีคณะกรรมการทำงานการจัดสรรงบประมาณให้ชัดเจนตรงไปตรงมาอย่างมีความโปร่งใสตรวจสอบได้ 3) แนวทางการบริหารงานงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 ดังนี้ (1) หลักประสิทธิผล ต้องมีกระบวนการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ (2) หลักความรับผิดชอบ ควรมีการประชุมวางแผนกับผู้ได้บังคับบัญชา (3) หลักการกระจายอำนาจ มีคำสั่งแต่งตั้งบุคลากรให้รับผิดชอบงบประมาณการเงิน (4) หลักการมีส่วนร่วม ควรเปิดโอกาสผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่มมีส่วนร่วมในการรับรู้กระบวนการจัดทำแผนปฏิบัติงานประจำปี (5) หลักประสิทธิภาพ ต้องมีแผนการใช้จ่ายงบประมาณชัดเจนตรงตามตัวชี้วัดในโครงการด้วยความโปร่งใส (6) หลักความเสมอภาค ควรจัดสรรงบประมาณให้มีความเท่าเทียม

กัน และ (7) หลักความโปร่งใส ควรมีการแต่งตั้งคณะกรรมการทำงานการจัดสรรงบประมาณให้ชัดเจน
ตรงไปตรงมาอย่างมีความโปร่งใสสามารถตรวจสอบได้

คำสำคัญ: การบริหารงานงบประมาณ, หลักธรรมาภิบาล, โรงเรียน

ABSTRACT

The objectives of this research were as following: 1) to study the state of budget management of schools, 2) to study the methods of budget management of schools according to the principles of good governance, and 3) to propose the guidelines for budget management according to the principles of good governance of schools under the Office of Phra Nakhon Si Ayutthaya Primary Educational Service Area 1. The mixed research methods were used in the study. The quantitative data were collected by questionnaires from 186 samples consisting of teachers and school administrators and analyzed by percentage, mean and standard deviation. The qualitative data were collected by in-depth interviews with 5 key-informants and then analyzed by content analysis. The results of the study showed that: 1) The state of budget management of schools was at a high level overall. The descending order started with setting a budget, followed by budget allocation, follow-up and monitoring the budget using, and management of money, accounting and asset respectively. 2) The methods of budget management of schools according to the principles of good governance were as following: (1) Responsibility; there were meetings with personnel responsible for finance and budget, (2) Decentralization; to assign personnel responsible for the budget formally, (3) Participation; stakeholders were welcome to participate in setting the annual operation plan, (4) Efficiency; there were plans and indicators for budget spending, (5) Equality; the budget was distributed to school units equally, and (6) Transparency; there was a set of committee responsible for budget management. 3) The guidelines for budget management according to the principles of good governance of schools under the Office of Phra Nakhon Si Ayutthaya Primary Educational Service Area 1 were as following: (1) Effectiveness; there must be work process systematically and effectively, 2) Responsibility; there should be meetings between school administrators and personnel regularly, (3) Decentralization; to assign a particular personnel responsible for the budget, (4) Participation; to invite stakeholders to participate in setting the annual operation plan, (5) Efficiency; there should be plans for budget spending relevant to indicators of each project, (6) Equality; the budget should be distributed to each unit in school equally, and (7) Transparency; there should be a set of committee responsible for budget management.

Keywords: Budget Management, The Principles of Good Governance, Schools

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 มาตรา 39 ได้กำหนดให้กระทรวงศึกษาธิการกระจายอำนาจการบริหาร และการจัดการศึกษา ทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ บริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไป ไปยังคณะกรรมการและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง ซึ่งหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจดังกล่าว ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวงและมาตรา 59 ให้สถานศึกษาของรัฐมีอำนาจในการปกครองดูแล บำรุงรักษา ใช้ และจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินของสถานศึกษา ทั้งที่เป็นที่ราชพัสดุ ตามกฎหมายว่าด้วยที่ราชพัสดุ และที่เป็นทรัพย์สินอื่น รวมทั้งจัดหารายได้จากการบริหารของสถานศึกษา และเก็บค่าธรรมเนียมที่ไม่ขัดหรือแย้งกับนโยบาย วัตถุประสงค์ และภารกิจหลักของสถานศึกษา โดยบรรดารายได้และผลประโยชน์ที่ได้จากการบริจาคผลประโยชน์ต่างๆ ของสถานศึกษาให้ถือเป็นรายได้ที่ไม่ต้องนำส่งกระทรวงการคลังตามกฎหมายว่าด้วยเงินคงคลังและกฎหมายว่าด้วยวิธีการงบประมาณ (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ(ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553, 2553)

จะเห็นได้ว่า กระทรวงศึกษาธิการ ได้ให้อำนาจในการบริหารจัดการทรัพยากรทางการศึกษารายได้ และผลประโยชน์ต่างๆ ของสถานศึกษาได้อย่างเต็มที่โดยไม่ต้องนำส่งกระทรวงการคลังตามกฎหมายว่าด้วยเงินคงคลังและกฎหมายว่าด้วยวิธีการงบประมาณ มีอิสระในการตัดสินใจ รวมถึงผู้มีส่วนเกี่ยวข้องสามารถมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการและบริหารการศึกษาของสถานศึกษาได้ ทั้งนี้ การดำเนินงานบริหารสถานศึกษาเป็นการบริหารจัดการของสถานศึกษา ซึ่งมีหน้าที่ให้บริการแก่ประชาชน และเป็นสถานศึกษาของรัฐ ต้องนำหลักการว่าด้วยการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี ซึ่งโดยทั่วไปเรียกว่า “หลักธรรมาภิบาล” มาบูรณาการในการบริหารและจัดการศึกษา เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับสถานศึกษาในฐานะที่เป็นนิติบุคคล ได้แก่ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักการคุ้มค่าโดยบูรณาการเข้ากับการดำเนินงานด้านต่างๆ ของสถานศึกษา ได้แก่ การดำเนินงานด้านวิชาการ งบประมาณบริหารงานบุคคลและบริหารงานทั่วไป (กระทรวงศึกษาธิการ, 2562)

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการในฐานะที่เป็นหน่วยงานหลักในการทำหน้าที่ส่งเสริมธรรมาภิบาล ให้เกิดขึ้นในภาครัฐ ตระหนักถึงความจำเป็นที่จะต้องผลักดันการปฏิบัตินโยบายของหน่วยงานภาครัฐให้มีระดับธรรมาภิบาลเทียบเท่ามาตรฐานสากล ดังนั้น ในปีพ.ศ. 2552 สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการจึง ได้ศึกษาและจัดทำหลักเกณฑ์สำหรับใช้ประเมินเพื่อจัดระดับการกำกับดูแลองค์การภาครัฐตามหลักธรรมาภิบาลของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีขึ้นเพื่อนำไปให้สำรวจและประเมินระดับธรรมาภิบาลของส่วนราชการและจังหวัด ในการจัดทำเกณฑ์ดังกล่าว สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการได้ศึกษาและวิเคราะห์หลักธรรมาภิบาลของสถาบันต่างๆ ในระดับสากลร่วมกับกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องของประเทศไทย พบว่ามี 10 องค์ประกอบหลักที่สำคัญ และเหมาะสมสำหรับนำมากำหนดเป็นเกณฑ์ในการประเมินการจัดระดับการกำกับดูแลองค์การภาครัฐตามหลักธรรมาภิบาลของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ประกอบด้วยหลักประสิทธิผล (Effectiveness)หลักประสิทธิภาพ (Efficiency) หลักการตอบสนอง (Responsiveness) หลักการรับผิดชอบ (Accountability) หลักความโปร่งใส (Transparency) หลักการมีส่วนร่วม (Participation) หลักการกระจายอำนาจ(Decentralization) หลักนิติธรรม (Rule of Law) หลักความเสมอภาค (Equity) และหลักฉันทามติ(Consensus oriented) (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2552)

กลุ่มบริหารงานงบประมาณเป็นภารกิจหนึ่งในการบริหารสถานศึกษาในการดำเนินงานงบประมาณเป็นงานที่ต้องปฏิบัติตามระเบียบกฎหมาย ข้อบังคับของกระทรวงการคลัง ปัญหาที่พบในสถานศึกษาส่วนใหญ่ พบว่า 1) บุคลากรที่ปฏิบัติงานยังขาดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง ในขั้นตอนการดำเนินงานบริหารงบประมาณของสถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคล ทำให้เกิดปัญหาการขาดประสิทธิภาพในการใช้งบประมาณ ไม่ตรงตามระเบียบ และแผนการปฏิบัติงานประจำปี 2) มีการเปลี่ยนแปลงเจ้าหน้าที่การเงิน บัญชี และพัสดุบ่อย ทำให้ขาดความต่อเนื่อง 3) ภาระงานที่ได้รับมอบหมายจำนวนมาก ไม่เหมาะสมกับจำนวนบุคลากร เนื่องจากผู้รับผิดชอบมีภาระที่ต้องจัดทำกรเรียนการสอนด้วย 4) ขาดการเร่งรัด กำกับติดตามอย่างต่อเนื่องจากผู้บริหารโรงเรียนซึ่งผลการตรวจสอบดังกล่าว สอดคล้องกับหลักธรรมาภิบาลในหลายองค์ประกอบด้วยกัน เช่น 1) หลักประสิทธิภาพ ในเรื่องของการขาดความเข้าใจไม่ทราบถึงประโยชน์ ความจำเป็น ความสำคัญของการจัดทำแผนและการใช้แผนเป็นเครื่องมือในการใช้เงิน จึงทำให้ผลการปฏิบัติงานไม่บรรลุวัตถุประสงค์ และเป้าหมายของแผนการปฏิบัติการประจำปี 2) หลักประสิทธิภาพ ในเรื่องของผู้บริหารขาดการเร่งรัด กำกับติดตามอย่างต่อเนื่อง จึงทำให้การบริหารงาน ไม่เป็นไปตามแนวทางการกำกับดูแลที่ดี และ 3) หลักการรับผิดชอบในเรื่องของภาระงานที่มาก ผู้รับผิดชอบมีภาระด้านงานสอน ทำให้การปฏิบัติงานไม่ทันเวลา เป็นต้น (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1, 2566)

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาแนวทางการบริหารงานงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 ซึ่งผลการวิจัยจะเป็นประโยชน์ต่อสถานศึกษา ที่จะได้ใช้เป็นแนวทางในการบริหารงบประมาณในสถานศึกษาให้มีธรรมาภิบาลมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อสถานศึกษาขยายโอกาสต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานงบประมาณของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1
2. เพื่อศึกษาวิธีการบริหารงานงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1
3. เพื่อเสนอแนวทางการบริหารงานงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณกับการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารและหัวหน้างานงบประมาณ/การเงินของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 จำนวน 352 คน จาก 176 โดยกำหนดสุ่มตัวอย่างแบบง่าย(Simple random sampling) ด้วยตารางสำเร็จรูปของ Krejcie & Morgan (1970) โดยมีระดับความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ 5% และระดับความเชื่อมั่น 95% ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 186 คน จากประชากรทั้งหมด 352 คน จาก 176 โรงเรียน
2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้บริหารและหัวหน้างานงบประมาณ/การเงินของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 จำนวน 5 คน ด้วยวิธีการเจาะจง

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 แบบสอบถาม มีขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ ดังนี้ 1) ศึกษาเอกสารข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องแนวทางการบริหารงานงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎี วารสาร ตำรา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) ศึกษาเอกสารจากแบบสอบถาม และการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างเครื่องมือวิจัย 3) สร้างเครื่องมือวิจัย และนำเสนอร่างเครื่องมือวิจัยเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ จากนั้นนำมาปรับปรุงแก้ไขต่อไป 4) นำเสนอร่างเครื่องมือวิจัยต่อผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหาความเหมาะสมของภาษาและเนื้อหาารายข้อจากนั้นนำไปหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับเนื้อหาที่ต้องการวิจัย (Item-Objective Congruence Index IOC) และเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป 5) นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่เป้าหมาย (Try Out) จำนวน 30 ชุด เพื่อหาค่า Cronbach's Alpha ความเชื่อมั่นของแบบสอบถามการวิจัย และได้ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.879 6) นำเครื่องมือไปใช้จริงเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอนดังนี้ ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการบริหารงานงบประมาณของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 และแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนการประเมินค่า (Rating scale) มีเกณฑ์คะแนน 5 ระดับ

3.2 แบบสัมภาษณ์ มีขั้นตอนการสร้างเครื่องมือแบบสัมภาษณ์ ดังนี้ 1) ศึกษาแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้างเกี่ยวกับแนวทางการบริหารงานงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 2) นำแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมานำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบความถูกต้องเนื้อหา ความชัดเจนของภาษาของแบบสัมภาษณ์ในเบื้องต้น 3) นำเสนอโครงร่างแบบสัมภาษณ์ตามคำแนะนำอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา 4) นำไปใช้จริงเพื่อเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม 1) แบบสอบถามตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย วิเคราะห์โดยใช้ความถี่และค่าร้อยละ 2) แบบสอบถามตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับแนวทางการบริหารงานงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 วิเคราะห์ หาค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ตามเกณฑ์การแปลผลของคะแนนค่าเฉลี่ยระดับคะแนน

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ 1) นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ถอดเสียงและบันทึกเป็นข้อความ 2) นำข้อความจากการสัมภาษณ์และจดบันทึกมาจำแนกประเด็นและเรียบเรียงเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย 3) วิเคราะห์คำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา

สรุปผลการวิจัย

1. สภาพการบริหารงานงบประมาณของโรงเรียนในสังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ดังในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ความคิดเห็นที่มีต่อสภาพการบริหารงานงบประมาณของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1

สภาพการบริหารงานงบประมาณของโรงเรียนในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 โดยรวม		n = 186 คน			
		ระดับความคิดเห็น			
		$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	อันดับ
1	การจัดตั้งงบประมาณ	4.48	0.44	มาก	1
2	การจัดสรรงบประมาณ	4.26	0.38	มาก	2
3	การบริหารการเงิน บัญชี และสินทรัพย์	4.05	0.50	มาก	4
4	การติดตามตรวจสอบประเมินผลการใช้จ่ายงบประมาณ	4.26	0.38	มาก	3
ภาพรวม		4.26	0.31	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพการบริหารงานงบประมาณของโรงเรียนในตามความมีความคิดเห็นผู้บริหารและหัวหน้างานงบประมาณ/การเงิน มีต่อสภาพการบริหารงานงบประมาณของโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านรายด้าน ทุกด้านอยู่ในระดับมาก เรียงจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการจัดตั้งงบประมาณ ด้านการจัดสรรงบประมาณ ด้านการติดตามตรวจสอบประเมินผลการใช้จ่ายงบประมาณ และด้านการบริหารการเงิน บัญชี และสินทรัพย์ ตามลำดับ โดยมีรายละเอียดดังนี้

ด้านการจัดตั้งงบประมาณ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายข้อ ผู้บริหารและหัวหน้างานงบประมาณ/การเงินมีความคิดเห็น อยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ มีการจัดทำแผน เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายการดำเนินงานที่กำหนด มีการจัดทำแผนที่จัดทำมีการกำหนดวัตถุประสงค์เป้าหมายวิธีการดำเนินการ งบประมาณ อัตราค่าจ้าง และระยะเวลาดำเนินงานไว้อย่างชัดเจน

ด้านการจัดสรรงบประมาณ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายข้อ ผู้บริหารและหัวหน้างานงบประมาณ/การเงิน มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ มีการจัดทำรายงานสรุปผลการดำเนินงานด้านการใช้จ่ายงบประมาณเป็นไปตามที่สำนักงานงบประมาณกำหนด และมีการนำเสนอแผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณต่อคณะกรรมการสถานศึกษา

ด้านการบริหารการเงิน บัญชี และสินทรัพย์ ภาพรวม ด้านการบริหารการเงิน บัญชี และสินทรัพย์ อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายข้ออยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ มีการติดหรือเขียนหมายเลขหรือหมายเลขครุภัณฑ์ไว้ที่ทรัพย์สินทุกรายการ และมีการบันทึกบัญชีเงินฝากคลังทันทีที่มีการนำส่งคลัง

ด้านการติดตามตรวจสอบประเมินผลการใช้จ่ายงบประมาณ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายข้อ อยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ มีการติดตามและประเมินความเสี่ยง เพื่อให้ทราบถึงปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน และการประเมินความสำเร็จของการใช้จ่ายงบประมาณของหน่วยรับงบประมาณตามแผนการปฏิบัติงานและการใช้จ่ายงบประมาณ

2. วิธีการบริหารงานงบประมาณของโรงเรียนตามหลักธรรมาภิบาลทั้ง 10 ประการ ได้แก่ หลักประสิทธิภาพ หลักประสิทธิภาพ หลักการตอบสนอง หลักการรับผิดชอบ หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักการกระจายอำนาจ หลักนิติธรรม หลักความเสมอภาค และหลักมุ่งเน้นฉันทามติ มีผลการศึกษาวิธีการบริหารงานงบประมาณของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 มีผลดังนี้

2.1 การจัดตั้งงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาล ผลจากการผู้ให้ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับการจัดการตั้งงบประมาณนั้นการจัดตั้งงบประมาณผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้างานงบประมาณ/การเงิน ผู้บริหารครูมีการประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ความคิดเห็นกับผู้ได้บังคับบัญชาที่ได้รับมอบหมายงานในหน้าที่ (หลักการรับผิดชอบ) เพื่อจัดทำแผนปฏิบัติงานประจำปีในการจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี ต้องมีการกำหนดเป้าหมายเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของ นักเรียน ผู้ปกครอง (หลักการมีส่วนร่วม) และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย และผู้บริหารต้องประเมินความเป็นไปได้หรือความเหมาะสมของโครงการที่นำไปบรรจุไว้ในแผนปฏิบัติงานประจำปี ในการจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีต้องมีการถ่ายทอดตัวชี้วัดและเป้าหมายของโรงเรียนลงสู่ระดับรายบุคคลในทุกระดับ (หลักประสิทธิภาพ) โดยมีการจัดทำข้อตกลงเป็นลายลักษณ์อักษรเพื่อความเข้าใจ ที่ตรงกันและเพื่อการขับเคลื่อนแผนการปฏิบัติงานและแผนการใช้จ่ายงบประมาณให้เป็นไปด้วยความถูกต้องเรียบร้อย บรรลุวัตถุประสงค์ เป้าหมาย ตัวชี้วัด และระยะเวลาที่กำหนดไว้ในแผนงาน โครงการต่างๆในการเบิกจ่ายเงินงบประมาณต่างๆ เป็นไปตามแผนปฏิบัติการประจำปี ถูกต้องตามระเบียบ และผู้รับผิดชอบโครงการต่างๆ (หลักการรับผิดชอบ) ต้องรายงานผลการใช้จ่ายงบประมาณด้วยต้องเป็นไป ตามระเบียบสามารถตรวจสอบได้ และผู้รับผิดชอบโครงการ/หัวหน้า/เจ้าหน้าที่ฝ่ายต่างๆต้องรายงานผลการใช้จ่ายงบประมาณเพื่อให้เห็นถึงความสำเร็จตามเป้าหมายของแผนปฏิบัติการ

2.2 การจัดสรรงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาล ผลจากการผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้านการจัดสรรงบประมาณ ผู้บริหารครูจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี โดยมีการแบ่งคณะทำงานให้ชัดเจน (หลักความโปร่งใส) เพื่อสะดวกในการควบคุม ดูแล ติดตามและตรวจสอบการดำเนินงานให้เป็นไปตามแผนที่กำหนด (หลักประสิทธิภาพ) ผู้บริหารต้องมีการกำหนดปฏิทินปฏิบัติงานที่ชัดเจนมีกำหนดปฏิทินและมีการจัดสรรงบประมาณไปยังฝ่ายต่างๆ ตามความเหมาะสมคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด (หลักความเสมอภาค) ผู้บริหารมีการติดตาม ตรวจสอบการปฏิบัติงานต่างๆให้เป็นตามกำหนดระยะเวลาที่กำหนด (หลักการรับผิดชอบ)และเป็นผู้รับผิดชอบโครงการ/หัวหน้า/เจ้าหน้าที่ฝ่ายต่างๆ (หลักการมีส่วนร่วม) ต้องเบิกจ่ายให้ถูกต้องตามระเบียบ คุ้มค่า และทันเวลาที่กำหนดไว้ในแผนปฏิบัติงานประจำปี

2.3 การบริหารการเงิน บัญชี และทรัพย์สินตามหลักธรรมาภิบาล ผลจากการผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ด้านการบริหารการเงิน บัญชีและทรัพย์สิน ผู้บริหารมีการจัดทำแผนปฏิบัตินิติราชการประจำปี เพื่อตอบสนองความคาดหวังของนักเรียน ผู้ปกครอง และผู้มีส่วนร่วมทุกฝ่าย (หลักการมีส่วนร่วม) ผู้บริหารต้องจัดทำแผนการใช้จ่ายเงินให้ครอบคลุม จัดสรรงบประมาณให้ตอบสนองความต้องการของทุกฝ่าย (หลักความเสมอภาค) และควรกำหนดเป้าหมายในการใช้งบประมาณให้ตอบสนองความต้องการของทุกฝ่ายอย่างชัดเจนในการใช้งบประมาณแล้วต้องมีการรายงานการใช้จ่ายงบประมาณอย่างถูกต้อง (หลักนิติธรรม) ตลอดถึงผู้รับผิดชอบโครงการ มีการรายงานผลการดำเนินงานการใช้จ่ายงบประมาณ ที่ตอบสนองต่อความต้องการของนักเรียน ผู้ปกครอง และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย (หลักการมีส่วนร่วม) โดยมีการกำหนดเป้าหมาย จัดสรรงบประมาณให้ตอบสนองต่อความต้องการของนักเรียน ผู้ปกครอง และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย และกำหนดให้ผู้รับผิดชอบโครงการ หัวหน้า/เจ้าหน้าที่/บุคลากรต่างๆรายงานผลการดำเนินงานการใช้จ่ายงบประมาณ

2.4 การติดตามตรวจสอบประเมินผลการจ่ายงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาล ผลจากการผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ด้านการติดตามตรวจสอบประเมินผลการจ่ายงบประมาณ ผู้บริหารควรจัดทำแผนปฏิบัติราชการประจำปี (หลักนิติธรรม) แล้วทำคำสั่งมอบหมายงานให้ชัดเจนมีกำหนดรายชื่อคนเบิกจ่ายให้ชัดเจน (หลักการตอบสนอง) หน้าที่ความรับผิดชอบของแต่ละฝ่ายอย่างชัดเจนเป็นลายลักษณ์อักษร (หลักความโปร่งใส) และจัดทำแผนปฏิบัติราชการอย่างชัดเจน ตรวจสอบได้ผู้บริหารควรให้ผู้รับผิดชอบงานรายงานผลการใช้งบประมาณตามปฏิทินการปฏิบัติงานอย่างถูกต้อง (หลักการรับผิดชอบ) โดยผู้รับผิดชอบโครงการ/หัวหน้า/เจ้าหน้าที่/บุคลากรมีการรายงานการใช้งบประมาณตามปฏิทินการปฏิบัติงานอย่างถูกต้อง

3. แนวทางการบริหารงานงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 ดังต่อไปนี้

3.1 การจัดตั้งงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาล พบว่า 1) หลักการรับผิดชอบ ผู้บริหารต้องมีการประชุมกับผู้ใต้บังคับบัญชาในการกำหนดทิศทางของแผนการบริหารกลยุทธ์การจัดตั้งงบประมาณให้ชัดเจน และสร้างกระบวนการปฏิบัติงานอย่างระบบงานโดยการนำนวัตกรรมมาใช้ติดตามประเมินผลการจัดตั้งงบประมาณอย่างเป็นระบบเพื่อมอบหมายและคำสั่งแต่งตั้งผู้รับผิดชอบโดยตรง 2) หลักการกระจายอำนาจ ผู้บริหารต้องมีคำสั่งแต่งตั้งบุคลากรให้รับผิดชอบงบประมาณให้มีความชัดเจน เมื่อมีปัญหาเกี่ยวกับงบประมาณสามารถชี้แจงได้เมื่อมีข้อสงสัยได้ และเป็นบุคคลที่มีความรู้การจัดวางระบบการเงินและผลสัมฤทธิ์ตามเป้าหมายการบริหารการเงินได้ 3) หลักการมีส่วนร่วม ในการบริหารองค์กรจำเป็นต้องมีกระบวนการบริหารผู้บริหารต้องเปิดโอกาสผู้ปกครองนักเรียนหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่มมีส่วนร่วมในการรับรู้ ร่วมคิดหาแนวทางพัฒนากระบวนการและพัฒนาแผนการปฏิบัติงานประจำปี ให้มีความเหมาะสมกับสถานการณ์เปลี่ยนของสังคมปัจจุบันกับแผนปฏิบัติงาน 4) หลักประสิทธิภาพ ผู้บริหารต้องใช้กระบวนการบริหารโดยมีคำสั่งแต่งตั้งบุคลากรให้รับผิดชอบเป็นลายลักษณ์อักษรในการขับเคลื่อนแผนการปฏิบัติงาน การใช้จ่ายงบประมาณให้เป็นไปตามเป้าหมาย ตัวชี้วัดโครงการต่างๆ ให้ถูกต้องตามระเบียบของการบริหารการเงินด้วยความโปร่งใสตรวจสอบได้

3.2 การจัดสรรงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาล พบว่า 1) หลักความโปร่งใส ผู้บริหารต้องใช้กระบวนการบริหารจัดการจัดสรรงบประมาณโดยมีการประชุมแต่งตั้งคณะกรรมการทำงานงบประมาณให้ชัดเจนมีความโปร่งใสและมีกระบวนการ ที่สามารถตรวจสอบการใช้งบประมาณที่จัดสรรงบประมาณได้อย่างเป็นธรรม 2) หลักประสิทธิภาพ ผู้บริหารต้องจัดทำนโยบายและแผนการดำเนินงาน กำหนดเป้าหมาย ระยะเวลางบประมาณที่ได้ใช้อย่างประหยัด มีประสิทธิภาพ และบริหารจัดการที่เหมาะสมและให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อสถานศึกษา 3) หลักความเสมอภาค ผู้บริหารต้องจัดสรรงบประมาณให้มีความเท่าเทียมกันโดยไม่มีการแบ่งแยกว่า ส่วนงานใดส่วนงานหนึ่งต้องได้มากกว่ากันจนทำให้เกิดการแตกแยก 4) หลักการรับผิดชอบ ผู้บริหารต้องสร้างกระบวนการและกลไกความรับผิดชอบให้มีผู้รับผิดชอบให้ปฏิบัติหน้าที่ ความสำนึกในความรับผิดชอบต่อหน้าที่การปฏิบัติงาน 5) หลักการมีส่วนร่วม ผู้บริหารต้องเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองนักเรียนหรือผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น เสนอแนะแนวทางการพัฒนาสถานศึกษาให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีในการพัฒนาระบบหรือกระบวนการการจัดสรรงบประมาณ

3.3 การบริหารการเงิน บัญชี และสินทรัพย์ตามหลักธรรมาภิบาล พบว่า 1) หลักการมีส่วนร่วม ผู้บริหารต้องแต่งตั้งคณะกรรมการทำงานบริหารการเงินให้มีความโปร่งใส ตรงไปตรงมา สามารถตรวจสอบได้ และเปิดโอกาสให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมทุกฝ่ายตรวจสอบได้ด้วยความโปร่งใส 2) หลักความเสมอภาค ด้านการบริหารการเงินต้องจัดทำแผนการใช้จ่ายเงินให้ครอบคลุม จัดสรรงบประมาณให้

ตอบสนองความต้องการของทุกฝ่าย 3) หลักนิติธรรม ด้านการบริหารการเงิน ผู้บริหารมีนโยบายการบริหารการเงิน โดยกำหนดเป้าหมายการใช้งบประมาณให้ตอบสนองความต้องการของทุกฝ่ายอย่างชัดเจนในการรายงานการใช้จ่ายงบประมาณอย่างถูกต้องและการรายงานผลการใช้จ่ายงบประมาณอย่างเป็นไปตามระเบียบการใช้จ่ายงบประมาณอย่างเป็นธรรม

3.4 การติดตามตรวจสอบประเมินผลการจ่ายงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาล พบว่า 1) หลักนิติธรรม ผู้บริหารมีการประชุมแต่งตั้งคณะกรรมการติดตามตรวจสอบประเมินผลการจ่ายงบประมาณให้เป็นไปตามแผนปฏิบัติงานประจำปีอย่างถูกต้องและเป็นธรรม มีคำสั่งมอบหมายงานให้ชัดเจน เพื่อให้ได้รายงานให้ทราบถึง ข้อดี ข้อเสีย และปัจจัยที่ทำให้การดำเนินงาน/โครงการมีปัญหา ช่วยให้แก้ไขปัญหได้อย่างตรงจุด ทันเวลา 2) หลักการตอบสนอง ผู้บริหารต้องกำหนดบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของแต่ละฝ่ายอย่างชัดเจนในการปฏิบัติราชการต้องสามารถให้บริการได้อย่างมีคุณภาพเพื่อสร้างความเชื่อมั่นใจ โดยมีการทำกิจกรรม KM ในการปฏิบัติงานฝากบุคลากรทุกคน 3) หลักความโปร่งใส ผู้บริหารควรให้ผู้ที่ได้รับผิดชอบงานรายงานผลการใช้จ่ายงบประมาณตามปฏิทินการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่รับผิดชอบด้วยความโปร่งใสเพื่อป้องกันการทุจริตคอร์รัปชันในการจ่ายงบประมาณได้ 4) หลักการระับผิดชอบ ผู้บริหารต้องมีการสร้างกระบวนการบริหารและสร้างกลไกให้ผู้รับผิดชอบการติดตามตรวจสอบประเมินผลการจ่ายงบประมาณให้ปฏิบัติหน้าที่ชัดเจนและสร้างจิตสำนึกในการรับผิดชอบและรับผิดชอบต่อหน้าที่การปฏิบัติงานให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อสถานศึกษา

อภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้นำประเด็นมาอภิปรายผลให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ต่อไปนี้

1. ผลการศึกษาสภาพการบริหารงานงบประมาณของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.26 และรายด้าน ทุกด้าน ผู้บริหารและหัวหน้างานงบประมาณ/การเงินมีความคิดเห็น อยู่ในระดับมาก เรียงจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการจัดตั้งงบประมาณ ด้านการจัดสรรงบประมาณ ด้านการติดตามตรวจสอบประเมินผลการใช้จ่ายงบประมาณ และด้านการบริหารการเงิน บัญชี และสินทรัพย์ ตามลำดับความสำคัญ

1.1 การจัดตั้งงบประมาณภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายข้อ ผู้บริหารและหัวหน้างานงบประมาณ/การเงินมีความคิดเห็น อยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ มีการจัดทำแผน เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายการดำเนินงานที่กำหนด มีการจัดทำแผนที่จัดทำมีการกำหนดวัตถุประสงค์เป้าหมายวิธีการดำเนินการ งบประมาณ อัตราค่าจ้าง และระยะเวลาดำเนินงานไว้อย่างชัดเจน ซึ่งผลการวิจัยบางประการสอดคล้องกับงานวิจัยของวรวิทย์ บุญประคม (2565) ที่ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมทุกข้ออยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน ลำดับจากมากไปหาน้อยได้ ดังนี้ ด้านการบริหารงานวิชาการ ด้านการบริหารงานงบประมาณ ด้านการบริหารงานทั่วไป และด้านการบริหารงานบุคคล 2) การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่าระดับการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ ด้านหลักการมีส่วนร่วม ด้านหลักความคุ้มค่า ด้านหลักความโปร่งใส ด้านหลักความรับผิดชอบ ด้านหลักนิติธรรม และด้านหลักคุณธรรม ตามลำดับ 3) แนวทางในการการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา (1) ด้านหลักนิติธรรม ผู้บริหารควรสร้างความตระหนักในการปฏิบัติตามระเบียบต่างๆ (2) ด้านหลักคุณธรรม ผู้บริหารต้องเป็นแบบอย่างที่ดี (3) ด้านหลักความโปร่งใส ผู้บริหารควรมีการสรุปผลการ

ดำเนินงานในแต่ละปีงบประมาณ (4) ด้านหลักการมีส่วนร่วม ผู้บริหารควรมีการแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารงานด้านต่างๆ (5) ด้านหลักความรับผิดชอบ ผู้บริหารควรกำหนดขอบเขตงานและเป้าหมายงาน (6) ด้านหลักความคุ้มค่า ผู้บริหารควรกำหนดลำดับความสำคัญการใช้งบประมาณ

1.2 การจัดสรรงบประมาณ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายข้อ ผู้บริหารและหัวหน้างานงบประมาณ/การเงิน มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ มีการจัดทำรายงานสรุปผลการดำเนินงานด้านการใช้จ่ายงบประมาณเป็นไปตามที่สำนักงบประมาณกำหนด และมีการนำเสนอแผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณต่อคณะกรรมการสถานศึกษา ซึ่งผลการวิจัยบางประการสอดคล้องกับงานวิจัยของ อัจฉราพร กริ่งไกร (2558) ที่ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนมีสภาพการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีการปฏิบัติอยู่ในอันดับสูงสุด คือด้านหลักประสิทธิภาพ โรงเรียนมีปัญหการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ด้านที่มีปัญหาอยู่ในอันดับสูงสุด คือด้านหลักประสิทธิภาพ และด้านที่มีปัญหาลดต่ำสุด คือ ด้านหลักนิติธรรม

1.3 การบริหารการเงิน บัญชี และสินทรัพย์ ภาพรวม ด้านการบริหารการเงิน บัญชี และสินทรัพย์ อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายข้ออยู่ในระดับมาก ได้แก่ มีการติดหรือเขียนหมายเลขรหัสหรือ หมายเลขครุภัณฑ์ไว้ที่ทรัพย์สินทุกรายการ และมีการบันทึกบัญชีเงินฝากคลังทันทีที่มีการนำส่งคลัง ซึ่งผลการวิจัยบางประการสอดคล้องกับงานวิจัยของชนากานต์ คงกะพันธ์ (2558) ที่ผลการวิจัยพบว่า สภาพการกระจายอำนาจการบริหารงานงบประมาณสู่สถานศึกษา ความความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาในภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก โดยมีการปฏิบัติมากที่สุดในเรื่องการตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผลการใช้เงิน ปัญหาการกระจายอำนาจการบริหารงานงบประมาณสู่สถานศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษามีปัญหาในการปฏิบัติในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย โดยมีปัญหาการปฏิบัติสูงสุด คือเรื่องการบริหารพัสดุและสินทรัพย์

1.4 การติดตามตรวจสอบประเมินผลการใช้จ่ายงบประมาณ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายข้อ อยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ มีการติดตามและประเมินความเสี่ยง เพื่อให้ทราบถึงปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน และการประเมินความสำเร็จของการใช้จ่ายงบประมาณของหน่วยรับงบประมาณตามแผนการปฏิบัติงานและการใช้จ่ายงบประมาณ ซึ่งผลการวิจัยบางประการสอดคล้องกับงานวิจัยของอาภาวรรณ สงวนหงษ์ (2563) ที่ผลการวิจัยพบว่า 1) การบริหารการเงินและบัญชี ด้านการรับ-จ่ายเงิน และด้านระเบียบและแนวทางการปฏิบัติงานมีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านความถูกต้องและครบถ้วน แต่ด้านการพัฒนาเทคโนโลยี ด้านการตรวจสอบใบสำคัญ ด้านความสามารถของบุคลากร และด้านการบันทึกบัญชี ไม่มีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านความถูกต้องและครบถ้วน 2) การบริหารการเงินและบัญชีด้านการ รับ-จ่ายเงิน ด้านระเบียบแนวทางการปฏิบัติงาน และด้านการบันทึกบัญชีมีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านเสร็จตามเวลาที่กำหนด แต่ด้านการพัฒนาเทคโนโลยี ด้านการตรวจสอบใบสำคัญ และด้านความสามารถของบุคลากรไม่มีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านเสร็จตามเวลาที่กำหนด 3) การบริหารการเงินและบัญชี ด้านการรับ-จ่ายเงิน ด้านการพัฒนาเทคโนโลยี และด้านการตรวจสอบใบสำคัญ มีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านสามารถตรวจสอบได้ แต่ด้านระเบียบและแนวทางการปฏิบัติงานด้านความสามารถของบุคลากร และด้านการบันทึกบัญชี ไม่มีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านสามารถตรวจสอบได้

2. ผลการศึกษาวិธีการบริหารงานงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 ได้แก่ 1) หลักความรับผิดชอบ มีการประชุมกับ

ผู้ใต้บังคับบัญชาให้รับผิดชอบเรื่องการเงินและงบประมาณชัดเจน 2) หลักการกระจายอำนาจ มีคำสั่งแต่งตั้งบุคลากรให้รับผิดชอบงบประมาณการเงิน 3) หลักการมีส่วนร่วม เปิดโอกาสผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่มมีเข้าร่วมในการรับรู้กระบวนการจัดทำแผนปฏิบัติงานประจำปี 4) หลักประสิทธิภาพ มีแผนการใช้จ่ายงบประมาณชัดเจน มีตัวชี้วัด ในโครงการบริหารด้วยความโปร่งใส 5) หลักความเสมอภาค มีการจัดสรรงบประมาณให้มีความเท่าเทียมกัน โดยไม่มีการแบ่งแยกว่า ส่วนงานใดส่วนงานหนึ่งต้องได้มากกว่ากันจนทำให้เกิดการแตกแยกในองค์กร 6) หลักความโปร่งใส มีคณะกรรมการทำงานการจัดสรรงบประมาณให้ชัดเจนตรงไปตรงมาอย่างมีความโปร่งใสตรวจสอบได้ มีความสอดคล้องกับแนวคิดของราชบัณฑิตยสถาน (2566) ได้ให้ความหมายธรรมาภิบาล เป็นคำที่ประกอบด้วยศัพท์ 2 ศัพท์ด้วยกัน คือ ธรรม กับ อภิบาล ในการบริหารงานนี้มีความหมายอย่างกว้าง กล่าวคือหาได้มีความหมายเพียงหลักธรรมทางศาสนาเท่านั้น แต่รวมถึงศีลธรรมคุณธรรม จริยธรรม และความถูกต้องชอบธรรมทั้งปวงซึ่งวิญญูชนพึงมีและพึงประพฤติปฏิบัติอาทิความโปร่งใสตรวจสอบได้ การปราศจากการแทรกแซงจากองค์กรภายนอก ผลการวิจัยมีความสอดคล้องบางประการกับงานวิจัยของแสงเทียน จิตโรตติ (2560) ที่ผลการวิจัยพบว่า ข้อเสนอแนะแนวทางการบริหารงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาส และข้อเสนอแนะแนวทางการบริหารงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลมากที่สุดในระดับ ผู้บริหารทุกท่านได้ควรนำหลักธรรมาภิบาลมาบริหารงบประมาณ โรงเรียนทุกโรงเรียนจะมีการพัฒนาที่เจริญยิ่งขึ้นไป รองลงมาในระดับ ต้องสำรวจความถนัดและความสนใจของบุคลากร แล้วจึงมอบหมายงาน ระดับ บุคลากรทุกคนในโรงเรียนต้องทำงานและรับทราบการดำเนินการการเบิกจ่ายงบประมาณในโครงการต่างๆ ระดับควรเพิ่มการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลให้มาก/การให้ความรู้เรื่องหลักธรรมาภิบาล ระดับควรนำข้อเสนอแนะของครู มาร่วมพิจารณาหาผลดี ผลเสียในการดำเนินงาน และระดับ ควรสังเกตพฤติกรรมของบุคลากรด้วยตนเองมากกว่าฟังจากคำบอกเล่า และผลการวิจัยมีความสอดคล้องบางประการกับงานวิจัยของผจญ อหันทะ (2559) ที่ผลการวิจัยพบว่า แนวทางในการพัฒนาการบริหารโรงเรียนตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนของรัฐ คือ 1) ด้านหลักนิติธรรมการบริหารงานต้องดำเนินการตามกฎหมายระเบียบ ข้อบังคับให้เคร่งครัดด้วยความเมตตา 2) ด้านหลักคุณธรรมต้องยึดหลักของความเมตตาธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีปฏิบัติ 3) ด้านหลักความโปร่งใสต้องดำเนินการด้วยความโปร่งใสด้วยชี้แจงเหตุผล ด้วยความตรงไปตรงมาสามารถตรวจสอบได้ 4) ด้านหลักการมีส่วนร่วมควรปรึกษาหารือในการดำเนินการ ทุกคนมีส่วนเสนอแนะ 5) ด้านหลักความรับผิดชอบต้องมีความรับผิดชอบในหน้าที่ตนเองชอบด้วยกฎหมายด้วยความบริสุทธิ์ใจ 6) ด้านหลักความคุ้มค่า บุคลากรต้องคำนึงถึงการใช้จ่ายงบประมาณที่ได้รับด้วยความรับผิดชอบและประหยัดให้เกิดความคุ้มค่า

3. ผลการศึกษาแนวทางการบริหารงานงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 ได้แก่ 1) หลักประสิทธิผล ต้องมีกระบวนการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ 2) หลักความรับผิดชอบ ควรมีการประชุมวางแผนกับผู้ใต้บังคับบัญชา 3) หลักการกระจายอำนาจ มีคำสั่งแต่งตั้งบุคลากรให้รับผิดชอบงบประมาณการเงิน 4) หลักการมีส่วนร่วม ควรเปิดโอกาสผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่มมีส่วนร่วมในการรับรู้กระบวนการจัดทำแผนปฏิบัติงานประจำปี 5) หลักประสิทธิภาพ ต้องมีแผนการใช้จ่ายงบประมาณชัดเจนตรงตามตัวชี้วัดในโครงการด้วยความโปร่งใส 6) หลักความเสมอภาค ควรจัดสรรงบประมาณให้มีความเท่าเทียมกัน 7) หลักความโปร่งใส ควรมีการแต่งตั้งคณะกรรมการทำงานการจัดสรรงบประมาณให้ชัดเจนตรงไปตรงมาอย่างมีความโปร่งใสสามารถตรวจสอบได้ ผลการวิจัยมีความสอดคล้องบางประการกับงานวิจัยของเพ็ญพรรณ บางอร (2562) ได้วิจัยเรื่องแนวทางการบริหารจัดการระบบบริหารงานงบประมาณของโรงเรียน สบเมยวิทยาคม อำเภอสบเมย จังหวัด

แม่ฮ่องสอน ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการบริหารจัดการระบบบริหารงานงบประมาณ โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งงานที่มีค่าเฉลี่ยของปัญหามากที่สุด คือ งานแผนและควบคุมภายใน รองลงมาคืองานบัญชี และงานการเงิน งานที่มีค่าเฉลี่ยของสภาพปัญหาอยู่ในระดับน้อย ได้แก่ งานสารสนเทศ รองลงมาคืองานพัสดุและสินทรัพย์ 2) แนวทางการบริหารจัดการระบบบริหารงานงบประมาณ ของโรงเรียนสบเมยวิทยาคมอำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยใช้วงจรคุณภาพ PDCA แบ่งเป็น 4 ขั้นตอน คือ ขั้นการวางแผน (P) เป็นขั้นของการวางแผนร่วมกันทั้งกลุ่มงานเป็นหน้าที่หลักของงานแผน งานในการจัดทำเอกสาร การติดตาม และตรวจสอบ ขั้นการดำเนินงาน (D) เป็นการขอใช้งบประมาณที่ต้องมีความความถูกต้อง แม่นยำ รวดเร็วตรงตามความต้องการของผู้ใช้งาน เป็นหน้าที่หลักของงานการพัสดุและสินทรัพย์งานการเงินและงานบัญชี ขั้นการตรวจสอบการดำเนินงาน (C) เป็นการตรวจสอบเอกสารหลักฐานทั้งการเงิน บัญชี พักและสินทรัพย์ ทั้งจากผู้ตรวจสอบภายในและภายนอก ขั้นปรับปรุงแก้ไข (A) เป็นการสรุปผลโครงการโดยระบุปัญหา วิธีการ และข้อเสนอ

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยครั้งนี้คือแนวทางการบริหารงานงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการจัดตั้งงบประมาณ ด้านการจัดสรรงบประมาณ ด้านการบริหารการเงิน ด้านการติดตามตรวจสอบประเมินผลการจ่ายงบประมาณ ตามหลักธรรมาภิบาลทั้ง 10 ประการ ได้แก่ หลักประสิทธิภาพ หลักประสิทธิผล หลักการตอบสนอง หลักการรับผิดชอบ หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักการกระจายอำนาจ หลักนิติธรรม หลักความเสมอภาคและหลักมุ่งเน้นฉันทามติในการบริหารงานงบประมาณ ได้แก่

1. การจัดตั้งงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาล การจัดทำแผนปฏิบัติราชการประจำปี ผู้บริหารสถานศึกษาประชุมครูบุคลากรทางการศึกษาทุกฝ่าย เพื่อปรึกษาหารือข้อคิดเห็น โดยมีการกำหนดทิศทางวิสัยทัศน์ เป้าหมายเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของนักเรียน ผู้ปกครอง และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย แบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบของฝ่ายต่างๆ ให้ชัดเจน เพื่อง่ายต่อการติดตามและตรวจสอบให้เป็นไปตามกำหนดระยะเวลาที่กำหนดไว้ในแผนปฏิบัติงานประจำปี

2. การจัดสรรงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาล การจัดทำแผนปฏิบัติราชการประจำปีมีการกำหนดเป้าหมาย จัดสรรงบประมาณให้แก่ฝ่ายต่างๆ ตามความเหมาะสมตอบสนองต่อความต้องการของนักเรียน ผู้ปกครอง และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย เปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมเสนอความคิดเห็น หรือเสนอความต้องการในการใช้จ่ายงบประมาณ

3. การบริหารการเงิน บัญชี และสินทรัพย์ตามหลักธรรมาภิบาล ในการเบิกจ่ายต้องเป็นไปตามระเบียบ สามารถตรวจสอบได้ มีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบของฝ่ายต่างๆ ให้ชัดเจนเพื่อง่ายต่อการติดตามและตรวจสอบ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการใช้งบประมาณต้องดำเนินการเบิกจ่ายให้ถูกต้องตามระเบียบ กฎหมาย และผู้บริหารควรกำกับติดตามการใช้งบประมาณให้เป็นไปตามแผนปฏิบัติราชการและเป็นไปตามระเบียบ

4. การติดตามตรวจสอบประเมินผลการใช้จ่ายงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาล ผู้บริหารสถานศึกษามีการติดตามและตรวจสอบผลการใช้จ่ายงบประมาณอย่างสม่ำเสมอ โดยกำหนดให้ผู้รับผิดชอบโครงการ/หัวหน้า/เจ้าหน้าที่ฝ่ายต่างๆ รายงานผลการใช้จ่ายงบประมาณเพื่อให้เห็นถึงความสำเร็จตามเป้าหมายและผู้รับผิดชอบการเบิกจ่ายงบประมาณต้องรายงานผลการใช้งบประมาณให้คณะกรรมการ

สถานศึกษาเห็นชอบก่อนนำไปเผยแพร่ต่อสาธารณชน ผู้วิจัยสามารถสรุปและสังเคราะห์ตามประเด็นดังกล่าวเป็นองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยได้ สรุปดังในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ผลการวิจัยเรื่องแนวทางการบริหารงานงบประมาณของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก แต่สถานศึกษาควรนำผลการวิจัยด้านการบริหารการเงิน บัญชี และสินทรัพย์ ไปเป็นแนวทางการบริหารงานงบประมาณของสถานศึกษาต่อไป

1.2 ผลการวิจัยเรื่องแนวทางการบริหารงานงบประมาณของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากแต่สถานศึกษาควรนำผลการวิจัย ด้านการติดตามตรวจสอบประเมินผลการใช้จ่ายงบประมาณ ไปเป็นแนวทางการบริหารงานงบประมาณของสถานศึกษาต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำการวิจัยเรื่องการติดตามและประเมินผลที่ได้จากการนำแนวทางการบริหารงาน

งบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
พระนครศรีอยุธยา เขต 1 ไปใช้ปฏิบัติจริง

2.2 ควรทำการวิจัยเรื่องการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อแนวทางการบริหารงานงบประมาณของ
โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1

2.3 ควรทำการวิจัยเรื่องการศึกษารูปแบบหรือวิธีการบริหารงบประมาณของโรงเรียนซึ่งจะได้
แนวทางที่หลากหลายเพื่อเป็นคู่มือแนวปฏิบัติของสถานศึกษาต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2562). **คู่มือการปฏิบัติงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน**. กรุงเทพมหานคร: แมทซ์พอยท์.
- เกตุจันทร์ทา ศรีวะรมย์. (2560). **กลยุทธ์การบริหารงบประมาณที่สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดกรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ.
- ชนากานต์ คงกะพันธ์. (2558). **การศึกษาการกระจายอำนาจการบริหารงานงบประมาณสถานศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- บุษบง ชัยเจริญวัฒนะ และบุญมี ลี. (2546). **ตัวชี้วัดธรรมาภิบาล**. รายงานการวิจัย. สถาบันพระปกเกล้า.
- ผจญ อหันตะ. (2559). **การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนของรัฐในเขตอำเภอเมืองจังหวัดขอนแก่น**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระราชญาณวิสิฐ (เสริมชัย ชยมงฺคโล). (2548). **หลักธรรมาภิบาลและประมุขศิลป์**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ชัยมงคลพรินติ้ง.
- เพ็ญพรรณ บางอร. (2562). **แนวทางการบริหารจัดการระบบบริหารงานงบประมาณของโรงเรียน สบเมยวิทยาคม อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). **พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2566). **ธรรมาภิบาล**. แหล่งที่มา <http://th.wikipedia.org/wiki> สืบค้นเมื่อ 10 มิ.ย. 2566.
- วรวิทย์ บุญประคม. (2565). **การบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยาเขต 1. (2566). **รายงานการใช้จ่ายงบประมาณประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2564**. แหล่งที่มา <https://aya1.go.th> สืบค้นเมื่อ 10 มิ.ย. 2566.

- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2552). **คู่มือการจัดระดับการกำกับดูแลองค์การภาครัฐตามหลักธรรมาภิบาลของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ.
- แสงเทียน จิตรโชติ. (2560). **แนวทางการบริหารงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลสำหรับสถานศึกษาขยายโอกาสในเขตอำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- อัจฉราพร กรีกไกร. (2558). **การศึกษาการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- อภาวรรณ สงวนหงส์. (2563). **การบริหารการเงินและบัญชีที่มีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรงานการเงินและบัญชี สังกัดกระทรวงพาณิชย์**. วิทยานิพนธ์บัญชีมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- Keeves, Peter J. (1988). **Model and Model Building: Educational Research Methodology and Measurement : An International Handbook**. Oxford: Pergamon Press.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*. 30(3). 607–610.

รูปแบบการจัดการความรู้การเทศน์มหาชาติ THE MODEL OF KNOWLEDGE MANAGEMENT OF THE MAHACHATI SERMON

^[1]พระมหาพงษ์เทพ ปากโร (ล้อประเสริฐ) Phramaha Pongthep Prapakaro (Lorprasert)
^[2]สมศักดิ์ บุญปู Somsak Boonpoo ^[3]พระมหาสมบัติ ธนปญโญ PhramahaSombat Dhanapañño
^{[1] [2] [3]}มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
Corresponding Author E-mail: pongthepprapakaro@hotmail.com

Article Received: June 08, 2024, Revised: August 26, 2024, Accepted: August 26, 2024.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาองค์ประกอบการจัดการความรู้การเทศน์มหาชาติ 2) เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้การเทศน์มหาชาติ 3) เพื่อประเมินรูปแบบการจัดการความรู้การเทศน์มหาชาติ เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี การวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 175 คน การวิจัยเชิงคุณภาพทำการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ การจัดสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ มีเครื่องมือในการวิจัยคือแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และแบบการสนทนากลุ่ม และทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพื้นฐานคือค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการศึกษาค้นคว้าองค์ประกอบการจัดการความรู้การเทศน์มหาชาติ พบว่ามีความคิดเห็นในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย คือ การจัดเก็บความรู้ การเรียนรู้ การแสวงหาความรู้ การแลกเปลี่ยนความรู้ การกำหนดความรู้ ตามลำดับ 2) รูปแบบการจัดการความรู้การเทศน์มหาชาติ ประกอบด้วยหลักการ แนวคิดการจัดการความรู้ วัตถุประสงค์ เนื้อหา ขั้นตอน และผลลัพธ์ที่คาดหวัง และ 3) การประเมินรูปแบบการจัดการความรู้การเทศน์มหาชาติ พบว่า ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก สรุปองค์ความรู้การวิจัย คือ DM

คำสำคัญ: รูปแบบ, การจัดการความรู้, การเทศน์มหาชาติ

ABSTRACT

This research aimed to 1) study the components of knowledge management from Mahachati sermon, 2) develop a Mahachati sermon knowledge management model, and 3) evaluate the Mahachati sermon knowledge management model. The research was a mixed-methods study. The quantitative research used a questionnaire with a sample of 175 people. The qualitative research interviewed key informants and organized a focus group discussion with experts. The research instruments were questionnaires, interview forms, and focus group discussions. Data were analyzed using basic statistics: frequency, percentage, mean, standard deviation, and content analysis. The research results showed that 1) the results of studying the components knowledge management from Mahachati sermon showed that opinions were at a high level overall and in each aspect, ranked from highest to lowest: knowledge collection, learning, knowledge seeking, knowledge exchange, and knowledge determination, respectively.

2) The Mahachati sermon knowledge management model consisted of principles, knowledge management concepts, objectives, content, steps, and expected results. 3) The evaluation of the Mahachati sermon knowledge management model showed that its suitability, feasibility, and overall usefulness were at a high level. The summary of the research knowledge was DM.

Keywords: Model, Knowledge Management, The Mahachati Sermon

บทนำ

ภายหลังจากที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ตรัสรู้แล้ว พระพุทธองค์เสด็จไปแสดงธรรมโปรดปัญจวัคคีย์ที่ป่าอิสิปตนมฤคทายวันเป็นการเริ่มต้นประกาศพระพุทธศาสนาจนได้พยานยืนยันในการตรัสรู้ธรรมคือพระอัญญาโกณฑัญญะบรรลुธรรมเป็นพระอริยบุคคลชั้นโสดาบัน ทรงให้การอุปสมบทแก่บุคคลเหล่านี้ ด้วยการประทานเอหิภิกขุอุปสัมปทาเป็นพระภิกษุสงฆ์ชุดแรกในพระพุทธศาสนา ต่อมาเมื่อได้ฟังธรรมอีกจึงได้บรรลुเป็นพระอรหันต์กันทั้งหมด และพระพุทธองค์ได้แสดงธรรมโปรดยสกุลบุตรพร้อมสหาย 54 คนจนบรรลुธรรมเช่นกัน รวมมีพระพุทธสาวกจำนวน 60 รูป พระองค์เห็นสมควรที่จะส่งพระสาวก เหล่านั้นไปประกาศพระพุทธศาสนาให้แพร่หลายทั่วโลก ซึ่งเป็นการเกิดขึ้นแห่งพระธรรมทูตรุ่นแรกตั้งแต่นั้น เป็นต้นมาพร้อมกันนี้ได้รับสั่งกับภิกษุเหล่านั้นว่า “ภิกษุทั้งหลาย เราตถาคตพ้นแล้วจากบ่วงทั้งปวง ทั้งที่เป็นของทิพย์และของมนุษย์ แม้เธอทั้งหลายก็พ้นแล้วจากบ่วงทั้งปวงที่เป็นของทิพย์และของมนุษย์เช่นกัน เธอทั้งหลายจงจาริกไปเพื่อประโยชน์และความสุขแก่คนหมู่มาก เพื่ออนุเคราะห์โลก เพื่อประโยชน์เกื้อกูล และความสุขแก่ทวยเทพ และมนุษย์ ของจงอย่าได้ไปรวมทางเดียวกันสองรูป จงแสดงธรรมงามในเบื้องต้น งามในท่ามกลาง งามในที่สุด จงประกาศพรหมจรรย์พร้อมทั้งอรรถ ทั้งพยัญชนะ ครบบริสุทธ์บริบูรณ์ สัตว์ทั้งหลายจำพวกที่มีรูปคือกิเลสในจักรุน้อยมีอยู่ เพราะ ไม่ได้ฟังธรรมย่อมเสื่อม ผู้รู้ทั่วถึงธรรมจักมี ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย แม้เราก็จักไปยังตำบลอุรุเวลาเสนานิคม เพื่อแสดงธรรม” (ดูรายละเอียดใน วิ.ม. (ไทย) 4/32/40)

การเทศน์มหาชาติคือการชี้แจงหรือการเล่าเรื่องเวสสันดรชาดกว่าด้วยพระพุทธรูปของพระพุทธองค์ในอดีตชาติ เมื่อเสวยพระชาติเป็นพระเวสสันดร ทรงบำเพ็ญพระบารมีเป็นชาติสุดท้ายก่อนจะตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า การเทศน์มหาชาตินี้มีมาแต่ครั้งกรุงสุโขทัย เวสสันดรชาดกนั้นเป็นพุทธพจน์ซึ่งพระผู้มีพระภาคได้ตรัสแก่พระภิกษุสงฆ์และพระประยูรญาติ ณ นิโครธาราม กรุงกบิลพัสดุ์ในคราวที่พระพุทธองค์เสด็จกรุงกบิลพัสดุ์ พระประยูรญาติมีพระเจ้าสุทโธทนะเป็นประธานเสด็จมาต้อนรับ ต่างก็ยังมีทิฐิมานะแรงกล้าไม่ยอมมอบน้อมน้อมนัสการพระพุทธองค์ ด้วยเห็นว่าพระพุทธองค์มีวัยอ่อนกว่าตน พระพุทธองค์ได้ทอดพระเนตรเห็นเหตุดังนั้น จึงทรงแสดงปาฏิหาริย์เสด็จลอยขึ้นไปจงกรมอยู่บนอากาศ ให้รู้สึกละอองพระบาทหล่นลงมาบนพระเศียรเหล่าพระประยูรญาติ ลำดับนั้น หมู่พระประยูรญาติต่างพากันคลายทิฐิมานะ ประคองอัญชลินนัสการชื่นชมโสมนัสด้วยบุญญาภิหารของพระพุทธองค์ ขณะนั้น ฝนโบกขรพรรษ (มีน้ำฝนสีแดง) ก็ตกลงมาเป็นที่น่าอัศจรรย์ ผู้ใดปรารถนาจะให้เปียกก็เปียกถ้าไม่ปรารถนาจะให้เปียกแล้วแม้แต่ดินหนึ่งก็ไม่เปียกกายเลย ต่อมาพุทธศาสนิกชนได้เกิดมีความเชื่อว่า หากผู้ใดได้สดับรับฟังเทศน์มหาชาติย่อมเกิดสิริสวัสดิ์พิพัฒนามงคลเป็นอย่างมาก เป็นกุศลบุญราศีสืบไปดังนั้น การเทศน์มหาชาติคือมหากุศลที่เตือนบุคคลให้น้อมรำลึกถึงการบำเพ็ญบุญอันมีการสละความเห็นแก่ตัวเพื่อผลประโยชน์สูงของมวลมนุษยชาติเป็นสำคัญ

เรื่องมหาชาติหรือมหาเวสสันดรชาดกนี้เป็นที่นิยมกันมากในหมู่พุทธศาสนิกชนมาตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัย กรุงศรีอยุธยา จนถึงกรุงรัตนโกสินทร์ มีการประชุมกันฟังเทศน์มหาชาติทุกๆ ปี อาจเป็นเพราะเนื้อ

เรื่องมีความสนุกสนานและมีคติธรรมสอนไปในตัว พุทธศาสนิกชนจึงได้นำเอาหลักคำสอนที่แฝงอยู่ในเนื้อเรื่องมาเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิต แม้แนวคิดหลักของเรื่องมหาชาติหรือมหาเวสสันดรชาดกจะอยู่ที่การบำเพ็ญทานบารมีของพระเวสสันดร แต่เนื้อหาสาระของเรื่องก็ครอบคลุมพฤติกรรมของมนุษย์ และสิ่งแวดล้อมทางสังคม และวัฒนธรรมของมนุษย์เกือบทั้งหมด คตินิยมในการฟังเทศน์มหาชาติจึงได้กลายเป็นส่วนหนึ่งในการดำเนินชีวิตของคนไทย ดังที่ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงกล่าวถึงเรื่องมหาชาติหรือมหาเวสสันดรชาดกไว้ว่า (สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี, 2524)

คตินิยมเรื่องมหาชาติ ซึ่งมีมาแต่สมัยสุโขทัยได้รับสืบทอดมาถึงสมัยอยุธยาแต่ปรากฏว่าเป็นที่นิยมเพิ่มมากขึ้น มีผู้แต่งเป็นวรรณคดีหลายเรื่องเพื่อใช้ในการสวด ที่สำคัญคือ มหาชาติคำหลวง ซึ่งสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้นักปราชญ์ราชบัณฑิตช่วยกันเรียบเรียงแต่งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2025 2) กาพย์มหาชาติ รจนาขึ้นในสมัยพระเจ้าทรงธรรม (พ.ศ. 2116 -2171) นอกจากนี้ได้มีการรจนามหาชาติอีกหลายสำนวน นอกจากนั้นยังมีการรจนามหาชาติในท้องถิ่นต่างๆแต่ไม่ทราบยุคสมัย (เพียงแต่สันนิษฐานได้ว่าอยู่ในระหว่างปลายอยุธยาถึงต้นรัตนโกสินทร์) เช่น มหาชาติไทยเหนือ มหาชาติอีสาน มหาชาติใต้ (พระมหาชาติกรมหาราชคำฉันท์) การที่มีฉบับต่างๆ อย่างแพร่หลายเช่นนี้ก็เพราะเกิดมีประเพณีการเทศน์มหาชาติขึ้น มีทั้งของหลวง คือ พระราชพิธีและของราษฎร ซึ่งถือกันมาจนทุกวันนี้ว่าผู้ที่ได้ฟังเทศน์มหาชาติจนครบ 13 กัณฑ์ ในวันเดียวจะได้บุญมากเพราะเป็นเรื่องของการบริจาคทานอย่างสูงสุด คือการยอมสละทุกๆ อย่าง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการบริจาคบุตรเป็นทาน ดังความในมหาชาติคำหลวงกัณฑ์มัทรีว่า “เจ้าจงอนุโมทนาปิยบุตรอันเป็นมงกุฎทานบารมี” หนังสือมหาชาติ จึงไม่เป็นเพียงหนังสือสำหรับอ่านเท่านั้น แต่กลายเป็นประเพณีที่เป็นส่วนหนึ่งในการดำเนินชีวิตของคนไทย

การเทศน์มหาชาติ คือ เทศนาเวสสันดรชาดก เป็นบุญพิธีที่นิยมจัดให้มีกันมาแต่โบราณ ส่วนมากจัดให้มีในวันเป็นหน้าที่ของชาวบ้านและวัดนั้นๆ จะตกลงร่วมกันจัด ปกตินิยมให้มีหลังฤดูทอดกฐิน ผ่านไปแล้วจนตลอดฤดูเหมันต์ นิยมจัดเป็นงานสองวัน คือ วันเทศน์เวสสันดรชาดกทั้ง 13 กัณฑ์วันหนึ่ง และวันเทศน์จตุราริยสังกถา ท้ายเวสสันดรชาดกอีกวันหนึ่ง โดยการรวบรวมองค์ความรู้การเทศน์มหาชาตินั้นมีส่วนสำคัญในการส่งเสริมให้เกิดสังคมแห่งความรู้ซึ่ง “ความรู้” ถือว่าเป็นทรัพยากรหลักที่มีค่าอย่างยิ่งแตกต่างจากปัจจัยการผลิตอื่นๆ เนื่องจากความรู้เป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงและสร้างขึ้นใหม่ได้ตลอดเวลา ซึ่งสภาวะดังกล่าวทำให้ความรู้กลายเป็นตัวขับเคลื่อนที่สำคัญ ดังนั้นแนวคิดและหลักการบริหารจัดการความรู้ จึงมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งสำหรับองค์กรในทุกระดับการจัดการความรู้และองค์กรแห่งการเรียนรู้เป็นเรื่อง ที่มีความสัมพันธ์กันอย่างยิ่งเนื่องจาก แนวคิดการสร้างองค์กรแห่งการเรียนรู้ คือ การที่จะทำให้คนในองค์กรเรียนรู้ปัจจัยต่างๆ ทั้งจากภายในและภายนอก เพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาตนเองและการดำเนินงานขององค์กรค้นหาวิธีทางใหม่ๆ ในการเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานขององค์กร ซึ่งการจัดการความรู้เกิดขึ้นจากบริบทของโครงสร้างทางสังคมและองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับความรู้ความเข้าใจของมนุษย์ ดังที่ อิงค์เพน (Inkpen) ได้อธิบายว่าปัจจัย 6 ประการ ที่เอื้อต่อการจัดการความรู้ คือ วัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น การให้คำมั่นสัญญาของผู้นำบรรยากาศของความไว้วางใจ ความใจกว้างในการถ่ายทอดความรู้ ความคิดสร้างสรรค์ของคนในองค์กร และการทำให้บรรลุผลสำเร็จ โดยองค์กรที่จะประสบความสำเร็จจะต้องสามารถสร้าง รวบรวม และทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างบุคคลและองค์กร โดยการสร้างความร่วมมือ การแลกเปลี่ยนปฏิสัมพันธ์ และความเป็นหนึ่งเดียวกันซึ่งจะเกิดการถ่ายโอนความรู้ระหว่างบุคคล โดยสภาพแวดล้อมขององค์กรที่ส่งเสริมการถ่ายโอนความรู้จะต้องมีการสร้างกลยุทธิ์ที่เอื้อต่อการจัดการความรู้ ความยืดหยุ่นและนวัตกรรม (Inkpen, 1996)

จากความเป็นมาและความสำคัญของการศึกษาดังกล่าวผู้ศึกษาจึงมีความสนใจที่จะศึกษารูปแบบการจัดการความรู้การเทศน์มหาชาติ เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมให้พระภิกษุสงฆ์ในพุทธศาสนานำไปเป็นแนวทางในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้พุทธศาสนิกชนนำหลักคำสอนในพระพุทธศาสนาไปประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบการจัดการความรู้การเทศน์มหาชาติ
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้การเทศน์มหาชาติ
3. เพื่อประเมินรูปแบบการจัดการความรู้การเทศน์มหาชาติ

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ออกแบบการวิจัยโดยดำเนินการวิจัยแบบผสมผสานวิธี โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัยตามลำดับขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 เพื่อศึกษาองค์ประกอบการจัดการความรู้การเทศน์มหาชาติ มี 3 ขั้นตอน ดังนี้

1.1 ศึกษาเอกสารจากหนังสือ บทความ ตำรา งานวิจัย website เกี่ยวกับองค์ประกอบการจัดการความรู้การเทศน์มหาชาติ

1.2 การวิจัยเชิงปริมาณ ศึกษาจากการแจกแบบสอบถาม ประชากรที่ใช้เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหาร ครู และนักเรียนโรงเรียนบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) ที่เข้าฟังเทศน์มหาชาติ เมื่อวันที่ 9-10 สิงหาคม 2566 จำนวน 325 คน (โรงเรียนบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี), 2566) โดยกำหนดสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple random sampling) ด้วยการเปิดตารางของ Krejcie & Morgan (1970) มีระดับความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ 5% และระดับความเชื่อมั่น 95% โดยได้กลุ่มตัวอย่าง 175 คน ผู้วิจัยสร้างแบบสอบถาม จากนั้นนำแบบสอบถามเสนอผู้เชี่ยวชาญรวมจำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) การใช้ภาษาและพิจารณาว่าแบบสอบถามครอบคลุมของเนื้อหา โดยการหาดัชนี (index of congruence: IOC) คัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป นำไปทดลองใช้ (tryout) กับกับประชาชนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 ชุด จากนั้นนำแบบสอบถามมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (reliability) โดยหาค่าสัมประสิทธิ์ Cronbach's Alpha ผลจากการวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นปรากฏว่าแบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่นรวมทั้งฉบับเท่ากับ 0.890 ปรับปรุงแก้ไขและจัดทำเป็นแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ที่เหมาะสมที่สุดแล้วจึงนำไปใช้จริงกับกลุ่มประชากรจริง และทำการวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การหาค่าเฉลี่ยสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน นำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย โดยมีการแปลผลคะแนน สำหรับการวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

1.3 การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้แบบสัมภาษณ์ทำการสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญด้านการเทศน์มหาชาติ หรือมีความเชี่ยวชาญด้านการจัดการความรู้หรือมีความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับการเทศน์มหาชาติ โดยการเลือกเจาะจง จำนวน 15 รูป เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) องค์ประกอบการจัดการความรู้การเทศน์มหาชาติ

ขั้นตอนที่ 2 เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้การเทศน์มหาชาติ โดยให้การสนทนากลุ่มมี 2 ขั้นตอน ดังนี้

2.1 ยกร่างรูปแบบการจัดการความรู้การเทศน์มหาชาติ โดยนำผลลัพธ์จาก วัตถุประสงค์ ข้อที่ 1 มาวิเคราะห์เนื้อหา โดยใช้แบบศึกษาเอกสาร ผลลัพธ์ที่ได้คือร่างรูปแบบการจัดการความรู้การเทศน์มหาชาติ

2.2 พัฒนาโดยการสนทนากลุ่ม โดยผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านการจัดการความรู้ หรือมีความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับการเทศน์มหาชาติ ด้วยการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 9 รูป/คน มีขั้นตอนการสร้างและการสนทนากลุ่ม ประกอบด้วย 1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้การเทศน์มหาชาติ 2) กำหนดกรอบแนวคิด 3) สร้างคู่มือการสนทนากลุ่มตามระเบียบวิธีวิจัยให้มีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้การเทศน์มหาชาติ 4) นำเสนอโครงร่างแบบสัมภาษณ์ต่ออาจารย์ผู้ควบคุมดุสิตนิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงด้านเนื้อหา 5) ปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือการวิจัย จัดพิมพ์เครื่องมือแบบสัมภาษณ์ให้เป็นฉบับสมบูรณ์สำหรับนำไปใช้จริงเพื่อเก็บข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ขั้นตอนการสนทนากลุ่ม ประกอบด้วย 1) การนำเสนอข้อมูลร่างการพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้การเทศน์มหาชาติ 2) การดำเนินการสนทนากลุ่ม 3) การจดบันทึกรายละเอียดการสนทนากลุ่มและข้อเสนอแนะ การบันทึกเสียงโดยใช้อุปกรณ์การบันทึกภาพเคลื่อนไหวและภาพนิ่ง 4) การถอดเทปและการวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาและสรุปผลการสนทนากลุ่ม

ขั้นตอนที่ 3 ประเมินรูปแบบการจัดการความรู้การเทศน์มหาชาติ ด้วยวิธีการเชิงปริมาณมีรายละเอียดของการดำเนินการวิจัยได้ ดังนี้

3.1 ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้ทรงคุณวุฒิด้วยการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 25 คน

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบประเมิน สำหรับผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้วิจัยลงพื้นที่ให้ผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อประเมินรูปแบบการจัดการความรู้การเทศน์มหาชาติ

3.3 การวิเคราะห์ข้อมูล 1) นำข้อมูลจากการแจกแบบสอบถามมาหาค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับแปลผลผลการประเมินรูปแบบการจัดการความรู้การเทศน์มหาชาติ จำแนกรายด้าน 2) การวิเคราะห์ค่าสถิติเบื้องต้น ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

สรุปผลการวิจัย

1. องค์ประกอบการจัดการความรู้การเทศน์มหาชาติ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ดังในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับองค์ประกอบการจัดการความรู้การเทศน์มหาชาติ

	องค์ประกอบการจัดการความรู้การเทศน์มหาชาติ	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	ลำดับ
1	การกำหนดความรู้	3.99	0.35	มาก	5
2	การแสวงหาความรู้	4.01	0.45	มาก	3
3	การแลกเปลี่ยนความรู้	4.01	0.45	มาก	4
4	การจัดเก็บความรู้	4.18	0.36	มาก	1
5	การเรียนรู้	4.12	0.24	มาก	2
	รวม	4.15	0.74	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า ผู้บริหารครูและนักเรียนมีความคิดเห็นต่อองค์ประกอบการจัดการความรู้ การเทศน์มหาชาติ ทั้ง 5 ด้าน โดยภาพรวม มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก สำหรับผลการพิจารณาเป็นราย ด้าน พบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยคือ ด้านการจัดเก็บความรู้ ด้านการเรียนรู้ ด้านการแสวงหาความรู้ ด้านการแลกเปลี่ยนความรู้ และด้านการกำหนดความรู้ ตามลำดับ เมื่อนำมาจัดลำดับ องค์ประกอบการจัดการความรู้การเทศน์มหาชาติเรียงลำดับองค์ประกอบการจัดการความรู้การเทศน์มหาชาติ ด้านที่น้อยที่สุด ได้ดังนี้

1.1 ด้านการกำหนดความรู้ เรียงลำดับข้อที่น้อยที่สุดด้านการกำหนดความรู้ 3 อันดับ คือ 1) วิเคราะห์ สังเคราะห์องค์ความรู้เพื่อนำไปสู่ขั้นตอนการปฏิบัติ 2) ค้นหาผู้ที่มีความรู้ด้านการเทศน์มหาชาติ และ 3) มีการกำหนดองค์ความรู้ในการเทศน์มหาชาติ

1.2 ด้านการแลกเปลี่ยนความรู้ เรียงลำดับข้อที่น้อยที่สุดด้านการแลกเปลี่ยนความรู้ ได้ 3 อันดับ คือ 1) แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันเพื่อหาวิธีจัดเก็บองค์ความรู้ให้เป็นระบบ 2) แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับ กัลยาณมิตรเพื่อจัดทำเป็นฐานข้อมูล 3) ร่วมกันกับเครือข่ายกัลยาณมิตรพระสงฆ์วัดอื่นเพื่อจัดทำเป็น ฐานข้อมูลผู้เทศน์

1.3 ด้านการแสวงหาความรู้ เรียงลำดับข้อที่น้อยที่สุดด้านการแสวงหาความรู้ 3 อันดับ คือ 1) จัดให้มีเครือข่ายเพื่อสร้างการแสวงหาความรู้ให้ผู้เทศน์ปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง 2) ผูกอบรมการเทศน์มหาชาติ ร่วมกับพระสงฆ์ท่านอื่นเพื่อสร้างเครือข่าย 3) พิจารณาความรู้ที่ได้รับการอบรม ทดลอง สังเกตเพื่อนำไป ปฏิบัติ

1.4 ด้านการเรียนรู้ เรียงลำดับข้อที่น้อยที่สุดด้านการเรียนรู้ 3 อันดับ คือ 1) รับฟัง ข้อเสนอแนะจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเพื่อปรับปรุงองค์ความรู้ 2) ร่วมกันคิดประยุกต์ใช้ความรู้ให้เหมาะสมกับ งานเทศน์แต่ละครั้ง 3) สร้างเครือข่ายหมุนเวียนความรู้อย่างต่อเนื่อง

1.5 ด้านการจัดเก็บความรู้ เรียงลำดับข้อที่น้อยที่สุดด้านการจัดเก็บความรู้ได้ 3 อันดับ คือ 1) สร้างเครือข่ายการจัดเก็บความรู้ในระบบอิเล็กทรอนิกส์ 2) ร่วมกันจัดเก็บและนำองค์ความรู้ที่บันทึกใน ระบบของวัด 3) ศึกษาวิธีการจัดเก็บความรู้หลากหลายรูปแบบเพื่อสะดวกต่อการนำมาใช้

2. รูปแบบการจัดการความรู้การเทศน์มหาชาติ ประกอบด้วยองค์ประกอบดังนี้

หลักการ แนวคิดการจัดการความรู้ ผู้วิจัยได้ใช้รูปแบบเชิงข้อความ (Semantic Model) ในการ สร้างร่างรูปแบบการจัดการความรู้การเทศน์มหาชาติ ใน 5 ด้าน คือ 1) ด้านการกำหนดความรู้ 2) ด้านการ แสวงหาความรู้ 3) ด้านการแลกเปลี่ยนความรู้ 4) ด้านการจัดเก็บความรู้ 5) ด้านการเรียนรู้

วัตถุประสงค์รูปแบบการจัดการความรู้การเทศน์มหาชาติ เพื่อนำไปใช้กับการจัดการความรู้การ เทศน์มหาชาติ ใน 5 ด้าน คือ 1) ด้านการกำหนดความรู้ 2) ด้านการแสวงหาความรู้ 3) ด้านการแลกเปลี่ยน ความรู้ 4) ด้านการจัดเก็บความรู้ 5) ด้านการเรียนรู้

เนื้อหาการจัดการความรู้การเทศน์มหาชาติ กระบวนการในการสร้างความรู้ใหม่อย่างต่อเนื่อง เผยแพร่ความรู้ทั่วทั้งองค์กรและนำไปเป็นส่วนประกอบสำคัญเพื่อสร้างคุณค่าให้กับการเทศน์มหาชาติ โดย ผ่านกระบวนการต่างๆ เช่น การสร้างรวบรวม แลกเปลี่ยนและใช้ความรู้ การรวบรวม สร้าง จัดระเบียบ แลกเปลี่ยน และประยุกต์ใช้ความรู้ในองค์กร

การจัดการความรู้ คือ เครื่องมือสร้างความสามารถในการพัฒนาและแข่งขันขององค์กรหรือชุมชน ท้องถิ่น สร้างความสามารถในการร่วมกันสร้างสรรค์ผลงานที่มีคุณภาพโดยที่พลังสร้างสรรค์นั้นอยู่ที่ปฏิสัมพันธ์ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างมนุษย์ การจัดการความรู้จำเป็นต้องมีการเอื้ออำนวยความสะดวกในการปฏิสัมพันธ์

ระหว่างคนที่ทำงานด้วยกันด้วยกระบวนการจัดการความรู้ 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการกำหนดความรู้ 2) ด้านการแสวงหาความรู้ 3) ด้านการแลกเปลี่ยนความรู้ 4) ด้านการจัดเก็บความรู้ 5) ด้านการเรียนรู้ในเรื่องของมหาเวสสันดรชาดกว่าเป็นเรื่องที่คนไทยรู้จักกันแพร่หลายในฐานะที่เป็นชาดกที่สำคัญที่สุด ซึ่งกล่าวถึงการบำเพ็ญทานบารมีอันยอดเยี่ยมของพระโพธิสัตว์ เนื้อเรื่องเดิมแต่งเป็นภาษาบาลีในอรรถกถาชาดก นับว่าเป็นวรรณคดีทางพระพุทธศาสนาที่มีคุณค่าเล่มหนึ่งของไทย ทั้งยังได้นำเนื้อเรื่องไปใช้ในการเทศน์ที่มีลักษณะพิเศษ คือ สอดแทรกรูปแบบและวิธีการลงไปเพื่อให้พุทธศาสนิกชนเกิดความเลื่อมใสและศรัทธามากยิ่งขึ้น เรื่องมหาชาติจึงเป็นวรรณคดีทางพระพุทธศาสนาเพียงเรื่องเดียวที่นิยมใช้เผยแพร่คุณธรรมคำสอนทางศาสนาที่พุทธศาสนิกชนสนใจ และตั้งใจฟังด้วยความเพลิดเพลิน ทั้งคุณธรรมทางศาสนาที่ปรากฏอยู่ในมหาชาติก็ยังเป็นหลักยึดเหนี่ยวจิตใจพุทธศาสนิกชนให้ทำความดี ละเว้นความชั่ว และให้อยู่ร่วมกันได้ในสังคมอย่างมีความสุขตามคำสอนของศาสนาด้วย

ขั้นตอนการจัดการความรู้ ได้แก่ 1) รับรู้และรวบรวมข้อมูลการเทศน์มหาชาติ 2) วิเคราะห์พิจารณาที่มาของข้อมูลนี้และหาข้อมูลเพิ่มเติมจากสื่อ 3) คบหาผู้ที่มีความรู้ด้านการเทศน์มหาชาติ 4) ส่งเสริมการเรียนรู้เมื่อมีการสนทนาและติดตามเนื้อหาพร้อมกัน 5) ใช้เครือข่ายเพื่อสร้างการแสวงหาความรู้ให้ผู้เทศน์ปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง 6) คิดประยุกต์ใช้ความรู้ให้เหมาะสมกับงานเทศน์แต่ละครั้ง 7) ใช้เทคโนโลยีในการเทศน์เพื่ออำนวยความสะดวกในการเทศน์

ผลลัพธ์ที่คาดหวังการจัดการความรู้การเทศน์มหาชาติ ได้แก่ 1) ทำให้เกิดการตัดสินใจในการเทศน์มหาชาติที่ดีกว่าและเร็วกว่า 2) ทำให้ง่ายที่จะพบข้อมูลและแหล่งที่สำคัญ 3) ทำให้เกิดมีความรู้ทางการเทศน์มหาชาติมากยิ่งขึ้น 4) พระนักเทศน์เกิดเครือข่ายและประสบการณ์ร่วมกันระหว่างกลุ่มมากยิ่งขึ้น 5) ทำให้เกิดกระบวนการเกิดนวัตกรรม การต่อยอดแนวคิด 6) นำความรู้ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันของตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ 7) สร้างความภาคภูมิใจให้แก่ตนเอง 8) ให้เป็นผู้รักสามัคคี มีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันภายในกลุ่ม 9) เป็นผู้ได้ชื่อว่ารักษาพระศาสนา อนุรักษ์ประเพณีการเทศน์มหาชาติ

3. การประเมินรูปแบบการจัดการความรู้การเทศน์มหาชาติในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านความเป็นประโยชน์ ด้านความเป็นไปได้ และด้านความเหมาะสม ตามลำดับสามารถนำไปเป็นรูปแบบการจัดการความรู้การเทศน์มหาชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพ

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพบประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผล ดังต่อไปนี้

1. การศึกษาองค์ประกอบการจัดการความรู้การเทศน์มหาชาติ ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบการจัดการความรู้การเทศน์มหาชาติ ทั้ง 5 ด้าน สำหรับผลการพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยคือ ด้านการจัดเก็บความรู้ ด้านการเรียนรู้ ด้านการแสวงหาความรู้ ด้านการแลกเปลี่ยนความรู้ และด้านการกำหนดความรู้ ตามลำดับ ผู้วิจัย ได้นำผลดังกล่าวมาจัดลำดับองค์ประกอบการจัดการความรู้การเทศน์มหาชาติเรียงลำดับองค์ประกอบการจัดการความรู้การเทศน์มหาชาติด้านที่น้อยที่สุด ได้แก่ 1) การกำหนดความรู้ 2) การแลกเปลี่ยนความรู้ 3) การแสวงหาความรู้ 4) การเรียนรู้ 5) การจัดเก็บความรู้ จากผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของเตือนใจ รักษาพงษ์ (2551) ที่ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการจัดการความรู้เพื่อการบริหารจัดการความรู้เพื่อการบริหารด้านวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบหลัก คือ 1) การบริหารด้านวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้แก่ การพัฒนาระบบการเรียนรู้

ประกอบด้วยกิจกรรม การจัดทำแผนการจัดการความรู้ การจัดกระบวนการเรียนรู้ และการนิเทศการสอน 2) กระบวนการจัดการความรู้ ประกอบด้วย การระบุมหาความรู้ การสร้างความรู้ การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ การเข้าถึงความรู้ การแบ่งปันความรู้ และการเรียนรู้ 3) ปัจจัยที่สนับสนุนให้การจัดการเรียนรู้ประสบผลสำเร็จ ประกอบไปด้วย ภาวะผู้นำ กลยุทธ์ วัฒนธรรมองค์กร เทคโนโลยี โครงสร้าง และการวัดผล ประสิทธิภาพจากการนำรูปแบบการจัดการความรู้เพื่อการบริหารวิชาการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานด้วย และสอดคล้องกับงานวิจัยของมาลี สืบกระแสน (2552) ได้ทำวิจัยเรื่องการพัฒนาแบบองค์การแห่งการเรียนรู้ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา พบว่า สภาพปัจจุบันการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา พบว่าระดับการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก

2. ผลการพัฒนาแบบการจัดการความรู้การเทศน์มหาชาติ

หลักการ แนวคิดการจัดการความรู้ ผู้วิจัยได้ใช้รูปแบบเชิงข้อความ (Semantic Model) ในการสร้างรูปแบบการจัดการความรู้การเทศน์มหาชาติ ใน 5 ด้าน คือ 1) ด้านการกำหนดความรู้ 2) ด้านการแสวงหาความรู้ 3) ด้านการแลกเปลี่ยนความรู้ 4) ด้านการจัดเก็บความรู้ 5) ด้านการเรียนรู้

วัตถุประสงค์รูปแบบการจัดการความรู้การเทศน์มหาชาติ เพื่อนำไปใช้กับการจัดการความรู้การเทศน์มหาชาติ ใน 5 ด้าน คือ 1) ด้านการกำหนดความรู้ 2) ด้านการแสวงหาความรู้ 3) ด้านการแลกเปลี่ยนความรู้ 4) ด้านการจัดเก็บความรู้ 5) ด้านการเรียนรู้

เนื้อหาการจัดการความรู้การเทศน์มหาชาติ กระบวนการในการสร้างความรู้ใหม่อย่างต่อเนื่อง เผยแพร่ความรู้ทั่วทั้งองค์กรและนำไปเป็นส่วนประกอบสำคัญเพื่อสร้างคุณค่าให้กับการเทศน์มหาชาติ โดยผ่านกระบวนการต่างๆ เช่น การสร้างรวบรวม แลกเปลี่ยนและใช้ความรู้ การรวบรวม สร้าง จัดระเบียบ แลกเปลี่ยน และประยุกต์ใช้ความรู้ในองค์กร การจัดการความรู้ คือ เครื่องมือสร้างความสามารถในการพัฒนาและแข่งขันขององค์กรหรือชุมชนท้องถิ่น สร้างความสามารถในการร่วมกันสร้างสรรค์ผลงานที่มีคุณภาพโดยที่พลังสร้างสรรค์นั้นอยู่ที่ปฏิสัมพันธ์แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างมนุษย์ การจัดการความรู้จำเป็นต้องมีการเอื้ออำนวยความสะดวกในการปฏิสัมพันธ์ระหว่างคนที่ทำงานด้วยกันด้วยกระบวนการจัดการความรู้ 5 ด้านของมหาเวสสันดรชาดกกว่าเป็นเรื่องที่คนไทยรู้จักกันแพร่หลายในฐานะที่เป็นชาดกที่สำคัญที่สุด ซึ่งกล่าวถึงการบำเพ็ญทานบารมีอันยอดเยี่ยมของพระโพธิสัตว์ เนื้อเรื่องเดิมแต่งเป็นภาษาบาลีในอรรถกถาชาดก นับว่าเป็นวรรณคดีทางพระพุทธศาสนาที่มีคุณค่าเล่มหนึ่งของไทย ทั้งยังได้นำเนื้อเรื่องไปใช้ในการเทศน์ที่มีลักษณะพิเศษ คือ สอดแทรกรูปแบบและวิธีการลงไปเพื่อให้พุทธศาสนิกชนเกิดความเลื่อมใสและศรัทธามากยิ่งขึ้น เรื่องมหาชาติจึงเป็นวรรณคดีทางพระพุทธศาสนาเพียงเรื่องเดียวที่นิยมใช้เผยแผ่คุณธรรมคำสอนทางศาสนาที่พุทธศาสนิกชนสนใจ และตั้งใจฟังด้วยความเพลิดเพลิน ทั้งคุณธรรมทางศาสนาที่ปรากฏอยู่ในมหาชาติก็ยังเป็นหลักยึดเหนี่ยวจิตใจพุทธศาสนิกชนให้ทำความดี ละเว้นความชั่ว และให้อยู่ร่วมกันได้ในสังคมอย่างมีความสุขตามคำสอนของศาสนาด้วย

ขั้นตอนการจัดการความรู้ ได้แก่ 1) รับรู้และรวบรวมข้อมูลการเทศน์มหาชาติ 2) วิเคราะห์พิจารณาที่มาของข้อมูลนี้และหาข้อมูลเพิ่มเติมจากสื่อ 3) คบหาผู้ที่มีความรู้ด้านการเทศน์มหาชาติ 4) ส่งเสริมการเรียนรู้เมื่อมีการสนทนาและติดตามเนื้อหาพร้อมกัน 5) ใช้เครือข่ายเพื่อสร้างการแสวงหาความรู้ให้ผู้เทศน์ปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง 6) คิดประยุกต์ใช้ความรู้ให้เหมาะสมกับงานเทศน์แต่ละครั้ง 7) ใช้เทคโนโลยีในการเทศน์เพื่ออำนวยความสะดวกในการเทศน์

ผลลัพธ์ที่คาดหวังการจัดการความรู้การเทศน์มหาชาติ ได้แก่ 1) ทำให้เกิดการตัดสินใจในการเทศน์มหาชาติที่ดีกว่าและเร็วกว่า 2) ทำให้ง่ายที่จะพบข้อมูลและแหล่งที่สำคัญ 3) ทำให้เกิดมีความรู้ทางการเทศน์มหาชาติมากยิ่งขึ้น 4) พระนักเทศน์เกิดเครือข่ายและประสบการณ์ร่วมกันระหว่างกลุ่มมากยิ่งขึ้น 5) ทำให้เกิดกระบวนการเกิดนวัตกรรม การต่อยอดแนวคิด 6) นำความรู้ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันของตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ 7) สร้างความภาคภูมิใจให้แก่ตนเอง 8) ให้เป็นผู้รักสามัคคี มีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันภายในกลุ่ม 9) เป็นผู้ได้ชื่อว่ารักษาพระศาสนา อนุรักษ์ประเพณีการเทศน์มหาชาติ

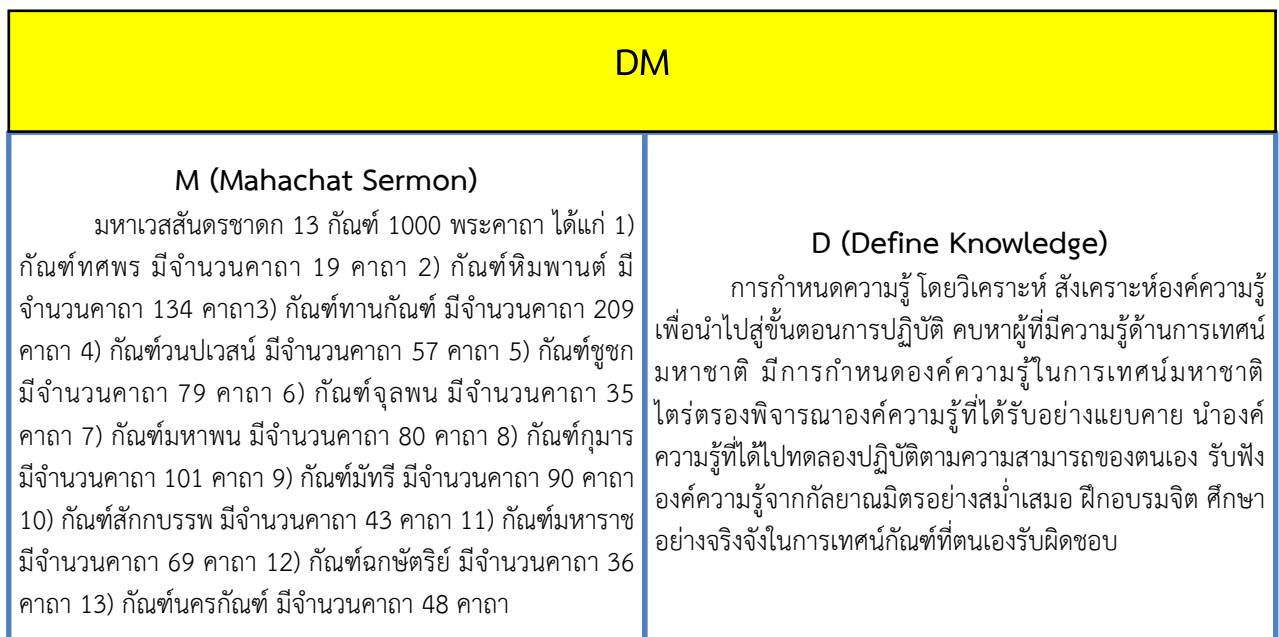
ผลการวิจัยมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูวินัยธรมานพ ปาละพันธ์ (2552) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องรูปแบบการสืบสานและการพัฒนาทำนองแหล่เทศน์มหาชาติภาคกลาง ผลการวิจัยพบว่า ด้านสภาพปัจจุบันปัญหาของการเทศน์ทำนองแหล่เทศน์มหาชาติภาคกลาง พบว่า เกิดจากองค์ประกอบ 6 ประการ คือ 1) พระนักเทศน์ไม่ให้ความสำคัญในการแหล่ เนื่องจากไม่มีความรู้ในเรื่องทำนองแหล่ และวิธีการแหล่ที่ถูกต้องขาดประสบการณ์และทักษะ ไม่มีความสามารถทางด้านฉันทลักษณ์ จึงไม่มีการพัฒนาทำนองใหม่ 2) ผู้บริหารจัดการเทศน์ในปัจจุบันมุ่งธุรกิจมากกว่าความศรัทธา ใช้ระบบพวกพ้องในการนิมนต์พระเทศน์ ไม่ดูความเหมาะสมและความสามารถทางการเทศน์ ให้ความสำคัญแก่กันชนน้อย ทำให้แหล่ได้ไม่เต็มที่ 3) แบบแผนทำนองแหล่ ผิดเพี้ยนยาก ผู้ที่จะแหล่ได้อย่างถูกต้องทำนอง ต้องมีความรู้ทางด้านคำประพันธ์ประเภทร่ายและกลอน และจะต้องมีพรสวรรค์ในเรื่องเสียง มีความอดทนทำให้ไม่มีผู้ใดใครจะสืบทอด 4) ผู้ฟังมีความเชื่อว่าต้องฟังเทศน์ทั้ง 13 กัณฑ์จึงจะได้บุญ การเทศน์เรียงกัณฑ์ต้องใช้เวลานาน ผู้ฟังไม่มีเวลาฟังครบทุกกัณฑ์ บางวัดจึงต้องจัดเทศน์แบบประยุกต์ซึ่งใช้เวลารวบรัด การเทศน์ทำนองแหล่จึงต้องรวบรัดไปด้วย 5) หน่วยงานในระบบการศึกษาไม่สนใจพัฒนาหลักสูตรการสอนเทศน์มหาชาติ/ทำนองแหล่เทศน์มหาชาติ เข้าไว้ในมหาวิทยาลัยโดยเฉพาะมหาวิทยาลัยที่เกี่ยวข้องกับทางสงฆ์ 6) ปัญหาทางเศรษฐกิจ ทำให้คนให้ความสนใจในด้านประกอบอาชีพ จนละเลยด้านการพัฒนาจิตใจ และสอดคล้องกับงานวิจัยของอิทธิพล กันตึงค์ (2545) ศึกษาทำนองเทศน์มหาชาติ กัณฑ์มัทรี ประเพณีตั้งธัมม์หลวง ผลการวิจัยพบว่า การเทศน์มหาชาติหรือเวสสันดรชาดกมีที่มาจากพระคาถาพื้นเป็นภาษาบาลี อยู่ในนิบาตชาดกอันเป็นส่วนหนึ่งของพระไตรปิฎก

3. การประเมินรูปแบบการจัดการความรู้การเทศน์มหาชาติในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านความเป็นประโยชน์ ด้านความเป็นไปได้ และด้านความเหมาะสม ตามลำดับสามารถนำไปเป็นรูปแบบการจัดการความรู้การเทศน์มหาชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของพรพิมล ธรรมสิทธิรักษ์ (2554) ที่ผลการวิจัย พบว่า รูปแบบการจัดการความรู้สำหรับหน่วยงานภาครัฐ ประกอบด้วย 7 ขั้นตอน คือ 1) การกำหนดความรู้ ได้แก่ จัดตั้งคณะทำงานจัดประชุมคณะทำงาน สืบค้นและรวบรวมความรู้ จัดลำดับความสำคัญของความรู้ และกำหนดแหล่งความรู้ที่จำเป็น 2) การแสวงหาความรู้จากภายในและภายนอกหน่วยงาน 3) การสร้างความรู้ ได้แก่ กำหนดทีมสร้างความรู้ ประชุมทีมสร้างความรู้ และบูรณาการความรู้ไปใช้ในการพัฒนาการปฏิบัติงาน 4) การจัดเก็บความรู้ให้เป็นระบบ คือกำหนดโครงสร้างความรู้และจัดเก็บให้เป็นระบบ 5) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากกิจกรรมการเรียนรู้และการจัดช่องทางในการเผยแพร่ความรู้ 6) การนำความรู้ไปใช้ในการพัฒนาคน พัฒนางาน และหน่วยงาน และ 7) การติดตามและประเมินผลทั้งในด้านปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ผลผลิตและผลลัพธ์ และองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการความรู้สำหรับหน่วยงานภาครัฐ ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบคือ 1) การเรียนรู้ ประกอบด้วย วิธีการเรียนรู้จำแนกตามระดับ ได้แก่ ระดับบุคคล ระดับกลุ่ม ระดับหน่วยงาน และทักษะการเรียนรู้ 2) หน่วยงาน ประกอบด้วยวิสัยทัศน์และเป้าหมาย วัฒนธรรม กลยุทธ์ ได้แก่ การเตรียมการและปรับเปลี่ยนพฤติกรรม การสื่อสาร กระบวนการและเครื่องมือ การยกย่องชมเชยและการให้รางวัล และ

โครงสร้างองค์กร 3) คน ประกอบด้วยผู้บริหาร บุคลากรและผู้รับบริการ 4) เทคโนโลยี ประกอบด้วยระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและเทคโนโลยีเพื่อยกระดับการเรียนรู้ และมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูวินัยธรมานพ ปาละพันธ์ (2552) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องรูปแบบการสืบสานและการพัฒนาทำนองแหล่เทศน์มหาชาติภาคกลาง ผลการวิจัยพบว่า องค์ความรู้ทำนองแหล่เทศน์มหาชาติภาคกลางแบ่ง เป็น 2 แบบ คือ ทำนองหลวง และทำนองราษฎร์ ผลการวิจัยด้านรูปแบบการสืบสานและการพัฒนาทำนองแหล่และการเทศน์มหาชาติภาคกลาง นั้นพบว่า รูปแบบสืบสานทำนองแหล่เทศน์มหาชาติภาคกลางแบ่งเป็น 4 รูปแบบ คือ 1) จัดประชุมสัมมนาเพื่อพัฒนาต้นแบบการจัดเทศน์มหาชาติ 2) พัฒนาหลักสูตรการสอนเทศน์มหาชาติในวัด โดยรับสมัครพระที่สนใจการเทศน์มาฝึกฝน อาจมีการสอนในวัดโดยผู้สอนเป็นพระนักเทศน์ที่เชี่ยวชาญ 3) สร้างเครือข่ายผู้บริหารการเทศน์และพระนักเทศน์มหาชาติ และ 4) จัดทำพจนานุกรมคำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับมหาชาติ ส่วนรูปแบบการพัฒนาทำนองแหล่เทศน์มหาชาติภาคกลาง ควรพัฒนาต้นแบบการเทศน์มหาชาติ ทั้ง 13 กัณฑ์ พัฒนาต้นแบบทำนองแหล่ทั้งทำนองหลวงและทำนองราษฎร์ และเผยแพร่ต้นแบบการเทศน์มหาชาติ ให้กับพระนักเทศน์ หน่วยงาน หรือคนทั่วไปที่สนใจ

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยครั้งนี้คือรูปแบบการจัดการความรู้การเทศน์มหาชาติ โดยสรุปองค์ความรู้การวิจัยเป็นรูปแบบเชิงสัญลักษณ์ (Semantic Model) ดังในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย “DM”

ภาพองค์ความรู้จากการวิจัย DM มีโดยผู้วิจัยสรุปได้เป็นองค์ความรู้ ดังนี้

D หมายถึง Define knowledge ด้านการกำหนดความรู้ โดยวิเคราะห์ สังเคราะห์องค์ความรู้เพื่อนำไปสู่ขั้นตอนการปฏิบัติ คบหาผู้ที่มีความรู้ด้านการเทศน์มหาชาติ มีการกำหนดองค์ความรู้ในการเทศน์มหาชาติ ไตร่ตรองพิจารณาองค์ความรู้ที่ได้รับอย่างแยกย่อย นำองค์ความรู้ที่ได้ไปทดลองปฏิบัติตามความสามารถของตนเอง รับฟังองค์ความรู้จากกัลยาณมิตรอย่างสม่ำเสมอ ฝึกอบรมจิต ศึกษาอย่างจริงจังใน

การเทศน์กัณฑ์ที่ตนเองรับผิดชอบ ตามขั้นตอนการจัดการความรู้การเทศน์มหาชาติ คือ 1) รับรู้และรวบรวมข้อมูลการเทศน์มหาชาติ 2) วิเคราะห์ พิจารณาที่มาของข้อมูลนี้และหาข้อมูลเพิ่มเติมจากสื่อ 3) คบหาผู้ที่มีความรู้ด้านการเทศน์มหาชาติ 4) ส่งเสริมการเรียนรู้เมื่อมีการสนทนาและติดตามเนื้อหาพร้อมกัน 5) ใช้เครือข่ายเพื่อสร้างการแสวงหาความรู้ให้ผู้เทศน์ปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง 6) คิดประยุกต์ใช้ความรู้ให้เหมาะสมกับงานเทศน์แต่ละครั้ง 7) ใช้เทคโนโลยีในการเทศน์เพื่ออำนวยความสะดวกในการเทศน์

M หมายถึง Mahachat Sermon การเทศน์มหาเวสสันดรชาดกกว่าเป็นเรื่องที่คนไทยรู้จักกันแพร่หลายในฐานะที่เป็นชาดกที่สำคัญที่สุด ซึ่งกล่าวถึงการบำเพ็ญทานบารมีอันยอดเยี่ยมของพระโพธิสัตว์ เนื้อเรื่องเดิมแต่งเป็นภาษาบาลี ในอรรถกถาชาดก นับว่าเป็นวรรณคดีทางพระพุทธศาสนาที่มีคุณค่าเล่มหนึ่งของไทย ทั้งยังได้นำเนื้อเรื่องไปใช้ในการเทศน์ที่มีลักษณะพิเศษ คือ สอดแทรกรูปแบบและวิธีการลงไปเพื่อให้พุทธศาสนิกชนเกิดความเลื่อมใสและศรัทธามากยิ่งขึ้น เรื่องมหาชาติจึงเป็นวรรณคดีทางพระพุทธศาสนาเพียงเรื่องเดียวที่นิยมใช้เผยแผ่คุณธรรมคำสอนทางศาสนาที่พุทธศาสนิกชนสนใจ และตั้งใจฟังด้วยความเพลิดเพลิน ทั้งคุณธรรมทางศาสนาที่ปรากฏอยู่ในมหาชาติก็ยังเป็นหลักยึดเหนี่ยวจิตใจพุทธศาสนิกชนให้ทำความดี ละเว้นความชั่ว และให้อยู่ร่วมกันได้ในสังคมอย่างมีความสุขตามคำสอนของศาสนาด้วย

การเทศนาเรื่องการเกิดมาเพื่อบำเพ็ญบารมีครั้งยิ่งใหญ่ของพระโพธิสัตว์ เป็นการเกิดชาติสุดท้ายก่อนที่จะจุติมาเกิดเป็นเจ้าชายสิทธัตถะและตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เนื้อหาอยู่ในคัมภีร์เทศน์มหาชาติ เรื่องมหาเวสสันดรชาดก 13 กัณฑ์ 1000 พระคาถา ได้แก่ 1) กัณฑ์ทศพร มีจำนวนคาถา 19 คาถา 2) กัณฑ์หิมพานต์ มีจำนวนคาถา 134 คาถา 3) กัณฑ์ทานกัณฑ์ มีจำนวนคาถา 209 คาถา 4) กัณฑ์วนปเวสน์ มีจำนวนคาถา 57 คาถา 5) กัณฑ์ชูชก มีจำนวนคาถา 79 คาถา 6) กัณฑ์จุลพน มีจำนวนคาถา 35 คาถา 7) กัณฑ์มหาพน มีจำนวนคาถา 80 คาถา 8) กัณฑ์กุมาร มีจำนวนคาถา 101 คาถา 9) กัณฑ์มัทรี มีจำนวนคาถา 90 คาถา 10) กัณฑ์สักกบรรพ มีจำนวนคาถา 43 คาถา 11) กัณฑ์มหาราช มีจำนวนคาถา 69 คาถา 12) กัณฑ์ฉกษัตริย์ มีจำนวนคาถา 36 คาถา 13) กัณฑ์นครกัณฑ์ มีจำนวนคาถา 48 คาถา โดยการเทศน์มหาชาติมีประโยชน์อย่างยิ่ง ได้แก่ ทำให้เป็นผู้รู้จักสามัคคี มีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันในอันที่จะประกอบกุศลกิจร่วมกัน ทำให้เป็นผู้รู้จักเสียสละทั้งกำลังกาย กำลังใจ และกำลังทรัพย์ ลดความตระหนี่เหนียวแน่นในอุปนิสัยอันเป็นธรรมชาติของบุคคลเสียได้ ทั้งยังทำให้เป็นผู้มีสติปัญญาซึ่งเกิดจากการฟังสิ่งที่ประเสริฐและประเสริฐยิ่ง เป็นการปฏิบัติธรรมตามมงคลสำคัญในพระไตรปิฎกคือเป็นผู้ฟังธรรมตามกาลเหล่านี้ เป็นต้น

รูปแบบการจัดการความรู้การเทศน์มหาชาติ จะทำให้เกิดผลลัพธ์ที่คาดหวังการจัดการความรู้การเทศน์มหาชาติ 1) ทำให้เกิดการตัดสินใจในการเทศน์มหาชาติที่ดีกว่าและเร็วกว่า 2) ทำให้ง่ายที่จะพบข้อมูลและแหล่งที่สำคัญ 3) ทำให้เกิดมีความรู้ทางการเทศน์มหาชาติมากยิ่งขึ้น 4) พระนักเทศน์เกิดเครือข่ายและประสบการณ์ร่วมกันระหว่างกลุ่มมากยิ่งขึ้น 5) ทำให้เกิดกระบวนการเกิดนวัตกรรม การต่อยอดแนวคิด 6) นำความรู้ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันของตนอย่างมีคุณภาพ 7) สร้างความภาคภูมิใจให้แก่ตนเอง 8) ให้เป็นผู้รู้จักสามัคคี มีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันภายในกลุ่ม 9) เป็นผู้ได้ชื่อว่ารักษาพระศาสนา อนุรักษ์ประเพณีการเทศน์มหาชาติ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 จากผลการวิจัยองค์ประกอบการจัดการความรู้การเทศน์มหาชาติด้านการกำหนดความรู้ พระนักเทศน์ควรมีการวิเคราะห์ สังเคราะห์องค์ความรู้เพื่อนำไปสู่ขั้นตอนการปฏิบัติ คบหาผู้ที่มีความรู้ด้าน

การเทศน์มหาชาติ มีการกำหนดองค์ความรู้ในการเทศน์มหาชาติพระนักเทศน์มีการจัดการความรู้ด้านการกำหนดความรู้วิเคราะห์ สังเคราะห์องค์ความรู้เพื่อนำไปสู่ขั้นตอนการปฏิบัติ

1.2 จากผลการวิจัยองค์ประกอบการจัดการความรู้การเทศน์มหาชาติด้านการแลกเปลี่ยนความรู้ พระนักเทศน์ควรมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันเพื่อหาวิธีจัดเก็บองค์ความรู้ให้เป็นระบบ แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับกัลยาณมิตรเพื่อจัดทำเป็นฐานข้อมูล ร่วมกันกับเครือข่ายกัลยาณมิตรพระสงฆ์วัดอื่นเพื่อจัดทำเป็นฐานข้อมูลผู้เทศน์

1.3 จากผลการวิจัยองค์ประกอบการจัดการความรู้การเทศน์มหาชาติด้านการจัดเก็บความรู้ ควรมีการสร้างเครือข่ายการจัดเก็บความรู้ในระบบอิเล็กทรอนิกส์ ร่วมกันจัดเก็บและนำองค์ความรู้ขึ้นบันทึกในระบบของวัด ศึกษาวิธีการจัดเก็บความรู้หลากหลายรูปแบบเพื่อสะดวกต่อการนำมาใช้ จัดเก็บองค์ความรู้เป็นฐานความรู้ของการเทศน์มหาชาติสามารถนำมาใช้ได้ตลอดเวลา

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำการศึกษาการจัดการความรู้ด้านการกำหนดความรู้วิเคราะห์ สังเคราะห์องค์ความรู้เพื่อนำไปสู่ขั้นตอนการปฏิบัติ

2.2 ควรศึกษาเครือข่ายการจัดการความรู้ของพระนักเทศน์มหาชาติ

เอกสารอ้างอิง

- เตือนใจ รักษาพงศ์. (2551). การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้เพื่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม. ดุษฎีนิพนธ์ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ธิตีพล กันตวิวงศ์. (2545). ทำนองเทศน์มหาชาติ ถิ่นถ้ำมัทรี ในประเพณีตั้งธัมมหลวง จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหิดล.
- พรพิมล ธรรมชาภิรมย์โชค. (2554). การศึกษาสภาพการจัดการความรู้ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในเขตภูมิภาคตะวันตก. รายงานวิจัย. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน.
- พระครูวินัยธร มานพ ปาละพันธ์. (2552). รูปแบบการสืบสานและการพัฒนาทำนองแหล่เทศน์มหาชาติภาคกลาง. ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มาลี สืบกระแสน. (2552). การพัฒนารูปแบบองค์การแห่งการเรียนรู้ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา. ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยสยาม.
- โรงเรียนบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี). (2566). ข้อมูลโรงเรียนบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี). แหล่งที่มา <https://www.bodin.ac.th/> สืบค้นเมื่อ 10 ส.ค. 2566.
- สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี. (2524). ทศบารมีในพุทธศาสนาเถรวาท. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Inkpen. (1996). *Creating Knowledge through collaboration*. California Management Review. New York: Authur P. Brief.

- Keeves, Peter J. (1988). **Model and Model Building: Educational Research Methodology and Measurement : An International Handbook**. Oxford: Pergamon Press.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. **Educational and Psychological Measurement**. 30(3). 607–610.

ปัจจัยที่มีผลต่อผู้ต้องขังกระทำผิดวินัยของทัณฑสถานวัยหนุ่มพระนครศรีอยุธยา FACTORS AFFECTING INMATES WHO DISOBEY DISCIPLINE OF THE AYUTTHAYA YOUTH CORRECTIONAL INSTITUTION

^[1]อภิศักดิ์ เชื้อสาย Apisak Chueasai ^[2]ปณณธร หอมบุญมา Pannathon Hombunma
^{[1] [2]}มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University, Thailand
Corresponding Author E-mail: Gootoptop@gmail.com

Article Received: September 19, 2023, Revised: December 19, 2023, Accepted: December 19, 2023.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อจะศึกษาสาเหตุของการกระทำผิดวินัยของผู้ต้องขังในทัณฑสถานวัยหนุ่มพระนครศรีอยุธยา และ 2) เพื่อศึกษาแนวทางการป้องกันผู้ต้องขังกระทำผิดวินัยในทัณฑสถานวัยหนุ่มพระนครศรีอยุธยา รูปแบบการศึกษาใช้การวิจัยแบบผสมวิธี เริ่มต้นจากการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 2 กลุ่ม จำนวน 10 คน นำมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา โดยการแยกแยะ และถอดประเด็นเนื้อหาที่สำคัญเพื่อนำไปสู่การสรุปผลวิจัย หลังจากนั้น จึงนำผลที่ได้ไปใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถามสำหรับใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ มีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ คือ แบบสอบถาม โดยมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.90 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) สาเหตุของการกระทำผิดวินัยผู้ต้องขังวัยหนุ่มพระนครศรีอยุธยา เกิดจาก 3 ปัจจัย ได้แก่ (1) ปัจจัยส่วนบุคคล ประกอบด้วย การไม่ได้รับสิทธิประโยชน์ การขาดการยับยั้งใจ การขาดความดูแลเอาใจใส่และความสัมพันธ์ภายในครอบครัว (2) ปัจจัยสภาพแวดล้อม ประกอบด้วย กลุ่มเพื่อน เจ้าหน้าที่และเจ้าพนักงานไม่เพียงพอ (3) ปัจจัยภายในการรับรู้และแรงจูงใจ ประกอบด้วย ขาดการประชาสัมพันธ์สิทธิประโยชน์ และขาดแรงจูงใจ 2) แนวทางป้องกันผู้ต้องขังกระทำผิดวินัยในทัณฑสถานวัยหนุ่มพระนครศรีอยุธยา ประกอบด้วย 5 ด้าน ดังนี้ (1) ด้านการจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง (2) ด้านการศึกษา (3) ด้านการบำบัดฟื้นฟู (4) ด้านเทคโนโลยี (5) ด้านสวัสดิการและสิทธิประโยชน์ผู้ต้องขัง จากผลการวิจัยได้ข้อเสนอแนะ 5 ประการ คือ (1) ทัณฑสถานฯ ควรมีการจัดกิจกรรมนันทนาการสร้างความบันเทิงลดความเครียด (2) ทัณฑสถานฯ ควรลดความแออัดภายในทัณฑสถานฯ ลดการแย่งชิงทรัพยากรระหว่างผู้ต้องขัง (3) ทัณฑสถานฯ ควรเพิ่มเทคโนโลยี นวัตกรรมใหม่ๆ เพื่อลดภาระงานของเจ้าหน้าที่ (4) ทัณฑสถานฯ ควรให้โอกาสผู้ต้องขังที่กระทำผิดวินัยครั้งแรก (5) ทัณฑสถานฯ ควรเพิ่มช่องทางให้กับผู้ต้องขังที่กระทำผิดวินัยซ้ำซาก

คำสำคัญ: การกระทำผิดวินัย, ผู้ต้องขัง, การป้องกัน, ทัณฑสถานวัยหนุ่ม

ABSTRACT

This research article's objectives were 1) to study the causes of disciplinary violations of inmates in the Phra Nakhon Si Ayutthaya Youth Correctional Institution and 2) to study guidelines for preventing inmates from disciplinary violations in the Phra Nakhon Si Ayutthaya Youth Correctional Institution. The study design used a mixed method research, starting from Qualitative Research; it used in-depth interviews with two groups of 10 key informants, data were analyzed using content analysis by separating and removing important content points in order to summarize the research results then the results were used as guidelines for creating questionnaires for using in quantitative research. The tool used in quantitative research was a questionnaire with a confidence value of 0.90, data were analyzed using frequencies, percentage, mean and standard deviation. The research results found that: 1) The causes of disciplinary violations by young prisoners in Phra Nakhon Si Ayutthaya Provincial Prison were caused by 3 factors: (1) Personal factors, including not receiving benefits, lack of restraint, lack of care, and relationships within the family. (2) Environmental factors, including peer groups and insufficient staff. (3) Factors within perception and motivation, including a lack of publicizing benefits and a lack of motivation. 2) Guidelines for preventing prisoners from committing disciplinary offenses for youth prisoners at Phra Nakhon Si Ayutthaya Provincial Prison, consisting of 5 areas were (1) Prisoner classification, (2) Education, (3) Rehabilitation, (4) Technology and (5) Prisoner welfare and benefits. From the research results, there were 5 recommendations; (1) to provide enjoyment and lessen stress, correctional facilities should plan recreational activities. (2) Correctional institutions should reduce overcrowding within the institutions, reducing competition for resources between inmates. (3) Correctional facilities should adopt modern technologies and innovations to lighten the load on staff members. (4) Institutions of correction should offer chances to prisoners who violated rules for the first time. (5) Penalties for prisoners who consistently violated the rules should be increased.

Keywords: Disciplinary Violations, Prisoners, Protection, Youth Correctional Institution

บทนำ

กรมราชทัณฑ์เป็นหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่มีภารกิจหลัก คือ การควบคุมผู้กระทำความผิดให้เป็นไปตามคำพิพากษาของศาล และคำสั่งลงโทษของผู้ที่มีอำนาจตามกฎหมาย โดยคุมขังไว้ในเรือนจำ ทณฑสถาน สถานกักขัง หรือสถานกักกัน เพื่อให้ผู้ต้องโทษและผู้ที่ถูกศาลใช้วิธีการเพื่อความปลอดภัย ไปสร้างความเดือดร้อนแก่สังคมและมุ่งแก้ไข และพัฒนาพฤตินิสัยบุคคลเหล่านี้ เพื่อเป็นการคืนคนดีมีคุณค่า สูสังคม ภายหลังพ้นโทษ โดยงานภารกิจดังกล่าวเป็นงานที่ต้องปฏิบัติต่อชีวิต ร่างกาย และจิตใจของผู้กระทำผิด การบริหารงานต้องอาศัยบทบัญญัติของกฎหมายมาเป็นมาตรการและหลักเกณฑ์ในการปฏิบัติ โดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และสิทธิประโยชน์ที่ผู้กระทำความผิดพึงได้รับด้วย (กรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม, 2556)

ปัจจุบันกรมราชทัณฑ์มีเรือนจำ และทัณฑสถานทั่วประเทศจำนวน 142 แห่ง มีผู้ต้องขัง 261,401 คน (ข้อมูล วันที่ 1 ต.ค. 2565 อ้างใน กรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม, 2565) ซึ่งพบว่าปัญหาหลักที่เรือนจำ และทัณฑสถานทั่วประเทศประสบอยู่ก็คือปัญหาผู้ต้องขังล้นเรือนจำ เนื่องจากสถิติอาชญากรรมที่เพิ่มมากขึ้น แม้กรมราชทัณฑ์จะมีนโยบายลดจำนวนผู้ต้องขังลงด้วยการลดวันต้องโทษ และพักโทษในกรณีพิเศษในวาระสำคัญต่างๆ แต่ก็ยังแก้ปัญหาผู้ต้องขังล้นเรือนจำไม่ได้ ซึ่งปัญหาดังกล่าวได้ก่อให้เกิดปัญหาอื่นๆ ตามมาอีกมากมาย โดยเฉพาะปัญหาสำคัญคือปัญหาการกระทำผิดวินัย ในการดำเนินงานด้านวินัยผู้ต้องขังเป็นอีกภารกิจหนึ่งที่เรือนจำหรือทัณฑสถานจะต้องดำเนินการเพื่อให้กิจวัตรประจำวันของผู้ต้องขังดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย นอกจากนั้น การดำเนินงานด้านวินัยของผู้ต้องขังก็เพื่อเป็นการจัดระเบียบวินัยของผู้ต้องขัง เนื่องจากเรือนจำหรือทัณฑสถานเป็นสถานที่ซึ่งใช้ควบคุมกักขังผู้ต้องขัง เพื่อแยกอาชญากรออกจากสังคม และยังเป็นสถานที่ซึ่งใช้แก้ไขและพัฒนาพฤตินิสัยของผู้ต้องขังให้กลับตัวเป็นพลเมืองดีของสังคม เรือนจำและทัณฑสถานจึงเปรียบเสมือนสังคมอีกหนึ่งสังคมที่มีผู้คนอยู่ร่วมกันเป็นจำนวนมาก และในการอยู่ร่วมกันในสังคมหมู่มาซึ่งไม่ใช่บุคคลทั่วไปแต่เป็นผู้กระทำความผิดกฎหมาย เป็นบุคคลที่ต้องคำพิพากษาจำคุก กักขัง หรือกักกัน ย่อมมีกฎระเบียบข้อบังคับ เพื่อเป็นกรอบและแนวทางในการถือปฏิบัติสำหรับควบคุมบุคคลเหล่านี้ให้อยู่ในเรือนจำหรือทัณฑสถานได้อย่างปกติสุข ปราศจากปัญหาต่าง ๆ เช่นเดียวกับบุคคลที่อยู่ในสังคมภายนอก ซึ่งกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับที่เรือนจำหรือทัณฑสถานใช้ยึดถือปฏิบัติและใช้เป็นกรอบในการควบคุมผู้ต้องขังในเรือนจำ คือ พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 ซึ่งพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวได้กำหนดกฎเกณฑ์ ระเบียบข้อบังคับ และวิธีปฏิบัติในการอยู่ภายในเรือนจำหรือทัณฑสถานเอาไว้อย่างชัดเจน (กรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม, 2561)

ทัณฑสถานวัยหนุ่มพระนครศรีอยุธยา เป็นหน่วยงานราชทัณฑ์ส่วนกลาง สังกัดกรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรมมีหน้าที่และความรับผิดชอบในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังให้เป็นไปตามคำพิพากษาการควบคุมผู้ต้องขังมิให้หลบหนี ให้การฝึกอบรมวิชาชีพและการแก้ไขฟื้นฟูพฤตินิสัยของผู้ต้องขังให้เป็นพลเมืองดีของสังคมภายหลังพ้นโทษ ซึ่งในปัจจุบัน ทัณฑสถานวัยหนุ่มพระนครศรีอยุธยามีผู้ต้องอยู่ในความควบคุมจำนวน 763 คน (ข้อมูล ณ วันที่ 20 ก.พ. 2566 อ้างใน ทัณฑสถานวัยหนุ่มพระนครศรีอยุธยา, 2566) ได้ประสบปัญหาในการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามภารกิจหลักของกรมราชทัณฑ์ด้านการควบคุมผู้ต้องขังเกี่ยวกับการกระทำผิดวินัยของผู้ต้องขัง ในระหว่างอยู่ในความควบคุมของทัณฑสถานวัยหนุ่มพระนครศรีอยุธยา การกระทำผิดวินัยของผู้ต้องขังในทัณฑสถานวัยหนุ่มพระนครศรีอยุธยาได้มีการกระทำผิดวินัยเพิ่มขึ้น กรมราชทัณฑ์ได้พยายามที่จะแก้ไขพฤตินิสัยผู้ต้องขังให้กลับตนเป็นพลเมืองดี และภายหลังพ้นโทษไม่ไปก่อความเดือดร้อนต่อสังคมตามที่สาธารณชนทั้งหลายมุ่งหวัง โดยการนำมาตรการ

ที่เหมาะสมมาใช้กับผู้ต้องขัง แต่กลับพบว่าผู้ต้องขังบางคน ถึงแม้จะถูกควบคุมตัวอยู่ในเรือนจำและทัณฑสถาน แล้วก็ยังมีพฤติกรรมที่ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบ ข้อกำหนดต่างๆ เช่น การทะเลาะวิวาท การลักลอบมีสิ่งของต้องห้ามไว้ในครอบครอง การเล่นเกมการพนัน เป็นต้น (กรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม, 2561)

จากสภาพปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยเป็นผู้ปฏิบัติงานด้านราชทัณฑ์ในทัณฑสถานวัยหนุ่มพระนครศรีอยุธยา มีหน้าที่หลักตามนโยบายของกรมราชทัณฑ์ คือควบคุม แก้ไข และพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังให้กลับตนเป็นพลเมืองดี และกลับเข้าสู่สังคมโดยไม่ก่อให้เกิดปัญหาขึ้นอีก ผู้วิจัยเกิดความสนใจที่จะศึกษาหาแนวทางการป้องกันการกระทำผิดวินัยของผู้ต้องขัง ในเมื่อกรมราชทัณฑ์ได้มีมาตรการต่างๆ ที่เป็นแรงจูงใจให้ผู้ต้องขังประพฤติตนเป็นคนดี เช่น การจัดชั้นผู้ต้องขัง การลดวันต้องโทษ การพักการลงโทษ โดยมุ่งเน้นให้ผู้ต้องขังได้พยายามประพฤติปฏิบัติตนเป็นคนดี อยู่ในกฎระเบียบและข้อกำหนดต่างๆ ที่กำหนด แต่กลับมีผู้ต้องขังบางส่วนยังกระทำความผิดวินัยอยู่ ทำให้ไม่ได้รับสิทธิประโยชน์ต่างๆ และยังเป็นอุปสรรคสำคัญในการที่จะบำบัด ฟื้นฟู แก้ไขพัฒนาพฤตินิสัยของผู้ต้องขังให้กลับตัวเป็นคนดีได้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อจะศึกษาสาเหตุของการกระทำผิดวินัยของผู้ต้องขังในทัณฑสถานวัยหนุ่มพระนครศรีอยุธยา
2. เพื่อศึกษาแนวทางการป้องกันผู้ต้องขังกระทำความผิดวินัยในทัณฑสถานวัยหนุ่มพระนครศรีอยุธยา

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการศึกษาใช้การวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed methodology) เริ่มต้นจากการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และตามด้วยการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยมีขั้นตอนการศึกษาดังนี้

1. กลุ่มตัวอย่างการวิจัย

1.1 การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (Depth Interview) กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 2 กลุ่ม จำนวน 10 คน ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่ระดับปทัศย์ ทุกคนในทัณฑสถานวัยหนุ่มพระนครศรีอยุธยา จำนวน 5 คน และเจ้าหน้าที่ตำแหน่งเจ้าพนักงานราชทัณฑ์ ระดับชำนาญงานที่มีประสบการณ์ทำงาน ไม่น้อยกว่า 7 ปี ในทัณฑสถานวัยหนุ่มพระนครศรีอยุธยา จำนวน 5 คน

1.2 การวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ ผู้ต้องขังที่มีพฤติกรรมกระทำความผิดวินัย และถูกลงโทษทางวินัยภายในทัณฑสถานวัยหนุ่มพระนครศรีอยุธยา ปี พ.ศ. 2565 จำนวน 132 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ (Interview Form) เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้างชนิดปลายเปิด (Structure In-depth Interview) โดยมีคำถามหลักครอบคลุมประเด็นในเรื่องสาเหตุของการกระทำผิดวินัยผู้ต้องขัง และแนวทางแก้ปัญหาของผู้ต้องขังกระทำความผิดวินัยในทัณฑสถานวัยหนุ่มพระนครศรีอยุธยา

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) ที่สร้างขึ้นมาจากการวิเคราะห์เนื้อหาและสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการ สัมภาษณ์เชิงลึก ผสมผสานกับการทบทวนวรรณกรรม แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มประชากรที่จะศึกษา ปัจจัยส่วนบุคคล ประกอบด้วย อายุ การศึกษา ลักษณะชุมชนที่อยู่อาศัยก่อนต้องโทษจำคุก สถานภาพสมรส ลักษณะคดี กำหนดโทษที่ศาลตัดสิน และระยะเวลาที่จำคุกอยู่ในเรือนจำ/ทัณฑสถานฯ

ส่วนที่ 2 ข้อมูลด้านปัจจัยสภาพแวดล้อมและสังคม ประกอบด้วยกลุ่มเพื่อนผู้ต้องขัง สภาพแวดล้อมในทัณฑสถานวัยหนุ่มพระนครศรีอยุธยา กฎระเบียบภายในทัณฑสถานวัยหนุ่มพระนครศรีอยุธยา เจ้าหน้าที่/เจ้าพนักงาน ซึ่งเป็นคำถามปลายปิด โดยใช้มาตรวัดความคิดเห็นแบบ (Likert Scale)

ส่วนที่ 3 ข้อมูลด้านปัจจัยภายใน ประกอบด้วย การรับรู้ แรงจูงใจ ทศนคติ ซึ่งเป็นคำถามปลายปิด โดยใช้มาตรวัดความคิดเห็นแบบ (Likert Scale)

ลักษณะคำถามในแบบสอบถามประกอบด้วยข้อคำถาม 2 รูปแบบ คือ 1) คำถามที่ให้เลือกตอบโดยกำหนดข้อคำถามที่มีความแตกต่าง (Choices) 2) คำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) โดยใช้เทคนิคการวัดความคิดเห็นแบบ (Likert Scale) โดยเรียงเรียงข้อความที่จะศึกษาประกอบด้วย ข้อความเชิงบวก (Positive Item) ข้อความเชิงลบ (Negative Item) และสร้างมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์ (เชิงคุณภาพ) มาวิเคราะห์เนื้อหา และสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการ สัมภาษณ์เชิงลึก นำมาสร้างแบบสอบถาม (เชิงปริมาณ) ที่ได้ทดสอบความน่าเชื่อถือและปรับปรุงเรียบเรียงไปเก็บข้อมูล โดยผู้วิจัยได้อธิบายชี้แจงและทำความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการตอบคำถาม และการรักษาความลับของข้อมูล โดยให้เข้าใจว่าข้อมูลที่ได้จะนำไปใช้ในการศึกษาและนำไปประมวลผลอธิบายในภาพรวม ข้อมูลที่ได้จะไม่ส่งผลกระทบต่อกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยแต่อย่างใด หลังจากนั้นนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิเคราะห์ ข้อมูลเชิงคุณภาพ ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เป็นข้อมูลที่สกัดได้จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้ง 2 กลุ่ม โดยการแยกแยะ และถอดประเด็นเนื้อหาที่สำคัญเพื่อนำไปสู่การสรุปผลวิจัย หลังจากนั้นจึงนำผลที่ได้ไปใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถามสำหรับใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อสำรวจความคิดเห็นจากผู้เกี่ยวข้องต่อไป

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการแจกแบบสอบถาม โดยใช้โปรแกรมทางสถิติทางวิจัย โดยใช้ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: SD) และวิธีวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

สรุปผลการวิจัย

1. สาเหตุของการกระทำผิดวินัยของผู้ต้องขังในทัณฑสถานวัยหนุ่มพระนครศรีอยุธยา ประกอบด้วย 3 ปัจจัย ดังนี้ 1) สาเหตุที่เกิดจากปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ การขาดการยับยั้งใจ การขาดความดูแลเอาใจใส่จากครอบครัว/ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว และการไม่ได้รับสิทธิประโยชน์ 2) สาเหตุที่เกิดจากปัจจัยสภาพแวดล้อม ได้แก่ กลุ่มเพื่อน และเจ้าหน้าที่/เจ้าพนักงานไม่เพียงพอ 3) สาเหตุที่เกิดจากปัจจัยภายใน การรับรู้และแรงจูงใจ ได้แก่ ขาดการประชาสัมพันธ์สิทธิประโยชน์ และขาดแรงจูงใจ โดยมีผลการวิจัยจากการใช้แบบสอบถาม พบว่า

ส่วนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลสาเหตุของการกระทำผิดวินัยของผู้ต้องขัง ด้านปัจจัยส่วนบุคคล โดยใช้ค่าความถี่ และค่าร้อยละ ผลการวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ส่วนใหญ่กลุ่มตัวอย่าง มีอายุ 25 ปี ขึ้นไป จำนวน 104 คน คิดเป็นร้อยละ 78.8 รองลงมา มีอายุ 20 -25 ปี จำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 20.5 ระดับการศึกษาส่วนใหญ่ระดับประถมศึกษา จำนวน 66 คน คิดเป็นร้อยละ 50 รองลงมาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 43 คน คิดเป็นร้อยละ 32.6 ลักษณะที่อยู่อาศัยส่วนใหญ่อยู่ในชุมชนเมือง จำนวน 70 คน คิดเป็นร้อยละ 53 รองลงมา เป็นชุมชนชนบท 57 คน คิดเป็นร้อยละ 43.2 สถานภาพส่วนใหญ่โสดจำนวน 118 คน คิดเป็นร้อยละ 89.4 รองลงมาหย่าร้าง/แยกกันอยู่/หม้าย จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 5.3 ลักษณะคดีส่วนใหญ่เป็นคดี พ.ร.บ ยาเสพติดจำนวน 104 คน คิดเป็นร้อยละ 78.8 รองลงมาคดีความรุนแรง จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 10.6 กำหนดโทษที่ศาลตัดสินส่วนใหญ่ ต่ำว่า 8 ปี จำนวน 96 คน คิดเป็นร้อยละ 72.7 รองลงมา 8 ปีขึ้นไปจำนวน 36 คน คิดเป็นร้อยละ 27.3 และระยะเวลาจำคุกส่วนใหญ่ต่ำกว่า 4 ปี จำนวน 81 คน คิดเป็นร้อยละ 61.4 รองลงมา 4 ปีขึ้นไป จำนวน 51 คน คิดเป็นร้อยละ 38.6

ส่วนที่ 2 วิเคราะห์ข้อมูลสาเหตุของการกระทำผิดวินัยของผู้ต้องขัง โดยใช้ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ประกอบด้วย 1) ด้านปัจจัยสภาพแวดล้อม ได้แก่ ด้านกลุ่มเพื่อนผู้ต้องขังทัศนสถานวัยหนุ่มพระนครศรีอยุธยา ด้านสถานที่ภายในทัศนสถานวัยหนุ่มพระนครศรีอยุธยา ด้านกฎระเบียบข้อบังคับของทัศนสถานวัยหนุ่มพระนครศรีอยุธยา และด้านการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่/เจ้าพนักงาน 2) ด้านปัจจัยภายใน การรับรู้ และแรงจูงใจ ได้แก่ ด้านการรับรู้ข่าวสารการประชาสัมพันธ์ของทางราชการ และด้านแรงจูงใจของสิทธิประโยชน์ที่ผู้ต้องขังจะได้รับ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ระดับความคิดเห็นของสาเหตุที่ก่อให้เกิดการกระทำผิดวินัยของผู้ต้องขังทัศนสถานวัยหนุ่มพระนครศรีอยุธยาโดยภาพรวมทั้ง 2 ด้านอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.29$, S.D. = 1.30) โดยพิจารณาจากปัจจัยภายในอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.30$, S.D. = 1.25) และรองลงมาปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม ($\bar{X} = 3.25$, S.D. = 1.31) ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ระดับความคิดเห็นของสาเหตุที่ก่อให้เกิดการกระทำผิดวินัยของผู้ต้องขังทัศนสถานวัยหนุ่มพระนครศรีอยุธยา

สาเหตุของการกระทำผิดวินัย	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม	3.25	1.31	ปานกลาง
2. ปัจจัยภายใน การรับรู้ และแรงจูงใจ	3.30	1.25	ปานกลาง
ภาพรวม	3.29	1.30	ปานกลาง

2. แนวทางการป้องกันผู้ต้องขังกระทำผิดวินัยในทัศนสถานวัยหนุ่มพระนครศรีอยุธยา ประกอบด้วย 5 ด้าน ดังนี้

2.1 การจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง การจำแนกลักษณะผู้ต้องขังเป็นการวางแผนปฏิบัติต่อผู้ต้องขังเป็นรายบุคคล Sentence Plan ทำให้ทราบถึงข้อมูลส่วนตัวผู้ต้องขัง เช่น เพศ อายุ การศึกษา แหล่งที่อยู่อาศัย สถานภาพทางครอบครัว ลักษณะคดี กำหนดโทษ ระยะเวลาที่ถูกจำคุก เหตุจูงใจในการกระทำผิดกฎหมาย เพื่อกำหนดรูปแบบในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังอย่างเหมาะสม เพื่อให้ผู้ต้องขังสามารถกลับใช้ชีวิตในสังคม และไม่กระทำผิดซ้ำอีก

2.2 การศึกษา การส่งเสริมการศึกษาผู้ต้องขังในทุกระดับ โดยกำหนดเป็นนโยบายของทัณฑสถานฯ ผู้ต้องขังทุกคนในทัณฑสถานฯ ต้องมีวุฒิการศึกษาอย่างน้อยในระดับ ม.6 (มัธยมศึกษา 6) หรือเทียบเท่า จัดหลักสูตรการศึกษาให้มีความเหมาะสม ทั้งสายวิชาสามัญ สายวิชาชีพ และฝึกทักษะพิเศษด้านอื่นๆ ตามที่ผู้ต้องขังมีความถนัดและสนใจ เป็นการใช้เวลาที่อยู่ในทัณฑสถานฯ ให้เกิดประโยชน์มากที่สุด และเพื่อเป็นความรู้ติดตัวและสามารถนำไปประกอบอาชีพได้ภายหลังพ้นโทษ

2.3 การบำบัดฟื้นฟู การกำหนดให้ผู้ต้องขังที่ผ่านการจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง เข้าสู่กระบวนการบำบัดฟื้นฟูผู้ต้องขังตามลักษณะคดี เช่น คดียาเสพติด เข้าโครงการอบรมฟื้นฟูผู้ต้องขังคดียาเสพติด แบ่งเป็นผู้ค้ากับผู้เสพ เน้นการแก้ไขพฤติกรรมเสียและทัศนคติ มากกว่าการลงโทษอย่างรุนแรง เพื่อเป็นการให้โอกาสในการแก้ไขกลับตัวกลับใจในสิ่งเคยทำผิดพลาดไปในอดีตที่ผ่านมาและเปิดรับอนาคตใหม่ที่ดีกว่าเดิม

2.4 เทคโนโลยี การนำเทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพสูงที่สามารถตรวจจับสิ่งผิดปกติดได้อย่างแม่นยำ สามารถลดภาระงานให้กับเจ้าหน้าที่ และลดการใช้ทรัพยากรบุคคลได้ เช่น การใช้เครื่องสแกนโลหะ การใช้กล้องวงจรปิดคุณภาพสูง ประตูล็อกขังแบบระบบไฟฟ้าอัตโนมัติ เพื่อเป็นการเพิ่มมาตรการป้องกันผู้ต้องขังที่มีพฤติกรรมที่อาจจะละเมิดกฎระเบียบข้อบังคับของทัณฑสถานฯ ได้

2.5 สวัสดิการและสิทธิประโยชน์ผู้ต้องขัง การให้โอกาสผู้ต้องขังที่กระทำผิดวินัยและถูกลงโทษทางวินัย ครั้งแรกในความผิดที่ไม่รุนแรงและไม่ส่งผลกระทบต่อผู้อื่น ได้กลับมามีสิทธิประโยชน์ของผู้ต้องขังอย่างเหมาะสม เช่น การลดวันต้องโทษ การพักการลงโทษ อีกทั้งยังเป็นการระบายผู้ต้องขังลดความแออัดภายในทัณฑสถานฯ เพื่อที่จะสามารถจัดสวัสดิการขั้นพื้นฐานให้กับผู้ต้องขังอย่างทั่วถึงลดการแย่งชิงทรัพยากรที่อยู่อย่างจำกัด และเพิ่มสวัสดิการอื่นๆ ให้กับผู้ต้องขังที่มีความประพฤติอยู่ในกฎระเบียบวินัย เช่น การให้ทุนการศึกษาบุตรระหว่างถูกคุมขัง การให้ทุนด้านการประกอบอาชีพภายหลังพ้นโทษ เพื่อใช้เป็นแรงจูงใจให้ผู้ต้องขังอยู่ในกฎระเบียบไม่ละเมิดกฎเป็นประโยชน์ต่อตัวผู้ต้องขัง และเป็นประโยชน์ต่องานควบคุมของเจ้าหน้าที่

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้อภิปรายผลการศึกษาตามกรอบแนวคิดการวิจัยซึ่งสามารถนำแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. สาเหตุของการกระทำผิดวินัยผู้ต้องขังในทัณฑสถานวัยหนุ่มพระนครศรีอยุธยา

จากการศึกษาผู้วิจัยได้อภิปรายผลการวิจัยสาเหตุของการกระทำผิดวินัยผู้ต้องขังในทัณฑสถานวัยหนุ่มพระนครศรีอยุธยา โดยมี 3 ปัจจัย ดังนี้

1.1 สาเหตุที่เกิดจากปัจจัยส่วนบุคคล ผลการวิจัยพบว่า เกิดจากการขาดการยับยั้งใจ และการขาดความดูแลเอาใจใส่จากครอบครัว/ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว ซึ่งทฤษฎีความผูกพันทางสังคมของ Herschi (1969 อ้างใน ศุภกานดา สุขศรีวงษ์, 2550) ที่กล่าวว่า ไม่มีความจำเป็นต้องอธิบายแรงจูงใจหรือแรงกระตุ้นของพฤติกรรมอาชญากรรม เนื่องจากมนุษย์เป็นสัตว์โลกที่มีความสามารถโดยธรรมชาติที่จะประกอบอาชญากรรมอยู่แล้ว โดย Herschi ได้นำเสนอทฤษฎีควบคุมโดยมีใจความสำคัญว่า บุคคลที่มีความผูกพันรักใคร่กับบุคคล ซึ่งความผูกพันนี้ส่งผลให้บุคคลสร้างความรู้สึกที่จะควบคุมตนเองให้เป็นบุคคลที่ดีในสังคม กล่าวคือ ในทางตรงกันข้ามบุคคลใดที่ขาดซึ่งความรักความผูกพันภายในครอบครัวก็อาจส่งผลให้บุคคลนั้นมีพฤติกรรมที่ไม่ดีได้ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของพจนา วรวิวัฒน์เมธิกุล (2546) และศิริณา สมณี (2547) ที่ผลการวิจัยพบว่า สาเหตุหลักคือผู้ต้องขังมีรายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่ายของ

ครอบครัว ขาดการศึกษา ขาดความอบอุ่นด้านครอบครัวอยู่ในสังคมและสภาพแวดล้อมที่ขาดการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ดังนั้น เพศ อาชีพ และอายุของกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้อยู่ในช่วงระหว่างการสร้างรากฐานของครอบครัว มีความต้องการให้ครอบครัวมีฐานะความเป็นอยู่ที่ดีทัดเทียมกับคนในสังคม มีความต้องการเงินและสิ่งของอุปกรณ์อำนวยความสะดวกในการดำเนินชีวิตเพื่อสร้างความมั่นคงให้แก่ครอบครัว และเห็นได้ว่าช่วงอายุในการกระทำผิดครั้งที่มียุระหว่าง 18 - 25 ปี เป็นช่วงของวัยหนุ่มที่มีความศึกษาค้นคว้า เป็นวัยอยากรู้อยากทดลอง ชอบเที่ยวเตร่ คบหาเพื่อนฝูงเพื่อความสนุกใช้ยาเสพติดตามกระแสนิยม ไม่มีเงินเหลือเก็บและไม่ค่อยมีการยับยั้งชั่งใจจึงทำให้มีการกระทำความผิดและก่ออาชญากรรมได้ง่าย และเกิดจากการไม่รับสิทธิประโยชน์ สอดคล้องกับกฎกระทรวง กำหนดประโยชน์ของนักโทษเด็ดขาด และเงื่อนไขที่นักโทษเด็ดขาดซึ่งได้รับการลดวันต้องโทษคุกหรือการพักการลงโทษและได้รับการปล่อยตัวต้องปฏิบัติ พ.ศ. 2562 อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 7 วรรคหนึ่ง มาตรา 52 วรรคสอง และมาตรา 53 วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 ซึ่งผู้ต้องขังไม่ได้รับสิทธิประโยชน์ในกรณี เช่น เป็นผู้ต้องขังที่กำหนดโทษต่ำ เป็นผู้ต้องขังที่กระทำผิดซ้ำ และผู้ต้องขังที่เคยกระทำความผิดวินัยของทัณฑสถานฯ ผู้ต้องขังส่วนใหญ่คิดว่าตนเองนั้นหมดสิทธิไม่ได้รับสิทธิไม่มีสิทธิประโยชน์ใดๆ จึงเลือกที่จะเมิดกฏ ไม่เคารพระเบียบ และสร้างปัญหาก่อความวุ่นวายให้กับเจ้าหน้าที่และทัณฑสถานฯ จนเกิดเป็นปัญหาต่อการควบคุมดูแลของเจ้าหน้าที่และนำไปสู่การกระทำผิดวินัยซ้ำของผู้ต้องขัง ซึ่งทฤษฎีการเลือก (Choice Theory) มองว่า การละเมิดกฎหมายของคน เช่น ขโมยของ ขยายยาเสพติด หรือยกพวกตีกัน เกิดจากเหตุผลส่วนตัวหลายเหตุผล แต่เมื่อเหตุผลส่วนตัวได้มีการชั่งน้ำหนักระหว่างการได้มาซึ่งประโยชน์ และผลที่ตามมาจากการประกอบอาชญากรรม

1.2 สาเหตุที่เกิดจากปัจจัยสภาพแวดล้อม ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มเพื่อนผู้ต้องขังในทัณฑสถานวัยหนุ่มพระนครศรีอยุธยา มีอิทธิพลต่อผู้ต้องขังด้วยกันเป็นอย่างมาก ด้วยที่ผู้ต้องขังส่วนใหญ่มีช่วงอายุอยู่ในวัยเดียวกันจึงมีความคิดและทัศนคติที่มีความคล้ายคลึงกัน เกิดเป็นค่านิยม และวัฒนธรรมของกลุ่มผู้ต้องขัง สอดคล้องกับงานวิจัยของปฐมพล ไกรยา (2564) ที่ผลการวิจัยพบว่า ผู้ต้องขังส่วนใหญ่จะมีความเชื่อว่า การเข้าร่วมกลุ่มเพื่อนจะสร้างความปลอดภัยในชีวิต การเข้าถึงสิ่งจำเป็นในการใช้ชีวิตประจำวัน โดยผู้ต้องขังจะใช้เวลาส่วนใหญ่อยู่กับเพื่อนหรือกลุ่มเพื่อน ซึ่งพฤติกรรมดังกล่าวนำไปสู่เกิดพฤติกรรมการเล่นแบบการเรียนรู้ค่านิยม ทัศนคติ และกลวิธี เทคนิคที่โน้มน้าวให้กระทำความผิด ซึ่งทฤษฎีการเลียนแบบ (Imitation Theory) ของ Gabriel Tarde โดยนำเสนอว่า พฤติกรรมของมนุษย์เกิดจากการเรียนรู้ มนุษย์ได้เรียนรู้แนวความคิดจากการคบหาสมาคมกับบุคคลอื่น และแนวความคิดนี้เองก็ส่งผลให้เกิดพฤติกรรมของบุคคลนั้น Sutherland ได้นำเสนอทฤษฎีการเรียนรู้เต็มรูปแบบ ซึ่งประกอบด้วยหลักการสำคัญพฤติกรรมอาชญากรรมเกิดจากการเรียนรู้ หลักการสำคัญในส่วนของการเรียนรู้พฤติกรรมอาชญากรรมนั้นเกิดขึ้นในกลุ่มบุคคลที่สนิทสนมใกล้ชิดกันและพบว่าเกิดจากเจ้าหน้าที่/เจ้าพนักงานไม่เพียงพอปัญหาผู้ต้องขังมีจำนวนมากเมื่อเทียบกับจำนวนหน้าที่ การขาดกำลังเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติหน้าที่ภายในเรือนจำหรือทัณฑสถาน ส่งผลให้ไม่สามารถดูแลผู้ต้องขังในการควบคุมได้ทั่วถึง นั้นก่อให้เกิดโอกาสในการกระทำผิดวินัยของผู้ต้องขังได้ซึ่งโอกาสของอาชญากร (สุดสงวน สุธีสร, 2554) โอกาสถือเป็นองค์ประกอบในการกระทำความผิดที่สำคัญที่สุด อาชญากรรมบางประเภทไม่จำเป็นต้องครอบงำประกอบในการก่ออาชญากรรมก็ได้ พฤติกรรมกระทำความผิดนี้เกิดจากโอกาสของผู้กระทำความผิดเป็นปัจจัยสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของปฐมพล ไกรยา (2564) ที่ผลการวิจัยพบว่า ในบางกรณีเจ้าหน้าที่จะใช้ดุลพินิจที่เป็นคุณต่อผู้ต้องขัง หรือเป็นประโยชน์ต่องานควบคุม ผู้ต้องขังใช้การสนิทสนมกับเจ้าหน้าที่

ต่อรองขอรับโอกาสกลับตัวหรือขอรับโทษอย่างอื่นแทนการถูกดำเนินการทางวินัย ส่งผลให้ผู้ต้องขังแสดงออกถึงพฤติกรรมการกระทำผิดวินัยได้

1.3 สาเหตุที่เกิดจากปัจจัยภายใน การรับรู้และแรงจูงใจ ผลการวิจัยพบว่า ขาดการประชาสัมพันธ์สิทธิประโยชน์และขาดแรงจูงใจ การสื่อสารนับว่าเป็นสิ่งสำคัญในการควบคุมดูแลผู้ต้องขัง การที่ผู้ต้องขังมีการรับรู้ข่าวสารจากแหล่งที่มาไม่ชัดเจนอาจทำให้ผู้ต้องขังเกิดความเข้าใจผิดและอาจก่อความวุ่นวาย หรือนำไปสู่การกระทำผิดวินัยของทัณฑสถาน (สุธี สีน้าเงิน, 2541) การรับรู้ (Perception) จะมีอิทธิพลในการกำหนดพฤติกรรมการตัดสินใจของบุคคลให้แตกต่างกันออกไป โดยเฉพาะจะมีอิทธิพลในสถานการณ์การตัดสินใจที่ไม่แน่นอน ข้อมูลในการตัดสินใจไม่เพียงพอ และสอดคล้องกับการศึกษาของ กมล บุณพงค์ และคณะ (2552) ที่ผลการศึกษาพบว่า การสื่อสารที่บกพร่องอาจทำให้บุคคลที่เราต้องการสื่อสารด้วยไม่เข้าใจในสิ่งที่เราจะสื่อสาร แต่ที่ร้ายกว่าคือเกิดความเข้าใจผิดและนำมาสู่ความขัดแย้งในที่สุด หลายครั้งที่เหตุความขัดแย้งที่เกิดจากข่าวลือ บอกกันปากต่อปากจนเรื่องผิดเพี้ยนบิดเบือนจากความเป็นจริง

2. แนวทางการป้องกันผู้ต้องขังกระทำผิดวินัยในทัณฑสถานวัยหนุ่มพระนครศรีอยุธยา

จากการศึกษาผู้วิจัยได้อภิปรายผลการวิจัยแนวทางป้องกันผู้ต้องขังกระทำผิดวินัยในทัณฑสถานวัยหนุ่มพระนครศรีอยุธยา โดยแนวทางการป้องกัน 5 ด้าน ดังนี้

2.1 แนวทางการป้องกันผู้ต้องขังกระทำผิดวินัยในทัณฑสถานวัยหนุ่มพระนครศรีอยุธยา ในด้านการจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง การจำแนกลักษณะผู้ต้องขังและวางแผนปฏิบัติต่อผู้ต้องขังเป็นรายบุคคล (Sentence Plan) ทำให้ทราบถึงข้อมูลส่วนตัวผู้ต้องขัง เช่น เพศ อายุ การศึกษา แหล่งที่อยู่อาศัย สถานภาพทางครอบครัว ลักษณะคดี กำหนดโทษ ระยะเวลาที่ถูกจำคุก เหตุจูงใจในการกระทำผิดกฎหมาย เพื่อกำหนดรูปแบบในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง ตามกฎกระทรวงกำหนดระบบการจำแนกลักษณะของผู้ต้องขัง การควบคุม และการแยกคุมขัง และการย้ายผู้ต้องขัง มีการกำหนดแผนการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังรายบุคคล โดยคำนึงถึงประโยชน์ในการจัดชั้น จัดกลุ่ม ควบคุม แยกคุม แก้ไข บำบัด พื้นฟู และพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังให้กลับตนเป็นคนดีและการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยตัวผู้ต้องขัง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดหลักสูตรแรกรับผู้ต้องขังเข้าใหม่ สอดคล้องกับที่กรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม (2557) ได้แบ่งกระบวนการแรกรับผู้ต้องขังที่รับตัวเข้าใหม่ในเรือนจำ แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน โดยขั้นตอนการรับตัวผู้ต้องขัง การปฐมนิเทศผู้ต้องขังเข้าใหม่ และการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังและวางแผนปฏิบัติต่อผู้ต้องขังเป็นรายบุคคล (Sentence Plan) เพื่อให้การแก้ไขพัฒนาและหาแนวทางป้องกันได้อย่างมีประสิทธิภาพสามารถทราบถึงต้นเหตุของปัญหา สอดคล้องกับผลการวิจัยของปรีชญภรณ์ บุญชู (2557) ผลการวิจัยพบว่า กรมราชทัณฑ์ ควรมีการกระบวนการจำแนกและคัดแยกผู้ต้องขังแต่ละประเภทออกจากกันเพื่อช่วยลดปัญหาการเลียบแบบพฤติกรรม การกระทำผิดระหว่างผู้ต้องขังด้วยกัน และเป็นการป้องกันการกระทำผิดซ้ำได้

2.2 แนวทางการป้องกันผู้ต้องขังกระทำผิดวินัยในทัณฑสถานวัยหนุ่มพระนครศรีอยุธยา ในด้านการศึกษา การส่งเสริมการศึกษาให้กับผู้ต้องขังเป็นแนวทางการป้องกันผู้ต้องขังกระทำผิดวินัยในทัณฑสถานวัยหนุ่มพระนครศรีอยุธยา ทัณฑสถานฯ ควรจัดให้ผู้ต้องขังได้รับการศึกษาวิชาสามัญ วิชาชีพ วิชาศีลธรรม ติดตามผลการศึกษาและพัฒนาการอย่างใกล้ชิด จัดให้มีกิจกรรมเกี่ยวกับการศึกษาอย่างต่อเนื่อง เช่นการแข่งขันด้านทักษะภาษาอังกฤษ การแข่งขันการตอบปัญหาทางวิทยาศาสตร์ การแข่งขันการสร้างสิ่งประดิษฐ์และนวัตกรรม และมีรางวัลเป็นสิทธิประโยชน์ให้แก่ผู้ต้องขังเพื่อเป็นแรงจูงใจ เช่น การวันลดวันต้องโทษ การพักการลงโทษ และรางวัลอื่นๆ เช่นเงินรางวัล หรือสิ่งของเครื่องใช้ที่จำเป็น สอดคล้องกับงานวิจัยของเพียรชัย เงินงาม, วันชัย พลเมืองดี, พระชยานันท์ และชูชาติ สุทธิระ (2565) ที่ผลการวิจัยพบว่า

รูปแบบการพัฒนาคุณภาพผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดน่าน มีการจัดการศึกษาอบรมให้กับผู้ต้องขังได้ศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน การศึกษาในระดับอุดมศึกษา การเรียนวิชาชีพและการฝึกอบรมวิชาชีพต่างๆ รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตเชิงพุทธบูรณาการ การปฏิบัติตนตามหลักภาวนา 4 การศึกษาเรียนรู้ในระดับการศึกษาต่างๆ เกิดขึ้นจากสติปัญญาของบุคคลนั้นๆ และเกิดจากความชื่นชอบในวิชาชีพที่ตนเองพึงปรารถนา การศึกษาปฏิบัติอาศัยกายของผู้ปฏิบัติเป็นห้องเรียนรู้ การฝึกอบรมปัญญาให้รู้จักเข้าใจสิ่งทั้งหลายตามเป็นจริง รู้เท่าทันเห็นแจ้งโลกและชีวิตตามสภาวะ สามารถแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นได้ด้วยปัญญา

2.3 แนวทางการป้องกันผู้ต้องขังกระทำผิดวินัยในทัณฑสถานวัยหนุ่มพระนครศรีอยุธยา ในด้านการบำบัดฟื้นฟู กรมราชทัณฑ์มีภารกิจหลัก ด้านการอบรมแก้ไขและพัฒนาพฤติกรรมของผู้ต้องขังให้สามารถปรับตัวเข้ากับสังคมภายนอกได้ ดังนั้นในการดำเนินการอบรมแก้ไขผู้ต้องขัง กรมราชทัณฑ์จึงกำหนดให้เรือนจำต่างๆ จัดให้ผู้ต้องขังได้ฝึกวิชาชีพได้รับการศึกษาวิชาสามัญ วิชาชีพ วิชาศีลธรรม ตลอดจนการจัดสวัสดิการ การสังคมสงเคราะห์ เพื่อช่วยให้ผู้ต้องขังที่ผ่านขั้นตอนของเรือนจำ สามารถกลับเข้าสู่สังคมอยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างปกติสุข ดังนั้น แนวทางการป้องกันผู้ต้องขังกระทำผิดวินัยในทัณฑสถานวัยหนุ่มพระนครศรีอยุธยา ในด้านการบำบัดฟื้นฟูผู้ต้องขัง สอดคล้องกับกรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม (2561) ได้กำหนดให้มีการฝึกอบรมวินัยผู้ต้องขังและอบรมพัฒนาจิตใจต่อผู้ต้องขังกระทำผิดวินัยขณะที่ถูกคุมขังในเรือนจำเพื่อเป็นการเสริมสร้างลักษณะนิสัยแห่งความรับผิดชอบให้กับผู้ต้องขัง

2.4 แนวทางการป้องกันผู้ต้องขังกระทำผิดวินัยในทัณฑสถานวัยหนุ่มพระนครศรีอยุธยา ในด้านเทคโนโลยี ปัจจุบันทุกคนทราบดีว่าเทคโนโลยีต่างๆ เข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันของมนุษย์เราเป็นอย่างมากจึงทำให้มีทัศนคติที่ดีต่อการนำข้อดีของเทคโนโลยีสมัยใหม่ และเมื่อจำนวนเจ้าหน้าที่มีน้อยกว่าเมื่อเทียบกับจำนวนผู้ต้องขัง ขาดแคลนบุคลากรในการควบคุมดูแลผู้ต้องขัง ผู้วิจัยเห็นว่า ทัณฑสถานฯ ควรใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ เพื่อเพิ่มศักยภาพในการควบคุมดูแลความเรียบร้อยของผู้ต้องขัง จัดให้เจ้าหน้าที่ตรวจตราตามจุดเสี่ยงที่เทคโนโลยีไม่สามารถตรวจสอบได้ เพิ่มเทคโนโลยีในการตรวจค้น เพิ่มเทคโนโลยีสารสนเทศในการเก็บข้อมูลผู้ต้องขัง เพื่อลดภาระของเจ้าหน้าที่ ดังนั้น ควรส่งเสริมให้เจ้าหน้าที่อบรมเพิ่มความรู้พื้นฐานด้านการใช้เทคโนโลยีในการควบคุมดูแลผู้ต้องขัง หรืออุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ที่ใช้สำหรับการปฏิบัติหน้าที่ สอดคล้องกับงานวิจัยของวินิจ ช่างสุวรรณ (2545) ที่ผลการวิจัยพบว่า แนวทางแก้ไขปัญหาด้านการควบคุม นำเอาอุปกรณ์เครื่องมือต่างๆ ตลอดจนนำเอาเทคโนโลยีสมัยใหม่ อาทิ นำโทรศัพท์วงจรปิดมาติดตั้งเพื่อตรวจสอบ ควบคุมผู้ต้องขังแทนกำลังเจ้าหน้าที่ การใช้ประตูปิพฟ้าเข้ามาติดตั้งใช้ร่วมกับการทำงานในด้านการควบคุมผู้ต้องขัง เพื่อเป็นการผ่อนแรงของเจ้าหน้าที่และลดความตรากตรำในการทำงาน

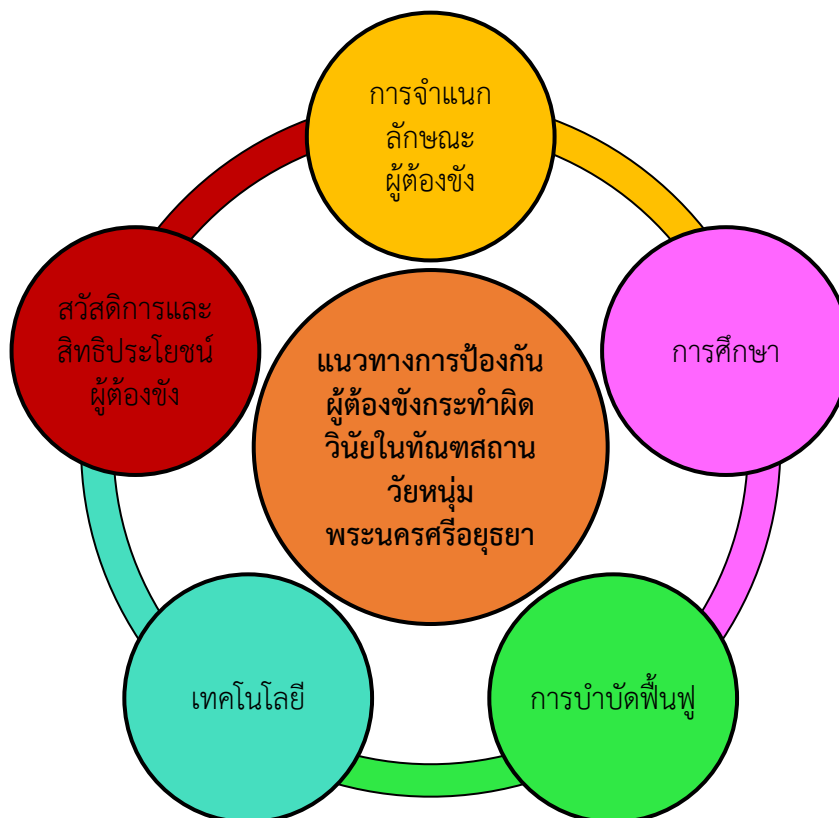
2.5 แนวทางการป้องกันผู้ต้องขังกระทำผิดวินัยในทัณฑสถานวัยหนุ่มพระนครศรีอยุธยา ในด้านสวัสดิการและสิทธิประโยชน์ผู้ต้องขัง เป็นสิ่งจูงใจให้ผู้ต้องขังให้อยู่ในความสงบเรียบร้อย ไม่ละเมิดกฎระเบียบข้อบังคับของทัณฑสถานฯ และควรเปิดโอกาสให้กับผู้ต้องขังที่เคยกระทำผิดวินัยของทัณฑสถานฯ ได้มีสิทธิประโยชน์ที่ตัวจะรับหากปฏิบัติตัวดี ไม่สร้างปัญหาให้กับเจ้าหน้าที่และเรือนจำ วิธีการควบคุมผู้ต้องขังให้อยู่ในระเบียบวินัยไม่ได้มีเฉพาะข้อกำหนดในเชิงมาตรการในลักษณะที่เป็นบทลงโทษเท่านั้น เพราะในอดีต พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2479 ได้กำหนดกรอบความคิดของคำว่า “วินัยผู้ต้องขัง” ไว้อย่างกว้างขวาง โดยได้กำหนดวิธีการควบคุมให้ผู้ต้องขังอยู่ในระเบียบวินัยผ่านการสร้างสิ่งจูงใจโดยให้ประโยชน์ในลักษณะต่างๆ เช่น การพักการลงโทษ การเลื่อนชั้นหรือการลดวันต้องโทษจำคุก เป็นต้น สิ่งสำคัญนอกเสียจากสิทธิประโยชน์ผู้ต้องขังจะรับ คือ สวัสดิการของผู้ต้องขัง คุณภาพชีวิตของผู้ต้องขัง ขณะถูกคุมขัง

โดยหากผู้ต้องอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดีก็จะสามารถแก้ไขพฤติกรรมของผู้ต้องขังนั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับแนวคิดขององค์การสหประชาชาติ (United Nations) (2009, อ้างใน อภากร งามปลอด, 2558) ได้กำหนดมาตรฐานขั้นต่ำของคุณภาพชีวิตผู้ต้องขังไว้โดยแยกได้ดังนี้ 1) ด้านที่อยู่อาศัยควรให้นอนคนเดียวควรจัดการปัญหาความแออัด อากาศต้องถ่ายเท มีแสงสว่าง ต้องมีเจ้าหน้าที่ดูแลกลางคืน และควรคัดแยกผู้ต้องขัง สถานที่คุมขัง สุขภัณฑ์ต้องสะอาด และถูกสุขลักษณะ ต้องดูแลรักษาความสะอาดทั้งเรือนจำ 2) อนามัยส่วนตัว ผู้ต้องขังต้องดูแลความสะอาดร่างกาย ควรหาน้ำและของใช้ในห้องน้ำที่จำเป็นเพื่อสุขภาพและความสะอาด หนาวคร่า ควรกินอย่างสม่ำเสมอ 3) ผู้ต้องขังที่ได้รับอนุญาตจัดหาเสื้อผ้ามาเอง เรือนจำจะต้องตรวจสอบส่วนที่ไม่ได้รับอนุญาตทางเรือนจำต้องจัดหาเสื้อผ้าที่เหมาะสมกับสภาพอากาศ โดยคำนึงถึงสุขอนามัย ไม่มีลักษณะเป็นการเหยียดหยามมีสภาพดีและสะอาด และในกรณีให้อนุญาตออกไปข้างนอกควรใส่เสื้อผ้าอื่นที่ไม่เป็นการบ่งชี้สถานะผู้ต้องขัง 4) อาหารผู้ต้องขัง ควรมีสารอาหารเพียงพอ มีคุณภาพและตามเวลา โดยมีการเตรียมและเก็บรักษาที่ดีต้องมีน้ำดื่มที่เพียงพอ 5) การให้บริการทางการแพทย์ เรือนจำทุกแห่งต้องมีแพทย์ทางจิตและร่างกาย อย่างน้อย 1 คน ควรมีการติดต่อกับสถานพยาบาลท้องถิ่น ต้องมีการบำบัดรักษาปัญหาจิตและทางกาย โรคเฉพาะทางบริการด้านทันตกรรม ถ้าจำเป็นต้องส่งตัวไปยังสถานรักษาโรคนั้น ถ้ามีสถานพยาบาลอยู่ภายในต้องมีเจ้าหน้าที่ อุปกรณ์ และเวชภัณฑ์ที่เพียงพอ ต้องตรวจตั้งแต่แรกรับ หลังจากนั้นตามความจำเป็นและเป็นพิเศษ เพื่อคัดแยกควรตรวจความพร้อมผู้ต้องขังก่อนทำงาน รวมทั้งในเรื่องอาหาร สุขอนามัยความสะอาด ที่นอน และเสื้อผ้าของผู้ต้องขัง 6) การติดต่อกับโลกภายนอก ควรได้ติดต่อกับครอบครัวและเพื่อที่เชื่อถือได้ทางจดหมายและการเยี่ยมเยียน การติดต่อผู้แทนสถานทูต ควรได้รับข้อมูลข่าวสารสื่อต่างๆ ภายใต้การอนุญาตหรือการควบคุมของเรือนจำ 7) การนับถือศาสนาต้องปราศจากการเลือกปฏิบัติ การให้ความเคารพ สมควรให้อนุศาสนาจารย์ของศาสนานั้นๆ เข้าเยี่ยมเยียนหรือมาประกอบพิธีกรรมได้ หากผู้ต้องขังจำนวนมากเห็นพ้องด้วยและมีเงื่อนไขที่เอื้ออำนวยควรอนุญาตให้ จัดพิธีกรรมทางศาสนาได้ ควรสนับสนุนหนังสือ หรือคู่มือพิธีกรรมด้วย 8) การออกกำลังกายและกีฬา ผู้ต้องขังควรได้ออกกำลังกายอย่างน้อยวันละ 1 ชั่วโมง สำหรับที่เป็นเยาวชนและวัยที่เหมาะสมพึงมีสิทธิฝึกฝนการเล่นกีฬาและนันทนาการ ต้องมีสถานที่และอุปกรณ์ตามสมควร โดยสวัสดิการดังกล่าวสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตและจิตใจของผู้ต้องขังให้ สามารถควบคุมผู้ต้องให้อยู่ในความสงบเรียบร้อย ไม่ละเมิดกฎระเบียบข้อบังคับของทัณฑสถานฯ และควรเปิดโอกาสให้กับผู้ต้องที่เคยกระทำความผิดของทัณฑสถานฯ ได้มีสิทธิประโยชน์ที่ตัวจะรับหากปฏิบัติตัวดีไม่สร้างปัญหาให้กับเจ้าหน้าที่และเรือนจำ

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยครั้งนี้เป็นแนวทางการป้องกันผู้ต้องขังกระทำผิดวินัยในทัณฑสถานวัยหนุ่ม พระนครศรีอยุธยา ประกอบด้วย 5 ด้านคือ 1) การจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง เพื่อให้ทราบถึงลักษณะส่วนบุคคลสาเหตุการกระทำผิด สามารถกำหนดแผนควบคุมดูแลแก้ไขพฤติกรรมผู้ต้องขังให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดต่อผู้ต้องขัง 2) การศึกษา ส่งเสริมการศึกษาในทุกระดับยกระดับความรู้ด้านวิชาการ ด้านวิชาชีพ เพื่อให้ผู้ต้องขังมีความรู้ติดตัวสามารถนำไปประกอบอาชีพได้ภายหลังพ้นโทษ 3) การบำบัดฟื้นฟู อบรมแก้ไขบำบัดฟื้นฟูผู้ต้องขัง เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมผู้ต้องขังและมีทัศนคติที่ดี สามารถปรับตัวได้เข้ากับสังคมได้ปกติ และไม่กลับกระทำผิดซ้ำ 4) เทคโนโลยี เพิ่มเครื่องมืออุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์และเทคโนโลยีใหม่ๆ เพื่อเป็นประโยชน์ต่องานควบคุมดูแลผู้ต้องขัง ลดใช้ทรัพยากรบุคคล และสามารถเพิ่มศักยภาพในด้านอื่นๆ ให้กับเจ้าหน้าที่ และ 5) สวัสดิการและ

สิทธิประโยชน์ผู้ต้องขัง ให้โอกาสผู้ต้องขังที่กระทำผิดวินัยในครั้งแรกได้กลับมามีสิทธิประโยชน์ของผู้ต้องขังอีกครั้ง โดยจัดให้มีการประเมินหลังได้รับโอกาส และจัดสวัสดิการที่เหมาะสมให้กับผู้ต้องขัง สรุปดังในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แนวทางการป้องกันผู้ต้องขังกระทำผิดวินัยในทัณฑสถานวัยหนุ่มพระนครศรีอยุธยา

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้
ข้อเสนอแนะจากการศึกษาวิจัย เพื่อป้องกันและลดอัตราผู้ต้องขังกระทำผิดวินัยของทัณฑสถานวัยหนุ่มพระนครศรีอยุธยา มีข้อเสนอแนะ ดังนี้
 - 1.1 ควรมีการจัดกิจกรรมนันทนาการให้ผู้ต้องขังที่หลากหลายและต่อเนื่อง โดยคำนึงถึงผลประโยชน์ที่ผู้ต้องขังจะได้รับเป็นสิ่งสำคัญที่สุด ให้ผู้ต้องขังทุกคนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรม จัดสรรเวลาทำงาน เวลาส่วนตัว และเวลาร่วมกิจกรรม อย่างเหมาะสม
 - 1.2 ควรลดความแออัดภายในทัณฑสถานฯ สร้างบรรยากาศสิ่งแวดล้อมภายในที่ดีให้รู้สึกเป็นสถานที่บำบัดฟื้นฟูมากกว่าเป็นสถานที่คุกขังนักโทษ จัดสรรพื้นที่เป็นสัดส่วน เพื่อที่ให้ผู้ต้องขังไม่รู้สึกกดดันหรือตึงเครียดมากเกินไป เช่น ลานกิจกรรมออกกำลังกาย ลานธรรมชาติพัฒนาจิตใจ ศูนย์การเรียนรู้ครบวงจร เป็นต้น
 - 1.3 ควรเพิ่มเทคโนโลยีนวัตกรรมใหม่ๆ ในการบริหารงานควบคุมดูแลผู้ต้องขัง ลดการใช้เจ้าหน้าที่ในพื้นที่บางส่วนเพื่อลดภาระงานของเจ้าหน้าที่ และเพิ่มศักยภาพในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่

ให้มีความรู้ความสามารถที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงาน ควรมอบหมายงานให้แก่เจ้าหน้าที่อย่างเหมาะสมตามความสามารถ บริหารจัดการใช้กำลังพลให้เหมาะสมกับจำนวนเจ้าหน้าที่

1.4 ควรให้โอกาสผู้ต้องขังที่กระทำผิดวินัยครั้งแรกที่เป็นการกระทำผิดไม่ร้ายแรง โดยให้ผู้ต้องขังกลับมามีสิทธิประโยชน์ที่จะได้รับ เช่น การลดวันต้องโทษ การพักการลงโทษ เพื่อให้ผู้ต้องขังที่เคยผิดพลาดไปได้เห็นความสำคัญของโอกาสที่ได้รับ และให้ความสำคัญกับการรักษากฎระเบียบข้อบังคับของทัณฑสถานฯ

1.5 ทัณฑสถานฯ ควรเพิ่มบทลงโทษให้กับผู้ต้องขังที่กระทำผิดวินัยซ้ำซาก กระทำผิดวินัยร้ายแรงเป็นภัยอันตรายต่อผู้ต้องขังคนอื่นและทัณฑสถานฯ เพื่อเป็นการข่มขู่กับผู้ต้องขังดังกล่าว และเพื่อป้องกันผู้ต้องขังที่มีความประพฤติดีรักษากฎระเบียบวินัยไม่ให้โดนผลกระทบจากการผู้ต้องขังที่สร้างปัญหา

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษางานวิจัยเชิงคุณภาพมาตรการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคติดต่อร้ายแรงเพื่อความปลอดภัยในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่/เจ้าพนักงาน และผู้ต้องขัง

2.2 ควรมีการศึกษางานวิจัยเชิงคุณภาพด้านสิทธิประโยชน์ของผู้ต้องขัง การลดวันต้องโทษ การพักการลงโทษ การพระราชทานอภัยโทษ ว่าเป็นสาเหตุของการกระทำผิดซ้ำจนกลับเข้าเรือนจำ

เอกสารอ้างอิง

- กมล บุณยพงศ์ และคณะ. (2552). การจัดการความขัดแย้งของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดนนทบุรี. การศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรชั้นสูง. สถาบันพระปกเกล้า.
- กรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม. (2556). รวมกฎหมายราชทัณฑ์ พร้อมด้วย กฎกระทรวง ระเบียบข้อบังคับและประกาศที่เกี่ยวข้อง. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ราชทัณฑ์.
- กรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม. (2557). การจัดทำโครงการแรกรับสำหรับผู้ต้องขังในเรือนจำ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ราชทัณฑ์.
- กรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม. (2561). การฝึกอบรมวินัยผู้ต้องขัง. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ราชทัณฑ์.
- กรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม. (2565). เรือนจำและทัณฑสถานทั่วประเทศ. แหล่งที่มา <http://www.correct.go.th/prisonweb/> สืบค้นเมื่อ 1 ต.ค. 2565.
- ทัณฑสถานวัยหนุ่มพระนครศรีอยุธยา. (2566). ฝ่ายทัณฑ์ปฏิบัติ. แหล่งที่มา <http://www.correct.go.th/ycayut/homepage.html> สืบค้นเมื่อ 20 ก.พ. 2566.
- นวลจันทร์ ทศนชัยกุล. (2549). การปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิด. พิมพ์ครั้งที่ 7. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ปฐมพล ไกรยา. (2564). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการกระทำผิดวินัยผู้ต้องขังชายเรือนจำกลางสมุทรปราการ. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ปริญญารณ บุญชู. (2557). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกระทำผิดซ้ำของผู้ต้องขังเรือนจำพิเศษธนบุรี. สารนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พจนา วรวัฒน์เมธิกุล. (2546). ปัจจัยที่มีผลต่อการกระทำผิดซ้ำในทัณฑสถานบำบัดพิเศษหญิง. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

- เพียรชัย เงินงาม, วันชัย พลเมืองดี, พระชยานันท์มณี และชูชาติ สุทธะ. (2565). รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดน่านเชิงพุทธบูรณาการ. *วารสารวิจัยวิชาการ*. 5(5). 171–186.
- วินิจ ช้างสุวรรณ. (2545). ผลกระทบปัญหาผู้ต้องขังล้นคุกที่มีต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์เรือนจำพิเศษธนบุรี. *วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- ศิริณา สมนึก. (2547). การกระทำผิดซ้ำของผู้ต้องขังหญิงในทัณฑสถานหญิงเชียงใหม่. *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ศุภกานดา สุขศรีวงศ์. (2550). ปัจจัยที่มีผลต่อการกระทำผิดในคดีเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษของเด็กและเยาวชน : ศึกษาเฉพาะกรณี เด็กและเยาวชนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. *วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สุดสงวน สุธีสร. (2554). *อาชญวิทยา*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุธี สีน้าเงิน. (2541). ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจกระทำผิดทางเพศในคดีข่มขืนกระทำชำเราของผู้ต้องขังในเรือนจำเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. *วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยมหิดล.
- อาภากร งามปลอด. (2558). การปฏิบัติตามมาตรฐานด้านคุณภาพชีวิตผู้ต้องขังเรือนจำกลางจังหวัดสุราษฎร์ธานี. *การค้นคว้าอิสระหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

การประเมินโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนวัดหินดาด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3
EVALUATION OF THE STUDENT CARE SYSTEM PROJECT OF WAT HIN DAT
SCHOOL, KANCHANABURI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 3

ณัฐพล มิตรอารีย์ Nuttaphon Mitari
โรงเรียนวัดหินดาด Wathindad School, Thailand
Corresponding Author E-mail: nuttaphon070707@gmail.com

Article Received: August 12, 2024, Revised: August 23, 2024, Accepted: August 25, 2024.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเสนอการประเมินโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนวัดหินดาด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 โดยมีกลุ่มตัวอย่างตัวอย่างในการวิจัยด้วยการเลือกแบบเจาะจง คือ ผู้ช่วยผู้อำนวยการสถานศึกษา ครูผู้สอน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครองและนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 รวมทั้งสิ้น จำนวน 215 คน มีเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถาม 3 ฉบับ ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน สรุปผลการวิจัยพบว่า ผลการประเมินโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนวัดหินดาด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดและผ่านเกณฑ์การประเมิน เมื่อพิจารณารายด้านเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ด้านปัจจัยนำเข้าของโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านผลผลิตของโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านบริบทต่อการดำเนินงานตามโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านผลกระทบของโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และด้านกระบวนการดำเนินงานตามโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: การประเมิน, โครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน, โรงเรียนประถมศึกษา

ABSTRACT

This research aimed to present the evaluation of the student care system project of Wat Hin Dat School, Office of the Primary Education Service Area 3, Kanchanaburi. The research sample group was purposively selected, namely, assistant directors of the school, teachers, basic education committees, parents, and students in grades 4-6, totaling 215 people. The instruments used for data collection were 3 questionnaires. Data analysis was performed by finding percentages, means, and standard deviations. The results of the research found that the evaluation results of the student care system project of Wat Hin Dat School, Office of the Primary Education Service Area 3, were at the highest level overall and passed the evaluation criteria. When considering each aspect in order from most to least, the input factors of the student care system project were at the highest level overall; the outputs of

the student care system project were at the highest level overall; the context for the implementation of the student care system project was at the highest level overall; the impacts of the student care system project were at the highest level overall; and the implementation process of the student care system project was at a high level overall.

Keywords: Evaluation, Student Care System Project, Primary School

บทนำ

ด้วยพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช พระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 ที่ทรงให้ความสำคัญต่อการพัฒนาพลเมืองให้มีคุณภาพด้วยการให้การศึกษา เพื่อให้สามารถพึ่งตนเองได้และมีฐานะความเป็นอยู่ดีขึ้น อันจะเป็นประโยชน์ทั้งส่วนบุคคลและประเทศชาติดังจะเห็นได้จากพระบรมราโชวาทด้านการศึกษาบางตอนว่า "การศึกษาเป็นปัจจัยในการสร้างและพัฒนาความรู้ ความคิด ความประพฤติและคุณธรรมของบุคคล สังคมและบ้านเมืองใดให้การศึกษาที่ดีแก่เยาวชนได้อย่างครบถ้วนพอเหมาะกันทุก ๆ ด้าน สังคมและบ้านเมืองนั้นก็จะมีพลเมืองที่มีคุณภาพซึ่งสามารถธำรงรักษาความเจริญมั่นคงของประเทศชาติไว้และพัฒนาให้ก้าวหน้าต่อไปได้ตลอด"ทรงสนับสนุนให้เด็กเยาวชน ตลอดจนราษฎรในชนบทให้มีโอกาสได้รับการศึกษา พร้อมทั้งทรงให้แนวทางในการดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยนำหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนามาใช้ในการจัดการศึกษา ดังปรากฏในสมุดหมายเหตุรายวันของโรงเรียนตามพระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว (ประเภทสงเคราะห์เด็กยากจน) (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2552)

เด็กและเยาวชนเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาสังคมไทย หรือมีผู้กล่าวเสมอว่า “เด็กและเยาวชนคืออนาคตของชาติ” ดังนั้น การพัฒนาเด็กและเยาวชนให้เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณค่าให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 (แก้ไขเพิ่มเติม ครั้งที่ 3) จะต้องอาศัยการบริหารจัดการให้ครูและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ให้สอดคล้องประสานกันอย่างเป็นระบบ โดยมีเป้าหมายสำคัญ คือ การทำให้นักเรียนทุกคนได้เรียนรู้อยู่ในโรงเรียนอย่างมีความสุข ด้วยกระบวนการบริหาร จัดการและกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพภายใต้บรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่อบอุ่น ปลอดภัย เพราะการศึกษาเป็นเครื่องมือพัฒนาผู้เรียนทุกด้าน ทั้งความเจริญงอกงามทางด้านร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา แต่ในปัจจุบันเด็กและเยาวชนจำนวนไม่น้อยได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งการไหลบ่าทางวัฒนธรรม ทำให้พฤติกรรม ความคิดและทัศนคติของเด็กเปลี่ยนแปลงไป ทั้งในส่วนที่เป็นประโยชน์และเป็นโทษกับตัวเด็กเอง ซึ่งนับวันจะทวีความซับซ้อนมีความรุนแรงมากขึ้น ส่งผลกระทบต่อการเรียนรู้ ค่านิยม ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรมของ เด็กและเยาวชนของชาติ ทำให้เด็กและเยาวชนเหล่านี้กลายเป็นเด็กกลุ่มเสี่ยงต่อความล้มเหลวในการศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553)

กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข (2544) ได้กล่าวว่า นักเรียนกลุ่มเสี่ยง หมายถึง นักเรียนที่มีแนวโน้มเสี่ยงต่อการเกิดปัญหามากกว่าบุคคลทั่วไป ถ้าไม่ได้รับการสร้างภูมิคุ้มกันจะทำให้เกิดปัญหาได้และหากปล่อยให้นักเรียนกลุ่มเสี่ยงในโรงเรียนก็จะพบสภาพปัญหา ดังที่กรมสุขภาพจิต กล่าวถึงคือ ด้านการเรียนนักเรียนจะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ ไม่สนใจการเรียน หินเรียน มาโรงเรียนสายประจำ เรียนไม่ทันเพื่อน และด้านพฤติกรรม นักเรียนจะมีพฤติกรรมกระด้างกิริยาผิด ระเบียบ ท่าทางกระด้าง ก้าวร้าว ไม่มีมี

สัมมาคารวะ เปื้อน่าย ปรับตัวเข้ากับครูและเพื่อนไม่ได้ ความสัมพันธ์ กับคนในครอบครัวหรือเพื่อนไม่ดี มีเพื่อนน้อย มีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม เช่น ดิตสารเสพติด มั่วสุมแหล่ง อบายมุข การพัฒนานักเรียนให้นักเรียนเป็นบุคคลที่มีคุณภาพทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความสามารถ จริยธรรม และมีวิถีชีวิตที่เป็นสุขตามที่สังคมมุ่งหวังไว้ โดยผ่านกระบวนการ ทางการศึกษา นั้น นอกจากจะดำเนินการด้วยการส่งเสริม สนับสนุนนักเรียนแล้ว การป้องกันและการช่วยเหลือแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับนักเรียนก็เป็นสิ่งสำคัญประการหนึ่งของการพัฒนา เนื่องจากสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างมากทั้งด้านการสื่อสาร เทคโนโลยีต่างๆ ซึ่งนอกจากจะส่งผลกระทบต่อผู้คนในเชิงบวก ในเชิงลบก็มีปรากฏเช่นกัน เป็นต้นว่า ปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาการระบาดของสารเสพติด ปัญหาการแข่งขันในรูปแบบต่างๆ ปัญหาครอบครัวซึ่งก่อให้เกิดความทุกข์ ความวิตกกังวล ความเครียด มีการปรับตัวไม่เหมาะสม ที่เป็นผลเสียต่อสุขภาพจิตและสุขภาพกายของทุกคนที่เกี่ยวข้อง ดังนั้นภาพความสำเร็จที่เกิดจากการพัฒนานักเรียนให้เป็นไปตามความมุ่งหมายจึงต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ทุกคน โดยเฉพาะบุคลากรครูทุกคนในโรงเรียน ซึ่งมีครูที่ปรึกษาเป็นหลักสำคัญในการดำเนินการต่างๆ เพื่อการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างใกล้ชิด ด้วยความรักและความเมตตาที่มีต่อศิษย์ และภาคภูมิใจในบทบาทที่มีต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต ของเยาวชนให้เติบโต งามงาม เป็นบุคคลที่มีคุณค่าของสังคมต่อไป (กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข, 2551)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 ได้กำหนดในมาตรา 6 ว่าแนวทางการจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข มาตรา 7 กำหนดให้จัดกระบวนการเรียนรู้มุ่งส่งเสริมศาสนา ศิลปวัฒนธรรมของชาติ การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และความรู้อันเป็นสากล ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง ในมาตรา 8 การจัดการศึกษาเป็นการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน พัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง และต้องยึดหลักให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ระดมทรัพยากรจากแหล่งต่างๆ มาใช้ในการจัดการศึกษา และการมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่น ในมาตรา 22 กำหนดว่าการจัดการศึกษายึดผู้เรียน ทุกคนมีความสามารถ เรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553)

การพัฒนานักเรียนให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความสามารถ มีคุณธรรม จริยธรรม และวิถีชีวิตที่เป็นสุขตามที่สังคมมุ่งหวัง โดยผ่านกระบวนการทางการศึกษา นั้น นอกจากจะดำเนินการด้วยการส่งเสริมสนับสนุนนักเรียนแล้ว การป้องกันและการช่วยเหลือปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับนักเรียนก็เป็นสิ่งสำคัญประการหนึ่งของการพัฒนา (กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข, 2551) เนื่องจากสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างมากทั้งด้านการสื่อสาร เทคโนโลยีต่างๆ ซึ่งนอกจากจะส่งผลกระทบต่อผู้คนในเชิงบวกแล้ว ในเชิงลบก็ปรากฏเช่นกัน เป็นต้นว่า ปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาการระบาดของสารเสพติด ปัญหาการติดเกม ปัญหาการติดโทรศัพท์มือถือ ปัญหาการแข่งขันในรูปแบบต่างๆ ปัญหาให้สถานศึกษาจัดการประเมินผู้เรียน โดยพิจารณาจากพัฒนาการของผู้เรียน ความประพฤติ การสังเกต พฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรม และการทดสอบควบคู่ไปกับกระบวนการเรียนการสอนตามความเหมาะสมของแต่ละระดับชั้น และรูปแบบการศึกษา (สำนักคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2562)

จากสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างมากในปัจจุบัน การสื่อสารเทคโนโลยีต่างๆ ส่งผลกระทบต่อประชาชนทั้งในเชิงบวกและเชิงลบ ซึ่งปรากฏปัญหาให้เห็นมากมาย ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านอื่นๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติด อันนำมาซึ่งปัญหาครอบครัวที่เกิดความทุกข์ ความวิตกกังวล ความเครียด หรืออื่นๆ ความสำเร็จที่เกิดขึ้นจากการพัฒนานักเรียน ให้เป็นคนดี มีคุณธรรมตามความคาดหวังนั้น ต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ไม่ว่าจะเป็นผู้บริหาร ครู บุคลากรทางการศึกษา ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษาและชุมชน โดยเฉพาะครูและบุคลากรทางการศึกษาทุกคนในสถานศึกษา เป็นหลักสำคัญในการดำเนินการพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียน ให้เติบโตงดงามและเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์พร้อมทั้งร่างกาย และจิตใจเป็นบุคคลที่มีคุณภาพของสังคม การพัฒนานักเรียน ให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา มีความรู้ ความสามารถและมีคุณธรรมจริยธรรม ดำเนินวิถีชีวิตที่เป็นสุขตามที่สังคมมุ่งหวัง โดยผ่านกระบวนการทางการศึกษาที่สถานศึกษาทุกแห่งต้องดำเนินการจัดการศึกษาตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการที่ต้องการให้เยาวชน เป็นคนเก่ง คนดี ดำรงตนให้อยู่ในสังคมอย่างมีความสุข นอกจากจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมและสนับสนุนให้นักเรียน ได้รับกระบวนการเรียนรู้แล้ว การป้องกันและ การช่วยเหลือแก้ไขปัญหาดังกล่าว ที่เกิดขึ้นจากปัจจัยเสี่ยงรอบสถานศึกษาที่มีพฤติกรรมไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด ร้ายเกม การพนัน หนีเรียน ทะเลาะวิวาท ก่ออาชญากรรม เป็นปัญหาสังคมที่ผู้ปกครอง ครู อาจารย์ ทุกคน ที่เกี่ยวข้อง ต้องเข้าไปช่วยเหลือและแก้ไขปัญหามาให้มีพฤติกรรมเสี่ยง ซึ่งมาจากปัจจัยเสี่ยงและผลกระทบจากแหล่งอบายมุข (กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข, 2551)

การพัฒนาเยาวชนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ เป็นคนที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจมีคุณธรรมจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ห่างไกลจากยาเสพติด สื่อลามกอนาจาร เกมออนไลน์และการทะเลาะวิวาท ซึ่งเป็นพฤติกรรมเบี่ยงเบนที่สังคมไม่ยอมรับ ถือเป็นกลยุทธ์ที่สำคัญตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการที่กำหนดให้สถานศึกษาทุกแห่งดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างเป็นระบบ จริงจัง อย่างต่อเนื่อง เหตุนี้ ผู้ประเมินในฐานะเป็นผู้บริหารโรงเรียนวัดหินดาดตระหนักถึงความเปลี่ยนแปลงของสังคมที่เป็นไปอย่างรวดเร็วในโลกยุคไร้พรมแดนและสภาวะวิกฤตต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมไทยซึ่งส่งผลกระทบต่อเด็กนักเรียนและเยาวชนอย่างมาก ตลอดจนตระหนักในบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียนในการอบรมสั่งสอนนักเรียนและเยาวชนให้เป็นคนดีมีความรู้คู่คุณธรรม ทั้งนี้เพราะโดยแท้จริงแล้วเด็กแต่ละคนย่อมอยากกระทำตนเป็นคนดี เป็นที่รักใคร่ของพ่อแม่ ของครู และได้รับการยอมรับจากสังคม ดังนั้น ผู้ที่เกี่ยวข้องจึงมีหน้าที่ดูแลช่วยเหลือป้องกันมิให้เด็กกระทำความผิดและส่งเสริมให้เป็นคนดี จัดการศึกษาเพื่อพัฒนาให้เด็กมีคุณธรรม มีความรู้เพื่อเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาสังคมในอนาคต และเพื่อเอื้อผลสู่การพัฒนาในส่วนของการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2563 และ 2564 ที่ผลสัมฤทธิ์ยังอยู่ในระดับต่ำ ยังต้องได้รับการพัฒนาให้สูงขึ้นต่อไป (โรงเรียนวัดหินดาด, 2564)

โรงเรียนวัดหินดาด (2564) ดำเนินการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างต่อเนื่องมีการคัดกรองนักเรียน การเยี่ยมบ้านนักเรียนเพื่อรับทราบและแก้ไขปัญหาต่างๆร่วมกับผู้ปกครอง เมื่อพบนักเรียนในกลุ่มเสี่ยงหรือกลุ่มมีปัญหา ก็เร่งพัฒนาคุณภาพนักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ การประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามสภาพจริงและจัดหาทุนการศึกษาให้นักเรียนของโรงเรียนวัดหินดาด ปีการศึกษา 2564 เมื่อพิจารณารายการกลุ่มสาระการเรียนรู้ พบว่าผลการทดสอบสูงสุดคือ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย รองลงมา คือกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์และภาษาต่างประเทศ ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาเปรียบเทียบพบว่า ปีการศึกษา 2564 ต่ำกว่า ปีการศึกษา 2563 ต่ำลง -1.13 และจากสภาพสังคมในปัจจุบัน มีความ

เจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็วในด้านเศรษฐกิจ และเทคโนโลยี ส่งผลกระทบให้เด็กและเยาวชนที่ไม่สามารถปรับตัวและขาดการดูแลอบรมสั่งสอนจากครอบครัว มีพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไป มีปัญหาที่เกิดกับเด็กและเยาวชนมากมาย เช่น ปัญหายาเสพติด ปัญหาการก่ออาชญากรรม ปัญหาการทะเลาะวิวาท พฤติกรรมเลียนแบบในทางที่ไม่ดี ปัญหาการละเมิดทางเพศ การคบเพื่อน ติดเกม ขาดเรียนบ่อย ส่งผลให้นักเรียนไม่สนใจเรียนและมีผลการเรียนต่ำ ซึ่งปัญหาที่เกิดขึ้นทุกๆ ฝ่ายต้องให้ความสำคัญ และช่วยกันส่งเสริม พัฒนา ป้องกันและแก้ไขปัญหา โดยเฉพาะพ่อแม่ และครูประจำชั้น ซึ่งถือว่าเป็นบุคคลที่ใกล้ชิดกับเด็กมากที่สุด จะต้องให้ความรัก ความเอาใจใส่ดูแลอย่างใกล้ชิด ให้คำแนะนำ ให้คำปรึกษา เพื่อให้นักเรียนได้พัฒนา เต็มตามศักยภาพ มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ มีภูมิคุ้มกันทางจิตใจ ที่เข้มแข็ง มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีทักษะการดำรงชีวิตและรอดพ้นจากวิกฤตทั้งปวง (กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข, 2551)

ผู้ประเมินในฐานะผู้บริหารโรงเรียนวัดหินดาดจึงได้ตระหนักถึงความสำคัญในการเรียนของนักเรียนที่ยึดหลักให้ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด จึงส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง และผู้เกี่ยวข้อง มีส่วนร่วมในการช่วยเหลือ ส่งเสริม และพัฒนานักเรียนอย่างมีระบบและต่อเนื่อง โดยยึดสายใยและความผูกพันระหว่างครูที่ปรึกษาและศิษย์ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตนักเรียนให้มีทักษะการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วได้อย่างมีความสุข ตามเจตนารมณ์ของนโยบายและภายใต้กฎหมายที่เกี่ยวข้อง โดยเน้นไปที่การสร้างระบบในการเอาใจใส่ดูแลนักเรียน ให้ความอบอุ่นไปพร้อมกับการพัฒนาการเรียน และได้ส่งเสริมให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครองนักเรียน ชุมชนและท้องถิ่น เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาการเรียนของนักเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและผลทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) สูงขึ้น และมีพฤติกรรมและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรและความต้องการของโรงเรียนและชุมชน ตลอดจนพัฒนาให้นักเรียนมีคุณภาพชีวิตและมีพื้นฐานสำหรับการพัฒนาในระดับที่สูงขึ้นต่อไป ผู้ประเมินตระหนักและให้ความสำคัญในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และพัฒนากระบวนการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ให้สามารถดำเนินการได้ อย่างเป็นระบบมีขั้นตอน มีกระบวนการที่สามารถส่งเสริมสนับสนุน ป้องกัน แก้ไขปัญหาที่มีประสิทธิภาพ สร้างความเชื่อมโยงทั้งผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงาน ที่มีส่วนเกี่ยวข้องต่างๆ โดยอาศัยปัจจัยทั้งด้านบุคคล งบประมาณ ทรัพยากร สถานที่ สภาพแวดล้อม รวมทั้งกระบวนการพัฒนาที่โรงเรียนดำเนินการ เช่น ระบบการคัดกรองนักเรียน การสำรวจนักเรียนรายบุคคล การโฮมรูม การแนะแนว การให้ความช่วยเหลือดูแล แก้ไข ส่งต่อ ติดตามประเมินผล เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียนให้มีคุณภาพ เติบโต งอกงามพร้อมต่อการศึกษาเพื่อเป็นบุคคลที่มีคุณค่าของชาติต่อไป

จากข้อความข้างต้นจะเห็นว่าโรงเรียนวัดหินดาดจำเป็นต้องจัดกิจกรรมต่างๆ สำหรับการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้หลากหลายและครอบคลุม เพื่อส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพของนักเรียนทุกๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนผลการทดสอบระดับชาติ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ การส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรม ดังนั้น การดำเนินงานตามโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนวัดหินดาด จึงถือว่าเป็นกระบวนการที่สำคัญที่จะช่วยพัฒนานักเรียนไปพร้อมกับการเรียนการสอน เพื่อให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และผลการทดสอบระดับชาติที่ดีขึ้น จึงมีความสนใจที่จะศึกษา และพัฒนาคุณภาพของนักเรียนให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรสถานศึกษา โดยใช้การประเมินโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนวัดหินดาด เพื่อศึกษาผลการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนวัดหินดาด และเพื่อช่วยในการตัดสินใจในการดำเนินงานโครงการและยังเป็นการประเมินเพื่อให้ได้รายละเอียดต่างๆ อันเป็นแนวทางในการพัฒนาโครงการเพื่อเกิดประโยชน์อย่างสูงสุดกับนักเรียนในโรงเรียน

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อเสนอการประเมินโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนวัดหินดาด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยได้ใช้การวิจัยเชิงปริมาณ โดยมีวิธีดำเนินการวิจัยดังในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอน	เนื้อหา	แหล่งข้อมูล	เครื่องมือที่ใช้	การวิเคราะห์ข้อมูล
ขั้นตอนที่ 1 เพื่อประเมินด้านบริบท (Context Evaluation : C) ของโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนวัดหินดาด	1. ด้านบริบทเกี่ยวกับความต้องการ ความจำเป็นของโครงการ 2. ด้านบริบทเกี่ยวกับความเป็นไปได้ของโครงการ 3. ด้านบริบทเกี่ยวกับความสอดคล้องของวัตถุประสงค์และเป้าหมายของโครงการ	1. ผู้ช่วยผู้อำนวยการสถานศึกษา 1 คน 2. ครูผู้สอน 11 คน 3. คณะกรรมการสถานศึกษา คน 4. ผู้ปกครองนักเรียน 98 คน รวม 117 คน	แบบสอบถามประมาณค่าสอบถามความคิดเห็นด้านบริบทของโครงการ	- ค่าเฉลี่ย - ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
ขั้นตอนที่ 2 เพื่อประเมินด้านปัจจัยนำเข้าของโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนวัดหินดาด	1. ด้านปัจจัยนำเข้าเกี่ยวกับบุคลากร 2. ด้านปัจจัยนำเข้าเกี่ยวกับงบประมาณ 3. ด้านปัจจัยนำเข้าเกี่ยวกับวัสดุอุปกรณ์ 4. ด้านปัจจัยนำเข้าเกี่ยวกับอาคารสถานที่ 5. ด้านปัจจัยนำเข้าเกี่ยวกับเวลาดำเนินงานตามโครงการ	1. ผู้ช่วยผู้อำนวยการสถานศึกษา 1 คน 2. ครูผู้สอน 11 คน 3. คณะกรรมการสถานศึกษา 7 คน รวม 19 คน	แบบสอบถามประมาณค่าสอบถามความคิดเห็นด้านปัจจัยนำเข้าของโครงการ	- ค่าเฉลี่ย - ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
ขั้นตอนที่ 3 เพื่อประเมินด้านกระบวนการดำเนินงานตามโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนวัดหินดาด	1. ด้านกระบวนการเกี่ยวกับการวางแผนดำเนินงานตามโครงการ 2. ด้านกระบวนการเกี่ยวกับการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 3. ด้านกระบวนการเกี่ยวกับการ คัดกรอง	1. ผู้ช่วยผู้อำนวยการสถานศึกษา 1 คน 2. ครูผู้สอน 11 คน 3. คณะกรรมการสถานศึกษา 7 คน 4. นักเรียน 98 คน 5. ผู้ปกครองนักเรียน 98 คน รวม 215 คน	1. แบบสอบถามประมาณค่าสอบถามความคิดเห็นด้านกระบวนการดำเนินงานตามโครงการ	- ค่าเฉลี่ย - ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

	4. ด้านกระบวนการเกี่ยวกับการส่งเสริมนักเรียน 5. ด้านกระบวนการเกี่ยวกับการป้องกันช่วยเหลือและแก้ไข 6. ด้านกระบวนการเกี่ยวกับการส่งต่อ			
ขั้นตอนที่ 4 เพื่อประเมินด้านผลผลิตของการดำเนินงานตามโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนวัดหินดาด	1. ด้านผลผลิตเกี่ยวกับความสำเร็จของการดำเนินงานตามโครงการสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และเป้าหมาย	1. ผู้ช่วยผู้อำนวยการสถานศึกษา 1 คน 2. ครูผู้สอน 11 คน 3. คณะกรรมการสถานศึกษา 7 คน 4. ผู้ปกครองนักเรียน 98 คน รวม 117 คน	1. แบบสอบถามประมาณค่า สอบถามด้านผลผลิตของโครงการ	- ค่าเฉลี่ย - ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
ขั้นตอนที่ 5 เพื่อประเมินด้านผลกระทบของการดำเนินงานตามโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนวัดหินดาด	1. ด้านผลกระทบและความพึงพอใจผลการดำเนินงาน โครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนวัดหินดาด	1. ผู้ช่วยผู้อำนวยการสถานศึกษา 1 คน 2. ครูผู้สอน 11 คน 3. คณะกรรมการสถานศึกษา 7 คน 4. นักเรียน 98 คน 5. ผู้ปกครองนักเรียน 98 คน รวม 215 คน	1. แบบสอบถามความคิดเห็นด้านผลกระทบของโครงการ	- ค่าเฉลี่ย - ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

สรุปผลการวิจัย

ผลการประเมินโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนวัดหินดาด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 ดังในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลผลผลการวิเคราะห์ผลการประเมินโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนวัดหินดาด โดยรวมของแต่ละด้าน

ข้อที่	รายการประเมิน	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น	ผลการประเมิน
1.	ด้านบริบท	4.58	0.15	มากที่สุด	ผ่านเกณฑ์
2.	ด้านปัจจัยนำเข้า	4.61	0.18	มากที่สุด	ผ่านเกณฑ์
3.	ด้านกระบวนการ	4.47	0.08	มาก	ผ่านเกณฑ์
4.	ด้านผลผลิต	4.59	0.13	มากที่สุด	ผ่านเกณฑ์
5.	ด้านผลกระทบ	4.55	0.17	มากที่สุด	ผ่านเกณฑ์
รวมเฉลี่ย		4.56	0.14	มากที่สุด	ผ่านเกณฑ์

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการประเมินโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนวัดหินดาด ตามความคิดเห็นของผู้ช่วยผู้อำนวยการสถานศึกษาและครูผู้สอน คณะกรรมการสถานศึกษา นักเรียน และผู้ปกครองนักเรียน โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ผ่านเกณฑ์การประเมิน สอดคล้องกับเกณฑ์การประเมินที่กำหนด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านทุกด้านผ่านเกณฑ์ประเมิน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด เรียงลำดับจากมาก ไปหาน้อย คือ ด้านปัจจัยนำเข้า รองลงมาคือด้านผลผลิต ด้านบริบท ด้านผลกระทบ ด้านกระบวนการ ตามลำดับ และมีผลรายละเอียดของแต่ละด้านดังต่อไปนี้

ผลการประเมินด้านบริบทโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนวัดหินดาด ตามความคิดเห็นของผู้ช่วยผู้อำนวยการสถานศึกษาและครูผู้สอน คณะกรรมการสถานศึกษา และผู้ปกครองนักเรียน โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ผ่านเกณฑ์การประเมิน เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อทุกข้อผ่านเกณฑ์ประเมิน ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด นักเรียนขาดการดูแลสุขภาพร่างกาย ถูกต้องตามหลักอนามัย เป็นอันดับแรก รองลงมา คือนักเรียนมีปัญหาเกี่ยวข้องกับบุหรี่ยาเสพติด ข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือแนวทาง/รูปแบบการบริหารจัดการของโรงเรียนสะท้อนแนวคิดที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาและบริบทของโรงเรียน รองลงมาคือ นักเรียนเลียนแบบพฤติกรรมที่ไม่ดีจากสื่อต่างๆ ตามลำดับ

ผลการประเมินด้านปัจจัยนำเข้าโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนวัดหินดาด ตามความคิดเห็นของผู้ช่วยผู้อำนวยการสถานศึกษา ครูผู้สอน และคณะกรรมการสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ผ่านเกณฑ์การประเมิน เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อทุกข้อผ่านเกณฑ์ประเมิน ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ผู้ช่วยผู้อำนวยการสถานศึกษาให้ความสำคัญและสนับสนุนการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง เป็นอันดับแรก รองลงมา คือ มีการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการดำเนินงานและพัฒนาคุณภาพชีวิตนักเรียน ข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือมีการประชุมชี้แจงการดำเนินการ ทำความเข้าใจและแจ้งข้อกำหนดต่างๆอย่างเพียงพอ รองลงมา คือ มีงบประมาณเพียงพอต่อการดำเนินงาน ตามลำดับ

ผลการประเมินด้านกระบวนการดำเนินงานโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนวัดหินดาด ตามความคิดเห็นของผู้ช่วยผู้อำนวยการสถานศึกษาและครูผู้สอน คณะกรรมการสถานศึกษา นักเรียน และผู้ปกครองนักเรียน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ผ่านเกณฑ์การประเมิน เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อทุกข้อผ่านเกณฑ์ประเมิน ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ครูที่ปรึกษาให้คำแนะนำและแก้ไขปัญหาของนักเรียน เป็นอันดับแรก รองลงมา คือ มีการจัดกิจกรรมโฮมรูม ด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือมีการประชาสัมพันธ์ผลการดำเนินงานต่อสาธารณชน รองลงมา มีการจัดเก็บข้อมูล เอกสาร ดำเนินการเป็นระบบและให้ผู้เกี่ยวข้องนำมาใช้ร่วมกันได้ ตามลำดับ

ผลการประเมินด้านผลกระทบโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนวัดหินดาด ตามความคิดเห็นของผู้ช่วยผู้อำนวยการสถานศึกษาและครูผู้สอน คณะกรรมการสถานศึกษา นักเรียน และผู้ปกครองนักเรียน โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ผ่านเกณฑ์การประเมิน เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อทุกข้อผ่านเกณฑ์ประเมิน ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด นักเรียนมีจิตใจเอื้อเฟื้อ ช่วยเหลือผู้อื่นอย่างสม่ำเสมอ เป็นอันดับแรก รองลงมาคือ นักเรียนรับฟังคำแนะนำของพ่อแม่ ญาติผู้ใหญ่และครู อาจารย์ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ นักเรียนป้องกันตนเองให้ห่างจากสิ่งเสพติดได้ นักเรียนไม่เสพสิ่งเสพติดและไม่แสวงหาผลประโยชน์จากสิ่งเสพติด ตามลำดับ

ผลการประเมินด้านผลกระทบโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนวัดหินดาด ตามความคิดเห็นของผู้ช่วยผู้อำนวยการสถานศึกษาและครูผู้สอน คณะกรรมการสถานศึกษา นักเรียน และผู้ปกครองนักเรียน โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ผ่านเกณฑ์การประเมิน เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อทุกข้อผ่าน

เกณฑ์ประเมิน ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ มีความพึงพอใจในการดำเนินโครงการระบบดูแลช่วยเหลือ เป็นอันดับแรก รองลงมา คือ ช่วงระยะเวลาในการดำเนินการโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ นักเรียนที่ได้รับการดูแลช่วยเหลือมีพัฒนาการที่ดีขึ้น รองลงมาคือ ความเหมาะสมของโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้พบผลการวิจัยที่สามารถนำมาอภิปรายผลการวิจัยได้ดังต่อไปนี้

ผลการวิเคราะห์การประเมินโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามความคิดเห็นโดยภาพรวมอยู่ในระดับที่สูงสุดและเมื่อพิจารณาจำแนกตามสถานภาพพบว่าผลการประเมินสอดคล้องกันแสดงว่าผลผลิตและผลกระทบของโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนวัดหินดาด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 เป็นที่ยอมรับของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับโครงการทุกฝ่าย เนื่องจากกิจกรรมการดำเนินงานของโครงการและช่วงเวลาในการดำเนินโครงการมีความเหมาะสมกับความพร้อมและทรัพยากรในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ตามโครงการ เนื่องจากผู้ช่วยผู้อำนวยการสถานศึกษามีการใช้กระบวนการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน มีการพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่องพร้อมกับการสื่อสารประชาสัมพันธ์การดำเนินงานต่างๆ ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทราบ และใช้โอกาสต่างๆ ในการประชาสัมพันธ์โครงการฯ มีความสอดคล้องบางประการกับงานวิจัยของวชิรวิทย์ จอกแก้ว (2554) ที่ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัญหาการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครูที่ปรึกษาในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1 สภาพก่อนการพัฒนาคูที่ปรึกษา ซึ่งเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือ ครูยังขาดความรู้ ความเข้าใจและทักษะในการปฏิบัติงาน เมื่อดำเนินการพัฒนาคูที่ปรึกษาโดยการฝึกอบรม การศึกษาเอกสาร และการนิเทศ พบว่าครูที่ปรึกษามีความรู้ความเข้าใจและสามารถจัดเก็บข้อมูลนักเรียนเป็นระบบ ครอบคลุม ทำให้รู้จักนักเรียนมากขึ้น การแบ่งกลุ่มนักเรียนออกเป็นกลุ่มปกติและกลุ่มเสี่ยง มีปัญหา มีความชัดเจน การส่งเสริมให้นักเรียนมีการจัดกิจกรรมโฮมรูม และกิจกรรมอื่นๆ ที่หลากหลายมีการป้องกันและแก้ไขปัญหาส่งผลให้นักเรียนมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ มีระเบียบวินัย มีคุณธรรม จริยธรรมและไม่เข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยครั้งนี้คือการประเมินโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนวัดหินดาด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 โดยการประเมินโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน มีอธิบายดังนี้

1. โครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน อันเป็นโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนวัดหินดาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 ปีการศึกษา 2564 เป็นกระบวนการที่ดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีขั้นตอนในรูปแบบที่หลากหลาย พร้อมด้วยวิธีการและเครื่องมือในการดำเนินงานส่งเสริม ป้องกัน และแก้ไขปัญหา ด้านการเรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และปลอดภัยจากสารเสพติด โดยมีครูที่ปรึกษาเป็นบุคคลดำเนินการ เพื่อดูแลช่วยเหลือนักเรียนและประสานความร่วมมือกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องให้กับนักเรียนกลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง กลุ่มที่มีปัญหา และแนวทางการป้องกันปัญหา ในปีการศึกษา 2564 โดยระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นกระบวนการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีขั้นตอนพร้อมด้วยวิธีการและเครื่องมือการทำงานที่ชัดเจน โดยมีครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงาน ประกอบด้วย

1.1 การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล หมายถึง การศึกษาข้อมูล 4 ด้าน ด้านความสามารถทางการเรียนความสามารถอื่นๆ ด้านสุขภาพร่างกาย จิตใจ พฤติกรรม ด้านครอบครัว เศรษฐกิจ การคุ้มครองนักเรียน

1.2 การคัดกรองนักเรียน หมายถึง การคัดเลือกนักเรียนเพื่อจัดกลุ่ม เช่น กลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง กลุ่มมีปัญหา กลุ่มพิเศษ

1.3 การส่งเสริมนักเรียน หมายถึง สนับสนุน ให้นักเรียนทุกคนที่อยู่ในความดูแลเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ที่โรงเรียนจัดขึ้น

1.4 การป้องกันและแก้ไขปัญหา หมายถึง การเอาใจใส่ดูแลช่วยเหลือนักเรียนทุกคน ให้เท่าเทียมกันทั้งนักเรียนกลุ่มปกติ และกลุ่มเสี่ยง

1.5 การส่งต่อนักเรียน หมายถึง การส่งต่อนักเรียนที่มีพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไปยังสถานศึกษาใหม่ หรือไปให้ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ได้เปลี่ยนบรรยากาศแห่งการเรียนรู้

2. การประเมินโครงการ หมายถึง กระบวนการวัดและประเมินผลที่มีการรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นระบบของโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนโรงเรียนวัดหินดาดสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 โดยใช้การประเมินโครงการรูปแบบประยุกต์ของรูปแบบการประเมินชิปปี้ (CIPP) และพร้อมทั้งประเมินผลกระทบ (Impact Evaluation) ได้รูปแบบการประเมินโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนวัดหินดาด ซึ่งเป็นการประเมิน 5 ด้าน ได้แก่

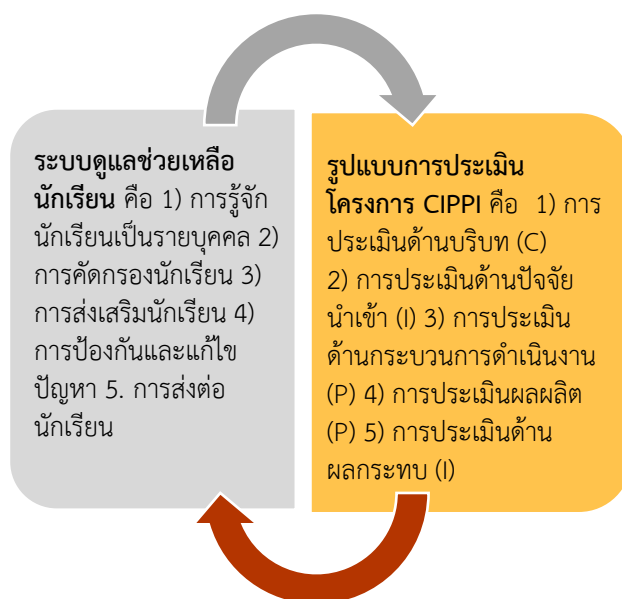
2.1 การประเมินด้านบริบท (Context Evaluation : C) เป็นการประเมินเกี่ยวกับความสอดคล้อง ความต้องการ ความจำเป็น ความเป็นไปได้ และการกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายของโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนวัดหินดาด

2.2 การประเมินด้านปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation : I) เป็นการประเมินเกี่ยวกับการนำปัจจัยเข้ามามีใช้ในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ทั้ง 5 ด้าน คือ ด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ ด้านอาคารสถานที่ และเวลาในการดำเนินงาน ตามโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนวัดหินดาด

2.3 การประเมินด้านกระบวนการดำเนินงาน (Process Evaluation : P) เป็นการประเมินเกี่ยวกับการดำเนินงานตามโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของ โรงเรียนวัดหินดาด โดยประเมินด้านการวางแผน ด้านกระบวนการจัดกิจกรรม คือ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การส่งเสริมนักเรียน การป้องกันและช่วยเหลือนักเรียน และการส่งต่อนักเรียน และด้านนิเทศ กำกับ ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผล

2.4 การประเมินผลผลิต (Product Evaluation : P) เป็นการประเมินเกี่ยวกับ ผลที่เกิดขึ้นกับนักเรียน ความสำเร็จของโครงการตามวัตถุประสงค์ของโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนวัดหินดาด

2.5 การประเมินด้านผลกระทบ (Impact Evaluation : I) เป็นการประเมินเกี่ยวกับผลกระทบ และความพึงพอใจผลการดำเนินงานโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนวัดหินดาดดังในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 การประเมินโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้
 - 1.1 ผู้ช่วยผู้อำนวยการสถานศึกษา สร้างความตระหนักให้ครูที่ปรึกษาเห็นความสำคัญของโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน
 - 1.2 สถานศึกษาจัดประชุม สัมมนา อบรมให้ความรู้แก่ครู นักเรียน ผู้ปกครองนักเรียน ในเรื่องระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้มากขึ้นกว่าเดิม
 - 1.3 ควรจัดประชาสัมพันธ์และเชิญชวนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้มาร่วมโครงการ
 - 1.4 โรงเรียนควรสนับสนุนงบประมาณ หรือค่าใช้จ่ายในการไปออกเยี่ยมบ้านนักเรียนและสนับสนุนในการจัดทำเอกสารต่างๆ ให้เหมาะสม
 - 1.5 สถานศึกษาควรจัดหาสื่อ เทคโนโลยีมาจัดระบบของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน
 - 1.6 สถานศึกษาควรนำผลการประเมินโครงการในครั้งนี้ไปเป็นแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้ดียิ่งขึ้น
 - 1.7 นักเรียนมีความพร้อมที่จะปรับปรุงพัฒนาตนเอง และรู้จักป้องกันตนเองให้ห่างไกลยาเสพติด
2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป
 - 2.1 ควรเลือกใช้รูปแบบการประเมินโครงการในรูปแบบอื่นๆ ที่เหมาะสมมาศึกษาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อเป็นข้อเท็จจริงประกอบในการประเมินผลโครงการ
 - 2.2 ควรศึกษาการประเมินโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยใช้หลักการเปรียบเทียบกับโรงเรียนที่ดำเนินการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้รับดีเยี่ยม (Best Practice)

เอกสารอ้างอิง

- กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข. (2551). **คู่มือสอนทักษะชีวิตเพื่อป้องกันสารเสพติดในสถานศึกษา ระดับประถมศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพัฒนาสุขภาพจิต กรมสุขภาพจิต.
- กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข. (2544). **คู่มือครูที่ปรึกษาแบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ส่งเสริมสุขภาพจิต.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545**. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- นงลักษณ์ วิรัชชัย และสุวิมล ว่องวาณิช. (2548). **การวิจัยและพัฒนาเพื่อการปฏิรูปทั้งโรงเรียน**. กรุงเทพมหานคร: คณะครุศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- โรงเรียนวัดหินดาด. (2564). **รายงานพัฒนาคุณภาพการศึกษา โรงเรียนวัดหินดาด ปีการศึกษา 2564**. กาญจนบุรี: โรงเรียนวัดหินดาด.
- วชิรวิทย์ จอกแก้ว. (2554). **สภาพปัญหาการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครูที่ปรึกษา ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1**. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2552). **ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน หลักการ แนวคิด และทิศทางการดำเนินงาน**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาระดับขั้นพื้นฐาน. (2562). **คู่มือการคัดเลือกสถานศึกษาและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพื่อรับรางวัลระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนประจำปี 2562**. แหล่งที่มา <https://cmi4.go.th/group/promotion/?cat=9>. สืบค้นเมื่อ 20 ม.ค. 2563.
- Bass, B. M. (1985). **Leadership and performance beyond expectations**. New York: Free Press.
- Cronbach, Lee J. (1971). **Essentials of psychological testing**. 4th ed. New York: Harper & Row.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. **Educational and Psychological Measurement**. 30(3). 607-610.
- Likert, Rensis. (1967). **The Method of Constructing and Attitude Scale**. In Reading in Attitude Theory and Measurement. Fishbein, Martin, Ed. New York: Wiley & Son.

แนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพรหมวิหาร 4 ของโรงเรียน
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยาเขต 2
THE GUIDELINES OF STUDENT CARE-TAKING SYSTEM BASED ON FOUR
BRAHMAVIHARA OF THE SCHOOLS UNDER THE OFFICE OF PHRA NAKHON SRI
AYUTTHAYA PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2

^[1]จตุพร บัวระภา Jatuporn Buawrapa ^[2]สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย Suddhipong Srivichai

^[3]สมศักดิ์ บุญปู Somsak Boonpoo

^[1] ^[2] ^[3]มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
Corresponding Author E-mail: jbuawrapaka@gmail.com

Article Received: February 11, 2024, Revised: August 19, 2024, Accepted: August 23, 2024.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาเพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน 2) วิธีการพัฒนาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพรหมวิหาร 4 และ 3) เพื่อเสนอแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพรหมวิหาร 4 เป็นงานวิจัยแบบผสมผสานวิธี ประกอบด้วย 1) การวิจัยเชิงปริมาณด้วยการใช้แบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้บริหารสถานศึกษาและครู จำนวน 175 รูป วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2) การวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 รูป/คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน ในภาพรวมและทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด 2) วิธีการพัฒนาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพรหมวิหาร 4 เป็นการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน 5 ด้าน คือ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การส่งเสริมและพัฒนานักเรียน การป้องกันและแก้ไขปัญหา การส่งต่อนักเรียน โดยบูรณาการกับหลักพรหมวิหาร 4 (1) เมตตา ความปรารถนาให้ผู้อื่นได้รับสุข (2) กรุณา ความปรารถนาให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ (3) มุทิตา ความยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดี (4) อุเบกขา การรู้จักวางใจเป็นกลาง และ 3) แนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพรหมวิหาร 4 ได้แก่ (1) การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลตามพรหมวิหาร 4 ประกอบด้วยครูมีความรักความปรารถนาดี มีความตั้งใจจริงที่จะช่วยเหลือ (2) การคัดกรองนักเรียนตามพรหมวิหาร 4 ประกอบด้วยครูให้อภัยและมองข้ามข้อเสียของนักเรียน ทำหน้าที่ดำเนินการคัดกรองโดยปราศจากอคติ (3) การส่งเสริมและพัฒนานักเรียนตามพรหมวิหาร 4 ประกอบด้วยครูส่งเสริมให้นักเรียนมีพัฒนาการทั้งทางด้านกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา (4) การป้องกันและแก้ไขปัญหาตามพรหมวิหาร 4 ประกอบด้วย การลดความเสี่ยงและแก้ไขปัญหาที่อาจเกิดขึ้น โดยเน้นให้นักเรียนมีทักษะชีวิตและความสามารถในการแก้ไขปัญหาของตนเองและยินดีเมื่อนักเรียนผ่านพ้นปัญหา (5) การส่งต่อนักเรียนตามพรหมวิหาร 4 ประกอบด้วยพัฒนาคุณลักษณะให้ครูมีความเมตตา ตั้งใจทำระบบการส่งต่อนักเรียน มีใจเป็นกลางไม่ลำเอียง

คำสำคัญ: ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน, พรหมวิหาร 4, โรงเรียนประถมศึกษา

ABSTRACT

This research aimed 1) to study the operation of student care system in schools, 2) to study the method for developing the operation of student care system based on the principle of Four Divine Abodes, and 3) to propose the guideline for the operation of student care system based on the principle of Four Divine Abodes. This research was conducted using mixed methods, consisting of 1) quantitative research using questionnaires with a sample group of 175 school administrators and teachers, data were analyzed using descriptive statistics including frequency, percentage, mean, and standard deviation, 2) qualitative research by interviewing 5 experts and analyzing data by content analysis. The research results showed that 1) the operation of student care system in schools was at the highest level overall and in all aspects, 2) the method for developing the operation of student care system based on the principle of Four Divine Abodes was the operation of 5 aspects of student care system, namely, knowing students individually, student screening, student promotion and development, problem prevention and resolution, and student referral by integrating with the principles of the Four Divine Abodes (1) *Mettā*, the wish for others to be happy, (2) *Karūṇā*, the wish for others to be free from suffering, (3) *Muditā*, the joy when others do well (4) *Upekkhā*, knowing how to be impartial, and 3) the guidelines for the student care and assistance system based on the principles of the Four Divine Abodes, namely (1) Knowing students individually based on the Four Divine Abodes, consisting of teachers having love and goodwill and having a true intention to help, (2) Screening students based on the Four Divine Abodes, consisting of teachers forgiving and overlooking students' shortcomings and conducting the screening without bias, (3) Promoting and developing students based on the Four Divine Abodes, consisting of teachers promoting students' development in physical, emotional, social and intellectual aspects, (4) Preventing and solving problems based on the Four Divine Abodes, consisting of reducing risks and solving problems that may occur by emphasizing students to have life skills and the ability to solve their own problems and being happy when students could overcome problems, (5) Referring students based on the Four Divine Abodes, consisting of developing the characteristics of teachers to be compassionate, intending to create a referral system for students, and being impartial and unbiased.

Keywords: Student Care-Taking System, Brahmavihāra, Primary school

บทนำ

ในปัจจุบันนี้ ปัญหาการบริหารจัดการการดูแลนักเรียนมีการเปลี่ยนแปลงไปตามเหตุการณ์ อย่างไม่หยุดยั้ง การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีการพัฒนาไปตามยุคตามสมัย และสภาพสังคมในยุคนี้ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ทั้งทางด้านเทคโนโลยี สังคม เศรษฐกิจ ปัญหาอาชญากรรม การศึกษา และแพร่ระบาดของโรค COVID 19 ล้วนก่อให้เกิดผลกระทบต่อครอบครัวทางด้านรายได้ และการว่างงานตามมา ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนมีผลกระทบกับการศึกษาไทย ดังนั้นการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนจึงควรตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นรอบด้านจากการเปลี่ยนแปลงสภาพสังคมอย่างรวดเร็วในทุกๆ ด้าน เพื่อเป็นการป้องกันและช่วยเหลือแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดกับนักเรียน นำระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน มาปรับประยุกต์ใช้ในงานของตนและพัฒนาให้เหมาะสมตามบริบทของโรงเรียนตนเอง เพื่อช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียนให้มีความสมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 ในมาตรา 6 ที่ได้กำหนดความมุ่งหมายและหลักการจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขและแนวการจัดการศึกษายังได้ให้ความสำคัญแก่ผู้เรียนทุกคน โดยมาตรา 22 ให้ยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาตามมาตรา 23 ข้อ 5 ต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตามธรรมชาติ และเต็มศักยภาพในการจัดการศึกษาต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษา ซึ่งเรื่องหนึ่งที่กำหนดให้ดำเนินการ คือ เรื่องความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพ และการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2562)

ในการพัฒนานักเรียนให้นักเรียนเป็นบุคคลที่มีคุณภาพทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ ความสามารถ มีคุณธรรม จริยธรรม และมีวิถีชีวิตที่เป็นสุขตามที่สังคมมุ่งหวังไว้ โดยผ่านกระบวนการทางการศึกษานั้น นอกจากจะดำเนินการด้วยการส่งเสริมสนับสนุนนักเรียนแล้วการป้องกันและการช่วยเหลือแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับนักเรียนก็เป็นสิ่งสำคัญประการหนึ่ง เนื่องจากสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก ทั้งด้านการสื่อสาร เทคโนโลยีต่างๆ ซึ่งนอกจากส่งผลกระทบต่อผู้คนในเชิงบวกแล้วในเชิงลบก็มีปรากฏเช่นกัน เป็นต้นว่า ปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาการระบาดของสารเสพติด ปัญหาการแข่งขันในรูปแบบต่างๆ ปัญหาครอบครัว ซึ่งก่อให้เกิดความทุกข์ ความวิตกกังวล ความเครียด มีการปรับตัวที่ไม่เหมาะสมหรืออื่นๆ ที่เป็นผลเสียต่อสุขภาพจิตและสุขภาพกายของทุกคนที่เกี่ยวข้อง ดังนั้น ภาพความสำเร็จที่เกิดจากการพัฒนานักเรียนให้เป็นไปตามที่มุ่งหวังนั้น จึงต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย โดยเฉพาะครูทุกคนในโรงเรียน ซึ่งมีครูที่ปรึกษาเป็นหลักสำคัญในการดำเนินการต่าง ๆ เพื่อการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างใกล้ชิด ด้วยความรักและความเมตตาที่มีต่อศิษย์ และภาคภูมิใจในบทบาทที่มีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเยาวชนให้เติบโต งอกงาม เป็นบุคคลที่มีคุณค่าของสังคมต่อไป แต่สภาพปัจจุบันการดูแลช่วยเหลือนักเรียนทำได้ค่อนข้างยากและมีความสลับซับซ้อนมากขึ้น เนื่องจากความหลากหลายในแต่ละปัญหาที่เกิดขึ้น การดำเนินงานด้านการดูแลช่วยเหลือนักเรียนจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากครูทุกคนโดยต้องมีกระบวนการทำงานที่เป็นระบบ มีหลักฐานการปฏิบัติงานที่มีเทคนิควิธีการหรือการใช้เครื่องมือต่าง ๆ ในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยเฉพาะนักเรียนกลุ่มเสี่ยง หากครูทุกคนร่วมกันทำงานเป็นทีมอย่างมีระบบเช่นนี้แล้ว ความสำเร็จของงานย่อมเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วอย่างมีประสิทธิภาพ และส่งผลดีกับทุกฝ่ายทั้งทางตรงและทางอ้อม ไม่ว่าจะเป็นครู นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และสังคม (กรมสุขภาพจิต, 2546)

ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนจึงต้องอาศัยความรักและความเมตตาที่มีต่อศิษย์ และภาคภูมิใจในบทบาทที่มีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเยาวชนให้เติบโต งอกงาม เป็นบุคคลที่มีคุณค่าของสังคม อันจะเป็นการป้องกันปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาการระบาดของสารเสพติด ปัญหาการแข่งขันในรูปแบบต่าง ๆ ปัญหาครอบครัว ซึ่งก่อให้เกิดความทุกข์ ความวิตกกังวล ความเครียด มีการปรับตัวที่ไม่เหมาะสมเนื่องจากความหลากหลายในแต่ละปัญหาที่เกิดขึ้น การดำเนินงานด้านการดูแลช่วยเหลือนักเรียนจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากครูทุกคนโดยต้องมีกระบวนการทำงานที่เป็นระบบ มีหลักฐานการปฏิบัติงานที่มีเทคนิควิธีการหรือการใช้เครื่องมือต่างๆ ในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยเฉพาะนักเรียนกลุ่มเสี่ยง ที่ต้องใช้ความร่วมมือจากทุกฝ่ายทั้งทางตรงและทางอ้อม ไม่ว่าจะเป็นครู นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และสังคม อันจะสร้างสังคมที่ดี นำอยู่ปลูกฝังเยาวชนของชาติให้เป็นคนดีของสังคมที่ยั่งยืน (กรมสุขภาพจิต, 2546)

พุทธธรรมเป็นหลักพื้นฐานของชีวิต เป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตไทยเป็นหลักเพื่อการดำเนินชีวิตอย่างสันติสุขของคนในสังคม หลักพรหมวิหาร 4 (อง.ปญจก. (ไทย) 22/192/232) จึงเป็นหลักธรรมที่เหมาะสมอย่างยิ่งในวิธีการพัฒนาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพราะโรงเรียนเป็นแหล่งสำคัญในการหล่อหลอมความเป็นมนุษย์ให้แก่เด็กทุกคน ผู้บริหารการศึกษาควรยึดหลักธรรมพรหมวิหาร 4 ในการครองใจคนประยุกต์ใช้กับทักษะภาวะผู้นำและการติดต่อสื่อสาร สอดคล้องกับพระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต) (2549) กล่าวว่า คนมีคุณแก่ส่วนรวม (สมาชิกที่ดีของสังคม) มีธรรมคือหลักความประพฤติดังนี้ มีพรหมวิหาร คือธรรมประจำใจของผู้ประเสริฐ หรือผู้ที่มีจิตใจยิ่งใหญ่กว้างขวางดุจพระพรหม 4 อย่างดังต่อไปนี้ เมตตา ความรัก กรุณา ความสงสาร มุทิตา ความเบิกบานพลอยยินดี อุเบกขา ความวางใจเป็นกลาง บำเพ็ญการสงเคราะห์

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยบูรณาการกับแนวคิดพรหมวิหาร 4 ประการ คือ 1) มีเมตตารักใคร่ 2) กรุณาสงสารช่วยเหลือผู้อื่น 3) มุทิตา ยินดีต่อผู้อื่น และ 4) อุเบกขา การวางตนเฉย ทั้งนี้เพื่อนำข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนไปประยุกต์ใช้เพื่อให้นักเรียนในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2
2. เพื่อศึกษาวิธีการพัฒนาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพรหมวิหาร 4 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2
3. เพื่อเสนอแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพรหมวิหาร 4 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method Research) เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้แบบสอบถาม และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้การสัมภาษณ์ โดยมีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในโรงเรียนกลุ่มอำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 จำนวน 326 คน จำนวน 23 โรงเรียน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในโรงเรียนกลุ่มอำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 จำนวน 175 คน จำนวน 23 โรงเรียน โดยใช้ตารางการประมาณขนาดกลุ่มตัวอย่างของ Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970) สุ่มอย่างง่ายตามสัดส่วนของประชากรแต่ละโรงเรียน

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านการศึกษา การบริหารการศึกษา หลักพุทธธรรม และผู้อำนวยการโรงเรียนกลุ่มอำเภอบางปะอิน สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา 2 จำนวน 5 รูป/คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 แบบสอบถาม มีขั้นตอนในการสร้างแบบสอบถามดังนี้ 1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี จากเอกสาร และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม โดยให้ครอบคลุมเนื้อหาครอบคลุมความคิดของการวิจัย 2) สร้างแบบสอบถามเพื่อการวิจัยเป็นแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 2 ตอน ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ทำงาน ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา 3) นำแบบสอบถามที่สร้างแล้วมาเสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อพิจารณาตรวจสอบคุณภาพแบบสอบถามในเบื้องต้น 4) นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบเบื้องต้นจากอาจารย์ที่ปรึกษาไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องตามเนื้อหา (Content Validity) และภาษาที่ใช้ จำนวน 5 ท่าน โดยหาค่าความสอดคล้องดัชนีระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC) ผลการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือทั้งฉบับได้ค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.80-1.00 ทั้งฉบับ ถือว่าแบบสอบถามมีความเหมาะสม 5) นำความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 ท่านมาปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถาม แล้วนำไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มตัวอย่างทดสอบในการวิจัย จำนวน 30 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง เพื่อหาความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยคำนวณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา หรือวิธีของ Cronbach ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ คือ 0.962 6) ปรับปรุงแบบสอบถามให้สมบูรณ์ก่อนนำไปแจกแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่าง

3.2 แบบสัมภาษณ์ มีขั้นตอนในการสร้างดังนี้ 1) ศึกษาแนวคิดทฤษฎี จากเอกสาร และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดประเด็นในการสัมภาษณ์ 2) นำแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมาเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของแบบสัมภาษณ์ในเบื้องต้น 3) นำแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการตรวจสอบเบื้องต้นจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 รูป/คน (รายละเอียดในภาคผนวก) เพื่อตรวจสอบความถูกต้องตามเนื้อหา (Content Validity) และความชัดเจนของภาษา 4) นำความคิดเห็นมาปรับปรุงแก้ไขแบบสัมภาษณ์แล้วนำไปสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 แบบสอบถาม มีขั้นตอนในการรวบรวมดังนี้ 1) นำหนังสือขอความอนุเคราะห์จากผู้อำนวยการหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิตสาขาพุทธบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ถึงผู้อำนวยการโรงเรียนที่เป็นประชากรเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถาม 2) ติดต่อและประสานงานกับโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 เพื่อขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูล 3) ดำเนินการแจกแบบสอบถามไปยังสถานศึกษาที่เป็นประชากร

4) เก็บรวบรวมข้อมูลจากประชากรที่ดำเนินการแจกแบบสอบถามในระยะเวลาที่เหมาะสมและตรวจนับจำนวนเพื่อให้ได้ตามจำนวนที่กำหนดไว้ตามขนาดของการวิจัย 5) ผู้วิจัยดำเนินการติดตามข้อมูลจากประชากรตามระยะเวลาที่เหมาะสมเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบตามที่กำหนดไว้

4.2 แบบสัมภาษณ์ มีขั้นตอนในการรวบรวมดังนี้ 1) ผู้วิจัยขอหนังสือจากผู้อำนวยการโครงการหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อขออนุญาตสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 2) นำหนังสือขออนุญาตสัมภาษณ์ และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยนำไปมอบให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้วยตนเอง โดยให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็นผู้กำหนดวัน เวลา และสถานที่ในการให้สัมภาษณ์ 3) เก็บรวบรวมข้อมูลการสัมภาษณ์ และทำการบันทึกการสัมภาษณ์ด้วยการจดบันทึกภาพนิ่ง และเครื่องบันทึกเสียง

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามแต่ละฉบับที่ได้รับคืนมา จากนั้นวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของสถานภาพผู้ตอบแบบสอบถามในด้านเพศ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงานและตำแหน่งหน้าที่ โดยใช้การคำนวณค่าร้อยละและวิเคราะห์การดำเนินงานของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 โดยการหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5.2 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาถอดเสียงและบันทึกเป็นข้อความ จากนั้นจำแนกเป็นประเด็นและเรียบเรียงเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย และวิเคราะห์คำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา มานำเสนอโดยวิธีการพรรณนาอ้างอิงคำพูดของบุคคล

สรุปผลการวิจัย

1. สภาพการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดทั้งหมด ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลวิเคราะห์ข้อมูลสภาพการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 ในภาพรวม

สภาพการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยาเขต 2		n = 175 ระดับการปฏิบัติ			
		$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	อันดับ
1.	การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล	4.75	0.16	มากที่สุด	1
2.	การคัดกรองนักเรียน	4.67	0.26	มากที่สุด	5
3.	การส่งเสริมและพัฒนาให้นักเรียน	4.71	0.23	มากที่สุด	3
4.	การป้องกันและแก้ไขปัญหา	4.74	0.19	มากที่สุด	2
5.	การส่งต่อนักเรียน	4.70	0.27	มากที่สุด	4
ภาพรวม		4.71	0.17	มากที่สุด	

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณารายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้ง 5 ด้าน โดยเรียงจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา ด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน ด้านการส่งต่อนักเรียน และด้านการคัดกรอง โดยมีรายละเอียดแต่ละด้านดังนี้ 1) ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยในระดับมากที่สุด คือ สถานศึกษามีการเยี่ยมบ้านนักเรียน 100% สถานศึกษามีการเก็บรวบรวมข้อมูลประวัติครอบครัวของนักเรียนรายบุคคล ข้อที่มีค่าเฉลี่ยในระดับน้อยที่สุด คือ สถานศึกษามีการรวบรวมข้อมูลด้านสุขภาพของนักเรียนรายบุคคล 2) ด้านการคัดกรองนักเรียน เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยในระดับมากที่สุด คือ สถานศึกษามีการประชุมทำข้อตกลงเกี่ยวกับการจัดกลุ่มนักเรียนอย่างชัดเจน ข้อที่มีค่าเฉลี่ยในระดับน้อยที่สุด คือ สถานศึกษามีการแต่งตั้งคณะกรรมการให้คำปรึกษาและช่วยเหลือนักเรียนตามการคัดกรอง 3) ด้านการส่งเสริมและการพัฒนานักเรียน เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยในระดับมากที่สุดคือ สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนานักเรียนตามกลุ่มนักเรียนที่คัดกรอง ข้อที่มีค่าเฉลี่ยในระดับน้อยที่สุด คือ สถานศึกษามีความต่อเนื่องในการดำเนินการจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนานักเรียน 4) ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยในระดับมากที่สุดคือ สถานศึกษามีการช่วยเหลือดูแลนักเรียนกลุ่มเสี่ยงและกลุ่มมีปัญหาอย่างใกล้ชิด ข้อที่มีค่าเฉลี่ยในระดับน้อยที่สุด คือ สถานศึกษาป้องกันและแก้ไขปัญหาสอดคล้องกับลักษณะสภาพปัญหาของนักเรียน 5) ด้านการส่งต่อนักเรียน เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยในระดับมากที่สุด คือ สถานศึกษามีการพัฒนาและส่งเสริมครูที่ปรึกษาได้รับการอบรมเกี่ยวกับความรู้เรื่องการส่งต่อนักเรียน ข้อที่มีค่าเฉลี่ยในระดับน้อยที่สุด คือ สถานศึกษามีการติดตาม ประเมินผลและรายงานผลการส่งต่อนักเรียนอย่างต่อเนื่อง

2. วิธีการพัฒนาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ตามหลักพรหมวิหาร4 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 เป็นวิธีการบูรณาการการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน 5 ด้าน คือ 1) การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 2) การคัดกรองนักเรียน 3) การส่งเสริมและพัฒนานักเรียน 4) การป้องกันและแก้ไขปัญหา 5) การส่งต่อนักเรียน กับหลักพรหมวิหาร 4 1) เมตตา คือ ความปรารถนาให้ผู้อื่นได้รับสุข 2) กรุณา คือ ความปรารถนาให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ 3) มุทิตา คือ ความยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดี 4) อุเบกขา คือ การรู้จักวางเฉยด้วยวิจยญาณ เพื่อเป็นแนวทางให้โรงเรียนนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนในกลุ่มสามัคคีธรรม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2

3. แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ตามหลักพรหมวิหาร4 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2

3.1 การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ตามหลักพรหมวิหาร4 ครูและผู้บริหารมีความปรารถนาให้ผู้อื่นได้รับสุข ครูควรมองนักเรียนอย่างปรารถนาดี มองนักเรียนในแง่ดี ความปรารถนาให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ มีความตั้งใจจริงที่จะช่วยเหลือนักเรียนความยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดี มีการชื่นชมนักเรียนเมื่อประสบความสำเร็จการรู้จักวางเฉยด้วยวิจยญาณ และรู้จักนักเรียนทุกคนอย่างเท่าเทียมกันไม่แบ่งแยกชนชั้นวรรณะ

3.2 การคัดกรองนักเรียน ตามหลักพรหมวิหาร4 ครูควรให้อภัยและมองข้ามข้อเสียของนักเรียน ใฝ่ใจในอันที่จะปลดปล่อยบาปัดความทุกข์ยากเดือดร้อนของผู้เรียน ครูและบุคลากรทางการศึกษามีความยินดีเบิกบานใจเมื่อนักเรียนได้รับการพัฒนา และครูทำหน้าที่ดำเนินการคัดกรองโดยปราศจากอคติ

3.3 การส่งเสริมและพัฒนานักเรียน ตามหลักพรหมวิหาร 4 ครูและผู้บริหารมีความรักใคร่ปรารถนาดี มีไมตรีต่อนักเรียน ปรารถนาให้นักเรียนพ้นจากความทุกข์ แสดงความยินดีเมื่อนักเรียนมีพัฒนาการ และมีความเที่ยงธรรมกับนักเรียนทุกคน

3.4 การป้องกันและแก้ไขปัญหามาตามหลักพรหมวิหาร 4 ครูและผู้บริหารมีความรักใคร่ปรารถนาดีต่อทุกคน ส่งเสริมการป้องกันและช่วยเหลือให้นักเรียนพ้นจากปัญหา มีความยินดีเมื่อนักเรียนผ่านพ้นปัญหานั้นๆ และหลีกเลี่ยงการตัดสินนักเรียน

3.5 การส่งต่อนักเรียน ตามหลักพรหมวิหาร 4 ผู้บริหารมีการจัดอบรมให้ครูที่ปรึกษาหรือผู้รับผิดชอบด้านการส่งต่อนักเรียน มีการจัดทำระบบการส่งต่อนักเรียนอย่างเป็นระบบ มีการส่งต่อด้วยความรักความปรารถนาดี มีใจเป็นกลาง ไม่เอนเอียงด้วยรักและชัง

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง แนวการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ตามหลักพรหมวิหาร 4 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 ผู้วิจัยได้นำประเด็นมาอภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ต่อไปนี้

1. ผลการศึกษาสภาพการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 ในภาพรวมและทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาารายด้านมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 5 ด้าน โดยเรียงจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การป้องกันและแก้ไขปัญหามาตามหลักพรหมวิหาร 4 ครูและผู้บริหารมีความรักใคร่ปรารถนาดีต่อทุกคน ส่งเสริมการป้องกันและช่วยเหลือให้นักเรียนพ้นจากปัญหา มีความยินดีเมื่อนักเรียนผ่านพ้นปัญหานั้นๆ และหลีกเลี่ยงการตัดสินนักเรียน การส่งต่อนักเรียน และการคัดกรองนักเรียน ซึ่งผลการวิจัยบางประการพบว่ามีผลสอดคล้องกับงานวิจัยของโยธิกา เลิศรัตยากุล, พระมหาญาณวัฒน์ จิตฺตพณฺโน และสมศักดิ์ บุญปุ (2565) ที่ผลการวิจัยพบว่า สภาพการส่งเสริมดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 ในภาพรวมมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณารายด้านทั้ง 5 ด้าน คือ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การส่งเสริมและพัฒนา การป้องกันและแก้ไข และ การส่งต่อนักเรียน และมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของประชัน ธิมา และสมบัติ ศรีทองอินทร์ (2556) ที่ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 ทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ด้านการคัดกรองนักเรียน ด้านการส่งเสริมนักเรียน จัดทำหลักสูตรในการจัดกิจกรรมก่อนเรียน และด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน ทั้งนี้เป็นเพราะสถานศึกษาและชุมชนได้ร่วมมือกันในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่เป็นไปตามภารกิจหลักของการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนทั้ง 5 ด้าน

2. ผลการศึกษาวิธีการพัฒนาระบบการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ตามหลักพรหมวิหาร 4 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 เป็นวิธีการบูรณาการการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน 5 ด้าน คือ 1) การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 2) การคัดกรองนักเรียน 3) การส่งเสริมและพัฒนานักเรียน 4) การป้องกันและแก้ไขปัญหามาตามหลักพรหมวิหาร 4 1) เมตตา คือ ความปรารถนาให้ผู้อื่นได้รับสุข 2) กรุณา คือ ความปรารถนาให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ 3) มุทิตา คือ ความยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดี 4) อุเบกขา คือ การรู้จักวางเฉยด้วยวิจยารณญาณ เพื่อเป็นแนวทางให้โรงเรียนนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนในกลุ่มสามัคคีธรรม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 ซึ่งผลการวิจัยบางประการพบว่ามีผลสอดคล้อง

กับงานวิจัยของบุญหนา ศรีลาตเลา (2546) ได้วิจัยเรื่องการพัฒนาการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือ นักเรียนในโรงเรียนแดนตงพิทยาคม กิ่งอำเภอแดนตง จังหวัดบุรีรัมย์ ตามกรอบ 5 ด้าน คือ 1) การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 2) การคัดกรองนักเรียน 3) การส่งเสริมนักเรียน 4) การป้องกันและแก้ไขปัญหา นักเรียนและ 5) การส่งต่อนักเรียน และมีความสอดคล้องบางประการกับงานวิจัยของสุมาลี ทองงาม (2555) ที่ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการพัฒนาและส่งเสริมการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนวัด โคนอนได้ดำเนินการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามกระบวนการ 5 ขั้นตอน คือ 1) ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 2) ด้านการคัดกรองนักเรียน 3) ด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน 4) ด้านการ ป้องกันและช่วยเหลือนักเรียน และ 5) ด้านการส่งต่อนักเรียน โดยได้ใช้แบบประเมินพฤติกรรม (SDQ) ได้เยี่ยม บ้าน วางแผนการคัดกรอง จัดกิจกรรมส่งเสริมอาชีพ ให้ความรู้แก่ครูในการให้คำปรึกษาเบื้องต้นแก่นักเรียน ให้ความร่วมมือในการช่วยเหลือนักเรียน และเชิญผู้ปกครองมารับทราบถึงความจำเป็นในการส่งต่อนักเรียน

3. ผลการเสนอแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพรหมวิหาร 4 ของ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 ได้แก่ 1) การดำเนินงาน ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ตามพรหมวิหาร 4 ประกอบด้วยครูมีความปรารถนาดี มีความตั้งใจจริงที่จะช่วยเหลือนักเรียน ชื่นชมนักเรียนเมื่อประสบความสำเร็จ รู้จักนักเรียนทุกคน อย่างเท่าเทียมกัน 2) การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้านการคัดกรองนักเรียนตามพรหมวิหาร 4 ประกอบด้วยครูให้อภัยและมองข้ามข้อเสียของนักเรียน ใส่ใจในอันที่จะปลดปล่อยบำบัดความทุกข์ยาก เดือดร้อนของผู้เรียน ยินดีเบิกบานใจเมื่อนักเรียนได้รับการพัฒนา ทำหน้าที่ดำเนินการคัดกรองโดยปราศจากอคติ 3) การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน ตามพรหมวิหาร 4 ประกอบด้วยครูมีรักไมตรีต่อนักเรียน มีความปรารถนาให้นักเรียนพ้นทุกข์ ยินดีเมื่อนักเรียนมีพัฒนาการ มีความเที่ยงธรรม 4) การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาตามพรหมวิหาร 4 ประกอบด้วยครูมีความรักใคร่ปรารถนาดีต่อทุกคน ช่วยเหลือให้ผู้อื่นพ้นจากทุกข์ ยินดีเมื่อนักเรียนผ่านพ้น ปัญหา หลีกเลี่ยงการตัดสินนักเรียน 5) การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้านการส่งต่อนักเรียนตาม พรหมวิหาร 4 ประกอบด้วยพัฒนาคุณลักษณะให้ครูมีความเมตตา ตั้งใจทำระบบการส่งต่อนักเรียน ส่งต่อด้วยความรักปรารถนาดี มีใจเป็นกลางไม่ลำเอียง ซึ่งผลการวิจัยบางประการพบว่ามี ความสอดคล้องกับงานวิจัยของ มาณพ บุญสมพงษ์ (2550) ที่ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 ได้แก่ โรงเรียนควรวาวิธีประสานกัน ระหว่างครูปรึกษากับผู้ปกครองนักเรียน เช่น การประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน (Classroom Meeting) ควรจัด เวลาและความสะดวกให้ครูในการเยี่ยมบ้าน ในระเบียบสะสมควรมีข้อมูลนักเรียนครบทุกด้าน การจัดกิจกรรม ส่งเสริมนักเรียนต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ครูที่ปรึกษาควรให้ความสำคัญในการจัดกิจกรรมก่อนเรียน (Home Room) และครูที่ปรึกษาควรแสวงหาวิธีการร่วมมือจากนักเรียนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาของ นักเรียน และมีความสอดคล้องบางประการกับงานวิจัยของสุลาสัย ทองดี และธีระพงษ์ สมเขาใหญ่ (2561) ที่ ผลการวิจัยพบว่า ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตาม หลักพรหมวิหาร 4 ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 ด้านที่มีข้อเสนอแนะมากที่สุด คือด้านการคัดกรองนักเรียน โดยเฉพาะในประเด็นการนำผลไปใช้ในการดูแล นักเรียนต้องเป็นเป็นธรรม ไม่ลำเอียง ด้วยความมุ่งมั่นตั้งใจให้การช่วยเหลือ

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้ที่ได้รับจากการศึกษาวิจัยคือแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพรหมวิหาร 4 ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 เป็นการบูรณาการการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน 5 ด้าน คือ 1) การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 2) การคัดกรองนักเรียน 3) การส่งเสริมและพัฒนานักเรียน 4) การป้องกันและแก้ไขปัญหา 5) การส่งต่อนักเรียน การส่งเสริมพัฒนา ป้องกันและแก้ไข ปัญหา เพื่อให้นักเรียนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพ มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ มีภูมิคุ้มกันทางจิตใจที่เข้มแข็ง คุณภาพชีวิตที่ดี มีทักษะการดำรงชีวิต และรอดพ้นจากวิกฤติทั้งปวง ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นกระบวนการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีขั้นตอนชัดเจน พร้อมทั้งมีวิธีการและเครื่องมือที่มีมาตรฐานคุณภาพและมีหลักฐานการทำงานที่ตรวจสอบได้ โดยมีครูประจำชั้น ครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงานและบุคลากรที่เกี่ยวข้องทั้งในและนอกสถานศึกษา ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน ผู้บริหาร และครูทุกคน โดยมีหลักพรหมวิหาร 4 อันเป็นธรรมของท่านผู้เป็นใหญ่เป็นหลักธรรมประจำใจที่จะช่วยให้เราดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างประเสริฐ ได้แก่ 1) เมตตา ความปรารถนาให้ผู้อื่นได้รับสุข 2) กรุณา ความปรารถนาให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ 3) มุทิตา ความยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดี 4) อุเบกขา การรู้จักวางเฉยด้วยวิจลญาณ เพื่อเป็นแนวทางให้โรงเรียนนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนในกลุ่มสามัคคีธรรม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 สรุปดังในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ตามหลักพรหมวิหาร 4

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ผลการศึกษาสภาพการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล พบว่า ข้อที่มีระดับน้อยที่สุด คือ สถานศึกษามีการรวบรวมข้อมูลด้านสุขภาพของนักเรียนรายบุคคล เหตุนั้นสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการจัดเก็บข้อมูลสุขภาพของนักเรียนให้เป็นระบบโดยใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย

1.2 ผลการศึกษาสภาพการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 ด้านการคัดกรองนักเรียน พบว่า ข้อที่มีระดับน้อยที่สุด คือ สถานศึกษามีการแต่งตั้งคณะกรรมการให้คำปรึกษาและช่วยเหลือนักเรียนตามการคัดกรอง เหตุนั้น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการให้ผู้มีส่วนร่วมในสถานศึกษาได้เข้ามาให้คำปรึกษาและช่วยเหลือนักเรียนตามการคัดกรองมากขึ้น

1.3 ผลการศึกษาสภาพการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 ด้านการส่งเสริมและการพัฒนานักเรียน พบว่า ข้อที่มีระดับน้อยที่สุด คือ สถานศึกษามีความต่อเนื่องในการดำเนินการจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนานักเรียน เหตุนั้น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการส่งเสริมการพัฒนากิจกรรมส่งเสริมและพัฒนานักเรียนให้มากขึ้น

1.4 ผลการศึกษาสภาพการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญา พบว่า ข้อที่มีระดับน้อยที่สุด คือ สถานศึกษาป้องกันและแก้ไขปัญาสอดคล้องกับลักษณะสภาพปัญหาของนักเรียน เหตุนั้น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเพิ่มการให้ข้อมูลและป้องกันแก้ไขปัญาให้นักเรียนมากขึ้น

1.5 ผลการศึกษาสภาพการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 ด้านการส่งต่อนักเรียน พบว่า ข้อที่มีระดับน้อยที่สุด คือ สถานศึกษามีการติดตาม ประเมินผลและรายงานผลการส่งต่อนักเรียนอย่างต่อเนื่อง เหตุนั้นสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเพิ่มการติดตามและรายงานผลส่งต่อนักเรียนให้มากขึ้นโดยใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย เช่น ไลน์ หรือพัฒนาเป็นแอปพลิเคชันในการติดตามนักเรียน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 จากผลการวิจัยพบว่า สภาพการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 มีด้านที่มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด คือ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล เหตุนั้น ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2

2. ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพรหมวิหาร 4 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2

เอกสารอ้างอิง

- กรมสุขภาพจิต. (2546). **คู่มือกระบวนการดูแลช่วยเหลือนักเรียนช่วงชั้นที่ 1- 2 (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6)**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกิจการโรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.
- บุญหนา ศรีลาดเลา. (2546). **การพัฒนาการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนแดนดงพิทยาคม กิ่งอำเภอแดนดง จังหวัดบุรีรัมย์**. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ประชัน ธิมา และสมบัติ ศรีทองอินทร์. (2556). **แนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 2**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต). (2549). **ธรรมานุชีวิต**. กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก.
- มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). **พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มานพ บุญสมพงษ์. (2550). **ปัญหาและแนวทางแก้ไขการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ จังหวัดตราด**. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- โยธิกา เลิศรัตยากุล, พระมหาญาณวฑฺฒน์ ฐิตาตฺตโน และสมศักดิ์ บุญปู. (2565). **ศึกษาสภาพการส่งเสริมดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา**. **วารสารบรรณการศึกษาและมนุษยสังคมศาสตร์**. 3(1). 11.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2562). **คู่มือการคัดเลือกสถานศึกษาและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพื่อรับรางวัลระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ประจำปี 2562**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- สุมาลี ทองงาม. (2555). **การศึกษาการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนวัดโคกนอณ สำนักงานเขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สุลาลัย ทองดี และธีระพงษ์ สมเขาใหญ่. (2561). **แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ตามหลักพรหมวิหาร 4 ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2**. **วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ**. 3(1). 48-50.
- Keeves, Peter J. (1988). **Model and Model Building: Educational Research Methodology and Measurement : An International Handbook**. Oxford: Pergamon Press.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). **Determining sample size for research activities**. **Educational and Psychological Measurement**. 30(3). 607-610.

เทคนิคการจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ของวัดติบอน อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี
THE PUBLIC WELFARE MANAGEMENT TECHNIQUES OF DIBON TEMPLE,
PHOTHARAM DISTRICT, RATCHABURI PROVINCE

^[1]พระครูวิภัชธรรมวิสิฐ (วิรัช วิรโช) PhrakruViphatthammawisit (Wirach Wiracho)

^[2]พระครูวิสุทธานันทคุณ PhrakhuWisutthanantakhun

^[3]พระราชสมุทรวชิรโสภณ PhraratSamutrawachirasophon

^{[1] [2] [3]}วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Ratchaburi Buddhist College,

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Corresponding Author E-mail: phrakruvip@hotmail.com

Article Received: May 17, 2024, Revised: August 23, 2024, Accepted: August 25, 2024.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับเทคนิคการจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ของวัดติบอน อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี (2) เปรียบเทียบระดับการปฏิบัติที่มีต่อเทคนิคการจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ของวัดติบอน โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และ 3) ศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อเทคนิคการจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ของวัดติบอน ระบียบวิธีวิจัยเป็นการวิจัยแบบผสมวิธี โดยในส่วนของ การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือเก็บข้อมูลภาคสนามจากประชาชนกลุ่มตัวอย่าง ในชุมชนติบอน อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี จำนวน 307 คน วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้โดยหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบสมมติฐานโดยการทดสอบค่าที ค่าเอฟ วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และใน ส่วนของการวิจัยเชิงคุณภาพมีการวิเคราะห์เอกสาร และใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล ภาคสนามจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 9 รูปหรือคน และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา ประกอบบริบท ผลการวิจัยพบว่า 1) เทคนิคการจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ของวัดติบอน อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการแก้ปัญหาด้านสาธารณสมบัติสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ และด้านการแก้ปัญหามลพิษหรือสรรพสัตว์ อยู่ในระดับมาก ส่วนด้านการดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล อยู่ในระดับปานกลาง และด้านการช่วยเหลือ เกื้อกูลกิจการของผู้อื่นเพื่อสาธารณประโยชน์ อยู่ในระดับปานกลาง 2) ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อ เทคนิคการจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ของวัดติบอน อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า อายุ มีผลให้ความคิดเห็นที่มีต่อระดับการปฏิบัติที่มีต่อเทคนิคการจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ ของวัดติบอน อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ การศึกษา อาชีพและรายได้ ไม่มีผลให้ระดับการปฏิบัติที่มีต่อเทคนิคการจัดการ งานสาธารณสงเคราะห์ของวัดติบอน อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน 3) ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในเทคนิคการจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ของวัดติบอน อำเภอโพธาราม จังหวัด ราชบุรี ได้แก่ จำนวนบุคลากรในการปฏิบัติงานร่วมกับหน่วยงานรัฐ และชุมชนยังไม่เพียงพอกับภาระงาน ขาดการติดต่อประสานงานที่ดีกับหน่วยงานสาธารณสงเคราะห์ภายนอก ปัญหาด้านสังคมเศรษฐกิจมีจำนวนมาก และซับซ้อนมากยิ่งขึ้น ข้อเสนอแนะในเทคนิคการจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ของวัดติบอน อำเภอโพธาราม

จังหวัดราชบุรี ได้แก่ ควรเพิ่มและสรรหาบุคลากร พร้อมทั้งเสริมทักษะองค์ความรู้แก่ในการปฏิบัติงานด้านงาน
สาธารณสงเคราะห์ให้เพียงพอและมีคุณภาพ และควรส่งเสริมการประสานงานและร่วมมือกันทำงานกับหน่วยงาน
ภาครัฐและเอกชน (บวร) เพื่อสร้างเครือข่ายปฏิบัติงานร่วมกัน

คำสำคัญ: เทคนิคการจัดการ, งานสาธารณสงเคราะห์, พระสงฆ์

ABSTRACT

The purposes of this research were 1) to study the level of public welfare management techniques of Dibon Temple, Photharam District, Ratchaburi Province, 2) to compare the action level towards the public welfare management techniques of Dibon Temple, Photharam District, Ratchaburi Province by classifying according to personal factors, and 3) to study problems, obstacles, and suggestions for the public welfare management techniques of Dibon Temple, Photharam District, Ratchaburi Province. The study was the mixed method research between quantitative and qualitative research. In term of quantitative research, it used the questionnaire as the tool to collect the data in the field study from 307 sample populations in Dibon community, Photharam District, Ratchaburi Province. The data were analyzed through frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test, F-test, one-way analysis of variance. In term of qualitative research, using the documentary analysis and interview as the tools to collect the data in the field study from 9 key informants and analyzed the data through the content analysis technique. The research results found that: 1) Public welfare management techniques of Dibon Temple, Photharam District, Ratchaburi Province in overall, it was at a moderate level. When considering each aspect, it was found that the aspect with the highest average was the aspect of supporting public property, public property places, and the aspect of helping people or all living creature was at a high level, while the aspect of conducting business to help and support was at a moderate level, and the aspect of helping and supporting the others affairs for the public benefit was at a moderate level. 2) Comparative results of the opinion towards the public welfare management techniques of Dibon Temple, Photharam District, Ratchaburi Province by classifying according to personal factors, it was found that age had an effect on the opinion on action level of the public welfare management techniques of Dibon Temple, Photharam District, Ratchaburi Province by classifying according to personal factors in overall was significantly different level at 0.05, while the personal factors, namely gender, education, occupation and income had no any effect on the action level of the public welfare management techniques of Dibon Temple, Photharam District, Ratchaburi Province in overall was not different. 3) Problems, obstacles, and suggestions for the public welfare management techniques of Dibon Temple, Photharam District, Ratchaburi Province included: the number of personnel working with government agencies and communities was not sufficient to meet the workload, there was a lack of good coordination with external public welfare agencies, social and economic problems were many

and more complex. As well as the suggestions on the public welfare management techniques of Dibon Temple, Photharam District, Ratchaburi Province include: increasing and recruiting personnel as well as enhancing skills and knowledge in performing sufficient and quality public welfare work, and should promote coordination and cooperation with government and private agencies (Bowon) to create a network of joint operations.

Keywords: Management Techniques, Public Welfare, Monks

บทนำ

ชนชาติไทยนับถือพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติมายาวนาน โดยมีวัดเป็นสถานที่สำคัญทางศาสนา เป็นที่อยู่ของพระสงฆ์ เป็นสถานที่ร่มรื่นร่มเย็นทั้งทางกายและทางใจ เหมาะแก่การบำเพ็ญสมณธรรม วัดเป็นสัญลักษณ์ของความสงบร่มเย็นและความสะอาด และมีสาธารณประโยชน์ของวัดส่วนหนึ่งที่ใช้ประกอบกิจกรรมทางสังคม นอกเหนือจากใช้เป็นที่พักบิณฑบาตและส่งเสริมเผยแพร่พระพุทธศาสนาเป็นศูนย์กลางของชุมชนในด้านต่าง ๆ ดังนั้น จะเห็นได้ว่าบทบาทและหน้าที่ของวัดที่สำคัญคือการเข้าไปช่วยเหลือสังคม หมู่บ้านแต่ละแห่งต่างมีวัดประจำหมู่บ้าน เป็นศูนย์กลางของหมู่บ้าน เป็นสมบัติร่วมกันของคนทั้งหมู่บ้าน วัดจึงเป็นเครื่องรวมสังคมย่อยให้เป็นหน่วยเดียวกัน บทบาทของวัดในฐานะเป็นศูนย์กลางของสังคมนั้นนอกจากอบรมสั่งสอนศีลธรรมแก่ประชาชนแล้ว ยังเป็นสถานศึกษาสำหรับชาวพุทธด้วย ดังนั้น หากจะกล่าวถึงคำว่า วัด ประชาชนไทยทราบดีว่าหมายถึงหน่วยงานหรือสถานที่อันเป็นที่รวบรวมไว้ซึ่งคำสอน ศีลปะ และวัฒนธรรม และเป็นแหล่งเรียนรู้แหล่งส่งเสริมทั้งด้านค่านิยม ทศนคติ ความรู้ความสามารถของคนในสังคมนั้นมีบทบาทไม่น้อยไปกว่าหน่วยงานอื่นใด (พระพิพัฒนศาสนกิจวิธาน (พิพัฒน์ สุเมธโส), 2551)

ในอดีต พระสงฆ์ดำรงอยู่ในฐานะเป็นผู้นำของสังคมไทยในหลาย ๆ ด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านสติปัญญาและการพัฒนา พระสงฆ์เป็นครูของประชาชนและการพัฒนาในหลาย ๆ ด้าน โดยเฉพาะในชนบท ความเจริญที่เกิดขึ้นมักเกิดจากความริเริ่มของพระสงฆ์หรือมีพระสงฆ์เป็นผู้นำ ซึ่งมีตัวอย่างให้เห็นได้มากมาย ยิ่งมองย้อนไปไกลเท่าใดก็ยิ่งเห็นความเป็นผู้นำสังคมเป็นพระสงฆ์มากขึ้นเท่านั้น แม้ในปัจจุบัน พระสงฆ์ก็ยังมิบทบาทสำคัญอยู่ไม่น้อยในสังคมชนบท ดังพระพุทธพจน์ว่า เบื้องต้น งามในท่ามกลาง งามในที่สุด จงประกาศพรหมจรรย์ พร้อมทั้งอรรถพร้อมทั้งพยัญชนะ บริสุทธิ์บริบูรณ์สิ้นเชิง สัตว์ทั้งหลายผู้มีจิตใจในจักขุน้อยมีอยู่ เพราะไม่ได้ฟังธรรมย่อมเสื่อมเสีย ผู้รู้ทั่วถึงซึ่งธรรมยัง จักมี” (ดูรายละเอียดใน วิมหา. (ไทย) 4/32/39.) ทั้งนี้ เพราะเหตุผลและบรรพชิตต่างต้องพึ่งอาศัยกันและกันด้วยการให้วัตถุและให้ธรรม ดังในคำสอนเรื่องทศ 6 ซึ่งพระพุทธเจ้าทรงกล่าวถึงหน้าที่ของพระสงฆ์ที่จะพึงมีต่อพุทธบริษัทไว้ว่า ห้ามมิให้กระทำความชั่ว ให้ตั้งอยู่ในความดี อนุเคราะห์ด้วยน้ำใจอันงาม ให้ได้ฟังสิ่งที่ยังไม่เคยฟัง ทำสิ่งที่ฟังแล้วให้แจ่มแจ้ง และบอกทางสวรรค์ให้ (ดูรายละเอียดใน ที.ปา. (ไทย) 11/272/216.)

ความสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์กับชาวบ้านหรือสังคมคือชาวบ้านมีหน้าที่อุปการะบำรุงพระสงฆ์ในด้านปัจจัยและวัตถุ ส่วนพระสงฆ์มีหน้าที่อุปการะชาวบ้านในด้านธรรมะ คือ คำแนะนำสั่งสอนในด้านศีลธรรม คุณธรรมอันจะเป็นหลักหรือแนวในการพัฒนาชีวิตให้ดียิ่งๆ ขึ้น (สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก, 2546) เมื่อกล่าวถึงความสำคัญของวัดแล้ว วัดควรมีคุณลักษณะตามพุทธประสงค์ของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ปรากฏในพระไตรปิฎก คือ ไม่ไกลชุมชน ไม่ใกล้ชุมชน สะดวกแก่การเดินทางในเวลากลางวันไม่มีความพลุกพล่าน ในเวลากลางคืนเงียบสงบ ไม่มีเสียงกึกก้อง เหมาะแก่การประกอบกิจของผู้

ต้องการความสอดคล้องตามสมณวิสัย จากลักษณะต่างๆ ข้างต้น เห็นว่าวัดเปรียบเสมือนเป็นศูนย์รวมจิตใจของพุทธศาสนิกชนและเป็นศูนย์กลางของกิจกรรมของชุมชน สังคม และสาธารณประโยชน์ต่างๆ ดังนั้น ความผูกพันของวัดกับชุมชนจึงมีมาอย่างยาวนาน อันเป็นไปในรูปแบบเอื้ออำนวยประโยชน์ต่อกัน (พระธรรมวรเมธี (สุชิน อคฺคชิโน), 2550)

ปัจจุบันการคณะสงฆ์หรือการพระศาสนา หมายถึง ภารกิจ 6 ประการ ประกอบด้วย การปกครอง การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ (กองแผนงาน กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, 2546) โดยนัยนี้ การสาธารณสงเคราะห์ ได้แก่ การดำเนินกิจการต่างๆ เพื่อให้เป็นสาธารณประโยชน์ของแก่หน่วยงานหรือของบุคคลหรือคณะบุคคล หรือการช่วยเหลือเกื้อกูล หรือการอุดหนุนจนเจือสถานที่ซึ่งเป็นสาธารณสมบัติหรือประชาชนทั่วไป เหตุนี้ การสาธารณสงเคราะห์จึงเป็นงานในส่วนที่คณะสงฆ์จะช่วยสังคมได้ เช่น การช่วยเหลือผู้ยากไร้เพราะถูกไฟไหม้บ้าน การจัดหน่วยบรรเทาสาธารณภัยหรือการจัดการให้ในพิธินาถโดยไม่เรียกเก็บค่าใช้จ่าย ไม่เรียกเก็บค่าน้ำ ค่าไฟ ไม่เรียกเก็บค่าเจ้าพนักงาน ตลอดจนการให้การช่วยเหลือสังคมทั้งภายในและนอก ในส่วนของภายใน ได้แก่ การอำนวยความสะดวกแก่ผู้มาทำบุญที่วัดให้เหมาะสม สะอาด สะดวก สบาย และในส่วนของภายนอก ได้แก่ การสงเคราะห์ช่วยเหลือชาวบ้านที่มีทุกข์เท่าที่จะทำได้โดยไม่นิ่งดูดาย เป็นต้น (พระธรรมปริยัติเวที (สุเทพ ผุสฺสธมฺโม), 2548)

อย่างไรก็ตาม จากการที่ประเทศไทยเริ่มรับวัฒนธรรมตะวันตกเข้ามาในช่วง 100 ปีที่ผ่านมา และรัฐบาลได้เริ่มดำเนินการพัฒนาประเทศด้วยการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยดำเนินการพัฒนาประเทศตามรูปแบบของตะวันตก ส่งผลให้ประเทศมีความก้าวหน้าทันสมัยทางเทคโนโลยีมากขึ้น แต่ในทางตรงกันข้ามความสำคัญของวัดก็เริ่มลดน้อยลง บทบาทเด่นๆ หลายอย่าง บทบาทบางอย่างของวัดจึงถูกลืม เข้าในลักษณะที่ว่า ลืมของเก่า เมาของใหม่ (พระธรรมวรเมธี (สุชิน อคฺคชิโน), 2550)

จากประเด็นปัญหาที่กล่าวมา ประกอบกับการที่ผู้วิจัยดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดติบอน อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี จึงสนใจศึกษาเรื่อง “เทคนิคการจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ของวัดติบอน อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี” ซึ่งองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัยครั้งนี้เป็นข้อมูลสำคัญสำหรับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องนำไปใช้พัฒนาการจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ของวัดติบอน อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับเทคนิคการจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ของวัดติบอน อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี
2. เพื่อเปรียบเทียบระดับการปฏิบัติที่มีต่อเทคนิคการจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ของวัดติบอน อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
3. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อเทคนิคการจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ของวัดติบอน อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยผสมวิธีระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนในชุมชนวัดติบอน อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี จำนวน 1,312 คน โดยหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากการใช้สูตรคำนวณของ Taro Yamane ในกรณีที่ทราบจำนวนประชากร ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ได้แก่ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) จำนวน 3 กลุ่ม รวมทั้งสิ้น 9 รูปหรือคน ประกอบด้วย กลุ่มที่ 1 เจ้าคณะผู้ปกครองคณะสงฆ์ อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี จำนวน 3 รูป กลุ่มที่ 2 ข้าราชการท้องถิ่นในพื้นที่ชุมชนวัดติบอน อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี จำนวน 3 คน กลุ่มที่ 3 ครู/อาจารย์ของสถานศึกษาในพื้นที่ชุมชนวัดติบอน อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี จำนวน 3 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 แบบสอบถาม (Questionnaire) โดยมีขั้นตอนการสร้างแบบสอบถาม ดังนี้ 1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างเครื่องมือการวิจัย 2) สร้างเครื่องมือ 3) นำเสนอร่างเครื่องมือการวิจัยต่อผู้เชี่ยวชาญ 5 คน เพื่อตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือในด้านเนื้อหาสาระ รูปแบบและโครงสร้างของคำถาม ตลอดจนภาษาที่ใช้ และตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ มีผลค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.80 ถึง 1.00 4) หาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) โดยนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปทดลองใช้ (Try-Out) กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 30 คน แล้วนำมาหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.864 5) นำแบบสอบถามไปใช้จริงในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 3 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของประชาชนผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ และรายได้ ซึ่งเป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบ (Check List) ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับระดับการปฏิบัติที่มีต่อเทคนิคการจัดการงานสาธารณสุขสงเคราะห์ของวัดติบอน อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี รวม 4 ด้าน ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) และตอนที่ 3 ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะในเทคนิคการจัดการงานสาธารณสุขสงเคราะห์ของวัดติบอน อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ซึ่งเป็นข้อคำถามแบบปลายเปิด (Open Ended Question)

3.2 แบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) โดยมีขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ ดังนี้ 1) ศึกษาวิธีการสร้างแบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูลจากเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบความคิดในการสร้างแบบสัมภาษณ์ 2) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและเอกสารการวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยพิจารณารายละเอียดต่าง ๆ ให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยตามที่กำหนดไว้ 3) ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์ 4) สร้างแบบสัมภาษณ์ให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล 5) นำแบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์ไปใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อนำมาวิเคราะห์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม ได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ โดยใช้สถิติ ดังนี้ 1) สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) สำหรับอธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างและพรรณนาปัจจัยส่วนบุคคล สถิติที่ใช้ คือ ค่าความถี่ (Frequency), ค่าร้อยละ (Percentage), ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) 2) สถิติอนุมาน (Inferential Statistics) ใช้สำหรับทดสอบสมมติฐาน สถิติที่ใช้ คือ การทดสอบค่าที (t-test) ค่าเอฟ

(F-test) ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) เมื่อพบว่ามีความแตกต่างก็จะทำการเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีผลต่างเป็นสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference: LSD.)

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามปลายเปิด (Open ended Question) วิเคราะห์โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท นำเสนอเป็นความเรียงประกอบตาราง โดยการแจกแจงความถี่ของผู้ตอบแบบสอบถามแบบปลายเปิด

สรุปผลการวิจัย

1. เทคนิคการจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ของวัดติบอน อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวมและรายด้าน มีรายละเอียด ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นที่มีต่อเทคนิคการจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ของวัดติบอน อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี

ที่	เทคนิคการจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ ของวัดติบอน อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี	ระดับการปฏิบัติ		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1	การดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล	3.38	0.49	ปานกลาง
2	การช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นเพื่อ สาธารณประโยชน์	3.44	0.54	ปานกลาง
3	การเกื้อกูลสาธารณสมบัติสถานที่อันเป็นสาธารณ สมบัติ	3.51	0.46	มาก
4	การเกื้อกูลประชาชนหรือสรรพสัตว์	3.51	0.47	มาก
ภาพรวม		3.46	0.28	ปานกลาง

จากตารางที่ 1 พบว่า เทคนิคการจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ของวัดติบอน อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.46 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการเกื้อกูลสาธารณสมบัติสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ และด้านการเกื้อกูลประชาชนหรือสรรพสัตว์ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.51 ส่วนด้านการดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.38 และด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นเพื่อสาธารณประโยชน์ อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.44 ตามลำดับ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน มีรายละเอียด ดังนี้

1.1 ด้านการดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล เทคนิคการจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ของวัดติบอน อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.39 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ ข้อ 7 คณะสงฆ์วัดติบอนร่วมกันกับหน่วยงานของรัฐในการดำเนินกิจการชมรมผู้สูงอายุ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.88 รองลงมาได้แก่ ข้อ 5 คณะสงฆ์วัดติบอนมีการดำเนินกิจการสงเคราะห์ศพไร้ญาติ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.60 และอันดับถัดมา ได้แก่ ข้อ 2 คณะสงฆ์วัดติบอนให้การสนับสนุนชุมชนใน

การดำเนินการกิจการห้องสมุดเพื่อประชาชนอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.54 ตามลำดับ ส่วนในข้ออื่นอยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ ตามลำดับ

1.2 ด้านการช่วยเหลือกิจการของผู้อื่นเพื่อสาธารณประโยชน์เทคนิคการจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ของวัดติบอน อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการช่วยเหลือกิจการของผู้อื่นเพื่อสาธารณประโยชน์ อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.45 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ ข้อ 1 คณะสงฆ์วัดติบอนอนุญาตให้ใช้พื้นที่ของวัดในการบริหารจัดการน้ำ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.97 รองลงมาได้แก่ ข้อ 10 คณะสงฆ์วัดติบอนมีการร่วมกับหน่วยงานรัฐในการสร้างความสามัคคีในชุมชน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.84 และอันดับถัดมา ได้แก่ ข้อ 5 คณะสงฆ์วัดติบอนมีส่งเสริมการจัดหาทุนเพื่อการสงเคราะห์ชุมชน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.77 ตามลำดับตามลำดับ

1.3 ด้านการถือกุศลสาธารณสมบัติสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ เทคนิคการจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ของวัดติบอน อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการถือกุศลสาธารณสมบัติสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.51 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 2 อันดับแรก ได้แก่ ข้อ 3 คณะสงฆ์วัดติบอนอนุญาตให้ใช้พื้นที่ของวัดในการสร้างถนนเพื่อประโยชน์แก่ชุมชน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.93 รองลงมาได้แก่ ข้อ 6 คณะสงฆ์วัดติบอนมีการก่อสร้างฌาปนสถานเพื่อฌาปนกิจศพผู้ยากไร้ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.85 ส่วนข้อที่เหลืออยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ ตามลำดับ

1.4 ด้านการถือกุศลประชาชนหรือสรรพสัตว์ เทคนิคการจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ของวัดติบอน อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการถือกุศลประชาชนหรือสรรพสัตว์ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.52 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมาก 4 อันดับแรก ได้แก่ ข้อ 4 คณะสงฆ์วัดติบอนมีการจัดตั้งกองทุนทำอาหารเลี้ยงเด็กนักเรียน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.01 และข้อ 9 คณะสงฆ์วัดติบอนมีการตรวจเยี่ยมและให้ความอนุเคราะห์ผู้ป่วยติดเตียงในชุมชน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.91 รองลงมาได้แก่ ข้อ 2 คณะสงฆ์วัดติบอนมีการช่วยเหลือและอนุญาตให้ใช้พื้นที่ของวัดเป็นที่พักพิงผู้ประสบภัยพิบัติ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.88 และอันดับถัดมา ได้แก่ ข้อ 5 คณะสงฆ์วัดติบอนมีการสนับสนุนหน่วยงานของรัฐช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากโควิด 19 อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.87 ตามลำดับ

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อเทคนิคการจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ของวัดติบอน อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อเทคนิคการจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ของวัดติบอน อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ตามสมมติฐานการวิจัย สรุปได้ดังนี้

สมมติฐานที่ 1 ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อเทคนิคการจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ของวัดติบอน อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี แตกต่างกัน

จากผลการวิจัย พบว่า ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อเทคนิคการจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ของวัดติบอน อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานที่ 2 ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อเทคนิคการจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ของวัดติบอน อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี แตกต่างกัน

จากผลการวิจัย พบว่า ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อเทคนิคการจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ของวัดติบอน อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม แตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สมมติฐานที่ 3 ประชาชนที่มีการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อเทคนิคการจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ของวัดติบอน อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี แตกต่างกัน

จากผลการวิจัย พบว่า ประชาชนที่มีการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อเทคนิคการจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ของวัดติบอน อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานที่ 4 ประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อเทคนิคการจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ของวัดติบอน อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี แตกต่างกัน

จากผลการวิจัย พบว่า ประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อเทคนิคการจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ของวัดติบอน อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานที่ 5 ประชาชนที่มีรายได้ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อเทคนิคการจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ของวัดติบอน อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี แตกต่างกัน

จากผลการวิจัย พบว่า ประชาชนที่มีรายได้ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อเทคนิคการจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ของวัดติบอน อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย 3. ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะสำหรับการจัดการงานสาธารณูปการของคณะสงฆ์ ตำบลนางแก้ว อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี

3. ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในเทคนิคการจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ของวัดติบอน อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี

3.1 ปัญหา อุปสรรค ในเทคนิคการจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ของวัดติบอน อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี พบว่า ปัญหา อุปสรรคในเทคนิคการจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ของวัดติบอน อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ได้แก่ จำนวนบุคลากรในการปฏิบัติงานร่วมกับหน่วยงานรัฐ และชุมชนยังไม่เพียงพอกับการะงาน ขาดการติดต่อประสานงานที่ดีกับหน่วยงานสาธารณสงเคราะห์ภายนอก ปัญหา ด้านสังคมเศรษฐกิจมีจำนวนมากและซับซ้อนมากยิ่งขึ้น ข้อเสนอแนะในเทคนิคการจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ของวัดติบอน อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ได้แก่ ควรเพิ่มและสรรหาบุคลากร พร้อมทั้งเสริมทักษะองค์ความรู้แก่ในการปฏิบัติงานด้านงานสาธารณสงเคราะห์ให้เพียงพอและมีคุณภาพ และควรส่งเสริมการประสานงานและร่วมมือกันทำงานกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชน (บวร) เพื่อสร้างเครือข่ายปฏิบัติงานร่วมกัน

3.2 ข้อเสนอแนะในการจัดการงานสาธารณูปการของคณะสงฆ์ ตำบลนางแก้ว อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี สรุปได้ว่า คณะสงฆ์วัดติบอนมีหน้าที่บทบาทสำคัญในงานสาธารณสงเคราะห์ โดยให้การช่วยเหลือและสงเคราะห์ในบริบทของงานต่างๆ ได้อย่างมีคุณภาพระดับหนึ่ง แต่ก็ยังขาดบุคลากรในการปฏิบัติหน้าที่ในงานด้านสาธารณสงเคราะห์ ส่วนใหญ่ยังต้องพึ่งพาเจ้าอาวาสเป็นหลัก สำหรับแนวทางในพัฒนาเทคนิคการจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ของวัดติบอน อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี พบว่า คณะสงฆ์วัดติบอนควรมีการบริหารจัดการจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีด้านงานสาธารณสงเคราะห์อย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับสถานการณ์ในปัจจุบัน มีการแนวทางในพัฒนาชุมชนโดยร่วมมือกับหน่วยงานราชการหรือองค์กร

ปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ และคณะสงฆ์ หน่วยงานราชการ และภาคเอกชน ควรประสานความร่วมมือในการดำเนินงานการสาธารณสงเคราะห์ และควรเพิ่มบุคลากรรับผิดชอบให้มากขึ้นเพื่อรองรับงานให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น เพื่อประโยชน์ต่อวัดติบอง และเป็นประโยชน์แก่ประชาชนในชุมชนมากมากยิ่งขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้พบผลการวิจัยสำคัญที่นำมาอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. เทคนิคการจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ของวัดติบอง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง จากผลการวิจัยนี้ แสดงให้เห็นว่า คณะสงฆ์วัดติบอง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ได้ดำเนินการงานการสาธารณสงเคราะห์ ซึ่งเป็นภารกิจในการช่วยเหลือเพื่อประชาชนทั่วไป ตามพันธกิจหลัก 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นเพื่อสาธารณประโยชน์ ด้านการเกื้อกูลสาธารณสมบัติสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ และด้านการเกื้อกูลประชาชนหรือสรรพสัตว์ เพื่อประโยชน์ส่วนรวมตามหลักการของการสาธารณสงเคราะห์ซึ่งเป็นภารกิจที่วัดหรือพระภิกษุสงฆ์ดำเนินการช่วยเหลือสังคมในรูปแบบต่างๆ ที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัยและกฎหมายของฝ่ายบ้านเมือง เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนทางด้านจิตใจตามหลักไตรสิกขา และคุณภาพชีวิตของประชาชนทางด้านกายภาพต่างๆ ดังกล่าวนี้น สอดคล้องกับที่พระสมุห์จรัญ จารุธมโม (2556) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องบทบาทการปฏิบัติศาสนกิจด้านสาธารณสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครปฐม พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อบทบาทการปฏิบัติศาสนกิจด้านสาธารณสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครปฐม โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง วัดมีการดำเนินงานด้านการสาธารณสงเคราะห์ มีนโยบายการทำงานมีแผนงานการจัดการที่ดีเหมาะสมกับงานและการกระจายงาน การอนุเคราะห์ส่งเสริมในด้านการสาธารณสงเคราะห์ให้แก่ชุมชนไม่ทั่วถึงครอบคลุมทุกพื้นที่ มีการจัดกิจกรรมด้านส่งเสริมในงานการ สาธารณสงเคราะห์ให้แก่ชุมชน และการดำเนินงานหรือดำเนินกิจกรรมขาดความต่อเนื่องและเป็นรูปธรรม และมีการสนับสนุนการประสานร่วมมือกับหน่วยงานของรัฐและหน่วยงานเอกชน

2. ผลการเปรียบเทียบการจัดการงานสาธารณูปการของคณะสงฆ์ ตำบลนางแก้ว อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล มีผลอภิปรายดังนี้

2.1 เพศ พบว่า ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อเทคนิคการจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ของวัดติบอง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย ด้วยเหตุที่ คณะสงฆ์วัดติบอง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ให้ความสำคัญกับการให้ความช่วยเหลือและสงเคราะห์แก่ประชาชนทุกเพศ ทุกวัย ทุกระดับภูมิปัญญา ทุกสาขาอาชีพ และรายได้ ด้วยความเมตตากรุณาเป็นที่ตั้ง โดยหวังให้ชุมชนมีความสุข ดังนั้น ปัจจัยด้านเพศ จึงส่งผลให้เกิดความคิดเห็นที่ไม่แตกต่างกัน ดังกล่าวนี้น สอดคล้องกับที่พระมหาสุวัฒน์ คุณวุฒโฒ (สุแป้น) (2564) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการในตำบลบ้านฆ้อง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี พบว่า เพศ ส่งผลให้เกิดความคิดเห็นที่ไม่แตกต่างกัน

2.2 อายุ พบว่า ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อเทคนิคการจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ของวัดติบอง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม แตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ ด้วยเหตุที่ คณะสงฆ์วัดติบอง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ให้ความสำคัญกับการให้ความช่วยเหลือและสงเคราะห์แก่ประชาชนทุกเพศ ทุกวัย ทุกระดับภูมิปัญญา ทุกสาขาอาชีพ และรายได้ ด้วยความเมตตากรุณาเป็นที่ตั้ง โดยหวังให้ชุมชนมีความสุข ดังนั้น ปัจจัยด้านอายุ จึงส่งผลให้เกิดความคิดเห็นที่แตกต่างกัน ดังกล่าวนี้น

สอดคล้องกับที่พระครูสันติภิธรรม (นพดล ภิธมฺมโต) (2564) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการวัด : กรณีศึกษาวัดกำแพงเหนือ ตำบลบ้านสิงห์ อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี พบว่า อายุทำให้เกิดความเห็นที่แตกต่างกัน ซึ่งยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ และยังสอดคล้องกับที่พระอำนาจ จนทสโร (2561) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดการเรียนรู้ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ในรายวิชาหน้าที่พลเมืองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดโสธรวรารามแผนกสามัญศึกษา จังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่า อายุทำให้เกิดความเห็นที่แตกต่างกัน ซึ่งยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

2.3 การศึกษา พบว่า ประชาชนที่มีการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อเทคนิคการจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ของวัดติบอน อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย ด้วยเหตุที่ คณะสงฆ์วัดติบอน อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ให้ความสำคัญกับการให้ความช่วยเหลือและสงเคราะห์แก่ประชาชนทุกเพศ ทุกวัย ทุกระดับภูมิปัญญา ทุกสาขาอาชีพ และรายได้ ด้วยความเมตตากรุณาเป็นที่ตั้ง โดยหวังให้ชุมชนมีความสุข ดังนั้น ปัจจัยด้านการศึกษา จึงส่งผลให้เกิดความคิดเห็นที่ ไม่แตกต่างกัน ดังกล่าวนี สอดคล้องกับที่พระศักดิ์จรินทร์ ฐิตสวโร (เลียดทอง) (2563) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดการศึกษาธรรมศึกษาของคณะสงฆ์อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี พบว่า การศึกษาไม่มีผลทำให้เกิดความคิดเห็นที่แตกต่างกัน

2.4 อาชีพ พบว่า ประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อเทคนิคการจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ของวัดติบอน อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย ด้วยเหตุที่ คณะสงฆ์วัดติบอน อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ให้ความสำคัญกับการให้ความช่วยเหลือและสงเคราะห์แก่ประชาชนทุกเพศ ทุกวัย ทุกระดับภูมิปัญญา ทุกสาขาอาชีพ และรายได้ ด้วยความเมตตากรุณาเป็นที่ตั้ง โดยหวังให้ชุมชนมีความสุข ดังนั้น ปัจจัยด้านอาชีพ จึงส่งผลให้เกิดความคิดเห็นที่ ไม่แตกต่างกัน ดังกล่าวนี สอดคล้องกับที่พระมหาไชยณรงค์ ภทฺทมนี (2556) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทด้านการสาธารณสงเคราะห์ของวัดชลประทานรังสฤษดิ์อำเภอบางเกร็ง จังหวัดนนทบุรี พบว่า อาชีพ มีผลให้เกิดความคิดเห็นของประชาชนไม่แตกต่างกัน

2.5 รายได้ พบว่า ประชาชนที่มีรายได้ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อเทคนิคการจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ของวัดติบอน อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย ด้วยเหตุที่ คณะสงฆ์วัดติบอน อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ให้ความสำคัญกับการให้ความช่วยเหลือและสงเคราะห์แก่ประชาชนทุกเพศ ทุกวัย ทุกระดับภูมิปัญญา ทุกสาขาอาชีพ และรายได้ ด้วยความเมตตากรุณาเป็นที่ตั้ง โดยหวังให้ชุมชนมีความสุข ดังนั้น ปัจจัยด้านรายได้ จึงส่งผลให้เกิดความคิดเห็นที่ ไม่แตกต่างกัน ดังกล่าวนี สอดคล้องกับที่พระปลัดบรรจบ กิตติยาโณ (รัตนแดง) (2558) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนดำนมะขามเตี้ยวิทยาคม จังหวัดกาญจนบุรี พบว่า รายได้มีผลให้เกิดความคิดเห็นของประชาชนไม่แตกต่างกัน

3. ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในเทคนิคการจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ของวัดติบอน อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี

3.1 ปัญหา อุปสรรคในเทคนิคการจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ของวัดติบอน อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ได้แก่ จำนวนบุคลากรในการปฏิบัติงานร่วมกับหน่วยงานรัฐ และชุมชนยังไม่เพียงพอกับภาระงาน ขาดการติดต่อประสานงานที่ดีกับหน่วยงานสาธารณสงเคราะห์ภายนอก ปัญหาด้านสังคมเศรษฐกิจมีจำนวนมาก และซับซ้อนมากยิ่งขึ้น ข้อเสนอแนะในเทคนิคการจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ของวัดติบอน อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ได้แก่ ควรเพิ่มและสรรหาบุคลากร พร้อมทั้งเสริมทักษะองค์ความรู้แก่ในการปฏิบัติงานด้านงานสาธารณสงเคราะห์ให้เพียงพอและมีคุณภาพ และควรส่งเสริมการประสานงานและร่วมมือกันทำงานกับหน่วยงาน

ภาครัฐและเอกชน (บวร) เพื่อสร้างเครือข่ายปฏิบัติงานร่วมกันสอดคล้องกับที่พระครูใบฎีกาสุรพล อาสโภ (2558) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาแบบงานสาธารณสงเคราะห์ตามกระบวนการทัศนวิสัย พบว่า งานสาธารณสงเคราะห์ต้องมีการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบที่สามารถปฏิบัติงานออกมาแล้วเป็นสาธารณประโยชน์จริง อย่างเป็นรูปธรรม และที่สำคัญต้องปรับประยุกต์หลักพุทธธรรมอันเหมาะสม หลักไตรสิกขา หลักพรหมวิหารธรรม และหลักสังคหวัตถุธรรม ฯลฯ มาใช้ในการปฏิบัติ งานทั้งระบบอย่างเหมาะสมดั่งงาม โดยมีเป้าหมายจุดประสงค์หลักกว่าให้คณะสงฆ์ได้ถือปฏิบัติดำเนิน การเน้นหลักให้คณะสงฆ์ได้ทำงานช่วยเหลือประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อนในด้านต่างๆ เป็นหลักสำคัญ การปฏิบัติงานด้านการสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ภาค 15 จึงต้องเน้นหนักไปในทิศทางที่เกี่ยวกับการที่คณะสงฆ์ต้องให้ความสงเคราะห์ประชาชนในชุมชนและสังคม ยังเป็นการสร้างความผูกพันระหว่างวัดกับบ้านอีกทางหนึ่งด้วย ที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัยและกฎหมายกฎระเบียบของบ้านเมือง เพื่อมุ่งพัฒนาทั้งทางคุณภาพชีวิตของประชาชนทั้งทางวัตถุและจิตใจให้มีความสุขสมบูรณ์ทั้งกาย วาจา และจิตใจอันจะนำความสุข ความเจริญพัฒนามาสู่วัดและชุมชนสังคมประเทศชาติ

3.2 ข้อเสนอแนะในเทคนิคการจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ของวัดติบอง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี พบว่าคณะสงฆ์วัดติบองมีหน้าที่บทบาทสำคัญในงานสาธารณสงเคราะห์ โดยให้การช่วยเหลือและสงเคราะห์ในบริบทของงานต่างๆ ได้อย่างมีคุณภาพระดับหนึ่ง แต่ก็ยังขาดบุคลากรในการปฏิบัติหน้าที่ในงานด้านสาธารณสงเคราะห์ ส่วนใหญ่ยังต้องพึ่งพาเจ้าอาวาสเป็นหลัก สำหรับแนวทางในพัฒนาเทคนิคการจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ของวัดติบอง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี พบว่า คณะสงฆ์วัดติบองควรมีการบริหารจัดการจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีด้านงานสาธารณสงเคราะห์อย่างเป็นระบบสอดคล้องกับสถานการณ์ในปัจจุบัน มีการแนวทางในพัฒนาชุมชนโดยร่วมมือกับหน่วยงานราชการหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ และคณะสงฆ์หน่วยงานราชการ และภาคเอกชน ควรประสานความร่วมมือในการดำเนินงานการสาธารณสงเคราะห์ และควรเพิ่มบุคลากรรับผิดชอบให้มากขึ้นเพื่อรองรับงานให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น เพื่อประโยชน์ต่อวัดติบอง และเป็นประโยชน์แก่ประชาชนในชุมชนมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับที่พระมหาสันติ ธาเนวโร (2560) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการใช้หลักพุทธธรรมในงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์เขตทุ่งครุ กรุงเทพมหานคร พบว่า การดำเนินกิจการให้เป็นสาธารณประโยชน์ หรือสถานที่ซึ่งเป็นสาธารณสมบัติของประชาชน ซึ่งได้ดำเนินการแล้วอย่างเป็นรูปธรรม และที่สำคัญต้องปรับประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมอันเหมาะสมมี หลักสังคหวัตถุธรรม หลักสาราณียธรรม และหลักพรหมวิหารธรรม ฯลฯ มาใช้ในการดำเนินงานสาธารณสงเคราะห์ โดยมีเป้าหมายจุดประสงค์หลักกว่าให้คณะสงฆ์ได้ถือปฏิบัติดำเนินการช่วยเหลือประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อนในด้านต่างๆ เป็นหลักสำคัญ การดำเนินงานด้านสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์เขตทุ่งครุ จึงต้องเน้นไปในทิศทางที่เกี่ยวกับการให้ความสงเคราะห์ช่วยเหลือประชาชนและสังคม ยังเป็นการสร้างความผูกพันระหว่างบ้าน วัด และโรงเรียนอีกทางหนึ่งด้วย ที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัยและกฎหมายกฎระเบียบของบ้านเมือง เพื่อการพัฒนาทั้งทางคุณภาพชีวิตของประชาชนทั้งทางด้านจิตใจและทางด้านกายภาพ ได้แก่ วัตถุสิ่งของ ให้มีความสุขสมบูรณ์ทั้งทางกาย วาจา และจิตใจ โดยมีวัดและพระสงฆ์เป็นผู้นำที่สำคัญในการดำเนินการช่วยเหลือสังคมทางวัตถุและจิตใจในรูปแบบต่างๆ ได้แก่ ด้านการพัฒนาจิตใจ ด้านคุณภาพชีวิต ด้านการพัฒนาชุมชนและสังคม ด้านการส่งเสริมอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม อันจะนำความสุขมาสู่ประชาชน สังคมและประเทศชาติให้มีความสุขเจริญก้าวหน้าต่อไป

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยครั้งนี้คือเทคนิคการจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ของวัดตึบอน อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี สรุปลงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยครั้งนี้คือเทคนิคการจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ของวัดตึบอน อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี สรุปลงได้ดังนี้

1. ด้านการดำเนินการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล ประกอบด้วยพัฒนาการบริหารจัดการพร้อมบูรณาการดำเนินการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลให้เป็นระบบ เพิ่มทักษะศักยภาพบุคลากรในการดำเนินการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล และสร้างเครือข่าย (บวร) บ้าน วัด โรงเรียน เอกชน การดำเนินการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล
2. ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นเพื่อสาธารณประโยชน์ ประกอบด้วยพัฒนาการบริหารจัดการพร้อมบูรณาการช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นเพื่อสาธารณประโยชน์ เพิ่มทักษะศักยภาพบุคลากรในการช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นเพื่อสาธารณประโยชน์ และสร้างเครือข่าย (บวร) บ้าน วัด โรงเรียน เอกชน การช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นเพื่อสาธารณประโยชน์
3. ด้านการเกื้อกูลสาธารณสมบัติสถานอื่นเป็นสาธารณสมบัติ ประกอบด้วยพัฒนาการบริหารจัดการพร้อมบูรณาการเกื้อกูลสาธารณสมบัติสถานอื่นเป็นสาธารณสมบัติ เพิ่มทักษะศักยภาพบุคลากรในการเกื้อกูลสาธารณสมบัติสถานอื่นเป็นสาธารณสมบัติ และสร้างเครือข่าย (บวร) บ้าน วัด โรงเรียน เอกชน เกื้อกูลสาธารณสมบัติสถานอื่นเป็นสาธารณสมบัติ
4. ด้านการเกื้อกูลประชาชนหรือสรรพสัตว์ ประกอบด้วยพัฒนาการบริหารจัดการพร้อมบูรณาการเกื้อกูลประชาชนหรือสรรพสัตว์อย่างเป็นระบบ เพิ่มทักษะศักยภาพบุคลากรในการเกื้อกูลประชาชนหรือสรรพสัตว์ และสร้างเครือข่าย (บวร) บ้าน วัด โรงเรียน เอกชน เกื้อกูลประชาชนหรือสรรพสัตว์

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้
 - 1.1 คณะสงฆ์ ควรมีการบริหารจัดการและจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีด้านงานสาธารณสงเคราะห์ โดยสอดคล้องกับแผนปฏิบัติการประจำปี หรือแผนพัฒนาชุมชนของหน่วยงานราชการ หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ที่มีการสนับสนุนให้ทำงานร่วมกันอย่างเป็นทีม
 - 1.2 คณะสงฆ์ โรงเรียน หน่วยงานราชการ และภาคเอกชน (บวร) ควรประสานความร่วมมือในการบริหารจัดการการดำเนินกิจกรรมงานสาธารณสงเคราะห์ เพื่อประโยชน์ของประชาชนเป็นที่ตั้ง
 - 1.3 คณะสงฆ์ควรเพิ่มศักยภาพและทักษะทางบุคลากรยกระดับมีการดำเนินงานของวัดที่มีฐานะเป็นหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล หรือ อปต. ให้มีศักยภาพเฝ้าระวังด้านจิตใจแก่ประชาชนได้อย่างทั่วถึงทุกพื้นที่
2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป
 - 2.1 ควรศึกษาเกี่ยวกับ พุทธนวัตกรรมในการพัฒนางานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์
 - 2.2 ควรศึกษาเกี่ยวกับ การพัฒนาเครือข่าย บ้าน วัด โรงเรียน เอกชน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพงานสาธารณสงเคราะห์
 - 2.3 ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาเกี่ยวกับ รูปแบบในการพัฒนางานสาธารณสงเคราะห์ตามหลักพระพุทธศาสนา

เอกสารอ้างอิง

- กองแผนงาน กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). **คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยพระราชบัญญัติ กฎระเบียบ และคำสั่งของคณะสงฆ์**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา.
- เทศบาลตำบลบ้านฆ้อง. (2565). **แผนพัฒนาเทศบาลตำบลบ้านฆ้อง (พ.ศ. 2566-2570)**. ราชบุรี: เทศบาลตำบลบ้านฆ้อง.
- พระครูใบฎีกาสุรพล อาสโภ. (2558). **การพัฒนาแบบงานสาธารณสงเคราะห์ตามกระบวนการทัศน์วิถีพุทธ**. ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูสันติธรรม (นพดล ธีรสนโต). (2564). **รูปแบบการบริหารจัดการวัด : กรณีศึกษาวัดกำแพงเหนือ ตำบลบ้านสิงห์ อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี**. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปริยัติเวที (สุเทพ ฝุสสมโม). (2548). **สารภาค 15**. กาญจนบุรี: สำนักพิมพ์ธรรมเมธี.
- พระธรรมวรเมธี (สุชิน อคฺคชิโน). (2550). **การพัฒนาวัด**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- พระปลัดบรรจบ กิตติยาโณ (รัตน์แดง). (2558). **ประสิทธิภาพการจัดการการศึกษาระรมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาในอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์**. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพิพัฒน์ศาสนกิจวิธาน (พิพัฒน์ สุเมธโส). (2551). **หลักการแนวคิดและวิธีการพัฒนาวัดพัฒนา 51**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.

- พระมหาไชยณรงค์ ภูทมนี่. (2556). **บทบาทด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์ของวัดชลประทานรังสฤษดิ์ อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี**. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาสันติ ฐานวโร. (2560). **การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในงานสาธารณสุขสงเคราะห์ของคณะสงฆ์เขตทุ่งครุ กรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาสุวัฒน์ คุณวุฒโฒ (สุแป้น). (2564). **การจัดการงานสาธารณสุขสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการในตำบลบ้านซ้อง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี**. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระศักดิ์จรินทร์ ฐิตสวโร (เลียดทอง). (2563). **การจัดการศึกษาธรรมศึกษาของคณะสงฆ์อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี**. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระสมุห์จรัญ จารุณโม. (2556). **บทบาทการปฏิบัติศาสนกิจด้านสาธารณสุขสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครปฐม**. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระอำนาจ จนทสโร. (2561). **การจัดการเรียนรู้ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ในรายวิชาหน้าที่พลเมืองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดโสธรวรารามแผนกสามัญศึกษา จังหวัดฉะเชิงเทรา**. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). **พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก. (2546). **พุทธธรรมกับการพัฒนา**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์อักษรไทย.

แนวทางการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลตามหลักไตรสิกขาของสถานศึกษาในกลุ่มสหวิทยา
เขตสวนเทพรัตน์ที่ปัทมฉัตรพระเกียรติ จังหวัดปทุมธานี

GUIDELINES FOR MANAGING EDUCATIONAL INSTITUTIONS IN THE DIGITAL AGE
ACCORDING TO THE THREE PRINCIPLES OF EDUCATIONAL INSTITUTIONS IN THE
SAHA CAMPUS GROUP, SUAN THEPPARAT TEEP THAI CHALOEM PHRAKIAT
PATHUM THANI PROVINCE

^[1]สันติ คำสอน Santi Kamsorn ^[2]พระครูภัทรธรรมคุณ PhrakruPhattharathamkhun

^[3]ณัชชา อมราภรณ์ Natcha Amaraporn

^[1] ^[2] ^[3]มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
Corresponding Author E-mail: santi_kamsorn@hotmail.com

Article Received: July 08, 2024, Revised: August 23, 2024, Accepted: August 26, 2024.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของสถานศึกษา 2) เพื่อศึกษาวิธีการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลตามหลักไตรสิกขาของสถานศึกษา และ 3) เพื่อเสนอแนวทางการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลตามหลักไตรสิกขาของสถานศึกษา เป็นการวิจัยแบบผสมวิธีโดยการวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างที่เป็นครูและผู้บริหาร จำนวน 234 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 6 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 4 ด้าน 2) วิธีการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลตามหลักไตรสิกขาของสถานศึกษา เป็นการประยุกต์การบริหารสถานศึกษา คือ การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไป บูรณาการกับหลักไตรสิกขา 3 คือ ผู้บริหารและบุคลากรควรได้รับการอบรมพัฒนากาย วาจา (ศีล) พร้อมการพัฒนายกระดับของจิตใจให้สูงขึ้นในการบริหาร (สมาธิ) และพัฒนาสู่ระบบนวัตกรรมยุคดิจิทัลบูรณาการสู่การพัฒนากระบวนการของปัญญา (ปัญญา) เพื่อเป็นแนวทางการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลตามหลักไตรสิกขา และ 3) แนวทางการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลตามหลักไตรสิกขาของสถานศึกษา เป็นการบริหารมีการกำหนดปฏิทินการดำเนินงานอย่างเป็นระบบการบริหารงานวิชาการและนำนวัตกรรมดิจิทัลมาวิเคราะห์ข้อมูลการบริหารงานวิชาการ การบริหารงานงบประมาณ ต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของศีล การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไปให้สอดคล้องกับกระบวนการของปัญญาเพื่อพัฒนาสู่การพัฒนาจิตตามหลักไตรสิกขาควบคู่กับนวัตกรรมดิจิทัลในการบริหารสถานศึกษา

คำสำคัญ: การบริหารสถานศึกษา, ยุคดิจิทัล, หลักไตรสิกขา, สถานศึกษา

ABSTRACT

This research aimed 1) to study the state of educational administration in the digital age of educational institutions, 2) to study the methods of educational administration in the digital age according to the Tri-Sikkhā principle of educational institutions, and 3) to propose guidelines for educational administration in the digital age according to the Tri-Sikkhā principle of educational institutions. This research was a mixed-method research using a quantitative research using a questionnaire with a sample of 234 teachers and administrators, data were analyzed using descriptive statistics, namely percentages, means, and standard deviations, and qualitative research by interviewing 6 key informants, data were analyzed using content analysis. The research results found that 1) the state of educational administration in the digital age of educational institutions, overall and in each aspect, was at the highest level in all 4 aspects. 2) The methods of educational administration in the digital age according to the Tri-Sikkhā principle of educational institutions were applied to educational administration, namely academic administration, budget administration, personnel administration, and general administration. It was integrated with the Tri-Sikkhā principle, namely, executives and personnel should receive training to develop body, speech (morality) along with the development of the mind to a higher level in administration (concentration) and developed into a digital innovation system integrated into the development of the wisdom process (wisdom) to be a guideline for the administration of educational institutions in the digital age according to the Tri-Sikkhā principle, and 3) The guideline for the administration of educational institutions in the digital age according to the Tri-Sikkhā principle of the educational institution was the administration with a systematic calendar of operations, academic administration and using digital innovation to analyze data of academic administration, budget administration must be based on morality, personnel administration, and general administration in line with the process of wisdom to develop the mind according to the Tri-Sikkhā principle along with digital innovation in the administration of educational institutions.

Keywords: Managing Educational Institutions, The Digital Age, Tri-Sikkhā Principles, Educational Institutions

บทนำ

สังคมโลกยุคปัจจุบันเป็นยุคของเศรษฐกิจฐานความรู้ มนุษย์ต้องดำเนินอยู่ท่ามกลาง ข้อมูลข่าวสารสารสนเทศต่างๆ มากมาย การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารทำได้ง่ายและรวดเร็ว ถึงแม้ แหล่งข้อมูลความรู้จะอยู่ไกลคนละซีกโลกก็ตาม การรับรู้เรื่องราวต่างๆ จึงเกิดขึ้นได้ ตลอดเวลา ดังนั้น การพัฒนาคนในด้านการศึกษารับรู้จึงเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาประเทศ เพราะการศึกษาเน้นการสร้างคนเพื่อให้เกิดความเจริญให้กับประเทศทั้งในด้าน เศรษฐกิจ สังคมและการเมือง การจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2553 ที่ได้บัญญัติไว้ว่า การจัดการศึกษาเป็นกระบวนการ เรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคมโดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้ขึ้นเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคม การเรียนรู้และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้ อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต กระทรวงศึกษาธิการในฐานะหน่วยงานหลักในการจัดการศึกษาในภาคการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนของประเทศ ได้ตระหนักถึง ความสำคัญดังกล่าว จึงได้จัดทำแผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) โดยได้กำหนดวิสัยทัศน์ “มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ คุณธรรม มี คุณภาพชีวิตที่ดี มีความสุขในสังคม” และมีเป้าหมายหลักดังนี้ (1) คุณภาพการศึกษาไทยดีขึ้น คนไทยมีคุณธรรมจริยธรรม มีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาประเทศในอนาคต (2) กำลังคนได้รับการผลิตและพัฒนาเพื่อเสริมสร้างศักยภาพในการแข่งขันของประเทศ (3) เมืองมีความรู้ เทคโนโลยี นวัตกรรม สนับสนุนการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน (4)คนไทยได้รับโอกาสการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต (5) ระบบการบริหารจัดการศึกษา มีประสิทธิภาพตามหลักธรรมาภิบาล โดยทุกภาคส่วนมีส่วนร่วม การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีปัจจุบันและที่กำลังจะเกิดขึ้นในอนาคตมีอัตราการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วมกเมื่อเปรียบเทียบกับการเปลี่ยนแปลงในอดีตที่ผ่านมาซึ่งมีผลกระทบต่อการบริหารจัดการสถานศึกษาเป็นอย่างมาก เพื่อให้สามารถอยู่รอดและเหมาะสมกับสภาพสังคม ที่มีการเปลี่ยนแปลงไปสู่การเป็นสังคมแห่งยุคดิจิทัลและส่งผลกระทบต่ออย่างมากต่อการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของระบบสารสนเทศ (Information System) เพื่อบริหารและการจัดการความรู้ (Knowledge Management) ของสถานศึกษาซึ่งมีความจำเป็นและมีความสำคัญต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการบริหารสถานศึกษา ทิศนคติต่อเทคโนโลยีและความสามารถในการใช้เทคโนโลยีในปัจจุบันของผู้บริหาร สถานศึกษาที่ถูกต้องย่อมมีผลทำให้การลงทุนและการใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ ของสถานศึกษาเป็นไป อย่างเหมาะสมเกิดความคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อการบริหารงานของสถานศึกษา

ผู้บริหารโรงเรียนเป็นปัจจัยผลักดันสำคัญที่ทำให้การจัดการศึกษาและการบริหารงานในโรงเรียนประสบผลสำเร็จ เป็นอย่างดีได้นั้นจะต้องมีคุณสมบัติที่สำคัญอย่างยิ่ง ควรเป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ด้านคุณธรรมและจริยธรรมแตกต่างจากผู้บริหารทั่วไป กล่าวคือ ผู้นำดำรงรักษาสถานภาพที่เจริญรุ่งเรืองขององค์การเท่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบันไว้เท่านั้น หากแต่จะมุ่งแสวงหาวิถีทางปฏิบัติที่จะนำองค์การให้ไปสู่การพัฒนาเกณฑ์มาตรฐานผู้บริหารเพื่อที่จะนำผู้บริหารไปสู่การเป็นผู้บริหารมืออาชีพ โดยกำหนดว่าผู้บริหารมีหน้าที่แนะนำ ตักเตือน หรือการกำหนดกับดูแลบุคลากรในองค์กร การที่จะปฏิบัติหน้าที่ ดังกล่าวให้ได้ผลดี ผู้บริหารต้องประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ผู้บริหารจะต้องมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมผู้นำให้เหมาะสม (กระแสดิน 2551) มีบุคลิกภาพที่ดี มีปฏิภาณไหวพริบดีมีการตัดสินใจและแก้ไขปัญหาได้ดี มีมนุษยสัมพันธ์ดี มีความรับผิดชอบสูง มีใจเป็นกลาง พร้อมที่จะรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีความซื่อสัตย์สุจริตยุติธรรมมีคุณธรรม มีความอดทนอดกลั้น มีความเสียสละ มีความสม่ำเสมอมั่นคง มีความเชื่อมั่นในตนเอง มี

ความสามารถในการสื่อสาร มีความก้าวหน้าในการพูดและการปฏิบัติ มีความตื่นตัวอยู่เสมอ มีสุขภาพดีเป็นผู้
ประสานงานที่ดี เป็นนักพัฒนาและเป็นนักบริการสังคม รู้จักพัฒนาตนเองและสังคมมีความเป็นประชาธิปไตย
มีความรักในสถาบันชาติ และอนุรักษ์ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (ชัยญา ชนะมาร,
2553) คุณธรรมและจริยธรรมจึงถือเป็นปัจจัยสำคัญในการดำเนินบทบาทหน้าที่ของการเป็นผู้นำที่ดี หากผู้นำ
ขาดซึ่งคุณธรรมและจริยธรรมย่อมจะทำให้ผู้นำนั้นขาดความชอบธรรมในการทำหน้าที่ในองค์กรนั้นต่อไป ทั้งนี้
เนื่องจากคุณธรรมและจริยธรรมถือเป็นคุณสมบัติที่สำคัญ ของบทบาทหน้าที่ของผู้นำ ที่ทำให้ผู้นำสามารถ
ได้รับการยอมรับความเชื่อถือ ตลอดจนความนับถือจากบุคคลต่างๆ ทั้งในองค์กรและสังคมทั่วไป ดังนั้น ปัญหา
การขาดคุณธรรมและจริยธรรมของผู้นำ ย่อมทำให้ผู้นำไม่เป็นที่ยอมรับต่อบุคคลทั่วไปทั้งในองค์กรและใน
สังคม ซึ่งย่อมส่งผลกระทบต่อหลักบริหารงานและภาพลักษณ์ขององค์กรให้เสื่อมลง และย่อมนำมาซึ่งความล้ม
สลายขององค์กรในอนาคตเช่นกัน (พระมหาธรรมาธิ ธมมภูมิจิ (ศิริพันธ์), 2550)

ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาวิจัย เรื่อง แนวทางการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลตามหลัก
ไตรสิกขาของสถานศึกษาในกลุ่มสหวิทยาเขตสวนเทพรัตน์ที่ปัทม์เฉลิมพระเกียรติ จังหวัดปทุมธานี เพื่อช่วยให้
ผู้บริหารและครูเข้าใจแนวทางการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลตามหลักไตรสิกขา และสามารถนำผล
การศึกษานี้มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการบริหารงานของสถานศึกษาให้ดียิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาในกลุ่มสหวิทยาเขตสวน
เทพรัตน์ที่ปัทม์เฉลิมพระเกียรติ จังหวัดปทุมธานี
2. เพื่อศึกษาวิธีการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลตามหลักไตรสิกขาของสถานศึกษาในกลุ่มสห
วิทยาเขตสวนเทพรัตน์ที่ปัทม์เฉลิมพระเกียรติ จังหวัดปทุมธานี
3. เพื่อเสนอแนวทางการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลตามหลักไตรสิกขาของสถานศึกษาใน
กลุ่มสหวิทยาเขตสวนเทพรัตน์ที่ปัทม์เฉลิมพระเกียรติ จังหวัดปทุมธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยผสมวิธีระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีวิธีการ
ดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารและครูผู้สอนในกลุ่มกลุ่มสหวิทยาเขตสวนเท
พรัตน์ที่ปัทม์เฉลิมพระเกียรติ จังหวัดปทุมธานี จำนวน 234 คน ผู้วิจัยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตาราง
การประมาณขนาดกลุ่มตัวอย่างของ Krejcie and Morgan (1970) (อ้างใน อึ้งวสุณี เอกะกุล, 2544) ซึ่งเป็น
ตารางที่ใช้หาขนาดของกลุ่มตัวอย่างเพื่อประมาณค่าสัดส่วนของประชากร โดยกำหนดให้สัดส่วนของลักษณะที่
สนใจในประชากร เท่ากับ 0.5 ระดับความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ 5% และระดับความเชื่อมั่น 95% และสุ่ม
กลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling)
2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่มีคุณสมบัติด้านการบริหาร และเป็นผู้บริหารในกลุ่ม
โรงเรียนสหวิทยาเขตสวนเทพรัตน์ที่ปัทม์เฉลิมพระเกียรติ จังหวัดปทุมธานี ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง 6 คน
3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
 - 3.1 แบบสอบถาม (Questionnaire) โดยมีขั้นตอนการสร้างแบบสอบถาม ดังนี้ 1) ศึกษา
แนวคิดและทฤษฎี รวมทั้งเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลตามหลัก

ไตรสิกขาของสถานศึกษาในกลุ่มสหวิทยาเขตสวนเทพรัตน์ที่ปัทม์เฉลิมพระเกียรติ จังหวัดปทุมธานี เพื่อรวบรวมเนื้อหาสาระจากการศึกษาค้นคว้าที่ได้มาดังกล่าวมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดและวัตถุประสงค์ของการวิจัย 2) สร้างเครื่องมือวิจัย และนำเสนอร่างเครื่องมือวิจัยเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์จากนั้นนำมาปรับปรุงแก้ไขต่อไป 3). นำเสนอร่างเครื่องมือการวิจัยต่อผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือในด้านเนื้อหาสาระ รูปแบบและโครงสร้างของคำถาม ตลอดจนภาษาที่ใช้ และตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ มีผลค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) และเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนความสอดคล้องระหว่างเนื้อหา กับวัตถุประสงค์ของการวิจัยเท่ากับ 0.60-1.00 4) หาความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) โดยนำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่เป้าหมาย จำนวน 30 ชุด เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามโดยวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (Alfa Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าสัมประสิทธิ์ของความสอดคล้องรายข้อและสัมประสิทธิ์ของความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.92 5) นำแบบสอบถามไปใช้จริงในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.2 แบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) โดยศึกษาเอกสารและผลการวิเคราะห์ข้อมูลของแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูกลุ่มสหวิทยาเขตสวนเทพรัตน์ที่ปัทม์เฉลิมพระเกียรติ จังหวัดปทุมธานีและนำมาสร้างเป็นแบบสัมภาษณ์ เพื่อสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับแนวทางการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลตามหลักไตรสิกขาของสถานศึกษาในกลุ่มสหวิทยาเขตสวนเทพรัตน์ที่ปัทม์เฉลิมพระเกียรติ จังหวัดปทุมธานี โดยนำเสนอกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์เพื่อพิจารณาความถูกต้องของภาษา และความสอดคล้องของข้อคำถามกับกรอบการสร้างแบบสัมภาษณ์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Data Analysis) ดังนี้ 1) สำหรับผู้บริหารและครูในกลุ่มสหวิทยาเขตสวนเทพรัตน์ที่ปัทม์เฉลิมพระเกียรติ จังหวัดปทุมธานีได้จากการนำข้อมูลจากการแจกแบบสอบถาม แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามแบบลิเคิร์ต (Likert Five Rating Scale) สอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลและแนวทางการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลตามหลักไตรสิกขาของสถานศึกษาในกลุ่มสหวิทยาเขตสวนเทพรัตน์ที่ปัทม์เฉลิมพระเกียรติ จังหวัดปทุมธานี สำหรับผู้บริหารและครูในกลุ่มสหวิทยาเขตสวนเทพรัตน์ที่ปัทม์เฉลิมพระเกียรติ จังหวัดปทุมธานี ได้จากการนำข้อมูลจากการแจกแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามแบบลิเคิร์ต (Likert Five Rating Scale) ปัจจัยส่วนบุคคล หมายถึง สภาพส่วนบุคคล วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Data Analysis) ได้แก่ การนำผลการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์เนื้อหาโดยใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (triangulation) เพื่อให้ข้อมูลมีความแม่นยำ น่าเชื่อถือ และป้องกันความผิดพลาด หลักของการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า คือ การไม่ปักใจว่าแหล่งข้อมูลแหล่งใดแหล่งหนึ่งที่ได้มาตั้งแต่แรกเป็นแหล่งที่เชื่อถือได้ ผู้วิจัยจำเป็นต้องแสวงหาความเป็นไปได้ว่ายังมีแหล่งอื่นใดอีกบ้าง โดยมีวิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า โดยใช้วิธีการดังนี้ 1) วิธีตรวจสอบโดยใช้วิธีการเก็บข้อมูลที่ต่างกันออกไป 2) วิธีตรวจสอบโดยใช้แหล่งข้อมูลที่ต่างกัน ใช้วิธีการโดยเปลี่ยนแหล่งที่เป็นบุคคล เวลาหรือสถานที่ที่ให้ข้อมูล และ 3) วิธีตรวจสอบโดยใช้ผู้เก็บข้อมูลที่ต่างกัน ซึ่งในการวิจัยเชิงคุณภาพนิยมใช้ ตามกรอบแนวคิดของสุมังค์ จันทวานิช (2553)

สรุปผลการวิจัย

1. สภาพการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลตามหลักไตรสิกขาของสถานศึกษาในกลุ่มสหวิทยาเขตสวนเทพรัตน์ที่ปัทม์เฉลิมพระเกียรติ จังหวัดปทุมธานี สรุปผลดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สภาพการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาในกลุ่มสหวิทยาเขตสวนเทพรัตน์ที่ปัทม์เฉลิมพระเกียรติ จังหวัดปทุมธานี โดยภาพรวม

สภาพการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของ สถานศึกษาในกลุ่มสหวิทยาเขตสวนเทพรัตน์ ที่ปัทม์เฉลิมพระเกียรติ โดยภาพรวม	ระดับการปฏิบัติ			
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	อันดับ
1. การบริหารงานวิชาการ	4.57	0.35	มากที่สุด	4
2. การบริหารงานงบประมาณ	4.74	0.29	มากที่สุด	2
3. การบริหารงานบุคคล	4.87	0.26	มากที่สุด	1
4. การบริหารงานทั่วไป	4.67	0.31	มากที่สุด	3
ภาพรวม	4.71	0.30	มากที่สุด	

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาในกลุ่มสหวิทยาเขตสวนเทพรัตน์ที่ปัทม์เฉลิมพระเกียรติ จังหวัดปทุมธานี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ทุกด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด เรียงจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการบริหารงานบุคคล ด้านการบริหารงานงบประมาณ ด้านการบริหารงานทั่วไป และด้านการบริหารงานวิชาการ ตามลำดับและเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านทั้ง 4 ด้าน มีผลดังนี้

1.1 ด้านการบริหารงานวิชาการ ในยุคดิจิทัลตามหลักไตรสิกขา พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ส่งเสริมให้ผู้เรียนใช้เทคโนโลยีเพื่อเข้าถึงภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ส่งเสริมให้ครูผู้สอนใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ในการจัดเรียน การสอนอย่างเหมาะสม เพื่อพัฒนาผู้เรียน

1.2 ด้านการบริหารงานงบประมาณ ในยุคดิจิทัลตามหลักไตรสิกขา พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ บริหารจัดการทรัพยากรเพื่อการศึกษา โดยใช้เทคโนโลยี คอมพิวเตอร์ที่ทันสมัย ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ บริหารจัดการงานพัสดุโดยใช้สื่อสารสนเทศ ที่ทันสมัยเพื่อความถูกต้องตามระเบียบ

1.3 ด้านการบริหารงานบุคคล ในยุคดิจิทัลตามหลักไตรสิกขา พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์เพื่อการเลื่อนขั้นเงินเดือนด้วย ความเหมาะสมและถูกต้องตามหลักคุณธรรมจริยธรรม ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ส่งเสริมวินัย คุณธรรมและจริยธรรมของผู้บริหาร และ ครูผู้สอน

1.4 ด้านการบริหารงานวิชาการ ในยุคดิจิทัลตามหลักไตรสิกขา พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ส่งเสริมระบบการควบคุมภายในที่ทันสมัย เพื่อพัฒนา สถานศึกษาสู่ความเป็นสากล ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ดูแลอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อมที่ทันสมัยเหมาะสม ในการจัดการเรียนการสอน คุ่มค่า และเกิดประโยชน์สูงสุด

2. วิธีการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลตามหลักไตรสิกขาของสถานศึกษาในกลุ่มสหวิทยาเขตสวนเทพรัตน์ที่ปัทมปุระ จังหวัดปทุมธานี มีผลดังนี้

2.1 ด้านการบริหารงานวิชาการ การบริหารงาน โดยนำศีลมาเป็นแนวทางในการบริหารงาน โดยการฝึกให้ครูและบุคลากรทางการศึกษา เป็นผู้มีความรับผิดชอบ มีการกำหนดปฏิทินการดำเนินงานอย่างชัดเจน เพื่อเป็นการจัดระเบียบของการดำเนินงานวิชาการและการอยู่ร่วมกันในสถานศึกษา การใช้โปรแกรมติดต่อสื่อ ภาพเคลื่อนไหวในการสร้างสื่อดิจิทัล การใช้โปรแกรมดิจิทัลเพื่อการวิเคราะห์ข้อมูลการจัดการเรียนการสอน ต้องใช้หลักไตรสิกขา มาเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาสาระหลักสูตรท้องถิ่น หลักสูตรสถานศึกษา การวางแผนงานด้านวิชาการ การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การวัดผล ประเมินผล การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษาและการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

2.2 ด้านการบริหารงานงบประมาณ ด้านการบริหารงานงบประมาณ มีการจัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศออนไลน์ทั้งทางด้าน บัญชี การเงินและพัสดุให้เป็นปัจจุบัน เพื่อให้สามารถตรวจสอบ ติดตามและประเมินผลได้นำมาซึ่งความ โปร่งใสในการดำเนินงาน สนับสนุนการจัดการงบประมาณให้มีประสิทธิภาพเพิ่มมากยิ่งขึ้น เช่น การนำระบบดิจิทัลมาจัดทำประเมินงบประมาณของโครงการ ซึ่งการปฏิบัติงานด้านงบประมาณผู้ปฏิบัติจะต้องมีศีลธรรม นึกถึงผลประโยชน์ของทางราชการเป็นสำคัญนำหลักไตรสิกขา ซึ่งประกอบด้วยศีล สมาธิ ปัญญา มาเป็นส่วนสำคัญในการบริหารงาน เนื่องจาการบริหารงานงบประมาณจะต้องดำเนินการภายใต้ กฎ ระเบียบต่างๆ มีการบริหารจัดการอย่างมีคุณภาพ เป็นไปตาม กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ นโยบาย ระเบียบการจัดซื้อจัดจ้างตามระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560

2.3 ด้านการบริหารงานบุคคล ด้านการบริหารงานบุคคล มีการสร้างฐานข้อมูลสารสนเทศออนไลน์เพื่อใช้ในการบรรจุ แต่งตั้ง และสรรหาบุคลากรอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นระบบสามารถตรวจสอบได้ รวมไปถึงพัฒนาการ พัฒนาและส่งเสริมบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อให้การปฏิบัติงานเกิด ประสิทธิภาพสูงสุดดำเนินการพัฒนาระบบสารสนเทศให้ถูกต้องและเป็นปัจจุบันดูแลการปฏิบัติงานของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในการพัฒนาระบบสารสนเทศให้ถูกต้องและเป็นปัจจุบันวางแผนและดำเนินการใช้ระบบอินเทอร์เน็ตให้เกิดประโยชน์โดยการนำคำสั่งและแบบฟอร์มต่างๆ ไปไว้ใน Website โรงเรียน ประชุมวางแผนกำหนดขั้นตอนในการปฏิบัติงานอย่างชัดเจนเพื่อให้การบริหารงานบุคคลมีประสิทธิภาพ และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อสถานศึกษา ใช้ระบบ online ในการปฏิบัติงานนำข้อมูลต่างๆ ลงใน Website โรงเรียนหนองเสือวิทยาคม เช่น การประเมินประสิทธิภาพประสิทธิผลการปฏิบัติราชการ เอกสารการประเมินวิทยฐานะ แบบฟอร์มงาน และ upload คำสั่งทุกคำสั่งของโรงเรียนหนองเสือวิทยาคม ลงใน website ของโรงเรียน เพื่ออำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงาน ลดขั้นตอนการปฏิบัติงานและนำมาเป็นหลักในการวางแผนอัตรากำลัง การดำเนินการเกี่ยวกับการเลื่อนเงินเดือน การส่งเสริมการประเมินวิทยฐานะข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา การส่งเสริมมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณวิชาชีพ การส่งเสริมวินัย คุณธรรมและจริยธรรมสำหรับข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาและการสร้างขวัญกำลังใจแก่ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา

2.4 ด้านการบริหารงานทั่วไป การบริหารงานทั่วไป ของสถานศึกษาที่ดีจะก่อให้เกิดปัญหาและนำมาซึ่งการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการดำเนินงาน การพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการประชาสัมพันธ์งานเกี่ยวกับสถานศึกษาเพื่อให้ครู นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน เข้าถึงได้ง่ายและมีความ

หลากหลาย การใช้งานเว็บเบราว์เซอร์ การวิเคราะห์ข้อมูลของ องค์กรเพื่อเปรียบเทียบกับหน่วยงานอื่น การแปลงข้อมูลของหน่วยงานไปสู่รูปแบบมาตรฐานเพื่อใช้ในการ เชื่อมโยงของข้อมูลระหว่างหน่วยงานในการ แลกเปลี่ยนข้อมูล (Standard Data Exchange) การใช้ธุรกรรม อิเล็กทรอนิกส์การดำเนินการตามระบบดูแล ช่วยเหลือนักเรียน ดำเนินการให้นักเรียนทุกคนได้รับการพัฒนาตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน กำหนดให้ครู ที่ปรึกษาเยี่ยมบ้านนักเรียนเพื่อสำรวจความต้องการจำเป็นของนักเรียนและผู้ปกครอง การประชุมผู้ปกครอง การ โฮมรูมในทุกเช้า ครูที่ปรึกษาได้กำกับติดตาม ดูแล นักเรียนในการปกครองเรื่องการเข้าเรียน การทำงานส่ง ครูผู้สอน เพื่อให้ให้นักเรียนได้รับการพัฒนา เกิดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพหลักไตรสิกขาเป็นส่วนสำคัญ ในการดำเนินการตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ดำเนินการให้นักเรียนทุกคนได้รับการพัฒนาตามระบบดูแล ช่วยเหลือนักเรียน กำหนดให้ครูที่ปรึกษาเยี่ยมบ้านนักเรียนเพื่อสำรวจความต้องการจำเป็นของนักเรียนและ ผู้ปกครอง

3. แนวทางการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลตามหลักไตรสิกขาของสถานศึกษาในกลุ่มสหวิทยา เขตสวนเทพรัตน์ที่ปัทมเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดปทุมธานี

3.1 ด้านการบริหารงานวิชาการ มีการนำสื่อ เทคโนโลยีสารสนเทศ และนวัตกรรมมา ประยุกต์ใช้ ในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา พัฒนาระบบการจัดการ เรียนรู้ การเรียนการสอนให้ทันสมัยเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่นักเรียนและสถานศึกษา เช่น การใช้โปรแกรม ตัดต่อสื่อ ภาพเคลื่อนไหวในการสร้างสื่อดิจิทัล การใช้โปรแกรมดิจิทัลเพื่อการวิเคราะห์ข้อมูลการจัดการเรียน การสอน การจัดทำคลังข้อมูล (Data Warehousing) ให้พร้อมนำไปใช้และวิเคราะห์ต่อ เช่น คลังข้อสอบ การ ใช้ นวัตกรรมดิจิทัลในการวัดผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน

3.2 ด้านการบริหารงานงบประมาณ มีการจัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศออนไลน์ทั้งทางด้าน บัญชี การเงินและพัสดุให้เป็นปัจจุบัน เพื่อให้สามารถตรวจสอบ ติดตามและประเมินผลได้นำมาซึ่งความ โปร่งใสในการดำเนินงาน สนับสนุนการจัดการงบประมาณให้มีประสิทธิภาพเพิ่มมากยิ่งขึ้น เช่น การนำระบบ ดิจิทัลมาจัดทำประเมินงบประมาณของโครงการ การนำระบบดิจิทัลจัดทำรายงานเพื่อเสนอของบประมาณ โครงการ การใช้สูตรฟังก์ชันเพื่อการคำนวณ การติดตามตรวจสอบงบประมาณในระหว่างดำเนินการโครงการ เป็นต้น

3.3 ด้านการบริหารงานบุคคล มีการสร้างฐานข้อมูลสารสนเทศออนไลน์เพื่อใช้ในการบรรจุ แต่งตั้ง และสรรหาบุคลากรอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นระบบสามารถตรวจสอบได้ รวมไปถึงพัฒนาการ พัฒนาและส่งเสริมบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อให้การปฏิบัติงานเกิด ประสิทธิภาพสูงสุด เช่น จัดทำระบบข้อมูลบุคลากร การใช้ดิจิทัลในการวิเคราะห์ปฏิบัติงานที่ส่งเสริม ความก้าวหน้าของบุคลากร จัดทำแผนการพัฒนา การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม และการประเมินทักษะด้าน เทคโนโลยีดิจิทัลแก่บุคลากร เป็นต้น

3.4 ด้านการบริหารงานทั่วไป มีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการดำเนินงานธุรการ และ มีการพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการประชาสัมพันธ์งานเกี่ยวกับสถานศึกษาเพื่อให้ครู นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน เข้าถึงได้ง่ายและมีความหลากหลายน่าสนใจ เช่น การใช้งานเว็บเบราว์เซอร์ การวิเคราะห์ ข้อมูลของ องค์กรเพื่อเปรียบเทียบกับหน่วยงานอื่น การแปลงข้อมูลของหน่วยงานไปสู่รูปแบบมาตรฐานเพื่อใช้ ในการ เชื่อมโยงของข้อมูลระหว่างหน่วยงานในการแลกเปลี่ยนข้อมูล (Standard Data Exchange) การใช้ ธุรกรรม อิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้พบผลการวิจัยสำคัญที่นำมาอภิปรายการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาในกลุ่มสหวิทยาเขตสวนเทพรรัตน์ที่ปัทม์เฉลิมพระเกียรติ จังหวัดปทุมธานี โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเรียงลำดับรายด้านได้ดังนี้ ด้านการบริหารงานบุคคล ด้านการบริหารงานงบประมาณ ด้านการบริหารงานทั่วไป และด้านการบริหารงานวิชาการ ที่เป็นเช่นนี้เพราะในการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษาเป็นเรื่องค่อนข้างยากเนื่องจากทัศนคติ พฤติกรรมของแต่ละบุคคลไม่เหมือนกัน การที่ผู้บริหารยึดหลักไตรสิกขา คือ ยึดมั่นในศีล สร้างสมาธิ ก่อให้เกิดปัญญา สามารถแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง สร้างการอยู่ร่วมกันระหว่างบุคคลที่มีความแตกต่าง ส่งผลให้บุคลากรมีความสุข สอดคล้องกับสมควร ทิพย์จันทร์ (2548) ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาบุคลากรของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานอำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาได้สนับสนุนความต้องการในการฝึกอบรม การศึกษาดูงาน การสัมมนาทางวิชาการ การศึกษาต่อ การแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง โดยจัดหาสื่อวัสดุอุปกรณ์ที่ทันสมัย เช่น คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต และการนิเทศภายใน รวมถึงการชี้แจงแนะนำแนวทาง และการส่งเสริมให้บุคลากรเข้าร่วมทุกโครงการที่จัดโดยหน่วยงานภายนอก ส่วนปัญหาที่พบ ได้แก่ ขาดแคลนงบประมาณ มีภาระงานประจำและครอบครัว

2. ผลการศึกษาวิธีการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลตามหลักไตรสิกขาของสถานศึกษาในกลุ่มสหวิทยาเขตสวนเทพรรัตน์ที่ปัทม์เฉลิมพระเกียรติ จังหวัดปทุมธานี ใน 4 ด้าน มีดังนี้

2.1 ด้านการบริหารงานวิชาการ ในยุคดิจิทัลตามหลักไตรสิกขา พบว่า การส่งเสริมให้ผู้เรียนใช้เทคโนโลยีเพื่อเข้าถึงภูมิปัญญาท้องถิ่น นำเทคโนโลยีการสื่อสารที่ทันสมัยมาใช้ในการแนะแนวได้ อย่างเหมาะสม และก่อให้เกิดการพัฒนาความรู้ และ มีการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและระบบเทคโนโลยีการสื่อสาร ข้อมูลข่าวสารที่ทันสมัย ซึ่งสอดคล้องกับสมัย อุดทน (2551) ได้ทำการวิจัยเรื่องการศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา ครูวิชาการและครูผู้สอนต่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษา ครูวิชาการ และครูผู้สอนมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ รองลงมาคือด้านการวัดผลประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียนและด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือด้านการประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษา

2.2 ด้านการบริหารงานงบประมาณ ในยุคดิจิทัลตามหลักไตรสิกขา พบว่า การบริหารจัดการทรัพยากรเพื่อการศึกษาโดยใช้เทคโนโลยี คอมพิวเตอร์ที่ทันสมัย จัดทำบัญชีการเงิน โดยใช้ระบบคอมพิวเตอร์ที่ทันสมัย เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานได้อย่างถูกต้องและแม่นยำและ ตรวจสอบติดตามและรายงานการใช้งบประมาณ โดยใช้ เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ที่ทันสมัย เพื่อความถูกต้องและแม่นยำ โปร่งใส ซึ่งสอดคล้องกับอนุชิต วรรณสุทธ์ (2546) ได้ทำการวิจัยเรื่องความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษามีอาชีพในอนาคต สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ผลการวิจัยพบว่า ด้านความสามารถการเป็นผู้นำ ผู้บริหารควรมีวิสัยทัศน์กว้างไกลกำหนดเป้าหมายสถานศึกษาได้อย่างชัดเจน เพื่อเป็นแนวทางในการจัดกระบวนการเรียนรู้ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์กล้าปฏิรูปปรับปรุงและพร้อมที่จะเป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลง มีความสามารถประสานงานทำงานกับชุมชน องค์กรต่างๆ สามารถจูงใจผู้ใต้บังคับบัญชา ให้ทำงานเป็นทีมและมุ่งสู่เป้าหมายที่กำหนดได้ มีการกำหนดยุทธศาสตร์การทำงานแบบมีส่วนร่วม มีความสามารถในการสร้างทีมงาน ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา มีการส่งเสริมให้สถานศึกษา

จัดกิจกรรมอย่างหลากหลาย มีการประเมินผลอย่างเป็นระบบและนำไปปรับปรุงแก้ไข มีการจัดสรรงบประมาณให้อย่างสอดคล้องกัน

2.3 ด้านการบริหารงานบุคคล ในยุคดิจิทัลตามหลักไตรสิกขา พบว่า การใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์เพื่อการเลื่อนขั้นเงินเดือนด้วย ความเหมาะสมและถูกต้องตามหลักคุณธรรมจริยธรรม มีการพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศ เกี่ยวกับผู้บริหาร ครู และบุคลากรภายในสถานศึกษา อย่างถูกต้องและแม่นยำ และ ส่งเสริมพัฒนาระบบบริหารงานบุคคลโดยใช้หลักคุณธรรมอย่างเหมาะสมและทันสมัย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของชนิดา อินตะปัญญา (2547) ได้ทำการวิจัยเรื่องการใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารใช้อำนาจตามกฎหมาย ใช้กฎ ระเบียบปฏิบัติในสถานศึกษา มีการสั่งงานเป็นขั้นตอนตามสายงาน มอบหมายงานให้บุคคลตามความรู้ความสามารถ สั่งการเป็นลายลักษณ์อักษร อีกทั้งสนับสนุนบุคลากรให้มีโอกาสศึกษาดูงาน เปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในการบริหารงาน สามารถวางแผนการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ แก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้เป็นอย่างดี เสนอโครงการใหม่ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมพัฒนาตนเองให้ทันสมัยและนำเอานวัตกรรมมาใช้ในการบริหารงานแสวงหาข้อมูลข่าวสารที่มีประโยชน์ต่อบุคลากรและสามารถใช้ในการวางแผนงานของโรงเรียน ให้ความเป็นกันเอง ความเสมอภาค และความเป็นธรรมกับบุคลากร และในการลงโทษ ส่วนใหญ่ใช้หลักเมตตาธรรมในการบริหารเพื่อให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกันในการปฏิบัติงาน เพื่องานพัฒนาก้าวหน้าอย่างดีและราบรื่น

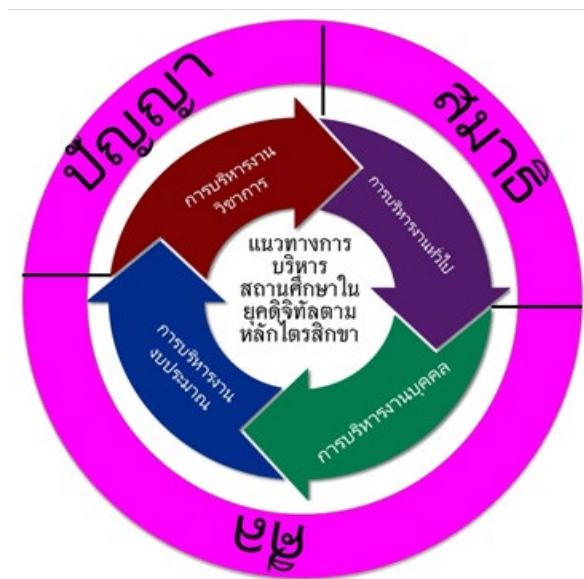
2.4 ด้านการบริหารงานทั่วไป ในยุคดิจิทัลตามหลักไตรสิกขา การส่งเสริมระบบการควบคุมภายในที่ทันสมัย เพื่อพัฒนา สถานศึกษาสู่ความเป็นสากล มีการประชาสัมพันธ์การจัดการศึกษาให้ผู้ปกครอง ชุมชน และสังคม เข้าถึงแหล่งข้อมูลข่าวสารได้อย่างรวดเร็ว และควบคุมบริหารสถานศึกษาตามนโยบายและแผน โดยใช้เทคโนโลยี ซึ่งสอดคล้องงานวิจัยของไพบุลย์ ธรรมชัตตกุล (2548) ได้ทำการวิจัยเรื่องบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการสนับสนุนการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอแม่ทาจังหวัดลำพูน ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาได้ให้การสนับสนุน และจัดบรรยากาศให้เอื้ออำนวยต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรม ใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาและประชุมผู้ปกครองนักเรียน เพื่อหาความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับปัญหาที่พบ คือ ครูสอนไม่ครบชั้น สื่อวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ไม่เพียงพอกับจำนวนนักเรียนขาดงบประมาณ ผู้บริหารนิเทศภายในไม่ต่อเนื่อง ไม่มี การนำผลการนิเทศมาวางแผนและปรับปรุงการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

3. แนวทางการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลตามหลักไตรสิกขาของสถานศึกษาในกลุ่มสหวิทยาเขตสวนเทพรัตน์ทิพย์ไต้เฉลิมพระเกียรติ จังหวัดปทุมธานี เป็นการบริหารมีการกำหนดปฏิทินการดำเนินงานอย่างเป็นระบบการบริหารงานวิชาการและนำนวัตกรรมดิจิทัลมาวิเคราะห์ข้อมูลการบริหารงานวิชาการ การบริหารงานงบประมาณ ต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของศีล การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไปให้สอดคล้องกับกับกระบวนการของปัญหาเพื่อพัฒนาสู่การพัฒนาจิตตามหลักไตรสิกขาควบคู่กับนวัตกรรมดิจิทัลในการบริหารสถานศึกษา สอดคล้องบางประการกับงานวิจัยของภคพร เล็กนอก (2563) ได้วิจัยเรื่องการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านมีความคิดเห็นอยู่ใน ระดับมากทุกด้านด้านที่มีความ

คิดเห็นมากเป็นอันดับที่หนึ่งได้แก่ ด้านการบริหารงานทั่วไปในยุคดิจิทัล รองลงมาได้แก่ด้านการบริหารงานบุคคลในยุคดิจิทัล ด้านการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัล และด้านการบริหารงานในยุคดิจิทัล

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้จากการวิจัยครั้งนี้คือแนวทางการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลตามหลักไตรสิกขาของสถานศึกษาในกลุ่มสหวิทยาเขตสวนเทพรัตน์ที่ปัทม์เฉลิมพระเกียรติ จังหวัดปทุมธานี ดังในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แนวทางการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลตามหลักไตรสิกขา

จากภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยเรื่องแนวทางการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลตามหลักไตรสิกขาของสถานศึกษาในกลุ่มสหวิทยาเขตสวนเทพรัตน์ที่ปัทม์เฉลิมพระเกียรติ จังหวัดปทุมธานี สามารถอธิบายความได้ ดังนี้

1. การบริหารงานวิชาการ (ปัญญา) การพัฒนาสาระหลักสูตรท้องถิ่นหลักสูตรสถานศึกษา การวางแผนงานด้านวิชาการการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การวัดผล ประเมินผล การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ เกิดการพัฒนาตนเองอย่างเหมาะสมตามช่วงวัย ซึ่งการเรียนรู้และพัฒนาตนเองนั้นจะเรียกได้ว่า เป็นผู้มีความรู้ เห็นถึงปัญหาและวิธีการแก้ปัญหอย่างถูกต้อง

2. การบริหารงานงบประมาณ (ศีล) การบริหารงานงบประมาณจะต้องดำเนินการภายใต้ กฎระเบียบต่างๆ มีการบริหารจัดการอย่างมีคุณภาพ เป็นไปตาม กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ นโยบาย ระเบียบ การจัดซื้อจัดจ้างตามระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560 การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการปฏิบัติงานด้านงบประมาณส่งผลให้เกิดความเที่ยงตรง โปร่งใส ตรวจสอบได้อย่างชัดเจน เมื่อมีการใช้เทคโนโลยีควบคุมแล้วผู้ปฏิบัติทุกคนจะต้องดำรงตนให้อยู่ในศีลธรรมอันดี เพื่อเป็นเยี่ยงอย่างที่ดีในการปฏิบัติงาน

3. การบริหารงานบุคคล (ศีล) การสร้างฐานข้อมูลสารสนเทศออนไลน์เพื่อใช้ในการบรรจุ แต่งตั้ง และสรรหาบุคคลากร การพัฒนาและส่งเสริมบุคคลากรให้มีความรู้ความสามารถด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ

เพื่อให้การปฏิบัติงานเกิดประสิทธิภาพ กำกับกับการปฏิบัติงานของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในการพัฒนาระบบสารสนเทศให้ถูกต้องและเป็นปัจจุบันวางแผนและดำเนินการใช้ระบบอินเทอร์เน็ตให้เกิดประโยชน์ มีการนำเทคโนโลยีมาประกอบองค์ประกอบทางวินัยอย่างยุติธรรม และส่งเสริมให้ผู้ปฏิบัติงานทุกคนยึดหลักความถูกต้องตามหลักกฎเกณฑ์เพื่อการรักษาไว้ซึ่งระเบียบวินัยอันดี

4. การบริหารงานทั่วไป (สมาธิ) การพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการประชาสัมพันธ์งานเกี่ยวกับสถานศึกษาเพื่อให้ครู นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน เข้าถึงได้ง่ายและมีความหลากหลาย การใช้ธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์การดำเนินการตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ดำเนินการให้นักเรียนทุกคนได้รับการพัฒนาตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการดูแลอาคารสถานที่ บำรุงรักษา ผู้ปฏิบัติงานจะต้องเข้าใจ ใช้ความรอบคอบ รวมทั้งการมีจิตใจที่แน่วแน่ในค้นหาต้นเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้น เมื่อพบปัญหาแล้วจะต้องพิจารณาปัญหาและหาทางแก้ไขอย่างดีที่สุด

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้
 - 1.1 ผู้บริหารควรบริหารนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารงานวิชาการให้เกิดประโยชน์ โดยเฉพาะการส่งเสริมให้ครูผู้สอนใช้สื่อ เทคโนโลยีที่ทันสมัยมาจัดการเรียนการสอน
 - 1.2 สถานศึกษาควรส่งเสริมวินัย คุณธรรมและจริยธรรมของผู้บริหาร และ ครูผู้สอน
 - 1.3 ผู้บริหารควรส่งเสริมให้มีการดูแลอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อมที่ทันสมัยเหมาะสมในการจัดการเรียนการสอน คุ่มค่า และเกิดประโยชน์สูงสุด
2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป
 - 2.1 ควรศึกษาแนวทางการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลตามหลักไตรสิกขาในสหวิทยาเขตอื่นๆด้วยเพื่อจะได้เปรียบเทียบความแตกต่างหรือความสอดคล้อง เพราะอาจเกิดความแตกต่างของบริบท
 - 2.2 ควรทำการศึกษาวิจัยโดยติดตามผลของแนวทางการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลตามหลักไตรสิกขาของสถานศึกษาในกลุ่มสหวิทยาเขตสวนเทพรัตน์ที่ปัทม์เฉลิมพระเกียรติ จังหวัดปทุมธานีเพื่อนำเป็นแนวทางในการพัฒนาต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กระแสนันธุ์ ปลั่งมะณี. (2551). การศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 3. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ชนิดา อินตะปัญญา. (2547). การใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอเมือง จังหวัด เชียงราย. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ชัยญา ชนะมาร. (2553). การศึกษาคุณธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ตามทัศนะของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา ในเขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ธีระวุฒิ เอกะกุล. (2544). ระเบียบวิธีวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 2. อุบลราชธานี: วิทยาการพิมพ์.

- พระมหารุ่งโรจน์ ธรรมภูมิจี (ศิริพันธ์). (2550). การศึกษาวิเคราะห์ภาวะผู้นำในพระพุทธศาสนาเถรวาท
วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ไพบูลย์ ธรรมชัดตูก. (2548). บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการสนับสนุนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็น
สำคัญของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร
มหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ภคพร เลิกนอก. (2563). การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขต
พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4. วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. 24(2).
151-166.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สมควร ทิพย์จันทร์. (2548). การพัฒนาบุคลากรของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอแม่ทา จังหวัด
ลำพูน. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สมัย อุดทน. (2551). การศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาครูวิชาการและครูผู้สอนต่อการ
บริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศรี
สะเกษ เขต 1. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.
- สุภางค์ จันทวานิช. (2553). วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ. พิมพ์ครั้งที่ 18. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่ง
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อนุชิต วรรณสุทธ์. (2546). ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษามี
อาชีพในอนาคต สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัย
ราชภัฏบุรีรัมย์.
- Keeves, Peter J. (1988). Model and Model Building: Educational Research Methodology
and Measurement : An International Handbook. Oxford: Pergamon Press.
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities.
Educational and Psychological Measurement. 30(3). 607-610.

การมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมในเขตพื้นที่
รับผิดชอบของสถานีตำรวจภูธรวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง
COMMUNITY LEADERS' PARTICIPATION IN WISETCHAICHAN POLICE STATION'S
CRIME PREVENTION AND SUPPRESSION IN WISETCHAICHAN DISTRICT, ANGTHONG PROVINCE

^[1]ศุภกิจ เอี่ยมวิจารณ์ Suphakit Aimwichan

^[2]ปณณธร หอมบุญมา Pannathorn Hombunma

^{[1] [2]}มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author E-mail: pannathorn1970@gmail.com

Article Received: December 14, 2023, Revised: January 19, 2024, Accepted: January 19, 2024.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมในเขตพื้นที่รับผิดชอบของสถานีตำรวจภูธรวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง 2) เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมในเขตพื้นที่รับผิดชอบของสถานีตำรวจภูธรวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล รวมถึงความรู้ความเข้าใจในการป้องกันอาชญากรรม 3) ศึกษาแนวทางในการส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมในเขตพื้นที่รับผิดชอบของสถานีตำรวจภูธรวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้นำชุมชนในเขตพื้นที่รับผิดชอบของสถานีตำรวจภูธรวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง ประกอบด้วย กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 210 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม ผลการวิจัยพบว่า 1) การมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมโดยรวมอยู่ในระดับมาก การมีส่วนร่วมในการสนับสนุน วางแผน และการดำเนินการอยู่ในระดับมากเช่นกัน ส่วนการมีส่วนร่วมในด้านการประเมินผลอยู่ในระดับปานกลาง 2) ผู้นำชุมชนที่มี เพศ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา และประสบการณ์เกี่ยวกับอาชญากรรมแตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เว้นแต่ผู้นำชุมชนที่มีอายุแตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สำหรับความรู้ความเข้าใจในการป้องกันอาชญากรรมมีความสัมพันธ์เชิงบวก กล่าวคือมีความรู้ความเข้าใจในการป้องกันอาชญากรรมในระดับมาก และ 3) แนวทางการส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนประกอบด้วย (1) ส่งเสริมให้ผู้นำชุมชนตระหนักถึงการติดตามและคอยสอดส่องอาชญากร (2) ส่งเสริมให้ผู้นำชุมชนมีความกล้าในการแสดงความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะเกี่ยวกับผลการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม (3) ส่งเสริมให้ผู้นำชุมชนมีส่วนร่วมในการชมเชย หรือให้กำลังใจแก่เจ้าหน้าที่ตำรวจในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม (4) เพิ่มแรงจูงใจโดยการให้ค่าตอบแทน รางวัล หรือมอบเกียรติบัตรให้แก่ผู้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานด้านป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม และ (5) ให้ความรู้ในการใช้สื่อออนไลน์และเทคโนโลยีในการติดต่อสื่อสาร ประสานงาน รวมถึงติดตามประเมินผลการทำงาน เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้นำชุมชนปฏิบัติงานร่วมกับเจ้าหน้าที่ตำรวจได้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม, ผู้นำชุมชน, การป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม

ABSTRACT

The purposes of this research were to 1) study community leaders' participation in Wisetchaichan Police Station's in crime prevention and suppression in Wisetchaichan District, Angthong Province, 2) compare the community leaders' participation in Wisetchaichan Police Station's in crime prevention and suppression in Wisetchaichan District, Angthong Province, classified by personal factors, as well as experience in crime, and knowledge and understanding of crime prevention, 3) study guidelines for promoting and supporting the community leaders' participation in Wisetchaichan Police Station's in crime prevention and suppression in Wisetchaichan District, Angthong Province. The samples were 210 community leaders, the research instruments used was a questionnaire. The results indicated that 1) the participation of community leaders in preventing and suppressing crime was at a high level overall. Participation in support, planning, and implementation was also at a high level, whereas participation in monitoring and evaluation was at a moderate level. 2) The differences in community leaders' personal factors include gender, marital status, and educational level, as well as different experiences with crime showed significant difference in participation in crime prevention and suppression at the 0.05. However, the differences in ages showed no significant difference in participation in crime prevention and suppression at the 0.05. In addition, knowledge and understanding of crime prevention have a positive relationship with community leaders' participation, indicating that they had a high level of knowledge and understanding of crime prevention. 3) Guidelines for promoting and supporting the participation of community leaders included: (1) encouraging community leaders to be aware of tracking and monitoring criminals, (2) encouraging community leaders to have the courage to express their opinions or suggestions regarding the results of crime prevention and suppression, (3) encouraging community leaders to participate in praising or giving encouragement to police officers in preventing and suppressing crimes, (4) increasing motivation by giving compensation, rewards, or certificates to those involved in crime prevention and suppression work, and (5) providing knowledge about how to use online media and technology for communication, coordination, and monitoring and evaluation of performance in order to encourage and assist community leaders in collaborating more effectively with the polices.

Keywords: Participation, Community Leaders, Crime Prevention and Suppression

บทนำ

ปัจจุบันสถานการณ์เศรษฐกิจและการเมืองโลกมีความผันผวนสูง การเกิดวิกฤตเศรษฐกิจโลกและในภูมิภาคต่างๆ เกิดบ่อยครั้งขึ้น รวมทั้งแรงขับเคลื่อนของเทคโนโลยีสมัยใหม่ ทำให้เกิดภัยคุกคามและความเสี่ยงด้านอื่นๆ ที่ซับซ้อนขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาอาชญากรรมที่หลากหลายรูปแบบ มีวิธีการที่ซับซ้อนมากขึ้นและทวีความรุนแรงยิ่งขึ้น อาชญากรรมทุกประเภทล้วนเป็นปัญหาสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อยของสังคม ความมั่นคงในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน นอกจากนี้ ปัญหาอาชญากรรมที่เพิ่มขึ้นอาจเป็นหนึ่งในผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด 19 ที่เกิดขึ้นทั่วโลก ทำให้ต้องมีมาตรการการปิดเมือง ปิดประเทศ ส่งผลให้เกิดภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ ภาวะการจ้างงานถดถอย ทำให้ประชาชนจำนวนมากตกงานติดต่อกันเป็นเวลานาน (ยงยุทธ แฉล้มวงษ์, 2563) นอกจากนี้ การหันมาประกอบอาชีพค้าขายก็พบความยากลำบาก เพราะต้องแข่งขันกับผู้ค้าเดิม ซึ่งประสบปัญหากับประชาชนไม่มีกำลังซื้อ ทำให้มีปัญหาหนี้สินตามมาจึงเป็นผลให้คนจำนวนหนึ่งซึ่งไม่เคยกระทำผิดมาก่อนหาทางไปออกไม่ได้ บางส่วนหันไปสู่การประกอบอาชญากรรม โดยเฉพาะคดียาเสพติดรายย่อยที่จะเพิ่มสูงขึ้นตามมาด้วยคดีอื่น ๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับคดียาเสพติดหรือยาเสพติดนำไปสู่คดีเกี่ยวกับชิงทรัพย์ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2564) สถานะนี้แน่นอนว่าจะส่งผลกระทบต่อปัญหาอาชญากรรมที่จะตามมาดังเช่นที่เคยเกิดขึ้นมาแล้วในช่วงปี 2540 ที่ประเทศไทยต้องประสบกับวิกฤตต้มยำกุ้ง (นที จิตสว่าง, 2563)

สำนักงานจังหวัดอ่างทอง กลุ่มงานยุทธศาสตร์และข้อมูลเพื่อการพัฒนาจังหวัด รายงานว่าจากข้อมูลสำนักงานตำรวจภูธรจังหวัด อ่างทอง พบว่าสถิติการรับแจ้งเหตุอาชญากรรมในพื้นที่จังหวัดอ่างทอง ตั้งแต่ ปี 2561 – 2563 มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น จากปี 2558 – 2564 ที่มีคดีที่รับแจ้งร้องทุกข์ จำนวน 298 คดี เพิ่มขึ้นเป็นจำนวน 540 คดีในปี 2564 นอกจากนี้ ยังพบว่าในส่วนของคดีความผิดที่รัฐเป็นผู้เสียหายมีแนวโน้มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ในช่วงปี 2560 – 2564 ที่มีสถิติการรับแจ้งเหตุ จำนวน 171 คดีในปี 2560 เพิ่มขึ้นเป็นจำนวน 436 คดีในปี 2564 จึงมีความจำเป็นต้องเร่งดำเนินการมาตรการต่างๆ เพื่อลดและป้องกันปัจจัยเสี่ยงต่างๆ ที่จะนำไปสู่การสร้างความเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนในจังหวัดอ่างทอง (สำนักงานจังหวัดอ่างทอง, 2564) โดยการป้องกันอาชญากรรมในยุคนี้จำเป็นต้องมีการแสวงหาความร่วมมือจากประชาชน ผู้นำชุมชน ตลอดจนหน่วยราชการต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรม ร่วมกันคิดร่วมกันเสนอแนะการจัดลำดับความสำคัญเร่งด่วนในการแก้ไขปัญหาอาชญากรรม และเข้าร่วมดำเนินการแก้ไขปัญหาอาชญากรรมของชุมชนตนเอง (เอกพงษ์ ทิปะณี, 2560) เพื่อให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560-2565 ซึ่งให้ความสำคัญต่อประเด็นความปลอดภัยของสังคม และมีเป้าหมายการพัฒนาให้มีปัญหาอาชญากรรมลดลง

สถานีตำรวจภูธรวิเศษชัยชาญ เป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมในเขตพื้นที่อำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง มีเขตพื้นที่รับผิดชอบ 196.76 ตารางกิโลเมตร ครอบคลุม 15 ตำบล 126 หมู่บ้าน สถานที่ตั้งทิศเหนือติดต่อกับเขตพื้นที่อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง ทิศใต้ติดต่อกับเขต พื้นที่อำเภอผักไห่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทิศตะวันออกติดต่อกับเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง และทิศตะวันตกติดต่อกับเขตพื้นที่อำเภอสามโก้ จังหวัดอ่างทอง และอำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี (สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอวิเศษชัยชาญ, 2565) สถานีตำรวจภูธรวิเศษชัยชาญมีอัตรากำลังพลของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการปฏิบัติงานทั้งหมดจำนวน 74 นาย โดยปฏิบัติหน้าที่เป็นพนักงานสอบสวนด้านอาชญากรรมจำนวน 5 นาย ในสถานการณ์ปัจจุบันปัญหาอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในเขตพื้นที่รับผิดชอบของสถานีตำรวจภูธรวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทองนั้นเพิ่มสูงขึ้นอย่างน่าเป็นห่วง ซึ่งสถิติอาชญากรรมของสถานี

ตำรวจภูธรพิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง ปี 2558-2564 พบว่ามีคดีรับแจ้งคำร้องทุกข์สูงขึ้นอย่างต่อเนื่องซึ่งแปรผกผันกับจำนวนประชากรอำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง ที่ลดลง (สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง, 2565) แสดงให้เห็นถึงอัตราการเกิดอาชญากรรมที่สูงขึ้นต่อประชากรรวม เมื่อเปรียบเทียบกับสถิติอาชญากรรมจากคดีทั้ง 4 กลุ่ม พบว่า คดีรับแจ้งในกลุ่มคดีฐานความผิดเกี่ยวกับชีวิตร่างกายและเพศ คดีฐานความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินและคดีฐานความผิดพิเศษมีแนวโน้มคงที่ ส่วนคดีความผิดที่รัฐเป็นผู้เสียหายมีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างก้าวกระโดดในช่วงปี 2563-2564 (สถานีตำรวจภูธรวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง, 2565) ซึ่งเป็นช่วงหลังจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด 19 โดยเฉพาะหมวดยาเสพติด อาวุธปืน และวัสดุระเบิด และการพนัน จากการรายงานสถิติอาชญากรรมในเขตพื้นที่รับผิดชอบของสถานีตำรวจภูธรวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง ที่เพิ่มขึ้นดังกล่าวข้างต้น อาจเกิดจากจำนวนเจ้าหน้าที่ตำรวจที่มีอยู่ไม่เพียงพอต่อการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมได้ตลอดทั้ง 24 ชั่วโมง รวมถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในการสอดส่องสนับสนุนและช่วยเหลือการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจมีน้อย ทำให้เจ้าหน้าที่ตำรวจไม่สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเนื่องจากประชาชนเป็นองค์ประกอบหลักในการปฏิบัติงานป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องได้รับความร่วมมือจากประชาชนโดยเฉพาะผู้นำชุมชน เพื่อหาแนวทางการปฏิบัติงานร่วมกันในการป้องกันและปราบปรามไม่ให้เกิดปัญหาอาชญากรรมสูงขึ้น

จากการกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมในเขตพื้นที่รับผิดชอบของสถานีตำรวจภูธรวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง ผลงานวิจัยที่ได้จะเป็นข้อมูลเบื้องต้นเพื่อให้ผู้นำชุมชนมีความตระหนักถึงการมีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม และเพื่อให้ได้แนวทางในการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างผู้นำชุมชนและเจ้าหน้าที่ตำรวจ รวมถึงการให้ความรู้แก่ผู้นำชุมชนในการมีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมอย่างมีประสิทธิภาพ อันจะส่งผลต่อประโยชน์โดยรวมของประชาชนและสังคมต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมในเขตพื้นที่รับผิดชอบของสถานีตำรวจภูธรวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง
2. เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมในเขตพื้นที่รับผิดชอบของสถานีตำรวจภูธรวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส และระดับการศึกษา ประสพการณ์เกี่ยวกับอาชญากรรมรวมถึงความรู้ในการป้องกันอาชญากรรม
3. เพื่อศึกษาแนวทางในการส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมในเขตพื้นที่รับผิดชอบของสถานีตำรวจภูธรวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ มีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้นำชุมชนในเขตพื้นที่รับผิดชอบของสถานีตำรวจภูธรวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง จำนวน 398 คน จาก 15 ตำบล 126 หมู่บ้าน ประกอบด้วย กำนัน จำนวน 15 คน ผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 126 คน และผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 252 คน (สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอวิเศษชัยชาญ, 2565) โดยใช้สูตรของ Taro Yamane ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% (อ้างใน เอกพงษ์ ทิปะณี, 2560) ได้

ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสม จำนวน 200 คน อย่างไรก็ตาม ในการศึกษารั้งนี้ผู้วิจัยใช้ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง 210 คน เพื่อชดเชยกรณีที่การตอบกลับแบบสอบถามไม่ครบ โดยศึกษาโดยแจกแบบสอบถามให้กับกลุ่มตัวอย่างแต่ละ 14 ฉบับ ด้วยวิธีสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 4 ส่วน คือ 1) ปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นตัวแปรอิสระ ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษาสูงสุด และประเภทผู้นำชุมชน 2) ความรู้ในการป้องกันอาชญากรรม 3) ประสพการณ์เกี่ยวกับอาชญากรรมและการมีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม และ 4) ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างผู้นำชุมชนและเจ้าหน้าที่ตำรวจในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยมีขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

3.1 การสำรวจเอกสาร ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่วิจัยจากหนังสือตำรา เอกสารผลงานการวิจัย ซึ่งสามารถค้นคว้าได้จากแหล่งต่างเพื่อนำมาสร้างแบบสอบถาม ก่อนที่จะทำการสำรวจภาคสนามต่อไป

3.2 การสำรวจภาคสนาม นำแบบสอบถามที่สมบูรณ์แล้ว ไปสอบถามผู้นำชุมชนในเขตพื้นที่รับผิดชอบของสถานีตำรวจภูธรวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง จำนวน 210 คน

3.3 นำแบบสอบถามมาตรวจสอบความสมบูรณ์แล้วนำไปประมวลผลและวิเคราะห์ผลทางสถิติโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป SPSS

4. การวิเคราะห์ข้อมูลวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยมีขั้นตอนในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

4.1 การวิเคราะห์ตัวแปรเดียว (Univariate Analysis) เป็นการวิเคราะห์เพื่อแสดงการกระจายของข้อมูลและอธิบายข้อมูลเบื้องต้นโดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4.2 การวิเคราะห์สองตัวแปร (Bivariate Analysis) เป็นการวิเคราะห์ด้วยตารางไขว้ (Crosstabulation) เพื่อพิจารณาการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมในเขตพื้นที่รับผิดชอบของสถานีตำรวจภูธรวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง ในด้านต่าง ๆ โดยใช้ทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตามด้วยสถิติไคสแควร์ (Chi-square) เพื่อตรวจสอบเบื้องต้นว่ามีตัวแปรอิสระตัวใดบ้างที่มีความสัมพันธ์กัน และทดสอบสมมติฐานการวิจัยโดยใช้เชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ได้แก่ F-test (One-Way ANOVA) และ t-test

สรุปผลการวิจัย

1. การศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมในเขตพื้นที่รับผิดชอบของสถานีตำรวจภูธรวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง

จากการศึกษาในกลุ่มตัวอย่าง 210 คน พบว่าผู้นำชุมชนส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 65.2 รองลงมาเป็นเพศหญิง ร้อยละ 34.8 มีช่วงอายุระหว่าง 46-55 ปี ร้อยละ 44.8 และรองลงมา มีช่วงอายุระหว่าง 56-60 ปี ร้อยละ 25.2 มีสถานภาพสมรส ร้อยละ 78.6 และรองลงมาคือ โสด ร้อยละ 16.7 และสำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 /ประกาศนียบัตรวิชาชีพ หรือเทียบเท่า จำนวนมากที่สุด ร้อยละ 39.5 รองลงมาคือ ระดับปริญญาตรี ร้อยละ 21.0 ตามลำดับ

จากการศึกษาพบว่า ผู้นำชุมชนมีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมโดยรวมระดับมาก เนื่องจากผู้นำชุมชนส่วนใหญ่มีส่วนร่วมแบบเป็นประจำและนานๆครั้งรวมกันมากกว่าร้อยละ 80 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าผู้นำชุมชนมีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมด้านการมีส่วนร่วมในการสนับสนุน วางแผน และการดำเนินการ ในระดับมาก แสดงดังตารางที่ 1-3 ตามลำดับ ซึ่งแสดงถึงการทำงานร่วมกันระหว่างเจ้าหน้าที่ตำรวจและผู้นำชุมชนเป็นไปด้วยดีแล้ว อย่างไรก็ตาม ผู้นำชุมชนมีส่วนร่วมด้านการติดตามประเมินผลระดับปานกลาง แสดงดังตารางที่ 4 ดังนั้น การส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการติดตามประเมินผลให้ถึงระดับมากจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง

นอกจากนี้ ผลการวิเคราะห์ความรู้ความเข้าใจในการป้องกันอาชญากรรม พบว่าผู้นำชุมชนมีความรู้ความเข้าใจในการป้องกันอาชญากรรมในระดับมาก ซึ่งมีความสอดคล้องในทางบวกกับระดับการมีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม และจากผลการวิเคราะห์ข้อมูลประสบการณ์เกี่ยวกับอาชญากรรม พบว่า ผู้นำชุมชนส่วนใหญ่รู้ทันเล่ห์เหลี่ยมหรือวิธีการกระทำความผิดของคนร้าย มีเพียงส่วนน้อยที่เคยได้รับความเสียหายจากอาชญากรรมต่างๆ เช่น การถูกลักทรัพย์ การถูกทำร้ายร่างกาย ดังในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 การมีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม ด้านการมีส่วนร่วมในการสนับสนุน

ข้อคำถาม	การมีส่วนร่วม		
	เป็นประจำ	นานๆ ครั้ง	ไม่เคย
ด้านการมีส่วนร่วมในการสนับสนุน			
1. ท่านมีส่วนร่วมในการแจ้งข้อมูลแหล่งมั่วสุมที่มีแนวโน้มจะก่ออาชญากรรม เบาะแส ตำหนิรูปพรรณของคนร้าย หรือข้อมูลที่เป็นประโยชน์กับเจ้าหน้าที่ตำรวจ	132 (ร้อยละ 62.9)	71 (ร้อยละ 33.8)	7 (ร้อยละ 3.3)
2. ท่านมีส่วนร่วมในการประสานงานกับเจ้าหน้าที่ตำรวจโดยการให้ข้อมูลประวัติบุคคลในหมู่บ้าน/ชุมชน	128 (ร้อยละ 61.0)	75 (ร้อยละ 35.7)	7 (ร้อยละ 3.3)
3. ท่านเป็นพยานให้กับเจ้าหน้าที่ตำรวจในการจับกุมผู้กระทำความผิด	72 (ร้อยละ 34.3)	122 (ร้อยละ 58.1)	16 (ร้อยละ 7.6)
4. ท่านมีส่วนร่วมกับเจ้าหน้าที่ตำรวจในการจัดทำแผนที่เสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับอาชญากรรม	86 (ร้อยละ 41.0)	112 (ร้อยละ 53.3)	12 (ร้อยละ 5.7)
5. ท่านมีส่วนร่วมในการสนับสนุนช่วยเหลืออุปกรณ์ในการออกตรวจ เช่น ไฟฉาย เสื้อสะท้อนแสงให้แก่เจ้าหน้าที่ตำรวจ เพื่อใช้ป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม	60 (ร้อยละ 28.6)	129 (ร้อยละ 61.4)	21 (ร้อยละ 10.0)

ตารางที่ 2 การมีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผน

ข้อคำถาม	เป็นประจำ	การมีส่วนร่วม นานๆ ครั้ง	ไม่เคย
ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผน			
1. ท่านมีส่วนร่วมในการประชุมปรึกษาหารือกับลูกบ้าน เกี่ยวกับปัญหาอาชญากรรมในชุมชน	123 (ร้อยละ 58.6)	82 (ร้อยละ 39.0)	5 (ร้อยละ 2.4)
2. ท่านมีส่วนร่วมในการวางแผนหาแนวทางการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมร่วมกับลูกบ้านและเจ้าหน้าที่ตำรวจ	133 (ร้อยละ 63.3)	74 (ร้อยละ 35.2)	3 (ร้อยละ 1.4)
3. ท่านได้ร่วมวางแผนกับเจ้าหน้าที่ตำรวจในการจัดกิจกรรมรณรงค์หรือให้ความรู้การป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมกับชุมชน	130 (ร้อยละ 61.9)	76 (ร้อยละ 36.2)	4 (ร้อยละ 1.9)
4. ท่านเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม ตามที่สถานีตำรวจจัดขึ้น เพื่อวางแผนการดำเนินงานร่วมกัน	133 (ร้อยละ 63.3)	72 (ร้อยละ 34.3)	5 (ร้อยละ 2.4)
5. ท่านมีส่วนร่วมในการวางแผนการปรับปรุงแผนปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมร่วมกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ	109 (ร้อยละ 51.9)	92 (ร้อยละ 43.8)	9 (ร้อยละ 4.3)

ตารางที่ 3 การมีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินการ

ข้อคำถาม	เป็นประจำ	การมีส่วนร่วม นานๆ ครั้ง	ไม่เคย
ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินการ			
1. ท่านมีส่วนร่วมในการรณรงค์ให้คนในชุมชน ปิดประตู ปิดหน้าต่าง ให้มิดชิดก่อนเข้านอนหรือออกจากบ้าน	153 (ร้อยละ 72.9)	50 (ร้อยละ 23.8)	7 (ร้อยละ 3.3)
2. ท่านได้รับมอบหมายให้ดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยในหมู่บ้าน/ชุมชน	149 (ร้อยละ 55)	55 (ร้อยละ 26.2)	6 (ร้อยละ 2.9)
3. ท่านมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือผู้ถูกประทุษร้ายในชีวิตและทรัพย์สิน หรือมีส่วนร่วมในการระงับเหตุต่างๆ ที่เกิดขึ้น	68 (ร้อยละ 32.4)	131 (ร้อยละ 62.4)	11 (ร้อยละ 5.2)
4. ท่านแจ้งความกับเจ้าหน้าที่ตำรวจเมื่อมีอาชญากรรมเกิดขึ้น	65 (ร้อยละ 31.0)	132 (ร้อยละ 62.9)	13 (ร้อยละ 6.2)
5. ท่านจับกุมผู้กระทำความผิดกฎหมายส่งเจ้าหน้าที่ตำรวจ	52 (ร้อยละ 24.8)	125 (ร้อยละ 59.5)	33 (ร้อยละ 15.7)
6. ท่านมีส่วนร่วมในการติดตามจับกุมคนร้ายร่วมกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ	57 (ร้อยละ 27.1)	136 (ร้อยละ 64.8)	13 (ร้อยละ 6.2)
7. ท่านออกสืบสวนหาข่าวและช่วยขยายผลในการจับกุมผู้กระทำความผิดกฎหมาย	88 (ร้อยละ 41.9)	113 (ร้อยละ 53.8)	33 (ร้อยละ 15.7)
8. ท่านมีส่วนร่วมในการตั้งจุดตรวจ จุดสกัดเพื่อจับกุมคนร้ายร่วมกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ	88 (ร้อยละ 66.7)	113 (ร้อยละ 29.0)	9 (ร้อยละ 4.3)

ตารางที่ 4 การมีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล

ข้อคำถาม	การมีส่วนร่วม		
	เป็นประจำ	นานๆ ครั้ง	ไม่เคย
ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล			
1. ท่านมีส่วนร่วมในการติดตามความก้าวหน้าของการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจด้านการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม	7 (ร้อยละ 3.3)	104 (ร้อยละ 49.5)	99 (ร้อยละ 47.1)
2. ท่านติดตามข่าวสารอาชญากรรมจากสื่อออนไลน์ เช่น Line, Facebook ของคนในชุมชน	159 (ร้อยละ 75.7)	45 (ร้อยละ 21.4)	6 (ร้อยละ 2.9)
3. ท่านมีส่วนร่วมในการชมเชย หรือให้กำลังใจแก่เจ้าหน้าที่ตำรวจในการป้องกันและแก้ไขปัญหาอาชญากรรม	57 (ร้อยละ 27.1)	132 (ร้อยละ 62.9)	21 (ร้อยละ 10.0)
4. ท่านมีส่วนร่วมเป็นคณะกรรมการติดตาม ประเมินผลด้านการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม	36 (ร้อยละ 17.1)	124 (ร้อยละ 59.0)	50 (ร้อยละ 23.8)
5. ท่านมีส่วนร่วมในการให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับผลของการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม	45 (ร้อยละ 21.4)	133 (ร้อยละ 63.3)	32 (ร้อยละ 15.2)

ตารางที่ 5 ความรู้ความเข้าใจในการป้องกันอาชญากรรม

ข้อความ	ความรู้ความเข้าใจ	
	ถูก	ผิด
1. เมื่อมีเหตุร้ายเหตุด่วนสามารถโทรศัพท์แจ้งเจ้าหน้าที่ตำรวจได้ที่หมายเลขโทรศัพท์ 090	195 (ร้อยละ 92.9)	15 (ร้อยละ 7.1)
2. ก่อนออกจากบ้านควรปิดประตูหน้าต่าง ล็อคกุญแจให้เรียบร้อย	208 (ร้อยละ 99.0)	2 (ร้อยละ 1.0)
3. การติดตั้งกล้องวงจรปิดสามารถป้องกันปัญหาการก่ออาชญากรรมได้	210 (ร้อยละ 100)	0 (ร้อยละ 0)
4. การลักทรัพย์ ชิงทรัพย์ การทำร้ายร่างกายผู้อื่น ถือเป็นกาการก่ออาชญากรรมประเภทหนึ่ง	178 (ร้อยละ 84.8)	32 (ร้อยละ 15.2)
5. การจัดสภาพแวดล้อมภายในบ้านให้โล่ง มีกำแพงกัน มีไฟฟ้าส่องสว่างสามารถป้องกันอาชญากรรมได้	210 (ร้อยละ 100)	0 (ร้อยละ 0)
6. ประชาชนไม่ควรเข้าไปมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ	199 (ร้อยละ 94.8)	11 (ร้อยละ 5.2)
7. การป้องกันอาชญากรรมเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจฝ่ายเดียว	157 (ร้อยละ 74.8)	53 (ร้อยละ 25.2)
8. การจัดหน้าที่เวรยามภายในชุมชนสามารถช่วยป้องกันเหตุอาชญากรรมได้	210 (ร้อยละ 100)	0 (ร้อยละ 0)
9. ไม่ควรไปไหนมาไหนตามลำพังในยามค่ำคืน	210 (ร้อยละ 100)	0 (ร้อยละ 0)
10. เมื่อมีเหตุบ้านถูกจัดแะ ไม่ควรจับต้องบริเวณดังกล่าวและควรแจ้งเจ้าหน้าที่ตำรวจให้เข้ามาตรวจสอบทันที	210 (ร้อยละ 100)	0 (ร้อยละ 0)

ข้อความ	ความรู้ความเข้าใจ	
	ถูก	ผิด
11. เมื่อประสบเหตุอาชญากรรมกับตัวเองควรเก็บเงียบและไม่ควรนำไปบอกกล่าวกับผู้อื่น	195 (ร้อยละ 92.9)	15 (ร้อยละ 7.1)
12. เมื่อพบเห็นคนร้ายกำลังทำร้ายร่างกายผู้อื่นเราควรทำเป็นไม่เห็น ไม่สนใจ	195 (ร้อยละ 92.9)	15 (ร้อยละ 7.1)
13. การขับรถจักรยานยนต์ควรหมั่นมองกระจกเพื่อสังเกตบุคคลที่ขับรถตามหลังท่านมา	208 (ร้อยละ 99.0)	2 (ร้อยละ 1.0)
14. สตรีควรพกพามิด หรืออาวุธ ไว้ป้องกันตัวเองเมื่อทราบว่าจะต้องเดินทางลำพังหรือเดินทางในเวลาค่ำคืน	199 (ร้อยละ 94.8)	11 (ร้อยละ 5.2)
15. เมื่อมีการอบรมให้ความรู้ในการป้องกันอาชญากรรมควรเข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าว	209 (ร้อยละ 99.5)	1 (ร้อยละ 0.5)
16. เมื่อได้รับข้อเสนอที่ดี เช่น คุณสามารถสั่งซื้อสินค้าราคาแพงในราคาถูกอย่างเหลือเชื่อ ควรทำการโอนเงินสั่งซื้อสินค้าทันที	182 (ร้อยละ 86.7)	28 (ร้อยละ 13.3)
17. เมื่อรู้ตัวว่าถูกล้วงกระเป๋าหรือพบเห็นผู้อื่นถูกล้วงให้รีบส่งเสียงดังขอความช่วยเหลือ	208 (ร้อยละ 99.0)	2 (ร้อยละ 1.0)
18. ถ้ามีคนมาตีสันทบกว่ารู้จัก และจำไม่ได้หรือไม่แน่ใจให้หลีกเลี่ยงด้วยการปฏิเสธ	210 (ร้อยละ 100)	0 (ร้อยละ 0)
19. หมั่นสังเกตสิ่งผิดปกติในชุมชน หากมีคนแปลกหน้าหรือเห็นคนไม่รู้จักในชุมชน	210 (ร้อยละ 100)	0 (ร้อยละ 0)
20. ควรตรวจสอบข้อเท็จจริงก่อน หากได้รับข้อความ จดหมายหรืออีเมลจากคนที่ไม่รู้จักจากต่างประเทศ ที่ต้องการให้ความช่วยเหลือโดยการโอนเงินจากต่างประเทศเข้ามาในบัญชีของคุณ	209 (ร้อยละ 99.5)	1 (ร้อยละ 0.5)

ตารางที่ 6 ประสพการณ์เกี่ยวกับอาชญากรรม

ข้อคำถาม	ประสพการณ์เกี่ยวกับอาชญากรรม		
	เป็นประจำ	นานๆ ครั้ง	ไม่เคย
1. ท่านเคยพบเห็นการกระทำความผิดของคนร้ายในชุมชน	23 (ร้อยละ 11.0)	133 (ร้อยละ 63.3)	54 (ร้อยละ 25.7)
2. ท่านเคยได้รับความเสียหายจากอาชญากรรมต่างๆ เช่น การถูกลักทรัพย์ การถูกทำร้าย ร่างกาย	3 (ร้อยละ 1.4)	33 (ร้อยละ 15.7)	174 (ร้อยละ 82.9)
3. ท่านเคยแจ้งความดำเนินคดีกับคนร้าย เมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้น	50 (ร้อยละ 23.8)	103 (ร้อยละ 49.0)	57 (ร้อยละ 27.1)
4. ท่านให้ความร่วมมือเป็นพยานในคดีเมื่อเป็นผู้พบเห็นเหตุการณ์	60 (ร้อยละ 28.6)	136 (ร้อยละ 64.8)	14 (ร้อยละ 6.7)
5. ท่านรู้เท่าทันเล่ห์เหลี่ยมหรือวิธีการกระทำความผิดของคนร้าย	119 (ร้อยละ 56.7)	56 (ร้อยละ 26.7)	35 (ร้อยละ 16.7)

2. การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมในเขตพื้นที่รับผิดชอบของสถานีตำรวจภูธรวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส และระดับการศึกษา ประสพการณ์เกี่ยวกับอาชญากรรมรวมถึงความรู้ในการป้องกันอาชญากรรม

จากผลการเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยของการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนพบว่าผู้นำชุมชนที่มีเพศ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา ประสพการณ์เกี่ยวกับอาชญากรรม และความรู้ในการป้องกันอาชญากรรมแตกต่างกัน มีการมีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมในเขตพื้นที่รับผิดชอบของสถานีตำรวจภูธรวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ยกเว้นปัจจัยด้านอายุ แสดงดังตารางที่ 7-15

ตารางที่ 7 การทดสอบเพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทั้ง 4 ด้าน จำแนกตามเพศ

การมีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปราม อาชญากรรม	เพศ				t	Sig. (2-tailed)
	ชาย (n = 137)		หญิง (n = 73)			
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.		
1. ด้านการมีส่วนร่วมในการสนับสนุน	1.44	0.449	1.31	0.442	2.028	0.044*
2. ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผน	1.61	0.396	1.50	0.474	1.698	0.092
3. ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินการ	1.44	0.381	1.32	0.358	2.379	0.018*
4. ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล	1.30	0.425	1.21	0.380	1.437	0.152

*นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 7 ผลการวิเคราะห์ด้วยสถิติ Independent sample t-test ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ซึ่งค่า Sig. มากกว่าค่า $\alpha = 0.05$ มี 2 ด้าน แสดงว่าผู้นำชุมชนที่มีเพศต่างกัน มีการมีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผน และด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล ไม่แตกต่างกัน ส่วนค่า Sig. น้อยกว่าค่า $\alpha = 0.05$ มี 2 ด้าน แสดงว่าผู้นำชุมชนที่มีเพศต่างกัน มีการมีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม ด้านการมีส่วนร่วมในการสนับสนุน และด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินการ แตกต่างกัน จากค่าเฉลี่ยแสดงให้เห็นว่าผู้นำชุมชนเพศชายมีการมีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมมากกว่าผู้นำชุมชนเพศหญิง

ตารางที่ 8 การทดสอบเพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทั้ง 4 ด้าน จำแนกตามอายุ

การมีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม		SS	df	MS	F	Sig.
1. ด้านการมีส่วนร่วมในการสนับสนุน	ระหว่างกลุ่ม	0.643	3	0.214	1.058	0.368
	ภายในกลุ่ม	41.713	206	0.202		
	รวม	42.355	209			
2. ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผน	ระหว่างกลุ่ม	0.301	3	0.100	0.547	0.651
	ภายในกลุ่ม	37.790	206	0.183		
	รวม	38.091	209			

3. ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินการ	ระหว่างกลุ่ม	0.186	3	0.062	0.432	0.730
	ภายในกลุ่ม	29.513	206	0.143		
	รวม	29.699	209			
4. ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล	ระหว่างกลุ่ม	0.476	3	0.159	0.938	0.423
	ภายในกลุ่ม	34.831	206	0.169		
	รวม	35.307	209			

*นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 8 ผลการวิเคราะห์ด้วยสถิติ One-Way ANOVA ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ซึ่งค่า Sig. มากกว่าค่า $\alpha = 0.05$ ทั้ง 4 ด้าน แสดงว่าผู้นำชุมชนที่มีอายุต่างกัน มีการมีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม ด้านการมีส่วนร่วมในการสนับสนุน ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผน ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินการ และด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 9 การทดสอบเพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทั้ง 4 ด้าน จำแนกตามสถานภาพสมรส

การมีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม		SS	df	MS	F	Sig.
1. ด้านการมีส่วนร่วมในการสนับสนุน	ระหว่างกลุ่ม	1.722	3	0.574	2.910	0.036*
	ภายในกลุ่ม	40.633	206	0.197		
	รวม	42.355	209			
2. ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผน	ระหว่างกลุ่ม	1.325	3	0.442	2.474	0.063
	ภายในกลุ่ม	36.766	206	0.178		
	รวม	38.091	209			
3. ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินการ	ระหว่างกลุ่ม	0.716	3	0.239	1.696	0.169
	ภายในกลุ่ม	28.983	206	0.141		
	รวม	29.699	209			
4. ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล	ระหว่างกลุ่ม	0.780	3	0.260	1.551	0.203
	ภายในกลุ่ม	34.527	206	0.168		
	รวม	35.307	209			

*นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 9 ผลการวิเคราะห์ด้วยสถิติ One-Way ANOVA ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ซึ่งค่า Sig. มากกว่าค่า $\alpha = 0.05$ ทั้ง 3 ด้าน แสดงว่าผู้นำชุมชนที่มีสถานภาพสมรสต่างกัน มีการมีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผน ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินการ และด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล ไม่แตกต่างกัน ด้านการมีส่วนร่วมในการสนับสนุน ส่วนค่า Sig. น้อยกว่าค่า $\alpha = 0.05$ มี 1 ด้าน แสดงว่าผู้นำชุมชนที่มีสถานภาพสมรสต่างกัน มีการมีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม ด้านการมีส่วนร่วมในการสนับสนุน แตกต่างกัน จากผลการทดสอบความเป็นเอกพันธ์ของความแปรปรวน (test of homogeneity of variance) พบว่าค่าสถิติ Levene เท่ากับ 0.204 และมีค่า Sig. มากกว่าค่า $\alpha = 0.05$ แสดงว่าค่าความแปรปรวนของประชากรเท่ากัน ดังนั้นจึงนำมาทำการทดสอบความแตกต่างรายคู่ โดยวิธีการของ LSD (Least – significant different) ได้แสดงผลดังตารางที่ 10

ตารางที่ 10 การเปรียบเทียบเป็นรายคู่ความแตกต่างค่าเฉลี่ยของการมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมและปราบปรามอาชญากรรมของผู้นำชุมชนที่มีสถานภาพสมรสต่างกัน

สถานภาพสมรส	$\bar{x}$	S.D.	สถานภาพสมรส			
			โสด	สมรส	หย่าร้าง	หม้าย
โสด	1.33	0.07	-	-0.088	-0.169	0.531*
สมรส	1.42	0.03		-	0.185	0.620*
หย่าร้าง	1.50	0.18			-	0.700*
หม้าย	0.80	0.27				-

*นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 10 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ค่าเฉลี่ยของการมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมและปราบปรามอาชญากรรมด้านการมีส่วนร่วมในการสนับสนุนของผู้นำชุมชนที่มีสถานภาพสมรสต่างกันด้วยวิธีการของ LSD พบว่า ผู้นำชุมชนที่มีสถานภาพหม้าย มีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมและปราบปรามอาชญากรรมด้านการมีส่วนร่วมในการสนับสนุน น้อยกว่าผู้นำชุมชนที่มีสถานภาพโสด สมรส และหย่าร้าง

ตารางที่ 11 การทดสอบเพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทั้ง 4 ด้าน จำแนกตามระดับการศึกษา

การมีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม			SS	df	MS	F	Sig.
1. ด้านการมีส่วนร่วมในการสนับสนุน	ระหว่างกลุ่ม		1.662	4	0.415	2.093	0.083
	ภายในกลุ่ม		40.694	205	0.199		
	รวม		42.355	209			
2. ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผน	ระหว่างกลุ่ม		0.975	4	0.244	1.346	0.254
	ภายในกลุ่ม		37.116	205	0.181		
	รวม		38.091	209			
3. ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินการ	ระหว่างกลุ่ม		0.830	4	0.208	1.474	0.211
	ภายในกลุ่ม		28.868	205	0.141		
	รวม		29.699	209			
4. ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล	ระหว่างกลุ่ม		1.973	4	0.493	3.033	0.019*
	ภายในกลุ่ม		33.334	205	0.163		
	รวม		35.307	209			

*นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 11 ผลการวิเคราะห์ด้วยสถิติ One-Way ANOVA ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ซึ่งค่า Sig. มากกว่าค่า $\alpha = 0.05$ ทั้ง 3 ด้าน แสดงว่าผู้นำชุมชนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีการมีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม ด้านการมีส่วนร่วมในการสนับสนุน ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผน และด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินการ ไม่แตกต่างกัน ส่วนค่า Sig. น้อยกว่าค่า $\alpha = 0.05$ มี 1 ด้าน แสดงว่าผู้นำชุมชนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีการมีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล แตกต่างกัน จากผลการทดสอบความเป็นเอกพันธ์ของความแปรปรวนพบว่าค่าสถิติ Levene เท่ากับ 0.963 และมีค่า Sig. มากกว่าค่า $\alpha = 0.05$ แสดงว่าค่าความแปรปรวนของประชากรเท่ากัน จึงนำมาทำการทดสอบความแตกต่างรายคู่ โดยวิธีการของ LSD ได้แสดงผลดังตารางที่ 12

ตารางที่ 12 การเปรียบเทียบเป็นรายคู่ความแตกต่างค่าเฉลี่ยของการมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมและปราบปรามอาชญากรรมด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลของผู้นำชุมชนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน

ระดับการศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	ระดับการศึกษา				
			ต่ำกว่า ประถม ศึกษาปีที่ 6	มัธยม ศึกษา ปีที่ 3	มัธยม ศึกษา ปีที่ 6	ประกาศนียบัตร วิชาชีพ ชั้นสูง	ปริญญาตรี หรือสูงกว่า
ต่ำกว่าประถมศึกษาปีที่ 6	1.09	0.08	-	-0.102	-0.201*	-0.416*	-0.240*
มัธยมศึกษาปีที่ 3	1.20	0.06		-	-0.099	-0.314*	-0.138
มัธยมศึกษาปีที่ 6	1.29	0.04			-	-0.215	-0.039
ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง	1.51	0.16				-	0.176
ปริญญาตรีหรือสูงกว่า	1.33	0.06					-

*นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 12 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ค่าเฉลี่ยของการมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมและปราบปรามอาชญากรรมด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลของผู้นำชุมชนที่มีระดับการศึกษาต่างกันด้วยวิธีการของ LSD พบว่า ผู้นำชุมชนที่จบการศึกษาระดับต่ำกว่าประถมศึกษาปีที่ 6 มีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมและปราบปรามอาชญากรรมด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลน้อยกว่าผู้นำชุมชนที่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง และปริญญาตรีหรือสูงกว่า นอกจากนั้นผู้นำชุมชนที่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมและปราบปรามอาชญากรรมด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล น้อยกว่าผู้นำชุมชนที่จบการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง

ตารางที่ 13 การทดสอบเพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทั้ง 4 ด้าน จำแนกตามประสบการณ์เกี่ยวกับอาชญากรรม

การมีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม		SS	df	MS	F	Sig.
1. ด้านการมีส่วนร่วมในการสนับสนุน	ระหว่างกลุ่ม	17.408	2	8.704	72.219	0.000*
	ภายในกลุ่ม	24.948	207	0.121		
	รวม	42.355	209			
2. ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผน	ระหว่างกลุ่ม	16.243	2	8.122	76.952	0.000*
	ภายในกลุ่ม	21.847	207	0.106		
	รวม	38.091	209			
3. ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินการ	ระหว่างกลุ่ม	6.798	2	3.399	30.721	0.000*
	ภายในกลุ่ม	22.901	207	0.111		
	รวม	29.699	209			
4. ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล	ระหว่างกลุ่ม	6.270	2	3.135	22.349	0.000*
	ภายในกลุ่ม	29.037	207	0.140		
	รวม	35.307	209			

*นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 13 ผลการวิเคราะห์ด้วยสถิติ One-Way ANOVA ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ซึ่งค่า Sig. น้อยกว่าค่า $\alpha = 0.05$ ทั้ง 4 ด้าน แสดงว่าผู้นำชุมชนที่มีประสบการณ์เกี่ยวกับอาชญากรรมต่างกัน มีการมีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมด้านการมีส่วนร่วมในการสนับสนุน ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผน ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินการ และด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล แตกต่างกัน จากผลการทดสอบความเป็นเอกพันธ์ของความแปรปรวน พบว่าค่าสถิติ Levene เท่ากับ 0.415, 1.914, 1.592 และ 0.640 ตามลำดับ และทั้ง 4 ด้านมีค่า Sig. มากกว่าค่า $\alpha = 0.05$ แสดงว่าค่าความแปรปรวนของประชากรเท่ากัน จึงนำมาทำการทดสอบความแตกต่างรายคู่ โดยวิธีการของ LSD ได้แสดงผลดังตารางที่ 14

ตารางที่ 14 การเปรียบเทียบเป็นรายคู่ความแตกต่างค่าเฉลี่ยของการมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรม และปราบปรามอาชญากรรม ทั้ง 4 ด้านของผู้นำชุมชนที่มีระดับประสบการณ์เกี่ยวกับอาชญากรรมต่างกัน

ระดับประสบการณ์เกี่ยวกับ อาชญากรรม	$\bar{x}$	S.D.	ระดับประสบการณ์เกี่ยวกับอาชญากรรม		
			น้อย	ปานกลาง	มาก
1. ด้านการมีส่วนร่วมในการสนับสนุน					
น้อย	0.90	0.05	-	-0.586*	-0.806*
ปานกลาง	1.48	0.03		-	0.221*
มาก	1.70	0.04			-
2. ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผน					
น้อย	1.07	0.06	-	-0.663*	-0.644*
ปานกลาง	1.73	0.03		-	0.019
มาก	1.71	0.04			-
3. ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินการ					
น้อย	1.09	0.06	-	-0.361*	-0.507*
ปานกลาง	1.45	0.03		-	-0.146
มาก	1.60	0.04			-
4. ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล					
น้อย	1.01	0.06	-	-0.259*	-0.514*
ปานกลาง	1.27	0.03		-	-0.255*
มาก	1.53	0.06			-

*นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 14 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ค่าเฉลี่ยของการมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมและปราบปรามอาชญากรรม ทั้ง 4 ด้าน ของผู้นำชุมชนที่มีระดับประสบการณ์เกี่ยวกับอาชญากรรมต่างกันด้วยวิธีการของ LSD พบว่า ผู้นำชุมชนที่มีระดับประสบการณ์เกี่ยวกับอาชญากรรมน้อย มีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมและปราบปรามอาชญากรรม ด้านการมีส่วนร่วมในการสนับสนุนและด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล น้อยกว่าผู้นำชุมชนที่มีระดับประสบการณ์เกี่ยวกับอาชญากรรมปานกลางและมาก และผู้นำชุมชนที่มีระดับประสบการณ์เกี่ยวกับอาชญากรรมปานกลาง มีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมและปราบปรามอาชญากรรมด้านการมีส่วนร่วมในการสนับสนุนและด้านการมีส่วนร่วมในการ

ติดตามประเมินผล น้อยกว่าผู้นำชุมชนที่มีระดับประสบการณ์เกี่ยวกับอาชญากรรมมาก แสดงให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมและปราบปรามอาชญากรรมด้านการมีส่วนร่วมในการสนับสนุนและด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลแปรผันตรงกับระดับประสบการณ์เกี่ยวกับอาชญากรรม อย่างไรก็ตาม ผู้นำชุมชนที่มีระดับประสบการณ์เกี่ยวกับอาชญากรรมน้อย มีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมและปราบปรามอาชญากรรม ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผนและด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินการ น้อยกว่าผู้นำชุมชนที่มีระดับประสบการณ์เกี่ยวกับอาชญากรรมปานกลางและมาก ส่วนผู้นำชุมชนที่มีระดับประสบการณ์เกี่ยวกับอาชญากรรมปานกลาง มีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมและปราบปรามอาชญากรรมด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผนและด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินการ ไม่แตกต่างจากผู้นำชุมชนที่มีระดับประสบการณ์เกี่ยวกับอาชญากรรมมาก

เนื่องจากผู้นำชุมชนมีความรู้ความเข้าใจในการป้องกันอาชญากรรมระดับมากและไม่แตกต่างกัน ผู้วิจัยจึงวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจในการป้องกันอาชญากรรมกับการมีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมในเขตพื้นที่รับผิดชอบของสถานีตำรวจภูธรวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง

ตารางที่ 15 ความรู้ความเข้าใจในการป้องกันอาชญากรรมมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมของผู้นำชุมชน

การมีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม	ความรู้ความเข้าใจในการป้องกันอาชญากรรม	
	สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r)	Sig.
1. ด้านการมีส่วนร่วมในการสนับสนุน	0.277	0.000*
2. ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผน	0.370	0.000*
3. ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินการ	0.198	0.004*
4. ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล	0.032	0.646

จากตารางที่ 15 พบว่า ความรู้ความเข้าใจในการป้องกันอาชญากรรมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการมีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม ด้านการมีส่วนร่วมในการสนับสนุน ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผน และด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินการ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 กล่าวคือ ผู้นำชุมชนมีความรู้ความเข้าใจในการป้องกันอาชญากรรมในระดับมาก

3. แนวทางในการส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมในเขตพื้นที่รับผิดชอบของสถานีตำรวจภูธรวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง

แนวทางการส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนประกอบด้วย (1) ส่งเสริมให้ผู้นำชุมชนตระหนักถึงการติดตามและคอยสอดส่องอาชญากรรม (2) ส่งเสริมให้ผู้นำชุมชนมีความกล้าในการแสดงความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะเกี่ยวกับผลการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม (3) ส่งเสริมให้ผู้นำชุมชนมีส่วนร่วมในการชมเชย หรือให้กำลังใจแก่เจ้าหน้าที่ตำรวจในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม (4) เพิ่มแรงจูงใจโดยการให้ค่าตอบแทน รางวัล หรือมอบเกียรติบัตรให้แก่ผู้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานด้านป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม และ (5) ให้ความรู้ในการใช้สื่อออนไลน์และเทคโนโลยีในการติดต่อสื่อสารประสานงาน รวมถึงติดตามประเมินผลการทำงาน เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้นำชุมชนปฏิบัติงานร่วมกับเจ้าหน้าที่ตำรวจได้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพบผลการวิจัยที่สามารถนำมาอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมในเขตพื้นที่รับผิดชอบของสถานีตำรวจภูธรวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง จากการศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมของผู้นำชุมชน มีดังนี้

1.1 ผู้นำชุมชนมีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมโดยรวมระดับมาก เนื่องจากผู้นำชุมชนส่วนใหญ่มีส่วนร่วมแบบเป็นประจำและนานๆ ครั้งรวมกัน แสดงให้เห็นว่า ผู้นำชุมชนมีส่วนร่วมและให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ตำรวจหรือผู้ที่เกี่ยวข้องในเขตพื้นที่รับผิดชอบของสถานีตำรวจภูธรวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง อยู่ในเกณฑ์ที่ดี ซึ่งสอดคล้องกับเสรี พงศ์พิศ (2552) (อ้างใน กีระเื้อ อาลี, 2556) ที่อธิบายถึงคุณลักษณะของผู้นำชุมชนที่ดีไว้ว่า ผู้นำที่ดีต้องเป็นคนดีมีคุณธรรม ทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดี สร้างความมั่นคงปลอดภัย ทำให้ชุมชนอยู่เย็นเป็นสุข เป็นตัวเชื่อม (Catalyst) ที่ดีและผนึกพลังชุมชนให้เกิดผลเป็นทวีคูณ (Synergy) ทำให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ และในการตัดสินใจ สร้างเครือข่ายภายในชุมชนและกับนอกชุมชน เป็นต้น

1.2 ผู้นำชุมชนมีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม 4 ด้าน โดยเรียงลำดับรายด้านจากร้อยละการมีส่วนร่วมแบบเป็นประจำและนานๆ ครั้งมากที่สุดไปยังน้อยที่สุด ได้แก่ 1) ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผน ผู้นำชุมชนมีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผนมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้นำชุมชนมีส่วนร่วมในเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมตามที่สถานีตำรวจภูธรวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทองจัดขึ้น โดยเฉพาะด้านการประสานความร่วมมือระหว่างชุมชนกับตำรวจตามหลักการดำเนินงานของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ (2550) และยุทธศาสตร์สำนักงานตำรวจแห่งชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) ที่ให้เจ้าหน้าที่ตำรวจมีบทบาทเป็นฝ่ายวางแผนร่วมกับชุมชน สนับสนุน และให้คำปรึกษาแก่ชุมชนในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม 2) ด้านการมีส่วนร่วมในการสนับสนุน ผู้นำชุมชนมีส่วนร่วมโดยรวมด้านนี้ระดับมาก เนื่องจากผู้นำชุมชนส่วนใหญ่มีส่วนร่วมแบบเป็นประจำและนานๆ ครั้ง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้นำชุมชนมีส่วนร่วมในการแจ้งข้อมูลแหล่งมั่วสุมที่มีแนวโน้มจะก่ออาชญากรรม เบาะแส ตำหนิรูปพรรณของคนร้าย หรือข้อมูลที่เป็นประโยชน์กับเจ้าหน้าที่ตำรวจ โดยเฉพาะคดีอาชญากรรมทางเทคโนโลยี ซึ่งสอดคล้องกับด้านการสนับสนุนกิจการตำรวจในหลักการตำรวจชุมชนและมวลชนสัมพันธ์ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ (2550) อย่างไรก็ตาม การมีส่วนร่วมในการสนับสนุนของผู้นำชุมชนโดยเป็นพยานให้กับเจ้าหน้าที่ตำรวจในการจับกุมผู้กระทำความผิดยังมีส่วนร่วมระดับปานกลาง เนื่องจากอาจมีความกังวลเพราะไม่มีมาตรการทางกฎหมายที่เพียงพอในการให้ความคุ้มครองพยานบุคคล ตลอดจนปัญหาจากการปฏิบัติที่ไม่เหมาะสมกับผู้เกี่ยวข้องสิ่งต่างๆ 3) ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินการ ผู้นำชุมชนมีส่วนร่วมโดยรวมด้านนี้ระดับมาก เนื่องจากผู้นำชุมชนส่วนใหญ่มีส่วนร่วมแบบเป็นประจำและนานๆ ครั้ง แสดงถึงการมีส่วนร่วมผู้นำชุมชนในการดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยในหมู่บ้าน/ชุมชนมีส่วนร่วมในการออกสืบสวนหาข่าวและช่วยขยายผลในการจับกุมผู้กระทำความผิดกฎหมาย ตั้งจุดตรวจ จุดสกัดเพื่อจับกุมคนร้ายร่วมกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการบังคับใช้กฎหมายโดยมีหลักการคือ การใช้เจ้าหน้าที่ตำรวจในเครื่องแบบออกตรวจท้องที่ มีการจัดสายตรวจแบบต่างๆ เน้นการปรากฏตัวของเจ้าหน้าที่ตำรวจเพื่อลดช่องโอกาสในการกระทำความผิดของคนร้าย (สำนักงานตำรวจแห่งชาติ, 2550, อ้างใน กลุ่มงานอาจารย์ ศูนย์ฝึกอบรมตำรวจภูธรภาค 8, 2562) และ 4) ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล ผู้นำชุมชนมีส่วนร่วมด้านการติดตามประเมินผลน้อยที่สุด โดยส่วนใหญ่ผู้นำชุมชนมีส่วน

ร่วมแบบนานๆ ครั้ง หรือไม่เคยมีส่วนร่วมในกิจกรรมนั้นๆ เลย เช่น ผู้นำชุมชนส่วนใหญ่ไม่เคยมีส่วนร่วมในการติดตามความก้าวหน้าของการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจด้านการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม ผู้นำชุมชนส่วนใหญ่จะมีส่วนร่วมในการชมเชย หรือให้กำลังใจแก่เจ้าหน้าที่ตำรวจในการป้องกันและแก้ไข ปัญหาอาชญากรรม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของณัฏฐ์ คำประสิทธิ์ (2557) ที่ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันอาชญากรรม: กรณีศึกษาตำบลเขาคันทรง อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี ประชาชนมีส่วนร่วมด้านการประเมินผลการปราบปรามอาชญากรรมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งพบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมกับผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่ตำรวจในการหาสาเหตุของการเกิดอาชญากรรมในชุมชน ติดตามให้มีความสำคัญ การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการออกตรวจพื้นที่และร่วมแสดงความคิดเห็นการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจอยู่ในระดับปานกลาง

2. การเปรียบเทียบของการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมในเขตพื้นที่รับผิดชอบของสถานีตำรวจภูธรวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส และระดับการศึกษา ประสพการณ์เกี่ยวกับอาชญากรรมรวมถึงความรู้ในการป้องกันอาชญากรรม จากการทดสอบสมมติฐานพบว่า

2.1 ผู้นำชุมชนที่มีเพศ สถานภาพสมรส และระดับการศึกษา แตกต่างกัน มีการมีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมในเขตพื้นที่รับผิดชอบของสถานีตำรวจภูธรวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของดวงฤทธิ เบญจาทิกุล ชัยรุ่งเรือง (2559) ได้ทำการวิจัยเรื่องยุทธศาสตร์แบบมีส่วนร่วมต่อการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมของสถานีตำรวจนครบาลในพื้นที่เขตบางแค ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้าน เพศ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา ที่แตกต่างกันมีผลต่อการมีส่วนร่วมต่อการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมของสถานีตำรวจนครบาลในพื้นที่เขตบางแคแตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

2.2 ผู้นำชุมชนที่มีประสพการณ์เกี่ยวกับอาชญากรรมแตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมในเขตพื้นที่รับผิดชอบของสถานีตำรวจภูธรวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทองแตกต่างกัน ซึ่งการมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมและปราบปรามอาชญากรรมทั้ง 4 ด้านแปรผันตรงกับระดับประสพการณ์เกี่ยวกับอาชญากรรม สอดคล้องกับผลการวิจัยของณรงค์ เหล่าคุปตะวาณิช และคณะ (2557) ได้ทำการวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันอาชญากรรมในเขตพื้นที่กองบัญชาการตำรวจนครบาล ผลพบว่า ประชาชนกลุ่มที่มีประสพการณ์ด้านอาชญากรรมแตกต่างกันมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมด้านการปฏิบัติกิจกรรมและการติดตามประเมินผลแตกต่างกัน

2.3 ความรู้ความเข้าใจในการป้องกันอาชญากรรมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการมีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมของผู้นำชุมชนในเขตพื้นที่รับผิดชอบของสถานีตำรวจภูธรวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง จากผลการศึกษาพบว่าผู้นำชุมชนในเขตพื้นที่รับผิดชอบของสถานีตำรวจภูธรวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง มีความรู้ความเข้าใจในการป้องกันอาชญากรรมระดับมาก และการมีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมโดยรวมก็อยู่ในระดับมากเช่นกัน ดังนั้น ผู้นำชุมชนมีความรู้ความเข้าใจในการป้องกันอาชญากรรมมากจึงทำให้มีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมโดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของณรงค์ เหล่าคุปตะวาณิช และคณะ (2557) ที่ผลการวิจัยพบว่า การสนับสนุนความรู้สร้างความเข้าใจให้ประชาชนตระหนักถึงภัยอันตรายที่อาจเกิดขึ้น ผลเสียหาย ความเสี่ยง และวิธีการป้องกันอาชญากรรม รวมถึงปรับทัศนคติและความเข้าใจเกี่ยวกับการป้องกันอาชญากรรมว่าเป็น

หน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจ มาเป็นหน้าที่ของประชาชนทุกคนโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้นำชุมชนที่มีบทบาทสำคัญในการดูแลความเรียบร้อยของชุมชน

3. แนวทางในการส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมในเขตพื้นที่รับผิดชอบของสถานีตำรวจภูธรวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง พบว่า ผู้นำชุมชนมีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมด้านการมีส่วนร่วมในการสนับสนุน วางแผน และการดำเนินการ ในระดับมาก อย่างไรก็ตาม การมีส่วนร่วมด้านการติดตามประเมินผลยังอยู่ในระดับปานกลางหรือไม่มากเท่าที่ควร ซึ่งแนวทางในการส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมมี ดังนี้

3.1 ควรส่งเสริมให้ผู้นำชุมชนตระหนักถึงการติดตามและคอยสอดส่องอาชญากรรมหลังการพ้นโทษกระทำผิด เพื่อป้องกันการเกิดอาชญากรรมซ้ำ

3.2 ควรส่งเสริมให้ผู้นำชุมชนมีความกล้าในการแสดงความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะเกี่ยวกับผลการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม เช่น การจัดกิจกรรมสานสัมพันธ์เพื่อลดช่องว่างระหว่างเจ้าหน้าที่ตำรวจกับผู้นำชุมชน รวมถึงเจ้าหน้าที่ตำรวจควรให้ความสำคัญกับทุกข้อเสนอแนะของผู้นำชุมชน

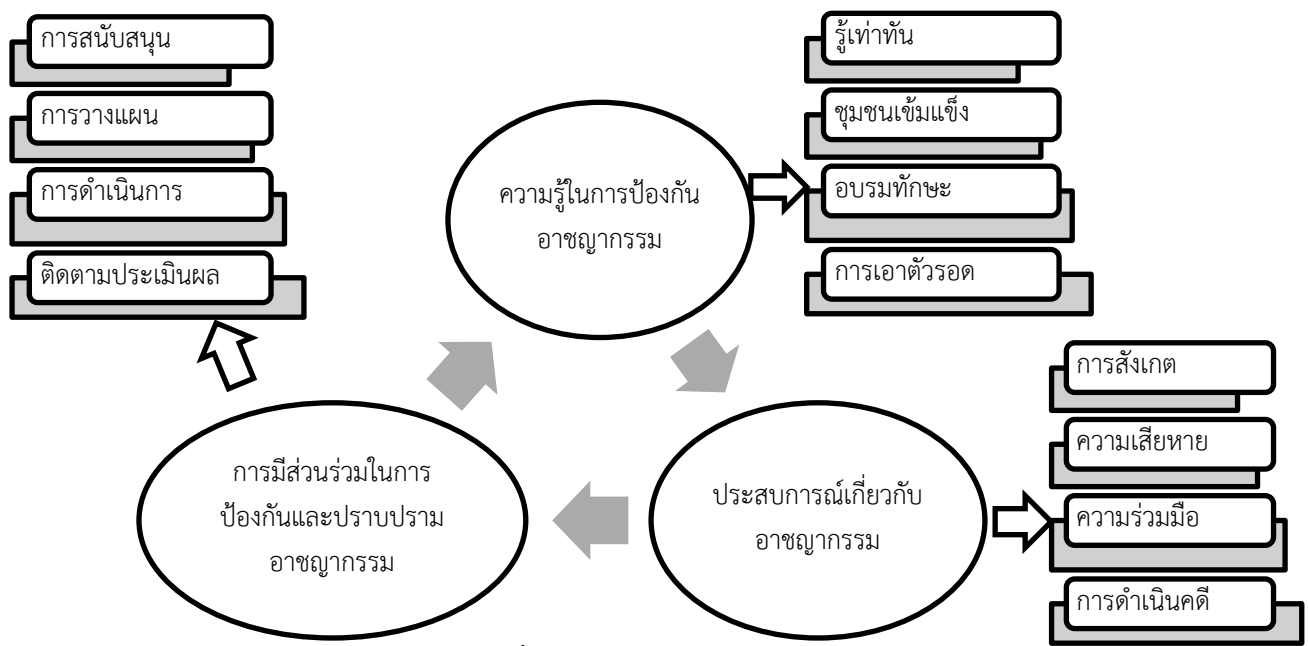
3.3 ควรส่งเสริมให้ผู้นำชุมชนมีส่วนร่วมในการชมเชย หรือให้กำลังใจแก่เจ้าหน้าที่ตำรวจในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม ซึ่งเป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีส่งผลให้มีการปฏิบัติงานร่วมกันอย่างเข้มแข็งและยั่งยืน

3.4 เพิ่มแรงจูงใจโดยการให้ค่าตอบแทน รางวัล หรือมอบเกียรติบัตรให้แก่ผู้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานด้านป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม

3.5 ควรให้ความรู้ในการเข้าถึงเทคโนโลยีและการใช้สื่อออนไลน์ในการติดต่อสื่อสารประสานงาน รวมถึงติดตามประเมินผลการทำงาน ร่วมกับการบอกปากต่อปากเพื่อให้ผู้นำชุมชนเข้าถึงข้อมูลได้อย่างครอบคลุม ส่งผลให้ผู้นำชุมชนติดตามความก้าวหน้าผลการปฏิบัติงานร่วมกันได้มากขึ้น

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยครั้งนี้เป็นการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมในเขตพื้นที่รับผิดชอบของสถานีตำรวจภูธรวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง ประกอบด้วย 1) ความรู้ในการป้องกันอาชญากรรม 2) ประสพการณ์เกี่ยวกับอาชญากรรม 3) การมีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม ดังในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้การวิจัย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ควรส่งเสริมความร่วมมือผู้นำชุมชนกับเจ้าหน้าที่ตำรวจให้ชัดเจนขึ้น แจ้งข่าวสารโดยการบอกปากต่อปากพร้อมกับประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่างๆ ควรส่งเสริมให้ผู้นำชุมชนตระหนักถึงการมีส่วนร่วมในการติดตามอาชญากรรมหลังการฟื้นฟูผลกระทบทำผิด ส่งเสริมให้ติดตามความก้าวหน้าผลการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจกับผู้นำชุมชนมากขึ้น อาจจะมีค่าตอบแทนของผู้มีส่วนร่วมเพื่อเป็นแรงจูงใจ

1.2 ควรมีการประเมินความพึงพอใจของโครงการต่างๆ ที่สถานีตำรวจภูธรวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทองจัดขึ้น และศึกษาความต้องการของผู้นำชุมชน รวมถึงประชาชน ในการจัดกิจกรรมต่างๆ เสริมสร้างความรู้ความเข้าใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กิจกรรมปรับทัศนคติและความเข้าใจเกี่ยวกับการป้องกันอาชญากรรมว่าเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจ มาเป็นหน้าที่ของประชาชนทุกคนโดยเฉพาะอย่างยิ่งเพื่อให้เกิดความร่วมมือ การมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชน ประชาชนและเจ้าหน้าที่ตำรวจ รวมถึงเกิดการหาแนวทางการแก้ปัญหาส่งเสริมความร่วมมือกันอย่างยิ่งย่น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

การศึกษาครั้งต่อไปควรทำการวิจัยในกลุ่มตัวอย่างอื่นร่วมด้วย ได้แก่ สารวัตรกำนัน แพทย์ประจำตำบล ชุดรักษาความปลอดภัยหมู่บ้าน (ชรบ.) ผู้นำส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วยองค์การบริหารส่วนตำบล องค์การบริหารส่วนจังหวัดและเทศบาล รวมถึงประชาชนในเขตพื้นที่รับผิดชอบของสถานีตำรวจภูธรวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง เนื่องจากการมีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่าย นอกจากนี้ เนื่องจากในเขตพื้นที่รับผิดชอบของสถานีตำรวจภูธรวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง มีระดับการมีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมระดับมากอยู่แล้ว อาจทำการวิจัยในเขตพื้นที่อื่นเพื่อศึกษาแนวทางในการส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กลุ่มงานอาจารย์ ศูนย์ฝึกอบรมตำรวจภูธรภาค 8. (2562). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม ศึกษากรณีสถานีตำรวจภูธรเมืองสุราษฎร์ธานี. แหล่งที่มา <http://school8.education.police.go.th/technical/technical.Php>. สืบค้นเมื่อ 25 พ.ย. 2565.
- กีเราะห์ อาลี. (2556). แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในโครงการหมู่บ้านเสริมสร้างสันติสุขสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ กรณีศึกษาจังหวัดนราธิวาส. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์บัณฑิต. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ณรงค์ เหล่าคุปตะวาณิชย์ รังสรรค์ ประเสริฐศรี และสุรวุฒิ ปัดไธสง. (2557). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันอาชญากรรมในเขตพื้นที่กองบัญชาการตำรวจนครบาล. วารสารวิชาการนวัตกรรมสื่อสารสังคม. 2(1). 42-55.
- ดวงฤทธิ เบ็ญจาธิกุล ชัยรุ่งเรือง. (2559). ยุทธศาสตร์แบบมีส่วนร่วมต่อการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมของสถานีตำรวจนครบาลในพื้นที่เขตบางแค. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี. 5(1). 30-41.
- นฤกร คำประสิทธิ์. (2557). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันอาชญากรรม: กรณีศึกษาตำบลเขาคันทรง อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี. การค้นคว้าอิสระหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยรังสิต.
- นัทธี จิตสว่าง. (2563). อาชญากรรมหลังการระบาดของโควิด 19. แหล่งที่มา <http://www.nathee-chitsawang.com> สืบค้นเมื่อ 25 พ.ย. 2565.
- ยงยุทธ แฉล้มวงษ์. (2563). สถานการณ์ผลกระทบ Covid-19 ต่อตลาดแรงงาน. แหล่งที่มา <https://tdri.or.th/2020/09/covid-19-labour-market-impact-in-thailand2/> สืบค้นเมื่อ 25 พ.ย. 2565.
- สำนักงานจังหวัดอ่างทอง กลุ่มงานยุทธศาสตร์และข้อมูลเพื่อการพัฒนาจังหวัด. (2564). แผนพัฒนาจังหวัดอ่างทอง (พ.ศ.2566-2570). แหล่งที่มา http://www.angthong.go.th/2564/files/com_news_devmanage/2021-10_c3a5cd3b3f52081.pdf สืบค้นเมื่อ 25 พ.ย. 2565.
- สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กองแผนงานอาชญากรรม. (2562). แนวทางการขับเคลื่อนงานป้องกันปราบปรามอาชญากรรม ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 – 2563. แหล่งที่มา <http://thaicrimes.org/download/แนวทางการขับเคลื่อนงาน/> สืบค้นเมื่อ 20 ก.พ. 2566.
- สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. (2550). คู่มือเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานชุมชนสัมพันธ์. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ตำรวจ.
- สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. (2561). ยุทธศาสตร์สำนักงานตำรวจแห่งชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580). แหล่งที่มา <https://www.royalthaipolice.go.th/downloads/strategy.pdf> สืบค้นเมื่อ 20 ก.พ. 2566.
- สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอวิเศษชัยชาญ. (2565). ข้อมูลพื้นฐานอำเภอวิเศษชัยชาญ. แหล่งที่มา <https://district.cdd.go.th/wiset/about-us/ประวัติความเป็นมา/> สืบค้นเมื่อ 25 พ.ย. 2565.

- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2564). **ภาวะสังคมไทย**. แหล่งที่มา https://social.nesdc.go.th/social/Portals/0/Documents/%E0%B8%A3%E0%B8%B2%E0%B8%A2%E0%B8%87%E0%B8%B2%E0%B8%99%20Q1-%202564_edit_2359.pdf สืบค้นเมื่อ 25 พ.ย. 2565.
- เอกพงษ์ ทิปะณี. (2560). การมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม สถานีตำรวจภูธรภูซุ่ม อำเภอกุดชุม จัหวัดยโสธร. **วารสารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด**. 6(2). 1-11.
- Yamane, T. (1973). **Statistics: An introductory analysis**. 3rd ed. New York: Harper and Row.

การบริหารสถานศึกษาตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1
ADMINISTRATION OF EDUCATIONAL INSTITUTIONS ACCORDING TO THE FOUR
SUBLIME STATES OF MIND OF EDUCATIONAL INSTITUTION ADMINISTRATORS
UNDER THE OFFICE OF PHRA NAKHON SI AYUTTHAYA PRIMARY EDUCATIONAL
SERVICE AREA 1

^[1]นภารัตน์ กุลสิริรัตกุล Naparat Kulsiriratkul ^[2]พีรวัฒน์ ชัยสุข Peerawat Chaisuk

^[3]อินธา ศิริวรรณ Intha Siriwan ^[4]สุทธิศ สวัสดิ์ Suthit Sawaddi

^{[1] [2] [3] [4]}มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
Corresponding Author E-mail: Naparat596@hotmail.com

Article Received: May 13, 2024, Revised: August 23, 2024, Accepted: August 25, 2024

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) ศึกษาความต้องการจำเป็นของการบริหารงานสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา 2) เพื่อศึกษาวิธีการบริหารงานสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา 3) เพื่อเสนอแนวทางการบริหารงานตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 ซึ่งมีรูปแบบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี เชิงปริมาณใช้แบบสอบถามกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ผู้บริหารและครู จำนวน 121 คน สถิติที่ใช้คือค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าความต้องการจำเป็น และเชิงคุณภาพใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 5 รูป/คน สถิติที่ใช้เป็นแบบวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพความต้องการจำเป็นของการบริหารงานสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 โดยภาพรวม พบว่าความต้องการจำเป็นที่มีความต้องการมากที่สุด เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการบริหารงานทั่วไป (PNImodified =0.193) ด้านการบริหารงานวิชาการ (PNImodified=0.190) ด้านการบริหารงานบุคคล (PNImodified =0.180) และด้านการบริหารงานงบประมาณ (PNImodified =0.162) 2) ผลการศึกษาวิธีการบริหารสถานศึกษา ตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 มีดังนี้ 2.1) ด้านการบริหารงานทั่วไป มีการส่งเสริมการประสานงานกับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง โดยใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย สามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลข่าวสารได้อย่างรวดเร็ว 2.2) ด้านการบริหารงานวิชาการ ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมการแก้ปัญหาในการจัดการเรียนการสอนด้วยการให้ครูผู้สอนทำวิจัยในชั้นเรียน เพื่อแก้ปัญหาผู้เรียน มีการส่งเสริมการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีในการจัดการศึกษา 2.3) ด้านการบริหารงานบุคคล มีกำหนดแผนงานบุคลากรทำงานให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาการศึกษา มีการสรรหาและบรรจุแต่งตั้งบุคลากรที่เชี่ยวชาญในแต่ละด้าน 2.4) ด้านการบริหารงานงบประมาณ จัดให้มีการจัดทำแผนการประมาณรายรับรายจ่ายอย่างเหมาะสม มีการแต่งตั้งผู้รับผิดชอบในการจัดระบบการบริหารการเงิน บัญชี และพัสดุ ที่ชัดเจน มีการจัดทำบัญชี การตรวจสอบและควบคุมดูแลการใช้จ่ายให้เป็นไปอย่างเหมาะสม หากใช้หลักพรหมวิหาร 4 มาประยุกต์ใช้ในการบริหารงานจะนำไปสู่การบริหารงานที่มีประสิทธิภาพตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ 3) แนวทางการพัฒนาการบริหาร

สถานศึกษา ตามหลักพรหมวิหาร 4 ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารงานวิชาการ ส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียน พัฒนาสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษา เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ภายในสถานศึกษา ด้านการบริหารงานงบประมาณ จัดทำแผนการประมาณรายรับรายจ่ายอย่างเหมาะสม มีการแต่งตั้งผู้รับผิดชอบที่ชัดเจน มีระบบการตรวจสอบการใช้จ่ายอย่างมีประสิทธิภาพตามแผนปฏิบัติการ มีการติดตามและตรวจสอบการใช้งบประมาณอย่างเที่ยงตรงและโปร่งใส ด้านการบริหารงานบุคคล กำหนดแผนงานบุคลากรทำงานให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาการศึกษา มีการสรรหาและบรรจุแต่งตั้งบุคลากรที่เกี่ยวข้องในแต่ละด้าน มีการจัดทำระบบทะเบียนประวัติข้าราชการครูและบุคลากร ด้านการบริหารงานทั่วไป ส่งเสริมการประสานงานกับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง โดยใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย สามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลข่าวสารอย่างรวดเร็ว ตามองค์ความรู้

คำสำคัญ: การบริหารสถานศึกษา, หลักพรหมวิหาร 4, ผู้บริหารสถานศึกษา

ABSTRACT

The research objectives were as following: 1) To study the needs and necessities of educational institution administration of educational institution administrators, 2) To study educational institution administration methods of administrators of educational institutions, and 3) To propose guidelines for educational institution administration according to the Four Sublime States of Mind (Brahmavihāra) of educational institution administrators under the jurisdiction of the Office of Phra Nakhon Si Ayutthaya Primary Educational Service Area 1. This study used a mixed method research. The data of quantitative research were collected by questionnaire from 121 administrators and teachers. The statistics used were mean, standard deviation and necessary needs. The qualitative data were collected by semi-structured interviews with 5 key- informants and analyzed by content analysis. The research results found that: 1) The needs and necessities of educational institution administration of educational institution administrators under the jurisdiction of the Office of Phra Nakhon Si Ayutthaya Primary Educational Service Area 1 were at a high level overall. In descending order, the highest level was on general administration (PNI_{modified} =0.193), followed by academic administration (PNI_{modified}=0.190), personnel management (PNI_{modified} =0.180) and budget management (PNI_{modified}=0.162) respectively. 2) The methods of educational institution administration according to the four principles of Brahmavihāra of educational institution administrators under the jurisdiction of the Office of Phra Nakhon Si Ayutthaya Primary Educational Service Area 1 were as following: 2.1) General administration; there were supporting and cooperation with other organizations through modern technology. 2.2) Academic administration; classroom research, media development and technology development should be supported by schools. 2.3) Personnel management; human resource planning and working load should be matched with educational development plan. 2.4) Budget management; the income and expenditure estimation plans, a person responsible for organizing a financial, accounting and supplies management system, and inspecting and

supervising spending should be set up and arranged. If the 4 principles of Brahnavihāra were applied in management, it would lead to efficient management according to the set goals.

3) The guidelines for educational institution administration according to the four principles of Brahnavihāra of educational institution administrators under the jurisdiction of the Office of Phra Nakhon Si Ayutthaya Primary Educational Service Area 1 in all four areas were: in academic administration; to promote classroom research, innovative media development and educational technology for learning development and management in educational institutions. Budget management; to have estimate income and expenses plan, persons responsible for budget management, a system for monitoring expenditures according to the action plan, and tracking and auditing of the budget with precision and transparency. Human resource management; to set up personnel work plans in line with the educational development plan, recruitment and appointment of personnel with specific qualifications and skills, and a registration and bio-data system of teachers and personnel. General administration; to promote coordination with all relevant sectors by using modern technology and quick access to information sources according to the body of knowledge.

Keywords: Administration of Educational Institution, The Four Sublime States of Mind (Brahnavihāra), Educational Institution Administrators

บทนำ

การบริหารการศึกษาในปัจจุบันนั้นได้มีการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงโดยยึดแนวทางตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ตามมาตรา 39 ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 กำหนดให้กระทรวงกระจายอำนาจบริหารจัดการ 4 ด้าน คือ การบริหารวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารบุคคล และการบริหารทั่วไป (สำนักงานปฏิรูปการศึกษา, 2545) ไปยังคณะกรรมการและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา ทำให้ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมีการกำหนดบทบาทของตนหลายอย่าง ในการบริหารจัดการสถานศึกษาของตนให้สามารถขับเคลื่อนไปสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ โดยต้องมีการกำหนดบทบาทของตนเองให้ชัดเจนในฐานะที่เป็นผู้นำสถานศึกษาและจำเป็นต้องกำหนดบทบาท ในการดำเนินงานกับคณะบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับสถานศึกษาเพื่อให้มีการประสานความร่วมมือในการทำกิจกรรมภายในสถานศึกษาร่วมกันรวมทั้งการกำหนดบทบาทในการบริหารจัดการภาระงานทั้งระบบของโรงเรียนให้ดำเนินไปได้อย่างเป็นระบบและมีความชัดเจน ผู้บริหารที่มีประสิทธิภาพในการบริหาร ต้องมีความรู้ความสามารถทางการบริหารงานจะต้องใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ที่มีตลอดทั้งประสบการณ์นำมาใช้ในการบริหารงานให้ได้ทั้งงานและได้ทั้งน้ำใจของเพื่อนร่วมงาน

การบริหารสถานศึกษาให้บรรลุเป้าหมายมีคุณภาพนั้น ผู้บริหารจะต้องมีความรู้ความสามารถและเข้าใจแบบแผนวิธีการขั้นตอนต่างๆ ในการปฏิบัติงานไว้อย่างเป็นระบบและสอดคล้องตามมาตรา 22 ว่าด้วยการจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจึงมีบทบาทที่สำคัญอย่างยิ่งในฐานะผู้นำหลัก ซึ่งมีภาระหน้าที่สำคัญ คือ

เป็นผู้นำทางการศึกษา มีความรับผิดชอบในการบริหารงานด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง และสอดคล้องกับ มาตรา 39 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานกฤษฎีกา, 2553) ได้กำหนดให้มีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา เพื่อให้เกิดประสิทธิผลของโรงเรียน (รุ่ง แก้วแดง, 2544) โดยกำหนดบทบาทในการบริหารจัดการภาวะงานทั้งระบบของสถานศึกษาให้ดำเนินไปได้อย่างเป็นระบบ และมีความชัดเจนในการดำเนินงานตามเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้โดยเน้นการพัฒนาผู้เรียนเป็นสำคัญ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 ได้ดำเนินการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานตามภารกิจที่ได้รับมอบหมาย โดยกำหนดวิสัยทัศน์ไว้ว่า “สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 เป็นองค์กรที่สร้างคุณภาพประชากรวัยเรียน สู่อัจฉริยะที่ยั่งยืน” โดยมีพันธกิจ 1) จัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงของสถาบันหลักของชาติและการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข 2) พัฒนาผู้เรียนให้มีความสามารถความเป็นเลิศทางวิชาการเพื่อสร้างขีดความสามารถในการแข่งขัน 3) พัฒนาศักยภาพและคุณภาพผู้เรียนให้มีสมรรถนะตามหลักสูตรและคุณลักษณะในศตวรรษที่ 21 4) สร้างโอกาส ความเสมอภาค ลดความเหลื่อมล้ำ ให้ผู้เรียนทุกคนได้รับบริการทางการศึกษาอย่างทั่วถึงและเท่าเทียม 5) พัฒนาผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาให้เป็นมืออาชีพ และ 6) จัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ยึดหลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง และเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 มีนโยบายการดำเนินงานขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษา โดยมุ่งพัฒนาองค์กรสู่ความเป็นเลิศ

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการศึกษา เรื่อง การบริหารสถานศึกษาตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 เพื่อนำผลการวิจัยที่ได้มาปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการกำหนดและพัฒนาระดับการบริหารสถานศึกษา ในการบริหารงานอย่างเหมาะสมตลอดจนสามารถนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์โดยใช้เป็นแนวทางในการพิจารณาปรับปรุงหรือพัฒนาการบริหารงาน สามารถบูรณาการกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะหลักพรหมวิหาร 4 ให้เกิดประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นของการบริหารงานสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1
2. เพื่อศึกษาวิธีการบริหารงานสถานศึกษาตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1
3. เพื่อเสนอแนวทางการบริหารงานตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธีโดยมีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 จำนวน 176 แห่ง รวม 176 คน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัด

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 จำนวน 176 แห่ง รวม 121 คน ซึ่งได้มาจากการกำหนดกลุ่มตัวอย่างตามตารางเครชีและมอร์แกน โดยการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการบริหารสถานศึกษา จำนวน 5 รูป/คนโดยผู้วิจัยได้ทำการเลือกตามสัดส่วน ดังนี้ 1) ผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 3 คน 2) พระภิกษุ จำนวน 2 รูป ด้วยการเลือกแบบเจาะจง

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 แบบสอบถาม โดยมีการสร้างแบบสอบถามดังนี้ 1) ศึกษาหลักการเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษา ของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 จากตำรา เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) กำหนดกรอบแนวคิด และวัตถุประสงค์ในการสร้างเครื่องมือการวิจัย 3) ดำเนินการสร้างเครื่องมือวิจัยและนำเสนอร่างเครื่องมือการวิจัยต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อพิจารณาความถูกต้องและความครอบคลุมของเนื้อหาข้อบกพร่องของภาษา และให้การเสนอแนะเพื่อทำการปรับปรุงแก้ไขตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity) และให้คำแนะนำในการปรับปรุงข้อความและความถูกต้องของแบบสอบถาม 4) นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เรียบร้อยแล้ว ไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน เพื่อพิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity) ความครอบคลุมของเนื้อหา ความถูกต้อง ความสมบูรณ์ของข้อความคำถามของตัวแปร โดยวิธีการวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อความคำถามกับเนื้อหาที่ต้องการวิจัย (Item-Objective Congruence Index IOC) และเลือกข้อความที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป 5) นำแบบสอบถามที่ผ่านการหาความเที่ยงตรง (Validity) และปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมาย จำนวน 30 คน นำข้อมูลที่ได้จากการทดลองใช้มาคำนวณหาความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามโดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha coefficient) ตามแบบของครอนบาค (Cronbach) เกณฑ์ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามที่เหมาะสม 0.978 ขึ้นไป 6) นำเครื่องมือไปใช้จริงเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแบบสอบถามแบ่งออกเป็น ดังนี้ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ วุฒิการศึกษาสูงสุด ประสบการณ์ในการทำงาน สถานที่ทำงาน ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 ตามขอบเขตของการวิจัยครั้งนี้จำนวน 4 ด้าน

3.2 แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง สำหรับใช้สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 5 รูป/คน เพื่อหาวิธีการบริหารงานตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม นำแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์มาวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ ดังนี้ 1) แบบสอบถามตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ ตำแหน่งหน้าที่ วุฒิการศึกษาสูงสุด ประสบการณ์ในการทำงาน วิเคราะห์โดยใช้ความถี่ และร้อยละ 2) แบบสอบถามตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความต้องการจำเป็นของการบริหารสถานศึกษา ของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 วิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าความต้องการจำเป็น

(PNI modified) แล้วแปลความหมายโดยเทียบกับเกณฑ์สัมบูรณ์ ซึ่งแบ่งค่าช่วงคะแนนเป็นช่วงๆ
3) ข้อคำถามปลายเปิดที่แสดงถึงข้อเสนอแนะแนวการบริหารสถานศึกษา ของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 วิเคราะห์โดยใช้การแจกแจงความถี่

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างผู้บริหารสถานศึกษา โดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาพร้อมทั้งนำเสนอโดยวิธีการพรรณนา

สรุปผลการวิจัย

1. ความต้องการจำเป็นของการบริหารงานสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 สรุปผลการวิจัย ดังในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ความต้องการจำเป็นของการบริหารงานสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1

การบริหารสถานศึกษาของ ผู้บริหารสถานศึกษา	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			ความแตกต่าง	
	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ	PNI	ลำดับ
1. การบริหารงานวิชาการ	3.722	0.963	มาก	4.594	0.911	มากที่สุด	0.190	2
2. การบริหารงานงบประมาณ	3.417	0.908	มาก	4.627	0.903	มากที่สุด	0.180	4
3. การบริหารงานบุคคล	3.784	0.998	มาก	4.627	0.903	มากที่สุด	0.162	3
4. การบริหารงานทั่วไป	3.672	0.946	มาก	4.550	0.950	มากที่สุด	0.193	1
ภาพรวม	3.649	0.954	มาก	4.600	0.917	มากที่สุด	0.181	

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบันความต้องการจำเป็น การบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก จำแนกตามรายด้าน มีระดับความคิดเห็นมากที่สุดโดยด้านที่มีระดับความคิดเห็นในระดับสูงสุดเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการบริหารงานบุคคล ด้านการบริหารงานวิชาการ ด้านการบริหารงานทั่วไป และด้านการบริหารงานงบประมาณ

สภาพที่พึงประสงค์ของความต้องการจำเป็นการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด จำแนกตามรายด้าน มีระดับความคิดเห็นมากที่สุดโดยด้านที่มีระดับความคิดเห็นในระดับสูงสุดเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการบริหารงานงบประมาณ และด้านการบริหารงานบุคคล ด้านการบริหารงานวิชาการ และด้านการบริหารงานทั่วไป

เมื่อเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นที่มีความสำคัญมากที่สุด เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการบริหารงานทั่วไป (PNI modified =0.193) ด้านการบริหารงานวิชาการ (PNI modified =0.190) ด้านการบริหารงานบุคคล (PNI modified =0.180) และด้านการบริหารงานงบประมาณ (PNI modified =0.162)

2. วิธีการบริหารงานสถานศึกษาตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1

2.1 การบริหารงานวิชาการ การสนับสนุนครูผู้สอนในการทำงานวิจัยเพื่อการเรียนการสอนเป็นสิ่งที่มีประโยชน์มากทั้งต่อครูเองและสถานศึกษา ในการบริหารงานวิชาการควรมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนและส่งเสริมการทำวิจัย ซึ่งถ้าครูใช้การวิจัยในการพัฒนาหรือ แก้ปัญหาการเรียนรู้อย่างผู้เรียน การวิจัยเป็นวิธีการหนึ่งที่ครูผู้สอนนำมาใช้ในการแก้ปัญหาและพัฒนาการเรียนการสอนได้ การให้ครูมีโอกาส

ในการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะทางวิจัยและการนำความรู้ที่เข้าสู่วิชาการสอน ให้การสนับสนุนการวิจัยที่มีการแก้ไขปัญหาที่สำคัญในการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอนให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด เพื่อพัฒนาผู้เรียนและ พัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ดียิ่งขึ้น ตลอดจนส่งผลให้ครูกลายเป็นครูมืออาชีพอย่างแท้จริงตลอดไป

2.2. การบริหารงานงบประมาณ งานงบประมาณเป็นงานที่มีขั้นตอนการปฏิบัติงานที่มีระเบียบขั้นตอนในการทำงานที่ชัดเจน จำเป็นต้องมีการวางแผนการใช้งบประมาณรายรับรายจ่ายให้เพียงพอต่อ 1 ปีงบประมาณ จะต้องมีการวางแผนงานที่รัดกุม รอบคอบ และก่อให้เกิดการผิดพลาดน้อยที่สุด มีการตรวจสอบและปรับปรุงแผนงานและงบประมาณตามผลการดำเนินงานจริง เพื่อปรับปรุงและประสิทธิภาพในการจัดทำแผนงานอนาคต

2.3 การบริหารงานบุคคล การบริหารงานบุคคลเป็นด้านสำคัญที่มีผลต่อประสิทธิภาพและความสำเร็จของหน่วยงาน ฉะนั้นการสรรหาและการบรรจุแต่งตั้งบุคลากรเป็นกระบวนการที่สำคัญที่จะต้องดูแลให้ดีเพื่อให้ได้บุคลากรที่เหมาะสมและมีความสามารถในการทำงาน ควรพิจารณาความเชี่ยวชาญและทักษะที่เกี่ยวข้องกับตำแหน่งงาน การใช้กระบวนการสรรหาที่ครอบคลุมและเป็นทางการ ให้มีความสำคัญกับกระบวนการบรรจุแต่งตั้งที่เป็นธรรมและโปร่งใส มีเกณฑ์การประเมินที่ชัดเจนเพื่อให้ทราบถึงสมรรถนะและความเหมาะสม และให้ความสำคัญกับการพัฒนาบุคลากรที่มีทักษะและความรู้ที่ตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลง ซึ่งจะส่งผลต่อการดำเนินงานขององค์กรในทางที่เชื่อถือได้และมีประสิทธิภาพ

2.4 การบริหารงานทั่วไป การประสานงานราชการและทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องโดยใช้เทคโนโลยีการสื่อสารที่ทันสมัยเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการบริหารงานทั่วไปของสถานศึกษา การใช้เทคโนโลยีทำให้การสื่อสารระหว่างหน่วยงานและบุคคลที่เกี่ยวข้องเป็นไปอย่างรวดเร็ว และมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยช่องทางการสื่อสารที่ได้รับความนิยมในปัจจุบัน ได้แก่ การโทรศัพท์ Line E-mail ซึ่งการเลือกใช้จำเป็นต้องให้เหมาะสมกับสถานการณ์และความรวดเร็วในการติดต่อประสานงานเกิดประสิทธิภาพในการทำงาน สามารถดำเนินการได้รวดเร็วมากขึ้น ทำให้ลดเวลาในการดำเนินการทั้งหมด

3. แนวทางการบริหารงานตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 มี

3.1 การบริหารงานวิชาการตามหลักพรหมวิหาร 4 1) กรุณา ผู้บริหารควรรับฟังปัญหาเป็นที่ปรึกษาที่ดีหาทางออกตามครรลองครองธรรมไม่วางเฉยช่วยเหลือในการแก้ไขปัญหาในการจัดการเรียนจนกว่าปัญหานั้นจะยุติลง 2) มุทิตา ผู้บริหารควรร่วมยินดีกับความสำเร็จเมื่อครูประสบความสำเร็จในการแก้ปัญหาหรือสร้างนวัตกรรมใหม่

3.2. การบริหารงานงบประมาณตามหลักพรหมวิหาร 4 1) เมตตา ความรักและปรารถนาดีต่อผู้ปฏิบัติงาน รับฟังปัญหาเพื่อป้องกันการทุจริตในการทำงาน 2) กรุณา ให้คำปรึกษาและส่งเสริมให้แก้ไขปัญหาด้วยวิธีการที่ถูกต้อง 3) มุทิตา ผู้บริหารก็ควรสร้างขวัญและกำลังใจโดยการชื่นชมและส่งเสริมให้มีการพัฒนางานให้ดียิ่งๆขึ้นไป 4) อุเบกขา วางตัวเป็นกลางไม่ลำเอียงเข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีความเป็นธรรมยึดการปฏิบัติตามระเบียบการบริหารงบประมาณ

3.3. ด้านการบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4 1) เมตตา การรับฟังปัญหาของผู้ใต้บังคับบัญชาโดยการชื่นชมยินดี ยกย่องชื่นชม และสร้างขวัญกำลังใจในการทำงาน 2) กรุณา ให้คำปรึกษาและส่งเสริมให้แก้ไขปัญหาด้วยวิธีการที่ถูกต้อง 3) มุทิตา ส่งเสริมการพัฒนาด้านวิชาชีพ ทักษะต่างๆ อย่าง

สม่ำเสมอและเปิดโอกาสให้ทุกคนได้แสดงความสามารถในการทำงานที่ตนเองถนัด 4) อุเบกขา เลือกใช้บุคลากรให้เหมาะสมกับงานโดยไม่มีความลำเอียงเลือกข้าง ไม่เอนเอียงไปฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง

3.4. การบริหารงานทั่วไปตามหลักพรหมวิหาร 4 1) เมตตา ผู้บริหารควรส่งเสริมให้มีการจัดทำระบบข้อมูลที่เข้าถึงได้ง่าย มีการอำนวยความสะดวก และจัดช่องทางการสื่อสารให้หลากหลายช่องทาง 2) กรุณา ผู้บริหารมีวิธีการรับมือกับปัญหาที่เกิดขึ้น มีสติรู้ทันกับการแก้ไขปัญหาหาทางออกที่ดีที่สุดและส่งผลกระทบต่อสิ่งรอบข้างน้อยที่สุด คอยให้คำปรึกษาช่วยเหลือในการติดต่อประสานงาน 3) มุทิตา ผู้บริหารก็ควรสร้างขวัญและกำลังใจโดยการชื่นชมและส่งเสริมให้มีการพัฒนางานให้ดียิ่งๆขึ้นไป

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้พบผลการวิจัยสำคัญที่น่าผลมาอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาความต้องการจำเป็นของการบริหารงานสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 พบว่า เมื่อเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นที่มีความสำคัญมากที่สุด เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการบริหารงานทั่วไป (PNImodified =0.193) ด้านการบริหารงานวิชาการ (PNImodified=0.190) ด้านการบริหารงานบุคคล (PNImodified =0.180) และด้านการบริหารงานงบประมาณ (PNImodified =0.162) โดยมีอภิปรายผลรายด้านดังนี้

1.1 ด้านการบริหารงานทั่วไปมีความต้องการจำเป็นมากที่สุด เพราะเป็นฝ่ายงานที่คอยสนับสนุนส่งเสริมการปฏิบัติงาน ของโรงเรียนให้บรรลุตาม นโยบายและมาตรฐานการศึกษาที่โรงเรียนกำหนดให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลโดยเฉพาะการประสานราชการกับเขตพื้นที่การศึกษาและหน่วยงานอื่น เพราะต้องอาศัยความรวดเร็วและถูกต้องจึงต้องมีการจัดทำระบบสารสนเทศการประสานและพัฒนาเครือข่าย สอดคล้องกับงานการวิจัยของพระมหาศุภชัย สุภชโย (บุญพร้อม) (2561) ที่พบว่า การบริหารงานทั่วไป การจัดสรรสนับสนุนเพื่อให้ทุกหน่วยงานสามารถปฏิบัติงานได้อย่างราบรื่น โดยมีบทบาทหลักในการประสานงานส่งเสริมสนับสนุนและการอำนวยความสะดวกต่างๆ ในการศึกษาทุกรูปแบบมุ่งเน้น ทางด้านการใช้เทคโนโลยีและคอยส่งเสริมการบริหารงานแบบมุ่งเน้นเป้าหมาย การบริหารงานบุคคลมุ่งเน้นเป็นหลักติดต่อ สนับสนุน และประชาสัมพันธ์ ทั้งนี้เพื่อการบริหารอย่างมีประสิทธิภาพจะต้อง มีการจัดระเบียบควบคุมภายในองค์กร และแนวคิดของกระทรวงศึกษาธิการ (2546) ที่กล่าวว่า การบริหารงานทั่วไป เป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดระบบบริหารองค์กรให้บริการบริหารงานอื่นๆ บรรลุผลตามมาตรฐานคุณภาพและเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยมีบทบาทหลักในการประสานส่งเสริมสนับสนุน และการอำนวยความสะดวกต่างๆ ในการให้บริการการศึกษาทุกรูปแบบมุ่งพัฒนาสถานศึกษาให้ใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีอย่างเหมาะสมส่งเสริมในการบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ตามหลักการบริหารงานที่มุ่งเน้น ผลสัมฤทธิ์ของงานเป็นหลักโดยเน้นความโปร่งใส ความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ ตลอดจนการมีส่วนร่วม ร่วมของบุคคลชุมชน และองค์กรที่เกี่ยวข้องการบริหารงานทั่วไปนั้นต้องให้ความสำคัญกับการจัดทำ นโยบาย แผน และระบบข้อมูลสำหรับการดำเนินงาน โดยจะรวมงานด้านประกันคุณภาพภายในไว้ ด้วย ดังนั้น งานบริหารทั่วไปแบบใหม่จึงต้องมีประสิทธิภาพ มีระบบข้อมูลที่ทันสมัยสำหรับงานวิชาการ มีความคล่องตัว ใช้บุคลากรน้อย และควรจัดเป็นบริการ ณ จุดเดียว (One - Stop Service) ทั้งหมด ทั้งนี้เพื่อให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพและประสิทธิผลวัตถุประสงค์ของการบริหารงานทั่วไป

1.2 ด้านการบริหารงานวิชาการมีความต้องการจำเป็นเพราะการวิจัยเพื่อการจัดการเรียนการสอน เพื่อแก้ปัญหาในการเรียนการสอนเรื่องต่างๆ มีการส่งเสริมการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและ เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ โดยเน้นกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ทันสมัยตามการศึกษาในศตวรรษที่ 21 มีส่งเสริมสนับสนุนให้สถานศึกษามีการวัดผล ประเมินผลที่หลากหลาย และนำผลการประเมิน ไปใช้ในการปรับปรุงคุณภาพ สอดคล้องกับแนวคิดของกระทรวงศึกษาธิการ (2546) ได้กล่าวถึงงานวิชาการที่ผู้บริหารต้องจัดทำวางแผนงานวิชาการ การบริหารงานวิชาการ การจัดการเรียนการสอน การพัฒนาและส่งเสริม ทางด้านวิชาการการวัดผลและประเมินผลการเรียน และสอดคล้องกับการวิจัยของพระสมชาย เตชปญโญ (เตชะ) (2556) ที่พบว่า การบริหารงานด้านวิชาการ การดำเนินกิจกรรมทางการศึกษาทุกชนิดในสถานศึกษาเพื่อปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้ได้ผลดีมีคุณภาพและมาตรฐานสูงสุดและถือเป็นภารกิจสำคัญที่สุดที่ช่วยให้หลักสูตรสถานศึกษานั้นได้ประสบความสำเร็จ

1.3 ด้านการบริหารงานบุคคลมีความต้องการจำเป็นเพราะการกำหนดแผนงานบุคลากรให้ทำงานสอดคล้องกับแผนพัฒนาการศึกษา ดำเนินการสรรหาและการบรรจุแต่งตั้งบุคลากร เพื่อสรรหาบุคลากรที่เชี่ยวชาญในแต่ละด้าน มาปฏิบัติหน้าที่ในหน่วยงาน มีการจัดลำดับขั้นวางแผนอัตราากำลังและบรรจุแต่งตั้งเพื่อความเป็นระเบียบในการบริหาร มีการประเมินวิทยฐานะครู และบุคลากรทางการศึกษา ได้อย่างเหมาะสมและเกิดประโยชน์สูงสุด สอดคล้องกับ Beach (1980) ที่เสนอว่า การบริหารงานบุคคล คือ การดำเนินการต่างๆ ที่เกี่ยวกับบุคคล การคัดเลือก การให้การศึกษาอบรม การจ่ายค่าตอบแทน การควบคุม อัตรากำลัง การสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน การสร้างภาวะผู้นำและการสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดีส่งผลสำเร็จต่อองค์กร และสอดคล้องกับแนวคิดของกระทรวงศึกษาธิการ (2550) ที่กล่าวว่า การบริหารงานบุคลากรดังนี้ 1) การวางแผนอัตรากำลัง การกำหนดตำแหน่ง การสรรหาและการบรรจุแต่งตั้ง 2) การเปลี่ยนตำแหน่งให้สูงขึ้น การย้ายข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา 3) การดำเนินการเกี่ยวกับการเลื่อนขั้นเงินเดือนและการประเมินผลการปฏิบัติงาน 4) การลาทุกประเภท 5) วินัย การรักษาวินัย การลงโทษ การอุทธรณ์และการออกจากราชการ 6) การจัดระบบและการจัดทำทะเบียนประวัติ 7) การจัดทำบัญชีรายชื่อ การส่งเสริม ยกย่องเชิดชูเกียรติ และให้ความเห็นเกี่ยวกับการเสนอขอเครื่องราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ 8) การส่งเสริมการประเมินวิทยฐานะเพื่อการพัฒนาข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา 9) การส่งเสริมมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณวิชาชีพและการขอรับใบอนุญาต

1.4 ด้านการบริหารงานงบประมาณมีความต้องการจำเป็นเพราะการจัดทำแผนงานโดยมีการประมาณการรายรับรายจ่ายตลอดจนคาดการณ์อย่างเหมาะสมตามแผนงานที่กำหนดไว้มีการส่งเสริม การขอจัดตั้งจัดสรร และโอนเงินงบประมาณในการพัฒนาสถานศึกษา มีการแต่งตั้งผู้รับผิดชอบในการจัดระบบการบริหารการเงิน บัญชี และพัสดุอย่างชัดเจน มีการสร้างความรู้ ความเข้าใจ ด้านการวางแผนการใช้งบประมาณให้กับบุคคลที่เกี่ยวข้อง มีจัดระบบการทำบัญชี การตรวจสอบและการควบคุมดูแลการใช้จ่ายให้เป็นไปอย่างรอบคอบ อย่างเหมาะสมคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด สอดคล้องกับ พัชรินทร์ ขาวงษ์ (2554) ที่กล่าวว่า การบริหารงบประมาณ หมายถึง การดำเนินงาน การของบประมาณตามแผนที่วางไว้ในด้านใช้จ่ายงบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลได้ทั้งผลผลิตและผลลัพธ์ รวมถึงการกะประมาณการบริหารกิจการขององค์กรและค่าใช้จ่ายใหม่ ประสิทธิภาพตรงตามวัตถุประสงค์ ตรงตามระเบียบ ทนเวลา และเพื่อประโยชน์สูงสุด และสอดคล้องกับแนวคิดของกระทรวงศึกษาธิการ (2550) ที่กล่าวว่า งานงบประมาณ คือ 1) การจัดทำและเสนอของบประมาณ 2) การจัดสรรงบประมาณ 3) การตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผลและรายงานผลการใช้เงินและผลการดำเนินงาน 4) การระดมทรัพยากร และการลงทุนเพื่อการศึกษา 5) การบริหารการเงิน

6) การบริหารบัญชี 7) การบริหารพัสดุและสินทรัพย์ โดยจัดทำระเบียบการใช้ทรัพย์สินที่เกิดจากการจัดหาของสถานศึกษาด้วยความเห็นชอบของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

2. ผลการศึกษาวิธีการบริหารงานสถานศึกษาตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 มีดังนี้

2.1 ด้านการบริหารงานทั่วไป ส่งเสริมการประสานงานกับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง โดยใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย สามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลข่าวสารได้อย่างรวดเร็ว มีการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาได้อย่างเหมาะสมและเกิดประโยชน์ มีการดูแลอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อมที่ทันสมัยเหมาะสม มีการจัดทำแผนผังอาคารสถานที่และป้ายประชาสัมพันธ์อย่างสม่ำเสมอ มีระบบงานที่เป็นขั้นตอน ถูกต้องตามระเบียบมีการประสานความร่วมมือกับกรรมการสถานศึกษาเพื่อพัฒนาสถานศึกษา ส่งเสริมสนับสนุนการสร้างเครือข่ายความร่วมมือจากหน่วยงานอื่นๆ สอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547) กล่าวว่างานบริหารทั่วไป หมายถึง งานการบริหารสถานศึกษาอื่นๆ ที่สนับสนุนการบริหารวิชาการงบประมาณ การบริหารงานบุคคล ให้บรรลุวัตถุประสงค์ของสถานศึกษาและกระทรวงศึกษาธิการ (2546) ที่ให้ความหมายไว้ว่า การบริหารงานทั่วไป เป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดระบบ บริหารองค์กรให้บริการบริหารงานอื่นๆ บรรลุผลตามมาตรฐาน คุณภาพและเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยมีบทบาทหลักในการประสานส่งเสริมสนับสนุน และการอำนวยความสะดวกต่างๆ ในการ ให้บริการการศึกษาทุกรูปแบบมุ่งพัฒนาสถานศึกษาให้ใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีอย่างเหมาะสม ส่งเสริมในการบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ตามหลักการบริหารงานที่มุ่งเน้น ผลสัมฤทธิ์ของงานเป็นหลักโดยเน้นความโปร่งใส ความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ ตลอดจนการมีส่วนร่วมของบุคคลชุมชนและองค์กรที่เกี่ยวข้องการบริหารงานทั่วไปนั้นต้องให้ความสำคัญกับการจัดทำนโยบาย แผน และระบบข้อมูลสำหรับการดำเนินงาน โดยจะรวมงานด้านประกันคุณภาพภายในไว้ ด้วย ดังนั้น งานบริหารทั่วไปแบบใหม่จึงต้องมีประสิทธิภาพ มีระบบข้อมูลที่ทันสมัยสำหรับงาน วิชาการ มีความคล่องตัว ใช้บุคลากรน้อย และควรจัดเป็นบริการ ณ จุดเดียว (One - Stop Service) ทั้งหมด ทั้งนี้เพื่อให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

2.2 ด้านการบริหารงานวิชาการ ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมการแก้ปัญหาในการจัดการเรียนการสอนด้วยการให้ครูผู้สอนทำวิจัยในชั้นเรียน เพื่อแก้ปัญหาผู้เรียน มีการส่งเสริมการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีในการจัดการศึกษา ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญจัดให้มีการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาที่มีความสอดคล้องกับหลักสูตร ส่งเสริมการนิเทศการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอน พัฒนาการศึกษาระบบประกันคุณภาพการศึกษา ส่งเสริมและพัฒนาแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น สอดคล้องกับกระทรวงศึกษาธิการ (2546) ได้กล่าวถึง งานวิชาการที่ผู้บริหารต้องจัดทำได้แก่ การวางแผนงานวิชาการ การบริหารงานวิชาการ การจัดการเรียนการสอน การพัฒนาและส่งเสริม ทางด้านวิชาการการวัดผลและประเมินผลการเรียน งานทะเบียนนักเรียน ไม่ว่ากิจกรรมใดที่สัมพันธ์กับการเรียนการสอน และทำให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพถือว่างานนั้นเป็นงานในขอบเขตหน้าที่ของผู้บริหารในด้านวิชาการ

2.3 ด้านการบริหารงานบุคคล ผู้บริหารควรมีกำหนดแผนงานบุคลากรทำงานให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาการศึกษา มีการสรรหาและบรรจุแต่งตั้งบุคลากรที่เชี่ยวชาญในแต่ละด้าน มีการประเมินวิทยฐานะครูและบุคลากร อย่างเหมาะสมและเป็นธรรม มีการสร้างขวัญกำลังใจ ยกย่องเชิดชูเกียรติ มีการจัดทำระบบทะเบียนประวัติข้าราชการครูและบุคลากร มีการกำกับดูแลและติดตามการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ โปร่งใส ตรวจสอบได้ มีการเสริมสร้างวินัย คุณธรรม จริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพให้ครูและบุคลากร

ทางการศึกษา สอดคล้องกับ Dessler (2000) ได้ให้ความหมายว่า การบริหารงานบุคคล คือ นโยบาย แนวทางการปฏิบัติงานสำคัญและลักษณะของการบริหารงานที่เกี่ยวข้องกับบุคลากรใน องค์การ ซึ่งครอบคลุมถึง การสรรหา การคัดเลือก การฝึกอบรม การให้รางวัล และการประเมินผล

2.4 ด้านการบริหารงานงบประมาณ ผู้บริหารควรจัดให้มีการจัดทำแผนการประมาณรายรับรายจ่ายอย่างเหมาะสม มีการแต่งตั้งผู้รับผิดชอบในการจัดระบบการบริหารการเงิน บัญชี และพัสดุ ที่ชัดเจน มีการจัดทำบัญชี การตรวจสอบและควบคุมดูแลการใช้จ่ายให้เป็นไปอย่างเหมาะสม รอบคอบ คุ่มค่า มีระบบการตรวจสอบการใช้จ่ายอย่างมีประสิทธิภาพตามแผนปฏิบัติการ มีการติดตามและตรวจสอบการใช้งบประมาณอย่างเที่ยงตรงและโปร่งใส และมีการดำเนินงานให้เป็นไปตามระเบียบกระทรวงการคลังอย่างเคร่งครัด สอดคล้องกับสุปรี ม่วงกุล (2558) ที่กล่าวว่า การบริหารงบประมาณ คือ การวางแผนการใช้ทรัพยากรให้บรรลุวัตถุประสงค์ของแผนงานและโครงการที่ตั้งไว้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นไปตามความต้องการของหน่วยงานและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2553) กล่าวว่า งบประมาณมีความสำคัญและเป็นประโยชน์ ต่อการบริหารหน่วยงานสามารถนำเอางบประมาณมาใช้เป็นเครื่องมือในการบริหารหน่วยงานให้เจริญก้าวหน้า ความสำคัญและประโยชน์ของงบประมาณ

3. ผลการเสนอแนวทางการบริหารงานตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 ดังต่อไปนี้

3.1 ด้านการบริหารงานทั่วไป ผู้บริหารควรส่งเสริมให้มีการจัดทำระบบข้อมูลที่เข้าถึงได้ง่าย มีการอำนวยความสะดวก และจัดช่องทางการสื่อสารให้หลากหลายช่องทาง (เมตตา) มีวิธีการรับมือกับปัญหาที่เกิดขึ้น มีสติรู้ทันกับการแก้ไขปัญหา หาทางออกที่ดีที่สุดและส่งผลกระทบต่อสิ่งรอบข้างน้อยที่สุด คอยให้คำปรึกษาช่วยเหลือในการติดต่อประสานงาน (กรุณา) และผู้บริหารควรสร้างขวัญและกำลังใจโดยการชื่นชมและส่งเสริมให้มีการพัฒนางานให้ดียิ่งๆขึ้นไป (มุทิตา) สอดคล้องกับณัฐพร ภูทองเงิน (2555) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการบริหารงานบุคลากรของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักพรหมวิหาร 4 ในกลุ่มสถานศึกษาเขตพื้นที่ 1 ถึง 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 พบว่าโดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ซึ่งแสดงให้เห็นว่าทั้งผู้บริหารสถานศึกษา ได้นำหลักพรหมวิหาร 4 มาใช้ในกระบวนการของผู้บริหารที่ต้องปฏิบัติเกี่ยวข้องกับบุคลากรในสถานศึกษาร่วมทั้งใช้ความรู้ ทักษะและประสบการณ์พร้อมทั้งดำเนินการธำรงรักษาพัฒนาให้บุคลากรมีศักยภาพที่เหมาะสมในการปฏิบัติงานมีคุณภาพชีวิตที่ดีต่อการทำงาน

3.2 ด้านการบริหารงานวิชาการ ผู้บริหารควรรับฟังปัญหาเป็นที่ปรึกษาที่ดีหาทางออกให้คำแนะนำช่วยเหลือหาวิธีการแก้ปัญหาด้วยการทำวิจัยในชั้นเรียน ช่วยเหลือในการแก้ไขปัญหาในการจัดการเรียนจนกว่าปัญหานั้นจะยุติลง ส่งเสริมการพัฒนาสื่อและเครื่องมือที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และเกิดประสิทธิภาพต่อการพัฒนาผู้เรียน (กรุณา) ร่วมยินดีกับความสำเร็จเมื่อครูประสบความสำเร็จในการแก้ปัญหา หรือสร้างนวัตกรรมใหม่ (มุทิตา) สอดคล้องกับณัฐพร ภูทองเงิน (2555) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการบริหารงานบุคลากรของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักพรหมวิหาร 4 ในกลุ่มสถานศึกษาเขตพื้นที่ 1 ถึง 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ซึ่งแสดงให้เห็นว่าทั้งผู้บริหารสถานศึกษา ได้นำหลักพรหมวิหาร 4 มาใช้ในกระบวนการของผู้บริหารที่ต้องปฏิบัติเกี่ยวข้องกับบุคลากรในสถานศึกษาร่วมทั้งใช้ความรู้ ทักษะและประสบการณ์พร้อมทั้งดำเนินการธำรงรักษาพัฒนาให้บุคลากรมีศักยภาพที่เหมาะสมในการปฏิบัติงานมีคุณภาพชีวิตที่ดีต่อการทำงาน

3.3 ด้านการจัดการบริหารงานบุคคล การรับฟังปัญหาของผู้ใต้บังคับบัญชาโดยการชื่นชมยินดี ยกย่องชื่นชม และสร้างขวัญกำลังใจในการทำงานให้กับผู้ใต้บังคับบัญชา (เมตตา) ให้คำปรึกษาและ

ส่งเสริมให้แก้ไขปัญหาดังกล่าวด้วยวิธีการที่ถูกต้อง (กรุณา) ส่งเสริมการพัฒนาด้านวิชาชีพ ทักษะต่างๆอย่างสม่ำเสมอ และเปิดโอกาสให้ทุกคนได้แสดงความสามารถในการทำงานที่ตนเองถนัด (มุทิตา) เลือกใช้บุคลากรให้เหมาะสมกับงานโดยไม่มี ความลำเอียงเลือกข้าง ไม่เอนเอียงไปฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง (อุเบกขา) สอดคล้องกับพระ อธิการบุญมี ปัญญาสาร (วิเศษ) (2556) ที่ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการพัฒนาการบริหารสถานศึกษา ตามหลักพรหมวิหาร 4 ในโรงเรียนมัธยมศึกษา นครเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ผู้บริหารควรช่วยเหลือแนะนำเมื่อเพื่อนร่วมงานมีทุกข์อย่างเต็มที่ และเต็มความสามารถที่จะช่วยได้ ผู้บริหาร ต้องใส่ใจในความทุกข์ของผู้ใต้บังคับบัญชา และเห็นใจในยามเจ็บไข้ได้ป่วย ผู้บริหารควรให้คำปรึกษาและ คำแนะนำที่ดีสามารถนำไปใช้กับปัญหาที่เกิดขึ้นได้เป็นอย่างดี ผู้บริหารควรแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นในโรงเรียน อย่างรวดเร็วและเด็ดขาด และที่สำคัญควรชี้แนะแนวทางที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้อื่น

3.4 ด้านการบริหารงานงบประมาณ มอบความรักและปรารถนาดี ต่อผู้ปฏิบัติงาน รับฟัง ปัญหาเพื่อป้องกันการทุจริตในการทำงาน (เมตตา) ให้คำปรึกษาและส่งเสริมให้แก้ไขปัญหาดังกล่าวด้วยวิธีการที่ ถูกต้อง(กรุณา) ผู้บริหารก็ควรสร้างขวัญและกำลังใจโดยการชื่นชมและส่งเสริมให้มีการพัฒนางานให้ ดียิ่งขึ้นไป (มุทิตา) วางตัวเป็นกลางไม่ลำเอียงเข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีความเป็นธรรมยึดการปฏิบัติตาม ระเบียบการบริหารงบประมาณ (อุเบกขา) สอดคล้องกับแนวคิดของสมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช (เจริญ สุวฑฺฒโน) (2543) ทรงตรัสไว้ว่า พรหมวิหาร 4 เป็นคุณธรรมสำหรับเป็นที่อยู่ของจิตใจแห่งพรหม คือ ผู้ใหญ่หรือผู้ประเสริฐเป็นธรรมเป็นที่อยู่ซึ่งมีทั้งความดีและความสุขโดยให้ผู้ปฏิบัตินำไปใช้ ดังนี้ ขั้นแรกให้ ปฏิบัติด้วยจิตคิดเกื้อกูลแผ่ออกไปในสัตว์บุคคลทั้งหลาย คือเมตตา ซึ่งมีอาการเป็นความคิดเกื้อกูล ต่อจากนั้น เมื่อได้เห็นหรือได้ยินหรือได้คิดว่าเขามีความทุกข์เดือดร้อนก็ปฏิบัติช่วยบำบัดทุกข์ให้ คือ กรุณา ซึ่งมีอาการ ช่วยบำบัดทุกข์ จากนั้นครั้งใดเห็นเขามีความสุข ไม่ทุกข์ ก็พลอยยินดีบันเทิงใจ คือ มุทิตา ซึ่งมีอาการพลอย ยินดี และเมื่อไม่มีกิจควรจะทำต่อไปก็อุเบกขา คือ ดูอยู่เฉยๆ

องค์ความรู้การวิจัย

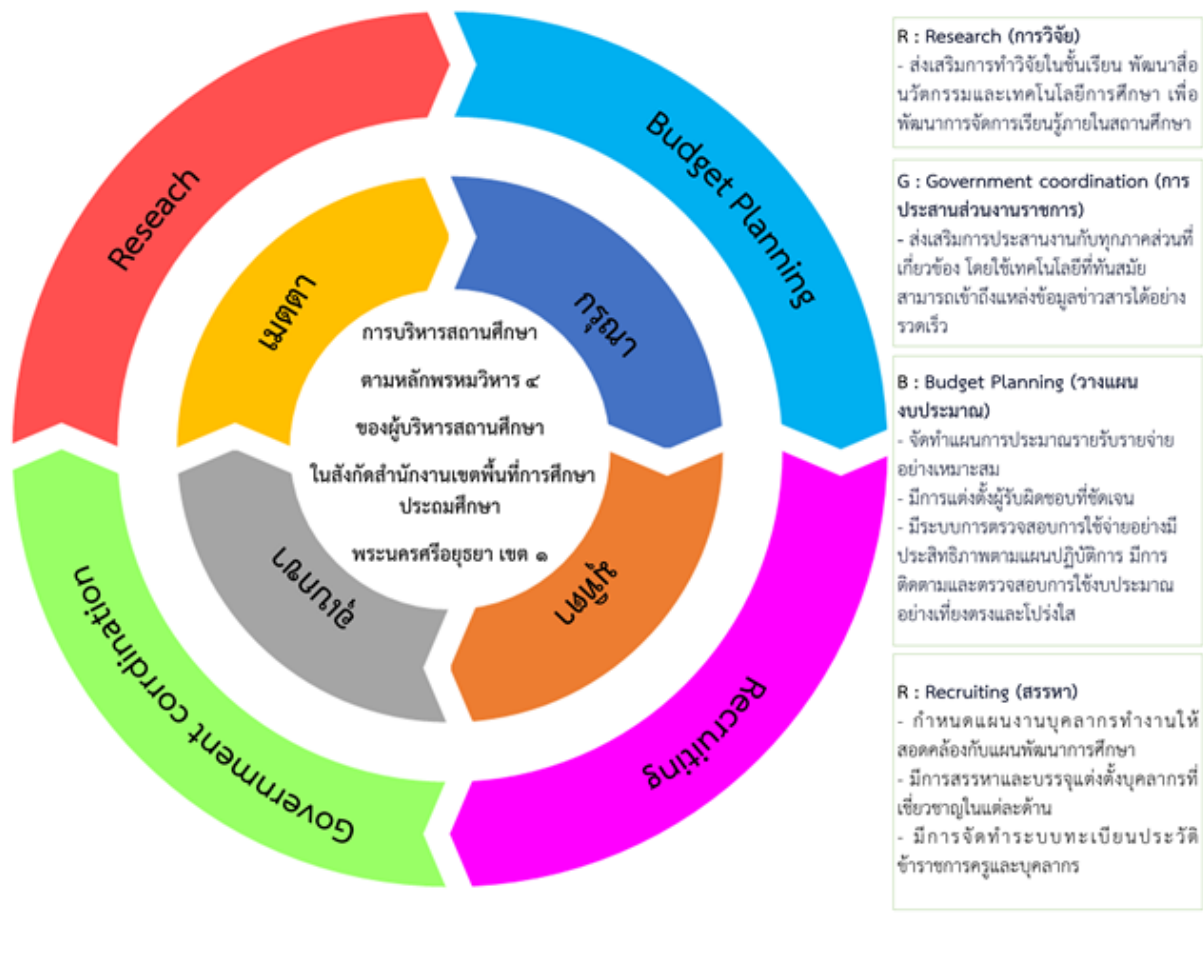
องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้คือแนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักพรหมวิหาร 4 ของ ผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 อธิบายได้ ดังนี้

R: Research (การวิจัย) ผู้บริหารควรส่งเสริมส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียน พัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีการศึกษา เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ภายในสถานศึกษา

G: Government coordination (การประสานส่วนงานราชการ) ผู้บริหารควรส่งเสริมการ ประสานงานกับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง โดยใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย สามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลข่าวสารได้อย่าง รวดเร็ว

B: Budget Planning (วางแผนงบประมาณ) ผู้บริหารควรจัดทำแผนการประมาณรายรับรายจ่าย อย่างเหมาะสม มีการแต่งตั้งผู้รับผิดชอบที่ชัดเจน มีระบบการตรวจสอบการใช้จ่ายอย่างมีประสิทธิภาพตาม แผนปฏิบัติการ มีการติดตามและตรวจสอบการใช้งบประมาณอย่างเที่ยงตรงและโปร่งใส

R: Recruiting (การสรรหา) ผู้บริหารควรกำหนดแผนงานบุคลากรทำงานให้สอดคล้องกับ แผนพัฒนาการศึกษา มีการสรรหาและบรรจุแต่งตั้งบุคลากรที่เชี่ยวชาญในแต่ละด้าน มีการจัดทำระบบ ทะเบียนประวัติข้าราชการครูและบุคลากร สรุปลงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ผลการวิจัยเรื่อง การบริหารสถานศึกษา ตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้านและ สถานศึกษาควรนำผลการวิจัย ด้านการบริหารงานบุคคล ในประเด็นเกี่ยวกับ การสรรหาและการบรรจุแต่งตั้ง บุคลากร เพื่อสรรหาบุคลากรที่เชี่ยวชาญในแต่ละด้าน มาปฏิบัติหน้าที่ในหน่วยงาน

1.2 ผลการวิจัยเรื่อง การบริหารสถานศึกษา ตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้านและ สถานศึกษาควรนำผลการวิจัย ด้านการบริหารงานงบประมาณ ในประเด็นการจัดทำแผนงาน การประมาณ การรายรับรายจ่ายอย่างเหมาะสมตามแผนงานที่กำหนดไว้

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษา เพื่อพัฒนา องค์ความรู้ใหม่ๆ

2.2 ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนางานวิจัยในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาสื่อนวัตกรรมที่สร้างสรรค์

2.3 ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับการบริหารอัตรากำลังในสถานศึกษาเพื่อการทำงานที่มีประสิทธิภาพสูงสุด

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). กระทรวงศึกษาธิการกับการขับเคลื่อนปฏิรูปการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นนิติบุคคล. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2550). แนวทางการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาให้คณะกรรมการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา ตามกฎหมายกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2550). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พุทธศักราช 2553 พร้อมกฎหมายที่เกี่ยวข้องและพระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ. 2545. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- ณัฐพร ภูทองเงิน. (2555). การบริหารงานบุคลากรของผู้บริหารสถานศึกษา ตามหลักพรหมวิหาร 4 ในกลุ่มสถานศึกษาเขตพื้นที่ที่ 1 ถึง 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ขอนแก่น เขต 1. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาสุพชัย สุภชัย (บุญพร้อม). (2561). ประสิทธิภาพการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ 9 สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระสมชาย เตชปัญโญ (เตชะ). (2556). การบริหารงานวิชาการตามหลักธรรมาภิบาล 4 ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระอธิการบุญมี ปญญาสาโร (วิละพาบ). (2556). การบริหารสถานศึกษาตามหลักพรหมวิหาร 4 ในโรงเรียนมัธยมศึกษา นครเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตย ประชาชนลาว. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พัชรินทร์ ขาววงศ์. (2554). การบริหารความเสี่ยงงานการเงิน บัญชีและพัสดุของสถานศึกษาภาครัฐแห่งหนึ่ง. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- รุ่ง แก้วแดง. (2553). องค์การและการบริหาร. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.

- สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช (เจริญ สุวฑฺฒโน). (2543). **รวมธรรมะ**. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2547). **แนวทางการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2553). **นโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีงบประมาณ 2553**. แหล่งที่มา <http://www.obec.go.th>. สืบค้นเมื่อ 14 มิ.ย. 2566.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานয়รัฐมนตรี. (2553). **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2553**. กรุงเทพมหานคร: พรินทวาทกราฟฟิค.
- สำนักงานปฏิรูปการศึกษา. (2545). **แนวทางการบริหารและการจัดการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานปฏิรูปการศึกษา.
- สุปรี ม่วงกุง. (2558). **การบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานตามยุทธศาสตร์ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภูเก็ต**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- Beach, D.S. (1980). **Personnel: The Management of People at Work**. 4th ed. New York: Macmillan Publishing Co..
- Dessler G. (2000). **Human Resource Management**. 8th ed. Upper Saddle River. NJ: PrenticeHall.
- Keeves, Peter J. (1988). **Model and Model Building: Educational Research Methodology and Measurement : An International Handbook**. Oxford: Pergamon Press.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. **Educational and Psychological Measurement**. 30(3). 607-610.

การสร้างขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานด้วยหลักพรหมวิหาร 4 ของครูสังกัดสำนักงานเขต
พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2

BUILDING MORALE IN WORKING WITH THE 4 BRAHMAVIHARA PRINCIPLES OF
TEACHERS UNDER THE PATHUM THANI PRIMARY EDUCATIONAL
SERVICE AREA OFFICE AREA

^[1]กัณฑ์ศักดิ์ ยศศรี Kansak Yodsri ^[2]สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย Suddhipong Srivichai

^[3]สุทิศ สวัสดิ์ Suthit Sawaddi

^[1] ^[2], ^[3]มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
Corresponding Author E-mail: Kansak_y@hotmail.com

Article Received: June 13, 2024, Revised: August 23, 2024, Accepted: August 26, 2024.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพขวัญกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่ของครู 2) เพื่อศึกษาวิธีการสร้างขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานด้วยหลักพรหมวิหาร 4 ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 3) เพื่อเสนอแนวทางการสร้างขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานด้วยหลักพรหมวิหาร 4 เป็นการวิจัยแบบผสมวิธีโดยการวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างที่เป็นเป็นครูจำนวน 302 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิจัยเชิงคุณภาพใช้การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 5 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพขวัญกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก 2) วิธีสร้างขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 ทั้ง 7 ด้าน คือ สภาพการทำงาน ความมั่นคงปลอดภัย ความมีสัมพันธภาพ สวัสดิการ การยอมรับนับถือความสำเร็จ ความก้าวหน้า โดยบูรณาการตามหลักพรหมวิหาร 4 และ 3) แนวทางการสร้างขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานด้วยหลักพรหมวิหาร 4 ประกอบด้วย (1) สภาพการทำงาน มอบงานให้ตรงความถนัดและความสามารถให้คำปรึกษา (2) สวัสดิการ จัดสวัสดิการให้ครูมีแรงจูงใจในอาชีพ (3) ความมั่นคงปลอดภัย ส่งเสริมให้ครูได้รับความคุ้มครองดูแล (4) ความก้าวหน้า ส่งเสริมให้ครูมีความเจริญก้าวหน้าในอาชีพ (5) การยอมรับนับถือ ส่งเสริมให้ผู้ร่วมงานและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องให้ได้ความเคารพนับถือ (6) ความมีสัมพันธภาพ ส่งเสริมการทำงานเป็นทีม โดยยึดหลักความถูกต้อง (7) ความสำเร็จ สนับสนุนให้ครูสำเร็จตามเป้าหมายด้วยความจริงใจ

คำสำคัญ: การสร้างขวัญกำลังใจ, การปฏิบัติงาน, หลักพรหมวิหาร 4, ครู, โรงเรียนประถมศึกษา

ABSTRACT

This research aimed 1) to study the morale of teachers in performing their duties, 2) to study the method of building morale in performing their duties using the four divine states of mind of teachers under the Office of the Primary Educational Service Area 2, Pathum Thani, and 3) to propose a guideline for building morale in performing their duties using the four divine states of mind. This research was a mixed-method study using a quantitative research method using a questionnaire with a sample of 302 teachers. Data were analyzed by descriptive statistics, namely percentage, mean, and standard deviation. The qualitative research used interviews with 5 key informants and content analysis. The research results showed that 1) the morale of teachers in the Office of the Primary Educational Service Area 2, Pathum Thani, was at a high level overall and in each aspect; 2) the methods for building morale in performing their duties of teachers under the Office of the Primary Educational Service Area 2, Pathum Thani, in all 7 aspects, namely working conditions, safety, relationships, welfare, respect for success, advancement by integrating the four divine states of mind and 3) guidelines for building morale in work using the four divine states of mind, consisting of (1) Working conditions, assigning work that was in line with teachers' aptitude and abilities, providing advice, (2) Welfare, providing welfare to motivate teachers in their careers, (3) Security, promoting teachers to receive protection and care, (4) Advancement, promoting teachers' career advancement (5) Respect, promoting respect from co-workers and stakeholders, (6) Relationships, promoting teamwork based on the principle of correctness, (7) Success, supporting teachers to achieve their goals with sincerity.

Keywords: Moral Development, Performance, The Four Sublime States of Mind (Brahmavihāra), Teachers, Elementary Schools

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วของการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ทั้งรูปแบบการเรียนการสอน การถ่ายทอดความรู้ วิธีสอน ทำให้ครูต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบการเรียนการสอนใหม่หลายสิ่งถูกเปลี่ยนแปลงไป เพราะเทคโนโลยีเข้ามามีส่วนในการดำเนินชีวิตแทบทุกเรื่องในชีวิต (คณะยะ อ่อนนาง, 2566) ประกอบกับการเข้ามาของเชื้อไวรัสโควิด-19 ทำให้เกิดยุควิถีชีวิตใหม่ (New Normal) การจัดการศึกษาจึงต้องมีการปรับตัว บุคลากรทางการศึกษาจำนวนมากต้องปรับตัวเพื่อใช้เทคโนโลยีในการทำงาน วิธีการจัดการเรียนรู้ในยุคความปกติใหม่นั้นมีหลายสิ่งที่เปลี่ยนแปลงไป เช่น ด้านสถานที่ การสอนออนไลน์ทำให้สามารถเรียนรู้ทุกเนื้อหาได้จากทุกคน ทุกที่ ทุกเวลา และไม่ได้ทำให้การปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนลดลงมีการเพิ่มสื่อต่างๆ ให้หลากหลายมากขึ้น เช่น คลิปวิดีโอ หรือผ่านการบรรยาย ผสมผสานการถามตอบแบบเสวนา แลกเปลี่ยนประสบการณ์ความรู้ระหว่างผู้เรียนด้วยกันหรือผู้สอนกับผู้สอน (พระมหาจักรพล สิริธโร, 2566) ซึ่งการเปลี่ยนแปลงนี้เป็นความท้าทายของครูเป็นอย่างมาก

สังคมยกย่องให้ครูเป็นปูชนียบุคคลงานของครูเป็นงานที่ต้องใช้ความรู้ความสามารถทั้งศาสตร์และศิลป์ เป็นงานสร้างสรรค์เพราะเป็นการวางรากฐานความรู้ ความดี และความสามารถทุกด้านให้แก่นักเรียน และครูเป็นนักพัฒนาคนทั้งในด้านความรู้ความสามารถจิตใจเป็นผู้ที่อบรมสั่งสอน ปลุกฝังความคิด ค่านิยม และเจตคติต่างๆ ให้แก่นักเรียนได้มากที่สุด เมื่อครูเป็นกลไกสำคัญในการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ สังคมก็คาดหวังครูต้องมีประสิทธิภาพในการสอน (Efficiency of teaching) ซึ่งหมายถึง ความสามารถของครูที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ เป็นความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการสอนของครูและความเจริญงอกงามด้านพัฒนาการของนักเรียนที่เกิดจากผลการสอนนั้น เพื่อให้ผู้เรียนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปตามจุดประสงค์ของการสอนที่กำหนดไว้ (จุไรรัตน์ สุตรุ่ง และผัสสพรรณ วัฒนอมพงษ์ชาติ, 2561) ดังนั้น หน่วยงานด้านการศึกษาจำเป็นต้องสร้างขวัญและกำลังใจในการทำงานเพื่อให้ครูสามารถพัฒนาคุณภาพของโรงเรียนและผู้เรียนได้เต็มศักยภาพ ซึ่งขวัญและกำลังใจนั้นเป็นสิ่งที่มิใช่ประโยชน์ มีความจำเป็น มีความสำคัญ และผู้บริหารทุกคนจำเป็นต้องคำนึงถึงอยู่เสมอว่าต้องเสริมสร้างขวัญกำลังใจให้กับผู้ใต้บังคับบัญชาในองค์การของตนให้มีขวัญกำลังใจที่ดี เพราะขวัญและกำลังใจเป็นปัจจัยสำคัญของบุคลากรในหน่วยงาน ซึ่งทุกหน่วยงานล้วนต้องการให้ผู้ปฏิบัติงานมีขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานที่สูง ก่อให้เกิดความร่วมมือในการทำงาน เกิดความจงรักภักดีและซื่อสัตย์ต่อองค์การเกิดความสามัคคีและพลังกลุ่มเสริมสร้างมนุษยสัมพันธ์ในองค์การเกิดการสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาองค์การ เสริมสร้างระเบียบวินัยทำให้องค์การเข้มแข็งผู้ปฏิบัติงานเข้าใจองค์การมากขึ้นและสุดท้ายทำให้ผู้ปฏิบัติงานเกิดความเชื่อมั่นต่อองค์การของตน ผลที่ตามมาคือความสำเร็จของงานที่มีประสิทธิภาพและบรรลุถึงเป้าหมายหลักขององค์การ (จารุวรรณ สุภาภรณ์ และเทียนแก้ว เลี่ยมสุวรรณ, 2566)

อาชีพครูเป็นอาชีพสร้างคนที่ดีมีคุณภาพสู่สังคมซึ่งทำหน้าที่มากกว่าการให้ความรู้และการดูแลเด็ก ประโยคที่ว่ากันว่า “การเป็นครูต้องเป็น 24 ชั่วโมง” นั้น สะท้อนการทำงานของครูไทยได้ดีทีเดียว เพราะปัจจุบันครูทำงานในหลายมิติที่เป็นความรู้คุณธรรมจริยธรรมและอื่นๆ อาชีพครูจึงเป็นอาชีพที่ยากด้วยเหตุผลที่ว่า เราสร้างคน ซึ่งคนก็มีความหลากหลาย การแก้ปัญหาของเด็กหนึ่งคน ไม่ได้หมายความว่าแก้ได้กับอีกอีกคนในวิธีการเดียวกัน โดยเฉพาะครูไทยยากที่สุด เพราะมีงานที่นอกเหนือจากงานสอนและการดูแลเด็ก ยังไม่รวมงานอื่นๆ ที่ไม่ได้เกี่ยวกับการสอน เช่น งานธุรการและเอกสารต่างๆ งานกิจกรรมที่เพิ่มเข้ามาเคยมีให้ครูกรอกชั่วโมงการทำงานพิเศษหรือการทำงานนอกเหนือการสอนปรากฏว่ามีชั่วโมงเยาะว่างานสอนอีก หลังสอนเสร็จครูบางคนต้องมานั่งทำงานเอกสาร เช่น งานธุรการต่างๆ เอกสารเบิกจ่ายพัสดุ ซึ่งก็จะกินเวลาไปถึงช่วงค่ำ ยังไม่รวมอีเวนท์ที่เป็นงานสังคม งานอบรมต่างๆ ที่ครูจะต้องเข้าร่วมในวันเสาร์และวันอาทิตย์ที่มีเกือบทุกสัปดาห์ (นฤมล ทับปาน, 2566) เช่นเดียวกับที่จิรัชญา ชัยชุมภูกุล (2566) ได้กล่าวว่า ครูไม่ได้ทำหน้าที่แค่สอนหนังสือ แต่ยังต้องจัดการภาระงานอื่นๆ เช่น งานเอกสาร ทำแบบประเมิน เข้าเวร ทำธุรการ จัดกิจกรรม หรือบางที่อาจไม่ได้สอนแคว้นเดียวเท่านั้น สารพัดงานที่ไม่ใช่งานสอน จนครูไม่มีเวลาเตรียมการสอน และไม่มีโอกาสได้พัฒนาการเรียนการสอนให้กับนักเรียน นอกจากนี้ครูต้องทำงานล่วงเวลาเล็กน้อยงานดีการไปช่วยในวันหยุดจนแทบจะกลายเป็นเรื่องปกติ ซึ่งสะท้อนถึงการให้ความสำคัญด้านสิทธิและสวัสดิภาพในการทำงาน ทำให้เกิดปัญหาตามมา เช่น การขาดการดูแลเรื่องสภาพจิตใจในการทำงานของครู การนับชั่วโมงการทำงานของครูที่นับเฉพาะชั่วโมงสอน แต่ไม่รวมชั่วโมงการเตรียมงาน ตรวจการบ้าน ประชุมกับครูแผนกอื่นๆ เพื่อพัฒนาการเรียนการสอน ปัญหาการขาดการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพภายในองค์กรการทำงานส่วนเดียวกันแต่กลับแยกกันทำงาน จนสั่งงานหลายรอบและซ้ำซ้อนกินจำเป็น และเป็นการเพิ่ม

ภาระให้ครูต้องทำงานมากและซับซ้อนขึ้น จากรายงานผลการบริหารและพัฒนาทรัพยากรบุคคล ประจำปีงบประมาณ 2564 ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 (2566) พบว่า เขตพื้นที่และสถานศึกษาประสบปัญหาในการบริหารงานบุคคล คือ ปัญหาภาวะเบียดเบียนในการปฏิบัติงานเปลี่ยนแปลงบ่อย จึงเกิดข้อผิดพลาดในการปฏิบัติได้ง่ายถึงแม้จะปรึกษาหารือแนวปฏิบัติกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานหรือคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อลดความผิดพลาดได้มากขึ้นแต่ก็ยังเป็นปัญหาอยู่หลายประการ

จากตัวอย่างของปัญหาที่ยกมาข้างต้นนั้นส่งผลต่อขวัญกำลังใจในการทำงานของครูไม่มากนักน้อย ซึ่งการทำงานให้ประสบความสำเร็จตามแนวทางที่พระพุทธรองค์ได้ตรัสไว้ คือ การปฏิบัติตนตามหลักพรหมวิหาร 4 (ดูรายละเอียดใน ที.ป.า. (ไทย) 11/305/275) ประกอบด้วยแนวปฏิบัติ 4 ข้อ ได้แก่ เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา กล่าวคือถ้านำเอาหลักพรหมวิหาร 4 มาปฏิบัติในการทำงานให้ครบกระบวนการความทั้ง 4 ข้อ อันเป็น 4 ขั้นตอนต่อเนื่องหนุนเสริมกันก็จะทำให้เราประสบผลสำเร็จในชีวิตและการทำงานได้ตามความมุ่งหวัง

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยในฐานะครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 จึงมีความสนใจศึกษาเรื่อง การสร้างขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานด้วยหลักพรหมวิหาร 4 เพื่อนำไปเป็นแนวทางการสร้างขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานแก่บุคลากรทางการศึกษาตามหลักพรหมวิหาร 4 ของครูโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพขวัญกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี
2. เพื่อศึกษาการสร้างขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานด้วยหลักพรหมวิหาร 4 ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2
3. เพื่อเสนอแนวทางการสร้างขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานด้วยหลักพรหมวิหาร 4 ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ออกแบบการวิจัยโดยดำเนินการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed-Method Research Design). โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 จำนวน 1,350 คน จากจำนวน 67 โรงเรียน โดยหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างจึงใช้วิธีสุ่มเลือกหาขนาดกลุ่มตัวอย่าง ตามตารางเปรียบเทียบที่สำเร็จรูปของ Krejcie & Morgan (1970) และได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างครูโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 จำนวน 302 คน
2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 จำนวน 5 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1แบบสอบถาม (Questionnaire) โดยมีขั้นตอนการสร้างแบบสอบถาม ดังนี้ 1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างเครื่องมือการวิจัย 2) สร้างเครื่องมือ 3). นำเสนอร่างเครื่องมือการวิจัยต่อผู้เชี่ยวชาญ 5 คน เพื่อตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือในด้านด้านเนื้อหาสาระ รูปแบบและโครงสร้างของคำถาม ตลอดจนภาษาที่ใช้ และตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ มีผลค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 1.00 4) หาความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) โดยนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปทดลองใช้ (Try-Out) กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 30 คน แล้วนำมาหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.991 5) นำแบบสอบถามไปใช้จริงในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 3 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของครูโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการสอน ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับขวัญกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 รวม 7 ด้าน ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale)

3.2 แบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์ แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) โดยมีขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ ดังนี้ 1) ศึกษาวิธีการสร้างแบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูลจากเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบความคิดในการสร้างแบบสัมภาษณ์ 2) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและเอกสารการวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยพิจารณารายละเอียดต่างๆ ให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยตามที่กำหนดไว้ 3) ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์ 4) สร้างแบบสัมภาษณ์ให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล 5) นำแบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์ไปใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม ได้ดำเนินการดังนี้ 1) นำแบบสอบถามทั้งหมดที่รวบรวมได้กลับมา เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของการตอบแบบสอบถาม แล้วคัดเลือกฉบับที่สมบูรณ์ เพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยการบันทึกคะแนนแต่ละข้อของแต่ละคนลงในแบบลงรหัส 2) ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ 3) สถิติที่ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของครู ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการสอน โดยใช้สถิติที่ใช้การวิเคราะห์ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาตามแบบสัมภาษณ์

สรุปผลการวิจัย

1. สภาพขวัญกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ดังในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานตามความคิดเห็นสภาพขวัญกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 โดยภาพรวม

ด้าน	สภาพขวัญกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	อันดับ
1	สภาพการทำงาน	3.98	0.44	มาก	6
2	ความมั่นคงปลอดภัย	4.07	0.40	มาก	5
3	ความมีสัมพันธภาพ	4.20	0.52	มาก	2
4	สวัสดิการ	3.69	0.68	มาก	7
5	การยอมรับนับถือ	4.17	0.51	มาก	3
6	ความสำเร็จ	4.27	0.49	มาก	1
7	ความก้าวหน้า	4.14	0.55	มาก	4
	รวม	4.08	0.42	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพขวัญกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สำหรับผลการพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมาก เรียงจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านความสำเร็จ ด้านความมีสัมพันธภาพด้านการยอมรับนับถือ ด้านความก้าวหน้า มีค่าเฉลี่ย 4.14 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.55 ด้านความมั่นคงปลอดภัย มีค่าเฉลี่ย 4.07 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.40 ด้านสภาพการทำงาน มีค่าเฉลี่ย 3.98 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.44 ด้านสวัสดิการ มีค่าเฉลี่ย 3.69 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.68 เรียงลำดับตามความสำคัญได้ดังนี้

1.1 ด้านสภาพการทำงาน ทุกข้ออยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ท่านได้ปฏิบัติงานที่เหมาะสมกับความรู้ ความสามารถของท่าน มีค่าเฉลี่ย 4.22 ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ บรรยากาศและสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงานมีความสะดวกสบายและเอื้อต่อการปฏิบัติงาน มีค่าเฉลี่ย 3.69 ตามลำดับความสำคัญของขวัญกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2

1.2 ด้านความมั่นคงปลอดภัย ทุกข้ออยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ มีความเชื่อมั่นว่างานที่ทำอยู่มีความยั่งยืนของอาชีพ มีค่าเฉลี่ย 4.30 ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ บริเวณโดยรอบโรงเรียนสะอาดและปลอดภัย มีค่าเฉลี่ย 3.82 ตามลำดับความสำคัญของขวัญกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2

1.3 ด้านความมีสัมพันธภาพ ทุกข้ออยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ท่านรับฟังความคิดเห็น คำแนะนำจากผู้บริหาร เพื่อนครู ผู้ปกครอง และนักเรียน เพื่อการปรับปรุงและพัฒนาตนเอง มีค่าเฉลี่ย 4.13 ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ท่านรู้สึกดี สนุกสนาน เพลิดเพลินเมื่ออยู่กับเพื่อนร่วมงาน มีค่าเฉลี่ย 4.11 ตามลำดับความสำคัญของขวัญกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2

1.4 ด้านสวัสดิการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มี 4 ข้อ อยู่ในระดับมาก และมี 2 ข้อ อยู่ในระดับปานกลาง ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ท่านได้รับสิทธิการรักษาพยาบาลให้แก่ท่านและบุคคลในครอบครัว อยู่ในระดับที่น่าพอใจ มีค่าเฉลี่ย 4.35 ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ เงินเดือนที่ท่านได้รับเพียงพอต่อการดำรงชีวิต และเหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจในปัจจุบัน มีค่าเฉลี่ย 2.97 ตามลำดับความสำคัญของขบวนการกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2

1.5 ด้านการยอมรับนับถือ ทุกข้ออยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ นักเรียนให้ความเคารพนับถือและมีความเชื่อมั่นในความรู้ความสามารถของท่าน มีค่าเฉลี่ย 4.38 ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ท่านได้รับคำยกย่องชมเชยเมื่อทำงานประสบความสำเร็จ มีค่าเฉลี่ย 4.04 ตามลำดับความสำคัญของขบวนการกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2

1.6 ด้านความสำเร็จ ทุกข้ออยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ท่านตั้งใจและรับผิดชอบในการทำงานให้สำเร็จ มีค่าเฉลี่ย 4.37 ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ท่านมีเป้าหมายในการพัฒนาการเรียนการสอนที่ชัดเจน มีค่าเฉลี่ย 4.20 ตามลำดับความสำคัญของขบวนการกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2

1.7 ด้านความก้าวหน้า ทุกข้ออยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ท่านได้แสวงหาความรู้ใหม่ๆ เพื่อความก้าวหน้าในวิชาชีพ มีค่าเฉลี่ย 4.28 ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ท่านได้รับการส่งเสริมสนับสนุน ให้ได้เป็นหัวหน้างาน มีค่าเฉลี่ย 3.97 ตามลำดับความสำคัญของขบวนการกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2

2. วิธีสร้างขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานด้วยหลักพรหมวิหาร 4 ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2

2.1 ด้านสภาพการทำงาน ผู้บริหารให้ครูได้ปฏิบัติงานที่เหมาะสมกับความรู้ ความสามารถ มีการมอบหมายภาระงานอย่างชัดเจนและเป็นระบบขั้นตอน บรรยากาศและสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงานมีความสะดวกสบาย ได้รับจัดสรรวัสดุอุปกรณ์และมีวัสดุ อุปกรณ์เครื่องมือ เครื่องใช้ในการปฏิบัติงานสะดวกและเอื้อต่อการปฏิบัติงาน

2.2 ด้านความมั่นคงปลอดภัย ครูได้รับการคุ้มครองดูแลจากผู้บังคับบัญชาในการปฏิบัติงานต่างๆ ให้ได้รับความปลอดภัย ปฏิบัติงานตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ คู่มือการปฏิบัติงานโดยปราศจากการแทรกแซงใดๆ มีความเป็นอิสระในการปฏิบัติงาน สิ่งก่อสร้าง อาคารสถานที่ภายในโรงเรียนแข็งแรงและมีความปลอดภัย

2.3 ด้านความมีสัมพันธภาพ ส่งเสริมการทำงานเป็นทีมมี การนิเทศ แนะนำ ให้คำปรึกษาแบบกัลยาณมิตรรับฟังความคิดเห็น คำแนะนำ จากผู้บริหาร เพื่อนครู ผู้ปกครอง และนักเรียน เพื่อการปรับปรุงและพัฒนา มีการประชุมปรึกษาหารือเพื่อขอมติในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียน

2.4 ด้านสวัสดิการ ผู้บริหารจัดสวัสดิการดูแลครูเมื่อยามเจ็บป่วย หาเครือข่ายระดมทุนในการจัดหาสวัสดิการโดยการตั้งกองทุนออมทรัพย์เพื่อช่วยเหลือครูและบุคลากรด้านการเงิน ส่งเสริมให้ครูได้พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องและแสดงความยินดีเมื่อครูประสบความสำเร็จมีความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน มีการเลี้ยงอาหารเครื่องดื่มในบางโอกาส จัดสวัสดิการบริการอาหารกลางวันราคาประหยัด จัดชั่วโมงในการปฏิบัติการสอนเฉลี่ยจำนวนชั่วโมงใกล้เคียงกันตามความเหมาะสม

2.5 ด้านการยอมรับนับถือ ผู้บริหารส่งเสริมครูที่มีความรู้ ความสามารถให้ปฏิบัติงานในหน้าที่ อย่างเป็นอิสระให้ความเคารพนับถือและเชื่อมั่นในความรู้ความสามารถของครู สร้างความเชื่อมั่นไว้วางใจ ให้แก่ผู้ปกครอง และชุมชน

2.6 ด้านความสำเร็จ มีเป้าหมายในการพัฒนาการเรียนการสอนที่ชัดเจน ครูต้องมีความอดทน ต่อสถานการณ์ที่กดดันเมื่อเผชิญกับปัญหาต่างๆ มีความมุ่งมั่นในการปฏิบัติงานในหน้าที่ให้มีคุณภาพตามที่ได้รับมอบหมาย

2.7 ด้านความก้าวหน้า ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูมีความเจริญก้าวหน้าในอาชีพ เช่น การเลื่อน วิทยฐานะสูงขึ้น ได้เป็นหัวหน้างาน สนับสนุนให้ครูได้แสวงหาความรู้ใหม่ๆ อย่างต่อเนื่องสนับสนุนความคิด ริเริ่มสร้างสรรค์สร้างนวัตกรรมใหม่ๆ เพื่อพัฒนาการเรียนการสอน

3. แนวทางการสร้างขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานด้วยหลักพรหมวิหาร 4 ของครูสังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต

3.1 ด้านสภาพการทำงานตามหลักพรหมวิหาร 4 ได้แก่ 1) เมตตา ความรักใคร่ ผู้บริหาร สถานศึกษาควรศึกษาความแตกต่างระหว่างบุคคลมีการมอบหมายงานให้ตามความคุณวุฒิ ตามความถนัด หมั่นสังเกตและซักถามความเป็นอยู่ของผู้ใต้บังคับบัญชา ควรจัดกิจกรรมพัฒนาบุคลากร เพื่อให้ครูได้ทำ กิจกรรมร่วมกันเกิดความรัก ความกลมเกลียว และที่สำคัญควรใช้หลักเมตตาธรรมในการทำงาน 2) กรุณา ความสงสาร ผู้บริหารให้คำปรึกษาแนะนำเมื่อเกิดปัญหาและอุปสรรคในการทำงานช่วยเหลือผู้ใต้บังคับบัญชา ซึ่งผู้บริหารถือเป็นผู้ดูแลสูงสุดสถานศึกษาเมื่อครูได้รับคำแนะนำแนวทางการแก้ปัญหา ตลอดจนได้รับการ อำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงานด้านต่างๆ มีผลกำลังใจในการทำงานให้สำเร็จตามเป้าหมาย 3) มุทิตา แสดงความยินดี ผู้บริหารควรยกย่องชมเชยครูและบุคลากรที่ทำความดีตามความเหมาะสมไม่เลือกปฏิบัติ ยินดีด้วยจากใจจริงแสดงออกถึงการเป็นมิตรภาพที่ดีการมองโลกในแง่ดี และประชาสัมพันธ์ชื่นชมยินดีผ่าน ช่องทางต่างๆ ตลอดจนการให้รางวัลเพื่อเป็นขวัญกำลังใจแก่ครูและบุคลากรในสถานศึกษา 4) อุเบกขา ความ วางเฉย การปฏิบัติงานควรยึดระเบียบ ข้อบังคับ คู่มือการปฏิบัติงานโดยให้ทุกคนถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัด เพื่อ เป็นแนวทางในการทำงานที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน เมื่อมีปัญหาในการทำงานควรพิจารณาแก้ปัญหาอย่าง รอบคอบยุติธรรม และคำนึงถึงประโยชน์ของราชการเป็นหลัก

3.2 ด้านความมั่นคงปลอดภัยตามหลักพรหมวิหาร 4 ได้แก่ 1) เมตตา ความรักใคร่ ได้รับ ความคุ้มครองดูแลจากผู้บังคับบัญชาในการปฏิบัติงานให้มีความปลอดภัย ผู้ใต้บังคับบัญชารู้สึกอบอุ่นใจรู้สึกถึง ความปรารถนาดีความห่วงใยจากผู้บังคับบัญชา มีความเป็นอิสระในการปฏิบัติงานและเสนอความเห็นบน พื้นฐานความถูกต้องโดยปราศจากการแทรกแซง 2) กรุณา ความสงสาร ได้รับการช่วยเหลือคุ้มครองดูแลจาก ผู้บังคับบัญชาในการปฏิบัติงานให้มีความปลอดภัย ผู้บังคับบัญชาปรารถนาดีเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่สนับสนุนในด้าน การฝึกอบรมความปลอดภัย มีการปรับปรุงสภาพแวดล้อมในการทำงานให้พื้นที่การทำงานนั้นเกิดความ ปลอดภัย 3) มุทิตา แสดงความยินดี ผู้บังคับบัญชากล่าวชื่นชมทุกคนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดูแล สภาพแวดล้อมในการทำงานให้พื้นที่การทำงานนั้นเกิดความปลอดภัย สะอาด น่าอยู่ สนับสนุนในทุก ๆ ด้านที่ เกี่ยวข้องกับการทำงานให้ปลอดภัยโดยให้ครูทุกคนมีส่วนร่วม มีการออกนโยบายจากผู้บริหารเพื่อแสดง จุดยืนด้านความปลอดภัยผู้ปฏิบัติงานและสถานศึกษา 4) อุเบกขา ความวางเฉย มีความเชื่อมั่นว่าอาชีพครูมี ความมั่นคงยั่งยืนปฏิบัติงานตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ คู่มือการปฏิบัติงานโดยปราศจากการแทรกแซง ใดๆ สามารถแสดงความเห็นบนพื้นฐานความถูกต้องโดยปราศจากการแทรกแซง

3.3 ด้านความสัมพันธ์ภาพตามหลักพรหมวิหาร 4 ได้แก่ 1) เมตตา ความรักใคร่ มีการทำงานเป็นทีมที่รู้สึกดี สนุกสนาน เพลิดเพลินเมื่ออยู่กับเพื่อนร่วมงานรับฟังความคิดเห็น คำแนะนำ จากผู้บริหาร เพื่อนครู ผู้ปกครอง และนักเรียน เพื่อการปรับปรุงและพัฒนาตนเอง 2) กรุณา ความสงสาร ช่วยเหลือและกำลังใจในการทำงาน มีการนิเทศ แนะนำ ให้คำปรึกษาแบบกัลยาณมิตรมีการประชุมปรึกษาหารือแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อพัฒนาแนวทางการสอนและขอมติที่ประชุมในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน 3) มุทิตา แสดงความยินดี ผู้บริหารส่งเสริม สนับสนุน ให้คำแนะนำ จากการพัฒนาตนเองของครูทุกคนให้มีความก้าวหน้าในสายงาน และแสดงความยินดีทุกครั้งเมื่อครูประสบความสำเร็จในหน้าที่การงาน 4) อุเบกขา ความวางเฉย มีการทำงานเป็นทีม มีการประชุมปรึกษาหารือศึกษาข้อมูลจากข้อเท็จจริง เพื่อขอมติในการดำเนินการต่างๆ โดยยึดหลักความถูกต้องและเป็นธรรม

3.4 ด้านสวัสดิการตามหลักพรหมวิหาร 4 ได้แก่ 1) เมตตา ความรักใคร่ ผู้บริหารมีความคิดเห็นเกี่ยวกับวิธีสร้างขวัญกำลังใจ คือ ผู้บริหารยึดหลักในการมอบหมายงาน ตามความรู้ความสามารถและคุณวุฒิตามเป็นธรรมปราศจากอคติ คำนึงถึงความเมตตา สงสาร มีการระดมทุนจากภายนอกมาสมทบในการจัดสวัสดิการให้ครูเพื่อให้ทำงานอย่างมีความสุขทั้งกายและทางใจ 2) กรุณา ความสงสาร การมอบรางวัลตามความเหมาะสม การทดรองจ่ายเงินเดือนให้กับคุณครูกรณีเงินเดือนล่าช้า การจัดสวัสดิการอาหาร เครื่องดื่มในบางโอกาส จัดสวัสดิการกองทุนออมทรัพย์เพื่อช่วยเหลือครูและบุคลากรด้านการเงิน จัดสวัสดิการบริการอาหารกลางวันราคาประหยัด การจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมสุขภาพของครูและบุคลากร มีการพิจารณาเงินเดือนโดยใช้ข้อมูลจริงดูสภาพการปฏิบัติงานตามความจริงมากกว่าการพิจารณาโดยใช้เอกสารรายงานประกอบ 3) มุทิตา แสดงความยินดี ผู้บริหารมีความคิดเห็นเกี่ยวกับวิธีสร้างขวัญกำลังใจ คือ การให้ความสำคัญในการแสดงความยินดีกับครูและบุคลากรในโอกาสต่าง ๆ อาทิ การมอบของรางวัล การกล่าวแสดงความยินดี พิจารณาเงินเดือนที่เป็นธรรม การประชาสัมพันธ์ชื่นชมยินดีผ่านช่องทางต่างๆ ล้วนเป็นการสร้างขวัญกำลังใจให้แก่ผู้ทำงานทำให้เกิดแรงจูงใจ เกิดความกระตือรือร้นในการทำงานมากขึ้น 4) อุเบกขา ความวางเฉย ผู้บริหารมีความคิดเห็นเกี่ยวกับวิธีสร้างขวัญกำลังใจ โดยการจัดสวัสดิการควรยึดกฎระเบียบข้อปฏิบัติเป็นแนวทางปฏิบัติร่วมกัน เพื่อให้เกิดความยุติธรรมโปร่งใสและสามารถตอบข้อสอบถามชี้แจงเหตุผลข้อเท็จจริงได้

3.5 ด้านการยอมรับนับถือตามหลักพรหมวิหาร 4 ได้แก่ 1) เมตตา ความรักใคร่ ผู้บริหารรักและเมตตาครูทุกท่าน ผู้ปกครองและนักเรียนให้ความเคารพนับถือและมีความเชื่อมั่นในความรู้ความสามารถของครู 2) กรุณา ความสงสาร ผู้บริหารให้ครูทำงานตามความรู้ ความถนัดและความ สามารถของครูโดยให้ปฏิบัติงานในหน้าที่รับผิดชอบอย่างเป็นอิสระได้รับการนิเทศอย่างเป็นกัลยาณมิตร 3) มุทิตา แสดงความยินดี ผู้บริหารยกย่องชมเชยเมื่อทำงานประสบความสำเร็จ มีการนิเทศการสอนที่เป็นกัลยาณมิตรเพื่อให้เกิดกำลังใจในการจัดการเรียนการสอน 4) อุเบกขา ความวางเฉย ผู้บริหารไว้วางใจให้ปฏิบัติงานในหน้าที่รับผิดชอบอย่างเป็นอิสระโดยยึดหลักกฎหมายและความถูกต้อง

3.6 ด้านความสำเร็จตามหลักพรหมวิหาร 4 ได้แก่ 1) เมตตา ความรักใคร่ ผู้บริหารเอาใส่ใจดูแล สนับสนุนการทำงานของครูให้คำแนะนำด้วยความเมตตา และปรารถนาดี สร้างบรรยากาศความสุขในการทำงาน 2) กรุณา ความสงสาร ผู้บริหารส่งเสริม สนับสนุนช่วยครูกำหนดเป้าหมายในการพัฒนาการเรียนการสอนให้ชัดเจน และหากการทำงานเกิดอุปสรรค ผู้บริหารควรสอบถามปัญหา ชี้แนะแนวทางแก้ไขปัญหในการทำงานให้สำเร็จตามเป้าหมาย 3) มุทิตา เมื่อครูประสบความสำเร็จในรายงาน หรือเรื่องต่างๆ ผู้บริหารมี

การแสดงความยินดีด้วยความจริงใจ เพื่อให้ครูเห็นถึงความใส่ใจที่มีต่อกัน 4) อุเบกขา ความวางเฉย ผู้บริหารวางตัวเป็นกลาง ไม่เข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง เพื่อให้เกิดความยุติธรรมในการบริหารงาน ไม่เอนเอียง ส่งเสริมให้ครูทุกคนประสบความสำเร็จอย่างเท่าเทียมกันตามความสามารถของแต่ละคน

3.7 ด้านความก้าวหน้าตามหลักพรหมวิหาร 4 ได้แก่ 1) เมตตา ความรักใคร่ ผู้บริหารเอาใจใส่ชี้แนวทาง สนับสนุน ให้มีโอกาสนำหน้าในวิชาชีพ ส่งเสริมให้มีความเจริญก้าวหน้าในอาชีพ 2) กรุณา ความสงสาร ผู้บริหารส่งเสริมช่วยเหลือให้ได้เลื่อนวิทยฐานะสูงขึ้น ให้เป็นหัวหน้างาน และส่งเสริมให้ครูได้แสวงหาความรู้ใหม่ ๆ 3) มุทิตา เมื่อครูประสบความสำเร็จมีวิทยฐานะสูงขึ้น ได้เป็นหัวหน้างาน หรือสำเร็จการศึกษาในระดับที่สูงขึ้น ผู้บริหารมีการแสดงความยินดีด้วยความจริงใจ เพื่อให้ครูเห็นถึงความใส่ใจที่มีต่อกัน 4) อุเบกขา ความวางเฉย ผู้บริหารวางตัวเป็นกลาง ไม่เข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง เพื่อให้เกิดความยุติธรรมในการบริหารงาน ไม่เอนเอียง ส่งเสริมให้ครูได้รับความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่อย่างเท่าเทียมกันตามความสามารถ

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพบประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผลการวิจัยดังต่อไปนี้

1. ผลการศึกษาสภาพขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 โดยภาพรวมทั้ง 7 ด้านอยู่ในระดับมาก เพราะว่าการปฏิบัติงานของครูที่ผ่านมา ผู้บริหารให้ขวัญกำลังใจในระดับหนึ่งในการทำงานให้ครูมีความสุขทั้งทางกายและทางจิตใจซึ่งสอดคล้องกับราชบัณฑิตยสถาน (2556) ที่ให้ความหมายว่า ขวัญ หมายถึง สิ่งที่ไม่มิตัวตน เชื่อกันว่ามีอยู่ประจำชีวิตของคนตั้งแต่เกิดมา ถ้าขวัญอยู่กับตัวก็เป็นสิริมงคล เป็นสุขสบายจิตใจมั่นคง ถ้าคนตกใจหรือเสียขวัญ ขวัญก็ออกจากร่างไป ซึ่งเรียกว่า ขวัญหาย ขวัญหนี ขวัญบิน เป็นต้น ทำให้คนนั้นได้รับผลร้ายต่าง ๆ โดยปริยายหมายความว่า ยอดกำลังใจ เช่นเดียวกันความหมายของ กำลังใจ ตามพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554 ให้ความหมายว่าสภาพของจิตใจที่มีความเชื่อมั่นและกระตือรือร้นพร้อมที่จะเผชิญกับเหตุการณ์ทุกอย่างตามลำดับความสำคัญดังนี้

1.1 ด้านสภาพการทำงาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เพราะว่าการใช้ความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานให้สำเร็จตามเป้าหมาย และสภาพทางกายภาพของงาน เช่น แสง อากาศ ชั่วโมงในการทำงาน รวมทั้งสิ่งแวดล้อมด้านอื่นๆ เช่น อุปกรณ์หรือเครื่องมือต่างๆ ในการปฏิบัติงานที่เหมาะสมกับความรู้ความสามารถได้รับมอบหมายภาระงานอย่างชัดเจนสอดคล้องกับงานวิจัยของกนกอร ทองเรือง และสมกุลถาวรกิจ (2563) ได้วิจัยเรื่องศึกษาขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษาในอำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม พบว่า ความพึงพอใจในการทำงานโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งการปฏิบัติงานถ้าได้ทำงานที่ตนได้รับผิดชอบและพึงพอใจย่อมได้ผลงานดี ฉะนั้นในการเสริมสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรจึงต้องหาแนวทางในการเสริมสร้างการยอมรับความสามารถของบุคลากรให้เกิดความพึงพอใจในการทำงาน มีความรักงานและกระตือรือร้นในการทำงานการทำงานเป็นระบบขั้นตอนและสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงานมีความสะดวกสบายเอื้อต่อการปฏิบัติงานสอดคล้องกับงานวิจัยของชนัญชิตา พัวพวง (2563) ได้วิจัยเรื่องขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการครูในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายวังหลวงหนองหลวง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 พบว่า การทำงานมีความชัดเจนตรงกับตำแหน่งหน้าที่ในสายงานอันก่อให้เกิดความรู้สึกต้องการที่จะปฏิบัติงานในหน้าที่ต่อไปให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของภาควิชาภูมิ เชื้อสว (2566) ได้วิจัยเรื่องขวัญกำลังใจในการ

ปฏิบัติงานของข้าราชการครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรีเขต 1 พบว่า ขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการครูภาพรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของสมนึก มีแก้ว (2560) ได้วิจัยเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของผู้ใหญ่บ้านในจังหวัดชัยนาท ผลการวิจัยพบว่า ระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของผู้ใหญ่บ้านในจังหวัดชัยนาทในภาพรวมอยู่ระดับมาก นอกจากนี้สิ่งอำนวยความสะดวกด้านวัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ที่สะดวกต่อการปฏิบัติงานถ้าครูได้รับจัดสรรอย่างเหมาะสมก็จะส่งผลต่อขวัญกำลังใจการปฏิบัติงานที่ดีขึ้น

1.2 ด้านความมั่นคงปลอดภัย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เพราะว่าครูมีความรู้สึกมั่นคงในการทำงานปราศจากภัยอันตราย อาคาร สิ่งก่อสร้างภายในโรงเรียนมีความแข็งแรงและปลอดภัย บริเวณโดยรอบโรงเรียนสะอาด ไม่มีโรคภัยต่างๆ โรงเรียนได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครอง ผู้นำชุมชนช่วยดูแลความปลอดภัยสอดคล้องกับงานวิจัยของริฟอรธ ยะโกะ (2564) ได้วิจัยเรื่องขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูในอำเภอจะนะสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นราธิวาส เขต 3 พบว่า ผู้บริหารควรมีการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อดูแลและตรวจตราความปลอดภัยของครู ด้านความรู้สึกมั่นคงปลอดภัยโดยรวมอยู่ในระดับมาก ปฏิบัติงานตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ คู่มือการปฏิบัติงานโดยปราศจากการแทรกแซงใดๆ ได้รับความคุ้มครองดูแลจากผู้บังคับบัญชา มีความเป็นอิสระในการปฏิบัติงาน และเสนอความเห็นบนพื้นฐานความถูกต้องโดยปราศจากการแทรกแซง อย่างไรก็ตามผลการวิจัยไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของเจ๊ะฮาดีมะ สะและ (2560) ได้วิจัยเรื่องขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของพนักงานครูสังกัดเทศบาลเมืองสุโขทัย-ลก ผลการวิจัยพบว่า ระดับขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานด้านความมั่นคงและปลอดภัยอยู่ในระดับปานกลาง แต่ผลการวิจัยไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของเพียว หมอเล็ก (2560) ได้วิจัยเรื่องขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเมือง จังหวัดยะลา” ผลการศึกษาพบว่า ระดับขวัญกำลังใจด้านความมั่นคงปลอดภัยอยู่ในระดับปานกลาง ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของพระชรอ ยากองโค (2561) ได้วิจัยเรื่องขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูในศูนย์ศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยโซนเศรษฐกิจ จังหวัดสงขลา ผลการวิจัยพบว่า ด้านความมั่นคงและปลอดภัยอยู่ระดับปานกลาง

1.3 ด้านความมีสัมพันธภาพ โดยภาพรวมในระดับมาก เพราะว่ากระบวนการนำสัมพันธภาพระหว่างครูกับเพื่อนร่วมงานในขณะทำงานมีสัมพันธภาพที่ดี สามารถทำงานร่วมกันมีความเข้าใจซึ่งกันและกัน อย่างดีมีการทำงานเป็นทีมโดยการใช้กระบวนการมีส่วนร่วมชุมชนแห่งการเรียนรู้ (PLC) มาเป็นเครื่องมือในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อพัฒนาแนวทางการสอน และประชุมปรึกษาหารือเพื่อขอมติในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียนซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของริฟอรธ ยะโกะ (2564) ได้วิจัยเรื่องขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูในอำเภอจะนะสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานราธิวาส เขต 3 พบว่า ความพึงพอใจโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก พบว่า ผู้บริหารควรจัดกิจกรรมเพื่อสร้างความสามัคคีในองค์กรอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง สอดคล้องกับงานวิจัยของไอยรัตน์ คงทัพ และเสวียน เจนเข้ว่า (2564) ได้วิจัยเรื่องขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นนทบุรี เขต 2 พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของชนัญชิตา พัวพวง (2563) ได้วิจัยเรื่องขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการครูในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายวังหลวงหนองหลวง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของเจ๊ะฮาดีมะ สะและ (2560) ได้วิจัยเรื่องขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของ

พนักงานครู สังกัดเทศบาลเมืองสุโขทัย-โลก ผลการวิจัยพบว่า ระดับขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล อยู่ในระดับมาก การมีสัมพันธภาพที่ดีผู้บริหาร คณะครู ผู้ปกครอง และนักเรียน ควรรับฟังความคิดเห็นจากทุกฝ่ายเพื่อการปรับปรุงการทำงานในสถานศึกษาสถานศึกษามีการนิเทศให้คำปรึกษาแบบกัลยาณมิตรมีการช่วยเหลือและให้กำลังใจกันอยู่เสมอจะทำให้ทุกคนทำงานอย่างมีความสุข สนุกสนานซึ่ง และสอดคล้องกับงานวิจัยของกนกวลี สุขปลั่ง (2560) ได้วิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกับขวัญกำลังใจในการทำงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครนายก พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างความคิดเห็นของครูที่มีต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับขวัญกำลังใจในการทำงานของโดยรวมมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูง

1.4 ด้านสวัสดิการ โดยภาพรวม 4 ข้อ อยู่ในระดับมาก ได้แก่ ครูได้รับสิทธิการรักษาพยาบาลสำหรับตนเองและบุคคลในครอบครัวอยู่ในระดับที่น่าพอใจ ครูพึงพอใจต่อการพิจารณาเลื่อนเงินเดือน ได้มีตำแหน่งเป็นไปด้วยความยุติธรรม มีการพิจารณาความดีความชอบทำให้ครูมีขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน เป็นอยู่ในระดับที่น่าพอใจ อาชีพครูช่วยให้ฐานะการครองชีพในครอบครัวของอยู่ในระดับที่น่าพอใจ เพราะการเงินเดือนที่ได้รับเมื่อทำการเปรียบเทียบกับปริมาณงานที่ได้ทำ ความยุติธรรมในการขึ้นเงินเดือน จำนวนชั่วโมงการทำงานและการพักต่อวัน วันหยุด พักผ่อนประจำปีสวัสดิการที่ได้รับเพิ่มเติมหรือการกินดีอยู่ดี หรือการมีภาวะสุขภาพดีในขณะที่ปฏิบัติงานอยู่เพื่อเป็นขวัญกำลังใจซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเพียว หมดเล็ก (2560) ได้วิจัยเรื่องขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเมือง จังหวัดยะลา ผลการวิจัยพบว่า ระดับขวัญกำลังใจด้านสวัสดิการอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของศรีณยา มาทิพย์ (2560) ได้วิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารกับขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอศรีราชา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 ผลการวิจัยพบว่า ระดับขวัญกำลังใจด้านค่าจ้างหรือเงินเดือนอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของสมนึก มีแก้ว (2560) ได้วิจัยเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของผู้ใหญ่บ้านในจังหวัดชัยนาท ผลการวิจัยพบว่า ระดับขวัญกำลังใจด้านเงินเดือนและค่าตอบแทนอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของกนกอร ทองเรือง และสมกุล ถาวรกิจ (2563) ได้วิจัยเรื่องขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษาในอำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ผลการวิจัยพบว่า ระดับขวัญกำลังใจด้านค่าตอบแทนและสวัสดิการอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของภาคภูมิ เชื้อสว (2566) ได้วิจัยเรื่องขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรีเขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ค่าตอบแทนและสวัสดิการอยู่ในระดับมาก อย่างไรก็ตามผลการวิจัยด้านสวัสดิการโดยภาพรวม 2 ข้ออยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ เงินเดือนของครูไม่ทำให้เกิดความมั่นคงตามที่ปรารถนา เงินเดือนที่ครูได้รับไม่เพียงพอต่อการดำรงชีวิตและยังไม่เหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจในปัจจุบัน เพราะว่า ค่าครองชีพในปัจจุบันสูงขึ้นทำให้ค่าใช้จ่ายของครูเพิ่มมากขึ้น ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของริฟอรธ ยะโกะ (2564) ได้วิจัยเรื่องขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูในอำเภอจะแนะสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นราธิวาส เขต 3 พบว่า ผู้บริหารควรสร้างความตระหนักให้ครูอยู่อย่างพอเพียง ไม่สร้างหนี้เกินตัว นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของพระชรอ ยากองโค (2561) ได้วิจัยเรื่องขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูในศูนย์ศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยโซนเศรษฐกิจ ผลการวิจัยพบว่า ระดับขวัญกำลังใจด้านสวัสดิการและค่าตอบแทนอยู่ในระดับปานกลาง และสอดคล้องกับงานวิจัยของสายสุนีย์ ตรีเหลา (2561) ได้

วิจัยเรื่องการสร้างขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ระดับขวัญกำลังใจด้านค่าตอบแทนและสวัสดิการอยู่ในระดับปานกลาง

1.5 ด้านการยอมรับนับถือ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เพราะว่าการได้รับคำชมเชย การยอมรับนับถือด้านความรู้ความสามารถจากผู้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงาน และนักเรียนให้ความเคารพนับถือเชื่อมั่นในความรู้ความสามารถของครูรวมถึงได้รับการไว้วางใจจากเพื่อนครู ผู้ปกครองนักเรียนสอดคล้องกับงานวิจัยของริพอร์ต ยะโกะ (2564) กล่าวว่า ผู้บริหารควรสร้างความเชื่อมั่นในการปฏิบัติงานของครู เพื่อเป็นที่ยอมรับของเพื่อนร่วมงาน สอดคล้องกับกนกอร ทองเรือง และสมกุล ถาวรกิจ (2563) กล่าวว่า การเสริมสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรต้องหาแนวทางในการเสริมสร้างการยอมรับความสามารถของบุคลากรให้เกิดความพึงพอใจในการทำงาน มีความรักงานและกระตือรือร้นในการทำงานจะทำให้ครูมีกำลังใจในการทำงานและทำงานอย่างมีความสุข การที่ผู้บริหารให้ท่านทำงานตามความรู้ ความถนัด และความสามารถของตนเอง ผู้บริหารไว้วางใจให้ปฏิบัติงานในหน้าที่รับผิดชอบอย่างเป็นอิสระยอมรับในความรู้ ความสามารถ ตลอดจนการที่ผู้บริหารได้นิเทศให้คำปรึกษากล่าวดยกย่องชมเชยเมื่อครูทำงานประสบความสำเร็จก็จะส่งผลต่อกำลังใจในการจัดการเรียนการสอนของครู สอดคล้องกับงานวิจัยของศรีธยา มาทิพย์ (2560) ได้วิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารกับขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอสรีราชา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 ผลการวิจัยพบว่า การได้รับการยอมรับนับถือโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของสมนึก มีแก้ว (2560) ได้วิจัยเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของผู้ใหญ่บ้านในจังหวัดชัยนาท ผลการวิจัยพบว่าระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานด้านการได้รับการยอมรับนับถือในภาพรวมอยู่ระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของไอยรัตน์ คงทัพ และเสวียน เจนเขว่า (2564) ได้วิจัยเรื่องขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ด้านการยอมรับนับถือโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

1.6 ด้านความสำเร็จ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เพราะครูตั้งใจมุ่งมั่นในการปฏิบัติงานในหน้าที่ให้มีคุณภาพตามภาระงานที่ได้รับมอบหมายและรับผิดชอบในการทำงานให้สำเร็จตามระยะเวลาที่กำหนดแสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพในการทำงาน และครูสามารถในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ให้ลุล่วงไปด้วยดี มีความอดทนต่อสถานการณ์ที่กดดันเมื่อเผชิญกับปัญหา งานที่ครูรับผิดชอบบังเกิดผลสำเร็จอย่างน่าพอใจมีผลงานเชิงประจักษ์เป็นที่ยอมรับและมีเป้าหมายในการพัฒนาการเรียนการสอนที่ชัดเจนสอดคล้องกับริพอร์ต ยะโกะ (2564) กล่าวว่า ผู้บริหารควรมีนโยบายในการวางแผนการดำเนินงานให้มีความสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของเจ๊ะฮาดีเม๊ะ สาและ (2560) ได้วิจัยเรื่องขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของพนักงานครู สังกัดเทศบาลเมืองสุโขทัย-ลก ผลการวิจัยพบว่า ด้านความสำเร็จอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของวิชัยภาคภูมิ เชื้อสวย (2566) ได้วิจัยเรื่องขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรีเขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ด้านความสำเร็จในการทำงานอยู่ในระดับมาก

1.7 ด้านความก้าวหน้า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เพราะครูมีความเจริญก้าวหน้าในหน้าที่การงานสามารถพัฒนาตนเองให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นตามลำดับมีการแสวงหาความรู้ใหม่ๆ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่องครูได้รับการส่งเสริมสนับสนุนจากผู้บริหารให้ได้เลื่อนวิทยฐานะสูงขึ้น ส่งเสริมให้ได้เป็นหัวหน้างานโดยมีผู้บังคับบัญชาคอยชี้แนะทางสนับสนุนให้มีโอกาส

ก้าวหน้าในวิชาชีพ สอดคล้องกับริฟอรรถ ยะโกะ (2564) กล่าวว่า ผู้บริหารควรกระตุ้นความตั้งใจให้ครูกิดค้น วิทยาการใหม่ๆ ในการพัฒนาผู้เรียนและเป็นการท้าทายในการทำงานให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งการได้รับการส่งเสริมสนับสนุน ให้ได้รับโอกาสในการพัฒนาตนเองและได้รับการพัฒนาวิชาชีพที่สูงขึ้น และสอดคล้องกับงานวิจัยของไอยรัตน์ คงทัพ และเสวียน เจนเขว้า (2564) ได้วิจัยเรื่องขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวรี เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ด้านความต้องการความ เจริญก้าวหน้าอยู่ในระดับมาก

2. ผลการศึกษาวิธีสร้างขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 ทั้ง 7 ด้าน คือ สภาพการทำงาน ความมั่นคงปลอดภัย ความมีสัมพันธภาพ สวัสดิการ การยอมรับนับถือความสำเร็จ และความก้าวหน้า โดยบูรณาการตามหลักพรหมวิหาร 4 ซึ่งหลัก พรหมวิหารมีความสัมพันธ์กับการสร้างขวัญกำลังใจเป็นอย่างยิ่ง เพราะเป็นหลักธรรมที่มีประโยชน์ ได้แก่ 1) เมตตา ความรักใคร่ปรารถนาดีอยากให้เขามีความสุข มีจิตอันแผ่ไมตรีและคิดทำประโยชน์แก่มนุษย์สัตว์ ทั่วหน้า 2) กรุณา ความสงสาร คิดช่วยให้พ้นทุกข์ไม่ใจในอันจะปลดเปลื้อง บำบัดความทุกข์ยากเดือดร้อนของ ปวงสัตว์ 3) มุทิตา ความยินดี ในเมื่อผู้อื่นอยู่ดีมีสุข มีจิตผ่องใสบันเทิง กอปรด้วยอาการแช่มชื่นเบิกบานอยู่ เสมอ ต่อสัตว์ทั้งหลายผู้ดำรงในปกติสุข พลอยยินดีด้วยเมื่อเขาได้ดีมีสุขเจริญงอกงามยิ่งขึ้นไป 4) อุเบกขา ความวางใจเป็นกลาง อันจะให้ดำรงอยู่ในธรรมตามที่พิจารณาเห็นด้วยปัญญา คือ มีจิตเรียบตรงเที่ยงธรรม จด ตรารั้งไม่เอนเอียงด้วยรักและชัง (พระมหาอัสกรณฺ์ แดงดี, 2565) และสอดคล้องบางประการกับงานวิจัยของ นาริรัตน์ บัตรประโคน (2557) ที่ผลการวิจัยพบว่า การสร้างแรงจูงใจโดยผู้บริหารสถานศึกษาควรชื่นชมกับผล การปฏิบัติงานที่ประสบความสำเร็จของครูและควรมีของรางวัลเล็กๆ น้อยๆ เพื่อเป็นขวัญและกำลังใจให้กับครู ควรให้การยอมรับในความรู้ความสามารถของครู โดยการมอบหมายงานที่ตรงกับความรู้ความสามารถของครู ควรแบ่งเบาภาระงานของครู โดยการเข้าสอนแทนครูในบางชั่วโมงและควรส่งเสริมให้ครูได้ศึกษาต่อในระดับที่ สูงขึ้น รวมทั้งสนับสนุนให้ครูได้เข้ารับการอบรมพัฒนาความรู้ความสามารถในรายวิชาที่สอน

3. แนวทางการสร้างขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานด้วยหลักพรหมวิหาร 4 ประกอบด้วย (1) สภาพ การทำงาน มอบงานให้ตรงตามนัดและความสามารถให้คำปรึกษา (2) สวัสดิการ จัดสวัสดิการให้ครูมี แรงจูงใจในอาชีพ (3) ความมั่นคงปลอดภัย ส่งเสริมให้ครูได้รับความคุ้มครองดูแล (4) ความก้าวหน้า ส่งเสริม ให้ครูมีความเจริญก้าวหน้าในอาชีพ (5) การยอมรับนับถือ ส่งเสริมให้ผู้ร่วมงานและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องให้ได้ความ เคารพนับถือ (6) ความมีสัมพันธภาพ ส่งเสริมการทำงานเป็นทีมโดยยึดหลักความถูกต้อง (7) ความสำเร็จ สนับสนุนให้ครูสำเร็จตามเป้าหมายด้วยความจริงใจ มีความสอดคล้องบางประการกับงานวิจัยของจารุเนตร เกื้อภักดี (2559) ที่ผลการวิจัยพบว่า แนวทางในการพัฒนาศักยภาพบุคลากรสายสนับสนุนของมหาวิทยาลัย เทคโนโลยี ราชมงคลรัตนโกสินทร์ มีดังนี้ 1) ด้านการศึกษา ได้แก่ การสนับสนุนทุนการศึกษา และการเตรียม ความพร้อมด้านภาษาอังกฤษให้แก่บุคลากรสายสนับสนุน 2) ด้านการฝึกอบรม ได้แก่ การสำรวจ ความ ต้องการปะจกัจัดหาหลักสูตรที่ทันสมัยในการจัดฝึกอบรมให้กับบุคลากรสายสนับสนุนสามารถ นำไปใช้ในการ ปฏิบัติงานได้จริง 3) ด้านการพัฒนา ได้แก่ การจัดทำคู่มือการปฏิบัติงาน และใช้ระบบที่เลี้ยงในการสอนงาน หรือช่วยตัดสินใจแก้ไขปัญหาในงานที่รับผิดชอบ

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้จากการวิจัยครั้งนี้คือการสร้างขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานด้วยหลักพรหมวิหาร 4 ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 โดยสรุปองค์ความรู้การวิจัยเป็นรูปแบบเชิงสัญลักษณ์ (Semantic Model) ดังในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 การสร้างขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานด้วยหลักพรหมวิหาร 4

การสร้างขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานด้วยหลักพรหมวิหาร 4 ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 เป็นแนวทางการสร้างขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานด้วยหลักพรหมวิหาร 4 กับการสร้างขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู ดังนี้

1. ด้านสภาพการทำงาน ผู้บริหารมอบหมายงานตามคุณวุฒิ ตามความสามารถและความถนัดเมื่อเกิดปัญหาอุปสรรคผู้บริหารคอยให้คำปรึกษาอำนวยความสะดวกด้านต่าง ๆ มีการยกย่องชมเชยครูทุกคนที่ทำ ความดีตามความเหมาะสม และให้ครูทุกคนยึดกฎระเบียบ ข้อบังคับ คู่มือการปฏิบัติงานให้เป็นไปในทิศทาง เดียวกัน

2. ด้านความมั่นคงปลอดภัย ครูได้รับความคุ้มครองดูแลจากผู้บังคับบัญชาในการปฏิบัติงาน ผู้บริหารสนับสนุนในด้านการฝึกอบรมความปลอดภัย มีการปรับปรุงสภาพแวดล้อมในการทำงานให้เกิดความ ปลอดภัย และผู้บริหารมีความเชื่อมั่นว่าอาชีพครูมีความมั่นคง

3. ด้านความมีสัมพันธภาพ ผู้บริหารสนับสนุนการทำงานเป็นทีมรับฟังความคิดเห็นจากทุกฝ่าย เพื่อการปรับปรุงและพัฒนา มีการนิเทศ แนะนำ ให้คำปรึกษาแบบกัลยาณมิตร และประชุมเพื่อพัฒนางานโดย ยึดหลักความถูกต้อง

4. ด้านสวัสดิการ ผู้บริหารระดมทุนจากภายนอกสมทบในการจัดสวัสดิการให้ครู จัดสวัสดิการกองทุนออมทรัพย์เพื่อช่วยเหลือครูด้านการเงิน มีการมอบของรางวัลและการกล่าวแสดงความยินดีเมื่อครูทำงานสำเร็จ ผู้บริหารพิจารณาเงินเดือนอย่างเป็นธรรมโปร่งใสสามารถตอบข้อสอบถามได้

5. ด้านการยอมรับนับถือ ครูและผู้บริหารสร้างความเชื่อมั่นแก่ผู้ปกครอง นักเรียน และชุมชน ผู้บริหารสนับสนุนให้ครูทำงานตามความรู้ ความสามารถ ความถนัด เมื่อครูทำงานประสบความสำเร็จผู้บริหารยกย่องชมเชยเสมอ

6. ด้านความสำเร็จ ผู้บริหารสร้างบรรยากาศความสุขด้านการทำงาน เน้นการทำงานเป็นทีม ผู้บริหารและครูร่วมกันกำหนดเป้าหมาย ผู้บริหารตรวจสอบถามปัญหาเพื่อชี้แนะแนวทางแก้ไขให้สำเร็จตามเป้าหมายเมื่อทำงานสำเร็จตามเป้าหมายผู้บริหารแสดงความยินดีกับครูทุกคนด้วยความจริงใจ

7. ด้านความก้าวหน้า ผู้บริหารส่งเสริมให้มีความเจริญก้าวหน้าในอาชีพช่วยเหลือให้ได้เลื่อนวิทยฐานะสูงขึ้น และสนับสนุนให้ได้โอกาสเป็นหัวหน้างาน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ผลการวิจัยเรื่องการศึกษาวิธีสร้างขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานด้วยหลักพรหมวิหาร 4 ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน และสถานศึกษาควรนำผลการวิจัยด้านความสำเร็จไปใช้ในการพัฒนาครูให้มีขวัญกำลังใจในการทำงาน ผู้บริหารให้กำลังใจครูให้มีความมุ่งมั่นในการปฏิบัติงานในหน้าที่ตามภาระงานที่ได้รับมอบหมายและช่วยครูแก้ไขปัญหาในการทำงานให้สำเร็จตามเป้าหมายและช่วยเหลือสนับสนุนครูให้มีผลงานเชิงประจักษ์เป็นที่ยอมรับ

1.2 ผลการวิจัยเรื่อง การศึกษาวิธีสร้างขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานด้วยหลักพรหมวิหาร 4 ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน และสถานศึกษาควรนำผลการวิจัยด้านความมีสัมพันธภาพไปใช้โดยครูรับฟังความคิดเห็นคำแนะนำจากผู้บริหาร เพื่อนครู ผู้ปกครอง และนักเรียนเพื่อการปรับปรุงและพัฒนาตนเอง ผู้บริหารร่วมกับครูนิเทศให้คำปรึกษาแบบกัลยาณมิตร

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำการวิจัยเรื่องวิธีสร้างขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานด้วยหลักสังคหวัตถุ 4 แยกเป็นกลุ่มเครือข่ายโรงเรียน หรือแยกเป็นกลุ่มอำเภอ

2.2 ควรทำการวิจัยเรื่องวิธีสร้างขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานด้านสภาพการทำงานและด้านสวัสดิการด้วยหลักพรหมวิหาร 4 แยกเป็นกลุ่มเครือข่ายโรงเรียน หรือแยกเป็นกลุ่มอำเภอ

2.3 ควรทำการวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนกับขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี

เอกสารอ้างอิง

- กนกวลี สุขปลั่ง. (2560). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกับขวัญกำลังใจในการทำงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครนายก. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- กนกอร ทองเรือง และสมกุล ถาวรกิจ. (2563). ขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษาในอำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม. วารสารสังคมศึกษา มจร สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย. (1)1. 13-21.
- กลุ่มบริหารงานบุคคล. (2566). รายงานผลการบริหารและพัฒนาทรัพยากรบุคคล ประจำปีงบประมาณ 2564 สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2. แหล่งที่มา <http://ptt2.go.th/main/information/about-us/ita65> สืบค้นเมื่อ 25 เม.ย. 2566.
- คณะยะ อ่อนนาง. (2566). บทบาทครูในศตวรรษที่ 21 กับการเรียนการสอนแบบ Active Learning. แหล่งที่มา <http://cmruir.cmru.ac.th/handle/123456789/2126> สืบค้นเมื่อ 25 เม.ย. 2566.
- จารุเนตร เกื้อภักดี. (2559). แนวทางพัฒนาศักยภาพบุคลากรสายสนับสนุนของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- จารุวรรณ สุภาภรณ์ และเทียนแก้ว เลี่ยมสุวรรณ (2566). ปัจจัยที่ส่งผลต่อขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน: กรณีศึกษาบุคลากรโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18. แหล่งที่มา <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/PPPA/article/view/> สืบค้นเมื่อ 25 เม.ย. 2566.
- จิรัชญา ชัยชุมกุล. (2566). ภาระงานล้น แต่เงินน้อย สรุปัญหา #ทำไมครูไทยอยากลาออก เมื่อครูถูกผลักดันให้เป็นผู้เสียสละ. แหล่งที่มา <https://thematter.co/social/education/why-thai-teachers-wanna-quit> สืบค้นเมื่อ 25 เม.ย. 2566.
- จุไรรัตน์ สุดรุ่ง และผัสพรพรรณ ถนอมพงษ์ชาติ. (2561). การพัฒนาครูแก้ปัญหาให้ตรงจุด. วารสารครุศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 46(2). 338.
- เจ๊ะฮาลีเม๊ะ สาและ. (2560). ขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของพนักงานครูในโรงเรียนเทศบาล สังกัดเทศบาลเมืองสุโขทัย-ลก. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.
- ชนัญชิตา พัวพวง. (2563). การศึกษาขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานหน้าที่ของข้าราชการครูในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายวังหลวงหนองหลวง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี. 8(1). 167-177.
- นฤมล ทับปาน. (2566). 'ครูดี' ดูที่อะไรส่องคุณสมบัติครูไทยในวังวนความรุนแรง. แหล่งที่มา <https://www.bangkokbiznews.com/social/> สืบค้นเมื่อ 25 เม.ย. 2566.
- นาริรัตน์ บัตรประโคน. (2557). ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูกับประสิทธิผลของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- พเยาว์ หมอเล็ก. (2560). ขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเมือง จังหวัดยะลา. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.

- พระชรอ ยากองโค. (2561). **ขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูในศูนย์การศึกษานอกระบบ และ การศึกษาตามอัธยาศัยโซนเศรษฐกิจ จังหวัดสงขลา**. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- พระมหาจักรพล สิริธโร. (2566). การศึกษาในยุค “New Normal”. *Journal of Modern Learning Development*. แหล่งที่มา <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/jomld/article/download/250086/171283/916157> สืบค้นเมื่อ 25 เม.ย. 2566.
- พระมหาอัศรณ แดงดี. (2565). หลักพรหมวิหาร 4 กับคุณค่าของคนในสังคมไทย. *วารสาร มจร บาลีศึกษา พุทธโฆสปริทรรศน์*. 8(1). 142-151.
- ภาคภูมิ เชื้อสว. (2566). **ขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาลพบุรีเขต 1**. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี*. 1(5). 94.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). **พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). **พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554**. กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คส์ บัณฑิต.
- ริฟอรธ ยะโกะ. (2564). **ขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูในอำเภอจะแนะสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานีเขต 3**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.
- ศรัณยา มาทิพย์. (2560). **ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารกับขวัญกำลังใจในการทำงานของครู โรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอศรีราชา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18**. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สมนึก มีแก้ว. (2560). **ขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัท เลิศอาภรณ์ การทอ จังหวัดสมุทรสาคร**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- สายสุนีย์ ตรีเหล่า. (2561). **การสร้างขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- ไอยรัตน์ คงทัพ และเสวียน เจนเขว่า. (2564). **ขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2**. *วารสารรัฐศาสตร์มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย*. 1(2). 49-50.
- Keeves, Peter J. (1988). *Model and Model Building: Educational Research Methodology and Measurement : An International Handbook*. Oxford: Pergamon Press.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*. 30(3). 607-610.

มาตรการไกล่เกลี่ยคดีอาญาในชั้นศาลศึกษาเฉพาะคดีความผิดอันยอมความได้ MEASURES FOR MEDIATING CRIMINAL CASES IN THE COURT, THE CASES OF COMPROMISING OFFENSES

^[1]สุรศักดิ์ ธานีรัตน์ Surasak Thanirat ^[2]ปณณธร หอมบุญมา Pannathorn Hombunma
^[1]^[2]มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University, Thailand
Corresponding Author E-mail: surasak201115@hotmail.com

Article Received: September 25, 2023, Revised: December 20, 2023, Accepted: December 20, 2023.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการไกล่เกลี่ยคดีอาญาความผิดอันยอมความได้ และ 2) เพื่อค้นหามาตรการไกล่เกลี่ยคดีอาญาในชั้นศาลศึกษาเฉพาะคดีความผิดอันยอมความได้ ซึ่งการศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้พิพากษา กลุ่มทนายความ กลุ่มผู้ประนีประนอม และกลุ่มคู่ความ โดยพิจารณาเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักแบบเฉพาะเจาะจง ทั้งนี้ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก และการวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ผลการศึกษา พบว่า 1) ปัญหาและอุปสรรคในการไกล่เกลี่ยคดีอาญาความผิดอันยอมความได้ ประกอบด้วย (1) ปัญหาด้านความพร้อมของเจ้าหน้าที่รัฐที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ จำนวนเจ้าหน้าที่มีน้อย ไม่เพียงพอ และขาดเทคนิคด้านการไกล่เกลี่ยคดีอาญาความผิดอันยอมความได้ (2) ปัญหาด้านทุนทรัพย์ของคดี ได้แก่ ผู้ไกล่เกลี่ยไม่อธิบายให้เห็นถึงความเสียหายที่แท้จริง ผู้ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยขาดความเชี่ยวชาญเฉพาะ (3) ปัญหาด้านผู้ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ย ได้แก่ ขาดความรู้ ความเข้าใจเทคนิคในการไกล่เกลี่ย ขาดการอบรม ขาดการประเมินความรู้ของเจ้าหน้าที่ งบประมาณในการบริหารจัดการด้านการไกล่เกลี่ยมีน้อย (4) ปัญหาด้านความพร้อมของสถานที่ ได้แก่ สถานที่หรือห้องไกล่เกลี่ยมีไม่เพียงพอและขาดความเป็นส่วนตัว มีบรรยากาศเป็นทางการเกินไป 2) มาตรการไกล่เกลี่ยคดีอาญาในชั้นศาลศึกษาเฉพาะคดีความผิดอันยอมความได้ ประกอบด้วย (1) มาตรการด้านความพร้อมเจ้าหน้าที่รัฐที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ควรเพิ่มเจ้าหน้าที่ จัดให้มีการอบรม สัมมนาทางวิชาการ จัดทำตัวอย่างการไกล่เกลี่ย หรือเพิ่มหลักสูตรการอบรม เปิดเสวนาหรือเปิดสภากาแฟ (2) มาตรการด้านทุนทรัพย์ของคดี ได้แก่ ผู้ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยต้องอธิบายให้เห็นถึงความเสียหาย ความได้เปรียบและเสียเปรียบ คดีที่มีทุนทรัพย์สูงควรจัดให้ผู้พิพากษาเข้าทำการไกล่เกลี่ย ควรจัดให้ผู้ไกล่เกลี่ยที่มีความชำนาญทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยแยกตามจำนวนทุนทรัพย์ (3) มาตรการด้านผู้ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ย ได้แก่ ควรจัดและเพิ่มให้มีการอบรม สัมมนาเป็นประจำ ควรจัดให้มีการจัดทำคู่มือการไกล่เกลี่ย ควรทำการประเมินความรู้บุคลากร เปิดรับสมัครเฉพาะคนที่มีความรู้ด้านกฎหมายมาทำหน้าที่เท่านั้น และรัฐบาลควรสนับสนุนงบประมาณให้เพียงพอ (4) มาตรการด้านความพร้อมของสถานที่ ได้แก่ ควรเพิ่มสถานที่ไกล่เกลี่ยและควรจัดให้มีห้องไกล่เกลี่ยให้เหมาะสม จัดสถานที่ไกล่เกลี่ยให้เป็นสถานที่ปิด มีความเป็นพื้นที่ส่วนตัวมากที่สุด ควรจัดสถานที่ให้มีบรรยากาศคล้ายคลึงกับร้านกาแฟ (คาเฟ่) เพื่อลดความกดดันและสร้างบรรยากาศที่ดี

คำสำคัญ: มาตรการไกล่เกลี่ย, คดีอาญาในชั้นศาล, คดีอาญาความผิดอันยอมความได้

ABSTRACT

This research article aimed to study the problem of mediating criminal cases in the court, the cases of compromising offenses and sought out mediation measures in criminal cases in court, the cases of compromising offenses. This research was a qualitative research study. The data were collected by in-depth interviews with four key informant groups: judge/judicial officer, lawyers, working and mediator, and party, all of which utilized a purposive selection method. The research tools were in-depth interview form and the data were analyzed using content analysis. The research findings were as following: 1) Problems with the readiness of relevant government officials, the size of officials, the expertise and competency of officials, and the time required in the mediation process, including an insufficient number of officials and a lack of mediation techniques. (2) The case's financial issues included the mediator's failure to clarify the real damages and the mediator's lack of specialized knowledge. (3) Problems with mediators included a lack of experience and comprehension of mediation processes, a lack of training, no review of officials' knowledge, and a limited budget for mediation management. (4) Problems with the venue's appropriateness included an insufficient number of mediation places or rooms, a lack of privacy, and an excessively formal atmosphere. 2) Measures for mediating criminal cases in the court, the cases of compromising offenses, including (1) measures to ensure that relevant government officials were prepared, such as hiring more officials, holding seminars to train them, developing examples of mediation, or adding training courses, holding discussions, or opening coffee houses. (2) Measures pertaining to the financial aspect of the case included the following: The mediator must explain to the parties the damages, advantages and disadvantages; cases with high financial costs should be scheduled for a judge to mediate; and a mediator should be set according to high and low amounts of capital. (3) Measures for mediators included: organizing and increasing training, holding seminars on frequently, preparing a mediation manual, assessing personnel knowledge, accepting only people with legal knowledge to serve, and the government supporting an adequate budget. (4) Measures for venue readiness included: increasing the mediation venue and appropriately arranging the mediation room; arranging the mediation venue to be as private as possible; and arranging the venue to have an atmosphere similar to a coffee shop (café), to reduce pressure and create a good atmosphere.

Keywords: Measures for Mediating, Criminal Cases in the Court, Criminal Cases of Compromising Offenses

บทนำ

กระบวนการยุติธรรมเป็นเสาหลักสำคัญหนึ่งของสังคม ที่ผ่านมากกระบวนการยุติธรรมประสบปัญหาสำคัญ เนื่องจากการเพิ่มของจำนวนประชากรโลกและการพัฒนาเทคโนโลยี รวมถึงปัญหาการแย่งชิงทรัพยากร ทำให้ผู้คนมีโอกาสที่จะกระทบกระทั่งจนนำไปสู่การฟ้องร้องกันมากขึ้น ปัจจุบันปัญหาอาชญากรรมและความขัดแย้งของคนในสังคมมีเป็นจำนวนมาก ทำให้มีการฟ้องดำเนินคดีเข้าสู่กระบวนการพิจารณาของศาลเพิ่มมากขึ้นตามไปด้วย ดังนั้น จึงมีความจำเป็นที่จะต้องหาแนวทางยุติหรือระงับข้อพิพาททางอาญาที่เกิดขึ้น โดยให้คู่กรณีได้เจรจาตกลงคดีใช้ค่าเสียหายกันในระดับการสอบสวนของพนักงานสอบสวน ก่อนที่จะมีการฟ้องร้องดำเนินคดีกันในชั้นศาล ทั้งนี้เพื่อความสมานฉันท์ของคู่กรณีและเพื่อลดปริมาณคดีที่จะขึ้นมาสู่ศาลอีกทางหนึ่งด้วย (อริยพร โพธิ์ใส, 2565) ซึ่งกระบวนการยุติธรรมในปัจจุบัน มีการหาวิธีการระงับข้อพิพาทด้วยวิธีอื่นๆ นอกจากวิธีการทางศาล (Alternative Dispute Resolution หรือ ADR) โดยมีด้วยกันหลายวิธี หากแต่วิธีการระงับข้อพิพาทและรูปแบบการระงับข้อพิพาทนั้นมีหลายรูปแบบขึ้นอยู่กับความต้องการและความจำเป็นของสังคมนั้นๆ เช่น การเจรจาต่อรอง (Negotiation) อนุญาโตตุลาการ (Arbitration) การไกล่เกลี่ย หรือการประนีประนอมข้อพิพาท (Mediation or Conciliation) เป็นต้น

ทั้งนี้ การระงับข้อพิพาทด้วยการไกล่เกลี่ยหรือการประนีประนอมข้อพิพาท (Mediation or Conciliation) เป็นการแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งระหว่างคู่กรณี โดยที่คู่พิพาทตกลงกันให้บุคคลที่สามเข้ามาช่วยไกล่เกลี่ย เพื่อยังให้เกิดการประนีประนอมยอมความกัน โดยคู่พิพาททั้งสองฝ่ายยอมผ่อนผันข้อเรียกร้องของตนและแต่ละฝ่ายจะได้สิทธิตามที่ไกล่เกลี่ยหรือประนีประนอมยอมความกันนั้น ผู้ที่ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยหรือประนีประนอมข้อพิพาทไม่มีอำนาจบังคับให้คู่พิพาทตกลงกัน ไม่มีอำนาจให้คำตัดสินหรือกำหนดผลลัพธ์แห่งการเจรจาให้แก่คู่ความ แต่จะช่วยลดความตึงเครียดและสร้างบรรยากาศที่ดีในการเจรจา (วิชัย อริยะนันท์ทะเล, 2540) ซึ่งการระงับข้อพิพาทด้วยการไกล่เกลี่ยหรือการประนีประนอมข้อพิพาทนั้น เป็นกระบวนการหนึ่งที่สร้างความเป็นธรรมในสังคมและเป็นกระบวนการยุติธรรมทางเลือกที่เปิดโอกาสให้คู่กรณีสามารถเยียวยาแก้ไขปัญหาต่างๆ ร่วมกัน ตลอดจนการสร้างแนวทางหรือรูปแบบที่จะชดเชย ชดเชยความเสียหายที่สร้างความพึงพอใจร่วมกัน ซึ่งประโยชน์ของการระงับข้อพิพาทด้วยวิธีนี้มีหลายประการ ได้แก่ 1) ทำให้เกิดการพูดคุยกันอย่างสร้างสรรค์ นำไปสู่การหาทางเลือกได้หลากหลาย และนำไปสู่การตัดสินใจที่ดีกว่าวิธีอื่น เมื่อคู่กรณีมีความขัดแย้ง มีอารมณ์ที่รุนแรง โกรธเกลียดซึ่งกัน ไม่สามารถพูดคุยกันได้เองโดยตรง จำเป็นต้องใช้บุคคลที่สามหรือคนกลางที่คู่กรณีให้การยอมรับ ซึ่งคนกลางนั้นจำเป็นต้องไม่มีส่วนได้ส่วนเสีย และดำรงตนให้มีความน่าเชื่อถือจากคู่กรณี การพูดคุยและรับฟังกัน ทำให้มีความเข้าใจกันเพิ่มขึ้นไม่ว่าจะสามารถตกลงกันได้หรือไม่ก็ตาม 2) การไกล่เกลี่ย สามารถนำไปสู่การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีได้ โดยการทำการกระบวนการให้ดีเพื่อให้คู่กรณีเกิดการเข้าใจซึ่งกันและกัน 3) ทำให้ประหยัดค่าใช้จ่ายและเวลา 4) การไกล่เกลี่ยนำไปสู่การทำบันทึกข้อตกลงร่วมกันที่คู่กรณีให้การยอมรับ และถ้าเป็นการไกล่เกลี่ยในระดับอำเภอหรือในศาลยุติธรรม จะมีสภาพบังคับ ถ้าหากคู่กรณีไม่ทำตามข้อตกลงสามารถมีผลบังคับใช้ได้ตามกฎหมาย 5) ป้องกันมิให้เกิดความรุนแรง การตกลงกันได้ด้วยความเข้าใจซึ่งกันและกันจะช่วยยุติความเป็นปฏิกิริยา ช่วยเปิดมุมมองซึ่งกันและกัน 6) เป็นการสนองความต้องการที่แท้จริงร่วมกันมากกว่าการเอาชนะบนจุดยืนที่แตกต่าง อีกทั้งเกิดความพึงพอใจร่วมกัน เช่น บางคนอาจต้องการค่าชดเชยมากกว่าการชดเชยด้วยเงิน และ 7) เป็นการตัดสินใจโดยคู่กรณีเอง เกิดการยอมรับร่วมกัน ไม่รู้สึกว่ามีใครแพ้หรือใครชนะ คนที่สร้างความขัดแย้งก็เป็นผู้สร้างทางออกร่วมกันเอง ดังนั้น จะเห็นได้ว่า หากมีการนำวิธีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทไปใช้อย่างแพร่หลายในคดีที่สามารถเจรจา

ใกล้เคียงกันได้ เช่น คติความผิอันยอมความได้ เป็นต้น ก็จะช่วยให้ลดปริมาณคติขึ้นสู่ศาล ลดปัญหาความขัดแย้งในชุมชน สังคมสามารถแก้ไขข้อพิพาทที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ และทำให้ประชาชนสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีสันติสุข (อริยพร โพธิ์ใส, 2565)

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าการระงับข้อพิพาทด้วยการไกล่เกลี่ยหรือการประนีประนอมข้อพิพาทมีประโยชน์นานับประการ หากแต่จากประสบการณ์ของผู้วิจัยเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยคติความผิอันยอมความได้ในชั้นศาลนั้น ทำให้เห็นถึงสภาพปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในกระบวนการระงับข้อพิพาทด้วยการไกล่เกลี่ย เช่น กระบวนการไกล่เกลี่ยในชั้นศาล คู่ความไม่สามารถเจรจาตกลงกันได้ ซึ่งเกิดจากปัจจัยที่ผู้ประนีประนอมไม่เข้าใจและไม่มีเทคนิคในการเจรจาไกล่เกลี่ย จึงทำให้การไกล่เกลี่ยไม่ประสบผลสำเร็จ ประกอบกับการไกล่เกลี่ยในแต่ละศาล มีขั้นตอนและวิธีการในการไกล่เกลี่ยแตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับการบริหารของผู้พิพากษาหัวหน้าศาลนั้นๆ บางศาลจัดให้มีกระบวนการไกล่เกลี่ยก่อนที่จะดำเนินกระบวนการพิจารณาปกติในห้องพิจารณาคดี บางศาลเปิดให้ไกล่เกลี่ยในห้องพิจารณาคดีโดยผู้พิพากษาที่ออกนั่งบัลลังก์ เป็นผู้ทำการพิจารณาไกล่เกลี่ย บางศาลไม่มีการไกล่เกลี่ย นอกจากนี้ยังพบปัญหาเจ้าหน้าที่ศาลประจำศูนย์ไกล่เกลี่ยมีจำนวนน้อย ทำให้ประชาชนที่มาศาลต้องนั่งคอยเป็นเวลานานเพื่อเข้าไกล่เกลี่ย เป็นต้น

จากความสำคัญของการไกล่เกลี่ยและสภาพปัญหาที่กล่าวอ้างข้างต้นเป็นเหตุให้ผู้วิจัยสนใจศึกษามาตรการไกล่เกลี่ยคดีอาญาในชั้นศาลศึกษาเฉพาะคติความผิอันยอมความได้ เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการไกล่เกลี่ยคดีอาญาความผิอันยอมความได้ ตลอดจนค้นหามาตรการไกล่เกลี่ยคดีอาญาในชั้นศาลที่เหมาะสม ซึ่งจักเป็นประโยชน์ในการช่วยยุติข้อพิพาทหรือระงับข้อพิพาท โดยคำนึงถึงความยินยอมของคู่กรณีเป็นสำคัญ ทำให้ปริมาณคติขึ้นสู่ศาลลดน้อยลง ช่วยลดปัญหาความขัดแย้ง ก่อให้เกิดความสมานฉันท์ขึ้นในสังคม ตลอดจนลดงบประมาณแผ่นดินและเสริมสร้างสังคมให้อยู่ร่วมกันอย่างปกติสุขต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการไกล่เกลี่ยคดีอาญาความผิอันยอมความได้
2. เพื่อค้นหามาตรการไกล่เกลี่ยคดีอาญาในชั้นศาลศึกษาเฉพาะคติความผิอันยอมความได้

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ผู้วิจัยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ กลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้อง จำนวน 15 คน แบ่งเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 กลุ่มผู้พิพากษา จำนวน 2 คน กลุ่มที่ 2 กลุ่มทนายความ จำนวน 5 คน กลุ่มที่ 3 กลุ่มผู้ประนีประนอม จำนวน 3 คน กลุ่มที่ 4 กลุ่มคู่ความ จำนวน 5 คน ทั้งนี้ การพิจารณาเลือกผู้ให้ข้อมูลหลัก ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) โดยกำหนดคุณสมบัติเป็นผู้ที่ทำหน้าที่หรือมีส่วนเกี่ยวข้องกับคดีอาญาความผิอันยอมความได้ เท่านั้นและเป็นผู้ให้ความร่วมมือกับงานวิจัยด้วยความเต็มใจ ยินยอมสละเวลาจนกระทั่งงานวิจัยสำเร็จลุล่วง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยแบ่งประเด็นให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ได้แก่ 1) ปัญหาอุปสรรคของการดำเนินกระบวนการไกล่เกลี่ยเฉพาะคติความผิอันยอมความได้ 2) มาตรการไกล่เกลี่ยคดีอาญาในชั้นศาลศึกษาเฉพาะคติความผิอันยอมความได้

3. การตรวจสอบความถูกต้อง ความน่าเชื่อถือ และความเที่ยงตรงของเครื่องมือการวิจัยและความเที่ยงตรงของข้อมูล ผู้วิจัยได้กำหนดแนวทางในการดำเนินงาน โดยการนำแบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมี

โครงสร้าง ซึ่งเป็นเครื่องมือการวิจัยเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อพิจารณาความถูกต้อง เหมาะสม ตรงตามเนื้อหา (Content Valid) จากการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index-Objective Congruence: IOC) และมีแนวทางในการตรวจสอบความถูกต้องเที่ยงตรงในการสรุปและตีความข้อมูล โดยประมวลผลข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์และจัดบันทึกผลการสัมภาษณ์เชิงลึกและนำข้อมูลที่ได้จากการตีความนี้ไปทำการสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลหลักอีกครั้งในระหว่างการสัมภาษณ์เชิงลึก ทั้งนี้เพื่อยืนยันความถูกต้องของผลการสังเคราะห์ผลการศึกษา

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) ในการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งได้จากการศึกษา รวบรวมข้อมูลจากเอกสาร (Documentary) หนังสือ ตำราทางวิชาการ รายงาน การวิจัย บทความวิจัย ตลอดจนกฎหมายต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมถึงผลการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก หลังจากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาเรียบเรียง สรุปเนื้อหา และทำการวิเคราะห์นำเสนอในเชิงพรรณนาความ

สรุปผลการวิจัย

1. ปัญหาและอุปสรรคในการใกล้เคียงคดีอาญาความผิดอันยอมความได้ ผลการวิจัยพบว่า
 - 1.1 ปัญหาด้านความพร้อมของเจ้าหน้าที่รัฐที่เกี่ยวข้อง จำนวนเจ้าหน้าที่ ความรู้ความสามารถของเจ้าหน้าที่และเวลาที่ใช้ในการดำเนินกระบวนการใกล้เคียง ได้แก่ จำนวนเจ้าหน้าที่มีน้อยและไม่เพียงพอ ตลอดจนเจ้าหน้าที่ขาดความรู้ความสามารถและเทคนิคด้านการใกล้เคียงคดีอาญาความผิดอันยอมความได้
 - 1.2 ปัญหาด้านทุนทรัพย์ของคดี ได้แก่ ผู้ใกล้เคียงไม่อธิบายให้คู่ความเห็นถึงความเสียหายที่แท้จริง ตลอดจนบทลงโทษทางกฎหมายและข้อได้เปรียบ เสียเปรียบ ผู้ทำหน้าที่ใกล้เคียงขาดความเชี่ยวชาญเฉพาะหรือมีประสบการณ์น้อยในการใกล้เคียงข้อพิพาท
 - 1.3 ปัญหาด้านผู้ทำหน้าที่ใกล้เคียง ได้แก่ ผู้ทำหน้าที่ใกล้เคียงหรือผู้ประนอมขาดความรู้ความเข้าใจเทคนิคในการใกล้เคียงคดีอาญาความผิดอันยอมความได้ ขาดการอบรมและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องขาดการประเมินความรู้ของผู้ทำหน้าที่ใกล้เคียง ขาดการคัดเลือกบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถด้านกฎหมายเฉพาะเข้ามาทำหน้าที่ใกล้เคียง รัฐบาลสนับสนุนงบประมาณในการบริหารจัดการด้านการใกล้เคียงน้อย
 - 1.4 ปัญหาด้านความพร้อมของสถานที่ ได้แก่ สถานที่หรือห้องใกล้เคียงมีไม่เพียงพอและขาดความเป็นส่วนตัว สถานที่มีบรรยากาศเป็นทางการเกินไป ก่อให้เกิดความกดดัน ตึงเครียด
2. มาตรการใกล้เคียงคดีอาญาในชั้นศาลศึกษาเฉพาะคดีความผิดอันยอมความได้ ผลการวิจัยพบว่า มีมาตรการ ดังนี้
 - 2.1 มาตรการด้านความพร้อมเจ้าหน้าที่รัฐที่เกี่ยวข้อง จำนวนเจ้าหน้าที่ ความรู้ความสามารถของเจ้าหน้าที่ และเวลาที่ใช้ในการดำเนินการใกล้เคียง ได้แก่ 1) ควรเพิ่มเจ้าหน้าที่ส่วนงานใกล้เคียง จัดจ้างเปิดรับสมัครบุคลากรที่ทำหน้าที่ใกล้เคียงโดยเฉพาะและจัดเจ้าหน้าที่ประจำศูนย์ใกล้เคียงให้เพียงพอ 2) จัดให้มีการอบรม สัมมนาทางวิชาการให้กับเจ้าหน้าที่ประจำศูนย์ใกล้เคียงเพื่อเพิ่มความเชี่ยวชาญ เพิ่มคุณภาพของบุคลากรและเพิ่มความรู้ในการทำงานเกี่ยวกับการใกล้เคียง ตลอดจนเป็นการทบทวนความรู้และบทบาทของผู้ทำหน้าที่ใกล้เคียง 3) สำนักงานศาลต้องจัดทำหรือรวบรวมตัวอย่างการใกล้เคียง หรือเพิ่มหลักสูตรการอบรมด้านศิลปะการใกล้เคียง 4) เปิดเสวนาหรือเปิดสภากาแฟ ให้ผู้ประนอมหรือผู้ที่หน้าที่ใกล้เคียงได้มาพูดคุย เล่าประสบการณ์ในการทำงาน เพื่อเรียนรู้เทคนิคการใกล้เคียงซึ่งกันและกัน

2.2 มาตรการด้านทุนทรัพย์ของคดี ได้แก่ 1) ผู้ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยต้องอธิบายให้คู่ความเห็นถึงความเสียหายที่แท้จริง บทลงโทษทางกฎหมาย ความได้เปรียบและเสียเปรียบ 2) คดีที่มีทุนทรัพย์สูงควรจัดให้มีผู้พิพากษาเป็นผู้ไกล่เกลี่ย หรือจัดให้ผู้ที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะหรือผู้ที่มีประสบการณ์สูงเข้าทำการไกล่เกลี่ย 3) จัดให้มีผู้ที่ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยที่มีความชำนาญทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยตามความชำนาญตามจำนวนทุนทรัพย์ หากทุนทรัพย์สูง ควรจัดให้มีผู้ไกล่เกลี่ยที่มีความชำนาญทำหน้าที่ ส่วนทุนทรัพย์ต่ำ จัดให้ผู้ที่มีประสบการณ์ในการไกล่เกลี่ยน้อยลดหลั่นลงไปตามสัดส่วน

2.3 มาตรการด้านผู้ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ย ได้แก่ 1) ควรจัดและเพิ่มให้มีการอบรมสัมมนาเป็นประจำ รวมถึงจัดให้มีการทดสอบทางวิชาการ ตลอดจนจัดให้มีการพูดคุย เสวนาการไกล่เกลี่ยคดีอาญาเฉพาะความผิดอันยอมความได้ 2) ควรจัดให้มีการจัดทำคู่มือ เพื่อให้ผู้อบรมหรือผู้ไกล่เกลี่ยได้ศึกษาบทบาทหน้าที่ กลยุทธ์วิธีการไกล่เกลี่ยอยู่เสมอ 3) สำนักงานศาลควรทำการประเมินความรู้บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการไกล่เกลี่ยในทุกๆ เดือน รวมถึงให้ประชาชนที่มาใช้บริการทำการประเมินบุคลากรทุกครั้ง 4) ศาลควรเปิดรับสมัครคัดเลือกผู้ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ย โดยคัดเลือกเฉพาะบุคคลที่มีความรู้ความสามารถด้านกฎหมายเท่านั้น 5) รัฐบาลควรสนับสนุนงบประมาณให้เพียงพอ เพื่อสนองนโยบายงานด้านการไกล่เกลี่ยและเพื่อนำมาบริหารจัดการงานด้านไกล่เกลี่ย

2.4 มาตรการด้านความพร้อมของสถานที่ ได้แก่ 1) ผู้บริหารศาลควรเพิ่มสถานที่ไกล่เกลี่ยให้มากขึ้นและควรจัดให้มีห้องไกล่เกลี่ยให้เหมาะสม 2) สำนักงานศาล ควรจัดให้ศาลทุกศาล มีการจัดสถานที่ไกล่เกลี่ยโดยให้เป็นสถานที่ปิด ความเป็นส่วนตัวมากที่สุด ทั้งนี้ควรจัดสถานที่ไกล่เกลี่ยให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน 3) เพื่อสร้างบรรยากาศที่ดีในการไกล่เกลี่ย ศาลควรจัดสถานที่ให้มีบรรยากาศคล้ายคลึงกับร้านกาแฟ (คาเฟ่) หรือจัดสถานที่เพื่อลดความกดดัน และสร้างบรรยากาศที่ดีผ่อนคลาย

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพบผลการวิจัยที่สามารถนำผลการวิจัยมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. มาตรการด้านความพร้อมเจ้าหน้าที่รัฐที่เกี่ยวข้อง จำนวนเจ้าหน้าที่ ความรู้ความสามารถของเจ้าหน้าที่ และเวลาที่ใช้ในการดำเนินการไกล่เกลี่ย ประกอบด้วย 1) ควรเพิ่มเจ้าหน้าที่ส่วนงานไกล่เกลี่ย การจัดจ้าง การเปิดรับสมัครบุคลากรโดยเฉพาะและจัดเจ้าหน้าที่ประจำศูนย์ไกล่เกลี่ยให้เพียงพอ 2) จัดให้มีการอบรม สัมมนาทางวิชาการให้กับเจ้าหน้าที่ประจำศูนย์ไกล่เกลี่ยเพื่อเพิ่มความรู้ ความเชี่ยวชาญ ตลอดจนเป็นการทบทวนความรู้และบทบาทของเจ้าหน้าที่ไกล่เกลี่ย 3) สำนักงานศาลต้องจัดทำหรือรวบรวมตัวอย่างการไกล่เกลี่ย หรือเพิ่มหลักสูตรการอบรม 4) เปิดเสวนาหรือเปิดสภากาแฟ ให้ผู้ประณอมหรือผู้ที่หน้าที่ไกล่เกลี่ยได้มาพูดคุยเล่าประสบการณ์ในการทำงาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของทรงภพ ศรีโสภณ, เพ็ญศรี พัทธวิวัฒน์ศิริ และรุ่งนภา ตั้งจิตเรเจริญกุล (2562) ที่ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพของผู้ประณอม ประณอม ดังนี้ 1) ควรเพิ่มทักษะองค์ความรู้ด้านการไกล่เกลี่ยให้กับผู้ประณอม โดยการฝึกอบรมเป็นระยะอย่างสม่ำเสมอ 2) ควรจัดอบรมหลักสูตรที่เกี่ยวกับการไกล่เกลี่ย หรือหลักสูตรที่จะสามารถนำไปปฏิบัติงานไกล่เกลี่ยของผู้ประณอมได้อย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง 3) ควรจัดอบรมกฎหมายความรู้เฉพาะกับผู้ประณอมอย่างน้อยปีละ 1-2 ครั้ง 4) การคัดเลือกบุคคลที่มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ของศาลมาบรรยาย แลกเปลี่ยนประสบการณ์และให้ความรู้ในงานสัมมนาน้อยๆ ทั้งนี้ การพัฒนาการบริหารจัดการ ด้านโครงสร้าง และอัตรากำลัง พบว่า ควรเพิ่มนิติกรให้เพียงพอในการดำเนินการไกล่เกลี่ยเพราะคดีมีปริมาณมาก เพราะถ้าผู้ประณอมไม่มา นิติกรก็สามารถเข้าแทนได้เสมอ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ

ศักดิ์ชาย สุนทรธนาภิรมย์ (2565) ที่ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการพัฒนาระบบและศักยภาพการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของหน่วยงาน ซึ่งดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทตามพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 มีแนวทางการพัฒนาศักยภาพของผู้ไกล่เกลี่ย คือ 1) ควรจัดให้มีการอบรมและทบทวนหลักสูตรการไกล่เกลี่ยเป็นระยะ มีแนวทางการไกล่เกลี่ยในรูปแบบต่าง ๆ อบรมกฎหมายแพ่ง กฎหมายอาญา และกฎหมายอื่นๆ อย่างสม่ำเสมอ และต้องมีการติดตามผลและรวบรวมปัญหาเพื่อเพิ่มศักยภาพในการไกล่เกลี่ย 2) ควรเพิ่มหลักสูตรการเป็นผู้ไกล่เกลี่ยเฉพาะทาง 3) ควรเชิญเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องมาอบรมหรือสัมมนาเกี่ยวกับระเบียบและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาปฏิบัติงานในอนาคต นอกจากนี้ด้านแนวทางการพัฒนาศักยภาพของศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พบว่า ควรเพิ่มเจ้าหน้าที่ที่ดูแลการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทให้เพียงพอกับปริมาณข้อพิพาทที่มีจำนวนมาก

2. มาตรการด้านทุนทรัพย์ของคดี ได้แก่ 1) คดีที่มีทุนทรัพย์สูงควรจัดให้มีผู้พิพากษาเป็นผู้ไกล่เกลี่ย 2) จัดให้มีผู้ที่ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยที่มีความชำนาญมาทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยตามความชำนาญตามจำนวนทุนทรัพย์ หากทุนทรัพย์สูง ควรจัดให้มีผู้ไกล่เกลี่ยที่มีความชำนาญสูง ส่วนทุนทรัพย์ต่ำ จัดให้ผู้ที่มีประสบการณ์ในการไกล่เกลี่ยน้อยลงลดหลั่นลงไปตามสัดส่วน สอดคล้องกับงานวิจัยของผุสดี รุ่งเรืองผดุง และพระมหาหรรษา ธมฺมหาโส (2562) ที่ผลการวิจัยพบว่า ผู้พิพากษาประจำศาล ผู้ประนีประนอมประจำศาล เจ้าหน้าที่ส่วนงานไกล่เกลี่ย ที่มีเทคนิค ประสบการณ์ ความรู้ ความสามารถ ทำให้ข้อพิพาทยุติได้และยังคงรักษาสัมพันธอันดีของคู่กรณีไว้ได้ ความสามารถและประสบการณ์ของผู้ไกล่เกลี่ย ซึ่งผู้ไกล่เกลี่ยที่ผ่านงานมากจะเห็นสภาพของปัญหามาก และผลของการไกล่เกลี่ยที่สำเร็จและไม่สำเร็จ โดยผลของการไกล่เกลี่ยที่ไม่สำเร็จจะเป็นแนวทางให้ผู้ไกล่เกลี่ยพัฒนาตนเอง การให้คู่พิพาทยอมรับการไกล่เกลี่ยนั้นเกิดจากการยอมรับความเป็นกลาง ความน่าเชื่อถือของผู้ไกล่เกลี่ย โดยความเชื่อถือนั้นเกิดจาก 1) อายุของผู้ไกล่เกลี่ย (วัยวุฒิ) เห็นได้ชัดในคดีที่พิพาทเกี่ยวกับความรู้สึกทางจิตใจ สังคมไทยเป็นสังคมที่นับถือผู้ใหญ่มากกว่าหรืออาวุโสกว่า ซึ่งถ้าให้ผู้ไกล่เกลี่ยที่มีอายุน้อยกว่ามาไกล่เกลี่ยอาจทำให้ดูไม่น่าเชื่อถือ 2) ความรู้ของผู้ไกล่เกลี่ย (คุณวุฒิ) 3) ประสบการณ์ของผู้ไกล่เกลี่ยควรมีมากพอ ซึ่งการผ่านการไกล่เกลี่ยมาหลายคดีจะทำให้ผู้ไกล่เกลี่ยมีความเชี่ยวชาญชำนาญ สามารถแยกประเด็นความต้องการได้ ทำให้เข้าใจถึงสภาพปัญหา และสืบหาความต้องการที่แท้จริงจากคู่พิพาทได้

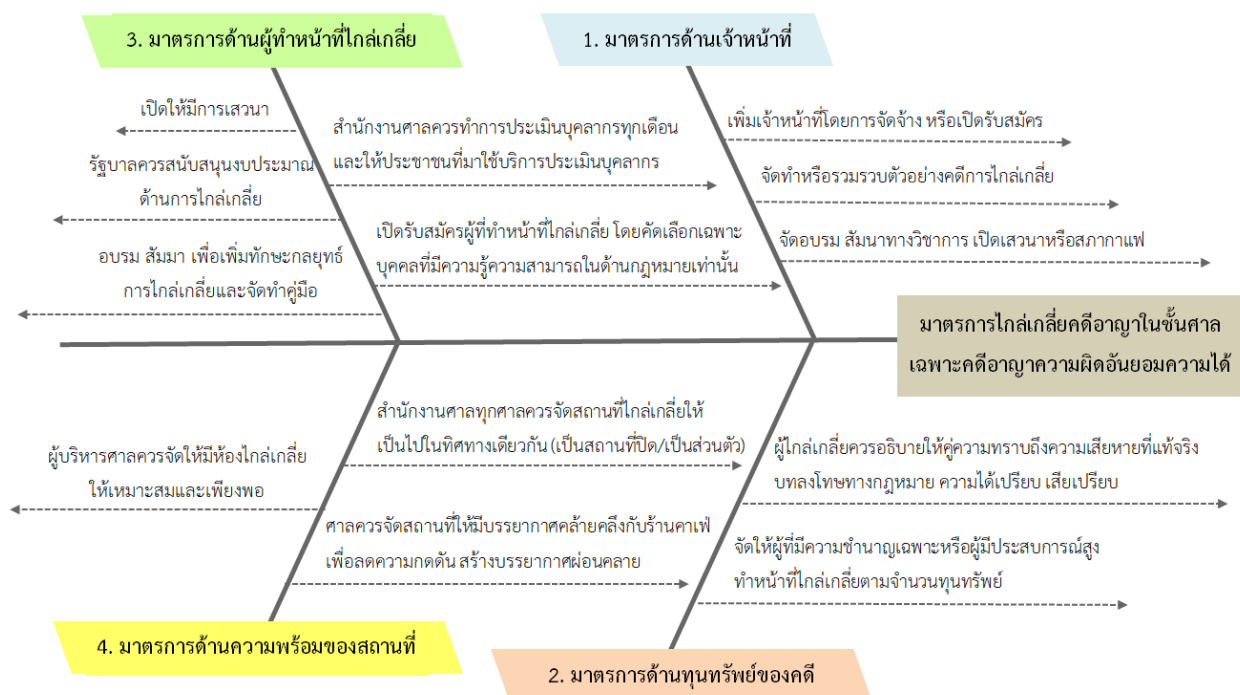
3. มาตรการด้านผู้ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ย ได้แก่ ควรจัดและเพิ่มให้มีการอบรมสัมมนา รวมถึงจัดให้มีการทดสอบทางวิชาการ ศาลควรเปิดรับสมัคร คัดเลือกผู้ที่ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ย โดยคัดเลือกเฉพาะบุคคลที่มีความรู้ความสามารถด้านกฎหมาย สอดคล้องกับงานวิจัยของชัยเทพ จันทนจุลกะ (2561) ที่ผลการวิจัยพบว่า หากผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทได้รับการส่งเสริมหรือมีการอบรมความรู้มากขึ้นก็จะยิ่งทำให้มีประสิทธิภาพในการไกล่เกลี่ยเพิ่มขึ้น ซึ่งจะส่งผลต่อจำนวนคดีที่สามารถไกล่เกลี่ยได้สำเร็จอาจมีจำนวนสูงขึ้น และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของวิรัตน์ ท่วมใจดี (2557) ที่ผลการวิจัยพบว่า แนวทางแก้ไขปัญหาด้านผู้ไกล่เกลี่ยหรือคนกลางควรกำหนดกฎเกณฑ์ วิธีการสรรหา คัดเลือก บุคคลภายนอกให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน เพื่อให้ได้บุคคลที่มีคุณสมบัติเหมาะสม มีความรู้ มีคุณธรรมจริยธรรมและมีความเป็นธรรม

4. มาตรการด้านความพร้อมของสถานที่ ได้แก่ ควรเพิ่มสถานที่ไกล่เกลี่ยให้มากขึ้นและควรจัดให้มีห้องไกล่เกลี่ยให้เหมาะสม ควรจัดให้ศาลทุกศาล มีการจัดสถานที่ไกล่เกลี่ยโดยให้เป็นสถานที่ปิด มีความเป็นพื้นที่ส่วนตัวมากที่สุด ทั้งนี้ควรจัดสถานที่ไกล่เกลี่ยให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อสร้างบรรยากาศที่ดีในการไกล่เกลี่ย ศาลควรจัดสถานที่ให้มีบรรยากาศคล้ายคลึงกับร้านกาแฟ (คาเฟ่) หรือจัดสถานที่เพื่อลดความกดดันและสร้างบรรยากาศที่ดีผ่อนคลาย สอดคล้องกับงานวิจัยของผุสดี รุ่งเรืองผดุง และพระมหาหรรษา ธมฺมหาโส (2562) ที่ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาประสิทธิภาพการไกล่เกลี่ยนั้นควรมีการพัฒนาทั้งสันติภายใน คือ

เรื่องของตัวบุคคลผู้เกี่ยวข้องและสันติภายนอก คือ เรื่องของระบบโครงสร้างสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อความสำเร็จในการไกล่เกลี่ย อิทธิพลของสิ่งแวดล้อมสามารถส่งผลต่อทัศนคติ จิตสำนึก และพฤติกรรมของผู้คนได้ สิ่งแวดล้อมที่ไม่เกื้อกูลย่อมก่อให้เกิดปัญหาหรือทำให้ความขัดแย้งลุกลาม สิ่งแวดล้อมที่เกื้อกูลย่อมช่วยลดทอนปัญหาและบรรเทาความขัดแย้งหรืออาจส่งเสริมให้เกิดความช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ทั้งนี้ แนวทางการพัฒนาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ได้แก่ 1) ด้านอาคารสถานที่บริเวณภายในศาล ห้องไกล่เกลี่ยที่เหมาะสมกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท มีตัวชี้วัด ได้แก่ มีความสะอาด สะดวกสบาย สงบ ปราศจากผู้คนสัญจรไปมา สถานที่มีความเป็นส่วนตัว ห้องที่มีมิติชัดเจนเสียง รู้สึกปลอดภัยในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท 2) ด้านอากาศ อุณหภูมิ สี แสง เสียง ได้แก่ การควบคุมอุณหภูมิ อากาศภายในห้องไกล่เกลี่ยไม่หนาวไม่ร้อนเกินไป การจัดระบบระบายอากาศให้มีการถ่ายเทและไหลเวียนที่ถูกต้อง การจัดแสงสว่างที่เพียงพอและเหมาะสม การจัดโทนสีภายในห้องไกล่เกลี่ยที่เหมาะสม ไม่จืดหรือเข้มเกินไป และการควบคุมเสียงไม่ให้ดังรบกวนในระหว่างการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของวิรัตน์ ท่วมใจดี (2557) ที่ผลการวิจัยพบว่าแนวทางแก้ไขปัญหาด้านกระบวนการและวิธีการควรจัดสถานที่ในการเจรจาไกล่เกลี่ยให้มีความสะดวก แยกห้องเป็นสัดส่วนและไม่อยู่ในจุดที่มีคนพลุกพล่าน อันจะส่งผลให้เป็นการสร้างความเป็นกันเองและลดความตึงเครียดและสร้างความสัมพันธ์ระหว่างคู่พิพาทในการไกล่เกลี่ย

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ มาตรการไกล่เกลี่ยคดีอาญาในชั้นศาลคดีอาญาความผิดอันยอมความได้ ประกอบด้วยมาตรการ 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความพร้อมเจ้าหน้าที่รัฐที่เกี่ยวข้อง จำนวนเจ้าหน้าที่ ความรู้ความสามารถของเจ้าหน้าที่ และเวลาที่ใช้ในการดำเนินการไกล่เกลี่ย 2) ด้านทุนทรัพย์ของคดี 3) ด้านผู้ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ย 4) ด้านความพร้อมของสถานที่ ทั้งนี้ มาตรการทั้ง 4 ประเด็นสามารถนำไปเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการไกล่เกลี่ยคดีอาญาความผิดอันยอมความได้ ทำให้การบริหารจัดการการไกล่เกลี่ยเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งองค์ความรู้เกี่ยวกับมาตรการไกล่เกลี่ยคดีอาญาในชั้นศาลคดีอาญาความผิดอันยอมความได้สรุปได้ ดังแสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 มาตรการการใกล้เคียงคืออาญาในชั้นศาลศึกษาเฉพาะคดีอาญาความผิดอันยอมความได้
ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้
 - 1.1 หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการใกล้เคียงคืออาญาในชั้นศาล สามารถนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานประกอบการพิจารณาแนวทางการบริหารจัดการหน่วยงานด้านมาตรการใกล้เคียงคืออาญาในชั้นศาลเฉพาะคดีอาญาความผิดอันยอมความได้
 - 1.2 หน่วยงานภาคการศึกษา เช่น นักวิชาการ นักวิจัย คณาจารย์ในระดับมหาวิทยาลัย เป็นต้น สามารถนำผลการวิจัยไปต่อยอดการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป ตลอดจนสามารถนำไปเผยแพร่ต่อสาธารณชน นิสิต นักศึกษา และบุคคลทั่วไปที่สนใจศึกษาประเด็นมาตรการใกล้เคียงคืออาญาความผิดอันยอมความได้
2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป
 - 2.1 ควรศึกษาการวิจัยเชิงปริมาณเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการใกล้เคียงคืออาญาในชั้นศาลศึกษาเฉพาะคดีความผิดอันยอมความได้ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงสถิติและนำไปประยุกต์ใช้ต่อยอดงานวิจัยอื่น ๆ ต่อไป
 - 2.2 ควรศึกษาการวิจัยเชิงปริมาณเกี่ยวกับระดับความรู้ ความเข้าใจของประชาชนเกี่ยวกับการใกล้เคียงคืออาญาในชั้นศาลศึกษาเฉพาะคดีความผิดอันยอมความได้ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานด้านกฎหมายในการนำข้อมูลไปประกอบการจัดโครงการอบรมเพื่อเสริมสร้างความรู้ภาคประชาชนต่อไป
 - 2.3 ควรศึกษาวิจัยเชิงเปรียบเทียบเกี่ยวกับต่างประเทศเกี่ยวกับการดำเนินการใกล้เคียงคืออาญาในชั้นศาลศึกษาเฉพาะคดีความผิดอันยอมความได้ เพื่อให้เห็นวิธีการที่แต่ละประเทศนำมาใช้ ซึ่งจักเป็นประโยชน์ต่อการนำมาปรับและประยุกต์ใช้ในประเทศไทย ตลอดจนทำให้ค้นพบองค์ความรู้ใหม่ๆ

- ชัยเทพ จันทนกุลกะ. (2561). **ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อความสำเร็จในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาล**
ขั้นต้น: ศึกษาเฉพาะกรณีศาลแขวงชลบุรี. กรุงเทพมหานคร: วิทยาลัยข้าราชการตุลาการศาล
ยุติธรรม สถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม สำนักงานศาลยุติธรรม.
- ทรงภพ ศรีโสภะ, เพ็ญศรี พัทธวิวัฒน์ศิริ, และรุ่งนภา ตั้งจิตรเจริญกุล. (2562). การพัฒนารูปแบบการไกล่
เกลี่ยข้อพิพาทคดีแรงงานในศาลแรงงานกลาง. **วารสารวิชาการ บัณฑิตวิทยาลัย.** 5(1). 1-15.
- ผุสดี รุ่งเรืองผดุง และพระมหาหรรษา ธมฺมหาโส. (2562). การพัฒนาหลักสัปปายะเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพใน
การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท. **วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร.** 7(ฉบับเพิ่มเติม). 249-250.
- วันชัย วัฒนศัพท์ และคณะ. (2550). **คู่มือเพิ่มพลังความสามารถ กระบวนการจัดการข้อพิพาท.**
กรุงเทพมหานคร: ศิริภรณ์ออฟเซต.
- วิชัย อริยะนันท์กะ. (2540). การระงับข้อพิพาทที่เกิดจากสัญญาการค้าระหว่างประเทศ. อ้างใน กระทรวง
ยุติธรรม สำนักงานอนุญาโตตุลาการ. **รวมบทความข้อบังคับ ข้อตกลงระหว่างประเทศ กฎหมาย
และคำพิพากษาศาลฎีกาเกี่ยวกับอนุญาโตตุลาการ เล่ม 2.** พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร:
กระทรวงยุติธรรม.
- วิรัตน์ ท่วมใจดี. (2557). **ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทคดีผู้บริโภค: กรณีศึกษาศาล**
แขวงพิษณุโลก. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม.
- ศักดิ์ชาย สุนทรธนาภิรมย์. (2565). แนวทางการพัฒนาระบบและศักยภาพการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของ
หน่วยงาน ซึ่งดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทตามพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562.
Journal of Politics and Governance. 12(3). 28-32.
- สำนักกระงับข้อพิพาท สำนักงานศาลยุติธรรม. (2547). **คำแนะนำและประมวลจริยธรรมผู้ไกล่เกลี่ย.**
กรุงเทพมหานคร: สำนักกระงับข้อพิพาท สำนักงานศาลยุติธรรม.
- อริยพร โพธิ์ใส. (2565). หลักเกณฑ์การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในคดีอาญา. **วารสารจุลนิติ.** 19(1). 75-82.

แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วมตามหลักฆราวาสธรรม 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา
โรงเรียนในกลุ่มสามัคคีธรรม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2
THE GUIDELINES FOR DEVELOPMENT OF THE PARTICIPATIVE LEADERSHIP
BASED ON FOUR GHARAVASA-DHAMMAS OF THE SCHOOL ADMINISTRATORS
IN SAMAKKHITHAM SCHOOL GROUP UNDER THE OFFICE OF PHRA NAKHON SRI
AYUTTHAYA PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA 2

^[1]ปรางชมพู บุญชม Prangchompoo Boonchom ^[2]สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย Sudhipong Srivichai
^[3]พระมหาญาณวฑฺฒน์ จิตวฑฺฒโน PhramahaYannawat Thitavaddhano
^{[1] [2] [3]}มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
Corresponding Author E-mail: maimaiboonchom@gmail.com

Article Received: February 13, 2024, Revised: August 19, 2024, Accepted: August 23, 2024.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในกลุ่มสามัคคีธรรม 2) เพื่อศึกษาวิธีการพัฒนาภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วมตามหลักฆราวาสธรรม 4 และ 3) เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วมตามหลักฆราวาสธรรม 4 เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี คือ 1) การวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามประชากรในการวิจัยที่เป็นผู้บริหารและครูโรงเรียนในกลุ่มสามัคคีธรรม จำนวน 113 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ 2) การวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 5 รูป/คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในกลุ่มสามัคคีธรรมในภาพรวมมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด และมีรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 4 ด้าน 2) วิธีการพัฒนาภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วมตามหลักฆราวาสธรรม 4 เป็นการบูรณาการภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วม 4 ด้าน คือ การร่วมวิเคราะห์วิธีการปฏิบัติงาน การร่วมวางแผนบริหาร การร่วมพัฒนาสถานศึกษา การร่วมกำกับติดตามและประเมินผล กับหลักฆราวาสธรรม 4 คือ (1) สัจจะคือความจริง (2) ทมะคือการฝึกฝน (3) ขันติคือความอดทน (4) จาคะคือความเสียสละ เพื่อเป็นแนวทางให้ผู้บริหารสถานศึกษานำไปประยุกต์ใช้ในการบริหารสถานศึกษา และ 3) แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วมตามหลักฆราวาสธรรม 4 ประกอบด้วย (1) การพัฒนาภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วมด้านการร่วมวิเคราะห์วิธีการปฏิบัติงาน คือ ผู้บริหารเปิดใจรับฟังความคิดเห็นอย่างจริงจัง ฝึกทักษะแก้ปัญหา กำหนดแผนงานด้วยความเสียสละ (2) การพัฒนาภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วมด้านการร่วมวางแผนบริหาร คือ ผู้บริหารเป็นแบบอย่างที่ดีมีความซื่อสัตย์สุจริต จัดระบบการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ (3) การพัฒนาภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วมด้านการร่วมพัฒนาสถานศึกษา คือ ผู้บริหารเปิดใจรับฟังความคิดเห็น ฝึกฝนทักษะคำถาม พัฒนาสถานศึกษาด้วยความเสียสละ (4) การพัฒนาภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วมด้านการร่วมกำกับติดตามและประเมินผล คือ ผู้บริหารติดตามประเมินผลการพัฒนาบุคลากร กำหนดตัวชี้วัดที่ชัดเจน อดทนความยากลำบากในการรวบรวมข้อมูล เสียสละความสุขส่วนตัว

คำสำคัญ: การพัฒนา, ภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วม, หลักฆราวาสธรรม 4, ผู้บริหารสถานศึกษา

ABSTRACT

This research aimed 1) to study the participatory leadership of school administrators in the Samakkhitham group, 2) to study the method of developing participatory leadership according to the 4 lay virtues, and 3) to propose a guideline for developing participatory leadership according to the 4 lay virtues. The research was conducted using a mixed-method method: 1) quantitative research using a questionnaire survey of the population consisting of 113 school administrators and teachers in the Samakkhitham group, data were analyzed using basic statistics including frequency, percentage, mean, and standard deviation, and 2) qualitative research by interviewing 5 key informants, data were analyzed using content analysis. The research results showed that 1) the overall level of participatory leadership of school administrators in the Samakkhitham group was at the highest level of practice and was at the highest level in all 4 aspects. 2) The method of developing participatory leadership according to the 4 lay virtues was an integration of 4 aspects of participatory leadership, namely, joint analysis of work methods, joint management planning, joint development of the educational institution, and joint supervision, monitoring and evaluation with the four lay principles, namely (1) Sacca: truth, (2) Dama: practice, (3) Khanti: perseverance, (4) Cāga: sacrifice as a guideline for educational institution administrators to apply in their administration of educational institutions, and 3) the guideline for developing leadership with participation according to the four lay principles, consisting of (1) developing leadership with participation in analyzing work methods, namely, administrators were open to listening to opinions sincerely, practicing problem-solving skills, and setting plans with sacrifice, (2) developing leadership with participation in planning administration, namely, administrators were good role models with honesty and integrity, and organizing learning systems effectively, (3) developing leadership with participation in developing educational institutions, namely, administrators were open to listening to opinions, practicing questioning skills, and developing educational institutions with sacrifice, (4) developing leadership with participation in supervision, monitoring, and evaluation, namely, administrators monitor and evaluate personnel development, set clear indicators, endure the difficulties of data collection, and sacrifice personal happiness.

Keywords: Development, Participative Leadership, Four Ghar ā v ā sa-Dhamma, School Administrators

บทนำ

การบริหารองค์การทั้งภาครัฐและเอกชนในปัจจุบันซึ่งอยู่ในท่ามกลางกระแสแห่งการ แข่งขันที่รุนแรง องค์การที่เข้มแข็งและปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมทั้งภายในและ ภายนอกองค์การ เท่านั้นที่สามารถก้าวเข้าสู่องค์กรชั้นนำและสามารถสร้างผลผลิตหรือให้บริการของ องค์การแก่สังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นที่ยอมรับได้อย่างแท้จริง สภาพการณ์ดังกล่าวไม่ว่าใน แม้กระทั่งองค์การทางการศึกษาที่มีจุดหมายเน้นการให้บริการศึกษาที่มีคุณภาพแก่ผู้รับบริการ หากสามารถให้บริการการศึกษาเป็นที่ยอมรับและมีคุณภาพสอดคล้องกับความต้องการของสังคมแล้ว ย่อมยืนอยู่ในฐานะองค์การทางการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างแท้จริง การที่จะดำเนินการให้เป็นไปตาม แนวดังกล่าว ในหน่วยงานทางการศึกษาบุคคลที่มีความสำคัญยิ่ง ก็คือ ผู้นำในหน่วยงานนั่นเอง ดังนั้น การที่ผู้นำมีความรู้ความเข้าใจและทักษะของความเป็นผู้นำนั้นจึงมีความจำเป็นหรือเป็นเครื่องชี้ให้เห็นว่าองค์กรนั้นจะประสบความสำเร็จ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และ แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 53 “ให้มีองค์กรวิชาชีพครู ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้บริหารการศึกษามีฐานะ เป็นองค์กรอิสระภายใต้การบริการของสภาวิชาชีพในการกำกับของกระทรวง มีอำนาจหน้าที่กำหนดมาตรฐานวิชาชีพให้ครู ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารการศึกษาและบุคลากรทางการศึกษาทั้งของรัฐ และเอกชน ต้องมีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครูตามกฎหมายที่กำหนด” ใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ ผู้บริหารจึงเปรียบเสมือนกลไกหรือเครื่องมือในการรับรองความเป็นผู้บริหารสถานศึกษาที่มีคุณภาพ (กัลยาณี บัณฑิตชาติ, 2557) ภาวะผู้นำ นับเป็นเรื่องสำคัญของทุกองค์การ โดยทั่วไปไม่มีใครมีความเชื่อและคาดหวังว่าผู้ที่ เป็นผู้นำจะต้องมีศักยภาพเพียงพอที่จะทำให้องค์การมีประสิทธิผล ไม่ว่าจะเป็นระบบสังคมใน รูปแบบใดก็ตามต่างต้องการผู้ที่มีภาวะผู้นำเพื่อทำให้องค์การนั้นก้าวหน้าตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

กล่าวได้ว่า ผู้นำเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จของงานและองค์การ ปัจจุบันมีความเชื่อว่าผู้นำไม่ได้เป็นมาโดยกำเนิด แต่การเป็นผู้นำสามารถสร้างขึ้นได้โดยมาจากการที่ผู้นำใช้ความพยายามและการทำงานหนัก การเป็นผู้นำจึงเป็นเรื่องที่เรียนรู้ได้ ภาวะผู้นำเป็นคำที่มีผู้ให้นิยามมากมาย แต่ที่คนส่วนใหญ่เข้าใจตรงกันก็คือ เป็นกระบวนการอิทธิพลทางสังคมที่บุคคลหนึ่งตั้งใจใช้อิทธิพลต่อผู้อื่นเพื่อให้ปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ตามที่กำหนด รวมทั้งการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในองค์การ ภาวะผู้นำจึงเป็นกระบวนการอิทธิพลที่ช่วยให้กลุ่มสามารถบรรลุเป้าหมายซึ่งประกอบได้ด้วยหลายองค์ประกอบ ไม่ว่าจะเป็นการให้ความไว้วางใจและเชื่อมั่นในภาวะผู้นำเพื่อเป็นตัวบ่งชี้ความน่าเชื่อถือได้มากที่สุดในความพอใจของพนักงานในองค์การ (ชาลิกา ฮีมินกุล, 2562)

ภาวะผู้นำของผู้บริหารเป็นปัจจัยที่ทำให้การพัฒนาคุณภาพโรงเรียนประสบผลสำเร็จ โดยเฉพาะการส่งเสริมให้มีการทำงานอย่างมีส่วนร่วม ซึ่งผู้บริหารใช้การจูงใจให้บุคคลผู้ปฏิบัติงาน หรือบุคคลผู้ที่เกี่ยวข้องได้มีโอกาสมีส่วนร่วมในการคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติงาน ร่วมรับผิดชอบ เพื่อพัฒนางานที่ปฏิบัติให้มีคุณภาพสูงสุด ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้บุคคลหรือกลุ่มบุคคลได้มีส่วนร่วม เกี่ยวข้องในการปฏิบัติงานไม่ว่าจะเป็นทางตรงหรือทางอ้อมในลักษณะของการรับรู้ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ ตลอดจนการประเมินผลให้ทุกฝ่ายได้สำนึกในหน้าที่และความรับผิดชอบร่วมกัน อันจะ นำไปสู่เป้าหมายขององค์การ (นิเวศน์ วงศ์สุวรรณ และคณะ, 2560)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 ได้ร่วมกับคณะทำงานซึ่งประกอบด้วย ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ผู้อำนวยการกลุ่มทุกกลุ่ม ศึกษาพิเศษ นักวิเคราะห์นโยบายและแผน ตัวแทนผู้บริหารโรงเรียนในสังกัด ตัวแทนครูและบุคลากรทางการศึกษา และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ร่วมระดมความคิดจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี

งบประมาณ พ.ศ. 2565 ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 (2565) ให้สอดคล้องกับนโยบายทุกระดับให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการทำงานทุกขั้นตอน การพัฒนาทั้งในการแก้ไขปัญหาและป้องกัน ปัญหาโดยเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม ร่วมกำหนดนโยบาย ร่วมวางแผน ตัดสินใจและปฏิบัติตามแผน ร่วมตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐทุกระดับ ร่วมติดตามประเมินผลและรับผิดชอบในเรื่องต่าง ๆ และได้มีการสะท้อนความคิดเห็นจากผู้ที่เกี่ยวข้องโดยสอบถามความพึงพอใจในการให้บริการ พบว่า ความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ข้อเสนอแนะควรมีการปรับปรุงข้อมูลบุคลากรซึ่งแสดงให้เห็นว่าระดับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาได้มีการทำงานแบบ มีส่วนร่วม แต่ยังไม่ครอบคลุม ซึ่งเป็นกระบวนการทำงานระดับเขตพื้นที่การศึกษา ในส่วนของโรงเรียนในกลุ่มสามัคคีธรรม สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 พบว่า บางสถานศึกษาประสบกับปัญหาต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำ ที่ผู้บริหารขาดภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วม จึงส่งผลกระทบต่อการบริหารงานทั้ง 4 ฝ่ายของสถานศึกษา คือ 1) ด้านการบริหารงานวิชาการ ไม่ ประสบผลสำเร็จ เช่น นักเรียนอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้เพิ่มขึ้น ไม่เป็นไปตามแผนที่สถานศึกษาวางไว้ เพราะสถานศึกษาที่ผู้นำขาดภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วม ผู้บริหาร จะขอความคิดเห็นของผู้ใต้บังคับบัญชาน้อย หรือไม่ให้ร่วมตัดสินใจในการปฏิบัติงาน จนทำให้ไม่สามารถรู้ปัญหาของการเรียนการสอนที่แท้จริง จึงทำให้ส่งผลกระทบต่อผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนในด้าน ต่างๆ 2) ด้านการบริหารงานบุคคล ผู้ใต้บังคับบัญชาขาดความเชื่อมั่นในตัวผู้บริหาร ตัวบุคคลไม่ได้ ทำงานด้วยใจ แต่ทำเพราะต้องปฏิบัติตามหน้าที่ เนื่องจากผู้บริหารขาดภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วม สั่งการผู้ใต้บังคับบัญชาให้ปฏิบัติตามคำสั่งเพียงอย่างเดียว จนทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชารู้สึกว่าตนเองไม่มี บทบาทหรือได้แสดงความคิดเห็นในงานต่างๆ จนอาจทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชาขาดขวัญและกำลังใจที่จะ ปฏิบัติงานให้ถึงเป้าหมายที่ตั้งไว้ 3) ด้านการบริหารงบประมาณ จะทำให้ขาดความโปร่งใสในการ บริหารงานด้านการเงิน ถ้าผู้บริหารขาดภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วมไม่ให้บุคลากรมีส่วนร่วมในทุก ขั้นตอนในการเบิก-จ่าย งบประมาณ และ 4) ด้านการบริหารงานทั่วไป ในการขาดภาวะผู้นำแบบมี ส่วนร่วม ทำให้ขาดการมอบหมายงานที่ชัดเจน หรือการที่ผู้ใต้บังคับบัญชามีความเคยชินในการรอคำสั่งจากผู้บริหารเพียงอย่างเดียว ไม่ได้มีส่วนร่วมในการคิด การลงมือปฏิบัติ และการตัดสินใจ จน บางครั้งทำให้การปฏิบัติงานล่าช้า เพราะผู้ใต้บังคับบัญชาไม่กล้าตัดสินใจในงานนั้นๆ ทั้งนี้อาจจะเพราะผู้บริหารต้องพบปัญหามาก ถ้าต้องให้ทุกคนเข้ามามีส่วนร่วมในทุกงาน ซึ่งสร้างความยุ่งยากใน การบริหารงาน ในภาวะปัจจุบัน ผู้บริหารควรมีแนวปฏิบัติตามหลักคุณธรรม เพราะคุณธรรมเป็นเครื่องเหนี่ยวรั้งจิตใจบุคคลให้ประพฤติในทางที่ถูกที่ควร และเป็นเครื่องมือช่วยเสริมให้บุคคลนั้นเป็นที่ยอมรับนับถือแก่ผู้ร่วมงาน ทำให้ผู้ร่วมงานเกิดขวัญและกำลังใจ รู้สึกมั่นคงในการปฏิบัติงาน ซึ่งจะ ส่งผลให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพ

หลักธรรมคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า หลักธรรมที่ ผู้บริหารควรยึดเป็นหลักในการปฏิบัติงานที่ชี้ให้เห็นว่าการพัฒนาคุณภาพของผู้นำให้มีความรู้ ทักษะความสามารถทั้งจิตใจร่างกาย ซึ่งจะนำไปสู่ความเป็นผู้นำที่มีการคิดวิเคราะห์อย่าง “มีเหตุผล” รอบคอบ ทุกมิติอย่างสมดุลเพียบพร้อมทั้งด้านคุณธรรมและความรู้ การดำรงชีวิตของมนุษย์ในสังคมให้มีความสุขควรต้องยึดหลักพุทธธรรมสำหรับการครองชีวิตของคฤหัสถ์ ที่เรียกว่า หลักฆราวาสธรรม 4 (ดูรายละเอียดใน พ.ศ. (ไทย) 25/311/361) ได้แก่ สัจจะ หมายถึง ความจริง ซื่อตรงจริงใจ ทมะ หมายถึง การฝึกฝน แก้ไขข้อบกพร่องปรับปรุงงานให้เจริญก้าวหน้า ขันติ หมายถึง ความอดทน ตั้งหน้าทำหน้าที่การงานด้วยความยั้งมั่นเพียร จาคะ หมายถึง ความเสียสละ พร้อมรับฟังความทุกข์ ความเห็นความต้องการผู้อื่น พร้อมทั้งจะร่วมมือช่วยเหลือ เอื้อเฟื้อ ใจกว้าง

ด้วยเหตุผลและความสำคัญดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจ ที่จะดำเนินการวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วมตามหลักฆราวาสธรรม 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในกลุ่มสามัคคีธรรม

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 เพื่อเป็นข้อมูลสารสนเทศให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้นำแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วมตามหลักธรรมาภิบาล 4 ไปพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในกลุ่มสามัคคีธรรม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2
2. เพื่อศึกษาวิธีการพัฒนาภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วมตามหลักธรรมาภิบาล 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในกลุ่มสามัคคีธรรม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2
3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วมตามหลักธรรมาภิบาล 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในกลุ่มสามัคคีธรรม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method Research) เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถาม และการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การสัมภาษณ์ โดยมีขั้นตอนการวิจัย 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในกลุ่มสามัคคีธรรม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2

1. ประเด็นที่ศึกษา คือ สภาพภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในกลุ่มสามัคคีธรรม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2

2. วิธีการศึกษา คือ 1) เอกสาร เกี่ยวกับสภาพภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในกลุ่มสามัคคีธรรม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 2) สร้างแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในกลุ่มสามัคคีธรรม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2

3. แหล่งข้อมูล คือ เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามในโรงเรียนในกลุ่มสามัคคีธรรม

4. เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถามเพื่อใช้ในการดำเนินการวิจัย

5. ประชากรในการวิจัย คือ ผู้บริหารและครูโรงเรียนในกลุ่มสามัคคีธรรม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 จำนวน 113 คน

6. วิธีเก็บข้อมูล คือ ใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในกลุ่มสามัคคีธรรม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2

7. วิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม ด้วยค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาวิธีการพัฒนาภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วมตามหลักธรรมาภิบาล 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในกลุ่มสามัคคีธรรม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2

1. ประเด็นที่ศึกษา ศึกษาหลักการ แนวคิด และวิธีการพัฒนาภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วมตามหลักธรรมาภิบาล 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในกลุ่มสามัคคีธรรม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2

2. วิธีการศึกษา คือ ศึกษาวิธีการสร้างแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับวิธีการพัฒนาภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วมตามหลักทฤษฎี 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในกลุ่มสามัคคีธรรม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2

3. แหล่งข้อมูล คือ การเก็บข้อมูลด้วยแบบสัมภาษณ์

4. เครื่องมือที่ใช้ คือ การใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง

5. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 5 รูป/คน ที่มีความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วมตามหลักทฤษฎี 4

6. วิธีเก็บข้อมูล คือ การสัมภาษณ์ และสรุปข้อมูลด้วยแบบสัมภาษณ์

7. วิเคราะห์ข้อมูล คือ วิเคราะห์เนื้อหา

ขั้นตอนที่ 3 เสนอแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วมตามหลักทฤษฎี 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในกลุ่มสามัคคีธรรม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2

1. ประเด็นที่ศึกษา คือ ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วมตามหลักทฤษฎี 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในกลุ่มสามัคคีธรรม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2

2. วิธีการศึกษา คือ ข้อมูลจากการศึกษา ขั้นตอนที่ 1 และขั้นตอนที่ 2

3. แหล่งข้อมูล คือ ข้อมูลจากการแจกแบบสอบถาม และการสัมภาษณ์

4. เครื่องมือที่ใช้ คือ การแบบบันทึกข้อมูล

5. วิธีเก็บข้อมูล คือ ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากการวิเคราะห์เอกสาร

6. วิเคราะห์ข้อมูล คือ การวิเคราะห์เนื้อหา

สรุปผลการวิจัย

1. สภาพภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในกลุ่มสามัคคีธรรม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 สรุปผลดังในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สภาพภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในกลุ่มสามัคคีธรรม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 ในภาพรวม

รายการ	สภาพภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วม			
	μ	σ	แปลผล	อันดับ
1. การร่วมวิเคราะห์วิธีการปฏิบัติงาน	4.62	0.32	มากที่สุด	4
2. การร่วมวางแผนบริหาร	4.65	0.29	มากที่สุด	2
3. การร่วมพัฒนาสถานศึกษา	4.68	0.31	มากที่สุด	1
4. การร่วมกำกับติดตามและประเมินผล	4.64	0.37	มากที่สุด	3
รวมเฉลี่ย	4.62	0.32	มากที่สุด	

จากตาราง 1 พบว่า สภาพภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในกลุ่มสามัคคีธรรม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณารายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้ง 4 ด้าน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการร่วมพัฒนาสถานศึกษา ด้านการร่วมวางแผนบริหาร ด้านการร่วมกำกับติดตามและประเมินผล และด้านการร่วมวิเคราะห์วิธีการปฏิบัติงาน

2. วิธีการพัฒนาภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วมตามหลักทฤษฎี 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในกลุ่มสามัคคีธรรม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 เป็นวิธีการบูรณาการภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วม 4 ด้าน ได้แก่ 1) การร่วมวิเคราะห์วิธีการปฏิบัติงาน 2) การร่วมวางแผนบริหาร 3) การร่วมพัฒนาสถานศึกษา 4) การร่วมกำกับติดตามและประเมินผล กับหลักทฤษฎี 4 คือ 1) สัจจะ คือ ความจริง 2) ทมะ คือ การฝึกฝน 3) ขันติ คือ ความอดทน 4) จาคะ คือ ความเสียสละ เพื่อเป็นแนวทางให้ผู้บริหารสถานศึกษานำไปประยุกต์ใช้ในการบริหารโรงเรียนในกลุ่มสามัคคีธรรม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2

3. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วมตามหลักทฤษฎี 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในกลุ่มสามัคคีธรรม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2

3.1 แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วม ด้านการร่วมวิเคราะห์วิธีการปฏิบัติงานตามหลักทฤษฎี 4 ผู้บริหารโรงเรียนเปิดโอกาสให้บุคลากรในโรงเรียนมีส่วนร่วมในการร่วมคิด ร่วมวิเคราะห์ ร่วมหาแนวทางในการปรับปรุงวิธีการปฏิบัติงาน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด โดยผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้อำนวยความสะดวก กระตุ้นให้บุคลากรในโรงเรียนได้แสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่ และนำความคิดเห็นเหล่านั้นมาพิจารณาอย่างรอบคอบ เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการปรับปรุงวิธีการปฏิบัติงาน โดยยึดหลักทฤษฎี 4 ดังนี้ 1) สัจจะ คือ ความจริง ผู้บริหารควรเปิดใจรับฟังความคิดเห็นของครูและบุคลากรทางการศึกษาอย่างจริงจัง วิเคราะห์คำพูด พูดจริงทำจริง เปิดเผยข้อมูลข่าวสารอย่างโปร่งใส 2) ทมะ คือ การฝึกฝน การพัฒนาการฝึกทักษะการวิเคราะห์และแก้ปัญหา ผู้บริหารโรงเรียนควรมีความอดทนต่อความคิดเห็นที่แตกต่างฝึกวิเคราะห์ปัญหาต่างๆ อย่างเป็นระบบ 3) ขันติ คือ ความอดทน คุณธรรมที่สำคัญสำหรับผู้บริหารโรงเรียนผู้บริหารโรงเรียนควรอดทนต่อปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ในการร่วมคิด ร่วมวิเคราะห์ ร่วมหาแนวทางในการปรับปรุงวิธีการปฏิบัติงาน 4) จาคะ คือ ความเสียสละ ผู้บริหารโรงเรียนควรกำหนดนโยบายและแผนงานด้านความเสียสละอย่างชัดเจน มีภาวะผู้นำที่มั่นคง ไม่หวั่นไหวต่อสถานการณ์ต่างๆ เช่น ยึดมั่นในหลักการและเป้าหมายของโรงเรียน ตัดสินใจอย่างรอบคอบ โดยไม่หวั่นไหวต่อแรงกดดัน

3.2 แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วม ด้านการร่วมวางแผนบริหารตามหลักทฤษฎี 4 ผู้บริหารโรงเรียนควรส่งเสริมให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการวางแผนบริหาร โดยเปิดโอกาสให้บุคลากรในโรงเรียนแสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมาย นโยบาย ยุทธศาสตร์ และแผนการดำเนินงานของโรงเรียน โดยยึดหลักทฤษฎี 4 ดังนี้ 1) สัจจะ คือ ความจริง ผู้บริหารโรงเรียนควรเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับบุคลากรในโรงเรียน โดยแสดงออกถึงความสัตย์จริงในทุกด้าน เช่น พูดความจริง ตรงไปตรงมา ไม่ปกปิดข้อมูล รักษาสัญญา เป็นต้น 2) ทมะ คือ การฝึกฝน ผู้บริหารโรงเรียนควรส่งเสริมให้บุคลากรในโรงเรียนมีจิตวิญญาณแห่งการเรียนรู้และมุ่งมั่นพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง โดยกำหนดนโยบายและแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจน เช่น กำหนดนโยบายส่งเสริมให้บุคลากรในโรงเรียนเข้ารับการฝึกอบรมและพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง กำหนดแนวทางปฏิบัติในการส่งเสริมให้บุคลากรในโรงเรียนแลกเปลี่ยนเรียนรู้และแบ่งปัน

ประสบการณ์ กำหนดแนวทางปฏิบัติในการส่งเสริมให้บุคลากรในโรงเรียนมีความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม
3) ขันติ คือ ความอดทน ผู้บริหารโรงเรียนควรมีความเข้าใจและยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นที่แตกต่างไปจากตนเอง โดยเปิดโอกาสให้บุคลากรในโรงเรียนแสดงความคิดเห็นอย่างเสรี และพร้อมที่จะรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นอย่างตั้งใจ 4) จาคะ คือ ความเสียสละ ผู้บริหารโรงเรียนอาจต้องเสียสละความสะดวกสบายส่วนตัวเพื่อเข้าร่วมประชุมหรือสัมมนา จัดประชุมบุคลากรเพื่อระดมความคิดเห็นในการวางแผนบริหาร

3.3 แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วม ด้านการร่วมพัฒนาสถานศึกษา ตามหลัก
ฆราวาสธรรม 4 ผู้บริหารสถานศึกษาอาจจัดประชุมบุคลากรเพื่อระดมความคิดเห็นในการวางแผนพัฒนา
สถานศึกษา โดยกำหนดประเด็นในการระดมความคิดเห็น เช่น เป้าหมายของสถานศึกษา สภาพปัจจุบันของ
สถานศึกษา โอกาสและอุปสรรคของสถานศึกษา โดยยึดหลักฆราวาสธรรม 4 ดังนี้ 1) สัจจะ คือ ความจริง
ผู้บริหารสถานศึกษาควรรักษาสัญญาที่ให้กับบุคลากรในสถานศึกษา เช่น สัญญาว่าจะดำเนินการตามมติของที่
ประชุม สัญญาว่าจะสนับสนุนบุคลากรในการพัฒนาตนเอง เป็นต้น เพื่อให้บุคลากรในสถานศึกษาเกิดความ
ไว้วางใจและศรัทธาในผู้บริหารสถานศึกษาซึ่งจะนำไปสู่การร่วมพัฒนาสถานศึกษาอย่างเต็มความสามารถและ
เต็มใจ 2) ทมะ คือ การฝึกฝน ผู้บริหารโรงเรียนควรฝึกฝนทักษะการถามคำถามเชิงลึก ใช้คำถามปลายเปิด จัด
ประชุมบุคลากรเพื่อระดมความคิดเห็นในการกำหนดแนวทางการฝึกฝนการปฏิบัติงาน โดยกำหนดประเด็นใน
การระดมความคิดเห็น เช่น แนวทางการฝึกฝนทักษะที่จำเป็นในการทำงาน แนวทางการฝึกฝนความคิด
สร้างสรรค์และนวัตกรรม เป็นต้น 3) ขันติ คือ ความอดทน ผู้บริหารสถานศึกษาควรเปิดโอกาสให้บุคลากรใน
สถานศึกษาแสดงความคิดเห็นในทุกเรื่อง ไม่ปิดกั้น ไม่ต่อต้าน ไม่ตัดสินความคิดเห็นของผู้อื่น เพื่อให้บุคลากร
ในสถานศึกษาสามารถมีส่วนร่วมในการพัฒนาสถานศึกษาได้อย่างเต็มความสามารถ 4) จาคะ คือ ความ
เสียสละ ผู้บริหารสถานศึกษาควรอุทิศกำลังกายให้กับการพัฒนาสถานศึกษา เช่น ลงมือปฏิบัติกิจกรรมร่วมกับ
บุคลากร ช่วยเหลือบุคลากร เป็นต้น เพื่อให้บุคลากรในสถานศึกษาเกิดความประทับใจและอยากมีส่วนร่วมใน
การพัฒนาสถานศึกษา

3.4 แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วม ด้านการร่วมกำกับติดตามและประเมินผล
ตามหลักฆราวาสธรรม 4 จะช่วยให้ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถกำกับติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน
ตามแผนพัฒนาสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยสามารถตรวจสอบความก้าวหน้าของการดำเนินงาน
ระบุปัญหาและอุปสรรค และหาแนวทางแก้ไขได้อย่างเหมาะสมโดยยึดหลักฆราวาสธรรม 4 ดังนี้ 1) สัจจะ คือ
ความจริง ผู้บริหารโรงเรียนควรดำเนินการกำกับติดตามและประเมินผลอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่องยึดมั่นใน
ความสัตย์จริงในทุกด้าน โดยแสดงออกถึงความสัตย์จริงในทุกๆ กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการกำกับติดตามและ
ประเมินผล เช่น ความตรงไปตรงมา ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีความตรงไปตรงมากับบุคลากรในสถานศึกษา
ไม่ปิดบัง ไม่หลอกลวง ไม่เอาเปรียบ เป็นต้น 2) ทมะ คือ การฝึกฝน ผู้บริหารโรงเรียนควรพัฒนาบุคลากร จัด
อบรมหรือสัมมนาเกี่ยวกับหลักการและวิธีการกำกับติดตามและประเมินผล ฝึกปฏิบัติและจัดตั้งเครือข่าย
แลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการกำกับติดตามและประเมินผล 3) ขันติ คือ ความอดทน ผู้บริหารโรงเรียนควร
อดทนต่อความยากลำบากในการรวบรวมข้อมูล อดทนในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น โดยมุ่งมั่นในการแก้ไข
ปัญหาอย่างเป็นระบบและรอบคอบและอดทนในการรอคอยผลลัพธ์ของการประเมินผล โดยไม่คาดหวัง
ผลลัพธ์ที่รวดเร็วและทันใจ 4) จาคะ คือ ความเสียสละ ผู้บริหารโรงเรียนควรเสียสละความสุขส่วนตัว เสียสละ
เวลาและทรัพยากรเพื่อสนับสนุนให้บุคลากรในสถานศึกษามีส่วนร่วมในการกำกับติดตามและประเมินผลจะ
ช่วยให้ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถขับเคลื่อนการกำกับติดตามและประเมินผลได้อย่างมีประสิทธิภาพ

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้พบผลการวิจัยสำคัญที่นำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในกลุ่มสามัคคีธรรม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 ในภาพรวมมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด และมีรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 4 ด้าน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการร่วมพัฒนาสถานศึกษา ด้านการร่วมวางแผนบริหาร ด้านการร่วมกำกับติดตามและประเมินผล และด้านการร่วมวิเคราะห์วิธีการปฏิบัติงาน ซึ่งผลการวิจัยบางประการมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของกฤษดา ผ่องพิทยา (2547) ที่ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบพฤติกรรมภาวะผู้นำที่พึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียนขั้นพื้นฐาน ได้แก่ องค์ประกอบด้านการบริหารแบบมุ่งสัมพันธ์ ด้านการบริหารแบบมีส่วนร่วม ด้านการทำงานเป็นทีมโดยเน้นความหลากหลาย ด้านการบริหารที่มุ่งเน้นการเปลี่ยนแปลงด้านการบริหารที่มุ่งเน้นผลสำเร็จของงาน ด้านการบริหารแบบประชาธิปไตยและด้านการบริหารแบบกระจายอำนาจ และสอดคล้องบางประการกับงานวิจัยของประทีป บินชัย (2556) ที่ผลการวิจัยพบว่า ด้านบุคลิกภาพ ได้แก่ ความเชื่อมั่นในตนเอง ความซื่อสัตย์ อดทนต่อความเครียด การควบคุมอารมณ์ได้ดี ความกระตือรือร้น ความตื่นตัว ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ความสามารถในการปรับตัว เป็นคนเปิดเผยไม่เก็บตัวคุณลักษณะที่เกี่ยวกับงาน ได้แก่ ความขยัน หมั่นเพียร ความรับผิดชอบ การไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคจะต้องมีความมุ่งมั่นสูง ริเริ่มงานใหม่ๆ สังคม ได้แก่ ความนิยมแพร่หลาย มีทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล มีเสน่ห์ดึงดูด ความร่วมมือ ชอบสังคม นักการทูต

2. ผลการศึกษาวิธีการพัฒนาภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วมตามหลักทวารวาสธรรม 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในกลุ่มสามัคคีธรรม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 เป็นวิธีการบูรณาการภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วม 4 ด้าน คือ 1) การร่วมวิเคราะห์วิธีการปฏิบัติงาน 2) การร่วมวางแผนบริหาร 3) การร่วมพัฒนาสถานศึกษา 4) การร่วมกำกับติดตามและประเมินผล กับหลักทวารวาสธรรม 4 คือ 1) สัจจะ คือ ความจริง 2) ทมะ คือ การฝึกฝน 3) ขันติ คือ ความอดทน 4) จาคะ คือ ความเสียสละ เพื่อเป็นแนวทางให้ผู้บริหารสถานศึกษานำไปประยุกต์ใช้ในการบริหารโรงเรียนในกลุ่มสามัคคีธรรม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 ซึ่งผลการวิจัยบางประการมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของสมถวิล ชูทรัพย์ (2550) ที่ผลการวิจัยพบว่า คุณลักษณะของผู้บริหารโรงเรียนที่มีประสิทธิภาพประกอบด้วยคุณลักษณะทางสังคม คุณลักษณะด้านความสามารถในการปฏิบัติงาน คุณลักษณะด้านการบริหาร คุณลักษณะด้านคุณธรรมจริยธรรม คุณลักษณะด้านภาวะผู้นำ คุณลักษณะด้านความสามารถที่จะทำงานร่วมกับผู้อื่น คุณลักษณะด้านความสามารถในการวางแผนการทำงาน คุณลักษณะด้านความสามารถในการทำงานร่วมกับชุมชน คุณลักษณะด้านความสามารถในฐานะผู้นำด้านศาสนา วัฒนธรรมและจริยธรรม และมีความสอดคล้องบางประการกับงานวิจัยของพระครูโอภาสพนทกิตติ (ศักดิ์ดา โอภาโส) (2557) ที่ผลการวิจัยพบว่า การวิเคราะห์หลักพุทธธรรมกับภาวะผู้นำ ด้านการครองตน ครองคน และครองงาน โดยภาพรวม พบว่า หลักการครองตน สอดคล้องกับหลักธรรม ได้แก่ หลักทวารวาสธรรม 4 และภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนวิถีพุทธด้านการครองตนสอดคล้องกับหลักทวารวาสธรรม 4

3. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วมตามหลักทวารวาสธรรม 4 ประกอบด้วย 1) การพัฒนาภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วมด้านการร่วมวิเคราะห์วิธีการปฏิบัติงาน คือ ผู้บริหารเปิดใจรับฟังความคิดเห็นอย่างจริงใจ ฝึกทักษะแก้ปัญหา กำหนดแผนงานด้วยความเสียสละ 2) การพัฒนาภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วมด้านการร่วมวางแผนบริหาร คือ ผู้บริหารเป็นแบบอย่างที่ดีมีความซื่อสัตย์สุจริต จัดระบบการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ 3) การพัฒนาภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วมด้านการร่วมพัฒนาสถานศึกษา คือ ผู้บริหารเปิดใจรับฟัง

ความคิดเห็น ผักผื่นทักษะคำถาม พัฒนาสถานศึกษาด้วยความเสียสละ 4) การพัฒนาภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วม ด้านการร่วมกำกับติดตามและประเมินผล คือ ผู้บริหารติดตามประเมินผลการพัฒนาบุคลากร กำหนดตัวชี้วัดที่ชัดเจน อดทนความยากลำบากในการรวบรวมข้อมูล เสียสละความสุขส่วนตัว ซึ่งมีความสอดคล้องบางประการ กับงานวิจัยของพระครูปลัดณัฐวัฒน์ อธิปัญญา (อนุหนายนัน) (2562) ที่ผลการวิจัยพบว่า หลักภาวะผู้นำของผู้บริหารของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร พฤติกรรมที่แสดงออกมาทางกาย วาจาในลักษณะต่างๆ ของผู้นำเพื่อให้ผู้ร่วมงาน หรือผู้ใต้บังคับบัญชา ร่วมกันทำงาน ให้งานบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ร่วมกับหลักทวารวาสธรรม 4 เป็นธรรมสำหรับผู้อยู่ร่วมกันความซื่อสัตย์ต่อการฝึกตน ความอดทนอดกลั้น การเสียสละ การแบ่งปัน มีน้ำใจคุณสมบัติของผู้ที่สามารถสร้างเกียรติยศ สร้างปัญญา สร้างทรัพย์สมบัติและสร้างหมู่ญาติมิตรให้เกิดขึ้นได้สำเร็จด้วยกำลังความเพียรของตน ประกอบด้วยธรรม 4 ประการ ได้แก่ 1) สัจจะ ความจริงใจ 2) ทมะ ความควบคุมอารมณ์ 3) ขันติ ความอดทน 4) จาคะ ความเสียสละ และมีความสอดคล้องบางประการกับงานวิจัยของณฤตธัญญา รัตนกระจำจศิลป์ (2564) ที่ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการบริหารตนตามหลักทวารวาสธรรม สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 พระนครศรีอยุธยา ประกอบด้วยหลักการ ผู้บริหารสถานศึกษามีหลักการบริหารตนที่ทั้งเป็นศาสตร์และศิลป์ในการบริหารสถานศึกษาในยุคใหม่ โดยนำหลักการบริหารตนบูรณาการกับหลักทวารวาสธรรม และกระบวนการบริหาร การบริหารตนของผู้บริหารสถานศึกษา และการบริหารตนของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักทวารวาสธรรม 4 ประการ คือ 1) สัจจะ ความซื่อสัตย์จริงใจต่อกัน 2) ทมะ การฝึกฝนตนเอง 3) ขันติ ความอดทนอดกลั้น 4) จาคะ ความเสียสละ

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้ที่ได้รับจากการศึกษาวิจัยนี้คือแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วมตามหลักทวารวาสธรรม 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในกลุ่มสามัคคีธรรม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 โดยองค์ความรู้การวิจัย DPFS ประกอบด้วย D= DEVELOPMENT การพัฒนา P= PARTICIPATIVE LEADERSHIP ภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วม F= FOUR GHARAVASADHAMMAS หลักทวารวาสธรรม 4 S= SCHOOL ADMINISTRATORS ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในกลุ่มสามัคคีธรรม โดยมีรายละเอียดดังนี้

D= DEVELOPMENT การพัฒนา คือ ข้อเสนอแนะ วิธีการในการ ส่งเสริม สนับสนุน ให้ผู้อื่นมีส่วนร่วมในการดำเนินงานในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ช่วยเหลือกันในด้านงานบริหารวิชาการ งานบริหารงบประมาณ งานบริหารบุคคล งานบริหารทั่วไป และงานบริหารกิจการนักเรียน

P= PARTICIPATIVE LEADERSHIP ภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วม เป็นพฤติกรรมของผู้นำที่แสดงออกเพื่อให้เกิดความร่วมมือกันภายในกลุ่มในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ช่วยเหลือกันในด้านงานบริหารวิชาการ งานบริหารงบประมาณ งานบริหารบุคคล งานบริหารทั่วไป และงานบริหารกิจการนักเรียน และระดมสรรพกำลังด้านความคิด ด้านความ ร่วมมือร่วมใจ ด้านกำลังงานเต็มตามศักยภาพ ในการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษาของ โรงเรียนภายในกลุ่มให้สูงขึ้นและใกล้เคียงกัน 4 ประการ ได้แก่

1. การร่วมวิเคราะห์วิธีการปฏิบัติงาน การวิเคราะห์วิธีการปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาจะช่วยให้พวกเขาสามารถตรวจสอบและปรับปรุงกระบวนการการทำงาน of โรงเรียนให้มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับเป้าหมายการศึกษาของโรงเรียนได้อย่างเต็มที่

2. การร่วมวางแผนบริหาร การร่วมวางแผนบริหารโรงเรียนประถมศึกษาด้วยข้อดีเหล่านี้จะช่วยให้ผู้บริหารสามารถใช้ทรัพยากรที่มีอย่างจำกัดให้มีประสิทธิภาพสูงสุดและสร้างผลลัพธ์ที่ดีในการพัฒนาการศึกษาของนักเรียนในระยะยาว

3. การร่วมพัฒนาสถานศึกษา การร่วมพัฒนาสถานศึกษาเป็นกระบวนการที่สำคัญในการสร้างสถานศึกษาที่ดีและเติบโตอย่างยั่งยืน การวิเคราะห์วิธีการปฏิบัติและการร่วมพัฒนาที่มีการร่วมมือและความรับผิดชอบจากผู้บริหารและสมาชิกทีมงานทุกคนจะช่วยให้สถานศึกษาพัฒนาไปในทิศทางที่เป็นประโยชน์แก่นักเรียนและชุมชนที่ก้าวไปกับการเปลี่ยนแปลงในสังคมและอุตสาหกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

4. การร่วมกำกับติดตามและประเมินผล การร่วมกำกับติดตามและประเมินผลของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาเป็นกระบวนการที่สำคัญในการตรวจสอบและปรับปรุงการดำเนินงานของโรงเรียน การใช้ข้อมูลและการตรวจสอบผลการดำเนินงานเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพในการตัดสินใจและการวางแผนเพื่อพัฒนาโรงเรียนให้เติบโตและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง การร่วมกำกับติดตามและประเมินผลที่ดีจะช่วยให้ผู้บริหารสามารถปรับปรุงและสร้างการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพสูงขึ้นในโรงเรียนประถมศึกษา

F= FOUR GHARAVASA-DHAMMAS หลักฆราวาสธรรม 4 เป็นหลักธรรมที่นำมาบูรณาการกับภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วม เป็นหลักธรรมที่เป็นการปฏิบัติตนเป็นฆราวาสที่ดีและเป็นธรรมสำหรับผู้ครองเรือน 4 ประการ ได้แก่ 1) สัจจะ คือ ความจริง ความซื่อตรง ความซื่อสัตย์ ความจริงใจ การพูดจริง ทำจริง 2) ทมะ คือ การฝึกฝน การข่มใจ ฝึกนิสัย ปรับตัว รู้จักควบคุมจิตใจ ฝึกหัดคัดนิสัยแก้ไขข้อบกพร่อง ปรับปรุงตนให้เจริญก้าวหน้าด้วยสติปัญญา 3) ขันติ คือ ความอดทน การตั้งหน้าทำหน้าที่การทำงานด้วยความขยันหมั่นเพียร เข้มแข็ง ทนทาน ไม่หวั่นไหว มั่นในจุดหมาย ไม่ท้อถอย 4) จาคะ คือ ความเสียสละ การสละกิเลส สละความสุขสบายและผลประโยชน์ส่วนตนได้ ใจกว้าง พร้อมที่จะรับฟังความทุกข์ ความคิดเห็น และความต้องการของผู้อื่น พร้อมทั้งจะร่วมมือช่วยเหลือเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ไม่คับแคบเห็นแก่ตนหรือเอาแต่ใจตัว

S= SCHOOL ADMINISTRATORS ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในกลุ่มสามัคคีธรรม คือ ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษา ผู้รักษาการแทนในตำแหน่งผู้อำนวยการสถานศึกษา สามารถนำหลักการนี้ไปใช้ในการพัฒนาภาวะผู้นำได้ สรุปดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้การวิจัย DPFS

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ผลการศึกษาสภาพภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในกลุ่มสามัคคีธรรม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 ด้านที่ 1 การร่วมวิเคราะห์วิธีการปฏิบัติงาน พบว่า ข้อที่มีระดับน้อยที่สุด คือ การรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับวิธีการปฏิบัติงาน เหตุนี้ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรพัฒนาผู้บริหารเกี่ยวกับการรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับวิธีการปฏิบัติงานมากยิ่งขึ้น

1.2 ผลการศึกษาสภาพภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในกลุ่มสามัคคีธรรม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 ด้านที่ 2 การร่วมวางแผนบริหาร พบว่า ข้อที่มีระดับน้อยที่สุด คือ การมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางการดำเนินงานเพื่อบรรลุเป้าหมายและวิสัยทัศน์ของสถานศึกษา เหตุนี้ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรพัฒนาผู้บริหารให้เปิดโอกาสการมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางการดำเนินงานมากยิ่งขึ้น

1.3 ผลการศึกษาสภาพภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในกลุ่มสามัคคีธรรม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 ด้านที่ 3 การร่วมพัฒนา

สถานศึกษา พบว่า ข้อที่มีระดับน้อยที่สุด คือ การมีส่วนร่วมในการสำรวจและวิเคราะห์ความต้องการและปัญหาของสถานศึกษา โดยให้ความสำคัญในการฟังความคิดเห็นและความเห็นของผู้เกี่ยวข้อง เหตุนี้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรพัฒนาผู้บริหารให้มีการเปิดโอกาสการมีส่วนร่วมในการสำรวจและวิเคราะห์ความต้องการ

1.4 ผลการศึกษาสภาพภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในกลุ่มสามัคคีธรรม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 ด้านที่ 4 การร่วมกำกับติดตามและประเมินผลพบว่า ข้อที่มีระดับน้อยที่สุด คือ การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อให้เกิดความเข้าใจในสภาพความเป็นอยู่ของสถานศึกษาและการประเมินผลในตัวชี้วัดต่างๆ เหตุนี้ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรพัฒนาผู้บริหารเกี่ยวกับการวิเคราะห์ข้อมูลของสถานศึกษาและการประเมินผลในตัวชี้วัดให้เกิดความชำนาญมากขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 จากผลการวิจัยพบว่า สภาพภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในกลุ่มสามัคคีธรรม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 มีด้านที่อยู่ในระดับมากที่สุด คือ การร่วมพัฒนาสถานศึกษา เหตุนี้ ควรมีการทำการวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาการร่วมพัฒนาสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในกลุ่มสามัคคีธรรม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2

2.2 ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาด้วยการนำหลักภาวะผู้นำด้านอื่นๆ โดยบูรณาการกับหลักฆราวาสธรรม 4 และหลักธรรมอื่น

2.3 ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วมตามหลักฆราวาสธรรม 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- กฤษดา ผ่องพิทยา. (2547). การวิเคราะห์องค์ประกอบและความสัมพันธ์ของคุณลักษณะของภาวะผู้นำที่พึงประสงค์พฤติกรรมภาวะผู้นำที่พึงประสงค์และปัจจัยชีวสังคมของผู้บริหารโรงเรียนขั้นพื้นฐาน. ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- กัลยานี บัณฑิตชาติ. (2557). ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอเขาสมิง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ชาลิกา อีมีนกุล. (2562). ภาวะผู้นำตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดนครสวรรค์. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.
- ณฤติณัฐ รัตนกระจำศิลป์. (2564). รูปแบบการบริหารตนตามหลักฆราวาสธรรม สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3. ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.
- นิเวศน์ วงศ์สุวรรณ และอินตา ศิริวรรณ. (2560). การบริหารแบบมีส่วนร่วม. วารสารมหาจุฬาริชาการ. 4(1). 176-186.

- ประทีป ปินชัย. (2556). รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะภาวะผู้นำตามแนวภาวะผู้นำพิสัยสมบูรณ์ของ
ผู้บริหารโรงเรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน. ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัย
นเรศวร
- พระครูปลัดณัฐวัฒน์ อธิปญโญ (อนุหนายนัน). (2562). รูปแบบภาวะผู้นำของผู้บริหารตามหลักขรรวาส
ธรรม 4 โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร. ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต.
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูโสภาสนนทกิตติ (ศักดิ์ดา โอภาโส). (2557). การวิเคราะห์ทักษะภาวะผู้นำของผู้บริหารตามหลักพุทธ
ธรรมโรงเรียนวิถิพุทธระดับประถมศึกษา จังหวัดนนทบุรี. ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สมถวิล ชูทรัพย์. (2550). การพัฒนาเครื่องมือและตัวชี้วัดคุณลักษณะผู้บริหารโรงเรียนที่มีประสิทธิภาพ.
ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2. (2565). แผนปฏิบัติการประจำปี
งบประมาณ 2565. พระนครศรีอยุธยา: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
พระนครศรีอยุธยา เขต 2.
- Keeves, Peter J. (1988). Model and Model Building: Educational Research Methodology
and Measurement: An International Handbook. Oxford: Pergamon Press.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities.
Educational and Psychological Measurement. 30(3). 607-610.

การบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์ตำบลเขาชะงุ้ม อำเภอโพธาราม
จังหวัดราชบุรี

TEMPLE MANAGEMENT OF THE ABBOT IN THE SANGHA ADMINISTRATIVE AREA,
KHAO CHA-NGUM SUBDISTRICT, PHOTHARAM DISTRICT,
RATCHABURI PROVINCE

^[1]พระครูภาวนาคณาธาร (สุชิน คุณธโร) PhrakruPhawanakhunatharn (Suchin Khuntaro)

^[2]พระราชสมุทรวชิรโสภณ PhraratSamutrawachirasophon

^[3]พระครูวิสุทธิฐานันท์คุณ PhrakhruiWisutthanantakhun

^{[1] [2] [3]}วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Ratchaburi Buddhist College,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
Corresponding Author E-mail: Khuntaro777@hotmail.com

Article Received: May 17, 2024, Revised: August 24, 2024, Accepted: August 26, 2024.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษากระบวนการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์ตำบลเขาชะงุ้ม อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี 2) เปรียบเทียบการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสโดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และ 3) ศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาส มีระเบียบวิธีวิจัยเป็นการวิจัยแบบผสมวิธี โดยในส่วนของ การวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือเก็บข้อมูลภาคสนามจากประชาชนกลุ่มตัวอย่างในตำบลเขาชะงุ้ม อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี จำนวน 384 คน วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้โดยหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบสมมติฐานโดยการทดสอบค่าที ค่าเอฟ วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และในส่วนของ การวิจัยเชิงคุณภาพมีการวิเคราะห์เอกสาร และใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลภาคสนามจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 9 รูป/คน และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) การบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์ตำบลเขาชะงุ้ม อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรีโดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านเป็นธุระในการศึกษาอบรมและสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์ อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านปกครองและสอดส่องให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ที่มีที่อยู่หรือพำนักอาศัยอยู่ในวัดนั้นปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบหรือคำสั่งของมหาเถรสมาคม อยู่ในระดับปานกลาง 2) ผลการเปรียบเทียบการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาส โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลของประชาชน ได้แก่ เพศ มีผลให้ความคิดเห็นที่มีต่อการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาส โดยภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และปัจจัยส่วนบุคคลของประชาชน ได้แก่ อาชีพ มีผลให้ความคิดเห็นที่มีต่อการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาส โดยภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนปัจจัยส่วนบุคคลของประชาชน ได้แก่ อายุ การศึกษา และรายได้ มีผลให้ความคิดเห็นที่มีต่อการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาส โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน 3) ปัญหาอุปสรรค พบว่า สภาพสังคมเศรษฐกิจไม่ดีส่งผลให้การก่อสร้างบูรณปฏิสังขรณ์เสนาสนะของวัดไม่ก้าวหน้า คฤหัสถ์ที่อาศัยอยู่ในวัดบางวัดนำปัญหาทางสังคมและยาเสพติดมาแพร่หลายในวัด และวัดยัง

ชาตบุคลากรในการส่งเสริมการศึกษาแก่พระภิกษุสามเณร พร้อมทั้งขาดการดูแลรักษาเสนาสนะให้พร้อมใช้ ส่วนข้อเสนอแนะควรกำหนดแผนการก่อสร้างหรือบูรณปฏิสังขรณ์อาคารเสนาสนะตามความที่เหมาะสมควรประสานเจ้าหน้าที่รัฐ และเพิ่มความเข้มงวดเป็นพิเศษเกี่ยวกับการดูแลความประพฤติของคฤหัสถ์ที่อาศัยอยู่ในวัด ควรส่งเสริมสนับสนุนด้านบุคลากรด้านการศึกษาทั้งพระภิกษุและสามเณรควรส่งเสริมการดูแลเสนาสนะตามหลักการของ “วัด 5ส.”

คำสำคัญ: การบริหารจัดการ, วัด, เจ้าอาวาส, การปกครองคณะสงฆ์

ABSTRACT

The purposes of this research were 1) to study the level of temple management of the abbot in the Sangha administrative area, Khao Cha-Ngum Subdistrict, Photharam District, Ratchaburi Province, 2) to compare the temple management of the abbot in the Sangha administrative area, by classifying according to personal factors, and 3) to study problems, obstacles, and suggestions for the temple management of the abbot in the Sangha administrative area. The study was the mixed method research between quantitative and qualitative research. In term of quantitative research, it used the questionnaire as the tool to collect the data in the field study from 384 sample population in Khao Cha-Ngum Subdistrict, Photharam District, Ratchaburi Province. The data were analyzed through frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test, F-test, one-way analysis of variance. In term of qualitative research, using the documentary analysis and interview as the tools to collect the data in the field study from 9 key informants and analyzed the data through the content analysis technique. The research results found that: 1) Temple management of the abbot in the Sangha administrative area, Khao Cha-Ngum Subdistrict, Photharam District, Ratchaburi Province in overall, it was at a moderate level. When considering each aspect, it was found that the aspect with the highest average value was the aspect involved in education, training, and teaching the Dhamma and Vinaya to monks and laypeople at a moderate level. As for the aspect with the lowest average value, namely the aspect of governing and monitoring the monks and laypeople living in the temple to follow the Dhamma and Vinaya, the rules of the Sangha, regulations or orders of the Sangha Supreme Council of Thailand at a moderate level. 2) Comparative results of temple management of the abbot in the Sangha administrative area, Khao Cha-Ngum Subdistrict, Photharam District, Ratchaburi Province by classifying according to personal factors, it was found that the personal factors of the people, namely gender, had an effect on the opinion of the abbot's management of the temple in the Sangha administrative area, Khao Cha-Ngum Subdistrict, Photharam District, Ratchaburi Province in overall was significantly different level at 0.01. The personal factors of the people, namely occupation, had an effect on the opinion of the abbot's management of the temple in the Sangha administrative area, Khao Cha-Ngum Subdistrict, Photharam District, Ratchaburi Province in overall was significantly different level at 0.05. The personal factors of the people, namely

age, education and income had an effect on the opinion of the abbot's management of the temple in the Sangha administrative area, Khao Cha-Ngum Subdistrict, Photharam District, Ratchaburi Province in overall was not different. 3) Problems, obstacles, and suggestions: it was found that poor social and economic conditions resulted in the construction and restoration of temple buildings not progressing. Laity living in some temples brought social problems and drugs prevalence in the temples, and the temple still lacked of personnel to promote education for monks and novices, and also lacked of facilities maintenance. As for the recommendations, plans for construction or restoration of buildings should be determined as appropriate and should be coordinated with government officials, and be especially strict about monitoring the laity's behavior living in temples, should promote and support educational personnel for both monks and novices, should promote caring for residences according to the principles of "Temple 5S."

Keywords: Management, Temple, Abbot, Ecclesiastical Governance

บทนำ

วัด มีฐานะเป็นองค์กรทางพระพุทธศาสนา (กรมการศาสนา, 2552) เป็นหน่วยงานของศาสนาที่เป็นสถาบันหลักของชุมชน ทำหน้าที่หลักในการถ่ายทอดศีลธรรม จริยธรรม ให้การศึกษาอบรม ให้ความรู้และศิลปกรรมต่างๆ ของชุมชน (ไพบูลย์ เสียงก้อง, 2558) ดังที่ พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช) (2546) ได้กล่าวได้ว่า วัดเป็นที่สงบปรนรมย์ วัดเป็นที่บ่มศีลงาม วัดเป็นแหล่งความรู้ วัดเป็นแหล่งชูธรรมะ วัดเป็นแหล่งละอบายมุข วัดเป็นแหล่งปลูกปลูกใจ วัดเป็นแหล่งให้บริการ

ตามตัวบทกฎหมายนั้น วัดเป็นที่อยู่ของพระสงฆ์ เป็นที่พำนักอาศัยของพระภิกษุสามเณรและประกอบพิธีกรรมต่างๆ ในพระพุทธศาสนา (บุญร่วม เทียมจันทร์, 2546) ฐานะเป็นนิติบุคคล ตามความในมาตรา 31 วรรคสอง และมาตรา 19 แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 วัดจึงได้รับความคุ้มครองจากบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และกฎหมายอื่นๆ วัดทั้งหลายย่อมมีสิทธิและหน้าที่ต่างๆ ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายดังเช่นบุคคลธรรมดา เว้นแต่สิทธิและหน้าที่ในการต่างๆ เองมิได้จำเป็นต้องมีผู้แทน เพื่อใช้สิทธิและหน้าที่หรือแสดงเจตนาแทน ดังเช่นบทบัญญัติในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ มาตรา 31 วรรคสามว่า เจ้าอาวาสละไวยาวัจกรเป็นผู้แทนของวัดในกิจการทั่วไป

ดังนั้น เจ้าอาวาสจึงเป็นทั้งผู้ปกครองวัดตามความในมาตรา 36 และเป็นผู้แทนวัดตามความในมาตรา 31 วรรคสาม ทั้งยังมีเป็นฐานะเป็นเจ้าพนักงานตามความในประมวลกฎหมายอาญา ตามความแห่งมาตรา 45 แห่ง พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ให้ถือว่าพระภิกษุซึ่งได้รับแต่งตั้งในการดำรงตำแหน่งในการปกครองคณะสงฆ์ และไวยาวัจกรเป็นเจ้าพนักงานตามความในประมวลกฎหมายอาญา (พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญโญ), 2554) ทั้งนี้ ตามความในมาตราที่ 37 แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 อันเป็นกฎหมายสูงสุดของคณะสงฆ์ไทย ระบุหน้าที่ของเจ้าอาวาสไว้ ความว่า 1) บำรุงรักษาวัด จัดกิจการและศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดี 2) ปกครองและสอดส่องให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ที่มีที่อยู่หรือพำนักอาศัยอยู่ในวัดนั้นปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ หรือคำสั่งของมหาเถรสมาคม 3) เป็นธุระใน

การศึกษาอบรมและสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์ และ 4) ให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศล (กนก แสงประเสริฐ, 2549)

การบริหารและการจัดการวัด เป็นการทำงานให้บรรลุผลตามเป้าหมายที่วางไว้โดยมีการจัดการงานเงิน คน วัสดุ แผนงาน เพื่อให้การดำเนินการภายในวัดเป็นไปอย่างราบรื่น เกิดประโยชน์ต่อสังคม โดยบุคคลเป็นผู้สร้างงาน ทำงานและแก้ไข เจ้าอาวาสต้องใช้ความรู้ ความสามารถและประสบการณ์ในการตัดสินใจดำเนินงานด้านปกครอง เผยแผ่ศาสนาธรรม ศาสนศึกษา สาธารณูปการและสาธารณสงเคราะห์ให้ประสบผลสำเร็จภายใต้ความร่วมมือทั้งบุคคลภายในวัดและภายนอกวัด การบริหารงานวัด จึงมีความสำคัญในการทำให่วัดสามารถพัฒนาไปในแนวทางที่ถูกต้อง กล่าวคือ ทำให้ภิกษุสงฆ์ สามเณรมีความรู้ความสามารถ ทำให้ภิกษุสงฆ์ สามเณรปฏิบัติดีปฏิบัติชอบตามพระธรรมวินัย ทำให่วัดสามารถทำหน้าที่เผยแผ่วิถีชีวิตที่ประเสริฐสู่สังคม ทำให้ประชาชนรู้สึกาวัดเป็นของชุมชน ทำให่วัดเป็นศูนย์กลางการศึกษาเล่าเรียน และทำให่วัดมีความร่มรื่นเป็นที่พบปะสนทนาการของประชาชน (พระศรีปริยัติโมลี (สมชัย กุศลจิตโต), 2547)

อย่างไรก็ตาม ปัญหาที่พบในการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาส ยังคงมีอยู่หลายประการ อาทิ ปัญหาของวัตรปฏิบัติของพระสงฆ์เริ่มผิดเพี้ยนจากพระธรรมวินัย แต่ไม่มีการควบคุมกำกับดูแลที่เหมาะสมจึงเป็นเหตุให้พฤติกรรมการแสดงออกของพระภิกษุอาจมีวามอง เช่น การประพฤติผิดในกาม การแสวงประโยชน์ด้วยอวิชาต่างๆ การหลอกลวงให้ชาวบ้านที่ขาดความรู้หลงเชื่อและรับอาภิสินจ้างต่างๆ บางส่วนที่มีพฤติกรรมผิดเพี้ยนจากหลักธรรมวินัยโดยเฉพาะด้านการเงิน แม้คณะสงฆ์จะมีการจัดการการปกครองคณะสงฆ์อย่างเป็นรูปธรรมตั้งแต่ครั้งสมัยกรุงศรีอยุธยาจนปัจจุบันแต่ปัญหาด้านการเงินและข้อหารวมถึงปัญหาด้านการสอนหลักธรรมที่ผิดไปจากหลักพุทธศาสนายังคงเกิดขึ้นให้เห็นประจักษ์ในสื่อแทบทุกประเภท (พระครูโสภณธำรงกิตติ และวรสิทธิ์ เจริญพุม, 2562)

นอกจากนี้ สิ่งที่เป็นปัญหาสำคัญของวัดและคณะสงฆ์ซึ่งไม่อาจปฏิเสธได้ คือ พระสงฆ์ขาดการศึกษาพระธรรมวินัยในทางที่ถูกต้อง จึงเกิดปัญหาใหญ่ของคณะสงฆ์ในการบริหารจัดการด้านต่างๆ ตามมา อันส่งผลกระทบทั้งโดยตรงและโดยอ้อมแก่สถานะของวัดและบุคลากรอันสำคัญของพระพุทธศาสนา กล่าวคือ การปกครองพระภิกษุสามเณรที่ไม่เป็นไปตามพระธรรมวินัย มีลักษณะเป็นไปตามอำนาจการสั่งการเป็นหลัก แม้กระทั่งคณะสงฆ์ระดับผู้บริหารจำนวนไม่น้อย ก็ยังไม่เข้าใจในอำนาจบทบาทหน้าที่ของตนเองในการปกครองตามพระธรรมวินัยและตามกฎหมายอาญา (พระครูวิสุทธาจารย์ (สุรศักดิ์ วิสุทธาจารย์), (2557)

จากประเด็นปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น ประกอบกับการที่ผู้วิจัยดำรงตำแหน่งเจ้าตำบลเขาชะงุ้ม อำเภोधาทาราม จังหวัดราชบุรี จึงสนใจศึกษาเรื่องการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์ตำบลเขาชะงุ้ม อำเภोधาทาราม จังหวัดราชบุรี ซึ่งองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัยครั้งนี้จะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาและพัฒนาการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์ตำบลเขาชะงุ้ม อำเภोधาทาราม จังหวัดราชบุรี ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์ตำบลเขาชะงุ้ม อำเภोधาทาราม จังหวัดราชบุรี
2. เพื่อเปรียบเทียบการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์ตำบลเขาชะงุ้ม อำเภोधาทาราม จังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

3. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์ตำบลเขาชะงุ้ม อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยผสมผสานวิธีระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนผู้มีอายุ 18 ปีขึ้นไป ที่มีภูมิลำเนาในพื้นที่บ้านเขาชะงุ้ม ตำบลเขาชะงุ้ม อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี จำนวน 8,591 คน (องค์การบริหารส่วนตำบลเขาชะงุ้ม, 2566) โดยหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากการใช้สูตรคำนวณของ Taro Yamane ในกรณีที่ทราบจำนวนประชากร ที่ระดับความคลาดเคลื่อน 0.05 หรือ ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ได้แก่ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) จำนวน 4 กลุ่ม รวมทั้งสิ้น 9 รูปหรือคน ประกอบด้วย กลุ่มที่ 1 เจ้าคณะผู้ปกครองคณะสงฆ์ อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี จำนวน 5 คน กลุ่มที่ 2 ผู้นำชุมชนในตำบลเขาชะงุ้ม อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี จำนวน 2 คน กลุ่มที่ 3 ครู/อาจารย์ของสถานศึกษาในตำบลเขาชะงุ้ม อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี จำนวน 2 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 แบบสอบถาม (Questionnaire) โดยมีขั้นตอนการสร้างแบบสอบถาม ดังนี้ 1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างเครื่องมือการวิจัย 2) สร้างเครื่องมือ 3) นำเสนอร่างเครื่องมือการวิจัยต่อผู้เชี่ยวชาญ 5 คน เพื่อตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือในด้านเนื้อหาสาระ รูปแบบและโครงสร้างของคำถาม ตลอดจนภาษาที่ใช้ และตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ มีผลค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.80 ถึง 1.00 4) หาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) โดยนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปทดลองใช้ (Try-Out) กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 30 คน แล้วนำมาหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.858 5) นำแบบสอบถามไปใช้จริงในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 3 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของประชาชนผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ และรายได้ ซึ่งเป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบ (Check List) ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นที่มีต่อการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขตการปกครองตำบลเขาชะงุ้ม อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี รวม 4 ด้าน ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) และตอนที่ 3 ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขตปกครองตำบลเขาชะงุ้ม อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ซึ่งเป็นข้อคำถามแบบปลายเปิด (Open Ended Question)

3.2 แบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์ แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) โดยมีขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ ดังนี้ 1) ศึกษาวิธีการสร้างแบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูลจากเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบความคิดในการสร้างแบบสัมภาษณ์ 2) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและเอกสารการวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยพิจารณารายละเอียดต่างๆ ให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยตามที่กำหนดไว้ 3) ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์ 4) สร้างแบบสัมภาษณ์ให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล 5)

นำแบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์ไปใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อนำมาวิเคราะห์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม ได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ โดยใช้สถิติ ดังนี้ 1) สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) สำหรับอธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างและพรรณนาปัจจัยส่วนบุคคล สถิติที่ใช้ คือ ค่าความถี่ (Frequency), ค่าร้อยละ (Percentage), ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) 2) สถิติอนุมาน (Inferential Statistics) ใช้สำหรับทดสอบสมมติฐาน สถิติที่ใช้ คือ การทดสอบค่าที (t-test) ค่าเอฟ (F-test) ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) เมื่อพบว่ามีความแตกต่างก็จะทำการเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีผลต่างเป็นสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference: LSD.)

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามปลายเปิด (Open ended Question) วิเคราะห์โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท (Context)

สรุปผลการวิจัย

1. ระดับการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์ตำบลเขาชะงุ้ม อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรีโดยภาพรวมและรายด้าน มีรายละเอียด ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการปฏิบัติการที่มีต่อการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์ตำบลเขาชะงุ้ม อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี

ที่	การบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์ตำบลเขาชะงุ้ม อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี	ระดับการปฏิบัติ		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1	ด้านบำรุงรักษา วัด จัดกิจการและ ศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดี	3.11	0.30	ปานกลาง
2	ด้านปกครองและสอดส่องให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ที่มีที่อยู่หรือพำนักอาศัยอยู่ในวัดนั้นปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับระเบียบหรือคำสั่งของมหาเถรสมาคม	2.86	0.28	ปานกลาง
3	ด้านเป็นธุระในการศึกษาอบรมและสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์	3.30	0.20	ปานกลาง
4	ด้านให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศล	3.24	0.24	ปานกลาง
ภาพรวม		3.13	0.15	ปานกลาง

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์ตำบลเขาชะงุ้ม อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรีโดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.13 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านเป็นธุระในการศึกษาอบรมและสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิต

และคฤหิ์สั อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ด้านปกครองและสอดส่องให้บรรพชิตและคฤหิ์สัที่มีที่อยู่หรือพำนักอาศัยอยู่ในวัดนั้นปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบหรือคำสั่งของมหาเถรสมาคม อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน มีรายละเอียด ดังนี้

ด้านบำรุงรักษาวัด จัดกิจการ และศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดี อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.11 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ การดำเนินการก่อสร้างเสนาสนะหรือถาวรวัตถุภายในวัดโดยเน้นการอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมประจำท้องถิ่น อยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ การเปิดโอกาสให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาศาสนสมบัติภายในวัด อยู่ในระดับน้อย

ด้านปกครองและสอดส่องให้บรรพชิตและคฤหิ์สัที่มีที่อยู่ หรือพำนักอาศัยอยู่ในวัดนั้นปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบหรือคำสั่งของมหาเถรสมาคม อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.86 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ การปกครองดูแลคฤหิ์สัที่มีความเกี่ยวข้องกับวัดให้ประพฤติปฏิบัติตนอยู่ในระเบียบของวัดอย่างเข้มงวด อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด การลงโทษพระภิกษุสามเณรที่กระทำความผิดพระธรรมวินัยตามสมควรแก่ความผิด อยู่ในระดับน้อย ให้ใช้พื้นที่ของวัดในการบริหารจัดการน้ำ อยู่ในระดับมาก

ด้านเป็นธุระในการศึกษาอบรมและสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิตและคฤหิ์สั อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.30 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ การส่งเสริมให้พระภิกษุสามเณรในวัด เข้าอบรมบาลีและนันทกรรมก่อนสอบในแต่ละปี อยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ การตรวจตราดูแลการสอนของครูพระปริยัติธรรม อยู่ในระดับปานกลาง

ด้านให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศล อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.24 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ การประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับกิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาที่ทางวัดจัดขึ้น ให้ชาวบ้านทราบโดยทั่วถึงกัน อยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ การจัดทำถนนภายในวัดให้สะดวกแก่การสัญจร อยู่ในระดับปานกลาง

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์ตำบลเขาชะงุ้ม อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ตามสมมติฐานการวิจัย พบว่า

2.1. ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีระดับการปฏิบัติต่อการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์ตำบลเขาชะงุ้ม อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

2.2. ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีระดับการปฏิบัติต่อการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์ตำบลเขาชะงุ้ม อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม ไม่แตกต่าง

2.3. ประชาชนที่มีการศึกษาต่างกัน มีระดับการปฏิบัติต่อการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์ตำบลเขาชะงุ้ม อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม ไม่แตกต่าง

2.4. ประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน มีระดับการปฏิบัติต่อการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์ตำบลเขาชะงุ้ม อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2.5. ประชาชนที่มีรายได้ต่างกัน มีระดับการปฏิบัติต่อการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์ตำบลเขาชะงุ้ม อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน

3. ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการส่งเสริมการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์ตำบลเขาชะงุ้ม อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี

3.1 พบว่า ปัญหา อุปสรรค สภาพสังคมเศรษฐกิจไม่ดีส่งผลให้การก่อสร้างบูรณปฏิสังขรณ์เสนาสนะของวัดไม่ก้าวหน้า คฤหัสถ์ที่อาศัยอยู่ในวัดบางวัด นำปัญหาทางสังคมและยาเสพติดมาแพร่หลายในวัด ยังขาดบุคลากรในการส่งเสริมการศึกษาแก่พระภิกษุสามเณร และขาดการดูแลรักษาเสนาสนะให้พร้อมใช้ ส่วนข้อเสนอแนะควรกำหนดแผนการก่อสร้างหรือบูรณปฏิสังขรณ์อาคารเสนาสนะตามความเหมาะสมสมควรประสานเจ้าหน้าที่รัฐ และเพิ่มความเข้มงวดเป็นพิเศษเกี่ยวกับการดูแลความประพฤติของคฤหัสถ์ที่อาศัยอยู่ในวัดควรส่งเสริมสนับสนุนด้านบุคลากรด้านการศึกษาทั้งพระภิกษุและสามเณรควรส่งเสริมการดูแลเสนาสนะตามหลักการของ “วัด 5ส.”

3.2 ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์ตำบลเขาชะงุ้ม อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี สรุปได้ว่า 1) สภาพทั่วไป การบริหารงานของเจ้าอาวาสควรมีการกระจายอำนาจแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา คือผู้บริหารวัดมีการมอบอำนาจให้ผู้ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติหน้าที่ ตามภาระงาน เป็นการกระจายอำนาจตามลำดับความรับผิดชอบไปสู่บุคลากรเป้าหมาย 2) ด้านบำรุงรักษาวัดจัดกิจกรรมและศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดี ผู้บริหารวัดต้องมีการวางระเบียบแบบแผนในการก่อสร้างเสนาสนะสำคัญๆ ของวัดทำให้สิ่งก่อสร้างสำคัญของวัดอย่างเป็นระเบียบ สวยงาม เหมาะสมกับสถานที่ ทำให้ไม่เป็นระเบียบแบบแผนและรักษาเอกลักษณ์ความเป็นวัดและอัตลักษณ์ความเป็นไทยเอาไว้เสมอ 3) ด้านปกครองและสอดส่องให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ที่มีที่อยู่ หรือพำนักอาศัยอยู่ในวัดนั้นปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบหรือคำสั่งของมหาเถรสมาคม ผู้บริหารวัดต้องตั้งมั่นอยู่บนความยุติธรรม ไม่ลำเอียง ต้องเด็ดขาด กล้าตัดสินใจทุกเรื่องจึงจะทำให้ปกครองวัดได้ด้วยดี ต้องชี้แจงกฎระเบียบให้พระภิกษุสามเณรทุกรูปได้ทราบ และถือปฏิบัติตรงกัน 4) ด้านเป็นธุระในการศึกษาอบรมและสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์ ผู้บริหารวัดต้องให้การสนับสนุนอย่างเต็มที่ พร้อมทั้งให้การยกย่องเชิดชูครูสอนพระปริยัติธรรมและผู้เรียนเพื่อเป็นการสร้างขวัญและกำลังใจ อีกทั้งผู้บริหารจัดการวัดควรสนับสนุนส่งเสริมให้การศึกษากิจการที่พระพุทธศาสนิกชนเข้าถึงหลักธรรมคำสั่งสอน ไม่ควรเน้นการสร้างวัดมากกว่าการสร้างคน และควรจัดกิจกรรมด้านการเรียนรู้แก่ประชาชนเป็นการจัดกิจกรรมแห่งการเรียนรู้พระพุทธศาสนา ระหว่างวัดและชุมชน และ 5) ด้านให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศล ผู้บริหารวัดควรจัดการอาคารสถานที่ให้เหมาะสมและสอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชนในหมู่บ้านและท้องที่ เน้นประโยชน์สูงสุด ประหยัดสุด รวมทั้งการมอบหมายภาระหน้าที่กระจายความรับผิดชอบให้พระภิกษุในวัดช่วยกันดูแลจัดการ โดยมีเจ้าอาวาสเป็นประธานอำนวยการควบคุมอยู่ตลอด

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้พบผลการวิจัยสำคัญที่นำผลการวิจัยมาอภิปรายการวิจัยได้ดังนี้

1. การบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์ตำบลเขาชะงุ้ม อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง แสดงให้เห็นว่า คณะสงฆ์ตำบลเขาชะงุ้ม มีการบริหารจัดการวัดมีความรู้และทักษะในการบริหารจัดการวัด ทั้งนี้ ด้วยเหตุที่ผู้ที่ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสในพื้นที่ตำบลเขาชะงุ้มได้รับการคัดสรรอย่างเคร่งครัดตามคุณสมบัติพื้นฐาน มีพรรษาสมควรแก่ตำแหน่ง มีความรู้สมควรแก่ตำแหน่ง มีความประพฤติเรียบร้อยตามพระธรรมวินัย เป็นผู้ฉลาดสามารถในการปกครองคณะสงฆ์ ไม่เป็นผู้มีร่างกายทุพพลภาพไร้ความสามารถ ไม่เคยต้องคำวินิจฉัยลงโทษในอธิกรณ์ที่พึงรังเกียจมาก่อน และไม่เคยถูกถอดถอนหรือถูกปลดจากตำแหน่งใดเพราะความผิดมาก่อน ดังนั้นจึงสามารถปฏิบัติการโดยตำแหน่งอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้ง 4 ประการ คือ บำรุงรักษาวัดจัดกิจกรรม และศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดี ปกครองและสอดส่องให้บรรพชิต

และคฤหัสถ์ที่มีที่อยู่หรือพำนักอาศัยอยู่ในวัดนั้นปฏิบัติตามพระธรรมวินัยกฎหมายเถรสมาคมข้อบังคับระเบียบหรือคำสั่งของมหาเถรสมาคม เป็นฐานะในการศึกษาอบรมและสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์ และให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศล นั้นเอง ซึ่งผลการวิจัยนี้ สอดคล้องกับที่พระครูสุวรรณจันทนิวิฐ (สมพงษ์ จันทโร) (2558) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องทักษะการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาส ในอำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี ผลการศึกษาพบว่า ความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อการใช้ทักษะการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาส ในอำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์ตำบลเขาชะงุ้ม อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

2.1 ด้านเพศ พบว่า ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์ตำบลเขาชะงุ้ม อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 เนื่องจาก บุคคลที่มีสถานะเพศที่ต่างกัน ย่อมได้รับหน้าที่ และแสดงบทบาทแตกต่างกันออกไป ดังนั้น เพศที่ต่างกันของของบุคคล จึงทำให้เกิดความเห็นที่แตกต่างกันได้ ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวนี้ สอดคล้องผลการวิจัยของพระครูสันติภิธรรม (นพดล ถิรสนโต) (2564) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องรูปแบบการบริหารจัดการวัด : กรณีศึกษาวัดกำแพงเหนือ ตำบลบ้านสิงห์ อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี พบว่า เพศ ทำให้เกิดความคิดเห็นที่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

2.2 ด้านอายุ พบว่า ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์ตำบลเขาชะงุ้ม อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน เนื่องจาก ในทัศนะของพระพุทธศาสนาเชื่อว่าบุคคลทุกวัยมีศักยภาพในตนเอง ดังนั้น อายุที่ต่างกันของของบุคคล จึงทำให้เกิดความเห็นที่ไม่แตกต่างกัน ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวนี้ สอดคล้องผลการวิจัยของพระครูปลัดพงศ์พันธ์ ขนติโสภณ (2559) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการบริหารจัดการงานเทศกาลนมัสการปิดทองหลวงพ่อวัดไร่ขิง พบว่า อายุ ทำให้เกิดความคิดเห็นที่ไม่แตกต่างกัน

2.3 ด้านการศึกษา พบว่า ประชาชนที่มีการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์ตำบลเขาชะงุ้ม อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน เนื่องจากปัจจุบันคณะสงฆ์ตำบลเขาชะงุ้มได้รับการศึกษาทั้งของคณะสงฆ์ และการศึกษาทางโลกในระดับปริญญาตรี ปริญญาโท ทำให้ได้เพิ่มพูนประสบการณ์ในการบริหารจัดการวัดได้ดี ดังนั้น การศึกษาที่ต่างกันของคณะสงฆ์ จึงทำให้เกิดความเห็นที่ไม่แตกต่างกัน ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวนี้ สอดคล้องผลการวิจัยของพระมหาเอกชัย ปญฺญาวชิโร (วรารณสุภากุล) (2561) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัดในอำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี พบว่า การศึกษาทำให้เกิดความคิดเห็นที่ไม่แตกต่างกัน

2.4 ด้านอาชีพ พบว่า ประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์ตำบลเขาชะงุ้ม อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เนื่องจาก อาชีพของประชาชนที่หลากหลาย ส่งผลต่อการพัฒนาความรู้ความสามารถและทัศนคติของบุคคลต่างกันไปตามอาชีพของประชาชนนั้น ๆ ดังนั้น อาชีพที่ต่างกันของบุคคล จึงทำให้เกิดความเห็นที่แตกต่างกันได้ ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวนี้ สอดคล้องผลการวิจัยของเพ็ญภา ปาสายอ (2559) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลก้อ อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน พบว่า อาชีพ ทำให้เกิดความคิดเห็นที่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

2.5 ด้านรายได้ พบว่า ประชาชนที่มีรายได้ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์ตำบลเขาชะงุ้ม อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน เนื่องจาก รายได้ของประชาชนส่วนใหญ่เป็นด้านเกษตรกรรมเป็นหลักใหญ่ ซึ่งมีความใกล้ชิดและใช้บริการวัดเป็นสถานที่สาธารณประโยชน์ของชุมชน ดังนั้น รายได้ที่แตกต่างกันของบุคคล จึงทำให้เกิดความเห็นไม่แตกต่างกัน ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวนี้ สอดคล้องผลการวิจัยของพระมหาสุวัฒน์ คุณวุฒโฒ (สุแป้น) (2564) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการในตำบลบ้านฆ้อง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี พบว่า รายได้ ทำให้เกิดความคิดเห็นที่ไม่แตกต่างกัน

3. ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการส่งเสริมการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์ตำบลเขาชะงุ้ม อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี

3.1 ปัญหา อุปสรรค ในการส่งเสริมการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์ตำบลเขาชะงุ้ม อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี พบว่า ปัญหา อุปสรรค สภาพสังคมเศรษฐกิจไม่ดีส่งผลให้การก่อสร้างบูรณปฏิสังขรณ์เสนาสนะของวัดไม่ก้าวหน้า คฤหัสถ์ที่อาศัยอยู่ในวัดบางวัด นำปัญหาทางสังคมและยาเสพติดมาแพร่หลายในวัด ยังขาดบุคลากรในการส่งเสริมการศึกษาแก่พระภิกษุสามเณร และขาดการดูแลรักษาเสนาสนะให้พร้อมใช้ ส่วนข้อเสนอแนะควรกำหนดแผนการก่อสร้างหรือบูรณปฏิสังขรณ์อาคารเสนาสนะตามความเหมาะสมควรประสานเจ้าหน้าที่รัฐ และเพิ่มความเข้มงวดเป็นพิเศษเกี่ยวกับการดูแลความประพฤติของคฤหัสถ์ที่อาศัยอยู่ในวัดควรส่งเสริมสนับสนุนด้านบุคลากรด้านการศึกษาทั้งพระภิกษุและสามเณรควรส่งเสริมการดูแลเสนาสนะตามหลักการของ “วัด 5ส.” สอดคล้องกับที่พระอำนาจ จนทสโร (2561) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดการเรียนรู้ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ในรายวิชาหน้าที่พลเมืองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดโสธรวรารามแผนกสามัญศึกษา จังหวัดฉะเชิงเทรา ผลการวิจัยพบว่า ควรนำหลักสังคหวัตถุธรรมมาปรับประยุกต์ใช้และความเข้มงวดเป็นพิเศษเกี่ยวกับการดูแลความประพฤติของเด็กเยาวชนที่อาศัยอยู่ในโรงเรียนของวัด และควรส่งเสริมสนับสนุนด้านบุคลากรได้ศึกษาถึงระเบียบอันดีงานในการปกครองหมู่คณะให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

3.2 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์ตำบลเขาชะงุ้ม อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี พบว่า 1) สภาพทั่วไป การบริหารงานของเจ้าอาวาสควรมีการกระจายอำนาจแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา คือผู้บริหารวัดมีการมอบอำนาจให้ผู้ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติหน้าที่ ตามภาระงาน เป็นการกระจายอำนาจตามลำดับความรับผิดชอบไปสู่บุคลากรเป้าหมาย 2) ด้านบำรุงรักษาวัดจัดกิจกรรมและศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดี ผู้บริหารวัดต้องมีการวางระเบียบแบบแผนในการก่อสร้างเสนาสนะสำคัญๆ ของวัด ทำให้สิ่งก่อสร้างสำคัญของวัดอย่างเป็นระเบียบ สวยงาม เหมาะสมกับสถานที่ ทำให้ไม่เป็นระเบียบแบบแผนและรักษาเอกลักษณ์ความเป็นวัดและอัตลักษณ์ความเป็นไทยเอาไว้เสมอ 3) ด้านปกครองและสอดส่องให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ที่มีที่อยู่ หรือพำนักอาศัยอยู่ในวัดนั้นปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ หรือคำสั่งของมหาเถรสมาคม ผู้บริหารวัดต้องตั้งมั่นอยู่บนความยุติธรรม ไม่ลำเอียง ต้องเด็ดขาด กล้าตัดสินใจทุกเรื่องจึงจะทำให้ปกครองวัดได้ด้วยดี ต้องชี้แจงกฎระเบียบให้พระภิกษุสามเณรทุกรูปได้ทราบ และถือปฏิบัติตรงกัน 4) ด้านเป็นธุระในการศึกษาอบรมและสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์ ผู้บริหารวัดต้องให้การสนับสนุนอย่างเต็มที่ พร้อมทั้งให้การยกย่องเชิดชูครูสอนพระปริยัติธรรมและผู้เรียนเพื่อเป็นการสร้างขวัญและกำลังใจ อีกทั้งผู้บริหารจัดการวัดควรสนับสนุนส่งเสริมให้การศึกษาจัดกิจกรรมที่ให้พุทธศาสนิกชนเข้าถึงหลักธรรมคำสั่งสอน ไม่ควรเน้นการสร้างวัดมากกว่าการสร้างคน และควรจัดกิจกรรมด้านการเรียนรู้แก่ประชาชนเป็นการจัดกิจกรรมแห่งการเรียนรู้พระพุทธศาสนาระหว่างวัดและชุมชน และ 5) ด้านให้ความสะดวก

ตามสมควรในการบำเพ็ญกุศล ผู้บริหารวัดควรจัดการอาคารสถานที่ให้เหมาะสมและสอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชนในหมู่บ้านและท้องที่ เน้นประโยชน์สูง ประหยัดสุด รวมทั้งการมอบหมายภาระหน้าที่กระจายความรับผิดชอบให้พระภิกษุในวัดช่วยกันดูแลจัดการ โดยมีเจ้าอาวาสเป็นประธานอำนวยการควบคุมอยู่ตลอด สอดคล้องกับพระครูถาวรภาณจนธรรม (สมคิด ถาวโร) (2559) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอด่านมะขามเตี้ย จังหวัดกาญจนบุรี ผลการวิจัยพบว่า ควรมีการดูแลรักษาสาธารณสมบัติของวัดให้มีสภาพที่สมบูรณ์สวยงามเป็นระเบียบเรียบร้อย สนับสนุนส่งเสริมภิกษุภายในวัดให้มีการศึกษาในระดับสูง โดยมีการให้ขวัญและกำลังใจแก่ผู้สอนและผู้เรียนนักเรียนและบาลี ควรมีการอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนในการใช้วัดเป็นสถานที่บำเพ็ญกุศลให้มาก การบริหารของวัดควรดำเนินการบริหารวัดแบบบูรณาการ โดยการเชื่อมโยงกิจกรรมของวัดให้สอดคล้องกับการบริหารงานคณะสงฆ์ มองเห็นความสำคัญการจัดวางแผนพัฒนาวัด ด้วยการจัดระบบภายในวัด โดยจัดทำทะเบียนทรัพย์สินของวัดอย่างโปร่งใส จัดการศึกษาอย่างบูรณาการทั้งทางโลกและทางธรรม ดูแลรักษาความเรียบร้อย เพื่อให้ภิกษุสงฆ์ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย และให้ความช่วยเหลือกิจกรรมด้านสาธารณประโยชน์

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยคือการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์ตำบลเขาชะงุ้ม อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ดังนี้

1. ด้านบำรุงรักษาวัดจัดกิจกรรมและศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดี มีแนวทางการส่งเสริมศักยภาพการปฏิบัติงาน คือ บริหารจัดการวัดต้องมีการวางระบบระเบียบแบบแผนในการก่อสร้างเสนาสนะสำคัญๆ ของวัดทำให้สิ่งก่อสร้างสำคัญของวัดอย่างเป็นระเบียบ สวยงาม เหมาะสมกับสถานที่ ทำให้เป็นระเบียบแบบแผนและรักษาเอกลักษณ์ความเป็นวัดและอัตลักษณ์ความเป็นไทยเอาไว้เสมอ วัดควรให้ความสำคัญในการดูแลอนุรักษ์โบราณสถาน โบราณวัตถุในวัด ตลอดจนให้การศึกษาเรียนรู้ในการอนุรักษ์อย่างเข้าใจ เข้าถึง เพื่อให้เป็นศาสนสมบัติอันมีค่าคงอยู่คู่วัดคู่พระพุทธศาสนาสืบต่อไป วัดควรมีมาตรการในการป้องกันการบุกรุกที่ดินวัดของหน่วยงานรัฐ และประชาชน ทั้งทางกฎหมายและทางพฤตินัย เพื่อรักษาที่ดินอันทรัพย์สินของวัดและพระพุทธศาสนาเอาไว้ วัดต้องหมั่นคอยดูแลรักษาความเป็นระเบียบแบบแผนความไม่สะอาดภายในวัด หรือความสกปรกไม่เป็นระเบียบ ทำวัดให้สะอาด สงบ ร่มรื่นไม่วุ่นวายสับสน เป็นที่เจริญตาเจริญใจแก่ประชาชนผู้มาเยือนอันส่งผลให้เกิดความพึงพอใจในการเข้ามาวัด ดำเนินการก่อสร้างเสนาสนะหรือถาวรวัตถุภายในวัดโดยเน้นการอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมประจำท้องถิ่น การแบ่งหน้าที่ของสมาชิกภายในวัดหรือจัดเจ้าหน้าที่เพื่อดูแลรักษาความสะอาดสถานที่ภายในวัด การดำเนินการก่อสร้างเสนาสนะหรือถาวรวัตถุภายในวัดโดยใช้ทุนน้อยและเวลาสั้นแต่ได้ผลคุ้มค่ามาก การจัดการศาสนสมบัติของวัดอย่างมีระบบ โดยมีการวางแผนผังไว้ล่วงหน้าอย่างชัดเจน การดำเนินการปฏิสังขรณ์เสนาสนะและถาวรวัตถุของวัดที่อยู่ในสภาพทรุดโทรมโดยมีโครงการที่ชัดเจน และการจัดหาอุปกรณ์หรือเครื่องมือเพื่อป้องกันการโจรกรรมทรัพย์สินของวัด

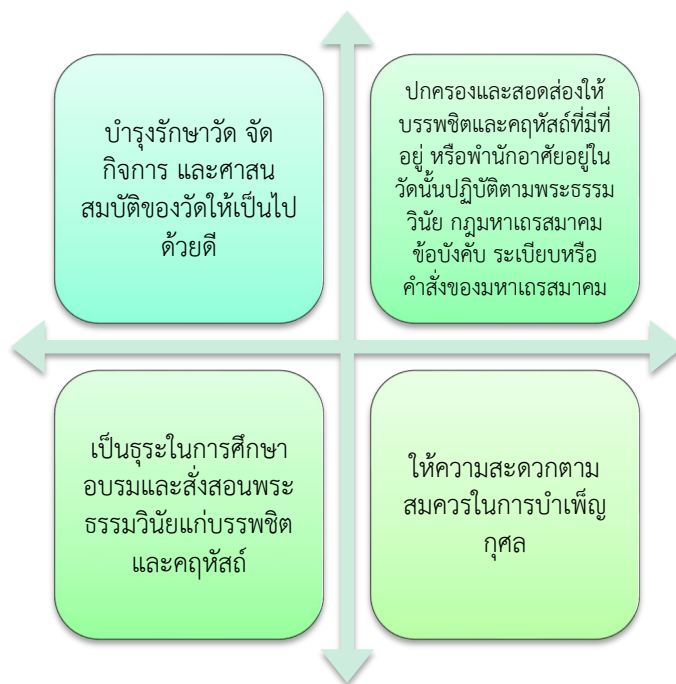
2. ด้านปกครองและสอดส่องให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ที่มีที่อยู่ หรือพำนักอาศัยอยู่ในวัดนั้นปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบหรือคำสั่งของมหาเถรสมาคม มีแนวทางการส่งเสริมศักยภาพการปฏิบัติงาน คือ การปกครองพระภิกษุสามเณรที่อยู่ในวัดให้ปฏิบัติตามพระธรรมวินัยโดยเคร่งครัด การปกครองวัดคณะสงฆ์ควรมีการประชุมอยู่เป็นเนืองนิตย์ มีการประกาศข้อระเบียบต่างๆ ให้พระภิกษุสามเณรในวัดได้รับทราบ พร้อมยกย่องเชิดชูพระภิกษุผู้ปฏิบัติดี ประพฤติดี เพื่อให้เป็นแบบอย่างแก่พระภิกษุ

ทั่วๆ ไป และพัฒนาสื่อการเรียนรู้ของวัดให้ทันสมัยอยู่ตลอด เพื่อความสะดวกในการค้นคว้า ศึกษาภาระเบียบต่างๆ ของคณะสงฆ์ มีการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับระเบียบ คำสั่ง หรือกฎของมหาเถรสมาคมให้เป็นที่รับทราบโดยทั่วกัน การออกกฎระเบียบภายในวัดเพื่อใช้ในการอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะ การจัดให้มีคณะกรรมการบริหารวัดอย่างเป็นรูปธรรม การใช้หลักการกระจายอำนาจให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการบริหารและจัดการวัด การออกกฎระเบียบที่เคร่งครัดในการรับภิกษุสามเณรเข้ามาอยู่ในสังกัดวัด มีการแบ่งหน้าที่และกระจายอำนาจการปกครองเป็นแผนกต่างๆ เพื่อเป็นการกระจายอำนาจให้พระในวัดดูแลกันและกันอย่างทั่วถึง มีการกำหนดแบบแผน กฎ ระเบียบ ให้ปฏิบัติไปในทิศทางเดียวกัน มีการลงโทษพระภิกษุสามเณรที่กระทำผิดพระธรรมวินัยตามสมควรแก่ความผิด และการปกครองดูแลทุกห้วงที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับวัดให้ประพฤติปฏิบัติตนอยู่ในระเบียบของวัดอย่างเข้มงวด

3. ด้านเป็นธุระในการศึกษาอบรมและสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์ มีแนวทางการส่งเสริมศักยภาพการปฏิบัติงาน คือ การจัดตั้งกองทุนเพื่อสนับสนุนการศึกษาพระปริยัติธรรมของพระภิกษุสามเณรภายในวัด ผู้บริหารวัดควรต้องมีการคัดสรรคุณสมบัติผู้เข้ามาบวช ในปัจจุบันให้ถูกต้อง และควรมีการส่งเสริมสนับสนุนการศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัยอย่างแท้จริง เพื่อการนำไปใช้ในการดำเนินวิถีชีวิตและพัฒนาชุมชน สังคมอย่างถูกต้องดังต่อไปนี้ ผู้บริหารวัดควรยกย่องเชิดชูครูสอนพระปริยัติธรรม ครูสอนพระบาลี และผู้เรียนให้เป็นทางการ เพื่อเป็นการสร้างขวัญและกำลังใจให้ครูสอนและผู้เรียนมีกำลังใจในการเรียนต่อไป ทั้งนี้รวมถึงการถวายรางวัลและนิยัตินิตยภัตด้วย ควรมีการสนับสนุนด้านการตั้งกองทุนไว้เป็นค่าใช้จ่ายในการจัดการเรียนการสอน เช่น อุปกรณ์ สื่อการสอนที่ทันสมัย นิตยภัตครูสอน น้ำปานะถวายในระหว่างการสอน เพื่อให้ผู้สอนและนักเรียนได้รับความสะดวก ไม่ลำบากจนทำให้เกิดความไม่ต้องการเรียน และการยกย่องเชิดชูเกียรติผู้สอบธรรมได้ในระดับต่างๆ มีการตรวจตราดูแลการสอนของครูพระปริยัติธรรม ตลอดจนผู้บริหารวัดควรรับภาระเรื่องการศึกษาของพระในวัดมาดูแล ให้การดูแลส่งเสริมช่วยเหลือใช้จ่ายต่างๆ ในการเรียนของพระทั้งวัด ตลอดจนเจ้าอาวาสต้องให้การอุปถัมภ์อย่างจริงจังจึงจะทำให้พระในวัดมีความรู้ทักษะความสามารถอย่างแท้จริง และที่สำคัญผู้บริหารจัดการวัดต้องให้การศึกษากับบรรพชิตและคฤหัสถ์เพื่อหาทางป้องกันผลกระทบจากกระแสโลกาภิวัตน์ ที่ทำให้สังคมไทยในปัจจุบันเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทางด้านเศรษฐกิจและสังคม การพัฒนา ประเทศมุ่งเน้นการพัฒนาความเจริญทางด้านเศรษฐกิจ ทำให้สังคมไทยเปลี่ยนเป็นสังคมเมืองความสัมพันธ์แบบพึ่งพาอาศัยกันของคนในชุมชนในสังคม เปลี่ยนไปเป็นต่างคนต่างอยู่เป็นสังคมบริโภคนิยม ความเสื่อมถอยทางศีลธรรม จริยธรรมมีมากขึ้น โดยสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนา วิถีชีวิตของคนไทยเข้าใกล้วัดมากขึ้นเพื่อช่วยแก้ไขปัญหาสังคม

4. ด้านให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศล มีแนวทางการส่งเสริมศักยภาพการปฏิบัติงาน คือ การอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนในการใช้วัดเป็นสถานที่บำเพ็ญกุศล จัดการอาคารสถานที่ให้เหมาะสมและสอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชนในหมู่บ้านและท้องที่ เน้นประโยชน์สูง ประหยัดสุด รวมทั้งการมอบหมายภาระหน้าที่ที่กระจายความรับผิดชอบให้พระภิกษุในวัดช่วยกันดูแลจัดการ โดยมีเจ้าอาวาสเป็นประธานอำนวยการควบคุมอยู่ตลอด การประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับกิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาที่ทางวัดจัดขึ้นให้ชาวบ้านทราบโดยทั่วถึงกัน การจัดสถานที่ให้เหมาะสมในการประกอบกิจกรรมบำเพ็ญกุศล วัดควรแบ่งหน้าที่มอบหมายให้พระภิกษุดูแลอย่างชัดเจนเพื่อนำมาซึ่งการอำนวยการที่สะดวกต่อการบำเพ็ญกุศลของประชาชนทุกระดับที่เข้ามาจัดกิจกรรมการกุศลในวัด ซึ่งทำให้ภาพลักษณ์ของวัดมีมาตรฐาน และช่วยให้ประชาชนได้รับความสะดวกยิ่งขึ้น จัดตั้งกองทุนและชักชวนพุทธศาสนิกชนร่วมบริจาคทรัพย์เพื่อสาธารณะ

สงเคราะห์ การให้ความช่วยเหลือในการประสานงานกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการบำเพ็ญกุศล และการจัดตั้ง หรือเป็นผู้สนับสนุนการดำเนินงานของกองทุนสงเคราะห์แม่บ้านกิจศพไร้ญาติ ดังในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 การบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์ตำบลเขาชะงุ้ม
อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้
 - 1.1 คณะสงฆ์ควรจัดทำแผนการก่อสร้างหรือบูรณปฏิสังขรณ์อาคารเสนาสนะบนพื้นฐานของหลักความมั่นคงแข็งแรง และประหยัด
 - 1.2 คณะสงฆ์ควรส่งเสริมวางระบบสร้างระเบียบและจัดกิจกรรมอบรมเกี่ยวกับการดูแลความประพฤติของคฤหัสถ์ที่อาศัยอยู่ในวัดให้เรียบร้อยดีงาม
 - 1.3 เจ้าอาวาสควรส่งเสริมให้มีจัดตั้งกองทุนนิยมนิยมนับสนุนการศึกษาแก่พระภิกษุสามเณรและบุคลากรภายในวัดเพื่อเพิ่มศักยภาพ
2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป
 - 2.1 ควรศึกษาเกี่ยวกับพุทธธรรมาภิบาลในการปกครองวัดของคณะสงฆ์ในจังหวัดราชบุรี
 - 2.2 ควรศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาเครือข่าย บ้าน วัด โรงเรียน เอกชน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพงานสาธารณสงเคราะห์
 - 2.3 ควรศึกษาเกี่ยวกับการสร้างเครือข่ายภาคีในการบริหารจัดการวัดในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี

เอกสารอ้างอิง

- กนก แสนประเสริฐ. (2549). **ประมวลพระราชบัญญัติคณะสงฆ์**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- กรมการศาสนา. (2552). **คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยพระราชบัญญัติ กฎ ระเบียบ และคำสั่งของคณะสงฆ์**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา.
- บุญร่วม เทียมจันทร์. (2546). **เจ้าอาวาส เจ้าพนักงาน ใครกำหนด**. กรุงเทพมหานคร: สามดีพรีนติ้งอีควิปเม้นท์.
- พระครูถาวรกาญจนธรรม (สมคิด ถาวโร). (2559). **การบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาส ในเขตอำเภอด่านมะขามเตี้ย จังหวัดกาญจนบุรี**. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูปลัดพงศ์พันธ์ ขนดีโสภโณ. (2559). **การบริหารจัดการงานเทศกาลนมัสการปิดทองหลวงพ่อดำวัดไร่ขิง**. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูวิสุทธิธานันท์คุณ (สุศักดิ์ วิสุทธิธาดาโร). (2557). **การบริหารจัดการวัดเพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา**. ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูสันติภริธรรม (นพดล ภริสนโต). (2564). **รูปแบบการบริหารจัดการวัด : กรณีศึกษาวัดกำแพงเหนือ ตำบลบ้านสิงห์ อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี**. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูสุวรรณจันทนิวิฐ (สมพงษ์ จันทโร). (2558). **ทักษะการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาส ในอำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี**. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูโสภณธำรงกิตติ์ และวรสิทธิ์ เจริญพัฒน์. (2562). **การจัดการวัดอย่างมีประสิทธิภาพของคณะสงฆ์ภาค 15**. **วารสารรัฐศาสตร์ปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์**. 6(2). 282.
- พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญโญ). (2554). **เอกสารประกอบการบรรยายเรื่องการคณะสงฆ์และการพระศาสนา**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช). (2548). **พระสงฆ์กับกรมการศาสนาในกรมการศาสนาสู่ทศวรรษแห่งการพัฒนา**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา.
- พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช). (2564). **พระสงฆ์กับการศึกษาไทยในบทบาทของสถาบันพระพุทธศาสนากับการจัดการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- พระมหาสุวัฒน์ คุณวุฒโฒ (สุแป้น). (2564). **การจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการในตำบลบ้านฆ้อง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี**. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาเอกชัย ปญญาวชิโร (วราภรณ์สุภากุล). (2561). **การบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัดในอำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี**. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระศรีปริยัติโมลี (สมชัย กุศลจิตโต). (2547). **การเมืองมิใช่เรื่องของสงฆ์**. กรุงเทพมหานคร: เรือนแก้วการพิมพ์.

- พระอำนาจ จันทสโร. (2561). การจัดการเรียนรู้ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ในรายวิชาหน้าที่พลเมืองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดโสธรวรารามแผนกสามัญศึกษา จังหวัดฉะเชิงเทรา. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- เพ็ญภา ปาสายอ. (2559). การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลก้อ อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ไพบูลย์ เสี่ยงก้อง. (2558). คน ต้นไม้ และสายน้ำ. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.
- องค์การบริหารส่วนตำบลเขาชะงุ้ม. (2566). แผนพัฒนาท้องถิ่น (พ.ศ. 2566-2570) ฉบับทบทวน พ.ศ. 2566. ราชบุรี: องค์การบริหารส่วนตำบลเขาชะงุ้ม.

แนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดตามหลักมิตรแท้ 4 ในสถานศึกษาสหวิทยา
เขตวิลาดอุดมไทรอินราชา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
GUIDELINES FOR THE PREVENTION AND SOLUTION OF DRUG PROBLEMS
ACCORDING TO THE PRINCIPLE OF TRUE FRIENDSHIP 4 IN THE WILAD UDOM
THAI IN RACHA INTER CAMPUS EDUCATIONAL INSTITUTION
PHRA NAKHON SI AYUTTHAYA PROVINCE PATHUM THANI

^[1]บุญลิตา รอดม่วง Boonsita Rodmuang ^[2]สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย Suddhipong Srivichai
^[3]พระครูภัทรธรรมคุณ PhrakruPhattharathamkhun
^[1] ^[2] ^[3]มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
Corresponding Author E-mail: Boonsita665544@hotmail.com

Article Received: July 08, 2024, Revised: August 19, 2024, Accepted: August 23, 2024.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา 2) เพื่อศึกษาวิธีการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดตามหลักมิตรแท้ 4 และ 3) เพื่อเสนอแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดตามหลักมิตรแท้ 4 เป็นการวิจัยแบบผสมวิธีโดยการวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้บริหารและครู จำนวน 159 คน ใช้สถิติวิเคราะห์ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิจัยเชิงคุณภาพใช้การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 6 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษาสหวิทยาเขตวิลาดอุดมไทรอินราชา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้านมีสภาพการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทั้ง 5 ด้าน 2) วิธีการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดตามหลักมิตรแท้ 4 เป็นการประยุกต์หลักการป้องกันตามมาตรการ คือ มาตรการป้องกัน มาตรการค้นหา มาตรการรักษา มาตรการเฝ้าระวัง มาตรการบริหารจัดการ เพื่อบูรณาการกับหลักมิตรแท้ 4 ประกอบด้วยมิตรมีอุปการะ มิตรร่วมทุกข์ร่วมสุข มิตรแนะนำประโยชน์ และมิตรมีความรักใคร่ และ 3) แนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดตามหลักมิตรแท้ 4 ประกอบด้วย (1) จัดตั้งเครือข่ายทางการศึกษาเพื่อเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันยาเสพติดประสานงานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับปัญหายาเสพติดในโรงเรียน (2) มาตรการค้นหา ประเมินสถานการณ์ด้านการแพร่ระบาดของยาเสพติดทั้งในและนอกสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง (3) มาตรการรักษา นำนักเรียนกลุ่มติดยาเสพติดเข้าสู่การบำบัดตามความสมัครใจ และให้กำลังใจกับผู้ที่เคยใช้สารเสพติด (4) จัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการส่งเสริมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนปลอดยาเสพติด เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้คุณโทษของยาเสพติด (5) มีการวางแผนการป้องกันยาเสพติดไว้ในกิจกรรมของโรงเรียน และการเรียนการสอนทุกรายวิชา

คำสำคัญ: การป้องกันแก้ไข, ปัญหายาเสพติด, หลักมิตรแท้ 4

ABSTRACT

This research aimed 1) to study the status of prevention and solution of drug problems in educational institutions, 2) to study the methods of prevention and solution of drug problems according to the principle of 4 true friends, and 3) to propose the guidelines for prevention and solution of drug problems according to the principle of 4 true friends. This research was a mixed-method research, quantitative research using a questionnaire with a sample group of 159 administrators and teachers, statistics were used to analyze frequency, mean, and standard deviation. The qualitative research used interviews with 6 key informants, data were analyzed by content analysis. The research results showed that 1) The overall status of prevention and solution of drug problems in the educational institutions of Wi Lad Udom Sai In Racha Consortium was at a high level. When classified by each aspect, the implementation was at a high level in all 5 aspects. 2) The method of prevention and solution of drug problems according to the principle of 4 true friends was the application of the prevention principles according to measures, namely prevention measures, detection measures, treatment measures, surveillance measures, and management measures, in order to integrate with the principle of 4 true friends, which consisted of friends who were helpful, friends who shared happiness and sorrow, and friends who gave advices and friends who was loving and 3) Guidelines for prevention and solution of drug problems according to the principle of 4 true friends, consisting of (1) Establishing an educational network to participate in drug prevention, coordinating cooperation with relevant agencies, disseminating knowledge about drug problems in schools, (2) Measures to continuously search for and assess the situation of drug prevalence both inside and outside educational institutions, (3) Treatment measures, bringing drug addicted students into voluntary treatment, and encouraging those who used to use drugs, (4) Creating an environment conducive to promoting learning for students to be drug-free, so that students learnt about the dangers of drugs, (5) Having a plan for drug prevention in school activities and teaching of all subjects.

Keywords: Prevention and Solution, Drug Problem, Four True Friends Principle

บทนำ

ปัจจุบันสังคมโลกมนุษย์เป็นยุคแห่งเทคโนโลยี เป็นยุคแห่งการสื่อสารไร้พรมแดน เป็นยุคที่เจริญทางด้านวัตถุ จึงส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมของมนุษย์ในโลกนี้ ก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมา เช่น ปัญหาการทะเลาะวิวาท ปัญหาการทำลายล้างกันด้วยอาวุธสงคราม ปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัญหาทางด้านจิตใจ ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาการล่อลวง เป็นต้น ส่วนอีกปัญหาหนึ่งที่เป็นภัยต่อสังคมมนุษย์โลก ก็คือ ปัญหายาเสพติด เพราะพฤติกรรมของมนุษย์เมื่อมีปัญหา มีความทุกข์ย่อมมองหาที่พึ่ง หาทางออกด้วยการพึ่งพาวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตประสาท มาเป็นเครื่องกล่อมเกลาคิดใจ เมื่อได้เสพวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตประสาททั้งชนิดกดประสาท

และกระตุ้นประสาท ก็พากันหลงผิดคิดไปว่าสามารถดับทุกข์ได้ แม้เพียงชั่วครั้งชั่วคราวชั่วขณะก็ตาม (พระปลัดชัยยะ โกมล (แก้วมะไฟ), 2561)

ปัญหายาเสพติด นับว่าเป็นหนึ่งในปัญหาสังคมที่รุนแรงที่สุดในแต่ละประเทศทั่วโลก ถึงแม้ว่าจะมีมาตรการ รวมถึงนโยบายต่าง ๆ เพื่อป้องกันและแก้ไขมาอย่างต่อเนื่อง โดยจากข้อมูลรายงาน World Drug Report 2022 ของสำนักงานว่าด้วยยาเสพติดและอาชญากรรมแห่งสหประชาชาติ (UNODC : United Nations Office on Drugs and Crime) พบว่าในปี 2563 มีจำนวนประชากรกว่า 284 ล้านคนจากทั่วโลก ในช่วงอายุ 15-64 ปี ที่ติดยาเสพติด ซึ่งคิดเป็น 26% เพิ่มขึ้น เมื่อเทียบกับสิบปีที่ผ่านมา นอกจากนี้ยังพบว่า ผู้ติดยาเสพติดมีแนวโน้มที่จะมีอายุน้อยลงเรื่อย ๆ เด็กและเยาวชนมีการใช้ยาเสพติดมากกว่าผู้ใหญ่รวมถึงใช้ในปริมาณที่มากกว่าเช่นเดียวกัน

ทั้งนี้แม้ว่าสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 จะทำให้การลักลอบหรือขนส่งยาเสพติดถูกจำกัดด้วยเส้นทาง ไม่ว่าจะเป็นการปิดกั้นขอบเขตและชายแดน หรือความท้าทายของการขนส่งทางอากาศที่มีความถี่น้อยลง สาเหตุเหล่านี้ทำให้รูปแบบและเส้นทางการค้ายาเสพติดมีความยืดหยุ่นและหลากหลายขึ้นกว่าแต่ก่อน อาทิ การใช้เส้นทางเดินเรือเพื่อลำเลียงยาเสพติด การขนส่งสินค้าด้วยไปรษณีย์ รวมถึงการติดต่อซื้อขายผ่านช่องทางโซเชียลมีเดียที่มากขึ้น (สถานบำบัดยาเสพติดเอกชน ภูฟ้าเรสท์โฮม, 2566)

ยังส่งผลให้สถานการณ์ปัญหายาเสพติดในประเทศไทยมีความรุนแรงมากขึ้น และเป็นปัญหาที่สำคัญของประเทศที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศชาติ คาดว่าจะก่อให้เกิดผลร้ายในอนาคตคือปัญหายาเสพติดให้โทษที่ส่งผลกระทบอย่างรุนแรงต่อโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคม โดยเฉพาะการพัฒนาประเทศ การพัฒนาบุคลากรที่จะเป็นกำลังสำคัญของประเทศชาติในอนาคต ทำให้มีความจำเป็นต้องเร่งดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด โดยต้องให้ความรู้ สร้างความเข้าใจและความตระหนักในโทษภัยของยาเสพติดแก่ประชาชน ทั้งในด้านประเภทลักษณะและสาเหตุของการติดยาเสพติด

การแพร่ระบาดของยาเสพติดหลายประเภทในสถานศึกษากำลังทวีความรุนแรงและมีแนวโน้มขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ทั้งรูปแบบความรุนแรงของฤทธิ์ยาและจำนวนผู้ติดยาเสพติดการแพร่ระบาดของยาเสพติดเป็นปัญหาสำคัญส่งผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศ การพัฒนาบุคลากรและคุณภาพชีวิตของนักเรียน และประชาชนเป็นอย่างมาก รัฐบาลได้กำหนดให้ปัญหายาเสพติดเป็น “วาระแห่งชาติ” และมอบหมายให้กระทรวงศึกษาธิการสร้างภูมิคุ้มกันและป้องกันยาเสพติดในสถานศึกษา หนดมาตรการป้องกันเด็กและเยาวชนก่อนวัยเสี่ยงและในวัยเสี่ยงไม่ให้เข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด เรียนรู้ถึงโทษและพิษภัยของยาเสพติด รู้จักปฏิเสธหลีกเลี่ยงยาเสพติดและใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์เพื่อหลีกเลี่ยงการหมกหมุ่น มั่วสุมกับยาเสพติด (ศักดิ์ดา มังคะรัตน์, 2563)

ในกลุ่มเด็กนักเรียนในโรงเรียนนับเป็นอีกกลุ่มเสี่ยงที่สังคมควรให้ความสนใจอย่างยิ่ง สาเหตุการติดยาเสพติดนั้นอาจเริ่มจากเพื่อนชักจูงให้ลองเสพ อยากรู้ อยากลอง ถูกล่อลวง และสาเหตุสำคัญอีกประการหนึ่งคือการใช้ยาเสพติดเป็นที่พึ่งอันเนื่องมาจากการขาดความรักความอบอุ่นในครอบครัว พ่อแม่ไม่มีเวลาให้ปัญหาพ่อแม่หย่าร้างกัน ผู้ใหญ่ไม่ได้สนใจดูแลหรือเป็นที่พึ่งของเด็กได้ เด็กเกิดความว่าเหวไม่รู้จักปรึกษาใครเลยหันไปหายาเสพติด หรือเป็นเป้าล่อให้กับผู้ไม่ปรารถนาดี

นอกจากนี้การใช้ยาเสพติดในกลุ่มวัยรุ่น ยังเป็นปัญหาใหญ่ของประเทศไทย เป็นปัญหาที่สร้างความกังวลให้กับทุกคน เพราะไม่เพียงแต่ประเทศจะต้องสูญเสียทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งเป็นทรัพยากรอันมีค่าที่สุดของประเทศไปแล้ว ปัญหายาเสพติดยังนำมาซึ่งปัญหาอื่นอีกมากมาย ทั้งในแง่สังคมอย่างเช่นการก่ออาชญากรรม ปล้น จี้ ฯลฯ เกิดปัญหาส่วนบุคคลในด้านสุขภาพกายและสุขภาพจิต เช่น ปัญหาทางจิต ปัญหา

ด้านสุขภาพ ปัญหาด้านเศรษฐกิจ ซึ่งรัฐบาลเองต้องสูญเสียเงินในการบำบัดอาการติดยา รักษาอาการติดยา ทั้งการเลิกยาไอซ์ เลิกยาบ้า เลิกกัญชา ฯลฯ สิ่งที่น่าวิตกกังวลคือวัยรุ่นที่ใช้สารเสพติดนั้นมีแนวโน้มที่จะอายุน้อยลงเรื่อยๆ มีการใช้สารเสพติดเพิ่มขึ้นในกลุ่มอายุ 12 – 19 ปี และในปี 2562 มีการสำรวจพบว่าเด็กและเยาวชนหรือวัยรุ่นใช้สารเสพติดเป็นจำนวนร้อยละ 3.72 นอกจากนี้ การติดยาเสพติดในกลุ่มวัยรุ่นจะเริ่มจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ การสูบบุหรี่ ก่อนจะนำไปสู่สารเสพติดชนิดอื่น ๆ ที่มีความรุนแรงขึ้นเรื่อย ๆ ที่น่าวิตกกังวลไปกว่านั้นคือในกลุ่มเด็กและเยาวชนหรือวัยรุ่น มีการใช้สารเสพติดร่วมกันมากกว่าหนึ่งชนิด และยังมีการใช้สารอื่น ๆ มาผสมเพื่อให้ออกฤทธิ์คล้ายสารเสพติด ผลเสียที่ร้ายแรงตามมาคือกลุ่มผู้เชี่ยวชาญหรือแพทย์เองจะไม่สามารถประเมินผลข้างเคียงที่เกิดขึ้นได้ เพราะไม่รู้ว่ากลุ่มผู้เสพนั้นจะใช้สารใดผสมกันบ้าง ทำให้เกิดอันตรายกับผู้เสพเป็นอย่างมาก การบำบัดอาการติดยา ก็เป็นไปอย่างยากลำบาก ต้องรักษาอาการติดยาเสพติดทั้งทางกายและใจ บางคนอาจถึงขั้นมีอาการทางประสาท

ความจริงแล้วสาเหตุในการใช้สารเสพติดของกลุ่มวัยรุ่นมีหลายสาเหตุด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็นความคึกคะนองของช่วงวัย เพื่อนชักชวน เกิดปัญหาความรัก มีปัญหาส่วนตัว ได้รับความกดดันในการเรียน ฯลฯ ปัจจัยที่มีอิทธิพลในการใช้สารเสพติดของกลุ่มเด็ก เยาวชน และวัยรุ่นมากที่สุด พบว่า สิ่งที่มีอิทธิพลที่ทำให้เด็ก เยาวชนและวัยรุ่นเข้าไปข้องเกี่ยวกับยาเสพติดมากที่สุดคือ ชุมชนและสังคม หากเด็ก เยาวชนหรือกลุ่มวัยรุ่นได้อยู่ในสังคมหรือชุมชนที่ดี ทุกคนมุ่งมั่นกับการเรียน มีเป้าหมายในชีวิตที่จะพัฒนาตัวเองให้พร้อมสำหรับการทำงานในอนาคต ก็จะทำให้เด็ก เยาวชน และวัยรุ่นเหล่านั้นเลือกที่จะปฏิเสธไม่ใช้ยาเสพติด ซึ่งปฏิเสธปฏิเสธไม่ได้ว่ามักจะเป็นไปไม่ได้ที่เด็ก เยาวชนและวัยรุ่นจะได้อยู่ในสังคมที่ดีทุกคน สิ่งสำคัญคือ สถาบันครอบครัวต้องคอยมอบความรัก ความอบอุ่นและความเข้าใจให้กับเด็ก ไม่สร้างแรงกดดันและคาดหวังสูงจนเกินไป (สถาบันบำบัดยาเสพติดเอกชน ภูฟ้าเรสโฮม, 2566)

โรงเรียนในสถานศึกษาสหวิทยาเขตวิลาดอุดมไทรอินราชา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ประกอบด้วยโรงเรียนมัธยมศึกษา จำนวนทั้งสิ้น 6 โรงเรียน คือ โรงเรียนบางปะอิน “ราชานุเคราะห์ 1” โรงเรียนวิเชียรกลิ่นสุคนธ์อุปถัมภ์ โรงเรียนลาดบัวหลวงโพธิ์งามวิทยา โรงเรียนอุดมศิลป์วิทยา โรงเรียนบางไทรวิทยา และโรงเรียนบางปะอิน ซึ่งในแต่ละสถานศึกษามีขนาด และจำนวนนักเรียนที่แตกต่างกันออกไป จึงทำให้นักเรียนมีการคบเพื่อนที่มีลักษณะแตกต่างกันออกไป โดยบางคนจะเลือกคบเพื่อนที่มีอายุรุ่นราวคราวเดียวกันเพศเดียวกัน บางคนจะเลือกคบเพื่อนที่เป็นรุ่นพี่ บางคนจะเลือกคบเพื่อนที่เป็นรุ่นน้อง บางคนจะเลือกคบเพื่อนที่มีนิสัยไปในทิศทางเดียวกัน บางคนจะเลือกคบเพื่อนที่มีฐานะทางบ้านร่ำรวย การเลือกคบเพื่อนจึงทำให้เกิดปัญหาตามมาในรูปแบบต่าง ๆ เช่น บางคนคบเพื่อนที่มีนิสัยไม่ดีจึงถูกเพื่อนชักชวนไปในทางที่เสียหาย เช่น หนีโรงเรียนไปเที่ยวตามห้างสรรพสินค้า ไปดูหนังฟังเพลง เล่นเกม เล่นพนันออนไลน์ ไปมั่วสุมยกพวกตีกัน เสพยาเสพติด เป็นต้น ปัญหาเหล่านี้ล้วนแล้วแต่เกิดจากการคบเพื่อนที่ผิดๆ ของนักเรียนทั้งสิ้น

จากประเด็นดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยทำการวิจัยเรื่อง แนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดตามหลักมิตรแท้ 4 ในสถานศึกษาสหวิทยาเขตวิลาดอุดมไทรอินราชา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อเป็นการนำหลักมิตร 4 บุรณการกับป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษาสหวิทยาเขตวิลาดอุดมไทรอินราชา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

2. เพื่อศึกษาวิธีการป้องกันและแก้ไขปัญหาราสารเสพติดตามหลักมิตรแท้ 4 ในสถานศึกษาสหวิทยาเขตวิลาตอุดมไพรอินราชา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

3. เพื่อเสนอแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาราสารเสพติดตามหลักมิตรแท้ 4 ในสถานศึกษาสหวิทยาเขตวิลาตอุดมไพรอินราชา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยผสมวิธีระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารและครูโรงเรียนกลุ่มสหวิทยาเขตวิลาตอุดมไพรอินราชา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 6 โรงเรียน รวมทั้งสิ้น 270 คน วิธีการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางเปรียบเทียบที่สำเร็จรูปของ R.V. Krejcie & D.W. Morgan (อ้างใน ธาณินทร์ ศิลป์จารุ, 2560) และได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างผู้บริหาร จำนวน 6 คน และครู จำนวน 153 คน รวมทั้งหมด 159 คน

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญผู้บริหารและครูโรงเรียนกลุ่มสหวิทยาเขตวิลาตอุดมไพรอินราชา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 6 คน

3. เครื่องมือที่ใช้การวิจัย

3.1 แบบสอบถาม (Questionnaire) โดยมีขั้นตอนการสร้างแบบสอบถาม ดังนี้ 1) ศึกษาเอกสารข้อมูลปฐมภูมิเกี่ยวกับหลักมิตรแท้ 4 และข้อมูลทุติยภูมิเกี่ยวกับเรื่อง แนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาราสารเสพติดในสถานศึกษา เช่น แนวคิด ทฤษฎี วารสาร ตำรา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) สังเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ได้ประเด็นคำถามของแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาราสารเสพติดตามหลักมิตรแท้ 4 ในสถานศึกษา 3) สร้างเครื่องมือวิจัย และนำเสนอร่างเครื่องมือวิจัยเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์จากนั้นนำมาปรับปรุงแก้ไขต่อไป ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหาความเหมาะสมของภาษาและเนื้อหาวิจัยจากนั้นนำไปหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับเนื้อหาที่ต้องการวิจัย (Item-Objective Congruence Index IOC) และเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนความสอดคล้องระหว่างเนื้อหาเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยเท่ากับ 1.00 4) นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่เป้าหมาย (Try Out) จำนวน 30 ชุด เพื่อค่า Cronbach's Alpha ความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม และได้ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.950 5) นำแบบสอบถามไปใช้จริงในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 4 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของครูโรงเรียนกลุ่มสหวิทยาเขตวิลาตอุดมไพรอินราชา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งประสบการณ์การสอน ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับศึกษาแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาราสารเสพติดโรงเรียนกลุ่มสหวิทยาเขตวิลาตอุดมไพรอินราชา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทั้ง 5 มาตรการ ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับการศึกษาแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาราสารเสพติดตามหลักมิตรแท้ 4 ในสถานศึกษาสหวิทยาเขตวิลาตอุดมไพรอินราชา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และตอนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับปลายเปิดเกี่ยวกับข้อเสนอแนะแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาราสารเสพติดตามหลักมิตรแท้ 4 ในสถานศึกษาสหวิทยาเขตวิลาตอุดมไพรอินราชา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

3.2 แบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) โดยมีขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ ดังนี้ 1) นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ถอดเสียงและบันทึกเป็นข้อความ 2) นำข้อความจากการสัมภาษณ์และจัดบันทึกมาจำแนกประเด็นและเรียบเรียงเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย 3) วิเคราะห์ค่าให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) 4) สังเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยและนำเสนอต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม ได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้ 1) นำแบบสอบถามทั้งหมดที่รวบรวมได้กลับมา เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของการตอบแบบสอบถาม แล้วคัดเลือกฉบับที่สมบูรณ์ เพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยการบันทึกคะแนนแต่ละข้อของแต่ละคนลงในแบบลงรหัส (Coding Form) 2) ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ 3) สถิติที่ใช้การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้สถิติวิเคราะห์ค่าร้อยละ (ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

สรุปผลการวิจัย

1. สภาพการป้องกันและแก้ไขปัญหาสารเสพติดในสถานศึกษาสหวิทยาเขตวิลาดอุดมไพรอินราชา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สภาพการป้องกันและแก้ไขปัญหาสารเสพติดในสถานศึกษาสหวิทยาเขตวิลาดอุดมไพรอินราชา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวม

ด้านที่	สภาพการป้องกันและแก้ไขปัญหาสารเสพติดในสถานศึกษาสหวิทยาเขตวิลาดอุดมไพรอินราชา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา	สภาพการปฏิบัติ			
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	อันดับ
1	มาตรการป้องกัน	3.98	1.24	มาก	3
2	มาตรการค้นหา	4.17	1.31	มาก	1
3	มาตรการรักษา	3.73	1.15	มาก	5
4	มาตรการเฝ้าระวัง	4.15	1.29	มาก	2
5	มาตรการบริหารจัดการ	3.97	1.34	มาก	4
	รวม	4.16	1.45	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพการป้องกันและแก้ไขปัญหาสารเสพติดในสถานศึกษาสหวิทยาเขตวิลาดอุดมไพรอินราชา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้านมีสภาพการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทั้ง 5 ด้าน คือ มาตรการค้นหา มาตรการเฝ้าระวัง มาตรการป้องกัน มาตรการบริหารจัดการ มาตรการรักษา ตามลำดับ

2. วิธีการป้องกันและแก้ไขปัญหาสารเสพติดตามหลักมิตรแท้ ๔ ในสถานศึกษาสหวิทยาเขตวิลาดอุดมไทรอินราชา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการศึกษาวិธีการได้ดังนี้

2.1 มาตรการป้องกัน โรงเรียนมีการดำเนินการในด้านการสร้างเครือข่าย มี 2 รูปแบบคือ รูปแบบที่ 1 เป็นการสร้างเครือข่ายในสถานศึกษาประกอบด้วย คณะกรรมการห้องเรียนสีขาว สถานักเรียน ซึ่งดำเนินการในด้านของการจัดกิจกรรมต่างๆ ที่แสดงให้เห็นถึงโทษพิษภัยของยาเสพติดตลอดจนการรับฟัง และให้คำแนะนำแก่เพื่อนนักเรียนรุ่นพี่ รุ่นน้อง รวมไปถึงเครือข่ายผู้ปกครองทำหน้าที่ในการสอดส่องความประพฤติของนักเรียนจากบริเวณชุมชนใกล้บ้าน สถานที่ทำงาน หรือบริเวณรอบๆ โรงเรียนที่พบเห็น รูปแบบที่ 2 เครือข่ายภายนอกสถานศึกษามีการนำหน่วยงานต่างๆ ของชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของโรงเรียนได้แก่ 1) สถานีตำรวจภูธรมีการมาอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับยาเสพติดสร้างกลุ่มติดต่อกับทางโรงเรียนเพื่อรายงานข้อมูลของนักเรียนที่มีความเสี่ยงเกี่ยวกับยาเสพติดให้กับทางโรงเรียนทราบ 2) โรงพยาบาลในชุมชนมีการตรวจสุขภาพประจำปีให้กับนักเรียนอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับสุขภาพ 3) องค์การบริหารส่วนตำบล/เทศบาลเทศบาลเข้ามาช่วยสนับสนุนการจัดกิจกรรมต่างๆ แก่นักเรียนทั้งกลุ่มปกติและกลุ่มเสี่ยง เพื่อให้ให้นักเรียนได้ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด 4) ทหารจัดกิจกรรมการทำจิตอาสาพัฒนาสถานที่ต่างๆ ในโรงเรียนและชุมชนโดยทั้งสองประการประกอบด้วยมิตรแท้ทั้ง 4 ประการ คือ มิตรมิตรอุปการะ มิตรร่วมทุกข์ร่วมสุข แนะนำประโยชน์ และมิตรมีความรักใคร่

2.2 มาตรการค้นหา การประเมินสถานการณ์เกี่ยวกับยาเสพติดในทุกโรงเรียนมีการสรุปผลการประเมินสถานการณ์เดือนละครั้ง โดยมีวิธีการที่หลากหลายคือ การประเมินห้องเรียนสีขาว การตรวจกระเป๋านักเรียนคณะครูออกตรวจจุดที่ล่อแหลมภายในโรงเรียน ร่วมกับตำรวจออกตรวจจุดล่อแหลมบริเวณรอบๆ โรงเรียนซึ่งมีความสอดคล้องกับมิตรแนะนำประโยชน์ และมิตรอุปการะ

2.3 มาตรการรักษา โรงเรียนมีการนำนักเรียนที่มีการตรวจพบสารเสพติดหลายครั้งเข้าสูการบำบัด โดยมีการยินยอมจากผู้ปกครองของนักเรียน การส่งนักเรียนเข้าสูการบำบัดมีทั้งที่ทางผู้ปกครองให้โรงเรียนดำเนินการติดต่อและส่งต่อทางโรงพยาบาลกับกรณีที่ถูกปกครองดำเนินการติดต่อและส่งต่อนักเรียนกับโรงพยาบาลด้วยตนเอง และภายหลังจากการเข้ารับการบำบัดแล้วทางโรงเรียนให้โอกาสนักเรียนกลับมาศึกษาต่อได้จึงสอดคล้องกับมิตรอุปการะและมิตรแนะนำประโยชน์

2.4 มาตรการเฝ้าระวัง โรงเรียนดำเนินการจัดสภาพแวดล้อมให้นักเรียนปลอดภัยจากสารเสพติด โดยผ่านโครงการสถานศึกษาสีขาวคือ มีการจัดตั้งคลินิกเสมารักษ์เพื่อเอาไว้รับฟังและช่วยเหลือนักเรียน มีการจัดมุมความรู้ จัดบอร์ดความรู้เกี่ยวกับยาเสพติดในโรงเรียนทุกห้อง โรงเรียนมีการจัดกิจกรรมที่หลากหลายอาทิ เช่น กิจกรรมกีฬาต้านภัยยาเสพติด กิจกรรม To Be Number ONE ตลอดจนมีการจัดแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายในโรงเรียนให้นักเรียนได้เข้าไปทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดสอดคล้องกับหลักธรรม หลักมิตรมิตรแนะนำประโยชน์มิตรมิตรมีน้ำใจ และมิตรมิตรร่วมทุกข์ร่วมสุข

2.5 มาตรการบริหารจัดการ โรงเรียนมีการดำเนินการวางแผนการป้องกันยาเสพติดโดยผ่านโครงการของฝ่ายวิชาการและฝ่ายกิจการนักเรียน สำหรับฝ่ายวิชาการจะมีการบูรณาการความรู้เกี่ยวกับยาเสพติดเข้าไปในรายวิชาต่าง ๆ ตามความเหมาะสมของเนื้อหา และการจัดกิจกรรมทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด ฝ่ายกิจการนักเรียนมีการดำเนินโครงการสถานศึกษาสีขาวปลอดยาเสพติดและอบายมุข ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ตรงกับหลักธรรมมิตรอุปการะ มิตรร่วมทุกข์ร่วมสุข และมิตรแนะนำประโยชน์

3. แนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดตามหลักมิติที่ 4 ในสถานศึกษาสหวิทยาเขต
วิลาดอุดมไทรอินราชา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

3.1 มาตรการป้องกัน สถานศึกษามีการจัดทำแผนงานปฏิบัติการตลอดปีการศึกษา โดยจัด
กิจกรรมเชิงสร้างสรรค์เพื่อป้องกันยาเสพติด โดยมีการบูรณาการการเรียนการสอนเรื่องยาเสพติดในทุกกลุ่ม
สาระการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างความตระหนักและปลูกจิตสำนึกไม่ให้นักเรียนไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด
สถานศึกษามีการดำเนินโครงการห้องเรียนสีขาว โดยมีนักเรียนแกนนำ เน้นให้นักเรียนสามารถพัฒนาป้องกัน
และแก้ไขให้ปลอดภัยจากยาเสพติด นักเรียนทุกคนมีส่วนร่วมในชั้นเรียน สถานศึกษาดำเนินการโครงการ
TO BE NUMBER ONE เพื่อให้ผู้เรียนใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ในการทำกิจกรรม การจัดกิจกรรมลูกเสือ
ต้านภัยยาเสพติด มีการให้ความรู้เรื่องยาเสพติดโดยใช้กระบวนการลูกเสือเข้ามาเกี่ยวข้อง กิจกรรมด้านศิลปะ
ดนตรี กีฬา กิจกรรมชุมนุมและชมรม โดยให้นักเรียนที่มีความสนใจเข้าร่วมในการทำกิจกรรม ทำให้นักเรียน
ห่างไกลจากยาเสพติด สามารถพัฒนาศักยภาพและปรับตัวอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

3.2 มาตรการค้นหา สถานศึกษามีการคัดกรอง จำแนกกลุ่มนักเรียน ออกเป็นกลุ่มๆ คือ กลุ่ม
ปลอดภัย กลุ่มเสี่ยง กลุ่มเสพ กลุ่มติด และกลุ่มค้า โดยมีนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนมาใช้ในการรู้จัก
นักเรียนเป็นรายบุคคล นำไปสู่การคัดกรองนักเรียน เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดส่งเสริมให้นักเรียนส่ง
ต่อไปยังหน่วยงานภายนอก เพื่อช่วยดูแลและช่วยเหลือนักเรียนอย่างเป็นระบบ สถานศึกษามีการสุ่มตรวจ
ปัสสาวะหาสารเสพติด อย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง มีการคัดกรองสำรวจสภาพการใช้สารเสพติด เพื่อ
รายงานข้อมูลที่ได้ไปยังผู้บังคับบัญชา หรือหน่วยงานต้นสังกัด

3.3 มาตรการรักษา สถานศึกษามีการจัดระบบการส่งต่อกลุ่มเสพ กลุ่มติด เข้าสู่การ
บำบัดรักษาฟื้นฟู ตามความสมัครใจ จัดค่ายปรับเปลี่ยนพฤติกรรม เพื่อให้นักเรียนเกิดกระบวนการที่ดี และ
ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ดีในการดำเนินชีวิตที่ดีขึ้น โครงการลูกเสือต้านภัยยาเสพติด โดยให้ความรู้เกี่ยวกับ
ยาเสพติดกับนักเรียน ทำให้นักเรียนรู้เท่าทันยาเสพติด รมัตระวังการใช้ชีวิตให้ห่างไกลยาเสพติด

3.4 มาตรการเฝ้าระวัง สถานศึกษาจัดนักเรียนแกนนำ เฝ้าระวังพื้นที่ต่างๆ ภายในโรงเรียน
รวมไปถึงการมีครูเวรประจำวัน ที่ทำหน้าที่เฝ้าระวังพื้นที่ต่างๆ ในสถานศึกษา การมีครูที่ปรึกษาในการช่วย
สอดส่องดูแลนักเรียนของตนเองในที่ปรึกษา มีครูแนะนำให้ความรู้ แนะนำสิ่งต่างๆ ให้กับนักเรียนในการ
ดำเนินชีวิต โครงการครู D.A.R.E. ที่ให้ตำรวจมาให้ความรู้กับนักเรียนที่โรงเรียน เป็นการช่วยเฝ้าระวัง
สถานการณ์แพร่ระบาดของยาเสพติดที่จะก่อให้เกิดความเข้มแข็งและยั่งยืน

3.5 มาตรการบริหารจัดการ สถานศึกษามีการแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานกำหนด
นโยบายและยุทธศาสตร์การดำเนินงาน มีคำสั่ง แผนปฏิบัติการ และการอำนวยการ กำกับ ติดตาม ประเมินผล
สรุปรายงานแจ้งต้นสังกัด และการประสานงานกับทุกภาคส่วน

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้พบผลการวิจัยสำคัญที่สามารถนำมาอภิปรายได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษาสหวิทยาเขตวิลาด
อุดมไทรอินราชา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เพราะว่าผู้บริหารและคณะครูให้
ความสำคัญเกี่ยวกับเรื่องยาเสพติดในสถานศึกษาและใช้มาตรการค้นหา มาตรการเฝ้าระวัง มาตรการป้องกัน
มาตรการบริหารจัดการ และมาตรการรักษา สอดคล้องกับศุภร ชินะเกตุ (2553) ให้ความหมายของสารเสพติด
ไว้ว่า สารใดก็ตามเมื่อเข้าสู่ร่างกายโดยการรับประทาน ฉีด สูบหรือดมก็ทำให้เกิดผลต่อจิตใจและร่างกาย

ของผู้ใช้สารนั้น จะมีลักษณะ คือ ผู้ใช้ยาจะต้องเพิ่มขนาดยาตลอดเวลา เมื่อหยุดใช้ก็จะทำให้เกิดมีอาการขาดยา ผู้ใช้เป็นเวลานานจะทำให้เกิดความต้องการยามากขึ้นทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจและยังส่งผลร้ายต่อสุขภาพของผู้เสพติด

1.1 มาตรการป้องกัน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เพราะว่าการดำเนินงานป้องกันยาเสพติดของสถานศึกษา โดยสถานศึกษาจัดกิจกรรมสร้างสรรค์เพื่อเสริมสร้างความตระหนักและปลูกจิตสำนึกไม่ให้นักเรียนไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด เช่น สถานศึกษามีการจัดตั้งเครือข่ายทางการศึกษาเพื่อเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันยาเสพติด มีการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการป้องกันยาเสพติด โดยมีหน่วยงานเข้าตรวจสอบสารเสพติดในสถานศึกษามีการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับปัญหาเสพติดให้กับนักเรียน บุคลากรในโรงเรียน ผู้ปกครองและชุมชนอย่างสม่ำเสมอ มีมาตรการจัดการพื้นที่เสี่ยงหรือมุมอับภายในสถานศึกษา เพื่อป้องกันมิให้นักเรียนใช้เป็นที่พักพิง มีการแต่งตั้งบุคลากรรับผิดชอบงานยาเสพติดในสถานศึกษาและมีจิตแก่นักเรียนต่อต้านยาเสพติด มีการปลูกฝังจิตสำนึกให้นักเรียนเห็นโทษภัยของยาเสพติด และไม่เข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด มีการจัดตั้งชมรม และส่งเสริมกิจกรรม To be number one โดยดำเนินการจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่องและสร้างสรรค์ เช่น กิจกรรมด้านศิลปะ ดนตรี และกิจกรรมทางศาสนา สอดคล้องกับงานวิจัยพระครูบุญเขตโสภณ (วินัย ธีรวัฒน์) (2557) ผลการวิจัยพบว่า การป้องกันปัญหาเสพติดของเยาวชนตามแนวพุทธศาสนาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เพราะว่า ด้านการป้องกันปัญหาเสพติดของเยาวชนตามแนวพุทธศาสนา การอธิบายถึงโทษของปัญหาเสพติดเพื่อให้เยาวชนเห็นและตระหนักถึงปัญหาเรื่องยาเสพติด ใช้คำพูดที่เข้าใจง่ายในการอธิบายองค์ความรู้ที่ได้จะนำไปสู่การเสริมสร้าง 1) สอนให้เยาวชนหลีกเลี่ยงพฤติกรรมที่เสี่ยงต่อการใช้ยาเสพติด ข้อเสนอแนะ : ด้านรูปแบบเป็นวิทยากรใช้คำพูดที่เข้าใจง่ายแบบแผนความเชื่อด้านทัศนคติแรงจูงใจ แรงสนับสนุนจากสังคม 2) เนื้อหาสาระพระสงฆ์ผลิตสื่อหนังสือหรือเอกสารเพื่อใช้ในการอธิบายเรื่องยาเสพติด ข้อเสนอแนะ : ด้านการพระสงฆ์ผลิตสื่อเช่นด้านการให้ความรู้และวิชาการ การสื่อสารประชาสัมพันธ์กิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในโรงเรียน การจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม การติดตามประเมินผลการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด 3) รูปแบบวิธีการและวิธีการนำเสนอการป้องกันปัญหายาเสพติดของเยาวชนตามแนวพุทธศาสนา ข้อเสนอแนะ : ด้านรูปแบบเป็นวิทยากรใช้คำพูดที่เข้าใจง่ายแบบแผนความเชื่อด้านทัศนคติแรงจูงใจ แรงสนับสนุนจากสังคม 4) ผลสัมฤทธิ์หลังการอบรมสูงขึ้นหรือดีขึ้น ผลสัมฤทธิ์เยาวชนมีความอดทน อดกลั้นต่อการกระทำที่ไม่ดีของผู้อื่น เยาวชนรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์เยาวชนมีความรู้เรื่องยาเสพติดให้โทษเพิ่มมากขึ้น สติปัญญาความเฉลียวฉลาด มีสุขภาพจิตที่ดีขึ้นเรียน การทำงานดีเป็นพลเมืองดีพัฒนาสังคมและเยาวชนจะไม่เสพยาเสพติดหรือการเสพยาเสพติดโดยเด็ดขาด ข้อเสนอแนะ : ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนในพื้นที่ตระหนักถึงภัยของยาเสพติด ขอความร่วมมือจากประชาชนในพื้นที่ร่วมมือกันป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด การขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานภายนอกชุมชน จัดสร้างโครงการและกิจกรรมเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหายา

1.2 มาตรการค้นหา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เพราะว่าการดำเนินงานป้องกันยาเสพติดของสถานศึกษา โดยการคัดกรองนักเรียน การสำรวจ การจำแนกนักเรียนที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด การจัดทำข้อมูลนักเรียน การวางแผน การประเมินสถานการณ์ การเก็บข้อมูลของนักเรียน เช่น สถานศึกษาจัดให้มีการประเมินสถานการณ์ด้านการแพร่ระบาดของยาเสพติดทั้งนอกและในสถานศึกษาทุกๆ เดือนอย่างต่อเนื่อง มีการจัดทำข้อมูลนักเรียน โดยใช้แบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) มีมาตรการการคัดกรองนักเรียนกลุ่มเสี่ยง กลุ่มปลอดภัย กลุ่มเสพติด กลุ่มค้ายาเสพติด มีการรายงานผลการสำรวจสภาพการใช้สารเสพติดให้หน่วยงานต้นสังกัดทราบทุกครั้ง มีการจัดทำข้อมูลนักเรียนโดยใช้แบบประเมินพฤติกรรมเด็ก (SDQ)

มีการจัดทำข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคลและออกเยี่ยมบ้านอย่างนักเรียนอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับงานวิจัยของศักดิ์ดา มังคะรัตน์ (2563) ที่ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษาในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก คือ มาตรการป้องกัน มาตรการเฝ้าระวัง มาตรการค้นหา มาตรการบริหารจัดการ 2) แนวทางการดำเนินงานป้องกัน และแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษาโดยแบ่งเป็น 5 มาตรการคือ มาตรการป้องกัน มี 5 รายการปฏิบัติ เช่น ครูผู้รับผิดชอบให้ความรู้เกี่ยวกับยาเสพติด โดยการจัดป้ายนิเทศในชั้นเรียนจัดนิทรรศการในเวลาและโอกาสที่สำคัญ มาตรการค้นหา มี 5 รายการปฏิบัติ เช่น ครูผู้รับผิดชอบออกเยี่ยมบ้านนักเรียน มาตรการรักษา มี 5 รายการปฏิบัติ เช่น ผู้บริหารสถานศึกษาให้กำลังใจกับผู้ที่เคยใช้สารเสพติด โดยพูดคุยกันให้บ่อยขึ้น รับฟังปัญหาโดยไม่แสดงท่าทีรังเกียจ มาตรการเฝ้าระวัง มี 4 รายการปฏิบัติ เช่น ผู้บริหารสถานศึกษาพูดคุยทำความเข้าใจถึงเหตุจำเป็นที่ต้องขอความร่วมมือกับสถานประกอบการ และมาตรการบริหารจัดการ มี 4 รายการปฏิบัติ เช่น สถานศึกษากำหนดนโยบายการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด

1.3 มาตรการรักษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เพราะว่าการดำเนินงานป้องกันยาเสพติดของสถานศึกษา โดยการส่งกลุ่มนักเรียนที่ติดยาไปบำบัดฟื้นฟูสภาพร่างกายและจิตใจให้เลิกการเสพยา การจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้นักเรียนกลับไปเรียนและใช้ชีวิตได้อย่างปกติ เช่น สถานศึกษานำกลุ่มติดยาเสพติดเข้าสู่การบำบัดตามความสมัครใจและมีการให้กำลังใจกับผู้ที่เคยใช้สารเสพติด มีการจัดค่ายปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้กับผู้ติดยาเสพติด มีการประสานงานเชื่อมโยงนักเรียนที่ติดยาให้ได้รับการดูแลด้วยการบำบัดฟื้นฟู มีการส่งต่อผู้ติดยาหรือใช้สารเสพติดเข้ารับบำบัดกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น โรงพยาบาล ตำรวจ หรือเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง มีการดำเนินกิจกรรมลูกเสือต้านภัยยาเสพติด สอดคล้องกับงานวิจัย Rosati (2005) ผลการวิจัยพบว่า การป้องกันยาเสพติดที่มีคุณภาพในโรงเรียนตามโครงการโรงเรียนปลอดยาเสพติด คือ ปัจจัยเสี่ยง คือ สภาพชีวิตของเด็กที่ไม่เอื้ออำนวยให้เด็กมีความประพฤติที่ถูกต้องเหมาะสม และปัจจัยคุ้มกัน คือ สภาพชีวิตของเด็กที่เอื้ออำนวยให้เด็กมีความประพฤติที่ถูกต้องเหมาะสม

1.4 มาตรการเฝ้าระวัง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เพราะว่าการดำเนินงานป้องกันยาเสพติดของสถานศึกษา โดยการจัดให้มีนักเรียน แกนนำ การนำระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมาใช้ เพื่อเฝ้าระวังไม่มีการแพร่ระบาดของยาเสพติด จัดระเบียบพื้นที่เสี่ยงและ มีการขจัดปัจจัยเสี่ยงพื้นที่ โดยจัดสภาพสิ่งแวดล้อมที่ไม่ให้เอื้อต่อการไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด เช่น สถานศึกษามีการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการส่งเสริมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนปลอดยาเสพติด เช่น กีฬาด้านยาเสพติด แหล่งเรียนรู้ มีการดำเนินกิจกรรมลูกเสือต้านภัยยาเสพติด มีการส่งต่อผู้ติดยาหรือใช้สารเสพติดเข้ารับบำบัดกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น โรงพยาบาล ตำรวจ หรือเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง มีการดำเนินงานโครงการหนึ่งตำรวจหนึ่งโรงเรียนเพื่อร่วมมือในการป้องกันยาเสพติดในสถานศึกษา มีการสอดส่องดูแลนักเรียนที่มีพฤติกรรมเสี่ยง และการตรวจหาสารเสพติดอย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง มีการจัดค่ายปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้กับผู้ติดยาเสพติด สอดคล้องกับงานวิจัย Thompson (1995) ที่ผลการวิจัยพบว่า การประเมินผลโครงการป้องกันการติดยาเสพติดในโรงเรียนชนบทของรัฐมินเนโซต้าตอนใต้ โดยศึกษาเกี่ยวกับการป้องกันการใช้ในทางที่ผิด และสารเสพติดเพื่อกำหนดความแตกต่างของความรู้ การยอมรับตนเอง ทักษะการใช้สารเสพติด และการรักษาระหว่างกลุ่มที่กำหนดความรู้ในด้านการต่อต้านสารเสพติด และกลุ่มที่ไม่กำหนดความรู้ พบว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนในกลุ่มที่กำหนดความรู้จะมีการรับรู้สูงกว่ากลุ่มที่ไม่ได้กำหนดความรู้ดัง ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าใครกำหนดความรู้เกี่ยวกับสารเสพติด การยอมรับตนเอง ทักษะที่มีต่อสารเสพติด และการรักษา ควรจัดอยู่ในโปรแกรมการสอนของโรงเรียน โดย

ให้มีการประเมินและแก้ไขหลักสูตรการเรียนการสอน เพื่อติดตามนักเรียนที่ได้รับการฝึกอบรมโครงการต่อต้านสารเสพติดให้มีผลในการต่อต้านระยะยาว

1.5 มาตรการบริหารโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เพราะว่าการดำเนินงานป้องกันยาเสพติดของสถานศึกษาในการจัดให้มีโครงสร้างและกลไกในการบริหารจัดการงานด้านยาเสพติด การจัดเก็บข้อมูลการบริหารด้านบุคลากร การกำหนดยุทธศาสตร์และแผนการดำเนินงานในการทำงาน การจัดตั้งศูนย์เรียนรู้การสอนหรือให้ความรู้เกี่ยวกับยาเสพติด เช่น สถานศึกษามีการวางแผนการป้องกันยาเสพติดไว้ในกิจกรรมของโรงเรียน และการเรียนการสอนทุกรายวิชา มีการนำนโยบายและยุทธศาสตร์การป้องกันยาเสพติดของรัฐบาลมาปรับใช้ในสถานศึกษา มีการกำหนดแผนงานและโครงสร้างการบริหารงานป้องกันยาเสพติดไว้ในสถานศึกษา และมีบุคลากรรับผิดชอบอย่างชัดเจน มีการรวบรวมข้อมูลด้านสถิติสำหรับการทำงานป้องกันยาเสพติด มีการติดตามการดำเนินงานตรวจสอบ และประเมินผลการดำเนินงานด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา ยาเสพติดอย่างต่อเนื่อง มีการพัฒนาศักยภาพ และส่งเสริมเจ้าหน้าที่ด้านทีมงานป้องกันยาเสพติดอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับงานวิจัยของรุ่งทิพย์ กล้าหาญ และบรรชร์ กล้าหาญ (2552) ที่ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดด้วยหลักพุทธธรรม ในหมู่บ้านป่าไผ่ ต.แม่โป่ง อ.ดอยสะเก็ด จ. เชียงใหม่ พบว่า บ้านป่าไผ่เคยประสบปัญหาอันเนื่องมาจากการแพร่ระบาดของยาเสพติด แต่ด้วยประสบการณ์ด้านการจัดการชุมชน ทำให้สามารถเรียนรู้และปรับตัวอย่างเท่าทันในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด โดยใช้กลวิธีที่หลากหลาย ประสานกลไกทั้งภายในและนอกชุมชน การใช้ทุนทางสังคมที่มีอยู่ในการดำเนินให้สอดคล้องกลมกลืนกับวิถีชุมชน จนเป็นชุมชนต้นแบบของการขจัดปัญหาเสพติด ปัจจัยส่งผลต่อความสำเร็จการดำเนินงาน ประกอบด้วย 1) ข้อมูลสถานการณ์และสาเหตุของปัญหาเสพติด 2) การมีความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของปัญหาและร่วมรับผลประโยชน์ 3) การสนับสนุนของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและนอก 4) ทุนทางสังคมที่มีในชุมชน ได้แก่ระบบเครือญาติระบบอาวุโส ภูมิปัญญาท้องถิ่น วัฒนธรรม ประเพณีและฐานทรัพยากร 5) การมีส่วนร่วมของเยาวชน โดยการสร้างโอกาสให้เยาวชนเข้าร่วมกิจกรรมด้านการป้องกันแก้ไขปัญหายาเสพติดผ่านกิจกรรมที่หลากหลาย 6) บริบทชุมชนในวิถีชนบทที่มีการปฏิสัมพันธ์ใกล้ชิด 7) ผู้นำและภาวะผู้นำที่มีจิตมุ่งมั่นทำงานเพื่อชุมชนและการเป็นต้นแบบ 8) การทำงานแบบพหุภาคี

2. ผลการศึกษาวิธีการป้องกันและแก้ไขปัญหาสารเสพติดตามหลักมิตรแท้ 4 ในสถานศึกษาสหวิทยาเขตวิลาดอุดมไทรอินราชา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นการประยุกต์หลักการป้องกันตามมาตรการ คือ มาตรการป้องกัน มาตรการค้นหา มาตรการรักษา มาตรการเฝ้าระวัง มาตรการบริหารจัดการ เพื่อบูรณาการกับหลักมิตรแท้ 4 ประกอบด้วยมิตรมีอุปการะ มิตรร่วมทุกข์ร่วมสุข มิตรแนะนำประโยชน์ และมิตรมีความรักใคร่ ในการป้องกันปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของชัยณรงค์ อ่อนภูธร (2558) ที่ผลการวิจัยพบว่า การป้องกันและแก้ไขปัญหาพฤติกรรมที่เสี่ยงต่อการใช้ยาเสพติดของนักเรียนในแต่ละด้านมีดังนี้ ด้านการป้องกัน ต้องการให้โรงเรียนทำป้ายประชาสัมพันธ์ถึงพิษภัยของยาเสพติดทุกอาคารให้จำง่าย ๆ ด้านของโรงเรียนไม่ให้ให้นักเรียนป็นรั้วหนีเรียน ให้จัดค่ายอบรมสัมมนาป้องกันการเสพยาเสพติดของนักเรียนทุกภาคเรียน ให้จัดประกวดวงดนตรีป้องกันยาเสพติดแข่งขันกันทุกระดับชั้น มีรางวัลให้และให้จัดแข่งขันกีฬาด้านยาเสพติดกันทุกระดับชั้นมีรางวัลให้ และด้านการแก้ไขปัญหายา ต้องการให้โรงเรียนค้นหา นักเรียนที่เสพยาเสพติดแล้วรีบส่งไปบำบัดรักษา ให้โรงเรียนและผู้ปกครองติดต่อร่วมมือกันช่วยเหลือบำบัดนักเรียนที่ติดยาและให้ครูประจำชั้นเอาใจใส่ติดตามพฤติกรรมของนักเรียนอย่างใกล้ชิด

3. ผลการศึกษาแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดตามหลักมิตรแท้ 4 ในสถานศึกษา สหวิทยาเขตวิลาดอุดมไทรอินราชา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ประกอบด้วย (1) จัดตั้งเครือข่ายทางการศึกษา เพื่อเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันยาเสพติด ประสานงานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับปัญหายาเสพติดในโรงเรียน (2) มาตรการค้นหา ประเมินสถานการณ์ด้านการแพร่ระบาดของยาเสพติดทั้งในและนอกสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง (3) มาตรการรักษา นำนักเรียนกลุ่มติดยาเสพติดเข้าสูการบำบัดตามความสมัครใจ และให้กำลังใจกับผู้ที่เคยใช้สารเสพติด (4) จัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการส่งเสริมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนปลอดยาเสพติด เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้คุณโทษของยาเสพติด (5) มีการวางแผนการป้องกันยาเสพติดไว้ในกิจกรรมของโรงเรียน และการเรียนการสอนทุกรายวิชา ในการป้องกันปัญหายาเสพติด ในสถานศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของคำพล สุพร (2559) ที่ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาและแนวทางการดำเนินงานป้องกันยาเสพติดในสถานศึกษา อำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 18 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง เรียงจากค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย สามอันดับแรก คือ ด้านระบบป้องกัน และแก้ไขปัญหายาเสพติด ด้านระบบบริหารจัดการ และด้านระบบข้อมูล ตามลำดับ 2. ผลการเปรียบเทียบปัญหาการดำเนินงานป้องกันยาเสพติดในสถานศึกษา อำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 จำแนกตามตำแหน่งโดยรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และจำแนกตามขนาดสถานศึกษาโดยรวมและรายด้านแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้จากการวิจัยครั้งนี้คือแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดตามหลักมิตรแท้ 4 ในสถานศึกษา สหวิทยาเขตวิลาดอุดมไทรอินราชา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยผู้วิจัยได้ศึกษาจากแนวคิด ทฤษฎี การวิเคราะห์ข้อมูล ผลจากการสอบถามและสัมภาษณ์ ผู้วิจัยนำมาขยายความได้ดังนี้

ด้านที่ 1 มาตรการป้องกัน คือ จัดตั้งเครือข่ายทางการศึกษาเพื่อเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันยาเสพติด ประสานงานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับปัญหายาเสพติดให้กับนักเรียนในโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ

ด้านที่ 2 มาตรการค้นหา คือ มีการประเมินสถานการณ์ด้านการแพร่ระบาดของยาเสพติดทั้งในและนอกสถานศึกษาทุกๆ อย่างต่อเนื่อง โดยมีการจัดทำข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคล

ด้านที่ 3 มาตรการรักษา คือ นำนักเรียนกลุ่มติดยาเสพติดเข้าสูการบำบัดตามความสมัครใจ และให้กำลังใจกับผู้ที่เคยใช้สารเสพติด มีการจัดค่ายปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้กับนักเรียนภายในโรงเรียน

ด้านที่ 4 มาตรการเฝ้าระวัง คือ จัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการส่งเสริมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนปลอดยาเสพติด จัดกิจกรรมลูกเสือต้านภัยยาเสพติด เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้คุณโทษของยาเสพติดที่นำไปปรับใช้ในชีวิตได้

ด้านที่ 5 มาตรการบริหารจัดการ คือ มีการวางแผนการป้องกันยาเสพติดไว้ในกิจกรรมของโรงเรียน และการเรียนการสอนทุกรายวิชา นำนโยบายและยุทธศาสตร์การป้องกันยาเสพติดของรัฐบาลมาปรับใช้ในสถานศึกษา สรุปดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาสารเสพติดตามหลักมิติที่ 4 ในสถานศึกษาสหวิทยาเขตวิลาดอุดมไทรอินราชา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มากที่สุดคือ สถานศึกษามีการจัดตั้งเครือข่ายทางการศึกษาเพื่อเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันยาเสพติด มีการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการป้องกัน ยาเสพติด โดยมีหน่วยงานเข้าตรวจสอบสารเสพติดในสถานศึกษา ดังนั้นสถานศึกษาควรนำผลการวิจัยไปปรับใช้หรือพัฒนาให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมปัจจุบันของสถานศึกษาหรือองค์กรต่อไป

1.2 ผลการวิจัยเรื่อง แนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาสารเสพติดตามหลักมิติที่ 4 ในสถานศึกษาสหวิทยาเขตวิลาดอุดมไทรอินราชา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มากที่สุดคือ สถานศึกษาจัดให้มีการประเมินสถานการณ์ด้านการแพร่ระบาดของยาเสพติดทั้งนอกและในสถานศึกษาทุกๆ เดือนอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นสถานศึกษาควรนำผลการวิจัยไปปรับใช้หรือพัฒนาให้เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบันของสถานศึกษาหรือองค์กรต่อไป

1.3 ผลการวิจัยเรื่อง แนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาสารเสพติดตามหลักมิติที่ 4 ในสถานศึกษาสหวิทยาเขตวิลาดอุดมไทรอินราชา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้าน

ที่มากที่สุดคือ สถานศึกษามีการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการส่งเสริมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนปลอดภัยเสถียร เช่น กีฬาด้านยาเสพติด แหล่งเรียนรู้ ดังนั้นสถานศึกษาควรนำผลการวิจัยไปปรับใช้หรือพัฒนาให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมปัจจุบันของสถานศึกษาหรือองค์กรต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรดำเนินการวิจัยเรื่องแนวทางการจัดกิจกรรมลูกเสือต้านภัยยาเสพติดในสถานศึกษา โดยใช้หลักมิติแรก 4

2.2 ควรดำเนินการวิจัยเรื่องแนวทางการติดตามการดำเนินงานตรวจสอบ และประเมินผลการดำเนินงานด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษาโดยใช้หลักมิติแรก

2.3 ควรดำเนินการวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาศักยภาพและส่งเสริมเจ้าหน้าที่ด้านทีมงานป้องกันยาเสพติดในสถานศึกษาโดยใช้หลักมิติแรก 4

เอกสารอ้างอิง

- คำผล สุพร. (2559). ปัญหาและแนวทางการดำเนินงานป้องกันยาเสพติดในสถานศึกษาอำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18. วิทยานิพนธ์ศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ชัยณรงค์ อ่อนภูธร. (2558). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมที่เสี่ยงต่อการใช้ยาเสพติดของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในเขตเทศบาลเมืองนครพนม อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- พระครูบุญเขตโสภณ (วินัย รวณฺี โณ). (2557). การป้องกันปัญหายาเสพติดของเยาวชนตามแนวทางพุทธศาสนา. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระปลัดชัยยะ โกมล (แก้วมะไฟ). (2561). ศึกษาวิเคราะห์แนวทางการแก้ไขปัญหายาเสพติดตามหลักพุทธธรรม. วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- รุ่งทิพย์ กล้าหาญ และบรรชกร กล้าหาญ. (2552). กระบวนการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดด้วยหลักพุทธธรรม ในหมู่บ้านป่าไผ่ ต.แม่โป่ง อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่.
- ศักดิ์ดา มังคะรัตน์. (2563). แนวทางการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- ศักดิ์ดา มังคะรัตน์. (2563). แนวทางการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- ศุภกร ชินะเกตุ. (2553). ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมป้องกันยาเสพติดของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพสังกัดอาชีวศึกษา จังหวัดราชบุรี. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สถาบันบำบัดยาเสพติดเอกชน ภูฟ้าเรสท์โฮม. (2566). ปัญหายาเสพติดในวัยรุ่นที่เกิดขึ้นในไทยกับความจริงที่ต้องแก้ไข. แหล่งที่มา <https://www.phufaresthome.com/> สืบค้นเมื่อ 17 เม.ย. 2566.

- สถานบำบัดยาเสพติดเอกชนภูฟ้าเรสท์โฮม. (2566). ปัญหาเสพติดในไทย และแนวทางการแก้ไขปี 2566. แหล่งที่มา <https://www.phufaresthome.com/blog/drugs-problem-inthailand-2566>. สืบค้นเมื่อ 17 เม.ย. 2566.
- Keeves, Peter J. (1988). **Model and Model Building: Educational Research Methodology and Measurement : An International Handbook**. Oxford: Pergamon Press.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. **Educational and Psychological Measurement**. 30(3). 607–610.
- Rosati, M.M. (2005). **Lawrence public school drug – free schools project**. Dissertation Abstracts International. Massachusetts: Education Development Center.
- Thompson, D.D. (1995). **Evaluation the effects of project dave in rural southeast Minnesota school**. Dissertation Abstracts International.

รูปแบบการป้องกันอาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว
ในเขตพื้นที่อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา
MODEL OF PROPERTY CRIME PREVENTION RELATED OF TOURISTS IN
PHRANAKHON SI AYUTTHAYA HISTORICAL PARK

^[1]ณัฐวุฒิ ชัยรัตน์ Nattawut Chairat ^[2]ปณณร หอมบุญมา Pannathorn Hombunma
^[1]^[2]มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา Phra Nakhon Si Ayutthaya Rajabhat University, Thailand
Corresponding Author E-mail: Donut.chairach@gmail.com

Article Received: December 26, 2023, Revised: May 12, 2024, Accepted: August 12, 2024.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัญหาการเกิดอาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินของนักท่องเที่ยวในเขตพื้นที่อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา และ 2) ศึกษารูปแบบในการป้องกันอาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินของนักท่องเที่ยวในเขตพื้นที่อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา มีวิธีวิจัยเป็นการวิจัยแบบผสมผสาน โดยการวิจัยเชิงคุณภาพ มีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 16 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา ส่วนการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง คือ นักท่องเที่ยวในเขตพื้นที่อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา จำนวน 400 คน โดยการสุ่มตัวอย่างแบบสะดวก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามความคิดเห็นต่อรูปแบบในการป้องกันอาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินของนักท่องเที่ยวในเขตพื้นที่อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ที่มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.98 และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) อาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินของนักท่องเที่ยวในเขตพื้นที่อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ได้แก่ การฉ้อโกงทรัพย์สิน การลักทรัพย์ลักษณะเก็บของได้ไม่ส่งคืนเจ้าของ การลักทรัพย์ในที่พัก การชิงทรัพย์ การลักทรัพย์ลักษณะล้วงกระเป๋า และการลงขายสินค้า ด้านสาเหตุที่ทำให้นักท่องเที่ยวตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์สิน ได้แก่ นักท่องเที่ยวไปในสถานที่เสี่ยง นักท่องเที่ยวไม่ระมัดระวังทรัพย์สินของตน สถานที่ท่องเที่ยวไม่มีกล้องวงจรปิด นักท่องเที่ยวเดินทางในเวลากลางคืน มีนักท่องเที่ยวรวมตัวกันเป็นจำนวนมาก จึงเป็นเป้าหมายของมิจฉาชีพ และสภาพเศรษฐกิจไม่ดีทำให้คนตัดสินใจก่อเหตุ ด้านสภาพแวดล้อมที่เป็นสาเหตุทำให้นักท่องเที่ยวตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์สิน ได้แก่ สถานที่ที่มีมุมอับสายตา สถานที่เปลี่ยว ห่างไกลผู้คน สถานที่ที่ไม่มีแสงสว่างตอนกลางคืน ไม่มีกล้องวงจรปิด มีต้นไม้ขึ้นรก และสถานที่กว้างใหญ่ทำให้เจ้าหน้าที่ดูแลไม่ทั่วถึง ด้านการบังคับใช้กฎหมายสำหรับการป้องกันอาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์สิน ได้แก่ โทษของอาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินไม่มากพอที่จะทำให้ผู้ก่อเหตุกลัว ด้านการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ภาครัฐในการป้องกันอาชญากรรมที่เกี่ยวกับทรัพย์สิน ได้แก่ เจ้าหน้าที่น้อยแต่มีพื้นที่รับผิดชอบเยอะทำให้การดูแลไม่ทั่วถึง การประสานงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่ดีพอ ยังไม่มีการร่วมมือกันแบบบูรณาการ เจ้าหน้าที่ไม่เข้มงวด เจ้าหน้าที่ทำงานแบบตั้งรับ ไม่ทำงานเชิงรุก และเจ้าหน้าที่ไม่สามารถเข้าระงับเหตุได้ทันมีความล่าช้าในการปฏิบัติงาน และ 2) รูปแบบในการป้องกันอาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินของนักท่องเที่ยวในเขตพื้นที่อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ประกอบด้วย 5 ด้าน

ได้แก่ (1) การบังคับใช้กฎหมาย (2) การจัดการสภาพแวดล้อม (3) การสื่อสารให้ความรู้ (4) ชุมชนสัมพันธ์ และ (5) การมีส่วนร่วมระหว่างหน่วยงาน

คำสำคัญ: การป้องกันอาชญากรรม, อาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์, นักท่องเที่ยว

ABSTRACT

This research aimed to: 1) study problem of crime about related to tourists' property in Phranakhon Si Ayutthaya Historical Park, and 2) study model of property crime prevention related of tourists in Phranakhon Si Ayutthaya Historical Park. The research method was mixed methods research by qualitative research, there were 16 key informants by selective selection, the research tool was a semi-structured interview and data analysis with content analysis technique. Quantitative research, the sample group was 400 tourists in the area of Phra Nakhon Si Ayutthaya Historical Park through convenient sampling with a confidence value equal to 0.98 and statistics used in data analysis included mean and standard deviation. The results of the research were as following: 1) crimes related to the property of tourists in the area of Phra Nakhon Si Ayutthaya Historical Park included robbery, theft in the form of not returning items to their owners, theft in residences, pickpocketing, and fraudulent sale of merchandise. The reasons why tourists were the victims of property crimes going to risky places, not being careful with one's property, tourist attractions not having CCTV cameras, traveling at night, large gatherings of tourists were all targets for criminals, and the poor economy made people decided to commit crimes. The environmental aspects that caused tourists to become victims of property crimes included places with blind spots, isolated places; remote from people, places with no lighting at night, no CCTV, overgrown trees, and the large area meant that the staff could not provide comprehensive care. Law enforcement aspects of property crime prevention included that the penalties for property crimes were not sufficient to deter perpetrators. The performance of public sector officials in the prevention of property-related crimes included few officials but with a large area of responsibility resulting in inadequate supervision, poor coordination of related agencies, and no integrated cooperation, the officers were not strict, the officers worked defensively, not proactively, and the officers were unable to stop the incident in time, resulting in delays in their work. 2) The method of preventing crime related to tourists' property in the area of Phra Nakhon Si Ayutthaya Historical Park consisted in 5 areas: (1) Law enforcement, (2) Environmental management, (3) Communication and education, (4) Community relations and (5) Inter-agency cooperation.

Keywords: Crime Prevention, Property Crime, Tourists

บทนำ

อุตสาหกรรมท่องเที่ยวสร้างรายได้หลักและคุณประโยชน์ให้ประเทศไทยมาอย่างยาวนาน โดยขับเคลื่อนกว่าหนึ่งในสามของมูลค่าการเจริญเติบโตของเศรษฐกิจไทย ในช่วงหลายปีที่ผ่านมาการท่องเที่ยวไทยมีชื่อเสียงติดอันดับต้นในระดับโลกทั้งในด้านความงดงามและทางเลือกที่หลากหลายของสถานที่ท่องเที่ยว และวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์ดึงดูดใจ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2564) ถึงแม้ว่าในหลายปีที่ผ่านมาจะเกิดสถานการณ์การระบาดของโรคติดต่อเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ทำให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวชะลอตัวลงไปบ้าง แต่เมื่อสถานการณ์เริ่มคลี่คลายทำให้การท่องเที่ยวฟื้นตัวขึ้นอีกครั้ง คาดว่าปี พ.ศ. 2566 มูลค่าการท่องเที่ยวไทยจะเติบโตในอัตราเร่งแตะ 2.25 ล้านล้านบาท จากตัวเลขนักท่องเที่ยวต่างชาติพุ่งแตะ 28 ล้านคน โดยเฉพาะกลุ่มนักท่องเที่ยวที่ใช้จ่ายต่อทริปสูงจะมีสัดส่วนเพิ่มมากขึ้น ซึ่งนักท่องเที่ยวต่างชาติที่เพิ่มสูงขึ้นส่งผลทางอ้อมให้การท่องเที่ยวปี พ.ศ. 2566 นี้มีความคึกคักเพิ่มสูงขึ้น (ศูนย์วิเคราะห์เศรษฐกิจทีทีบี, 2566) แต่อย่างไรก็ตามประเทศไทยยังคงประสบปัญหาอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในหลายรูปแบบ เนื่องจากสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ประกอบกับนักท่องเที่ยวที่มีจำนวนเพิ่มมากขึ้น ในขณะที่เศรษฐกิจของประเทศชะลอตัว ทำให้ปัญหาอาชญากรรมมีมากขึ้นตามไปด้วย สิ่งเหล่านี้น่าจะส่งผลกระทบต่อการกระตุ้นและส่งเสริมการท่องเที่ยวในประเทศไทย เพราะการท่องเที่ยวมักจะเกี่ยวพันกับสังคมในด้านต่างๆ เช่น ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านวัฒนธรรม ด้านการเมือง ด้านสิ่งแวดล้อม เป็นต้น และอีกประการหนึ่งที่สำคัญ คือความปลอดภัยต่อนักท่องเที่ยวในสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ นั่นด้วย การเกิดคดีอาชญากรรมกับนักท่องเที่ยวต่างชาติ หรือแม้แต่นักท่องเที่ยวชาวไทย ถือเป็นเรื่องน่ากังวลเพราะกระทบไปถึงภาพลักษณ์ และอาจส่งผลถึงรายได้ของประเทศจากการท่องเที่ยวด้วย (พรหมพิเชฐ สนธิเมือง, 2564)

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นหนึ่งในจังหวัดที่นักท่องเที่ยวสนใจและได้รับความนิยมอย่างมาก เพราะจังหวัดพระนครศรีอยุธยาในอดีตเคยเป็นเมืองหลวงของประเทศไทยมาก่อน มีแหล่งท่องเที่ยวเชิงโบราณคดี ศิลปวัฒนธรรม และโบราณสถานที่น่าสนใจนับร้อยปี โดยเฉพาะในเขตพื้นที่อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาที่ได้รับการยกย่องจากองค์การยูเนสโก (UNESCO) องค์การเพื่อการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ ให้เป็นมรดกโลก ได้รับการประกาศขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลก จึงเป็นที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศให้เข้ามาเที่ยวได้จำนวนมาก ส่งผลให้มีรายได้เข้ามาหมุนเวียนในจังหวัดเป็นจำนวนมาก (ศูนย์วิจัยด้านตลาดการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2566) แต่อย่างไรก็ตามยังพบปัญหาอาชญากรรมด้านความปลอดภัยในชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สินของนักท่องเที่ยวอยู่เนือง ๆ ที่มักพบได้จากข่าวที่เผยแพร่ตามสื่อต่างๆ อาทิ วิทยุ โทรทัศน์ สื่อออนไลน์ คือ อาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์สิน เช่น ในปี พ.ศ. 2558 ชาวผิวเมียนมาขโมยจักรยานยนต์วิ่งราวทรัพย์สินนักท่องเที่ยวซึ่งเป็นนักเรียนแลกเปลี่ยนของโรงเรียนในจังหวัดนนทบุรีที่มาท่องเที่ยวโดยการปั่นจักรยานชมโบราณสถาน ปี พ.ศ. 2561 ชาวพม่าโรตีสายไหมวิ่งราวทรัพย์สินนักท่องเที่ยวและดีไซเนอร์ 2 คู่รักชาวออสเตรเลีย ที่ปั่นจักรยานเที่ยวชมโบราณสถาน ใกล้เพนียดหลวงคล้องช้าง และในปีเดียวกัน ชาวชายไทยก่อเหตุวิ่งราวทรัพย์สินกระชากกระเป๋าที่สะพายนักท่องเที่ยวชาวเยอรมัน ซึ่งภายหลังพบว่าเป็นผู้ต้องหาที่เคยก่อคดีลักทรัพย์มาแล้ว 2 ครั้ง และยังไม่นับรวมถึงคดีที่ไม่ได้เผยแพร่ตามสื่อต่างๆ เป็นต้น ตัวอย่างคดีที่เกิดขึ้นกับนักท่องเที่ยวที่ยกตัวอย่างนั้น จะเกิดขึ้นในลักษณะคล้ายกัน คือ การที่ผู้ต้องหาเลือกเหยื่อที่ปั่นจักรยานท่องเที่ยวชมโบราณสถานแล้วนำกระเป๋าคล้องถ่ายรูป หรือของมีค่าใส่ไว้ในตะกร้าหน้ารถจักรยาน เมื่อนักท่องเที่ยวขาดความระมัดระวัง หรือเพเลิดเพลินกับการชมโบราณสถานในพื้นที่อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาจะต้องเป็นเหยื่อของคนร้ายที่รอโอกาสในการกระทำความผิดอยู่ โดยจากสถิติการเกิดอาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินในพื้นที่อำเภอ

พระนครศรีอยุธยาซึ่งอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาตั้งอยู่โดยเป็นข้อมูลสถิติของสถานีตำรวจภูธรพระนครศรีอยุธยา ในปี พ.ศ.2562 พบว่า เกิดอาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินทั้งสิ้น 174 คดี จับกุมผู้กระทำความผิดได้ 155 คดี ปี พ.ศ. 2563 พบว่า เกิดอาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินทั้งสิ้น 159 คดี จับกุมผู้กระทำความผิดได้ 146 คดี ปี พ.ศ. 2564 พบว่า เกิดอาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินทั้งสิ้น 145 คดี จับกุมผู้กระทำความผิดได้ 120 คดี (สถานีตำรวจภูธรพระนครศรีอยุธยา, 2561)

อาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินดังกล่าวจะส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยว ทำให้นักท่องเที่ยวตัดสินใจเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวอื่นที่ปลอดภัย หรือมีความเสี่ยงน้อยกว่า ดังนั้นอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาจึงต้องมียุทธศาสตร์ในด้านต่างๆ เพื่อดึงดูดให้นักท่องเที่ยวทั้งชาวต่างชาติและชาวไทยเดินทางมาท่องเที่ยวในจังหวัดพระนครศรีอยุธยามากขึ้น และให้ความสำคัญกับความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวเป็นหลัก เหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะวิจัยเรื่องรูปแบบการป้องกันอาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินของนักท่องเที่ยวในเขตพื้นที่อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา เพื่อนำข้อมูลสารสนเทศที่ได้ไปเป็นแนวทางให้หน่วยงานของรัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการป้องกันอาชญากรรมได้นำไปใช้ในการกำหนดนโยบายป้องกันอาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินของนักท่องเที่ยวในเขตพื้นที่อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา เป็นการลดปัญหาอาชญากรรมที่จะเกิดขึ้น สร้างความมั่นใจให้กับนักท่องเที่ยวในการมาเที่ยวในเขตพื้นที่อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยามากขึ้นได้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการเกิดอาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินของนักท่องเที่ยวในเขตพื้นที่อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา
2. เพื่อศึกษารูปแบบในการป้องกันอาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินของนักท่องเที่ยวในเขตพื้นที่อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed methods research) ทั้งเชิงคุณภาพ (Qualitative research) และเชิงปริมาณ (Quantitative research) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
 - 1.1 การวิจัยเชิงคุณภาพ มีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ แบ่งเป็น 5 กลุ่ม จำนวน 16 คน ได้จากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) ได้แก่ กลุ่มหัวหน้าส่วนราชการที่เกี่ยวข้องในเขตพื้นที่อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาหรือผู้แทน จำนวน 5 คน กลุ่มเจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติการภายในหน่วยงานภาครัฐในพื้นที่อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา จำนวน 2 คน กลุ่มนักวิชาการในสถาบันอุดมศึกษาในเขตพื้นที่อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา จำนวน 2 คน กลุ่มผู้นำชุมชนในพื้นที่ในเขตพื้นที่อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา จำนวน 2 คน และกลุ่มตัวแทนผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวในพื้นที่ในเขตพื้นที่อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา จำนวน 5 คน
 - 1.2 การวิจัยเชิงปริมาณ มีกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักท่องเที่ยวในเขตพื้นที่อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา จำนวน 400 คน ได้จากการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรการกำหนดตัวอย่างของยามาเน (Yamane, 1973) ความคลาดเคลื่อนที่จะเกิดขึ้นโดยกำหนดความเชื่อมั่นที่ร้อยละ 95 และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบสะดวก (Convenience sampling)

2. เครื่องมือและการสร้างเครื่องมือในการวิจัย

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured interview) เพื่อสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth interview) เกี่ยวกับสภาพปัญหาการเกิดอาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์สิน และรูปแบบในการป้องกันอาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินของนักท่องเที่ยวในเขตพื้นที่อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ คือ แบบสอบถามความคิดเห็นต่อรูปแบบในการป้องกันอาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินของนักท่องเที่ยวในเขตพื้นที่อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ที่มีค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม เท่ากับ 1.0 ทุกข้อคำถาม และค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.98

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์ด้วยตนเอง โดยเน้นการพูดคุยแบบเจาะลึกเป็นกันเอง และอัดเทปคำสัมภาษณ์

3.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง และขอความร่วมมือจากตำรวจท่องเที่ยวที่ออกตรวจ เพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูล 2 รูปแบบคือ 1) กรณีนักท่องเที่ยวมีสมาร์ตโฟน ให้ตอบแบบสอบถามในลักษณะใช้คิวอาร์โค้ด เพื่อตอบแบบสอบถามด้วยกรูเกิ้ลฟอร์ม และ 2) กรณีที่นักท่องเที่ยวไม่มีสมาร์ตโฟนให้ตอบแบบสอบถามโดยใช้เอกสารที่ผู้วิจัยเตรียมไว้ให้

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ซึ่งเป็นข้อมูลเชิงคุณภาพ ด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) โดยจัดหมวดหมู่ แล้วนำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ สรุปข้อค้นพบตามประเด็นการศึกษา ได้แก่ สภาพปัญหา สาเหตุ และรูปแบบในการป้องกันอาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินของนักท่องเที่ยวในเขตพื้นที่อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยวิเคราะห์ความคิดเห็นต่อรูปแบบในการป้องกันอาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินของนักท่องเที่ยวในเขตพื้นที่อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา โดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation)

สรุปผลการวิจัย

1. อาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินของนักท่องเที่ยวในเขตพื้นที่อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ได้แก่ การฉกฉวยทรัพย์สิน การลักทรัพย์ลักษณะเก็บของได้ไม่ส่งคืนเจ้าของ การลักทรัพย์ในที่พัก การชิงทรัพย์ การลักทรัพย์ลักษณะล้วงกระเป๋า และการลงขายสินค้า สาเหตุที่ทำให้นักท่องเที่ยวตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์สิน ได้แก่ นักท่องเที่ยวไปในสถานที่เสี่ยง นักท่องเที่ยวไม่ระมัดระวังทรัพย์สินของตน สถานที่ท่องเที่ยวไม่มีกล้องวงจรปิด นักท่องเที่ยวเดินทางในเวลากลางคืน มีนักท่องเที่ยวรวมตัวกันเป็นจำนวนมาก จึงเป็นเป้าหมายของมิจฉาชีพ และสภาพเศรษฐกิจไม่ดีทำให้คนตัดสินใจก่อเหตุ ด้านสภาพแวดล้อมที่เป็นสาเหตุทำให้นักท่องเที่ยวตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์สิน ได้แก่ สถานที่ที่มีมุมอับสายตา สถานที่เปลี่ยวห่างไกลผู้คน สถานที่ที่ไม่มีแสงสว่างตอนกลางคืน ไม่มีกล้องวงจรปิด มีต้นไม้ขึ้นรก และสถานที่กว้างใหญ่ทำให้เจ้าหน้าที่ดูแลไม่ทั่วถึง ด้านการบังคับใช้กฎหมายสำหรับการป้องกันอาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์สิน ได้แก่ โทษของอาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินไม่มากพอที่จะทำให้ผู้ก่อเหตุกลัว ด้านการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ภาครัฐในการป้องกันอาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์สิน ได้แก่ เจ้าหน้าที่น้อยแต่มีพื้นที่รับผิดชอบเยอะทำให้การดูแลไม่ทั่วถึง การประสานงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่ดีพอ ยังไม่มีการร่วมมือกันแบบบูรณาการ เจ้าหน้าที่ไม่เข้มงวด

เจ้าหน้าที่ทำงานแบบตั้งรับ ไม่ทำงานเชิงรุก และเจ้าหน้าที่ไม่สามารถเข้าระงับเหตุได้ทันมีความล่าช้าในการปฏิบัติงาน

2. รูปแบบในการป้องกันอาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินของนักท่องเที่ยวในเขตพื้นที่อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา มีทั้งหมด 5 ด้าน ได้แก่

2.1 ด้านการบังคับใช้กฎหมาย ประกอบด้วย 5 รายการ ได้แก่ 1) เจ้าหน้าที่ต้องบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจังเพื่อให้ผู้ก่อเหตุรับโทษตามกฎหมายไม่มีการยกเว้น หรือเลือกปฏิบัติ 2) จัดตำรวจสายตรวจในเครื่องแบบออกตรวจอย่างสม่ำเสมอ โดยเฉพาะในช่วงเวลาที่มีนักท่องเที่ยวจำนวนมาก 3) หากมีเหตุอาชญากรรมเกิดขึ้นต้องรีบสืบสวนจับกุมให้ได้อย่างรวดเร็ว ต้องไม่ให้เป็นเยี่ยงอย่างและคนร้ายไม่กล้ากระทำความผิด 4) จัดตำรวจสายตรวจในเครื่องแบบให้ตรวจตราครอบคลุมทั้งพื้นที่โดยเฉพาะจุดเสี่ยง และ 5) มีการตั้งจุดตรวจในบริเวณที่มีความเสี่ยงต่อการเกิดอาชญากรรม

2.2 ด้านการจัดการสภาพแวดล้อม ประกอบด้วย 5 รายการ ได้แก่ 1) มีไฟฟ้าส่องสว่างทั่วทั้งอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา 2) ทำการตัดต้นไม้หรือหญ้าที่รกให้มีสภาพแวดล้อมที่สะอาด ไม่มีจุดบังสายตาหรือที่หลบซ่อนสำหรับคนร้าย 3) มีการติดตั้งกล้องวงจรปิดให้ครอบคลุมทั่วทั้งบริเวณ โดยเฉพาะบริเวณโบราณสถานที่มีจุดบังสายตา 4) มีการติดตั้งป้ายสัญลักษณ์เตือนในบริเวณพื้นที่เสี่ยงต่อการเกิดอาชญากรรม และ 5) จัดเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยตามจุดที่เสี่ยงต่อการเกิดอาชญากรรม

2.3 ด้านการสื่อสารให้ความรู้ ประกอบด้วย 5 รายการ ได้แก่ 1) จัดทำแผ่นพับแนะนำเส้นทางท่องเที่ยวที่ปลอดภัยกับนักท่องเที่ยว 2) ให้ความรู้กับผู้ประกอบการรถตุ๊กๆ ร้านเช่ารถจักรยาน ร้านอาหาร เกี่ยวกับการป้องกันอาชญากรรม เพื่อให้ผู้ประกอบการเหล่านี้จะให้คำแนะนำที่ถูกต้องเกี่ยวกับการป้องกันอาชญากรรมที่จะเกิดกับนักท่องเที่ยวได้ 3) ประชาสัมพันธ์เส้นทางที่ปลอดภัย และการปฏิบัติตัวให้ปลอดภัยในการท่องเที่ยวในโบราณสถานต่างๆ ผ่านสื่อโซเชียล เช่น เฟสบุ๊ก (Facebook) ไลน์ (Line) อินสตาแกรม (Instagram) 4) จัดทำป้ายเกี่ยวกับการปฏิบัติตนให้ปลอดภัยจากอาชญากรรม ตั้งไว้ตามแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ และ 5) จัดทำป้ายเกี่ยวกับเส้นทางท่องเที่ยวที่ปลอดภัยตามแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ

2.4 ด้านชุมชนสัมพันธ์ ประกอบด้วย 5 รายการ ได้แก่ 1) เจ้าหน้าที่ต้องสร้างความสัมพันธ์อันดีกับชุมชน เพื่อให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม ช่วยเป็นหูเป็นตาในการป้องกันอาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว 2) จัดตั้งเครือข่ายชุมชนให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานกับเจ้าหน้าที่เพื่อป้องกันอาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว รวมถึงการเข้าร่วมในการป้องกันภัยระงับเหตุและช่วยเหลือนักท่องเที่ยวในสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ 3) จัดตั้งเครือข่ายชุมชน ผ่านสื่อออนไลน์ที่สมาชิกชุมชนเข้าถึงได้ง่าย เช่น เฟสบุ๊ก (Facebook) ไลน์ (Line) เพื่อแจ้งเบาะแสเกี่ยวกับอาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว 4) ส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการดูแลสถานที่ ดูแลต้นไม้ไม้ให้รก และเป็นเจ้าบ้านที่ดีช่วยดูแล และให้ความช่วยเหลือนักท่องเที่ยว และจัดประชุมชี้แจงให้ชุมชนได้ทราบนโยบาย หรือแนวทางปฏิบัติในร่วมกันป้องกันอาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว

2.5 ด้านการมีส่วนร่วมระหว่างหน่วยงาน ประกอบด้วย 5 รายการ ได้แก่ 1) ประสานงานกับหน่วยงานรัฐในพื้นที่ให้ช่วยกันสอดส่องดูแล เพื่อป้องกันอาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว 2) ประสานงานกับหน่วยงานเทศบาลเพื่อติดตั้งไฟส่องสว่าง ตัดต้นไม้ที่ขึ้นรกในพื้นที่เสี่ยงต่อการเกิดอาชญากรรม 3) ประสานงานกับเจ้าหน้าที่ตำรวจภูธรจังหวัดพระนครศรีอยุธยาและเจ้าหน้าที่ตำรวจท่องเที่ยวพระนครศรีอยุธยา จัดให้มีจุดตรวจในเขตพื้นที่อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาอย่างทั่วถึง 4) จัดฝึกอบรมให้ความรู้แก่เจ้าหน้าที่ด้านความปลอดภัยของหน่วยงานรัฐ ติดป้ายเสริมความรู้ และวิธีป้องกันและ

พร้อมเผชิญเหตุ และ 5) ประสานงานกับตำรวจท่องเที่ยวจัดทำโครงการให้ความรู้กับนักท่องเที่ยวในการป้องกันอาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์สิน เกี่ยวกับอะไรให้ปลอดภัย ซึ่งอาจเป็นการให้ความรู้ผ่านช่องทางออนไลน์ เช่น เฟสบุ๊ก (Facebook) ไลน์ (Line)

ส่วนผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณเกี่ยวกับรูปแบบในการป้องกันอาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินของนักท่องเที่ยวในเขตพื้นที่อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา แสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นต่อรูปแบบในการป้องกันอาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินของนักท่องเที่ยวในเขตพื้นที่อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ในภาพรวม

รูปแบบในการป้องกันอาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์สิน ของนักท่องเที่ยว	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น	ลำดับ
1. ด้านการบังคับใช้กฎหมาย	4.44	0.69	มาก	3
2. ด้านการจัดการสภาพแวดล้อม	4.48	0.68	มาก	1
3. ด้านการสื่อสารให้ความรู้	4.46	0.73	มาก	2
4. ด้านชุมชนสัมพันธ์	4.39	0.77	มาก	5
5. ด้านการมีส่วนร่วมระหว่างหน่วยงาน	4.41	0.71	มาก	4
ภาพรวม	4.43	0.50	มาก	-

จากตารางที่ 1 พบว่า นักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นต่อรูปแบบในการป้องกันอาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินของนักท่องเที่ยวในเขตพื้นที่อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.43$, S.D. = 0.50) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการจัดการสภาพแวดล้อม ($\bar{X} = 4.48$, S.D. = 0.68) ด้านการสื่อสารให้ความรู้ ($\bar{X} = 4.46$, S.D. = 0.73) ด้านการบังคับใช้กฎหมาย ($\bar{X} = 4.44$, S.D. = 0.69) ด้านการมีส่วนร่วมระหว่างหน่วยงาน ($\bar{X} = 4.41$, S.D. = 0.71) และด้านชุมชนสัมพันธ์ ($\bar{X} = 4.39$, S.D. = 0.77) ตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้พบผลการวิจัยสำคัญที่นำมาอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. จากวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการเกิดอาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินของนักท่องเที่ยวในเขตพื้นที่อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา พบว่า สภาพปัญหาการเกิดอาชญากรรมที่เกี่ยวกับทรัพย์สินของนักท่องเที่ยวในเขตพื้นที่อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ได้แก่ การฉ้อโกงทรัพย์สิน ซึ่งเป็นการลักทรัพย์โดยฉกฉวยเอาซึ่งหน้า เจ้าของรู้ตัวและทรัพย์สินอยู่ใกล้ตัวเจ้าของทรัพย์สิน มีกรณีตัวอย่างดังนี้ นักท่องเที่ยววางของไว้ที่ตะแกรงหนารถจักรยานหรือรถจักรยานยนต์ แล้วโดนวิ่งราวไป นักท่องเที่ยววางกระเป๋าเงิน หรือโทรศัพท์มือถือไว้บนโต๊ะอาหาร แล้วโดนวิ่งราวไป การวิ่งราวกระเป๋าถือ หรือสร้อยคอจากนักท่องเที่ยว การลักทรัพย์ลักษณะเก็บของได้ไม่ส่งคืนเจ้าของ เมื่อนักท่องเที่ยวทำของมีค่าหล่นหาย หรือวางลืมไว้ แล้วมีผู้เก็บของนั้นได้ แต่ไม่นำไปส่งคืนเจ้าของหรือประสานเจ้าหน้าที่เพื่อส่งคืนทรัพย์สินแก่เจ้าของ เจตนาเช่นนี้จึงถือเป็นการลักทรัพย์ด้วย ของที่นักท่องเที่ยวมักทำหล่นหาย หรือวางลืมไว้ เช่น กระเป๋าเงิน โทรศัพท์มือถือ กล้องถ่ายรูป การลักทรัพย์ในที่พัก กรณีที่นักท่องเที่ยวเข้าพักในโรงแรม เกสเฮาส์ รีสอร์ทแล้วมีคนแอบเข้าไปลักทรัพย์สินของมีค่าไปตอนที่นักท่องเที่ยวไม่อยู่ในที่พัก การชิงทรัพย์ เป็นการลักทรัพย์ที่ประกอบด้วยการใช้กำลังเข้าทำ

ร้ายหรือ ชูเชิญว่าจะใช้กำลังเข้าทำร้ายในทันที เพื่อให้ผู้ที่ครอบครองทรัพย์สินนั้นอยู่ ยินยอมให้ทรัพย์สินไป การชิงทรัพย์สินมักเกิดในบริเวณพื้นที่เปลี่ยว ห่างไกลสายตาผู้คน มีที่บังตา นักท่องเที่ยวจึงมักตกเป็นเหยื่อได้ง่าย การลักทรัพย์ลักษณะล้วงกระเป๋า ซึ่งมักเกิดการล้วงกระเป๋า เมื่อสถานที่ท่องเที่ยวมีผู้คนอยู่เป็นจำนวนมาก หรือเป็นช่วงที่มีงานเทศกาล เช่น งานลอยกระทงที่อยุธยาหรือวัดโลก ถ้านักท่องเที่ยวไม่ระวังตัวก็มักมีเหตุการณ์โดนล้วงกระเป๋าอยู่เสมอ และการลงขายสินค้า ซึ่งมักเกิดกับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติในลักษณะที่ขายของแพงกว่าราคาปกติ อาจเป็นเพราะสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ผู้คนมีศีลธรรมน้อยลง ประกอบกับสภาพเศรษฐกิจที่ตกต่ำ ทำให้โจรตัดสินใจก่ออาชญากรรมได้ง่ายขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับนักท่องเที่ยวที่ไม่ทันได้ระมัดระวังตัว สอดคล้องกับงานวิจัยของยงยุทธ อาจมล (2559) ที่ทำการวิจัยเรื่องการป้องกันอาชญากรรมและการดูแลความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวในพื้นที่เกาะเมืองอยุธยา ผลพบว่า ปัญหาอาชญากรรมในพื้นที่เกาะเมืองอยุธยายังมีอาชญากรรมเพิ่มขึ้น และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทุกปี พฤติกรรมการกระทำผิดทวีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้น ส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของประชาชนในพื้นที่และนักท่องเที่ยว นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของอัครกร ธรรมศิริ (2561) ได้ทำการวิจัยเรื่องแนวทางการป้องกันอาชญากรรมในชุมชนรอบสถาบันการศึกษากรณีศึกษามหาวิทยาลัยรังสิต ผลพบว่า รูปแบบของอาชญากรรมที่เกิดขึ้นนั้น ได้แก่ จี้ชิงทรัพย์ ลักทรัพย์ และปล้นทรัพย์ และสอดคล้องกับงานวิจัยของอานันท์ สุทธินันท์ (2564) ได้ทำการวิจัยเรื่องแนวทางการป้องกันการตกเป็นเหยื่อการประทุษร้ายต่อทรัพย์สินของนักท่องเที่ยวต่างชาติในเขตพื้นที่สถานีตำรวจนครบาลชนะสงคราม ผลพบว่า รูปแบบการประทุษร้ายต่อทรัพย์สินของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติส่วนมาก

2. รูปแบบในการป้องกันอาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินของนักท่องเที่ยวในเขตพื้นที่อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา มีผลการวิจัยดังนี้

2.1 ด้านการบังคับใช้กฎหมาย ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ หากมีเหตุอาชญากรรมเกิดขึ้นต้องรีบสืบสวนจับกุมให้ได้อย่างรวดเร็ว ต้องไม่ให้เป็นเยี่ยงอย่างและคนร้ายไม่กล้ากระทำความผิด อาจเป็นเพราะ การบังคับใช้กฎหมายมีความสำคัญต่อการป้องกันอาชญากรรม โดยบังคับใช้กฎหมายเป็นการอธิบายถึงการป้องกันอาชญากรรมโดยคำนึงถึงการให้เจ้าหน้าที่ตำรวจในเครื่องแบบออกตรวจท้องที่มีการจัดสายตรวจแบบต่าง ๆ และเขตตรวจเน้นการปรากฏตัวของเจ้าหน้าที่ เพื่อลดช่องโอกาสในการกระทำผิดของคนร้ายเป็นหลัก สอดคล้องกับทฤษฎีบังคับใช้กฎหมาย (Law enforcement theory) ที่กล่าวว่า หากมีเหตุอาชญากรรมเกิดขึ้น ต้องรีบสืบสวนจับกุมให้ได้อย่างรวดเร็ว ต้องไม่ให้เป็นเยี่ยงอย่างและคนร้ายไม่กล้ากระทำความผิด ซึ่งทฤษฎีนี้ถือเป็นการดำเนินการลดปัญหาอาชญากรรมโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจเท่านั้น (คมเดช ไชยเดือน, 2561) และสอดคล้องกับงานวิจัยของไกรวุฒิ วัฒนสิน (2561) ได้ทำการวิจัยเรื่องรูปแบบการป้องกันอาชญากรรมที่กระทำต่อผู้สูงอายุ ผลพบว่า รูปแบบการป้องกันอาชญากรรมที่กระทำต่อผู้สูงอายุ ประการหนึ่งคือ การป้องกันอาชญากรรมในชุมชนโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจ ได้แก่ การตรวจตราป้องกันเหตุร้ายในที่สาธารณะ การสืบสวนสอบสวนจับกุมผู้กระทำผิดให้ได้รับโทษแล้ว รวมทั้งพัฒนาระบบการแจ้งเหตุร้ายให้สามารถสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างรวดเร็วและทันทั่วทั้งที่ยังต้องนำกระบวนการทัศน์การตำรวจชุมชนมาใช้ในการจัดการกับปัญหาอาชญากรรม

2.2 ด้านการจัดการสภาพแวดล้อม ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ทำการตัดต้นไม้หรือหญ้าที่รกให้มีสภาพแวดล้อมที่สะอาด ไม่มีจุดบังสายตาหรือที่หลบซ่อนสำหรับคนร้าย อาจเป็นเพราะ การจัดการสภาพแวดล้อมเป็นปัจจัยสำคัญในการป้องกันอาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์สิน โดยเป็นการตัดช่องโอกาสในการก่อเหตุ สอดคล้องกับแนวคิดของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ (2557) ที่อธิบายทฤษฎีการควบคุมอาชญากรรมจากสภาพแวดล้อม (Crime

control through environmental design) ว่าเป็นวิธีการปรับสภาพแวดล้อมและใช้ประโยชน์สภาพแวดล้อมในการลดโอกาสการก่ออาชญากรรม เช่น การสร้างรั้วหรือสิ่งกีดขวางมิให้ผู้กระทำผิดเข้าถึงบริเวณสิ่งของ หรือบุคคล โดยเพิ่มความเสี่ยงที่คนร้ายจะถูกตรวจพบหรือถูกจับกุมมากยิ่งขึ้น หรือการจัดระเบียบพื้นที่ที่มีแนวโน้มจะเกิดอาชญากรรม (พื้นที่เสี่ยง) และสอดคล้องกับงานวิจัยของสถาพร เจริญสรชัย (2564) ได้ทำการวิจัยเรื่องแนวทางในการจัดการความปลอดภัยด้านอาชญากรรมที่เกิดขึ้นกับผู้โดยสารการรถไฟแห่งประเทศไทย กรณีศึกษาพื้นที่รับผิดชอบของกองกำกับการ 1 กองบังคับการตำรวจรถไฟ ผลพบว่า แนวทางการจัดการความปลอดภัยด้านอาชญากรรม ประการหนึ่งควรติดตั้งแสงสว่างเพิ่มเติมในบริเวณจุดต่อแหลมและติดตั้งกล้องวงจรปิด (CCTV)

2.3 ด้านการสื่อสารให้ความรู้ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ประชาสัมพันธ์เส้นทางที่ปลอดภัย และการปฏิบัติตัวให้ปลอดภัยในการท่องเที่ยวในโบราณสถานต่างๆ ผ่านสื่อโซเชียล เช่น เฟสบุ๊ก (Facebook) ไลน์ (Line) อินสตาแกรม (Instagram) อาจเป็นเพราะ นักท่องเที่ยวไม่ใช่คนในพื้นที่การสื่อสารให้ความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติให้ท่องเที่ยวอย่างปลอดภัยจึงเป็นสิ่งสำคัญ สอดคล้องกับงานวิจัยของสถาพร เจริญสรชัย (2564) ได้ทำการวิจัยเรื่องแนวทางในการจัดการความปลอดภัยด้านอาชญากรรมที่เกิดขึ้นกับผู้โดยสารการรถไฟแห่งประเทศไทย กรณีศึกษาพื้นที่รับผิดชอบของกองกำกับการ 1 กองบังคับการตำรวจรถไฟ ผลพบว่า แนวทางการจัดการความปลอดภัยด้านอาชญากรรมที่สำคัญคือควรเพิ่มช่องทางการประชาสัมพันธ์ติดตั้งป้ายสัญลักษณ์เตือนภัย

2.4 ด้านชุมชนสัมพันธ์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ เจ้าหน้าที่ต้องสร้างความสัมพันธ์อันดีกับชุมชน เพื่อให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม ช่วยเป็นหูเป็นตาในการป้องกันอาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว อาจเป็นเพราะชุมชนสัมพันธ์มีความสำคัญ โดยคำนึงถึงการมีความสัมพันธ์อันดีของบุคคล มีการติดต่อสื่อสารกันระหว่างคนในชุมชน ในสังคม ซึ่งจะช่วยกันเป็น หูเป็นตาป้องกันอาชญากรรมระหว่างกันได้ สอดคล้องกับสำนักงานตำรวจแห่งชาติ (2557) ที่อธิบายไว้ว่า ชุมชนสัมพันธ์เพื่อป้องกันอาชญากรรมก็คือการจัดสภาพทั่วไปไม่ว่าในระดับเมือง ชุมชนหรือ ละแวกบ้านในลักษณะเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ง่ายต่อการควบคุม สังเกตตรวจตราโดยไม่ล่วงล้ำสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคล รวมทั้งมุ่งสนับสนุนส่งเสริมให้สมาชิกในชุมชน มีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรม ชีวิตร่างกายและทรัพย์สิน ทั้งของตนเองและบุคคลอื่นให้ปลอดภัย จากภัยอาชญากรรม โดยตำรวจจะเป็นผู้มีบทบาทในการวางแผน สนับสนุน และให้คำปรึกษาแก่ชุมชนในการป้องกันอาชญากรรม และขวัญ วัลลภ (2557) ได้อธิบายไว้ว่า รูปแบบการบริการชุมชน หรือชุมชนสัมพันธ์ มีความสำคัญเนื่องจาก ชาวบ้านจะรู้จักชุมชนของตนเองได้ดีที่สุด เน้นการปฏิบัติงานเป็นหนึ่งเดียวกับชาวบ้านในชุมชนกับตำรวจและยังเกิดการกระจายอำนาจ เพราะประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมมีบทบาทในการดูแลสวัสดิภาพของชุมชนของตนเองทำให้สามารถป้องกันอาชญากรรมได้อย่างดีเยี่ยม

2.5 ด้านการมีส่วนร่วมระหว่างหน่วยงาน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ประสานงานกับหน่วยงานรัฐในพื้นที่ให้ช่วยกันสอดส่องดูแล เพื่อป้องกันอาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว อาจเป็นเพราะ การมีส่วนร่วมระหว่างหน่วยงานเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่ง เพราะหน่วยงานในท้องถิ่นเป็นแรงขับเคลื่อนสำคัญในการป้องกันอาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์สิน เมื่อหน่วยงานในถิ่นร่วมกันทำย่อมทำให้การป้องกันอาชญากรรมมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของธัญชนก สุขเกษม (2558) ได้ทำการวิจัยเรื่องรูปแบบการป้องกันปราบปรามอาชญากรรมของตำรวจท่องเที่ยวจังหวัดภูเก็ต ผลพบว่า รูปแบบการป้องกันปราบปราม

อาชญากรรมประการหนึ่ง คือ ควรมีการประสานงานระหว่างตำรวจท่องเที่ยวกับตำรวจตรวจคนเข้าเมืองหรือสถานทูตต่างๆ หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรมีการสแกนหรือตรวจสอบประวัตินักท่องเที่ยวอย่างเข้มงวด เพื่อป้องกันกลุ่มอาชญากรเข้ามาในประเทศไทยโดยการแฝงตัวเป็นนักท่องเที่ยว

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยเป็นรูปแบบการป้องกันอาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินของนักท่องเที่ยวในเขตพื้นที่อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ประกอบด้วย การบังคับใช้กฎหมาย การจัดการสภาพแวดล้อม ด้านการสื่อสารให้ความรู้ ชุมชนสัมพันธ์ และการมีส่วนร่วมระหว่างหน่วยงาน สรุปดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 รูปแบบในการป้องกันอาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว
ในเขตพื้นที่อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 จากผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นต่อรูปแบบในการป้องกันอาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินของนักท่องเที่ยวในเขตพื้นที่อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ด้านการบังคับใช้กฎหมาย ที่พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ มีการตั้งจุดตรวจในบริเวณที่มีความเสี่ยงต่อการเกิดอาชญากรรม ดังนั้น สำนักงานอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ควรประสานกับเจ้าหน้าที่ตำรวจภูธรจังหวัดพระนครศรีอยุธยาและเจ้าหน้าที่ตำรวจท่องเที่ยวพระนครศรีอยุธยา จัดให้มีจุดตรวจในเขตพื้นที่อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาอย่างทั่วถึง

1.2 จากผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นต่อรูปแบบในการป้องกันอาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินของนักท่องเที่ยวในเขตพื้นที่อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ด้านการจัดการสภาพแวดล้อม ที่พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ มีการติดตั้งป้ายสัญลักษณ์เตือนในบริเวณพื้นที่เสี่ยงต่อการเกิดอาชญากรรม ดังนั้น

สำนักงานอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ควรจัดทำป้ายสัญลักษณ์เตือนในบริเวณพื้นที่เสี่ยงต่อการเกิดอาชญากรรม เพื่อให้นักท่องเที่ยวเกิดความระมัดระวังทรัพย์สินของตนเอง เป็นการป้องกันอาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินอีกทางหนึ่ง

1.3 จากผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นต่อรูปแบบในการป้องกันอาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินของนักท่องเที่ยวในเขตพื้นที่อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ด้านการสื่อสารให้ความรู้ ที่พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ จัดทำแผ่นพับแนะนำเส้นทางท่องเที่ยวที่ปลอดภัยกับนักท่องเที่ยว ดังนั้น สำนักงานอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ควรจัดทำแผ่นพับเพื่อแนะนำเส้นทางท่องเที่ยวที่ปลอดภัยกับนักท่องเที่ยว โดยอาจจะจัดทำในรูปแบบแผ่นพับที่ตกแต่งด้วยตัวการ์ตูน ซึ่งสามารถใช้สมาร์ตโฟนอ่านได้อย่างสะดวก

1.4 จากผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นต่อรูปแบบในการป้องกันอาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินของนักท่องเที่ยวในเขตพื้นที่อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ด้านชุมชนสัมพันธ์ ที่พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการดูแลสถานที่ ดูแลต้นไม้ไม้ให้รัก และเป็นเจ้าบ้านที่ดีช่วยดูแล และให้ความช่วยเหลือนักท่องเที่ยว ดังนั้นสำนักงานอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาควรจัดทำโครงการที่เป็นการส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการดูแลสถานที่ ดูแลต้นไม้ไม้ให้รัก และเป็นเจ้าบ้านที่ดีช่วยดูแล และให้ความช่วยเหลือนักท่องเที่ยว ซึ่งจะเป็นการป้องกันอาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินที่อีกทางหนึ่ง

1.5 จากผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นต่อรูปแบบในการป้องกันอาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินของนักท่องเที่ยวในเขตพื้นที่อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ด้านการมีส่วนร่วมระหว่างหน่วยงาน ที่พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ประสานงานกับหน่วยงานเทศบาลเพื่อติดตั้งไฟส่องสว่าง ตัดต้นไม้ที่ขึ้นรกในพื้นที่เสี่ยงต่อการเกิดอาชญากรรม ดังนั้นสำนักงานอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาควรประสานงานกับหน่วยงานเทศบาลเพื่อติดตั้งไฟส่องสว่าง ตัดต้นไม้ที่ขึ้นรกในพื้นที่เสี่ยงต่อการเกิดอาชญากรรม เนื่องจากสำนักงานอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา อาจมีทรัพยากรทั้งคน เครื่องมือ อุปกรณ์ต่าง ๆ ไม่เพียงพอ ดังนั้นการประสานงานกับหน่วยงานที่พร้อมกว่าจึงมีความสำคัญ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษารูปแบบการป้องกันอาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินของนักท่องเที่ยวในสถานที่ท่องเที่ยวแหล่งอื่นๆ ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เนื่องจากในจังหวัดพระนครศรีอยุธยามีแหล่งท่องเที่ยวเป็นจำนวนมากกระจายอยู่ตามอำเภอต่างๆ

2.2 ควรมีการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการป้องกันอาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินของนักท่องเที่ยวในเขตพื้นที่อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา

เอกสารอ้างอิง

- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2564). 9 แนวโน้มใหม่ในอนาคตการท่องเที่ยว. กรุงเทพมหานคร: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2566). ข้อมูลนักท่องเที่ยว ณ เดือนมกราคม-เดือนกันยายน พ.ศ. 2566. กรุงเทพมหานคร: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- ไกรวุฒิ วัฒนสิน. (2561). รูปแบบการป้องกันอาชญากรรมที่กระทำต่อผู้สูงอายุ. รายงานวิจัย. โรงเรียนนายร้อยตำรวจ.

- คมเดช ไชยเดือน. (2561). รูปแบบการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมและรักษาความสงบเรียบร้อยของอาสารสมัครตำรวจบ้านในเขตพื้นที่ตำรวจภูธรภาค 4. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ชัยวัฒน์ สลักคำ. (2557). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันปัญหาอาชญากรรมกรณีศึกษา : สถานีตำรวจภูธรสามโคก จังหวัดปทุมธานี. การค้นคว้าอิสระรัฐศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ธัญชนก สุขเกษม. (2558). รูปแบบการป้องกันปราบปรามอาชญากรรมของตำรวจท่องเที่ยวจังหวัดภูเก็ต. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหิดล.
- พรหมพิเชฐ สนธิเมือง. (2564). สภาพปัญหาและแนวทางการป้องกันอาชญากรรมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในประเทศไทย. วารสารอาชญาวิทยาและสังคมศาสตร์. 3(2). 1-17.
- ยงยุทธ อัจฉกุล. (2559). การป้องกันอาชญากรรมและการดูแลความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวในพื้นที่เกาะเมืองอยุธยา. การค้นคว้าอิสระรัฐศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ศูนย์วิเคราะห์เศรษฐกิจทีทีบี. (2566). ttb analytics คาดรายได้การท่องเที่ยวไทยปี 2566 เพิ่มขึ้น 1 ล้านล้านบาทจากปีก่อน. แหล่งที่มา <https://www.ttbbank.com/th/newsroom/detail/travel-thailand-2566>. สืบค้นเมื่อ 7 เม.ย. 2566.
- ศูนย์วิจัยด้านตลาดการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2566). โครงการสำรวจพฤติกรรมการเดินทางท่องเที่ยวของชาวไทย. แหล่งที่มา <https://intelligencecenter.tat.or.th/articles/12311>. สืบค้นเมื่อ 7 เม.ย. 2566.
- สถานีตำรวจภูธรพระนครศรีอยุธยา. (2561). สถิติอาชญากรรม. พระนครศรีอยุธยา: สถานีตำรวจภูธรพระนครศรีอยุธยา.
- สถาพร เอียรธรรมชัย. (2564). แนวทางในการจัดการความปลอดภัยด้านอาชญากรรมที่เกิดขึ้นกับผู้โดยสารการรถไฟแห่งประเทศไทย กรณีศึกษาพื้นที่รับผิดชอบของกองกำกับการ 1 กองบังคับการตำรวจรถไฟ. วารสารคุณภาพชีวิตกับกฎหมาย. 17(1). 17-32.
- สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. (2557). คู่มือการฝึกอบรมข้าราชการตำรวจที่ปฏิบัติหน้าที่งานป้องกันปราบปรามในสถานีตำรวจ. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานตำรวจแห่งชาติ.
- อัครกร ธรรมศิริ. (2561). แนวทางการป้องกันอาชญากรรมในชุมชนรอบสถาบันการศึกษากรณีศึกษา มหาวิทยาลัยรังสิต. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยรังสิต.
- อานันท์ สุทธินันท์. (2564). แนวทางการป้องกันการตกเป็นเหยื่อการประทุษร้ายต่อทรัพย์สินของนักท่องเที่ยวต่างชาติในเขตพื้นที่สถานีตำรวจนครบาลชนะสงคราม. วารสารวิชาการอาชญาวิทยาและนิติวิทยาศาสตร์. 7(2). 108-121.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An introductory analysis*. New York: Harper & Row.

แนวทางการพัฒนาการประกันคุณภาพการศึกษาภายในตามหลักอิทธิบาท 4 ของสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1
GUIDELINES FOR DEVELOPING INTERNAL EDUCATIONAL QUALITY ASSURANCE
ACCORDING TO PRINCIPLES OF FOUR IDDHIPADA OF EDUCATIONAL
INSTITUTIONS UNDER THE PHRA NAKHON SI AYUTTHAYA PRIMARY
EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1

^[1]กาญจนะ พุดซ้อน Kanjana Pudchon ^[2]พระสุรชัย สุรชัย Phrasurachai Surajayo

^[3]บุญเชิด ชำนิศาสตร์ Boonchurd Chumnisart

^[1] ^[2] ^[3] มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
Corresponding Author E-mail: Kanjana730@hotmail.com

Article Received: May 14, 2024, Revised: August 23, 2024, Accepted: August 25, 2024.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถานศึกษา 2) เพื่อศึกษาวิธีการพัฒนาการประกันคุณภาพการศึกษาภายในตามหลักอิทธิบาท 4 และ 3) เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการประกันคุณภาพการศึกษาภายในตามหลักอิทธิบาท 4 ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 เป็นการศึกษาแบบผสมวิธี ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามครูโรงเรียนประถมศึกษา จำนวน 123 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพื้นฐาน คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิจัยเชิงคุณภาพสัมภาษณ์ผู้บริหาร จำนวน 5 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านการควบคุมคุณภาพ ด้านการตรวจสอบ และด้านการประเมินคุณภาพ ตามลำดับ 2) วิธีการพัฒนาการประกันคุณภาพการศึกษาภายในตามหลักอิทธิบาท 4 ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 ได้แก่ ผู้บริหารต้องสร้างความรู้และทัศนคติที่ดีต่อการทำงาน กำหนดนโยบายร่วมกันมีมาตรการส่งเสริมพัฒนาคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดไว้ แต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบและติดตามการดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอ ใช้วิธีการตรวจสอบที่สร้างสรรค์และเป็นกัลยาณมิตรที่ดี 3) แนวทางการพัฒนาการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เขต 1 ประกอบด้วยผู้บริหารและครูรักในงานประกันปฏิบัติงานด้วยความสนใจ มีความรับผิดชอบและมุ่งหวังผลสำเร็จของงาน ทำงานด้วยความสุข ร่วมกันพิจารณาแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นเพื่อให้งานสำเร็จลุล่วงตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพทำให้สถานศึกษาเกิดการพัฒนาย่างยั่งยืน และทำให้องค์กรมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: แนวทางการพัฒนา, การประกันคุณภาพการศึกษาภายใน, อิทธิบาท 4, สถานศึกษา

ABSTRACT

The objectives of this research were as following: 1) to study the state of internal educational quality assurance in educational institutions, 2) to study methods for development of internal educational quality assurance according to the four principles of Iddhipāda, and 3) to propose the guidelines for development of internal educational quality assurance according to the four principles of Iddhipāda for educational institutions under the Office of Phra Nakhon Si Ayutthaya Primary Educational Service Area 1. The mixed research methods of quantitative and qualitative researches were used in the study. The quantitative data were collected by questionnaires from 123 teachers in primary schools and analyzed by frequency, percentage, mean and standard deviation. The qualitative data were collected by in-depth interviews with 5 key-informants and then analyzed by content analysis. The research results found that 1) The state of internal educational quality assurance in educational institutions under the Office of Phra Nakhon Si Ayutthaya Primary Educational Service Area 1 was at a high level overall in 3 aspects; quality control, quality investigation, and quality assessment respectively. 2) The methods for development of internal educational quality assurance according to the four principles of Iddhipāda of educational institutions under the Office of Phra Nakhon Si Ayutthaya Primary Educational Service Area 1 were that the administrators had to build knowledge and good attitude to work among co-workers, to set policy together, to have a measure in supporting quality development according to educational standard, to appoint committee to check and follow-up the quality assurance operation, and to apply methods of quality assurance checking creatively and friendly. 3) The guidelines for development of internal educational quality assurance according to the four principles of Iddhipāda for educational institutions under the Office of Phra Nakhon Si Ayutthaya Primary Educational Service Area 1 were as following: the school teachers and administrators loved their work, working with voluntary mind, having responsibility and expecting the work achievement, working happily, and solving the problems together in order to obtain work achievement and to have institutions developed sustainably and effectively.

Keywords: Guidelines for Developing, Internal Educational Quality Assurance, Four Iddhipāda, Educational Institutions

บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ระบุไว้ในมาตรา 54 ว่า รัฐต้องดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาเป็นเวลาสิบสองปี ตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับอย่างมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย รัฐต้องดำเนินการให้เด็กเล็กได้รับการดูแลและพัฒนาจนเข้ารับการศึกษาตามวาระหนึ่ง เพื่อพัฒนาร่างกาย จิตใจ วินัย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาให้สมกับวัย โดยส่งเสริมและสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคเอกชนเข้ามีส่วนร่วมในการดำเนินการด้วย รัฐต้องดำเนินการให้ประชาชนได้รับการศึกษาตามความต้องการในระบบต่างๆ รวมทั้งส่งเสริมให้มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต และจัดให้มีการร่วมมือกันระหว่างรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชนในการจัดการศึกษาทุกระดับ โดยรัฐมีหน้าที่ดำเนินการกำกับ ส่งเสริม และสนับสนุนให้การจัดการศึกษาดังกล่าวมีคุณภาพและได้มาตรฐานสากล ทั้งนี้ ตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติซึ่งอย่างน้อยต้องมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการจัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติ และการดำเนินการและตรวจสอบการดำเนินการให้เป็นไปตามแผนการศึกษาแห่งชาติด้วย (ราชกิจจานุเบกษา, 2563)

การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างคน สร้างสังคม และสร้างชาติ เป็นกลไกหลักในการพัฒนากำลังคนให้มีคุณภาพ สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้อย่างเป็นสุข ในกระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกในศตวรรษที่ 21 การศึกษามีบทบาทสำคัญในการสร้างความได้เปรียบของประเทศเพื่อการแข่งขันและยืนหยัดในเวทีโลกภายใต้ระบบเศรษฐกิจและสังคมที่เป็นพลวัต ประเทศต่างๆ ทั่วโลกจึงให้ความสำคัญและทุ่มเทกับการพัฒนาการศึกษาเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของตนให้สามารถทันการเปลี่ยนแปลงในระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ภูมิภาค และของโลก ควบคู่กับการดำรงรักษาซึ่งอัตลักษณ์ของประเทศ ในส่วนของประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษา การพัฒนาศักยภาพ และขีดความสามารถของคนไทย ให้มีทักษะ มีความรู้ความสามารถ มีสมรรถนะที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน และการพัฒนาประเทศ ภายใต้แรงกดดันภายนอกประเทศจากกระแสโลกาภิวัตน์ และแรงกดดันภายในประเทศที่เป็นปัญหาวิกฤตที่ประเทศต้องเผชิญเพื่อให้คนไทยมีคุณภาพชีวิตที่ดีสามารถก้าวข้ามอุปสรรคปัญหาของประเทศที่มีรายได้ปานกลางไปสู่ประเทศที่พัฒนา พร้อมรองรับการเปลี่ยนแปลงของโลกทั้งในปัจจุบันและอนาคต ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ และส่งผลกระทบต่อระบบการศึกษา ระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) ถือได้ว่าเป็นกลไกที่สำคัญยิ่งในการที่จะพัฒนาประเทศ ซึ่งในปัจจุบัน การศึกษาจะต้องกระทำไปพร้อมกับสถานะการที่เปลี่ยนแปลงของโลก ทั้งในเรื่องของวิชาการและเทคโนโลยี ทั้งการแข่งขันในระดับประเทศและระดับสากล การจัดการเรียนการสอนจึงต้องมีวิวัฒนาการไปตามเหตุปัจจัยที่เกื้อหนุน แต่สิ่งทั้งหลายทั้งปวงนั้นก็ต้องมีรากฐานที่ดี สามารถที่จะสร้างความรู้สึกรักที่มั่นใจให้กับสังคมได้ เมื่อให้ความสำคัญการศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาศักยภาพมนุษย์ จำเป็นต้องให้การศึกษาที่มีคุณภาพ การศึกษาที่มีคุณภาพต้องมีการควบคุมคุณภาพ มีกลไกรักษาคุณภาพและยกระดับมาตรฐานคุณภาพอย่างต่อเนื่อง เพื่อจะทำให้เกิดความมั่นใจแก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายว่า การจัดการศึกษาของสถานศึกษามีคุณภาพ ได้มาตรฐาน และคงไว้ซึ่งมาตรฐาน (สำนักทดสอบทางการศึกษา, 2561)

มาตรฐานการศึกษาเป็นข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณลักษณะและคุณภาพที่พึงประสงค์ที่ต้องการให้เกิดขึ้นในสถานศึกษาทุกแห่งมาตรฐานถูกกำหนดขึ้นเพื่อใช้เป็นหลักเทียบเคียงสำหรับการส่งเสริมและกำกับดูแล การตรวจสอบ การประเมินผลและการประกันคุณภาพการศึกษา มาตรฐานในบริบทนี้จึงเป็นมาตรฐานที่มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยองค์รวมการกำหนดให้มีมาตรฐานการศึกษาทำให้เกิดโอกาสที่เท่าเทียมกันในการพัฒนาคุณภาพเพราะสถานศึกษาทุกแห่งรู้ว่าเป้าหมายการพัฒนาที่แท้จริงอยู่ที่ใด การ

กำหนดให้มีมาตรฐานการศึกษาจึงเป็นการให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษา 2 ประการได้แก่ 1) สถานศึกษาทุกแห่งมีเกณฑ์เปรียบเทียบกับมาตรฐานซึ่งเป็นมาตรฐานเดียวกัน 2) มาตรฐานทำให้สถานศึกษาเข้าใจชัดเจนว่าจะพัฒนาคุณภาพการศึกษาไปในทิศทางใดนอกจากนี้การกำหนดมาตรฐานยังเป็นการกำหนดความคาดหวังที่ชัดเจนให้กับครูผู้บริหาร พ่อแม่ ผู้ปกครอง ชุมชนและหน่วยงานต่างๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาซึ่งเป็นแนวทางหนึ่งในการร่วมมือร่วมพลัง เพื่อให้เกิดคุณภาพการศึกษาตามเป้าหมายที่กำหนด มาตรฐานการศึกษาจึงเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาทุนมนุษย์และเป็นเป้าหมายสำคัญที่สุดที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายทุกคนต้องรับรู้และปฏิบัติงานในหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้บรรลุถึงเป้าหมายตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดและร่วมรับผิดชอบต่อผลการจัดการศึกษาที่เกิดขึ้น (accountability)

มาตรฐานการศึกษามีประโยชน์ต่อบุคคลที่เกี่ยวข้อง ดังนี้ 1) ผู้เรียน ทำให้เกิดการปรับปรุงและพัฒนาตนเองตามความคาดหวังของสังคมและประเทศชาติว่าต้องการคนที่มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์อย่างไรจะอย่างไรจึงจะเป็นผู้มีคุณสมบัติตามที่มาตรฐานการศึกษากำหนด 2) ครูใช้มาตรฐานเป็นกรอบแนวทางในการออกแบบการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและเป็นแนวทางในการพัฒนาตนเองตามคุณลักษณะและคุณสมบัติตามมาตรฐานที่กำหนดเพื่อให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามที่มาตรฐานกำหนดไว้ 3) ท้องถิ่นและสถานศึกษาใช้มาตรฐานเป็นแนวทางร่วมมือกันในการจัดการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายตามที่ตั้งไว้ 4) พ่อแม่ ผู้ปกครอง ประชาชนและผู้นำชุมชน ใช้มาตรฐานเป็นเครื่องมือสื่อสารให้ประชาชนได้รับทราบกระบวนการจัดการศึกษาการจัดการเรียนการสอนที่จะทำ ให้คนไทยในท้องถิ่นเข้าใจและเข้ามามีส่วนร่วม เพื่อให้การจัดการศึกษาช่วยยกระดับคุณภาพผู้เรียนให้ได้ตามมาตรฐานที่กำหนด (สำนักทดสอบทางการศึกษา, 2561)

ระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาจะมีประสิทธิผลหรือไม่ ขึ้นอยู่กับการพัฒนาความรู้ความเข้าใจและความสามารถในการนำไปปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ ของบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งคณะกรรมการสถานศึกษาต้องมีความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติเอาใจใส่ต่อการบริหารงานด้านการประเมินผลภายใน การกำกับติดตาม จึงจะทำให้การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาประสบผลสำเร็จ ในการปฏิบัติงานประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษายังเป็นที่กังวลเกิดความสับสน และไม่เข้าใจในหลักการปฏิบัติจากรายงานผลการวิจัยของ สมศ. พบว่า สถานศึกษายังไม่เห็นความสำคัญต่อการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาผู้บริหาร ครู และผู้เกี่ยวข้องยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระบบการประกันคุณภาพภายใน การปฏิบัติงานการประกันคุณภาพภายในจึงขาดประสิทธิภาพส่งผลให้การพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาไม่บรรลุเป้าหมาย (คมกฤษ พุ่มบุญนาถ, 2555) การประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา จะทำให้สถานศึกษามีระบบการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ มีการทำงานที่มีเป้าหมายและแผนการดำเนินงานที่ชัดเจน โดยในการดำเนินการตามแผนเพื่อให้เป็นไปตามเป้าหมายนั้น ก็จะต้องมีการประเมินคุณภาพภายในหรือการประเมินตนเอง เพื่อตรวจสอบและพัฒนาปรับปรุงให้เป็นไปตามเป้าหมายอยู่ตลอดเวลา การนำหลักธรรมอริยาบท 4 (ดูรายละเอียดใน ม.ม. (ไทย) 13/247/292) มาใช้ร่วมกับการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 นั้นเพราะเห็นความสำคัญของอริยาบท 4 ที่แปลว่า บาทฐานแห่งความสำเร็จ อันได้แก่คุณเครื่องให้ลุถึงความสำเร็จตามที่ตั้งประสงค์ไว้ซึ่งอริยาบทนั้นมี 4 ประการ คือ 1) ฉันทะ ความพอใจรักใคร่ในสิ่งที่ตนสนใจ 2) วิริยะ ความพากเพียรในสิ่งนั้น 3) จิตตะ ความเอาใจใส่ฝักใฝ่ในสิ่งนั้น 4) วิมังสา ความหมั่นสอดส่องในเหตุผลของสิ่งนั้นบุคคลเมื่อประกอบด้วยคุณธรรม 4 อย่างนี้แล้วย่อมประสบความสำเร็จ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต), 2549)

จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาแนวทางการประกันคุณภาพ การศึกษาภายในของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 โดยยึดหลักธรรมคืออิทธิบาท 4 ในการดำเนินงาน เพื่อให้ทราบสภาพปัญหา การดำเนินงาน แนวทางการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาและเพื่อรองรับการประเมินภายนอก รอบ 4 ซึ่งจะประโยชน์ต่อผู้บริหารสถานศึกษาและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการใช้เป็นข้อมูลที่จะนำไปปรับปรุงและพัฒนากระบวนการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพและได้มาตรฐานตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ โดยการประยุกต์นำหลักอิทธิบาท 4 อันเป็นหลักธรรมที่เป็นเครื่องมือให้ถึงซึ่งความสำเร็จมาเป็น เครื่องมือให้เกิดประสิทธิผลอย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1
2. เพื่อศึกษาวิธีการพัฒนาการประกันคุณภาพการศึกษาภายในตามหลักอิทธิบาท 4 ของ สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1
3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการประกันคุณภาพการศึกษาภายในตามหลักอิทธิบาท 4 ของ สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods) โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีรายละเอียดดังนี้

1. ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารและครูของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 จำนวน 176 คน กลุ่มตัวอย่าง ได้มาจากการสุ่มตัวอย่างโดยกำหนด สุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple random sampling) ด้วยการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างด้วยตาราง สำเร็จรูปของ Krejcie & Morgan (1970) โดยมีระดับความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ 5% และระดับความ เชื่อมั่น 95% ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 123 คน
2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่มีความรู้ด้านแนวทางการพัฒนาการ ประกันคุณภาพการศึกษาภายในตามหลักอิทธิบาท 4 ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 โดยเลือกเจาะจง จำนวน 5 คน
3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 แบบสอบถาม โดยมีการสร้างแบบสอบถามดังนี้ 1) ศึกษาแนวทางการพัฒนาการประกัน คุณภาพการศึกษาภายในตามหลักอิทธิบาท 4 ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พระนครศรีอยุธยา เขต 1 เกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎี วารสาร ตำราเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) กำหนด กรอบแนวคิดในการสร้างเครื่องมือวิจัย 3) กำหนดวัตถุประสงค์ในการสร้างเครื่องมือการวิจัย โดยขอคำปรึกษา จากกรรมการอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ 4) สร้างเครื่องมือ ดำเนินการสร้างเครื่องมือวิจัยและนำเสนอร่าง เครื่องมือการวิจัยต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญ 5 คน เพื่อพิจารณาตรวจสอบความ เทียบตรงตามเนื้อหา (Content Validity) ความครอบคลุมของเนื้อหา ความถูกต้อง ความสมบูรณ์ของข้อ คำถามของตัวแปร โดยวิธีการวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับเนื้อหาที่ต้องการวิจัย

(Item-Objective Congruence Index IOC) และเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป 5) นำแบบสอบถามที่ผ่านการหาความเที่ยงตรง (Valdity) และปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่เป้าหมาย จำนวน 30 ชุด เพื่อค่า Cronbach's Alpha ความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม และได้ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.796 6) นำเครื่องมือไปใช้จริงเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของครูผู้สอน ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 ซึ่งแบบสอบถามเป็นลักษณะมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

3.2 แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง สำหรับใช้สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 5 คน เพื่อนำข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการประกันคุณภาพการศึกษาภายในตามหลักอิทธิบาท 4

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม นำแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์มาวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ ดังนี้ 1) ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของ ผู้บริหารและครูวิชาการในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง ประสบการณ์การสอน มาวิเคราะห์โดยใช้ค่าความถี่ และร้อยละ 2) วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการประกันคุณภาพการศึกษาภายในตามหลักอิทธิบาท 4 ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของคะแนนจากการตอบแบบสอบถาม นำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย 3) ข้อคำถามปลายเปิดที่แสดงถึงข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการประกันคุณภาพการศึกษาภายในตามหลักอิทธิบาท 4 ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 ผู้วิจัยจะทำการจัดกลุ่มตามประเด็นที่กำหนดไว้ในแบบสอบถามปลายเปิด จากนั้นจะทำการวิเคราะห์ โดยใช้การแจกแจงความถี่

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้วยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

สรุปผลการวิจัย

1. สภาพการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้าน ทั้ง 3 ด้าน อยู่ในระดับมาก เรียงจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการควบคุมคุณภาพ ด้านการตรวจสอบ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านการประเมินคุณภาพ ตามลำดับความสำคัญ ดังในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สภาพการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 ในภาพรวม

สภาพการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของ สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1		n = 123 คน			
		ระดับความคิดเห็น			
		$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	อันดับ
1	การควบคุมคุณภาพ	4.50	0.43	มากที่สุด	1
2	การตรวจสอบ	4.28	0.35	มาก	2

3	การประเมินคุณภาพ	4.04	0.51	มาก	3
ภาพรวม		4.27	0.29	มาก	

2. วิธีการพัฒนาการประกันคุณภาพการศึกษาภายในตามหลักอิทธิบาท 4 ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1

2.1 ด้านการควบคุมคุณภาพ - ฉันทะ (พอใจ) ผู้บริหารต้องสร้างความรู้และทัศนคติที่ดีต่อการทำงานแก่บุคลากรในสถานศึกษา มีการกำหนดนโยบายที่ชัดเจน การวางแผนคือการกำหนดนโยบายร่วมกันควรใช้หลัก ฉันทะให้มากโดยไม่ใช้ฉันทะคนเดียว หากแต่เป็นฉันทามติ ประชุม วางแผน แต่งตั้ง คณะกรรมการออกมาเป็นลายลักษณ์อักษร วางแผนการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายโดยเปิดโอกาสให้บุคลากรในโรงเรียนได้แสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา (ฉันทะ) ใน การทำงาน จะต้องมีความตั้งใจ การทำงานด้วยความมุ่งมั่น ตั้งใจ จะส่งผลให้การดำเนินงานต่าง ๆ สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี - วิริยะ (ตั้งใจ) ผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรในโรงเรียนต้องเอาใจใส่งาน ในขณะที่ปฏิบัติงานใส่ใจ ใฝ่รู้ ในสิ่งที่เกี่ยวข้องกับงานอย่างสม่ำเสมอ ทั้งในและนอกเวลางาน - จิตตะ (ใส่ใจ) ผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรในโรงเรียนต้องเอาใจใส่งาน ในขณะที่ปฏิบัติงานใส่ใจ ใฝ่รู้ ในสิ่งที่เกี่ยวข้องกับงานอย่างสม่ำเสมอทั้งในและนอกเวลางาน - วิมังสา (ไตร่ตรอง) ผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรในโรงเรียนต้องพิจารณาข้อดี - ข้อด้อยในการปฏิบัติงานทุกครั้งเพื่อเป็นแนวทางในการทำงานครั้งต่อไป

2.2. ด้านการตรวจสอบ - ฉันทะ (พอใจ) ผู้บริหารสถานศึกษามีการแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบและติดตามการดำเนินงานเพื่อให้งานมีความก้าวหน้า โดยการติดตาม ตรวจสอบ โดยกระบวนการตรวจสอบควรทำอย่างสม่ำเสมอเน้นวิธีการที่สร้างสรรค์และเป็นกัลยาณมิตรที่ดี ครูต้องปฏิบัติงานด้วยความสมัครใจและมุ่งหวังผลสำเร็จของงานทำงานด้วยความสุข - วิริยะ (ตั้งใจ) มีความตั้งใจแทรกเข้าไปด้วยในทุกขั้นตอนการทำงาน - จิตตะ (ใส่ใจ) ผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรในโรงเรียนต้องเอาใจใส่งาน ในขณะที่ปฏิบัติงานใส่ใจ ใฝ่รู้ ในสิ่งที่เกี่ยวข้องกับงานอย่างสม่ำเสมอ - วิมังสา (ไตร่ตรอง) ผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรในโรงเรียนต้องพิจารณา ข้อดี - ข้อด้อยในการปฏิบัติงานทุกครั้งเพื่อเป็นแนวทางในการทำงานครั้งต่อไป ไตร่ตรองและตรวจสอบข้อบกพร่องของการปฏิบัติงานอยู่ตลอดเวลาวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเพิ่มพูนความสามารถในการปฏิบัติงานตรวจสอบ ทดสอบคุณภาพและประสิทธิภาพของผลงานที่ได้รับคิดค้นแนวทางการปรับปรุงงาน และแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นด้วยเหตุและผลศึกษาไตร่ตรองระบบงานเพื่อให้เกิดกระบวนการทำงานที่มีประสิทธิภาพ

2.3 ด้านการประเมินคุณภาพ - ฉันทะ (พอใจ) ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีความเข้าใจในบริบทของสถานศึกษา ให้มีการประเมินตนเองของบุคลากรในโรงเรียนเพื่อนำผลการประเมินนั้นมาใช้ในการประเมินภาพรวมของสถานศึกษา - วิริยะ (ตั้งใจ) ผู้บริหารและครูต้องมีความตั้งใจในการทำงาน การทำงานด้วยความมุ่งมั่นรับผิดชอบในงานอย่างเต็มที่แม้งานจะมีอุปสรรค - จิตตะ (ใส่ใจ) ผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรในโรงเรียนต้องพิจารณาข้อดี - ข้อด้อยในการปฏิบัติงานทุกครั้งเพื่อเป็นแนวทางในการทำงานครั้งต่อไป - วิมังสา (ไตร่ตรอง) ไตร่ตรองและตรวจสอบข้อบกพร่องของการปฏิบัติงานอยู่ตลอดเวลาวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเพิ่มพูนความสามารถในการปฏิบัติงานตรวจสอบทดสอบคุณภาพและประสิทธิภาพของผลงานที่ได้รับคิดค้นแนวทางการปรับปรุงงาน และแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นด้วยเหตุและผลศึกษาไตร่ตรองระบบงานเพื่อให้เกิดกระบวนการทำงานที่มีประสิทธิภาพ

3. แนวทางการพัฒนาการประกันคุณภาพการศึกษาภายในตามหลักอิทธิบาท 4 ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 ผู้บริหารและครูควรดำเนินการพัฒนาการประกันคุณภาพการศึกษาภายในตามหลักอิทธิบาท 4 ทั้ง 3 ด้าน มีดังนี้

3.1 ฉันทะ (พอใจ) ด้านการควบคุมคุณภาพ ผู้บริหารต้องสร้างความรู้และทัศนคติที่ดีต่อการทำงานแก่บุคลากรในสถานศึกษา มีการกำหนดนโยบายที่ชัดเจน การวางแผนคือการกำหนดนโยบายร่วมกัน แต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อร่วมกันวางแผนการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายโดยเปิดโอกาสให้บุคลากรในโรงเรียนได้แสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ด้านการตรวจสอบ ผู้บริหารสถานศึกษามีการแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบและติดตามการดำเนินงานเพื่อให้งานมีความก้าวหน้า โดยการติดตาม ตรวจสอบ โดยกระบวนการตรวจสอบควรทำอย่างสม่ำเสมอเน้นวิธีการที่สร้างสรรค์และเป็นกัลยาณมิตรที่ดี ครูต้องปฏิบัติงานด้วยความสมัครใจและมุ่งหวังผลสำเร็จของงานทำงานด้วยความสุข ด้านการประเมินคุณภาพผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีความเข้าใจในบริบทของสถานศึกษาให้มีการประเมินตนเองของบุคลากรในโรงเรียนเพื่อนำผลการประเมินนั้นมาใช้ในการประเมินภาพรวมของสถานศึกษา

3.2 วิริยะ (ตั้งใจ) ด้านการควบคุมคุณภาพ ผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรในโรงเรียนต้องเอาใจใส่งาน ในขณะที่ปฏิบัติงานใส่ใจ ใฝ่รู้ ในสิ่งที่เกี่ยวข้องกับงานอย่างสม่ำเสมอ ทั้งในและนอกเวลางาน ด้านการตรวจสอบ มีความตั้งใจแทรกเข้าไปด้วยในทุกขั้นตอนการทำงาน ด้านการประเมินคุณภาพผู้บริหาร และครูต้องมีความตั้งใจในการทำงาน การทำงานด้วยความมุ่งมั่นรับผิดชอบในงานอย่างเต็มที่แม้งานจะมีอุปสรรค

3.3 จิตตะ (ใส่ใจ) ด้านการควบคุมคุณภาพ ผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรในโรงเรียนต้องเอาใจใส่งาน ในขณะที่ปฏิบัติงานใส่ใจ ใฝ่รู้ ในสิ่งที่เกี่ยวข้องกับงานอย่างสม่ำเสมอ ทั้งในและนอกเวลางาน ด้านการตรวจสอบ ผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรในโรงเรียนต้องเอาใจใส่งาน ในขณะที่ปฏิบัติงานใส่ใจ ใฝ่รู้ ในสิ่งที่เกี่ยวข้องกับงานอย่างสม่ำเสมอ ด้านการประเมินคุณภาพผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรในโรงเรียนต้องพิจารณาข้อดี – ข้อด้อยในการปฏิบัติงานทุกครั้งเพื่อเป็นแนวทางในการทำงานครั้งต่อไป

3.4 วิมังสา (ไตร่ตรอง) ด้านการควบคุมคุณภาพ ผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรในโรงเรียนต้องพิจารณาข้อดี – ข้อด้อยในการปฏิบัติงานทุกครั้งเพื่อเป็นแนวทางในการทำงานครั้งต่อไปด้านการตรวจสอบผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรในโรงเรียนต้องพิจารณาข้อดี – ข้อด้อยในการปฏิบัติงานทุกครั้งเพื่อเป็นแนวทางในการทำงานครั้งต่อไป ไตร่ตรองและตรวจสอบข้อบกพร่องของการปฏิบัติงานอยู่ตลอดเวลา วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเพิ่มพูนความสามารถในการปฏิบัติงานตรวจสอบ ทดสอบคุณภาพและประสิทธิภาพของผลงานที่ได้รับคิดค้นแนวทางการปรับปรุงงาน และแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นด้วยเหตุและผลศึกษาไตร่ตรองระบบงานเพื่อให้เกิดกระบวนการทำงานที่มีประสิทธิภาพ ด้านการประเมินคุณภาพไตร่ตรองและตรวจสอบข้อบกพร่องของการปฏิบัติงานอยู่ตลอดเวลาวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเพิ่มพูนความสามารถในการปฏิบัติงานตรวจสอบ ทดสอบคุณภาพและประสิทธิภาพของผลงานที่ได้รับคิดค้นแนวทางการปรับปรุงงาน และแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นด้วยเหตุและผลศึกษาไตร่ตรองระบบงานเพื่อให้เกิดกระบวนการทำงานที่มีประสิทธิภาพ

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้พบผลการวิจัยสำคัญที่นำผลมาอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพแนวทางการพัฒนาการประกันคุณภาพการศึกษาภายในตามหลักกฏีธบาท 4 ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สามารถนำมาอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1.1 ด้านการควบคุมคุณภาพ ผู้บริหารกำหนดนโยบายและแนวทางการประกันคุณภาพภายในอย่างชัดเจน มีการแต่งตั้งคณะทำงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา รวมถึงแต่งตั้งบุคลากรในการทำการวิเคราะห์จุดแข็งจุดอ่อนของการดำเนินงานทุกฝ่าย เชิญผู้ทรงคุณวุฒิร่วมปรับปรุงพัฒนาระบบประกันคุณภาพของโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง กำหนดภาระงานและอำนาจหน้าที่ให้แก่บุคลากรในการปฏิบัติอย่างชัดเจน สร้างและใช้เครื่องมือในการติดตามผลเพื่อนำไปพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐาน ส่งเสริมให้บุคลากรมีความรู้เกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษา มีการกำหนดปฏิทินปฏิบัติงานและติดตามผลการดำเนินการอย่างชัดเจน กำหนดวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล บันทึกข้อมูล และจัดเก็บอย่างเป็นระบบ เพื่อให้สะดวกในการค้นหา รวมทั้งพัฒนาระบบและกลไกควบคุมคุณภาพที่เอื้อต่อการตรวจสอบและรองรับการประเมินจากหน่วยงานภายนอก เพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาในการประกันคุณภาพการศึกษามีวิธีการควบคุมคุณภาพ ทั้งนี้สถานศึกษา มีวิธีการควบคุมคุณภาพการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน มีการกำหนดนโยบาย แนวทาง และเป้าหมายอย่างชัดเจน แต่งตั้งคณะทำงานและส่งเสริมให้บุคลากรมีความรู้เกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษา มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของมยุรี วรวรรณ (2563) ที่ผลการวิจัยพบว่า การดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษา 1) ควรเปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมบริหารตามโครงสร้างและบริบทโรงเรียน 2) ควรมีการระดมความคิดในการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษา 3) ส่งเสริมการจัดกิจกรรม โครงการตามแผนพัฒนาการศึกษา 4) ควรแต่งตั้งผู้เกี่ยวข้องประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพภายในสถานศึกษา 5) ควรมีการแต่งตั้งผู้เกี่ยวข้องติดตามผลการดำเนินงานเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพ 6) ควรมีการแต่งตั้งกรรมการเพื่อทำการรายงานผลการประเมินตนเองตามสถานศึกษากำหนด

1.2 ด้านการตรวจสอบ สถานศึกษาใช้มาตรการในการส่งเสริมพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดไว้พัฒนากลไกในการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษาด้านกระบวนการบริหารและการจัดการ ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและด้านคุณภาพผู้เรียน มีการวิเคราะห์ข้อมูล แปลความข้อมูล และตรวจสอบปรับปรุงคุณภาพการประเมินเพื่อนำผลย้อนกลับมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา มีการตรวจสอบและทบทวนการดำเนินงานทั้งระบบ นำข้อมูลมาปรับปรุงและพัฒนาการจัดการศึกษาอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ ผู้บริหารจัดให้มีการนิเทศการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างสม่ำเสมอ ส่งเสริมให้บุคลากรจัดทำรายงานการประเมินตนเอง (Self Study) ตรงกับสภาพความเป็นจริงและเป็นปัจจุบัน จัดทำรายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา (Self-Assessment Report : SAR) จากนั้นสรุปข้อมูลเพื่อแจ้งให้ฝ่ายต่างๆที่เกี่ยวข้องในการประกันคุณภาพภายในได้ทราบอยู่เสมอ นำผลการประเมินไปเปรียบเทียบกับเป้าหมายที่กำหนดไว้นำไปสู่การปรับปรุงพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ยั่งยืนต่อไป สถานศึกษาได้รับการประเมินจากบุคคลภายในสถานศึกษาและภายนอกสถานศึกษาเพื่อให้มั่นใจได้ว่าจะสามารถพัฒนาผู้เรียนที่มีคุณภาพตามเป้าหมายที่กำหนดได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผลการวิจัยมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของสง่า จันทรวิเศษ (2566) ที่ผลการวิจัยพบว่า สภาพการบริหารการประกันคุณภาพ

ภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีการวางแผนการจัดการนำและการควบคุมองค์การสำหรับใช้ในการบริหารการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

1.3 ด้านการประเมินคุณภาพ สถานศึกษาจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ โดยสะท้อนคุณภาพความสำเร็จอย่างชัดเจนตามมาตรฐานการศึกษา มีการพัฒนาระบบและกลไกควบคุมคุณภาพในการประกันคุณภาพการศึกษาที่เอื้อต่อการตรวจสอบและรองรับการประเมินจากหน่วยงานภายนอก นำผลการประเมินไปปรับปรุงการปฏิบัติงานของผู้บริหารและบุคลากรและนำไปวางแผนในระยะต่อไป จัดทำเป็นข้อมูลสารสนเทศหรือการเขียนรายงานประเมินตนเอง วินิจฉัยนำประเด็นการพัฒนา มาวางแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาให้เป็นระบบอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้เพื่อพัฒนาระบบงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาให้เป็นส่วนหนึ่งของการบริหารจัดการศึกษาปกติของสถานศึกษา มีการทบทวนศึกษาแผนปฏิบัติการประจำปี โครงการ กิจกรรมหรืองานที่จะนำมาติดตามผลการดำเนินงาน จัดทำสารสนเทศเพื่ออำนวยความสะดวกในการไปแก้ไขปรับปรุงการดำเนินงาน ทั้งนี้สถานศึกษา มีวิธีการประเมินคุณภาพประกันคุณภาพการศึกษาภายใน จัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างเป็นระบบ เก็บข้อมูลสารสนเทศเพื่อสะดวกต่อการนำไปใช้ นำข้อมูลไปใช้พัฒนาการศึกษาอย่างต่อเนื่อง มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของปรัชญา มานะวงศ์ (2565) ที่ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในโรงเรียนบ้านสามขามิตรภาพที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 1 มีการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในเป็นประจำทุกปี แต่ไม่สามารถใช้เป็นข้อมูลในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาให้มีคุณภาพและได้มาตรฐานที่แท้จริง ปัญหาในการพัฒนาการดำเนินงานประกันคุณภาพภายใน ครูและบุคลากรยังไม่เข้าใจในการดำเนินงานประกันคุณภาพแนวใหม่ มีเจตคติต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในโดยมองว่าเป็นภาระงานเพิ่มเติมที่นอกเหนือจากงานสอนและขาดการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในอย่างจริงจัง

2. ผลการศึกษาวิธีการพัฒนาการประกันคุณภาพการศึกษาภายในตามหลักอิทธิบาท 4 ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 ได้แก่ ผู้บริหารต้องสร้างความรู้และทัศนคติที่ดีต่อการทำงาน กำหนดนโยบายร่วมกันมีมาตรการส่งเสริมพัฒนาคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดไว้ แต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบและติดตามการดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอ ใช้วิธีการตรวจสอบที่สร้างสรรค์และเป็นกัลยาณมิตรที่ดี ผลการวิจัยมีความสอดคล้องบางประการกับงานวิจัยของชาติรี แนวจำปา (2552) ได้วิจัยเรื่องการประยุกต์ใช้อิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรสำนักป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า บุคลากรมีการประยุกต์ใช้อิทธิบาท 4 ได้แก่ ด้านฉันทะ ด้านวิริยะ ด้านจิตตะ และด้านวิมังสา ในการปฏิบัติหน้าที่โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทุกคนต้องใช้อิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติงาน ซึ่งจะส่งผลให้เป็นผู้ที่มีความรัก ความพอใจในงาน ปฏิบัติงานด้วยความพากเพียร บากบั่น ด้วยความเอาใจใส่ในงาน และมีการตรวจสอบความสำเร็จในงานอยู่เสมอ และมีความสอดคล้องบางประการกับงานวิจัยของสฤติ รัชปัทย์ (2548) ได้วิจัยเรื่องการประยุกต์หลักอิทธิบาท 4 ไปใช้ในการศึกษาเล่าเรียนของนักศึกษาคุรุศาสตร์ ผลการวิจัยพบว่า ความเข้าใจในองค์ประกอบของอิทธิบาท 4 อันประกอบไปด้วย ฉันทะ คือ ความพึงพอใจ วิริยะ คือ ความเพียร จิตตะ คือความเอาใจใส่ วิมังสา คือ ความไตร่ตรอง โดยนักศึกษาส่วนใหญ่ มีความเข้าใจความหมายที่ถูกต้องตรงกัน ด้านวิธี ปฏิบัตินั้น พบว่า นักศึกษาคุรุศาสตร์ส่วนใหญ่ได้ให้ทัศนคติที่คล้ายคลึงกันว่าในการทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดนั้นแล้วเป้าหมายที่ตั้งไว้คือประสบผลสำเร็จในสิ่งที่ทำต้องเริ่มที่ฉันทะให้เกิดขึ้นในใจก่อนเพื่อรักชอบที่จะทำสิ่งนั้น จากนั้นจึงต้องใช้วิริยะ ใช้ความพยายามสุด

ความสามารถ และต้องอาศัยจิตตะ คือการ เอาใจจดจ่อต่อสิ่งที่ตนทำ หากเกิดปัญหาอุปสรรคก็ใช้วิม้งสา คือ การไตร่ตรองหาเหตุผลพยายาม แก้ไขปัญหาการงานก็จะประสบผลสำเร็จและมีประสิทธิภาพสูงสุด

3. ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาการประกันคุณภาพการศึกษาภายในตามหลักอิทธิบาท 4 ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 ประกอบด้วยผู้บริหารและครูรักในงานประกัน ปฏิบัติงานด้วยความสมัครใจ มีความรับผิดชอบและมุ่งมั่นหวังผลสำเร็จของงาน ทำงานด้วยความสุข ร่วมกันพิจารณาแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นเพื่อให้งานสำเร็จลุล่วงตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้สถานศึกษาเกิดการพัฒนายั่งยืน และทำให้องค์กรมีประสิทธิภาพ ซึ่งผลการวิจัยบางประการมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของพัทธิธญา ไพรมัย (2556) ได้ทำการวิจัยเรื่องการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนครสวรรค์ ผลการวิจัยพบว่า การนำหลักอิทธิบาท 4 มาประยุกต์ใช้ในการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาจะช่วยให้การทำงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรม โดยผู้บริหารและบุคลากรทุกคนต้องร่วมมือกันสร้างความพึงพอใจในการทำงาน มีความพากเพียร มีความตั้งใจ และมีการติดตามประเมินผลอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้การดำเนินงานประกันคุณภาพบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ ประกอบด้วย 1) ฉันทะ (ความพึงพอใจ) ความพึงพอใจของผู้บริหารในการดำเนินงานประกันคุณภาพเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งในการขับเคลื่อนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เมื่อผู้บริหารมีความพึงพอใจ ก็จะส่งผลให้เกิดความมุ่งมั่นในการทำงาน และสามารถสร้างแรงบันดาลใจให้กับบุคลากรคนอื่นๆ ได้ 2) วิริยะ (ความพากเพียร) ความพากเพียรของผู้บริหารในการขับเคลื่อนงานประกันคุณภาพเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ และพัฒนางานให้ดียิ่งขึ้น การมีความพากเพียรจะช่วยให้การดำเนินงานประสบความสำเร็จ และเกิดผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรม 3) จิตตะ (ความตั้งใจ) การมีจิตใจที่มุ่งมั่นในการทำงานประกันคุณภาพ จะช่วยให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพ การใส่ใจในรายละเอียดและการทำงานร่วมกันเป็นทีมจะส่งผลให้การทำงานบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ 4) วิม้งสา (การพิจารณา) การมีการติดตามและประเมินผลอย่างสม่ำเสมอ จะช่วยให้ทราบถึงจุดแข็ง จุดอ่อน และปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไข การพิจารณาอย่างรอบคอบจะช่วยให้การดำเนินงานประกันคุณภาพมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยคือแนวทางการพัฒนาการประกันคุณภาพการศึกษาภายในตามหลักอิทธิบาท 4 ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 อธิบายได้ดังนี้

1. ด้านการควบคุมคุณภาพ ผู้บริหารควรเปิดโอกาสให้บุคลากรในโรงเรียนได้มีส่วนร่วมในการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โดยการสร้างความรู้และทัศนคติที่ดีต่อการทำงานแก่บุคลากรในสถานศึกษา กำหนดนโยบาย ภาระงานที่ชัดเจนเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ทั้งนี้ผู้บริหารและครูต้องเอาใจใส่ในงาน ในขณะที่ปฏิบัติงานใส่ใจ ใฝ่รู้ ในสิ่งที่เกี่ยวข้องกับงานอย่างสม่ำเสมอทั้งในและนอกเวลางาน ใช้เครื่องมือในการติดตามผลเพื่อนำไปพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐาน รวมถึงพิจารณาจุดเด่นและจุดด้อยในการปฏิบัติงานทุกครั้งเพื่อเป็นแนวทางในการทำงานครั้งต่อไป

2. ด้านการตรวจสอบ ควรมีการแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบและติดตามอย่างสม่ำเสมอเน้นวิธีการที่สร้างสรรค์และเป็นกัลยาณมิตร ใช้มาตรการในการส่งเสริมพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดไว้ เพื่อให้งานมีความก้าวหน้าและมุ่งมั่นหวังผลสำเร็จของงาน ทำงานด้วยความสุข

มีความตั้งใจแทรกเข้าไปด้วยในทุกขั้นตอนการทำงาน ตรวจสอบข้อบกพร่องของการปฏิบัติงานอยู่ตลอดเวลา วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเพิ่มพูนความสามารถในการปฏิบัติงานตรวจสอบ และแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นด้วยเหตุและผล ศึกษา ไตร่ตรองระบบงานเพื่อให้เกิดกระบวนการทำงานที่มีประสิทธิภาพ

3. ด้านการประเมินคุณภาพ ผู้บริหารต้องมีความเข้าใจในบริบทของสถานศึกษา มีแผนพัฒนาการจัดการศึกษาอย่างเป็นระบบ ให้มีการประเมินตนเองของบุคลากรในโรงเรียนเพื่อนำผลการประเมินนั้นมาใช้ในการประเมินภาพรวมของสถานศึกษา รายงานผลการประเมินตนเองของสถานศึกษาในรูปแบบ SAR ให้บุคคลภายนอกและหน่วยงานต้นสังกัดทราบ การประเมินคุณภาพการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาควรทำอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่องทำงานด้วยความตั้งใจ มุ่งมั่น รับผิดชอบในงานอย่างเต็มที่ สรุปลงภาพที่ 1

ด้านการควบคุมคุณภาพ

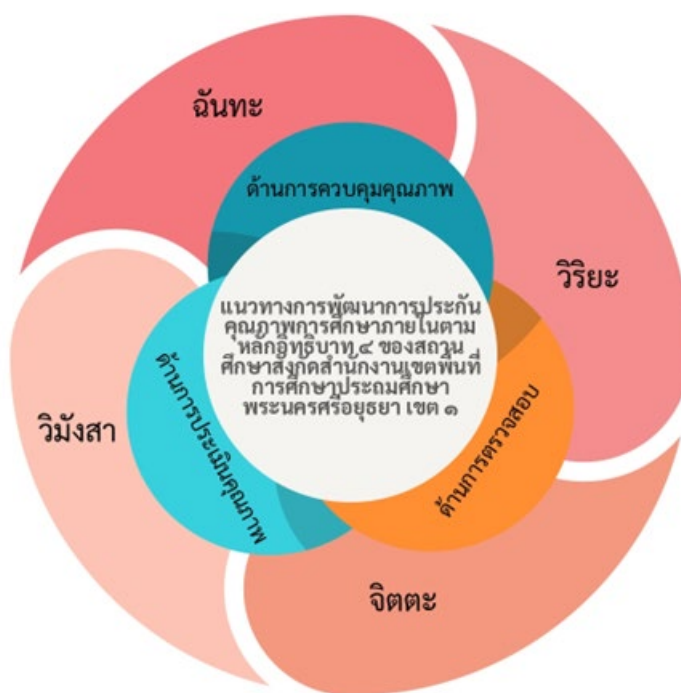
- ผู้บริหารและครูต้องมีความรู้และทัศนคติที่ดีต่อการทำงาน
- ประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา
- เปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการดำเนินงานประกัน
- กำหนดเป้าหมายและภาระงานที่ชัดเจน
- ใช้เครื่องมือในการติดตามผลเพื่อนำไปพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐาน
- พิจารณาจุดเด่นและจุดด้อยในการปฏิบัติงานทุกครั้งเพื่อเป็นแนวทางในการทำงานครั้งต่อไป

ด้านการตรวจสอบ

- แต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบและติดตาม
- ใช้มาตรการในการส่งเสริมพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดไว้
- ตรวจสอบข้อบกพร่องของการปฏิบัติงานอยู่ตลอดเวลา
- วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเพิ่มพูนความสามารถในการปฏิบัติงานตรวจสอบ
- แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นด้วยเหตุและผล ศึกษา ไตร่ตรองระบบงานเพื่อให้เกิดกระบวนการทำงานที่มีประสิทธิภาพ

ด้านการประเมินคุณภาพ

- ผู้บริหารต้องมีความเข้าใจในบริบทของสถานศึกษา
- แผนพัฒนาการจัดการศึกษาอย่างเป็นระบบ
- มีการประเมินตนเองของบุคลากรในโรงเรียนเพื่อนำผลการประเมินนั้นมาใช้ในการประเมินภาพรวมของสถานศึกษา
- รายงานผลการประเมินตนเองของสถานศึกษาในรูปแบบ SAR ให้บุคคลภายนอกและหน่วยงานต้นสังกัดทราบ
- ดำเนินการประเมินคุณภาพอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่องทำงานด้วยความตั้งใจ มุ่งมั่น รับผิดชอบในงานอย่างเต็มที่

ภาพที่ 1 แนวทางการพัฒนาการประกันคุณภาพการศึกษาภายในตามหลักอริยาบท 4 ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้
 - 1.1 ผลการวิจัยเรื่อง พบว่า แนวทางการพัฒนาการประกันคุณภาพการศึกษาภายในตามหลักอิทธิบาท 4 ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สถานศึกษาควรนำผลการวิจัย ด้านการประเมินคุณภาพ ไปเป็นแนวทางพัฒนาคุณภาพการประเมินคุณภาพการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาต่อไป
 - 1.2 ผลการวิจัยเรื่อง พบว่า แนวทางการพัฒนาการประกันคุณภาพการศึกษาภายในตามหลักอิทธิบาท 4 ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สถานศึกษาควรนำผลการวิจัย ปรับใช้หรือพัฒนาให้เหมาะสม ในด้านการจัดทำสารสนเทศเพื่ออำนวยความสะดวกในการไปแก้ไขปรับปรุงการดำเนินงานของสถานศึกษาต่อไป
 2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป
 - 2.1 ควรศึกษาประเด็นส่งเสริมให้กับผู้บริหารและครูรู้แนวทางการพัฒนาการประกันคุณภาพภายในตามหลักอิทธิบาท 4
 - 2.2 ควรศึกษาประเด็นความรู้ความเข้าใจของผู้บริหารในการพัฒนาการประกันคุณภาพภายในตามหลักอิทธิบาท 4
 - 2.3 ควรศึกษาประเด็นการพัฒนางานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาด้านการควบคุมคุณภาพ ด้านการตรวจสอบ และด้านการประเมินคุณภาพ ตามหลักอิทธิบาท 4
-

เอกสารอ้างอิง

- คมกฤษ พุ่มบุญนาก. (2555). เอกสารประกอบการประชุม สำนักเลขาธิการสภาการศึกษา การศึกษาการปฏิบัติงานการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนสมาคมป่าไม้แห่งประเทศไทยอุทิศ อำเภอทองพลาภูมิ. กาญจนบุรี: โรงเรียนสมาคมป่าไม้แห่งประเทศไทยอุทิศ.
- ชาติรี แนวจำปา. (2552). การประยุกต์ใช้อิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรสำนักป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ปรัชญา มานะวงศ์. (2565). การพัฒนาการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในโรงเรียนบ้านสามขามิตรภาพที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ. ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต). (2549). การเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพมหานคร: สุขภาพใจ.
- พัทธ์ธิญา ไพรมัย. (2556). การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนครสวรรค์. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มยุรี วรธรรม. (2563). แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนมัธยมวัดหนองแขม. ดุษฎีนิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2563). รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560. แหล่งที่มา <https://www.ratchakitcha.soc.go.th> สืบค้นเมื่อ 13 พ.ค. 2563.
- สง่า จันทน์วิเศษ. (2566). การพัฒนารูปแบบการบริหารการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในเขตตรวจราชการที่ 13. ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล.
- สถิตย์ รัชปิตย์. (2548). การประยุกต์หลักอิทธิบาท 4 ไปใช้ในการศึกษาเล่าเรียนของนักศึกษาคุุฬาส์. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต.: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.
- สำนักทดสอบทางการศึกษา. (2561). แนวทางการประเมินคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา ระดับปฐมวัย ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานศูนย์การศึกษาพิเศษ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- Keeves, Peter J. (1988). Model and Model Building: Educational Research Methodology and Measurement : An International Handbook. Oxford: Pergamon Press.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. Educational and Psychological Measurement. 30(3). 607-610.

การบริหารสถานศึกษาตามหลักพละ 4 ของผู้บริหารโรงเรียน
สังกัดกลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพที่ 6 จังหวัดปทุมธานี
MANAGEMENT OF EDUCATIONAL INSTITUTIONS ACCORDING TO THE 4
PRINCIPLES OF BALA OF SCHOOL ADMINISTRATORS UNDER THE 6TH
EFFICIENCY PROMOTION NETWORK GROUP, PATHUM THANI PROVINCE

^[1]มณฑูกานต์ ทองนวล Montakan Tongnual ^[2]พระครูภัทรธรรมคุณ PhrakruPhatthamakun

^[3]พีรวัฒน์ ชัยสุข Peerawat Chaisuk

^[1] ^[2] ^[3]มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
Corresponding Author E-mail: Tongnual_m@hotmail.com

Article Received: June 19, 2024, Revised: August 23, 2024, Accepted: August 26, 2024.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นในการบริหารสถานศึกษา 2) เพื่อศึกษาวิธีการบริหารสถานศึกษาตามหลักพละ 4 ของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดกลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพที่ 6 จังหวัดปทุมธานี และ 3) เพื่อเสนอแนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักพละ 4 เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี การวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 175 คน สถิติที่ใช้คือค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าความต้องการจำเป็น และการวิจัยเชิงคุณภาพใช้แบบสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 5 รูป/คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) ความต้องการจำเป็นในการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดกลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพที่ 6 จังหวัดปทุมธานี พบว่า ลำดับที่ 1 คือ บริหารงานบุคคล และอันดับที่ 2 มี 3 ด้าน คือ บริหารงานวิชาการ บริหารงานงบประมาณ และบริหารงานทั่วไป 2) วิธีการบริหารสถานศึกษาตามหลักพละ 4 เป็นการบูรณาการการบริหารสถานศึกษา 4 ด้านกับหลักพละ 4 ประกอบด้วย (1) การบริหารงานวิชาการ ผู้บริหารส่งเสริมการปฏิบัติหน้าที่ของผู้สอนด้วยความเสียสละ (กำลังการสงเคราะห์) ความเอาใจใส่ต้องการความสำเร็จของงานโดยไม่ทอดทิ้ง (กำลังความเพียร) (2) การบริหารงานงบประมาณ ผู้บริหารมีความรู้ในเรื่องการจัดทำแผนที่ตอบสนองนโยบายและวัตถุประสงค์ของสถานศึกษา (กำลังความรู้) มีความเพียรพยายามในการทำงานให้ประสบความสำเร็จ (กำลังความเพียร) ปฏิบัติหน้าที่การทำงานด้วยความเป็นสุจริต (กำลังความสุจริต) รับฟังความคิดเห็นของผู้ร่วมงานด้วยความช่วยเหลือกัน (สังคหพละ กำลังการสงเคราะห์) (3) การบริหารงานบุคคล ผู้บริหารส่งเสริมการเรียนรู้ของบุคลากร (กำลังความรู้) ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค (กำลังความเพียร) ส่งเสริมบุคลากรให้ความช่วยเหลือและสร้างขวัญกำลังใจในการทำงาน (กำลังการสงเคราะห์) (4) การบริหารงานทั่วไป ผู้บริหารให้ความช่วยเหลือครูและบุคลากรทางการศึกษา (กำลังสงเคราะห์) พัฒนาโรงเรียนตามกฎระเบียบมีหลักฐาน (กำลังความสุจริต) และ 3) แนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักพละ 4 ประกอบด้วย (1) ส่งเสริมการปฏิบัติหน้าที่ของผู้สอนด้วยความเสียสละ เห็นประโยชน์ของผู้เรียนเป็นสำคัญ ปฏิบัติหน้าที่การทำงานด้วยความรักความเอาใจใส่ต้องการความสำเร็จของงานโดยไม่ทอดทิ้ง เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการศึกษา (2) จัดทำแผนให้สอดคล้องกับกลยุทธ์ที่ตอบสนองนโยบายและวัตถุประสงค์ของสถานศึกษา เพียรพยายามในการทำงานของตนเองให้ประสบความสำเร็จ ปฏิบัติหน้าที่การทำงานด้วยความเป็นสุจริต

ยี่ดระเบียบ มีความซื่อสัตย์ ประพฤติดีประพฤติชอบด้วยด้วยการกระทำมีความเป็นธรรม (3) ส่งเสริมการเรียนรู้ของบุคลากรเพื่อให้บุคลากรได้พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง พัฒนาตนเองอยู่เสมอ ส่งเสริมให้บุคลากรมีประสิทธิภาพในการทำงาน ให้ความช่วยเหลือในการทำงาน ยกย่องชื่นชม และสร้างขวัญกำลังใจในการทำงาน (4) ส่งเสริมให้ความช่วยเหลือในการรับฟังความคิดเห็นของครูและบุคลากรทางการศึกษา ระดมทรัพยากรในการพัฒนาโรงเรียนต้องเป็นไปตามกฎและระเบียบมีหลักฐาน สรุปองค์ความรู้การวิจัยคือ ETPR Model

คำสำคัญ: การบริหารสถานศึกษา, หลักพละ 4, ผู้บริหารโรงเรียน

ABSTRACT

This research aimed: 1) to study the needs in school administration, 2) to study the school administration method according to the principles of Bala 4 of school administrators under the efficiency promotion network group 6, Pathum Thani Province, and 3) to propose a guideline for school administration according to the principles of Bala 4. This research was a mixed-method research. The quantitative research used a questionnaire with a sample of 175 people. The statistics used were mean, standard deviation, and the needs value. The qualitative research used the interview forms with 5 key informants. The data were analyzed by content analysis. The research results found that 1) the needs in school administration of school administrators under the efficiency promotion network group 6, Pathum Thani Province, ranked first as personnel administration and ranked second in 3 areas: academic administration, budget administration, and general administration. 2) The school administration method according to the principles of Bala 4 was the integration of the 4 aspects of school administration with principles of Bala 4, consisting of: (1) Academic administration, administrators promoted teachers' performance of duties with sacrifice (Sympathy power), attention to the need for success in work without giving up (Diligence power). (2) Budget administration, administrators had knowledge in making plans that responded to the policies and objectives of the educational institution (Wisdom power), being diligent in working to achieve success (Diligence power), performed duties with honesty (Faultlessness power), listen to the opinions of co-workers with mutual assistance (Sympathy power). (3) Human resource management, administrators promoted personnel learning (Wisdom power), performed duties without discouragement against obstacles (Diligence power), encouraged personnel to help and build morale in working (Sympathy power) (4) General administration, administrators assisted teachers and educational personnel (Sympathy power), developed schools in accordance with rules and regulations with evidence (Faultlessness power) and 3) Educational institution administration guidelines according to the principles of Bala 4, consisting of (1) Promoting teachers' duties with sacrifice, seeing the benefits of students as important, performing duties with love and care, wanting success in work without discouragement, in order to create maximum efficiency in education. (2) Creating plans that were consistent with strategies that respond to the policies and objectives of the educational institution, striving in one's own work to achieve success, performing duties with honesty, adhering to the rules and regulations, and being honest, good behavior, good

conduct through actions and fairness. (3) Promoting learning of personnel so that personnel could continuously develop themselves, encouraged personnel to be efficient in their work, provided assistance in their work, gave praise and created morale in their work. (4) Promoting and providing assistance in listening to the opinions of teachers and educational personnel, mobilized resources for school development must be in accordance with rules and regulations with evidences, summary of research knowledge was the ETPR Model.

Keywords: Management of Educational Institutions, The 4 Principles of Bala, School Administrators

บทนำ

ในสภาวะปัจจุบัน สังคม เศรษฐกิจและการเมืองมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวส่งผลต่อองค์กรและบุคลากรภายในองค์กรและประเทศ ไทยก้าวสู่โลกแห่งศตวรรษที่ 21 ส่งผลให้สังคมมีการเปลี่ยนแปลงไปในทุก ๆ ด้านอย่างรวดเร็ว ผู้ที่จะเอาตัวรอดและรอดพ้นจากวิกฤติที่กำลังจะเกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงนี้ จะต้องรู้เท่าทันและสามารถแก้ปัญหาที่จะเกิดขึ้นได้ การศึกษาจึงเป็นทางออกที่จะช่วยให้ เด็กและเยาวชน มีทักษะและคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองโลก มีภูมิคุ้มกันที่ดี สามารถนำไปใช้ในการดำรงชีวิตในโลกยุคใหม่ ปรับตัวเข้ากับสังคมปัจจุบันและเตรียมความพร้อมสู่อนาคต

เมื่อโลกเปลี่ยนแปลงไประบบการศึกษาจึงต้องเปลี่ยนให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของโลก ผู้บริหาร จึงนับว่าเป็นบุคคลที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อองค์กร เนื่องจากเป็นผู้ที่มีบทบาทในการกำหนดนโยบายวางแผนการดำเนินงานแนวการปฏิบัติและเป็นตัวอย่างให้กับผู้อื่นที่อยู่ภายในองค์กรหากผู้บริหารเป็นผู้ที่มีจิตสำนึกในการวางนโยบายและยึดแนวทางในการปฏิบัติอย่างมีคุณธรรม อีกทั้งรู้จักการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพ และมีคุณธรรม ย่อมส่งผลมายังองค์กรและสังคมโดยรวม ชุมชน หน่วยงาน องค์กรระดับต่างๆ ผู้นำมีอยู่ในทุกระดับ ตั้งแต่สังคม หรือหน่วยงานขนาดเล็กไปจนถึงองค์กรขนาดใหญ่หรือหน่วยงานระดับชาติ ผู้บริหารที่มีคุณธรรม จริยธรรม ความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์ ความเชี่ยวชาญ ฯลฯ องค์กรหรือหน่วยงานนั้น ก็จะสามารถแข่งขันกับผู้อื่น และประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ได้

การบริหารตามหลักพละ 4 หรือพลังคุณธรรม 4 ประการ เกิดจากการประพฤติปฏิบัติดีในการดำเนินชีวิตหรือประกอบอาชีพการงานทำให้เกิดความมั่นใจในตนเองที่จะกระทำในสิ่งใดๆซึ่งจะเกิดประสิทธิผลแก่ตนเอง เพื่อนร่วมงาน ผู้ใต้บังคับบัญชา และคนรอบข้างเป็นธรรมคำสอนที่เหมาะสมสำหรับนำไปใช้ในการประกอบอาชีพ การงาน การศึกษาเล่าเรียน และโดยเฉพาะผู้ที่เป็หัวหน้าหรือผู้นำต่างๆ เพื่อสร้างคุณธรรม และพลังที่จะช่วยทำให้การดำเนินงานหรือการทํากิจกรรรมเกิดความมั่นใจ และส่งผลต่อความสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ สำหรับผู้นำหรือหัวหน้างานที่มีธรรมอยู่ในหัวใจ ย่อมเป็นศูนย์รวมใจของคนร่วมงาน และสามารถจัดการให้งานในหน้าที่ลุล่วงไปด้วยดีแล้ว ผู้นำจะต้องมีคุณธรรมตามแนวทางพุทธศาสนาอีกด้วยเป็นที่ยอมรับว่า คุณธรรม คือ คุณงามความดี เป็นตัวคอยกำหนดให้คนประพฤติชอบ ผู้นำในฐานะเป็นหัวหน้าต้องปกครองผู้ใต้บังคับบัญชา สมควรต้องกระทำตนเป็นแบบอย่างแก่คนอื่น และจะต้องบังคับใจตนเองให้อยู่ในกรอบของศีลธรรมอันดีงามอยู่ตลอดเวลา

ดังนั้น ผู้ที่มีพลังหรือมีกำลังที่เกิดจากคุณธรรมความประพฤติปฏิบัติที่เป็นหลักประกันชีวิต ซึ่งทำให้เกิดความมั่นใจในตนเองนั้น จำเป็นต้องประกอบขึ้นด้วย กำลังแห่งความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องชัดเจนใน

เรื่องราว และกิจการที่ตนเกี่ยวข้อง ตลอดจนกระทำสิ่งต่างๆ ด้วยความเข้าใจเหตุผล และสภาพความจริง พร้อมกันนั้น พึงมีกำลังความเพียรด้วยความบากบั่นพยายามในการทำกิจกรรมทำอยู่ตลอดเวลา ประกอบกับ พึงมีกำลังความบริสุทธิ์ที่ปลูกฝังอยู่ในจิตใจด้วยการมีความประพฤติ และหน้าที่การงานสุจริตและพึงพร้อมด้วย กำลังการสงเคราะห์ด้วยการให้ที่ตนสามารถเอื้อได้ต่อเพื่อนร่วมงานหรือคนรอบข้างตามความสามารถของตน

การพัฒนาองค์กรให้เป็นในทิศทางที่เป็นด้านบวกเกิดประสิทธิภาพและ ประสิทธิภาพที่สูงขึ้น ต้องอาศัยหลักธรรมของพระพุทธศาสนาเข้ามาใช้ในการบริหารเพื่อให้ เกิดความเหมาะสม ผู้บริหารจึงจำเป็นต้องอย่างยิ่งที่จะต้องนำหลักพระ 4 มาบริหารจัดการในองค์กร เพื่อให้ระบบงานขับเคลื่อนไปในทิศทางที่สมบูรณ์และมี ประสิทธิภาพ บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้ง ซึ่งผู้นำตามหลักพระ 4 มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งที่จะนำพาองค์กร ไปสู่ ความสำเร็จ สามารถดำเนินงานของโรงเรียนด้วยการสื่อสารและการถ่ายทอดให้เกิดการ เรียนรู้ ร่วมมือ ปฏิบัติตามด้วยความเต็มใจและตั้งใจจนทำให้องค์กรเกิดการบริหารงานที่มี ประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล (กฤษดา เขียววัฒนสุข, 2560)

การบริหารจัดการสถานศึกษาให้มีคุณภาพ บรรลุผลตามเป้าหมายที่กำหนด ไว้ นั้น จะต้องมีการ ระดมความช่วยเหลือจากบุคคลจากหลายฝ่าย ให้มีส่วนร่วมในการจัด การศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชน ร่วมกัน ส่งเสริมสนับสนุนและลงทุนด้านการศึกษาและการ เรียนรู้ เพื่อพัฒนาคนไทยสังคมไทยและประเทศชาติให้ เจริญก้าวหน้ามากยิ่งขึ้น แต่จาก ข้อเท็จจริงก็ยังมองเห็นปัญหาการศึกษาที่สะท้อนการลงทุนสูงทาง งบประมาณและ ทรัพยากรทางการศึกษา แต่คุณภาพของผู้เรียนต่ำกว่าที่ควรจะเป็น โดยดูจากผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนรู้ที่ต่ำ ผู้เรียนขาดทักษะการเรียนรู้และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ซึ่งสะท้อนผล กลับไปยังความด้อย คุณภาพ และประสิทธิภาพของระบบบริหารจัดการศึกษา คุณภาพ ของครูและผู้บริหารโรงเรียนรวมถึง องค์กรประกอบอื่นๆ ที่มีผลต่อการศึกษา ได้แก่ ปรัชญา การศึกษา ความต่อเนื่องของนโยบายการศึกษา ความ เหลื่อมล้ำทางการศึกษาภาวะเบียด ที่ เป็นอุปสรรคในการบริหารจัดการ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2558) ผู้บริหารโรงเรียนจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะทำให้ผลการปฏิบัติงานขององค์กร เกิดประสิทธิภาพและ ประสิทธิภาพที่ดี ซึ่งผลสำเร็จของการจัดการศึกษาที่เกิดจาก ความสามารถของผู้บริหารสถานศึกษา ครูและ บุคลากรทางการศึกษาในการทำงาน ร่วมกันนั้นเป็นภาพความสำเร็จที่ปรากฏจริงในโรงเรียน ทำให้นักเรียนมี ความใฝ่รู้ แสวงหา ความรู้ด้วยตนเอง รวมทั้งด้านการบริหารและการเรียนการสอน จนบรรลุเป้าหมายและ วัตถุประสงค์ที่โรงเรียนกำหนดไว้ ตลอดจนการอำนวยความสะดวกตามขอบข่ายงานเพื่อให้บรรลุ วัตถุประสงค์

จากเหตุผลที่กล่าวข้างต้น จะเห็นว่าการบริหารโดยนำหลักหลักธรรมมาใช้เป็น สิ่งสำคัญอย่างยิ่ง ผู้บริหารโรงเรียนต้องมีความรู้ ความสามารถ มีทักษะการบริหาร นำหลักธรรมมาใช้ในการบริหาร มีวิสัยทัศน์ ก้าวทันการเปลี่ยนแปลง มีการพัฒนาตนเอง อยู่เสมอ และส่งเสริมให้บุคลากรพัฒนาตนเองด้วยวิธีการต่าง ๆ อย่างเหมาะสม ส่งเสริม ให้บุคลากรมีความกระตือรือร้นในการทำงาน ซึ่งก็จะส่งผลให้การบริหารงานมี ประสิทธิภาพเกิดประสิทธิผลและบรรลุเป้าหมาย ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาค้นคว้า เกี่ยวกับการบริหาร สถานศึกษาตามหลักพระ 4 ของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดกลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพที่ 6 จังหวัด ปทุมธานี เพื่อจะได้นำผล การศึกษาไปใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนปรับปรุงและแก้ไขและวางแผนในการ พัฒนา โรงเรียนให้มีประสิทธิผลดียิ่งขึ้น อันจะส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นในการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดกลุ่ม เครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพที่ 6 จังหวัดปทุมธานี

2. เพื่อศึกษาวิธีการบริหารสถานศึกษาตามหลักพละ 4 ของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดกลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพที่ 6 จังหวัดปทุมธานี

3. เพื่อเสนอแนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักพละ 4 ของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดกลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพที่ 6 จังหวัดปทุมธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ออกแบบการวิจัยโดยดำเนินการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed-Method Research Design). โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาโรงเรียนสังกัดกลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพที่ 6 จังหวัดปทุมธานี จำนวน 327 คนจากจำนวน 26 โรงเรียนโดยหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างจึงใช้วิธีสุ่มเลือกหาขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางเปรียบเทียบที่สำเร็จรูปของ R.V. Krejcie & D.W. Morgan (อ้างใน ธาณินทร์ ศิลป์จารุ, 2560) และได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 175 คน

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ได้แก่ ผู้ผู้ทรงคุณวุฒิที่จำนวน 5 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 แบบสอบถาม (Questionnaire) โดยมีขั้นตอนการสร้างแบบสอบถาม ดังนี้ 1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างเครื่องมือการวิจัย 2) สร้างเครื่องมือ 3). นำเสนอร่างเครื่องมือการวิจัยต่อผู้เชี่ยวชาญ 5 คน เพื่อตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือในด้านเนื้อหาสาระ รูปแบบและโครงสร้างของคำถาม ตลอดจนภาษาที่ใช้ และตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ มีผลค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) โดยเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป 4) หาความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) โดยนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปทดลองใช้ (Try-Out) กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 30 คน แล้วนำมาหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.991 5) นำแบบสอบถามไปใช้จริงในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 3 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา โรงเรียนสังกัดกลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพที่ 6 จังหวัดปทุมธานี ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง และประสบการณ์ในการสอน ตอนที่ 2 ความคิดเห็นต่อการบริหารสถานศึกษาตามหลักพละ 4 โดยแบบสอบถามนี้สูตรคำนวณหาดัชนีความต้องการจำเป็น โดยใช้สูตรดังนี้ $PNI\ modified = (I - D) / D$ ซึ่งมีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด (Open ended Questionnaire)

3.2 แบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์ แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) โดยมีขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ ดังนี้ 1) ศึกษาวิธีการสร้างแบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูลจากเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบความคิดในการสร้างแบบสัมภาษณ์ 2) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและเอกสารการวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยพิจารณารายละเอียดต่าง ๆ ให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยตามที่กำหนดไว้ 3) ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์ 4) สร้างแบบสัมภาษณ์ให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล 5) นำแบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์ไปใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อนำมาวิเคราะห์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม ได้ดำเนินการดังนี้ 1) นำแบบสอบถามทั้งหมดที่รวบรวมได้กลับมา เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของการตอบแบบสอบถาม แล้วคัดเลือกฉบับที่สมบูรณ์ เพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยการบันทึกคะแนนแต่ละข้อของแต่ละคนลงในแบบลงรหัส 2) ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ 3) สถิติที่ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ตอนที่ 1 ใช้การวิเคราะห์ด้วยสถิติพื้นฐาน คือค่าร้อยละและตอนที่ 2 ใช้การวิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป

4.2 วิเคราะห์ด้วยวิธีการเชิงคุณภาพของข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามปลายเปิดด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Analytic Induction)

สรุปผลการวิจัย

1. ความต้องการจำเป็นในการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดกลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพที่ 6 จังหวัดปทุมธานี ผลการวิจัยดังนี้

ตารางที่ 1 ระดับความคิดเห็น และดัชนี PNImodified ของสภาพที่ปฏิบัติจริง สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดกลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพที่ 6 จังหวัดปทุมธานี โดยภาพรวม

การบริหารสถานศึกษา	สภาพที่พึงประสงค์ (I)			สภาพที่ปฏิบัติปัจจุบัน (D)			PNImodified	ลำดับ
	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ		
1. บริหารงานวิชาการ	4.49	0.40	มาก	4.13	0.60	มาก	0.087	2
2. บริหารงานงบประมาณ	4.47	0.42	มาก	4.11	0.62	มาก	0.087	2
3. บริหารงานบุคคล	4.49	0.39	มาก	4.12	0.63	มาก	0.089	1
4. บริหารงานทั่วไป	4.46	0.39	มาก	4.10	0.55	มาก	0.087	2
ภาพรวม	4.48	0.36	มาก	4.11	0.56	มาก	0.087	

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพที่ปฏิบัติจริงของการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดกลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพที่ 6 จังหวัดปทุมธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน ได้แก่ ด้านบริหารงานบุคคล ด้านบริหารงานวิชาการ ด้านบริหารงานงบประมาณ และด้านบริหารงานทั่วไป ตามลำดับ

สภาพที่พึงประสงค์การบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดกลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพที่ 6 จังหวัดปทุมธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้าน สภาพที่พึงประสงค์เรียงจากมากไปหาน้อย โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านบริหารงานวิชาการ ด้านบริหารงานด้านบุคคล ด้านบริหารงานงบประมาณ และด้านบริหารงานทั่วไป ตามลำดับ

ความต้องการจำเป็นในการศึกษาสภาพการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดกลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพที่ 6 จังหวัดปทุมธานี โดยภาพรวม พบว่า มีความต้องการจำเป็น PNImodified อยู่ระหว่าง 0.087 - 0.089 โดยภาพรวม PNImodified = 0.087 ด้านที่มีความต้องการจำเป็นที่พบว่ามี

ความสำคัญลำดับที่ 1 คือ ด้านบริหารงานบุคคล และด้านที่มีความต้องการจำเป็นเท่ากัน คือด้านบริหารงานวิชาการ ด้านบริหารงานงบประมาณ และ ด้านบริหารงานทั่วไป ตามลำดับ

2. วิธีการบริหารสถานศึกษาตามหลักผละ4 ของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดกลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพที่ 6 จังหวัดปทุมธานี

2.1 การบริหารงานวิชาการ การวัดการประเมินผลที่หลากหลายเป็นแนวทางในการดำเนินการด้านงานวิชาการของโรงเรียน โดยเรามีความเชื่อว่านักเรียน มีความรู้ความสามารถที่บางครั้ง การวัดและประเมินผลด้านเดียว อาจจะไม่สามารถวัดความสามารถของนักเรียนได้เต็มที่ตามศักยภาพของเขา โรงเรียนจึงส่งเสริมให้คุณครูได้วัดและประเมินผลด้วยวิธีที่หลากหลาย เพราะนักเรียนอาจมีความสามารถที่แตกต่างกัน การประเมินเหล่านี้จะรวมถึงการประเมินนักเรียน การประเมินครู เป็นการให้ข้อมูลเชิงลึกที่มีคุณค่า แจ้งการตัดสินใจ ปรับปรุงแนวทางการสอน ติดตามความคืบหน้าและแสดงความรับผิดชอบ ด้วยการใช้ผลลัพธ์เหล่านี้อย่างมีประสิทธิภาพ สถานศึกษาสามารถปรับปรุงคุณภาพการศึกษาได้อย่างต่อเนื่อง ช่วยให้ผู้บริหารและครูสามารถทราบถึงคุณภาพและประสิทธิภาพของกระบวนการเรียนรู้และการสอน นอกจากนี้ยังช่วยในการตรวจสอบว่าวัตถุประสงค์การเรียนรู้ถูกต้องหรือไม่ และช่วยในการปรับปรุงแก้ไขให้ดียิ่งขึ้นต่อไป จะทำให้รู้ถึงจุดเด่นและจุดด้อยของนักเรียนและสามารถพัฒนานักเรียนได้ตรงกับจุดประสงค์ที่ตั้งไว้

2.2 การบริหารงานงบประมาณ การบริหารงานงบประมาณเป็นแนวทางสำคัญในการจัดการทรัพยากรทางการเงินขององค์กร การปฏิบัติงานของการบริหารงานงบประมาณของโรงเรียนจะดำเนินการไปตามแผนปฏิบัติงานประจำปีของโรงเรียน โดยมีเจ้าหน้าที่ควบคุมแผนสรุปการใช้งบประมาณ ผู้จัดทำโครงการจะมีการสรุปผลโดยการแจ้งปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานและแผนต่างๆ จะเกิดจากนโยบายและการประชุมแผนของโรงเรียนการปฏิบัติตามนโยบายเป็นอีกแง่มุมที่สำคัญของการจัดการงบประมาณ ช่วยให้มั่นใจได้ว่าค่าใช้จ่ายทั้งหมดเป็นไปตามนโยบายและข้อบังคับทางการเงินของหน่วยงาน โดยการบังคับใช้การปฏิบัติตามนโยบายสามารถป้องกันการใช้ในทางที่ผิดหรือการใช้จ่ายโดยไม่ได้รับอนุญาต ส่งเสริมความรับผิดชอบและความโปร่งใสภายในองค์กรและการติดตามและประเมินผลเป็นขั้นตอนสำคัญที่ช่วยให้การใช้จ่ายงบประมาณเป็นไปตามเป้าหมาย นอกจากนี้ยังช่วยในการปรับปรุงแผนงาน นโยบาย และกลยุทธ์ขององค์กรให้เหมาะสมตามสถานการณ์และความต้องการขององค์กรได้อย่างเหมาะสมด้วย การบริหารงานงบประมาณจะต้องมีการวางแผนงานที่รัดกุม รอบคอบเริ่มตั้งแต่การตั้งจุดประสงค์ให้สอดคล้องกับนโยบายและกลยุทธ์ของหน่วยงาน โปร่งใสและต้องสามารถตรวจสอบได้ เป็นงานที่มีขั้นตอนการปฏิบัติงานที่มีระเบียบขั้นตอนในการทำงานที่ชัดเจน ในการบริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมีการวางแผนการใช้งบประมาณให้ถูกต้องตามนโยบายและกลยุทธ์เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาในการบริหารจัดการ

2.3 การบริหารงานบุคคล การบริหารงานบุคคลเป็นแนวคิดสำคัญที่มีผลมากต่อประสิทธิภาพของหน่วยงาน ควรมุ่งเน้นการค้นหาคณากรที่มีทักษะและความรู้ที่เข้ากันกับความต้องการของงาน และให้ความสำคัญกับการพัฒนาคณากรที่มีทักษะและความรู้ที่ตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลง เมื่อบุคลากรพัฒนาตนเองก็จะทำให้สถานศึกษาได้พัฒนาไปด้วยตามความสามารถของบุคลากรการดำเนินงานบริหารบุคคล ควรให้เกิดความคล่องตัว มีอิสระแต่ภายใต้กฎหมาย ระเบียบและหลักธรรมาภิบาลมุ่งส่งเสริมให้ครูและบุคลากร มีความรู้ ความสามารถ สร้างขวัญกำลังใจได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติ มีความรักสามัคคีในหมู่คณะและองค์กร มีจรรยาบรรณและมาตรฐานแห่งวิชาชีพ ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ดังนั้นผู้บริหารควรดำเนินการตามหลักกฎหมายและหลักคุณธรรม การส่งเสริมให้บุคลากรได้พัฒนาอย่างต่อเนื่องมีความจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะการเปลี่ยนแปลงในโลกยุคปัจจุบันมีอยู่ตลอด เราจึงต้องสนับสนุนให้บุคลากรได้รับการเรียนรู้มี

ความสามารถที่ทันต่อการเปลี่ยนแปลง เพราะการพัฒนาอย่างต่อเนื่องจึงเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาคุณภาพของนักเรียน ดังนั้นผู้บริหารควรส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาตนเองบุคลากรเนื่องจากครูและบุคลากรสามารถเติบโตและพัฒนาทักษะของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ ควรมีการให้กำลังใจหรือยกย่องชมเชยเพื่อให้ครูผู้สอนมีกำลังใจในการพัฒนาตนเองและจะนำความรู้ที่ได้มาพัฒนานักเรียนและสถานศึกษาต่อไป

2.4 การบริหารงานทั่วไป การบริหารงานทั่วไปเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน สถานศึกษาจำเป็นต้องอาศัยความช่วยเหลือกับหน่วยงานภายนอกเพื่อเอื้ออำนวยกันในเรื่องของทรัพยากร ทั้งหมดนี้ก็เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้รับการเรียนรู้และพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพ แต่ต้องอยู่ภายใต้กฎและระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการ การประสานและการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างบุคคล หน่วยงาน สถาบัน องค์การภาครัฐ และเอกชนเป็นสิ่งสำคัญที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา เพื่อให้การศึกษามีประสิทธิภาพในการส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาสถานศึกษาไปในทิศทางที่ดีขึ้น การระดมทรัพยากรเพื่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา มีความจำเป็นเพราะว่างบประมาณที่ได้รับการจัดสรรไม่เพียงพอต่อการพัฒนาโรงเรียนการทำให้บุคคล หน่วยงาน สถาบัน องค์การภาครัฐ เอกชน เห็นความสำคัญการช่วยสนับสนุนให้โรงเรียนได้มีงบประมาณในการดำเนินกิจกรรมที่ช่วยพัฒนาสถานศึกษาและพัฒนาผู้เรียน ดังนั้นผู้บริหารต้องชี้ให้เห็นประโยชน์และเป้าหมายที่ชัดเจน ส่งเสริมและสนับสนุนการประสานงานและการสร้างเครือข่ายเพื่ออำนวยความสะดวกในการสร้างความสัมพันธ์และการแลกเปลี่ยนความรู้การประสานงานราชการกับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง จากนั้นใช้เครือข่ายความร่วมมือเพื่อพัฒนาและแบ่งปันแนวทางปฏิบัติที่ดีที่สุดในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา อำนวยความสะดวกในการเข้าถึงทรัพยากรการศึกษาและโอกาสการพัฒนาสำหรับนักเรียนและครู โดยเน้นให้ผู้เรียนเป็นผู้ได้รับผลประโยชน์อย่างเต็มที่

3. แนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักผล 4 ของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดกลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพที่ 6 จังหวัดปทุมธานี

3.1 การบริหารงานวิชาการตามหลักผล 4 ได้แก่ สังคหผล (กำลังการสงเคราะห์) ผู้บริหารควรส่งเสริมการปฏิบัติหน้าที่ของผู้สอนด้วยความเสียสละ เห็นประโยชน์ของผู้เรียนเป็นสำคัญ วิริยะผล (กำลังความเพียร) ผู้บริหารควรปฏิบัติหน้าที่การทำงานด้วยความรัก ความเอาใจใส่ต้องการความสำเร็จของงานโดยไม่ทอดทิ้ง เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการศึกษา

3.2 การบริหารงานงบประมาณตามหลักผล 4 ได้แก่ ปัญญาผล (กำลังความรู้) ผู้บริหารควรมีความรู้ในเรื่องการจัดทำแผนให้สอดคล้องกับกลยุทธ์ที่ตอบสนองนโยบายและวัตถุประสงค์ของสถานศึกษา วิริยะผล (กำลังความเพียร) ผู้บริหารควรมีความเพียรพยายามในการทำงานของตนเองให้ประสบความสำเร็จ อดวิชชผล (กำลังความสุจริต) ผู้บริหารควรปฏิบัติหน้าที่การทำงานด้วยความสุจริต ยึดระเบียบ มีความซื่อสัตย์ ประพฤติดีประพฤติชอบด้วยด้วยการกระทำมีความเป็นธรรม สังคหผล (กำลังการสงเคราะห์) ผู้บริหารควรรับฟังความคิดเห็นของผู้ร่วมงานดำเนินไปด้วยความถูกต้องและช่วยเหลือกัน

3.3 การบริหารงานบุคคล ตามหลักผล 4 ได้แก่ ปัญญาผล (กำลังความรู้) ผู้บริหารจะต้องส่งเสริมการเรียนรู้ของบุคลากรเพื่อให้บุคลากรได้พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องรู้เท่าทันความเป็นจริง วิริยะผล (กำลังความเพียร) เป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่การทำงานด้วยความรัก ความเมตตาไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคและพัฒนาตนเองอยู่เสมอ สังคหผล (กำลังการสงเคราะห์) ผู้บริหารปรารถนาดีต่อบุคลากรในสถานศึกษา ส่งเสริมให้บุคลากรมีประสิทธิภาพในการทำงาน ให้ความช่วยเหลือในการทำงาน ยกย่องชื่นชม และสร้างขวัญกำลังใจในการทำงาน

3.4 การบริหารงานทั่วไปตามหลักผล 4 ได้แก่ สังคหผล (กำลังสงเคราะห์) ให้ความช่วยเหลือในการรับฟังความคิดเห็นของครูและบุคลากรทางการศึกษา รวมถึงบุคคลอื่นที่มีส่วนเกี่ยวข้องอย่างสม่ำเสมอ อนุวัชผล (กำลังความสุจริต) ระดมทรัพยากรในการพัฒนาโรงเรียนต้องเป็นไปตามกฎและระเบียบมีหลักฐาน

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพบประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผล ดังต่อไปนี้

1. ความต้องการจำเป็นในการบริหารสถานศึกษา ของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดกลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพที่ 6 จังหวัดปทุมธานี ตามรายด้าน พบว่า เรียงลำดับความสำคัญได้ดังนี้

1.1 ด้านการบริหารงานบุคคล เป็นส่วนสำคัญที่มีผลต่อการดำเนินงานของสถานศึกษาและผลการเรียนรู้ของนักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น การบริหารงานบุคคลในสถานศึกษามักมีลักษณะเฉพาะที่เน้นการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาและการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ส่งเสริมการเรียนรู้และการพัฒนาของนักเรียนอย่างเต็มศักยภาพ ดำเนินกิจกรรมทั้งปวงที่เกี่ยวข้องกับบุคลากรตั้งแต่การสรรหาและการบรรจุแต่งตั้งบุคลากร เพื่อสรรหาบุคลากรที่เชี่ยวชาญในแต่ละด้าน มาปฏิบัติหน้าที่ในหน่วยงาน มีการจัดลำดับขั้นวางแผนอัตรากำลังและบรรจุแต่งตั้งเพื่อความเป็นระเบียบในการบริหาร มีการประเมินวิทยฐานะครู และบุคลากรทางการศึกษาได้อย่างเหมาะสม มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของพิพัฒน์พงษ์ พงกะพันธ์ (2564) ได้ทำการศึกษาเรื่องการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา ผลการวิจัยพบว่า การบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา ถือเป็นระบบการปฏิบัติการเกี่ยวกับบุคลากรในองค์กร นับตั้งแต่การสรรหาคนเข้ามาทำงาน การคัดเลือก การบรรจุแต่งตั้ง การโอน การย้ายการฝึกอบรมการพิจารณาความดีความชอบ การเลื่อนตำแหน่ง ตลอดจนการบังคับบัญชาเพื่อที่จะได้บุคคลที่มีความรู้ความสามารถ และใช้บุคคลนั้นให้เกิดประโยชน์แก่องค์กรในด้านประสิทธิภาพของงานและผลงานมากที่สุด ในการบริหารงานใดๆ ก็ตามย่อมเกิดจากตัวบุคคลเป็นส่วนสำคัญ

1.2 การบริหารงานวิชาการ เป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยให้โรงเรียนมีศักยภาพในการพัฒนานักเรียน เนื่องจากงานวิชาการเป็นงานที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาในด้านความรู้ ความสามารถและคุณธรรม และปรับปรุงกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องมีการจัดทำแผนที่สอดคล้องกับหลักสูตรและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จัดทำสื่อและเครื่องมือในการจัดการเรียนการสอน ส่งเสริมและสนับสนุนการประเมินที่หลากหลายเพราะเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยให้โรงเรียนมีการพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพการศึกษาอย่างเหมาะสมตามความต้องการของนักเรียนและสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกันไป เพื่อให้ นักเรียนได้พัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (2553) ได้กล่าวว่า งานวิชาการถือเป็นงานที่มีความสำคัญที่สุด เป็นหัวใจของการจัดการศึกษา ผู้บริหาร โรงเรียน คณะครู และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย ต้องมีความรู้ ความเข้าใจ ให้มีความสำคัญและมีส่วนร่วมในการวางแผน กำหนดแนวทางปฏิบัติ การประเมินผล และการปรับปรุงแก้ไขอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง และพระสมชาย เตชปัญโญ (2556) (เตชะ) ที่กล่าวว่า การบริหารงานด้านวิชาการหมายถึง การดำเนินกิจกรรมทางการศึกษาทุกชนิดในสถานศึกษาเพื่อปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้ได้ผลดีมีคุณภาพ และมาตรฐานสูงสุดและถือเป็นภารกิจสำคัญที่สุดที่ช่วยให้หลักสูตรสถานศึกษานั้นได้ประสบความสำเร็จ

1.3 การบริหารงานงบประมาณ การบริหารงานงบประมาณเป็นแนวทางสำคัญในการจัดการทรัพยากรทางการเงินขององค์กร การปฏิบัติงานของการบริหารงานงบประมาณของโรงเรียนจะดำเนินการไป

ตามแผนปฏิบัติงานประจำปีของโรงเรียน โดยมีเจ้าหน้าที่ควบคุมแผนสรุปการใช้งบประมาณ ผู้จัดทำโครงการ จะมีการสรุปผลโดยการแจ้งปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน และแผนต่างๆจะเกิดจากนโยบายและการประชุมแผนของโรงเรียนการปฏิบัติตามนโยบายเป็นอีกแง่มุมที่สำคัญของการจัดการงบประมาณ ช่วยให้มั่นใจได้ว่าค่าใช้จ่ายทั้งหมดเป็นไปตามนโยบายและข้อบังคับทางการเงินของหน่วยงาน โดยการบังคับใช้การปฏิบัติตามนโยบายสามารถป้องกันการใช้ในทางที่ผิดหรือการใช้จ่ายโดยไม่ได้รับอนุญาต ส่งเสริมความรับผิดชอบและความโปร่งใสภายในองค์กรและการติดตามและประเมินผลเป็นขั้นตอนสำคัญที่ช่วยให้การใช้จ่ายงบประมาณเป็นไปตามเป้าหมาย สอดคล้องกับกระทรวงศึกษาธิการ (2550) ที่กำหนด ขอบข่ายของงานด้านงานงบประมาณ ออกเป็น 7 งานประกอบด้วย 1) การจัดทำและเสนอของบประมาณ 2) การจัดสรรงบประมาณ 3) การตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผลและรายงานผลการใช้เงินและผลการดำเนินงาน 4) การระดมทรัพยากร และการลงทุนเพื่อการศึกษา 5) การบริหารการเงิน 6) การบริหารบัญชี 7) การบริหารพัสดุและสินทรัพย์ โดยจัดทำระเบียบการใช้ทรัพย์สินที่เกิดจากการจัดหาของสถานศึกษา ด้วยความเห็นชอบของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

1.4 การบริหารงานทั่วไป การบริหารงานทั่วไปเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน สถานศึกษาจำเป็นต้องอาศัยความช่วยเหลือกับหน่วยงานภายนอกเพื่อเอื้ออำนวยกันในเรื่องของทรัพยากร ทั้งหมดนี้ก็เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้รับการเรียนรู้และพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพ แต่ต้องอยู่ภายใต้กฎและระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการ การประสานและการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างบุคคล หน่วยงาน สถาบัน องค์การภาครัฐ และเอกชนเป็นสิ่งสำคัญที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา เพื่อให้การศึกษามีประสิทธิภาพในการส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาสถานศึกษาไปในทิศทางที่ดีขึ้น การระดมทรัพยากรเพื่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา มีความจำเป็นเพราะว่างบประมาณที่ได้รับการจัดสรรไม่เพียงพอต่อการพัฒนาโรงเรียนการทำให้บุคคล หน่วยงาน สถาบัน องค์การภาครัฐ เอกชน เห็นความสำคัญการช่วยสนับสนุนให้โรงเรียนได้มีงบประมาณในการดำเนินกิจกรรมที่ช่วยพัฒนาสถานศึกษาและพัฒนาผู้เรียนสอดคล้องกับพระมหาศุภชัย สุภชโย (บุญพร้อม) (2561) กล่าวว่า การบริหารงานทั่วไป หมายถึง การจัดสรร สนับสนุนเพื่อให้ทุกหน่วยงานสามารถปฏิบัติงานได้อย่างราบรื่น โดยมีบทบาทหลักในการ ประสานงานส่งเสริมสนับสนุนและการอำนวยความสะดวกต่างๆ ในการศึกษาทุกรูปแบบ มุ่งเน้น ทางด้านการใช้เทคโนโลยีและคอยส่งเสริมการบริหารงานแบบมุ่งเน้นเป้าหมาย การบริหารงานบุคคล มุ่งเน้นเป็นหลัก ติดต่อ สนับสนุน และประชาสัมพันธ์ ทั้งนี้เพื่อการบริหารอย่างมีประสิทธิภาพจะต้อง มีการจัดระเบียบควบคุมภายในองค์กร

2. วิธีการบริหารสถานศึกษาตามหลักพละ 4 ของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดกลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพที่ 6 จังหวัดปทุมธานี ได้แก่

2.1 การบริหารงานวิชาการ ผู้บริหารควรจัดทำแผนที่สอดคล้องกับหลักสูตรและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จัดทำสื่อและเครื่องมือในการจัดการเรียนการสอน ส่งเสริมและสนับสนุนการประเมินที่หลากหลาย เพราะเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยให้โรงเรียนมีการพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพการศึกษาอย่างเหมาะสมตามความต้องการของนักเรียนและสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกันไป เพื่อให้นักเรียนได้พัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ สอดคล้องกับกระทรวงศึกษาธิการ (2546) ได้กล่าวถึง งานวิชาการที่ผู้บริหารต้องจัดทำได้แก่ การวางแผนงานวิชาการ การบริหารงานวิชาการ การจัดการเรียนการสอน การพัฒนาและส่งเสริม ทางด้านวิชาการการวัดผลและประเมินผลการเรียน งานทะเบียนนักเรียน ไม่ว่ากิจกรรมใดที่สัมพันธ์กับการเรียนการสอน และทำให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพถือว่างานนั้นเป็นงานในขอบเขตหน้าที่ของผู้บริหารในด้านวิชาการ

2.2 การบริหารงานงบประมาณ ผู้บริหารควรคำนึงถึงการบริหารงานงบประมาณเพราะเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้สามารถวางแผนการใช้ทรัพยากรได้อย่างมีประสิทธิภาพ ควรจัดตั้งงบประมาณให้เหมาะสมและเป็นไปตามกลยุทธ์การวางแผนการใช้งบประมาณที่ถูกต้องตามระเบียบ กฎหมาย เพราะช่วยให้มั่นใจได้ว่าค่าใช้จ่ายทั้งหมดเป็นไปตามนโยบายและข้อบังคับทางการเงินของหน่วยงาน โดยการบังคับใช้การปฏิบัติตามนโยบายสามารถป้องกันการใช้ในทางที่ผิดหรือการใช้จ่ายโดยไม่ได้รับอนุญาต และแต่งตั้งผู้รับผิดชอบให้ชัดเจน มีการติดตามและประเมินผลอยู่ตลอดเวลา สอดคล้องกับ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2566) กล่าวว่า งบประมาณมีความสำคัญและเป็นประโยชน์ ต่อการบริหารหน่วยงานสามารถนำเอางบประมาณมาใช้เป็นเครื่องมือในการบริหารหน่วยงานให้เจริญก้าวหน้า ความสำคัญและประโยชน์ของงบประมาณ และสุปรีย์ ม่วงกุล (2558) ที่กล่าวว่า การบริหารงบประมาณ หมายถึง การวางแผนการใช้ทรัพยากรให้บรรลุวัตถุประสงค์ของแผนงานและโครงการที่ตั้งไว้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นไปตามความต้องการของหน่วยงานและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย

2.3 การบริหารงานบุคคล ผู้บริหารควรมีกำหนดแผนงานบุคลากรทำงานให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาการศึกษา มีการสรรหาและบรรจุแต่งตั้งบุคลากรที่เกี่ยวข้องในแต่ละด้าน มีการเสริมสร้าง วินัย คุณธรรมจริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพให้แก่ครูและบุคลากรทางการศึกษา ส่งเสริมให้ครูและบุคลากรพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องมุ่งส่งเสริมให้ครูและบุคลากร มีความรู้ ความสามารถ สร้างขวัญกำลังใจได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติ มีความรักสามัคคีในหมู่คณะและองค์กรมีจรรยาบรรณและมาตรฐานแห่งวิชาชีพ ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน สอดคล้องกับ Dessler (2000) ได้ให้ความหมายว่า การบริหารงานบุคคล หมายถึง นโยบาย แนวทางการปฏิบัติงานสำคัญและลักษณะของการบริหารงานที่เกี่ยวข้องกับบุคลากรในองค์กร ซึ่งครอบคลุมถึงการสรรหา การคัดเลือก การฝึกอบรม การให้รางวัล และการประเมินผล

2.4 การบริหารงานทั่วไป มีการประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ข้อมูลสารสนเทศ ต่อสถานศึกษา และสาธารณะอย่างต่อเนื่อง สนับสนุนการประสานงานกับหน่วยงานต่างๆทั้งภาครัฐและเอกชน สามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลข่าวสารได้อย่างรวดเร็วการวางระบบควบคุมภายในที่สอดคล้องกับสภาพปัญหา และมีการการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาได้อย่างเหมาะสมและเกิดประโยชน์อยู่ภายใต้กฎและระเบียบของหน่วยงาน เพื่อพัฒนาสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ และโปร่งใส สอดคล้องกับกระทรวงศึกษาธิการ (2546) ที่ให้ความหมายไว้ว่า การบริหารงานทั่วไป เป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดระบบ บริหารองค์กรให้บริการบริหารงานอื่น ๆ บรรลุผลตามมาตรฐาน คุณภาพและเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยมีบทบาทหลักในการประสานส่งเสริมสนับสนุน และการอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในการให้บริการการศึกษาทุกรูปแบบมุ่งพัฒนาสถานศึกษาให้ใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีอย่างเหมาะสม ส่งเสริมในการบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ตามหลักการบริหารงานที่มุ่งเน้น ผลสัมฤทธิ์ของงานเป็นหลักโดยเน้นความโปร่งใส ความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ ตลอดจนการมีส่วนร่วม ร่วมของบุคคลชุมชนและองค์กรที่เกี่ยวข้องการบริหารงานทั่วไปนั้นต้องให้ความสำคัญกับการจัดทำ นโยบาย แผน และระบบข้อมูลสำหรับการดำเนินงาน โดยจะรวมงานด้านประกันคุณภาพภายในไว้ด้วย ดังนั้น งานบริหารทั่วไปแบบใหม่จึงต้องมีประสิทธิภาพ มีระบบข้อมูลที่ทันสมัยสำหรับงาน วิชาการ มีความคล่องตัว ใช้บุคลากรน้อย และควรจัดเป็นบริการ ณ จุดเดียว (One - Stop Service) ทั้งหมด ทั้งนี้ เพื่อให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยเรื่อง การบริหารสถานศึกษาตามหลักพละ 4 ของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดกลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพที่ 6 จังหวัดปทุมธานี โดยผู้วิจัยสรุปได้เป็นองค์ความรู้ ดังในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย “ETPR Model”

จากภาพที่1 ผู้วิจัยสรุปได้เป็นองค์ความรู้ ดังนี้

E: Evaluation (การประเมินผล) การส่งเสริมการปฏิบัติหน้าที่ของผู้สอนด้วยความเสียสละ เห็นประโยชน์ของผู้เรียนเป็นสำคัญปฏิบัติหน้าที่การทำงานด้วยความรัก ความเอาใจใส่ต้องการความสำเร็จของงานโดยไม่ทอดทิ้ง

T: Tarcking (การติดตาม) การปฏิบัติหน้าที่การทำงานด้วยความเป็นสุจริต ติดตามผลการทำงาน ยึดระเบียบ มีความซื่อสัตย์ ประพฤติดีประพฤติชอบด้วยด้วยการกระทำมีความเป็นธรรม และเป็นผู้มีความรู้ที่ตอบสนองนโยบายและวัตถุประสงค์ของสถานศึกษา มีความเพียรพยายามในการทำงานของตนเองให้ประสบความสำเร็จ

P: Personnel deveiopment (การพัฒนา) การพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องรู้เท่าทันความเป็นจริง ปฏิบัติหน้าที่การทำงานด้วยความรัก ความเมตตาไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคและพัฒนาตนเองอยู่เสมอ ผู้บริหารปรารถนาดีต่อบุคลากรในสถานศึกษา ส่งเสริมให้บุคลากรมีประสิทธิภาพในการทำงาน ให้ความช่วยเหลือในการทำงาน ยกย่องชื่นชม และสร้างขวัญกำลังใจในการทำงาน

R: Resource (ทรัพยากร) การระดมทรัพยากรในการพัฒนาโรงเรียนต้องเป็นไปตามกฎและระเบียบมีหลักฐานการช่วยเหลือในการรับฟังความคิดเห็นของครูและบุคลากรทางการศึกษา รวมถึงบุคคลอื่นที่มีส่วนเกี่ยวข้องอย่างสม่ำเสมอ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้
 - 1.1 ด้านการบริหารงานบุคคล ผู้บริหารควรส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรได้พัฒนาตัวเองอย่างสม่ำเสมอโดยมีการจัดทำแผนพัฒนาบุคคลและบุคลากรเพื่อให้เป็นเครื่องมืออาชีพสอดคล้องกับนโยบายและสภาพปัญหา
 - 1.2 ด้านบริหารงานวิชาการ ควรเน้นการประเมินที่หลากหลาย และนำผลที่ได้มาปรับปรุงการศึกษา
 - 1.3 ด้านบริหารงานงบประมาณ ควรวางแผนการใช้จ่ายงบประมาณในแต่ละปีให้สอดคล้องกับนโยบาย ติดตามผลการดำเนินงานและประเมินผลการใช้จ่ายอย่างสม่ำเสมอ
 - 1.4 ด้านการบริหารงานทั่วไป สร้างเครือข่ายความร่วมมือจากบุคคล ชุมชน และหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง รับฟังความคิดเห็นและระดมทรัพยากรเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา
2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป
 - 2.1 ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาการบริหารงานบุคคลที่ส่งผลต่อผู้เรียนและสถานศึกษา
 - 2.2 ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับวิธีการสร้างเครือข่ายการประสานงานในการบริหารการศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นนิติบุคคล. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2550). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พุทธศักราช 2553 พร้อมกฎหมายที่เกี่ยวข้องและพระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ. 2545. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- กฤษฎา เขียววัฒนสุข. (2560). แรงจูงใจที่มีอิทธิพลต่อผลการปฏิบัติงานของพนักงาน กรณีศึกษา บริษัท ทีไอที จำกัด (มหาชน) สำนักงานใหญ่แจ้งวัฒนะ. วารสารมหาวิทยาลัยเวสเทิร์น มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. 3(2). 29-43.
- พระมหาสุพชัย สุภชัย (บุญพร้อม). (2561). ประสิทธิภาพการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ 9 สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. วิทยานิพนธ์พุทธศาสนมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระสมชาย เตชปัญโญ (เตชะ). (2556). การบริหารงานวิชาการตามหลักธรรมาภิบาล 4 ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอลำดวน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วิทยานิพนธ์พุทธศาสนมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พิพัฒน์พงษ์ พงกะพันธ์. (2564). การบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา. วารสารบริหารการศึกษาฉบับ
บัณฑิต. 21(2). 56
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2566). นโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้น
พื้นฐานปีงบประมาณ 2553. แหล่งที่มา <http://www.obec.go.th> สืบค้นเมื่อ 14 มิ.ย. 2566.
- สุبری ม่วงกุง. (2558). การบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานตามยุทธศาสตร์ในสถานศึกษา สังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภูเก็ต. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต.
มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- Dessler, G. (2000). **Human Resource Management**. 8th ed. Upper Saddle River. NJ: Prentice
Hall.

การจัดกิจกรรมแนะแนวที่บูรณาการหลักอานาปานสติเพื่อส่งเสริมการจัดการความเครียด
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดสระเกศ กรุงเทพมหานคร
USING GUIDANCE ACTIVITIES: INTEGRATING THE PRINCIPLES OF ANAPANASATI
TO ENHANCE STRESSFUL MANAGEMENT OF MATTHAYOM 3 STUDENTS AT
WAT SAKET SCHOOL, BANGKOK

^[1]พระมหาประสิทธิ์ สิริธัญญาโณ (เวชประมุล) Phramaha Phrasit Sitthiyano (Wachphamool)

^[2]พระปลัดสรวิชัย อภิปัญญา Phrapalad Soravit Apipanyoand

^[3]พระมหาสมบุญ สุธมโม Phramaha Somboon Suthummo

^[4]พรทิพย์ วรรณวิโรจน์ Porntip Wannawiroat ^[5]ทัศนีย์ มงคลรัตน์ Tassanee Mongkolrat

^[1] ^[2] ^[3] ^[4] ^[5] มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
Corresponding Author Email: drannekruthai@gmail.com

Article Received: October 04, 2023, Revised: January 12, 2024, Accepted: January 12, 2024.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาวะความเครียดของนักเรียนโรงเรียนวัดสระเกศ กรุงเทพมหานคร 2) พัฒนากิจกรรมการแนะแนวโดยใช้หลักอานาปานสติสำหรับนักเรียนโรงเรียนวัดสระเกศ กรุงเทพมหานคร และ 3) ศึกษาผลการใช้กิจกรรมการแนะแนวโดยใช้หลักอานาปานสติสำหรับนักเรียนโรงเรียนวัดสระเกศ กรุงเทพมหานคร เป็นการวิจัยเชิงปริมาณโดยใช้แบบสอบถามและชุดกิจกรรมกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียน จำนวน 13 คน เลือกแบบเจาะจง และการใช้แบบประเมินคุณภาพของแผนกิจกรรมแนะแนวที่บูรณาการหลักอานาปานสติกับผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน เลือกแบบเจาะจง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าสถิติ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาวะความเครียดของนักเรียนโรงเรียนวัดสระเกศ กรุงเทพมหานคร อยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับ คือ ด้านการสร้างแรงจูงใจกับตนเอง ด้านการจัดการกับอารมณ์ของตนเอง ด้านการรู้สึกและเข้าใจผู้อื่น ด้านการตระหนักรู้ในตนเอง และด้านการมีทักษะทางสังคม ตามลำดับ 2) การพัฒนากิจกรรมการแนะแนวโดยใช้หลักอานาปานสติสำหรับนักเรียนโรงเรียนวัดสระเกศ กรุงเทพมหานคร อยู่ในระดับเหมาะสมมาก คือ ด้านการจัดกิจกรรมแนะแนว ด้านสื่อประกอบการจัดกิจกรรมแนะแนว และด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดกิจกรรมแนะแนว 3) ผลการใช้กิจกรรมการแนะแนวโดยใช้หลักอานาปานสติสำหรับนักเรียนโรงเรียนวัดสระเกศ กรุงเทพมหานคร หลังจัดกิจกรรมแนะแนวที่บูรณาการหลักอานาปานสติ นักเรียนมีความเครียดลดลง มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน
คำสำคัญ: กิจกรรมแนะแนว, หลักอานาปานสติ, ความเครียด, นักเรียน

ABSTRACT

The objectives of this research article were 1) to study students' stressful at Wat Saket School, Bangkok, 2) to develop the guidance activities through Ānāpānasati of the students at Wat Saket School, Bangkok, and 3) to investigate the results from using the principles of Ānāpānasati for the students at Wat Saket School, Bangkok. This was a

quantitative research by using questionnaires and guidance activities with a sample of 13 students, purposive selected, and using quality assessment of the guidance activity plan that integrated the principles of *Ānāpānasati* with 3 experts, purposive selected. Data were analyzed using statistics including mean, and standard deviation. The results shown that: 1) students' stressful at Wat Saket School was at a high level in every aspects, in order, self-motivation, self-controlled, feeling and understanding others, self-awareness, and social skills, 2) development of the guidance activities through *Ānāpānasati* of the students at Wat Saket School were at high level; guidance activities, guidance materials, and benefits of guidance activities, 3) investigation of the results after using the principles of *Ānāpānasati* for the students at Wat Saket School, Bangkok, the students' stressful were decrease and the mean was at a moderate level in all aspects.

Keywords: Guidance Activities, *Ānāpānasati*, Stress, Students

บทนำ

จากสภาพสังคมไทยที่มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วในสังคมยุคโลกาภิวัตน์ มีความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและวิทยาศาสตร์ และการแข่งขันด้านต่างๆ ที่สูงขึ้น สถานการณ์ที่มีการปรับเปลี่ยนอยู่ตลอดเวลา ส่งผลให้สภาพความเป็นอยู่และการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไป จนทำให้คนส่วนใหญ่ปรับตัวไม่ทันกับความเปลี่ยนแปลง และบางคนไม่สามารถปรับตัวตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้นได้ สิ่งต่างๆ เหล่านี้ สร้างความตึงเครียดให้กับบุคคลอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ก่อให้เกิดปัญหาสุขภาพจิตตามมา และมีแนวโน้มมากขึ้นเรื่อยๆ เช่น ปัญหาการใช้ความรุนแรง เพื่อแก้ปัญหาความเครียดจากการทำงาน การดำรงชีวิต ฯลฯ (วรารักษ์ ตระกูลสุทธิ, 2549) สอดคล้องกับที่ พูนฤดี สุวรรณพันธุ์ (2547) ได้กล่าวว่า ภัยทางด้านสุขภาพจิตกำลังคุกคามคนไทยมากขึ้นเรื่อยๆ ไม่ว่าจะเป็นอาการป่วยทางด้านวิตกกังวล โรคจิต ซึมเศร้า และการพยายามหรือฆ่าตัวตายนั้น มีแนวโน้มจะสูงมากขึ้นเรื่อยๆ ในทุกปี ซึ่งอาการป่วยทุกด้านนี้ล้วนมีสาเหตุมาจากความเครียดด้วยกันทั้งสิ้น

นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นเป็นช่วงวัยหัวเลี้ยวหัวต่อที่ต้องเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงและปรับตัวสูง ทั้งต่อโรงเรียน ครู กลุ่มเพื่อน การเปลี่ยนแปลงของครอบครัว สังคมและสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตัวทำให้นักเรียนวัยรุ่นมีความเครียดและบางครั้งไม่สามารถปรับตัวให้เผชิญกับปัญหาที่เกิดขึ้นได้ (Rosenberg, M., 1965) อีกทั้งยังพบว่า สุขภาวะทางจิตของวัยรุ่นไทยกำลังเป็นปัญหาสาธารณสุขและสังคมที่ควรได้รับการสนใจ เนื่องจากภาวะเครียดในกลุ่มวัยรุ่นมีแนวโน้มสูงขึ้น และนักเรียนมัธยมศึกษาส่วนใหญ่มีความเครียดในระดับสูง (จุฑารัตน์ สิริปัญญา และวิทยา เหมพันธ์, 2556) อีกทั้งเป็นช่วงวัยที่ต้องจริงจังกับการเรียนมากขึ้น ทำให้เด็กในวัยเรียนมีการแข่งขันทางการศึกษาสูง ซึ่งอาจนำไปสู่การเกิดความกดดันและเกิดความเครียดได้ หากวัยรุ่นไม่สามารถจัดการกับความเครียดได้จะส่งผลกระทบต่อจิตใจทำให้รู้สึกท้อแท้หมดหวัง ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง เปื่อหน่าย เสี่ยงต่อการเกิดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ บางคนล้มเหลวในชีวิตการเป็นนักเรียนและลาออกจากการเรียน ซึ่งส่งผลกระทบต่อการพัฒนาทรัพยากรบุคคล และเกิดการสูญเสียทางการศึกษาเป็นอย่างมาก (พรมมณี โอชิน, 2557) และความเครียดจากการเรียนที่เกิดขึ้นนั้น ยังมาจากมุมมองเกี่ยวกับการศึกษาว่าจะสามารถพัฒนาตนเองให้มีความสมบูรณ์พร้อม ทั้งความสามารถทางด้านวิชาชีพ ความสามารถ

ด้านทักษะการดำเนินชีวิต เพื่อให้บุคคลนั้นดำรงตนอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ด้วยเหตุนี้ จึงทำให้เด็กวัยรุ่นต่างต้องดิ้นรนสอบแข่งขันเพื่อให้ตนเองได้รับโอกาสที่ดีทางการศึกษา และการประกอบอาชีพในอนาคต จากปัญหาดังกล่าวจึงส่งผลกระทบต่อวัยรุ่นที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและเตรียมตัวสอบเลื่อนระดับชั้นขึ้นไปมัธยมศึกษาตอนปลาย ความเครียดที่มีจะส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการเรียนรู้ การรับรู้ความสามารถและความเชื่อมั่นในตนเองของวัยรุ่นได้ (Akriti Goel and Sunayna Bardhan, 2016)

การจะมีจิตใจที่เป็นสุขหรือมีสุขภาพจิตที่ดีนั้นมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับความฉลาดทางอารมณ์ โดยพิจารณาได้จากความหมายของความฉลาดทางอารมณ์ซึ่งก็คือ ความสามารถในการเข้าใจอารมณ์และความต้องการในชีวิตตนเอง เข้าใจอารมณ์ ความรู้สึกของผู้อื่นและสามารถแสดงออกมาได้อย่างเหมาะสม รวมทั้งสามารถแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจากความขัดแย้งในใจหรือปัญหาที่เกิดขึ้นจากการขัดแย้งกับผู้อื่น และคำจำกัดความของสุขภาพจิตที่องค์การอนามัยโลกให้ความหมายว่า “สุขภาพจิต เป็นเรื่องของจิตใจ ผู้ที่มีสุขภาพจิตดีมีจิตใจที่เป็นสุข สามารถสร้างสัมพันธภาพและรักษาสัมพันธภาพที่ดีกับบุคคลอื่น ปรับตัวได้อย่างเหมาะสม ดำเนินชีวิตในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลง ปราศจากอาการโรคจิตและโรคประสาท” (WTO, 1998 อ้างใน กรมสุขภาพจิต, 2555) จะเห็นได้ว่าทั้งความหมายของความฉลาดทางอารมณ์และคำจำกัดความของสุขภาพจิตมีความสอดคล้องกัน จึงอาจกล่าวได้ว่าคนมีสุขภาพจิตดี น่าจะต้องมีความฉลาดทางอารมณ์สูง การควบคุมอารมณ์ไม่ให้พุ่งผ่านขณะการทำการสิ่งใด ในทางพระพุทธศาสนาเรียกว่า มีสมาธิ “สมาธิ” หมายความว่า การตั้งใจมั่นอยู่ในสิ่งเดียวที่เราทำ คนที่มีสมาธิย่อมขบไล่ความคิดอื่นๆ ที่ไม่ต้องการนั้นออกไปเสียหมดและรวมกำลังปัญญาใช้ในเรื่องเดียวในครั้งหนึ่งๆ ตามปกติอารมณ์ของบุคคลย่อมจะเลื่อนลอยไม่คงที่จะเปลี่ยนแปลงจากอารมณ์หนึ่งไปสู่อีกอารมณ์หนึ่งเสมอ เมื่อเป็นเช่นนี้ สามารถจัดปัญหาที่ยากให้กลายเป็นง่ายได้ด้วย ในทางพระพุทธศาสนาถือว่าจิต (หรือใจ) เป็นใหญ่ เป็นประธาน ถ้าสุขภาพจิตดีงาม การกระทำหรือพฤติกรรมทางกายและทางวาจาก็ดีงามไปด้วย เพราะเจตนา (ความตั้งใจคิดหมาย) เป็นตัวกำหนดพฤติกรรมเป็นต้น

จากความเป็นมาของปัญหาดังกล่าว ผู้ศึกษาจึงมีความสนใจในการศึกษา เรื่อง “การจัดกิจกรรมแนะแนวที่บูรณาการหลักอานาปานสติเพื่อส่งเสริมการจัดการความเครียดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดสระเกศ กรุงเทพมหานคร” ตามหลักสมถะและวิปัสสนา ทั้งนี้เพื่อนำผลของการศึกษาใช้เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาคความเครียดของนักเรียนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาวะความเครียดของนักเรียนโรงเรียนวัดสระเกศ กรุงเทพมหานคร
2. เพื่อพัฒนากิจกรรมการแนะแนวโดยใช้หลักอานาปานสติสำหรับนักเรียนโรงเรียนวัดสระเกศ กรุงเทพมหานคร
3. เพื่อศึกษาผลการใช้กิจกรรมการแนะแนวโดยใช้หลักอานาปานสติสำหรับนักเรียนโรงเรียนวัดสระเกศ กรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) มีรายละเอียด ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/1 ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2565 โรงเรียนวัดสระเกศ กรุงเทพมหานคร จำนวน 13 คน ใช้จำนวนประชากร

ทั้งหมดเป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/1 จำนวน 13 คน เลือกแบบเจาะจง และผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาและจิตวิทยา จำนวน 3 ท่าน ในการประเมินคุณภาพของแผนกิจกรรม เลือกแบบเจาะจง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แบบสอบถามเกี่ยวกับระดับความเครียดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 2) แผนการจัดกิจกรรมแนะแนวที่บูรณาการหลักอานาปานสติ 3) แบบประเมินคุณภาพของแผนกิจกรรมแนะแนวที่บูรณาการหลักอานาปานสติ

3. การสร้างเครื่องมือและการหาคุณภาพของเครื่องมือ ผู้วิจัยได้ศึกษาทฤษฎี งานวิจัย และแนวคิดเกี่ยวกับพระราชบัญญัติการศึกษา (ฉบับที่ 4) พ.ศ.2562 และหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560 รวมถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน กิจกรรมแนะแนวสำหรับนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 และหลักอานาปานสติ โดยนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาทกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย จากนั้นสร้างเครื่องมือการวิจัย ได้แก่

3.1 แบบสอบถาม ผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามให้ครอบคลุมกับกรอบแนวคิดในการวิจัยที่ได้ศึกษามา ซึ่งเป็นการประเมินความเครียดของตนเองในมิติของความมั่นใจ (Self-Efficacy Strength) ตามแนวคิดในการวัดและประเมินผลของตนเองของ Bandura (1987) ซึ่งเป็นการประเมินของบุคคลออกมาเป็นระดับความเชื่อว่ามีตนเองสามารถปฏิบัติได้ มี 5 ด้าน คือ ด้านการตระหนักรู้ในตนเอง ด้านการจัดการกับอารมณ์ของตนเอง ด้านการสร้างแรงจูงใจกับตนเอง ด้านการรู้สึกและเข้าใจผู้อื่น และด้านการมีทักษะทางสังคม โดยเป็นแบบมาตรประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ คือ น้อยที่สุด น้อย ปานกลาง มาก และมากที่สุด จากนั้นนำไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจ ปรับปรุงแก้ไข แล้วนำไปตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน มีคำถาม จำนวน 30 ข้อ ได้คะแนน IOC (Item-Object Congruence) รายข้อ 0.5 ขึ้นไป ถือว่าแบบสอบถามใช้ได้

3.2 แผนการจัดกิจกรรมแนะแนวที่บูรณาการหลักอานาปานสติ สร้างขึ้นให้ครอบคลุมกับกรอบแนวคิด ประกอบด้วย 1) แผนปฐมนิเทศ 2) แผนการตระหนักรู้ในตนเอง 3) แผนการจัดการกับอารมณ์ตนเอง 4) แผนการสร้างแรงจูงใจให้กับตนเอง 5) แผนการรู้สึกและเข้าใจผู้อื่น 6) แผนการมีทักษะทางสังคม 7) แผนปัจฉิมนิเทศ จากนั้นนำแผนการจัดกิจกรรมแนะแนวตามหลักอานาปานสติไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจจุดประสงค์การเรียนรู้ สาระสำคัญ เนื้อหาสาระ และความเหมาะสมของกิจกรรมเรียนรู้ และนำไปปรับปรุงแก้ไข

3.3 แบบประเมินคุณภาพของแผนกิจกรรมแนะแนวที่บูรณาการหลักอานาปานสติ ผู้วิจัยสร้างแบบประเมินคุณภาพของแผนกิจกรรมแนะแนวที่บูรณาการหลักอานาปานสติ 3 ด้าน คือ ด้านการจัดกิจกรรมแนะแนว ด้านสื่อประกอบการจัดกิจกรรมแนะแนว และด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดกิจกรรมแนะแนว โดยเป็นแบบมาตรประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ คือ น้อยที่สุด น้อย ปานกลาง มาก และมากที่สุด จากนั้นนำไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจ ปรับปรุงแก้ไข แล้วนำไปตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน มีคำถาม จำนวน 10 ข้อ ได้คะแนน IOC (Item-Object Congruence) รายข้อ 0.5 ขึ้นไป ถือว่าแบบประเมินใช้ได้

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการดังนี้ 1) ทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ถึงผู้อำนวยการโรงเรียนวัดสระเกศ กรุงเทพมหานคร เพื่อขออนุญาตนำนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/1 จำนวน 13 คน มาเป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย 2) ชี้แจงและทำความเข้าใจกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นกลุ่มทดลองเกี่ยวกับเนื้อหาระยะเวลาที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ 3) แจกแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับความเครียดก่อนการจัด

กิจกรรมแนะแนวตามหลักอานาปานสติ 4) เมื่อจัดการเรียนรู้ครบตามแผนแล้ว ทำการแจกแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับความเครียดหลังจัดกิจกรรมแนะแนวที่บูรณาการหลักอานาปานสติ

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้ค่าสถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

สรุปผลการวิจัย

1. การศึกษาสภาวะความเครียดของนักเรียนโรงเรียนวัดสระเกศ กรุงเทพมหานคร ในภาพรวม ทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ 1) การตระหนักรู้ในตนเอง 2) การจัดการกับอารมณ์ของตนเอง 3) การสร้างแรงจูงใจกับตนเอง 4) การรู้สึกและเข้าใจผู้อื่น และ 5) การมีทักษะทางสังคม สรุปผลดังในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ระดับความเครียดก่อนจัดกิจกรรมแนะแนวที่บูรณาการหลักอานาปานสติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดสระเกศ กรุงเทพมหานคร ทั้ง 5 ด้าน โดยภาพรวม

ด้านที่	สภาวะความเครียดของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดสระเกศ กรุงเทพมหานคร	แปลผล			
		$\bar{X}$	S.D.	ระดับความเครียด	ลำดับที่
1	ด้านการตระหนักรู้ในตนเอง	4.26	0.22	มาก	4
2	ด้านการจัดการกับอารมณ์ของตนเอง	4.31	0.22	มาก	2
3	การสร้างแรงจูงใจกับตนเอง	4.31	0.21	มาก	1
4	ด้านการรู้สึกและเข้าใจผู้อื่น	4.26	1.39	มาก	3
5	ด้านการมีทักษะทางสังคม	4.19	0.24	มาก	5
ภาพรวม		4.26	0.22	มาก	

จากตารางที่ 1 แสดงระดับความเครียดก่อนจัดกิจกรรมแนะแนวที่บูรณาการหลักอานาปานสติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดสระเกศ กรุงเทพมหานคร ทั้ง 5 ด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.26$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย 3 อันดับ ได้แก่ ด้านการสร้างแรงจูงใจกับตนเอง ($\bar{X} = 4.31$) รองลงมา คือ ด้านการจัดการกับอารมณ์ตนเอง ($\bar{X} = 4.31$) รองลงมา คือ ด้านการรู้สึกและเข้าใจผู้อื่น ($\bar{X} = 4.31$) ส่วนด้านที่น้อยที่สุด คือ ด้านการมีทักษะทางสังคม ($\bar{X} = 4.19$) โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1.1 ด้านการตระหนักรู้ในตนเอง โดยภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.26$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทุกข้ออยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย 3 อันดับ ได้แก่ นักเรียนสามารถปรับตนเองให้ดำเนินงานภายใต้สภาวะกดดันได้ ($\bar{X} = 4.62$) รองลงมา คือ นักเรียนควบคุมอารมณ์ของตนเองได้เมื่อเกิดอารมณ์ที่บั่นทอนต่อการทำงาน เช่น โกรธ เสียใจ เป็นต้น ($\bar{X} = 4.38$) รองลงมา คือ นักเรียนมีสติรู้เท่าทันความคิดของตนเองเสมอ และศึกษาจุดเด่นหรือจุดบกพร่องของตนเอง ($\bar{X} = 3.31$) ส่วนข้อที่น้อยที่สุด คือ นักเรียนเข้าใจความรู้สึกตนเองตลอดเวลาเมื่อเผชิญกับสถานการณ์ต่างๆ ($\bar{X} = 3.77$)

1.2 ด้านการจัดการกับอารมณ์ของตนเอง โดยภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.31$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าทุกข้ออยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย 3 อันดับ ได้แก่ นักเรียนควบคุมอารมณ์ตนเองได้อย่างมั่นคง เมื่อเกิดปัญหาในการทำงาน ($\bar{X} = 4.62$), รองลงมาคือนักเรียนไม่ปล่อยให้ความรู้สึกโกรธเข้าชีวิต ($\bar{X} = 4.38$) รองลงมาคือ นักเรียนสามารถควบคุมตนเองให้แสดงออกได้อย่าง

เหมาะสม ($\bar{X} = 4.31$) ส่วนข้อที่น้อยที่สุด คือ นักเรียนไม่แสดงอารมณ์ ความรู้สึกต่างๆ เมื่อ โกรธ ชอบ ไม่ชอบ เป็นต้น ($\bar{X} = 4.08$)

1.3 ด้านการสร้างแรงจูงใจกับตนเอง โดยภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.31$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าทุกข้ออยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับ ได้แก่ นักเรียนมองว่าปัญหาทุกอย่างสามารถแก้ไขได้ ($\bar{X} = 4.62$) รองลงมาคือ นักเรียนมีความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเอง ($\bar{X} = 4.46$) รองลงมาคือ นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการทำงาน ($\bar{X} = 4.38$) ข้อที่น้อยที่สุดคือนักเรียนมองอุปสรรคให้เป็นโอกาสในการแก้ปัญหา ($\bar{X} = 4.00$)

1.4 ด้านการรู้สึกและเข้าใจผู้อื่น โดยภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.26$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าทุกข้ออยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับ ได้แก่ นักเรียนจะพิจารณาจิตใจและอารมณ์ของเพื่อนก่อนมอบหมายงานให้ ($\bar{X} = 4.46$) รองลงมาคือ นักเรียนมีความเข้าใจและยอมรับในอารมณ์ ความรู้สึกของเพื่อนร่วมงาน ($\bar{X} = 4.31$) ข้อที่น้อยที่สุดคือนักเรียนสามารถรู้ถึงความต้องการของผู้อื่นได้ดี ($\bar{X} = 4.00$)

1.5 ด้านการมีทักษะทางสังคม โดยภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.19$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าทุกข้ออยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับ ได้แก่ นักเรียนมีความสามารถในการสร้างสัมพันธภาพกับเพื่อนร่วมงานภายในโรงเรียน ($\bar{X} = 4.38$) รองลงมา คือ นักเรียนมีความสามารถในการสร้างเครือข่าย สัมพันธภาพกับหน่วยงานภายนอกโรงเรียน ($\bar{X} = 4.31$) รองลงมา คือนักเรียนสามารถไกล่เกลี่ยความขัดแย้งระหว่างบุคคลได้ ($\bar{X} = 4.31$) ข้อที่น้อยที่สุดคือนักเรียนสามารถปรับตัวเข้ากับบุคคลทุกประเภทได้ ($\bar{X} = 3.85$)

2. การพัฒนากิจกรรมการแนะแนวโดยใช้หลักอานาปานสติสำหรับนักเรียนโรงเรียนวัดสระเกศ กรุงเทพมหานคร ในภาพรวม ทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการจัดกิจกรรมแนะแนว 2) ด้านสื่อประกอบการจัดกิจกรรมแนะแนว และ 3) ด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดกิจกรรมแนะแนว สรุปผลดังในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการพัฒนากิจกรรมการแนะแนวโดยใช้หลักอานาปานสติสำหรับนักเรียนโรงเรียนวัดสระเกศ กรุงเทพมหานคร

ด้านที่	การพัฒนากิจกรรมการแนะแนวโดยใช้หลักอานาปานสติสำหรับนักเรียนโรงเรียนวัดสระเกศ กรุงเทพมหานคร	แปลผล			
		$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น	ลำดับที่
1	การจัดกิจกรรมแนะแนว	4.22	0.19	เหมาะสมมาก	2
2	สื่อประกอบการจัดกิจกรรมแนะแนว	4.17	0.58	เหมาะสมมาก	3
3	ประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดกิจกรรมแนะแนว	4.27	0.23	เหมาะสมมาก	1
ภาพรวม		4.23	0.86	เหมาะสมมาก	

จากตารางที่ 2 แสดงผลการพัฒนากิจกรรมการแนะแนวโดยใช้หลักอานาปานสติสำหรับนักเรียนโรงเรียนวัดสระเกศ กรุงเทพมหานคร มีระดับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ โดยภาพรวม อยู่ในระดับเหมาะสมมาก ($\bar{X} = 4.23$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าทุกด้านอยู่ในระดับเหมาะสมมาก โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับ ได้แก่ ด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดกิจกรรมแนะแนว ($\bar{X} = 4.27$) รองลงมา คือ ด้านการ

จัดกิจกรรมแนะแนว ($\bar{X} = 4.22$) รองลงมา คือ ด้านสื่อประกอบการจัดกิจกรรมแนะแนว ($\bar{X} = 4.17$) ดังในตารางที่ 2

3. การใช้กิจกรรมการแนะแนวโดยใช้หลักอานาปานสติสำหรับนักเรียนโรงเรียนวัดสระเกศ กรุงเทพมหานคร ในภาพรวม ทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ 1) การตระหนักรู้ในตนเอง 2) การจัดการกับอารมณ์ของตนเอง 3) การสร้างแรงจูงใจกับตนเอง 4) การรู้สึกและเข้าใจผู้อื่น และ 5) การมีทักษะทางสังคม ดังในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ระดับความเครียดหลังจัดกิจกรรมแนะแนวที่บูรณาการหลักอานาปานสติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดสระเกศ กรุงเทพมหานคร ทั้ง 5 ด้าน โดยภาพรวม

ข้อ	สภาวะความเครียดของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดสระเกศ กรุงเทพมหานคร	แปลผล			
		$\bar{X}$	S.D.	ระดับความเครียด	ลำดับที่
1	การตระหนักรู้ในตนเอง	2.78	0.18	ปานกลาง	4
2	การจัดการกับอารมณ์ของตนเอง	2.66	0.13	ปานกลาง	1
3	การสร้างแรงจูงใจกับตนเอง	2.78	0.29	ปานกลาง	5
4	การรู้สึกและเข้าใจผู้อื่น	2.76	0.18	ปานกลาง	2
5	การมีทักษะทางสังคม	2.77	0.17	ปานกลาง	3
ภาพรวม		2.73	0.37	ปานกลาง	

จากตารางที่ 3 แสดงผลการวิเคราะห์ระดับความเครียดหลังจัดกิจกรรมแนะแนวที่บูรณาการหลักอานาปานสติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดสระเกศ กรุงเทพมหานคร ทั้ง 5 ด้าน โดยภาพรวมพบว่า อยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน ($\bar{X} = 2.73$) โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับ ได้แก่ ด้านการจัดการกับอารมณ์ตนเอง ($\bar{X} = 2.66$) รองลงมา คือ ด้านการรู้สึกและเข้าใจผู้อื่น คิดเป็น ($\bar{X} = 2.76$) รองลงมา คือ ด้านการมีทักษะทางสังคม ($\bar{X} = 2.77$) ข้อที่น้อยที่สุด คือ ด้านการสร้างแรงจูงใจกับตนเอง คิดเป็น ($\bar{X} = 2.78$)

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพบผลการวิจัยที่นำมาอภิปรายผลการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ผลการศึกษาสภาวะความเครียดของนักเรียนโรงเรียนวัดสระเกศ กรุงเทพมหานคร ก่อนการจัดกิจกรรมแนะแนวโดยใช้หลักอานาปานสติ เพื่อลดความเครียด โดยภาพรวมพบว่านักเรียนมีสภาวะความเครียดโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทุกด้าน อาจเป็นผลจากการจัดการเรียนการสอนของครู และสภาพแวดล้อมในชีวิตตลอดจนความเป็นอยู่ของสังคม จึงได้มีทำวิจัยในการลดความเครียดเพื่อช่วยเหลือนักเรียน ซึ่งปรากฏในการวิจัยของสมมาตร ล้วนศิริ (2558) ที่ผลการวิจัยพบว่า อานาปานสติเป็นวิธีปฏิบัติวิธีหนึ่งในการปฏิบัติสมถะกัมมัฐาน 40 โดยวิธีนี้เป็นการพัฒนาจิตด้วยลมหายใจเข้าออกของแต่ละบุคคล และอานาปานสติภาวนานี้เป็นได้ทั้งในสมถะกัมมัฐานและวิปัสสนากัมมัฐาน ส่วนการปฏิบัติอานาปานสติภาวนานั้นเป็นที่นิยมกันในปัจจุบัน เพราะเป็นวิธีเจริญสมาธิที่ปฏิบัติได้สะดวก และไม่กระทบกระเทือนต่อสุขภาพ ผลที่ได้รับคือ เสริมสร้างกำลังใจในการดำเนินชีวิต และจิตใจมีการผ่อนคลายจากความเครียดในชีวิตประจำวัน และยังปรากฏในการวิจัยของอาชาน ตนยาห์มัต (2556) ที่ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งความเครียดของ

นักเรียนโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา 8 ด้าน ส่งผลต่อระดับความเครียด โดยนักเรียนส่วนใหญ่ไม่สามารถปรับตัวกับการเรียน เมื่อต้องเรียนติดต่อกันหลายชั่วโมง มีความคับข้องใจ เมื่อต้องทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ทำงานล่าช้า และส่งงานไม่ทันกำหนด มีความวิตกกังวลกลัวตอบคำถามผิด เรียนไม่เข้าใจ มีความกดดันที่เพื่อนมีความสามารถมากกว่าตนเอง ไม่มีความขัดแย้งกับเพื่อนครูและผู้ปกครอง ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง ไม่กล้าแสดงออก มีความคาดหวังให้มีผลการเรียนที่ดี และมีขวัญกำลังใจดีเมื่อครูให้แรงจูงใจในการเรียน นอกจากนี้ยังปรากฏในการวิจัยของพระครูโพธิธรรมนิวิฐ (2562) ที่ผลการวิจัยพบว่า ความเครียดของนักเรียนประถมศึกษาตอนปลาย มี 5 ด้าน คือ 1) สุขภาพกาย 2) อารมณ์ 3) การเรียน 4) สังคม และ 5) สภาพแวดล้อม และการจัดการความเครียดโดยมีกลยุทธ์คือ 1) เพื่อน 2) ครอบครัว และ 3) ครูช่วยให้แก่นักเรียนประถมศึกษาตอนปลายใช้ปัญญาจัดการความเครียดเหล่านั้น และมีความสอดคล้องกับการวิจัยของกาญจนา เดชคุ้ม (2541) ได้ศึกษาความเครียด สาเหตุของความเครียด และเปรียบเทียบความเครียดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษากรุงเทพมหานคร ตามตัวแปรเพศ และรายได้ของครอบครัว กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 850 คน เป็นนักเรียนชาย 361 คน นักเรียนหญิง 489 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบประเมินและวิเคราะห์ด้วยตนเองของกรมสุขภาพจิต และแบบสอบถามสาเหตุของความเครียดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ผลการศึกษาพบว่านักเรียนมีความเครียดโดยรวมอยู่ในระดับสูงกว่าปกติเล็กน้อยนักเรียนหญิงมีความเครียดมากกว่าเพศชาย และนักเรียนที่ครอบครัวมีรายได้ต่างกัน มีความเครียดแตกต่างกัน โดยนักเรียนที่มีรายได้ของครอบครัวต่ำมีความเครียดมากกว่านักเรียนที่มีรายได้ของครอบครัวสูง

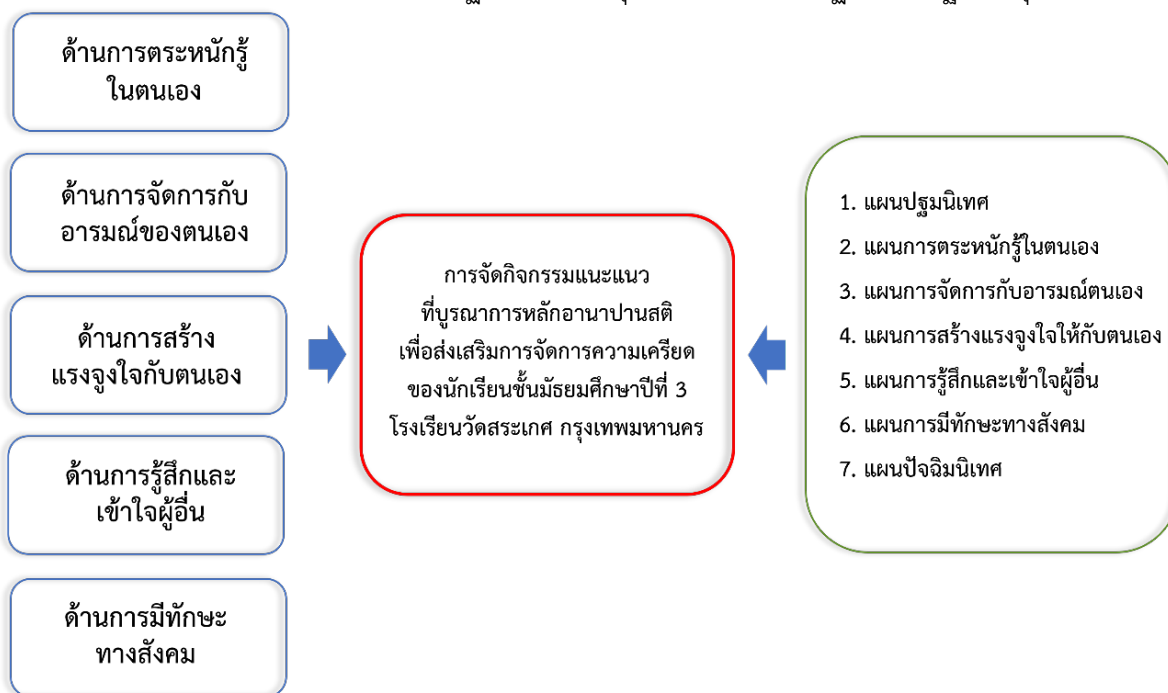
2. ผลการพัฒนากิจกรรมการแนะแนวโดยใช้หลักอานาปานสติสำหรับนักเรียนโรงเรียนวัดสระเกศ กรุงเทพมหานคร พบว่าคุณภาพของแผนจัดกิจกรรมแนะแนวอยู่ในระดับเหมาะสมมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะแผนการจัดกิจกรรมมีความเหมาะสมที่จะพัฒนาให้นักเรียนสามารถลดความเครียดได้ เมื่อปฏิบัติกิจกรรมตามแผนในด้านต่างๆ เป็นส่วนๆ เพื่อฝึกให้มีสมาธิอันนำไปสู่การกำหนดจิตทำให้ชีวิตดีขึ้นได้ เช่นเดียวกับผลการวิจัยของสมมาตร ล้วนสิริ (2558) ที่ผลการวิจัยพบว่า อานาปานสติเป็นวิธีปฏิบัติวิธีหนึ่งในการปฏิบัติสมถกัมมัฏฐาน 40 โดยวิธีนี้เป็นการพัฒนาจิตด้วยลมหายใจเข้าออกของแต่ละบุคคล และอานาปานสติภาวนานี้เป็นได้ทั้งในสมถกัมมัฏฐานและวิปัสสนากัมมัฏฐาน ส่วนการปฏิบัติอานาปานสติภาวนานั้นเป็นที่นิยมกันในปัจจุบัน เพราะเป็นวิธีเจริญสมาธิที่ปฏิบัติได้สะดวก และไม่กระทบกระเทือนต่อสุขภาพ ผลที่ได้รับคือเสริมสร้างกำลังใจในการดำเนินชีวิต และจิตใจมีการผ่อนคลายจากความเครียดในชีวิตประจำวัน และสอดคล้องกับผลการวิจัยของอาชาน ตนยาหมัด (2556) ที่ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งความเครียดของนักเรียนโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา 8 ด้าน ส่งผลต่อระดับความเครียด โดยนักเรียนส่วนใหญ่ไม่สามารถปรับตัวกับการเรียน เมื่อต้องเรียนติดต่อกันหลายชั่วโมง มีความคับข้องใจ เมื่อต้องทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ทำงานล่าช้า และส่งงานไม่ทันกำหนด มีความวิตกกังวลกลัวตอบคำถามผิด เรียนไม่เข้าใจ มีความกดดันที่เพื่อนมีความสามารถมากกว่าตนเอง ไม่มีความขัดแย้งกับเพื่อนครูและผู้ปกครอง ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง ไม่กล้าแสดงออก มีความคาดหวังให้มีผลการเรียนที่ดี และมีขวัญกำลังใจดีเมื่อครูให้แรงจูงใจในการเรียน

3. ผลการศึกษาการใช้กิจกรรมการแนะแนวโดยใช้หลักอานาปานสติสำหรับนักเรียนโรงเรียนวัดสระเกศ กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมนักเรียนมีความเครียดลดลง อยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน เนื่องจากกิจกรรมแนะแนวตามหลักอานาปานสติมีส่วนทำให้นักเรียนมีจิตใจที่สงบเพราะอานาปานสติเป็นหลักปฏิบัติของพระพุทธศาสนาในการปฏิบัติกรรมฐาน ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของสมมาตร ล้วนสิริ (2558) ที่

ผลการวิจัยพบว่า อานาปานสติเป็นวิธีปฏิบัติวิธีหนึ่งในการปฏิบัติสมถกัมมัฏฐาน 40 โดยวิธีนี้เป็นการพัฒนาจิต ด้วยลมหายใจเข้าออกของแต่ละบุคคล และอานาปานสติภาวนานี้เป็นได้ทั้งในสมถกัมมัฏฐานและวิปัสสนากัมมัฏฐาน ส่วนการปฏิบัติอานาปานสติภาวนานี้เป็นที่นิยมกันในปัจจุบัน เพราะเป็นวิธีเจริญสมาธิที่ปฏิบัติได้สะดวก และไม่กระทบกระเทือนต่อสุขภาพ ผลที่ได้รับคือ เสริมสร้างกำลังใจในการดำเนินชีวิต และจิตใจมีการผ่อนคลายจากความเครียดในชีวิตประจำวัน และสอดคล้องกับการวิจัยของณัฐพร ขวัญคง (2560) ที่ผลการวิจัยพบว่า การใช้สมาธิแบบอานาปานสติเพื่อการจัดการความเครียดของนิสิตพยาบาลนั้น ทำให้นิสิตได้เรียนรู้ เข้าใจ ฝึกการทำสมาธิอย่างถูกต้องและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้ เพราะการฝึกสมาธิเป็นวิธีการจัดการความเครียดหนึ่ง นิสิตสามารถปฏิบัติได้ง่าย ทุกที่ ทุกเวลา และทำได้ในทุกอิริยาบถตามความถนัดของผู้ฝึกสมาธิ นอกจากนี้ การฝึกสมาธิเป็นหมู่คณะยังสร้างปฏิสัมพันธ์ภายในกลุ่มทั้งนิสิตและวิทยากรได้แลกเปลี่ยนทัศนคติกัน และนำไปปรับปรุง ประยุกต์ใช้กับตนเองและผู้อื่นอย่างเหมาะสม ดังนั้นทางผู้วิจัยจึงได้จัดกิจกรรมการฝึกสมาธิแบบอานาปานสติขึ้น เพื่อให้ นิสิตพยาบาลสามารถจัดการความเครียดได้ดีขึ้น ดังจะเห็นได้จากการมีภาวะความเครียดน้อยลง

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยครั้งนี้คือการจัดกิจกรรมแนะแนวที่บูรณาการหลักอานาปานสติเพื่อส่งเสริมการจัดการความเครียดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดสระเกศ กรุงเทพมหานคร ในมิติของความมั่นใจ (Self-Efficacy Strength) 5 ด้าน คือ ด้านการตระหนักรู้ในตนเอง ด้านการจัดการกับอารมณ์ของตนเอง ด้านการสร้างแรงจูงใจกับตนเอง ด้านการรู้สึกและเข้าใจผู้อื่น และด้านการมีทักษะทางสังคม โดยใช้แผนการจัดกิจกรรมแนะแนวที่บูรณาการหลักอานาปานสติ ประกอบด้วย 1) แผนปฐมนิเทศ 2) แผนการตระหนักรู้ในตนเอง 3) แผนการจัดการกับอารมณ์ตนเอง 4) แผนการสร้างแรงจูงใจให้กับตนเอง 5) แผนการรู้สึกและเข้าใจผู้อื่น 6) แผนการมีทักษะทางสังคม 7) แผนปัจฉิมนิเทศ ซึ่งจะทำให้นักเรียนมีความเครียดลดลง มีจิตใจที่สงบเพราะอานาปานสติเป็นหลักปฏิบัติของพระพุทธศาสนาในการปฏิบัติกรรมฐาน สรุปดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้การวิจัย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้
จากการศึกษาภาวะความเครียดของนักเรียนโรงเรียนวัดสระเกศ กรุงเทพมหานคร ก่อนการจัดกิจกรรมแนะแนวโดยใช้หลักอานาปานสติ พบว่านักเรียนส่วนใหญ่มีความเครียดอยู่ในระดับสูง ซึ่งเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นว่า นักเรียนในระดับมัธยมศึกษามีปัญหาที่ทำให้เกิดความเครียด ซึ่งอาจประกอบด้วยหลายๆ ปัจจัย และกลุ่มนักเรียนดังกล่าวควรมีการจัดการความเครียดที่เกิดขึ้นด้วยวิธีที่เหมาะสม
2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป
 - 2.1 ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพประกอบกับการวิจัยเชิงปริมาณ ซึ่งจะช่วยให้ทราบถึงข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการนำมาพัฒนาการจัดการความเครียดของนักเรียนในระดับลึก
 - 2.2 ควรศึกษาปัจจัยอื่นๆ ที่อาจมีอิทธิพลต่อความเครียดของนักเรียน
 - 2.3 ควรมีการศึกษาในกลุ่มผู้ปกครอง ครู ว่ากลุ่มเหล่านี้มีส่วนในการเพิ่มความเครียดให้กับนักเรียนหรือไม่ อย่างไร เพื่อที่จะนำข้อมูลที่ได้้นั้นมาเป็นแนวทางในการพัฒนาและส่งเสริมให้นักเรียนมีความเครียดในระดับที่เหมาะสม และสามารถจัดการกับความเครียดของตนเองได้

เอกสารอ้างอิง

- กรมสุขภาพจิต. (2555). **ความรู้สุขภาพจิตเพื่อการพัฒนาชีวิต**. กรุงเทพมหานคร: การศาสนา.
- กาญจนา เดชคุ้ม. (2541). **การศึกษาความเครียดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจ**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จุฑารัตน์ สติปัญญา และวิทยา เหมพันธ์. (2556). **ความเครียดของนักศึกษามหาวิทยาลัย**. วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้. 1(1). 53.
- ณัฐพร ขวัญคง. (2560). **การใช้สมาธิแบบอานาปานสติเพื่อการจัดการความตึงเครียดของนิสิตพยาบาลมหาวิทยาลัยพะเยา**. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- พรมมณี โอชิน. (2557). **ปัจจัยที่มีผลต่อความเครียดในการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง**. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- พระครูโพธิธรรมนิวิฐ. (2562). **โปรแกรมพุทธจิตวิทยาลดความเครียดของนักเรียนประถมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา**. ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พูนฤดี สุวรรณพันธุ์. (2547). **การจัดการความเครียดในองค์กร**. วารสารเซนต์จอห์น. 7(7). 57-64.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). **พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วรารณ ตระกูลสถิตย์. (2549). **จิตวิทยาการปรับตัว**. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ.
- สมมาตร ล้วนสิริ. (2558). **การพัฒนาชีวิตด้วยอานาปานสติ**. วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

- อาซาน ตนย่าหมัด. (2556). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเครียดและการจัดการความเครียดของนักเรียนโรงเรียนสอนศาสนาเอกชนในอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- Akriti Goel & Sunayna Bardhan. (2016). Effect of stress on self-efficacy and emotional intelligence among college students of humanities and sciences: A study on gender differences. **International Journal of Applied Research**. 2(12). 318-328.
- Bandura, A., O'Leary, A., Taylor, C. B., Gauthier, J. & Gossard, D. (1987). Perceived self-efficacy and pain control: Opioid and nonopioid mechanisms. **Journal of Personality and Social Psychology**. 53(3). 563-571.
- Rosenberg, M. (1965). **Society and the adolescent self-image**. Princeton. NJ: Princeton University Press.

การจัดการงานศาสนศึกษาแผนกธรรมของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี
MANAGEMENT OF RELIGIOUS EDUCATION ON DHAMMA SECTION OF SANGHA,
MUEANG DISTRICT, RATCHABURI PROVINCE

^[1]พระครูวินัยธรพิชิตศักดิ์ สุทธิจาโค (สระเกษ) PhrakruvinaithornPhichitsak Sutthijako (Saket)

^[2]พระครูวาทีวรวัฒน์ PhrakhruWateeworawat

^[3]พระมหากังवाल ธีรธมโม Phramaha Kangwal Dhiradhamm

^{[1] [2] [3]}วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Ratchaburi Buddhist College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Corresponding Author E-mail: sutthijako595@hotmail.com

Article Received: May 17, 2024, Revised: August 23, 2024, Accepted: August 25, 2024.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษากระบวนการจัดการงานศาสนศึกษาแผนกธรรมของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี 2) เปรียบเทียบระดับปฏิบัติการที่มีต่อการจัดการงานศาสนศึกษาแผนกธรรมโดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และ 3) ศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อการจัดการงานศาสนศึกษาแผนกธรรม มีระเบียบวิธีวิจัยเป็นการวิจัยแบบผสมวิธี โดยในส่วนของ การวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือเก็บข้อมูลภาคสนามจากพระสงฆ์กลุ่มตัวอย่างในอำเภอเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี จำนวน 277 รูป วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้โดยหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบสมมติฐานโดยการทดสอบค่าที ค่าเอฟ วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และในส่วนของ การวิจัยเชิงคุณภาพมีการวิเคราะห์เอกสาร และใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลภาคสนามจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 9 รูป/คน และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) การจัดการงานศาสนศึกษาแผนกธรรมของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านสถานที่และสิ่งแวดล้อม ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านสื่อการเรียนการสอน 2) ผลการเปรียบเทียบการจัดการงานศาสนศึกษาแผนกธรรมของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า สถานภาพ มีผลให้ความคิดเห็นที่มีต่อการจัดการงานศาสนศึกษาแผนกธรรมของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ส่วนปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ และพรรษา มีผลให้ความคิดเห็นที่มีต่อการจัดการงานศาสนศึกษาแผนกธรรมของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และปัจจัยส่วนบุคคลของพระภิกษุ วุฒิการศึกษาสามัญ และด้านวุฒิการศึกษาพระปริยัติธรรม มีผลให้ความคิดเห็นที่มีต่อการจัดการงานศาสนศึกษาแผนกธรรมของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี ไม่แตกต่างกัน 3) ปัญหา อุปสรรค พบว่า ครูสอนพระปริยัติธรรมบางรูปบางสำนักยังขาดการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยบางสำนักเรียนขาดแคลนสื่อการสอนทันสมัย เช่น คอมพิวเตอร์ โปรเจคเตอร์ เป็นต้น บางสำนักเรียนยังขาดการวัดผลและประเมินผลด้วยแบบทดสอบระหว่างเรียนหรือหลังจบบทเรียน และบางสำนักเรียนขาดแคลนงบประมาณสำหรับจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์การศึกษาให้เพียงพอต่อจำนวนผู้เรียน ส่วนข้อเสนอแนะ พบว่า คณะสงฆ์ควรจัดการนิเทศอบรมเทคนิคการสอนแก่ครูสอนพระปริยัติ

ธรรม โดยมุ่งให้ความสำคัญของผู้เรียนเป็นหลัก ทุกสำนักเรียนควรสนับสนุนปรับใช้สื่อการสอนที่ทันสมัยเพื่อสร้างความสนใจของผู้เรียน สำนักเรียนควรส่งเสริมให้มีการทำแบบทดสอบก่อนเรียน-ระหว่างเรียน-หลังจบบทเรียน และคณะสงฆ์ควรสนับสนุนงบประมาณสำหรับจัดซื้อวัสดุหรืออุปกรณ์การศึกษาตามจำนวนผู้เรียนอย่างเพียงพอ

คำสำคัญ: การจัดการ, ศาสนศึกษา, พระสงฆ์

ABSTRACT

The purposes of this research were 1) to study the level of management of religious education on Dhamma section of Sangha, Mueang District at Ratchaburi Province, 2) to compare the action level on the management of religious education on Dhamma section of Sangha, Mueang District at Ratchaburi Province by classifying according to personal factors, and 3) to study problems, obstacles, and suggestions for the management of religious education on Dhamma section of Sangha, Mueang District at Ratchaburi Province. The study was the mixed method research between quantitative and qualitative research. In term of quantitative research, it used the questionnaire as the tool to collect the data in the field study from 277 sample monks in Mueang District at Ratchaburi Province. The data were analyzed through frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test, F-test, one-way analysis of variance. In term of qualitative research, using the documentary analysis and interview as the tools to collect the data in the field study from 9 key informants and analyzed the data through the content analysis. The research results found that: 1) Management of religious education on Dhamma section of Sangha, Mueang District at Ratchaburi Province in overall, it was at a moderate level. When considering each aspect, it was found that in every aspect was at a moderate level. The aspect with the highest average was the location and environment aspect. The aspect with the lowest average was the teaching media aspect. 2) Comparative results of the management of religious education on Dhamma section of Sangha, Mueang District at Ratchaburi Province by classifying according to personal factors, it was found that status had an effect on the opinion of the management of religious education on Dhamma section of Sangha, Mueang District at Ratchaburi Province was significantly different level at 0.01. The personal factors of the people, namely age and years of ordination, had an effect on the opinion of the management of religious education on Dhamma section of Sangha, Mueang District at Ratchaburi Province was significantly different level at 0.05, and the personal factors of monks, namely general educational qualification and Dhamma educational qualification had an effect on the opinion of the management of religious education on Dhamma section of Sangha, Mueang District at Ratchaburi Province was not different. 3) Problems, obstacles, and suggestions: it was found that some of Pariyatti Dhamma teachers still lacked the ability to organize teaching and learning that focuses on students, some schools lacked of modern teaching materials such as computers, projectors, etc., some

schools still lacked of measurement and evaluation with during class tests or after the lesson, and some schools lacked of the sufficient budget to purchase educational materials for the number of students. As for the suggestions, the Sangha should organize training and supervision in teaching techniques for Pariyatti Dhamma teachers by focusing on the importance of the students as the main focus, every school should support the use of modern teaching media to create student interest, the school should encourage testing before class, during class, and after the lesson, and Sangha should support a budget for purchasing educational materials or equipment according to the number of students adequately.

Keywords: Management, Religious Studies, Monks

บทนำ

สืบเนื่องจาก เมื่อปี พ.ศ. 2535 ได้มีการตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ซึ่งมีบทบัญญัติไว้ว่า การศึกษาสงฆ์ หมายถึง สิ่งที่พระภิกษุสามเณรต้องเล่าเรียนศึกษาค้นคว้าทำความเข้าใจ ส่วนคำว่า คณะสงฆ์ หมายถึง บรรดาพระภิกษุที่ได้รับการบรรพชาอุปสมบทจากพระอุปัชฌาย์ตามพระราชบัญญัตินี้หรือตามกฎหมายที่ใช้บังคับก่อนพระราชบัญญัตินี้ ไม่ว่าจะปฏิบัติศาสนกิจอยู่ภายในหรือภายนอกราชอาณาจักร (สุทธิพงศ์ ตันตยาพิศาลสุทธิ, 2546)

ปัจจุบัน การจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมของคณะสงฆ์ จึงจำแนกได้ดังนี้ 1) หลักสูตรพระปริยัติธรรมแผนกบาลี มี 8 ระดับ ได้แก่ ประโยค 1-2 และเปรียญธรรม 3-4-5-6-7-8-9 (ป.ธ.3 ถึง ป.ธ.9) 2) หลักสูตรพระปริยัติธรรมแผนกธรรม แบ่งออกเป็นหลักสูตรสำหรับพระภิกษุสามเณรมี 3 ระดับ ได้แก่ นักธรรมชั้นตรี นักธรรมชั้นโท และนักธรรมชั้นเอก และหลักสูตรสำหรับฆราวาสมี 3 ระดับ ได้แก่ ธรรมศึกษาชั้นตรี ธรรมศึกษาชั้นโท และธรรมศึกษาชั้นเอก 3) หลักสูตรปริญญาตรี ได้แก่ พุทธศาสตรบัณฑิตของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และศาสนศาสตรบัณฑิตของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย และ 4) หลักสูตรพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ซึ่งเป็นการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรมัธยมศึกษาทั้งตอนต้นและตอนปลายของกระทรวง ศึกษาธิการ (กรมการศาสนา, 2547) โดยมีวัตถุประสงค์หลักของการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมของคณะสงฆ์ มี 9 ประการ คือ 1) เพื่อพระสงฆ์รักษาตนเองและหมู่คณะ 2) เพื่อใช้อบรมสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์ 3) เพื่อใช้พัฒนาชาติบ้านเมืองด้วยคุณธรรมของศาสนา 4) เพื่อใช้ในกิจการคณะสงฆ์และการศาสนา 5) เพื่อรักษาหลักพระธรรมวินัยของพระพุทธศาสนา 6) เพื่อสร้างศาสนทายาทสืบอายุพระพุทธศาสนา 7) เพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา 8) เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสัทธรรม 9) เพื่อความมั่นคงของประเทศชาติอันเป็นส่วนรวม (พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญโญ), 2546)

การบริหารจัดการงานศาสนศึกษาแผนกธรรมของคณะสงฆ์ หรือการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมสำหรับบรรพชิต หรือเรียกอีกชื่อว่า นักธรรม ซึ่งเป็นการศึกษาที่เกิดขึ้นตามพระดำริของ สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส แบ่งออกเป็น 3 ระดับคือ นักธรรมชั้นตรี นักธรรมชั้นโท และนักธรรมชั้นเอก โดยมีหลักสูตรครอบคลุมเนื้อหาใน 4 วิชา คือ วิชาเรียงความแก้กระทู้ธรรม วิชาธรรมวิภาค วิชาพุทธประวัติ และวิชาวินัย เมื่อทรงตั้งหลักสูตรนักธรรมขึ้นแล้ว สมเด็จพระมหาสมณเจ้าฯ ก็ทรงพระนิพนธ์หนังสือต่างๆ สำหรับใช้เป็นแบบเรียนของนักธรรมชั้นนั้น ๆ ด้วย หนังสือบางเรื่องที่ยังทรงพระนิพนธ์ไม่เสร็จ ก็ทรงใช้หนังสืออื่นๆ ที่ใกล้เคียงกันเป็นตำราหรือแบบเรียนไปพลาง แม้นักธรรมชั้นเอกที่

ตั้งขึ้นหลังจากพระองค์สิ้นพระชนม์แล้ว พระองค์ก็ได้ทรงพระนิพนธ์ตำราสำหรับใช้เป็นหลักสูตรเตรียมไว้เกือบครบทุกวิชา (สำนักงานแม่กองธรรมสนามหลวง, 2551)

ทั้งนี้ การศึกษาหลักสูตรพระปริยัติธรรมแผนกธรรม กำหนดเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลีมาตั้งแต่สมัยสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยผู้เข้าสอบเปรียญตรี คือ ประโยค 1-2-3 ต้องสอบผ่านนักธรรมชั้นตรีก่อน ผู้เข้าสอบเปรียญโท คือ ประโยค 4-5-6 ต้องสอบผ่านนักธรรมชั้นโทก่อน และผู้เข้าสอบเปรียญเอก คือ ประโยค 7-8-9 ต้องสอบผ่านนักธรรมชั้นเอกก่อน ดังนั้น ตั้งแต่รัชกาลที่ 6 เป็นต้นมา พระภิกษุสามเณรผู้ศึกษาพระปริยัติธรรมจึงต้องศึกษาพระปริยัติธรรมทั้งแผนกธรรมและแผนกบาลีควบคู่กัน (สำนักงานแม่กองธรรมสนามหลวง, 2551)

แนวคิดหลักคือการจัดการศึกษามีหน้าที่พัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ นั่นคือการศึกษาต้องสร้างสังคมฐานความรู้ (Knowledge-based Society) หรือสังคมแห่งการเรียนรู้ (Learning Society) ขึ้นมาให้จงได้ มนุษย์ที่พัฒนาแล้วจะเป็นฐานสำหรับการพัฒนาทุกส่วนของประเทศ ซึ่งรวมทั้งเศรษฐกิจฐานความรู้ และเศรษฐกิจแบบพหุมีพอกิน มนุษย์ที่พัฒนาแล้ว หมายถึง คนที่มีภาวนา 4 ได้แก่ กายภาวนา สีลภาวนา จิตภาวนา และปัญญาภาวนา เทียบได้กับจุดสมดุลของยูเนสโก การจัดการศึกษาที่จะพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ต้องยึดหลักอริยฐานธรรม 4 ประการ คือ ปัญญา สัจจะ จาคะ และสันติ (พระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2546)

อย่างไรก็ตาม ปัญหาสำคัญคือปัญหาการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์เกิดขึ้น เนื่องจากมีความคิดเห็นขัดแย้งกันระหว่างพระเถระผู้รับผิดชอบการบริหารงานคณะสงฆ์กับพระนักศึกษารุ่นใหม่ โดยพระเถระผู้บริหารคณะสงฆ์ซึ่งถือว่าเป็นผู้มีทัศนะกับของเก่า เห็นว่า การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมเป็นระบบการศึกษาอย่างเดียวที่ถูกต้องชอบธรรมสำหรับพระภิกษุสามเณร และควรรักษาไว้ให้คงที่อยู่อย่างเดิมโดยไม่มี การเปลี่ยนแปลง ไม่ว่าจะเป็นโครงสร้างระบบหรือหลักสูตรและแบบเรียน การเปลี่ยนแปลงอย่างใดอย่างหนึ่ง ถือว่าเป็นความเสื่อม และเห็นว่า ภิกษุสามเณรไม่ควรเล่าเรียนวิชาการสมัยใหม่ เพราะจะทำให้ลาสิกขากันมาก แต่ฝ่ายพระนักศึกษารุ่นใหม่เห็นว่า การศึกษาพระปริยัติธรรมควรรักษาไว้เพียงเนื้อหาสาระคือพระธรรมวินัย แต่ควรมีการเปลี่ยนแปลงปรับปรุงในด้านระบบ หลักสูตร แบบเรียน และวิธีการเรียนการสอนให้เหมาะสมตามกาลสมัย (พระมหาวิจัก กิตติวณฺโณ, 2555)

จากประเด็นปัญหา ประกอบกับการที่ผู้วิจัยมีสังกัดในคณะสงฆ์อำเภอเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี จึงสนใจศึกษาเรื่องการจัดการงานศาสนศึกษาแผนกธรรมของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี ซึ่งองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัยครั้งนี้เป็นข้อมูลสำคัญสำหรับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องนำไปใช้ในการจัดการงานศาสนศึกษาแผนกธรรมของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการจัดการงานศาสนศึกษาแผนกธรรมของคณะสงฆ์เมือง จังหวัดราชบุรี
2. เพื่อเปรียบเทียบระดับปฏิบัติการที่มีต่อการจัดการงานศาสนศึกษาแผนกธรรมของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
3. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อการจัดการงานศาสนศึกษาแผนกธรรมของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยผสมผสานวิธีระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรได้แก่ พระภิกษุที่สังกัดวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี จำนวน 898 รูป (สำนักงานเจ้าคณะอำเภอเมืองราชบุรี, 2566) โดยหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากการใช้สูตรคำนวณของ ทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane) ในกรณีที่ทราบจำนวนประชากร (คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2554) ที่ระดับความคลาดเคลื่อน 0.05 หรือ ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ได้แก่ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 9 รูปหรือคน ประกอบด้วย กลุ่มที่ 1 พระสังฆาธิการในสังกัดคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี จำนวน 3 รูป กลุ่มที่ 2 พระภิกษุผู้สอนในนันทกรรมของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี จำนวน 5 รูปกลุ่มที่ 3 นักวิชาการในสังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดราชบุรี จำนวน 1 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 แบบสอบถาม (Questionnaire) โดยมีขั้นตอนการสร้างแบบสอบถาม ดังนี้ 1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างเครื่องมือการวิจัย 2) สร้างเครื่องมือ 3) นำเสนอร่างเครื่องมือการวิจัยต่อผู้เชี่ยวชาญ 5 คน เพื่อตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือในด้านเนื้อหาสาระ รูปแบบและโครงสร้างของคำถาม ตลอดจนภาษาที่ใช้ และตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ มีผลค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.60 ถึง 1.00 4) หาความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) โดยนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปทดลองใช้ (Try-Out) กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 30 คน แล้วนำมาหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.834 5) นำแบบสอบถามไปใช้จริงในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 3 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ สถานภาพ อายุ พรรษา วุฒิการศึกษาสามัญ และวุฒิการศึกษานันทกรรม ซึ่งเป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบ (Check List) ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการจัดการศาสนศึกษาแผนกธรรมของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี รวม 4 ด้าน ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) และตอนที่ 3 ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาการจัดการศาสนศึกษาแผนกธรรมของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี ซึ่งเป็นคำถามแบบปลายเปิด (Open Ended Question)

3.2 แบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) โดยมีขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ ดังนี้ 1) ศึกษาวิธีการสร้างแบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูลจากเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบความคิดในการสร้างแบบสัมภาษณ์ 2) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและเอกสารการวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยพิจารณารายละเอียดต่างๆ ให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยตามที่กำหนดไว้ 3) ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์ 4) สร้างแบบสัมภาษณ์ให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล 5) นำแบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์ไปใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม ได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ โดยใช้สถิติ ดังนี้ 1) สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) สำหรับอธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างและพรรณนาปัจจัยส่วนบุคคล สถิติที่ใช้ คือ ค่าความถี่ (Frequency),

ค่าร้อยละ (Percentage), ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) 2) สถิติอนุมาน (Inferential Statistics) ใช้สำหรับทดสอบสมมติฐาน สถิติที่ใช้ คือ การทดสอบค่าที (t-test) ค่าเอฟ (F-test) ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) เมื่อพบว่ามีความแตกต่างก็จะทำการเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีผลต่างเป็นสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference: LSD.)

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามปลายเปิด (Open ended Question) วิเคราะห์โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท (Context) นำเสนอเป็นความเรียงประกอบตาราง โดยการแจกแจงความถี่ของผู้ตอบแบบสอบถามแบบปลายเปิด

สรุปผลการวิจัย

1. ระดับประสิทธิภาพการจัดการศาสนศึกษาแผนกธรรมของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวมและรายด้าน มีรายละเอียด ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ระดับประสิทธิภาพการจัดการศาสนศึกษาแผนกธรรมของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี

ที่	การจัดการงานศาสนศึกษาแผนกธรรมของคณะสงฆ์อำเภอเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี	ระดับการปฏิบัติการ		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1	ผู้สอน	3.00	0.42	ปานกลาง
2	การเรียนการสอน	2.61	0.21	ปานกลาง
3	ผลและประเมินผล	2.92	0.21	ปานกลาง
4	สถานที่และสิ่งแวดล้อม	3.31	0.20	ปานกลาง
	ภาพรวม	2.96	0.09	ปานกลาง

จากตารางที่ 1 พบว่า ความคิดเห็นที่มีต่อระดับการปฏิบัติการจัดการศาสนศึกษาแผนกธรรมของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.96 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านสถานที่และสิ่งแวดล้อม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.31 ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านสื่อการเรียนการสอน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.61 โดยมีรายละเอียดของแต่ละด้านดังนี้

ด้านอาจารย์ การจัดการงานศาสนศึกษาแผนกธรรมของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.00 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ครูสอนพระปริยัติธรรมมีความสามารถในการอธิบายเนื้อหาให้เข้าใจง่าย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.48 ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ครูสอนพระปริยัติธรรมมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นเนื้อหาที่เหมาะสม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.63

ด้านสื่อการเรียนการสอน การจัดการงานศาสนศึกษาแผนกธรรมของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.61 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ มีการใช้แบบเรียนประกอบการเรียนการสอนตรงตามหลักสูตรนักรธรรม ตาม

คำสั่งมหาเถรสมาคม พ.ศ.2528 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.12 ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ สื่อการเรียนการสอนที่นำมาใช้ สามารถช่วยให้ผู้สอนและผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กันเพิ่มขึ้น มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.06

ด้านวัดผลและประเมินผล ความคิดเห็นที่มีต่อการจัดการงานศาสนศึกษาแผนกธรรมของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.92 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ มีเทคนิคการวัดและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.23 ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ข้อ มีการวัดและประเมินผลในลักษณะของการทดสอบก่อนเรียน อยู่ในระดับน้อย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.26

ด้านสถานที่และสิ่งแวดล้อม ความคิดเห็นที่มีต่อการจัดการงานศาสนศึกษาแผนกธรรมของคณะสงฆ์อำเภอเมืองจังหวัดราชบุรี อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.31 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ สถานที่จัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและสิ่งแวดล้อมมีการจัดการโดยคำนึงถึงความปลอดภัยของผู้เรียน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.76 ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ สถานที่จัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมมีขนาดเหมาะสมกับจำนวนผู้เรียน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.10

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อการจัดการงานศาสนศึกษาแผนกธรรมของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ตามสมมติฐานการวิจัยพบว่า

2.1. พระภิกษุที่มีสถานภาพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการจัดการงานศาสนศึกษาแผนกธรรมของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

2.2 พระภิกษุที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการจัดการงานศาสนศึกษาแผนกธรรมของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2.3 พระภิกษุที่มีพรรษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการจัดการงานศาสนศึกษาแผนกธรรมของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2.4 พระภิกษุที่มีวุฒิการศึกษาสามัญต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการจัดการงานศาสนศึกษาแผนกธรรมของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน

2.5 พระภิกษุที่มีวุฒิการศึกษาสามัญต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการจัดการงานศาสนศึกษาแผนกธรรมของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน

โดยสรุป ปัจจัยส่วนบุคคลของพระภิกษุ ได้แก่ สถานภาพ อายุ และพรรษา มีผลให้ความคิดเห็นที่มีต่อการจัดการงานศาสนศึกษาแผนกธรรมของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ 0.05 ส่วนปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ วุฒิการศึกษาสามัญ วุฒิศึกษานักธรรม มีผลให้ความคิดเห็นที่มีต่อการจัดการงานศาสนศึกษาแผนกธรรมของคณะสงฆ์อำเภอเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี ไม่แตกต่างกัน

3. ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาการจัดการงานศาสนศึกษาแผนกธรรมของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี

3.1 ปัญหา อุปสรรคในการพัฒนาการจัดการงานศาสนศึกษาแผนกธรรมของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี พบว่า ปัญหา อุปสรรค เพื่อการพัฒนาการจัดการงานศาสนศึกษาแผนกธรรมของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี ปัญหา และอุปสรรค ได้แก่ ครูสอนพระปริยัติธรรมบางรูปบางสำนักยังขาดการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยบางสำนักเรียนขาดแคลนสื่อการสอนทันสมัย เช่น คอมพิวเตอร์ โปรเจคเตอร์ เป็นต้น สำนักเรียนขาดการวัดผลและประเมินผลด้วยแบบทดสอบระหว่างเรียนหรือหลังจบ

บทเรียน และบางสำนักเรียนขาดแคลนงบประมาณสำหรับจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์การศึกษาให้เพียงพอต่อจำนวนผู้เรียน ส่วน ข้อเสนอแนะ ได้แก่ คณะสงฆ์ควรจัดการนิเทศอบรมเทคนิคเสริมทักษะการสอนแก่ครูสอนพระปริยัติธรรม โดยมุ่งให้ความสำคัญของผู้เรียนเป็นหลัก ทุกสำนักเรียนควรสนับสนุนปรับใช้สื่อการสอนที่ทันสมัยเพื่อสร้างความสนใจของผู้เรียน สำนักเรียนควรส่งเสริมให้มีการทำแบบทดสอบก่อนเรียน-ระหว่างเรียน-หลังจบบทเรียน และคณะสงฆ์ควรสนับสนุนงบประมาณสำหรับจัดซื้อวัสดุหรืออุปกรณ์การศึกษาตามจำนวนผู้เรียนของแต่ละสำนักเรียน

3.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาการจัดการงานศาสนศึกษาแผนกธรรมของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญเกี่ยวกับการจัดการงานศาสนศึกษาแผนกธรรมของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี พบว่า ด้านผู้สอน ได้แก่ สนับสนุนส่งเสริมให้การอบรมทักษะและเทคนิคการสอน สร้างองค์ความรู้สมัยใหม่ให้กับครูสอนพระปริยัติธรรม ต้องให้ความสำคัญการศึกษาพระปริยัติธรรมของคณะสงฆ์ถือได้ว่าเป็นหัวใจหลักในการสืบทอดอายุพระพุทธศาสนา ด้านสื่อการเรียนการสอน ได้แก่ และคณะสงฆ์ควรปรับยุทธศาสตร์การเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมให้มีการเรียนการสอนพร้อมผลิตสื่อใช้เองอย่างต่อเนื่องทั้งปี โดยเฉพาะนักธรรมชั้นโท และนักธรรมชั้นเอก ซึ่งมีเปอร์เซ็นต์การสอบได้มากยิ่งขึ้นด้านวัดผลและประเมินผล ได้แก่ มีการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนที่เกิดขึ้นระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ซึ่งเป็นข้อมูลสำคัญสำหรับนำไปใช้ในการปรับปรุงการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และด้านสถานที่และสิ่งแวดล้อม ได้แก่ สถานที่จัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและสิ่งแวดล้อมมีการจัดการโดยคำนึงถึงความปลอดภัยของผู้เรียน โดยเน้นหลักสัปปายะเป็นหลัก เสริมความรู้ความเข้าใจในหลักการจัดการปรับให้สภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นสำคัญ

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการจัดการงานศาสนศึกษาแผนกธรรมของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี มีประเด็นสำคัญซึ่งอภิปรายผลได้ดังนี้

1. การจัดการงานศาสนศึกษาแผนกธรรมของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวมความคิดเห็นที่มีต่อการจัดการศาสนศึกษาแผนกธรรมของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.96 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน แสดงให้เห็นว่า คณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี ให้ความสำคัญกับการจัดการศาสนศึกษาแผนกธรรมทั้งในด้านเนื้อหาวิชาและตำราที่ใช้เป็นหลักสูตรหรือแบบเรียนในชั้นนั้นๆ ทั้งนี้ก็เพื่อให้ผู้สอบนักธรรมได้ในชั้นนั้นๆ มีความรู้สมกับภูมิตามวัตถุประสงค์สำคัญของการจัดการศึกษาที่สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส ทรงต้องการให้ภิกษุสามเณรมีความรู้ธรรมวินัยสมกับภูมิของตน โดยที่ ระดับนักธรรมชั้นตรีมุ่งหมายให้ผู้ศึกษาเล่าเรียนซึ่งยังอยู่ในภูมินวกะ มีพรรษาหย่อน 5 มีความรู้ธรรมวินัยพอรักษาตัวได้ ระดับนักธรรมชั้นโทมุ่งหมายให้ผู้ศึกษาเล่าเรียนซึ่งอยู่ในภูมิมีขณิมะมีพรรษาเกิน 5 มีความรู้ธรรมวินัยละเอียดกว้างขวางออกไปถึงขั้นพอช่วยแนะนำผู้อื่นได้ และระดับนักธรรมชั้นเอกมุ่งหมายให้ผู้ศึกษาเล่าเรียนซึ่งอยู่ในภูมิเถระ มีพรรษาเกิน 10 มีความรู้ละเอียดลึกซึ้งยิ่งขึ้นถึงขั้นสามารถเป็นหลักในสังฆกรรม และเป็นอุปัชฌาย์อาจารย์ได้ ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวนี้ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของพระมหานิรุต ญาณวุฑโฒ (พยนต์ิम्म) (2563) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องประสิทธิภาพการจัดการการศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการในอำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีการอภิปรายผลรายด้านดังนี้

1.1 ด้านอาจารย์ ความคิดเห็นที่มีต่อการจัดการงานศาสนศึกษาแผนกธรรมของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.00 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ แสดงให้เห็นว่า คณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี สามารถพัฒนาทักษะของครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมให้มีทักษะในการสอนและการปฏิบัติงานในฐานะครู ซึ่งอาจจำแนกออกเป็นทักษะที่สำคัญและจำแนกเป็นหลายประการ เช่น อธิบายเก่ง สอนสนุก ตลอดจนมีทักษะในการสอนที่เน้นผู้เรียนหรือพิจารณาจากศักยภาพของผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวนี้ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของพระอานาจ จันทโร (2561) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดการเรียนรู้ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ในรายวิชาหน้าที่พลเมืองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดโสธรวรารามแผนกสามัญศึกษา จังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่า โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.71

1.2 ด้านสื่อการเรียนการสอน ความคิดเห็นที่มีต่อการจัดการงานศาสนศึกษาแผนกธรรมของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.61 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง แสดงให้เห็นว่า คณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี ตระหนักในความสำคัญและให้การส่งเสริมการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนในฐานะที่เป็นพาหนะหรือสื่อที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาความรู้ ทักษะ และเจตคติให้บรรลุผลตามจุดประสงค์การเรียนการสอนและตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรได้ดียิ่งขึ้นหรือเร็วยิ่งขึ้น อีกทั้ง ยังสามารถส่งเสริมให้แต่ละบุคคลสามารถเรียนรู้ตามความสนใจ ความสามารถและความสนใจของตนเอง ดังกล่าวนี้ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของพระมหาสมศักดิ์ ปญญาโร (สุขสม) (2561) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องประสิทธิภาพการจัดการศาสนศึกษาแผนกธรรมของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.48

1.3 ด้านวัดผลและประเมินผล ความคิดเห็นที่มีต่อการจัดการงานศาสนศึกษาแผนกธรรมของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.92 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ แสดงให้เห็นว่า คณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี ให้ความสำคัญกับการวัดผลและประเมินผล เพื่อช่วยให้ได้ข้อมูลสารสนเทศอย่างหลากหลายเกี่ยวกับการสอนของครู และการเรียนรู้ของผู้เรียนที่เกิดขึ้นระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ทำให้สามารถบอกความก้าวหน้าและพัฒนากการคิด และรวมไปถึงประสิทธิภาพการสอนของครูได้ ดังกล่าวนี้ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของพระสุรินทร์ จิตตกาโร (2556) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องบทบาทของพระสงฆ์ในการบริหารจัดการกิจการคณะสงฆ์ด้านการศาสนศึกษาในจังหวัดนครปฐม พบว่า โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.49

1.4 ด้านสถานที่และสิ่งแวดล้อม ความคิดเห็นที่มีต่อการจัดการงานศาสนศึกษาแผนกธรรมของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.31 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง แสดงให้เห็นว่า คณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี ให้ความสำคัญกับสถานที่และสิ่งแวดล้อม โดยมีการจัดการให้มีสภาพเอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนตามสมควร ดังกล่าวนี้ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของพระปลัดสนชัย ภูมิปาโล (2556) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องประสิทธิภาพการจัดการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม ศึกษาในอำเภอกาฬสินธุ์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.41

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อการจัดการงานศาสนศึกษาแผนกธรรมของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล อภิปรายผล ดังนี้

2.1 สถานภาพ โดยภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 เนื่องจากการจัดการ ศาสนศึกษาแผนกธรรมนั้น คณะสงฆ์หรือเจ้าอาวาสเป็นผู้จัดการศาสนศึกษาในฐานะเจ้าสำนัก

เรียนหรือเจ้าสำนักศาสนศึกษา และมีเจ้าคณะจังหวัดเป็นผู้จัดการในฐานะเจ้าสำนักเรียนคณะจังหวัด ส่วนพระภิกษุทั่วไปที่มีได้ดำรงตำแหน่งทางการปกครองคณะสงฆ์ดังกล่าวนี้ จึงอาจได้มีโอกาสเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการศาสนศึกษาแผนกธรรมของคณะสงฆ์แตกต่างกันไป ตามสถานภาพของตน โดยบังคับของกฎหมาย ดังนั้น สถานภาพที่แตกต่างกันของบุคคล จึงทำให้เกิดความเห็นที่แตกต่างกันได้ ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวนี้ สอดคล้องผลการวิจัยของพระครูสันติภิธรรม (นพดล ถิรสนโต)(2564) ได้ศึกษาเรื่องรูปแบบการบริหารจัดการวัด : กรณีศึกษาวัดกำแพงเหนือ ตำบลบ้านสิงห์ อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

2.2 อายุ โดยภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เนื่องจาก โดยปกติจำนวนอายุบ่งบอกประสบการณ์ บ่งบอกถึงสิ่งต่างๆ ที่บุคคลๆ นั้นประสบพบเจอมาจากการทำงาน หรือการดำเนินชีวิตประจำวัน และบ่งบอกถึงความเป็นมืออาชีพและศักยภาพในการทำงาน การตัดสินใจ ตลอดจนทัศนคติที่มีต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ในมุมมองที่กว้างไกล ดังนั้น อายุที่แตกต่างกันของบุคคลจึงทำให้เกิดความเห็นที่แตกต่างกันได้ ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวนี้ สอดคล้องผลการวิจัยของพระปลัดสนชัย ภูมิปาโล (2556) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องประสิทธิภาพการจัดการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม ศึกษาในอำเภอภาษี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยพบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2.3 พรรษา โดยภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เนื่องจาก การจัดการศาสนศึกษาแผนกธรรมเป็นการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ ให้กับพระภิกษุสามเณร โดยมี 3 ระดับ คือ นักธรรมชั้นตรี นักธรรมชั้นโท และนักธรรมชั้นเอก และประกอบด้วย 4 วิชา คือ วิชาเรียงความแก้กระทู้ธรรม วิชาธรรม วิชาพุทธ วิชาวินัย และมีขอบเขตการศึกษาอ้างอิงศาสตร์ทางพระพุทธศาสนาโดยตรง ซึ่งจะ เป็นข้อได้เปรียบของบุคคลที่บรรพชาอุปสมบทหรือสัมผัสสองศรัทธาทางพระพุทธศาสนาเป็นเวลานาน ดังนั้น พรรษาที่แตกต่างกันของบุคคล จึงทำให้เกิดความเห็นที่แตกต่างกันได้ ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวนี้ สอดคล้องผลการวิจัยของพระสุรินทร์ จิตตกาโร (2556) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารจัดการกิจการคณะสงฆ์ด้านการศึกษาในจังหวัดนครปฐม พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2.4 วุฒิการศึกษาสามัญ โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน เนื่องจาก จัดการศาสนศึกษาแผนกธรรมของคณะสงฆ์ มีหลักสูตรเฉพาะที่มีบริบทแตกต่างจากหลักสูตรอื่นในสถานศึกษาทั่วไป โดยหลักสูตรพระปริยัติธรรมแผนกธรรมสำหรับพระภิกษุสามเณรมี 3 ระดับ ได้แก่ นักธรรมชั้นตรี นักธรรมชั้นโท และนักธรรมชั้นเอก โดย ก.พ. เทียบวิทยฐานะนักธรรมชั้นตรีให้เท่ากับประโยคประถมศึกษาตอนต้น (ป.4) นักธรรมชั้นโท เท่ากับประโยคประถมศึกษาตอนปลาย (ป.5) และนักธรรมชั้นเอก เท่ากับประโยคประถมศึกษาตอนปลาย (ป.6) ดังนั้น วุฒิการศึกษาสามัญที่แตกต่างกันของบุคคล จึงทำให้เกิดความเห็นที่ไม่แตกต่างกัน ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวนี้ สอดคล้องผลการวิจัยของพระมหาสุวัฒน์ คุณวุฒโฒ (2564) (สุแป้น) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการบริหารงานสาธารณสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการในตำบลบ้านซ้อง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี พบว่า ไม่แตกต่างกันจึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

2.5 วุฒิการศึกษาปริยัติธรรม โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน เนื่องจาก จัดการศาสนศึกษาแผนกธรรมของคณะสงฆ์ มีหลักสูตรเฉพาะทั่วไป โดยหลักสูตรพระปริยัติธรรมแผนกธรรมสำหรับพระภิกษุสามเณรมี 3 ระดับ ได้แก่ นักธรรมชั้นตรี นักธรรมชั้นโท และนักธรรมชั้นเอก ซึ่งเป็นหลักสูตรการเรียนการสอนที่เป็นมาตรฐานอย่างเดียวกัน ทั้งมาตรฐานทางหนังสือเรียน เอกสารประกอบการสอนการเรียน และมาตรฐานการวัดผลประเมินผลของการสอบวัดผลพระปริยัติธรรมทุกระดับชั้น ดังนั้น วุฒิการศึกษาปริยัติธรรม

ที่แตกต่างกันของบุคคล จึงทำให้เกิดความเห็นที่ไม่แตกต่างกัน ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวนี้ สอดคล้องผลการวิจัยของ พระครูปลัดศุภชัย ขนดีโก (บุญอิม) (2561) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องความพึงพอใจในการบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา: กรณีศึกษา โรงเรียนอนุบาลวัดโชติทายการามสงเคราะห์ อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี พบว่า ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย และยังสอดคล้องผลการวิจัยของพระธรรมมสโร (ผลาเลิศ) (2563) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดราชบุรี แห่งที่ 6 วัดท่าเรือ อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี พบว่า ไม่แตกต่างกันจึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

3. ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการศาสนศึกษาแผนกธรรมของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี

3.1 ปัญหา อุปสรรค เพื่อพัฒนาการจัดการงานศาสนศึกษาแผนกธรรมของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี ได้แก่ ครูสอนพระปริยัติธรรมบางรูปบางสำนักยังขาดการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยบางสำนักเรียนขาดแคลนสื่อการสอนทันสมัย เช่น คอมพิวเตอร์ โปรเจคเตอร์ เป็นต้น สำนักเรียนขาดการวัดผลและประเมินผลด้วยแบบทดสอบระหว่างเรียนหรือหลังจบบทเรียน และบางสำนักเรียนขาดแคลนงบประมาณสำหรับจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์การศึกษาให้เพียงพอต่อจำนวนผู้เรียน ส่วนข้อเสนอแนะ ได้แก่ คณะสงฆ์ควรจัดการนิเทศอบรมเทคนิคเสริมทักษะการสอนแก่ครูสอนพระปริยัติธรรม โดยมุ่งให้ความสำคัญของผู้เรียนเป็นหลัก ทุกสำนักเรียนควรสนับสนุนปรับใช้สื่อการสอนที่ทันสมัยเพื่อสร้างความสนใจของผู้เรียน สำนักเรียนควรส่งเสริมให้มีการทำแบบทดสอบก่อนเรียน-ระหว่างเรียน-หลังจบบทเรียน และคณะสงฆ์ควรสนับสนุนงบประมาณสำหรับจัดซื้อวัสดุหรืออุปกรณ์การศึกษาตามจำนวนผู้เรียนของแต่ละสำนักเรียน สอดคล้องกับพระสุรินทร์ จิตตกาโร (2556) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารจัดการกิจการคณะสงฆ์ด้านการศาสนศึกษาในจังหวัดนครปฐม ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาส่วนใหญ่ในการบริหารจัดการกิจการคณะสงฆ์ด้านการศาสนศึกษา คือ ทุนสนับสนุนและการนำโอกาสการให้ความรู้แก่ประชาชนที่ถูกต้องตามหลักธรรมของพระพุทธองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามาสอนให้นำปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้ยังมีไม่มาก ทำให้เห็นว่าการศาสนศึกษาในจังหวัดนครปฐมมีการดำเนินการอยู่แล้ว แต่ต้องมีการเพิ่มประสิทธิภาพให้มากขึ้น เพื่อส่งเสริมการศึกษาของพระภิกษุสงฆ์ให้มีความรู้มากยิ่งขึ้นเพื่อเป็นกำลังในสั่งสอนและการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต่อไป ส่วนข้อเสนอแนะต่อการบริหารจัดการกิจการคณะสงฆ์ด้านการศาสนศึกษาควรมีพระสังฆาธิการที่มีการบริหารจัดการจัดการในด้านต่างๆ ของด้านการศาสนศึกษาให้สมบูรณ์ เพราะหากคณะสงฆ์มีความพร้อมในการรองรับด้านการศาสนศึกษาแล้วย่อมทำให้ประชาชนมาวัดแล้วเกิดศรัทธาเกิดความยินดี เกิดความสุขใจ มาทำบุญ ทำกุศลต่างๆ

3.2 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการงานศาสนศึกษาแผนกธรรมของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี พบว่า ด้านผู้สอน ได้แก่ สนับสนุนส่งเสริมให้การอบรมทักษะและเทคนิคการสอน สร้างองค์ความรู้สมัยใหม่ให้กับครูสอนพระปริยัติธรรม ต้องให้ความสำคัญการศึกษาพระปริยัติธรรมของคณะสงฆ์ถือได้ว่าเป็นหัวใจหลักในการสืบทอดอายุพระพุทธศาสนา ด้านสื่อการเรียนการสอน ได้แก่ และคณะสงฆ์ควรปรับยุทธศาสตร์การเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมให้มีการเรียนการสอนพร้อมผลิตสื่อใช้เองอย่างต่อเนื่องทั้งปี โดยเฉพาะนักธรรมชั้นโท และนักธรรมชั้นเอก ซึ่งมีเปอร์เซ็นต์การสอบได้มากยิ่งขึ้นด้านวัดผลและประเมินผล ได้แก่ มีการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนที่เกิดขึ้นระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนซึ่งเป็นข้อมูลสำคัญสำหรับนำไปใช้ในการปรับปรุงการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และด้านสถานที่และสิ่งแวดล้อม ได้แก่ สถานที่จัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและสิ่งแวดล้อมมีการจัดการโดยคำนึงถึงความปลอดภัยของผู้เรียน โดยเน้นหลักสัปปายะเป็นหลัก เสริมความรู้ความเข้าใจใน

หลักการจัดการปรับให้สภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นสำคัญ สอดคล้องกับพระปณิธานชัยภูมิปาโล (2556) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องประสิทธิภาพการจัดการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม ศึกษาในอำเภอภาชี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า ควรมีการสนับสนุนส่งเสริมให้การอบรมทักษะและเทคนิคการสอน สร้างองค์ความรู้สมัยใหม่ให้กับครูสอนพระปริยัติธรรม ต้องให้ความสำคัญการศึกษาพระปริยัติธรรมของคณะสงฆ์ถือได้ว่าเป็นหัวใจหลักในการสืบทอดอายุพระพุทธศาสนา คณะสงฆ์ควรให้ความสำคัญการสอนการเรียนของพระภิกษุสามเณรให้มากยิ่งขึ้น ที่สำคัญมีการจัดตั้งกองทุนการศึกษาพระปริยัติธรรม เพื่อเป็นเครื่องมือพัฒนาทั้งบุคลากรสายสอนและทรัพยากรพระภิกษุและสามเณรผู้เรียนเป็นสนับสนุนการศึกษาพระปริยัติธรรมของคณะสงฆ์ก็จะเกิดประโยชน์ต่อพระพุทธศาสนา

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยคือการจัดการงานศาสนศึกษาแผนกธรรมของคณะสงฆ์อำเภอเมืองจังหวัดราชบุรี อธิบายได้ดังนี้

1. ด้านผู้สอน พบว่า คณะสงฆ์สนับสนุนส่งเสริมให้การอบรมทักษะและเทคนิคการสอน สร้างองค์ความรู้สมัยใหม่ให้กับครูสอนพระปริยัติธรรม โดยเฉพาะคณะสงฆ์อำเภอเมืองราชบุรี ร่วมกับ คณะสงฆ์ในอำเภออื่นๆ ตลอดจนจากศูนย์อำนวยการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประจำจังหวัดราชบุรี เพื่อสร้างครูสอนพระปริยัติธรรมมีความรู้ที่ทันสมัยเหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน และเป็นการสร้างครูสอนพระปริยัติธรรมมีความสามารถในการถ่ายทอดให้ผู้เรียนมีความรู้ในภาคทฤษฎี เพิ่มศักยภาพให้ครูสอนพระปริยัติธรรมมีความสามารถในการกระตุ้นความสนใจของผู้เรียนเป็นหลักเพิ่มทักษะให้แก่ครูสอนพระปริยัติธรรมมีเทคนิควิธีการสอนเหมาะสมกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรพระปริยัติธรรมที่ถูกต้อง คณะสงฆ์ผู้ปกครองควรส่งเสริมให้ครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม มีความเจริญก้าวหน้าตามสมควร เช่น การส่งเสริมให้ดำรงตำแหน่งทางการปกครองในระดับต่างๆ เป็นต้น เพื่อสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน และคณะสงฆ์ควรให้มาเรียนร่วมกันกับสำนักเรียนในสังกัดวัดของเจ้าคณะตำบลนั้นๆ เพื่อสะดวกและมีบุคลากรที่พร้อมช่วยเอื้ออำนวยที่สำคัญการศึกษาพระปริยัติธรรมของคณะสงฆ์ถือได้ว่าเป็นหัวใจหลักในการสืบทอดอายุพระพุทธศาสนา คณะสงฆ์ควรให้ความสำคัญการสอนการเรียนของพระภิกษุสามเณรให้มากยิ่งขึ้น ตลอดจนคณะสงฆ์ควรร่วมมือกันจัดตั้งกองทุนการศึกษาพระปริยัติธรรม เพื่อเป็นเครื่องมือพัฒนาทั้งบุคลากรสายสอนและทรัพยากรพระภิกษุและสามเณรผู้เรียนเป็นสนับสนุนการศึกษาพระปริยัติธรรมของคณะสงฆ์ในวัด/คณะสงฆ์ทั้งอำเภอก็จะเกิดประโยชน์ต่อการศึกษาพระปริยัติธรรมอย่างมาก

2. ด้านสื่อการเรียนการสอน พบว่า คณะสงฆ์อำเภอเมืองราชบุรี ควรมีเอกสารหรือเกณฑ์การศึกษาพระปริยัติธรรมให้ทุกๆ สำนักเรียนใช้แบบเรียนหลักสูตรนักเรียนที่มีมาตรฐานเดียวกัน ตามคำสั่งมหาเถรสมาคม พ.ศ.2528 เพื่อเป็นระเบียบปฏิบัติเดียวกัน การใช้สื่อประกอบการสอนยังคงใช้แบบเรียนเป็นหลัก คณะสงฆ์ควรให้การสนับสนุนอย่างเต็มที่และมีความพร้อมใช้เสมอเพราะวัดอำเภอเมืองราชบุรีล้วนมีทุนทรัพย์อย่างพอเพียงอยู่แล้ว สื่อที่คณะสงฆ์นำมาปรับประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนที่นำมาใช้ สามารถช่วยเพิ่มความเข้าใจให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจได้กระจ่างชัดยิ่งขึ้น ประกอบกับสื่อการเรียนการสอนที่นำมาใช้ สามารถช่วยให้ผู้สอนและผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กันเพิ่มขึ้นเป็นการผสมผสานทั้งสื่อเดิมและสื่อสมัยใหม่ คณะสงฆ์ควรปรับยุทธศาสตร์การเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมให้มีการเรียนการสอนพร้อมผลิตสื่อเองอย่างต่อเนื่องทั้งปี โดยเฉพาะนักเรียนชั้นโท และนักเรียนชั้นเอก ซึ่งมีเปอร์เซ็นต์การสอบได้ค่อนข้างน้อย และคณะสงฆ์ควร

มีศูนย์/คณะผู้มีความเชี่ยวชาญช่วยผลิตสื่อการสอนเอง เพื่อให้เหมาะสมกับบริบทผู้เรียนจริงก็จะเกิดประโยชน์อย่างมาก ตลอดจนมีห้องหนังสือ/ห้องสมุด/มุมหนังสือเพื่อใช้ในการค้นคว้าศึกษาเพิ่มเติม

3. ด้านวัดผลและประเมินผล พบว่า ครอบบรมสร้างองค์ความรู้เทคนิคการวัดผลการเรียนรู้ให้กับครูสอนพระปริยัติธรรม โดยคณะสงฆ์อำเภอเมืองราชบุรี ร่วมกับคณะสงฆ์ทั้งจังหวัดราชบุรี พร้อมศูนย์อำนวยการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประจำจังหวัดราชบุรี มีการวัดและประเมินผลด้วยการเลือกใช้วิธีการที่เหมาะสมแก่ผู้เรียนและหลักสูตร การวัดและประเมินผลในการสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมสามารถเป็นเครื่องมือช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาการเรียนรู้ของตนได้ มีการวัดและประเมินผลเพื่อจุดมุ่งหมายในการปรับปรุงการเรียนการสอนให้ดียิ่งขึ้น การวัดประเมินผลในการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมตรงตามหลักสูตรนักธรรมตามคำสั่งมหาเถรสมาคม มีการวัดและประเมินผลในลักษณะของการทดสอบก่อนเรียน มีการวัดและประเมินผลในลักษณะของการทดสอบหลังจบบทเรียน และมีการวัดและประเมินผลในลักษณะของการทดสอบระหว่างเรียน

4. ด้านสถานที่และสิ่งแวดล้อม พบว่า สถานที่จัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและสิ่งแวดล้อมมีการจัดการโดยคำนึงถึงความปลอดภัยของผู้เรียน โดยเน้นหลักสัปปายะเป็นหลัก สำนักเรียนทุกสำนักควรจัดระเบียบห้องเรียนสำหรับการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมไว้โดยเฉพาะ แยกส่วนให้เป็นเอกเทศจากเสนาสถานอื่นๆ อย่างชัดเจน โดยจัดสถานที่จัดการเรียนการสอนให้ได้มาตรฐานเดียวกัน อาคารสถานที่ใช้ในการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมต้องมีลักษณะสะอาด สงบเงียบ มีความคงทนแข็งแรง และปลอดภัย มีต้นไม้ให้ร่มเงาอยู่ในบริเวณมากพอสมควร เพื่อส่งเสริมสุขภาพทางจิตใจ และมีสมาธิในการเรียนให้เหมาะสมกับผู้สอนผู้เรียนตามหลัก 5ส และสถานที่จัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมต้องมีความสะอาด เป็นระเบียบเรียบร้อย และมีบรรยากาศที่เอื้อให้เกิดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพที่ดี ได้รับการสนับสนุนจัดหางบประมาณมาพัฒนาปรับปรุงสำนักเรียนโดยเฉพาะอาคารเรียนเป็นสัดส่วน ควรขอความสนับสนุนจากทุกภาคส่วนให้จัดสรรงบประมาณเพื่อก่อสร้างอาคารเรียนพระปริยัติธรรมขึ้นเพื่อประโยชน์ในระยะยาวแก่วัดและคณะสงฆ์ตลอดจนพระพุทธศาสนาต่อไป และคณะสงฆ์/เจ้าสำนักเรียนต้องเข้าใจหลักการจัดการปรับให้สภาพแวดล้อมเหมาะสมกับสภาพความเป็นอยู่ เพื่อเป็นเครื่องช่วยให้การจัดการศึกษาในทุกรูปแบบได้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้อย่างดี ตลอดจนคณะสงฆ์ควรต้องมีแผนข้อมูลพัฒนาด้านอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมให้เป็นปัจจุบันและแน่นอน เพื่อนำไปสู่การวางแผนพัฒนาการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมให้มีประสิทธิภาพต่อไปได้ สรุปลงองค์ความรู้การวิจัย ดังในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

- ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้
 - คณะสงฆ์และวัด ควรสนับสนุนส่งเสริมเพิ่มทักษะเทคนิคการสอนแก่ครูสอนพระปริยัติธรรมและบุคลากรทางการศาสนศึกษาของคณะสงฆ์
 - คณะสงฆ์และวัด ควรปรับปรุงประยุกต์การใช้สื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัยเพื่อสร้างความสนใจของผู้เรียน
 - คณะสงฆ์และวัด ควรสนับสนุนงบประมาณสำหรับพัฒนาครูสอนพระปริยัติธรรม และ

พัฒนาศูนย์การผลิตสื่อการเรียนการสอนใช้เองและแพร่หลายไปให้ทั่วถึงและการปรับปรุงสถานที่จัดการเรียนการสอนแก่นักเรียนทุกแห่ง

1.4 คณะสงฆ์และวัด ควรสนับสนุนจัดตั้งกองทุนทางการศึกษา เพื่อใช้ในการพัฒนาการบริหารจัดการศาสนาศึกษาของคณะสงฆ์อย่างเป็นระบบที่ยั่งยืนต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี

2.2 ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับพุทธนวัตกรรมการศาสนาศึกษาแผนกธรรมของพระสงฆ์ในยุคไทยแลนด์ 4.0

2.3 ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับการบริหารจัดการศาสนศึกษาพระนวกะของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี

เอกสารอ้างอิง

กรมการศาสนา. (2547). **คู่มือการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม-บาลี**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา.

คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2554). **สถิติเบื้องต้นและการวิจัย: Basic Statistics and Research**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระครูปลัดศุภชัย ขนดีโก (บุญอิม). (2561). **ความพึงพอใจในการบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา: กรณีศึกษา โรงเรียนอนุบาลวัดโชติทายการามสงเคราะห์ อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี**. สารานุกรมพุทธศาสน์มหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระครูสันติธรรม (นพดล ธีรสนโต). (2564). **รูปแบบการบริหารจัดการวัด : กรณีศึกษาวัดกำแพงเหนือ ตำบลบ้านสิงห์ อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี**. วิทยานิพนธ์พุทธศาสนมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญโญ). (2546). **เอกสารประกอบการบรรยายเรื่องคณะสงฆ์และการพระศาสนา**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตโต). (2546). **ทิศทางการศึกษาไทย**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระธรรมาภรณ์ ธรรมสโร (ผลาเลิศ). (2563). **การบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดราชบุรี แห่งที่ 6 วัดท่าเรือ อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี**. วิทยานิพนธ์พุทธศาสนมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระปลัดสนชัย ภูมิปาโล. (2556). **ประสิทธิภาพการจัดการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม ศึกษาในอำเภอภาษี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา**. วิทยานิพนธ์พุทธศาสนมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พระมหานิรุต ญาณวุฑโฒ (พยนต์เยี่ยม). (2563). **ประสิทธิภาพการจัดการการศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการในอำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม**. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาวิจัก กิตติวณโณ. (2555). **ประสิทธิภาพการบริหารจัดการการเรียนการสอนตามหลักสูตรพระปริยัติธรรมแผนกธรรมของเจ้าอาวาสในอำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี**. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาสมศักดิ์ ปญญาวิโร (สุขสม). (2561). **ประสิทธิภาพการจัดการศาสนศึกษาแผนกธรรมของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี**. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาสุวัฒน์ คุณวุฑโฒ (สุแป้น). (2564). **การจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการในตำบลบ้านฆ้อง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี**. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระสุรินทร์ จิตตกาโร. (2556). **สภาพและปัญหาการจัดการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมกรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระอำนาจ จนทสโร. (2561). **การจัดการเรียนรู้ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ในรายวิชาหน้าที่พลเมืองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดโสธรวรารามแผนกสามัญศึกษา จังหวัดฉะเชิงเทรา**. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักงานเจ้าคณะอำเภอเมืองราชบุรี. (2566). **สถิติภิกษุ สามเณร และศิษย์วัด อำเภอเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี ภาค 15 พุทธศักราช 2566**. ราชบุรี: สำนักงานเจ้าคณะอำเภอเมืองราชบุรี.
- สำนักงานแม่กองธรรมสนามหลวง. (2551). **เรื่องสอบธรรมของสนามหลวงแผนกธรรม พ.ศ. 2551**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- Keeves, Peter J. (1988). **Model and Model Building: Educational Research Methodology and Measurement : An International Handbook**. Oxford: Pergamon Press.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). **Determining sample size for research activities. Educational and Psychological Measurement**. 30(3). 607–610.

แนวทางการเสริมสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในศตวรรษที่ 21
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา
THE ENHANCING MOTIVATION GUIDELINES FOR TEACHER PERFORMANCE IN
THE 21ST CENTURY UNDER THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA
OFFICE PHRA NAKHON SI AYUTTHAYA

^[1]ชนพล รุจิขวัญ Chanapon Rujikwan ^[2]วีรภัทร ภัทรกุล Weeraphat Phattharakul
^[1]^[2]มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University, Thailand.
Corresponding Author E-mail: Chanapon.ru@obec.moe.go.th

Article Received: August 04, 2023, Revised: December 30, 2023, Accepted: December 30, 2023.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์การเสริมสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา 2) นำเสนอแนวทางการเสริมสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เป็นการวิจัยเชิงพรรณนาวิธี วิจัยดำเนินการแบ่งเป็น 2 ขั้นตอน คือ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์การเสริมสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในศตวรรษที่ 21 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ ครู จำนวน 307 คน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา ปีการศึกษา 2565 ซึ่งกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของทาร์ยามานะ และใช้การสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ แบ่งชั้นตาม 16 อำเภอของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ 2) นำเสนอแนวทางการเสริมสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา โดยผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 7 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าดัชนีความต้องการจำเป็น ผลการวิจัยพบว่า 1) ครูมีความคิดเห็นต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานในภาพรวมต่อสภาพปัจจุบันอยู่ในระดับมาก สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด 2) แนวทางการเสริมสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในศตวรรษที่ 21 องค์ประกอบที่มีความต้องการจำเป็นมากที่สุด คือ วิธีการปกครองผู้บังคับบัญชาในด้านการเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ครูในการปฏิบัติตนและปฏิบัติงาน ซึ่งผู้วิจัยได้แนวทางจากการสัมภาษณ์ ดังนี้ ผู้บริหารควรมีหลักเกณฑ์ที่เหมาะสม สอดคล้องกับจรรยาบรรณ คุณธรรม จริยธรรม วางท่าที วาจา การแต่งกายให้ถูกต้องเหมาะสม มีความสามารถในการแก้ปัญหา มีความรับผิดชอบในการทำงานและพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ดูแลเอาใจใส่สนับสนุนการปฏิบัติงานของครู การจัดอบรมพัฒนาครูในการปฏิบัติและปฏิบัติงาน เน้นให้ครูรู้หน้าที่และความรับผิดชอบเป็นผู้นำในการใช้เทคโนโลยีต่างๆ ในการบริหารจัดการทั้งด้านการปฏิบัติงานและการปฏิบัติตน

คำสำคัญ: แนวทาง, การเสริมสร้างแรงจูงใจ, การปฏิบัติงาน, ครูในศตวรรษที่ 21

ABSTRACT

This research article aimed to 1) examine the current and desirable conditions to strengthen motivation of teachers in the 21st century under the Secondary Educational Service Area Office Phra Nakhon Si Ayutthaya, 2) to present the guidelines for increasing the work motivation level of teachers in the 21st century under the Secondary Educational Service Area Office Phra Nakhon Si Ayutthaya. The research methodology was mixed methods research. This research study was conducted through two steps: 1. studying current conditions and the desirable conditions to enhance work motivation of teachers in the 21st century under the Secondary Educational Service Area Office Phra Nakhon Si Ayutthaya. The samples were 307 teachers of the Secondary Educational Service Area Office Phra Nakhon Si Ayutthaya which were selected by using Yamane's Formula and stratified random sampling; which was stratified by 16 districts of Phra Nakhon Si Ayutthaya province. The research instruments were five rating scale questionnaires. 2. Presenting the guidelines for increasing the work motivation level of teachers in the 21st century under the Secondary Educational Service Area Office Phra Nakhon Si Ayutthaya, 7 qualified experts were recruited through purposive sampling by using structured interview. Descriptive statistics including frequency, percentage, mean, standard deviation and priority needs index. The following findings were found in the result of this study: 1) the overall opinions concerning the current and desirable conditions to enhance work motivation of teachers were found to be at the high level, in addition, the desirable conditions could be observed at highest level. 2) The guidelines for increasing the work motivation level of teachers in the 21st century, the most priority was a role model (good example) of the director. The director should have appropriate behavior, moral, ethics, speaking, dressing and manners. The director should have responsibility and development of work continually, paying attention to teacher's work and preparing organize training for improving teacher's skills, emphasizing teachers on their works and responsibility, using technology learning materials for working and conducting.

Keywords: Guidelines, Enhancing Motivation, Performance, Teachers in the 21st

บทนำ

การศึกษาเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของคนไทยทุกคนที่รัฐต้องจัดให้เพื่อพัฒนาคนไทยทุกช่วงวัยให้มีความเจริญงอกงามทุกด้าน เพื่อเป็นต้นทุนทางปัญญาที่สำคัญในการพัฒนาทักษะ คุณลักษณะและสมรรถนะในการประกอบสัมมาชีพ และการดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างเป็นสุขอันจะนำไปสู่เสถียรภาพ และความมั่นคงของสังคมและประเทศชาติที่ต้องพัฒนาให้เจริญก้าวหน้าทัดเทียมนานาประเทศในเวทีโลก ท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกศตวรรษที่ 21 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) ทั้งนี้ การพัฒนาประเทศเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องจัดทำอย่างต่อเนื่องในทุกด้านพร้อมๆ กันและต้องเป็นกระบวนการ ที่เปลี่ยนแปลงโครงสร้าง เปลี่ยนสังคมเปลี่ยนพฤติกรรมของคนในสังคมอย่างมีเป้าหมาย ในบรรดาทรัพยากรบริหารอันได้แก่ กำลังคน เงินงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ และวิธีการจัดการนั้น ทรัพยากรมนุษย์หรือกำลังคนเป็นทรัพยากรที่สำคัญที่สุด การจัดการศึกษาจึงเป็นกระบวนการและเป็นเครื่องมือในการพัฒนาความรู้ ความคิด ค่านิยม ตลอดจนคุณธรรมและความประพฤติของบุคคล เพื่อให้เป็นพลเมืองที่ดีมีคุณภาพและทำให้ศักยภาพที่มีอยู่ในตัวคนได้รับการพัฒนาอย่างเต็มที่ทำให้คนรู้จักคิดวิเคราะห์ รู้จักแก้ปัญหา มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ รู้จักเรียนรู้ รู้จักพึ่งตนเองและสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข (อัญชลี สนพลาย, 2564)

การบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อทำให้เกิดคุณภาพและมีประสิทธิภาพนั้นปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญ คือผู้บริหารสถานศึกษา หากผู้บริหารสถานศึกษามีวิสัยทัศน์ มีคุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณวิชาชีพ ย่อมทำให้การบริหารจัดการสถานศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลต่อผู้รับการศึกษา ผู้เรียนสามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของยุคสมัย ตลอดจนสามารถแข่งขันกับนานาประเทศได้ ผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องมีบทบาทในการบริหารจัดการที่ต้องใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ในการบริหารงาน กล่าวคือต้องรู้จักวิธีโน้มน้าวให้ผู้ร่วมงานเข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน ดูแลและเอาใจใส่ทำนุบำรุงให้ทรัพยากรบุคคลอยู่ในสภาพที่ปฏิบัติงานได้อย่างเต็มที่และเต็มประสิทธิภาพอันเป็นผลทำให้หน่วยงานและองค์กรนั้น สามารถดำเนินงานไปสู่จุดหมาย และก้าวหน้าไปอย่างไม่หยุดยั้ง (รุ่งทิพา วิบูลพันธ์, 2562)

ครูเป็นบุคคลสำคัญที่จะสามารถขับเคลื่อนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในการพัฒนาการศึกษาและพัฒนาผู้เรียนและก่อให้เกิดการปฏิรูปการศึกษาครั้งสำคัญในประเทศ การพัฒนาครูจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งในโลกยุคปัจจุบันที่กระแสแห่งความเปลี่ยนแปลงทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี ส่งผลต่อระบบการศึกษาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) แต่สำหรับครูในศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นศตวรรษที่เข้าถึงสื่ออิเล็กทรอนิกส์ต่างๆ ได้อย่างง่าย เป็นศตวรรษที่ต้องการอะไรมากกว่าการเข้าใจทฤษฎีเบื้องต้นทางการศึกษาและการจัดชั้นเรียน แต่คงจะต้องทำงานอย่างร่วมมือกับคนอื่น เพื่อนำเอาเทคโนโลยีใหม่ๆ เข้าสู่ห้องเรียนและเตรียมนักเรียนออกสู่โลกกว้างใน 7 ทักษะดังนี้ 1) การจัดการชั้นเรียน 2) การทำให้บทเรียนมีความสอดคล้องกับชีวิตจริง 3) การคิดเชิงวิพากษ์ 4) ทักษะทางเทคโนโลยี 5) ความเป็นสากล 6) ความร่วมมือ 7) การพัฒนาวิชาชีพ (ชิมมอนส์ อังใน จินตนา ศิริธัญญรัตน์, 2561) ซึ่งการจะให้ครูในศตวรรษที่ 21 สามารถพัฒนา 7 ทักษะดังที่กล่าวข้างต้นให้กับนักเรียนได้นั้น จะต้องมีการเสริมสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูควบคู่กันไปด้วยโดยเฉพาะการที่ทำให้ครูทำงานร่วมกันกับคนอื่นได้

แรงจูงใจเป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่งที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย เพราะแรงจูงใจเป็นสภาพจิตใจและพฤติกรรมของบุคคลแสดงออกให้เห็นถึงลักษณะและความรู้สึกที่มีต่อการปฏิบัติงาน บุคลากรที่มีความรู้ความสามารถสูง หากแรงจูงใจและกำลังใจไม่ดี การปฏิบัติงานอาจจะไม่มีประสิทธิภาพดีเท่าที่ควร ในทางตรงกันข้ามบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถไม่สูงนัก แต่ถ้ามีแรงจูงใจและ

กำลังใจที่ดี การปฏิบัติงานอาจจะได้ผลมากกว่าบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถสูง ผู้บริหารจำเป็นจะต้องมีความเข้าใจมีความสามารถในการสร้างแรงจูงใจให้บุคลากรในองค์กร ร่วมมือกันทำงานอย่างเต็มศักยภาพเกิดแรงจูงใจเกิดความผูกพันต่อองค์กรผู้บริหารจะต้องมีทักษะในการจูงใจ เพื่อให้บุคลากรในองค์กรมีความตื่นตัวเกิดแรงจูงใจในการทำงานเพื่อเป็น แรงผลักดันให้แสดงพฤติกรรมในการปฏิบัติงาน อย่างมีทิศทางในทางเดียวกัน เพื่อให้องค์กรบรรลุผลตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ (ภารดี อนันต์นาวิ, 2555) ตามหลักทฤษฎีการจูงใจของเฮิร์ซเบิร์ก ประกอบด้วย 2 ปัจจัยสำคัญ ดังนี้ 1) ปัจจัยจูงใจ (Motivation Factors) เป็นปัจจัยที่กระตุ้นให้บุคลากรทุ่มเทความสามารถและความพยายามทำงานให้ดีที่สุด ซึ่งจะมีผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานของบุคลากรโดยตรง ปัจจัยจูงใจนั้นเกิดจากความสำเร็จในชีวิต การได้รับความยอมรับนับถือ งานที่มีความรับผิดชอบ งานที่ทำแล้วมีโอกาสก้าวหน้า ตำแหน่งงานที่ดี และงานมีความสุข และ 2) ปัจจัยค้ำจุน (Hygiene Factors) เป็นปัจจัยที่ป้องกันและลดความรู้สึกไม่พอใจในการทำงานของบุคลากร ถ้าไม่มีปัจจัยดังกล่าว อาจทำให้บุคลากรในองค์กรเกิดความรู้สึกไม่พอใจในการทำงาน จากทฤษฎีข้างต้นแสดงให้เห็นว่าในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษานั้นจำเป็นจะต้องทำให้บุคลากรในองค์กรเกิดความรู้สึกต้องการที่จะปฏิบัติหน้าที่และอุทิศตนเพื่อผลสำเร็จของงานอย่างแท้จริง ถึงแม้ว่าองค์กรจะได้บุคคลที่มีความรู้ความสามารถเข้ามาปฏิบัติงานและสามารถใช้บุคคลเหล่านั้นให้ตรงกับความรู้ความสามารถก็ตาม แต่หากขาดแรงจูงใจในการปฏิบัติงานย่อมจะคาดหวังให้บุคคลเหล่านั้นทำงานให้เต็มความรู้ความสามารถและได้งานที่ออกมาอย่างมีประสิทธิภาพประสิทธิผลคงไม่ได้ (ศิริวรรณ อินทสโร, 2560) แต่ในปัจจุบันครุมีภาระงานอื่นนอกเหนือจากการสอนมากมาย เช่น ครูต้องทำวิจัยในชั้นเรียน ต้องเข้ารับการฝึกอบรมพัฒนาทุกปี ต้องผ่านการประเมินตามเกณฑ์และวิธีการที่กำหนด ทำเอกสารต่างๆ ที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับงานสอนมากขึ้น รับผิดชอบงานที่นอกเหนือจากการสอนมากขึ้น ผู้บริหารมอบหมายงานไม่ตรงตามความถนัดของบุคลากร จึงอาจเป็นสาเหตุให้ครูขาดขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานก็เป็นได้ (ธนพรธ อนุเวช, 2564) อีกทั้งในโรงเรียนที่มีขนาดเล็กที่มีครูและบุคลากรทางการศึกษาน้อย ไม่เพียงพอต่อภาระงานที่มากขึ้นจากทั้งนโยบายของรัฐบาลจากกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่ที่สังกัด รวมไปถึงหน่วยงานอื่น ๆ ส่งผลให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็กจะต้องทำงานอื่นๆ ที่ไม่ใช่งานสอนมากกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่ส่งผลให้ขวัญและกำลังใจในการทำงาน การสอนนักเรียนถดถอยลงส่งผลถึงคุณภาพของผู้เรียนลงไปด้วย

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา ที่รับผิดชอบการบริหารจัดการการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับมัธยมศึกษาของพื้นที่บริการ 16 อำเภอ โรงเรียนในสังกัดจำนวน 29 โรงเรียน มีข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในสังกัด 29 โรงเรียน จำนวน 1,313 คน ซึ่งบุคคลเหล่านี้มีบทบาทตามภารกิจของตนเองในการมีส่วนร่วมปฏิบัติภารกิจของสถานศึกษา ได้มีการกำหนดจุดเน้นการดำเนินงานในด้านที่ 2 ด้านครูและบุคลากรทางการศึกษา ในข้อที่ 5 ไว้ว่า “ส่งเสริมขวัญ กำลังใจ และยกย่อง เชิดชูเกียรติ ครูและบุคลากรทางการศึกษา” จะเห็นได้ว่าการส่งเสริมขวัญ กำลังใจ และยกย่อง เชิดชูเกียรติ ครูและบุคลากรทางการศึกษาเป็นเรื่องที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยาให้ความสำคัญอย่างมาก จึงบรรจุไว้ในจุดเน้นที่สำคัญในการบริหารงานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ ที่ 3 การพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ มุ่งเน้นการพัฒนาคนในทุกมิติและทุกช่วงวัย เริ่มตั้งแต่ประชากรวัยเรียน ตลอดจนการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา โดยครูและบุคลากรทางการศึกษาเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ให้คนไทยเป็นคนดี คนเก่ง มีคุณภาพพร้อมสำหรับวิถีชีวิตในศตวรรษที่ 21 จากข้อมูลปัญหาด้านขวัญกำลังใจ ในโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัด

พระนครศรีอยุธยา พบว่า เพื่อนร่วมงานมีความคิดเห็นไม่ตรงกัน ขาดความรับผิดชอบในหน้าที่การทำงาน การลาออกจากการงานพิเศษที่ได้รับมอบหมาย ไม่มีคนทำงานพิเศษที่นอกเหนือจากการเรียนการสอน ขาดความสามัคคี ทางด้านสภาพแวดล้อมพบว่า ไม่มีรั้วโรงเรียน อาคารเรียนไม่เพียงพอ ไม่มีสถานที่ในการจัดกิจกรรม อุปกรณ์สำนักงานถูกจำกัดการใช้ อุปกรณ์ที่ใช้ในการเรียนการสอนไม่เพียงพอทางด้านความก้าวหน้า พบว่าไม่มีสวัสดิการให้คุณครูในเรื่องการไปอบรมและการพัฒนาตนเองและมีคุณครูลาออก ย้าย และเกษียณก่อนกำหนดหลายคน คุณครูไม่มีขวัญกำลังใจ ขาดแรงจูงใจในการทำงาน (ชาติชาย แจ่มจันทร์, สุดารัตน์ นราวิวัฒน์ และอัญชลี พานิชพล อ่างใน จิตรลดา ศรีจันทร์ดี, 2557)

จากความสำคัญและปัญหาที่กล่าวมานั้น ผู้วิจัยเห็นว่าการที่จะบริหารจัดการทรัพยากรบุคคลในสถานศึกษา ผู้บริหารจะต้องมีความเข้าใจความสามารถของแต่ละบุคคล หากบุคลากรได้รับการสนับสนุนและกระตุ้นในทางที่ถูกต้องเหมาะสม ก็จะส่งผลให้งานประสบความสำเร็จและมีประสิทธิภาพตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้ ผู้บริหารจึงต้องทำการเสริมสร้างขวัญและกำลังใจให้เกิดขึ้นกับกับบุคลากรอันจะนำไปสู่ประสิทธิภาพของงานและคุณภาพของสถานศึกษาที่สูงขึ้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาแนวทางการเสริมสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เพื่อให้ผู้บริหารใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาเสริมสร้างแรงจูงใจ ทำให้บุคลากรเกิดแรงจูงใจ ความพึงพอใจ ความร่วมมือในการปฏิบัติงาน และนำไปสู่ความเป็นความก้าวหน้าของบุคลากรและสถานศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์การเสริมสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา
2. เพื่อนำเสนอแนวทางการเสริมสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวิธีดำเนินการวิจัยแบ่งเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์การเสริมสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา

ขั้นตอนดำเนินการวิจัยนำองค์ประกอบของแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู คือ ความสำเร็จในการทำงาน การยอมรับนับถือ ลักษณะของงานที่ปฏิบัติ ความรับผิดชอบ ความก้าวหน้าในงาน นโยบายการบริหารงาน วิธีการปกครองผู้บังคับบัญชา ค่าตอบแทนและผลประโยชน์เกื้อกูล สภาพการทำงาน และความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล มาเป็นกรอบแนวคิดในการสร้างแบบสอบถามสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์การเสริมสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

1.1 ประชากร ที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา ปีการศึกษา 2565 จำนวนโรงเรียน 29 โรงเรียน จำนวนประชากรทั้งหมด 1,313 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ ครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา ปีการศึกษา 2565 จำนวนโรงเรียน 29 โรงเรียน ซึ่งกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของยามานะ ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 307 คน และใช้การสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ แบ่งชั้นตาม 16 อำเภอของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการ ทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึง ประสงค์การเสริมสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา แบ่งออกเป็น 3 ตอน

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบสำรวจรายการ (Check-List) ได้แก่ เพศ ตำแหน่ง ขนาดสถานศึกษา และประสบการณ์การทำงาน

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์การเสริมสร้าง แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา พระนครศรีอยุธยา ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) โดยกำหนด ตัวเลือกไว้ 5 ระดับ โดยมีเกณฑ์ให้น้ำหนักคะแนนตามแนวทางการสร้างเครื่องมือของลิเคิร์ต (Likert)

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ ลักษณะคำถามเป็นคำถามปลายเปิด โดยให้ ผู้ตอบแบบสอบถามพิจารณาความคิดเห็นของตนเองเกี่ยวกับปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์การเสริมสร้าง แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา พระนครศรีอยุธยา

3. การสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือแบบสอบถามสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์การ เสริมสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในศตวรรษที่ 21 ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา พระนครศรีอยุธยา มีวิธีการสร้างและหาคุณภาพ ดังนี้

3.1 ศึกษาแนวคิด หลักการ ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์การ เสริมสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในศตวรรษที่ 21 ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา พระนครศรีอยุธยาจากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาประกอบเป็นแนวความคิด แล้วสร้าง แบบสอบถามภายใต้กรอบแนวคิด

3.2 ศึกษาหลักเกณฑ์และวิธีการสร้างแบบสอบถามประเภทต่างๆ จากเอกสาร ตำรา และ แบบสอบถามจากงานวิจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับแรงจูงใจ

3.3 กำหนดกรอบแนวคิดของการวิจัย รวมถึงศึกษาองค์ประกอบ ตัวบ่งชี้ประเด็นเนื้อหาและ โครงสร้างของแบบสอบถาม ที่เกี่ยวข้องกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์การเสริมสร้างแรงจูงใจในการ ปฏิบัติงานของครูในศตวรรษที่ 21 มาเป็นกรอบ

3.4 กำหนดรูปแบบข้อคำถามโดยข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบ สำรวจรายการ (Check List) ส่วนสภาพปัจจุบัน สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์การเสริมสร้างแรงจูงใจ ในการปฏิบัติงานของครูในศตวรรษที่ 21 เป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

3.5 ร่างแบบสอบถาม เรื่อง สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์การเสริมสร้างแรงจูงใจใน การปฏิบัติงานของครูในศตวรรษที่ 21 ที่มีเนื้อหาตามกรอบการวิจัย ตรวจสอบความถูกต้อง การใช้ภาษาที่ ชัดเจนไม่คลุมเครือแล้วปรับปรุงแก้ไข ก่อนเสนออาจารย์ที่ปรึกษาให้ข้อเสนอแนะอีกครั้ง

3.6 นำเครื่องมือที่อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไขแล้วแล้ว เสนอผู้เชี่ยวชาญ เพื่อหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถาม (IOC) โดยได้กำหนดค่าความสอดคล้องในระดับ 0.50 ขึ้นไป ถือว่าใช้ได้ โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ซึ่งเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติเหมาะสมและได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง ตามเกณฑ์การพิจารณา ดังนี้ 1) สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโทขึ้นไป สาขาวิชาการบริหารการศึกษา หรือ สาขาวิชาอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง 2) ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวข้องกับการบริหารการศึกษาหรือสถานศึกษา

3.7 นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญแล้ว นำไปทดลอง ใช้เพื่อหาคุณภาพของแบบสอบถาม โดยนำไปลองใช้ (Try out) กับครูโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา จำนวน 30 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง

3.8 วิเคราะห์หาความเชื่อมั่น (Reliability) โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) โดยเกณฑ์ความเชื่อมั่นที่ยอมรับได้จะมีค่าตั้งแต่ .70 ขึ้นไป

3.9 จัดพิมพ์แบบสอบถามเป็นฉบับสมบูรณ์ เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ผู้วิจัยดำเนินการขอหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา เพื่อออกหนังสือขอความอนุเคราะห์ถึงผู้อำนวยการโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เพื่อขออนุญาตและอำนวยความสะดวกในการจัดเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นครูของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา

4.2 นำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการทำวิทยานิพนธ์และแบบสอบถาม จัดส่งไปยังสถานศึกษา จำนวน 29 แห่ง

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 นำข้อมูลการตอบแบบสอบถามที่ได้ทั้งหมดมาตรวจสอบความสมบูรณ์ของการตอบ จากนั้น นำมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ดังนี้ 1) ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) และหาร้อยละ (Percentage) 2) สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์การเสริมสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา โดยการหาค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

3) วิเคราะห์จัดลำดับความสำคัญและความต้องการจำเป็นโดยใช้สูตร PNI modified ของ สุวิมล ว่องวานิช (สุวิมล ว่องวานิช, 2550 อ้างใน ธนพรรธ อนุเวช, 2564)

$$PNI \text{ modified} = (I-D)/D$$

I (Important) หมายถึง สภาพที่ควรจะเป็น (สภาพที่พึงประสงค์)

D (Degree of success) หมายถึง สภาพที่เป็นจริง (สภาพปัจจุบัน)

6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

6.1 สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพของเครื่องมือ ได้แก่ 1) ตรวจสอบความตรงของเนื้อหา โดยการหาค่า IOC 2) หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยใช้สูตรการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient)

6.2 สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ขั้นตอนที่ 2 นำเสนอแนวทางการเสริมสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา

ขั้นตอนดำเนินการวิจัย จากศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์การเสริมสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา ผู้วิจัยทำการจัดลำดับความสำคัญและความต้องการจำเป็นของประเด็นคำถามแต่ละข้อตามการเสริมสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในศตวรรษที่ 21 และนำประเด็นคำถามไปสัมภาษณ์ ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญในด้านการบริหารการศึกษา โดยเลือกแบบเฉพาะเจาะจง จำนวน 7 คน เพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการเสริมสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา

1. ผู้ให้ข้อมูลหลักที่ใช้ในการวิจัย

ผู้ให้ข้อมูลหลักที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญในด้านการบริหารการศึกษา โดยเลือกแบบเฉพาะเจาะจง จำนวน 7 คน คือ 1) ผู้บริหารการศึกษา จำนวน 2 คน โดยมีคุณสมบัติ คือ มีวุฒิทางการศึกษาตั้งแต่ระดับปริญญาโทขึ้นไปทางการศึกษา และปฏิบัติงานในตำแหน่งผู้บริหารสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา 2) ผู้บริหารสถานศึกษา 3 คน โดยมีคุณสมบัติ คือ มีวุฒิทางการศึกษาตั้งแต่ระดับปริญญาโทขึ้นไปทางการศึกษาและมีประสบการณ์ในการบริหารสถานศึกษา ไม่น้อยกว่า 5 ปี มีผลงานโดดเด่น และ 3) นักวิชาการศึกษา จำนวน 2 คน โดยมีคุณสมบัติ คือ มีวุฒิทางการศึกษาตั้งแต่ระดับปริญญาโทขึ้นไปและประสบการณ์สอนในระดับอุดมศึกษาสาขาบริหารการศึกษา ไม่น้อยกว่า 5 ปี

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ เป็นแบบสัมภาษณ์ มีลักษณะเป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ที่พัฒนาขึ้นจากการวิเคราะห์จัดลำดับความสำคัญความต้องการจำเป็นในขั้นตอนที่ 1 โดยจัดลำดับความสำคัญและความต้องการจำเป็นของประเด็นคำถามแต่ละองค์ประกอบและนำข้อที่มีความต้องการจำเป็นมากที่สุด 1 ข้อจากแต่ละองค์ประกอบ มาสร้างเป็นแบบสัมภาษณ์ เป็นเครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการเสริมสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา

3. การสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือ

การสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือ คือ แบบสัมภาษณ์ โดยมีการสร้างแบบสัมภาษณ์แนวทางการเสริมสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในศตวรรษที่ 21 มีขั้นตอน ดังนี้

3.1 ศึกษาแนวคิด หลักการ ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการเสริมสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในศตวรรษที่ 21 จากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบสัมภาษณ์ เพื่อนำมาประกอบเป็นแนวความคิดแล้วสร้างแบบสัมภาษณ์

3.2 กำหนดโครงสร้างของแบบสัมภาษณ์ ให้สอดคล้องและครอบคลุมความต้องการจำเป็นของการเสริมสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในศตวรรษที่ 21

3.3 ดำเนินการสร้างแบบสัมภาษณ์ และนำร่างแบบสัมภาษณ์แนวทาง การเสริมสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในศตวรรษที่ 21 เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา และดำเนินการแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา

3.4 จัดทำฉบับสมบูรณ์ที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขแล้วถูกต้องครบถ้วนไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ผู้วิจัยดำเนินการขอหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา เพื่อออกหนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์

4.2 ผู้วิจัยดำเนินการติดต่อและขอสัมภาษณ์ด้วยการใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง การวิเคราะห์ข้อมูลการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสัมภาษณ์แนวทางการเสริมสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยนำข้อมูลนำจัดหมวดหมู่วิเคราะห์และสังเคราะห์ประเด็นที่กำหนด

สรุปผลการวิจัย

1. สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์การเสริมสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา ในภาพรวมมีสภาพปัจจุบันอยู่ในระดับ สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด และความต้องการจำเป็น มีค่าเท่ากับ 0.08 โดยองค์ประกอบที่มีดัชนีความต้องการจำเป็น เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ วิธีการปกครองผู้บังคับบัญชา, ค่าตอบแทนและผลประโยชน์เกื้อกูล, สภาพการทำงาน, นโยบายการบริหารงาน, ลักษณะของงานที่ปฏิบัติ, ความก้าวหน้าในงาน, ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล, การยอมรับนับถือ, ความสำเร็จในการทำงาน และความรับผิดชอบ ดังในตารางที่ 11

ตารางที่ 1 สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์การเสริมสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา

การเสริมสร้างแรงจูงใจ ในการปฏิบัติงานของครู ในศตวรรษที่ 21	สภาพปัจจุบัน (D)			สภาพที่พึงประสงค์ (I)			ความต้องการ จำเป็น (PNI _{modified})
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับการ เสริมสร้าง แรงจูงใจ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับการ เสริมสร้าง แรงจูงใจ	
1. ความสำเร็จในการทำงาน	4.45	0.52	มาก	4.74	0.41	มากที่สุด	0.06
2. การยอมรับนับถือ	4.37	0.63	มาก	4.65	0.50	มากที่สุด	0.07
3. ลักษณะของงานที่ปฏิบัติ	4.37	0.62	มาก	4.69	0.48	มากที่สุด	0.07
4. ความรับผิดชอบ	4.43	0.60	มาก	4.70	0.47	มากที่สุด	0.06
5. ความก้าวหน้าในงาน	4.37	0.62	มาก	4.69	0.48	มากที่สุด	0.07
6. นโยบายการบริหารงาน	4.33	0.68	มาก	4.67	0.50	มากที่สุด	0.08
7. วิธีการปกครองผู้บังคับบัญชา	4.23	0.78	มาก	4.65	0.54	มากที่สุด	0.10
8. ค่าตอบแทนและผลประโยชน์ เกื้อกูล	4.32	0.70	มาก	4.69	0.49	มากที่สุด	0.09
9. สภาพการทำงาน	4.29	0.64	มาก	4.69	0.48	มากที่สุด	0.09
10. ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล	4.41	0.60	มาก	4.71	0.46	มากที่สุด	0.07
ภาพรวม	4.35	0.58	มาก	4.68	0.44	มากที่สุด	0.08

2. แนวทางการเสริมสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา โดยเรียงตามลำดับความต้องการจำเป็น ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

2.1 การเสริมสร้างแรงจูงใจองค์ประกอบวิธีการปกครองผู้บังคับบัญชา คือ ผู้บริหารควรมีหลักเกณฑ์ที่เหมาะสม สอดคล้องกับจรรยาบรรณ คุณธรรม จริยธรรม วางท่าที วาจา การแต่งกายให้ถูกต้องเหมาะสมทั้งด้านส่วนตัว ด้านการงาน กับผู้คนที่เกี่ยวข้อง เป็นผู้มีซื่อสัตย์ ความสุจริต ยุติธรรม มีความสามารถในการแก้ปัญหา แสดงออกถึงความเป็นครู ใส่ใจนักเรียน เป็นแบบอย่างในทุก ๆ เรื่อง ต้องปฏิบัติเหมือนกับที่ครูได้ยึดถือปฏิบัติ มีความรับผิดชอบในการทำงานและพัฒนางานของตนเองอย่างต่อเนื่อง ดูแลเอาใจใส่ สนับสนุนการปฏิบัติงานของครู การจัดอบรมพัฒนาครูในการปฏิบัติและปฏิบัติงาน เน้นให้ครูรู้หน้าที่และความรับผิดชอบ เป็นผู้นำในการใช้เทคโนโลยีต่างๆ ในการบริหารจัดการทั้งด้านการปฏิบัติงานและการปฏิบัติตน

2.2 การเสริมสร้างแรงจูงใจองค์ประกอบค่าตอบแทนและผลประโยชน์เกื้อกูล คือ ผู้บริหารควรประกาศให้ครูรับรู้เกณฑ์การประเมินอย่างทั่วถึงและสม่ำเสมอ การใช้เกณฑ์ที่ยึดตามระเบียบของ กศศ. การดูแลแนวทางจากระบบ DPA และถ้ามีการเพิ่มเกณฑ์ของโรงเรียนเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน จะต้องประกาศเกณฑ์ที่ชัดเจนและแจ้งล่วงหน้าให้ครูได้ทราบก่อน การเก็บผลงานเชิงประจักษ์และการอัปโหลดผลงานของครูแต่ละคนไว้ใน Google Drive เช่น แผนการสอน สื่อการสอน รางวัลต่างๆ เป็นต้น ให้ครูทุกคนสามารถเข้าไปดูผลงานของครูท่านอื่นได้ เพื่อให้เกิดความโปร่งใส ยุติธรรม มีการประกาศผลการประเมินของครูแต่ละคน โดยใช้วิธีการให้แต่ละคนมาดูแลตนเอง

2.3 การเสริมสร้างแรงจูงใจองค์ประกอบสภาพการทำงาน คือ ผู้บริหารควรวิเคราะห์ ประเมิน และวางแผนความต้องการที่จำเป็นในการขอจำนวนครูให้เพียงพอ โดยการทำข้อมูลนักเรียนและข้อมูลอย่างต่อเนื่อง เพื่อคำนวณหาอัตราค่าจ้างที่เหมาะสมของปริมาณครูในโรงเรียน ทำการขออัตราหรือสรรหาตำแหน่ง ให้ได้ครูมาเพิ่มในส่วนที่ขาดแคลน มีการประเมินการดำเนินงานและหาแนวทางป้องกันการขาดแคลนครูโดยจะหาวิธีการใด เช่น จ้างเอง แห่ครูจากโรงเรียนอื่นใกล้เคียง การเรียนทางไกล การรวมห้องเรียน ในช่วงที่ครูไม่พอ เป็นต้น รวมถึงการนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการทำงาน

2.4 การเสริมสร้างแรงจูงใจองค์ประกอบนโยบายการบริหารงาน คือ ผู้บริหารควรมีการวางแผนที่ชัดเจน ดำเนินการประชุม สัมมนา จัดทำนโยบายและแผนปฏิบัติการตามที่กำหนดไว้ มีผู้ทรงคุณวุฒิคอยให้คำแนะนำ จัดทำแผนปฏิบัติการจากล่างขึ้นบนโดยเริ่มจากให้ครูคิดแผนการจัดกิจกรรมเสนอหัวหน้ากลุ่มสาระ หัวหน้างาน และกลุ่มบริหาร ให้ครูมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็น ระดมความคิดเห็นออกอย่างอิสระในการจัดทำกิจกรรมหรือโครงการ ร่วมกันพิจารณาเนื้อหาสาระของกิจกรรม และมอบหมายกิจกรรมให้กับผู้รับผิดชอบที่เหมาะสม สรุปผลและมีการประกาศใช้แผน มีการจัดลำดับคุณภาพของโครงการหรือกิจกรรม และมีการมอบรางวัลให้กับครูผู้ปฏิบัติงาน

2.5 การเสริมสร้างแรงจูงใจองค์ประกอบลักษณะของงานที่ปฏิบัติ คือ ผู้บริหารควรสนับสนุนให้ครูปฏิบัติงานได้อย่างมีคุณภาพตามหลัก 4M คือ กำลังคน (Man) งบประมาณ (Money) วัสดุ (Materials) และการจัดการ (Management) สร้างบรรยากาศการทำงานของครูใหม่เหมาะสม ไม่ตึงเครียดนัก ไม่ย่อหย่อนเกินไป จัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการทำงาน สะอาด สะดวก ปลอดภัย จัดสวัสดิการ บริการ ให้ครบทุกส่วนงาน มีห้องพักผ่อนหรือใช้ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของครูในการร่วมกันแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการสอน มุมพักเบรกที่มีชา กาแฟให้ครูได้ดื่มช่วงที่ว่างจากการสอน ส่งครูไปศึกษาดูงาน จัดอบรมที่โรงเรียน แบ่งภาระหน้าที่ครูตามความรู้ความสามารถ กระจายงานให้ทุกคนใกล้เคียงกัน ส่งเสริมสนับสนุนการผลิตงานสื่อการเรียนการสอนติดตาม ประเมินผล พัฒนาสิ่งที่มีอยู่ให้ดียิ่งขึ้น ให้รางวัลกับครูที่มีผลงานโดดเด่น มีการ

พูดคุยเพื่อหาแนวทางในการจัดกิจกรรม เพื่อให้การปฏิบัติงานของครูมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์ต่อตัวผู้เรียน

2.6 การเสริมสร้างแรงจูงใจองค์ประกอบความก้าวหน้าในงาน คือ ผู้บริหารควรยึดถือ กฎเกณฑ์ กติกาอย่างสุจริต ยุติธรรม หลักคุณธรรม ความเที่ยงธรรม เปิดเผย โปร่งใส และให้ทราบร่วมกันมี คณะกรรมการช่วยกลั่นกรองและตัดสินใจ ประเมินตรงเวลาที่กำหนด และให้เห็นผลชัดเจนว่าดำเนินการอย่าง ยุติธรรม จากการดูผลงานและประสิทธิภาพในการทำงาน ความประพฤติในการรักษาวินัย คุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณวิชาชีพประกอบอย่างรอบด้าน เพื่อไม่ให้เกิดความลำเอียง การใช้หลักการมีส่วนร่วม โดยให้อำนาจแต่ละฝ่าย/กลุ่มงาน เสนอข้อบุคคลที่มีผลงานโดดเด่น ควรได้รับความดีความชอบ มีการใช้สถิติการขึ้นเงินเดือนในรอบปีงบประมาณที่ผ่านมา มาประกอบการเลื่อนเงินเดือน

2.7 การเสริมสร้างแรงจูงใจองค์ประกอบความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล คือ ผู้บริหารควร ผู้บริหารควรมีจิตสำนึกที่ว่า ครูคือทรัพยากรบุคคลที่ต้องดูแลเอาใจใส่ ให้ความเชื่อมั่นต่อกันและกัน มีคุณธรรม จริยธรรมที่เกื้อหนุนกัน ให้กำลังใจครูในทุกโอกาส พูดคุยในการทำงาน ถามไถ่ถึงปัญหาที่พบ เอาใจใส่ คอยให้กำลังใจครูในขณะที่ครูกำลังทำงาน เวลาเกิดข้อผิดพลาดควรให้กำลังใจ แนะนำวิธีการไม่ใช้การว่ากล่าว การให้ความสนใจการใช้ชีวิตประจำวันครูในขณะที่อยู่โรงเรียน เช่น ดูแลในการทำงาน สอบถามสิ่งที่ขาดเหลือในการทำงาน จำชื่อครูให้ได้ ดูแลสิ่งอำนวยความสะดวกในโรงเรียน หรือมอบสิ่งที่คุณครูต้องการ ส่งเสริมให้ครูได้มีและเลื่อนวิทยฐานะ มีสวัสดิการต่างๆ ให้ครู เช่น ร่วมงานต่างๆ ของครู การมอบของที่ระลึกในโอกาสสำคัญ การเลี้ยงสังสรรค์ กิจกรรมกีฬา การจัดให้มีการศึกษาดูงาน เพื่อให้ครูได้ทำกิจกรรมร่วมกัน

2.8 การเสริมสร้างแรงจูงใจองค์ประกอบมารยาทอันดี คือ ผู้บริหารควรมีการให้รางวัลแก่ครูที่ผลการปฏิบัติงานที่ดีเลิศ เช่น ใบประกาศนียบัตร ของที่ระลึก ช่อดอกไม้ เป็นต้นกล่าวขอบคุณครูและชมเชยทุกครั้งที่มีการจัดกิจกรรม ให้ทันเวลา ทันเหตุการณ์ เช่น ผ่าน social media การยกย่องในที่ประชุมครูโดยใส่ในวาระการประชุม ยกย่องชมเชยเป็นรายบุคคล ในการประชุมผู้ปกครอง เว็บไซต์ของโรงเรียน หน้าเสาธงในช่วงเวลาเช้าแถวเคารพธงชาติ เป็นต้น มีการใช้คำพูดที่เป็นทางบวกและพูดชมเชยจากใจ เช่น ดีมาก รับผิดชอบดีมาก ยินดี เป็นต้น

2.9 การเสริมสร้างแรงจูงใจองค์ประกอบความสำเร็จในการทำงาน คือ ผู้บริหารควรทำให้ครูตระหนักถึงหน้าที่และความรับผิดชอบที่มีตามมอบหมาย กำกับ นิเทศ ติดตาม อย่างเป็นระบบ ถามปัญหา ถ้าขาดตกบกพร่องอะไร จึงหาทางเสริมสร้าง พัฒนา แนะนำ ช่วยเหลืออย่างรวดเร็วและสม่ำเสมอ โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วม กำกับติดตามเชิงบวกเพื่อเป็นการเสริมแรง โดยการชื่นชมให้กำลังใจ ให้ข้อเสนอแนะทางบวกและพูดให้เหมาะสมกับผู้ที่ถูกเสนอแนะ การให้ความรู้ด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเป็นข้าราชการครู เพื่อเป็นแนวทางในการทำงาน เช่น จรรยาบรรณวิชาชีพครู เป็นต้น ให้ครูได้มีโอกาสเข้าร่วมการแข่งขันทางวิชาการ เพื่อให้เกิดผลดีในการทำงาน กระตุ้นครูผ่านการประชุมครู สร้างแรงจูงใจในการทำงาน มีแผนการดำเนินงานที่ชัดเจน รายงานการดำเนินงาน การประชุมติดตามงานเป็นระยะๆ สม่ำเสมอ

2.10 การเสริมสร้างแรงจูงใจองค์ประกอบความรับผิดชอบ คือ ผู้บริหารควรกระจายอำนาจไปยังรองผู้อำนวยการ หัวหน้างาน ผู้รับผิดชอบโครงการหรือกิจกรรมตามลำดับ การมอบคนและอำนาจในการตัดสินใจแล้วติดตามการดำเนินงาน ผลผลิต ผลลัพธ์ ให้อิสระในการทำงานทั้งช่วงเวลาและวิธีการในการปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมาย แต่ต้องสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนด โดยที่ผู้บริหารเป็นผู้ที่กำหนดนโยบาย แต่จะไม่เข้าไปยุ่งในรายละเอียดปลีกย่อย ให้ครูผู้รับผิดชอบเป็นผู้ดำเนินการ แต่ถ้าเกิดปัญหาจะเข้าไปให้คำแนะนำ ส่งเสริมสนับสนุนการปฏิบัติงาน การใช้ความรู้ ความคิดสร้างสรรค์อย่างอิสระเสรีในการผลิตผลงาน

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาแนวการเสริมสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา ผู้วิจัยนำอภิปรายผลได้ดังนี้

1. การเสริมสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในศตวรรษที่ 21 ผลการวิจัยพบว่าในภาพรวมมีสภาพปัจจุบันอยู่ในระดับมาก สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น พบว่าความต้องการเสริมสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในศตวรรษที่ 21 เรียงตามลำดับขององค์ประกอบดังต่อไปนี้ วิธีการปกครองผู้บังคับบัญชา, ค่าตอบแทนและผลประโยชน์ เกื้อกูล, สภาพการทำงาน, นโยบายการบริหารงาน, ลักษณะของงานที่ปฏิบัติ, ความก้าวหน้าในงาน, ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล, การยอมรับนับถือ, ความสำเร็จในการทำงาน และความรับผิดชอบ ทั้งนี้แรงจูงใจในการปฏิบัติงานอาจมีการเปลี่ยนแปลงไปตามบริบทของสังคมที่ในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา จากการเข้ามาของเทคโนโลยีใหม่ๆ จึงส่งผลต่อความต้องการจำเป็นของแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในศตวรรษที่ 21 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของธนพรธ อนุเวช (2564) ที่ได้ศึกษาแนวทางการสร้างเสริมแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด ผลการวิจัยพบว่าครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด มีความคิดเห็นต่อสภาพปัจจุบันของแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง สภาพที่พึงประสงค์ของแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนความต้องการจำเป็นในการสร้างเสริมแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ 1) ด้านความสัมพันธ์ในองค์กร 2) ด้านลักษณะของงานที่ปฏิบัติ 3) ด้านเงินเดือน สวัสดิการและการให้รางวัล 4) ด้านความสำเร็จในการทำงาน 5) ด้านความก้าวหน้าในหน้าที่ และงานวิจัยของวาสนา ม่วงนม (2560) ที่ได้ศึกษารูปแบบการเสริมสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 11 ผลการวิจัยพบว่าสภาพการเสริมสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 11 โดยรวมอยู่ในระดับมาก องค์ประกอบของรูปแบบการเสริมสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 11 ประกอบด้วย 9 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การรับรู้คุณค่า ศรัทธา และจิตวิญญาณความเป็นครู 2) การมีบทบาทและมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายการปฏิบัติงานที่ชัดเจน 3) การมอบหมายหรือการกระจายงานที่มีความสำคัญให้แก่บุคลากร 4) การเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีของร่วมงานในทุกระดับ 5) การสร้างวัฒนธรรมการทำงานเน้นคุณค่าการทำงานร่วมกันเป็นทีม 6) การส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรด้านการวิจัยในชั้นเรียน 7) การนิเทศบุคลากรอย่างมีขั้นตอนเป็นระบบ และต่อเนื่อง 8) การประเมินผลการปฏิบัติงานด้วยความซื่อสัตย์ ยุติธรรม มีคุณภาพ โปร่งใสและตรวจสอบได้และ 9) การสร้างแรงจูงใจด้วยการให้รางวัลที่ไม่เป็นตัวเงิน ขั้นตอนที่ 3 ผลจากการประเมินความคิดเห็นต่อความเหมาะสมความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติของรูปแบบการเสริมสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 11 โดยภาพรวมทั้งหมดอยู่ในระดับ มากที่สุด ซึ่งจะเห็นได้ว่าผลของการวิจัยสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูจะมีความแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับบริบทของสถานศึกษา เช่น สถานที่ตั้ง สภาพสังคม สภาพแวดล้อม ความต้องการส่วนบุคคล หรือการเปลี่ยนแปลงไปของสถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้น เป็นต้น แต่มนุษย์ก็ยังมีความต้องการในการสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานขั้นพื้นฐาน ที่สอดคล้องกับทฤษฎีของ Herzburg (อ้างใน ภารดี อนันต์นาวิ, 2555) ที่เน้นอธิบายและให้ความสำคัญกับปัจจัย 2 ประการ ได้แก่ ปัจจัยจูงใจหรือปัจจัยตัวกระตุ้น (Motivators) ที่

ประกอบด้วยความสำเร็จในการทำงาน การยอมรับนับถือ ลักษณะของงานที่ปฏิบัติ ความรับผิดชอบ และความก้าวหน้าในงานและปัจจัยคำจูงหรือปัจจัยสุขอนามัย (Hygiene) ที่ประกอบด้วยนโยบายการบริหารงาน วิธีการปกครองผู้บังคับบัญชา ค่าตอบแทนและผลประโยชน์เกื้อกูล สภาพการทำงาน และความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ซึ่งทั้ง 2 ปัจจัย 10 องค์ประกอบนี้มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาและความสำเร็จของงานที่รับผิดชอบเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งผู้บริหารองค์กรควรพิจารณาเพื่อนำไปใช้ในการบริหารตนและบริหารงานของสถานศึกษา

2. แนวทางการเสริมสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยพบว่า ประเด็นความต้องการจำเป็นภายในบริบทของพื้นที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา ข้อที่มีความต้องการจำเป็นมากที่สุด คือ วิธีการปกครองผู้บังคับบัญชา ในด้านการเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ครูในการปฏิบัติตนและปฏิบัติงาน ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญทำให้ได้แนวทาง ดังนี้ ผู้บริหารควรมีหลักเกณฑ์ที่เหมาะสม สอดคล้องกับจรรยาบรรณ คุณธรรม จริยธรรม วางท่าที วาจา การแต่งกายให้ถูกต้อง เหมาะสมทั้งด้านส่วนตัว ด้านการทำงานกับผู้คนทั้งหลาย เป็นผู้มีชื่อเสียง ความสุจริต ยุติธรรม มีความสามารถในการแก้ปัญหา แสดงออกถึงความเป็นครู ใส่ใจนักเรียน เป็นแบบอย่างในทุกๆ เรื่อง ต้องปฏิบัติเหมือนกับที่ครูได้ยึดถือปฏิบัติ มีความรับผิดชอบในการทำงานและพัฒนางานของตนเองอย่างต่อเนื่อง ดูแลเอาใจใส่สนับสนุนการปฏิบัติงานของครู การจัดอบรมพัฒนาครูในการปฏิบัติและปฏิบัติงาน เน้นให้ครูรู้หน้าที่และความรับผิดชอบ เป็นผู้นำในการใช้เทคโนโลยีต่างๆ ในการบริหารจัดการทั้งด้านการปฏิบัติงานและการปฏิบัติตน สอดคล้องกับแนวคิดของธนะชา ชาญวง (2558) ที่ได้ศึกษาการศึกษาแรงจูงใจในการทำงานของบุคลากรทางการศึกษาโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอเขาสมิง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด สรุปได้ว่า ผู้บังคับบัญชามีภาวะผู้นำ เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา มีแนวทางพัฒนาคุณภาพควบคุมบังคับบัญชาอย่างต่อเนื่องสามารถวินิจฉัยสั่งการมอบหมายงานโดยคำนึงถึงความรู้ ความสามารถหรือความถนัดของบุคคล ส่งผลให้บุคลากรมีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานตามที่ได้รับมอบหมาย และแนวคิดของลัดดา พันชนัง (2559) ที่ได้ศึกษาแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในอำเภอเมืองจันทบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 ซึ่งสรุปได้ว่า ผู้บังคับบัญชาทำงานในลักษณะที่ได้ทั้งงานและครองใจคนมีโอกาสนเสนอความคิดเห็นข้อเสนอแนะของผู้บังคับบัญชาเสมอๆ และรู้สึกได้รับความเป็นธรรมในการมอบหมายงาน หรือแจกจ่ายงานจากผู้บังคับบัญชา ดังนั้น แนวทางการเสริมสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในศตวรรษที่ 21 ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถนำไปวางแผนให้สอดคล้องกับความต้องการของครู เพื่อเป็นการปรับปรุงและพัฒนาพฤติกรรมความสามารถในการปฏิบัติงานของครู ซึ่งจะส่งผลให้ครูปฏิบัติงานด้วยความเต็มใจ มุ่งมั่น ตั้งใจ และมีความสุขในการปฏิบัติงาน ส่งผลให้ผลของงานบรรลุตามเป้าหมายที่สถานศึกษากำหนด และยังเป็นแนวทางในการปรับเปลี่ยนสภาพแวดล้อมในการทำงานของครูให้เอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติงานให้เกิดประสิทธิภาพทั้งในองค์ประกอบวิธีการปกครองผู้บังคับบัญชา ค่าตอบแทนและผลประโยชน์เกื้อกูล สภาพการทำงาน นโยบายการบริหารงานลักษณะของงานที่ปฏิบัติ ความก้าวหน้าในงาน ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล การยอมรับนับถือ ความสำเร็จในการทำงาน และความรับผิดชอบ ให้กับผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยาให้มีประสิทธิภาพต่อไป

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยครั้งนี้เป็นแนวทางการเสริมสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา ซึ่งประกอบไปด้วย 10 องค์ประกอบ คือ 1) ความสำเร็จในการทำงาน 2) การยอมรับนับถือ 3) ลักษณะของงานที่ปฏิบัติ 4) ความรับผิดชอบ 5) ความก้าวหน้าในงาน 6) นโยบายการบริหารงาน 7) วิธีการปกครองผู้บังคับบัญชา 8) ค่าตอบแทนและผลประโยชน์เกื้อกูล 9) สภาพการทำงาน และ 10) ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล สรุปดังในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แนวทางการเสริมสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในศตวรรษที่ 21

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 จากการศึกษาความต้องการจำเป็นของครู องค์ประกอบที่มีความต้องการจำเป็นมากที่สุด คือ วิธีการปกครองของผู้บังคับบัญชา ผู้บริหารจึงควรนำสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นและแนวทางการเสริมสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในศตวรรษที่ 21 ไปจัดทำเป็นโครงการหรือกิจกรรมที่จะช่วยเสริมสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในศตวรรษที่ 21 เช่น การจัดกิจกรรมส่งเสริมความสัมพันธ์ เพื่อสานสัมพันธ์ของครูและผู้บริหาร และควรเปิดโอกาสให้บุคลากรชี้แจงปัญหาในการปฏิบัติงานภายในโรงเรียน หรือเรื่องที่มีความเกี่ยวข้องกับโรงเรียน ร่วมหาแนวทางการแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นร่วม ทั้งนี้เพื่อให้บุคลากรทำความเข้าใจ

เข้าใจในสิ่งที่เกิดขึ้นในทิศทางเดียวกัน รวมไปถึงการจัดสัมมนาเพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถให้กับบุคลากรเป็นต้น

1.2 สถานศึกษาควรมีการนำแนวการเสริมสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในศตวรรษที่ 21 ไปทดลองใช้เพื่อเป็นเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการและเสริมสร้างแรงจูงใจของครูให้อยู่ในระดับที่สูงขึ้น

1.3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา ควรประชุมชี้แจงผู้บริหารสถานศึกษาให้ตระหนักและเห็นความสำคัญของการเสริมสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู และร่วมมือกันในการนำแนวทางการเสริมสร้างแรงจูงใจไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาศักยภาพครูจนสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง ขนาดใหญ่ และขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา

2.2 ควรมีการศึกษาการเสริมสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้หรือผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของผู้เรียน

เอกสารอ้างอิง

- จิตรลดา ศรีจันทร์ดี. (2557). การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 (จังหวัดพระนครศรีอยุธยา). วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- จินตนา ศิริธัญญรัตน์. (2561). การออกแบบระบบการจัดการเรียนการสอน. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ธนพรธ อนุเวช. (2564). แนวทางการสร้างเสริมแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ร้อยเอ็ด. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ธนัชชา ชาสงวน. (2558). การศึกษาแรงจูงใจในการทำงานของบุคลากรทางการศึกษาโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอลำทะเมนชัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ภารดี อนันต์นาวิ. (2555). หลักการ แนวคิด ทฤษฎีทางการบริหารการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มนตรี.
- รุ่งทิวา วิบูลพันธ์. (2562). ศึกษาขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 2. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- ลัดดา พันชนัง. (2558). แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในอำเภอมะนัง จันทบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยบูรพา.

- วาสนา ม่วงแนม. (2560). รูปแบบการเสริมสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพของข้าราชการครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 11. วารสารวิจัยทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. 11(2). 136.
- ศิริวรรณ อินทสโร. (2560). แนวทางการเสริมสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการครู ในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูล. การประชุมหาดใหญ่วิชาการระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 8 มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา. (2564) แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565. พระนครศรีอยุธยา: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา. (2564). แผนพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา ประจำปีงบประมาณ 2565. พระนครศรีอยุธยา: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา. (2565) แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2565 - 2568. พระนครศรีอยุธยา: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.
- อัญชลี สนพลาย. (2564). แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 1. การประชุมวิชาการระดับชาติ วิทยาลัยนครราชสีมา ครั้งที่ 8 ประจำปี พ.ศ.2564 วิทยาลัยนครราชสีมา.

แนวทางการพัฒนาภาพลักษณ์ตามหลักสามัคคีธรรมของโรงเรียนกลุ่มบ้านชัยพัฒนา
อำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
GUIDELINES FOR IMAGE DEVELOPMENT ACCORDING TO THE PRINCIPLE OF
UNITY OF BAN CHAI PATTANA SCHOOL GROUP, SENA DISTRICT,
PHRA NAKHON SI AYUTTHAYA PROVINCE

^[1]สมชัย มังคละ Somchai Mangkala ^[2]สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย Suddhipong Srivichai
^[3]ยุดทวิร์ แก้วทองใหญ่ Yudthavee Kaewthongyai
^[1] ^[2] ^[3]มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
Corresponding Author E-mail: mangkala_s@hotmail.com

Article Received: July 09, 2024, Revised: August 23, 2024, Accepted: August 26, 2024.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นการพัฒนาภาพลักษณ์ของโรงเรียนกลุ่มบ้านชัยพัฒนา อำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 2) เพื่อศึกษาวิธีการพัฒนาภาพลักษณ์ตามหลักสามัคคีธรรมของโรงเรียนกลุ่มบ้านชัยพัฒนา อำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และ 3) เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาภาพลักษณ์ตามหลักสามัคคีธรรมของโรงเรียนกลุ่มบ้านชัยพัฒนา อำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามผู้บริหารและครู จำนวน 175 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพื้นฐาน คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ความต้องการจำเป็น และการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการพัฒนาภาพลักษณ์ พบว่า สภาพปัจจุบันโดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง สภาพที่พึงประสงค์โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด และความต้องการจำเป็นจากเรียงลำดับค่า $PNI_{modified}$ จากมากไปหาน้อย คือ อันดับที่ 1 ลักษณะของโรงเรียน รองลงมา ได้แก่ ค่านิยมและจรรยาบรรณของโรงเรียน ชื่อเสียงของโรงเรียน อัตลักษณ์ของโรงเรียน ตามลำดับ 2) วิธีการพัฒนาภาพลักษณ์ตามหลักสามัคคีธรรมของโรงเรียนกลุ่มบ้านชัยพัฒนา อำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า ด้านลักษณะของโรงเรียน โรงเรียนมีการจัดสรรอาคารสถานที่ในการจัดการเรียนการสอนที่เพียงพอ และมีความปลอดภัย จัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น มีอาคารเอนกประสงค์ ห้องสมุด ห้องคอมพิวเตอร์และสื่อการสอนที่ทันสมัย เก็บค่าธรรมเนียมการศึกษาโดยมีความเหมาะสมกับสภาพการณ์ปัจจุบัน ด้านค่านิยมและจรรยาบรรณของโรงเรียน ผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษาวางตัวเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับนักเรียน มีภาวะผู้นำ ใจกว้าง รับฟังความคิดเห็นของผู้ปกครองและชุมชน ด้านชื่อเสียงของโรงเรียน นักเรียนที่สำเร็จการศึกษาเป็นนักเรียนที่มีคุณภาพ ได้รับการยอมรับจากสังคม มีความกล้าแสดงออก มีความประพฤติดี ได้รับการชื่นชมจากผู้ปกครอง ด้านอัตลักษณ์ของโรงเรียน เครื่องแบบนักเรียนมีความสุภาพ เรียบร้อย มีรูปแบบสวยงามสะอาดตา และ 3) แนวทางการพัฒนาภาพลักษณ์ตามหลักสามัคคีธรรมของโรงเรียนกลุ่มบ้านชัยพัฒนา อำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ประกอบด้วย (1) ด้านลักษณะของโรงเรียน ใช้หลักการที่ทุกคนคิด พูด ทำ ด้วยความเมตตา มุ่งดี มุ่งเจริญต่อกัน ผู้บริหารและครูพูดคุยนั่งและแบ่งปัน

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาโรงเรียน สร้างพื้นที่สำหรับการเสนอแนวทางและความคิดที่สามารถนำเข้ามาในการบริหารจัดการ (2) ด้านค่านิยมและจรรยาบรรณของโรงเรียน ประสานเครือข่ายทางการศึกษาทั้งภาครัฐ เอกชน และผู้ปกครองในการส่งเสริมทักษะทางจริยธรรมและพฤติกรรม ผู้บริหาร ครู นักเรียนประพฤติปฏิบัติตนอยู่ในความสุจริต ในกฎกติกาและในระเบียบแบบแผนโดยเท่าเทียมเสมอกัน (3) ด้านชื่อเสียงของโรงเรียน ปลุกฝังให้แต่ละคนต่างช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ประสานงาน ประสานประโยชน์กันให้งานที่ทำสำเร็จผล สร้างเครือข่ายเพื่อประสานงานร่วมกันในการช่วยเหลือโรงเรียน เช่น ไลน์กลุ่ม เฟสกลุ่ม เพื่อส่งเสริมกิจการของโรงเรียน (4) ด้านอัตลักษณ์ของโรงเรียน ผู้บริหาร ครู และผู้ปกครองควรร่วมมือกันเพื่อสร้างความตระหนักในชุมชนเกี่ยวกับความสำคัญของมารยาทและพฤติกรรมที่เรียบร้อยแก่เด็ก ใช้สื่อออนไลน์ ประชาสัมพันธ์ผ่านเว็บไซต์ของโรงเรียน เพจ facebook line สื่อสังคมออนไลน์เกี่ยวกับการแต่งกายหรือเครื่องแบบของโรงเรียน

คำสำคัญ: การพัฒนาภาพลักษณ์, หลักสามัคคีธรรม, โรงเรียน, นักเรียน

ABSTRACT

This research aimed to 1) study the needs and necessities for image development of Ban Chai Phatthana School Group, Sena District, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province, 2) study the methods for image development based on the principles of unity of Ban Chai Phatthana School Group, Sena District, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province, and 3) propose guidelines for image development based on the principles of unity of Ban Chai Phatthana School Group, Sena District, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province. This research was a mixed-methods research consisting of quantitative research using a questionnaire of 175 administrators and teachers, data were analyzed using basic statistics, namely frequency, percentage, mean, standard deviation, needs analysis, and qualitative research by interviewing 5 qualified persons, data were analyzed using content analysis. The research results found that 1) the current conditions, desired conditions, and needs for image development found that the current conditions as a whole had a medium average. The desired conditions as a whole had the highest average. The needs, ranked from highest to lowest, were school characteristics, followed by school values and ethics, and school reputation, school identity, respectively. 2) Methods for developing an image based on the principles of unity of the schools in Ban Chaipattana Group, Sena District, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province, found that in terms of school characteristics, the school allocated sufficient and safe buildings for teaching and learning, organized teaching and learning in line with the needs of the community and the locality, had a multipurpose building, a library, a computer room, and modern teaching media, and collected tuition fees that were appropriate for the current situation. In terms of school values and ethics, administrators, teachers, and educational personnel set good examples for students, had leadership, were open-minded, and listened to the opinions of parents and the community. In terms of school reputation, students who graduated were quality students who were accepted by society, had the courage to express themselves, had good behavior, and

were praised by their parents. In terms of school identity, student uniforms were polite and neat, and had beautiful and eye-catching designs. 3) Guidelines for developing an image based on the principles of unity of the schools in Ban Chaipattana Group, Sena District, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province, consisted of (1) School characteristics: Using the principle that everyone thinks, speaks, and acts with kindness and aims for the good and development of each other. Administrators and teachers talk and share opinions about school development, creating a space for proposing approaches and ideas that can be incorporated into management. (2) School values and ethics: Coordinate with educational networks from both the public and private sectors and parents to promote ethical and behavioral skills. Administrators, teachers and students behave honestly, in rules and regulations equally. (3) In terms of school reputation, instill mutual assistance, coordination and mutual benefit for the success of the work. Create a network to coordinate together to help the school, such as Line groups, Facebook groups to promote school activities. (4) In terms of school identity, administrators, teachers and parents should work together to create awareness in the community about the importance of good manners and proper behavior for children, using online media to publicize through the school's website, Facebook page, Line, social media about school dress or uniforms.

Keywords: Image Development, Principle of Unity, School, Students

บทนำ

ภาพลักษณ์องค์กรเป็นสิ่งที่สำคัญยิ่งในการบริหาร เปรียบได้กับเป็นหนึ่งในอาวุธที่สำคัญในคลังอาวุธเท่าที่คุณมี และยังเป็นเป้าหมายหลอหลอมองค์กรให้เดินไปตามวิสัยทัศน์ของคุณ ทักษะอะไรก็ตามที่รับรู้ เมื่อมีการบริหารภาพลักษณ์องค์กรถูกดำเนินการอย่างเหมาะสม สิ่งนี้สามารถช่วยขับเคลื่อนองค์กรเข้าสู่เป้าประสงค์ขององค์กรอย่างรวดเร็ว และเป็นสิ่งที่สำคัญต่อกลยุทธ์องค์กร และยังทำให้องค์กรอยู่ในภาวะเจริญเติบโตถึงขีดสุดดังนั้นทุกองค์กรรวมถึงองค์กรขนาดเล็กที่สุดจะมีการวางแผนหรือไม่มี ก็ควรจะมีภาพลักษณ์ใดภาพลักษณ์หนึ่งไว้ (Gregory and Wiechmann, 1999) เพราะว่าภาพลักษณ์ขององค์กรจะมีส่วนช่วยสร้างความแตกต่างให้กับสินค้า หรือบริการของตน การมีภาพลักษณ์ที่ดีจึงเป็นการเพิ่มทรัพย์สินให้องค์กร (อำนาจ วัฒนจินดา, 2566)

การบริหารโรงเรียนก็เช่นเดียวกัน แม้ว่าจะเป็นโรงเรียนของรัฐบาลก็ตาม ผู้บริหาร ครู และผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งหมด มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องร่วมกันพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ และเป็นที่ยอมรับแก่ผู้ปกครองที่จะส่งบุตรหลานมาเรียนในโรงเรียนซึ่งการที่มีจำนวนนักเรียนมากขึ้นก็จะส่งผลต่อการได้รับการจัดสรรงบประมาณรายหัวจากรัฐบาลเพิ่มขึ้นด้วย แต่จากงบประมาณที่ได้รับในแต่ละปีการศึกษาอาจไม่เพียงพอต่อการพัฒนาโรงเรียน ดังนั้นการที่โรงเรียนมีภาพลักษณ์ที่ดี เป็นที่น่าเชื่อถือ เป็นที่ยอมรับ และมีความน่าศรัทธา ก็จะส่งผลต่อการระดมทรัพยากรจากภายนอกมาใช้ในการพัฒนาโรงเรียน ในปัจจุบันไม่ว่าจะเป็นผู้เรียนหรือผู้ปกครองมีความต้องการด้านการศึกษาที่มีคุณภาพโดยตลอด โรงเรียนจึงมีความจำเป็นที่จะต้องสร้างความมั่นใจในคุณภาพของตนต่อผู้รับบริการ ซึ่งเป็นภาระหน้าที่ของผู้บริการไม่ว่าจะเป็นผู้บริหาร

หรือครูที่จะต้องดำเนินการผลิตนักเรียนให้มีคุณภาพ และโรงเรียนก็จะเป็นที่ยอมรับเชื่อถือและศรัทธาจนกลายเป็นภาพลักษณ์ที่ดี (Gregory, James R, and Jack G Wiechmann, 1999) ดังนั้นในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนนั้นควรปรับปรุง พัฒนาโรงเรียนให้มีภาพลักษณ์ที่พึงประสงค์ของผู้ปกครอง ชุมชน นับได้ว่าเป็นจุดขายที่สำคัญของโรงเรียน เพื่อให้สามารถจัดการศึกษาตามความต้องการของสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพนอกจากนี้ การสร้างภาพลักษณ์ยังต้องมาจากองค์ประกอบต่าง ๆ ที่ก่อให้เกิด หรือมาจากกระบวนการภายในในการบริหาร ซึ่งอำนาจของโรงเรียนขึ้นอยู่กับผู้บริหารที่จะสร้างหรือก่อให้เกิดได้ การบริหารหน่วยงานจึงเป็นเรื่องที่มีความสำคัญเพราะเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของหน่วยงานที่มุ่งไปสู่ความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพตามเป้าหมายและเพื่อความอยู่รอด ผู้บริหารจำเป็นต้องใช้หลักในการบริหารเพื่อกำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมาย และต้องมีกิจกรรมการดำเนินงานและเป้าหมายหลักซึ่งการจะทำงานได้นั้นต้องอาศัยความร่วมมือของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลพร้อมด้วยปัจจัยต่าง ๆ งบประมาณ และเทคโนโลยีเพื่อที่นั้น องค์กรไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายผลลัพธ์หรือผลสะท้อนที่เกิดขึ้นมาจากการรับการศึกษาทั้งสิ้น เช่น ผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชนสังคม และบุคคลที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมมากที่สุดไม่ว่าในทางใดทางหนึ่ง เพื่อให้ได้รับความเชื่อถือ การยอมรับ และความศรัทธา (วีระวัฒน์ อุทัยรัตน์, 2566)

การบริหารภาพลักษณ์จึงเป็นสิ่งสำคัญและมีความจำเป็นที่จะต้องทราบว่าหน่วยงานของตนเองนั้นเป็นที่ยอมรับ เชื่อถือ และศรัทธาอย่างไรต้องอาศัยข้อมูลจากการสำรวจภาพลักษณ์โดยการสำรวจถ้าผลออกมาดี ก็เป็นสิ่งที่ดีของหน่วยงานที่จะรักษาภาพลักษณ์นี้ไว้ แต่ถ้าผลสำรวจออกมาในทางไม่ดีหรือปานกลาง แสดงว่าหน่วยงานต้องรีบเร่งสร้างภาพลักษณ์ขึ้น อย่าย่อให้เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ การสร้างภาพลักษณ์นั้นหน่วยงานต้องใช้วิธีการหรือแผนกลยุทธ์ในการสร้างภาพลักษณ์ โดยอาศัยข้อมูลที่ได้เพื่อนำมาวางแผนให้เป็นไปตามแนวทางที่ต้องการ และสามารถพัฒนาหน่วยงานได้ต่อไป

การดูแล การคุ้มครอง การบริหาร ให้อำนาจเมือง สังคม ประเทศชาติสามารถอยู่ด้วยกันได้อย่างเป็นระบบระเบียบ เพื่อให้เกิดความสงบสุขอย่างแท้จริงด้วยระบบการปกครองแบบความสามัคคีการที่บุคคลในรัฐหรือประเทศและสังคมนั้นๆ แสดงออกซึ่งการรวมกำลังเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เพื่อทำงานอย่างใดอย่างหนึ่งอันเดียวกัน เพื่อทำงานอย่างใดอย่างหนึ่งให้สำเร็จสมประสงค์ตามความต้องการของรัฐ หรือประเทศ และสังคมนั้นๆ และกำลังที่รวมกันนั้น เป็นได้ทั้งกำลังทางกาย กำลังทางใจ กำลังทางความรู้ กำลังทางทรัพย์ เพื่อร่วมกันสร้างประโยชน์และความสุข มิใช่รวมกำลังกันเพื่อทำลายหรือสร้างความเดือดร้อนให้แก่ผู้อื่นหลักสามัคคีธรรมขององค์กรจึงเป็นส่วนสำคัญในการส่งเสริมการพัฒนาภาพลักษณ์ของโรงเรียน

โรงเรียนกลุ่มบ้านชัยพัฒนา อำเภอสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นกลุ่มโรงเรียนที่จัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนโดยคำนึงถึงภาพลักษณ์ของสถานศึกษาให้สามารถดึงดูดผู้ปกครองให้ส่งบุตรหลานเข้าเรียนในสถานศึกษา การสร้างภาพลักษณ์ของโรงเรียนหมายถึง ภาพที่เกิดขึ้นภายในจิตใจของตัวบุคคลตามความรู้สึก นึกคิดที่มีต่อโรงเรียน องค์กรหรือต่อตัวบุคคลนั้นๆ ซึ่งอาจพบเจอจากประสบการณ์ทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งประกอบด้วยปัจจัยที่ศึกษา 4 ประการ คือ ด้านลักษณะของโรงเรียน ชื่อเสียง ค่านิยมและจรรยาบรรณ และด้านอัตลักษณ์ของโรงเรียน

จากความเป็นมาและความสำคัญของการศึกษาดังกล่าวผู้ศึกษาจึงมีความสนใจที่จะศึกษาแนวทางการพัฒนาภาพลักษณ์ตามหลักสามัคคีธรรมของโรงเรียนกลุ่มบ้านชัยพัฒนา อำเภอสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยาเพื่อเป็นแนวทางให้โรงเรียนกลุ่มบ้านชัยพัฒนา อำเภอสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยาไปพัฒนาการบริหาร พัฒนาการดำเนินงานด้วยหลักความสามัคคีช่วยเหลือกันในทุกด้าน เกิดการมีส่วนร่วมในการ

ปฏิบัติงานเป็นการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้แก่โรงเรียน สร้างความเชื่อมั่นให้แก่สถานศึกษา ผู้ปกครองเกิดความเชื่อมั่นและส่งบุตรหลานเข้าเรียนในสถานศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นการพัฒนาภาพลักษณ์ของโรงเรียนกลุ่มบ้านชัยพัฒนา อำเภอสองแคว จังหวัดพิจิตรศรีอยุธยา
2. เพื่อศึกษาวิธีการพัฒนาภาพลักษณ์ตามหลักสามัคคีธรรมของโรงเรียนกลุ่มบ้านชัยพัฒนา อำเภอสองแคว จังหวัดพิจิตรศรีอยุธยา
3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาภาพลักษณ์ตามหลักสามัคคีธรรมของโรงเรียนกลุ่มบ้านชัยพัฒนา อำเภอสองแคว จังหวัดพิจิตรศรีอยุธยา

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาโดยใช้การวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Research Method) ด้วยการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยวิธีดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นการพัฒนาภาพลักษณ์ของโรงเรียนกลุ่มบ้านชัยพัฒนา อำเภอสองแคว จังหวัดพิจิตรศรีอยุธยา มี 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับความต้องการจำเป็นการพัฒนาภาพลักษณ์ของโรงเรียนกลุ่มบ้านชัยพัฒนา อำเภอสองแคว จังหวัดพิจิตรศรีอยุธยา
2. แจกแบบสอบถามเกี่ยวกับความต้องการจำเป็นการพัฒนาภาพลักษณ์ของโรงเรียนกลุ่มบ้านชัยพัฒนา อำเภอสองแคว จังหวัดพิจิตรศรีอยุธยา โดยได้มาจากประชากร คือ ผู้บริหารและครูโรงเรียนกลุ่มบ้านชัยพัฒนา อำเภอสองแคว จังหวัดพิจิตรศรีอยุธยา โดยกำหนดสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple random Sampling) ด้วยการเปิดตารางของ Krejcie & Morgan (1970) มีระดับความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ 5% และระดับความเชื่อมั่น 95% โดยได้กลุ่มตัวอย่าง 175 คน

ขั้นตอนที่ 2 เพื่อศึกษาวิธีการพัฒนาภาพลักษณ์ตามหลักสามัคคีธรรมของโรงเรียนกลุ่มบ้านชัยพัฒนา อำเภอสองแคว จังหวัดพิจิตรศรีอยุธยา มี 2 ขั้นตอน ดังนี้

1. สัมภาษณ์เกี่ยวกับวิธีการพัฒนาภาพลักษณ์ตามหลักสามัคคีธรรมของโรงเรียนกลุ่มบ้านชัยพัฒนา อำเภอสองแคว จังหวัดพิจิตรศรีอยุธยา แหล่งข้อมูลจากผู้อำนวยการโรงเรียนกลุ่มบ้านชัยพัฒนา อำเภอสองแคว จังหวัดพิจิตรศรีอยุธยา จำนวน 5 คน โดยเลือกแบบเจาะจงซึ่งกำหนดกฎเกณฑ์ในการคัดเลือก
2. เสนอวิธีการพัฒนาภาพลักษณ์ตามหลักสามัคคีธรรมของโรงเรียนกลุ่มบ้านชัยพัฒนา อำเภอสองแคว จังหวัดพิจิตรศรีอยุธยา ได้แก่ สรุปผลการศึกษาจากการสอบถามสัมภาษณ์ ปรับปรุงแก้ไขและนำเสนอร่วมกับอาจารย์ที่ปรึกษา/อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

ขั้นตอนที่ 2 เสนอแนวทางการพัฒนาภาพลักษณ์ตามหลักสามัคคีธรรมของโรงเรียนกลุ่มบ้านชัยพัฒนา อำเภอสองแคว จังหวัดพิจิตรศรีอยุธยา

1. ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับความต้องการจำเป็นการพัฒนาภาพลักษณ์ของโรงเรียนกลุ่มบ้านชัยพัฒนา อำเภอสองแคว จังหวัดพิจิตรศรีอยุธยา

2. เสนอแนวทางการพัฒนาภาพลักษณ์ตามหลักสามัคคีธรรมของโรงเรียนกลุ่มบ้านชัยพัฒนา อำเภอสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้แก่ สรุปผลการศึกษาจากการสอบถามสัมภาษณ์ ปรับปรุงแก้ไขและนำเสนอร่วมกับอาจารย์ที่ปรึกษา/อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

สรุปผลการวิจัย

1. สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นการพัฒนาภาพลักษณ์ของโรงเรียนกลุ่มบ้านชัยพัฒนา อำเภอสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวม ดังในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ระดับความคิดเห็น และดัชนี PNImodified ของสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นการพัฒนาภาพลักษณ์ของโรงเรียนกลุ่มบ้านชัยพัฒนา อำเภอสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวม

การพัฒนาภาพลักษณ์ของโรงเรียน กลุ่มบ้านชัยพัฒนา อำเภอสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			ความแตกต่าง	
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$PNI_{modified}$	ลำดับ $PNI_{modified}$
1. ลักษณะของโรงเรียน	3.29	0.78	ปานกลาง	4.72	0.49	มากที่สุด	0.621	1
2. ชื่อเสียงของโรงเรียน	3.17	0.65	ปานกลาง	4.76	0.48	มากที่สุด	0.502	3
3. ค่านิยมและจรรยาบรรณของ โรงเรียน	2.97	0.61	ปานกลาง	4.75	0.48	มากที่สุด	0.603	2
4. ค่านิยมและจรรยาบรรณของ โรงเรียน	3.57	0.76	มาก	4.63	0.62	มากที่สุด	0.297	4
ภาพรวม	3.25	0.70	ปานกลาง	4.72	0.52	มากที่สุด	0.506	

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบันการพัฒนาภาพลักษณ์ของโรงเรียนกลุ่มบ้านชัยพัฒนา อำเภอสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง สำหรับสภาพปัจจุบัน เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือด้านอัตลักษณ์ของโรงเรียน รองลงมา คือ ด้านลักษณะของโรงเรียน และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านค่านิยมและจรรยาบรรณของโรงเรียน

สภาพที่พึงประสงค์การพัฒนาภาพลักษณ์ของโรงเรียนกลุ่มบ้านชัยพัฒนา อำเภอสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด สำหรับสภาพที่พึงประสงค์ เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านชื่อเสียงของโรงเรียน รองลงมา คือ ด้านค่านิยมและจรรยาบรรณของโรงเรียน และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านอัตลักษณ์ของโรงเรียน

เมื่อเรียงลำดับตามความสำคัญของความต้องการจำเป็น โดยระบุความต้องการจำเป็นที่มีความสำคัญมากที่สุด และมีความเร่งด่วนที่ต้องได้รับการพัฒนา ก่อน ซึ่งพิจารณาตามค่าดัชนี $PNI_{modified}$ ในที่นี้ คือ 0.506 พบว่า อันดับ 1 คือ ด้านลักษณะของโรงเรียน รองลงมาคือ ด้านค่านิยมและจรรยาบรรณของโรงเรียน และอันดับสุดท้ายคือ ด้านอัตลักษณ์ของโรงเรียน

ผู้วิจัย ได้นำผลดังกล่าวมาจัดลำดับสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการพัฒนาภาพลักษณ์ของโรงเรียนกลุ่มบ้านชัยพัฒนา อำเภอสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น ได้ดังนี้ 1) ด้านลักษณะของโรงเรียน 3 อันดับเร่งด่วน ได้แก่ (1) โรงเรียนมีการจัดสรรอาคารสถานที่ในการจัดการเรียนการสอนที่เพียงพอ และมีความปลอดภัย (2) โรงเรียนมีการ

จัดสรรแบบเรียนที่มีความทันสมัย สอดคล้องกับหลักสูตร (3) โรงเรียนมีอาคารเอนกประสงค์ ห้องสมุด ห้องคอมพิวเตอร์และสื่อการสอนที่ทันสมัย เพื่อให้ผู้เรียนสามารถใช้ประโยชน์ในการ 2) ด้านค่านิยมและจรรยาบรรณของโรงเรียน 3 อันดับเร่งด่วน ได้แก่ (1) โรงเรียนส่งเสริมให้นักเรียนประพฤติปฏิบัติตามหลักศาสนาและเป็นคนดีของสังคม (2) ผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษา ยอมรับฟังคำติชม คำตำ วิจารณ์ และนำข้อแก้ไขต่างๆ มาปรับปรุงเพื่อพัฒนาโรงเรียนให้ดีขึ้น (3) ผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษา วางตัวเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับนักเรียน 3) ด้านชื่อเสียงของโรงเรียน 3 อันดับเร่งด่วน ได้แก่ (1) โรงเรียนผ่านเกณฑ์การประเมินคุณภาพภายนอกรอบที่ 4 จาก สมศ. (2) โรงเรียนมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักของประชาชนในอำเภอและจังหวัด (3) นักเรียนที่สำเร็จการศึกษามีโอกาสเข้ารับการศึกษต่อใน ระดับชั้นที่สูงขึ้น และ 4) ด้านอัตลักษณ์ของโรงเรียน 3 อันดับเร่งด่วน ได้แก่ (1) เครื่องแบบนักเรียนมีความสุภาพเรียบร้อย มีรูปแบบสวยงามสะอาดตา (2) ผู้เรียนมีสุขภาพกาย สุขภาพจิตที่ดี มีพัฒนาการทางสติปัญญา อารมณ์และจิตใจสมวัย (3) มีการจัดกิจกรรมหรือดำเนินการเพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนมีอัตลักษณ์ตรงตามมาตรฐานที่ โรงเรียนกำหนด

2. วิธีการพัฒนาภาพลักษณ์ตามหลักสามัคคีธรรมของโรงเรียนกลุ่มบ้านชัยพัฒนา อำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สรุปได้ดังนี้

2.1 ด้านลักษณะของโรงเรียน โรงเรียนมีการจัดสรรอาคารสถานที่ในการจัดการเรียนการสอนที่เพียงพอ และมีความปลอดภัย มีการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น โรงเรียนมีอาคารเอนกประสงค์ ห้องสมุด ห้องคอมพิวเตอร์และสื่อการสอนที่ทันสมัย เพื่อให้ผู้เรียนสามารถใช้ประโยชน์ในการทำกิจกรรมต่างๆ บรรยาภายในโรงเรียนเอื้อต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โรงเรียนเก็บค่าธรรมเนียมการศึกษาโดยมีความเหมาะสมกับสภาพการณ์ปัจจุบัน สถานที่ตั้งของโรงเรียน สะดวกต่อการเดินทาง โรงเรียนปลอดจากยาเสพติดและอบายมุขต่างๆ สภาพแวดล้อมภายในบริเวณโรงเรียนมีความสวยงาม สะอาด มีนโยบายด้านการรักษาความปลอดภัยและระบบจราจรที่ดี ภายในห้องเรียนมีแสงสว่างเพียงพอ มีอากาศถ่ายเทสะดวก โรงเรียนมีการจัดสรรแบบเรียนที่มีความทันสมัย สอดคล้องกับหลักสูตร มีการจัดจำหน่ายอาหารและเครื่องดื่มที่มีคุณค่าทาง โภชนาการและมีความสะอาด

2.2 ด้านค่านิยมและจรรยาบรรณของโรงเรียน ผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษาวางตัวเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับนักเรียน มีภาวะผู้นำ ใจกว้าง รับฟังความคิดเห็นของผู้ปกครองและชุมชน โรงเรียนส่งเสริมให้นักเรียนประพฤติปฏิบัติตามหลักศาสนาและเป็นคนดีของสังคม มีวิสัยทัศน์ และเป้าหมายการดำเนินงานอย่างชัดเจน มีความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชนและ ให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมเนื่องในโอกาสต่างๆ เป็นอย่างดี ปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ระเบียบวินัยให้กับนักเรียน โรงเรียนและชุมชนร่วมกันจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อเป็นการอนุรักษ์วัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น เช่น ประเพณีแห่เทียนพรรษา รุ่งเก่า ครูมีความตั้งใจ เสียสละ และอุทิศตนในการปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มกำลัง ให้การต้อนรับผู้ปกครองด้วยกิจกรรมยามที่ดี มีการพัฒนาดนเองทั้งทางค่านิยมและบุคลิกภาพอยู่เสมอ ครูรักและศรัทธาในวิชาชีพครู และปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร ให้ความเสมอภาคกับนักเรียนทุกคน เปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ ผู้บริหารและครูไม่ใช้นักเรียนเป็นลู่อ้างในการประกอบธุรกิจเช่น บังคับให้เรียนพิเศษ ผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษา ยอมรับฟังคำติชม คำตำ วิจารณ์ และนำข้อแก้ไขต่างๆ มาปรับปรุงเพื่อพัฒนาโรงเรียนให้ดีขึ้น

2.3 ด้านชื่อเสียงของโรงเรียน นักเรียนที่สำเร็จการศึกษานักเรียนที่มีคุณภาพ ได้รับการยอมรับจากสังคม มีความกล้าแสดงออก มีความประพฤติดี ได้รับการชื่นชมจากผู้ปกครอง ผู้ปกครองให้ความเชื่อมั่นและมีความภาคภูมิใจที่บุตรหลานเข้ารับการศึกษในโรงเรียนแห่งนี้ โรงเรียนมีนักเรียนที่ได้รับคัดเลือก

เข้าแข่งขันทักษะทางด้านวิชาการ ดนตรี และกีฬา ทั้งในระดับอำเภอ จังหวัดและระดับประเทศ นักเรียนที่สำเร็จการศึกษามีโอกาสเข้ารับการศึกษต่อในระดับชั้นที่สูงขึ้น โรงเรียนมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักของประชาชนในอำเภอและจังหวัด ประชาสัมพันธ์ความสำเร็จในด้านต่างๆ ให้ทราบอยู่เสมอ นักเรียนมีความสามารถมีทักษะด้านดนตรี กีฬา และทักษะอื่นที่เด่น บุคลากรมีความรู้ความสามารถ มีประสบการณ์ในการทำงานและเอาใจใส่บุตรหลานเป็นอย่างดี ผู้บริหารมีความสามารถ มีความตั้งใจและมีประสบการณ์ทางการศึกษา นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด โรงเรียนมีชื่อเสียงด้านการสนับสนุนกิจกรรมต่างๆ เพื่อรับใช้สังคม โรงเรียนผ่านเกณฑ์การประเมินคุณภาพภายนอกรอบที่ 4 จากสมศ. มีการจัดกิจกรรมต่างๆ เช่น กิจกรรมกีฬา กิจกรรมบัณฑิตน้อยอย่างยิ่งใหญ่และท่านมีความรู้สึภาคภูมิใจ

2.4 ด้านอัตลักษณ์ของโรงเรียน เครื่องแบบนักเรียนมีความสุภาพเรียบร้อย มีรูปแบบสวยงาม สะดุดตา ท่านมีความรู้สึภาคภูมิใจเมื่อใช้สิ่งของอันแสดงถึงสัญลักษณ์ของโรงเรียน ชื่อของโรงเรียนเป็นสิ่งจูงใจที่ทำให้ท่านตัดสินใจส่งบุตรหลานเข้ารับการศึกษามีความโดดเด่นในการส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะความสามารถด้านกีฬา (ว่ายน้ำ, วอลเลย์บอล) โดยได้มีการเข้าร่วมการแข่งขันในระดับจังหวัดและภูมิภาคอยู่เสมอ ผู้บริหารและบุคลากรมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ยิ้มแย้มแจ่มใสให้การต้อนรับเป็นอย่างดี โรงเรียนมีความโดดเด่นในเรื่องของการมีอุปกรณ์เสริมพัฒนาการและทักษะของผู้เรียน เช่น บ้านลมสไลเดอร์ บ้านบอล สระว่ายน้ำ และเครื่องเล่นสนามที่หลากหลาย ผู้บริหารมีภาวะผู้นำ มีทัศนคติที่ดี มีความน่าเชื่อถือและได้รับการยอมรับจากผู้ปกครองและชุมชน ผู้เรียนมีสุขภาพกาย สุขภาพจิตที่ดี มีพัฒนาการทางสติปัญญา อารมณ์และจิตใจสมวัย โรงเรียนมีความโดดเด่นในการส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะทางด้านวิชาการ โรงเรียนมีความโดดเด่นในการส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เด็กนักเรียนพูดจาไพเราะ สุภาพเรียบร้อย มีการจัดกิจกรรมหรือดำเนินการเพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนมีอัตลักษณ์ตรงตามมาตรฐานที่ โรงเรียนกำหนด

3. แนวทางการพัฒนาภาพลักษณ์ตามหลักสามัคคีธรรมของโรงเรียนกลุ่มบ้านชัยพัฒนา อำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สรุปได้ดังนี้

แนวทางการพัฒนาภาพลักษณ์ของโรงเรียนกลุ่มบ้านชัยพัฒนา มุ่งเน้นไปที่การสร้างสรรคสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ การส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่ดีงาม รวมถึงการสร้างชื่อเสียงและอัตลักษณ์ที่เป็นเอกลักษณ์ของโรงเรียน โดยมีแนวทางพัฒนาดังนี้

3.1 ด้านลักษณะของโรงเรียน 1) สิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้: จัดห้องเรียนให้มีความน่าสนใจ มีสื่อการสอนที่หลากหลาย และมีพื้นที่สำหรับกิจกรรมกลุ่ม 2) การบริหารจัดการที่ดี: มีระบบการบริหารจัดการที่ชัดเจน มีการวางแผน และมีการประเมินผลอย่างสม่ำเสมอ 3) การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้: ส่งเสริมให้นักเรียน ครู และผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์กิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน

3.2 ด้านค่านิยมและจรรยาบรรณ 1) การปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม: ส่งเสริมให้นักเรียนมีจิตสำนึกที่ดี มีความเมตตา และมีจิตอาสา 2) การสร้างวัฒนธรรมองค์กร: สร้างวัฒนธรรมการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน การทำงานเป็นทีม และการปฏิบัติตามกฎระเบียบ 3) การประสานความร่วมมือ: ประสานความร่วมมือกับชุมชน ผู้ปกครอง และหน่วยงานต่างๆ เพื่อส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพของนักเรียน

3.3 ด้านชื่อเสียงของโรงเรียน 1) การพัฒนาคุณภาพ: พัฒนาคุณภาพของครู บุคลากร และนักเรียน 2) การสร้างเครือข่าย: สร้างเครือข่ายความร่วมมือกับโรงเรียนอื่นๆ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 3) การประชาสัมพันธ์: ประชาสัมพันธ์ภาพลักษณ์ที่ดีของโรงเรียนให้เป็นที่รู้จัก

3.4 ด้านอัตลักษณ์ของโรงเรียน 1) การสร้างเอกลักษณ์: สร้างเอกลักษณ์ของโรงเรียนที่โดดเด่นและเป็นที่จดจำ 2) การส่งเสริมมารยาท: ส่งเสริมให้นักเรียนมีมารยาทที่ดี และมีภาพลักษณ์ที่เป็นตัวแทนของโรงเรียน

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพบประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผล ดังต่อไปนี้

1. ผลการศึกษาความต้องการจำเป็นการพัฒนาภาพลักษณ์ของโรงเรียนกลุ่มบ้านชัยพัฒนา อำเภอสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันการพัฒนาภาพลักษณ์ของโรงเรียนกลุ่มบ้านชัยพัฒนา อำเภอสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง สำหรับสภาพปัจจุบัน เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือด้านอัตลักษณ์ของโรงเรียน รองลงมา คือ ด้านลักษณะของโรงเรียน และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านค่านิยมและจรรยาบรรณของโรงเรียน จากผลการวิจัยนี้สะท้อนให้เห็นถึง โรงเรียนต้องมีการจัดสรรอาคารสถานที่ในการจัดการเรียนการสอนที่เพียงพอ และมีความปลอดภัย ส่งเสริมให้นักเรียนประพฤติปฏิบัติตามหลักศาสนาและเป็นคนดีของสังคม พัฒนาให้ผ่านเกณฑ์การประเมินคุณภาพภายนอกรอบที่ 4 จากสมศ. และมีเครื่องแบบนักเรียนมีความสุภาพเรียบร้อย มีรูปแบบสวยงามสะอาดตา สอดคล้องกับงานวิจัยของจักรกฤษ เดชพร (2563) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการรับรู้ภาพลักษณ์องค์กรด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมในมุมมองของผู้บริโภคกรณีศึกษา บริษัท อำพลฟู้ดส์ โปรเซสซิง จำกัด ผลการวิจัยพบว่า ผลการศึกษาข้อมูลด้านปัจจัยส่วนบุคคลพบว่า ต้องมีการปรับปรุงกระบวนการด้านการกำกับดูแลกิจการที่ดี โดยมุ่งเน้นไปที่การสื่อสารสู่ภายนอกเพื่อให้ทราบถึงการกำกับดูแลกิจการขององค์กรในมุมมองผลลัพธ์ที่ไม่เพียงส่งผลต่อองค์กรเท่านั้นแต่ยังส่งผลต่อสังคมอีกด้วย และในด้านด้านการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม โดยจะเห็นว่าองค์กรมีการดำเนินการในด้านอยู่แล้วแต่จะมีความสอดคล้องกับด้านสังคม อาจจะเป็นเพราะในแง่ของการสื่อสาร ดังนั้นควรเน้นย้ำเนื้อหาให้เห็นว่าเป็นโครงการเพื่อสิ่งแวดล้อม ในส่วนของด้านการประกอบธุรกิจด้วยความเป็นธรรม ด้านความรับผิดชอบต่อผู้บริโภค และด้านการพัฒนาชุมชนและสังคม เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการรับรู้ของผู้บริโภค แสดงให้เห็นถึงความสามารถด้านการดำเนินงานควรรักษามาตรฐานให้ดีต่อไปเพื่อผลลัพธ์ที่ดีการองค์กร

2. ผลการศึกษาวิธีการพัฒนาภาพลักษณ์ตามหลักสามัคคีธรรมของโรงเรียนกลุ่มบ้านชัยพัฒนา อำเภอสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้แก่ ด้านลักษณะของโรงเรียน โรงเรียนมีการจัดสรรอาคารสถานที่ในการจัดการเรียนการสอนที่เพียงพอ และมีความปลอดภัย จัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น มีอาคารเอนกประสงค์ ห้องสมุด ห้องคอมพิวเตอร์และสื่อการสอนที่ทันสมัย เก็บค่าธรรมเนียมนการศึกษาโดยมีความเหมาะสมกับสภาพการณ์ปัจจุบัน ด้านค่านิยมและจรรยาบรรณของโรงเรียน ผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษาวางตัวเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับนักเรียน มีภาวะผู้นำ ใจกว้าง รับฟังความคิดเห็นของผู้ปกครองและชุมชน ด้านชื่อเสียงของโรงเรียน นักเรียนที่สำเร็จการศึกษาเป็นนักเรียนที่มีคุณภาพ ได้รับการยอมรับจากสังคม มีความกล้าแสดงออก มีความประพฤติดี ได้รับการชื่นชมจากผู้ปกครอง ด้านอัตลักษณ์ของโรงเรียน เครื่องแบบนักเรียนมีความสุภาพเรียบร้อย มีรูปแบบสวยงามสะอาดตา ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของภาวิ บุญกลาง (2560) ศึกษาเรื่องภาพลักษณ์องค์กรที่ส่งผลต่อความจงรักภักดีของลูกค้าธนาคารเพื่อการเกษตร และสหกรณ์การเกษตร กรณีศึกษา สาขาในเขตอำเภอด่านขุนทด จังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่า ระดับความคิดเห็นของภาพลักษณ์องค์กร และความจงรักภักดีของลูกค้าธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรอยู่ในระดับมาก ผลการทดสอบสมมติฐาน ภาพลักษณ์องค์กร

ได้แก่ ด้านเอกลักษณ์องค์กร ด้านชื่อเสียง ด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ด้านการให้บริการ และด้านการติดต่อระหว่างบุคคล ส่งผลต่อความจงรักภักดีของลูกค้าธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร และสอดคล้องกับสิทธิชัย มหะศิริ (2560) ได้ทำการศึกษาเรื่องภาพลักษณ์ของโรงเรียนพลอยจาตุรจินดาตามทัศนะของผู้ปกครอง ผลการวิจัยพบว่า 1) ภาพลักษณ์ของโรงเรียนพลอยจาตุรจินดา พบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับดีเมื่อพิจารณารายด้านพบว่าทุกด้านอยู่ในระดับดีโดยเรียงค่ามัธยฐานจากมากไปน้อย ดังนี้ ด้านความศรัทธา การยอมรับ และด้านความเชื่อถือ 2) แนวทางการพัฒนาภาพลักษณ์ของโรงเรียนพลอยจาตุรจินดา สรุปเป็นรายด้านได้ดังนี้ ด้านความเชื่อถือ ผู้ปกครองต้องการให้ครูเป็นแบบอย่างที่ดีมีหลักคุณธรรมและจริยธรรม และต้องการให้โรงเรียนพัฒนาทางด้านสื่อเทคโนโลยีเพื่อให้เพียงพอกับความต้องการของ นักเรียนปรับปรุงสถานที่ภายในโรงเรียนให้มีความร่มเย็นมากขึ้น มีการส่งเสริมความสามารถด้าน วิชาการและกีฬาให้เข้มข้นยิ่งขึ้นกว่าเดิม และส่งเสริมกิจกรรมในด้านต่างๆ เพื่อเป็นการปลูกฝัง จิตสำนึกที่ดีให้กับนักเรียนด้านการยอมรับ ผู้ปกครองต้องการให้ครูและตัวผู้ปกครองพูดคุยกันบ่อยมากขึ้นเพื่อ สร้างความมั่นใจในการส่งลูกหลานเข้าเรียน ด้านความศรัทธา ผู้ปกครองต้องการให้โรงเรียนส่งเสริมนักเรียนในด้านต่างๆ ทั้งในด้านความรู้ความสามารถ และคุณธรรม เพื่อให้นักเรียนและผู้ปกครองเกิดความรู้สึกภาคภูมิใจกับสถานศึกษาแห่งนี้

3. ผลการเสนอแนวทางการพัฒนาภาพลักษณ์ตามหลักสามัคคีธรรมของโรงเรียนกลุ่มบ้านชัยพัฒนา อำเภอสวน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ประกอบด้วย 1) ด้านลักษณะของโรงเรียน ใช้หลักการที่ทุกคนคิด พูด ทำ ด้วยความเมตตา มุ่งดี มุ่งเจริญต่อกัน ผู้บริหารและครูพูดคุยและแบ่งปันความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาโรงเรียน สร้างพื้นที่สำหรับการเสนอแนวทางและความคิดที่สามารถนำเข้ามาในการบริหารจัดการ 2) ด้านค่านิยมและจรรยาบรรณของโรงเรียน ประสานเครือข่ายทางการศึกษาทั้งภาครัฐ เอกชน และผู้ปกครองในการส่งเสริมทักษะทางจริยธรรมและพฤติกรรม ผู้บริหาร ครู นักเรียนประพฤติปฏิบัติตนอยู่ในความสุจริต ในกฎกติกาและในระเบียบแบบแผนโดยเท่าเทียมเสมอกัน 3) ด้านชื่อเสียงของโรงเรียน ปลูกฝังให้แต่ละคนต่างช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ประสานงาน ประสานประโยชน์กันให้งานที่ทำสำเร็จผล สร้างเครือข่ายเพื่อประสานงานร่วมกันในการช่วยเหลือโรงเรียน เช่น ไลน์กลุ่ม เฟสบุ๊คกลุ่ม เพื่อส่งเสริมกิจการของโรงเรียน (4) ด้านอัตลักษณ์ของโรงเรียน ผู้บริหาร ครู และผู้ปกครองควรร่วมมือกันเพื่อสร้างความตระหนักในชุมชนเกี่ยวกับความสำคัญของมารยาทและพฤติกรรมที่เรียบร้อยแก่เด็ก ใช้สื่อออนไลน์ประชาสัมพันธ์ผ่านเว็บไซต์ของโรงเรียน เพจ facebook line สื่อสังคมออนไลน์เกี่ยวกับการแต่งกายหรือเครื่องแบบของโรงเรียน ซึ่งผลการวิจัยเป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะโรงเรียนกลุ่มบ้านชัยพัฒนามุ่งมั่นที่จะพัฒนาภาพลักษณ์ของโรงเรียนให้เป็นที่ยอมรับในสังคม โดยเน้นการสร้างสรรคสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยมที่ดีงาม รวมถึงการสร้างชื่อเสียงและอัตลักษณ์ที่เป็นเอกลักษณ์ของโรงเรียน ซึ่งแนวทางเหล่านี้สอดคล้องกับหลักการของสามัคคีธรรมที่มุ่งเน้นความร่วมมือ ความสามัคคี และการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อให้การพัฒนาภาพลักษณ์ของโรงเรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ควรมีการติดตามและประเมินผลอย่างสม่ำเสมอ และปรับปรุงแนวทางการดำเนินงานให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป ผลการวิจัยนี้สอดคล้องบางประการกับงานวิจัยของเกษศิริพันธ์ มั่งมี (2556) ได้ทำวิจัยเรื่องการศึกษาภาพลักษณ์ของโรงเรียนภาษาและวัฒนธรรมญี่ปุ่นวาเซดะ ผลการวิจัยพบว่า 1) ภาพลักษณ์ของโรงเรียนภาษาและวัฒนธรรมญี่ปุ่นวาเซดะ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน คือ ความเชื่อถือ การยอมรับ และความศรัทธา มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกด้าน 2) ข้อเสนอแนะของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อภาพลักษณ์ของโรงเรียนภาษาและวัฒนธรรมญี่ปุ่นวาเซดะ พบว่า การบริการมีความเป็นมืออาชีพ ข้อมูลข่าวสารทันสมัย และมีสื่อสารให้ผู้ปกครอง นักเรียนรับทราบเสมอ โรงเรียนมีคุณภาพและมาตรฐาน สามารถสร้างอาชีพ และความ

ภาคภูมิใจ ซึ่งครู จัดการเรียนการสอนแบบมืออาชีพ ความรู้ที่ได้นำไปใช้ได้จริง ส่งผลให้คุณภาพการศึกษาที่ได้รับเท่ากับการเรียนในประเทศญี่ปุ่น และสอดคล้องกับงานวิจัยของพระวิรัตน์ ปภัสโร (ชาวสะอาด) (2561) ผลการวิจัยพบว่า ความสามัคคีเป็นการแสดงออกซึ่งการร่วมแรงร่วมใจกัน เพื่อปฏิบัติงานสำเร็จลุล่วงอย่างมีประสิทธิภาพความเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน ความสามัคคีจะก่อให้เกิดความรักใคร่กลมเกลียวกันและก็สามารถปฏิบัติงานทุกอย่างสำเร็จ การสร้างความสามัคคีของสังคม โดยหลักพุทธธรรมในการสร้างความปรองดอง หรือความสามัคคีกัน เช่น หลักสาราณียธรรม เป็นฐานแห่งการประพฤติปฏิบัติทั้งด้านส่วนตัวและสังคมส่วนรวม เป็นสื่อสัมพันธ์ให้เข้าถึงจิตใจของกันและกัน เป็นที่รักของกันและกันต่างฝ่ายต่างเคารพซึ่งกันและกัน สงเคราะห์กัน ถือความสามัคคีเป็นใหญ่ เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน การประยุกต์หลักธรรมเพื่อเสริมสร้างความสามัคคีในพระพุทธศาสนาเป็นการเชิญชวนทุกคนให้ทำหน้าที่ของตนให้สมบูรณ์ด้วยความไม่ประมาท ไม่ฝืนท้ออะไรตามใจหรือตามกิเลส ตัณหาของตนและเมื่อทุกคน ทุกฝ่าย และทุกคณะในสังคมไม่มีความขัดแย้งกัน มีแต่ความสามัคคีปรองดองกันแล้ว การปฏิบัติตามหลักธรรมเพื่อนำไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตร่วมกันจะช่วยส่งผลให้สังคมไทยมีความสงบร่มเย็น บ้าน ชุมชน สังคม และประเทศชาติที่น่าอยู่อาศัยด้วยผลแห่งความสามัคคี

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยครั้งนี้คือแนวทางการพัฒนาภาพลักษณ์ตามหลักสามัคคีธรรมของโรงเรียนกลุ่มบ้านชัยพัฒนา อำเภอสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งผู้วิจัยได้องค์ความรู้จากการวิจัย “IU” ดังนี้

I หมายถึง Image ภาพลักษณ์ ใน 4 ด้าน ได้แก่

1. ลักษณะของโรงเรียน คือ 1) โรงเรียนจัดสรรอาคารสถานที่ในการจัดการเรียนการสอนที่เพียงพอ และมีความปลอดภัย 2) จัดรูปแบบห้องเรียนให้เป็นมิติที่สมบูรณ์และกระตุ้นให้นักเรียนมีความสนใจในการเรียนรู้ เช่น การใช้การจัดวางเฟอร์นิเจอร์และเทคโนโลยีในการสอน 3) จัดห้องเรียนให้เป็นระเบียบทำให้ห้องเรียนเป็นระเบียบและเรียบร้อย 4) ส่งเสริมให้ครูใช้สื่อการศึกษาที่เหมาะสม 5) บริหารจัดการโรงเรียนให้มีระบบที่ดี โดยรวมทั้งการจัดการเวลา การจัดการทรัพยากร และการจัดการกิจกรรมนอกห้องเรียน 6) สร้างพื้นที่เพื่อการเรียนรู้สร้างพื้นที่ที่สะดวกสบายและเปิดกว้างสำหรับกิจกรรมการเรียนรู้ที่ไม่จำกัดในห้องเรียนการสร้างสังคมที่สนับสนุน 7) สนับสนุนกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกัน เช่น โครงการกลุ่ม กิจกรรมโครงการ หรือกิจกรรมทำงานกลุ่ม 8) ใช้หลักการที่ทุกคนคิด พูด ทำ ด้วยความเมตตามุ่งดีมุ่งเจริญต่อกัน 9) ผู้บริหารและครูพุดคุยและแบ่งปันความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาโรงเรียน 10) สร้างพื้นที่สำหรับการเสนอแนวทางและความคิดที่สามารถนำเข้ามาในการบริหารจัดการ

2. ค่านิยมและจรรยาบรรณของโรงเรียน คือ 1) โรงเรียนส่งเสริมให้นักเรียนประพฤติปฏิบัติตามหลักศาสนาและเป็นคนดีของสังคม 2) โรงเรียนร่วมกันจัดกิจกรรมทางศาสนาที่สอนให้นักเรียนเข้าใจหลักศาสนา 3) สนับสนุนกิจกรรมทางศาสนาที่เปิดโอกาสให้นักเรียนมีโอกาสสังคมสังเคราะห์และแบ่งปันความรู้ทางศาสนา 4) สร้างวัฒนธรรมการช่วยเหลือและการเสียสละให้แก่กันนักเรียนด้วยการ สนับสนุนกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการช่วยเหลือและบริจาคในชุมชน 5) เปิดให้นักเรียนมีส่วนร่วมในโครงการสังคมสังเคราะห์และการกุศลต่างๆ 6) จัดการสอนที่เน้นการสอนตามคุณลักษณะทางจริยธรรมและคุณค่าทางมนุษย์ 7) ประสานเครือข่ายทางการศึกษาทั้งภาครัฐ เอกชน และผู้ปกครองในการส่งเสริมทักษะทางจริยธรรมและพฤติกรรม 8) ส่งเสริมให้ผู้บริหาร ครู นักเรียนประพฤติปฏิบัติตนอยู่ในความสุจริต ในกฎกติกาและในระเบียบแบบแผน

โดยเท่าเทียมเสมอกัน 9) สร้างวัฒนธรรมที่ปฏิบัติตามกฎระเบียบเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนโรงเรียนภายในโรงเรียน 10) มีการตรวจสอบและติดตามการปฏิบัติตามกฎระเบียบอย่างสม่ำเสมอ

3. ชื่อเสียงของโรงเรียน คือ 1) พัฒนาโรงเรียนให้ผ่านเกณฑ์การประเมินคุณภาพภายนอกรอบที่ 4 จาก สมศ. 2) สร้างทีมงานที่แข็งแกร่ง การทำงานร่วมกันเป็นสำคัญ ครูและผู้บริหารควรมีความเข้าใจและสนับสนุนกันเพื่อให้ทีมงานทั้งหมดมีประสิทธิภาพ 3) สร้างวัฒนธรรมที่สนับสนุนการเรียนรู้ทั้งในชั้นและนอกห้องเรียน 4) จัดพื้นที่ชุมชนการเรียนรู้ที่เสริมสร้างการแบ่งปันความรู้และประสบการณ์ระหว่างครูและผู้บริหาร 5) ให้โอกาสและสนับสนุนในการพัฒนาทักษะและความรู้ของครูผ่านการอบรม สัมมนา หรือโครงการพัฒนาครู 6) รับฟังความคิดเห็นจากครู นักเรียน และผู้ปกครอง เพื่อปรับปรุงและพัฒนาการบริหารสถานศึกษาร่วมกัน 7) ปลุกฝังให้แต่ละคนต่างช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ประสานงาน ประสานประโยชน์กันให้งานที่ทำสำเร็จผล 8) สนับสนุนโครงการหรือกิจกรรมที่ส่งเสริมความร่วมมือและปรับปรุงโรงเรียน 9) สร้างเครือข่ายเพื่อประสานงานร่วมกันในการช่วยเหลือโรงเรียน เช่น ไลน์กลุ่ม เฟสกลุ่ม เพื่อส่งเสริมกิจการของโรงเรียน

4. อัตลักษณ์ของโรงเรียน คือ 1) ร่วมกันสร้างเครื่องแบบนักเรียนมีความสุภาพเรียบร้อย มีรูปแบบสวยงามสะอาดตา 2) ส่งเสริมการแต่งเครื่องแบบมีพื้นฐานจากการแต่งตัวให้เข้ากับกาลเทศะ ความเหมาะสมของโรงเรียนหรือสถาบันการศึกษา 3) เปลี่ยนแปลง เครื่องแบบชุดนักเรียน ให้มีความเป็นสากลมากขึ้นด้วยการสำรวจความคิดเห็นของผู้ปกครองและนักเรียน 4) ปรับปรุงชุดให้มีความหลากหลายทางเพศ ไม่แบ่งแยกหรือกีดกัน 5) สนับสนุนนักเรียนให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมที่ส่งเสริมมารยาท และการเรียนรู้จากประสบการณ์อื่นๆ 6) สร้างโอกาสให้นักเรียนมีโอกาสดูแลและฝึกฝนพฤติกรรมที่ดีผ่านทางกิจกรรมพิเศษและโครงการที่สนับสนุนมารยาทและความเรียบร้อย 7) ผู้บริหาร ครู และผู้ปกครองควรร่วมมือกันเพื่อสร้างความตระหนักในชุมชนเกี่ยวกับความสำคัญของมารยาทและพฤติกรรมที่เรียบร้อยแก่เด็ก 8) ร่วมกันสร้างความตระหนักให้ทุกคนสร้างและส่งเสริมด้านอัตลักษณ์ของโรงเรียนด้านเครื่องแบบหรือเครื่องแต่งกายของโรงเรียน 9) ใช้สื่อออนไลน์ประชาสัมพันธ์ผ่านเว็บไซต์ของโรงเรียน เพจ facebook line สื่อสังคมออนไลน์เกี่ยวกับการแต่งกายหรือเครื่องแบบของโรงเรียน

U หมายถึง unity ความสามัคคี ได้แก่ ประการแรก คือ การที่ทุกคนคิด พูด ทำ ด้วยความเมตตา มุ่งดีมุ่งเจริญต่อกัน ประการที่สอง คือ การที่แต่ละคนต่างช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ประสานงาน ประสานประโยชน์กันให้งานที่ทำสำเร็จผล ทั้งแก่ตน แก่ผู้อื่น และแก่ประเทศชาติ ประการที่สาม คือ การที่ทุกคนประพฤติปฏิบัติตนอยู่ในความสุจริต ในกฎกติกาและในระเบียบแบบแผนโดยเท่าเทียมเสมอกัน ประการที่สี่ คือ การที่ต่างคนต่างพยายามทำความดีความเห็นของตนให้ถูกต้องเที่ยงตรงและมั่นคงอยู่ในเหตุในผล หากความคิดจิตใจและการประพฤติปฏิบัติที่ลงรอยเดียวกัน สรุปลงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย “IU”

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 จากผลการวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาภาพลักษณ์ตามหลักสามัคคีธรรมของโรงเรียนกลุ่มบ้านชัยพัฒนา อำเภอสโน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สภาพที่พึงประสงค์การพัฒนาภาพลักษณ์ของโรงเรียนกลุ่มบ้านชัยพัฒนา อำเภอสโน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด สถานศึกษาควรนำผลการวิจัยไปพัฒนาการจัดกิจกรรมและโครงการที่หลากหลายให้เหมาะกับวัย ภายในห้องเรียนมีแสงสว่างเพียงพอ มีอากาศถ่ายเทสะดวก

1.2 จากผลการวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาภาพลักษณ์ตามหลักสามัคคีธรรมของโรงเรียนกลุ่มบ้านชัยพัฒนา อำเภอสโน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สภาพที่พึงประสงค์การพัฒนาภาพลักษณ์ของโรงเรียนกลุ่มบ้านชัยพัฒนา อำเภอสโน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านค่านิยมและจรรยาบรรณของโรงเรียน โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด สถานศึกษาควรนำผลการวิจัยไปพัฒนาการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม ระเบียบวินัยให้กับนักเรียน โรงเรียนสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชนและให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมเนื่องในโอกาสต่างๆเป็นอย่างดี

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับการจัดสรรอาคารสถานที่ในการจัดการเรียนการสอนที่เพียงพอและมีความปลอดภัย

2.2 ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับการจัดสรรแบบเรียนที่มีความทันสมัย สอดคล้องกับหลักสูตร และการมีอาคารเอนกประสงค์ ห้องสมุด ห้องคอมพิวเตอร์และสื่อการสอนที่ทันสมัย เพื่อให้ผู้เรียนสามารถใช้ประโยชน์ในการทำกิจกรรมต่างๆ

เอกสารอ้างอิง

- เกษศิริรินทร์ มั่งมี. (2556). การศึกษาภาพลักษณ์ของโรงเรียนภาษาและวัฒนธรรมญี่ปุ่นวาเซดะ. สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- จักรกฤษ เดชพร. (2563). การรับรู้ภาพลักษณ์องค์กรด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมในมุมมองของผู้บริโภคกรณีศึกษา บริษัท อำพลฟู้ดส์ โพรเซสซิง จำกัด. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ปภาวี บุญกลาง. (2560). ภาพลักษณ์องค์กรที่ส่งผลต่อความจงรักภักดีของลูกค้าธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร กรณีศึกษาสาขาในเขตอำเภอด่านขุนทดจังหวัดนครราชสีมา. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน.
- พระวิรัตน์ ปภัสโร (ชาวสะอาด). (2561). การส่งเสริมหลักสังฆสามัคคีในพระพุทธศาสนา. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วีระวัฒน์ อุทัยรัตน์. (2566). ภาพลักษณ์ของโรงเรียน. แหล่งที่มา http://www.moego.th/moe/th/cms_group/detail.php?NewsID=330&Key=aca_article. สืบค้นเมื่อ 1 มี.ค. 2566.
- สิทธิชัย มหะศิริ. (2561). ภาพลักษณ์ของโรงเรียนพลอยจาดูจินดาตามทัศนะของผู้ปกครอง. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- อำนาจ วัตจินดา. (2566). การสร้างภาพลักษณ์องค์กร (Organizational Image). แหล่งที่มา <http://www.hrdmax.com/index.php?lay=show&ac=article&id=539635746&Ntype=2> สืบค้นเมื่อ 1 มี.ค. 2566.
- Gregory, James R. & Jack G. Wiechmann. (1999). **Marketing Corporate Image: The Company as Your Number One Product**. 2 nd ed. Lincolnwood: NTC Business Books.
- Keeves, Peter J. (1988). **Model and Model Building: Educational Research Methodology and Measurement : An International Handbook**. Oxford: Pergamon Press.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. **Educational and Psychological Measurement**. 30(3). 607–610.

การพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี THE DEVELOPMENT OF SANGHA ADMINISTRATION OF PHOTHARAM DISTRICT, RATCHABURI PROVINCE

^[1]พระครูพัฒนวิহারธรรม (สวัสต์ ปาวัทธโน) Phrakhru Patthanaviharntham (Sawat Pawatthano)

^[2]พระครูวิสุทธิฐานันท์คุณ Phrakhru Wisutthanantakhun

^[3]พระราชสมุทรวชิรโสภณ Phrarat Samutrawachirasophon

^{[1] [2] [3]}วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Ratchaburi Buddhist College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Corresponding Author E-mail: sawatpawatthano@gmail.com

Article Received: May 14, 2024, Revised: August 24, 2024, Accepted: August 26, 2024.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษากระบวนการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี 2) เปรียบเทียบระดับการปฏิบัติที่มีต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และ 3) ศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี โดยในส่วนของ การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือเก็บข้อมูลภาคสนามจากพระสงฆ์กลุ่มตัวอย่างในอำเภอโพธาราม จังหวัดเพชรบุรี จำนวน 257 รูป วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้โดยหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบสมมติฐานโดยการทดสอบค่าที ค่าเอฟ วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และในส่วนของ การวิจัยเชิงคุณภาพมีการวิเคราะห์เอกสาร และใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลภาคสนามจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 9 รูปหรือคน และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท ผลการวิจัยพบว่า 1) การพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางและอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านประสิทธิภาพอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านการปรับตัวอยู่ในระดับปานกลาง 2) ผลการเปรียบเทียบระดับการปฏิบัติที่มีต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า สถานภาพ อายุ พรรษา และวุฒิการศึกษาสามัญ มีผลให้ความคิดเห็นที่มีต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนวุฒิการศึกษานักธรรม มีผลให้ความคิดเห็นที่มีต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ 3) ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะพบว่า ปัญหา อุปสรรค ได้แก่ คณะสงฆ์ในอำเภอโพธารามยังขาดการวิเคราะห์และแนวทางแก้ไขปัญหาทางสังคมเศรษฐกิจในสถานการณ์ปัจจุบันอันเป็นอุปสรรคในการพัฒนาการปกครองของคณะสงฆ์ในปัจจุบัน และคณะสงฆ์อำเภอโพธารามยังมีสำนักสงฆ์ที่จัดตั้งขึ้นใหม่ ยังมีปัญหาทั้งด้านสถานที่ ด้านบุคลากร และขัดแย้งกับระบบกฎหมายของคณะสงฆ์กับฝ่ายบ้านเมือง ส่วนข้อเสนอแนะ ได้แก่ คณะสงฆ์ในอำเภอโพธารามควรมีแผนงานการวิเคราะห์ทางระบบระเบียบแนวทางป้องกันปัญหาทางสังคมเศรษฐกิจในสถานการณ์ปัจจุบันเพื่อพัฒนาคณะสงฆ์ และควรส่งเสริมทักษะและส่งเสริมองค์ความรู้ให้บุคลากรของคณะสงฆ์เพื่อให้ความพร้อมใน

การปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ตลอดจนคณะสงฆ์อำเภอโพธารามควรเร่งสำนักสงฆ์ขึ้นเป็นวัดให้ถูกต้องทั้งทางฝ่ายคณะสงฆ์และฝ่ายบ้านเมือง พร้อมพัฒนาทั้งด้านสถานที่ ด้านบุคลากร เพื่อรองรับการพัฒนาการบริหารจัดการกิจการของคณะสงฆ์อำเภอโพธาราม

คำสำคัญ: การพัฒนา, การปกครอง, คณะสงฆ์

ABSTRACT

The purposes of this research were 1) to study the level of development of Sangha administration in Photharam District, Ratchaburi Province, 2) to compare the level of practice towards the development of Sangha administration in Photharam District, Ratchaburi Province by classifying according to personal factors, and 3) to study problems, obstacles, and suggestions for the development of Sangha administration in Photharam District, Ratchaburi Province. The study was the mixed method research between quantitative and qualitative research. In term of quantitative research, it used the questionnaire as the tool to collect the data in the field study from 257 monks in Photharam district, Ratchaburi province. The data were analyzed through frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test, F-test, one-way analysis of variance. In term of qualitative research, using the documentary analysis and interview as the tools to collect the data in the field study from 9 key informants and analyzed the data through the content analysis technique. The research results found that: 1) Development of Sangha administration in Photharam District, Ratchaburi Province in overall, it was at a moderate level and all aspects were at a moderate level. When considering each aspect, it was found that the aspect with the highest average was the aspect of efficiency at a moderate level. The aspect with the lowest average was the aspect of adaptation at a moderate level. 2) Comparisons results of practice level towards the development of Sangha administration in Photharam District, Ratchaburi Province by classifying according to personal factors was found that status, age, years of ordination and general educational qualifications had an effect on opinions towards the development of the Sangha administration in Photharam District, Ratchaburi Province, overall being significantly different at the 0.01 and 0.05 levels, therefore, hypothesis was accepted. As for the Dhamma educational qualification, it had an effect on opinions towards the development of the Sangha administration in Photharam District, Ratchaburi Province, in overall was not different, and so the hypothesis was rejected. 3) Problems, Obstacles, and Suggestions: it was found that the problems and obstacles included that the Sangha in Photharam District still lacked of analysis and solutions to social and economic problems in the current situation, which was an obstacle in the development of the Sangha administration at present. Moreover, the Photharam District Sangha still had a newly established monastery, which still had problems in terms of location, personnel, and conflicts with the legal system of the Sangha and the government. As for suggestions, the Sangha in Photharam District should have a plan to analyze and set up a

system of regulations and guidelines to prevent social and economic problems in the current situation for the development of the Sangha, and should promote skills and knowledge for the Sangha personnel in order to perform their duties more efficiently. As well as the Photharam District Sangha should urge the monastery to properly upgrade its status to a temple and develop both the location and personnel in order to support the development of administrative management of the Sangha in Photharam District.

Keywords: Development, Administration, Sangha

บทนำ

สภาพของสังคมมนุษย์มีความแตกต่างไปจากสังคมของสัตว์อื่นอย่างมากด้วยเหตุที่เมื่อมนุษย์ต้องการความปลอดภัยและเข้ามาอยู่ร่วมกันนั้น ขณะเดียวกันก็ได้เรียนรู้และพัฒนาด้านอื่นๆ ด้วยจนกระทั่งทำให้ชุมชนกลายเป็นเมืองหรือนครที่มีประชากรมากขึ้นมีความสลับซับซ้อนมากขึ้น ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมมนุษย์จึงมีมากขึ้นตามไปด้วย และเมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นในสังคมมนุษย์ซึ่งตามธรรมชาติและสัญญาติญาณมนุษย์ก็จะพยายามหาทางแก้ไขและเครื่องมืออย่างหนึ่งที่มนุษย์นำมาใช้ในการแก้ไขปัญหาของสังคมคือระเบียบกฎเกณฑ์ที่มนุษย์ในสังคมสร้างขึ้น โดยในยุคต้นๆ ของมนุษย์นั้น ผู้ปกครอง หรือผู้นำ หรือผู้ที่กำหนดกฎเกณฑ์ต่างๆ ของสังคม คือ ผู้แข็งแรงที่สุด มีความเก่งกล้ามากที่สุดในสังคมนั้นเอง

การปกครองเป็นการวางระเบียบกฎเกณฑ์ให้สมาชิกของสังคมได้อยู่ร่วมกันทำหน้าที่อย่างปกติสุขครอบคลุมถึงการจัดทำกฎหมาย บังคับใช้กฎหมาย และการตัดสินกรณีขัดแย้งเกี่ยวกับการตีความหมายและการใช้กฎหมาย ซึ่งทุกคนในสังคมจะต้องยอมรับและปฏิบัติตาม หากมีใครขัดขึ้นไม่ยอมรับหรือทำกรบางอย่างในลักษณะที่จะนำความเดือดร้อนมาสู่คนอื่น ย่อมจะได้รับโทษทัณฑ์บางประการตามควรแก่กรณี ทั้งนี้เพื่อการปกป้องมิให้มีใครมาทำความเดือดร้อนวุ่นวายให้เกิดขึ้นแก่สังคม และเพื่อให้เป็นการคุ้มครองคนที่ยอมรับปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ทางสังคมหรือกฎหมายให้ดำรงอยู่ได้อย่างสงบสุข (คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยการปกครอง, 2547) การปกครอง (Governance) จึงครอบคลุมถึงการบริหาร การวางระเบียบ กฎเกณฑ์สำหรับสังคม เพื่อให้สังคมมีความสงบสุข (สุชุม นวลสกุล, 2547)

พระพุทธเจ้าทรงจัดรูปแบบการปกครองที่เป็นธรรมขึ้นแก่สังคมฯ หนึ่ง คือ “สังคมสงฆ์” ทรงใช้วิธีการสำหรับมนุษย์มาอยู่ร่วมกันเป็นชุมชน และมีระเบียบ แบบแผนในการเป็นอยู่ตลอดจนการดำเนินกิจกรรม เพื่อให้มนุษย์เหล่านั้นได้รับประโยชน์จากการสอนของพระองค์อย่างเต็มที่ โดยพระองค์ทรงมีฐานะเป็นธรรมราชา ดังพุทธพจน์ตอนหนึ่ง ความว่า เราเป็นพระราชานั้นคือเป็นธรรมราชาผู้ยอดเยี่ยม (ดูรายละเอียดใน ม.ม. (ไทย) 13/609/554) ทั้งนี้ การปกครองคณะสงฆ์ในสมัยพุทธกาล ไม่ได้มีระเบียบแบบแผนอะไรมากนักและคณะสงฆ์ยังไม่ได้ดำรงสถานะการเป็นศูนย์รวมทางจิตใจของประชาชนดังเช่นปัจจุบัน เพราะพุทธศาสนาเพิ่งเริ่มตั้งและท้าทายต่อความเชื่อในจารีตเดิมของศาสนาพราหมณ์ เจตจำนงในการออกบวชเกิดจากความเบื่อหน่ายและมุ่งหาจุดหลุดพ้นทางโลก แต่โดยเนื้อแท้การปกครองสงฆ์ในสมัยพุทธกาลมีลักษณะความเป็นประชาธิปไตยและเป็นสังคมที่เสมอภาค พระสงฆ์ทุกรูปมีหน้าที่ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย พระเถระผู้เป็นอุปัชฌาย์อาจารย์มีหน้าที่ปกครองสาธุศิษย์ของตน แต่ในสังฆกรรมทั้งปวง สงฆ์ย่อมเป็นใหญ่ไม่เลือกที่จะเป็นอาจารย์หรือสาธุศิษย์ เมื่อมีกิจสงฆ์เกิดขึ้นจะต้องมีการประชุมสงฆ์และถือมติเอกฉันท์เป็นหลัก เนื่องจากพระสงฆ์สาวกยังไม่มากนักความเสื่อมอันเกิดจากข้อวัตรปฏิบัติของพระสงฆ์จึงมีน้อย ดังปรากฏหลักฐานใน

พระไตรปิฎกพระสงฆ์ที่ล่วงละเมิดสิกขาบทอยู่เนืองๆ มีเพียงกลุ่มพระสงฆ์ฉัพพัคคีย์ และหลักที่ใช้ในการปกครองก็มีเพียงพระธรรมวินัย ไม่จำเป็นต้องอาศัยพระราชอำนาจจากพระเจ้าแผ่นดินหรือผู้ปกครองรัฐให้ออกกฎหมายบังคับสั่งสมณฑล ฝ่ายอาณาจักรมีหน้าที่ถวายศาสนูปถัมภ์แต่ด้านเดียว (คณินันท์ และสุบรรณ จันทบุตร, 2546) ต่อมา ภายหลังพุทธปรินิพพานล่วงมาแล้ว 200 กว่าปี พระพุทธศาสนาเข้ามาสู่ประเทศไทย โดยคณะสมณทูตที่นำโดยพระโสณะและพระอุตตระ เมื่อครั้งยังเป็นอาณาจักรสุวรรณภูมิ ในปี พ.ศ. 235 (สุชีพ ปุญญานุภาพ, 2547) โดยพระมหากษัตริย์และประชาชนต่างยอมรับนับถือและยึดหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาเป็นแนวทางประพฤติปฏิบัติในการดำรงชีวิตมาจนถึงทุกวันนี้ กระทั่งปัจจุบัน คณะสงฆ์ไทยมีธรรมเนียมที่ใช้ในการปกครองคณะสงฆ์ คือ พระธรรมวินัย (คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2549) และมีพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 ซึ่งเป็นหลักจัดระเบียบการปกครองอีกส่วนหนึ่งด้วย (พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปณฺเฑ), 2546)

งานปกครองเป็นงานนำ เป็นงานหลักซึ่งกว้างขวางยิ่งใหญ่อะเอียดอ่อนยิ่งกว่างานทั้งหลาย เป็นงานที่ทำไม่เสร็จ ต้องคอยปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมแก่สถานการณ์ปัจจุบันอยู่ตลอดเวลา ถ้างานปกครองดำเนินไปอย่างไร งานอื่นๆ ก็จะดำเนินไปอย่างนั้น ถ้างานปกครองดำเนินไปไม่ได้ งานบริหารลักษณะอื่น ๆ ก็ดำเนินไปไม่ได้เช่นกัน (พระพุทธวรญาณ (ทองย้อย กิตติทินโน), 2548) ทั้งนี้ คณะสงฆ์อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ดำเนินการสอดส่อง ดูแล รักษาความเรียบร้อยดีงาม เพื่อให้พระภิกษุสามเณรที่อยู่ในวัด หรือในปกครองปฏิบัติ ตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎ ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง ประกาศของมหาเถรสมาคม หรือพระบัญชาของสมเด็จพระสังฆราช

อย่างไรก็ตาม ยังคงมีปัญหาบางประการที่รอคอยการแก้ไข ได้แก่ 1) การเน้นสิ่งก่อสร้างเป็นหลัก ส่งผลให้มีเสนาสนะที่เกินความจำเป็น มีจำนวนมากมายหลายหลัง แต่ยังไม่มีการใช้สอยน้อย 2) พระภิกษุสามเณรบางรูปที่บวชเข้ามาในระยะเวลาอันสั้น มีความประพฤติไม่เรียบร้อยสมกับสมณสาธูป เมื่อกระทำความผิดก็ไม่ได้รับการลงโทษตามสมควรแห่งความผิดนั้นๆ 3) ความไม่ต่อเนื่องของการสนับสนุนทุนการศึกษาแก่พระภิกษุสามเณร ตลอดจนเยาวชนในชุมชนอันเป็นที่ตั้งของวัด และ 4) ขาดแคลนเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบดูแลคลังของใช้และพัสดุของวัด ซึ่งโดยปกติทุกวัดจะให้พระภิกษุรูปใดรูปหนึ่งเป็นผู้ดูแล แต่ด้วยสถานะความเป็นพระสงฆ์จึงเกิดความไม่สะดวกหลายประการในคราวที่มีผู้ต้องการยืมของใช้จากคลังเพื่อนำไปใช้ในพิธีต่างๆ เช่น ไม่สามารถเรียกเงินทดแทนสิ่งของที่ได้รับความเสียหายจากผู้ยืมได้ตามสมควรแก่มูลค่า หรือเกิดความล่าช้าเนื่องจากการปฏิบัติงานเพียงลำพังผู้เดียว เป็นต้น (พระครูโสภณปริยัติคุณ (เสรี คุณวโร), 2556)

จากประเด็นปัญหาที่กล่าวมา ประกอบกับการที่ผู้วิจัยมีสังกัดในคณะสงฆ์อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี จึงสนใจศึกษาเรื่องการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ซึ่งองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัยในครั้งนี้เป็นข้อมูลสำคัญสำหรับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องนำไปใช้ในการแก้ไขปัญหาและการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี
2. เพื่อเปรียบเทียบระดับการปฏิบัติที่มีต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอ โพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

3. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอโพธารามจังหวัดราชบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยผสมผสานวิธีระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรที่จะศึกษาในครั้งนี้ได้แก่ พระสงฆ์ที่มีสังกัดอยู่ในวัดอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี จำนวน 713 รูป (สำนักงานเจ้าคณะอำเภอโพธาราม, 2565) โดยหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากการใช้สูตรคำนวณของ ทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane) ในกรณีที่ทราบจำนวนประชากร ที่ระดับความคลาดเคลื่อน 0.05 หรือ ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 จากนั้นจึงทำการสุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster Random Sampling)

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ได้แก่ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) จำนวน 3 กลุ่ม รวมทั้งสิ้น 9 รูปหรือคน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 แบบสอบถาม (Questionnaire) โดยมีขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ และลักษณะของเครื่องมือ ดังนี้ 1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) กำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างเครื่องมือการวิจัย 3) กำหนดวัตถุประสงค์ในการสร้างเครื่องมือการวิจัยโดยขอคำปรึกษาจากอาจารย์ที่ศึกษานิพนธ์ 4) สร้างเครื่องมือ 5) นำเสนอร่างเครื่องมือการวิจัยต่ออาจารย์ที่ศึกษานิพนธ์ และผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบผลการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ พบว่า ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.60 ถึง 1.00 และปรับปรุงแก้ไข 6) นำเครื่องมือการวิจัยไปทดลองใช้ (Try-Out) กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 30 คน เพื่อหาความเชื่อมั่นด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ .787 7) ปรับปรุงแก้ไข 8) จัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ และนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

3.2 แบบสัมภาษณ์ (Interview) สำหรับเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ (Key Informants) ตามลักษณะการเป็นตัวแทนของกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสม จากวิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ โดยใช้สถิติ ดังนี้ 1) สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) สำหรับอธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างและพรรณนาปัจจัยส่วนบุคคล สถิติที่ใช้ คือ ค่าความถี่ (Frequency), ค่าร้อยละ (Percentage), ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) 2) สถิติอนุมาน (Inferential Statistics) ใช้สำหรับทดสอบสมมติฐาน สถิติที่ใช้ คือ การทดสอบค่าที (t-test) ค่าเอฟ (F-test) ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) เมื่อพบว่ามีความแตกต่างก็จะทำการเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีผลต่างเป็นสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference: LSD.) 3) การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามปลายเปิด (Open ended Question) วิเคราะห์โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท นำเสนอเป็นความเรียงประกอบตาราง โดยการแจกแจงความถี่ของผู้ตอบแบบสอบถามแบบปลายเปิด

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ มีวิธีการดังนี้ 1) นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ มาถอดเสียงและบันทึกเป็นข้อความ 2) นำข้อความจากการสัมภาษณ์และการจดบันทึกมาจำแนกเป็นประเด็น และเรียบเรียงเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย 3) วิเคราะห์คำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูล สำคัญตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท (Context) 4) สังเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยและนำเสนอต่อไป

สรุปผลการวิจัย

1. ระดับการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ทั้ง 5 ด้าน ในภาพรวม ระดับปานกลางทั้งหมด ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ระดับการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม

ที่	การพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี	ระดับการปฏิบัติ		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1	ด้านความสามารถ	3.20	0.74	ปานกลาง
2	ด้านประสิทธิภาพ	3.27	0.78	ปานกลาง
3	ด้านความพึงพอใจ	2.89	0.69	ปานกลาง
4	ด้านการปรับตัว	2.76	0.61	ปานกลาง
5	ด้านการพัฒนา	2.96	0.62	ปานกลาง
ภาพรวม		3.02	0.58	ปานกลาง

จากตารางที่ 1 พบว่า การพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.02 และอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า 1) ด้านความสามารถ พิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ พระสงฆ์เป็นผู้เฝ้าศึกษาหาความรู้และมีจิตวิทยาในการปกครองพระภิกษุได้บังคับบัญชา อยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ พระสงฆ์มีการศึกษาวิเคราะห์สถานการณ์ปัจจุบันของปัญหาและอุปสรรคในความรับผิดชอบของคณะสงฆ์ในการวางแผนการปกครองต่อไป อยู่ในระดับปานกลาง 2) ด้านประสิทธิภาพ พิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือพระสงฆ์มีการปกครองโดยมุ่งความสามัคคีของหมู่คณะและการเป็นอยู่ของพระภิกษุยังเป็นสุข อยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ พระสงฆ์มีกระบวนการวินิจฉัยปัญหาอุปสรรคแก่คณะสงฆ์และกฎหมายเถรสมาคม อยู่ในระดับปานกลาง 3) ด้านความพึงพอใจ พิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ พระสงฆ์ได้มีการจัดประชุมพระสังฆาธิการประจำเดือนตามที่เจ้าคณะปกครองกำหนดไว้ อยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ พระสงฆ์มีการจัดประชุมพระภิกษุสามเณรผู้ได้รับการปกครองเพื่อชี้แจงกฎระเบียบวาระต่าง ๆ อยู่ในระดับน้อย 4) ด้านการปรับตัว พิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ พระสงฆ์มีการปรับตัวให้เข้ากับเทคโนโลยีสมัยใหม่เพื่อสะดวกรวดเร็วในการบริหารงานการปกครอง อยู่ในระดับปานกลาง ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือพระสงฆ์มีการปรับปรุงการบริหารการปกครองพระภิกษุสามเณรให้ทันยุคทันสมัย อยู่ในระดับปานกลาง 5) ด้านการพัฒนา อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ พระสงฆ์มีการตรวจสอบดูแลความประพฤติปฏิบัติตนของภิกษุสามเณรในการปกครองของตนอย่างสม่ำเสมอ อยู่ในระดับปานกลาง ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือพระสงฆ์ได้มีการออกกฎระเบียบในการอยู่

ร่วมกันเป็นหมู่คณะโดยสอดคล้องกับพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎกระทรวงมาคมข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ และพระราชบัญญัติสมเด็จพระสังฆราช อยู่ในระดับน้อย

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอโพธาราม โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลตามสมมติฐานพบว่า

สมมติฐานที่ 1 พระสงฆ์ที่มีอายุต่างกัน มีระดับการปฏิบัติต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี แตกต่างกัน

จากผลการวิจัยพบว่า พระสงฆ์ที่มีสถานภาพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี แตกต่างกัน นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานที่ 2 พระสงฆ์ที่มีพรรษาต่างกัน มีระดับการปฏิบัติต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี แตกต่างกัน

จากผลการวิจัยพบว่าพระสงฆ์ที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี แตกต่างกัน นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานที่ 3 พระสงฆ์ที่มีตำแหน่งต่างกัน มีระดับการปฏิบัติต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี แตกต่างกัน

จากผลการวิจัยพบว่า พระสงฆ์ที่มีพรรษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี แตกต่างกัน นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานที่ 4 พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาสามัญต่างกัน มีระดับการปฏิบัติต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี แตกต่างกัน

จากผลการวิจัยพบว่า พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษานักธรรมต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานที่ 5 พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษานักธรรมต่างกัน มีระดับการปฏิบัติต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี แตกต่างกัน

จากผลการวิจัยพบว่า พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาสามัญต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

3. ปัญหา อุปสรรค ข้อเสนอแนะในการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ทั้ง 5 ด้าน พบว่า

3.1 ปัญหา อุปสรรคในการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ทั้ง 5 ด้าน พบว่า คณะสงฆ์ในอำเภอโพธารามยังขาดการวิเคราะห์และแนวทางแก้ไขปัญหาทางสังคมเศรษฐกิจในสถานการณ์ปัจจุบันอันเป็นอุปสรรคในการพัฒนาการปกครองของคณะสงฆ์ในปัจจุบันและบุคลากรของคณะสงฆ์บางวัดยังขาดทักษะความพร้อมในการปฏิบัติงานจึงทำให้ขาดประสิทธิภาพ อีกทั้งคณะสงฆ์ในอำเภอโพธารามบางวัดไม่ให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมและการให้ความร่วมมือในหมู่คณะทำให้ขาดความรู้ความเข้าใจในการปกครอง และคณะสงฆ์ยังขาดการนำความรู้ทั้งศาสตร์และศิลป์ในเชิงปฏิบัติมาปรับประยุกต์ให้เหมาะสมใช้ในการทำงานของพระภิกษุสามเณรในวัด ตลอดจนคณะสงฆ์อำเภอโพธารามยังมีสำนักสงฆ์ที่จัดตั้งขึ้นใหม่ ยังมีปัญหาทั้งด้านสถานที่ ด้านบุคลากร และขัดแย้งกับระบบกฎหมายของคณะสงฆ์ และฝ่ายบ้านเมือง ส่วนข้อเสนอแนะ คณะสงฆ์ในอำเภอโพธารามควรมีแผนงานการวิเคราะห์วางแผนระบบระเบียบแนวทางป้องกันปัญหาทางสังคมเศรษฐกิจในสถานการณ์ปัจจุบันเพื่อพัฒนาคณะสงฆ์ และควรส่งเสริมทักษะ

และส่งเสริมองค์ความรู้ให้บุคลากรของคณะสงฆ์เพื่อให้มีความพร้อมในการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ควรมีการจัดประชุมพระสังฆาธิการประจำเดือนตามที่เจ้าคณะปกครองกำหนดไว้และควรสร้างเครือข่ายภาคีร่วมกันเพื่อให้เกิดความสามัคคีแก่หมู่คณะสงฆ์ เพิ่มการอบรมเสริมองค์ความรู้ให้ความรู้กับคณะสงฆ์โดยปรับประยุกต์ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ในปัจจุบันเพื่อการปกครองจะทำให้คณะสงฆ์เกิดความเจริญก้าวหน้าต่อไปตลอดจนคณะสงฆ์อำเภอโพธารามควรเร่งสำนักสงฆ์ยกขึ้นเป็นวัดให้ถูกต้องทั้งทางฝ่ายคณะสงฆ์และฝ่ายบ้านเมือง พร้อมพัฒนาทั้งด้านสถานที่ ด้านบุคลากร เพื่อรองรับการพัฒนางานปกครองของคณะสงฆ์

3.2 ข้อเสนอแนะในการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี พบว่าพระสังฆาธิการในทุกระดับควรมีแนวทางในปฏิบัติตนตามหลักพระธรรมวินัย และระเบียบปฏิบัติที่เรียบร้อยเหมาะสมกับตำแหน่งการปกครองของตนและให้เป็นแบบอย่างที่ดีเป็นภาวะผู้นำแก่พระภิกษุสามเณรใต้ปกครอง และคณะสงฆ์มีการพัฒนาศักยภาพบุคลากร ตลอดจนมีการจัดแผนงานจัดสรรผลประโยชน์เพื่อคณะสงฆ์เป็นหลัก โดยการดำเนินชีวิตของคณะสงฆ์มีรูปแบบประชาธิปไตยยึดรูปแบบการมีส่วนร่วมส่งเสริมความสามัคคีในหมู่คณะเป็นหลัก และคณะสงฆ์ในอำเภอโพธาราม มีการพัฒนางานปกครองและการบริหารจัดการกิจการงานในองค์กร 6 ที่เป็นหน้าที่หลักของวัดอย่างดี มีการวางแผนและเป้าหมายการพัฒนางานปกครองอย่างชัดเจนเป็นเครือข่ายร่วมกัน มีการประสานการทำงานด้านการปกครองร่วมกับคณะสงฆ์อำเภออื่นๆ ตลอดจนคณะสงฆ์ในระดับจังหวัดราชบุรี เพื่อยกระดับการพัฒนาองค์กรสงฆ์ในภาพรวมให้เกิดความดีงามร่วมกัน สร้างศรัทธา สร้างความเข้มแข็งให้แก่องค์กรสงฆ์และกิจการพระพุทธศาสนาให้มั่นคงสืบต่อไป

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้พบผลการวิจัยที่สำคัญนำมาอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ระดับการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.02 แสดงให้เห็นว่า การปกครองคณะสงฆ์ในคณะสงฆ์ อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี มีศักยภาพพอสมควรในการแสดงออกจากแบบสอบถามทั้ง แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ โดยมีทัศนคติเห็นไปในทางเดียวกัน ส่งผลต่อการประพฤติปฏิบัติในการดำเนินงานวิจัยประสิทธิผลการปกครองคณะสงฆ์อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยรู้หน้าที่จัดสรรแบบแผนการดำเนินการกับองค์ความรู้ให้โอกาสสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ในการจัดกิจกรรมคณะสงฆ์ ให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยสงเคราะห์อนุเคราะห์ให้เป็นแบบประชาธิปไตย ปกครองแบบพอปกครองลูกให้ความช่วยเหลืออนุเคราะห์ซึ่งกันและกัน ซึ่งสอดคล้องกับที่พระราชวัลลาจารย์ (ดาวเรือง อาจารย์คุณ/คุณเมฆ) (2562) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการในการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี ผลวิจัยพบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และอภิปรายรายด้านดังนี้

1.1 ด้านความสามารถอยู่ในระดับปานกลาง แสดงให้เห็นว่า การพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ได้มีการส่งเสริมให้คณะสงฆ์ในอำเภอโพธารามมีความสามารถในการบริหารจัดการปกครองคณะสงฆ์ ให้มีรูปแบบเป็นระบบประชาธิปไตย ในการบริหารองค์กร คณะสงฆ์อำเภอหัวหิน ให้จัดมีรูปแบบในการทำแผนงานจัดสรรผลประโยชน์เพื่อคณะสงฆ์เป็นหลัก โดยดำเนินชีวิตของคณะสงฆ์มีรูปแบบที่ตอบสนอง สามารถดูแลปกครองป้องกันไม่ให้คณะสงฆ์มีความเสื่อมถอยลดลง สามารถดำเนินกิจการคณะสงฆ์ให้เจริญก้าวหน้าไปได้ด้วยดี ซึ่งสอดคล้องกับที่พระสุรชัย สุรชโย (ทองกันยา) (2564) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการประยุกต์ใช้หลักอปริหานิยธรรมในการปกครองคณะสงฆ์อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ผลการวิจัย

พบว่า การประยุกต์ใช้หลักการบริหารนิยธรรมในการปกครองคณะสงฆ์อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง

1.2 ด้านประสิทธิภาพอยู่ในระดับปานกลาง ในองค์กรคณะสงฆ์อำเภอโพธาราม สร้างนวัตกรรมในองค์กร ให้พระภิกษุผู้มีความสามารถเลือกมาทำหน้าที่ปฏิบัติงานให้เหมาะสมกับงานของคณะสงฆ์ โดยแต่ละด้านในองค์กร 6 ของการบริหารจัดการกิจการคณะสงฆ์ของอำเภอหัวหิน โดยเลือกบุคลากรในองค์กรที่เห็นความสามารถจะสร้างผลงาน รวมถึงเพื่อสร้างความเป็นปึกแผ่นเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในหมู่คณะสงฆ์ การดำเนินการในการบริหารจัดการบุคลากรหรือพระสงฆ์ที่จะเข้ามาขับเคลื่อนหน่วยงานของคณะสงฆ์ในอำเภอหัวหิน จะต้องยึดหลักคุณธรรมทำงานด้วยความตั้งใจ ทำงานด้วยความสามารถ ยอมรับเพิ่มประสิทธิภาพให้ตนเองอยู่ตลอดเวลา ยึดเหนี่ยวระเบียบคำสั่งข้อบังคับเพื่อสร้างชิ้นงานอย่างมีประสิทธิภาพทำให้คณะสงฆ์เข้มแข็ง ซึ่งสอดคล้องกับที่ พระครูวิลาศกาญจนธรรม (เล็ก สุธมมปญโญ) (2556) ได้วิจัยเรื่อง การปกครองคณะสงฆ์ตามหลักกติกาบริหารนิยธรรม 7 ของคณะสงฆ์ อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี ผลการวิจัยพบว่าอยู่ในระดับปานกลาง

1.3 ด้านความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง การปกครองให้เกิดประสิทธิผลในระบอบการบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอโพธาราม ในด้านความพอใจของการจัดองค์กรคณะสงฆ์ การนำและการจูงใจ การควบคุมคณะสงฆ์ให้มีประสิทธิภาพเกิดประสิทธิผลในระดับความปลอดภัยต่อคณะสงฆ์ ด้านความร่วมมือก้าวหน้า ด้านการที่คณะสงฆ์ยอมรับการดำเนินการ การจัดทำกรให้เกียรติ ขอความร่วมมือไม่ว่าจะเป็นความร่วมมือต่อการบริหารช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันจะทำให้คณะสงฆ์อำเภอโพธาราม ในความสำเร็จต่อการจัดทำกิจกรรมคณะสงฆ์ต่างๆ เป็นไปได้ด้วยดี ซึ่งสอดคล้องกับที่พระมหาประกอบ โชติบุญโญ (จ๋วยเย็น) (2561) ได้วิจัยเรื่องการประยุกต์ใช้หลักธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในการปกครองคณะสงฆ์อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ผลการวิจัยพบว่าอยู่ในระดับปานกลาง

1.4 ด้านการปรับตัวอยู่ในระดับปานกลาง คณะสงฆ์มีความเตรียมพร้อม ไม่ว่าจะเป็นสถานการณที่เลวร้ายถึงขีดสุด หรือสถานการณที่ไม่เลวร้าย คณะสงฆ์พระภิกษุสงฆ์ในอำเภอโพธาราม ส่วนใหญ่ปรับตามสถานการณได้เป็นอย่างดี ดำเนินตามแผนของผู้บังคับบัญชาและตอบสนองต่อผู้บังคับบัญชา ทำให้คณะสงฆ์ดำเนินงานไปข้างหน้าโดยไม่ติดขัด สามารถช่วยเหลือตอบสนอง แม้ในคณะสงฆ์เองหรือหน่วยงานของราชการ คณะสงฆ์ให้ความช่วยเหลือปรับตามสถานการณได้เป็นอย่างดี ตอบสนองต่อการที่ช่วยเหลือตอบสนองต่อการให้ความร่วมมือ ทำให้คณะสงฆ์เป็นตัวอย่างที่ดีต่อประชาชนที่พบเห็น ว่าพระภิกษุยังมีการปรับตามสถานการณ ไม่เป็นตัวถ่วงให้แก่หน่วยงานหรือภาครัฐ ให้เกิดความลำบากใจ ซึ่งสอดคล้องกับที่ ดาบตำรวจอำนาจ เจริญสุข (2557) ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาคุณภาพชีวิตของข้าราชการตำรวจศูนย์ฝึกอบรมตำรวจภูธรภาค 6 จังหวัดนครสวรรค์ ผลการวิจัยพบว่าอยู่ในระดับปานกลาง

1.5 ด้านการพัฒนาอยู่ในระดับปานกลาง หมู่คณะสงฆ์ในอำเภอโพธาราม มีการดำเนินการหรือการส่งเสริมให้พระภิกษุดำเนินรอยตาม หรือให้พระภิกษุมีความสามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อกิจการคณะสงฆ์ เป็นการตอบสนองตอบสนองงานของผู้บังคับบัญชาและไม่ขัดข้องไม่ขัดเคือง และยังสามารถดำเนินการกับหน่วยงานรัฐได้เป็นอย่างดี โดยมีความร่วมมือของทั้งสองฝ่ายไม่ว่าจะเป็นฝ่ายงานของรัฐบาลหรือหน่วยงานของคณะสงฆ์ ช่วยเหลือในการดำเนินการและยังส่งเสริมให้พระภิกษุผู้มีความสามารถทำหน้าที่ตอบสนองนโยบายของผู้บังคับบัญชาได้เป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับที่พระโกศล มณีรัตน (2561) ได้วิจัยเรื่องการพัฒนาภาวะผู้นำทางการบริหารเชิงพุทธของผู้บริหารมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ภาคเหนือตอนล่าง ผลการวิจัยพบว่าอยู่ในระดับปานกลาง

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ตามสมมติฐานวิจัยทั้ง 5 ข้อ สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

2.1 สถานภาพ ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ด้านสถานภาพ พระสงฆ์ที่มีสถานภาพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวนี้ สอดคล้องผลการวิจัยของพระสมุห์อนุรักษ์ ธีรสุโก (2556) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงพุทธในจังหวัดสมุทรสาคร ผลการวิจัยพบว่า มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ซึ่งยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

2.2 อายุ ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ด้านอายุ พระสงฆ์ที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวนี้ สอดคล้องผลการวิจัยของพระปลัดอานนท์ ญาณธมโม (ศรีโสธร) (2563) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาศักยภาพพระวิปัสสนาจารย์ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ผลการวิจัยพบว่ามีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

2.3 พรรษา ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ด้านพรรษา พระสงฆ์ที่มีพรรษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวนี้ สอดคล้องผลการวิจัยของจากรุวรรณ บัวทุม (2556) ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาคุณภาพชีวิตเกษตรกรตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกรณีศึกษาสำนักงานกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรรมสาขาจังหวัดพิจิตร ผลการวิจัยพบว่า มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ซึ่งยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

2.4 วุฒิการศึกษาสามัญ ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ด้านวุฒิการศึกษาสามัญ พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาสามัญต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวนี้ สอดคล้องผลการวิจัยของพระมหาประกอบ โชติปัญโญ (จ้วยเย็น) (2561) ได้วิจัยเรื่องการใช้หลักธรรมมาภิบาลของพระสังฆาธิการในการปกครองคณะสงฆ์อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ผลการวิจัยพบว่า มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันจึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

2.5 วุฒิการศึกษานักธรรม ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ด้านวุฒิการศึกษานักธรรม พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษานักธรรมต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวนี้ สอดคล้องผลการวิจัยพระสุรชัย สุรชโย (ทองกันยา) (2564) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการใช้หลักอปริหานิยธรรมในการปกครองคณะสงฆ์อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ผลการวิจัยพบว่า ไม่แตกต่างกันจึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

3. ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะสำหรับความเห็นต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี

3.1 ปัญหาอุปสรรคข้อเสนอแนะในการ การพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี พบว่า คณะสงฆ์ในอำเภอโพธารามยังขาดการวิเคราะห์และแนวทางแก้ไขปัญหาทางสังคม เศรษฐกิจในสถานการณ์ปัจจุบันอันเป็นอุปสรรคในการพัฒนาการปกครองของคณะสงฆ์ในปัจจุบันและ บุคลากรของคณะสงฆ์บางวัดยังขาดทักษะความพร้อมในการปฏิบัติงานจึงทำให้ขาดประสิทธิภาพ อีกทั้งคณะ สงฆ์ในอำเภอโพธารามบางวัดไม่ให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมและการให้ความร่วมมือในหมู่คณะทำให้ขาด ความรู้ความเข้าใจในการปกครอง และคณะสงฆ์ยังขาดการนำความรู้ทั้งศาสตร์และศิลป์ในเชิงปฏิบัติมาปรับ ประยุกต์ให้เหมาะสมใช้ในการทำงานของพระภิกษุสามเณรในวัด ตลอดจนคณะสงฆ์อำเภอโพธารามยังมีสำนัก สงฆ์ที่จัดตั้งขึ้นใหม่ ยังมีปัญหาทั้งด้านสถานที่ ด้านบุคลากร และขัดแย้งกับระบบกฎหมายของคณะสงฆ์ และ ฝ่ายบ้านเมือง ส่วนข้อเสนอแนะ คณะสงฆ์ในอำเภอโพธารามควรมีแผนงานการวิเคราะห์วางระบบระเบียบ แนวทางป้องกันปัญหาทางสังคม เศรษฐกิจในสถานการณ์ปัจจุบันเพื่อพัฒนาคณะสงฆ์ และควรส่งเสริมทักษะ และส่งเสริมองค์ความรู้ให้บุคลากรของคณะสงฆ์เพื่อให้เกิดความพร้อมในการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ ยิ่งขึ้น ควรมีการจัดประชุมพระสังฆาธิการประจำเดือนตามที่เจ้าคณะปกครองกำหนดไว้และควรสร้างเครือข่าย ภาควิชาด้วยกันเพื่อให้เกิดความสามัคคีแก่หมู่คณะสงฆ์ เพิ่มการอบรมเสริมองค์ความรู้ให้ความรู้กับคณะสงฆ์โดย ปรับประยุกต์ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ในปัจจุบันเพื่อการปกครองจะทำให้คณะสงฆ์เกิดความเจริญก้าวหน้า ต่อไปตลอดจนคณะสงฆ์อำเภอโพธารามควรเร่งสำนักสงฆ์ยกขึ้นเป็นวัดให้ถูกต้องทั้งทางฝ่ายคณะสงฆ์และฝ่าย บ้านเมือง พร้อมพัฒนาทั้งด้านสถานที่ ด้านบุคลากร เพื่อบริการพัฒนางานปกครองของคณะสงฆ์ ซึ่ง สอดคล้องกับพระครูพิพิธพัฒนโสภณ (สุบิน สุขเมธ) (2558) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนาการปกครอง คณะสงฆ์ ตามหลักอปริหานิยธรรมในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค 2 ผลวิจัยพบว่า รูปแบบการพัฒนาการ ปกครองคณะสงฆ์ ตามหลักอปริหานิยธรรมในเขตปกครองอนุโลม อาศัยหลักพรหมวิหารธรรมและพระวินัย เป็นที่ตั้ง ไม่ให้มีการตัดสินด้วยอำนาจแห่งอคติ แต่ให้คำนึงถึงความถูกต้องและเหมาะสม ตามพุทธบัญญัติโดย ใช้วิธีการเข้มงวดกวดขัน ผ่อนผัน และอนุโลมตามลำดับ ตามสถานการณ์ต่างๆ และข้อเสนอแนะในการพัฒนา ปกครองคณะสงฆ์ ตามหลักอปริหานิยธรรมในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค 2 ด้านการปกครองคณะสงฆ์ ภิกษุ สามเณรควรมีการกระจายอำนาจการปกครองในวัดไปยังกลุ่มที่มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการวัด มี คณะกรรมการ บริหารวัดที่สามารถบริหารจัดการวัด ร่วมกับเจ้าอาวาสได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้านการบริหาร จัดวัดควรมีการวางแผน นโยบาย แผนผังการบริหารจัดการวัดที่ชัดเจน เป็นระบบและต่อเนื่องเป็นรูปประ ชรธรรม ประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมและตรวจสอบได้อย่างไม่ยุ่งยาก และควรดำเนินการประชุมการระงับ อภิกรณ์ของพระสังฆาธิการภายในพื้นที่ปกครองเป็นประจำ

3.2 ข้อเสนอแนะสำหรับความเห็นต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอโพธาราม จังหวัด ราชบุรี พบว่าพระสังฆาธิการในทุกระดับควรมีแนวทางในปฏิบัติตนตามหลักพระธรรมวินัย และระเบียบปฏิบัติ ที่เรียบร้อยเหมาะสมกับตำแหน่งการปกครองของตนและให้เป็นแบบอย่างที่ดีเป็นภาวะผู้นำแก่พระภิกษุ สามเณรได้ปกครอง และคณะสงฆ์มีการพัฒนาศักยภาพบุคลากร ตลอดจนมีการจัดแผนงานจัดสรร ผลประโยชน์เพื่อคณะสงฆ์เป็นหลัก โดยการดำเนินชีวิตของคณะสงฆ์มีรูปแบบประชาธิปไตยรูปแบบการมี ส่วนร่วมส่งเสริมความสามัคคีในหมู่คณะเป็นหลัก และคณะสงฆ์ในอำเภอโพธาราม มีการพัฒนางานปกครอง และการบริหารจัดการกิจการงานในองค์กร 6 ที่เป็นหน้าที่หลักของวัดอย่างดี มีการวางแผนและเป้าหมายการ พัฒนางานปกครองอย่างชัดเจนเป็นเครือข่ายร่วมกัน มีการประสานการทำงานด้านการปกครองร่วมกับคณะ สงฆ์อำเภออื่นๆ ตลอดจนคณะสงฆ์ในระดับจังหวัดราชบุรี เพื่อยกระดับการพัฒนาองค์กรสงฆ์ในภาพรวมให้ เกิดความดีงามร่วมกัน สร้างศรัทธา สร้างความเข้มแข็งให้แก่องค์กรสงฆ์และกิจการพระพุทธศาสนาให้มั่นคง

สืบต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับพระครูพิพิธพัฒนโสภณ (สุบิน สุเมโธ) (2558) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์ ตามหลักอปริหานิยธรรมในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค 2 จากผลวิจัยพบว่ารูปแบบการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์ ตามหลักอปริหานิยธรรมในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค 2 มีการส่งเสริมให้มีความเข้มงวดกวดขันในพระวินัย ตลอดทั้งกฎและระเบียบและระเบียบกฎหมายบ้านเมืองที่สอดคล้องโดยให้ยึดปฏิบัติต่อตนเองและผู้อื่น

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยครั้งนี้คือการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี มีอธิบายดังนี้

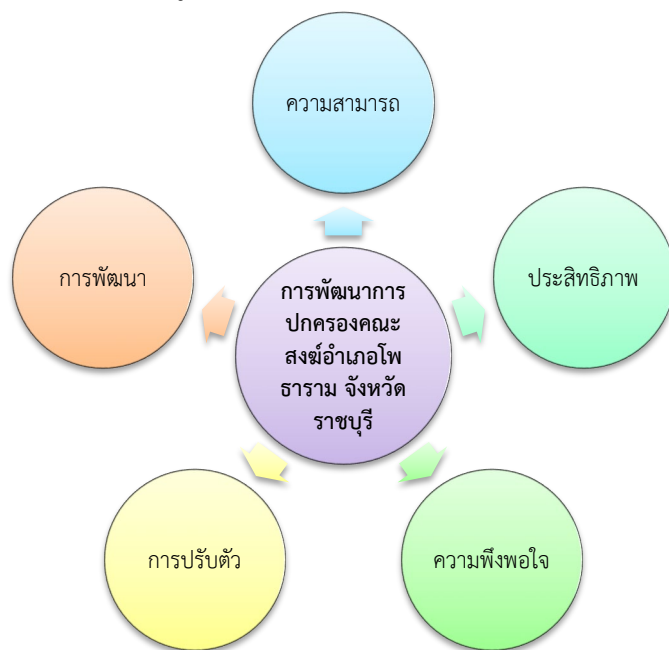
1. ด้านความสามารถ คณะสงฆ์อำเภอโพธารามการมีพัฒนาภาวะผู้นำที่ประสิทธิภาพมีความสามารถปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างที่ดี และเป็นผู้เฝ้านักศึกษาและมีจิตวิทยาในการปกครองพระภิกษุได้บังคับบัญชาอย่างมีคุณภาพ คณะสงฆ์การจัดประชุมเพื่ออบรมสั่งสอนด้านข้อวัตรปฏิบัติตามหลักพระธรรมวินัย และการสอดส่องดูแลพระภิกษุสามเณร ตลอดจนคุตทัสสียให้ปฏิบัติตนตามหลักพระธรรมวินัย มีคัสตรพระภิกษุผู้มีความสามารถมาเป็นพระสังฆาธิการหรือผู้ปกครองที่มีคุณสมบัติครบถ้วนมาทำหน้าที่ในการปกครอง และคณะสงฆ์นำแนวทางพุทธธรรมมาภิบาลมาปรับประยุกต์ใช้ในการปกครอง และใช้ในงานการบริหารจัดการองค์กร 6 มีการวางแผนขั้นตอนการปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ ตามสติปัญญาอย่างเต็มกำลังความสามารถตลอดจนมีการศึกษาวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหาและอุปสรรคในการปกครองคณะสงฆ์สืบต่อไป

2. ด้านประสิทธิภาพ พระสงฆ์มีการปกครองโดยมุ่งความสามัคคีมีการส่งเสริมสร้างนวัตกรรมองค์กรการปกครองคณะสงฆ์ทั้งระบบ มีการส่งเสริมทักษะและฝึกอบรมเสริมองค์ความรู้ในการปฏิบัติงานสามารถบริหารมีการจัดทำทะเบียนบัญชีพระภิกษุสามเณรอย่างเป็นระบบ และมีการควบคุมพระภิกษุสามเณรให้ปฏิบัติตามพระธรรมวินัยและระเบียบของมหาเถรสมาคมมีกระบวนการระงับอธิกรณ์ที่เกิดขึ้นตามหลักธรรมวินัย ตลอดจนมีกระบวนการวินิจฉัยแก้ไขปัญหาลดอุปสรรคแก่คณะสงฆ์และภุมหาเถรสมาคมอย่างมีประสิทธิภาพ

3. ด้านความพึงพอใจ สร้างแรงจูงใจแก่ผู้ปฏิบัติกิจการงานได้ดีการควบคุมคณะสงฆ์อย่างมีประสิทธิภาพ สร้างความพึงพอใจให้แก่บุคลากรผู้สนองงานอย่างเต็มที่ มีการวางระเบียบการปกครองที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัยและสอดคล้องกับพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ และสร้างรูปแบบแนวทางการพัฒนางานปกครองโดยมีผู้บังคับบัญชาที่มีคุณธรรม มีความสามารถ มีภาวะผู้นำที่ดีงาม สร้างความมั่นคงในการดำเนินงานกิจการคณะสงฆ์มีการทำความเคารพซึ่งกันในรูปแบบที่น่าพึงพอใจคณะสงฆ์ได้มีการจัดประชุมพระสังฆาธิการและพระภิกษุสามเณรประจำเดือนเพื่อชี้แจงกฎระเบียบต่าง ๆ ตามที่เจ้าคณะปกครองกำหนดไว้ ตลอดจนสร้างแนวร่วมทั้งคณะสงฆ์อำเภอ ระดับตำบล ระดับวัด ระดับชุมชน ตลอดจนหน่วยงานของรัฐ ภาคประชาชนเข้ามาร่วมด้วยสร้างประโยชน์และความพึงพอใจกับทุกภาพส่วน

4. ด้านการปรับตัว มีแนวทางการส่งเสริมประสิทธิภาพการปกครอง คือ พระสงฆ์มีการปรับปรุงการบริหารการปกครองพระภิกษุสามเณรให้ทันยุคทันสมัย พระสงฆ์มีการตั้งกองทุนสงเคราะห์สังคมเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยต่าง ๆ และผู้ยากไร้ พระสงฆ์มีการทบทวนกฎระเบียบข้อบังคับของการปกครองให้ทันต่อสถานการณ์ปัจจุบัน พระสงฆ์มีการนำความรู้เชิงปฏิบัติมาปรับใช้ในการทำงานของพระภิกษุสามเณร พระสงฆ์มีการปรับตัวให้เข้ากับเทคโนโลยีเพื่อสะดวกรวดเร็วในการบริหารงานการปกครอง และพระสงฆ์มีการปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกแก่ผู้มาประสานงานในการปกครอง

5. ด้านการพัฒนา มีการพัฒนาและออกกฎระเบียบในการอยู่ร่วมกันโดยสอดคล้องกับพระราชบัญญัติคณะสงฆ์กฎกระทรวงคมนาคม คำสั่ง มติประกาศ มีการมอบอำนาจหน้าที่ในการจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนางานทางพระศาสนาของวัดแก่พระภิกษุผู้เป็นเจ้าอาวาสและเจ้าคณะผู้ปกครอง และมีขบวนการพัฒนาทั้งพระภิกษุและสามเณรผู้บวชใหม่ได้เข้าถึงหลักธรรมและได้เห็นรูปแบบการปกครองบริหารจัดการ มีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงกฎระเบียบในการอยู่ร่วมกันของหมู่คณะสงฆ์ทั้งทางธรรมและทางโลกให้เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน สรุปภาพองค์ความรู้ดังในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้การวิจัย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้
 - 1.1 คณะสงฆ์ควรจัดปรับประยุกต์ระบบแบบแผนในการจัดกิจกรรมคณะสงฆ์ให้มีระเบียบแบบแผนทั้งด้านพระธรรมวินัยและกฎระเบียบทางโลกจะทำให้เกิดประสิทธิผลในการปกครองคณะสงฆ์
 - 1.2 คณะสงฆ์ควรช่วยเหลือสนับสนุนส่งเสริมพัฒนาบุคลากรที่มีทักษะศักยภาพและมีความสามารถสนับสนุนให้ทำหน้าที่ปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถจะเกิดผลประโยชน์แก่คณะสงฆ์มากขึ้น
 - 1.3 คณะสงฆ์ควรจัดตั้งกองทุนสนับสนุนการศึกษาทั้งในส่วนทางพระปริยัติธรรม และการศึกษาสามัญในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการสร้างองค์ความรู้ในการพัฒนาการปกครอง และเกี่ยวกับการบริหารจัดการงานคณะสงฆ์ทั้ง 6 ด้าน เพื่อให้มีสร้างบุคลากรที่มีคุณภาพเพื่อใช้ในการสนองงานคณะสงฆ์ในอนาคต
2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป
 - 2.1 ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับประสิทธิภาพการปกครองคณะสงฆ์ในจังหวัดราชบุรี
 - 2.2 ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์ในบูรณาการการจัดกิจกรรมคณะสงฆ์ในจังหวัดราชบุรี
 - 2.3 ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์ในภาค 15

เอกสารอ้างอิง

- คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2549). **การปกครองคณะสงฆ์ไทย**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- คณินันท์ และสุพรรณ จันทบุตร. (2546). **ความสำเร็จในการปฏิบัติภารกิจของวัด**. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.
- จารุวรรณ บัวม. (2556). **การพัฒนาคุณภาพชีวิตเกษตรกรตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกรณีศึกษาสำนักงานกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรรมสาขาจังหวัดพิจิตร**. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ชีพ ปุญญานุภาพ. (2547). **ประวัติศาสตร์พระศาสนา**. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์รวมสาส์น 1977.
- ดาบตำรวจอำนาจ เจริญสุข. (2557). **การพัฒนาคุณภาพชีวิตของข้าราชการตำรวจศูนย์ฝึกอบรมตำรวจภูธรภาค 6 จังหวัดนครสวรรค์**. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระโกศล มณีรัตน. (2561). **การพัฒนาภาวะผู้นำทางการบริหารเชิงพุทธของผู้บริหารมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ภาคเหนือตอนล่าง**. ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูพิพิธพัฒนโสภณ (สุบิน สุเมโธ). (2558). **รูปแบบการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์ตามหลักอภิธานิยธรรมในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 2**. ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูวิลาศกาญจนธรรม (เล็ก สุธมมปญโญ). (2556). **การปกครองคณะสงฆ์ตามหลักอภิธานิยธรรม 7 ของคณะสงฆ์อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี**. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูโสภณปริยัติคุณ (เสรี คุณวโร). **ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี**. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญโญ). (2546). **การคณะสงฆ์และการพระศาสนา**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระปลัดอานนท์ ญาณธมโม (ศรีโสธร). (2563). **การพัฒนาศักยภาพพระวิปัสสนาจารย์ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์**. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพุทธรญาณ (ทองย้อย กิตติทินโน). (2548). **ธรรมญาณนิพนธ์: 100 ปี พระพุทธรญาณ**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พระมหาประกอบ โชติปญโญ (จ้อยเย็น). (2561). **การประยุกต์ใช้หลักธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในการปกครองคณะสงฆ์อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี**. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระราชวัลภาจารย์ (ดาวเรือง อาจารย์คุณ/คุณเมฆ). (2562). **ภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการในการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี**. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พระสมุห์อนุรักษ์ อีร์สโกโก. (2556). การพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงพุทธในจังหวัดสมุทรสาคร, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระสุรชัย สุระชัย (ทองกันยา). (2564). การประยุกต์ใช้หลักการบริหารนิยมในการปกครองคณะสงฆ์อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักงานเจ้าคณะอำเภอโพธาราม. (2565). สถิติพระภิกษุ สามเณร ศิษย์วัด ปีพุทธศักราช 2565. ราชบุรี: สำนักงานเจ้าคณะอำเภอโพธาราม.
- สุขุม นวลสกุล. (2547). การเมืองการปกครองไทยตามรัฐธรรมนูญไทยฉบับประชาชน. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

การเรียนรู้ประวัติศาสตร์พุทธชินราชศึกษา
LEARNING HISTORY OF BUDDHA CHINARAJA

^[1]พระครูใบฎีกาธน ธนาพัฒโน (เนียมวงศ์) Phrakrubadeka Thanoo Thanawatthano (Niamwong)

^[2]สายรุ้ง บุปผาพันธ์ Sairoong Bubpaphan ^[3]นิเวศน์ วงศ์สุวรรณ Niwes Wongsuwan

^[1] ^[2] ^[3]มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Corresponding Author E-mail: thanooo1144@gmail.com

Article Received: June 28, 2024, Revised: August 23, 2024, Accepted: August 26, 2024.

บทคัดย่อ

การเรียนรู้ประวัติศาสตร์พุทธชินราชศึกษาโดยผู้สอนจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการ 2 วิธี คือ 1) การเรียนรู้ที่เน้นครู/ผู้สอนเป็นศูนย์กลาง จัดเป็นการสอนแบบบอกความรู้ ให้ความรู้แก่นักเรียน โดยการอธิบาย/บอกให้จดบันทึกการทดสอบ/พิสูจน์ความรู้ที่ได้ หรือทำแบบฝึกหัด 2) การเรียนรู้ที่เน้นเด็ก/นักเรียนเป็นศูนย์กลาง สร้างองค์ความรู้ โดยครูจัดสถานการณ์ให้นักเรียนศึกษา ค้นคว้า ทดลอง หรือปฏิบัติกิจกรรม เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ภายใต้การจัดสถานการณ์การเรียนรู้ของครูที่กระตุ้นให้สงสัยใคร่รู้ คิดหาคำตอบ ลงมือปฏิบัติ และค้นพบคำตอบด้วยตนเองจากองค์ความรู้ในพื้นที่หรือท้องถิ่นของตนเองด้วยการศึกษาประวัติศาสตร์พุทธชินราชศึกษา โดยสามารถนำหลักพุทธธรรมทางพุทธศาสนามาส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมตามประวัติศาสตร์พุทธชินราชศึกษาในการดำเนินชีวิตประจำวันได้อย่างมีความสุข

คำสำคัญ: การเรียนรู้, ประวัติศาสตร์, พุทธชินราชศึกษา

ABSTRACT

Learning about the history of the Buddha Chinnaraja by teachers who organized learning through 2 processes: 1) Teacher-centered learning was a teaching method that told students knowledge by explaining, telling them to take notes, testing/proving the knowledge they had gained, or doing exercises. 2) Student-centered learning was creating knowledge by teachers who organized situations for students to study, research, experiment, or perform activities to create self-learning under the teacher's learning situation that stimulated curiosity, thinking, finding answers, practicing, and discovering answers by themselves from knowledge in their own area or locality by studying the history of the Buddha Chinnaraja. Therefore, they could apply the principles of Buddhism to promote morality and ethics according to the history of the Buddha Chinnarat in their daily lives happily.

Keywords: Learning, History, Buddha Chinaraja

บทนำ

การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เพื่อรองรับสังคมไทยในยุคดิจิทัล เป็นแนวคิด กลวิธีและแนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อหาทางออกให้แก่การพัฒนาระบบการศึกษาของไทยให้มีความตระหนักรู้ต่อแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงสภาพสังคมและครอบครัวในยุคต่อไปที่กำลังมาถึงพร้อมเป็นแนวทางการพัฒนาการศึกษาควบคู่กับการพัฒนาประเทศตามนโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับเศรษฐกิจยุคดิจิทัล ที่กำลังเป็นนโยบายหลักในการพัฒนาสังคม เศรษฐกิจ วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีในอนาคต การเสนอแนวทางการพัฒนาองค์ความรู้หรือชุดโปรแกรมทางการศึกษาให้กับเด็กและเยาวชนนั้น ควรมุ่งเน้นเกี่ยวกับการรู้หนังสือ (Literacy) เป็นสำคัญ ดังเช่น การรู้เกี่ยวกับการคิดคำนวณ ความเป็นเหตุเป็นผล กระบวนการแก้ปัญหา การรู้เกี่ยวกับวิทยาศาสตร์ สารสนเทศและเทคโนโลยี เศรษฐศาสตร์ความรู้เสมือนจริงและความตระหนักต่อตนเอง และสังคมโลก ขณะเดียวกัน ควรเน้นการพัฒนาในเรื่องการคิดสร้างสรรค์การปรับตัว การจัดการปัญหาที่ซับซ้อน การควบคุมตนเองการจัดการความเสี่ยง การคิดใช้เหตุผล การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ การทำงานเป็นทีม การสร้างทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ความรับผิดชอบทั้งต่อตนเองและสังคม หากเยาวชนมีความรู้เจตคติและทักษะเหล่านี้แล้วจะสามารถนำไปสู่ผลิตผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนในการเพิ่มศักยภาพ โดยเฉพาะความสามารถในการวางแผน การสรุป การใช้ทักษะควบคุมเครื่องมือและอุปกรณ์ตลอดจนการใช้กระบวนการทางปัญญาในการดำเนินชีวิตองค์ประกอบดังที่กล่าวมานี้จะนำไปสู่การพัฒนาการศึกษาแบบเป็นพลวัตรและแปรเปลี่ยนไปตามความผันแปรของสถานการณ์โลกทำให้คนไทยเกิดความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต และยังเป็นการให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทางการศึกษาได้ตระหนักต่อการเตรียมความพร้อม ในการดำรงสถานะของสถาบันการศึกษาและดำเนินไปควบคู่กับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีรวมถึงการตระหนักคิดเชิงปรัชญาที่เป็นฐานคติในการปรับปรุงหลักสูตรการศึกษาให้สอดคล้องกับสังคมโลกที่นับวันจะก้าวสู่สังคมดิจิทัลทุกขณะเพื่อให้ก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงในอนาคตต่อไปจึงควรอย่างยิ่งที่กระทรวงศึกษาธิการ ต้องเปลี่ยนแปลงแนวทางในการจัดการศึกษาใหม่ ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ การศึกษาตามอัธยาศัย การอาชีวศึกษา และรวมถึงการจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษาให้มีความสอดคล้องกับการพัฒนาประเทศที่จะก้าวสู่ยุคดิจิทัลอย่างเต็มรูปแบบในอนาคต เพื่อเตรียมผู้เรียนให้พร้อมรับมือกับสังคมในยุคดิจิทัล แนวทางที่สำคัญในการขับเคลื่อนดังกล่าวคือ การนำ Digital Age Education เข้ามาเป็นแนวคิดเชิงปรัชญาในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนามนุษย์ให้เป็นผู้ที่สมบูรณ์ (อดิพร เกิดเรือง, 2560)

รูปแบบการเรียนรู้ใหม่ๆ ในยุคดิจิทัล ข้อมูลองค์ความรู้ต่างๆ ในปัจจุบันไม่ได้หาได้เพียงในห้องเรียนอย่างเดียว รูปแบบการเรียนรู้และช่องทางใหม่ๆ ได้ถูกพัฒนาขึ้นอย่างมากมาย ไม่ว่าจะเป็นจากภาครัฐหรือภาคเอกชนหรือแม้กระทั่งบุคคลทั่วไปที่มีการแชร์ข้อมูลองค์ความรู้ นำองค์ความรู้ของตนเองมาสร้างรายได้ เกิดคอร์สเรียนรู้ออนไลน์และออฟไลน์ในรูปแบบตามแต่ที่คนสนใจเฉพาะด้าน (Customized) ซึ่งทำให้คนทั่วไปสามารถเข้าถึงองค์ความรู้ได้ง่ายขึ้น พัฒนาทักษะได้ตรงตามที่ตนเองสนใจ ยกตัวอย่างภาคเอกชนก็เปิดหลักสูตรเองเพื่อตอบโจทย์ตามความต้องการขององค์กร องค์กรต่างๆ รวมถึงสถาบันการศึกษาทั้งในไทยและต่างประเทศเริ่มหันมาทำแพลตฟอร์มหรือหลักสูตรการเรียนรู้ของตนเองหรือแชร์ข้อมูลองค์ความรู้ของตนเองผ่านทางช่องทางออนไลน์ทางแพลตฟอร์มต่างๆ มากขึ้น ตัวอย่างเช่น แพลตฟอร์มการเรียนรู้ที่เรียกว่า MOOCs ที่เปิดให้คนทั่วไปสามารถเรียนได้จากที่ไหนก็ได้ในโลก นอกจากนี้สื่อสังคมออนไลน์และสื่อเพื่อการเรียนรู้เกิดขึ้นมากมายให้คนได้ศึกษาค้นคว้าตามเนื้อหาที่ตนสนใจ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องความรู้รอบตัว ทักษะเฉพาะด้านไลฟ์สไตล์ วิชาและทฤษฎีความรู้ด้านต่างๆ ทางช่องทาง อาทิ เพชบุ๊ค ยูทูบ Google+ Instagram podcast เป็นต้น สำหรับแอปพลิเคชันก็ยังคงมีหลากหลายที่ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้

มากมาย ไม่ว่าจะเป็นสำหรับครู นักเรียน ผู้ที่สนใจเรียนรู้เรื่องต่างๆ ทัวไป อาทิ แอปพลิเคชันช่วยครูจัดระบบการเรียนการสอน แอปพลิเคชันนำเสนอองค์ความรู้ด้านต่างๆ แอปพลิเคชันที่ใช้เทคโนโลยี AR เข้ามาช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ เป็นต้น (สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้, 2565)

การศึกษาประวัติศาสตร์พุทธชินราชศึกษา เป็นหลักสูตรที่ส่งเสริมให้ท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรของตนเอง เพื่อให้ผู้เรียนได้รับประโยชน์จากการเรียนรู้ท้องถิ่นตนเอง เป็นการเชื่อมโยงระหว่างการเรียนรู้กับชีวิตจริง การทำงาน และการเชื่อมโยงประวัติศาสตร์ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน รวมทั้งปลูกฝังให้ผู้เรียนมีความรักและความผูกพันกับท้องถิ่นของตนมีการส่งเสริมให้ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการศึกษา ซึ่งข้อมูลในเบื้องต้นนั้น วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร... วัดซึ่งปรากฏในจารึกสุโขทัยหลักที่ 8 (จารึกเขาสุมณภู) ว่าพญาลิไท "บุพระมหาธาตุปลูกพระศรีมหาโพธิ์" ซึ่งชาวบ้านส่วนใหญ่คุ้นเคยและมักเรียกขานกันว่า "วัดใหญ่" จนติดปาก มี พระประธานองค์ใหญ่ที่ประดิษฐานในวิหารคือ "พระพุทธชินราช" ชาวเมืองพิษณุโลกนิยมเรียกกันอย่างสนิทคุ้นเคยว่า "หลวงพ่อใหญ่" ตามไปด้วย วัดใหญ่นับว่าเป็น พระอารามหลวงที่สำคัญของจังหวัดพิษณุโลก เพราะเป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวพิษณุโลกและชาวไทยทั่วประเทศ วัดพระศรีฯ หรือวัดใหญ่ตั้งอยู่ริมแม่น้ำน่านทางทิศตะวันออก ตรงข้ามกับศาลากลางจังหวัดพิษณุโลก ปัจจุบันนี้วัดพระศรีฯ หรือวัดใหญ่ เป็นวัดชั้นเอก "วรมหาวิหาร" สร้างขึ้นในสมัยพระมหาธรรมราชาลิไทแห่งกรุงสุโขทัย หรือพระเจ้าศรีธรรมไตรปิฎกมาสร้างเมืองสองแคว ในปี พ.ศ. 1900 พร้อมกับสร้างวัดพระศรีรัตนมหาธาตุในปีเดียวกัน จากข้อมูลสาระสำคัญดังกล่าว การพัฒนาชุดความรู้เรื่องพุทธชินราชศึกษาจึงได้มุ่งเน้นให้เกิดองค์ความรู้ในประวัติวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร ตำนานการสร้างพระพุทธชินราช ความสัมพันธ์ระหว่างพระพุทธชินราช กับพระมหากษัตริย์ไทยรวมทั้งโบราณวัตถุ และ โบราณสถานในพื้นที่ การศึกษาพระพุทธชินราชซึ่งเป็นพระพุทธรูปสำคัญของประเทศชาติ เป็นการศึกษาพุทธศิลป์ในทางพระพุทธศาสนา รวมถึงพุทธวิธีการสอนของพระพุทธเจ้าซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้ยาวนานจนถึงปัจจุบัน ซึ่งนักศึกษาสามารถนำหลักพุทธธรรมทางพุทธศาสนามาส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมตามประวัติศาสตร์พุทธชินราชศึกษาในการดำเนินชีวิตประจำวันได้อย่างมีความสุข

แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้

การศึกษาหรือการเรียนรู้เป็นเรื่องที่สำคัญของมนุษย์ทุกคนและเป็นเครื่องมือในการพัฒนาศักยภาพของตนทั้งด้านความรู้ ความสามารถ คุณธรรม จริยธรรม สุขภาพ และการดำเนินชีวิตในสังคมอย่างมีความสุข และเป็นกระบวนการที่ทำให้มนุษย์เจริญงอกงามขึ้น อริสโตเติล (Aristotle) เป็นนักปรัชญาการศึกษาได้ให้ความหมายของการศึกษาหรือการเรียนรู้ว่ามีจุดมุ่งหมายเพื่อการสร้างคุณธรรมและคุณธรรมเกิดจากความรู้ และการฝึกจิตใจให้มีศีลธรรม เรียกว่า Character Development ดังที่ วิชัย ต้นศิริ (2550) กล่าวว่า การฝึกจิตใจให้มีศีลธรรมต้องฝึกภาคปฏิบัติ มิใช่เพียงสอนคุณธรรมในภาคทฤษฎี สอดคล้องกับแนวคิดของพระราชวรมณี (ป. อ. ปยุตโต) (2530) ที่ได้ให้นิยามการศึกษาหรือการเรียนรู้ว่าเป็นการพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ นอกจากนั้นท่านยังได้กล่าวอีกว่าหมายถึง การเรียนรู้ การฝึกฝน การพัฒนาตน การพัฒนาคนให้มีปัญญาที่จะทำกรรมได้ถูกต้องจึงต้องมีการศึกษาที่เรียกว่า ศึกษา คือต้องศึกษา ต้องเรียนรู้ ต้องพัฒนาตนโดยไม่ประมาทการฝึกฝนแก้ไข ปรับปรุงตนเองอยู่เสมอ ดังนั้นการเรียนรู้จึงเป็นการกระทำเพื่อทำให้เกิดการพัฒนาภายในตัวตนทั้งด้านจิตใจ ร่างกาย สังคม และสติปัญญา เพื่อให้เป็นบุคลากรที่ดีในองค์กร เป็นประชาชนที่ดีของสังคม ทั้งนี้ตลอดชีวิตของมนุษย์ จำเป็นต้องเรียนรู้ทั้งจากธรรมชาติ ภูเขา ต้นไม้ สิ่งแวดล้อม เหตุการณ์ บุคคลรอบข้างหรือแม้แต่ความรู้สึกนึกคิดภายในใจของตนเพื่อให้เกิดการพัฒนาให้รู้เท่าทันและ

ปฏิบัติตนต่อโลกธรรม (โลกธรรม 8 คือ มีลาภ สุนัขเสีย มียศ เสื่อมยศ ตีเดียวน สรรเสริญ ความสุข และความทุกข์) ได้โดยไม่ตกเป็นทาสของโลกธรรม 8 (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต), 2548)

Roger (อ้างใน ศิริบุรณ สายโกสม, 2542) ได้กล่าวถึงการเรียนรู้ไว้ว่าหมายถึง การเปลี่ยนแปลงที่ทำให้ได้รับความรู้ความเข้าใจที่ขึ้นอยู่กับความสามารถในการจำ และสามารถพิจารณาการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้ใน 2 ลักษณะ คือ 1) เป็นการเปลี่ยนแปลงที่มีลักษณะเป็นไปโดยอัตโนมัติ (Automatic) ในการเรียนรู้สิ่งใหม่โดยเฉพาะการเรียนรู้ตามอรรถาธิบาย หรือการเรียนรู้อย่างไม่เป็นทางการซึ่งเกิดขึ้น โดยที่ผู้เรียนไม่ได้ตั้งใจ (Unintended Learning) 2) เป็นการเปลี่ยนแปลงโดยตั้งใจและต้องใช้ความพยายาม (Purpose and Effort) ต้องมีการวางแผนในการเรียน ทั้งนี้ การเปลี่ยนแปลงของการเรียนรู้ทั้งสองลักษณะจะต้องเป็นการเปลี่ยนแปลงที่ค่อนข้างถาวร (Permanence changes)

พินิล พรพิระชนม์ (2550) ได้ให้ความหมายของการเรียนรู้ไว้ว่า การเรียนรู้เป็นกระบวนการอันซับซ้อนที่ทำให้พฤติกรรมของบุคคลเปลี่ยนแปลงไปอันเนื่องมาจากประสบการณ์ที่ได้รับผ่านประสาทสัมผัสสามารถเกิดขึ้นได้โดยตั้งใจและไม่ตั้งใจ ทั้งนี้ผลของการเรียนรู้จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมใน 3 ด้าน คือ ด้านความรู้ (Knowledge) ด้านทักษะหรือกระบวนการ (Skill Process) และด้านความรู้สึก (Affective)

กล่าวโดยสรุปการเรียนรู้ หมายถึง กระบวนการที่ทำให้คนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมความคิดซึ่งเกิดจากการดู ได้ยิน ตมกลิ่น ลิ้มรส สัมผัส การอ่าน การนึกคิด การใช้เทคโนโลยี การเรียนรู้ของเด็กและผู้ใหญ่จะต่างกัน เด็กจะเรียนรู้ด้วยการเรียนในห้อง การซักถาม ผู้ใหญ่มักเรียนรู้ด้วยประสบการณ์ที่มีอยู่ แต่การเรียนรู้จะเกิดขึ้นจากประสบการณ์ที่ผู้สอนนำเสนอ โดยการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนและผู้เรียน ผู้สอนจะเป็นผู้ที่สร้างบรรยากาศทางจิตวิทยาที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ที่จะให้เกิดขึ้นเป็นรูปแบบใดก็ได้ เช่น ความเป็นกันเอง ความเข้มงวดกวดขันหรือความไม่มีระเบียบวินัย สิ่งเหล่านี้ผู้สอนจะเป็นผู้สร้างเงื่อนไขและสถานการณ์การเรียนรู้ให้กับผู้เรียน ดังนั้น ผู้สอนจะต้องพิจารณาเลือกรูปแบบการสอนรวมทั้งการสร้างปฏิสัมพันธ์กับผู้เรียน

ทฤษฎีการเรียนรู้ (Learning theory)

ทฤษฎีการเรียนรู้ (Learning theory) เป็นกรอบงานวิจัยที่จัดระบบของความรู้หรือข้อมูลและเหตุการณ์เรียนรู้ที่ซับซ้อนซึ่งเป็นการจัดระบบใหม่ของประสบการณ์เดิมที่มีมาก่อน หรือเป็นหลักการของการเกิดการเรียนรู้สามารถทำการทดสอบได้ สามารถนำอ้างอิงถึงเหตุการณ์และประยุกต์ให้เข้ากับสภาพแวดล้อมต่างๆ ที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ ทฤษฎีการเรียนรู้มีพัฒนาการมาจากทฤษฎีจิตวิทยา ซึ่งมีการศึกษาทดลองเริ่มตั้งแต่ต้นศตวรรษที่ 20 เป็นต้นมา

Gagne (อ้างใน ทิศนา ขมมณี, 2560) เป็นนักจิตวิทยาในกลุ่มผสมผสานได้เสนอแนวคิดหลักการที่สำคัญของทฤษฎีการเรียนรู้ดังนี้

Gagne ได้จัดประเภทของการเรียนรู้เป็นสำคัญขึ้นจากง่ายไปหายากไว้ 8 ประเภทดังนี้

1. การเรียนรู้สัญญาณ (Signal – Learning) เป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากการตอบสนองต่อสิ่งเร้าที่เป็นไปโดยอัตโนมัติอยู่นอกเหนืออำนาจจิตใจ ผู้เรียนไม่สามารถบังคับพฤติกรรมไม่ให้เกิดขึ้นได้การเรียนรู้แบบนี้เกิดอาการที่คนเรานำเอาลักษณะการตอบสนองที่มีอยู่แล้วมาสัมพันธ์กับสิ่งเร้าใหม่ที่มีความใกล้ชิดกับสิ่งเร้าเดิม การเรียนรู้สัญญาณเป็นลักษณะการเรียนรู้แบบการวางเงื่อนไขของพาฟลอฟ

2. การเรียนรู้สิ่งเร้า – การตอบสนอง (Stimulus – Response Learning) เป็นการเรียนรู้ต่อเนื่องจากการเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้าและการตอบสนอง แตกต่างจากการเรียนรู้สัญญาณเพราะผู้เรียนสามารถ

ควบคุมพฤติกรรมตนเองได้ ผู้เรียนแสดงพฤติกรรมเนื่องจากได้รับการเสริมแรง การเรียนรู้แบบนี้เป็นการเรียนรู้ตามทฤษฎีการเรียนรู้แบบเชื่อมโยงของธอร์นไดค์ และการเรียนรู้แบบวางเงื่อนไข (Operant Conditioning) ของสกินเนอร์ ซึ่งเชื่อว่าการเรียนรู้เป็นสิ่งเร้าภายในของผู้เรียนเองมิใช่รอให้สิ่งเร้าภายนอกมากระทำพฤติกรรมที่แสดงออกเกิดจกสิ่งเร้าภายในของผู้เรียนเอง

3. การเรียนรู้การเชื่อมโยงแบบต่อเนื่อง (Chaining) เป็นการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้าและการตอบสนองที่ต่อเนื่องกันตามลำดับเป็นพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับการกระทำเคลื่อนไหว

4. การเชื่อมโยงทางภาษา (Verbal Association) เป็นการเรียนรู้ในลักษณะคล้ายกับการเรียนรู้การเชื่อมโยงแบบต่อเนื่อง แต่เป็นการเรียนรู้เกี่ยวกับการใช้ภาษาการเรียนรู้แบบการรับสิ่งเร้าการตอบสนองเป็นพื้นฐานของการเรียนรู้แบบต่อเนื่องและการเชื่อมโยงทางภาษา

5. การเรียนรู้ความแตกต่าง (Discrimination Learning) เป็นการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสามารถจัดกลุ่มสิ่งเร้าที่ความเหมือนกันหรือแตกต่างของสิ่งต่างๆ โดยเฉพาะความแตกต่างตามลักษณะของวัตถุ

6. การเรียนรู้ความคิดรวบยอด (Concept Learning) เป็นการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสามารถจัดกลุ่มสิ่งเร้าที่ความเหมือนกันหรือแตกต่างกันโดยสามารถระบุลักษณะที่เหมือนกันหรือแตกต่างกันได้พร้อมทั้งสามารถขยายความรู้ไปยังสิ่งอื่นที่นอกเหนือจากที่เคยเห็นมาก่อนได้

7. การเรียนรู้กฎ (Rule Learning) เป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากการรวม หรือเชื่อมโยงความคิดรวบยอดตั้งแต่สองอย่างขึ้นไปและตั้งเป็นกฎเกณฑ์ขึ้น การที่ผู้เรียนสามารถเรียนรู้กฎเกณฑ์จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถนำการเรียนรู้ไปใช้ในสถานการณ์ต่างๆ กันได้

8. การเรียนรู้การแก้ปัญหา (Problem Solving) เป็นการเรียนรู้ที่จะแก้ปัญหาโดยการนำกฎเกณฑ์ต่างๆ มาใช้การเรียนรู้แบบนี้เป็นกระบวนการที่เกิดภายในตัวผู้เรียน เป็นการนำกฎเกณฑ์ในขั้นสูงเพื่อการแก้ปัญหาที่ค่อนข้างซับซ้อน และสามารถนำกฎเกณฑ์ในการแก้ปัญหานี้ไปใช้กับสถานการณ์ที่คล้ายคลึงกันได้

จากเนื้อหาข้างต้น สรุปได้ว่า การเรียนรู้ของมนุษย์เริ่มจากการตอบสนองต่อสิ่งเร้าพื้นฐานแล้วค่อยๆ พัฒนาไปสู่การคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหาที่ซับซ้อนมากขึ้น การเรียนรู้เป็น 8 ระดับ โดยเริ่มจากระดับพื้นฐานไปสู่ระดับที่ซับซ้อนมากขึ้น ได้แก่ 1) การเรียนรู้สัญชาตญาณ เป็นการตอบสนองต่อสิ่งเร้าโดยอัตโนมัติ 2) การเรียนรู้สิ่งเร้า-การตอบสนอง เป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากการเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้าและการตอบสนอง โดยมีการเสริมแรงเข้ามาเกี่ยวข้อง 3) การเรียนรู้การเชื่อมโยงแบบต่อเนื่อง เป็นการเชื่อมโยงพฤติกรรมหลายอย่างเข้าด้วยกันเป็นลำดับ 4) การเชื่อมโยงทางภาษา เป็นการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับการใช้ภาษา 5) การเรียนรู้ความแตกต่าง เป็นการเรียนรู้ที่จะแยกแยะความแตกต่างระหว่างสิ่งต่างๆ 6) การเรียนรู้ความคิดรวบยอด เป็นการเรียนรู้ที่จะจัดกลุ่มสิ่งต่างๆ ที่มีความเหมือนกันเข้าด้วยกัน 7) การเรียนรู้กฎ เป็นการเรียนรู้ที่จะสร้างกฎเกณฑ์จากความคิดรวบยอดหลายๆ อย่าง 8) การเรียนรู้การแก้ปัญหา เป็นการเรียนรู้ที่จะนำกฎเกณฑ์ต่างๆ มาประยุกต์ใช้เพื่อแก้ปัญหา

หลักการจัดการการเรียนรู้

นักจิตวิทยาที่สนใจเกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์ ที่แสดงออกในรูปความสัมพันธ์ของสิ่งเร้า (Stimulus) ตอบสนอง (Responses) ได้ทำวิจัยถึงเรื่ององค์ประกอบของการเรียนรู้และได้นำมาประยุกต์ใช้ในการวางแผนการสอน นักจิตวิทยาส่วนใหญ่เห็นด้วยในหลักการเรียนรู้พอสรุปได้ 10 ประการ ดังนี้

1. การเตรียมตัวก่อนเรียน (Pre-learning preparation) นักเรียนจะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอย่างน่าพึงพอใจ ถ้าเขามีพื้นฐานความรู้ในเรื่องที่จะเรียนนั้นมาก่อน (Prerequisite) แต่ถ้านักเรียนไม่เคยมีพื้น

ความรู้เดิมมาก่อน การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นใหม่อาจเกิดจากการท่องจำ ซึ่งนักเรียนจะไม่สามารถจัดความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ในเรื่องที่เรียนกับบทเรียนได้โดยง่าย

2. การเร้าความสนใจ (Motivation) หากนักเรียนทราบผลลัพธ์หรือคุณค่าที่ตนจะได้รับจากการเรียนรู้หรือได้รับการกระตุ้นให้เกิดความต้องการเรียนรู้ เขาจะเกิดความสนใจต่อการเรียน มีความรับผิดชอบต่อการเรียน และเกิดการเรียนรู้ได้ดี

3. ความแตกต่างระหว่างบุคคล (Individual Differences) นักเรียนแต่ละคนมีความสามารถในการเรียนรู้ไม่เท่ากันทั้งในกลุ่ม ห้องเรียน และระดับอายุเดียวกัน ครูจึงควรคำนึงแตกต่างกันระหว่างบุคคลโดยการเตรียมบทเรียนและประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อให้นักเรียนบรรลุผลการเรียนรู้

4. เงื่อนไขการสอน (Instructional Conditions) นักเรียนจะประสบผลสำเร็จ ในการเรียนรู้ได้ครบถ้วน เมื่อครูผู้สอนระบุจุดประสงค์การเรียนรู้ไว้อย่างชัดเจน และการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องสัมพันธ์กับจุดประสงค์การเรียนรู้จะทำให้นักเรียนเรียนรู้ได้มากขึ้น ดังนั้น ครูจึงควรจัดลำดับเนื้อหาวิชาให้เรียนจากง่ายไปยากจากความจริงเดี่ยว (facts) ไปสู่ความคิดรวบยอด/หลักการ กฎและทฤษฎีที่สูงขึ้น โดยใช้รูปแบบการสอนวิธีสอนและกระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสม

5. การมีส่วนร่วมในกิจกรรม (Active Participation) การเรียนรู้เป็นบทบาทของนักเรียน การที่นักเรียนจะประสบผลสำเร็จในการเรียนรู้จึงควรให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่างๆ ส่วนครูนั้นจะมีบทบาทเพียงการเลือกจัดกิจกรรมและประสบการณ์ที่เป็นประโยชน์ให้มากที่สุดให้กับนักเรียนเท่านั้น

6. การเกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (Successful Achievement) นักเรียนจะเกิดการเรียนรู้ได้ดีหากเขาเห็นว่าตนเองได้รับผลสำเร็จในการเรียน ซึ่งจะทำให้เขาเกิดความพึงพอใจและมีแรงกระตุ้นให้เกิดความพยายามต่อไป

7. การทราบผลการเรียน (Knowledge of Results) การแจ้งผลการเรียนให้นักเรียนทราบความก้าวหน้าเป็นระยะๆ โดยเฉพาะผลการเรียนในทางที่ดี (Positive) จะเป็นการเสริมแรง (reinforcement) ให้นักเรียนมีความพยายามในการเรียนมากยิ่งขึ้น

8. การฝึกฝน (Practice) นักเรียนจะบรรลุผลสำเร็จในการเรียนอีกประการหนึ่งก็คือการให้โอกาสนักเรียนได้ใช้ความรู้และทักษะใหม่ที่ได้รับ ทั้งในด้านหลักการ (Principles) และการสรุปรวบยอด (Generalizations) ในสถานการณ์ใหม่ นักเรียนจึงจำเป็นต้องทำแบบฝึกหัดและฝึกปฏิบัติอยู่เสมอ

9. ช่วงเวลาในการใช้สื่อ (Rate of presenting Material) ระยะเวลาและจำนวนของสื่อการเรียนการสอนที่ใช้ในบทเรียนหนึ่งๆ ต้องสัมพันธ์กับบทเรียนและระดับความสามารถของนักเรียน การสอนเนื้อหาใดๆ ครูจึงต้องให้โอกาสแก่นักเรียนโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลในการเรียนรู้ การมีส่วนร่วมในการเรียน การฝึกฝน และการทดสอบตนเอง เป็นต้น

10. เจตคติของครู (Instructor's) การจัดการเรียนรู้ การสอนเจตคติของนักเรียนจะมีอิทธิพลต่อเจตคติของนักเรียน ในการยอมรับวิธีสอนและกระบวนการเรียนรู้ใหม่ เทคนิคและวิทยาการจัดการการเรียนรู้เป็นกระบวนการสื่อสารและปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับครู ซึ่งเป็นคนที่มีชีวิตจิตใจมีอารมณ์มีวิญญาณมีความรู้สึกนึกคิดครูจึงต้องอาศัยทั้งศาสตร์และศิลป์ที่จะเข้าถึงจิตใจของนักเรียน เพื่อให้นักเรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามจุดประสงค์ การจัดการการเรียนรู้มีพื้นฐานมาจากความเชื่อในปรัชญาทฤษฎีทางการศึกษา ความต้องการและสภาพที่เป็นจริงของสถานศึกษา สังคมและประเทศชาติเชื่อในปรัชญา/ทฤษฎีใดมีความต้องการแบบใดครูย่อมต้องจัดการเรียนรู้ตามแบบที่ได้ออกแบบให้สอดคล้องกับความเชื่อและความต้องการดังกล่าว

กระบวนการเรียนรู้โดยทั่วไปมี 2 แบบ คือ การเรียนรู้ที่เน้นผู้สอนเป็นศูนย์กลาง และการเรียนรู้ที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง แต่ละแบบมีลักษณะสำคัญพอสรุปได้ ดังนี้

1. การเรียนรู้ที่เน้นครู/ผู้สอนเป็นศูนย์กลาง (Teacher Center) จัดเป็นการสอนแบบบอกความรู้ (Instruction) มีลักษณะดังนี้ 1) ครูเป็นผู้ให้ความรู้แก่นักเรียน โดยการอธิบาย/บอกให้จดบันทึก 2) นักเรียนรับความรู้จากครู โดยการฟัง หรือจดบันทึกแล้วจึงฝึก โดยการทดสอบ/พิสูจน์ความรู้ที่ได้ หรือทำแบบฝึกหัด 3) ความรู้ที่นักเรียนได้รับมักจะลืมได้ง่าย เนื่องจากได้รับความรู้โดยอ้อม 4) นักเรียนจะมีพฤติกรรมการเรียนรู้ที่เฉื่อยชา ไม่กระตือรือร้น (Passive Learning) 5) ครูแสดงบทบาทมากกว่านักเรียน เพราะครูต้องบอกอธิบายมาก นักเรียนเพียงคอยฟัง จดบันทึก ทำแบบฝึกหัด ท่องจำและทดสอบ

2. การเรียนรู้ที่เน้นเด็ก/นักเรียนเป็นศูนย์กลาง (Child Center) เป็นการสอนแบบสร้างองค์ความรู้ (Construction) มีลักษณะดังนี้ 1) ครูจัดสถานการณ์ให้นักเรียนศึกษา ค้นคว้า ทดลอง หรือปฏิบัติกิจกรรม เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง 2) ครูจัดสถานการณ์ให้นักเรียนศึกษา ค้นคว้า ทดลอง ภายใต้การจัดสถานการณ์การเรียนรู้ของครูที่กระตุ้นให้สงสัยใคร่รู้ คิดหาคำตอบ ลงมือปฏิบัติ และค้นพบคำตอบด้วยตนเอง 3) ความรู้ที่นักเรียนได้รับมักจะลืมได้ยาก เนื่องจากได้รับความรู้โดยตรง 4) นักเรียนจะมีพฤติกรรมการเรียนรู้ที่กระตือรือร้น (Active : earning) 5) นักเรียนแสดงบทบาทมากกว่าครู เพราะนักเรียนต้องศึกษา ค้นคว้า คิดหาคำตอบแสดงความคิดเห็น ทดลอง พิสูจน์ จดบันทึก ทำแบบฝึก และปฏิบัติกิจกรรมอื่นๆ

สรุปได้ว่า การเปลี่ยนแปลงการจัดการศึกษาของชาติให้เป็นสากลและทันกับความจริงทางวิทยาการมาหลายยุค นับเริ่มตั้งแต่รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเป็นต้นมา กลไกสำคัญในกระบวนการเปลี่ยนแปลงเพื่อพัฒนาการศึกษาของชาติ ได้แก่ การพัฒนาหลักสูตรและการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนซึ่งในทุกครั้งของการเปลี่ยนแปลงจะอ้างถึงผลการศึกษาประกอบคำสำคัญคือ การจัดการเรียนการสอนที่ผ่านมานักเรียนยังไม่บรรลุความต้องการ จำเป็นต้องปฏิรูปการศึกษาโดยเน้นที่การปฏิรูปการเรียนรู้เป็นสำคัญ ในด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ของไทยส่วนใหญ่มีพัฒนาการตามความก้าวหน้าของวิทยาการด้านการเรียนการสอนที่รับมาจากต่างประเทศเป็นหลัก แต่ก็มีนักการศึกษาไทยในยุคหลังๆ ได้ปรับเป็นแบบการสอนให้เหมาะกับลักษณะการเรียนรู้ของไทยบ้างแต่ก็มีไม่มากนัก

ประวัติศาสตร์พุทธชินราชศึกษา

พระพุทธชินราชเป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัยที่มีลักษณะงดงาม ซึ่งจัดได้ว่าเป็นพระพุทธรูปที่งดงามที่สุด องค์พระมีขนาดหน้าตักกว้าง 5 ศอก 1 คืบ 5 นิ้ว (2.875 เมตร) สูงเจ็ดศอก (3.5 เมตร) หล่อด้วยทองสัมฤทธิ์ขัดเงาเกลี้ยง เป็นพระพุทธรูปที่อยู่คู่เมืองพิษณุโลกมาตั้งแต่สมัยโบราณกาล สันนิษฐานว่า สมเด็จพระเอกาทศรถ ได้ทรงปิดทองเป็นครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 2146 และเมื่อ 2478 ได้มีการลงรักปิดทองเต็มองค์อีกครั้งหนึ่งให้พุทธศาสนิกชนได้สักการะบูชาอยู่จนถึงปัจจุบัน และในปัจจุบันพระพุทธชินราชประดิษฐานอยู่ ณ พระวิหารทางทิศตะวันตกของวัดพระศรีรัตนมหาธาตุ วรมหาวิหาร องค์พระนั่งขัดสมาธิอยู่บนฐานชุกชีบัวคว่ำบัวหงายพระพักตร์หันไปทางทิศตะวันตก (ด้านริมแม่น้ำน่าน) มีซุ้มเรือนแก้วและสลักด้วยไม้สักลงรักปิดทองประดับเนื้อพระปฤษฎางค์ ประณีตอ่อนช้อยงดงาม มีความศักดิ์สิทธิ์ นำเลื่อมใสศรัทธาอย่างยิ่ง และช่วยเน้นให้พระวรกายของพระพุทธชินราชงามเด่นชัดเจนนยิ่งขึ้น

พระพุทธชินราชเป็นพระพุทธรูปศิลปะสุโขทัย แต่มีลักษณะพิเศษที่แตกต่างไปจากสุโขทัยประยุกต์ เพราะเกศมีรัศมียาวเป็นเปลวเพลิง วงพระพักตร์ค่อนข้างกลมไม่ยาวรีเหมือนมะตูม เช่น พระพุทธรูปสมัยสุโขทัยมีพระอุณาโลมผลิ อยู่ระหว่างพระโขนง พระวรกายอวบอ้วน มีสังฆายาวปลายหยักเป็นเขี้ยวตะขาบ ฝัง

ด้วยแก้วนี้พระหัตถ์ทั้งสี่ยาวเสมอกัน ฝ่าพระบาท แบนราบค่อนข้างแคบเมื่อเทียบกับยุคสุโขทัย สันพระบาท ยาวมีรูป อาฟก ยักซ์และรูปท้าวเวสสุวรรณหล่อด้วยทองสัมฤทธิ์ฝังอยู่ที่พระเพลาเบื้องขวาและซ้ายขององค์ตามลำดับ

วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร หรือที่เรียกขานกันว่า "วัดใหญ่" ตั้งอยู่ริมแม่น้ำน่านในบริเวณตัวเมืองเป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูปที่ได้รับการยกย่องว่างามที่สุดองค์หนึ่งของไทย พระพุทธรูปเป็นพระพุทธรูปที่พุทธศาสนิกชนนับถือมาตั้งแต่โบราณ สันนิษฐานว่าสมเด็จพระมหาธรรมราชาลิไท โปรดให้สร้างขึ้นในคราวเดียวกับพระพุทธรูปสี่และพระศรีศาสดาครั้งสถาปนาเมืองพิษณุโลกเป็นเมืองลูกหลวงในพุทธศักราช 1900 พระพุทธรูปคือประจักษ์พยานถึงความสูงส่ง ทางฝีมือและความฉลาดลึกซึ้งของช่างในยุคนี้ นอกจากองค์พระจะงดงามโดยพุทธลักษณะคือเป็นการนำเอาลักษณะที่งามตามแบบอย่างพระพุทธรูปสุโขทัยกับเชียงใหม่มาผสมผสานกันอย่างลงตัวแล้วการประดิษฐานองค์พระในจุดที่พอดิทั้งเรื่องแสงเงาและมุมมองยังมีส่วนสำคัญให้เราได้รับความงามนั้นอย่างเต็มที่ ซึ่งไม่น่าเชื่อว่าจะเป็นฝีมือที่สร้างโดยมนุษย์เป็นผู้สร้างขึ้น เมื่อสมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพเสด็จมานมัสการพระพุทธรูปครั้งแรกในปี 2435 ทรงบันทึกไว้ว่า "เวลานั้นยังมิได้ปฏิสังขรณ์แก้ไขพระวิหารให้สว่างอย่างทุกวันนี้ พอไปถึงประตูวิหารแลเข้าไปข้างใน ดูที่อื่นมืดหมดเห็นแต่องค์พระชินราชตระหง่านงามเหมือนลอยอยู่ในอากาศ เห็นเข้าก็จับใจเกิดเลื่อมใสในทันที เพราะเขาทำช่องแสงสว่างเข้าทางประตูใหญ่ด้านหน้าแต่ทางเดียว พระชินราชตั้งอยู่ข้างในตรงประตูและเป็นของปิดทอง จึงแลเห็นก่อนสิ่งอื่นในวิหาร" ต่อมาได้มีการเจาะหลังคาวิหารให้แสงสว่างเข้าได้มากขึ้น ซึ่งกลับทำให้องค์พระไม่เด่นชัดที่เป็นมาแต่โบราณ อีกประการหนึ่งได้แก่การกำหนดตั้งองค์พระให้หันหน้าตกอยู่ในระดับสายตาในวิหารซึ่งมีรูปทรงยาวเปรียบประดุจกล้องส่องกำกับระยะการมองให้ได้คมชัดที่สุดช่วยให้เราเห็นความงามได้เต็มที่ ข้อนี้ท่านผู้รู้กล่าวไว้ว่าหากพระพุทธรูปไปประดิษฐานอยู่ในวิหารสั้น ๆ และองค์พระตั้งอยู่สูงจนต้องแหงนหน้าดูจะไม่งามได้เท่าที่เป็นอยู่ พระพุทธรูปนั้นมิได้ "เป็นหลักเป็นศรี" เฉพาะแก่จังหวัดพิษณุโลกเท่านั้นดังที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าฯ ทรงสรรเสริญว่า "ถ้าพระพุทธรูปยังคงอยู่ที่เมืองพิษณุโลก トラบใดเมืองพิษณุโลกจะเป็นเมืองที่ควรไปเที่ยวอยู่ตราบนานถึงในเมืองพิษณุโลกจะไม่มีขึ้นอะไรเหลืออยู่อีกเลย ขอให้มิแต่พระพุทธรูปเหลืออยู่แล้ว ยังคงจะรอดได้อยู่เสมอว่า มีของควรดูควรชมอย่างยิ่งอย่างหนึ่งในเมืองเหนือ หรือจะว่าในเมืองไทยทั้งหมดก็ได้"

พระพุทธรูป ประดิษฐานอยู่ ณ วิหารด้านตะวันตกในวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร จังหวัดพิษณุโลก สันนิษฐานว่าสร้างขึ้นในปี พ.ศ. 1900 ตรงกับรัชสมัยพระมหาธรรมราชาที่ 1 (ลิไทย) พระมหากษัตริย์แห่งกรุงสุโขทัย พร้อมกับพระพุทธรูปสี่ พระศรีศาสดา และพระเหลือ พระพุทธรูปได้รับการยอมรับว่าเป็นพระพุทธรูปที่มีพุทธลักษณะงดงามที่สุดองค์หนึ่งและยังเป็นพระพุทธรูปที่นิยมจำลองกันมากที่สุดในประเทศไทย นอกจากนี้ยังเป็นพระพุทธรูปที่ประชาชนชาวไทยศรัทธาและนิยมเดินทางมากราบไหว้มากที่สุดองค์หนึ่งด้วย

ในส่วนของการสร้างพระพุทธรูป ไม่ปรากฏหลักฐานแน่ชัดว่าสร้างในสมัยใด คงมีแต่พงศาวดารเหนือ ซึ่งเป็นเอกสารที่เล่าถึงตำนานเมืองเหนือเรื่องต่างๆ สมัยกรุงศรีอยุธยา ถูกเรียบเรียงขึ้นใหม่โดยพระวิเชียรปรีชา (น้อย) ในปี พ.ศ. 2350 ที่อ้างถึงกษัตริย์เชียงแสนพระนามพระเจ้าศรีธรรมไตรปิฎกเป็นผู้สร้าง พร้อมกับการสร้างเมืองพิษณุโลกและพระพุทธรูปอีก 2 องค์คือพระพุทธรูปสี่และพระศรีศาสดา

พ.ศ. 2409 พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้มีพระราชนิพนธ์เพิ่มเติมเกี่ยวกับประวัติการสร้างพระพุทธรูปสี่ และพระศรีศาสดา ในชื่อ "ตำนานพระพุทธรูปสี่ และพระศรีศาสดา" ในหนังสือชินญาณวิเศษ โดยใช้พงศาวดารเหนือในการอ้างอิงจึงทำให้มีเนื้อหาหลักคล้ายคลึง

กัน แต่เพิ่มเติมการสร้างพระเหลือเข้าไป และมีการระบุศักราชในการสร้างพระพุทธรูปทั้ง 3 องค์ไว้ดังนี้ พระพุทธชินสีห์และพระศรีศาสดา หล่อในปี พ.ศ. 1498 และพระพุทธชินราช หล่อขึ้นในปี พ.ศ. 1500 (หย่อนอยู่ 7 วัน)

พ.ศ. ๒๔๒๓ ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาปวเรศวริยาลงกรณ์ ได้ทรงแต่งตั้งงานการสร้างพระพุทธรูปขึ้นอีกสำนวนหนึ่ง ชื่อ "พงสาวดารเหนือ: เป็นลิลิตเรื่องนิทานพระร่วง แลนิทานพระเจ้าธรรมไตรปิฎก นิทานพระชินศรี พระชินราช พระศาสดา" ซึ่งมีเนื้อเรื่องเช่นเดียวกับพงสาวดารเหนือและพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว แต่เพิ่มความสัมพันธ์ระหว่างพระบรมราชจักรีวงศ์กับพระพุทธชินราชเข้าไปด้วย

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าดิศวรกุมาร กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ได้มีพระดำริเกี่ยวกับประวัติการสร้างพระพุทธรูปชินราชจากหลักฐานทางพุทธศิลป์นำมาเปรียบเทียบกับพงสาวดารเหนือว่า พระพุทธรูปชินราช ถูกสร้างขึ้นในสมัยสุโขทัย เนื่องจากพุทธศิลป์อย่างพระพุทธรูปสุโขทัยระคนกับพุทธศิลป์เชียงแสนแต่มีพัฒนาการไปกว่าพระพุทธรูปที่มีอยู่เดิม และช่างผู้สร้างพระพุทธรูปชินราชกับพระพุทธรูปชินสีห์นั้นเป็นช่างเดียวกัน หากแต่พระศรีศาสดาเป็นช่างอื่นจากลักษณะประติมากรรมของพระพุทธรูปทั้ง 3 องค์ที่ปรากฏ แต่จะสร้างพร้อมกันทั้ง 3 องค์หรือไม่นั้นไม่ทราบแน่ชัด และเมื่อพิจารณาช่วงเวลาการสร้างแล้วทรงคาดว่า พระพุทธรูปทั้ง 3 องค์น่าจะสร้างในรัชสมัยพระมหาธรรมราชาที่ 1 ในปี พ.ศ. 1900 มิใช่พระเจ้าศรีธรรมไตรปิฎก โดยประธานเหตุผลว่า "พระเจ้าแผ่นดินซึ่งปรากฏพระเกียรติในเรื่องพระไตรปิฎกนั้นมีแต่พระองค์เดียวคือพระมหาธรรมราชาลิไทย...พระมหาธรรมราชานี้เองที่พงสาวดารเหนือเรียกว่า พระเจ้าศรีธรรมไตรปิฎก"

นอกจากนี้ยังมีการสันนิษฐานเกี่ยวกับประวัติการสร้างพระพุทธรูปชินราชว่าน่าจะถูกสร้างขึ้นในสมัยกรุงศรีอยุธยาโดยพิชญา สุ่มจินดา ซึ่งได้กำหนดอายุเวลาของพระพุทธรูปชินราชขึ้นใหม่จากพุทธลักษณะขององค์พระพุทธรูปจากรูปแบบของเรือนแก้ว โดยเทียบเคียงกับลวดลายบนซุ้มเรือนแก้วที่วัดพระบรมธาตุ จังหวัดนครศรีธรรมราช อายุเวลาของลวดลายดังกล่าวอาจกำหนดได้ในช่วงสมัยอยุธยาตอนปลาย และจากสถาปัตยกรรมของพระวิหาร ในรัชสมัยของสมเด็จพระนารายณ์มหาราช (พ.ศ. 2199-2231)

อย่างไรก็ตามความเห็นที่ได้รับการยอมรับมากที่สุด ณ ขณะนี้คือความเห็นในแนวทางเดียวกับสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ที่เชื่อว่าพระพุทธรูปทั้ง 3 องค์นี้ถูกสร้างขึ้นในราว พ.ศ. 1900 ในรัชสมัยของพระมหาธรรมราชาที่ 1 (ลิไทย) โดยซุ้มเรือนแก้ว รูปหล่ออาฬวกยักษ์และท้าวเวสสุวรรณเป็นประติมากรรมที่สร้างขึ้นคนละยุคกับองค์พระโดยเชื่อว่าน่าจะสร้างขึ้นในสมัยอยุธยาโดยสังเกตจากลักษณะลวดลายและลักษณะทางสถาปัตยกรรม นอกจากนี้ยังมีการบูรณะพระพุทธรูปชินราชโดยการเพิ่มอุณาโลมบริเวณพระนลาฏในสมัยหลัง (คาดว่าน่าจะทำขึ้นในสมัยอยุธยา เนื่องจากไม่ปรากฏหลักฐานการบูรณะเพิ่มเติม)

การลงรักปิดทอง เดิมพระพุทธรูปชินราชเป็นพระพุทธรูปสำริดมิได้มีการลงรักปิดทองตั้งแต่แรกสร้าง ต่อมาในปี พ.ศ. 2146 สมเด็จพระเอกาทศรถได้เสด็จแปรพระราชฐานมายังเมืองพิษณุโลกและพระราชดำเนิรมานมัสการ พร้อมทั้งโปรดให้มีการนำเครื่องราชูปโภคมาตีแผ่เป็นทองคำเปลวสำหรับปิดทองพระพุทธรูปชินราช ครั้งนั้นจึงถือเป็นการลงรักปิดทองครั้งแรก ต่อมายังมีการลงรักปิดทองอีก 2 ครั้งใน พ.ศ. 2444 รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว มีการถวายสังวาลย์เพชรเป็นพุทธบูชาพร้อมกับการหล่อพระพุทธรูปชินราช (จำลอง) เพื่อนำไปประดิษฐานเป็นพระประธาน ณ พระอุโบสถวัดเบญจมบพิตรดุสิตวนารามราชวรวิหาร กรุงเทพมหานคร และพ.ศ. 2547 ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช

การสงคราม พระพุทธชินราชเป็นพระพุทธรูปสำคัญที่ประดิษฐานอยู่ ณ วิหารด้านตะวันตกของหมู่พระวิหารและระเบียบเขตทำให้เมื่อมีการศึกสงครามโดยเฉพาะในศีกะแข่พ่นกั พ.ศ. 2318 เมื่ออะแข่พ่นกัและทัพพม่าสามารถตีเมืองพิษณุโลกได้จึงเฝ้าทำลายพระราชวังจันทน์กับพระวิหารประธานด้านตะวันออกที่ประดิษฐานพระอัฐารสเท่านั้น พระพุทธชินราชและพระวิหารที่ประดิษฐานไม่ได้โดนเฝ้าทำลายไปด้วย

การเคลื่อนย้ายที่ประดิษฐานและการจำลอง พ.ศ. 2442 รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้มีการสถาปนาวัดเบญจมาบพิตรดุสิตวนารามขึ้นเป็นพระอารามหลวงประจำพระราชวังดุสิต พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว มีพระราชประสงค์ที่จะอัญเชิญพระพุทธชินราชไปประดิษฐานเป็นพระประธาน ณ พระอุโบสถวัดเบญจมาบพิตรดุสิตวนาราม ดังข้อความในพระราชปรารภ "เห็นพระพุทธลักษณะแห่งพระพุทธชินราชว่างามหาพระพุทธรูปองค์ใดเปรียบมิได้ ครั้นเมื่อสร้างวัดเบญจมาบพิตรขึ้น ได้พยายามหาพระพุทธรูปซึ่งจะเป็นพระประธาน ทั้งในกรุงแลหัวเมือง...ก็ไม่มีที่พอใจ จึงคิดเห็นว่าจะหาพระพุทธรูปองค์ใดให้สวยงามเสมอพระพุทธชินราชนั้นไม่มีแล้ว..."

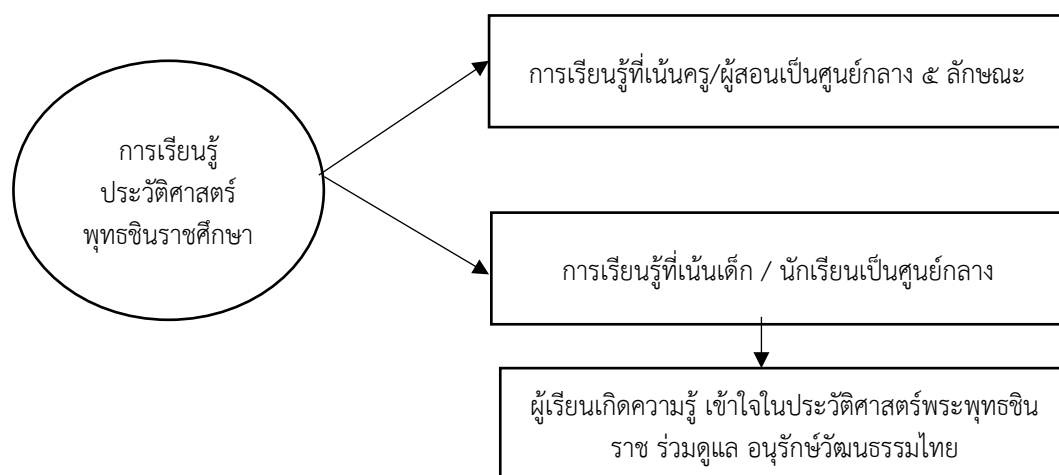
แต่ด้วยเหตุที่พระพุทธชินราชไม่เคยถูกอัญเชิญไปประดิษฐาน ณ ที่แห่งใดเลย และทรงเกรงว่าเมื่อราษฎรชาวพิษณุโลกทราบข่าวการอัญเชิญพระพุทธชินราชไปประดิษฐานยังกรุงเทพมหานครจะพากันเฝ้าโศกเหมือนเมื่อครั้งที่สมเด็จพระบวรราชเจ้ามหาศักดิพลเสด็จโปรดให้อัญเชิญพระพุทธชินราชไปประดิษฐานยังกรุงเทพมหานครในปี พ.ศ. 2372และในเวลาไล่เลี่ยกันมีพระสงฆ์รูปหนึ่งได้อัญเชิญพระศรีศาสดาลงไปประดิษฐานยังกรุงเทพมหานครเช่นเดียวกัน พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงมีพระราชดำริที่จะหล่อพระพุทธชินราช (จำลอง) ขึ้นแทน ดังข้อความในพระราชปรารภที่ว่า "ครั้นจะเชิญพระพุทธชินราชลงมาก็เห็นว่าเป็นหลักเป็นศิริของเมืองพิษณุโลก...จึงได้ปรารภที่จะคิดหล่อขึ้นใหม่ให้เหมือนพระพุทธชินราช..." ในปี พ.ศ. 2444 จึงได้มีการหล่อพระพุทธชินราช (จำลอง) ณ บริเวณเดิม (โพธิ์ 3 เสา) ที่มีการหล่อพระพุทธชินราช พระพุทธชินสีห์ และพระศรีศาสดา และอัญเชิญพระพุทธชินราช (จำลอง) ลงแพแล้วล่องลงมายังกรุงเทพมหานครต่อไป

ลักษณะทางพุทธศิลป์และการจัดหมวดหมู่ ลักษณะทางพุทธศิลป์พระเศรษคมียาวเป็นเปลวเพลิง พระเศษาคดเป็นกันหอยขนาดใหญ่ วงพระพักตร์ค่อนข้างกลมไม่ยาวรีเหมือนผลมะตูมเช่นพระพุทธรูปสมัยสุโขทัยหมวดใหญ่ มีพระอุณาโลมผลิกอยู่ระหว่างพระโขนง พระวรกายอวบอ้วนมีสังฆายาวปลายหยักเป็นซี่วัดตะขาบฝังด้วยแก้ว นิ้วพระหัตถ์ทั้งสี่ยาวเสมอกัน (ทิฆมคฺลี) ฝ่าพระบาทแบนราบค่อนข้างแคบเมื่อเทียบกับพระพุทธรูปสมัยสุโขทัยหมวดใหญ่ สันพระบาทยาว มีรูปอาภรณ์ยักษ์และรูปท้าวเวสสุวรรณหล่อด้วยทองสัมฤทธิ์ เฝ้าอยู่ที่พระเพลาเบื้องขวาและซ้ายขององค์ตามลำดับ มีขุมเรือนแก้วและสลักด้วยไม้สักลงรักปิดทองประดับเบื่องพระปฤษฎางค์ปราณีตอ่อนช้อยช่วยเน้นให้พระวรกายของพระพุทธชินราชมีความงดงามยิ่งขึ้น

การจัดหมวดหมู่ พระพุทธชินราช ถูกจัดให้อยู่ในพระพุทธรูปหมวดพระพุทธชินราช (พระพุทธรูปสกุลช่างเมืองพิษณุโลก ซึ่งมีลักษณะต่างจากหมวดใหญ่เล็กน้อย คือ พระพักตร์ที่อวบอ้วนมากกว่าและที่สำคัญคือการทำปลายนิ้วพระหัตถ์ทั้ง 4 ยาวเสมอกันซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะของพระพุทธรูปหมวดนี้) ถือเป็น 1 ใน 4 หมวดของพระพุทธรูปสมัยสุโขทัย

บทสรุป

การเรียนรู้ประวัติศาสตร์พุทธชินราชศึกษา โดยจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการ 2 วิธี คือ 1) การเรียนรู้ที่เน้นครู/ผู้สอนเป็นศูนย์กลาง (Teacher Center) จัดเป็นการสอนแบบบอกความรู้ (Instruction) มีลักษณะ ครูเป็นผู้ให้ความรู้แก่นักเรียน โดยการอธิบาย/บอกให้จดบันทึก การทดสอบ/พิสูจน์ความรู้ที่ได้ หรือทำแบบฝึกหัด 2) การเรียนรู้ที่เน้นเด็ก / นักเรียนเป็นศูนย์กลาง (Child Center) เป็นการสอนแบบสร้างองค์ความรู้ (Construction) มีลักษณะ ครูจัดสถานการณ์ให้นักเรียนศึกษา ค้นคว้า ทดลอง หรือปฏิบัติกิจกรรม เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ครูจัดสถานการณ์ให้นักเรียนศึกษา ค้นคว้า ทดลอง ภายใต้การจัดสถานการณ์ การเรียนรู้ของครูที่กระตุ้นให้สงสัยใคร่รู้ คิดหาคำตอบ ลงมือปฏิบัติ และค้นพบคำตอบด้วยตนเอง ความรู้ที่นักเรียนได้รับมักจะลือได้ยาก เนื่องจากได้รับความรู้โดยตรง นักเรียนจะมีพฤติกรรมการเรียนรู้ที่กระตือรือร้น (Active : earning) นักเรียนแสดงบทบาทมากกว่าครู เพราะนักเรียนต้องศึกษา ค้นคว้า คิดหาคำตอบแสดงความคิดเห็น ทดลอง พิสูจน์ จดบันทึก ทำแบบฝึก และปฏิบัติกิจกรรมอื่นๆ ในการศึกษาประวัติศาสตร์พุทธชินราชศึกษา ซึ่งเป็นหลักสูตรที่ส่งเสริมให้ท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการ พัฒนาหลักสูตรของตนเอง เพื่อให้ผู้เรียนได้รับประโยชน์จากการเรียนรู้ท้องถิ่นตนเอง เป็นการเชื่อมโยงระหว่างการเรียนรู้กับชีวิตจริง การทำงาน และการเชื่อมโยงประวัติศาสตร์ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน รวมทั้งปลูกฝังให้ผู้เรียนมีความรักและความผูกพันกับท้องถิ่นของตนมีการส่งเสริมให้ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการศึกษา การศึกษาพระพุทธรูปพุทธชินราชซึ่งเป็นพระพุทธรูปสำคัญของประเทศชาติ เป็นการศึกษาพุทธศิลป์ในทางพระพุทธศาสนา รวมถึงพุทธวิธีการสอนของพระพุทธเจ้าซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้ยาวนานจนถึงปัจจุบัน ซึ่งนักศึกษาสามารถนำหลักพุทธธรรมทางพุทธศาสนามาส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมตามประวัติศาสตร์พุทธชินราชศึกษาในการดำเนินชีวิตประจำวันได้อย่างมีความสุข สรุปดังในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 การเรียนรู้ประวัติศาสตร์พุทธชินราชศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- ทิตินา แคมมณี. (2560). **ศาสตร์การสอน:องค์ความรู้เพื่อการจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พรพิมล พรพีระชนม์. (2550). **การจัดการกระบวนการเรียนรู้**. สงขลา: เทมการพิมพ์สงขลา.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต). (2548). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพมหานคร: เอส. อาร์. ฟรินติง แมส โปรดักส์.
- พระราชวรมนี (ป. อ. ปยุตฺโต). (2530). **ทางสายกลางของการศึกษาไทย**. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ป.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). **พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วิชัย ต้นศิริ. (2550). **อุดมการณ์ทางการศึกษาทฤษฎีและภาคปฏิบัติ**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศิริบูรณ์ สายโกสุม, (2542). **จิตวิทยาการศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้. (2565). **การเรียนรู้ในยุคดิจิทัล**. แหล่งที่มา <https://www.okmd.or.th/okmd-opportunity/life-long-learning/3678/> สืบค้นเมื่อ 22 มิ.ย. 2565.
- อติพร เกิดเรือง. (2560). **การส่งเสริมการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เพื่อรองรับสังคมไทยในยุคดิจิทัล**. แหล่งที่มา <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JLPRU/article/download/91025/71507/224811> สืบค้นเมื่อ 22 มิ.ย. 2565.

การจัดการเรียนการสอนตามกรอบแนวคิด TPACK เพื่อส่งเสริมผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 TEACHING AND LEARNING MANAGEMENT BASED ON THE TPACK FRAMEWORK TO PROMOTE LEARNERS IN THE 21ST CENTURY

^[1]มนตรา ลิมสกุลวานิช Montra Limsakunwanich

^[2]พระมหาญาณวัฒน์ ฐิตวฑฒโน Phramaha Yannawat Thitavaddhano

^[3]พระมหาวิริวิชญ์ ตนต์ิปาโล (สัตตารัมย์) Phramaha Werawich Tantipalo (Sattaram)

^[4]พระมหาศุชัยกรณ สิริเมธี (อาลากุล) Phramaha Suchaikon Sitthimethi (Alakul)

^[5]พระมหาภคพิสิฐ กิตติธมโม (จำพันธ์) Phramaha Kitphisit Kittidhammo (Jarphan)

^[6]ศุภกัญญา ศรีคำไทย Sukpinya Srikomthai ^[7]ณัฐนิชา ปัญญานิภา Natnicha Pannipa

^[8]มนัสนันท์ บุญปู Manassanan Boonpoo

^[1] ^[2] ^[3] ^[4] ^[5] ^[6] ^[7] ^[8] มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
Corresponding Author Email: sukpinya.im@gmail.com

Article Received: August 03, 2024, Revised: August 23, 2024, Accepted: August 26, 2024.

บทคัดย่อ

TPACK เป็นแนวคิดการจัดการเรียนการสอนที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ด้วยการนำเทคโนโลยีเข้าสู่ชั้นเรียน โดยครูต้องมีความรู้ตามกรอบแนวคิดที่มีองค์ประกอบหลัก 3 ส่วนคือ ความรู้ด้านเนื้อหา ความรู้ด้านการสอน และความรู้ด้านเทคโนโลยี ผสมผสานกันเป็นองค์รวม เพื่อใช้ในการจัดการเรียนรู้ที่มีความน่าสนใจและมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ยังมีความรู้ใหม่ที่เกิดจากความสัมพันธ์กันในแต่ละคู่ ได้แก่ ความรู้ด้านเทคโนโลยีผสมกับความรู้ด้านเนื้อหา ความรู้ด้านเทคโนโลยีผสมกับความรู้ด้านการสอน และความรู้ด้านการสอนผสมกับความรู้ด้านเนื้อหา เมื่อความรู้ทั้งหมดถูกนำมาผสมผสานกันจึงหมายถึง ความรู้ในการจัดการเรียนการสอนด้วยเนื้อหาโดยการนำเทคโนโลยีมาใช้ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ซึ่งครูต้องเข้าใจความสัมพันธ์ของความรู้ในแต่ละด้าน และนำมาประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสม การจัดการเรียนการสอนตามกรอบแนวคิด TPACK จึงต้องใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ เพราะต้องใช้เทคนิคหลายประการ คือจะต้องมีความรู้ในเนื้อหาวิชาการ ความรู้ในตัวผู้เรียน กระบวนการสอน การเลือกใช้วิธีการสอนให้สอดคล้องกับเทคโนโลยีและสื่ออุปกรณ์การสอน เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียน สอดคล้องกับแนวคิดการจัดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง แสวงหาและสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง เน้นการทำงานเป็นทีม บูรณาการหลายๆ วิชาเข้าด้วยกัน โดยมีครูเป็นผู้อำนวยความสะดวก มีรูปแบบการสอนที่หลากหลาย เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้ได้เรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพ

คำสำคัญ: การจัดการเรียนการสอน, กรอบแนวคิด TPACK, ศตวรรษที่ 21

ABSTRACT

TPACK is a concept of teaching management that is necessary in the 21st century by introducing technology into the classroom. Teachers must have knowledge according to the framework of the concept with 3 main components: content knowledge, teaching knowledge, and technology knowledge, combined as a whole to make learning management interesting and effective. In addition, there is new knowledge that arises from the relationship between each pair: knowledge of technology combined with content knowledge, knowledge of technology combined with knowledge of teaching management, and knowledge of teaching management combined with content knowledge. When all knowledge is combined, it means knowledge of teaching management with content by using technology for maximum efficiency. Teachers must understand the relationship between knowledge in each area and apply it appropriately. Teaching management according to the TPACK framework must use both science and art because it requires many techniques: knowledge of academic content, knowledge of learners, teaching processes, and the selection of teaching methods that are consistent with technology and teaching media to provide maximum benefit to learners. This is consistent with the concept of teaching management in the 21st century that focuses on learners, encourages learners to practice, seek and create knowledge by themselves, emphasizes teamwork, and integrates many subjects together with teachers as facilitators. There are various teaching formats to develop learners to learn to their full potential.

Keywords: Teaching and Learning Management, TPACK Framework, The 21st Century

บทนำ

ประเทศไทยกำลังเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 ระบบการศึกษาของไทยจึงจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนเพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะตรงตามยุคสมัยที่เปลี่ยนไป และตอบสนองต่อนโยบายการศึกษา สถาบันการศึกษาและครูสอนต้องมีการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน ตั้งแต่พัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคมที่เปลี่ยนไป นำนวัตกรรมสื่อการสอนมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน และประเมินผลให้สอดคล้องกับหลักสูตรประเมินตามสภาพความเป็นจริง เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนให้เกิดผลมากที่สุด

การศึกษาเป็นกลไกหลักในการพัฒนาความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ โดยกระทรวงศึกษาธิการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของชาติเพื่อให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570) นโยบายภายใต้กรอบยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2580) ว่าด้วยการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ ตามแผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2560-2579) มีเป้าหมายสำคัญเพื่อพัฒนาค้นในทุกมิติและในทุกช่วงวัยให้เป็นคนดี เก่ง มีคุณภาพ มีความพร้อมทั้งกาย จิตใจ สติปัญญา มีพัฒนาการที่รอบด้าน และมีสุขภาวะที่ดีในทุกช่วงวัย มีจิตสาธารณะ รับผิดชอบต่อสังคม และผู้อื่น มัธยัสถ์ อดออม รักษาศีลธรรม และเป็นพลเมืองดีของชาติ มีหลักคิดที่ถูกต้อง มีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 และมุ่งพัฒนาความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา เป็นคนดี มีวินัย ภูมิใจในชาติ มีความรับผิดชอบต่อครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ เป็น

พลเมืองดี พัฒนาตนอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สามารถเป็นผู้ร่วมสร้างสรรค์นวัตกรรม เพื่อเป้าหมายของการพัฒนาประเทศสู่ความมั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2564)

การเรียนการสอนแบบดั้งเดิมแบบผู้สอนเป็นศูนย์กลาง ครูสอนตามแบบแผนที่เตรียมมาและใช้วิธีการสอนให้ท่องจำมากกว่าทำความเข้าใจ ที่ไม่ต่างจากการทำงานของคอมพิวเตอร์ ส่งผลให้นักเรียนเกิดพฤติกรรมเรียนรู้อย่างผิวเผินจากการทำซ้ำและการท่องจำ ทำให้มีพื้นที่สำหรับการคิดเชิงวิพากษ์ (Critical Thinking) น้อยมาก ซึ่งเป็นรูปแบบการคิดที่มีประโยชน์และจำเป็นต่อการนำไปประยุกต์ใช้ในระดับอุดมศึกษาและวิชาชีพ ใช้ในการประมวลผลกรองแยกแยะข้อมูลข่าวสาร ทั้งข่าวจริงและข่าวปลอมที่มีอย่างมากมายมหาศาลในปัจจุบัน ใช้เป็นข้อมูลสนับสนุนการตัดสินใจสำหรับชีวิตในแต่ละวัน ต่อยอดไปจนถึงช่วยในการวิเคราะห์ความคิดของตนเอง และผู้อื่น ดังนั้น รูปแบบการสอนที่บั่นทอนกระบวนการดังกล่าวจะส่งผลต่อการคิดวิเคราะห์และการตัดสินใจของนักเรียนในภายหน้าได้ (ปรีดา ชัยนาจิต, 2566) การเรียนการสอนที่เน้นผู้สอนเป็นศูนย์กลางเป็นผู้กำหนดหลักสูตร เนื้อหาสาระและวิธีการสอนทั้งหมด ไม่ส่งเสริมการมีปฏิสัมพันธ์ของนักเรียนกับเนื้อหา และไม่เอื้อต่อการแสดงความคิดเห็นของนักเรียน การตั้งคำถาม หรือกำหนดเส้นทางการเรียนรู้ของตนเองได้ ทำให้เกิดความเบื่อหน่าย ไม่มีสมาธิกับการบรรยายที่ผู้สอนบ่นให้ ส่งผลให้พลาดข้อมูลสำคัญในบทเรียน ไม่ได้เรียนรู้ทักษะที่ควรจะได้รับ เนื่องจากไม่ได้มีส่วนร่วมและไม่มีปฏิสัมพันธ์กับบทเรียนโดยทันที จึงอาจไม่เกิดการพัฒนาทักษะขึ้นได้เองจากการสอนด้วยวาจาของครูเพียงอย่างเดียวได้

TPACK (Technological Pedagogical Content Knowledge) เป็นแนวคิดการจัดการเรียนการสอนที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ด้วยการนำเทคโนโลยีเข้าสู่ชั้นเรียน โดยครูต้องมีความรู้ตามกรอบแนวคิดที่มีองค์ประกอบหลัก 3 ส่วนคือ ความรู้ด้านเนื้อหา ความรู้ด้านการสอน และความรู้ด้านเทคโนโลยี ผสมผสานกันเป็นองค์รวม เพื่อใช้ในการจัดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีความน่าสนใจ นอกจากนี้ ยังมีความรู้ใหม่ที่เกิดจากความสัมพันธ์กันในแต่ละคู่ ได้แก่ ความรู้ด้านเทคโนโลยีผสมผสานกับความรู้ด้านเนื้อหา ความรู้ด้านเทคโนโลยีผสมผสานกับความรู้ด้านการสอน และความรู้ด้านการสอนผสมผสานกับความรู้ด้านเนื้อหา เมื่อความรู้ทั้งหมดถูกนำมาผสมผสานกันจึงหมายถึง ความรู้ในการจัดการเรียนการสอนด้วยเนื้อหาโดยการนำเทคโนโลยีมาทำให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ซึ่งครูต้องเข้าใจความสัมพันธ์ของความรู้ในแต่ละด้าน และนำมาประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสม เห็นได้ว่ารูปแบบ TPACK เป็นแนวคิดที่มีความจำเป็นในศตวรรษที่ 21 เพราะเทคโนโลยีเป็นเครื่องมือประกอบการจัดการเรียนการสอนที่สำคัญมาก มีส่วนช่วยในการนำเสนอเนื้อหาต่อผู้เรียน และเป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสาร ทำให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ในการทำงานร่วมกันการจัดการเรียนการสอนที่มีการประยุกต์ใช้ตามรูปแบบ TPACK นับว่าเป็นการสนับสนุนแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ ไม่เพียงแค่นั้นประโยชน์จากการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยในการสอน แต่ยังคำนึงถึงคุณภาพในการจัดเตรียมเนื้อหาสาระของการสอน และการเลือกใช้วิธีการสอนให้สอดคล้องกับเทคโนโลยีเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียนอีกด้วย (ชัยวัฒน์ แก้วพินาม, 2561)

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอแนวคิดการจัดการจัดการเรียนการสอนตามกรอบแนวคิด TPACK เพื่อส่งเสริมผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยผู้สอนต้องมีความรู้ 3 ส่วนคือ ความรู้ด้านเนื้อหา ความรู้ด้านการสอน และความรู้ด้านเทคโนโลยี ผสมผสานกันเป็นองค์รวมโดยนำเทคโนโลยีมาทำให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ซึ่งจะเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับผู้เรียนในยุคปัจจุบัน

การจัดการเรียนการสอน

การเรียนการสอน ประกอบด้วย คำว่า “เรียน” หมายถึง เข้ารับความรู้จากผู้สอน รับการฝึกฝนอบรมเพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจหรือความชำนาญ เช่น เรียนหนังสือ เรียนวิชาความรู้ และคำว่า “การสอน” หมายถึง การบอกความรู้ให้ เช่น ครูสอนหนังสือนักเรียน แสดงให้เข้าใจโดยวิธีบอกหรือทำให้เป็นตัวอย่างเพื่อให้รู้ดีชั่ว (ราชบัณฑิตยสถาน, 2542) การเรียนการสอนมีความหมายแตกต่างไปจากการสอน เนื่องจากการเรียนการสอนคำนึงถึงการเรียนรู้ของผู้เรียน ผู้เรียนมีส่วนร่วมมากกว่าการสอน เป็นการถ่ายทอดความรู้ ทักษะ และเจตคติอย่างมีขั้นตอน หรือมีกระบวนการมากกว่าการสอน และมีลักษณะกว้างกว่าการสอน เพราะครอบคลุมปฏิสัมพันธ์มากกว่าระหว่างบุคคลกับบุคคล การจัดกิจกรรมระหว่างสอน การทดสอบ การใช้สื่อการสอน อุปกรณ์ต่างๆ ที่ใช้ประกอบมากกว่าการสอนที่เน้นครูกับนักเรียน อีกทั้งการเรียนการสอนจัดขึ้นโดยตั้งใจให้เกิดสถานการณ์ แต่การสอนเกิดได้ทุกที่ทุกเวลา (ทิตินา แคมมณี, 2550) เป็นกระบวนการจัดประสบการณ์ให้กับผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยวิธีต่างๆ เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาไปตามเป้าหมายที่หลักสูตรต้องการ การจัดการเรียนการสอนควรเริ่มจากการพิจารณาถึงจุดหมายของหลักสูตรที่กำหนดไว้ในแผนการสอนว่ามีจุดหมายหรือจุดประสงค์ที่สำคัญอย่างไร จะก่อให้เกิดความรู้หรือมีประสบการณ์ และสามารถทำให้ได้บรรลุจุดหมายหรือจุดประสงค์นั้นๆ ได้ง่ายที่สุด ประหยัดทั้งเวลา แรงงาน และค่าใช้จ่ายมากที่สุด (สมิตร คุณานุกร, 2540) ซึ่งองค์ประกอบการเรียนการสอนจะประกอบไปด้วย หลักสูตร วิธีการเรียนการสอน และการประเมินผล (วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา, 2543)

การจัดการเรียนการสอนต้องยึดหลักว่าผู้เรียนมีความสำคัญ สามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ กระบวนการจัดการศึกษาจึงต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาตามธรรมชาติและเห็นศักยภาพ ต้องส่งเสริมผู้เรียนจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ (วิชัย วงษ์ใหญ่, 2543) เป็นศิลปะที่ยากและเป็นศาสตร์ที่ลึกซึ้ง เพราะต้องใช้เทคนิคหลายประการ จะต้องมีความรู้ในวิชาการ ความรู้ในตัวผู้สอน กระบวนการสอน อุปกรณ์การสอนและสภาพการณ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ได้มากที่สุด และสามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียนได้ (สายหยุด จำปาทอง, 2531) ครูต้องสนับสนุนผู้เรียนโดยแปลงบทบาทจากการเป็นผู้ชี้แนะ ผู้ถ่ายทอดความรู้ไปเป็นผู้ช่วยเหลือส่งเสริม และสนับสนุนผู้เรียนในการแสวงหาความรู้จากสื่อและแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ และให้ข้อมูลที่ถูกต้องแก่ผู้เรียน เพื่อนำข้อมูลเหล่านั้นไปใช้สร้างสรรค์ความรู้ของตน การจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน นอกจากจะมุ่งปลูกฝังด้านปัญญา พัฒนาการคิดของผู้เรียนให้มีความสามารถในการคิดสร้างสรรค์คิดอย่างมีวิจารณญาณแล้วยังมุ่งพัฒนาความสามารถทางอารมณ์ โดยการปลูกฝังให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของตนเอง เข้าใจตนเองเห็นอกเห็นใจผู้อื่น สามารถแก้ปัญหาข้อขัดแย้งทางอารมณ์ได้อย่างเหมาะสม โดยครูต้องจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบ กระบวนการ และวิธีการที่หลากหลาย คำนึงถึงผู้เรียนเป็นสำคัญ ทั้งด้านร่างกาย และสติปัญญา วิธีการเรียนรู้ ความสนใจและความสามารถ ให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเองจากการลงมือปฏิบัติ ฝึกการทำงานร่วมกันเป็นทีม ใช้กระบวนการคิดและกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ไปสอดแทรกในการเรียนการสอนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ และบูรณาการข้ามกลุ่มสาระการเรียนรู้เรียนรู้ในลักษณะรวม (ทิตินา แคมมณี, 2545)

สรุปได้ว่า การจัดการเรียนการสอน เป็นกระบวนการที่ครูหรือผู้สอนจัดเตรียมสภาพแวดล้อม กิจกรรม และประสบการณ์ต่างๆ เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนทั้งในด้านความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่พึงงาม

องค์ประกอบสำคัญในการจัดการเรียนการสอน

การจัดการเรียนการสอนให้ประสบผลสำเร็จและมีประสิทธิภาพ บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ได้ ต้องอาศัยองค์ประกอบหลายอย่างด้วยกัน องค์ประกอบที่สำคัญ สรุปได้ดังนี้

1. หลักสูตร คือ มวลประสบการณ์ต่างๆ ที่จัดไว้อย่างเป็นระบบเพื่อนำไปใช้พัฒนาผู้เรียน ดังนั้นในการจัดการเรียนรู้ผู้สอนจำเป็นต้องศึกษารายละเอียดทั้งหมดในหลักสูตรเพื่อทำความเข้าใจและสามารถนำสิ่งต่างๆ ที่บรรจุไว้ในหลักสูตรไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพและบรรลุจุดมุ่งหมายตามที่หลักสูตรกำหนด ที่สำคัญถ้าผู้สอนไม่ได้มีการศึกษาเรียนรู้รายละเอียดต่างๆ ในหลักสูตรก็ไม่สามารถที่จะรู้ได้ว่าจะสอนเนื้อหาอะไร เพื่ออะไร และวัดผลประเมินผลอย่างไร

2. จุดประสงค์ การจัดการเรียนการสอนเริ่มต้นจะต้องมีการกำหนดจุดประสงค์ทุกครั้ง เพราะจะทำให้เป็นการจัดการเรียนการสอนที่มีเป้าหมาย สามารถทราบว่าผู้เรียนจะเกิดพฤติกรรมใดบ้าง รวมทั้งสามารถวางแผนเตรียมเนื้อหา วิธีการจัดการเรียนการสอน สื่อการเรียน การวัดและประเมินผล ให้สอดคล้องกับจุดประสงค์ ทำให้การจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ

3. การจัดการเรียนการสอน เป็นองค์ประกอบที่สำคัญเช่นเดียวกัน เพราะจะทำให้ผู้สอนทราบว่า จะจัดการเรียนการสอนอย่างไร ใช้วิธีการใดบ้าง โดยจะต้องเลือกวิธีการที่น่าสนใจ หลากหลาย มีความเหมาะสมกับเนื้อหาและสอดคล้องกับจุดประสงค์ของการเรียน

4. สื่อ การนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนจะช่วยให้ผู้สอนทราบว่าจัดการเรียนการสอนอย่างไร ใช้วิธีการใดบ้าง โดยต้องเลือกสื่อ และวิธีการนำเสนอที่น่าสนใจ มีความเหมาะสมกับเนื้อหาสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้

5. การวัดผลและประเมินผล จะทำให้ทราบว่าผู้เรียนเกิดการเรียนรู้บรรลุผลตามจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้หรือไม่ นอกจากนี้ยังสามารถช่วยทำให้ผู้สอนนำข้อมูลที่ได้จากการวัดผลและประเมินผลไปใช้ในการปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนในครั้งต่อไปให้ดียิ่งขึ้น เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ

6. ผู้สอน เป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะทำให้เกิดการจัดการเรียนการสอนเกิดขึ้นและเป็นผู้นำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติในการพัฒนาผู้เรียน ดังนั้น ผู้สอนจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้เชิงลึก มีความสามารถในการถ่ายทอดองค์ความรู้และประสบการณ์ต่างๆ ไปสู่ผู้เรียน

7. ผู้เรียน เป็นองค์ประกอบที่สำคัญเท่ากับผู้สอน เพราะถ้าไม่มีผู้เรียนหรือผู้รับความรู้ และประสบการณ์ การจัดการเรียนรู้ก็ไม่สามารถที่จะเกิดขึ้นได้เพราะไม่มีผู้รับ (กุลิสรา จิตรชญาวนิช, 2562)

องค์ประกอบของการจัดการเรียนการสอนที่กล่าวมาแล้วนั้น จะประกอบด้วยหลักสูตร จุดประสงค์ การจัดการเรียนการสอน สื่อ การวัดผลและประเมินผล ผู้สอน ผู้เรียน นอกจากนี้ องค์ประกอบของการเรียนการสอนยังประกอบไปด้วย ผู้บริหารและบุคลากรที่ทำหน้าที่สนับสนุนการศึกษาในการจัดการเรียนการสอน ที่อาจไม่ได้เป็นผู้ถ่ายทอดโดยตรง เงินทุนสนับสนุน การเรียนการสอนเป็นเรื่องของการลงทุน ซึ่งผู้ลงทุนอาจเป็นรัฐบาลในฐานะผู้รับผิดชอบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เงินทุนจึงเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยให้การจัดการเรียนการสอนเกิดผลตามเป้าหมาย สถานที่ศึกษาและบรรยากาศแวดล้อมในการจัดการเรียนการสอนให้เพียงพอเหมาะสมและปลอดภัยซึ่งเป็นสิ่งที่เอื้อต่อการเรียนรู้ (ปรัชญา เวสารัชช, 2545)

สรุปได้ว่า องค์ประกอบของการจัดการเรียนการสอน ประกอบด้วยหลักสูตร จุดประสงค์ การจัดการเรียนการสอน สื่อ การวัดผลและประเมินผล ผู้สอน ผู้เรียน รวมทั้งองค์ประกอบทางจิตวิทยา คือ บรรยากาศทางจิตวิทยาและปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับบรรยากาศทางจิตวิทยาในชั้นเรียน ซึ่งองค์ประกอบ

เหล่านี้ล้วนมีความสำคัญต่อการจัดการเรียนการสอนเป็นอย่างยิ่ง หากขาดองค์ประกอบใดองค์ประกอบหนึ่งไป ก็ส่งผลให้การจัดการเรียนการสอนไม่มีประสิทธิภาพ ไม่บรรลุตามเป้าหมายของสถานศึกษา

การเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21

โลกในศตวรรษที่ 21 มีสิ่งใหม่ปรากฏขึ้นมากมาย ซึ่งผู้เรียนไม่สามารถเรียนรู้ได้จบสิ้น ดังนั้น การสอนที่เน้นให้ผู้เรียนท่องจำภายในชั่วโมงเรียนจึงเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง เพราะสิ่งที่ควรนำไปสอนผู้เรียนมีมากมาย และไม่สามารถสอนจนหมดสิ้นภายในเวลาเรียนที่กำหนดได้ ดังนั้น เนื้อหาสาระที่จะนำไปจัดการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 จึงควรมุ่งเน้นที่การส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เป็นบุคคลที่มีเครื่องมือในการสร้างความรู้ด้วยตนเองเป็นหลัก มีความสามารถในการสกัดและคัดกรองข้อมูลที่ควรเรียนรู้ ผู้สอนจึงควรมุ่งสอนเกี่ยวกับกระบวนการแสวงหาความรู้ เพื่อให้ผู้เรียนมีความอยากรที่จะเรียนรู้ ที่เรียกว่ามีจิตแห่งวิทยาการ เกิดการรู้คิด สอนเกี่ยวกับการคิดขั้นสูง การคิดเชิงวิพากษ์ การแก้ปัญหา การจัดการแก้ไขปัญหา การสังเคราะห์ การคิดสร้างสรรค์ การทำงานเป็นทีมร่วมกับผู้อื่น การสร้างเครือข่าย มีทักษะปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล โดยได้เรียนเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือในการช่วยแสวงหาความรู้ และนำมาสร้างองค์ความรู้ ฝึกวางแผนการทำงาน ได้เรียนรู้เกี่ยวกับวิธีการจัดการความรู้ เพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่ต้องการ รวมทั้งได้เรียนรู้วิธีการวิเคราะห์แนวโน้มและสามารถคาดการณ์ความเป็นไปในอนาคต (ฉิรดา เวชญาลักษณ์, 2561)

ซึ่งสอดคล้องกับ พิมพันธ์ เดชะคุปต์ และเพียว ยินดีสุข (2557) ที่ได้กล่าวถึง กระบวนทัศน์ใหม่ การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เป็นการศึกษาที่เน้นให้คนมีปัญญา เพราะปัญญาของคนในชาติ มีความสำคัญยิ่งกว่าทรัพยากรแร่ธาตุ การศึกษาในยุคนี้เน้นรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ เน้นการร่วมมือจากปวงชน เป็นการศึกษาที่เน้นการเรียนรู้วิธีการเรียนรู้ เน้นการเรียนรู้แบบร่วมมือและการเรียนรู้แบบรวมพลัง การจัดการเรียนรู้เน้นการสอนที่ให้ผู้เรียนสร้างความรู้เอง ครูต้องสามารถจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ คือ การจัดการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนใช้ปัญญาในการสร้างความรู้และผลผลิตด้วยตนเองที่มีค่าต่อสังคม กระบวนทัศน์ของการเรียนรู้มีความสำคัญต่อการจัดการเรียนรู้ ดังนั้นจึงต้องมีการปรับกระบวนทัศน์ของครูไทยจากกระบวนทัศน์เดิมที่ครูเป็นศูนย์กลาง (Teacher-Centered) เป็นกระบวนทัศน์ใหม่ของการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Child-Centered) เน้นการบูรณาการ (Integration) โดยกระบวนทัศน์ใหม่สามารถสรุปได้ดังนี้

1. การเรียนรู้เพื่อสนองความต้องการของผู้เรียนเป็นรายบุคคล โดยมีครูเป็นผู้อำนวยความสะดวก ผู้สนับสนุน และเป็นพี่เลี้ยง มีการใช้รูปแบบการสอนที่หลากหลายเพื่อพัฒนาผู้เรียนได้เต็มศักยภาพ กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ ใคร่รู้ ให้คิดลงมือปฏิบัติ สำรวจ ตรวจสอบและเรียนรู้ ผู้สอนคอยอำนวยความสะดวก และให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง และค้นพบความสามารถที่สมบูรณ์ด้วยตนเอง เป็นการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างผู้เรียนและผู้สอน เกิดกระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิต ผู้เรียนได้รู้ศักยภาพของตนเอง และนำไปพัฒนาอาชีพได้ในอนาคต

2. การเรียนรู้ที่เน้นท้องถิ่นและเน้นความเป็นสากล มีการใช้แหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายจากทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียน ในท้องถิ่นในชุมชนและในจังหวัด การสอนเรียนการสอนเน้นกลุ่มหรือทีมและการสร้างเครือข่าย สอนจากห้องเรียน สูโลกภายนอก เปิดโอกาสให้แก่ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างไม่จำกัดเวลาและสถานที่

สรุปได้ว่า การจัดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 ต้องเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง สอนเกี่ยวกับกระบวนการแสวงหาความรู้ ให้ผู้เรียนเป็นบุคคลที่มีเครื่องมือในการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง เน้นการทำงานเป็นทีม มีการบูรณาการหลายๆ วิชาเข้าด้วยกัน ผู้สอนเป็นผู้อำนวยความสะดวก

สะดวก ผู้สนับสนุน และเป็นพี่เลี้ยง โดยใช้รูปแบบการสอนที่หลากหลายเพื่อพัฒนาผู้เรียนได้เต็มศักยภาพ ใช้แหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย มีการสร้างเครือข่ายสู่โลกภายนอก สามารถนำเทคโนโลยีต่างๆ มาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการจัดการเรียนรู้

กระบวนการจัดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21

กระบวนการจัดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 มีความเชื่อว่าการเรียนรู้ที่ดีที่สุด คือ การเรียนรู้ที่ผู้เรียนไม่รู้สีกว่ากำลังเรียนอยู่ ควรเป็นการเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้เลือกโจทย์ด้วยตัวเอง เป็นสิ่งที่ทำแล้วรู้สึกสนุกสนานท้าทาย โดยกระบวนการนี้แบ่งเป็น 3 ส่วนหลักคือ

1. ตั้งเป้าหมายการเรียนรู้ (Learning Objective) สร้างแรงจูงใจให้เกิดความกระตือรือร้นในการพัฒนาตัวเองไปสู่เป้าหมายนั้น ควรพิจารณาจากตัวตน ความชอบ ความถนัดของผู้เรียนแต่ละคนอย่างแท้จริง ไม่ใช่บังคับหรือยึดเย็ดให้เรียนตามหลักสูตรเพียงอย่างเดียว หากยังค้นหาเป้าหมายการเรียนรู้ให้เจอ อาจลองตั้งคำถามกับผู้เรียนว่า อยากเติบโตไปเป็นคนแบบไหน มีความสนใจเรื่องอะไรบ้าง เมื่อผู้เรียนได้เรียนรู้ในสิ่งที่อยากเรียนจริงๆ ย่อมเกิดความมุ่งมั่นตั้งใจที่จะผลักดันตัวเองให้ก้าวไปข้างหน้า โดยผู้สอนต้องอธิบายให้เห็นถึงความสำคัญของชุดความรู้และทักษะที่ผู้เรียนจำเป็นต้องมีเพื่อบรรลุเป้าหมายนั้น

2. กระบวนการเรียนรู้ (Learning Process) ข้อนี้เป็นสิ่งที่คนในยุคดิจิทัลได้เปรียบมาก เพราะปัจจุบันเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาเปลี่ยนชีวิตและเอื้ออำนวยให้มนุษย์มีทางเลือกในการเรียนรู้อย่างกว้างขวาง โจทย์สำคัญคือการออกแบบวิธีใช้เทคโนโลยีเหล่านั้นมาช่วยสนับสนุนให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อตัวผู้เรียน ประกอบกับการสร้างสิ่งแวดล้อมในการเรียนรู้ที่เหมาะสม และส่งเสริมให้เกิดการลงมือทำ เพื่อให้เกิดทักษะ เพราะการเรียนรู้ที่ได้ผลดีมักเกิดจากการลงมือทำซ้ำๆ อย่างต่อเนื่องจนเชี่ยวชาญ และสามารถพัฒนาต่อยอดได้จากประสบการณ์ของตนเอง

3. การวัดผลการเรียนรู้ (Learning Evaluation) ขั้นตอนสุดท้ายคือการวัดผล ซึ่งจะไม่ใช้การสอบเก็บคะแนนเหมือนการเรียนรู้แบบเก่าอีกต่อไป แต่เป็นการประเมินจากผลงานที่สะท้อนให้เห็นถึงความรู้ความเข้าใจในสิ่งที่ได้เรียนไป หรือพูดคุยเพื่อให้ผู้เรียนสะท้อนถึงสิ่งที่ได้รับจากกระบวนการเรียนรู้ (เมอร์วิน ปีติพร วิวัฒน์ และภิกษเดช เพชรน้อย, 2564)

ซึ่งสอดคล้องกับ Gagné, Wager, Golas, & Keller (2005) ที่กล่าวถึงหลักการพื้นฐานในการจัดการเรียนการสอนให้มีคุณภาพ ดังนี้

1. คำนึงถึงผลการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นเป้าหมายสำคัญ จัดการเรียนการสอนโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้มากกว่ากระบวนการสอน จะต้องพิจารณาผลการเรียนรู้อย่างชัดเจน เพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางสำหรับการเลือกกระบวนการเรียนการสอน กิจกรรมการเรียนการสอนที่ช่วยให้ผู้เรียนบรรลุผลการเรียนรู้ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. คำนึงถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ ได้แก่ การอำนวยความสะดวกให้กับผู้เรียน เวลาที่ใช้คุณภาพการสอน เจตคติและความสามารถในการเรียนรู้ของผู้เรียน ปัจจัยเหล่านี้ควรนำมาพิจารณาในการจัดการเรียนการสอน

3. รู้จักประยุกต์ใช้หลักการเรียนการสอน วิธีสอน รูปแบบการเรียนการสอน ให้เหมาะสมกับระดับวัยของผู้เรียนและเนื้อหาสาระ เพื่อให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ และมีส่วนร่วมทั้งทางด้านร่างกาย สติปัญญาและจิตใจในกิจกรรมการเรียนการสอน

4. ใช้วิธีการและสื่อที่หลากหลาย สื่อที่ช่วยให้การเรียนการสอนเกิดประสิทธิภาพได้นั้นจะต้องสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนการสอน และความแตกต่างของผู้เรียน ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนมีความสนใจและกระตือรือร้นในการเรียนมากขึ้น

5. มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง การเรียนการสอนที่มีคุณภาพควรได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องเริ่มจากการวางแผน การนำไปทดลองใช้จริง และนำผลการทดลองและข้อเสนอแนะจากผู้เรียนมาปรับปรุงการเรียนการสอนให้มีคุณภาพมากขึ้น

6. มีการประเมินผลครอบคลุมทั้งกระบวนการเรียนการสอนและการประเมินผลผู้เรียน ทั้งนี้เพื่อนำผลการประเมินไปใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และน่าสนใจมากขึ้น การประเมินผลผู้เรียน ไม่ควรมุ่งหมายเพียงเพื่อทราบผลการเรียนรู้ของผู้เรียนเท่านั้น แต่ควรให้ได้ข้อมูลนำไปพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้

7. องค์ประกอบการเรียนการสอนมีความสัมพันธ์กัน องค์ประกอบการเรียนการสอน เช่น หลักสูตร จุดประสงค์ การจัดการเรียนการสอน สื่อ การวัดผลและประเมินผล ผู้สอน ผู้เรียน รวมทั้งองค์ประกอบทางจิตวิทยา ควรมีความสัมพันธ์สอดคล้องกัน และเหมาะสมกับผู้เรียนและบริบทการเรียนรู้ ทำให้ผู้เรียนบรรลุจุดประสงค์ที่ต้องการ

สรุปได้ว่า กระบวนการจัดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย 1. การตั้งเป้าหมายการเรียนรู้ โดยการสร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียน และทำให้ผู้เรียนเห็นถึงความสำคัญความรู้และทักษะที่จำเป็นต้องมีเพื่อบรรลุเป้าหมายนั้น 2. กระบวนการเรียนรู้ โดยใช้เทคโนโลยีมาช่วยสนับสนุนให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อตัวผู้เรียน 3. การวัดผลการเรียนรู้ เป็นการประเมินจากผลงาน หรือพูดคุย สะท้อนให้เห็นถึงความรู้ความเข้าใจในสิ่งที่ได้เรียนไป ซึ่งหลักการพื้นฐานในการจัดการเรียนการสอนเป็นแนวทางทั่วไป สามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับสภาพของสถานศึกษาและบริบทการเรียนการสอนได้

ครูในศตวรรษที่ 21

จากการเปลี่ยนแปลงบริบทของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเอง เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง สามารถนำองค์ความรู้ไปผลิตเป็นผลงานใหม่หรือนวัตกรรมใหม่ ครูจึงมีส่วนสำคัญสำหรับการเรียนรู้ของผู้เรียนในยุคนี้เป็นอย่างมาก ทั้งนี้ครูต้องเปลี่ยนแปลงบทบาทใหม่และทักษะใหม่สำหรับการเป็นครูในศตวรรษที่ 21 ดังนี้

บทบาทของครูในศตวรรษที่ 21 มีดังนี้

1. ผู้ฝึกสอนและนำทางในการไปถึงจุดมุ่งหมายของการเรียนรู้ ผู้เรียนแต่ละคนต้องการชี้แจงแนวทางการช่วยเหลือหรือการสนับสนุนสำหรับการเป็นหุ้นส่วนการเรียนรู้ โดยครูจะต้องกำกับติดตามการทำงานและความก้าวหน้าในการทำงานของผู้เรียน

2. กำหนดเป้าหมายและนักตั้งคำถาม การกำหนดเป้าหมายของการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนด้วยการตั้งคำถาม เพื่อให้ผู้เรียนได้ค้นหาคำถาม บทบาทการตั้งคำถามจึงเป็นบทบาทสำคัญครูจะต้องฝึกตั้งคำถามอย่างมืออาชีพ

3. ครูต้องเป็นนักสร้างสรรค์ประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับผู้เรียน เป็นนักออกแบบการเรียนรู้ เพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมผู้เรียนไปในทางสร้างสรรค์

4. ผู้จัดสภาพแวดล้อม การเรียนรู้แต่ละเนื้อหาวิชาจะมีสภาพแวดล้อมหรือบริบทที่แตกต่างกันออกไป ครูต้องผู้จัดสภาพแวดล้อมหรือบริบทให้กับสิ่งที่ผู้เรียนกำลังเรียนอยู่เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจเนื้อหา
นั้นๆ ได้อย่างแท้จริง

5. ผู้กวัดขึ้นหรือประกันคุณภาพ บทบาทสำคัญของครูในยุคดิจิทัล คือ การควบคุมคุณภาพอย่าง
พิถีพิถันโดยการประเมินผลจะไม่เป็นเพียงการให้คะแนนชิ้นงานเมื่อสิ้นสุดการเรียนรู้เท่านั้น แต่ต้องคอยกำกับ
ควบคุมคุณภาพของชิ้นงานจนกว่าจะมีคุณภาพในระดับหนึ่ง (สุกัญญา แซ่มซ้อย, 2561)

ทักษะของครูในศตวรรษที่ 21 มี 7 ทักษะ ดังนี้

1. สร้างและบูรณาการความรู้ได้ เพราะปัจจุบันความรู้เปลี่ยนแปลงเร็วมาก ครูต้องรู้จักหาความรู้
ด้วยตนเอง สามารถบูรณาการความรู้ที่ได้ศึกษามานั้นเข้ากับผู้เรียนและกระบวนการเรียนการสอนได้

2. มีความคิดวิเคราะห์และสร้างสรรค์ สังคมยุคใหม่มีสื่อที่หลากหลาย และมาในหลายรูปแบบ ครู
ต้องวิเคราะห์ได้ว่าสิ่งใดเหมาะสมแล้วถ่ายทอดไปสู่ผู้เรียน

3. มีวิสัยและตกลึกทางความคิด เข้าใจความเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก มองสถานการณ์ไกลใน
อนาคต

4. รู้และเข้าใจเทคโนโลยีใหม่ พร้อมทั้งข้อดีข้อเสีย

5. ทักษะการสอนเด็กให้เติบโตเต็มศักยภาพและสร้างผลงานใหม่ๆ

6. เข้มแข็งในจรรยาบรรณ คุณธรรม จริยธรรม

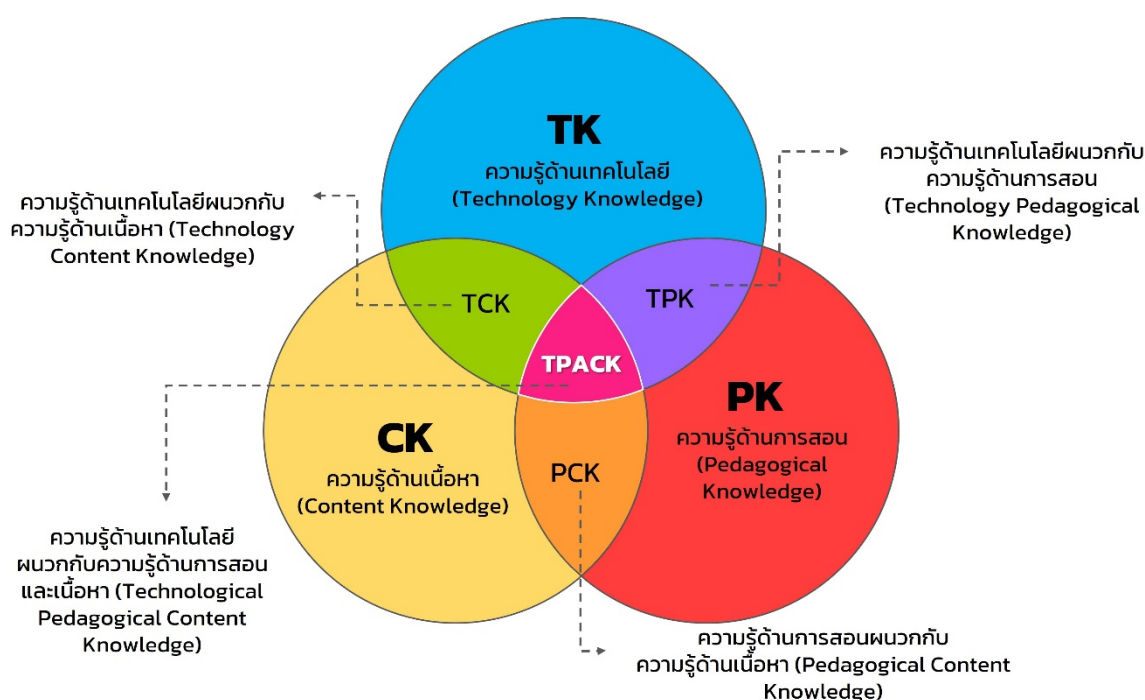
7. มีบทบาทในการสอนในรายวิชา ครูรุ่นใหม่ต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพของ
สถานศึกษากับผู้บริหารมากขึ้นในยุคต่อไป (ไพฑูรย์ สินลารัตน์, 2557)

สรุปได้ว่า ครูในศตวรรษที่ 21 มีบทบาทในการช่วยให้ผู้เรียนเกิดทักษะต่างๆ ที่จำเป็น ซึ่งครูก็
จะต้องมีทักษะเหล่านั้นเช่นเดียวกัน อีกทั้งต้องปรับเปลี่ยนวิธีการสอนให้ทันสมัยมากขึ้น โดยอาศัยเทคโนโลยี
ต่างๆ เข้ามาช่วยในการจัดการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน

แนวคิดกรอบแนวคิด TPACK

กรอบแนวคิด TPACK มีที่มาจากกรอบแนวคิดเชิงทฤษฎีความรู้ด้านเนื้อหาบูรณาการกับการสอน
(Pedagogical Content Knowledge: PCK) ให้ความสำคัญกับความรู้ของครูในด้านเนื้อหาและการจัดการ
เรียนการสอน โดยมีจุดเน้นที่สำคัญคือความรู้ในส่วนที่ทับซ้อนกันโดยครูผู้สอนสามารถถ่ายทอดความรู้ ใน
เนื้อหาวิชาที่ตนเองสอนได้โดยมีวิธีการสอนที่แตกต่างกันซึ่งส่งผลให้การจัดการเรียนการสอนประสิทธิภาพ
ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเองและเชื่อมโยงองค์ความรู้เดิมสู่องค์ความรู้ใหม่ได้ (Archambault,
& Barnet, 2010; Shulman, 1986) ต่อมา Mishra, & Koehler อาจารย์ทางด้านเทคโนโลยีการศึกษานำ
แนวคิดนี้มาขยาย โดยการบูรณาการความรู้ด้านเทคโนโลยีเพิ่มเข้ากับแนวคิดเดิม และเรียกกรอบแนวคิดนี้ว่า
TPCK และปรับเปลี่ยนอักษรย่อเป็น TPACK (Technological Pedagogical Content Knowledge) เพื่อให้
เรียกได้ง่ายขึ้น ซึ่งเป็นการรวมสาระของครูทั้งสามด้านเกี่ยวกับความรู้ด้านเนื้อหา (Content Knowledge:
CK) ความรู้ด้านการสอน (Pedagogical Knowledge: PK) และความรู้ด้านเทคโนโลยี(Technology
Knowledge: TK) โดยเน้นความสำคัญของเทคโนโลยีเป็นหลัก โดยครูต้องเลือกเทคโนโลยีให้เหมาะสมกับ
เนื้อหา เลือกเทคโนโลยีให้เหมาะสมกับการสอน และเลือกเทคโนโลยีให้เหมาะสมกับการบูรณาการการสอน
และเนื้อหา (Koehler, & Mishra, 2008)

การจัดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 ให้มีประสิทธิภาพได้นั้น ผู้สอนต้องมีความรู้ตามกรอบแนวคิดของ TPACK ซึ่งเป็นแนวคิดที่สำคัญในด้านการศึกษาและเทคโนโลยีการศึกษา โดยมีความสำคัญอย่างมากในการพัฒนาการสอนและการเรียนในยุคที่เทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทสำคัญในการศึกษา ประกอบด้วยความสัมพันธ์ของความรู้ใน 3 เรื่อง คือ 1. ความรู้ด้านเนื้อหา (CK) 2. ความรู้ด้านการสอน (PK) และ 3. ความรู้ด้านเทคโนโลยี (TK) นอกจากนี้ ยังมีความรู้ใหม่ที่เกิดจากความสัมพันธ์ทั้ง 3 ด้าน ในแต่ละคู่ ได้แก่ ความรู้ด้านเทคโนโลยีผนวกกับความรู้ด้านเนื้อหา (TCK) ความรู้ด้านเทคโนโลยีผนวกกับความรู้ด้านการสอน (TPK) และความรู้ด้านการสอนผนวกกับความรู้ด้านเนื้อหา (PCK) เมื่อความรู้ทั้งหมดถูกนำมาผนวกกันจึงหมายถึง ความรู้ในการจัดการเรียนการสอนด้วยเนื้อหาวิชา โดยการนำเทคโนโลยีมาใช้ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ซึ่งผู้สอนต้องเข้าใจความสัมพันธ์ของความรู้ในแต่ละด้าน และนำมาประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสม ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดของ TPACK (Mishra & Koehler, 2006)

จากภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดของ TPACK แสดงองค์ประกอบทั้ง 7 ด้าน ความรู้แต่ละด้านอธิบายได้ดังนี้

1. Content Knowledge (CK) ความรู้ด้านเนื้อหา เป็นความรู้เกี่ยวกับเนื้อหาวิชาอย่างแท้จริงที่ถูกเรียนรู้หรือถูกสอน ซึ่งครูจะต้องมีความรู้และเข้าใจวิชาที่สอน ทั้งความรู้ที่เป็นข้อเท็จจริง มโนทัศน์ทฤษฎี และกระบวนการในสาขาวิชานั้น ตัวอย่างเช่น วิชาวิทยาศาสตร์ ครูต้องมีความรู้เกี่ยวกับทฤษฎีและกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ วิธีการทดลอง หรือกระบวนการทางชีววิทยา วิชาคณิตศาสตร์ ครูต้องมีความรู้เกี่ยวกับเรื่องของพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ วิชาภาษาอังกฤษ ครูต้องมีความรู้เกี่ยวกับไวยากรณ์ สำนวน และวิธีการใช้ภาษา การฟัง การพูด การอ่าน การเขียน เป็นต้น

2. Pedagogy Knowledge (PK) ความรู้ด้านการสอน เป็นความรู้เชิงลึกในเรื่องกระบวนการและการปฏิบัติ หรือวิธีการทำการสอนให้ครอบคลุมจุดมุ่งหมายการศึกษา ความรู้นี้เกี่ยวข้องกับทุกประเด็นของการ

เรียนรู้ของผู้เรียน การจัดการห้องเรียน การพัฒนาและนำแผนการสอนไปใช้ และการประเมินผลผู้เรียน ครูที่มีความรู้ด้านการสอนอย่างลึกซึ้ง จะเข้าใจวิธีการสร้างความรู้ให้กับผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนเกิดทักษะ พัฒนานิสัยทางสติปัญญาและมีแนวโน้มทางบวกต่อการเรียนรู้ เริ่มต้นแต่วิธีการสอน ต้องเลือกวิธีการสอนที่เหมาะสมกับลักษณะของเนื้อหาและความต้องการของนักเรียน ครูอาจใช้การสอนแบบกลุ่ม เรียนร่วมกัน หรือการใช้เทคนิคการสอนแบบปฏิสัมพันธ์ การวางแผนกิจกรรมการเรียนการสอนที่เหมาะสมและมีโครงสร้าง มีลำดับการสอนแต่ละขั้นอย่างเป็นระบบ ตลอดจนการเลือกใช้สื่อ เทคโนโลยีในการสอนที่เหมาะสม และเลือกใช้เครื่องมือในการประเมินเพื่อปรับปรุงกระบวนการสอนให้เหมาะสม

3. Technology Knowledge (TK) ความรู้ด้านเทคโนโลยี เป็นความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีพื้นฐาน เช่น หนังสือ ไวท์บอร์ด และกระดาน และเทคโนโลยีที่ทันสมัยเช่น อินเทอร์เน็ต วิดีโอดิจิทัล เป็นความรู้ที่เกี่ยวกับทักษะที่จำเป็นในการจัดการเทคโนโลยีนั้นๆ รวมถึงความรู้เกี่ยวกับการใช้ซอฟต์แวร์ สามารถประยุกต์ใช้เทคโนโลยีกับการทำงานได้อย่างกว้างขวาง ซึ่งปัจจุบันความรู้ด้านเทคโนโลยีมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ครูจึงต้องตื่นตัวและให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ด้านเทคโนโลยีใหม่ๆ อยู่เสมอ

4. Technology Content Knowledge (TCK) ความรู้ทางด้านเทคโนโลยีผนวกกับความรู้ด้านเนื้อหา เป็นความรู้ที่ช่วยให้ครูนำเทคโนโลยีมาใช้ในการสอนเนื้อหาให้มีประสิทธิภาพ โดยใช้สื่อการสอน อุปกรณ์ทางคอมพิวเตอร์มาช่วยในการอธิบายเนื้อหาที่เป็นนามธรรมให้เห็นเป็นรูปธรรม ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจได้ง่ายขึ้น ซึ่งครูจะต้องมีความรู้ และสร้างสรรค์ว่าเนื้อหาต่างๆ ควรจะใช้เทคโนโลยีประเภทใดมาประกอบการสอน เพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งครูที่ดีต้องไม่ได้เก่งแต่ด้านเนื้อหา แต่สามารถนำเทคโนโลยีใหม่มาผนวกการสอน ด้านเนื้อหาสาระ แนวคิด หลักการ เรียบเรียงเป็นขั้นตอนถ่ายทอดไปยังผู้เรียน เพื่ออำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้มากที่สุด

5. Pedagogical Knowledge (TPK) ความรู้ทางด้านเทคโนโลยีผนวกกับความรู้ด้านการสอน เป็นความรู้ความเข้าใจในการนำเทคโนโลยีที่เหมาะสมมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน ครูจำเป็นต้องรู้จักประยุกต์ใช้เทคโนโลยีทั้งที่เป็นอุปกรณ์ และสื่อการสอนให้เข้ากับการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสม รู้จักข้อดีและข้อจำกัดของการเรียนการสอนด้วยเทคโนโลยี สามารถเลือกใช้เครื่องมือทางเทคโนโลยีต่างๆ ให้เกิดประโยชน์ในการจัดการเรียนรู้ได้เหมาะสม ครูต้องพิจารณาว่าเทคโนโลยีประเภทใดที่จะนำมาผนวกกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้บ้าง

6. Pedagogical Content Knowledge (PCK) ความรู้ทางด้านการสอนผนวกกับความรู้ด้านเนื้อหา เป็นความรู้ในการจัดการเรียนการสอนในเนื้อหาวิชานั้นๆ ครูต้องแปลงเนื้อหาสู่การสอนได้อย่างเหมาะสม และเสนอเนื้อหาด้วยวิธีการที่หลากหลาย มีการใช้สื่อการสอนที่แปลกใหม่ที่เหมาะสมกับผู้เรียน จัดการเรียนการสอนในเนื้อหาที่ยากให้ผู้เรียนเข้าใจได้ง่าย ใช้สื่อการสอนที่สอดคล้องกับความรู้เดิมของผู้เรียน จะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหานั้นๆ ได้อย่างลึกซึ้ง ดังนั้น ครูต้องมีความรู้ด้านหลักสูตร การจัดการสอนในชั้นเรียน การประเมิน และต้องรู้ความสามารถในการเรียนรู้ของผู้เรียนในชั้นเรียนด้วย

7. Technological Pedagogical Content Knowledge (TPACK) ความรู้ด้านเทคโนโลยีผนวกกับความรู้ด้านการสอน และความรู้ด้านเนื้อหา เป็นความรู้ที่เกิดจากความสัมพันธ์ขององค์ประกอบหลัก 3 ด้าน มาผนวกเข้าด้วยกัน และเกิดความรู้ด้านต่างๆ หากครูรู้จักประยุกต์ความรู้ด้านเทคโนโลยี ด้านการสอน และด้านเนื้อหาเข้าด้วยกันอย่างเหมาะสม และส่งเสริมให้ผู้เรียนใช้เทคโนโลยีในการเรียนรู้ ครูก็สามารถเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอนได้ (วรงค์ศรี แสงบรรจง, 2555)

สรุปได้ว่า TPACK คือ กรอบแนวคิดที่ให้ความสำคัญกับการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน ด้วยการผนวกความรู้ทั้ง 3 ด้าน เป็นองค์รวม ได้แก่ ความรู้ด้านเนื้อหา ความรู้ด้านการสอน ความรู้ด้านเทคโนโลยี โดยครูต้องเลือกเทคโนโลยีให้เหมาะสมกับเนื้อหา เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนมีคุณภาพ และสนับสนุนการพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียนในยุคที่เทคโนโลยีมีบทบาทสำคัญอย่างมากในชีวิตประจำวันและการทำงาน

การจัดการเรียนการสอนตามกรอบแนวคิด TPACK เพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

จากการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องข้างต้น การจัดการเรียนการสอนซึ่งประกอบด้วย การวางแผน กระบวนการจัดการเรียนการสอน และการประเมิน สามารถนำความรู้หลัก 3 ด้าน ตามกรอบ TPACK คือ ความรู้ด้านเนื้อหา ความรู้ด้านการสอน ความรู้ด้านเทคโนโลยี มาใช้เพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ได้ดังนี้

ตารางที่ 1 การใช้กรอบแนวคิด TPACK ในการจัดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21

การจัดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21	กรอบแนวคิด TPACK		
	ความรู้ด้านเนื้อหา (Content: CK)	ความรู้ด้านการสอน (Pedagogy: PK)	ความรู้ด้านเทคโนโลยี (Technology: TK)
1. วางแผนการจัดการเรียนการสอน	วางแผนการจัดการเรียนการสอน ตั้งวัตถุประสงค์ เลือกเนื้อหาการสอนโดยคำนึงถึงเป้าหมายการเรียนรู้ ความสนใจและพื้นฐานความรู้ของผู้เรียน ครูต้องแปลงเป้าหมายนั้นเป็นเนื้อหา/บทเรียน	วางแผนการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับผู้เรียน ทั้งรูปแบบการจัดการเรียนการสอน เทคนิค การสร้างบรรยากาศ การจัดกิจกรรมในชั้นเรียน และการประเมินผู้เรียน	วางแผนการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม สอดคล้องกับเนื้อหา รูปแบบการจัดการเรียนการสอน และสถานที่
2. กระบวนการจัดการเรียนการสอน	นำเนื้อหาที่ถูกต้อง ทั้งความรู้ที่เป็นข้อเท็จจริง มโนทัศน์ ทฤษฎีและกระบวนการ เข้าสู่กระบวนการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียน	ใช้กระบวนการสอนในลักษณะผนวกความสนใจของผู้เรียน เพื่อเข้าสู่เนื้อหา นำเสนอตามลำดับขั้นตอน เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจได้ง่าย เกิดความสนใจ กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความอยากรู้ และลงมือสืบค้นหาด้วยตนเอง เกิดเป็นองค์ความรู้ใหม่	นำเทคโนโลยีทั้งที่เป็นอุปกรณ์และสื่อการสอนมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน เพื่ออธิบายเนื้อหาที่เป็นนามธรรมให้เห็นเป็นรูปธรรมอย่างชัดเจน เกิดประโยชน์ในการเรียนรู้ และเหมาะสมกับเนื้อหาที่สอน รวมถึงการนำแอปพลิเคชันต่างๆ มาใช้
3. การวัดและประเมินผลการจัดการเรียนการสอน	ผู้เรียนมีความเข้าใจเนื้อหาที่เรียนอย่างลึกซึ้ง และมีองค์ความรู้ใหม่	ใช้วิธีการประเมินผลการจัดการเรียนการสอนตามสภาพความเป็นจริง โดยผู้เรียนสามารถพูดคุยสะท้อนให้เห็นความรู้ที่ได้รับ และมีเป้าหมายในการเรียนรู้ครั้งต่อไป	ใช้เทคโนโลยีในการประเมินผลการจัดการเรียนการสอน ครูอาจตั้งคำถามเพื่อทดสอบความเข้าใจเนื้อหาหลังการสอน ผ่านโปรแกรม Kahoot รวมถึงการประเมินประสิทธิภาพของเทคโนโลยีที่นำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนด้วย

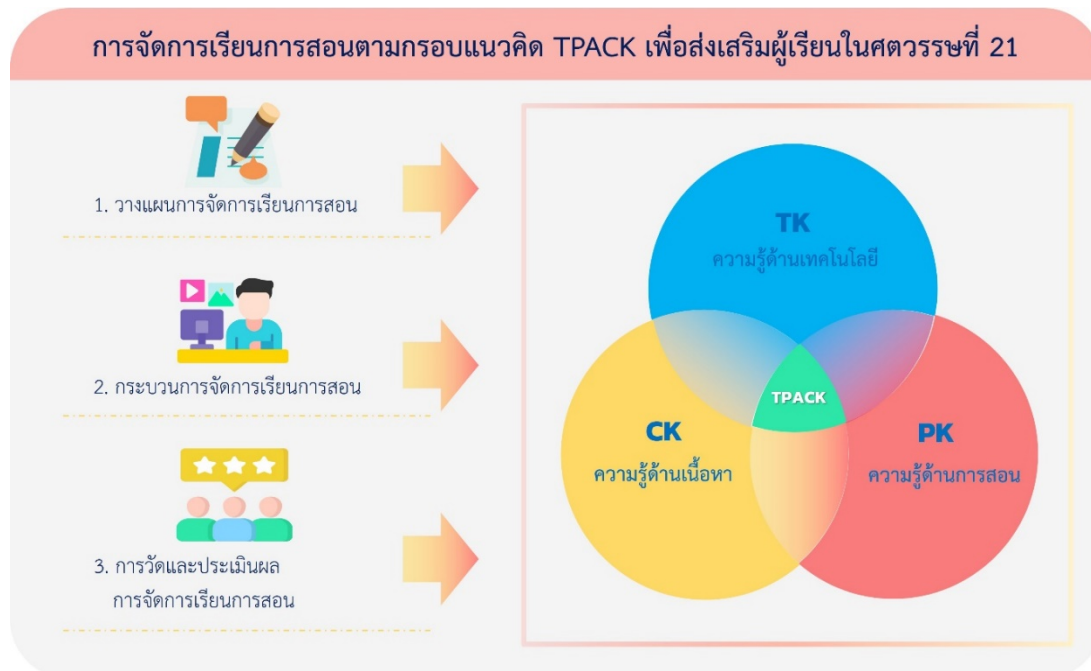
อย่างไรก็ตาม การใช้กรอบแนวคิด TPACK ในการจัดการเรียนการสอน มีข้อควรคำนึงถึงดังต่อไปนี้

1. ความเคยชินของผู้สอน ผู้สอนบางคนยังยึดติดกับแนวการสอนแบบเดิม ไม่เข้าใจแนวคิดการจัดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 เน้นการบรรยายเนื้อหาตาม Power Point ตลอดการสอน ไม่ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม สื่อที่ใช้ในการเรียนการสอน ไม่น่าสนใจ เนื่องจากผู้สอนบางคนขาดความคิดสร้างสรรค์ในการออกแบบการสอน และไม่สามารถผลิตสื่อเองได้ รวมถึงการวัดผลประเมินผลการเรียนการสอนยังคงเน้นการสอบวัดผลคะแนนเป็นหลัก
2. ความเชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยี ผู้สอนบางคนยังไม่สามารถปรับตัวในการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอนได้ ขาดฝ่ายสนับสนุนด้านเทคโนโลยีไว้อยู่ให้ความรู้ด้านเทคโนโลยีกับผู้สอนที่ไม่มีความเชี่ยวชาญการใช้เทคโนโลยี
3. ผู้เรียน ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาเป็นปัญหาสำคัญประการหนึ่งของสังคมไทย และเป็นปัญหาเรื้อรังมานาน ผู้เรียนบางคนขาดเครื่องมือเทคโนโลยีในการเรียน บ้านห่างไกลไม่มีสัญญาณอินเทอร์เน็ต และไฟฟ้า

บทสรุป

การจัดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 ต้องเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง สอนเกี่ยวกับกระบวนการแสวงหาความรู้ ให้ผู้เรียนเป็นบุคคลที่มีเครื่องมือในการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนทั้งในด้านความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่พึงามเน้นการทำงานเป็นทีม บูรณาการหลายๆ วิชาเข้าด้วยกัน ผู้สอนเป็นผู้อำนวยความสะดวก ผู้สนับสนุน และเป็นพี่เลี้ยง จัดเตรียมสภาพแวดล้อม กิจกรรมต่างๆ ใช้รูปแบบการสอนที่หลากหลาย เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ใช้แหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย มีการสร้างเครือข่ายสู่โลกภายนอก เพื่อพัฒนาผู้เรียนได้เต็มศักยภาพ สามารถนำเทคโนโลยีต่างๆ มาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการจัดการเรียนรู้

TPACK (Technological Pedagogical Content Knowledge) เป็นแนวคิดการจัดการเรียนการสอนที่บูรณาการเทคโนโลยีเข้าสู่ชั้นเรียน เน้นประโยชน์จากเทคโนโลยีที่ทันสมัย นำมาบูรณาการกับเนื้อหาสาระ และการเลือกใช้เทคนิคการสอนให้กลมกลืนกับเทคโนโลยี เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียน โดยครูต้องมีความรู้ 3 ส่วนคือ ความรู้ด้านเนื้อหา ความรู้ด้านการสอน และความรู้ด้านเทคโนโลยี โดยครูต้องเลือกเทคโนโลยีให้เหมาะสมกับเนื้อหา เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนมีคุณภาพ และสนับสนุนการพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียนในยุคที่เทคโนโลยีมีบทบาทสำคัญอย่างมากในชีวิตประจำวันและการทำงาน สรุปองค์ความรู้การศึกษาได้ในภาพที่ 2

ภาพที่ 2 การจัดการเรียนการสอนตามกรอบแนวคิด TPACK เพื่อส่งเสริมผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

เอกสารอ้างอิง

- กุลิสรา จิตรชญาวนิช. (2562). **การจัดการเรียนรู้**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชัยวัฒน์ แก้วพินางม. (2561). แนวทางในการผสมผสานดิจิทัลเทคโนโลยีเพื่อการสอนภาษา. **ภาษาปริทัศน์ มหาวิทยาลัยศิลปากร**. 18(33). 15-20.
- ณิรดา เวชญาลักษณ์. (2561). **หลักการจัดการเรียนรู้**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทิตนา แหมมณี. (2545). **ศาสตร์การสอน**. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทิตนา แหมมณี. (2550). **ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปรัชญา เวสารัชช. (2545). **หลักการจัดการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: สำนักปฏิรูปการศึกษา.
- ปรีดา ชัยนาจิต. (2566). รูปแบบการสอนที่จำกัดอาจขัดขวางการพัฒนาทางการศึกษา. **วิทยจารย์**. 122(1). 76-79.
- พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์ และเพียว ยินดีสุข. (2557). **การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไพฑูรย์ สินลารัตน์. (2557). **การเรียนรู้เกิดขึ้นอย่างไร**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: เอส.อาร์.พรินติ้ง.
- เมธวิน ปิทธิพรวิวัฒน์ และภัสเดช เพชรน้อย. (2564). ออกแบบการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 อย่างไรให้เหมาะกับผู้เรียน. แหล่งที่มา https://www.tkpark.or.th/tha/articles_detail/1637488774552/ ออกแบบการเรียนรู้ในศตวรรษที่-21-อย่างไรให้เหมาะกับผู้เรียน สืบค้นเมื่อ 1 ส.ค. 2567.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2542). **พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2546**. กรุงเทพมหานคร: อักษรเจริญทัศน์.

- วรงค์ศรี แสงบรรจง. (2555). **เครื่องมือและโมเดลการวัดที่แพค-เอสของนิสิตนักศึกษาครู: การพัฒนาและวิเคราะห์เปรียบเทียบโมเดลแข่งขัน**. ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา. (2543). **การพัฒนาการเรียนการสอนทางอุดมศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิชัย วงษ์ใหญ่. (2543). **การพัฒนาหลักสูตรแบบครบวงจร**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์รุ่งเรืองธรรม.
- สายหยุด จำปาทอง. (2531). **แนวคิดในการพัฒนางานทางวิชาการของวิทยาลัยครู**. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2564). **รายงานการศึกษาไทย พ.ศ. 2562-2564**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.
- สุกัญญา แซ่ม้อย. (2561). **การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมิตร คุณานุกร. (2540). **การบริหารโรงเรียนด้านวิชาการ**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชวนพิมพ์.
- Archambault, L. M. & Barnett, J. H. (2010). Revisiting technological pedagogical content knowledge: Exploring the TPACK framework. **Computers & Education**. 55(4). 1656-1662.
- Gagne, R. M., Wager, W.W., Golas, K. C. & Keller, J. M. (2005). **Principles of Instructional Design**. 5th edition. Wadsworth, California.
- Koehler, M.J. & Mishra, P. (2008). **Handbook of Technological Pedagogical Content Knowledge (TPCK) for Educators**. Routledge, New York: Washington, DC.
- Mishra, P. & Koehler, M. J. (2006). Technological pedagogical content knowledge: a framework for teacher knowledge. **Teachers College Record**. 108(6). 1017-1054.
- Shulman, L.S. (1986). Those Who Understand: Knowledge Growth in Teaching. **Educational Researcher**. 15. 4-14.

คุณประโยชน์ของพระไตรปิฎก BENEFITS OF THE TRIPITAKA

^[1]อำนาจ บัวศิริ Amnaj Buasiri

^[2]พระมหาญาณวัฒน์ ฐิตวฑฺฒโน Phramaha Yannawat Thitavaddhano

^{[1] [2]}มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
Corresponding Author Email: amnaj2504@hotmail.com

Article Received: August 04, 2024, Revised: August 23, 2024, Accepted: August 26, 2024.

บทคัดย่อ

พระไตรปิฎกเป็นคัมภีร์ที่รวบรวมหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาไว้ทั้งหมดมีหลักฐานทางประวัติศาสตร์และโบราณคดี ที่สืบค้นได้อย่างชัดเจนเป็นจริง ทำให้ชาวพุทธทุกคน รวมทั้งคนในศาสนาอื่นได้ศึกษาความเป็นมาของพระพุทธศาสนาได้อย่างกว้างขวางและเข้าใจดียิ่งขึ้น แม้ว่าจะไม่ได้เกิดในสมัยพุทธกาลก็ตาม และเราก็สามารถเชื่อได้อย่างมั่นใจว่าคำสอนต่างๆ ที่ปรากฏในพระไตรปิฎกนั้นเป็นคำสอนของพระพุทธเจ้าผู้ตรัสรู้เองโดยชอบเป็นบรมครูยิ่งใหญ่ที่สุดของโลก การศึกษาพระไตรปิฎกจึงก่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจและปฏิบัติถูกต้องตามหลักการของพระพุทธศาสนา ทั้งในด้านการฝึกกาย ฝึกใจและการสร้างสรรค์ปัญญา รวมทั้งการนำพาตนเองให้หลุดพ้นจากความทุกข์ได้อย่างแท้จริง หลักการความรู้ แนวทางการปฏิบัติเป็นความจริงแท้ตามหลักธรรมชาติจึงเหมาะสมกับมนุษย์ทุกคนไม่ใช่เพียงแค่พุทธศาสนิกชนเท่านั้น ที่จะนำไปปฏิบัติได้ แต่คนทุกเชื้อชาติทุกศาสนาก็สามารถเรียนรู้และนำไปปฏิบัติได้เช่นกัน ความรู้ที่มีอยู่ในพระไตรปิฎกเปิดโอกาสกว้างให้มนุษย์ทุกคนเข้ามาศึกษาได้อย่างเต็มที่ได้อย่างเสมอภาคอย่างเท่าเทียมกันเพื่อสร้างความสุขสันติให้แก่โลกอย่างมั่นคงและยั่งยืน

คำสำคัญ: คุณประโยชน์, พระไตรปิฎก, พระพุทธศาสนา

ABSTRACT

The Tripitaka is a scripture that compiles all the teachings of Buddhism. There is historical and archaeological evidence that can be clearly and truly researched. This allows all Buddhists, including people of other religions, to study the history of Buddhism more widely and understand it better, even if they were not born during the time of the Buddha. We could confidently believe that the teachings that appeared in the Tripitaka were the teachings of the Buddha, who was the greatest teacher in the world. Studying the Tripitaka leads to knowledge, understanding, and correct practice according to the principles of Buddhism, both in terms of training the body and mind, and creating wisdom, including truly leading oneself to escape from suffering. The principles, knowledge, and practices are the true truths according to the principles of nature. Therefore, they are suitable for all human beings, not only Buddhists who can practice them but also people of all races and religions can learn and practice them as well. The knowledge contained in the Tripitaka opened up

opportunities for all human beings to study it fully and equally, in order to create happiness and peace for the world in a stable and sustainable manner.

Keywords: Benefits, Tripitaka, Buddhism

บทนำ

ในสมัยพุทธกาลพระพุทธองค์ทรงสอนองค์ความรู้ที่ทรงค้นพบแก่พุทธสาวก ด้วยการเทศนาแสดง “ธรรม-วินัย” ดังพระโอวาทที่ทรงประทานให้แก่พุทธสาวกว่า “ในเวลาทีตถาคตล่วงลับไปแล้ว ธรรมและวินัยใดที่เราได้แสดงแล้วบัญญัติแล้วแก่เธอทั้งหลายธรรมและวินัยนั้นแล จะเป็นศาสดาของเธอทั้งหลายหรือ เรียกในสมัยนั้นว่า “พรหมจรรย์” ดังพุทธดำรัสที่ทรงตรัสกับพระอรหันต์สาวก 60 รูป ที่ส่งไปเผยแผ่ พระพุทธศาสนาในสถานที่ต่างๆ ว่าให้ไปประกาศพรหมจรรย์ อังงามในเบื้องต้น งามในท่ามกลาง และงามในที่สุด ในขณะที่นั้น ธรรมและวินัยของพระพุทธองค์ ยังไม่มีการรวบรวมจัดให้เป็นหมวด หมู่ และไม่มีการบันทึกให้เป็นลายลักษณ์อักษรเช่นปัจจุบัน แต่ถูกถ่ายทอดต่อกันมาด้วยการรับฟัง สังเกตและปฏิบัติตามแบบอย่างคำสอนของพระเถระผู้เป็นอาจารย์ การท่องจำคำสอนอยู่เป็นประจำที่เรียกว่า “มุขปาฐะ” และนำไปคิดพิจารณาฝึกเพิ่มเติมด้วยตนเองจนเกิดเจริญงอกงามทางปัญญา ตามความวิริยะของตนเอง และเมื่อมาอยู่รวมกันเป็นหมู่คณะ ก็มีการทบทวนความจำในพระธรรมและพระวินัยที่เรียนรู้รับฟังมา การร่วมกันท่องจำกันเป็นประจำ พร้อมทั้งพิจารณาความหมายของเนื้อหาสาระพร้อมๆ กันไปด้วย ทำให้เกิดประเพณีสวดมนต์สืบทอดต่อกันมา แม้ว่าจะมีข้อสันนิษฐานว่าในสมัยพุทธกาลจะมีพุทธสาวกผู้เป็นพระเถระจารย์สำคัญมีแนวคิดว่าจะทำการรวบรวม จัดหมวดหมู่คำสอนของพระพุทธองค์ให้เป็นระบบ แต่เหตุการณ์สำคัญที่เร่งรัดให้เกิดการรวบรวมจัดหมวดหมู่หลักคำสอนของพระพุทธเจ้า คือ หลังจากที่พระพุทธองค์เสด็จดับขันธปรินิพพานได้ 7 วัน พระมหากัสสปะเถระ ได้ยินถ้อยคำที่ พระผู้มีนามว่าสุภัททะได้กล่าวจาบจ้วงต่อวิธีการอบรมสั่งสอนของพระพุทธองค์ จึงเกิดสังเวชใจว่ามีผู้คิดจะทำให้เกิดความสับสน แปรปรวน ประพฤติปฏิบัติให้วิปริตไปจากพระธรรมวินัย ควรที่จะได้ทำการรวบรวมคำสอน ธรรม วินัย ของพระพุทธองค์ ให้เป็นหลักฐานขึ้น” จึงชักชวนพระอรหันต์เถระผู้ได้ฟังคำสอนของพระพุทธองค์โดย ตรงจำนวน 500 รูป มาช่วยกันถกแถลงรวบรวมประมวลคำสั่งสอน “พระธรรมวินัย” ใช้เวลา 7 เดือนจึงสำเร็จ นับเป็นจุดเริ่มต้นการสังคายนาพระไตรปิฎกครั้งแรก

การสังคายนาพระไตรปิฎก

การสังคายนาพระธรรมวินัยในเวลาต่อมาเกิดขึ้นหลายครั้งและการนับครั้งการสังคายนาก็แตกต่างกันไปในแต่ละประเทศที่นับถือพระพุทธศาสนา แต่นักวิชาการยอมรับตรงกัน การสังคายนาเริ่มเกิดขึ้นที่ประเทศอินเดีย 3 ครั้งคือ ครั้งที่1 ภายหลังการปรินิพพานแล้ว 3 เดือน ครั้งที่ 2 พ.ศ. 100 โดยกลุ่มภิกษุวัชชีบุตรเสนอแก้ไข วินัยบัญญัติบางข้อ (ในวัตร 10 ประการ) แต่ที่ประชุมสงฆ์ไม่ยอมรับทั้งสองครั้งนี้ยัง

ไม่เป็นพระไตรปิฎกอย่างชัดเจน ครั้งที่ 3 เมื่อ พ.ศ. 234 ที่กรุงปาฏลิบุตร แคว้นมคธ พระโมคคัลลีบุตรติสสเถระ เป็นประธาน มีพระสงฆ์มาประชุมร่วมกัน 1,000 รูป ใช้เวลา 9 เดือน ในครั้งนี้เองสันนิษฐานกันว่า ธรรมวินัย ได้แตกแขนงออกเป็น 3 หมวด (เรียกว่า เติปิฎก = ไตรปิฎก) คือธรรม ได้แตกออกเป็นพระสูตรต้นตปิฎกกับพระอภิธรรมปิฎกและวินัยเป็นพระวินัยปิฎก เพราะในจารึกสาญจิกาล้างถึงคุณสมบัติของพระสงฆ์บางรูปว่าเชี่ยวชาญในปิฎกต่างๆ เช่น เปฏุกิน (ผู้เชี่ยวชาญในปิฎกทั้งหลาย) สูตรตันดินี (พระเถรีผู้ทรงพระสูตรตันตะ) ทิฆมาณิกา (ผู้สวดที่ขนิทายได้) ปัญจนายิกา (ผู้ทรงจำนิกายทั้ง 5 ได้) และมีหลักฐานว่า

พระโมคคัลลีบุตรได้แต่งกถาวัตถุในสังคายนาครั้งที่ 3 และผนวกเข้าเป็นหนึ่งในอภิธรรม 7 คัมภีร์ แสดงว่าพระไตรปิฎกเพิ่งจะมารบสมบุรณ์ 3 ส่วน ในพุทธศตวรรษที่ 3 นี้เอง

ความเชื่อว่า พระอภิธรรมปิฎก ไม่ได้เกิดจากการสังคายนาครั้งที่ 1 หรือครั้งที่ 2 เพราะภาษาที่ใช้บันทึกมีการเรียบเรียงเป็นขั้นเป็นตอน เชื่อว่าแตกออกจากธรรมวินัยซึ่งมีมาแต่ดั้งเดิม โดยเป็นแขนงหนึ่งของธรรม โดยเฉพาะคัมภีร์กถาวัตถุ (หนึ่งใน 7 คัมภีร์หลัก) บ่งชี้ว่าแต่งในสมัยสังคายนาครั้งที่ 3 แต่มีพระอรหันตอาจารย์บางท่าน พยายามผูกโยงเรื่องราว พระพุทธเจ้าทรงพิจารณาพระอภิธรรมหลังตรัสรู้ และเสด็จไปโปรดอดีตพุทธมารดาที่สวรรค์ชั้นดาวดึงส์ เพื่อแสดงว่าพระอภิธรรมมีมาแล้วตั้งแต่ดั้งเดิม ไม่ใช่เกิดขึ้นในยุคหลังที่พระพุทธเจ้าได้เสด็จดับขันธปรินิพพานไปแล้ว

เนื้อหาสาระในพระไตรปิฎก

พระไตรปิฎก มีเนื้อหาสาระโดยสังเขป ดังนี้

ปิฎกที่ 1 พระวินัยปิฎก มี 21,000 พระธรรมขันธ์ มีเนื้อหาเกี่ยวกับสิกขาบท (ข้อปฏิบัติ) ของพระภิกษุสงฆ์และภิกษุณีสงฆ์ ความเป็นมา ความเป็นอยู่ของสงฆ์ ระเบียบวิธีปฏิบัติ (สังฆกรรม) การเกิดและวิวัฒนาการของภิกษุณีสงฆ์รวมเรื่องพุทธประวัติช่วงหลังตรัสรู้ การวางรากฐานพระพุทธศาสนา ประวัติสังคายนาครั้งที่ 1 และ 2 แบ่ง เป็น 5 คัมภีร์ คือ 1) อาทิกัมมิกะ ข้อปฏิบัติเกี่ยวกับอาบัติหนักของฝ่ายภิกษุสงฆ์ ตั้งแต่ปาราชิกถึงอนิยต 2) ปาจิตตีย์ ข้อปฏิบัติที่เกี่ยวกับอาบัติเบาในสังคายนาศักดิ์สิทธิ์ถึงเสขิยะ รวมตลอดทั้งภิกษุณีวิวัจค์ 3) มหาวรรค ข้อปฏิบัติ นอกปาฏิโมกข์ตอนต้น 10 ขันธกะ หรือ 10 ตอน 4) จุลวรรค ข้อปฏิบัตินอกปาฏิโมกข์ตอนปลาย 12 ขันธกะ 5) ปริวาร คัมภีร์ประกอบหรือคู่มือ บรรจุคำถามคำตอบสำหรับข้อความรู้พระวินัย หรืออาจจัดแบ่ง สาระโดยย่อจาก 5 คัมภีร์เป็น 3 หมวด คือ วิวัจค์ ขันธกะ และปริวาร

ปิฎกที่ 2 พระสุตตันตปิฎก มี 21,000 พระธรรมขันธ์ เป็นเนื้อหาเกี่ยวกับการเทศนาของพระพุทธเจ้าและพระสาวกบางรูป รวมภาสิตของเทวดาที่ทรงรับรองว่าเป็นสุภาสิต แบ่งเป็น 5 นิกาย (หมวด) คือ 1) ทีฆนิกาย มี 34 พระสูตรที่มีเนื้อหายาวมาก (สีลขันธวรรค มหาวรรค ปาฏิกวรรค) 2) มัชฌิมนิกาย มี 5 นิกาย(ทีฆนิกาย มัชฌิมนิกาย สังยุตตนิกาย อังคุตรนิกาย ขุททกนิกาย) มีเนื้อหาปานกลาง 3) สังยุตตนิกาย รวมพระสูตรที่มีเนื้อหาทำนองเดียวกันไว้ด้วยกันมี 55 สังยุตต์ มี 7,762 สูตร 4) อังคุตรนิกาย แสดงหลักธรรมเรียงลำดับตามจำนวนหัวข้อธรรมะ 1 หัวข้อถึง 11 หัวข้อ 5) ขุททกนิกาย ว่าด้วยหมวดเบ็ดเตล็ด ที่ตกหล่นจากการจัดหมวดข้างต้น เนื้อหาใน 4 นิกายแรก มีความเก่าแก่ ส่วนขุททกนิกายเป็นปลีกย่อยหรือปถิกณะเพิ่มมาภายหลัง

ปิฎกที่ 3 พระอภิธรรมปิฎก มี 42,000 พระธรรมขันธ์ เป็นการอธิบายธรรมอย่างละเอียดเชิงวิชาการที่เป็นระบบ แบ่งเนื้อหาเป็น 7 หมวดคือ 1) ธรรมสังคณี เป็นส่วน ที่ประมวลหัวข้อหมวดธรรมเข้าด้วยกัน 2) วิวัจค์ เป็นส่วนที่ ขยายความหมายหมวดธรรมในข้อ (1) นั้นโดยพิสดาร 3) ธาตุกถา เป็นการอธิบายวิธีจัดข้อธรรมต่างๆ เข้าใน ขันธ ธาตุ อายตนะ 4) ปุคคลบัญญัติ เป็นการอธิบายบัญญัติเรียกบุคคลต่างๆ ตามคุณธรรมที่มี 5) กถาวัตถุ เป็นการวินิจฉัย แนวคิด ทศนะความเชื่อของนิกายพุทธต่างๆ 6) ยมก เป็นการยกข้อธรรมขึ้นถามตอบ โดยตั้งคำถามย้อนกันเป็นคู่ๆ และ 7) ปฏฐาน เป็นการอธิบายปัจจัยที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน 24 แบบ

การบันทึกพระไตรปิฎกเป็นลายลักษณ์อักษรเริ่มเกิดขึ้นที่ประเทศศรีลังกาเมื่อ พ.ศ. 450 ซึ่งเป็นการทำสังคายนาครั้งที่ 5 จารึกด้วยอักษรสิงหล ต่อมาทำการบันทึกด้วยภาษามาคธี (แขนงหนึ่งของภาษาตระกูลปรากฤต) เปลี่ยนมาเรียกเป็นภาษาบาลี ซึ่งเป็นภาษาถิ่น(ใช้พูด) ไม่มีอักขระเป็นของตนเอง ประเทศใดจะ

เรียนพระไตรปิฎกต้อง "ถอด" เป็นอักษรของตน เช่น ที่ประเทศตะวันตก ก็ถอดเป็นอักษรโรมัน เรียนที่ประเทศไทยก็ถอดเป็นอักษรไทย (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2566)

พระพุทธศาสนาในประเทศไทย

พระพุทธศาสนาที่ลี้ลับกว้างแผ่ไพศาลมาประเทศไทยตั้งแต่สมัยพ่อขุนรามคำแหงมหาราชแห่งกรุงสุโขทัย ซึ่งพระไตรปิฎกยังไม่ถูกจารึกเป็นอักษรไทย ในหนังสือสังคดียวงศ์ กล่าวถึงการสังคายนาพระธรรมวินัยตรวจชำระพระไตรปิฎกมีขึ้นครั้งแรกในประเทศไทยเมื่อ พ.ศ. 2020 โดยพระเจ้าติโลกราชเมืองเชียงใหม่อาราธนาพระสงฆ์หลายร้อยรูปให้ช่วยชำระอักษรพระไตรปิฎกในใบลาน ที่วัดโพธารามใช้เวลา 1 ปีจึงสำเร็จอักษรที่ใช้ในการจารึกพระไตรปิฎกในครั้งนั้นเป็นอักษรไทยลานนา การสังคายนาครั้งที่ 2 มีขึ้นใน พ.ศ. 2331 พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ทรงโปรดให้ชำระพระไตรปิฎกซึ่งกระจัดกระจายสูญหายหลังกรุงศรีอยุธยาถูกพม่ารุกราน จัดทำที่วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ ใช้อักษรขอมจารึกพระไตรปิฎกในระหว่าง พ.ศ. 2431-2436 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ทรงให้คัดลอกพระไตรปิฎกอักษรขอมเป็นอักษรไทย แล้วชำระแก้ไขและพิมพ์เป็นเล่มหนังสือได้ 49 เล่ม ระหว่าง พ.ศ. 2468-2473 สมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว 7 คณะสงฆ์ได้แปลพระไตรปิฎกภาษาบาลีเป็นภาษาไทย จัดพิมพ์ผลองวาระยี่สิบห้าพุทธศตวรรษใน พ.ศ. 2500

พ.ศ. 2530 คณะสงฆ์และรัฐบาลไทยได้จัดสังคายนาพระธรรมวินัยตรวจชำระพระไตรปิฎกทั้งฉบับภาษาบาลีและภาษาไทยแล้วจัดพิมพ์ขึ้นใหม่เรียกว่า พระไตรปิฎกฉบับสังคายนา เนื่องในวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 ทรงเจริญพระชนมพรรษา 5 รอบนักษัตร

พ.ศ. 2535 สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถทรงเจริญพระชนมพรรษา 5 รอบนักษัตร มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ได้ตรวจชำระพระไตรปิฎกภาษาบาลีสำเร็จเรียบร้อยเรียกว่า พระไตรปิฎกฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พ.ศ. 2537 ในวโรกาสมหามงคลสมัยสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถทรงเจริญพระชนมายุ 60 พรรษา มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์คิดแปลพระไตรปิฎกบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นภาษาไทยมีทั้งหมด 45 เล่ม ทำให้พุทธศาสนิกชนสามารถอ่านเข้าใจพระไตรปิฎกได้ง่าย (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2566)

ประโยชน์ของพระไตรปิฎก

พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตโต) (2543) (ปัจจุบันดำรงตำแหน่ง สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์) กล่าวถึงประโยชน์ของพระไตรปิฎกไว้ดังนี้

1. เป็นที่รวมคำสอนของพระพุทธเจ้าที่ตรัสไว้เองเท่าที่ตกทอดมาถึงปัจจุบัน
2. เป็นบันทึกพระธรรมวินัยที่พระพุทธเจ้าให้เป็นศาสนาแทนพระองค์
3. เป็นตำราแม่บทของคำสอน คำอธิบาย คัมภีร์ หนังสือ ตำรา ให้นักปราชญ์ อาจารย์ทั้งหลายได้ศึกษานำไปขยาย เผยแพร่พระพุทธศาสนา ให้เกิดประโยชน์ต่อชาวโลกต่อไป

4. เป็นมาตรฐานหลักฐาน อ้างอิงหลักการทางพระพุทธศาสนาที่เชื่อถือได้ ยอมรับได้อย่างชัดเจน

พระไตรปิฎกมีคุณค่าและประโยชน์ต่อมนุษยชาติอย่างมหาศาล ไม่ว่าจะเป็นในด้านการพัฒนาตนเอง การสร้างสังคมที่ดี หรือการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม การศึกษาและปฏิบัติตามหลักธรรมในพระไตรปิฎกจึงเป็นสิ่งที่ควรกระทำอย่างยิ่ง สร้างได้อีกอย่างดังนี้

1. ประโยชน์ที่ครอบคลุมทั้งบุคคลและสังคม

1.1 เป็นแนวทางการดำเนินชีวิต พระไตรปิฎกเปรียบเสมือนคู่มือชีวิตที่สอนให้เรา รู้จักการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขและปลอดภัยจากทุกข์ โดยเน้นที่การพัฒนาจิตใจให้บริสุทธิ์ และการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น

1.2 เป็นแหล่งเรียนรู้ทางปัญญา พระไตรปิฎกครอบคลุมเนื้อหาที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของปรัชญา จิตวิทยา สังคมวิทยา และอื่นๆ ทำให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญสำหรับผู้สนใจศึกษาค้นคว้า

1.3 เป็นเครื่องมือในการแก้ไขปัญหา หลักธรรมในพระไตรปิฎกสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ในชีวิตประจำวันได้ เช่น ปัญหาความขัดแย้ง ปัญหาความทุกข์ใจ และปัญหาสังคม

1.4 เป็นแรงบันดาลใจในการทำความดี คำสอนของพระพุทธเจ้าในพระไตรปิฎกเป็นแรงบันดาลใจให้ผู้คนตั้งใจทำความดี และพัฒนาตนเองให้เป็นคนดี

1.5 เป็นปัจจัยสำคัญในการรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม พระไตรปิฎกเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สำคัญของชาวพุทธ การศึกษาและอนุรักษ์พระไตรปิฎกจึงเป็นการรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของเรา

2. ประโยชน์ในมุมมองที่แตกต่าง

2.1 เป็นเครื่องมือในการศึกษาเปรียบเทียบศาสนา พระไตรปิฎกสามารถนำมาเปรียบเทียบกับคัมภีร์ของศาสนาอื่นๆ เพื่อศึกษาความแตกต่างและความคล้ายคลึงกันของแนวคิดทางศาสนา

2.2 เป็นแหล่งข้อมูลทางประวัติศาสตร์ พระไตรปิฎกบันทึกเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ในสมัยพุทธกาล ทำให้เราสามารถศึกษาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับสังคมและวัฒนธรรมในสมัยนั้นได้

2.3 เป็นแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์งานศิลปะ คำสอนและเรื่องราวในพระไตรปิฎกได้ถูกนำมาสร้างสรรค์เป็นงานศิลปะต่างๆ เช่น ภาพวาด ประติมากรรม และวรรณกรรม

วิธีศึกษาค้นคว้าพระไตรปิฎกให้ได้ประโยชน์

เสถียรพงศ์ วรรณปก (2542) ให้คำแนะนำเบื้องต้นในการศึกษาคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาไว้ว่า คัมภีร์ที่ใช้อ้างอิงสร้างความเชื่อถือด้านหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเรียงตามลำดับความสำคัญ มีดังนี้ 1) พระไตรปิฎก 2) สุตตานุโลม (หมายถึงอรรถกถา ฎีกา อนุฎีกา ตลอด ถึงปกรณ์พิเศษทั้งหลาย) 3) เกจิอาจารย์ (ผู้รู้ที่เป็นพหูสูตรที่เชื่อถือได้) 4) อัตโนมติ (ความคิดเห็นส่วนตัว ที่พิจารณาแล้วอย่างรอบคอบ) และให้คำแนะนำในการศึกษาพระไตรปิฎกให้เกิดความรู้ความเข้าใจและนำไปใช้ได้อย่างถ่องแท้ ดังนี้

1. อ่านให้เกิดความรู้และทำความเข้าใจหลักธรรม ผู้รู้ภาษาบาลีดีควรอ่านจากต้นฉบับภาษาบาลี หรืออ่านฉบับภาษาที่ตนเองเข้าใจได้อย่างชัดเจนควรศึกษาจากหลายๆ แหล่ง เพื่อทำความเข้าใจในความหมายในหัวข้อธรรมในแต่ละเรื่อง และปฏิบัติตาม เช่น คำอธิบายเกี่ยวกับอริยสัจ 4 ของพระเถระสำคัญ คือพระสารีบุตร จากจุลนิทเทส และมหานิทเทส ขยายอริยสัจ 7 เป็น อริยสัจ 8 ได้อย่างไร กล่าวคือ 1-2 ทุกข์ ได้แก่ นาม-รูป 3-4 สมุทัย ได้แก่ อวิชชา – ภาวตัณหา 5-6 นิโรธ ได้แก่ วิชชา – วิมุตติ 7-8 มรรค ได้แก่ สมถะ – วิปัสสนา

2. พิจารณาตีความในเนื้อเรื่องที่อ่าน และหรือลำดับเหตุการณ์จากแหล่งอ้างอิงต่างๆ อ่านเนื้อหาแล้ว วิเคราะห์ เหตุ และผล ตีความ เชื่อมโยงเนื้อหา จัดลำดับเหตุการณ์ในประเด็นที่อ่านเพราะบางเรื่องในพระไตรปิฎกไม่มีพูดไว้ตรงๆ ผู้ศึกษาต้องหาความรู้และคำตอบเพิ่มเติมเอาเองโดยพิจารณาจากบริบท หรือสภาพแวดล้อมอาจเป็นความหมายระหว่างบรรทัดก็ได้ เช่น 4 ตัวอย่างต่อไปนี้

2.1 พระไตรปิฎก ระบุว่า พระพุทธเจ้าทรงใช้เวลาเสวยวิมุตติสุข ได้ต้นโพธิ์ และต้นไม้ใกล้เคียง 4 สัปดาห์ (28 วัน) แต่ในอรรถกถา บอกว่า 7 สัปดาห์ (49 วัน) ผู้ศึกษาต้องพิจารณาหาคำตอบเองว่า เหตุการณ์จริง ควรเป็นลักษณะใดที่มีความสมเหตุสมผลที่สุด

2.2 ในการเสวยวิมุตติสุข 7 สัปดาห์ นั้น พระพุทธโฆษาจารย์อธิบายว่า พระพุทธองค์ทรงใช้เวลาพิจารณาพระอริสรม การอธิบายเช่นนี้มีความประสงค์และเหตุผลอย่างไร อาจเป็นเพราะว่าพระพุทธโฆษาจารย์ต้องการแสดงว่า พระอริสรม มีมาตั้งแต่สมัยที่พระพุทธองค์ตรัสรู้แล้ว เพราะยุคนั้นมีกระแสวิพากษ์วิจารณ์ว่าอริสรมเป็นพัฒนาการยุคหลัง มิใช่เป็นพุทธพจน์ หรือเป็นเพราะว่า พระอริสรมเป็นปรมัตถธรรมที่ลึกซึ้ง พระพุทธเจ้าจึงทรงใช้เวลาพิจารณาเพื่อสอนให้เฉพาะแก่ผู้ที่มีปัญญาสูงเท่านั้น

2.3 เหตุผลที่พระพุทธเจ้า ทรงแสดงธรรมโปรดปัญจวัคคีย์ เป็นกลุ่มแรก เป็นเพราะอะไร

2.4 การที่พระพุทธเจ้าทรงชี้พระธรรมขันธ์ไปที่อุบาสกสมาณพกับโกณฑิมมาภ แล้วตรัสบอกภิกษุสงฆ์ที่เฝ้าอยู่ว่า "ภิกษุทั้งหลาย สองคนนั้นจะเป็นคู่แห่งอัครสาวกของเรา" ทั้งที่สมาณพทั้งสองคนยังได้บวชทำไม พระพุทธองค์จึงทรงกล่าวเช่นนั้น มีความหมายอย่างไร

ทั้งหมดนี้คือ ตัวอย่าง การฝึกคิดพิจารณาหาเหตุผล เมื่ออ่านเรื่องราวแต่ละตอนในพระไตรปิฎก ไม่ใช่แค่อ่านเอาเรื่อง แต่ต้องคิดวิเคราะห์ ศึกษาหาข้อมูลจากแหล่งอื่นๆ มาประกอบ ให้เกิดปัญญาคิดฝึกความคิดเห็น ที่มีเหตุผล คิดอย่างมีระบบ และเปิดใจรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น เช่นกัน

3. คิดไตร่ตรองประมวลความสอดคล้องของเรื่องจากหลากหลายประเด็นให้รอบคอบ เป็นการฝึกไตร่ตรอง ข้อความ คำศัพท์บางเรื่องเกี่ยวกับพระพุทธเจ้าหรือหลักธรรม ซึ่งมีคำตอบหรือคำอธิบายได้หลายนัย เช่น "มาร" มีความหมายหลายนัย ผู้ศึกษาต้องวิเคราะห์ที่ไตร่ตรองอย่างรอบ คอบ ในความหมายทุกๆ นัย เพื่อประมวลผล สรุป อธิบาย หรือแปลความหมาย ในแต่ละกรณีได้อย่างตรงความเป็นจริง คำอธิบายเพิ่มเติมนี้อาจศึกษาได้จาก (1) พระไตรปิฎกอันเป็นพุทธวจนะโดยตรง หรือคำอธิบายของพระเถระสำคัญๆ (2) คัมภีร์อรรถกถา ฎีกา อนุฎีกา (3) การสนทนาธรรม ให้ได้มิติของอาจารย์ หรือบูรพาจารย์ท่านอื่นๆ

4. คิดสร้างสรรค์บูรณาการความรู้จากหลักธรรมกับศาสตร์ต่างๆ หมายถึง การนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้จากการศึกษาพระไตรปิฎกเสริมเข้ากับวิชาการหรือวิชาชีพในสาขาของตนเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตได้ เช่น พระพุทธศาสนากับการศึกษา เศรษฐกิจ สังคมอุดมรัฐ การเมือง จิตวิทยา ปัญหาชีวิต สันติศึกษาและเสรีภาพในเชิงพระพุทธศาสนา พุทธปรัชญา ฯลฯ แล้วเสนอแนวทาง กระบวนการองค์ความรู้ หรือนวัตกรรมใหม่ๆ ขึ้นมา ทำให้เกิดความรู้ในมิติใหม่ หรือวิธีการปรับปรุง ประยุกต์ให้ทันสมัยเกิดความปิติ รื่นเริง เบิกบานในการอ่านพระไตรปิฎก

การศึกษาพระวินัยปิฎก

พระวินัยปิฎก เป็นประมวลข้อปฏิบัติด้านความประพฤติของพระภิกษุ และภิกษุณีและมีเนื้อหาสะท้อนประวัติศาสตร์อินเดียในสมัยพุทธกาล ขนบธรรมเนียม ประเพณี ประวัติดุคคคลสำคัญบางท่านในยุคนั้น พระวินัยปิฎกแบ่งเป็น 3 หมวดใหญ่ คือ สุตตวิภังค์ ขันธกะ และปริวาร ภายหลังมีการแบ่งเป็น 5 ส่วน และเป็นหลักในการจำแนกหมวดพระวินัยมาจนปัจจุบัน ดังนี้

1. มหาวิภังค์ มีเนื้อหาเกี่ยวกับมูลเหตุแห่งการบัญญัติพระวินัย และข้อวินัยพระสงฆ์ 220 ข้อกับวิธีพิจารณาข้อพิพาทอีก 7 ข้อรวมเรียกว่าศีล 227 ข้อ ในส่วนนี้เป็นวัตรปฏิบัติที่สำคัญยิ่งของผู้ที่อุปสมบทเข้ามาเป็นภิกษุ ต้องเรียนรู้ให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ เพื่อการสำรวมระวังปฏิบัติอย่างเคร่งครัดในวิถีปฏิบัติของเพศสมณะ (หมายถึงผู้ออกจากเรือนแล้ว) เป็นวิธีการฝึกหัดตน 3 ส่วนคือ ทางกาย ทางวาจา ทางจิตใจ ซึ่งทั้ง 3 ส่วนนี้มี

ความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน ในที่นี้ถือเอาจิตใจเป็นใหญ่สุด หากกำกับจิตใจได้เรียกว่ามีสติก็สามารถควบคุม วาจาและพฤติกรรมได้พระพุทธศาสนาใช้หลักการฝึกสติให้เข้มแข็งมั่นคงโดยมีวินัยเป็นพื้นฐานหลักการ เบื้องต้นกำกับไว้ การระมัดระวังตัวของภิกษุไม่ให้ประพฤตินิสัยไม่ดี ระวางไม่กล่าววาจาที่เสียหาย และ ระมัดระวังไม่ให้จิตใจคิดในทางชั่วร้าย นอกจากจะทำให้ตัวภิกษุเองพ้นจากทำในสิ่งไม่ดีแล้ว ยังไม่ทำให้ผู้อื่น เกิดความเดือดร้อนไปด้วย ซึ่งทำให้หมู่คณะของสงฆ์อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขอีกด้วยด้วยการอยู่ในกรอบของพระ วินัยจึงเป็นแบบอย่างของการทำให้สังคมหรือหมู่คณะมีความสุข ดังนั้น พระพุทธองค์จึงทรงนำส่วนย่อย บางส่วนของพระวินัย มาใช้เป็นพื้นฐานในการสอนวิธีการดำเนินชีวิตของบุคคลธรรมดาทั่วไป เรียกว่า “ศีล 5” คือ (1) การไม่ฆ่าสัตว์ตัดชีวิต หรือเบียดเบียนทำร้ายผู้อื่น (2) การไม่แย่งชิงสิ่งของ ลักษณะภริยาของผู้อื่นเอา มาเป็นของตน (3) การไม่ประพฤติดุติประเวณีต่อบุคคลอื่นที่ไม่ใช่สามีหรือ ภรรยาของตน (4) การไม่พูดจาไป ปดกล่าวร้ายนินทา เสียชื่อเสียงผู้อื่น (5) การเสพสุรา เครื่องดองของเมาที่ทำให้เสียสติ พฤติกรรมทั้ง 5 ประการนี้ บุคคลทุกคนต้องระมัดระวังไม่ประพฤติดุติปฏิบัติ เพราะเมื่อทำลงไปแล้วจะทำให้จิตใจเกิดความเศร้าหมอง และ การกระทำที่ส่งผลร้ายต่อผู้อื่น จะทำให้เราเกิดความหวาดระแวง อยู่อย่างไม่มีความสุข กลัวผู้อื่นมาทำร้ายตอบ แทนการที่บุคคลทั่วไปต่างยึดถือปฏิบัติอยู่ในศีล 5 อย่างเคร่งครัด นอกจากทำให้ตนเองมีความสุขแล้ว ครอบครัวและสังคมจะมีความสุขสงบโดยถ้วนหน้ากัน หรือในสหัสยวัตร ซึ่งเป็นแบบอย่าง มารยาทที่ดีในการ รับประทานอาหาร

2. ภิกษุณีวินัย เป็นเรื่องวินัยของพระภิกษุณี มีวินัย 311 ข้อ เนื่องจากคณะสงฆ์ไทยเป็นฝ่ายเถรวาทไม่รับเรื่องการมีภิกษุณีสงฆ์ผู้เขียนจึงขอไม่นำมากล่าวถึง

3. มหาวรรค แปลว่า วรรคใหญ่ ในพระไตรปิฎกเล่ม 4 แบ่งเป็น 4 ชั้นธกะ (หมวดหรือตอน) ได้แก่
3.1 มหาชั้นธกะ เรื่องเหตุการณ์ตั้งแต่ตรัสรู้ จนถึงแสดงปฐมเทศนาแก่ปัญจวัคคีย์ แสดงธรรม แก่ยสกุลบุตรครอบครัวและสหาย แสดงธรรมแก่ภิกษุวัคคีย์กุมาร ชฎิลพันรูป พระเจ้าพิมพิสาร พระสารีบุตร พระโมคคัลลานะออกบวช ข้อปฏิบัติต่ออุปัชฌาย์ ข้อปฏิบัติต่อศิษย์ การขับไล่ การขอขมา การบวชด้วยญัตติ จตุตถกรรม การบอกลิขภัย 4 อันเตวาสิกวัตร (ข้อปฏิบัติต่อศิษย์ในปกครอง) นิสสัยระงับ ผู้ควรให้บวช การ อบรมผู้เคยเป็นเดียรฉัตร ภัณฑุกรรม คุณสมบัติในการบวช การบวชสามเณร ลีลาบพ และการลงโทษสามเณร ผู้ห้ามบวช วิธีการอุปสมบท เรื่องภิกษุที่ถูกลงโทษ (อาบัติ)

3.2 อุโบสถชั้นธกะ เรื่องการพึงธรรม สวดปาฏิโมกข์ การสมมติสีมา การสมมติทำอุโบสถ เรื่องสีมา ปาฏิโมกข์ย่อ การอนุญาตให้เรียน การนับวันอุโบสถและบุคคลที่ไม่อนุญาตให้ทำอุโบสถ

3.3 วัสสูปนายิกาชั้นธกะ เรื่องการจำพรรษา วันเข้าพรรษา การเลื่อนวันเข้าพรรษาให้เร็วเข้า การลาพรรษา 7 วัน อันตรายภิกษุผู้จำพรรษา จำพรรษาในที่ต่างๆ และอาบัติเกี่ยวกับการจำพรรษา

3.4 ปวารณาชั้นธกะ เรื่องการอนุญาตให้ตักเตือนได้ รายละเอียดปฏิบัติการปวารณา.

นอกจากนี้ยังมี ชั้นธกะอีกหลายหมวด เช่น จัมมชั้นธกะ ว่าด้วยรองเท้า ยานพาหนะ ที่นั่งที่นอน, เกสัชชนธกะว่าด้วยยารักษาโรค กฐินชั้นธกะ ว่าด้วยเรื่องของกฐิน จีวรชั้นธกะว่าด้วยการรับจีวรผ้าจีวร

4. จุลวรรค มี 12 หมวดย่อย (ชั้นธกะ) เกี่ยวกับระเบียบความเป็นอยู่ของภิกษุและการสังคายนา ได้แก่ กรรมชั้นธกะ ปริวาสิกะ สมุจจยะ สมถชั้นธกะ ขุททกวัตถุ เสนาสนะ สังฆเภท ปาฏิโมกข์ฎฐปน ปญจสติกะ และสัตตสติกะ

5. ปริวาร เป็นข้อปลีกย่อยต่างๆ และคู่มือถามตอบซักซ้อมเกี่ยวกับพระวินัยเกี่ยวกับเนื้อหาในมหาวรรค จุลวรรค และปริวารนั้น แม้ว่าจะเป็นเรื่องเกี่ยวข้องกับข้อปฏิบัติของพระภิกษุโดยตรง แต่ควรให้บุคคลทั่วไปได้เรียนรู้ไว้ด้วย เพื่อจะได้ปฏิบัติต่อพระสงฆ์ได้ถูกต้อง

ประโยชน์ของการศึกษาพระวินัยปิฎก

1. พระสงฆ์มีแบบอย่างที่ดีชัดเจนในการศึกษาเรียนรู้ กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ในการประพฤติ ปฏิบัติของพระสงฆ์ ให้เกิดความร่วมมือ ความเป็นระเบียบเรียบร้อย ดึงมาเป็นที่ศรัทธาเลื่อมใสแก่ประชาชน
2. เป็นแบบอย่างแก่สังคม ให้นำไปใช้เป็นแนวปฏิบัติในการสร้างกฎหมาย ระเบียบ กฎเกณฑ์ในการการอยู่ร่วมกันของสังคม เช่น ศีล 5 และเสขยวัตร เป็นต้น
3. ทำให้ประชาชน ได้เข้าใจกิจของสงฆ์อย่างถูกต้อง สามารถปฏิบัติต่อพระสงฆ์ได้ตรงตามทีพระวินัยกำหนด และไม่คิด หรือกล่าวหา ว่าร้าย ตีเตียนพระสงฆ์อย่างผิดๆ หรือแบบที่คิดไปเอง
4. ประชาชนที่สามารถปฏิบัติตามพระวินัยในหมวดที่สร้างประโยชน์แก่ตนเองได้ จะทำให้ชีวิตและครอบครัวมีความสุข
5. เสริมสร้างความศรัทธาที่เข้มแข็งแก่พุทธบริษัทและศาสนาจักรให้มั่นคงอยู่ได้ตลอดกาล

การศึกษาสูตรต้นตอปิฎก

พระสูตรต้นตอปิฎก ประมวลพุทธพจน์หมวดพระสูตร คือ พระธรรมเทศนา คำบรรยายธรรมต่างๆ ที่ตรัส ให้เหมาะกับบุคคลและโอกาสตลอดจนบทประพันธ์ เรื่องเล่า และเรื่องราวทั้งหลายที่เป็นชั้นเดิมในพระพุทธศาสนาแบ่งเป็น 5 นิกาย (เรียกย่อหรือหัวใจว่า ที ม ส อ ขุ) คือ

1. ทีฆนิกาย เป็นพระสูตรที่มีขนาดยาว 34 สูตร สอนถึงศีล (สิ่งที่ควรงดเว้น) 3 ระดับคือจุฬศีล มัชฌิมศีล และมหาศีล สอนเรื่องหลักธรรมสำคัญๆ เช่น ทิณฐิ วรรณะ การบูชาญญ ปาฏิหาริย์ อปริหานิยธรรม ปฏิจจสมุปบาท สติปัฏฐาน เป็นต้น
2. มัชฌมิกาย ว่าด้วยพระสูตรที่มีความยาวปานกลาง 152 สูตร
3. สังยุตตนิกาย ว่าด้วยพระสูตรที่จัดรวมเข้าเป็นกลุ่มๆ ตามเรื่องที่เนื่องกัน คาถาภาษิตที่ตรัสและกล่าวตอบบุคคลต่างๆ เช่นเทวดา มาร ฤๅษณ์ พรหมณ์ พระเจ้าโกศล เป็นต้น เหตุปัจจัยหลักปฏิจจสมุปบาท มีเรื่องธาตุ การบรรลุธรรม สังสารวัฏ ลามสักการะ เรื่อง ชันธ 5 ในแง่มุมต่างๆ มีเรื่องเบ็ดเตล็ด เรื่อง สมานิ และทิวฐิต่างๆ ปะปนอยู่บ้าง เรื่องอายตนะ 6 ตามแนวไตรลักษณ์ เรื่องเบญจศีล ข้อปฏิบัติให้ถึงอสังขตะ อันตคาทิกทิวฐิ โพธิปักขิยธรรม 37 เรียงลำดับเป็นมรรค โพชฌงค์ สติปัฏฐาน อินทรีย์ สัมมปธาน พลละ อธิติบาท รวมทั้งเรื่องที่เกี่ยวข้อง เช่น นิเวศน์ สังโยชน อริยสัจจ ฌาน องค์คุณของพระโสดาบัน อานิสงส์การบรรลุโสดาปัตติผล (ให้ความสำคัญของกัลยาณมิตร เป็นจุดเริ่มต้นเข้าสู่มรรค) มีทั้งหมด 7,762 สูตร
4. อังคุตตรนิกาย ว่าด้วยพระสูตรที่จัดรวมธรรมเป็นหมวดๆ ตั้งแต่ธรรมที่มี 1 ข้อ จนถึง 11 ข้อ รวมทั้งหมดมี 9,557 สูตร
5. ขุททกนิกาย เป็นพระสูตรคาถาภาษิต คำอธิบาย และเรื่องราวเบ็ดเตล็ดที่จัดเข้าในสี่นิกายแรก อยู่ในพระไตรปิฎกเล่มที่ 26-33 สรุปลงโดยย่อ ดังนี้ เป็นเรื่องเกี่ยวกับผู้เกิดในสวรรค์อยู่วิมาน การทำความดีของตนในอดีต ที่ทำให้ได้ไปเกิดเช่นนั้น 85 เรื่อง เปตวัตถุ (เรื่องเปรตเล่ากรรมชั่วในอดีตของตน 51 เรื่องเถรคาถา (พระอรหันตเถระ 264 รูป แสดงความรู้สึกลงบประณีตในการบรรลุธรรม) เถรคาถา (พระอรหันตเถรี 73 รูป กล่าวแสดงความรู้สึกลงบการบรรลุธรรม) ขุททกนิกายชาดก ภาค 1 รวมคติธรรมของพระโพธิสัตว์ในอดีตชาติ และคาถาภาษิตของผู้อื่นปนอยู่บ้าง รวม 525 เรื่อง ขุททกนิกายชาดก ภาค 2 รวมคาถา เช่น ภาค 1 และเพิ่มอีก 22 คาถา ซึ่งเป็นเรื่องยาว ตั้งแต่ 50 คาถา จบด้วยมหาเวสสันดรชาดก 1,000 คาถา ทั้งสองภาครวมเป็น 547 ชาดก ขุททกนิกาย มหานิทเทศ และขุททกนิกาย จุฬนิทเทศ เป็นภาษิตของพระสารีบุตรอธิบายพระสูตร 16 สูตร ในอัฐกวรรค ปารายนวรรค อรุควรรค แห่งสูตรนิบาตต่อจากนั้น อธิบายข้อธรรมที่ลึกซึ้ง

เช่นเรื่อง ญาณ ญาณิศา อานาปาน อินทรีย์ วิโมกข์ อันเป็นทางแห่งปัญญาแตกฉาน ขุททกนิกาย อปทาน ภาคที่ 1 แสดงประวัติเฉพาะในอดีตชาติของพระพุทธเจ้า ปัจเจกพุทธเจ้า ประวัติพระอรหันตเถระ พระสารีบุตร พระมหาโมคคัลลานะ พระมหากัสสปะ พระอนุรุทธ พระปุลณณะมันตานีบุตร พระอุบาลี พระอัญญาโกณฑัญญะ พระปิณโฑลภารทวาชะ พระขทรวนียเรวตะ พระอานนท์ รวม 410 รูป ขุททกนิกาย อปทาน ภาคที่ 2 แสดงอดีตประวัติพระอรหันตเถระต่อถึงรูปที่ 550 ต่อจากนั้นเป็นเรื่องพระอรหันตเถรี 40 เรื่อง ในส่วนท้าย มี คัมภีร์ พุทธวงศ์ แสดงเรื่องของพระพุทธเจ้าในอดีต 24 พระองค์ที่พระพุทธเจ้าพระองค์ปัจจุบันเคยได้ทรงเฝ้า และได้รับพยากรณ์จนถึงประวัติของพระองค์เองรวม เป็นพระพุทธเจ้า 25 พระองค์ จบแล้วมีคัมภีร์สั้นๆ ชื่อ จริยาปิฎก แสดงพุทธจริยาในอดีตชาติ 35 เรื่องที่มีแล้วในชาดกแสดงตัวอย่างการบำเพ็ญบารมีบางข้อ

ประโยชน์ของการศึกษาพระสุตตันตปิฎก

พระสุตตันตปิฎกมีเนื้อหายาวมาก บรรจุอยู่ในหนังสือ 25 เล่ม จากหนังสือพระไตรปิฎก 45 เล่มของ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย คือ ทิฆนิกาย 3 เล่ม (9-11) มัชฌิมนิกาย 3 เล่ม (12-14) สังยุตตนิกาย 5 เล่ม (15-19) อังคุตตรนิกาย 5 เล่ม (20-24) ขุททกนิกาย 9 เล่ม (25-33) มีเนื้อหาอันทรงคุณค่า ควรแก่การนำมา ปฏิบัติ เมื่อตั้งใจศึกษาอย่างจริงจังและตั้งใจฝึกปฏิบัติตามคำสอนให้ได้ผลจะเป็นประโยชน์ต่อชีวิตอย่างมากมายมหาศาล เริ่มจากตนเอง ครอบครัว ไปสู่สังคมจะช่วยเสริมสร้างให้ประเทศไทยมีความเจริญรุ่งเรือง เพิ่มขึ้นได้คุณประโยชน์จากการศึกษาพระสุตตันตปิฎก สรุปได้ดังนี้

1. เป็นหลักควบคุมความประพฤติของคนในสังคม มนุษย์เราเมื่ออยู่ในสังคมจะต้องมีกฎระเบียบ เพื่อป้องกันการล่วงละเมิดสิทธิซึ่งกันและกัน และลงโทษผู้กระทำความผิด แต่ในสังคมมีความหลากหลายซับซ้อน กฎระเบียบอย่างเดียวจึงไม่เพียงพอ จึงต้องมีหลักธรรมมาปฏิบัติเพื่อให้เป็นคนดี ส่งเสริมให้คนมีเมตตา เอื้ออาทรต่อกัน และอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

2. ช่วยให้สังคมเกิดความสามัคคีมีเอกภาพ เพราะมีหลักปฏิบัติตามให้เป็นคนมีเหตุมีผล และมีใจ กว้างเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกัน รักใคร่ปรองดองกัน สามัคคีกัน แม้กระทั่งคนที่อยู่ต่างศาสนาก็สามารถเข้าใจกัน และร่วมมือกัน ประสานสามัคคีได้ สังคมของคนที่มีบวชศาสนาจึงมีความสามัคคีและมีเอกภาพ

3. ช่วยให้สังคมดำเนินไปอย่างสันติสุขและราบรื่น เพราะหลักธรรม มีส่วนช่วยในการดำเนินชีวิต ของคน เมื่อคนนำธรรม มาปฏิบัติในชีวิต จะทำให้สามารถแก้ปัญหาชีวิตด้วยเหตุผลและปัญญาเป็นหลักในการ ตัดสินใจ ทำให้รู้จักอดกลั้น รู้จักขุมอารมณ์และช่วยยกระดับจิตใจของมนุษย์ให้สูงขึ้น

4. ส่งเสริมความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ โดยธรรมชาติที่มีความต้องการพื้นฐานเหมือนกันคือ ด้านร่างกาย ด้านอาหาร เรื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค ด้านสังคมก็ต้องการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข ช่วยเหลือ ปรองดองกัน ด้านปัญญาก็ต้องการหลักแห่งความเป็นเหตุเป็นผล ในการดำเนินชีวิต ด้านจิตใจก็ต้องการ กำลังใจ ความหวังที่จะมีชีวิตอยู่อย่างมีความสุข

5. หลักธรรมเป็นบ่อเกิดของการสรรค์สร้างวัฒนธรรม ประเพณี พิธีกรรม สถาปัตยกรรม และ วรรณคดี ล้วนมีแหล่งกำเนิดมาจากหลักพุทธธรรมเป็นส่วนใหญ่ เช่น เรื่องการทำความดี นรก สวรรค์ ที่เป็น คำสอนทำให้เกิดงานศิลปะเป็นจิตรกรรมฝาผนัง พระเวสสันดรชาดก พระมหาชนก เป็นวรรณกรรมไทยที่ สำคัญโดยมีที่มาจากคำสอนในชาดก มารยาทไทย การกราบ การไหว้ รวมไปถึงประเพณีต่างๆ ตั้งแต่เกิดจน กระทั่งตายของผู้คนส่วนมากล้วนมาจากพระพุทธศาสนาเกือบทั้งสิ้น

การศึกษาพระอภิธรรมปิฎก

พระอภิธรรมปิฎก เป็นหมวดว่าด้วยข้อธรรมชั้นสูงล้วนๆ ไม่มีเรื่องเล่าถึงประวัติอื่นๆ ปะปนเนื้อเรื่องประกอบด้วยพระอภิธรรม 7 คัมภีร์ รวมทั้งสิ้น 42,000 พระธรรมขันธ์ เป็นธรรมที่พระพุทธเจ้าแสดงโปรดพุทธมารดา เมื่อจบพระอภิธรรมเทศนา เทวดาและพรหม 800,000 โกฏิได้บรรลุธรรม และสันตสุติเทพบุตร (พุทธมารดา) ได้สำเร็จเป็นพระโสดาบันบุคคล (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2566)

คำว่า อภิธรรม หมายถึง ธรรมอันยิ่งใหญ่ที่หัวข้อธรรมได้มีการแสดงอยู่ในสุดตันตปิฎกอยู่แล้ว โดยทั่วไปคือตอนใดพูดถึงหลักธรรมล้วนๆ ไม่กล่าวถึงบุคคลและเหตุการณ์ ตอนนั้นเป็นอภิธรรม เช่นในกนิยสูตร (พระไตรปิฎก เล่มที่ 14) พระพุทธองค์ตรัสว่า “ถ้ามีภิกษุ 2 รูป พุดไม่ลงกันในเรื่องอภิธรรม ภิกษุพึงเข้าไปหาภิกษุที่ว่าง่ายกว่า พุดให้รู้ถึงความต่างกันโดยอรรถะพยัญชนะ เตือนอย่าให้วิวาทกัน อันไหน ถูมาผิดหรือเรียนมาผิดก็พึงกำหนดไว้แล้ว กล่าวแต่ที่ถูกธรรมถูกวินัย” คำว่า อภิธรรมในพระสูตรที่กล่าวนี้ อรรถกถาจารย์แจ้งว่าเป็น โพธิปักขิยธรรม (ธรรมแห่งการตรัสรู้) 37 ประการ มีสติปัญญา 4 เป็นต้น มีอริยมรรค 8 อย่างเป็นที่สุด เมื่อโพธิปักขิยธรรม มีความหมายเป็นอภิธรรมได้ก็เห็นได้ชัดว่า เพราะมีเนื้อหาเป็นธรรมะล้วนๆ นั้นเองผู้ที่ทราบหลักการข้อนี้จึงมองเห็นอภิธรรมได้ในเรื่องราวทุกอย่าง เพียงแต่ให้รู้จักถอดธรรมะเป็นเท่านั้น ความเห็นในส่วนนี้สอดคล้องกับข้อสันนิษฐานของการเกิด “พระไตรปิฎก” ครบ 3 ปิฎกตามประวัติการสังคายนาพระไตรปิฎกครั้งที่ 3 (เมื่อ พ.ศ. 234 ที่กรุงปาฏลิบุตร แคว้นมคธ ประเทศอินเดีย) คือ พระอภิธรรมปิฎกแตกแขนงออกมาจาก พระธรรมวินัยในส่วนของพระธรรม กล่าว คือ พระวินัยเป็นพระวินัยปิฎก พระธรรมเป็นพระสุตันตปิฎก และพระอภิธรรมแตกแขนง ออกจากพระธรรมเป็นพระอภิธรรมปิฎก

พระอภิธรรมปิฎก แยกเป็นหัวข้อสำคัญ 7 ข้อ หรือ คัมภีร์ มีเนื้อหาบรรจุอยู่ในชุดพระไตรปิฎกฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 45 เล่ม สรุปเนื้อหาได้ ดังนี้

1. คัมภีร์ธัมมสังคณี เป็นเรื่องการประมวลธรรมไว้เป็นหมวดเป็นกลุ่มเรียกว่า กัณฑ์ มี 4 กัณฑ์ คือ 1) จิตตวิภังคิกัณฑ์ อธิบายการจำแนกจิตและเจตสิก 2) รูปวิภังคิกัณฑ์ อธิบายการจำแนกรูป 3) นิกเขปปราสีกัณฑ์ อธิบายคำอ้างอิงว่า พระพุทธเจ้าตรัสไว้อย่างนั้นอย่างนี้ 4) อัฏฐกถารกัณฑ์ อธิบายการจำแนกเนื้อความตามแม่บทของ ปรมัตถธรรม

2. คัมภีร์วิภังค์ อธิบายจำแนกมาติกาในคัมภีร์ธัมมสังคณี ตักมาติกา 2 หมวดและทุกมาติกา 100 หมวดโดยแบ่งเป็น 18 วิภังค์ เช่น จำแนก ขันธ์ आयตนะ ธาตุ สัจจะ อินทรีย์ ปฏิจจสมุปบาท สติปัญญา เป็นต้น

3. คัมภีร์ธาดุกถา อธิบายเรื่องขันธ์ 5 आयตนะ 12 และธาตุ 18 โดยนำ ตักมาติกา 66 บท ใน 22 หมวด และทุกมาติกา 200 บท ใน 100 หมวด มาแสดงด้วยนัยจำนวน 14 นัยเพื่อพิจารณาสภาวธรรมที่สอดคล้องกับขันธ์ आयตนะ และธาตุ ในแต่ละประเภท

4. คัมภีร์ปุคคลบัญญัติ อธิบายการบัญญัติเรื่อง 6 เรื่อง คือ ขันธ์ आयตนะ ธาตุ สัจจะ อินทรีย์ และบุคคล

5. คัมภีร์กถาว่าด้วยการได้วาตะซึ่งแจ้งเหตุผลว่า วาทกถา (ความเห็น) ของฝ่ายปาวาที (กลุ่มที่แตกไปจาก เถรวาท ในสมัยพระเจ้าอโศกมหาราช) จำนวน 226 กถา ล้วนผิด คลาดเคลื่อนจากพระพุทธพจน์ดั้งเดิมที่ภิกษุฝ่ายเถรวาทยึดถือ ปฏิบัติอยู่ วิธีการได้วาตะใช้หลักตรรกศาสตร์ที่สมบูรณ์แบบที่สุด

6. คัมภีร์ยมกว่าด้วยการบูชา-วิชิชา สภาวธรรม 10 หมวด ด้วย วิธีการยมก (ถาม-ตอบ) เป็นคู่ๆ ซึ่งเป็นวิธีการเฉพา ของคัมภีร์ยมก ได้แก่ 1) หมวดมูล (สภาวธรรมที่เป็นเหตุ) 2) หมวดขันธ์ 3) หมวดอายตนะ 4) หมวดธาตุ 5) หมวดสัจจะ 6) หมวดสังขาร 7) หมวดอนุสัย 8) หมวดจิต 9) หมวดสภาวธรรมในกุสลติกะ

เรียกสั้นๆ ว่า หมวดธรรม 10) หมวดอินทรีย์ สภาธรรม 10 หมวดนี้ แบ่งเนื้อหา ของคัมภีร์ยมกออกเป็น 10 ยมก คือ (1) มุลยมก (2) ชันยมก (3) आयตनยมก (4) ธาตุยม (5) สัจจยม (6) สังขารยมก (7) อนุสยยมก (8) จิตตยมก (9) ฌัมมยมก (10) อินทริยยมก (พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต), 2546)

7. คัมภีร์ปฏิฐานว่าด้วยการจำแนกสภาธรรมแม่บท หรือมาติกาทั้ง 266 บท (122 หมวด) ใน คัมภีร์ธัมมสังคณี โดยอำนาจปัจจัย 24 ประการมีเหตุปัจจัย เป็นต้น เพื่อให้เห็นว่าสภาธรรมทั้งหลาย ปรากฏ เกิดขึ้นตามเหตุตามปัจจัยทั้งสิ้น มิได้เกิดจากการบังการของผู้ใด แต่เป็นไปตามกฎของธรรมชาติที่เรียกว่า จิตตนิยาม กรรมนิยาม และธรรมนิยาม

ประโยชน์ของการศึกษาพระอภิธรรม

1. เนื้อหาพระอภิธรรมทำให้เข้าถึงแก่นของพระพุทธศาสนา เพราะพระอภิธรรมเกิดจากพระ สัพพัญญุตญาณ การเข้าถึงพระอภิธรรมเท่ากับเข้าถึงพระปัญญาคุณ ของพระพุทธองค์อย่างแท้จริง

2. สร้างความเข้าใจถึงธรรมชาติการทำงานของกายและใจ ซึ่งเป็นตัวตนของเราเอง และสัตว์ทั้งหลายโดยแท้ เกี่ยวกับจิต (วิญญาณ) เจตสิก อำนาจจิต วิถีจิต กรรมและการส่งผลของกรรม การเวียนว่ายตายเกิด เรื่องสัตว์ในภพภูมิต่างๆ กลไกการทำงานของกิเลส ทำให้รู้ว่ามีภพ ชาติ ชีวิตของเรา มาจากไหนและมา ได้อย่างไร มีอะไรเป็นเหตุ เป็นปัจจัย ตายแล้วไปไหน ไปได้อย่างไร ความเชื่อมโยงระหว่างชาตินี้กับชาติหน้า มีความเข้าใจเรื่องกรรม และการส่งผลของกรรม (วิบาก) ได้อย่างละเอียดลึกซึ้ง

3. ความเข้าใจเรื่องของปรมาตมธรรม หรือสภาธรรมจริงแท้ตามธรรมชาติ ในพระอภิธรรมจะ แยกแยะสภาวะออกให้เห็นว่า ทุกสิ่งไม่ใช่ตัวตน ไม่ใช่สัตว์ ไม่ใช่บุคคลอะไรทั้งนั้น คงมีแต่สภาธรรม คือ จิต เจตสิก รูป ที่วนเวียนอยู่ในความเกิด แก่ เจ็บ ตาย โดยอาศัยเหตุปัจจัยเกื้อหนุนซึ่งกันและกัน เกิดขึ้นแล้วก็ดับ ไป เกิดขึ้นใหม่แล้วก็ดับไปอีก วนเวียนอยู่เช่นนี้ตลอดเวลาไม่รู้ที่แสนชาติ กิเลสชาติมาแล้วสืบทอดกันอยู่เช่นนี้ไม่รู้จบ สภาธรรมทั้ง 3 นี้ก็ทำงานอยู่เช่นนี้อย่างต่อเนื่องไม่มีเวลาหยุดพักเลย สภาธรรมตามธรรมชาติเช่นนี้ ไม่ได้เกิดขึ้นจากพระผู้เป็นเจ้า พระพรหม พระอินทร์ หรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ใดๆ เป็นผู้สร้างหรือบันดาลให้เกิด แต่เป็นผลอันเกิดมาจากเหตุ คือ กิเลสตัณหาของสิ่งมีชีวิตนั่นเองที่ เป็นผู้สร้าง

4. สร้างความเข้าใจสภาธรรมที่เป็นจุดมุ่งหมายสูงสุดคือนิพพาน ซึ่งหมายถึง ความหลุดพ้นจาก กิเลสตัณหา ผู้ที่ไม่มีกิเลสตัณหาแล้วนั้น เมื่อสิ้นชีวิตลงจะไม่มีใครสืบทอดของจิตเจตสิกและรูปอีกต่อไป ไม่มีการ สืบทอดภพชาติหยุดการเวียนว่ายตายเกิด พ้นจากทุกข์ทั้งปวง นิพพานจึงเป็นธรรมชาติ ที่ปราศจากกิเลส ตัณหา เป็นธรรมชาติที่ดับทุกข์โดยสิ้นเชิง เป็นธรรมชาติที่พ้นจากชั้น 5 และนิพพานมิใช่เป็นแดนสุขาวดี ที่เป็นอมตะ และเพียบพร้อมด้วยความสุขล้วนๆ ตลอดนิรันดร์กาลตามที่คนส่วนใหญ่เข้าใจ

5. ทำให้เข้าใจหลักพุทธธรรมที่สอนวิธีการไปสู่การพ้นทุกข์ คือการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตาม แนวสติปัฏฐาน 4 ที่ทำให้เข้าใจถึงนามธรรม (จิต+เจตสิก) และรูปธรรม (รูป) ว่ามีสภาพที่ไม่เที่ยง ทยอยไปไม่ได้ ไม่ใช่ตัวตน มีเกิด มีดับ ตลอดเวลา หาแก่นสารไม่ได้ ทำให้เกิดปัญญารู้แจ้งสภาพธรรมตามความ เป็นจริง นำไปสู่การประหานกิเลส เป็นหนทางเข้าถึงนิพพานได้

6. ส่งเสริมอารมณ์วิปัสสนาให้ผ่องใส สร้างศรัทธาในการปฏิบัติกรรมฐานได้ขึ้น

7. เป็นการส่งเสริมปัญญา บารมีที่ประเสริฐสุด ไม่มีวิทยาการใดๆ ที่สร้างปัญญาได้เท่ากับการ ศึกษาพระอภิธรรม

8. ช่วยรักษาพระพุทธศาสนาเป็นการสืบทอดอายุพระพุทธศาสนาให้มั่นคงถาวรสืบไป (วิศิษฐ์ ชัยสุวรรณ, 2563)

การสวดพระอภิธรรมในงานศพ

การสวดพระอภิธรรมในพิธีศพของพุทธศาสนิกชนชาวไทย มีมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาและการบำเพ็ญกุศลในงานศพ เพื่ออุทิศให้ผู้วายชนม์นั้นเป็นเรื่องเกี่ยวกับความกตัญญูต่อผู้วายชนม์ ซึ่งจากไปไม่มีวันกลับการที่พุทธศาสนิกชนชาวไทยนำเอาคัมภีร์พระอภิธรรมเข้ามาเกี่ยวข้องกับประเพณีนี้นั้นตามข้อสันนิษฐานคงจะเกิดจากเหตุผล ดังนี้

1. ในพระสุตตันตปิฎกได้กล่าวถึงเรื่องพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเสด็จขึ้นไปทรงแสดงพระอภิธรรมบนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์เพื่อโปรดพุทธมารดาซึ่งสิ้นพระชนม์ไปแล้ว ถือเป็นการตอบแทนพระคุณพุทธมารดา ดังนั้นจึงนำมาเป็นธรรมเนียมนิยมนำเอาพระอภิธรรมเข้ามาเกี่ยวข้องในการบำเพ็ญกุศลให้แก่ผู้วายชนม์ โดยถือว่าเป็นการสนองพระคุณมารดาบิดาตามแบบอย่างพระจริยวัตรของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทำให้การนำเอาพระอภิธรรมมาแสดง ในงานศพกลายเป็นประเพณีสืบทอดกันมา

2. พระอภิธรรม มีเนื้อหาจำแนกธรรม ออกเป็นกุศล อกุศล และธรรมที่ไม่ใช่กุศลและไม่ใช่อกุศล สอนเรื่องชั้น 5 อยาตนะ 12 ธาตุ 18 อินทรีย์ 22 อันเป็นของไม่เที่ยง มีเกิด ดับ ไปตามเหตุ ปัจจัย ซึ่งต้องมีการเสื่อมสลายไปตามสภาวะ มิสามารถตั้งอยู่ได้ตลอดไป ผู้ไปร่วมงานศพได้ฟังพระอภิธรรมทำให้เห็นสังขารที่แท้จริงของชีวิตได้โดยง่าย

3. พระอภิธรรมเป็นคำสอนชั้นสูงที่มีเนื้อหาละเอียดลึกซึ้ง เป็นปรมัตถธรรม 4 ประการ หากนำมาแสดงในงานบำเพ็ญกุศล ทั้งผู้วายชนม์และผู้มาร่วมฟังสวดจะได้บุญมาก

การสวดพระอภิธรรมคือนำเอาคำบาลีขึ้นต้นสั้นๆ ในแต่ละคัมภีร์ของพระอภิธรรม 7 คัมภีร์มาเรียงต่อกันบางที่เรียกว่า สวดมาติกา ถ้าเป็นพระศพบุคคลสำคัญในราชวงศ์ เรียกว่า พิธีสดับปกรณ์ ซึ่งแปลมาจากคำว่า สัตตปกรณ์ อันหมายถึง พระอภิธรรม 7 คัมภีร์นั่นเอง (สัตต=เจ็ด, ปกรณ์=คัมภีร์, ตำรา) ต่อมาภายหลังมีผู้รู้ได้นำเอาคาถาในพระอภิธัมมัตถสังคหะของพระอนุรุทธอาจารย์ มาสวดเป็นทำนองสรภัญญะ (คือการสวดเป็นจังหวะสั้น-ยาว) เรียกว่า สวดสังคหะ โดยนำเอาคำบาลีในตอนต้นและตอนท้ายของแต่ละปริจเฉทซึ่งมีทั้งหมด 9 ปริจเฉทมาเรียงต่อกันเป็นบทสวด (กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม, 2554)

บทสรุป

พระไตรปิฎกเป็นคัมภีร์ที่รวบรวมหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาไว้ทั้งหมด มีหลักฐานทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีที่สืบค้นได้อย่างชัดเจนเป็นจริง ทำให้ชาวพุทธทุกคนรวมทั้งคนในศาสนาอื่นได้ศึกษาความเป็นมาของพระพุทธศาสนาได้อย่างกว้างขวางและเข้าใจดียิ่งขึ้น แม้ว่าจะไม่ได้เกิดในสมัยพุทธกาลก็ตาม และเราก็สามารถเชื่อได้อย่างมั่นใจว่า คำสอนต่างๆ ที่ปรากฏในพระไตรปิฎกนั้นเป็นคำสอนของพระพุทธเจ้าผู้ตรัสรู้เองโดยชอบเป็นบรมครูยิ่งใหญ่ที่สุดของโลก การศึกษาพระไตรปิฎกจึงก่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจและปฏิบัติถูกต้องตามหลักการของพระพุทธศาสนา ทั้งในด้านการฝึกกาย ฝึกใจและการสร้างสรรค์ปัญญา รวมทั้งการนำพาตนเองให้หลุดพ้นจากความทุกข์ได้อย่างแท้จริง หลักการความรู้ แนวทางการปฏิบัติเป็นความจริงแท้ตามหลักธรรมชาติ สรุปประโยชน์ของพระไตรปิฎกไว้ 3 ประการ คือ 1) เป็นที่รวมคำสอนของพระพุทธเจ้าที่ตรัสไว้เองเท่าที่ตกทอดมาถึงปัจจุบัน 2) เป็นบันทึกพระธรรมวินัยที่พระพุทธเจ้าให้เป็นศาสนาแทนพระองค์ 3) เป็นตำราแม่บทของคำสอน คำอธิบาย คัมภีร์ หนังสือ ตำรา ให้แก่ปราชญ์ อาจารย์ทั้งหลายได้ศึกษานำไปขยาย เผยแพร่พระพุทธศาสนา ให้เกิดประโยชน์ต่อชาวโลกต่อไป 4) เป็นมาตรฐานหลักฐาน อ้างอิงหลักการทางพระพุทธศาสนา ที่เชื่อถือได้ ยอมรับได้อย่างชัดเจน สรุปดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้การศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม. (2554). **คู่มือการปฏิบัติศาสนพิธี**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ. (2541). **อธิบายวินัย สำหรับนักเรียนชั้นตรี**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา.
- พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต). (2546). **พระไตรปิฎก สิ่งที่ชาวพุทธต้องรู้ ฉบับสองภาษา**. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม.
- พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต). (2543). **รู้จักพระไตรปิฎกเพื่อเป็นชาวพุทธที่แท้**. กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก.
- พระเมธีธรรมมาภรณ์ (ประยูร ธมมจิตโต). (2539). **การปกครองคณะสงฆ์ไทย**. กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก.
- พระราชธรรมนิเทศ (ระแบบ ฐิตญาโณ). (2540). **พระวินัยปิฎกย่อ เล่ม 1**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย.
- พระราชธรรมนิเทศ (ระแบบ ฐิตญาโณ). (2540). **พระวินัยปิฎกย่อ เล่ม 2**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย.
- พระอมรมุนี (จับ ฐิตธมโม). (2535). **นำเที่ยวในพระไตรปิฎก**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). **พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2545). **เก็บเพชรจากคัมภีร์พระไตรปิฎก**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2566). **ความเป็นมาของพระไตรปิฎก ภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. แหล่งที่มา http://oldweb.mcu.ac.th/mcutrai/menu1/menu1_1.htm สืบค้น 10 ต.ค. 2566.
- ลาน พุทธศาสนา. (2566). **พระไตรปิฎกฉบับประชาชน**. แหล่งที่มา <http://www.larnbuddhism.com/tripitaka/abouttripitaka/> สืบค้นเมื่อ 10 ต.ค. 2566.
- วิศิษฐ์ ชัยสุวรรณ. (2563). **พระอภิธรรมไครวายาก**. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- สมเด็จพระพนรัตน์ ผู้แต่ง, พระยาปริยัติธรรมธาดา (แพ ตาละลักษมณ์) ผู้แปล. (2466). **พงศาวดารพระพุทธานุสาและพงศาวดารบ้านเมือง**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ไท.
- สมเด็จพระวันรัต (ทัต พุทฺธสิริ). (2539). **พระวินัยแปล**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชวนพิมพ์.
- สุชีพ ปุญญานุภาพ. (2563). **พระไตรปิฎกฉบับประชาชน**. กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา.
- เสถียรพงษ์ วรรณปก. (2542). **เก็บเพชรจากคัมภีร์พระไตรปิฎก**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- เสถียรพงษ์ วรรณปก. (2543). **คำบรรยายพระไตรปิฎก**. กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา.
- อุทัย บุญเย็น. (2548). **พระไตรปิฎกสำหรับผู้เริ่มศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โพธิ์เนตร

การไกล่เกลี่ยประนีประนอมยอมความในคดีอาญา MEDIATION AND COMPROMISE IN CRIMINAL CASES

จาดรงค์ สรณวัตร Jaturong Sornnuwat
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
Corresponding Author E-mail: Jaturong.s2501@gmail.com

Article Received: October 25, 2023, Revised: December 13, 2023, Accepted: December 13, 2023.

บทคัดย่อ

การไกล่เกลี่ยประนีประนอมยอมความในคดีอาญาเป็นรูปแบบหนึ่งของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ เป็นวิธีการระงับข้อพิพาทรูปแบบหนึ่งซึ่งมีขั้นตอนปฏิบัติเป็นกระบวนการโดยมีผู้ไกล่เกลี่ยเป็นคนกลางเข้าจัดกระบวนการ และช่วยเหลือแนะนำคู่กรณีในการเจรจาให้สามารถแก้ไขปัญหา และหาทางออกเป็นผลลัพธ์ที่พึงพอใจด้วยกันทั้งสองฝ่าย โดยการไกล่เกลี่ยถือเป็นการระงับข้อพิพาททางเลือก มีหลักการเป็นเป้าหมายที่สำคัญคือ แก้ปัญหา ฟื้นฟูความสัมพันธ์ และเยียวยาความเสียหาย ซึ่งทำได้ทางออกในการแก้ปัญหาที่คู่กรณีทั้งสองฝ่ายพึงพอใจ จึงเหมาะสมนำมาใช้กับคดีอาญาไม่ร้ายแรงที่สามารถเยียวยาความเสียหายแก่ผู้เสียหายและสร้างจิตสำนึกแก่ผู้กระทำความผิดได้ โดยพิจารณาตามอัตราโทษที่กฎหมายกำหนดไว้เพื่อให้คดีที่เข้าสู่การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทสอดคล้องกับหลักการไกล่เกลี่ยในคดีอาญาให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

คำสำคัญ: การไกล่เกลี่ย, การประนีประนอม, คดีอาญา

ABSTRACT

Mediation in criminal cases is a form of restorative justice. It is a method of resolving disputes in which there are steps to follow in a process with a mediator as the mediator to organize the process and help guide the parties in negotiations to be able to solve problems and find a solution that is satisfactory for both sides. Mediation is considered an alternative dispute resolution. There is an important principle as a goal: solving problems and restoring relationships and remedy the damage. This resulted in a solution to the problem that both parties were satisfied with. Therefore, it is appropriate to be used in non-serious criminal cases that can remedy the damage to the victims and create awareness among the perpetrators. By considering the penalty rate specified by law so that cases that enter into mediation are consistent with the principles of mediation in criminal cases and move in the same direction.

Keywords: Mediation, Compromise, Criminal Case

บทนำ

การไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญามีมานานตั้งแต่มนุษย์รวมตัวขึ้นเป็นชุมชนและเผ่าพันธุ์ต่าง ๆ ซึ่งต่อมาได้วิวัฒนาการขึ้นเป็นสังคมมนุษย์เป็นเมืองและรัฐในที่สุด เดิมนั้นมนุษย์อยู่เป็นชุมชนมีจำนวนไม่มาก ผู้ที่แข็งแกร่งและเฉลียวฉลาดมากกว่าจะเป็นหัวหน้าชุมชนนั้น และเพื่อให้เกิดความสงบสุขในชุมชนจำเป็นต้องมีการตั้งกติกาและระเบียบในการอยู่ร่วมกัน ผู้เมื่อมนุษย์อยู่ร่วมกันในชุมชนแล้วย่อมต้องมีความขัดแย้งกันมีการกระทบกระทั่งซึ่งกัน ข้อขัดแย้งดังกล่าวอาจกล่าวได้ว่าเป็นข้อพิพาททางอาญาในปัจจุบัน จำเป็นต้องมีผู้จัดการกับข้อพิพาททางอาญานั้นให้สำเร็จลุล่วงไปซึ่งส่วนใหญ่แล้วจะเป็นผู้นำชุมชนหรือหัวหน้าชุมชนนั้น ในการจัดการข้อพิพาททางอาญาได้ดีก็คือการไกล่เกลี่ยหรือประนีประนอมเพื่อให้เกิดความปรองดองขึ้นในชุมชน หากการไกล่เกลี่ยไม่สำเร็จ กล่าวคือ ผู้ที่เป็นคู่กรณีพิพาททางอาญาไม่ตกลงด้วยก็จำเป็นต้องหาวิธีการจัดการกับข้อพิพาททางอาญาดังกล่าวต่อไป (เจ็ดจันทร์ แก้วอำไพ, 2558)

การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเป็นวิธีการระงับข้อพิพาทวิธีการหนึ่งที่จะมีคนกลางซึ่งเรียกว่าเป็น “ผู้ไกล่เกลี่ย” (Mediator) หรือผู้ประนีประนอม เข้ามาช่วยคู่พิพาทในการหาหนทางที่จะแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นที่เป็นที่ยอมรับของบรรดาคู่พิพาททุกฝ่ายได้ (สำนักงานศาลยุติธรรม, 2560) ผู้ไกล่เกลี่ยจะไม่มีอำนาจในการบังคับหรือกำหนดให้ผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้นต้องเป็นไปในแนวทางหนึ่งแนวทางใดโดยเฉพาะ โดยปราศจากความเห็นชอบหรือความยินยอมของคู่พิพาทที่เกี่ยวข้อง (นันทวัน วงษ์สุภักดี, 2562)

การไกล่เกลี่ยประนีประนอมยอมความเป็นวิธีการที่หลาย ๆ ฝ่ายมักใช้เพื่อระงับข้อพิพาทที่เกิดขึ้นโดยอาศัยคนกลางหรือผู้ไกล่เกลี่ยเข้ามาช่วยเหลือในการเสนอแนะทางออก เป็นอีกช่องทางในการแบ่งเบาภาระชั้นศาล สามารถแบ่งได้เป็นการไกล่เกลี่ยก่อนฟ้องและหลังฟ้อง ซึ่งจะมีบุคลากรที่มีความรู้และความเชี่ยวชาญในการให้คำปรึกษาแก่ผู้ต้องการอย่างผู้ไกล่เกลี่ย เพื่อที่จะรวมไกล่เกลี่ยและประนีประนอมข้อพิพาทอย่างเท่าเทียม เป็นธรรม โดยสันติวิธี สามารถลดขั้นตอน ภาระค่าใช้จ่าย และระยะเวลาในการดำเนินคดีได้ เพราะไม่จำเป็นต้องสืบพยานหรือจัดเตรียมเอกสารในการสืบพยาน ในขณะที่การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทหลังฟ้องจะเป็นขั้นตอนที่เกิดขึ้นหลังจากโจทก์มีการยื่นฟ้องแล้ว โดยอาจเรียกว่าเป็นการไกล่เกลี่ยระหว่างพิจารณาก็ได้ ซึ่งกระบวนการนี้จะช่วยให้คู่ความต่างฝ่ายต่างยอมผ่อนผันให้แก่กัน (สถาบันอนุญาโตตุลาการ (Thailand Arbitration Center: THAC), 2566)

แนวคิดการไกล่เกลี่ยประนีประนอมในคดีอาญา

การไกล่เกลี่ยประนีประนอมในคดีอาญา มีวิวัฒนาการของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญามานานแล้ว เป็นการใช้ประเพณีขนบธรรมเนียมค่านิยมท้องถิ่นมาปรับใช้กับสังคม มากกว่าการใช้กฎหมาย ดังจะเห็นได้จากหลักศิลาจารึกของพ่อขุนรามคำแหงมหาราช เป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญที่ทำให้เห็นถึงสภาพสังคมสมัยนั้นมีลักษณะการปกครองแบบพ่อปกครองลูก ใครมีเรื่องเดือดเนื้อร้อนใจให้ไปสั่นกระดิ่งหรือระฆังที่หน้าประตูเมือง ท่านก็จะลงมาจัดการให้ ซึ่งเป็นสิ่งที่พิสูจน์ให้เห็นว่า การประนีประนอม การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทที่นำมาใช้ตามความต้องการของสังคมสมัยนั้น ด้วยเหตุที่มีลักษณะการปกครองแบบพ่อปกครองลูก การจัดการดังกล่าวจึงเป็นการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทมากกว่าที่จะเป็นการตัดสินเอาแพ้ชนะกันระหว่างคู่กรณีพิพาท นอกจากนี้ สังคมไทยนับถือศาสนาพุทธมานานจึงมีการนำเอาหลักการในศาสนาพุทธมาผสมผสานกับหลักปกครองสั่งสอนให้สมาชิกในสังคมอยู่กันอย่างปรองดองไม่เบียดเบียนกันและกัน ดังจะได้จากคำสอนที่บัญญัติไว้ในพุทธศาสนาให้เดินทางสายกลาง ให้อภัยไม่คิดแก้แค้นต่อกันเพื่อที่จะให้นามาสันติสุขและความสงบสุขของสังคมนั้น ด้วยเหตุผลนี้เองเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นว่าสังคมไทยสมัยกรุงสุโขทัยได้นำวิธีการ

ไกล่เกลี่ยประนีประนอมข้อพิพาททางอาญามาใช้ในชีวิตประจำวัน ต่อมาในสมัยกรุงศรีอยุธยา มีการยินยอมให้คู่พิพาทสมัครใจเลือกบุคคลเข้ามาทำการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทได้แต่ได้กำหนดคุณสมบัติของผู้ที่จะเข้ามาทำการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทว่าต้องนับถือศาสนาเดียวกันกับคู่ความและมีจิตใจตั้งมั่นอยู่ในสัจธรรม ไม่ลำเอียงเข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ความเป็นกลาง

การระงับข้อพิพาทด้วยการไกล่เกลี่ย เป็นวิธีการหนึ่งในกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ ซึ่งถูกนำมาใช้นอกจากการพิจารณาของศาลตามปกติ เพื่อให้เกิดการประนีประนอมระหว่างผู้เสียหายและผู้กระทำความผิด และทำให้คดีเสร็จสิ้นไปโดยเร็ว โดยอาจมีผู้ไกล่เกลี่ยเป็นคนกลางในการทำหน้าที่ช่วยเหลือทางออกในการยุติหรือระงับข้อพิพาทนั้นด้วย ซึ่งผลการไกล่เกลี่ยต้องเกิดจากการตัดสินใจและความสมัครใจของคู่กรณีทุกฝ่าย ผู้ไกล่เกลี่ยไม่มีอำนาจในการตัดสินหรือชี้ขาดข้อพิพาท แต่มีหน้าที่เพียงช่วยเหลือในการเจรจาและเสนอแนะเท่านั้น เพื่อเป็นการเยียวยาความเสียหายแก่ผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการกระทำความผิดรวมถึงเหยื่อและผู้เสียหายด้วย หากผลของการไกล่เกลี่ยนั้นเป็นที่พอใจของคู่กรณี คู่กรณีนั้นก็สามารใช้การระงับข้อพิพาทวิธีอื่นหรือจะนำคดีขึ้นสู่ศาลต่อไปได้

กฎหมายว่าด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของประเทศไทยตราขึ้นโดยผ่านความเห็นชอบจากสภานิติบัญญัติแห่งชาติและประกาศใช้เป็นกฎหมายฉบับแรก คือ พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทพ.ศ. 2562 โดยสภานิติบัญญัติแห่งชาติลงมติรับหลักการร่างพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. (คณะรัฐมนตรีเป็นผู้เสนอ) และร่างพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยคดีอาญาในชั้นการสอบสวน พ.ศ. (พลเรือเอก ศิษณุวัชร วงษ์สุวรรณ กับคณะเป็นผู้เสนอ) เมื่อคราวประชุม ครั้งที่ 82/2561 วันศุกร์ที่ 30 พฤศจิกายน 2561 และตั้งคณะกรรมการวิชาการวิสามัญ จำนวน 21 คนพิจารณารายละเอียด จากนั้นพิจารณารายละเอียดในวาระที่สองและวาระที่สามเมื่อคราวประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ 10/2562 เป็นพิเศษ วันศุกร์ที่ 2 กุมภาพันธ์ 2562 และครั้งที่ 11/2562 เป็นพิเศษ วันพุธที่ 13 กุมภาพันธ์ 2562 ลงมติเห็นชอบโดยเห็นสมควรประกาศใช้เป็นกฎหมาย (ราชกิจจานุเบกษา, 2562)

ดังนั้น พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 จึงมีความสำคัญเพราะจะเป็นกลไกที่ช่วยให้กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางแพ่งซึ่งมีทุนทรัพย์ไม่มากนักและข้อพิพาททางอาญาบางประเภทมีระบบและมาตรฐานเดียวกัน โดยกำหนดคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของผู้ไกล่เกลี่ยและการขึ้นทะเบียนเป็นผู้ไกล่เกลี่ย เพื่อจัดระเบียบการประกอบอาชีพผู้ไกล่เกลี่ยและคุ้มครองประโยชน์ของคู่กรณีและบุคคลอื่นที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับข้อพิพาท ซึ่งจะช่วยลดคดีขึ้นสู่ศาลให้น้อยลง ลดปัญหาความขัดแย้ง เกิดความสมานฉันท์ขึ้นในสังคม ลดงบประมาณแผ่นดิน และเสริมสร้างสังคมให้อยู่ร่วมกันอย่างปกติสุข

ความหมายของการไกล่เกลี่ยประนีประนอม

ความหมายของ “การไกล่เกลี่ยหรือประนีประนอม” แต่ละสำนักวิชาการ หรือแต่นักวิชาการแต่ละคน ต่างให้ความหมายที่แตกต่างกัน การไกล่เกลี่ยประนีประนอมข้อพิพาทนั้น ยังไม่มีการให้นิยามความหมายไว้เป็นการเฉพาะ แต่ทั้งนี้จะขอยกเพียงบางตัวอย่างเท่านั้น

คำว่า “Mediation” และ คำว่า “Conciliation” เป็นคำที่ถูกนำมาใช้ในลักษณะที่เป็นคำที่มีความหมายในแนวทางเดียวกันหรือคำพ้องกัน (Synonym) โดยสถาบันอนุญาโตตุลาการแห่งประเทศไทย (THAC) ใช้ “Mediation” เทียบกับภาษาไทยว่า “การประนีประนอมข้อพิพาท” ในขณะที่สำนักกระงับข้อพิพาทสำนักงานศาลยุติธรรม ใช้คำว่า “Mediation” เทียบกับภาษาไทยว่า “การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท” ดังนั้น คำว่า “การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท” (Mediation) หรือ “การประนีประนอมข้อพิพาท” (Conciliation) จึงต่างมีความหมายถึง

กระบวนการที่คู่พิพาทได้ร้องขอให้บุคคลที่สามอันประกอบด้วยคนหนึ่งหรือหลายคนให้เข้ามาช่วยเหลือคู่พิพาททั้งสองฝ่ายที่จะใช้ความพยายามในการตกลงกันเพื่อระงับข้อพิพาทอันมิตร โดยที่ผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทไม่มีอำนาจที่จะกำหนดให้คู่พิพาทต้องยอมรับข้อยุติใดๆ (อนันต์ จันทโรภากร, 2558) การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทโดยคนกลาง (Mediation) คือกระบวนการระงับข้อพิพาทโดยมีบุคคลที่สามเข้ามาทำหน้าที่เป็นคนกลางในการช่วยเหลือชักจูงให้คู่พิพาทยอมเจรจาผอมผันเข้าหากันจนนำไปสู่การทำความตกลงกันด้วยความพึงพอใจทั้งสองฝ่าย ซึ่งเรียกว่า “การประนีประนอมยอมความ” (Compromise) การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทโดยวิเคราะห์จากการแยกคำ “การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท” จะประกอบด้วยคำสองคำ ได้แก่ “ข้อพิพาท” กับ “การไกล่เกลี่ย” โดยมองว่า “ข้อพิพาท” คือ ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างบุคคลที่เป็นปัจเจกชนด้วยกัน หรือปัจเจกชนกับรัฐ ความขัดแย้งมักเกิดจากความต้องการของบุคคลในสังคมที่ไม่สอดคล้องกัน และมีผลกระทบต่อสิทธิของบุคคลหรือกลุ่มบุคคล สิทธิที่ถูกกระทบอาจเป็นสิทธิส่วนบุคคล ส่วนคำว่า “ไกล่เกลี่ย” คือ การที่บุคคลที่สามเข้ามาทำหน้าที่เป็นคนกลางในการช่วยเหลือชักจูงให้คู่พิพาทยอมเจรจาผอมผันเข้าหากันจนนำไปสู่การทำความตกลงกันด้วยความพึงพอใจทั้งสองฝ่าย (สุรัชย์ เลี้ยงบุญเลิศชัย, 2560) เป็นวิธีการบริหารจัดการเพื่อระงับข้อพิพาทการระงับข้อพิพาทโดยมีบุคคลที่สามเข้ามาทำหน้าที่เป็นคนกลางในการช่วยเหลือชักจูงให้คู่พิพาทยอมเจรจาผอมผันเข้าหากันจนนำไปสู่การทำความตกลงกันด้วยความพึงพอใจทั้งสองฝ่ายซึ่งเรียกว่า การประนีประนอมยอมความกัน (Compromising)” โดยส่วนใหญ่แล้วข้อพิพาทในศาล หลังจากการเจรจาไกล่เกลี่ยเสร็จสิ้นลงจนสามารถตกลงกันได้ (ชลัท ประเทืองรัตนนา, 2559) ก็จะมีการทำสัญญาประนีประนอมยอมความและให้ศาลพิพากษาตามสัญญาประนีประนอมยอมความกัน แต่สำหรับกระบวนการไกล่เกลี่ยเกิดขึ้นที่ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทสหภาพนายความ ซึ่งเป็นการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทนอกศาล เมื่อทนายความผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทสามารถไกล่เกลี่ยข้อพิพาทได้สำเร็จลงก็จะเป็นผู้ร่างสัญญาประนีประนอมให้ทั้งสองฝ่ายได้ลงนามตกลงกัน อันเป็นการทำให้สิทธิและหน้าที่ตามสัญญาเดิมที่คู่พิพาทมีต่อกันระงับไปและเกิดสิทธิและหน้าที่ผูกพันกันตามสัญญาประนีประนอมฉบับที่ทำการขึ้นใหม่ อย่างไรก็ตามการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท สหภาพนายความแม้ว่าสำเร็จลงด้วยการทำสัญญาประนีประนอมยอมความหรือทำข้อตกลงอันเป็นสัญญาที่ผูกมัดตามกฎหมายแล้วก็ตาม หากคู่พิพาทผิดสัญญาดังกล่าวก็ยังไม่มีความบังคับในทันทีดังเช่นสัญญาประนีประนอมยอมความที่สร้างขึ้นในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในกระบวนการพิจารณาตัดสินของศาลซึ่งจะมีสภาพบังคับได้ทันทีโดยไม่ต้องนำมาฟ้องศาลกันอีกแต่จะต้องนำข้อพิพาทมาฟ้องศาลบังคับตามสัญญาประนีประนอมยอมความกัน ดังนั้น ในมุมมองของทนายความจึงจัดว่าการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเป็นวิธีการจัดการเพื่อระงับข้อพิพาทที่เกิดขึ้นวิธีหนึ่งและเป็นอีกทางเลือกหนึ่งในการระงับข้อพิพาทแทนการนำคดีไปสู่ศาล (Alternative Dispute Resolution / ADR) แต่การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทไม่ว่าในศาลหรือนอกศาลก็ยังมี ความสำคัญอยู่ที่ความความพยายามที่จะยุติข้อพิพาทโดยให้คู่พิพาทตกลงกัน โดยมีคนกลางเป็นผู้ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ย คนกลางจึงต้องทำหน้าที่ด้วยความอิสระปราศจากอคติทั้งปวงต่อคู่พิพาททั้งสองฝ่าย ปรัชญาของผู้ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทคนกลางจึงอยู่ที่ความตั้งใจและความพยายามให้คู่พิพาทสามารถทำความเข้าใจและคืนดีกันได้เพื่อความสุขของคู่พิพาทในการอยู่ร่วมกันในสังคม (สุรัชย์ เลี้ยงบุญเลิศชัย, 2560)

จากความหมายของการไกล่เกลี่ยประนีประนอม สรุปได้ว่า หมายถึง การแทรกแซงหรือสอดแทรกของบุคคลที่สามเพื่ออยู่ระหว่างกลางบุคคลสองฝ่ายที่มีข้อพิพาทเพื่อชักจูงให้บุคคลที่มีข้อพิพาทปรับเปลี่ยน หรือข้อตกลงในปัญหาข้อพิพาทได้เป็นการตกลงในข้อพิพาทโดยการกระทำที่เป็นกลางหรือบุคคลที่เป็นกลาง กระบวนการระงับข้อพิพาท หรือข้อขัดแย้งโดยมีบุคคลภายนอกมาเป็นคนกลางเพื่อทำหน้าที่เป็น

ผู้อำนวยการเสนอแนวทางในการแก้ไขข้อพิพาทหรือข้อขัดแย้ง เพื่อช่วยรักษาสัมพันธภาพระหว่างคู่พิพาททั้งสองฝ่าย ให้คู่พิพาทสามารถบรรลุข้อตกลงระงับข้อขัดแย้งที่มีต่อกันด้วยความสมัครใจของคู่พิพาทเอง

การไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญา

การไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญาที่ให้กระทำได้ คือ ความผิดอันยอมความได้และความผิดลหุโทษตามมาตรา 35 ความผิดอาญาอันยอมความได้คือ ความผิดอาญาประเภทซึ่งก่อให้เกิดความเสียหายต่อเอกชนคนหนึ่งคนใดเป็นส่วนตัว มิได้ก่อให้เกิดความเสียหายแก่รัฐหรือสังคม และความผิดใดจะเป็นความผิดอาญาอันยอมความได้นั้นกฎหมายจะต้องระบุไว้ชัดเจนว่าเป็นความผิดอันยอมความได้ ความผิดอาญาอันยอมความได้นี้เจ้าพนักงานของรัฐจะดำเนินคดีได้ก็ต่อเมื่อผู้เสียหายร้องทุกข์ ต่อเจ้าพนักงานตามกฎหมายเสียก่อน ข้อพิจารณาว่าความผิดใดเป็นความผิดอันยอมความได้ (โกเมศ ขวัญเมือง, พระครูธรรมธรรฐาพร ปกสฺสโร, พระครูปลัดอดุล ปริบุญโญ, 2564) ความผิดใดเป็นความผิดอันยอมความได้นั้น ได้กรอบความคิดในทางนิติบัญญัติว่า “ความผิดอันยอมความได้” ควรมีลักษณะดังนี้ 1) เป็นความผิดที่มีความเป็นอาชญากรรมน้อย 2) เป็นความผิดที่มีคุณธรรมทางกฎหมายที่เป็นเรื่องส่วนตัวอย่างมากที่พึงเคารพในเจตจำนงของผู้เสียหายหรือมีคุณธรรมทางกฎหมายที่เป็นส่วนบุคคลโดยแท้ 3) เป็นความผิดที่มุ่งประสงค์จะคุ้มครองผู้เสียหายอย่างแท้จริง 4) ต้องมีกฎหมายบัญญัติไว้โดยชัดแจ้งว่าความผิดนั้นเป็น “ความผิดอันยอมความได้” เช่น ความผิดฐานหมิ่นประมาท มาตรา 326 - มาตรา 332 (ดูมาตรา 333 บรรทัดหนึ่ง), ความผิดฐานฉ้อโกง มาตรา 341 มาตรา 342 และมาตรา 344 - มาตรา 347 (ดูมาตรา 348), ความผิดฐานโกงเจ้าหนี้ มาตรา 349 - มาตรา 350 (ดูมาตรา 351), ความผิดฐานยักยอก มาตรา 352 - มาตรา 355 (ดูมาตรา 356), เป็นต้น โดยจะพิจารณาเห็นได้ว่าความผิดดังกล่าวเป็นความผิดที่ผู้เสียหายหรือผู้ถูกกระทำโดยเฉพาะนั้นได้รับความเสียหายมากกว่ารัฐ จึงควรที่จะให้ผู้เสียหายเป็นผู้วินิจฉัยหรือตัดสินใจว่าควรใช้บังคับกฎหมายอาญาแก่ผู้กระทำผิดหรือไม่ ถ้าผู้เสียหายไม่ติดใจจะดำเนินคดีกับผู้กระทำผิดก็สามารถยอมความกันได้ (คณิต ณ นคร, 2551) สำหรับความผิดลหุโทษ (Petty Offences) (โกเมศ ขวัญเมือง, พระครูธรรมธรรฐาพร ปกสฺสโร, พระครูปลัดอดุล ปริบุญโญ, 2564) เป็นบทบัญญัติของกฎหมายที่มุ่งเน้นเพื่อไม่ให้บุคคลใช้สิทธิของตนที่ก่อให้เกิดความรำคาญแก่ผู้อื่นหรือแก่สังคมส่วนมาก และเพื่อให้เกิดการป้องปรามมิให้เป็นความผิดอาญาที่ขยายผลหนักขึ้นเกินเหตุจนไม่สามารถอยู่กันอย่างปกติสุข

ตามมาตรา 35 แห่งพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 บัญญัติว่า “มาตรา 35 การไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญาให้กระทำได้ในกรณี ดังต่อไปนี้ (1) ความผิดอันยอมความได้ (2) ความผิดลหุโทษตามมาตรา 390 มาตรา 391 มาตรา 392 มาตรา 393

มาตรา 394 มาตรา 395 และมาตรา 397 แห่งประมวลกฎหมายอาญา และความผิดลหุโทษอื่นที่ไม่กระทบต่อส่วนรวมตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกาการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทตามวรรคหนึ่ง เมื่อคู่กรณีทำข้อตกลงระงับข้อพิพาททางอาญากันแล้วให้ถือว่าสิทธินำคดีอาญามาฟ้องระงับเฉพาะคู่กรณีซึ่งทำข้อตกลงดังกล่าว”

ประเภทของข้อพิพาทที่นำเข้าสู่ระบบการไกล่เกลี่ย

ปัจจัยที่มีส่วนสนับสนุนให้ข้อพิพาทระงับไป มักเกี่ยวกับความไม่เท่าเทียมกันของสถานะของคู่กรณี บทบาทของคู่กรณี สภาวะแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการยุติข้อพิพาท สังคมปัจจุบันมีความเจริญรุ่งเรืองทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ข้อพิพาทที่เกิดขึ้นก็มีความซับซ้อนมากขึ้น การระงับข้อพิพาทก็จำเป็นต้องหา

รูปแบบของการดำเนินการที่เหมาะสมกับสภาพสังคม และสภาพของข้อพิพาทที่เปลี่ยนแปลงไปด้วย ปัจจุบันสามารถแบ่งประเภทข้อพิพาทได้ 3 ประเภท คือ ข้อพิพาททางแพ่ง ข้อพิพาททางอาญา และข้อพิพาททางแพ่งเกี่ยวเนื่องทางอาญา (เจตจันทร์ แก้วอำไพ, 2558)

1. ข้อพิพาททางแพ่ง ข้อพิพาททางแพ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับการโต้แย้งสิทธิและหน้าที่ในทางแพ่ง เป็นผลประโยชน์หรือส่วนได้เสียที่กฎหมายรับรองและคุ้มครอง ซึ่งเกิดขึ้นโดยผลของกฎหมายหรือโดยนิติกรรมสัญญา ความรับผิดชอบทางแพ่งเป็นการชดเชยค่าเสียหาย หรือค่าสินไหมทดแทนกระทำการหรือยกเว้นกระทำการเพื่อให้รับประโยชน์ของผู้ทรงสิทธิเท่านั้น ห้ามมิโทษทางอาญาเข้ามาเกี่ยวข้องด้วยไม่

2. ข้อพิพาททางอาญาความผิดอาญาแยกลักษณะความผิดเป็น 2 ลักษณะ คือ

2.1 ความผิดอาญาแผ่นดิน หมายถึง ความผิดที่ผู้กระทำความผิดกับผู้เสียหายไม่อาจจะยอมความหรือเลิกคดีกันได้ แม้ว่าผู้เสียหายจะไม่ติดใจเอาความใด ๆ กับผู้กระทำผิดก็ตาม บ้านเมืองหรือรัฐก็ไม่นิยมนำคดีดังกล่าวมาดำเนินคดีต่อไปลงโทษจนได้เพราะกฎหมายถือว่าเป็นความผิดที่รัฐเป็นผู้เสียหายด้วยการตกลงหรือการยอมความกันเองระหว่างผู้เสียหายกับผู้กระทำความผิดเป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน ซึ่งมีผลเป็นโมฆะ เว้นแต่จะเป็นคดีบางประเภทที่มีโทษเล็ก ๆ น้อย ๆ ที่มีอัตราโทษไม่สูงกว่าความผิดลหุโทษ หรือคดีอาญาที่มีโทษปรับสถานเดียว พนักงานสอบสวนมีอำนาจที่จะเปรียบเทียบปรับได้คดีประเภทนี้จึงจะตกลงยอมความได้

2.2 ความผิดอาญาส่วนตัวหรือความผิดอาญาอันยอมความได้ หมายถึง ความผิดที่ผู้เสียหายและผู้กระทำความผิดอาจตกลงยินยอมเลิกคดีกันได้ ลักษณะความผิดอันยอมความได้นั้นเป็นความผิดต่อส่วนตัว คือ เป็นความผิดที่เอกชน (ประชาชน) คนใดคนหนึ่งเป็นผู้เสียหาย โดยเฉพาะผู้อื่นหรือประชาชนทั่วไปไม่มีส่วนได้เสียด้วย ดังนั้น ผู้เสียหายจึงตกลงไม่เอาความกับผู้กระทำผิดได้เสมอ และเมื่อยอมความกันแล้วจะมีผลให้สิทธิในการนำคดีมาฟ้องร้องเป็นอันระงับไปด้วยเหตุนี้กฎหมายจึงบัญญัติไว้ว่าผู้เสียหายจะต้องร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนเสียก่อน พนักงานสอบสวนจึงจะทำการสอบสวนได้ผู้เสียหายจะต้องร้องทุกข์ภายใน 3 เดือน นับแต่วันที่อยู่รู้เรื่องความผิดและรู้ตัวผู้กระทำความผิดนั้น มิฉะนั้นแล้วจะทำให้ขาดอายุความร้องทุกข์ซึ่งจะมีผลทำให้ฟ้องร้องเป็นคดียังศาลไม่ได้

บางกรณีไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้โดยตรง กฎหมายก็ยอมให้ยอมความได้ ถ้าเป็นความผิดที่เกิดขึ้นจากการกระทำความผิดอันเกี่ยวกับความสัมพันธ์อันเสียกันไม่ได้ของคู่กรณี คือ (1) เป็นกรณีที่สามีกระทำต่อภรรยา หรือภรรยากระทำต่อสามี (2) เป็นกรณีที่บุพการีได้แก่ บิดา มารดา ปู่ย่า ตายาย และตลอดผู้สืบสันดาน ได้แก่ ลูก หลาน เหลน ลื้อ กระทำต่อกัน (3) เป็นกรณีที่พี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกันกระทำต่อกัน การกระทำของบุคคลดังกล่าวถ้าเป็นการกระทำที่กฎหมายบัญญัติไว้ว่าเป็นความผิด และแม้ว่ากฎหมายจะไม่ได้บัญญัติว่าเป็นความผิดอันยอมความกันได้ก็ตาม กฎหมายก็ให้ถือว่าเป็นความผิดอันยอมความกันได้ ความผิดนี้มีดังนี้ ความผิดฐานลักทรัพย์ ความผิดฐานฉ้อโกงทรัพย์

3. ข้อพิพาททางแพ่งเกี่ยวเนื่องทางอาญา การกระทำความผิดบางอย่างที่ผู้กระทำมีความผิดทั้งทางแพ่งและทางอาญา ถ้าการกระทำนั้นเข้าองค์ประกอบความผิดทางอาญาในขณะเดียวกันทำให้ผู้อื่นได้รับความเสียหายด้วย โดยปกติแล้วความผิดอาญาส่วนใหญ่จะมีผลให้ผู้อื่นได้รับความเสียหายตามกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะละเมิดมาตรา 420 ซึ่งบัญญัติว่า “ผู้ใดจงใจหรือประมาทเลินเล่อทำต่อบุคคลอื่นโดยผิดกฎหมายให้เขาเสียหาย ถึงแก่ชีวิตก็ดี แก่ร่างกายก็ดี อนามัยก็ดี เสรีภาพก็ดี ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดก็ดี ท่านว่าผู้นั้นทำละเมิดจำต้องชดเชยค่าสินไหมทดแทนเพื่อการนั้น” ลักษณะของการกระทำที่เป็นความผิดทางแพ่งเกี่ยวเนื่องทางอาญา หรือนัยหนึ่งคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญานั้นผู้กระทำความผิดต้องรับผิดชอบ

กฎหมายอาญาและยังต้องชดใช้ค่าเสียหายหรือค่าสินไหมทดแทนให้กับผู้เสียหายอีกด้วย เพราะฉะนั้นข้อพิพาทในลักษณะนี้จะระงับลงได้ก็ต่อเมื่อคู่พิพาทตกลงประนีประนอมกันทั้งคดีทางอาญาและคดีแพ่งด้วย ถ้าตกลงเฉพาะคดีแพ่งโดยไม่ได้กล่าวถึงความผิดทางอาญาแล้วหาผลต่อเนื่องถึงการยอมความในทางอาญาไม่ ในทำนองเดียวกันการยอมความในทางอาญาอย่างเดียวหาผลรวมถึงการประนีประนอมในทางแพ่งไม่ และในกรณีที่คดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญานี้ก็ต้องพิจารณาก่อนว่าคดีอาญานั้นเป็นคดีอาญาอันยอมความกันได้หรือไม่ก็ต้องว่ากล่าวไปตามนั้น ซึ่งถ้าเป็นคดีอาญานั้นเป็นคดีอาญาอันยอมความกันได้หรือไม่ก็ต้องว่ากล่าวไปตามนั้น

ลักษณะการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทและกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทไม่ว่าจะดำเนินโดยองค์กรศาลหรือองค์กรอื่นที่มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท จึงสามารถแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะดังนี้

1. การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทนอกศาลหรือการระงับข้อพิพาททางเลือก (Alternative Dispute resolution-ADR) คือ การระงับข้อพิพาทโดยไม่ต้องใช้วิธีการฟ้องคดีต่อศาล ซึ่งโดยหลักการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทนอกศาลแบ่งได้ 4 วิธีได้แก่ การเจรจา (Negotiation) การไกล่เกลี่ย (Mediation) การประนีประนอมข้อพิพาท (Conciliation) และการอนุญาโตตุลาการ (Arbitration) สำหรับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนการฟ้องร้องดำเนินคดีต่อ ศาลนั้นเมื่อมีข้อพิพาทในสังคมเกิดขึ้นผู้ที่ได้รับความเสียหายก็นำข้อพิพาทข้อเรียกร้องมาแจ้งความประสงค์ต่อส่วนไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท เพื่อขอให้ข้อพิพาทนั้นได้ดำเนินการระงับหรือยุติข้อพิพาทที่เกิดขึ้นให้ โดยไม่ต้องมีการฟ้องร้องคดีต่อศาล ส่วนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทโดยบุคคลอื่นก็มีลักษณะเช่นเดียวกันคือการแจ้งความประสงค์ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อดำเนินการไกล่เกลี่ยให้ ซึ่งการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทนอกศาล โดยองค์อื่นในกรณีขององค์กรอัยการโดยสำนักงานอัยการสูงสุดนั้น ผู้ศึกษาจะขอนำไปกล่าวในตอนสุดท้ายหลังจากได้นำเสนอการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทนอกศาลและในศาลแล้วเนื่องจากเป็นจุดมุ่งหมายหลักของงานวิจัยฉบับนี้

2. การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาล การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาล คือ การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทหรือคดีที่เกิดขึ้นอยู่ระหว่างการพิจารณาของศาล นับจากศาลมีคำสั่งประทับฟ้องไว้พิจารณาไปจนถึงเมื่อศาลมี คำพิพากษาหรือเป็นกรณีการไกล่เกลี่ยคดีที่อยู่ระหว่างการพิจารณาของศาลอุทธรณ์หรือฎีกา ซึ่งเป็นช่วงก่อนที่ศาลจะมีคำพิพากษา โดยศาลเป็นผู้ดำเนินการไกล่เกลี่ยให้โดยศาลจะสอบถามความประสงค์ของคู่ความในการที่จะให้มีการไกล่เกลี่ยหรือคู่ความแจ้งความประสงค์ต่อศาลเพื่อขอให้มีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

ส่วนกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเฉพาะทางแพ่ง สำนักงานศาลยุติธรรมได้แบ่งประเภทของกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทที่ใช้ในประเทศไทยมี 4 วิธีใหญ่ ๆ ดังนี้ (สำนักกระงับข้อพิพาทสำนักงานศาลยุติธรรม, 2550)

1. การเจรจาต่อรอง (Negotiation) เป็นวิธีการระงับข้อพิพาทโดยทั้งสองฝ่ายเจรจาทกลงกันเองเพื่อยุติข้อพิพาทที่เกิดขึ้น ซึ่งการตัดสินใจที่จะยุติข้อพิพาทอยู่กับคู่กรณีเป็นหลัก

2. การไกล่เกลี่ยเพื่อยังให้เกิดการประนีประนอมยอมความ (Conciliation or mediation) เป็นวิธีการระงับข้อพิพาทโดยบุคคลที่สามที่มีความเป็นกลางเข้ามาช่วยหาข้อเสนอนะ หาทางออกให้คู่กรณีเพื่อปรองดองผ่อนปรนแก่กันและให้ตกลงกัน โดยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเพื่อให้ข้อพิพาทที่เกิดขึ้นยุติลงและมีความประนีประนอมยอมความกันนั้น แต่ทั้งนี้ผู้ที่ทำหน้าที่ในการไกล่เกลี่ยไม่มีอำนาจในการชี้ขาดข้อพิพาทที่เกิดขึ้น ซึ่งต่างกับการชี้ขาดข้อพิพาทที่เกิดขึ้น ซึ่งต่างกับการชี้ขาดโดยอนุญาโตตุลาการหรือการพิจารณาในศาล

3. การอนุญาโตตุลาการ (Arbitration) เป็นวิธีการระงับข้อพิพาท ที่คู่ความตกลงกันตั้งบุคคลที่สามเข้ามา ซึ่งเรียกว่าอนุญาโตตุลาการขึ้นมา เพื่อวินิจฉัยชี้ขาดข้อพิพาทที่คู่กรณีข้อพิพาทระหว่างกัน ซึ่งเมื่ออนุญาโตตุลาการได้พิจารณาข้อเท็จจริง ข้อกฎหมาย และพยานหลักฐานต่าง ๆ แล้วก็จะวินิจฉัยชี้ขาดให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งชนะคดีซึ่งอนุญาโตตุลาการชี้ขาดอย่างไรแล้ว ย่อมมีความผูกพันคู่กรณีให้ต้องปฏิบัติตามคำชี้ขาดนั้น

4. การดำเนินการพิจารณาในศาล (Litigation) เป็นวิธีการระงับข้อพิพาท โดยมีบุคคลที่สามเป็นผู้ชี้ขาด ซึ่งบุคคลที่สามเรียกว่าผู้พิพากษา จะเป็นผู้ที่มีอำนาจในการวินิจฉัยชี้ขาดตัดสินข้อพิพาทโดยอาศัยกฎหมาย และพยานหลักฐาน ซึ่งเมื่อศาลมีคำพิพากษาชี้ขาดเช่นใดแล้ว คู่ความทุกฝ่ายจะต้องปฏิบัติตามคำพิพากษาฝ่ายใดไม่ปฏิบัติตาม ฝ่ายที่ชนะคดีย่อมดำเนินการขอให้ศาลบังคับคดีตามคำพิพากษาได้ (นิติธรรมยั่งยืน, 2548)

ทฤษฎีเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยประนีประนอมข้อพิพาท

ในทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการไกล่เกลี่ยประนีประนอมข้อพิพาทนั้น มีทฤษฎีที่สำคัญคือ ทฤษฎีการเจรจาต่อรอง ทฤษฎีการแข่งขัน และทฤษฎีการแก้ปัญหา ซึ่งทั้งสามทฤษฎีดังกล่าวมีความแตกต่างกันในการเข้าใจถึงธรรมชาติมนุษย์ที่จะอยู่ร่วมกันอย่างสันติได้ ซึ่งทฤษฎีเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยประนีประนอมข้อพิพาทเพื่อยุติข้อพิพาทนั้น มีดังนี้ (ศิริเพ็ญ จันทน์นิยม, 2562)

1. ทฤษฎีการเจรจา ในการเจรจาเพื่อยุติข้อพิพาทที่เกิดขึ้นนั้น มีทฤษฎีเกี่ยวกับการเจรจาที่สำคัญอยู่ 2 ประการ ที่อธิบายถึงขั้นตอนการเจรจา ได้แก่ ทฤษฎีการแข่งขัน (Competitive theory) และทฤษฎีการแก้ปัญหา (Problem-Solving theory) ซึ่งทั้งสองทฤษฎีประกอบด้วยขั้นตอนและองค์ประกอบพื้นฐานที่สำคัญที่จะให้เข้าใจถึงการเจรจา และช่วยให้นักกฎหมายเข้าใจธรรมชาติของกระบวนการเจรจา ที่จะบรรลุเป้าหมายที่ต้องการ

2. ทฤษฎีการแข่งขัน (Competitive theory) นักกฎหมายและนักศึกษากฎหมายส่วนใหญ่ตลอดทั้งสาธารณชนมีความเห็นว่า ผู้เจรจาที่มีประสิทธิภาพนั้นได้แก่ นักกฎหมายหรือผู้ที่มีความรู้ทางกฎหมายและสามารถรักษาผลประโยชน์ของลูกความ โดยได้รับผลออกมาอย่างเป็นรูปธรรมซึ่งอาจเป็นเงินหรือวัตถุก็ได้ โดยสรุปพฤติกรรมนักกฎหมายประเภทนี้ถือหลักยุทธศาสตร์แบบ แข่งขัน โดยผู้เจรจาหรือนักกฎหมายตามทฤษฎีการแข่งขันมักจะเป็นผู้แข่งกร้าวยืนอยู่ในจุดของตนโดยการเรียกร้องและพยายามให้ฝ่ายของตนได้ชัยชนะจากการเจรจา ตามหลักที่ว่าผู้เข้มแข็งกว่าย่อมสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างแท้จริง บางคนอาจประสงค์ให้นักกฎหมายประเภทนี้เป็นตัวแทนในการเจรจา สมมติฐานเบื้องต้นของทฤษฎีการแข่งขันนี้ได้แก่ สังคมอยู่ภายใต้การปกครองหรือการครอบงำโดยผู้ที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัว ในสถานการณ์ของการเจรจาแต่ละฝ่ายทั้งนักกฎหมายและลูกความมีความประสงค์ จะให้บรรลุความต้องการของตนมากที่สุด ทฤษฎีการแข่งขันมองโลกในแง่ที่ว่าทรัพยากรมีอยู่อย่างจำกัด ซึ่งจะต้องแบ่งปันโดยการแข่งขันเพื่อให้เกิดประสพความสำเร็จในแต่ละเรื่อง ทำให้มนุษย์กลายเป็นศัตรูกัน ระบบแข่งขันปันทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด ได้แก่ การแจกจ่ายโดยมีฝ่ายหนึ่งได้และอีกฝ่ายหนึ่งเสีย ทฤษฎีการแข่งขันยอมรับ ว่านักกฎหมายบางคนมีความประสงค์ให้ลูกความของตนได้รับความยุติธรรม ความชอบธรรม ความหวังดี ความไว้วางใจจากบุคคลอื่น และการตอบสนองที่มีจริยธรรม ตามทฤษฎีนี้รูปแบบการเจรจាកำหนดขึ้นโดยผลประโยชน์ของตนเองเป็นสำคัญ เพื่อให้ตนเองได้รับผลประโยชน์มากที่สุดและอีกฝ่ายหนึ่งต้องสูญเสีย รูปแบบนี้คล้ายยุทธศาสตร์ทางการทหารที่ใช้กลยุทธ์เพื่อเป้าหมายเพื่อให้ได้รับชัยชนะภายใต้ทฤษฎีการแข่งขันนี้วัตถุประสงค์เบื้องต้นของนักกฎหมาย คือการควบคุมขั้นตอนการเจรจาข้อขัดแย้ง ในการเผชิญหน้ากันนักกฎหมายผู้ซึ่งเข้าใจระบบการแข่งขันจะได้เปรียบในการกำหนดรูปแบบและ

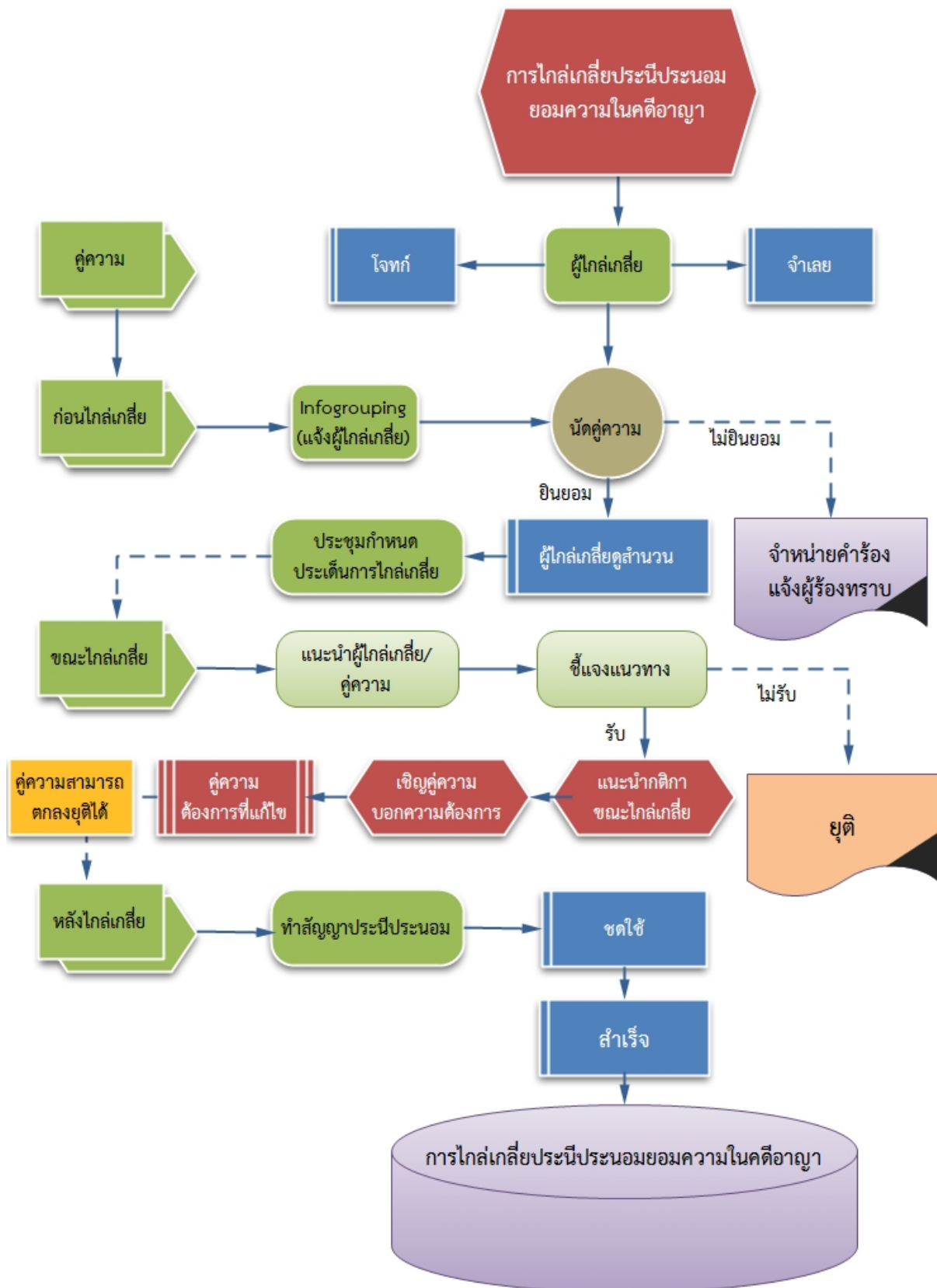
ขั้นตอนของการเจรจา การต่อรองที่แข็งกร้าวจะเหนือกว่าฝ่ายที่ด้อยกว่า ดังนั้น ข้อขัดแย้งจึงยุติลงได้ แต่ผลของการเจรจาจะคาดหมายได้ยาก เมื่อนักกฎหมายที่ใช้ทฤษฎีแข่งขันในการเจรจายุติข้อพิพาทผลที่เกิดขึ้นได้แก่ (1) การใช้ทฤษฎีดังกล่าวทำให้เกิดอคติที่จะเผชิญหน้า เมื่อนักกฎหมายผู้นั้นขาดข้อมูลที่สำคัญเกี่ยวกับความขัดแย้ง เนื่องจากทฤษฎีการแข่งขันเน้นถึงการเจรจาที่เป็นปฏิปักษ์ (2) ทฤษฎีแข่งขัน ผู้เจรจาไม่จำเป็นต้องพิจารณาถึงเนื้อหาข้อขัดแย้งหรือองค์ประกอบที่สำคัญในการแก้ไขปัญหาแต่เป็นเรื่องของเทคนิคการยื่นกรณเสนอข้อเรียกร้องที่สูงควบคุมสัดส่วนผลประโยชน์ของตน ใช้การข่มขู่หรือข้อโต้เถียง ที่สำคัญ (3) นักกฎหมายภายใต้ทฤษฎีแข่งขัน ไม่อาจจะให้ความสำคัญแก่ผลประโยชน์พื้นฐานของฝ่ายตรงข้าม แนวทางเช่นนี้เป็นการปิดกั้นโอกาสของนักกฎหมายที่จะได้รับประโยชน์ร่วมกันกับฝ่ายตรงข้าม ซึ่งจะกระทำได้โดยการรับฟังความคิดเห็นของอีกฝ่ายและทำความเข้าใจร่วมกัน (4) นักกฎหมายภายใต้ทฤษฎีแข่งขัน ก่อให้เกิดความตึงเครียดความกลัวในการเจรจา ความไม่เชื่อถือนซึ่งกันและกัน ความโกรธและความอึดอัดเป็นผลที่เกิดขึ้นบ่อยครั้งจากการเจรจา (5) ผลของบรรยากาศในการเจรจาแบบแข่งขันที่มีความตึงเครียด ทำให้การสื่อสารของทั้งคู่มีความบิดเบือนไปในลักษณะที่กระทบต่อผลการเจรจา ซึ่งเป็นธรรมแก่ทั้งสองฝ่าย ความโกรธและความกลัวเป็นอุปสรรคในการแลกเปลี่ยนข้อมูลกัน การสื่อสารในลักษณะบิดเบือนเพิ่มโอกาสให้มีการตีความและตัดสินใจที่ผิดพลาด (6) ทฤษฎีแข่งขัน นิยมใช้ยุทธศาสตร์ซึ่งส่งเสริมผู้ที่ยึดมั่นในจุดยืนของตนคำพูดที่นักกฎหมายประเภทนี้ใช้มากที่สุดได้แก่ “นี่เป็นข้อเสนอสุดท้ายหากคุณ ไม่ยอมรับเราควรจะให้ศาลพิจารณาและชี้ขาดต่อไป”

3. ทฤษฎีการแก้ไขปัญหา (Problem-Solving theory) ทฤษฎีการแก้ไขปัญหากล่าวไว้ว่า ผู้เข้าร่วมเจรจาทุกคนมีผลประโยชน์ร่วมกันบางประการถ้าไม่มีสิ่งอื่น ทุกคนอาศัยอยู่ในสภาพแวดล้อมของสังคมเดียวกันและมีส่วนในการแก้ไขปัญหาด้วยกัน เพื่อทำข้อตกลงด้วยความสมัครใจ ภายใต้ทฤษฎีการแก้ไขปัญหาข้อขัดแย้งที่เป็นปัญหาที่ต้องศึกษาและการแก้ไขปัญหาด้วยกันโดยคู่ความทั้งสองฝ่ายในขณะที่ลักษณะของทฤษฎีการแก้ปัญหา นักกฎหมายทั้งสองฝ่ายเผชิญหน้ากัน แต่ละฝ่ายต้องต่อสู้เพื่อชัยชนะในข้อตกลงที่ฝ่ายตนได้เปรียบ ส่วนทฤษฎีการแก้ไขปัญหาเห็นว่านักกฎหมายทั้งสองฝ่ายควรนั่งเคียงข้างกันทำงานร่วมกันและช่วยกันแก้ไขปัญหาเพื่อประโยชน์ร่วมกัน ทฤษฎีการแก้ปัญหา มีหลักการสำคัญมีหลัก 5 ประการ ดังนี้ (1) แยกปัญหาความสัมพันธ์ส่วนตัวออกจากข้อขัดแย้งและแก้ไขในแต่ละปัญหาแยกต่างหากจากการ อารมณ์รวมปัญหาทั้งสองเข้าด้วยกัน (2) เน้นความสำคัญ ประโยชน์ได้เสีย และความต้องการของคู่ความไม่ใช่ฐานะของคู่ความ การเน้นถึงฐานะที่แตกต่างกันของคู่ความจะทำให้มีการประนีประนอมยอมความยากขึ้นคู่ความต้องหาทางประสานผลประโยชน์ของแต่ละฝ่ายและเน้นถึงผลประโยชน์ร่วมกัน (3) คิดหาทางเลือกหลายวิธี ซึ่งคู่ความจะได้ประโยชน์ร่วมกันจึงควรแยกการระดมความคิดหาทางแก้ไขปัญหา ออกจากการประเมินปัญหาเพื่อหาทางแก้ไขเพื่อเป็นประโยชน์กับคู่ความทุกฝ่าย (4) ยืนยันการใช้องค์ประกอบต่าง ๆ ที่ต้องนำมาใช้ในการตัดสินใจเพื่อประเมินทางเลือก (5) เข้าใจและปรับปรุง ทางเลือกที่ดีที่สุดในการเจรจาตกลงทำสัญญา ซึ่งเป็นวิธีที่ดีที่สุดในการประเมินข้อเสนอเพื่อจะตกลงกัน ผู้เจรจาควรยอมรับข้อเสนอของอีกฝ่ายหากข้อเสนอ นั้นดีกว่าทางเลือกตามข้อเสนอของตน (6) ทฤษฎีการแก้ปัญหาคำนึงถึงความชอบธรรมของฐานะประโยชน์และความประสงค์ของอีกฝ่ายหนึ่ง ไม่เพียงแต่สิ่งเหล่านี้จะมีความสำคัญต่อขั้นตอนเจรจา แต่นักกฎหมายควรเปิดโอกาสยอมรับข้อเสนอของอีกฝ่ายในการเจรจาด้วย (7) ทฤษฎีการแก้ปัญหานี้ การเจรจาส่วนใหญ่จะมีปัญหาหลายประเด็น

ทฤษฎีเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยประนีประนอมข้อพิพาทจากที่กล่าวข้างต้น สรุปได้ว่าเป็นการรวบรวมข้อโต้แย้งการแข่งขัน เพื่อหาข้อยุติและการแก้ไขปัญหา แนวทางการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในแต่ละประเด็นปัญหาย่อมมีความแตกต่างกันออกไป ทั้งนี้ ไม่ว่าจะตัวประเด็นปัญหาหรือนักกฎหมายหรือตัวคู่กรณีเองก็ตาม ซึ่งกรณีนักกฎหมายหรือตัวคู่กรณีมักจะอยู่บนพื้นฐานของทฤษฎีแข่งขันทั้งสิ้น ทั้งนี้เพื่อให้ตนเองได้รับประโยชน์มากที่สุดเท่าที่จะทำได้และอีกฝ่ายหนึ่งต้องสูญเสียหรือได้ประโยชน์น้อยกว่าตน ฉะนั้นคนกลางที่เป็นผู้ไกล่เกลี่ยนับว่าเป็นผู้ที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง ที่จะต้องค้นหาระดับความพึงพอใจที่แตกต่างกันของคู่กรณี ทั้งนี้อาจใช้ทฤษฎีการแข่งขันผสมผสานกับทฤษฎีการแก้ไขปัญหา ในการจัดการความขัดแย้งและยุติข้อพิพาทได้

บทสรุป

การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท เป็นวิธีการหนึ่งที่ถูกนำมาใช้เพื่อระงับข้อพิพาทที่เกิดขึ้น ทำให้สามารถระงับข้อพิพาทไปได้ด้วยความสะดวก รวดเร็ว และเป็นธรรมเพราะการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทนั้น เป็นการค้นหาความพึงพอใจของคู่กรณีว่าจะยุติข้อพิพาทซึ่งมีอยู่หรือจะมีขึ้นในอนาคตให้เสร็จไปด้วยวิธีการใด อย่างไร โดยมีคนกลางทำหน้าที่เป็นผู้ไกล่เกลี่ยให้คู่กรณีได้เจรจาตกลงกัน โดยผู้ไกล่เกลี่ยจะไม่ชี้นำผลคิดว่าคู่กรณีฝ่ายใดถูกหรือผิด หรือการเยยวาค่าเสียหายที่แท้จริงนั้นควรเป็นจำนวนเท่าใด การไกล่เกลี่ยนั้นมีจุดมุ่งหมายเพียงเพื่อให้คู่กรณีได้ตกลงกัน หากเจรจาตกลงกันได้ก็ทำสัญญาประนีประนอมยอมความกันไว้ และให้คู่กรณีปฏิบัติตามสัญญา ดังกล่าว แต่หากไม่สามารถไกล่เกลี่ยกันได้ก็ฟ้องร้องดำเนินคดีกันต่อไป หน้าที่สำคัญของผู้ไกล่เกลี่ย คือ ช่วยเหลือในการเจรจาของคู่กรณีทั้งสองฝ่าย ไม่ใช่ทำหน้าที่เป็นผู้ตัดสินชี้ขาดแต่อย่างใดแต่จะพิจารณาโดยคำนึงว่าจะทำอย่างไรให้คู่กรณีทั้งสองฝ่ายได้เจรจาตกลงกันโดยเกิดจากความสมัครใจของคู่กรณี และช่วยให้คู่กรณีได้เข้าใจถึงสิ่งที่ตนต้องการและสิทธิที่ตนจะพึงได้รับ รวมทั้งช่วยชี้แนะแนวทางแก้ไขปัญหา และช่วยกำหนดทางเลือกที่จะนำไปสู่ข้อตกลงร่วมกัน และเมื่อคู่กรณีเจรจาตกลงกันได้ ผู้ไกล่เกลี่ยก็ช่วยร่างสัญญาประนีประนอมยอมความให้คู่กรณีได้รับทราบและปฏิบัติตามอีกทางหนึ่งด้วย ดังแสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 การไกล่เกลี่ยประนีประนอมยอมความในคดีอาญา

เอกสารอ้างอิง

- โกเมศ ขวัญเมือง, พระครูธรรมธศฐาพร ปภสสโร และพระครูปลัดอดุล ปริบุญโญ. (2564). การแบ่งประเภทของความผิดอาญา. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์. 10(2). 404.
- คณิต ญ นคร. (2551). กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ในคู่มือคำอธิบายตัวชี้วัดการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการความรู้. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ.
- เจ็ดจันทร์ แก้วอำไพ. (2558). ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในคดีอาญา. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานศาลยุติธรรม.
- ชลัท ประเทืองรัตน. (2559). การไกล่เกลี่ยโดยคนกลาง เส้นทางแห่งการสร้างความสำเร็จร่วมกัน. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์การพิมพ์แก่นจันทร์.
- นันทวัน วงษ์สุภักดี. (2562). การไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญาในชั้นสอบสวน: ศึกษา พ.ร.บ. การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท 2562. วิทยานิพนธ์นิติศาสตร์มหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- นิติธรรวศ์ยืน. (2548). กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ด้วยวิธีการประชุมกลุ่มครอบครัว : หลักการสำคัญโดยย่อและข้อคิดเห็นบางประการ. วารสารยุติธรรมปริทัศน์. 1(9). 152-170.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2562). พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562. เล่ม 136 ตอนที่ 67 ก. หน้า 21.
- ศิริเพ็ญ จันทรนิยม. (2562). แนวทางใหม่ของการจัดการความขัดแย้งในการระงับข้อพิพาทสัญญาทางปกครองศึกษาเฉพาะกรณี : การกำหนดให้นำวิธีการระงับข้อพิพาททางเลือกโดยคนกลางไกล่เกลี่ยมาใช้ในสัญญาทางปกครอง. วารสารการเมือง การบริหาร และกฎหมาย. 11(1). 303.
- สถาบันอนุญาโตตุลาการ (Thailand Arbitration Center: THAC). (2566). รวมข้อมูลการไกล่เกลี่ย ไกล่เกลี่ยก่อนฟ้อง, หลังฟ้อง และขั้นตอนการไกล่เกลี่ย. แหล่งที่มา <https://thac.or.th/th/know-the-mediation-process/> สืบค้นเมื่อ 5 ก.ค. 2566.
- สำนักงานศาลยุติธรรม. (2560). คู่มือคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพในคดีอาญา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานศาลยุติธรรม.
- สำนักกระงับข้อพิพาทสำนักงานศาลยุติธรรม. (2550). การจัดการความขัดแย้งกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: ธนาเพรส.
- สุรัชย์ เลี้ยงบุญเลิศชัย. (2557). หลักการและแนวคิดในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ใน เอกสารประกอบการอบรมหลักสูตรทนายความผู้ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท. กรุงเทพมหานคร: ฝ่ายวิชาการสภานายความ.
- สุรัชย์ เลี้ยงบุญเลิศชัย. (2560). หลักการและแนวคิดในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ใน เอกสารประกอบการอบรมหลักสูตร ทนายความผู้ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทรุ่นที่ 12. กรุงเทพมหานคร: ฝ่ายวิชาการสภานายความ.
- อนันต์ จันทรโอภากร. (2558). ทางเลือกในการระงับข้อพิพาท. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

การจัดการเรียนการสอนของครูในยุคเทคโนโลยีสมัยใหม่ตามหลักพุทธธรรม
TEACHING AND LEARNING MANAGEMENT ACCORDING TO BUDDHIST
PRINCIPLES IN THE MODERN ERA OF TECHNOLOGY

นฤภัค สันป่าแก้ว Naruephak Sanpakaew
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Mahachulalongkornrajavidyalaya, Thailand
Corresponding Author E-mail: naruephak.s20@hotmail.co.th

Article Received: October 25, 2023, Revised: August 21, 2024, Accepted: August 23, 2024.

บทคัดย่อ

การจัดการเรียนการสอนของครูในยุคเทคโนโลยีสมัยใหม่ ตามหลักพุทธธรรม เป็นสิ่งที่ผู้สอนต้องตระหนักเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์โลกและความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ที่ส่งผลต่อการเรียนรู้และการดำเนินชีวิตของผู้เรียน ผู้สอนจึงต้องเตรียมพร้อมในการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาผู้เรียนได้มีความรู้ ความสามารถ และทักษะที่จำเป็นสำหรับการดำเนินชีวิตในศตวรรษที่ 21 ดังนั้น การจัดการเรียนรู้ตามหลักพุทธธรรมจึงเป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน การที่ผู้สอนจะจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพและเกิดสัมฤทธิ์ผลต่อผู้เรียนได้นั้น ผู้สอนจะต้องมีองค์ความรู้ทางพุทธธรรม สามารถบูรณาการหลักธรรมในการจัดการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม รวมถึงสร้างสภาพแวดล้อมหรือสถานการณ์ ในชั้นเรียน ให้เอื้อต่อการเรียนรู้เพื่อให้สามารถดำเนินการจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

หลักพุทธธรรมที่นำมาบูรณาการกับการจัดการเรียนรู้ คือ หลักไตรสิกขา ถือเป็นการศึกษาที่มุ่งพัฒนาบารมีทั้งด้านร่างกาย สังคม จิตใจ และปัญญา เพื่อพัฒนาเยาวชนให้เติบโตไปเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพและคุณธรรม เป็นพลเมืองดี ครูต้องมีความรู้ พัฒนาทักษะต่างๆ ให้ทันต่อสถานการณ์โลกที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างไม่หยุดยั้ง และนำหลักพุทธธรรมมาบูรณาการเข้ากับการจัดการเรียนการสอนได้เป็น “ORN MODEL” กล่าวคือ O = Connection what is learned จัดสภาพแวดล้อมให้เกื้อหนุนต่อการเรียนรู้ เชื่อมโยงความรู้เก่าและความรู้ใหม่ แล้วนำเข้าสู่วิธีเรียน เพื่อส่งเสริมการพัฒนาด้านพฤติกรรมและสังคม (ศีล) , R = Reflection กระตุ้นให้ผู้เรียนมีสมาธิ ศึกษาเนื้อหาอย่างตั้งใจ โดยจัดกิจกรรมที่กระตุ้นให้ผู้เรียนคิด ค้นคว้า ซักถาม วิเคราะห์ ทำกิจกรรมร่วมกัน ฝึกปฏิบัติ มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เรียนนำเอาความรู้ใหม่นำมาใช้สร้างองค์ความรู้ ส่งเสริมการพัฒนาจิตใจอารมณ์ (สมาธิ) , N = Inovative spirit สรุปผลการเรียนรู้ สารที่ได้และสิ่งที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ ส่งเสริมให้มีการสร้างนวัตกรรม (ปัญญา)

คำสำคัญ: การจัดการเรียนการสอน, ยุคเทคโนโลยีสมัยใหม่, หลักพุทธธรรม

ABSTRACT

Teaching and learning management for teachers in the era of modern technology according to Buddhist principles is something teachers must be very aware of. Due to changes in the world and rapid advancements in science and technology, it created new knowledge that affected the learning and lifestyle of students. Teachers must be prepared to organize learning to develop students to have knowledge, abilities, and skills necessary for living in the 21st century. Therefore, learning management was based on Buddhist principles as it was the key to developing the quality of students. For teachers to organize learning that was effective for students, teachers must know about Buddhism and be able to integrate principles in learning management appropriately including creating an environment or situation in the classroom that was conducive to learning so that learning could be carried out effectively.

The principles of Buddhism that was considered an education that aimed to develop in a holistic way including physical, social, mental and intellectual aspects to develop youth to grow up to be adults with quality and morality, and to be good citizens. Teachers must have knowledge and developed various skills to keep up with the world situation that was changing continuously and integrated Buddhist principles into teaching and learning as an “ORN MODEL”, that is, O = Connection what is learned, creating an environment that supported learning, connecting old and new knowledge, and introducing it into the lesson to promote behavioral and social development (morality), R = Reflection, stimulated learners to concentrate, studying the content intently by organizing activities that encouraged learners to think, research, asking questions, analyzing, doing activities together, and practicing which the aim was for learners to create new knowledge, promoting mental and emotional development (concentration), N = Innovative spirit, summarized learning results, content obtained, and things that could be applied in daily life, promoting innovation (wisdom).

Keywords: Teaching and Learning Management, Modern Technology Era, Buddhist Principles

บทนำ

ในสังคมโลกปัจจุบัน ความเจริญทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาชุมชน สังคม ประเทศชาติให้เจริญรุ่งเรือง มนุษย์ เป็นส่วนหนึ่งของสังคมได้นำเอาความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มาพัฒนากระบวนการคิดได้อย่างหลากหลาย และสามารถนำความรู้ที่พัฒนามาประดิษฐ์คิดค้นสร้างความเจริญให้แก่โลกยุคปัจจุบัน

ประเทศไทยจึงให้ความสำคัญกับการพัฒนาความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ โดยให้การศึกษาเป็นกลไกหลักในการพัฒนาประเทศ กระทรวงศึกษาธิการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของชาติ เพื่อให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) นโยบายภายใต้กรอบยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2580) ว่าด้วยการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ ตามแผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2560 – 2579) โดยมีเป้าหมาย

สำคัญเพื่อพัฒนาคนในทุกมิติและในทุกช่วงวัยให้เป็นคนดี เก่ง มีคุณภาพ มีความพร้อมทั้งกาย จิตใจ สติปัญญา มีพัฒนาการที่รอบด้าน และมีสุขภาวะที่ดีในทุกช่วงวัย มีจิตสาธารณะ รับผิดชอบต่อสังคม และผู้อื่น มีธรรมาภิบาล อดออม รักษาศีลธรรม และเป็นพลเมืองดีของชาติ มีหลักคิดที่ถูกต้อง มีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 และมุ่งพัฒนาความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา เป็นคนดี มีวินัย ภูมิใจในชาติ มีความรับผิดชอบต่อครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ เป็นพลเมืองดี พัฒนาตนอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สามารถเป็นผู้ร่วมสร้างสรรค์นวัตกรรมเพื่อเป้าหมายของการพัฒนาประเทศสู่ความมั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2564)

จะเห็นได้ว่าเทคโนโลยีสมัยใหม่ได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในสังคมเป็นอย่างมาก ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงในหลายๆ ด้าน รวมถึงการจัดการเรียนการสอนของครูด้วย ครูจำเป็นต้องปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ปีพุทธศักราช 2542 หมวด 4 มาตรา 22 ระบุว่า การศึกษาต้องยึดหลักว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการเรียนการสอนต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ มาตรา 24(5) กำหนดให้ผู้สอนจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้ โดยจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัดและความแตกต่างของผู้เรียน ฝึกทักษะ กระบวนการ คิดการจัดการ การเผชิญและการประยุกต์ใช้ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง อันจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้เป็นทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพ และเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต (ศรีมงคล เจริญรัตน์, 2547)

บทความนี้ ผู้นิพนธ์จะนำเสนอการจัดการเรียนการสอนของครูในยุคเทคโนโลยีสมัยใหม่ตามหลักพุทธธรรม เพื่อเป็นแนวทางให้ครูผู้สอนนำไปปรับใช้ในการจัดการเรียนการสอน ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริงมีการพัฒนาทั้งด้านร่างกาย สังคม จิตใจ และปัญญา ส่งผลให้ผู้เรียนเติบโตเป็นพลเมืองที่ดีของสังคมซึ่งมีหัวข้อประกอบด้วย 1) การจัดการเรียนการสอนของครู 2) หลักพุทธธรรมกับการจัดการเรียนรู้ 3) การจัดการเรียนการสอนของครูในยุคเทคโนโลยีสมัยใหม่ตามหลักพุทธธรรม

การจัดการเรียนการสอนของครู

การจัดการเรียนการสอน (Learning Management) เป็นวิธีการใดๆ หรือกระบวนการที่ผู้สอนนำมาใช้จัดการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และการพัฒนาตนในทุกๆ ด้านอย่างเต็มศักยภาพของตนเองซึ่งเรียกว่าการจัดการเรียนรู้ ดังนั้นจึงมีนักวิชาการหลายท่านให้ความหมายของการจัดการเรียนรู้ไว้ดังนี้

กุลิสรา จิตระชาวนิช (2562) ได้ให้ความหมายของการจัดการเรียนรู้ไว้ว่า การจัดการเรียนรู้หมายถึง กระบวนการต่างๆ ในการดำเนินงานของผู้สอนตั้งแต่การวางแผนการจัดการเรียนรู้จนสิ้นสุดการประเมินผลการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถ มีคุณธรรมจริยธรรมและเกิดทักษะหรือสมรรถนะต่างๆ ตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้

วิชัย ประสิทธิ์วุฒิเวช (2542) ได้กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่มีระบบระเบียบครอบคลุมการดำเนินการตั้งแต่การวางแผนการจัดการเรียนรู้จนถึงการประเมินผล

สำนักงานคณะกรรมการการปฏิรูปการเรียนรู้ (2543) ได้ให้ความหมายของการจัดการเรียนรู้ว่าการจัดการเรียนรู้ หมายถึง กระบวนการ วิธีการ การจัดกิจกรรมและประสบการณ์การเรียนรู้โดยมีการจัด

บรรยากาศ เนื้อหาสาระ กระบวนการ การประเมินผลการเรียนรู้ การมีส่วนร่วมของชุมชน แหล่งการเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนาคนและชีวิตให้เกิดประสบการณ์การเรียนรู้เต็มตามความสามารถ สอดคล้องกับความถนัด ความสนใจและความต้องการของผู้เรียน

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ (2557) ได้ให้ความหมายของการจัดการเรียนรู้ว่าการจัดการเรียนรู้คือ กระบวนการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน เพื่อที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ของผู้สอน

Hough and Duncan (1970) อธิบายความหมายของการจัดการเรียนรู้ว่าหมายถึงกิจกรรมที่บุคคลได้ใช้ความรู้ของตนเองอย่างสร้างสรรค์เพื่อสนับสนุนให้ผู้อื่นเกิดการเรียนรู้และมีความสุข ดังนั้น การจัดการเรียนรู้จึงเป็นกิจกรรมในแง่มุมต่างๆ 4 ด้าน ดังนี้

1. ด้านหลักสูตร (Curriculum) หมายถึง การศึกษาจุดมุ่งหมายของการศึกษา ความเข้าใจในจุดประสงค์รายวิชา และการตั้งจุดประสงค์การจัดการเรียนรู้ที่ชัดเจน ตลอดจนเลือกเนื้อหาได้เหมาะสม สอดคล้องกับท้องถิ่น

2. ด้านการจัดการเรียนรู้ (Instruction) หมายถึง การเลือกวิธีสอนและเทคนิคการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสม เพื่อช่วยให้ผู้เรียนบรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้ที่วางไว้

3. ด้านการวัดผล (Measuring) หมายถึง การเลือกวิธีการวัดผลที่เหมาะสมและสามารถวิเคราะห์ผลได้

4. ด้านการประเมินผลการจัดการเรียนรู้ (Evaluation) หมายถึง ความสามารถในการประเมินผลของการจัดการจัดการเรียนรู้ทั้งหมดได้

จากความหมายข้างต้นจึงสรุปได้ว่า การจัดการเรียนการสอน คือ กระบวนการที่ครูหรือผู้สอนสร้างสรรค์บรรยากาศและกิจกรรมต่างๆ ในห้องเรียน เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และเข้าใจเนื้อหาอย่างลึกซึ้ง ผ่านการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน ไม่ว่าจะเป็นครูกับนักเรียน หรือนักเรียนกับนักเรียนด้วยกันเอง

แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน

ในการจัดการเรียนการสอน ผู้สอนจำเป็นต้องศึกษาหลักการ หรือแนวทางในการกำหนดรูปแบบการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยแนวคิดการจัดการเรียนรู้ในปัจจุบันให้ความสำคัญกับผู้เรียนเป็นสำคัญ เชื่อว่าผู้เรียนทุกคนมีศักยภาพในการเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ การจัดการเรียนรู้จึงควรมุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีบทบาทสำคัญในการเป็นผู้เรียน มีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ และสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตได้จริง สอดคล้องกับเป้าหมายของหลักสูตร ซึ่ง กระทรวงศึกษาธิการ (2551) ได้อธิบายถึงการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 ว่า การจัดการเรียนรู้เป็นกระบวนการสำคัญในการนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นหลักสูตรที่มีมาตรฐานการเรียนรู้สมรรถนะสำคัญของผู้เรียนและคุณลักษณะอันพึงประสงค์เป็นเป้าหมายสำคัญสำหรับพัฒนาเด็กและเยาวชน

ในปัจจุบัน มีแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย ขึ้นอยู่กับทฤษฎีการเรียนรู้ที่นำมาประยุกต์ใช้ อย่างไรก็ตาม แนวคิดที่สำคัญและได้รับการยอมรับโดยทั่วไป มีดังนี้

1. การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (Learner-centered Learning) แนวคิดนี้ให้ความสำคัญกับผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการจัดการเรียนรู้ โดยถือว่าผู้เรียนเป็นผู้มีศักยภาพในการเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ ผู้สอนจึงมีหน้าที่จัดเตรียมสภาพแวดล้อมและประสบการณ์การเรียนรู้ที่เหมาะสม เพื่อให้

ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ แนวคิดนี้สอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ที่เชื่อว่า การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่เกิดจากการสร้างความรู้ขึ้นใหม่โดยผู้เรียนเอง (คุณากร วรวรรณธนะชัย, 2556)

2. การจัดการเรียนการสอนที่เน้นการคิดวิเคราะห์ (Critical Thinking) แนวคิดนี้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียน โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนสามารถคิดอย่างมีวิจารณญาณ สามารถแยกแยะประเด็นสำคัญ คิดวิเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นระบบ และสามารถสรุปผลได้อย่างมีเหตุผล แนวคิดนี้สอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ที่เชื่อว่า การเรียนรู้ควรส่งเสริมให้ผู้เรียนคิดอย่างเป็นอิสระและสร้างสรรค์ (สุภัทรา วีระประเสริฐ, 2557)

3. การจัดการเรียนการสอนที่เน้นการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Collaborative Learning) แนวคิดนี้ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างผู้เรียน โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้ทำงานร่วมกัน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน แนวคิดนี้สอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ที่เชื่อว่า การเรียนรู้ควรส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ทำงานร่วมกันและเรียนรู้จากกันและกัน (กัลยา วานิชกุญชร, 2559)

นอกจากนี้ยังมีแนวคิดอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ เช่น แนวคิดที่เน้นการเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติจริง แนวคิดที่เน้นการเรียนรู้ตลอดชีวิต เป็นต้น การนำแนวคิดเหล่านี้มาประยุกต์ใช้ร่วมกันอย่างเหมาะสมจะช่วยให้การจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

นอกจากแนวคิดข้างต้นนั้น ครูผู้สอนยังต้องคำนึงถึงการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ รวมทั้งปลูกฝังเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์พัฒนาทักษะต่างๆ อันเป็นสมรรถนะสำคัญที่ต้องการให้เกิดแก่ผู้เรียน ซึ่งกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ ได้ให้แนวทางในการจัดการเรียนรู้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) ดังนี้

1. หลักการจัดการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถตามมาตรฐานการเรียนรู้สมรรถนะสำคัญและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยยึดหลักว่า ผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด เชื่อว่าทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ ยึดประโยชน์ที่เกิดกับผู้เรียน กระบวนการจัดการเรียนรู้ต้องส่งเสริมให้ผู้เรียน สามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลและพัฒนาการทางสมอง เน้นให้ความสำคัญทั้งความรู้และคุณธรรม

2. กระบวนการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้เรียนจะต้องอาศัยกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลายเป็นเครื่องมือที่จะนำพาตนเองไปสู่เป้าหมายของหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ที่จำเป็นสำหรับผู้เรียน อาทิ กระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ กระบวนการสร้างความรู้ กระบวนการคิด กระบวนการทางสังคม กระบวนการเผชิญสถานการณ์และแก้ปัญหา กระบวนการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง กระบวนการปฏิบัติลงมือทำจริง กระบวนการจัดการ กระบวนการวิจัย กระบวนการเรียนรู้ของตนเอง กระบวนการพัฒนาคุณลักษณะนิสัย

กระบวนการเหล่านี้ เป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนควรได้รับการฝึกฝนพัฒนา เพราะจะสามารถช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดี บรรลุเป้าหมายของหลักสูตร ดังนั้นผู้สอนจึงจำเป็นต้องศึกษาทำความเข้าใจในกระบวนการเรียนรู้ต่างๆ เพื่อให้สามารถเลือกใช้ในการจัดการกระบวนการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. การออกแบบการจัดการเรียนรู้ ผู้สอนต้องศึกษาหลักสูตรสถานศึกษาให้เข้าใจถึงมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และสาระการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน แล้วจึงพิจารณาออกแบบการจัดการเรียนรู้โดยเลือกใช้วิธีสอนและเทคนิคการสอน สื่อ/แหล่งเรียนรู้ การวัดและประเมินผล เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพ และบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนด

4. บทบาทของผู้สอนและผู้เรียน การจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามเป้าหมายหลักสูตร ทั้งผู้สอนและผู้เรียนควรมีบทบาท ดังนี้

4.1 บทบาทของผู้สอน 1) ศึกษาวิเคราะห์ผู้เรียนเป็นรายบุคคล แล้วนำข้อมูลมาใช้ในการวางแผนการจัดการเรียนรู้ที่ท้าทายความสามารถของผู้เรียน 2) กำหนดเป้าหมายที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน ด้านความรู้ และทักษะกระบวนการที่เป็นความคิดรวบยอด หลักการ และความสัมพันธ์ รวมทั้งคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 3) ออกแบบการเรียนรู้และจัดการเรียนรู้ที่ตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคลและพัฒนาการทางสมอง เพื่อนำผู้เรียนไปสู่เป้าหมาย 4) จัดบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และดูแลช่วยเหลือผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ 5) จัดเตรียมและเลือกใช้สื่อให้เหมาะสมกับกิจกรรม นำภูมิปัญญาท้องถิ่น เทคโนโลยีที่เหมาะสมมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน 6) ประเมินความก้าวหน้าของผู้เรียนด้วยวิธีการที่หลากหลายเหมาะสมกับธรรมชาติของวิชา และระดับพัฒนาการของผู้เรียน 7) วิเคราะห์ผลการประเมินมาใช้ในการซ่อมเสริมและพัฒนาผู้เรียน รวมทั้งปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนของตนเอง

4.2 บทบาทของผู้เรียน 1) กำหนดเป้าหมาย วางแผน และรับผิดชอบการเรียนรู้ของตนเอง 2) เสาะแสวงหาความรู้ เข้าถึงแหล่งการเรียนรู้ วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อความรู้ ตั้งคำถาม คิดหาคำตอบหรือหาแนวทางแก้ปัญหาด้วยวิธีการต่างๆ 3) ลงมือปฏิบัติจริง สรุปสิ่งที่เรียนรู้ด้วยตนเอง และนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่างๆ 4) มีปฏิสัมพันธ์ ทำงาน ทำกิจกรรมร่วมกับกลุ่มและครู 5) ประเมินและพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของตนเองอย่างต่อเนื่อง

จากที่กล่าวมาข้างต้นจึงสรุปได้ว่า แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ที่ใช้กันในปัจจุบัน มีการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การคิดวิเคราะห์ การเรียนรู้แบบร่วมมือ รวมถึงแนวคิดของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 ที่ผู้สอนควรยึดเป็นหลักในการจัดการเรียนรู้นั้น ประกอบด้วย หลักการจัดการเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ การออกแบบการจัดการเรียนรู้ และบทบาทของผู้สอนและผู้เรียน เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ ตามมาตรฐานการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้

องค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้

ในการจัดการเรียนรู้นั้น ครูผู้สอนต้องศึกษาจากข้อมูลที่มีหลากหลาย เพื่อนำมาช่วยเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน การจัดการเรียนรู้ทั่วไปจะขึ้นอยู่กับองค์ประกอบ 3 ประการ (มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์, 2557) ดังนี้คือ

1. ผู้เรียน ธรรมชาติของผู้เรียนเป็นสิ่งที่ผู้สอนจะต้องคำนึงถึงเป็นอันดับแรก เกี่ยวกับความสามารถทางสมอง ความถนัด ความสนใจ พัฒนาการทางร่างกาย อารมณ์และจิตใจ ความต้องการพื้นฐานเป็นสิ่งที่ผู้สอนจะต้องคำนึง และจะละเลยไม่ได้

2. บรรยากาศทางจิตวิทยาที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ ผู้สอนเป็นส่วนสำคัญที่จะกำหนดบรรยากาศในชั้นเรียนให้เป็นไปในรูปแบบที่ต้องการ ความเป็นประชาธิปไตย ความเป็นกัลยาณมิตร ความเบิกบานใจ หรือความเคร่งเครียด ของผู้เรียน สิ่งเหล่านี้จะเกิดขึ้นได้โดยผู้สอนเป็นผู้กำหนด

3. ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับบรรยากาศทางจิตวิทยาในชั้นเรียน ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนและผู้เรียน จะเป็นเครื่องบ่งชี้ถึงเงื่อนไขหรือสถานการณ์ว่าผู้เรียนจะประสบความสำเร็จ หรือล้มเหลวในการเรียนรู้ ผู้สอนควรคิดถึงผู้เรียนในฐานะเป็นบุคคลหนึ่ง ผู้เรียนมีสิทธิที่จะได้รับความต้องการพื้นฐาน และผู้สอนควรจะฝึกให้มีความไวต่อความรู้สึกนึกคิดของผู้เรียน เพื่อความสำเร็จแห่งการเรียนรู้และการเจริญเติบโตเป็นบุคคลที่สมบูรณ์ต่อไป

นอกจากนี้การจัดการเรียนรู้อย่างมีองค์ประกอบอย่างอื่นอีก เพื่อให้การจัดการเรียนรู้ประสบผลสำเร็จหรือมีประสิทธิภาพบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ซึ่งสามารถสรุปได้ (กุลิสรา จิตรชญาวนิช, 2562) ดังนี้

1. หลักสูตร คือ มวลประสบการณ์ต่างๆ ที่จัดไว้อย่างเป็นระบบ ผู้สอนต้องศึกษารายละเอียดทั้งหมดในหลักสูตรเพื่อทำความเข้าใจและสามารถนำสิ่งต่างๆ ที่บรรจุไว้ในหลักสูตรไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพและบรรลุจุดมุ่งหมายตามที่หลักสูตรกำหนด

2. จุดประสงค์ ในการจัดการเรียนรู้นั้น เริ่มต้นจะต้องกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ทุกครั้ง เพราะจะทำให้มีเป้าหมายในการจัดการเรียนรู้ สามารถทราบว่าคุณเรียนจะเกิดพฤติกรรมใดบ้าง รวมทั้งสามารถวางแผนเตรียมเนื้อหา วิธีการจัดการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลให้สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ ทำให้การจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพ

3. การจัดการเรียนรู้ ถือว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญ เพราะจะทำให้ทราบถึงแนวทางในการจัดการเรียนรู้ว่าจะใช้วิธีการใดบ้าง ซึ่งจะต้องเลือกวิธีการที่น่าสนใจมีความเหมาะสมกับเนื้อหาและสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้

4. สื่อการเรียนรู้ การนำสื่อการเรียนรู้มาใช้จะช่วยให้การนำเสนอเนื้อหาความน่าสนใจยิ่งขึ้น

5. การวัดผลและประเมินผล จะทำให้ทราบว่าผู้เรียนบรรลุผลตามจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้หรือไม่ นอกจากนี้ยังสามารถนำข้อมูลที่ได้จากการวัดผลและประเมินผลไปใช้ในการปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ในครั้งต่อไปให้ดียิ่งขึ้น รวมทั้งสามารถนำปัญหาที่ค้นพบมาใช้ในการทำวิจัยในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ

6. ผู้สอน หรือครูเป็นองค์ประกอบสำคัญในการจัดการเรียนรู้และเป็นผู้นำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติอีกด้วย ดังนั้น ผู้สอนจะต้องเป็นผู้มีความรู้ความสามารถในการถ่ายทอดองค์ความรู้และประสบการณ์ต่างๆ ไปสู่ผู้เรียน

7. ผู้เรียน หรือนักเรียน เป็นองค์ประกอบที่สำคัญเท่ากับผู้สอน เพราะหากไม่มีผู้เรียนการจัดการเรียนรู้ก็ไม่สามารถที่จะเกิดขึ้นได้

จากข้อความข้างต้นจึงสรุปได้ว่า องค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้มีหลายอย่าง เริ่มตั้งแต่หลักสูตร จุดประสงค์ การจัดการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ การวัดผลและประเมินผล ผู้สอน ผู้เรียน รวมถึงองค์ประกอบทางจิตวิทยา คือ บรรยากาศทางจิตวิทยา ในชั้นเรียนและปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนซึ่งองค์ประกอบเหล่านี้จะส่งผลให้การจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพ ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้เต็มศักยภาพและบรรลุตามเป้าหมายของหลักสูตร

หลักพุทธธรรมกับการจัดการเรียนรู้

ในทางพระพุทธศาสนา มีหลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ คือ ไตรสิกขา (ที.ปา. (ไทย) 11/228/231) ถือว่าเป็นหลักการศึกษาหรือการฝึกฝนอบรม ซึ่งกำหนดขึ้นเพื่อแก้ปัญหาหรือทำความสะอาดทุกข์ให้สำเร็จผลตามหลักปฏิจจนูปบาท ไตรสิกขา เป็นกระบวนการศึกษาที่มีองค์ประกอบ 3 ชั้น คือ ศีล สมาธิปัญญา โดยองค์ประกอบ 3 ชั้นนี้มีได้แบ่งเป็นขั้นตอนต่างหากกัน แต่คาบเกี่ยวกันไปโดยตลอด ที่เป็นขั้น เพราะเป็นปัจจัยส่งทอดแก่กัน เรียงลำดับตามหน้าที่ที่ทำให้เข้าถึงจุดหมาย คือ การแก้ปัญหา หรือให้เกิดตัว การศึกษาที่แท้ปัญญาคือตัวให้สำเร็จกิจของการศึกษา คือเป็นตัวการให้แก้ปัญหาได้หรือทำให้พ้นทุกข์ได้ จึงเรียงไว้ลำดับท้าย เพราะต่อจากปัญญาก็คือวิมุตติ (ความหลุดพ้นจากปัญหา ความเป็นอิสระ ปลอดจากทุกข์) และจึงกล่าวว่า การศึกษาคือกระบวนการสร้างปัญญา (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต), 2556) ฉะนั้น ระบบการศึกษาที่สมบูรณ์จะต้องมีองค์ประกอบพร้อมทั้งศีล สมาธิ และปัญญา ถ้าขาดเพียงอย่างใดอย่างหนึ่ง จะกลายเป็นระบบการศึกษาที่ทำลายการศึกษาเสียเองและนำความหายนะมาสู่สังคม เช่น ระบบการศึกษาที่หย่อนในศีล ขาดการฝึกอบรมในเรื่องระเบียบวินัยจะกลายเป็นเครื่องผลาญประโยชน์ของปัญญาเสียเอง (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต), 2556)

ในหลักการศึกษา 3 ประการ หรือไตรสิกขานั้น ท่านก็จัดวางรูปแบบขึ้นโดยมุ่งให้ผลเกิดขึ้นตามหลักปฏิบัติ แห่งอริยมรรค (มรรควิธีแก้ปัญหา หรือมรรคาแห่งความดับทุกข์) คือ เป็นการฝึกฝนอบรมในองค์ ทั้ง 8 แห่ง มรรคนั้น เกิดมีและเจริญงอกงาม ใช้ประโยชน์ได้บริบูรณ์ยิ่งขึ้น แก้ไขปัญหาดับทุกข์ได้ดียิ่งขึ้น ตามลำดับจนถึงที่สุด กล่าวคือ

1. อริศีลสิกขา คือ การศึกษาด้านหรือขั้นที่ฝึกปรือให้เกิดมีสัมมาวาจา สัมมากัมมันตะ และ สัมมาอาชีวะ เจริญงอกงามขึ้น จนบุคคลมีความพร้อมทางความประพฤติ วินัย และความสัมพันธ์ทางสังคมถึง มาตรฐานของอารยชน เป็นพื้นฐานแก่การสร้างเสริมคุณภาพจิตได้ดี

2. อริจิตตสิกขา คือ การศึกษาด้านหรือขั้นตอนที่ฝึกปรือให้เกิดมีสัมมาวายามะ สัมมาสติและ สัมมาสมาธิเจริญงอกงามขึ้น จนบุคคลมีความพร้อมทางคุณธรรม มีคุณภาพจิต สมรรถภาพจิต และสุขภาพจิต พัฒนาถึงมาตรฐานของอารยชน เป็นพื้นฐานแห่งการพัฒนาปัญญาได้ดี

3. อริปัญญาสิกขา คือ การศึกษาด้านหรือขั้นตอนที่ฝึกปรือให้เกิดมีสัมมาทิฐิและสัมมาสังกัปปะ เจริญงอกงามขึ้นจนบุคคลมีความพร้อมทางปัญญาถึงมาตรฐานของอารยชน สามารถดำรงชีวิตอยู่ด้วยปัญญามีจิตใจผ่องใส เบิกบาน ไร้ทุกข์ หลุดพ้นจากความยึดติดถือมั่นต่างๆ เป็นอิสระเสรีด้วยปัญญาอย่างแท้จริง (พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต), 2543)

ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่า การศึกษาที่ดี จึงเป็นการศึกษาที่พัฒนาคนแบบระบบองค์รวมที่บูรณาการทั้ง 3 ด้านแห่งชีวิต ในระบบความสัมพันธ์ที่ส่งผลเสริมซึ่งกันและกันนั้น เป็นแกนกลางของการพัฒนาทั้งชีวิตของ บุคคลและอารยธรรมของสังคม โดยมีระบบการศึกษาที่มุ่งพัฒนาทั้ง 3 ด้านของชีวิตคน (พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต), 2542) คือ

1. ด้านพฤติกรรม (ศีล) ส่วนสำคัญที่ควรเน้น คือ
ก. ด้านพฤติกรรมในความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ หรือโลกแห่งวัตถุ (กายภาวนา) โดยเฉพาะ

- การใช้อินทรีย์ คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ในการรับรู้ โดยไม่เกิดโทษก่อผลเสียหาย แต่ได้ผลดี ส่งเสริมคุณภาพชีวิต และการฝึกอินทรีย์ให้มีประสิทธิภาพในการใช้งาน ให้ดูเป็น ฟังเป็น เป็นต้น (หลักอินทรีย์ สวรร)

- การเสพบริโภคปัจจัย 4 และใช้ประโยชน์จากวัตถุอุปกรณ์ต่างๆ รวมทั้งเทคโนโลยี ด้วยปัญญาที่รู้ เข้าใจมุ่งคุณค่าที่แท้จริง ให้ได้คุณภาพชีวิต และส่งเสริมการพัฒนาชีวิต ไม่หลงถูกหลอกไปด้วยคุณค่าเทียม ตามค่านิยมฟุ้งเฟ้อโก้เก๋ ที่ทำให้บริโภคมาก แต่เสียคุณภาพชีวิต เรียกว่า กินเป็น บริโภคเป็น ใช้เป็น เริ่มด้วยการกินพอดี (หลักโภชนาการที่ดี ๕ ขยายไปถึงปัจจัยสี่นิสิตศิลป์)

ข. พฤติกรรมในการสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางสังคมและโลกแห่งชีวิต (ศีลภาวนา)

- การอยู่ร่วมสังคม โดยไม่เบียดเบียนก่อความเดือดร้อน หรือเวรภัย แต่รู้จักมีความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนมนุษย์อย่างช่วยเหลือเกื้อกูลกัน อย่างน้อยดำรงตนอยู่ในขอบเขตแห่งศีล 5

- รักษาการศึกษาสังคม กฎเกณฑ์ หรือกฎหมาย ระเบียบแบบแผน คือวินัยแม่บทแห่งชุมชน หรือสังคมของตน และวัฒนธรรม รวมทั้งสิ่งที่เรียกว่า จรรยาบรรณต่างๆ

- ทาน คือการให้ การเผื่อแผ่แบ่งปัน ช่วยเหลือปลดเปลื้องความทุกข์ของเพื่อนมนุษย์ ให้ความสุข และส่งเสริมการสร้างสรรค์สิ่งดีงาม

- การประพฤติเกื้อกูลแก่ชีวิตอื่นๆ ทั้งสัตว์ มนุษย์และพืชพรรณ เช่น การร่วมสร้างรักษาเขตอุทยาน นิเวศสถาน การปลูกสวน ปลูกป่า (อารามโรปะ วโนโรปะ) และสร้างแหล่งน้ำ เป็นต้น

ค. พฤติกรรมในด้านอาชีพ คือ การทำมาหาเลี้ยงชีพ (ศีลภาวนาด้านสมาธิภาวนา) โดยมีศิลปวิทยา วิชาชีพ ที่ฝึกไว้อย่างดี มีความชำนาญที่ปฏิบัติให้ได้ผล และเป็นสมาธิ ซึ่งมีลักษณะสำคัญ คือ

- ไม่เป็นไปเพื่อความเบียดเบียน ไม่ก่อความเดือดร้อนแก่ผู้อื่น หรือก่อผลเสียหายต่อสังคม -เป็นเครื่องแก้ปัญหาชีวิตหรือสังคม เป็นไปเพื่อสร้างสรรค์ ทำให้เกิดประโยชน์เกื้อกูล

- เอื้อต่อการพัฒนาชีวิตของตน ไม่ทำชีวิตให้ตกต่ำ หรือทำลายคุณค่าของความเป็นมนุษย์ หรือทำให้เสื่อมจากคุณความดี

2. ด้านจิตใจ (สมาธิ) ซึ่งแยกออกได้ดังนี้ (สภาพจิตที่ดีทุกอย่าง มีสมาธิเป็นฐานที่ตั้ง)

ก. คุณภาพจิต ได้แก่ คุณธรรมความดีงามต่างๆ เช่น เมตตา กรุณา กตัญญู กตเวทิตา คารวะ หิริโอตตปละ ฯลฯ ซึ่งหล่อเลี้ยงจิตใจให้งอกงาม และเป็นพื้นฐานของพฤติกรรมที่ดีงาม

ข. สมรรถภาพจิต ได้แก่ ความสามารถ เข้มแข็ง มั่นคง มีประสิทธิภาพของจิต เช่น ฉันทะ (ความไม่ ใฝ่ ใฝ่ดี ใฝ่ทำ) ความเพียร (วิริยะ) ความขยัน (อุตสาหะ) ความอดทน (ขันติ) ความระลึก นึกทัน ตื่นตัว ควบคุม ตนได้ (สติ) ความตั้งมั่น แน่วแน่ ไส สงบ อยู่ตัวของจิต (สมาธิ) รวมทั้งความไม่ประมาท เป็นต้น ที่ทำให้ก้าวหน้ามั่นคงในพฤติกรรมที่ดีงามและพร้อมที่จะใช้ปัญญา

ค. สุขภาพจิต ได้แก่ สภาพจิตที่ปราศจากความขุ่นมัว เศร้าหมอง เปรี้ยวร้อน เป็นต้น สดชื่น เปรียบเหมือน ร่าเริง เบิกบาน ผ่อนคลาย ผ่องใส เป็นสุข ซึ่งส่งผลต่อสุขภาพกาย และทำให้พฤติกรรมที่ดีงามมีความมั่นคง สอดคล้องกลมกลืน

3. ด้านปัญญา (ปัญญา) ซึ่งมีการพัฒนาหลายด้านหลายระดับ เช่น

- ความรู้ความเข้าใจในสิ่งที่สัทธิบริบท หรือเล่าเรียน และรับถ่ายทอดศิลปวิทยาการ ตลอดจนข้อมูลข่าวสารต่างๆ อย่างมีประสิทธิภาพ

- การรับรู้ประสบการณ์และเรียนรู้สิ่งต่างๆ อย่างถูกต้องตามเป็นจริง ไม่บิดเบือน หรือเอนเอียงด้วยความชอบชัง หรืออคติทั้งหลาย

- การคิดพิจารณาวินิจฉัยอย่างมีวิจารณญาณ ด้วยการใช้อนุปัญญาบริสุทธิ์ ไม่ถูกกิเลส เช่น ความอยาก ได้ผลประโยชน์ และความเกลียดชัง เป็นต้น ครอบงำปัญญา -การรู้จักมอง รู้จักคิด ที่จะให้เข้าถึงความ

จริง และได้คุณประโยชน์ มีโยนิโสมนสิการ อย่างที่ เรียกว่า มองเป็น คิดเป็น เช่น รู้จักคิดวิเคราะห์ แยกแยะ
สืบสาวเหตุปัจจัย เป็นต้น -การรู้จักคิดจัดการ ดำเนินการ ทำกิจให้สำเร็จ ฉลาดในวิธีการที่จะนำไปสู่จุดหมาย

- ความสามารถแสวงหา เลือกคัดจัดประมวลความรู้ คิดได้ชัดเจน และสามารถนำความรู้ที่มีอยู่มา
เชื่อมโยงสร้างเป็นความรู้ความคิดใหม่ๆ เพื่อใช้แก้ปัญหาและสร้างสรรค์

- ความรู้แจ้งความจริงของโลกและชีวิต หรือรู้เท่าทันธรรมชาติของสิ่งทั้งหลาย ที่ทำให้วางใจถูกต้อง
ต่อทุกสิ่งทุกอย่าง สามารถแก้ปัญหาชีวิต ขจัดความทุกข์ในจิตใจของตนได้ หลุดพ้นจากความยึดติดถือมั่นในสิ่ง
ทั้งหลาย จิตไม่ถูกบีบคั้นครอบงำกระทบกระทั่งด้วยความผันผวนแปรของสิ่งต่างๆ หลุดพ้นเป็นอิสระอยู่
เหนือกระแสโลก สว่างโล่งโปร่งผ่องใส ไร้พรมแดน ซึ่งทำให้ปฏิบัติต่อสิ่งทั้งหลายและดำเนินชีวิตด้วยปัญญา
อย่างแท้จริง

สรุปความว่า หลักไตรสิกขาเป็นหลักธรรมที่ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย 1) ศีล
(Morality) การฝึกฝนอบรมด้านพฤติกรรม ระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบในการเรียนรู้และมีพฤติกรรมทาง
กาย วาจาที่สัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมอย่างถูกต้อง 2) สมาธิ (Meditation) การฝึกฝนพัฒนาทางจิตใจ การ
ปลูกฝังคุณธรรม เสริมคุณภาพ สมรรถภาพและสุขภาพของใจ และ 3) ปัญญา (Wisdom) การพัฒนาปัญญา
ให้เกิดความรู้ความเข้าใจสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง รู้ความเป็นไปตามเหตุปัจจัยสามารถแก้ไขปัญหาได้ตาม
เหตุผล รู้เท่าทันโลกและชีวิต

การจัดการเรียนการสอนของครูในยุคเทคโนโลยีสมัยใหม่ตามหลักพุทธธรรม

การจัดการเรียนการสอนของครูในยุคเทคโนโลยีสมัยใหม่ตามหลักพุทธธรรม สามารถทำได้โดยยึด
ไตรสิกขา กล่าวคือ ศีล สมาธิ และปัญญา เป็นหลักในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการ
เรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพและมีความสุข มีคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ เห็นคุณค่าของตนเอง
มีวินัยและปฏิบัติตนได้ถูกต้อง การจัดการเรียนรู้ตามหลักพุทธธรรมถือเป็นการพัฒนาผู้เรียนทางด้านร่างกาย
(ศีล) จิตใจ (สมาธิ) สังคม (ศีล) และปัญญา (ปัญญา) เพื่อให้เด็กมีพัฒนาการที่รอบด้านทั้งทางร่างกาย จิตใจ
สังคม และสติปัญญาให้สมกับวัย เพื่อให้เกิดทักษะพื้นฐานในการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ซึ่งครูผู้สอน
สามารถดำเนินการจัดการเรียนการสอนตามหลักไตรสิกขา ได้ดังนี้

1. การนำเข้าสู่บทเรียน (ศีล) ได้แก่ ชี้นำเข้าสู่กระบวนการจัดการเรียนรู้ ควรจัดสถานที่เรียน
สิ่งแวดล้อม และผู้เรียนให้มีระเบียบ เพื่อเกื้อหนุนให้เกิดการเรียนรู้ โดยให้ผู้เรียนทำสมาธิ สวดมนต์ ก่อน
นำเข้าสู่บทเรียน โดยครูเป็นต้นแบบมีจุดมุ่งหมายเพื่อเตรียมความพร้อมของผู้เรียน ส่งเสริมความสนใจและ
กระตุ้นให้ผู้เรียนได้ระลึกถึงความรู้เดิมที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้เรื่องใหม่ เพื่อเตรียมพร้อมสำหรับการเรียนรู้
เรื่องใหม่ การจัดการเรียนการสอนในขั้นนี้ ประกอบด้วย 1) การสร้างความสนใจให้ผู้เรียน โดยการตั้งคำถาม
ในเรื่องที่น่าสนใจ หรือเสนอภาพเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่จะเรียน 2) บอกจุดประสงค์ของการเรียน เพื่อให้
ผู้เรียนสามารถตั้งจุดมุ่งหมายอย่างชัดเจนในการเรียนรู้ในครั้งนั้นๆ 3) กระตุ้นให้ผู้เรียนระลึกถึงการเรียนรู้ที่มี
มาก่อน เพื่อให้เห็นความสัมพันธ์ของความรู้เก่ากับความรู้ใหม่ จะทำให้การเรียนรู้สิ่งใหม่ประสบความสำเร็จได้
ง่ายขึ้น ซึ่งทำได้โดยการพูดคุย สนทนา การใช้คำถามกระตุ้นให้เกิดการทบทวนประสบการณ์เดิมของผู้เรียน

2. การสอน (สมาธิ) คือขั้นของการสอน ต้องทำให้ผู้เรียนมีสมาธิ ศึกษาเนื้อหาอย่างตั้งใจ โดยจัด
กิจกรรมที่กระตุ้นให้ผู้เรียนคิด ลงมือค้นคว้า ซักถาม วิเคราะห์ ทำกิจกรรมร่วมกัน ฝึกปฏิบัติ โดยเน้นให้
นักเรียนรู้จักรับผิดชอบในงานที่ทำและมีความเสียสละ มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เรียนนำเอาความรู้ใหม่นำมาใช้
สร้างองค์ความรู้ การจัดการเรียนการสอนในขั้นนี้ประกอบด้วย 1) การนำเสนอความรู้และสื่อการเรียนรู้ โดย

การสาธิต การนำเสนอตัวอย่าง การบอกเล่าโดยตรง การให้ผู้เรียนเป็นผู้ค้นพบ ในการนำเสนอความรู้นั้นอาจใช้วิธีอุปนัยหรือวิธีนิรนัย ถ้าเป็นความรู้ที่เป็นรูปธรรมควรใช้วิธีอุปนัย โดยการแสดงตัวอย่างหลากหลายแล้วสรุปความรู้ด้วยตนเอง แต่ถ้าเป็นเรื่องนามธรรม ควรใช้วิธีนิรนัย และอาจนำเสนอด้วยภาพหรือแผนภูมิ 2) การนำเสนอและชี้แนะแนวทางการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน ถ้าเป็นเรื่องใหม่ที่ผู้เรียนไม่เคยรู้มาก่อนก็จำเป็นต้องบอกโดยตรง ถ้าเป็นเรื่องที่ผู้เรียนสามารถค้นพบได้ ด้วยหลักเหตุผล ผู้สอนก็อาจนำเสนอความรู้โดยวิธีให้ผู้เรียนค้นพบความรู้ นอกจากนี้ผู้สอนควรคำนึงถึงความแตกต่างของผู้เรียน เพราะบางคนต้องการการชี้แนะจากผู้สอนมากและบางคนก็ไม่ต้องการการชี้แนะ 3) การให้ผู้เรียนปฏิบัติและฝึกฝนจากแบบฝึกหัดหรือตัวอย่างเพื่อให้เกิดความเข้าใจอย่างถ่องแท้ 4) การให้ข้อมูลป้อนกลับแก่ผู้เรียน มีจุดมุ่งหมาย 2 ประการ คือ ประการแรก เพื่อสร้างแรงจูงใจแก่ผู้เรียนให้เกิดความมั่นใจในการเรียนรู้และจุดมุ่งหมายประการสุดท้าย เพื่อให้ข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับผลการปฏิบัติของผู้เรียนว่าถูกต้องหรือไม่ อย่างไร ช่วยให้ผู้เรียนทราบความก้าวหน้าของการปฏิบัติว่าเป็นอย่างไร มีความเหมาะสมหรือไม่ ผลที่เกิดขึ้นเป็นอย่างไร และชี้ให้เห็นแนวทางที่จะปรับปรุงแก้ไข

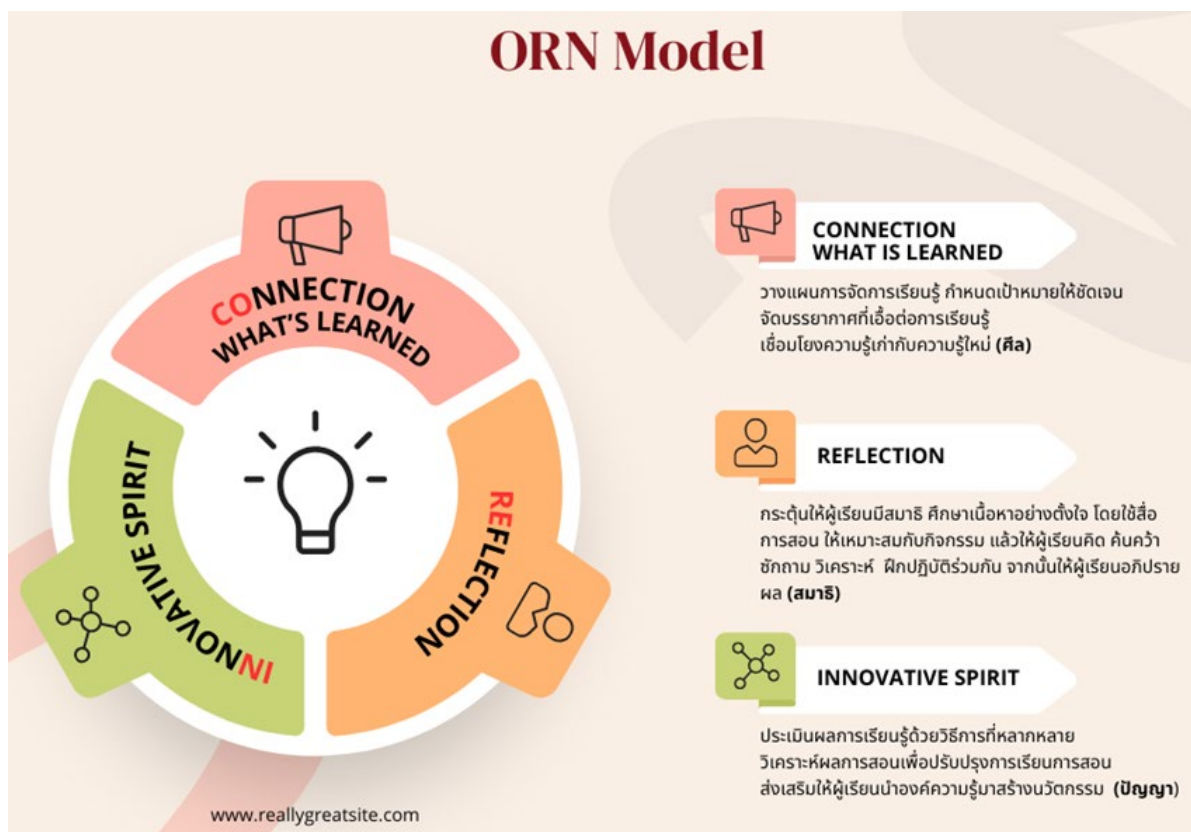
3. การสรุปผล ทบทวนใช้ปัญญาและเหตุผล (ปัญญา) คือขั้นสรุปผลการเรียนรู้ โดยครูกิจกรรมกลุ่ม สรุปสาระที่ได้เรียนรู้ และการนำเสนอผลงาน สรุปประเด็นตามสาระ และสิ่งที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ จุดมุ่งหมายในขั้นนี้เพื่อให้ผู้เรียนได้สรุป และทบทวนความรู้ที่ได้รับว่าเพิ่มขึ้นจากเดิมหรือไม่อย่างไร จะนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่างๆ ได้อย่างไร การจัดการเรียนการสอนในขั้นนี้ประกอบด้วย 1) การสังเคราะห์สิ่งที่ได้เรียนรู้ใหม่ โดยอาศัยทักษะการคิด เช่น การสังเกตเปรียบเทียบ การจัดประเภท การเรียงลำดับ การใช้ตัวเลข การวิเคราะห์ การสร้างแบบแผน แล้วสรุปองค์ความรู้ใส่ในแผนผังกราฟิก เพื่อให้มีความเข้าใจง่าย กะทัดรัด ชัดเจน แผนผังที่นิยมใช้กันมีหลายรูปแบบ เช่น แผนผังใยแมงมุม เหมาะสำหรับความคิดแบบโยงความสัมพันธ์ แผนผังความคิด เหมาะสำหรับการสรุปความคิดรวบยอดที่สัมพันธ์เชื่อมโยงกัน หรือแผนผังแสดงการคิดแบบวงจร เหมาะสำหรับการนำเสนอข้อมูลที่เป็นกระบวนการต่อเนื่องเป็นวงจร เป็นต้น 2) การส่งเสริมให้นักเรียนจดจำและถ่ายโอนองค์ความรู้ โดยให้นักเรียนนำความรู้ไปใช้กับสถานการณ์ต่างๆ ที่แตกต่างไปจากแบบฝึกหัดในชีวิตประจำวัน 3) ประเมินผล เพื่อให้ผู้สอนรู้ว่าผู้เรียนเกิดผลการเรียนรู้ตามที่คาดหวังไว้หรือไม่ และใช้เป็นข้อมูลในการจัดการเรียนการสอนเพื่อซ่อมเสริม หรือดำเนินการปรับปรุงแก้ไขต่อไป

บทสรุป

การจัดการเรียนการสอนของครูในยุคเทคโนโลยีสมัยใหม่ตามหลักพุทธธรรมนั้น มีความสำคัญอย่างยิ่งในปัจจุบัน เนื่องจากจะช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพและมีความสุข สามารถนำความรู้และทักษะไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้อย่างเหมาะสม

หลักพุทธธรรมที่นำมาบูรณาการกับการจัดการเรียนรู้ คือ หลักไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) เป็นการพัฒนาแบบองค์รวมทั้งด้านร่างกาย สังคม จิตใจ และปัญญา เพื่อพัฒนาเยาวชนให้เติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพและมีคุณธรรมจริยธรรม เป็นพลเมืองดี ครูผู้สอนต้องมีความรู้ ทักษะ และทันต่อสถานการณ์โลกที่เปลี่ยนแปลงรวดเร็วอย่างไม่หยุดยั้ง มองโลกอย่างทันเหตุการณ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งโลกยุคเทคโนโลยีสมัยใหม่ และรู้จักบูรณาการหลักพุทธธรรมเข้ากับการจัดการเรียนการสอน กล่าวคือ 1) การนำเข้าสู่บทเรียน ส่งเสริมการพัฒนาด้านพฤติกรรมและสังคม (ศีล) 2) การนำเสนอหรือการสอน ส่งเสริมการพัฒนาด้านจิตใจ อารมณ์ (สมาธิ) 3) การสรุปผล ทบทวนใช้ปัญญาและเหตุผล ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ แก้ปัญหาและ

สร้างสรรค์นวัตกรรมได้ตามศักยภาพของตนเอง (ปัญญา) ซึ่งสามารถเขียนเป็น “ORN MODEL” กล่าวคือ O = Connection what is learned หมายถึง การจัดสภาพแวดล้อมให้เกื้อหนุนต่อการเรียนรู้ เชื่อมโยงการความรู้เก่าและความรู้ใหม่ แล้วนำเข้าสู่บทเรียน (ศีล), R = Reflection หมายถึง การกระตุ้นให้ผู้เรียนมีสมาธิ ศึกษาเนื้อหาอย่างตั้งใจ โดยจัดกิจกรรมที่กระตุ้นให้ผู้เรียนคิด ลงมือค้นคว้า ซักถาม วิเคราะห์ ทำกิจกรรมร่วมกัน ฝึกปฏิบัติ มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เรียนนำเอาความรู้ใหม่นำมาใช้สร้างองค์ความรู้ (สมาธิ), N = Inovative spirit หมายถึง การสรุปผลการเรียนรู้ สารที่ได้เรียนรู้ นำเอาสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน ส่งเสริมให้มีการสร้างนวัตกรรม ประเมินผลการเรียนรู้ด้วยวิธีการที่หลากหลายพร้อมทั้งวิเคราะห์ผลการเรียนรู้ เพื่อนำมาปรับปรุงการเรียนการสอนต่อไป (ปัญญา) สามารถเขียนเป็นภาพองค์ความรู้ ดังในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ORN Model : การจัดการเรียนการสอนของครูในยุคเทคโนโลยีสมัยใหม่ตามหลักพุทธธรรม

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551**. กรุงเทพมหานคร: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กัลยา วาณิชกฤษ. (2559). **การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กุลิสรา จิตรชญาวนิช. (2562). **การจัดการเรียนรู้**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- คุณากร วรวรรณชนะชัย. (2556). **การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต). (2542). **การศึกษาเพื่ออารยธรรมที่ยั่งยืน**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก.
- พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต). (2543). **ความคิด: แหล่งสำคัญของการศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต). (2556). **ปรัชญาการศึกษาของไทย ภาคพุทธธรรม: แก่นนำการศึกษา (ภาคต้นของหนังสือ ปรัชญาการศึกษาของไทย)**. กรุงเทพมหานคร: ผลิติธม.
- มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์. (2557). **คู่มือการจัดระบบการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- วิชัย ประสิทธิ์วุฒิเวช. (2542). **การพัฒนาหลักสูตรสานต่อที่ท้องถิ่น**. กรุงเทพมหานคร: เลิฟแอนดิลิฟ เพรส.
- ศรีมงคล เจริญรัตน์. (2547). **ครูกับการจัดการเรียนการสอน**. แหล่งที่มา <https://www.kroobannok.com/2186/> สืบค้นเมื่อ 31 ธ.ค. 2566.
- สำนักงานคณะกรรมการการปฏิรูปการเรียนรู้. (2543). **ปฏิรูปการเรียนรู้ผู้เรียนสำคัญที่สุด**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2564). **รายงานการศึกษาไทย พ.ศ. 2562-2564 (Education in Thailand 2019-2021)**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.
- สุภัทรา วีระประเสริฐ. (2557). **การวัดและประเมินผลการเรียนรู้**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Hough, J.B. & Duncan, K. (1970). **Teaching description and analysis**. Addison-Westlu.

ความเป็นผู้บริหารมืออาชีพตามหลักพุทธธรรม สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา
ในยุคดิจิทัลดิสรัปชัน

PROFESSIONAL MANAGEMENT ACCORDING TO BUDDHIST PRINCIPLES FOR
EDUCATIONAL INSTITUTION ADMINISTRATORS IN THE DIGITAL DISRUPTION

น้ำอ้อย สุนทรพฤกษ์ Numaoy Suntronpruk
โรงเรียนวัดหนองไม้ซุง Nongmaisung School, Thailand
Corresponding Author E-mail: Numaoy086@gmail.com

Article Received: February 12, 2024, Revised: August 19, 2024, Accepted: August 23, 2024.

บทคัดย่อ

ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการจัดการศึกษา เป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนการจัดการศึกษาอย่างแท้จริง คนในองค์กรมีความคาดหวังต่อผู้บริหาร คือ การมีคุณธรรม คือ หลักพรหมวิหาร 4 และหลักทศพิธราชธรรม รวมถึงเป็นผู้มีคุณสมบัติที่รู้จักในบทบาทและปฏิบัติงานในหน้าที่ของตนเองอย่างเต็มที่ มีภาวะผู้นำ มีวิสัยทัศน์ มีเหตุผลและความถูกต้อง เป็นนักคิดนักวิเคราะห์ มีเมตตาธรรม รอบรู้ เก่ง ดี มีความสุขและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ ส่งผลให้สถานศึกษามีคุณภาพและนำไปสู่การพัฒนาที่ดีขึ้น โดยนอองค์กรทางการศึกษาสู่ยุคดิจิทัลดิสรัปชัน ได้แก่ กลยุทธ์ดิจิทัลที่เหมาะสม การทำงานที่เป็นระบบดิจิทัล รูปแบบอัตโนมัติ และมีความยืดหยุ่นมากขึ้น บุคลากรมีความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรมได้อย่างต่อเนื่อง มีเทคโนโลยีเป็นกุญแจสำคัญของการปรับเปลี่ยนองค์กรทางการศึกษาสู่ยุคดิจิทัลดิสรัปชัน การจัดการงบประมาณมีความคล่องตัว โปร่งใส ตรวจสอบได้ เกิดประโยชน์สูงสุดต่อสถานศึกษา มีวัฒนธรรมองค์กรสนับสนุนให้องค์กรเกิดความโปร่งใส เป็นพลวัต การเพิ่มขีดความสามารถ ปรับเปลี่ยนทัศนคติเพื่อสร้างโอกาสดิจิทัลมากที่สุดและเกิดความคุ้มค่า

คำสำคัญ: ผู้บริหารมืออาชีพ, หลักพุทธธรรม, ผู้บริหารสถานศึกษา, ดิจิทัลดิสรัปชัน

ABSTRACT

Educational institution administrators played a very important role in the success or failure of education. It was the main mechanism for truly driving the provision of education. Everyone in the organization had expectations for executives, which was to have morality, namely the four Brahmanavihāra principles and the ten principles of the Dassarājadhamma. Including being a person with qualifications who know their roles and perform their duties fully, having leadership, vision, reason and accuracy, being a thinker and analyst, being kind, knowledgeable, smart, good, happy and able to work with others. This resulted in quality educational institutions and led to better development by leading educational organizations into the digital disruption era, including appropriate digital strategies. Increasingly automated and flexible digital work would enable people to continuously innovate, with technology being the key to transforming education organizations into the digital disruption era. Budget

management was flexible, transparent, auditable, and of maximum benefit to the educational institution. The organizational culture supported the organization to be transparent, dynamic, and capable of increasing capabilities and changing attitudes to create the most digital opportunities and created value.

Keywords: Professional Administrators, Buddhist Principles, Educational Institution Administrators, Digital Disruption

บทนำ

ด้วยหลักการที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษา ทำให้ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมีการกำหนดบทบาทของตนหลายอย่างในการบริหารจัดการสถานศึกษาของตนให้สามารถขับเคลื่อนไปสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ โดยต้องมีการกำหนดบทบาทของตนเองให้ชัดเจนในฐานะที่เป็นผู้บริหารสถานศึกษา และจำเป็นต้องกำหนดบทบาทในการดำเนินงานกับคณะบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับสถานศึกษาเพื่อให้มีการประสานความร่วมมือในการทำกิจกรรมภายในสถานศึกษาร่วมกัน รวมทั้งการกำหนดบทบาทในการบริหารจัดการภาระงานทั้งระบบให้ดำเนินไปได้อย่างเป็นระบบและมีความชัดเจนในการดำเนินงานตามเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ ซึ่งการจะทำให้ได้ผลเช่นนี้นั้นจำเป็นต้องมีผู้นำสถานศึกษาต้องมีแนวทางหลักทฤษฎีและหลักธรรม เพื่อนำมาใช้เป็นกลไกสำคัญเพื่อที่จะนำไปสู่การขับเคลื่อนการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาทั้งระบบการบริหารงานให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดนั้น ผู้บริหารแต่ละคนต่างมีเส้นทางในการบริหารของตนแตกต่างกันไปตามความถนัดและความสามารถที่ตนมีอยู่ในเส้นทางที่หลากหลายนั้น ล้วนจำเป็นต้องยึดถือแนวทางในการดำเนินงานทั้งสิ้น (ทิตินา แคมมณี และภาษิต ประมวลศิลป์ชัย, 2547)

ผู้บริหารการศึกษาที่เป็นระดับมืออาชีพ มักจะประสบความสำเร็จในการบริหารองค์กรในยุคการแข่งขัน จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีความรู้ที่สำคัญ คือ วิสัยทัศน์ และมีความสามารถในการกำหนดกลยุทธ์เป็นอันดับหนึ่ง วิสัยทัศน์และกลยุทธ์ จึงเป็นตัวแปรของผู้บริหาร ที่สำคัญยิ่งที่จะทำให้ภาวะผู้นำในการบริหารองค์กรสู่ความสำเร็จได้ (ภารดี อนันต์นาวิ, 2551) ความสามารถของผู้บริหารในการสร้างและสื่อสารวิสัยทัศน์ในอนาคตขององค์กร โดยชี้ให้เห็นว่าองค์กรจะเจริญเติบโตและมีสภาพที่ดีขึ้นจากปัจจุบันอย่างน่าเชื่อถือ น่าสนใจ และมีความเป็นไปได้จริง วิสัยทัศน์เช่นนี้หากได้รับการเลือกและปฏิบัติอย่างเหมาะสมจะเป็นพลังขับเคลื่อนต่อการสร้างอนาคตขององค์กร ซึ่งในกระบวนการนี้ ทักษะ พรสวรรค์และทรัพยากรจะถูกนำมาใช้ไปอย่างเต็มที่ เพื่อให้วิสัยทัศน์ปรากฏเป็นจริง (Robbins, S.P., 2003)

การบริหารตามแนวพุทธธรรมก็เป็นอีกแนวทางที่มีส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนการบริหารสถานศึกษาให้เกิดความเป็นธรรม และพัฒนาได้อย่างยั่งยืน โดยใช้ระบบตามหลักธรรมของพระพุทธเจ้ามาประยุกต์บริหารจัดการ ดังเช่น พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) (อ้างใน พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2549) ได้นำเสนอพุทธวิธีบริหารไว้ 5 ประการ ได้แก่ การวางแผน การจัดการองค์การ งานบุคลากร การอำนวยความสะดวก และการกำกับดูแล

การบริหารปัจจุบันเข้าสู่ยุค Digital Disruption ที่มีการเปลี่ยนแปลง โดยนำวิธีการหรือเทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพสูงกว่าแทนที่รูปแบบที่มีอยู่ดั้งเดิม ซึ่งเป็นผลมาจากเทคโนโลยีดิจิทัลที่มีการพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว ประกอบกับการเข้ามาของแหล่งข้อมูลมหาศาลที่สามารถเข้าถึงได้ด้วยการสื่อสาร อินเทอร์เน็ตที่เชื่อมต่อกันทั่วโลก ทำให้โลกเปลี่ยนแปลงในทุกด้านไปอย่างไม่อาจคาดเดาได้ (พิชญ์สินี มะโน, 2562) ในการ

ปรับเปลี่ยนสู่ยุคดิจิทัลเป็นการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ที่จะช่วยในการปรับเปลี่ยนวิธีการดำเนินงานขององค์กร และยังส่งผลต่อการดำเนินชีวิตของผู้บริโภคหรือผู้รับบริการ อาจกล่าวได้ว่าการปรับเปลี่ยนองค์กรสู่ยุคดิจิทัลเป็นกลยุทธ์หรือกระบวนการที่สำคัญในการขับเคลื่อนและผลักดันองค์กรให้นำเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาช่วยในการดำเนินงาน เช่น Internet of things, Cloud Computing, Big data, Artificial Intelligence/ Machine learning, Security, Blockchain และ Social media หรือ Mobile technologies เข้ามาใช้ในทุกระบวนการทั้งภายในและภายนอกองค์กร มีการปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานต่างๆ เปลี่ยนแปลงวิธีการดำเนินงาน รูปแบบการแข่งขัน การสร้างพันธมิตรด้านเทคโนโลยี การศึกษาพฤติกรรมของผู้รับบริการที่เปลี่ยนไป (จันทร์จิรา เหลลราช, 2564) ซึ่งในปัจจุบันการบริหารงานระดับองค์กรต่างพยายามมองหาวิธีที่จะสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ ด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล ด้วยการคิดค้นกลยุทธ์ที่สนับสนุนการปรับเปลี่ยนและขับเคลื่อนองค์กรไปสู่ความเป็นดิจิทัลอันมีประสิทธิภาพที่สูงขึ้น

บทความฉบับนี้ศึกษาวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผู้บริหารมืออาชีพตามหลักพุทธธรรมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล และสังเคราะห์องค์ประกอบของการปรับเปลี่ยนและการบูรณาการองค์กรทางการศึกษา เพื่อให้ข้อมูลสารสนเทศและความรู้ทั่วไปแก่ผู้บริหารสถานศึกษาหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารการศึกษา ในการตัดสินใจด้านการบริหารองค์กรทางการศึกษายุคดิจิทัลสืบขึ้น ในปัจจุบันผู้บริหารมืออาชีพต้องมีการบูรณาการระหว่างหลักการบริหารทางพุทธศาสนากับการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ซึ่งจะทำให้รูปแบบการใช้ชีวิตเปลี่ยนแปลงไป การนำเทคโนโลยีดิจิทัลที่มีประสิทธิภาพสูงมาปรับใช้ในสถานศึกษา จะช่วยอำนวยความสะดวกและสนับสนุนการจัดการศึกษาให้เกิดความต่อเนื่อง และอาจกล่าวได้ว่าระบบการศึกษาในปัจจุบันยากที่จะเปลี่ยนกลับสู่รูปแบบเดิมไม่ได้อีกต่อไป

ผู้บริหารมืออาชีพ

จากการศึกษาค้นคว้าเอกสารต่างๆ มีหลายๆ ท่าน ได้ให้ความหมายของผู้บริหารมืออาชีพไว้ดังนี้

หวน พินธุพันธ์ (2548) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ถ้าแยกคำว่า นักบริหาร มืออาชีพ ออกเป็น “นักบริหาร” คำหนึ่ง กับ “มืออาชีพ” คำหนึ่ง จะได้ความหมายของคำทั้งสอง โดยเริ่มจากความหมายของนักบริหาร ดังนี้

1. นักบริหาร คือ ผู้ที่ดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ต้องการในหน่วยงานหรือ องค์กร จำเป็นต้องมี “นักบริหาร” หรือบางแห่งเรียกว่า “ผู้บริหาร”

2. นักบริหาร คือ คนที่ทำงานร่วมกับคนอื่น ความสำเร็จของเราอยู่ที่การทำงานร่วมกับ คนอื่น หรือเราเป็น Input การบริหารเป็น Process ความสำเร็จ Output ของการบริหาร ต้องผ่าน การกระทำของบุคคลอื่น จึงต้องมีเพื่อนร่วมงาน

ส่วนความหมายของ “มืออาชีพ” มีความหมายดังนี้

1. มืออาชีพ หมายถึง ผู้ที่มีความชำนาญทางด้านนั้น ๆ เป็นอย่างมากจนกระทั่งสามารถ นำเอาความรู้ความชำนาญ ที่มีอยู่นั้นไปประกอบวิชาชีพได้อย่างดี และถึงแม้ว่าไม่ได้นำเอาความรู้ ความชำนาญ และความสามารถไปใช้ประกอบอาชีพ

2. มืออาชีพ (Professional) เป็นคำที่เราไปยืมมาจากวงการกีฬา ในวงการกีฬา มีอยู่ 2 คำ คือ มืออาชีพและมือสมัครเล่น ซึ่งแยกความแตกต่างได้อย่างชัดเจน หากเมื่อไหร่เป็นมืออาชีพ แปลว่าคนนั้นต้องดำรงชีวิตด้วยกีฬาประเภทนั้น เช่น ฟุตบอลอาชีพ ในมืออาชีพนั้นมีเงื่อนไขมากมายที่ต้องปฏิบัติตาม (ศรีภูมิ สุขหมั่น, 2552)

สรุปได้ว่า ผู้บริหารมืออาชีพ คือ บุคคลที่มีความรู้ความสามารถ ทักษะ และประสบการณ์ในการบริหารจัดการ สามารถนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เป็นที่ยอมรับของทั้งภายในและภายนอกองค์กร

หลักการบริหารตามแนวพุทธธรรม

หลักการสำคัญของพระพุทธศาสนา คือ การเพียรพยายามขัดเกลาจิตใจตน ด้วยการเพิ่มปัญญา วิชา อันเป็นตัวความรู้ให้สามารถบริหารตนได้มากพอสมควร ที่จะเข้าไปมีส่วนในการบริหารคนอื่นจากคนหนึ่งไปถึงหลายๆ คน จนถึงบริหารองค์การต่างๆ ที่ถ้ามองในแง่ของความจริงแล้ว การบริหารทุกอย่างต้องเริ่มที่การบริหารตนมาก่อนทั้งนั้น การบริหารองค์การตลอดถึงประเทศชาติ การทำงาน ประสานงาน ร่วมแรงร่วมใจกันในการทำหน้าที่ป้องกัน บำบัด บำรุงรักษาองค์การของคนที่ศึกษา ฝึกหรืออบรมตนมาดีแล้วนั่นเอง การบริหารองค์การจึงเป็นผลสืบเนื่องมาจากคนเป็นจำนวนมากที่ฝึกปรือกันมาในด้านต่างๆ จนเกิดความรู้ ความคิด ความสามารถ คุณธรรมเหมาะสมที่จะทำงานในฐานะนั้นๆ (พระเทพดิลก, 2553) การนำหลักที่พระพุทธเจ้าได้ทรงตรัสเกี่ยวกับการบริหารงานทุกระดับ ผู้บริหารที่จะให้การบริหารงานสำเร็จลุล่วงได้ต้องมีคุณลักษณะ 3 ประการ คือ 1) จักขุมา มีปัญญามองไกล ต้องมีความชำนาญในการใช้ความคิด 2) วิธูโร มีการจัดการธุระได้ดี ต้องมีความชำนาญด้านเทคนิค 3) นิสสยสัมปันโน มีการพึ่งพาอาศัยคนอื่นได้ต้องมีความชำนาญด้านมนุษยสัมพันธ์ (พระครูจิตรธรรมธัช (จิรธมโม), 2553)

จะเห็นได้ว่า หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มีส่วนสำคัญในการสร้างเสริมความเป็นผู้บริหารมืออาชีพ เพราะเป็นหลักธรรมสำหรับการปกครองตนเองและผู้อื่น สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการบริหารงานทุกประเภท ทั้งยังเป็นหลักธรรมนำชีวิตให้ประสบสุขในแนวทางจริยธรรมของพุทธศาสนาด้วยเช่นกัน สรุปว่า การบริหารการศึกษาตามแนวพุทธธรรม คือ การดำเนินการของผู้บริหาร ในการนำหลักธรรมที่ปรากฏในพุทธวิธีมาสร้างเป็นแรงจูงใจผลักดันให้บุคลากรแสดงพฤติกรรมอย่างมีทิศทาง เพื่อบรรลุจุดมุ่งหมายหรือเงื่อนไขที่ต้องการ พร้อมชักนำโน้มน้าว กระตุ้น สนับสนุน ส่งเสริมสร้างขวัญกำลังใจให้แก่บุคลากรทางการศึกษาให้ปฏิบัติงานอย่างตั้งใจ เต็มใจ และทุ่มเท เพื่อให้งานเกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผล สามารถนำความรู้ และศักยภาพที่มีอยู่ออกมาใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุด สร้างเป็นแรงผลักดันองค์การให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย ดำเนินการไปอย่างรอบคอบ รอบด้าน ซึ่งจะเป็นด้วยความเพียรพยายามในทางที่ชอบ ความเพียรชอบนั่นเอง คือกุศลธรรม และผลจากความเพียรชอบก็จะสร้างสรรค์พัฒนาการบริหารทุกระดับที่อาจสรุปเป็นการบริหารตน บริหารคน และบริหารงาน

สรุปได้ว่า หลักการบริหารตามแนวพุทธธรรม มุ่งเน้นไปที่การนำหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้ามาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการองค์กร เน้นการพัฒนาองค์กรควบคู่ไปกับการพัฒนาจิตใจ ส่งเสริมให้ผู้บริหารและพนักงานมีคุณธรรม จริยธรรม และความสุขในการทำงาน

หลักพุทธธรรมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา

พระพุทธศาสนามีหลักคำสอนเกี่ยวกับการศึกษาอยู่จำนวนมาก หลักคำสอนเหล่านี้หากได้นำมาศึกษาวิเคราะห์ อธิบาย ตีความ จัดทำเป็นหลักวิชาการ บูรณาการให้เข้ากับยุคสมัยแล้ว ก็จะสามารถนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการบริหารการศึกษาและพัฒนามนุษย์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้บริหารมืออาชีพ ควรนำหลักธรรมมาประยุกต์ในการบริหาร 2 หลักธรรม ได้แก่ พรหมวิหารธรรม 4 และ ทศพิธราชธรรม 10 ประการ ในแต่ละหลักธรรมมีรายละเอียด ดังนี้

พรหมวิหารธรรม 4 หลักธรรมสำหรับนักบริหาร

พรหมวิหารธรรม 4 เป็นธรรมสำหรับนักบริหาร นักบริหารที่จะปกครองคนได้ต้องอาศัยธรรมที่เรียกว่า ธรรมของผู้ใหญ่ คือ มีทั้งความรัก ความสงสาร เอื้ออาทร และทำใจให้เป็นกลาง นั่นคือ การใช้อำนาจหน้าที่หรือใช้พระเดชพระคุณ ควบคุมการบริหาร (พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2549) เป็นหลักธรรมที่นักบริหารทุกคนพึงมี เพราะจะเป็นนักปกครองหรือนักบริหารได้จะต้องมีคุณธรรมที่เรียกว่า พรหมวิหารธรรม 4 ประการ ซึ่งประกอบด้วย

1. เมตตา คือ ความหวังดีที่ปรารถนาให้ผู้อื่นมีความสุข นักบริหารต้องมีความรักและความหวังดีต่อเพื่อนร่วมงาน ความรักจะเกิดได้ถ้านักบริหารรู้จักมองแง่ดี หรือส่วนที่ดีของเพื่อนร่วมงาน ถ้าพบส่วนเสียในตัวเขา นักบริหารต้องมองข้ามและให้อภัยเมื่อพบส่วนที่ดีก็จดจำไว้เพื่อจะได้ใช้คนให้เหมาะกับลักษณะที่ดีของเขา

2. กรุณา คือ หลักวิธีการของผู้บริหารที่มีจิตใจที่เกื้อกูลต่อผู้ร่วมงาน บุคลากรในองค์กร นักบริหารช่วยเหลือผู้ร่วมงาน และผู้ใต้บังคับบัญชาเมื่อถึงคราวให้ช่วยเหลือ ช่วยแก้ปัญหาต่างๆ ไม่ทอดทิ้งไม่ว่างเฉย เป็นการสร้างแรงจูงใจให้เกิดขึ้นแก่ผู้ร่วมงานที่สำคัญ กระตุ้นส่งเสริมหลักการทำงานได้เป็นอย่างดี เพราะผู้บริหารคอยช่วยสนับสนุนอยู่เบื้องหลัง

3. มุทิตา คือ การชื่นชมยินดี เป็นหลักวิธีการของผู้บริหาร เมื่อผู้ร่วมงาน ผู้ใต้บังคับบัญชา ประสบความสำเร็จในหน้าที่การงาน หรือประสบผลสำเร็จในชีวิต หน้าที่ของผู้บริหาร คือ ร่วมแสดงความยินดี ช่วยส่งเสริมสนับสนุนให้มีโอกาสพัฒนาความรู้ความสามารถให้มากยิ่งขึ้น เป็นการสร้างแรงจูงใจที่ดีสำหรับผู้บริหารที่จะสร้างแรงใจ ตั้งความสามารถของบุคลากร ผู้ร่วมงาน ให้ออกมาอย่างเต็มความสามารถ

4. อุเบกขา คือ หลักวิธีการของผู้บริหารทุกคน จะต้องมีความเป็นกลาง ไม่เอนเอียงเข้าข้างฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด จะต้องตั้งตนเป็นกลาง แล้วใช้ปัญญาพิจารณาอันสมควรแก่เหตุ ในกรณีที่เกิดความขัดแย้ง ที่เกิดขึ้นของผู้ร่วมงาน หรือบุคลากรในองค์กร ตัดสินอย่างเที่ยงธรรม ผู้บริหารจะต้องสร้างความมั่นใจให้แก่ผู้ร่วมงานทุกคน ให้ความเคารพนับถือ

หลักทศพิธราชธรรมในการบริหารงาน

ทศพิธราชธรรมเป็นข้อปฏิบัติดีปฏิบัติชอบสำหรับพระมหากษัตริย์ที่ทรงใช้ปกครองพระราชอาณาจักร และเป็นหลักธรรมของผู้บริหารทุกระดับ ที่จะพึงใช้ประกอบการปฏิบัติงานของตนให้บรรลุความสำเร็จตามเป้าหมายเพื่อประโยชน์สุขแก่ประชาชนโดยรวม เป็นคุณธรรมที่โบราณบัณฑิตได้บัญญัติไว้ก่อนสมัยพุทธกาล ซึ่งปัจจุบันผู้บริหารสถานศึกษายังสามารถใช้หลักธรรม 10 ประการสร้างแรงจูงใจในการทำงานของบุคลากรทุกระดับขึ้น เพื่อให้การดำเนินงาน เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดและสำเร็จตามเป้าหมาย (พระราชญาณวิสิฐ, 2552)

หลักทศพิธราชธรรม (พระพรหมคุณาภรณ์. (ป. อ. ปยุตฺโต), 2553) ได้แก่

1. ทาน คือ การให้ การที่ผู้บริหารให้ทรัพย์สินวัตถุสิ่งของ หรือองค์ประกอบที่ได้มาซึ่งวัตถุ อันหมายถึงเงิน เวลา กำลังกายของตน และผู้อื่นที่ต้องการ (วัตถุทาน) การให้ความรู้ การชี้แนะที่เป็นประโยชน์ในการทำงาน (วิทยาทาน) และการใช้ชีวิต (ธรรมทาน) และการให้อภัยแก่ผู้ที่ทำผิดพลาด ที่พร้อมที่จะแก้ไขปรับปรุง หรือการไม่ถือโทษในเรื่องทั้งปวง (อภัยทาน)

2. ศีล คือ วิธีการอยู่ในศีลธรรมอันดีทั้งกาย วาจา และทางใจ อันเป็นหลักการสากลคุ้มครองสิทธิมนุษยชน รวมทั้งการประพฤติตนตามระเบียบวินัยของหน่วยงาน ตามหลักจรรยาบรรณวิชาชีพ และขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามของสังคม

3. ปริจจาคะ คือ การเสียสละสำหรับผู้บริหาร วิธีการของผู้บริหารในการดำเนินงาน ในด้านการเสียสละ เพื่อส่วนรวม เพื่อประโยชน์ของบุคลากร และองค์กร การไม่เห็นแก่ตัวของผู้บริหาร จะสามารถทำให้บุคลากรทำงานอย่างเป็นมีความสุข

4. อาชวะ คือ ความเป็นผู้ซื่อตรงสำหรับผู้บริหาร วิธีการของผู้บริหารในการดำเนินงาน ในด้านของความซื่อสัตย์สุจริตต่อองค์กร ต่อบุคลากร เป็นผู้ตรงต่อหน้าที่รับผิดชอบต่อภาระงานให้ประสบความสำเร็จ

5. มัทวะ คือ ความสุภาพอ่อนโยน ความสุภาพอ่อนโยนที่ผู้บริหาร แสดงออกถึงกิจกรรมารยาทที่สุภาพ เรียบร้อยปฏิบัติต่อผู้อื่นอย่างให้เกียรติ และการพูดจา สุภาพไพเราะ นุ่มนวล กับบุคคลในทุกระดับ

6. ตปะ คือ ความเพียรพยายามสำหรับผู้บริหาร เป็นวิธีการของผู้บริหารในการดำเนินงานในด้านความพยายาม ความบากบั่นความก้าวหน้า ไม่ถอยหลัง ความไม่หยุดอยู่กับที่ รู้จักระงับยับยั้งซึ่งใจได้ ไม่หลงใหลหมกมุ่นในความสุขสำราญและการปรนเปรอ มุ่งมั่นในหน้าที่การงานให้ครบถ้วนสมบูรณ์

7. อักโธระ คือ ความไม่โกรธสำหรับผู้บริหาร เป็นวิธีการของผู้บริหารที่แสดงถึงความมีเหตุผล ไม่โกรธผู้ร่วมงาน ผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างไร้เหตุผล มีเมตตาธรรมประจำใจ รู้จักระงับความขุ่นเคืองแห่งจิต และมีวินัยที่มีเหตุผล

8. อวิหิงสา คือ ความไม่เบียดเบียนสำหรับผู้บริหาร วิธีการของผู้บริหารที่ไม่แสดงการกดขี่ข่มเหง ผู้ใต้บังคับบัญชา โดยใช้อำนาจที่เหนือกว่าเบียดเบียนผู้อื่น ให้ความช่วยเหลือ สร้างความเสมอภาคให้เกิดขึ้นในองค์กร

9. ขันติ คือ ความอดทน การที่ผู้บริหารอดทนต่อความยากลำบาก ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคในการดำรงชีวิตมีมานะอดทนในการงาน มีความอดทนต่ออารมณ์ยั่วต่างๆ ที่เข้ามากระทบ คือการควบคุมอารมณ์เมื่อผิดหวัง หรือการอดกลั้นต่อความโลภและความอยากได้

10. อวิโรธนะ คือ ความยุติธรรมสำหรับผู้บริหาร วิธีการของผู้บริหารที่ยึดมั่นในหลักของความยุติธรรม ความเที่ยงตรง ไม่เอนเอียงหรือหวั่นไหว ไม่มีอคติโดยมิชอบ ใช้ความรู้ความสามารถปฏิบัติหน้าที่โดยยึดหลักความถูกต้อง สามารถทำให้บุคลากรในองค์กรเกิดความเชื่อมั่นไม่หวั่นไหวต่อภาระงาน

ในปัจจุบัน การศึกษาเกี่ยวกับการบริหารตามแนวพุทธธรรม นักการศึกษาและนักบริการให้ความสนใจมากขึ้น โดยเฉพาะการพัฒนาผู้บริหารระดับมืออาชีพ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการกระตุ้น ผู้ใต้บังคับบัญชาให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข มีการพัฒนาที่ยั่งยืนและประสบความสำเร็จในองค์กร โดยยึดหลักธรรมทางพุทธศาสนา ที่สังคมยอมรับ มีการอ้างอิงถึง แต่อย่างไรก็ตาม การจะทำให้เกิดภาวะผู้บริหารตามหลักจริยธรรมทางพุทธศาสนาก็ยังไม่เกิดผลสัมฤทธิ์อย่างกว้างขวาง ซึ่งอาจเป็นเพราะคนส่วนใหญ่ หรือคนในองค์กร มองภาพไม่ชัดว่า หลักธรรมที่ใช้ปฏิบัติเฉพาะตัว จะทำให้เกิดประโยชน์ต่อผู้อื่น หรือคนในองค์กรอย่างไร โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเสียสละของคนในองค์กร ผู้บริหารจำเป็นต้องเสียสละผลประโยชน์ส่วนตัว จึงถือเป็นเรื่องยากยิ่งที่จะตัดสินใจที่จะเสียผลประโยชน์ส่วนตัวเพื่อส่วนรวม เนื่องจากหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาที่มีความสอดคล้องกับหลักการบริหารนั้นมีอยู่หลากหลายและมีความเหมาะสมกับงานบริหารในบริบทที่แตกต่างกันไป ทั้งนี้เพื่อให้ได้แนวทางการบริหารสถานศึกษาโดยมีหลักพุทธธรรมเป็นพื้นฐานอันจะเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารสถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษาในการนำไปประยุกต์ใช้ต่อไป

สรุปได้ว่า หลักพุทธธรรมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา เป็นแนวทางการบริหารที่ส่งเสริมให้ผู้บริหารครู และนักเรียนมีคุณธรรม จริยธรรม พัฒนาจิตใจควบคู่ไปกับการเรียน นำไปสู่ความสำเร็จของสถานศึกษาอย่างยั่งยืน

ยุคดิจิทัลดิสรัปชั่น

ในช่วง 20 ปีที่ผ่านมา มีการปรับปรุงเทคโนโลยีหลายอย่างเพื่อการบูรณาการและนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการศึกษาและการฝึกอบรม เพื่ออำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนรู้ของครูและบุคลากรในสถานศึกษา มีการปรับปรุงความรู้ด้านการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพสูงในยุคดิจิทัลดิสรัปชั่น การพัฒนาของเทคโนโลยีสารสนเทศและการติดต่อสื่อสารที่รวดเร็วจะส่งผลกระทบต่อการทำงานของสถานศึกษาในทุกๆ ฝ่าย การบริหารงานภายในสถานศึกษาก็มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วเช่นเดียวกัน ทั้งในด้านโครงสร้างและสภาพแวดล้อมของการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 หรือที่รู้จักกันในชื่อยุคดิจิทัลดิสรัปชั่น ซึ่งผู้เรียนส่วนใหญ่ก็จะมีทักษะในการใช้เทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพสูงกว่าแทนที่รูปแบบเทคโนโลยีที่มีอยู่ดั้งเดิม ตามยุคสมัยที่มีเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว (Balyer, A., & Öz, Ö., 2018) Digitalization คือ การนำเอาเทคโนโลยีมาใช้ในการปรับเปลี่ยนรูปแบบการบริหารงานขององค์กรหรือกระบวนการทำงาน ผู้ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศต้องมีทักษะในศตวรรษที่ 21 การปรับเปลี่ยนองค์กรทางการศึกษาสู่ยุคดิจิทัลดิสรัปชั่น ไม่ได้เป็นเพียงการถ่ายโอนข้อมูลหรือกระบวนการจากระบบแอนะล็อกไปสู่ดิจิทัลเท่านั้น ยังส่งผลให้ระบบการศึกษามีความเป็นป็นดิจิทัลที่ไม่ได้จำกัดเพียงการสร้างสำเนาดิจิทัลของหนังสือเรียนหรือเอกสารตำราเรียน ยังรวมถึงบริการต่างๆ ที่สามารถเข้าถึงได้ด้วยอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงในโรงเรียน กระบวนการจัดการศึกษาควรจะจัดการผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศที่มีความต่อเนื่องในการติดต่อสื่อสารระหว่างครูผู้ดูแลระบบและนักเรียนในระบบออนไลน์ (Voronin, D.M., Saenko, V.G., and Tolchieva, H.V., 2020) ในองค์ประกอบสำคัญของยุคดิจิทัลดิสรัปชั่นของประเทศกำลังพัฒนาแนวคิดเหล่านี้ดูเหมือนจะยังมีความล้าหลัง สำหรับทักษะและการเรียนรู้ใหม่ กระบวนการของโลกดิจิทัลเน้นการศึกษาที่เหมาะสมกับความต้องการทางเศรษฐกิจและการตลาดที่ถูกหล่อหลอมผ่านเทคโนโลยีดิจิทัลที่กำหนดไว้ ในช่วงหลายปีที่ผ่านมาจะเห็นได้ว่าระบบการศึกษาของเรายังไม่สอดคล้องกับแนวคิดเหล่านี้ เมื่อศึกษาถึงสภาพแวดล้อมในห้องเรียนจะเห็นได้ว่าการจัดการเรียนรู้ในปัจจุบันมองข้ามและอยู่ห่างจากเทคโนโลยีดิจิทัล ดังนั้นทางออกของปัญหาการดำเนินการปรับเปลี่ยนองค์กรทางการศึกษาสู่ยุคดิจิทัลดิสรัปชั่น ซึ่งสามารถทำได้โดยการใช้โปรแกรมหรือแพลตฟอร์มทางการศึกษาที่มีประสิทธิภาพสูงกว่ามาใช้ในการแก้ปัญหา

ทฤษฎีดิสรัปชั่นถูกนำเสนอเป็นครั้งแรกโดย Christensen, C. M. ในปี ค.ศ. 2015 ยุคดิสรัปชั่นเป็นการเข้ามาแทนที่อุตสาหกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการปฏิรูปให้มีประสิทธิภาพและครอบคลุมการทำงานขององค์กรมากขึ้น ยุคดิจิทัลดิสรัปชั่นได้เปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตในทุกๆ ด้าน โลกกำลังเผชิญกับปรากฏการณ์ที่ทุกสิ่งมีอิสระและไร้ขอบเขต ใช้คำสั่งใหม่มาแทนที่คำสั่งเก่าที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการของยุคสมัย ยุคดิจิทัลดิสรัปชั่นสร้างรูปแบบการเรียนรู้ใหม่ด้วยการโต้ตอบที่เป็นนวัตกรรมและมีขนาดใหญ่ขึ้น การมีอยู่ของยุคนี้ทำให้คนต้องเปิดใจรับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพสูง เพื่อไม่ให้เกิดความล้าหลังในทุกๆ ด้าน โดยเฉพาะด้านการศึกษา การก้าวเข้าสู่ยุคดิจิทัลดิสรัปชั่นทำให้ผู้คนที่ต้องพัฒนาตนเองในการเรียนรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีดิจิทัลในชีวิต และนักพัฒนาหลายคนต้องการสร้างแอปพลิเคชันที่หลากหลายเพื่ออำนวยความสะดวกให้กับชีวิตมนุษย์ซึ่งหนึ่งในนั้นคือด้านการศึกษา การใช้งานที่หลากหลายในด้านการศึกษา เช่น Teacher's Room, Quiper, Duolingo และอื่นๆ ซึ่งสามารถช่วยผู้เรียนในการเรียนรู้สิ่งที่พวกเขาจำเป็นต้องรู้ในการเรียนรู้ที่โรงเรียนได้อย่างมาก ไม่เพียงแต่แอปพลิเคชันราคาถูกเท่านั้น แต่ยังมีประสิทธิภาพและเข้าถึงผู้ชมได้กว้างขึ้นอีกด้วย ตอนนี้ผู้คนสามารถใช้ MOOC ซึ่งเป็นคำย่อของ Massive Open Online Course และปัญญาประดิษฐ์ (Artificial intelligence : AI) เพื่อการศึกษาได้ MOOC เป็นนวัตกรรมการเรียนรู้ออนไลน์ที่ออกแบบมาอย่างเปิดเผย สามารถแชร์และเชื่อมต่อถึงกันได้ AI เป็นเทคโนโลยีที่มนุษย์สามารถใช้เป็นผู้ช่วยที่

สามารถช่วยชีวิตมนุษย์ได้เหมือนหุ่นยนต์ แต่อยู่ในรูปแบบของการแสดงผลเสมือนจริงในระบบคอมพิวเตอร์เท่านั้น ซึ่งต่อมาภายหลังมีข้อโต้แย้งว่า AI เป็นระบบคอมพิวเตอร์ที่ออกแบบมาเพื่อโต้ตอบกับโลก ผ่านความสามารถและพฤติกรรมทางสติปัญญาบางอย่างที่เทียบเท่ากับมนุษย์โดยทั่วไป (Fitriani Lubis, 2019)

สรุปได้ว่า ยุคดิจิทัลดิสรรับชั้น คือ ยุคสมัยที่เทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามามีบทบาทสำคัญในทุกๆ ด้านของชีวิต ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทุกอุตสาหกรรม ธุรกิจ และองค์กรต่างๆ เป็นยุคสมัยที่เต็มไปด้วยโอกาสและความท้าทาย การปรับตัวและพัฒนาทักษะเพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลง

มิติการปรับเปลี่ยนองค์กรสู่ยุคดิจิทัลดิสรรับชั้น

แบบจำลองมิติสำหรับการเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัลอย่างเหมาะสม ซึ่งในการเปลี่ยนแปลงเป็นองค์กรสู่ยุคดิจิทัลมีหลายแง่มุมประกอบด้วย 6 มิติของการปรับเปลี่ยนองค์กรสู่ยุคดิจิทัลดิสรรับชั้น ได้แก่ กลยุทธ์ ความเป็นผู้นำ การดำเนินงาน วัฒนธรรม บุคลากร และเทคโนโลยี มิติเหล่านี้สามารถเติมเต็มในขอบเขตที่แตกต่างกัน ดังนี้

1. มิติกลยุทธ์ ผู้บริหารองค์กรต้องพัฒนากลยุทธ์ทางดิจิทัลให้เกิดความชัดเจน ซึ่งรวมถึงการพัฒนาเทคโนโลยีและการศึกษาถึงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้บริโภค ผู้บริหารมีหน้าที่วางวิสัยทัศน์ให้มีความเหมาะสมสอดคล้องกับรูปแบบการดำเนินงานขององค์กรที่มีการปรับเปลี่ยน และประเมินผลการดำเนินงานอยู่เสมอ

2. มิติความเป็นผู้นำ บทบาทของทีมนักบริหารในการดำเนินการตามกลยุทธ์บริหารระดับกลางและระดับสูงต้องเรียนรู้เทคโนโลยีใหม่และสร้างความตระหนักถึงความจำเป็นในการเปลี่ยนแปลง ความมุ่งมั่นของผู้บริหารในการทำงาน และวัฒนธรรมขององค์กรเป็นตัวบ่งชี้ที่สำคัญสำหรับกระบวนการปรับเปลี่ยนองค์กรสู่ยุคดิจิทัลมากขึ้น

3. มิติการดำเนินงาน เกี่ยวข้องกับความคล่องตัวของกระบวนการต่างๆ ขององค์กร การให้ความร่วมมือของบุคคลภายในหรือภายนอกองค์กร มีความยืดหยุ่นในการบริหารจัดการ และมีพัฒนาระบบที่มีความเป็นอัตโนมัติ องค์กรต้องเผชิญกับการเปลี่ยนทางเทคโนโลยีต้องใช้บุคลากรที่มีทักษะเหล่านี้ เพื่อกำหนดการเปลี่ยนแปลงในองค์กร การจัดสรรทรัพยากรสำหรับการดำเนินการตามกลยุทธ์ดิจิทัล เพื่อให้กิจกรรมขององค์กรดำเนินไปอย่างเหมาะสม

4. มิติวัฒนธรรม ลักษณะของการดำเนินการและการตัดสินใจ ก่อให้เกิดวัฒนธรรม และวัฒนธรรมจะกำหนดกระบวนการตัดสินใจขององค์กร วัฒนธรรมองค์กรสามารถกลายเป็นก่อกำเนิดเป็นนวัตกรรมได้ มิติวัฒนธรรมต้องมีความเปิดกว้างในการสื่อสาร ถ้าองค์กรมีการสื่อสารและการจัดการที่ดีเราจะสามารถเห็นภาพรวมของวัฒนธรรมองค์กร

5. มิติบุคลากร หรือ บุคคลคนในองค์กร ถ้ามีการพัฒนาบุคลากรจนเกิดเชี่ยวชาญด้านดิจิทัลและเกิดการเรียนรู้อย่างถาวร มีการจัดตั้งหน่วยงานที่คอยพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพ เพื่อให้ทรัพยากรบุคคลได้รับการพัฒนาคุณภาพเป็นอย่างดี เพราะบุคลากรที่มีความพร้อมเป็นเหมือนสิ่งที่จะปูทางให้ก้าวไปสู่การปรับเปลี่ยนองค์กรสู่ยุคดิจิทัล

6. มิติเทคโนโลยี เทคโนโลยีดิจิทัลที่มีประสิทธิภาพสูงและซอฟต์แวร์เป็นตัวขับเคลื่อนที่สำคัญสำหรับการปรับเปลี่ยนองค์กรสู่ยุคดิจิทัล เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถในการวิเคราะห์ข้อมูล การจัดการองค์กร กระบวนการต่างๆ ที่ใช้ระบบอัตโนมัติและก่อให้เกิดความคล่องตัวของระบบสนับสนุนการทำงาน เทคโนโลยีที่ีจะช่วยพัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการขององค์กรให้มีคุณภาพมากขึ้น โครงสร้างทางเทคโนโลยีที่

ล้ำสมัยเป็นอุปสรรคทางเทคนิค โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับองค์กรขนาดใหญ่ การดำเนินการปรับเปลี่ยนองค์กรสู่ยุคดิจิทัลดิจิทัลดิสรปชั้น ต้องมีเทคโนโลยีที่ทันสมัย แม้จะเป็นเรื่องที่ยาก แต่จำเป็นต้องขับเคลื่อนให้เกิดการพัฒนาปรับเปลี่ยนไปในทิศทางที่เหมาะสม (Valdez-De-Leon, O. A., 2016)

แพลตฟอร์มเทคโนโลยีดิจิทัลได้กลายเป็นรากฐานสำหรับกิจกรรมทางเศรษฐกิจส่งผลให้สภาพแวดล้อมทางธุรกิจเปลี่ยนแปลงไป การเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัลมีการคิดค้นวิสัยทัศน์และ กลยุทธ์ขององค์กร โครงสร้างองค์กร กระบวนการ ความสามารถ และวัฒนธรรมให้เข้ากับบริบทขององค์กร เทคโนโลยีที่เน้นความเป็นศูนย์กลางหรือเน้นการแพร่กระจายของเทคโนโลยีดิจิทัลเป็นตัวเริ่มต้นสำหรับปรับเปลี่ยนองค์กรสู่ยุคดิจิทัล และบทบาทของผู้กระทำ (เช่น ผู้จัดการ) ในการส่งเสริมกระบวนการเปลี่ยนแปลง ในขณะเดียวกันก็เผชิญกับความท้าทายในการสร้างสมดุลระหว่างการสำรวจและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากร ผู้บริหารต้องเชื่อมั่นในคุณค่าและประโยชน์ของเทคโนโลยีไอทีใหม่ๆ และสนับสนุนการนำไปใช้

สรุปได้ว่า มิติการปรับเปลี่ยนองค์กรสู่ยุคดิจิทัลดิสรปชั้น เป็นแนวทางสำคัญในการช่วยให้ธุรกิจและองค์กรต่างๆ ปรับตัวและรับมือกับการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัล การปรับเปลี่ยนองค์กรสู่ยุคดิจิทัลดิสรปชั้นเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องและต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในองค์กร

องค์ประกอบสำคัญของการปรับเปลี่ยนองค์กรสู่ยุคดิจิทัลดิสรปชั้น

โมเดลการเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัลดิจิทัลจะขึ้นอยู่กับ 5 องค์ประกอบที่สำคัญที่สุดที่จะขับเคลื่อนการดำเนินงานของกระบวนการเปลี่ยนผ่านองค์กรสู่ยุคดิจิทัลดิสรปชั้น ได้แก่

1. ความเป็นผู้บริหารและวัฒนธรรม ผู้บริหารจะกระตุ้นให้เกิดแนวความคิดครั้งแรกเกี่ยวกับดิจิทัล (Digital-First Mindset) ซึ่งจะสะท้อนถึงมุมมองการค้นหาคำอธิบายและการแก้ปัญหาด้วยระบบดิจิทัล การใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่จะเป็นเครื่องมือที่ประโยชน์ต่อการเข้าถึงข้อมูลขององค์กรอย่างมีระบบ และทำให้เกิดความได้เปรียบทางการแข่งขัน ลักษณะของความเป็นผู้บริหารมีอาชีพและวัฒนธรรมมีความจำเป็นอย่างมากสำหรับการเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัลนำไปสู่ความสำเร็จ ซึ่งอาจอธิบายได้ว่าหลักการปรับเปลี่ยนองค์กรสู่ยุคดิจิทัลที่จะประสบความสำเร็จ บุคลากรทุกคนต้องได้รับมอบหมายงานที่เหมาะสมกับความสามารถและโอกาสที่ดีที่สุดเท่าที่จะทำได้

2. บุคลากร องค์กรสามารถผลักดันความเป็นเลิศด้านดิจิทัล ด้วยการสร้างความมั่นใจให้กับบุคลากร การมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ในกระบวนการพฤติกรรมที่ผู้ปฏิบัติงานในการปรับเปลี่ยนองค์กรสู่ยุคดิจิทัลดิสรปชั้น บุคลากรต้องมี คือ 1) ประสบการณ์ด้านเทคโนโลยี (Technology experience) ประสบการณ์ทางเทคนิคเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องใช้ในการทำงาน 2) ทักษะดิจิทัล (Digital Skill) ช่วยส่งเสริมให้บุคลากรมีทักษะในการใช้เครื่องมือ และเทคโนโลยีที่หลากหลายในการดำเนินงาน 3) การมีส่วนร่วมสูง (High-Engagement) เพื่อความสำเร็จในระยะยาว องค์กรจะต้องมีมากกว่าประสบการณ์ด้านเทคโนโลยีและทักษะดิจิทัล

3. ห่วงโซ่คุณค่า พันธมิตร และแนวโน้ม มีความเข้าใจในเชิงลึกเกี่ยวกับการพัฒนาสู่ยุคดิจิทัลดิสรปชั้น และการทำงานร่วมกับพันธมิตร หรือองค์กรที่เก่งที่สุด ร่วมมือกันช่วยให้องค์กรสามารถมุ่งสู่การเปลี่ยนแปลงตามแนวทางปฏิบัติที่ดีที่สุด นำไปสู่ความสำเร็จขององค์กร

4. เทคโนโลยีเกิดใหม่ เป็นกุญแจสู่หลักการปรับเปลี่ยนองค์กรสู่ยุคดิจิทัลดิสรปชั้นคือความสามารถในการดำเนินการและใช้ประโยชน์สูงสุดจากเทคโนโลยีที่มีอยู่ในปัจจุบัน และที่เกิดขึ้นใหม่ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินการ

5. ระบบธุรกิจอัจฉริยะ และ Data Science เนื่องจากระบบอัตโนมัติและการปรับเปลี่ยนองค์กรสู่ยุคดิจิทัลดิสรักชั่น เริ่มสร้างข้อมูลที่มีคุณค่าเกี่ยวกับกระบวนการ ผู้รับบริการ และการบริการโดยใช้ข้อมูลเพื่อแจ้งเตือนและขึ้นำการตัดสินใจเป็นอย่างเป็นขั้นตอน เพื่อปรับปรุงองค์กรให้มีเสถียรภาพ ข้อมูลเป็นรากฐานของความสำเร็จในการแปลงเป็นดิจิทัล เพราะส่งผลกระทบต่อการทำงานหลายอย่างที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัล (Gimpel, Henner., Hosseini, Sabiölla., Huber, Rocco., Probst, Laura., Röglinger, Maximilian. & Faisst Ulrich, 2018)

สรุปว่า การปรับเปลี่ยนองค์กรสู่ยุคดิจิทัลดิสรักชั่น มีองค์ประกอบสำคัญ 5 อย่าง คือ 1) ความเป็นผู้บริหารและวัฒนธรรม 2) บุคลากร 3) หัวข้อคุณค่า พันธมิตร และแนวโน้ม 4) เทคโนโลยีเกิดใหม่ และ 5) ระบบธุรกิจอัจฉริยะ และ Data Science

การปรับเปลี่ยนองค์กรทางการศึกษาสู่ยุคดิจิทัลดิสรักชั่น

การเปลี่ยนแปลงในยุค digital disruption หรือยุคของการเปลี่ยนแปลงแบบทำลายล้างเพื่อสร้างสิ่งใหม่นี้ หน่วยงานภาครัฐหรือบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนให้ทันในยุคนี้ โดยเฉพาะครูต้องปรับเปลี่ยนวิธีการสอน จากการบรรยายมาเป็นการทำกิจกรรมร่วมกับผู้เรียน ร่วมกันค้นหาโจทย์ ซึ่งเป็นโจทย์ที่มีอยู่ในชีวิตจริง จากนั้นร่วมกันระบุปัญหาให้ชัดเจน หลังจากนั้นหาแนวทางแก้ปัญหาเป็นส่วนๆ และสุดท้ายร่วมกันวิเคราะห์ปัญหา หาวิธีการหรือแนวทางแก้ปัญหา นอกจากนี้นักเรียนต้องมีทักษะการตั้งคำถามที่ถูกต้อง เนื่องจากคำตอบสามารถค้นหาได้จากโปรแกรมค้นหา เช่น Google แต่การตั้งคำถามที่ถูกต้องถือว่ามีความสำคัญกว่ามาก เพราะการตั้งคำถามที่ถูกต้อง จะทำให้สามารถหาคำตอบที่ถูกต้อง นอกจากนี้ต้องมีทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ เนื่องจากเราอยู่ในยุคที่ทุกสิ่งที่เคยมีมา จะถูกกระบวนการคิดใหม่ทำใหม่เข้ามาแทนที่ และต้องเป็นทักษะการคิดแบบสร้างสรรค์ คิดแปลก และคิดแตกต่าง (Kopp, M., Gröblinger, O. and Adams, S., 2019) การเผชิญหน้ากับปัญหารูปแบบใหม่ของนักเรียนและครูด้วยความไม่คาดฝันและเป็นสิ่งที่ท้าทาย การปรับเปลี่ยนองค์กรทางการศึกษาสู่ยุคดิจิทัลดิสรักชั่นจะประสบความสำเร็จต้องมีปัจจัยสำคัญ 5 ข้อ ได้แก่

1. การเปลี่ยน การปรับเปลี่ยนองค์กรทางการศึกษาสู่ยุคดิจิทัลดิสรักชั่นเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ที่ส่งผลกระทบต่อการศึกษาในระดับอุดมศึกษา ดังนั้นจึงจำเป็นต้องส่งเสริมงานวิจัยและให้ความรู้เกี่ยวกับผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงเข้าสู่ยุคดิจิทัล เพราะสิ่งเหล่านี้จะก่อให้เกิดกระบวนการที่เหมาะสมในการปรับตัว

2. การก้าว ปัจจุบันการศึกษาในระดับอุดมศึกษาและในโรงเรียนส่วนใหญ่อยู่ในระดับการพัฒนาที่ใกล้เคียงกัน สิ่งสำคัญคือสถานศึกษาต้องตระหนักถึงความเร่งด่วนของการเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัล ถึงแม้ในการดำเนินการอาจจะต้องใช้เวลาบ้างก็ตาม

3. เทคโนโลยี แม้ว่าเทคโนโลยีจะเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อน แต่จำเป็นต้องเข้าใจว่าการทำให้เป็นดิจิทัลเป็นกระบวนการ ดังนั้นการเปลี่ยนแปลงสู่ยุคดิจิทัลดิสรักชั่น เป็นกิจกรรมที่สามารถจัดการระทำการร่วมกันได้ โดยอาศัยทีมงานและผู้เชี่ยวชาญ แม้จะมีความพร้อมหรือแรงจูงใจที่ดีหากขาดเทคโนโลยีที่สนับสนุนด้านการศึกษาระบบการเรียนรู้ก็ดำเนินไปได้ช้าลง

4. ความสามารถ การได้มาซึ่งทักษะดิจิทัลขึ้นอยู่กับบุคคลมากขึ้น แรงจูงใจส่งผลการพัฒนา มากกว่าอายุ ถ้าขาดความสามารถจะต้องผ่านการฝึกอบรมเพื่อเพิ่มทักษะที่จำเป็นในยุคดิจิทัลดิสรักชั่น

5. การเงิน ค่าใช้จ่ายในการเปลี่ยนแปลงสู่ยุคดิจิทัลดิสรพ์ชั้น องค์กรจำเป็นอย่างยั้งที่ต้งจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอ จากแหล่งเงินทุนทั้งภายในและภายนอก อย่างไรก็ตามฝ่ายบริหารต้งลำดับความสำคัญและวางแผนการใช้งบประมาณให้เกิดความเหมาะสม

สรุปว่า การปรับเปลี่ยนองค์กรทางการศึกษาสู่ยุคดิจิทัลดิสรพ์ชั้นเป็นกระบวนการที่สำคัญในการให้บริการการศึกษาที่มีประสิทธิภาพและตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนในยุคปัจจุบันที่มีเทคโนโลยีดิจิทัลเป็นส่วนสำคัญของชีวิตประจำวัน

ความเป็นผู้บริหารมืออาชีพตามหลักพุทธธรรม สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลดิสรพ์ชั้น

ความเป็นผู้บริหารมืออาชีพตามหลักพุทธธรรม สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลดิสรพ์ชั้นเป็นแนวทางที่นักบริหารมืออาชีพสามารถปกครองคนได้ต้งอาศัยหลักพุทธธรรมที่เรียกว่า ธรรมของผู้ใหญ่ คือ มีทั้งความรัก ความสงสาร เอื้ออาทร และทำใจให้เป็นกลาง การใช้อำนาจหน้าที่หรือใช้พระเดชพระคุณควบคุมการบริหาร เพราะจะเป็นนักปกครองหรือนักบริหารได้จะต้งมีคุณธรรมที่เรียกว่า พรหมวิหารธรรม 4 ประการ และผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพยังสามารถใช้หลักทศพิธราชธรรม เพื่อสร้างแรงจูงใจในการทำงานของบุคลากรทุกระดับชั้น เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดและสำเร็จตามเป้าหมาย ทั้งนี้เมื่อเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 โดยการบริหารสถานศึกษาจะเข้าสู่ยุคดิสรพ์ชั้นเป็นการเข้ามาแทนที่อุตสาหกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการปฏิรูปให้มีประสิทธิภาพและครอบคลุมการทำงานขององค์กรมากขึ้น ยุคดิจิทัลดิสรพ์ชั้นได้เปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตในทุกๆ ด้าน ผู้บริหารในยุคดิจิทัลต้งมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล ทันสมัย กล้าตัดสินใจ มีกลยุทธ์ในการทำงาน การกระตุ้นทางปัญญาช่วยให้การคิด การแก้ไขปัญหา การตั้งสมมุติฐาน การมีความคิดที่ริเริ่มสร้างสรรค์ การเปลี่ยนกรอบงานเป็นไปอย่างมีระบบมากขึ้น การเป็นภาวะผู้นำแบบ สนับสนุนนั้นต้งเข้าถึงบุคลากรในองค์กร ทำให้เกิดความรู้สึกอยากการก้าวไปพร้อมกันกับบุคลากร ในองค์กรสร้างบรรยากาศที่ดีในการทำงาน ให้การสนับสนุนด้านสวัสดิการและการดูแลความเป็นอยู่ ของบุคลากรเพื่อให้บุคลากรสามารถทำงานได้อย่างเต็มที่ และต้งส่งเสริมและสนับสนุนบุคลากรในองค์กร ให้มีการพัฒนาและส่งเสริมทักษะความรู้ความสามารถของบุคลากรให้เกิดความรู้ความเข้าใจ เพื่อพร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น เพื่อให้องค์กรสามารถเปลี่ยนไปสู่ยุคดิจิทัลได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ ที่สำคัญการเงินต้งการและนวัตกรรม ทำให้มีความก้าวหน้าในวิสัยทัศน์ สร้างและส่งเสริมให้เกิดความหมายและความมีคุณค่าในงาน และสภาพแวดล้อมของงานและความคิดสร้างสรรค์ในการเผชิญกับสิ่งที่ท้าทายหรือความเสี่ยง

บทความนี้เน้นย้ำถึงความสำคัญของการนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในการบริหารสถานศึกษา โดยเฉพาะในยุคดิจิทัลที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ผู้บริหารควรเป็นผู้นำที่มีคุณธรรม มีความเมตตา กรุณา และสามารถสร้างแรงบันดาลใจให้กับบุคลากรได้ โดยมีประเด็นสำคัญ ดังนี้

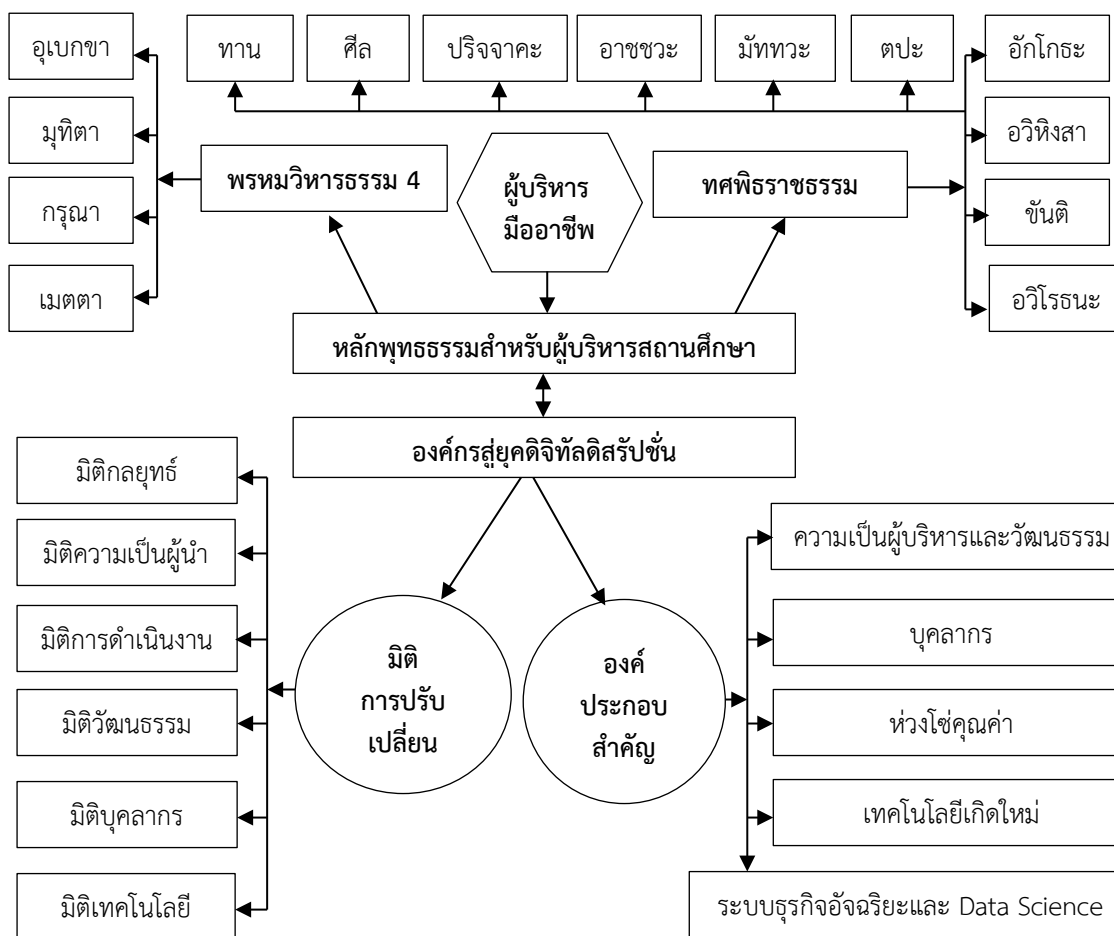
1. หลักพุทธธรรม บทความเน้นถึงหลักธรรมสำคัญ เช่น พรหมวิหาร 4, ทศพิธราชธรรม ที่สามารถนำมาใช้ในการบริหารจัดการได้
2. คุณสมบัติของผู้นำ ผู้บริหารที่ดีควรมีวิสัยทัศน์กว้างไกล สามารถปรับตัวเข้ากับยุคดิจิทัล และมีความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรม
3. การสร้างแรงบันดาลใจ การสร้างสภาพแวดล้อมในการทำงานที่ดี การให้การสนับสนุนบุคลากร และการส่งเสริมการพัฒนาตนเอง เป็นสิ่งสำคัญในการสร้างแรงบันดาลใจให้กับบุคลากร
4. การปรับตัวสู่ยุคดิจิทัล ผู้บริหารต้งมีความเข้าใจในเทคโนโลยีดิจิทัล และสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5. ความสำคัญของการจินตนาการและนวัตกรรม การคิดสร้างสรรค์และการมองโลกในแง่ดี จะช่วยให้ผู้บริหารสามารถนำพาองค์กรก้าวข้ามอุปสรรคและความท้าทายต่างๆ ได้

สรุปโดยรวม หลักพุทธธรรมยังมีความสำคัญและสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการได้ในยุคปัจจุบัน ผู้บริหารที่สามารถผสมผสานหลักพุทธธรรมเข้ากับความรู้ทางด้านการบริหารจัดการ จะสามารถเป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพและนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จได้

บทสรุป

การบริหารจัดการศึกษานั้น ผู้บริหารนับเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการจัดการศึกษาซึ่งถือได้ว่าเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อน การจัดการศึกษาอย่างแท้จริงซึ่งสิ่งนี้บุคคลทั่วไปมีความคาดหวังต่อการเป็นผู้บริหารสถานศึกษา คือ การเป็นผู้บริหารมีคุณธรรมและผู้บริหารจักต้องมีคุณสมบัติที่รู้จักในบทบาทและปฏิบัติตามในหน้าที่ของตนเองอย่างเต็มที่ เป็นผู้ที่มีภาวะผู้นำ มีวิสัยทัศน์ มีเหตุผลและความถูกต้อง เป็นนักคิดนักวิเคราะห์ มีเมตตาธรรม รอบรู้ ทำให้ผู้เรียนเป็นผู้มีคุณภาพในลักษณะเก่ง ดี มีความสุขและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ ส่งผลให้สถานศึกษามีคุณภาพและนำไปสู่การพัฒนาที่ดีขึ้น โดยนำองค์การทางการศึกษาสู่ยุคดิจิทัลได้สำเร็จ ได้แก่ 1) มีกลยุทธ์ดิจิทัลที่เหมาะสมก่อนที่จะรวมเอาวิสัยทัศน์ เป้าหมาย โอกาส และกิจกรรมต่างๆ เข้าด้วยกัน เพื่อให้ได้รับประโยชน์จากเทคโนโลยี 2) การดำเนินงาน เน้นความสามารถเพื่อรองรับการให้บริการทางการศึกษา การทำงานที่เป็นระบบดิจิทัล รูปแบบอัตโนมัติ และมีความยืดหยุ่นมากขึ้น ผสานการดำเนินงานของโลกทางกายภาพกับโลกยุคดิจิทัลได้สำเร็จให้เกิดความเหมาะสม 3) ความพร้อมของบุคลากร ซึ่งบุคลากรในสถาบันทางการศึกษามีส่วนช่วยในการผลักดันสู่ความเป็นเลิศด้านดิจิทัลพัฒนาให้มีความเชี่ยวชาญด้านการใช้เทคโนโลยีและมีความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรมได้อย่างต่อเนื่อง 3) เทคโนโลยี เป็นกุญแจสำคัญของการปรับเปลี่ยนองค์การทางการศึกษาสู่ยุคดิจิทัลได้สำเร็จ คือความสามารถในการดำเนินการอย่างเป็นระบบ อำนวยความสะดวก สนับสนุนการจัดการศึกษาให้เกิดความต่อเนื่อง และมีประสิทธิภาพ 4) ทรัพยากร การปรับเปลี่ยนองค์การทางการศึกษาสู่ยุคดิจิทัลได้สำเร็จ ส่งผลให้การบริหารจัดการงบประมาณมีความคล่องตัว โปร่งใส ตรวจสอบได้ เกิดประโยชน์สูงสุดต่อสถานศึกษา และ 6) วัฒนธรรมองค์กร วัฒนธรรมมีความจำเป็นอย่างมากสำหรับการปรับเปลี่ยนองค์การทางการศึกษาสู่ยุคดิจิทัลได้สำเร็จ วัฒนธรรมสนับสนุนให้องค์กรเกิดความโปร่งใส การเพิ่มขีดความสามารถปรับเปลี่ยนทัศนคติเพื่อสร้างโอกาสดิจิทัลมากที่สุดและเกิดความคุ้มค่า กล่าวโดยสรุปว่า ความเป็นผู้บริหารมืออาชีพตามหลักพุทธธรรม สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลได้สำเร็จเป็นแนวทางที่นักบริหารมืออาชีพสามารถปกครองคนได้ต้องอาศัยหลักพุทธธรรม คือ พรหมวิหารธรรม 4 ประการ และหลักทศพิธราชธรรม 10 ประการ เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดและสำเร็จตาม สรุปองค์ความรู้ดังในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ความเป็นผู้บริหารมืออาชีพตามหลักพุทธธรรม สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล

เอกสารอ้างอิง

- จันทร์จิรา เหลลราช. (2564). การปรับเปลี่ยนสู่ดิจิทัลและผลกระทบต่อองค์กร. วารสารวิชาการ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (มนุษยศาสตร์สาร). 22(1). 227-238.
- ทิตนา แหมมณี และภาสิต ประมวลศิลป์ชัย. (2547). ประสบการณ์และกลยุทธ์ของผู้บริหารในการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน. กรุงเทพมหานคร: ปกรณ์ศิลป์พริ้นติ้ง.
- พระครูจิตรธรรมธัช (จิรธมโม). (2553). ศึกษาการประยุกต์หลักพุทธธรรมที่ใช้ในการบริหารจัดการวงดนตรีหมอลำคณะเสียงอีสาน นกน้อย อุไรพร. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระเทพดิลก. (2553). การบริหารจัดการองค์กรทางพระพุทธศาสนา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2549). พุทธวิธีบริหาร. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต). (2553). ธรรมญูชีวิต. กรุงเทพมหานคร: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

- พระราชญาณวิสิฐ. (2552). **หลักธรรมาภิบาล และประมุขศิลป์: คุณลักษณะความเป็นผู้นำที่ดี**. พิมพ์ครั้งที่ 6. ราชบุรี: มูลนิธิพุทธภวนาวิชาธรรมกาย.
- พิชญ์สินี มะโน. (2562). ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงในยุค DIGITAL DISRUPTION ต่อการศึกษา. **วารสารครุศาสตร์อุตสาหกรรม คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมและเทคโนโลยีสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง**. 18(1). 1-6.
- ภารดี อนันต์นาวิ. (2551). **หลักการ แนวคิด ทฤษฎีทางการบริหารการศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ 2. ชลบุรี: สำนักพิมพ์มนตรี.
- ศรีภูมิ สุขหมั่น. (2552). การศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางพัฒนาความเป็นผู้บริหารมืออาชีพ ของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุรินทร์ เขต 3. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.
- หวน พินิจพันธ์. (2548). **การบริหารการศึกษา**. นนทบุรี: พินิจพันธ์การพิมพ์.
- Balyer, A. & Öz, Ö. (2018). Academicians' views on digital transformation in education. **International Online Journal of Education and Teaching**. 5(4). 809-830.
- Fitriani Lubis. (2019). Education in the Disruption Era. **Britain International of Linguistics. Arts and Education**. 1(2). 183-188.
- Gimpel, Henner., Hosseini, Sabiölla., Huber, Rocco., Probst, Laura., Röglinger, Maximilian & Faisst Ulrich. (2018). Structuring Digital Transformation: A Framework of Action Fields and its Application at ZEISS. **Journal of Information Technology Theory and Application**. 19(1). 31-54.
- Kopp, M., Gröbinger, O. & Adams, S. (2019). **Five Common Assumptions that Prevent Digital Transformation at Higher Education Institutions**. INTED2019 Proceedings. Valencia, Spain.
- Robbins, S.P. (2003). **Organizational Behavior: Concepts Controversies and Application**. 10th ed. New Jersey: Pearson prentice hall.
- Valdez-De-Leon, O. A. (2016). Digital Maturity Model for Telecommunications Service Providers. **Technology Innovation Management Review**. 6(8). 19-32.
- Voronin, D.M., Saienko, V.G. & Tolchieva, H.V. (2020). Digital Transformation of Pedagogical Education at the University. **Advances in Social Science. Education and Humanities Research**. 4(37). 757-763.

การบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศตามหลักอิทธิบาท 4 ในศตวรรษที่ 21
MANAGING EDUCATIONAL INSTITUTIONS TOWARDS EXCELLENCE BASED ON
THE FOUR IDDHIPADA PRINCIPLES IN THE 21ST CENTURY

^[1]สุภัทสร่า วันทมาตย์ Suphatsara Wantamat

^[2]ลำพอง กลมกุล Lampong Klomkul

^[3]พระมหาญาณวัฒน์ ฐิตวฑฒโน Phramaha Yannawat Thitavaddhano

^[1] ^[2] ^[3]มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Corresponding Author E-mail: Suphatsara8510@gmail.com

Article Received January 20, 2024, Revised: August 20, 2024, Accepted: August 23, 2024.

บทคัดย่อ

บทความวิชาการฉบับนี้เป็นเรื่องการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศตามหลักอิทธิบาท 4 ในศตวรรษที่ 21 เป็นการบริหารสถานศึกษาโดยใช้กระบวนการและหลักการบริหารสู่ความเป็นเลิศ ประกอบด้วย 5 ขั้นตอนดังนี้ 1) การวางแผน 2) การจัดองค์การ 3) การบังคับบัญชาสั่งการ 4) การประสานงาน และ 5) การควบคุม ในการบริหารสถานศึกษาให้เป็นเลิศได้นั้น ผู้บริหารต้องมีทักษะและมีคุณลักษณะที่สอดคล้องกับศตวรรษที่ 21 ส่วนในด้านครูสอนจะต้องมีคุณลักษณะและมีการปรับเปลี่ยนบทบาทหน้าที่ของตนเองให้แตกต่างจากเดิมไปสู่บทบาทของครูผู้สอนในศตวรรษที่ 21 นอกจากนี้จะต้องพัฒนาด้านผู้เรียนให้มีคุณภาพตามทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 คือทักษะ 3R8C และสิ่งสำคัญคือผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และผู้เรียน ต้องนำหลักพุทธธรรม คือหลักอิทธิบาท 4 ประกอบด้วย ฉันทะคือความพอใจ วิริยะคือความเพียร พยายาม จิตตะคือมีจิตใจมุ่งมั่น ฝักใฝ่ และวิมังสาคือไตร่ตรอง พิจารณาใคร่ครวญอย่างรอบคอบนำมาใช้ในการบริหารสถานศึกษา การสอน และการเรียน จะทำให้ประสบความสำเร็จและส่งผลให้สถานศึกษาก้าวสู่ความเป็นเลิศในที่สุด

คำสำคัญ: การบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ, อิทธิบาท 4, ศตวรรษที่ 21

ABSTRACT

This academic article explored the management of educational institutions towards excellence based on the Four Iddhipāda principles in the 21st century. It discussed the management of educational institutions through processes and principles, comprising five steps: 1) Planning, 2) Organizing, 3) Commanding, 4) Coordinating, and 5) Controlling. To achieve excellence in managing educational institutions, administrators must possess skills and competencies aligned with the demands of the 21st century. In terms of teaching, educators needed to exhibit distinct characteristics and adapted their roles from traditional teaching to that of 21st-century teachers. Additionally, there was a need for the development of learners to meet the quality standards and skills required in the 21st century, specifically the 3R8C skills. Moreover, administrators, teachers, and learners should apply the principles of Buddhist

ethics, encompassing the Four Iddhipāda principles: Chanda (satisfaction), Viriya (endeavor), Citta (dedication), and Vimamsā (reflection), in the management of educational institutions, teaching, and learning. Embracing these principles would lead to success and enable educational institutions to achieve excellence in the end.

Keywords: Managing Educational Institutions Towards Excellence, Four Iddhipadā Principles, 21st Century

บทนำ

ปัจจุบันการศึกษาได้รับความคาดหวังให้ทำหน้าที่ต่างๆ ในทางสังคมการเมืองและเศรษฐกิจมากมายตั้งแต่ ช่วยให้ประชาชนอ่านออกเขียนได้ คิดเป็น เรียนรู้จริยธรรม และความเป็นพลเมือง ตลอดจนพัฒนาทักษะทางเศรษฐกิจ ซึ่งจะช่วยให้เพิ่มความเท่าเทียมในสังคมระยะยาว การศึกษาที่ไม่มีคุณภาพจึงก่อให้เกิดปัญหาที่ร้ายแรงต่อประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในศตวรรษที่ 21 ซึ่งประชาชนต้องการทักษะการคิดและการดำรงชีวิตที่แตกต่างจากอดีตที่ผ่านมาอย่างมีนัยสำคัญ (Thailand Development Research Institute, 2013) และในปัจจุบันในยุคโลกาภิวัตน์ที่มีความไม่แน่นอน ทักษะเดิม ๆ ที่มนุษย์มีและใช้ได้ผลในโลกยุคก่อน ไม่สามารถใช้ได้ผลในยุคปัจจุบันและในอนาคตมนุษย์ต้องเรียนรู้ทักษะใหม่ ๆ เพื่อความอยู่รอดในสังคม (Martin, 2010) ทำให้องค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนต้องมีการปรับเปลี่ยนให้อยู่รอด และมีความเหมาะสมกับสถานการณ์ดังกล่าว ผู้บริหารในฐานะผู้นำองค์กรจำเป็นต้องปฏิรูปตนเอง และการเปลี่ยนแปลงองค์กรครั้งใหญ่เพื่อนำพาไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายที่ต้องการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญที่จะต้องบริหารจัดการทรัพยากรทางการศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพ และความสมดุลเพื่อให้บริหารจัดการศึกษาให้บรรลุผลสำเร็จ (ภูษิต ปุณณมัย และคณะ, 2561)

ผู้บริหารสถานศึกษาต้องบริหารสถานศึกษาให้มีความเป็นเลิศโดยพัฒนาด้านคุณภาพของโรงเรียนให้ได้มาตรฐานตามเกณฑ์การจัดการศึกษาของระบบสากล โดยนำเกณฑ์การจัดการศึกษาตามรางวัลคุณภาพแห่งชาติประเทศสหรัฐอเมริกา (Malcolm Baldrige National Quality Award: MBNQA) มาเป็นแบบอย่างในการพัฒนาโรงเรียน ในประเทศสหรัฐอเมริกาโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จในการพัฒนาความเป็นเลิศของโรงเรียน โดยการใช้แนวคิดดังกล่าวเช่น โรงเรียนเพอร์ลิวอร์ (Pearl River School District) แห่งรัฐนิวยอร์ก และมหาวิทยาลัยวิสคอนซิน แห่งรัฐวิสคอนซิน ซึ่งโรงเรียนดังกล่าวมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่สูงต่อมาประเทศพัฒนาแล้วทั่วโลกได้นำแนวคิดดังกล่าวมาใช้จนเกิดผลสำเร็จ เช่น สิงคโปร์ ญี่ปุ่น ออสเตรเลีย ฮองกง และไทย ได้นำมาปรับใช้กับการศึกษาในประเทศของตนเช่นเดียวกัน เรียกว่าเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติประเทศไทย (Thai Quality Award: TQA) โดยสำนักงานรางวัลคุณภาพแห่งชาติภายใต้การบริหารจัดการของสถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติเป็นหน่วยงานหลักในการประสานความร่วมมือเผยแพร่สนับสนุนและผลักดันให้องค์กรต่างๆ ทั้งภาคผลผลิตการบริการ และทางด้านการศึกษานำเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติประเทศไทยไปพัฒนาศักยภาพระบบการบริหารจัดการไปสู่ความเป็นเลิศอย่างยั่งยืน (ช่วงโชติ พันธุเวช, 2551)

ในการทำงานให้ประสบผลสำเร็จได้นั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มาใช้ในการบริหาร คือหลักอิทธิบาท ซึ่งเป็นหลักธรรมแห่งความสำเร็จ ประกอบด้วย 4 อย่าง คือ ฉันทะ คือ ความพอใจ วิริยะ คือ ความเพียร จิตตะ คือ ความคิดจดจ่อ และ วิมังสา คือ การสอบสวนไตร่ตรองแปลให้จำง่ายตามลำดับว่า มีใจรัก พากเพียรทำ เอาใจคิดฝึกฝน ใช้ปัญญา สอบสวน (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต),

2549) ดังนั้น ผู้เขียนจึงได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศตามหลักอิทธิบาท 4 ในศตวรรษที่ 21 โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

กระบวนการและหลักการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ

หลักทั่วไปในการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ มีนักทฤษฎี Henry Fayol (อ้างใน ธงชัย สันติวงษ์, 2539) ได้จัดหน้าที่ในการจัดการเพื่อการบริหารองค์กรสู่ความสำเร็จไว้ ดังนี้

1. การวางแผน (Planning) คือ ภาระหน้าที่ของผู้บริหารที่จะต้องทำการคาดการณ์ล่วงหน้าถึงเหตุการณ์ต่างๆ ที่จะมีผลกระทบต่อการดำเนินงานและกำหนดขึ้นเป็นแผนการปฏิบัติงานหรือวิถีทางที่จะปฏิบัติเพื่อเป็นแนวทางของการทำงานในอนาคต

2. การจัดองค์การ (Organizing) คือ การจัดให้มีโครงสร้างของสายงาน ตำแหน่งงานและอำนาจหน้าที่ต่าง ๆ เพื่อให้ทรัพยากรทางการบริหารอยู่ในที่เหมาะสม ในอันที่จะช่วยงานขององค์กรให้บรรลุผลสำเร็จ

3. การบังคับบัญชาสั่งการ (Commanding) คือการดูแลสั่งการให้งานเป็นไปด้วยความถูกต้องเรียบร้อย

4. การประสานงาน (Coordinating) คือ การดูแลความสะดวกให้ผู้ทำงานสามารถทำงานได้โดยสะดวกเต็มความสามารถ เชื่อมโยงทุกคนให้เข้ากันได้และกำกับไปสู่จุดมุ่งหมายเดียวกัน

5. การควบคุม (Controlling) คือ ภาระหน้าที่ในการที่จะต้องกำกับให้สามารถประกันได้ว่ากิจกรรม ต่าง ๆ ที่ทำไปนั้น สามารถเข้ากับแผนที่ได้วางไว้ให้งานดำเนินไปตามแผนที่วางเอาไว้

สรุปได้ว่า หลักทั่วไปในการบริหารองค์กรสู่ความสำเร็จนั้น ควรปฏิบัติตามองค์ประกอบของการวางแผน เพื่อกำหนดแนวทางในการทำงาน การจัดองค์การที่เหมาะสม การบังคับบัญชาสั่งการที่มีเสถียรภาพ และการควบคุมกระบวนการของงานให้เป็นไปตามงานที่ได้วางแผนไว้

การที่จะพัฒนาสถานศึกษาเพื่อไปสู่ความเป็นเลิศนั้นต้องอาศัยองค์ประกอบหลายอย่าง ดังนี้

1. ด้านผู้บริหารสถานศึกษา การบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศนั้นผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมีทักษะและคุณลักษณะ ของศตวรรษที่ 21 ดังนี้

1.1 ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาที่เป็นเลิศ ในศตวรรษที่ 21

ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในสถานศึกษา ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะบริหารปัจจัย ทรัพยากรให้มีประสิทธิภาพ และบรรลุวัตถุประสงค์ที่ต้องการ ดังนั้น ผู้บริหารจำเป็นต้องมีทักษะต่างๆ เพื่อให้การบริหารงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสบความสำเร็จ ประกอบไปด้วย 7 ทักษะดังต่อไปนี้ (Griffin, 2013)

1. ทักษะด้านเทคนิค (Technical Skills) เป็นทักษะที่สำคัญในการบรรลุ และเข้าใจลักษณะของงานแต่ละประเภทในองค์กรเป็นทักษะที่สำคัญยิ่งต่อผู้บริหารระดับต้น เพราะเป็นผู้ปฏิบัติงานให้แก่ผู้ใต้บังคับบัญชาและตอบคำถามเกี่ยวกับงานนั้นๆ ซึ่งผู้บริหารที่ดีต้องทราบถึงวิธีการปฏิบัติงานที่ได้มอบหมายให้ผู้ใต้บังคับบัญชา

2. ทักษะด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (Interpersonal Skills) ผู้บริหารนั้นใช้เวลาส่วนหนึ่งในการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลทั้งภายในและภายนอกองค์กรด้วยเหตุผลหลายๆ ประการ ผู้บริหารจำเป็นต้องมีทักษะด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล หรือความสามารถในการติดต่อสื่อสารเข้าใจและกระตุ้นบุคคล กลุ่มบุคคล ผู้บริหารจึงต้องมีความสัมพันธ์อันดีกับผู้ใต้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงาน และผู้มีตำแหน่งเหนือกว่าขององค์กร

3. ทักษะด้านมโนภาพ (Conceptual Skills) ทักษะด้านมโนภาพขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้บริหารในการคิดเชิงรูปธรรม ผู้บริหารจึงต้องความสามารถในการคิดเพื่อเข้าใจภาพรวมของการทำงานและสภาพแวดล้อมขององค์กร เพื่อที่จะรวบรวมส่วนต่างๆเข้าด้วยกัน ซึ่งผู้บริหารจะต้องคิดอย่างมีกลยุทธ์เพื่อที่จะได้เห็นภาพรวมขององค์กร และสามารถตัดสินใจได้อย่างหลากหลายเพื่อสนองต่อองค์กร

4. ทักษะด้านการวินิจฉัย (Diagnostic Skills) เป็นทักษะที่ทำให้ผู้บริหารมีความสามารถในการนึกคิดตอบสนองต่อสถานการณ์ต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม

5. ทักษะด้านการสื่อสาร (Communication Skills) ผู้บริหารที่สามารถสื่อสารความคิดและข้อมูลของตนสู่ผู้อื่น สามารถรับทราบความคิดและข้อมูลจากผู้อื่นอย่างมีประสิทธิภาพทำให้ผู้บริหารสามารถส่งผ่านความคิดสู่ผู้ใต้บังคับบัญชาให้ทราบถึงสิ่งที่เป็นที่คาดหวังจากผู้ร่วมงาน

6. ทักษะด้านการตัดสินใจ (Decision-Making Skills) ผู้บริหารที่ดีจะต้องมีทักษะในการตัดสินใจที่ดีเช่นกัน ทักษะการตัดสินใจ หมายถึง ความสามารถของผู้บริหารในการตระหนักและจำกัดขอบเขตของปัญหาและโอกาสได้อย่างถูกต้อง และเลือกวิธีการที่เหมาะสมในการแก้ไขปัญหาหรือเลือกโอกาสนั้น ๆ แต่ทว่าไม่มีผู้บริหารคนใดที่จะสามารถตัดสินใจได้อย่างถูกต้องทุกครั้ง ฉะนั้นผู้บริหารที่ดีจะต้องตัดสินใจได้อย่างถูกต้องให้ได้มากที่สุด

7. ทักษะด้านการบริหารเวลา (Time-Management Skills) หมายถึง ความสามารถในการจัดลำดับงาน เพื่อให้ทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและมอบหมายงานได้อย่างเหมาะสม ผู้บริหารจะพบเจอแรงกดดันและความท้าทายอย่างหลากหลายทำให้ ติดอยู่กับปัญหาและมักจะเลื่อน หรือมอบหมายงานให้ผู้อื่นทำแทนได้ง่ายดาย

1.2 คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21

ผู้ที่จะเป็นผู้นำได้นั้นจะต้องมีคุณลักษณะ บุคลิกภาพพิเศษกว่าคนทั่วไป ได้แก่ มีความเฉลียวฉลาด มีความกล้าหาญ มีความกระตือรือร้น มีลักษณะท่าทางดีสง่าน่าเลื่อมใส มีความยุติธรรม ฯลฯ ผู้นำที่ดีนั้นจะต้องมีลักษณะบางอย่าง ผู้นำไม่ใช่คนที่ต่างไปจากคนธรรมดาอื่นๆ อย่างน้อยผู้นำจะต้องมีลักษณะพื้นฐานเช่นเดียวกับ มนุษย์ ผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21ควรมีคุณลักษณะ 15 ประการ ดังนี้ (George Couros, 2010)

1. นักสร้างสรรค์ (Creative) ผู้บริหารที่มีประสิทธิภาพ มีกระบวนการผลักดันให้บุคลากรในโรงเรียนที่มีความสามารถสร้างสรรค์งานให้มีคุณภาพและมาตรฐานมากขึ้น ต้องผลักดันเพื่อประโยชน์ของนักเรียน และจะต้องหาวิธีจัดการอย่างต่อเนื่องเหมือน"ทฤษฎีน้ำไหล (flow theory)"

2. นักการสื่อสาร (Communicator) ผู้บริหารที่มีประสิทธิภาพไม่เพียงแต่การสื่อสารโดยการแบ่งปันข้อ มูลผ่านหลายสื่อเท่านั้นแต่ยังเป็นผู้ฟังที่มีประสิทธิภาพซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นที่กลุ่มผู้บริหารต้องเป็นผู้สื่อสารที่มีประสิทธิภาพ ภาษากับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหมด

3. นักคิดวิเคราะห์ (Critical Thinker) ผู้บริหารจึงต้องให้ความสนใจในความคิดที่ครูหรือบุคลากรแสดงออกเป็นสิ่งที่สำคัญยิ่ง โดยเฉพาะด้านผลกระทบที่มีต่อโรงเรียนและนักเรียนในระยะยาว และจะได้รับประโยชน์เหล่านั้นมากที่สุดได้อย่างไรถือว่าเป็นสิ่งสำคัญสำหรับผู้บริหาร ที่จะต้องนำเอาข้อมูลและความคิดต่างๆ มาใช้ในการตัดสินใจทั้งหมด

4. สร้างชุมชน (Builds Community) ในที่นี้หมายถึง การประสานเชื่อมโยงต่อกลุ่มคนที่เหมาะสม ตัวอย่างเช่น วิธีที่จะสร้างโอกาสให้กับบุคลากรเพื่อ เชื่อมโยงต่อกับคนอื่นๆ ที่จะช่วยส่งเสริมการ

เรียนรู้มากขึ้นมันเป็นสิ่งสำคัญที่ไม่เพียงแต่พัฒนาผู้นำในโรงเรียนเท่านั้น แต่เป็นการเปิดโอกาสให้คนอื่นเห็นความเป็นผู้นำด้วย

5. การมีวิสัยทัศน์ (Visionary) ผู้บริหารโรงเรียนที่มีประสิทธิภาพต้องมีวิสัยทัศน์ในการที่จะทำ
ให้โรงเรียนเตรียมพร้อมที่ดีที่สุด สำหรับนักเรียนไปสู่อนาคตที่ต้องการ และสามารถแบ่งปันวิสัยทัศน์ไปพัฒนา
ชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพพร้อมกันได้ด้วย

6. การสร้างความร่วมมือและการติดต่อ (Collaboration and Connection) ผู้บริหารต้อง
แสวงหา แบ่งปันข้อมูล และความรู้อย่างเปิดเผยชัดเจน มีการค้นหาความเข้าใจและปฏิบัติอย่างเข้าใจกับคนอื่น
มีการติดต่อกับโลกภายนอกผ่านทางบล็อก และสื่อทางสังคม และต้องสร้างการร่วมมือกับผู้อื่น

7. สร้างพลังเชิงบวก (Positive Energy) ผู้บริหารต้องสร้างหลักการทั้งเชิงบวกเชิงรุก และ
วิธีการดูแลเอาใจใส่ต้องใช้เวลาในการพบปะพูดคุยกับนักเรียน ครู และผู้ปกครองให้รับรู้และเห็นคุณค่าของ
พวกเขาโดยการพัฒนาความสัมพันธ์ที่แท้จริงให้เกิดขึ้น นอกจากนี้ผู้บริหารต้องสร้างสุขภาพตนเองสวัสดิการ
และระดับพลังงานให้พร้อมเสมอ

8. ความเชื่อมั่น (Confidence) ผู้บริหารต้องมีลักษณะความมั่นใจ (confidence) เข้าถึงได้
ง่าย (approachable) มีความโดดเด่น (be visible) ในฐานะที่เป็นผู้นำต้องมีความกล้าที่จะต้องเผชิญกับ
สถานการณ์ที่ยากลำบาก ซึ่งสถานการณ์เหล่านี้มักจะอยู่ในความสงบเสมอ และมีความมั่นใจในการรักษาขวัญ
กำลังใจและความเชื่อมั่นในชุมชนโรงเรียน

9. ความมุ่งมั่นและความพากเพียร (Commitment and Persistence) ผู้บริหารต้องมีความ
มุ่งมั่นและความทุ่มเท (dedication) อย่างจริงจังเพื่อผลักดันให้กับครู และนักเรียนเกิดความมุ่งมั่นทุ่มเทในงาน
และอย่าย่อแ้ว (Never give up) เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายการพัฒนาที่กำหนดไว้

10. ความเต็มใจที่จะเรียนรู้ (Willingness to Learn) ผู้บริหารต้องเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ
เพราะการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 เป็นสิ่งที่น่าตื่นเต้นและนำมาใช้เสริมสร้างศักยภาพผู้บริหาร และสังคม
โรงเรียนผู้บริหารจึงต้องเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต (Be a Lifelong Learner)

11. ต้องเป็นนักประกอบการคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม (Entrepreneurial, Creative and
Innovative) ความสามารถในการคิดนอกกรอบเป็นพลังที่มีอำนาจของผู้บริหารการคิดสร้างสรรค์และ
นวัตกรรมเป็นวิธีที่ดีที่สุดในการบริหารจัดการกับความซับซ้อนทางสังคมในศตวรรษที่ 21 และต้องพัฒนา
โรงเรียนเป็นองค์การประกอบการ (entrepreneurial organization) ได้ด้วย

12. นักริเริ่มงาน (Intuitive) ผู้บริหารต้องเรียนรู้ถึงความเชื่อมั่นในสัญชาตญาณ (instincts)
ของตนเองความสามารถการเป็นนักคิด นักริเริ่มสร้างสรรค์ ผู้บริหารสามารถการแก้ปัญหาให้สำเร็จอย่างไม่คาด
ฝัน หรือจากการสังหรณ์ใจ (intuitively) ซึ่งเป็นการเกิดขึ้นจากความชาญฉลาด

13. ความสามารถในการสร้างแรงบันดาลใจ (Ability to Inspire) ผู้บริหารควรสร้าง
ความกระตือรือร้น และความคิดเชิงบวกต่อบุคลากรในการร่วมกันกำหนดทิศทางในอนาคต สิ่งทั้งหมดนี้ต้อง
เน้นให้เกิดขึ้นใน ขณะที่ยังดำรงตำแหน่งผู้บริหาร

14. การเจียมเนื้อเจียมตัว (Be Humble) ผู้บริหารมีความสำคัญต่อการทำหน้าที่ในโรงเรียน
ซึ่งงานผู้บริหารไม่ใช่เป็นรูปปั้น แต่เป็นงานที่เอื้อต่อทุกคนในโรงเรียน นั่นคือต้องมีสัมมาคารวะการรู้จักบุคคล
ในชุมชน การเปิดโอกาสกับครูและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม

15. ตัวแบบที่ดี (good Model) หากคุณกำลังส่งเสริมทักษะในศตวรรษที่ 21 ต้องรู้และฝึก
ตนเองให้มีความคิดสร้างสรรค์การทำงานร่วมกันฝึกการสื่อสารที่ดี และคิดวิเคราะห์เป็นการใช้เทคโนโลยีอย่าง

มีประสิทธิภาพ และการปลูกฝังสร้างสรรค์นวัตกรรม จัดสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยสำหรับการเรียนรู้และความเสี่ยง

2. ด้านครูผู้สอน การบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศในศตวรรษที่ 21 นั้นจะต้องมีครูผู้สอนที่ คุณลักษณะที่เป็นเลิศ และคุณลักษณะของครูที่เป็นเลิศนั้นเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง ที่จะนำพาสถานศึกษาไปสู่ ความเป็นเลิศ อย่างยั่งยืนได้ ในปัจจุบันนี้สังคมโลกเปลี่ยนไป ผู้เรียนไม่ได้เรียนรู้จากโรงเรียนเพียงแหล่งเดียว แต่สามารถเรียนรู้ได้จากแหล่งเรียนรู้ภายนอกที่เป็นสังคมรอบตัวโดยเฉพาะอย่างยิ่งจากอินเทอร์เน็ต ดังนั้น บทบาทของครูผู้สอนในศตวรรษที่ 21 จึงต้องเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย โดยครูต้องช่วยแก้ไขและชี้แนะความรู้ทั้ง ถูกผิดที่ผู้เรียนได้รับจากสื่อภายนอก รวมทั้งสอนให้รู้จักการคิดวิเคราะห์ กลั่นกรองความรู้อย่างมีวิจารณญาณ ก่อนนำข้อมูลไปใช้อย่างถูกต้องและเหมาะสม นอกจากนี้ครูยังต้องปรับเปลี่ยนวิธีการสอนและต้องพัฒนาทักษะ ที่จำเป็นสำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของตนเอง 8 ประการคือ C-Teacher (ถนอมพร เลาหงษ์แสง, 2557) ดังนี้

2.1 คุณลักษณะของครูผู้สอน ในศตวรรษที่ 21 คุณลักษณะของครูผู้สอนในศตวรรษที่ 21 หมายถึง คุณลักษณะที่จำเป็นสำหรับครูในอนาคต (C-Teacher) ซึ่งควรมีทักษะที่จำเป็นสำหรับการเรียนรู้ใน ศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย 8 ประการ ดังนี้

1. C-Content หมายถึง การที่ผู้สอนต้องเป็นผู้เชี่ยวชาญเนื้อหาที่ตนรับผิดชอบในการสอน C- Content ถือเป็นลักษณะที่จำเป็นอย่างที่สุดและขาดไม่ได้สำหรับผู้สอน เพราะถึงแม้ผู้สอนจะมีทักษะ C อื่นที่ เหลือทั้งหมด แต่หากขาดซึ่งความเชี่ยวชาญในเนื้อหาการสอนของตนแล้ว เป็นไปไม่ได้เลยที่ผู้เรียนจะสามารถ เรียนรู้จากกิจกรรมที่เกิดขึ้นจากผู้สอนที่ไม่แม่นในเนื้อหา หรือไม่เข้าใจในสิ่งที่ตนพยายามถ่ายทอด/ส่งผ่าน ให้แก่ผู้เรียน

2. C-Computer (ICT) Integration หมายถึง ผู้สอนควรมีทักษะในการใช้คอมพิวเตอร์ใน การบูรณาการกับการเรียนการสอนในชั้นเรียน เหตุผลสำคัญที่ผู้สอนจำเป็นต้อง มีทักษะด้านการประยุกต์ คอมพิวเตอร์เป็นเครื่องมือหนึ่งในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ นอกจากจะเป็นการติดอาวุธด้านทักษะใน การใช้ ICT โดยทางอ้อมให้แก่ผู้เรียนแล้ว หากมีการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพก็ยังสามารถส่งเสริมทักษะกระบวนการ คิดของนักเรียนได้เป็นอย่างดี

3. C-Constructionist หมายถึง ผู้สอนเป็นผู้สร้างสรรค์มีความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิด Constructionism ซึ่งมุ่งเน้นว่าการเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้นั้นเป็นเรื่องภายในของตัวบุคคลจากการที่ได้ลงมือทำ กิจกรรมใดๆ ให้เกิดการสร้างสรรค์ความรู้ใหม่ที่เชื่อมโยงกับประสบการณ์ หรือความรู้เดิมที่อยู่ในตัวบุคคลนั้นที่มี อยู่ก่อน ผู้สอนที่เป็นผู้สร้างสรรค์ไม่เพียงแต่ใช้ทักษะนี้ในการพัฒนาในด้านของเนื้อหาความรู้ใหม่สำหรับผู้ เรียน แต่ยังต้องสามารถนำไป ใช้ในการสร้างแผนการเรียนรู้ต่างๆ ซึ่งครอบคลุมกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียน เป็นผู้สร้างความรู้ขึ้นในตนเอง ผ่านการลงมือผลิตชิ้นงานต่างๆ เช่นงานศิลปะ การเขียน โปรแกรมคอมพิวเตอร์ เป็นต้น

4. C-Connectivity หมายถึง การที่ผู้สอนมีทักษะในการจัดกิจกรรมที่เชื่อมโยงระหว่าง ผู้เรียนด้วยกัน เพื่อน อาจารย์ ทั้งในสถานศึกษาเดียวกัน และต่างสถานศึกษาหรือเชื่อมโยงสถานศึกษา บ้าน หรือชุมชนเข้าเป็นส่วนหนึ่งของสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ของผู้เรียนเนื่องจากแนวคิดที่ว่า การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ อย่างดี เมื่อสิ่งทีเรียนรู้นั้นมีความสัมพันธ์โดยตรงหรือเกี่ยวข้องกับ ความสนใจ ประสบการณ์ ความเชื่อสังคม และ วัฒนธรรมของผู้เรียน การที่ผู้สอนสามารถเชื่อมโยงสิ่งที่ผู้เรียนเรียนรู้ในชั้นเรียนกับเพื่อน อาจารย์ใน

สถานศึกษา บ้าน และสังคมแวดล้อมที่ผู้เรียนเป็นส่วนหนึ่งได้มากเท่าใด ก็ย่อมทำให้ผู้เรียนเกิดการเชื่อมโยงระหว่างสิ่งที่เรียนรู้กับประสบการณ์ตรง ได้มากเท่านั้น

5. C-Collaboration หมายถึง ผู้สอนมีบทบาทความสามารถในการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือกันกับผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน เพื่อฝึกทักษะการทำงานเป็นทีม การเรียนรู้ด้วยตนเองการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและสารสนเทศระหว่างกัน ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาผู้เรียนในด้านทักษะอาชีพและทักษะชีวิต

6. C-Communication หมายถึง การที่ผู้สอนมีทักษะในการสื่อสารกับผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งมีไม่เฉพาะการพัฒนาให้เกิดทักษะของเทคนิคการสื่อสารที่ดี เช่น การอธิบายด้วยคำพูด ข้อความยกตัวอย่าง ฯลฯ เท่านั้น หากยังหมายรวมถึงการเลือกใช้สื่อ (Media) ที่หลากหลายที่ช่วยให้ผู้สอนสามารถส่งผ่านเนื้อหาสาระที่ต้องการจะนำเสนอหรือสร้างสิ่งแวดล้อมเอื้อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองได้อย่างเหมาะสม

7. Creativity ต้องสร้างสรรคกิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลาย แปลกใหม่จัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนโดยเน้นการเรียนรู้ด้วยตนเองให้มากที่สุด ผู้สอนต้องเป็นมากกว่าผู้ถ่ายทอดความรู้โดยตรงเพียงอย่างเดียว

8. Caring ผู้สอนต้องมีจิตใจต่อผู้เรียน ต้องแสดงออกถึงความรักความห่วงใยอย่างจริงใจต่อผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเชื่อใจส่งผลต่อการจัดสภาพการเรียนรู้ทำให้รู้สึกผ่อนคลาย ซึ่งเป็นสภาพที่ผู้เรียนจะมีความสุขในการเรียนรู้และจะเรียนรู้ได้ดีที่สุด

2.2 บทบาทและหน้าที่ของครูผู้สอน ในศตวรรษที่ 21

บทบาทและหน้าที่ของครูผู้สอนในศตวรรษที่ 21 คือเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนรู้ที่ทำหน้าที่หล่อหลอมให้ผู้เรียนเกิด “ทักษะ” ด้านต่างๆ ที่คงอยู่และมีพัฒนาการเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง และเน้นให้ผู้เรียนใช้การคิดวิเคราะห์การแก้ปัญหา และการคิดสร้างสรรค์ที่สามารถนำไปเป็นฐานในการสร้างผลผลิตหรือพัฒนานวัตกรรม (Innovation) ได้ในอนาคต เพื่อตอบสนองนโยบาย Thailand 4.0 ของประเทศคือการก้าวไปสู่ประเทศที่มีรายได้สูง และทรัพยากรบุคคลของประเทศเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ และใช้ความสามารถนั้นในการขับเคลื่อนประเทศ (อานนท์ ศักดิ์วรวิชญ์, 2560)

ในการนี้กระทรวงศึกษาธิการได้เล็งเห็นความสำคัญของการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (Information and Communications Technology :ICT) มาใช้ในการศึกษา ซึ่งจะเป็เครื่องมือสำคัญและเป็นประโยชน์ต่อการยกระดับคุณภาพทางการศึกษา ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนการสอนและการพัฒนาครูได้อย่างรวดเร็ว รวมทั้งยังช่วยแก้ปัญหาการขาดแคลนครูผู้สอน ตลอดจนลดความไม่เท่าเทียมทางการศึกษาในโรงเรียนที่ห่างไกลอีกด้วย และได้แนะนำวิธีการและเทคนิคต่างๆ ในบทบาทของครูและบทบาทผู้เรียน เพื่อให้ครูได้มีเทคนิคและวิธีการในการจัดขบวนการเรียนรู้ ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นเทคนิควิธีการเหล่านี้ล้วนเป็นวิธีที่ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง ได้คิดค้นคว้าศึกษาทดลอง ซึ่งทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ผู้สอนจึงมีบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวกในหลายลักษณะ ดังนี้ (ชาติ แจ่มนุช, 2545)

1. เป็นผู้จัดการ(Manager) เป็นผู้กำหนดบทบาทให้นักเรียนทุกคนได้มีส่วนร่วมทำกิจกรรมแบ่งกลุ่ม หรือจับคู่ เป็นผู้มีอบหมายงานหน้าที่ความรับผิดชอบแก่ นักเรียนทุกคน จัดการให้ทุกคนได้ทำงานที่เหมาะสมกับความสามารถและความสนใจของตน

2. เป็นผู้ร่วมทำกิจกรรม (An active participant) เข้าร่วมทำกิจกรรมในกลุ่มจริงๆ พร้อมทั้งให้ความคิดและความเห็นหรือเชื่อมโยงประสบการณ์ส่วนตัวของนักเรียนขณะทำกิจกรรม

3. เป็นผู้ช่วยเหลือและแหล่งวิทยาการ (Helper and resource) คอยให้คำตอบเมื่อนักเรียนต้องการความช่วยเหลือทาง วิชาการตัวอย่างเช่น คำศัพท์หรือไวยากรณ์การให้ข้อมูลหรือความรู้ในขณะที่นักเรียนต้องการซึ่งจะช่วยทำให้การเรียนรู้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น

4. เป็นผู้สนับสนุนและเสริมแรง (Supporter and encourager) ช่วยสนับสนุนด้านสื่ออุปกรณ์หรือให้คำแนะนำที่ช่วยกระตุ้นให้นักเรียนสนใจเข้าร่วมกิจกรรมหรือฝึกปฏิบัติด้วยตนเอง

5. เป็นผู้ติดตามตรวจสอบ (Monitor) คอยตรวจสอบงานที่นักเรียนผลิตขึ้นมา ก่อนที่จะส่งต่อไปให้ นักเรียนคนอื่นๆได้เรียนรู้ผลงานของเพื่อนต่อไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านความถูกต้อง ของคำศัพท์ ไวยากรณ์ การแก้คำศัพท์ผิด อาจจะทำได้ทั้งก่อนทำกิจกรรมหรือบางกิจกรรมอาจจะแก้ทีหลังได้

3. ด้านผู้เรียน ในศตวรรษที่ 21 ระบบการศึกษาต้องมีการพัฒนาเพื่อให้สอดคล้องกับภาวะความเป็นจริง ความท้าทายด้านการศึกษาในศตวรรษที่ 21 คือการเตรียมนักเรียนให้พร้อมกับชีวิตในศตวรรษที่ 21 เป็นเรื่องสำคัญของกระแสการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เกิดขึ้นในศตวรรษที่ 21 ดังนั้นในการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ ผู้เรียนต้องมีทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 คือทักษะ (3Rs8Cs)

การพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 คือทักษะ (3Rs8Cs) เป็นทักษะการเรียนรู้ตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 -2579 กำหนดวิสัยทัศน์ (Vision) ไว้ดังนี้ “คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ดำรงชีวิตอย่างเป็นสุข สอดคล้องกับหลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง และการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21” เพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์และจุดมุ่งหมายในการจัดการศึกษาดังนั้นแผนการศึกษาแห่งชาติได้วางเป้าหมายด้านผู้เรียน (Learner Aspirations) โดยมุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคนให้มีคุณลักษณะและทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 คือ ทักษะ (3R8C) ประกอบด้วยทักษะและคุณลักษณะต่อไปนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560)

3.1 ทักษะ 3R คือ ทักษะด้านความรู้ (Hard Skills) ได้แก่ Reading การอ่านออก (W) Riting การเขียนได้ (A) Rithmetics การคิดเลขเป็น

3.2 ทักษะ 8C คือ ทักษะทางอารมณ์ (Soft Skills) ได้แก่

1. Critical Thinking & Problem Solving คือทักษะด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และทักษะในการแก้ปัญหา

2. Creativity & Innovation คือทักษะด้านการสร้างสรรค์และนวัตกรรม

3. Cross-cultural Understanding คือทักษะด้านความเข้าใจต่างวัฒนธรรมต่างกระบวนทัศน์

4. Collaboration, Teamwork & Leadership คือทักษะด้านร่วมมือกันทำงานเป็นทีม และภาวะผู้นำ

5. Communications Information & Media Literacy คือทักษะด้านการสื่อสารสารสนเทศและการรู้เท่าทันสื่อ

6. Computing & ICT Literacy คือทักษะด้านคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

7. Career & Learning Skills คือทักษะอาชีพและทักษะการเรียนรู้

8. Compassion คือความมีเมตตา กรุณา มีวินัย คุณธรรม จริยธรรม

หลักอิทธิบาท 4

หลักอิทธิบาท 4 เป็นหลักพุทธธรรมที่นำมาประยุกต์ในการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ โดยมีรายละเอียดดังนี้

พระพุทธองค์ได้ให้หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับอิทธิบาท 4 ในสูตรต้นตปิฎกมัชฌิมนิกายมัชฌิมนิพนธ์ไว้ว่า สวากทั้งหลายของเราผู้ปฏิบัติตามเจริญอิทธิบาท 4 ประการคือภิกษุในธรรมวินัยนี้ เจริญอิทธิบาทอันประกอบไปด้วยฉันทสมาธิปานสังขาร (สมาธิที่เกิดจากฉันทะความเพียรสร้างสรรค์) เจริญอิทธิบาทอันประกอบไปด้วยวิริยสมาธิปานสังขาร (สมาธิที่เกิดจากวิริยะความเพียรสร้างสรรค์) เจริญอิทธิบาทอันประกอบไปด้วยจิตตสมาธิปานสังขาร (สมาธิที่เกิดจากจิตตะความคิดสร้างสรรค์) เจริญอิทธิบาทอันประกอบไปด้วยวิมิงสาสมาธิปานสังขาร (สมาธิที่เกิดจากวิมิงสาสมาธิความเพียรสร้างสรรค์) ประการนั้นแลสวากของเราเป็นอันมากจึงได้บรรลุที่สุดแห่งอภิญญาและอภิญญาบารมีอยู่ (ดูรายละเอียดใน ม.ม. (ไทย) 13/247/292)

พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ) (2549) ได้กล่าวไว้ว่า อิทธิบาท 4 คือบทของพระธรรมเช่นว่าจะมีฉันทะวิริยะจิตตะวิมิงสาที่เรียกว่าอิทธิบาทนี้ต้องมีและมีได้โดยไม่รู้สึกตัวคนที่มีการทำงานย่อม ทำงานด้วยความพอใจความขยันขันแข็งความเอาใจใส่ใคร่ครวญอยู่เสมอนี้เรียกว่า เขามีอิทธิบาททั้งสี่ ประการนั้นอยู่โดยไม่รู้สึกตัว

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต) (2549) ได้กล่าวถึงหลักอิทธิบาท 4 ไว้ว่า คุณเครื่องให้ถึงความสำเร็จ คุณธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จแห่งผลที่มุ่งหมายมี 4 อย่าง คือ 1) ฉันทะ ความพอใจ คือ ความต้องการที่จะทำใฝ่ใจรักจะทำสิ่งนั้นอยู่เสมอ และปรารถนาจะทำให้ผลดียิ่งๆ ขึ้นไป 2) วิริยะ ความเพียร คือ ขยันหมั่นเพียร ประกอบสิ่งนั้นด้วยความพยายามเข้มแข็ง อดทนเอาธุระไม่ทอดทิ้ง 3) จิตตะ ความคิดมุ่งไป คือ ตั้งจิตรับรู้ในสิ่งที่ทำและทำในสิ่งนั้นด้วยความคิด เอาจิต ผักเฝ้มไม่ปล่อยให้ฟุ้งซ่านเลื่อนลอยไป อุทิศตัวอุทิศใจให้สิ่งที่ทำ 4) วิมิงสา ความไตร่ตรอง หรือ ทดลอง คือ หมั่นใช้ปัญญาพิจารณาใคร่ครวญ ตรวจสอบ เหตุผลและตรวจสอบข้อที่ยั่งยืนในสิ่งที่ทำนั้น มีการวางแผน วัตถุประสงค์ คัดค้นวิธีแก้ไขปรับปรุง เป็นต้น

พระมหาณรงค์ศักดิ์ ฐิตญาโณ (2546) ได้กล่าวไว้ว่า อิทธิบาท 4 คือความสำเร็จความสำเร็จ ด้วยดี การสำเร็จความกระทำให้แจ้งความเข้าถึงซึ่งธรรมเหล่านั้นอิทธิบาทคือเวทนาขันธสัญญาขันธ สังขารขันธ วิญญาณขันธของบุคคลผู้บรรลุธรรมเหล่านั้นเจริญอิทธิบาทคือยอมเสพเจริญทำให้มากซึ่ง ธรรมเหล่านั้นด้วยเหตุนี้จึงเรียกว่าเจริญอิทธิบาท

ว.วชิรเมธี (2551) ได้กล่าวไว้ว่า การทำงานให้ประสบความสำเร็จตามแนวพุทธศาสนา พระพุทธเจ้าทรงแนะนำให้ปฏิบัติตามหลักอิทธิบาท 4 อิทธิบาท แปลว่าหลักพื้นฐานแห่งความสำเร็จหรือ ทางสู่ความสำเร็จมีองค์ประกอบ 4 ประการคือ 1) ฉันทะคือมีใจรักทำงานด้วยใจรักงาน 2) วิริยะคือ พากเพียรทำงานรักแล้วต้องขยันความขยันคือภาคปฏิบัติของการความรักความรักในงานจะทำให้เรา รู้ว่าควรทำงานอะไรส่วนความขยันจะทำให้งานนั้นก้าวไปสู่ความสำเร็จการทำงานถ้าขาดความขยัน ความขำนาญก็จะไม่เกิด 3) จิตตะคือจดจำจ่อจิตหมายความว่าทำอะไรก็ตามให้เจาะลงไปปักใจลงไป ในสิ่งนั้นอย่างลึกซึ้งอย่างมุ่งมั่นอย่างจริงจังและอย่างทุ่มเทใครก็ตามที่ทำงานด้วยการเอาใจจดจ่ออยู่กับงานนั้นคนนั้นจะประสบความสำเร็จ 4) วิมิงสาคือวินิจฉัยได้แก่การวิเคราะห์สังเคราะห์สร้างสรรค์ พัฒนานั่นเองเมื่อเราทำงานอะไรก็ตามให้พิถีพิเคราะห์สร้างสรรค์พัฒนาพระพุทธเจ้าทรงเป็น ตัวอย่างของนักวิจัยชั้นยอดของโลกพระองค์ทรงสามารถสร้างปัญญาขึ้นมาใหม่จากเหตุการณ์ที่คนทั้งหลายมองไม่เห็นว่าเป็นทางมาของปัญญาได้อย่างไรหากเราดูจากพุทธประวัติได้ก็จะพบว่าสาเหตุที่ทำให้พระพุทธเจ้าแต่เมื่อยังเป็นเจ้าชายสิทธัตถะทรงเสด็จออกผนวชก็เป็นเพราะว่าพระองค์ทรงรู้จักใช้ ปัญญาในเชิงสร้างสรรค์อันได้แก่การรู้จักคิดเชิงวิเคราะห์

สรุปว่า การนำหลักอิทธิบาท 4 ไปประยุกต์ในการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้บุคลากรในสถานศึกษามีหลักธรรมทั้ง 4 ประการนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ฉันทะ (ความพอใจ) ผู้บริหารสถานศึกษาควรสร้างบรรยากาศในการทำงานที่เอื้อต่อความพอใจในการทำงานของบุคลากร โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาบุคลากร การสร้างขวัญและกำลังใจในการทำงาน วิริยะ (ความเพียร) ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้บุคลากรมีความมุ่งมั่นตั้งใจในการทำงาน ไม่ยอมแพ้ต่ออุปสรรคหรือความยากลำบาก โดยการสร้างแรงจูงใจในการทำงาน การให้รางวัลหรือขวัญกำลังใจ เป็นต้น จิตตะ (ความคิดมุ่งไป) ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้บุคลากรมีสมาธิจดจ่อในการทำงาน มุ่งมั่นไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้ โดยการสร้างวัฒนธรรมการทำงานที่เน้นคุณภาพ ประสิทธิภาพ และประสิทธิผล วิมังสา (ความไตร่ตรอง) ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้บุคลากรมีความคิดสร้างสรรค์ คิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล โดยการสร้างบรรยากาศในการทำงานที่เปิดกว้างต่อความคิดใหม่ๆ การส่งเสริมให้บุคลากรเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ อยู่เสมอ หากผู้บริหารสถานศึกษาสามารถส่งเสริมให้บุคลากรในสถานศึกษามีหลักธรรมทั้ง 4 ประการนี้ ก็จะส่งผลให้สถานศึกษาบรรลุเป้าหมายและประสบความสำเร็จได้อย่างยั่งยืน

การบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศตามหลักอิทธิบาท 4 ในศตวรรษที่ 21

ในการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ ในศตวรรษที่ 21 จะต้องนำหลักอิทธิบาท 4 ซึ่งเป็นหลักธรรมแห่งความสำเร็จมาใช้ในการบริหารสถานศึกษา โดยการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในทุกขั้นตอนของการบริหาร คือ ขั้นตอนที่ 1 การวางแผน (Planning) ขั้นตอนที่ 2 การจัดองค์การ (Organizing) ขั้นตอนที่ 3 การบังคับบัญชาสั่งการ (Commanding) ขั้นตอนที่ 4 การประสานงาน (Coordinating) ขั้นตอนที่ 5 การควบคุม (Controlling) และมีการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 คือ

1. ฉันทะ รักงาน คือมีใจรัก พอใจจะทำสิ่งนั้นและทำด้วยใจรัก ต้องการทำให้ผลสำเร็จอย่างดีแห่งงานหรือการศึกษาเล่าเรียน ที่ทำมิใช่สักแต่ว่าทำพอให้เสร็จๆ หรือเพียงเพราะอยากได้รางวัลหรือผลกำไร
2. วิริยะ สู้งาน คือพากเพียร ขยันหมั่นประกอบ หมั่นกระทำสิ่งนั้นด้วยความพยายามเข้มแข็งอดทน เอาธุระไม่ทอดทิ้ง ไม่ทอดลอยก้าวไปข้างหน้าจนกว่าจะสำเร็จ
3. จิตตะ ใส่ใจงาน คือเอาจิตฝึกฝนตั้งจิตรับรู้ในสิ่งที่ทำ และทำสิ่งนั้นด้วยความคิดไม่ปล่อยจิตใจให้ฟุ้งซ่านเลื่อนลอย ใช้ความคิดในเรื่องนั้นบ่อยๆ เสมอๆ ทำกิจหรืองานนั้นอย่างอุทิศตัวอุทิศใจ
4. วิมังสา ทำงานด้วยปัญญา ใช้ปัญญาสอบสวน คือหมั่นใช้ปัญญาพิจารณาใคร่ครวญตรวจตราหาเหตุผล และตรวจสอบข้อยิ่งหย่อนเกินเลยบอกพร่องขัดข้องในสิ่งที่ทำนั้น โดยรู้จักทดลอง วางแผน วัดผล คิดค้นวิธีแก้ไข ปรับปรุง เพื่อจัดการและดำเนินงานนั้นให้ได้ผลดียิ่งขึ้นไป

การบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศตามหลักอิทธิบาท 4 ในศตวรรษที่ 21 เป็นการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ 3 ด้าน คือ 1) การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 สำหรับผู้บริหาร 2) การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 สำหรับครูผู้สอน 3) การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 สำหรับผู้เรียน โดยมีรายละเอียดดังนี้

ประการที่ 1 การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 สำหรับผู้บริหาร

การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 เพื่อการบริหารสถานศึกษาให้เป็นเลิศนั้น ผู้บริหารองค์กรควรประพฤติปฏิบัติตน ดังนี้ (พระโฆสิต โฆสิตธมโม, 2565)

1. ฉันทะ ผู้บริหารพอใจรักใคร่ในการบริหาร มีใจรักในงานของตนอยู่เสมอ เพื่อให้ตนมีจิตฝักใฝ่ที่จะให้งานของตนนั้นบรรลุผลสำเร็จ ผู้บริหารจึงต้องทำในสิ่งที่ตั้งงาม ถูกต้อง และมีความ สุจริต ยุติธรรม เพียรทำงานให้สำเร็จ

2. วิริยะ ผู้บริหารเพียรพยายามในการบริหาร มีความขยันหมั่นเพียร ปฏิบัติงาน ด้วยความพยายาม เข้มแข็ง อุตทน ไม่ท้อถอย เพียรประกอบความดี ความบากบั่น ใฝ่หาความรู้เพื่อนำมา บริหารงานที่ตนรับผิดชอบให้ดีขึ้น

3. จิตตะ ผู้บริหารเอาใจใส่ในการบริหาร ใส่ใจในงานของตน เอาจิตฝักใฝ่ไม่ปล่อยจิตให้ฟุ้งซ่านเลื่อนลอย มีความกระตือรือร้น ทำด้วยความมีชีวิตชีวา ทำงานด้วยความรอบคอบ ไตร่ตรองหาเหตุผลที่เหมาะสมป้องกันการเกิดข้อผิดพลาดในการบริหารองค์กร

4. วิมังสา ผู้บริหารพิจารณา ไตร่ตรองในการบริหาร หมั่นใช้ปัญญาพิจารณาใคร่ครวญตรวจตราหาเหตุผล และตรวจสอบข้อบกพร่องอยู่เสมอ คิดวางแผนหาวิธีแก้ไขปรับปรุงงานให้ดีขึ้น ใช้ปัญญาไตร่ตรองสิ่งใดผิด สิ่งใดถูกยึดมั่นในคุณธรรม จริยธรรมในวิชาชีพของตนเองมิให้ต่างพร้อย ไม่ละโมภในทรัพย์สินเงินทองของสมนาคุณ

ประการที่ 2 การประยุกต์ใช้หลักอริยบท 4 สำหรับครูผู้สอน

การประยุกต์ใช้หลักอริยบท 4 เพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอนสำหรับครูผู้สอน ควรประพฤติปฏิบัติตน ดังนี้

1. ฉันทะ ครูผู้สอนมีความพอใจรักในการสอน ใจที่รักอันเกิดจากความศรัทธาและความเชื่อมั่นต่อสิ่งที่สอน

2. วิริยะ ครูผู้สอนมีความเพียรพยายามในการสอน ใช้ความกล้าสู้ความยากลำบากมีความมุ่งมั่นทุ่มเทในการ ถ่ายทอดความรู้อยู่เสมอ

3. จิตตะ ครูผู้สอนมีความคิดจดจ่อเอาใจใส่ต่อการสอน และมีจิตใจที่ตรงตามต่อการสอน

4. วิมังสา ครูผู้สอนพิจารณาไตร่ตรองในการสอน ได้แก่ การใช้ปัญญา พิจารณาใคร่ครวญ ตรวจหาเหตุผล และตรวจสอบเกี่ยวกับข้อขัดข้องในการจัดการเรียนการสอน เพื่อปรับปรุงพัฒนาแก้ไข้ปัญหาให้ดียิ่งขึ้น

ประการที่ 3 การประยุกต์ใช้หลักอริยบท 4 สำหรับผู้เรียน

การประยุกต์ใช้หลักอริยบท 4 สำหรับผู้เรียน ในการเรียน ควรประพฤติปฏิบัติตน ดังนี้

1. ฉันทะ ผู้เรียนมีใจรักในการเรียน การทำงาน การบ้านต่างๆที่ได้รับมอบหมายจากครูสอน พอใจในการเรียนและเรียนอย่างมีความสุข

2. วิริยะ ผู้เรียนมีความอดทนต่อการเรียน อดทนต่อการบ้านหรืองานที่ครูมอบหมายให้ทำ และเพียรพยายามทำให้งานนั้นๆ สำเร็จ

3. จิตตะ ผู้เรียนเอาใจใส่ต่อการเรียน ขณะเรียนในชั้นเรียน และเอาใจใส่จดจ่อต่อการบ้านหรืองานที่ได้รับมอบหมายให้ทำ

4. วิมังสา ผู้เรียนพิจารณาไตร่ตรองต่อการเรียน ต่องานหรือการบ้านที่ได้รับมอบหมาย โดยใช้ปัญญา พิจารณาไตร่ตรอง ตรวจสอบให้รอบครอบ และหากมีข้อบกพร่องก็ปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้อง

บทสรุป

การบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศตามหลักอิทธิบาท 4 ในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย กระบวนการและหลักการบริหารสถานศึกษา คือการวางแผน การจัดองค์การ การบังคับบัญชาสั่งการ การประสานงาน และการควบคุม นอกจากนี้ผู้บริหาร ครูผู้สอนและผู้เรียนจะต้องมีทักษะและคุณลักษณะในศตวรรษที่ 21 ร่วมด้วย อีกทั้งในการบริหารสถานศึกษาจะต้องประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการบริหารสถานศึกษาในทุกๆขั้นตอนของการบริหาร ตลอดจนผู้บริหาร ครูผู้สอน และผู้เรียนจะต้องนำหลักพุทธธรรมนี้มาใช้ในการบริหารงาน การสอน และการเรียน ซึ่งถ้านำหลักอิทธิบาท 4 มาใช้ได้ครบทุกกลุ่มคน และทุกขั้นตอนของการทำงาน ก็จะนำพาสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศได้อย่างแท้จริง องค์ความรู้ที่ได้รับจากการศึกษาสรุปองค์ความรู้การวิจัย ดังในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 การบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศตามหลักอิทธิบาท 4 ในศตวรรษที่ 21

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579. แหล่งที่มา <https://www.moe.go.th/แผนการศึกษาแห่งชาติ-พ-ศ-2560/> สืบค้นเมื่อ 23 ธ.ค. 2566.
- ฉัตรชัย หวังมีจมี. (2560). **สมรรถนะครูไทยในศตวรรษที่ 21** ปรับการเรียนรู้เปลี่ยนสมรรถนะ. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ช่วงโชติ พันธุ์เวช. (2551). **แม่แบบการจัดการศึกษาเชิงคุณภาพ SIPPO Model**. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์สื่อและสิ่งพิมพ์แก้วเจ้าจอมมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- ชาติ แจ่มนุช. (2545). **สอนอย่างไรให้คิดเป็น**. กรุงเทพมหานคร: เลียงเชียง.
- ถนอมพร เลาหจรัสแสง. (2557). **ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 เพื่อการพัฒนาอาจารย์ของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่**. เชียงใหม่: สำนักบริการเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ธงชัยสันติวงศ์. (2539). **องค์การและการบริหาร**. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพมหานคร: ไทยพัฒนาพานิช.
- ธัญพร พรหมการ. (2559). **คุณลักษณะครูในศตวรรษที่ 21 ในโรงเรียนที่มีนักเรียนข้ามวัฒนธรรมเชียงราย**. วารสารงานวิจัยการสะลองคา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย. 11(2). 95.
- พระโสมิต โสมิตธมโม. (2565). **การประยุกต์ใช้หลักอริยบท 4 เพื่อการบริหารองค์กรสู่ความสำเร็จ**. วารสารธรรมวัตร. 3(1). 39-47.
- พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ). (2549). **การทำงานที่เป็นสุข**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ธรรมสภา.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต). (2549). **การเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน**. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพมหานคร: สุขภาพใจ.
- พระมหาณรงค์ศักดิ์ ฐิตญาโณ. (2546). **พระอภิธรรมปิฎก 1**. กรุงเทพมหานคร :โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ภูษิต ปุณรัตน์ และคณะ. (2561). **การบริหารเวลา การบริหารชีวิตตามวิถีพุทธในศตวรรษที่ 21**. วารสารวิชาการธรรมทศน์. 18(2). 295-304.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). **พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ว.วชิรเมธี. (2551). **คนสำราญงานสำเร็จ**. พิมพ์ครั้งที่ 14. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์.
- สมหมาย อ้าดอนกลอย. (2556). **บทบาทผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21**. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม. 7(1). 1-7.
- อานนท์ ศักดิ์วรวิชญ์. (2560). **คุณลักษณะของคนไทย 4.0 ที่ต้องปฏิรูปจะช่วยให้ Thailand 4.0 เป็นความจริง**. แหล่งที่มา <http://www.manager.co.th/Daily/ViewNews.aspx?NewsID=9600000002086> สืบค้นเมื่อ 24 ธ.ค. 2566.
- George Couros. (2010). **The 21st Century Principal**. From <http://connectedprincipals.com/archives/1663>. Retrieved December 21, 2023.
- Griffin, Ricky W. (2013). **Management Principles and Practices**. 11th ed. Canada: Nelson Education.
- Kharbach, M. (2015). **The 20 digital skills every 21st century teacher should have**. From <http://www.educatorstechnology.com/2012/06/33-digital-skills-every-21stcentury.html> Retrieved December 24, 2023.

- March, T. (2012). **21st Century teaching skills**. From <http://tommarch.com/strategies/skills-checklist/> Retrieved December 24, 2023.
- Martin, J. (2010). **The meaning of the 21st century**. Bangkok, Inc.
- Saavedra, A. R. & Opfer, V. D. (2012). **Teaching and learning 21st century skills: Lessons**. The learning science. Asia Society Partnership for Global Learning: RAND Corporation.
- Simmon, C. (n.d.). **Teacher skills for the 21st century**. From http://www.ehow.com/list_6593189_teacher-skills-21st-century.html Retrieved December 24, 2023.
- Thailand Development Research Institute. (2013). **Basic Education Reform Preparation of Strategic the responsibility**. From <https://tdri.or.th/wp-content/uploads/2014/06/wb103.pdf> Retrieved December 24, 2023.

วารสารบรรณการศึกษาและมนุษยสังคมศาสตร์
Journal of Bovern Multi-Education and Human Social Sciences
(JOB_EHS)

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

วารสารบรรณการศึกษาและมนุษยสังคมศาสตร์
Journal of Bovorn Multi-Education and Human Social Sciences
(JOB_EHS)

หลักเกณฑ์ในการลงตีพิมพ์ต้นฉบับของ
วารสารวารสารบรรณการศึกษาและมนุษยสังคมศาสตร์

1. ต้นฉบับที่ผู้เขียนส่งมาเพื่อการพิจารณาจะต้องไม่เคยตีพิมพ์ในวารสารใดวารสารหนึ่งมาก่อน
2. ต้นฉบับที่ผู้เขียนส่งมาเพื่อการพิจารณาต้องไม่อยู่ระหว่างเสนอขอตีพิมพ์ ในวารสารอื่น
3. เนื้อหาในต้นฉบับควรเกิดจากการสังเคราะห์ความคิดขึ้น โดยผู้เขียนเองไม่ได้ลอกเลียนหรือตัดทอนมาจากผลงานวิจัยของผู้อื่น หรือจากบทความอื่นโดยไม่ได้รับอนุญาต หรือปราศจากการอ้างอิงที่เหมาะสม
4. ผู้เขียนต้องเขียนต้นฉบับตามรูปแบบของต้นฉบับตามข้อกำหนดในระเบียบการส่งต้นฉบับ
5. ผู้เขียนได้แก้ไขความถูกต้องของเรื่องที่ส่งมาตีพิมพ์ ตามข้อเสนอแนะของคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review)
6. หลังจากผู้เขียนได้แก้ไขเรื่องแล้ว กองบรรณาธิการได้ทำการตรวจสอบความถูกต้องอีกครั้งหนึ่ง จากนั้นจึงจะทำการออกหนังสือตอบรับบทความ

ระเบียบการส่งต้นฉบับบทความวิชาการและบทความวิจัย

กองบรรณาธิการได้กำหนดระเบียบการส่งต้นฉบับไว้ให้ผู้เขียนยึดเป็นแนวทางในการส่งต้นฉบับสำหรับการตีพิมพ์ลงวารสารวารสารบรรณการศึกษาและมนุษยสังคมศาสตร์ และกองบรรณาธิการสามารถตรวจสอบต้นฉบับก่อนการตีพิมพ์ เพื่อให้วารสารมีคุณภาพสามารถนำไปใช้อ้างอิงได้ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. การเตรียมต้นฉบับ มีรายละเอียดดังนี้

1.1 ขนาดของต้นฉบับ พิมพ์หน้าเดียวบนกระดาษสันขนาดเอ 4 โดยเว้นระยะห่างระหว่างขอบกระดาษด้านบนและซ้ายมือ 2.5 เซนติเมตร ด้านล่างและขวามือ 2.5 เซนติเมตร

1.2 รูปแบบอักษรและการจัดวางตำแหน่ง ใช้รูปแบบอักษร TH SarabunPSK พิมพ์ด้วยโปรแกรมไมโครซอฟท์เวิร์ด โดยใช้ขนาด ชนิดของตัวอักษร รวมทั้งการจัดวางตำแหน่งดังนี้

- 1) ชื่อเรื่อง (ภาษาไทย) ขนาด 20 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งกึ่งกลางหน้ากระดาษ
- 2) ชื่อเรื่อง (ภาษาอังกฤษ) ขนาด 20 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งกึ่งกลางหน้ากระดาษ
- 3) ชื่อผู้เขียน (ภาษาไทย-ภาษาอังกฤษ ขนาด 16 ชนิดตัวธรรมดา) ตำแหน่งกึ่งกลางหน้ากระดาษ

4) สังกัดหน่วยงานสังกัดของผู้เขียน (ภาษาไทย-ภาษาอังกฤษ ขนาด 16 ชนิดตัวธรรมดา) ตำแหน่งกึ่งกลางหน้ากระดาษ ใต้ชื่อผู้เขียน

5) ชื่อผู้เขียนร่วม (ถ้ามี) (ภาษาไทย – ภาษาอังกฤษ ขนาด 16 ชนิดตัวธรรมดา) ตำแหน่งกึ่งกลางหน้ากระดาษ

6) สังกัดหน่วยงานสังกัดของผู้เขียนร่วม (ภาษาไทย- ภาษาอังกฤษ ขนาด 14 ชนิดตัวธรรมดา) ตำแหน่งกึ่งกลางหน้ากระดาษ ใต้ชื่อผู้เขียนร่วม

7) E-mail อีเมลของผู้เขียนที่ใช้ในการติดต่อได้จริง ขนาด 14 ชนิดตัวธรรมดา และเบอร์โทรติดต่อ ตำแหน่งกึ่งกลางหน้ากระดาษ

8) หัวข้อของบทความย่อไทย/อังกฤษ ขนาด 18 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งกึ่งกลางหน้ากระดาษ

9) เนื้อหาบทความย่อไทย/อังกฤษ ขนาด 16 ชนิดตัวธรรมดา ไม่ควรเกิน 250-300 คำต่อบทความย่อ

10) กำหนดคำสำคัญ (Keywords) 3-5 คำ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

11) หัวข้อเรื่อง ขนาด 16 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งชิดขอบกระดาษด้านซ้าย

12) หัวข้อย่อย ขนาด 16 ชนิดตัวธรรมดา ระบุหมายเลขหน้าหัวข้อย่อยโดยเรียงตามลำดับหมายเลขตำแหน่งเว้น 1 Tab จากขอบกระดาษด้านซ้าย

13) เนื้อหา ขนาด 16 ชนิดตัวธรรมดา จัดพิมพ์เป็น 1 คอลัมน์ และพิมพ์ให้ชิดขอบทั้งสองด้าน

1.3 จำนวนหน้าต้นฉบับ ควรมีความยาวไม่ต่ำกว่า 10 หน้าแต่ไม่เกิน 12 หน้า (ไม่รวมเอกสารอ้างอิง)

1.4 จำนวนเอกสารอ้างอิง ควรมีอย่างน้อย 5-10 เรื่อง

2. การเรียงลำดับเนื้อหาต้นฉบับ

2.1 บทควมวิจัย

- 1) ชื่อเรื่อง ชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยให้นำชื่อเรื่องภาษาไทยขึ้นก่อน
- 2) ชื่อผู้เขียนและผู้ร่วมเขียน เป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษ หากเป็นนักศึกษา ให้ระบุสาขาวิชา คณะ และมหาวิทยาลัยที่ทำการศึกษทั้งภาษาไทยและอังกฤษ และหากเป็นอาจารย์ ให้ระบุสังกัด/คณะ และมหาวิทยาลัยที่ทำการสอน ทั้งภาษาไทยและอังกฤษ

3) ที่อยู่ ระบุชื่อหน่วยงาน หรือสถาบันทั้งภาษาไทยและอังกฤษ E-mail และเบอร์โทรศัพท์ ของผู้เขียน

4. บทคัดย่อ / Abstract เขียนทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เขียนสรุปสาระสำคัญของเรื่อง อ่านและเข้าใจง่าย ความยาวไม่ควรเกิน 250-300 คำ โดยให้นำบทคัดย่อภาษาไทยขึ้นก่อน บทคัดย่อภาษาอังกฤษ (Abstract) ซึ่งแปลจากบทคัดย่อภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษต้องมีเนื้อหาตรงกัน ใช้อักษรตัวตรง จะใช้ตัวเอนเฉพาะศัพท์วิทยาศาสตร์ และมืองค์ประกอบของบทคัดย่อให้ครบทั้งวัตถุประสงค์ วิธีดำเนินการวิจัย สรุปผลการวิจัย และคำสำคัญ ทั้งภาษาไทยและอังกฤษ

5) บทนำ (Introduction) เป็นส่วนของเนื้อหาที่บอกความเป็นมา และเหตุผลนำไปสู่การศึกษาวิจัย และควรอ้างอิงงานวิจัยอื่นที่เกี่ยวข้อง

6) วัตถุประสงค์การวิจัย (Objectives of this research) ให้ชี้แจงถึงจุดมุ่งหมายของการศึกษา โดยระบุเป็นข้อ

7) วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methodology) ควรอธิบายวิธีดำเนินการวิจัย ประกอบด้วย ขั้นตอนการวิจัย ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ตัวแปรการวิจัย (ถ้ามี) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การสร้างและการตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย และการวิเคราะห์ข้อมูล

8) สรุปผลการวิจัย (Research Result) เป็นการเสนอสิ่งที่ได้จากการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัย สรุปผลการวิจัยด้วยตารางและภาพประกอบการอธิบาย ทั้งนี้ถ้าแสดงด้วยตาราง ควรเป็นตารางแบบไม่มีเส้นขอบตารางด้านซ้ายและขวา สำหรับรูปภาพประกอบควรเป็นรูปภาพที่ชัดเจน และมีคำบรรยายใต้รูปภาพที่จำเป็นอาจใช้ภาพสเก็ต

9) อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion) ควรมีการอภิปรายผลการวิจัยว่าเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ หรือไม่เพียงใด (ถ้ามี) และควรอ้างทฤษฎีหรือเปรียบเทียบการทดลองของผู้อื่นที่เกี่ยวข้องประกอบ เพื่อให้ผู้อ่านเห็นด้วยตามหลักการ หรือคัดค้านทฤษฎีที่มีอยู่เดิม รวมทั้งแสดงให้เห็นถึงการนำไปใช้ประโยชน์

10) องค์ความรู้การวิจัย (Research Body of Knowledge) อธิบายองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย ควรสังเคราะห์ออกมาเป็นภาพ/โมเดล พร้อมคำอธิบายภาพ/โมเดลให้สามารถเข้าใจได้โดยสมบูรณ์

11) ข้อเสนอแนะ (Research Suggestion) เป็นการให้ข้อเสนอแนะที่ได้จากกระบวนการทำการวิจัย ประกอบด้วย 1) ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และ 2) ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

12) เอกสารอ้างอิง (References) เป็นการอ้างอิงเอกสารในเนื้อหาให้ใช้ระบบ APA Style (American Psychological Association Style) ให้เริ่มต้นด้วยเอกสารอ้างอิงภาษาไทยก่อนแล้วตามด้วยเอกสารภาษาต่างประเทศ หากผู้เขียนมีมากกว่า 5 คน ให้ใส่ชื่อ 5 คนแรกแล้วตามด้วย และคณะหรือ et al.

2.2. บทความวิชาการ

- 1) ชื่อเรื่อง ควรสั้น และกะทัดรัด ชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยให้นำชื่อเรื่องภาษาไทยขึ้นก่อน
- 2) ชื่อผู้เขียนและผู้ร่วมเขียน เป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษ หากเป็นนักศึกษา ให้ระบุสาขาวิชา คณะ และมหาวิทยาลัยที่ทำการศึกษ ทั้งภาษาไทยและอังกฤษ และหากเป็นอาจารย์ ให้ระบุสังกัด/คณะ และมหาวิทยาลัยที่ทำการสอน ทั้งภาษาไทยและอังกฤษ
- 3) สังกัด ระบุชื่อหน่วยงาน หรือสถาบัน ทั้งภาษาไทยและอังกฤษ E-mail และเบอร์โทรศัพท์ของผู้เขียน
- 4) บทคัดย่อ / Abstract เขียนทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เขียนสรุปสาระสำคัญของเรื่อง อ่านและเข้าใจง่าย ความยาวไม่ควรเกิน 250-300 คำ หรือ 14 บรรทัด โดยให้นำบทคัดย่อภาษาไทยขึ้นก่อน บทคัดย่อภาษาอังกฤษ (Abstract) ซึ่งแปลจากบทคัดย่อภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษต้องมีเนื้อหาตรงกัน ใช้อักษรตัวตรง
- 5) บทนำ (Introduction) เป็นส่วนของเนื้อหาที่บอกความเป็นมา ปัญหาการวิจัย เหตุผลนำไปสู่การศึกษาวิจัย และควรอ้างอิงงานวิจัยอื่นที่เกี่ยวข้อง
- 6) เนื้อหา (Material) ผู้เขียนอาจแบ่งหัวข้อย่อยในประเด็นเนื้อหานี้ได้ตามประเด็นที่ผู้เขียนต้องการจะทำการนำเสนอในบทความ โดยเป็นเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ทำการค้นคว้า
- 7) บทสรุป (Summary) เป็นการสรุปผลได้จากการศึกษาว่าได้พบประเด็นอะไรที่สำคัญ รวมทั้งองค์ความรู้จากการศึกษา ที่ผู้เขียนต้องการสรุปผล รวมถึงเสนอแนะองค์ความรู้จากการวิจัยเพื่อที่จะนำผลการศึกษาไปพัฒนาและเป็นประโยชน์ทางการศึกษา
- 8) เอกสารอ้างอิง (References) เป็นการอ้างอิงเอกสารในเนื้อหาให้ใช้ระบบ APA Style (American Psychological Association Style) ให้เริ่มต้นด้วยเอกสารอ้างอิงภาษาไทยก่อนแล้วตามด้วยเอกสารภาษาต่างประเทศ หากผู้เขียนมีมากกว่า 5 คน ให้ใส่ชื่อ 5 คนแรกแล้วตามด้วย และคณะหรือ et al.

2.3 การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องและท้ายเล่มใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม – ปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA) ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้วงเล็บ เปิด-ปิด แล้วระบุชื่อ-นามสกุลของผู้เขียน ปีที่ตีพิมพ์ และหมายเลขหน้า (ถ้ามี) กำกับท้ายเนื้อความที่ได้อ้างอิง เอกสารอ้างอิงที่ใช้ อ้างอิงในบทความ จะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ โดยรูปแบบของเอกสารอ้างอิง มีดังนี้

1) พระไตรปิฎก/อรรถกถา :

ผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). ชื่อพระไตรปิฎกอรรถกถา. สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

2) หนังสือ :

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน. (ปีที่พิมพ์). **ชื่อหนังสือ**. พิมพ์ครั้งที่. เมืองที่พิมพ์: สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง.

พระครูโสภาสนนทกิตติ (ศักดิ์ โอภาโส) และพระมหาญาณวัฒน์ ฐิตวฑฒโน (บุตดาวงษ์). (2562). **แนวคิดทางการศึกษาสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตโต)**. พิมพ์ครั้งที่ 2. อ่างทอง : วรศิลป์การพิมพ์89.

3) สารนิพนธ์/วิทยานิพนธ์/ดุษฎีนิพนธ์/รายงานการวิจัย :

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน. (ปีที่พิมพ์). **ชื่อเรื่องสารนิพนธ์/วิทยานิพนธ์/ดุษฎีนิพนธ์/รายงานการวิจัย**.

ชื่อระดับสารนิพนธ์/วิทยานิพนธ์/ดุษฎีนิพนธ์/รายงานวิจัย. ชื่อมหาวิทยาลัย หรือแหล่งให้ทุนการวิจัย.

ตัวอย่าง.

พระครูปลัดอติธิพล ปธานโก (เพ่งผล). (2559). **การศึกษาการจัดกิจกรรมการส่งเสริมคุณธรรมของนักเรียนโรงเรียนสายไหม (ทัศนารมย์อนุสรณ์) เขตสายไหม กรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระสุวรรณมหาพุทธาภิบาล (ไธ้ สุภทโท). (2562). **รูปแบบการจัดการเรียนรู้ศีล ๕ สำหรับนักเรียนประถมศึกษา**. ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาญาณวัฒน์ ฐิตวฑฒโน. (2563). **การพัฒนากระบวนการบริหารงานวิชาการระดับบัณฑิตศึกษา คณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. รายงานวิจัย. คณะครุศาสตร์: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

4) บทความในวารสาร :

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน. (ปีที่พิมพ์). **ชื่อบทความ**. **ชื่อวารสาร**. ปีที่พิมพ์(ฉบับที่พิมพ์). เลขหน้าที่อ้างอิง.

ตัวอย่าง.

พระครูปลัดสุวรรณ์ สิริวฑฒโก (อุกฤษโซค) และศุภกัญญา ศรีคำไทย. (2562). **การบริหารตนตามแนวพุทธธรรมเพื่อบริหารองค์การทางการศึกษา**. **วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. 6(3). 266-277.

5) บทความในหนังสือ :

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน. (ปีที่พิมพ์). **ชื่อบทความ**. ใน **ชื่อบรรณาธิการ**. **ชื่อหนังสือ**. พิมพ์ครั้งที่. (เลขหน้า). เมืองที่พิมพ์: สำนักพิมพ์ หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง.

พระมหาสมจินต์ สมมาปญโย. (2542). **ทัศนะเกี่ยวกับการศึกษาของพระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตโต) : วิเคราะห์จากหนังสือ ทางสายกลางของการศึกษาไทย**. ใน **มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. **ชีวิตและผลงานของพระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตโต) และน่านาทศนะของนักวิชาการ**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

6) สื่ออินเทอร์เน็ต :

ชื่อผู้เขียน/ผู้เผยแพร่. (ปีเผยแพร่). ชื่อเรื่อง. แหล่งที่มา (URL). สืบค้นเมื่อ (วันที่-เดือน-ปี).
ตัวอย่าง.

วัดญาณเวศกวัน. (2556). ประวัติพระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต). แหล่งที่มา
http://www.watnyanaves.net/th/web_page/biography สืบค้นเมื่อ 10 ก.ย. 2563.

7) หนังสือพิมพ์ออนไลน์ :

ผู้แต่ง. (วันที่ เดือน ปีที่พิมพ์). ชื่อบทความ. ชื่อหนังสือพิมพ์. แหล่งที่มา (URL). สืบค้นเมื่อ (วันที่-เดือน-ปี).

ตัวอย่าง.

เดลินิวส์. (27 ก.พ. 2562). เริ่มนำร่องการเรียนรู้สถิติสมมติเป็นฐานภาคเรียนที่ 1-62. เดลินิวส์. แหล่งที่มา
<https://www.dailynews.co.th/education/695610> สืบค้นเมื่อ 10 ก.ย. 2563.

8) ราชกิจจานุเบกษา :

ชื่อกฎหมาย. (ปีที่พิมพ์). ชื่อเรื่อง (ถ้ามี). ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ ตอนที่ หน้า (วันเดือนปี).

ตัวอย่าง.

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (10
ก.ย. 2563).

การอ้างอิงภาษาอังกฤษใช้เช่นเดียวกับภาษาไทย

3. สถานที่ติดต่อ

วารสารบรรณการศึกษามนุษยสังคมศาสตร์

วัดหนองบัวหิง ตำบลดอนทราย อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี 70140

โทรศัพท์ : 099-1916295, 099-6166595, 095-5426695

E-mail: ukitchock@gmail.com

https://so03.tci-thaijo.org/index.php/JOB_EHS

4. การอ่านประเมินต้นฉบับ

ต้นฉบับจะได้รับการอ่านประเมิน โดยผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) จากภายนอกมหาวิทยาลัยในสาขาวิชานั้นๆ ประเมินบทความตามเกณฑ์และแบบฟอร์มที่กำหนดในลักษณะเป็น Double-Blind Peer Review คือ ปกปิดรายชื่อผู้เขียนบทความและผู้เกี่ยวข้อง และส่งผลการอ่านประเมินคืน ผู้เขียนให้เพิ่มเติมแก้ไข หรือพิมพ์ต้นฉบับใหม่แล้วแต่กรณี

บทความที่ได้รับการตีพิมพ์ทุกบทความจะต้องผ่านการพิจารณาโดยผู้ทรงคุณวุฒิที่เชี่ยวชาญ 2 แบบคือ

แบบที่ 1 บทความที่ได้รับการตีพิมพ์ทุกบทความจะต้องผ่านการพิจารณาโดยผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องอย่างน้อย 2 ท่าน ต่อ 1 บทความ แบบผู้ทรงคุณวุฒิและผู้แต่งไม่ทราบชื่อกันและกัน (double-blind review)

แบบที่ 2 บทความที่ได้รับการตีพิมพ์ทุกบทความจะต้องผ่านการพิจารณาโดยผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องอย่างน้อย 3 ท่าน ต่อ 1 บทความ แบบผู้ทรงคุณวุฒิและผู้แต่งไม่ทราบชื่อกันและกัน (double-blind review)

5. ลิขสิทธิ์

ต้นฉบับที่ได้รับการตีพิมพ์ในวารสารบรรณการศึกษาและมนุษยสังคมศาสตร์ (Journal of Bovorn Multi-Education and Human Social Sciences) ถือเป็นกรรมสิทธิ์ของวารสารฯ ห้ามนำข้อความทั้งหมดหรือบางส่วนไปพิมพ์ซ้ำ เว้นเสียแต่ว่าจะได้รับอนุญาตจากวารสารฯ เป็นลายลักษณ์อักษร

6. ความรับผิดชอบ

บทความที่ส่งมาขอรับการตีพิมพ์ในวารสารบรรณการศึกษาและมนุษยสังคมศาสตร์ จะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น รวมทั้งผู้เขียนจะต้องคำนึงถึงจริยธรรมการวิจัย ไม่ละเมิดหรือคัดลอกผลงานของผู้อื่นมาเป็นของตนเอง ซึ่งทางวารสารได้กำหนดความซ้ำของผลงานด้วยโปรแกรม CopyCat เว็บ Thaijo ในระดับ ไม่เกิน 25%

ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความเพื่อตีพิมพ์ในวารสารบรรณการศึกษาและมนุษยสังคมศาสตร์ รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสารบรรณการศึกษาและมนุษยสังคมศาสตร์ โดยรวมทั้งทัศนะและความคิดเห็นที่ปรากฏในบทความในวารสารบรรณการศึกษาและมนุษยสังคมศาสตร์ ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น และไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการวารสารบรรณการศึกษาและมนุษยสังคมศาสตร์และวารสารบรรณการศึกษาและมนุษยสังคมศาสตร์

จริยธรรมการตีพิมพ์

วารสารบวรสหการศึกษาและมนุษยสังคมศาสตร์ (Journal of Bovorn Multi-Education and Human Social Sciences) ได้กำหนดจริยธรรมการตีพิมพ์ผลงานบทความในวารสาร ดังนี้

จริยธรรมของผู้เขียนบทความ

1. ผู้เขียนบทความจะต้องไม่ส่งต้นฉบับบทความซ้ำซ้อนกับวารสารอื่น
2. ผู้เขียนจะต้องคำนึงถึงจริยธรรมการวิจัยในการคัดลอกผลงานของผู้อื่นมาเป็นของตนเอง
3. ผู้เขียนจะต้องจัดทำต้นฉบับของบทความตามคำแนะนำสำหรับผู้เขียน
4. ผู้เขียนที่มีชื่อในบทความจะต้องเป็นผู้มีส่วนในการจัดทำบทความหรือมีส่วนร่วมในการวิจัย
5. ผู้เขียนจะต้องอ้างอิงผลงาน ภาพ หรือตาราง หากมีการนำมาใช้ในบทความของตนเอง โดยให้ระบุ “ที่มา” เพื่อป้องกันการละเมิดลิขสิทธิ์ (หากมีการฟ้องร้องจะเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนแต่เพียงผู้เดียวทางวารสารจะไม่รับผิดชอบใดๆ ทั้งสิ้น)
6. ในบทความผู้เขียนจะต้องไม่รายงานข้อมูลที่คลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง ไม่ว่าจะเป็นการสร้างข้อมูลเท็จ หรือการปลอมแปลง บิดเบือน รวมไปถึงการตกแต่ง หรือ เลือกแสดงข้อมูลเฉพาะที่สอดคล้องกับข้อสรุป
7. ผู้เขียนจะต้องตรวจสอบความถูกต้องของรายการเอกสารอ้างอิง และควรอ้างอิงเอกสารเท่าที่จำเป็นอย่างเหมาะสม
8. ผู้เขียนจะต้องแก้ไขบทความตามผลประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิและกองบรรณาธิการให้แล้วเสร็จภายในเวลาที่กำหนด
9. ผู้เขียนจะต้องระบุชื่อแหล่งทุนที่ให้การสนับสนุนในการทำวิจัย (ถ้ามี) และจะต้องระบุผลประโยชน์ทับซ้อน (ถ้ามี)
10. ในกรณีที่ บทความวิจัยมีกระบวนการวิจัยเกี่ยวข้องกับมนุษย์ ผู้นิพนธ์จะต้องส่งหลักฐานการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์มาประกอบการลงตีพิมพ์ด้วยจึงจะได้รับการพิจารณาตีพิมพ์ในวารสาร

จริยธรรมของผู้ประเมินบทความ

1. หลังจากได้รับบทความจากบรรณาธิการวารสารและผู้ประเมินบทความ ตระหนักว่าตนเองอาจมีผลประโยชน์ทับซ้อนกับผู้นิพนธ์ที่ทำให้ไม่สามารถให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะอย่างอิสระได้ ผู้ประเมินบทความควรแจ้งให้บรรณาธิการวารสารทราบและปฏิเสธการประเมินบทความนั้นๆ
2. ผู้ประเมินบทความ ควรประเมินบทความในสาขาวิชาที่ตนมีความเชี่ยวชาญ โดยพิจารณาความสำคัญของเนื้อหาในบทความที่มีต่อสาขาวิชานั้นๆ คุณภาพของการวิเคราะห์ และความเข้มข้นของผลงานหรือกระบวนการวิจัยที่สำคัญๆ และสอดคล้องกับบทความที่กำลังประเมิน แต่ผู้เขียนบทความไม่ได้อ้างถึง เข้าไปในการประเมินบทความด้วยผู้ประเมินไม่ควรใช้ความคิดเห็นส่วนตัวที่ไม่มีข้อมูลรองรับมาเป็นเกณฑ์ในการตัดสินบทความ
3. เมื่อผู้ประเมินบทความพบว่า มีส่วนใดของบทความ ที่มีความเหมือนกัน หรือซ้ำซ้อนกับผลงานชิ้นอื่นๆ ผู้ประเมินบทความต้องแจ้งให้บรรณาธิการทราบ

4. ผู้ประเมินบทความต้องรักษาความลับและไม่เปิดเผยข้อมูลของบทความที่ส่งมาเพื่อพิจารณาแก่บุคคลที่ไม่เกี่ยวข้องในช่วงระยะเวลาของการประเมินบทความ
5. ผู้ประเมินบทความต้องไม่นำข้อมูลบางส่วนหรือทุกส่วนของบทความไปเป็นผลงานของตนเอง

จริยธรรมของบรรณาธิการ

1. บรรณาธิการมีหน้าที่พิจารณาคุณภาพของบทความ เพื่อตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารที่ตนรับผิดชอบ และต้องคัดเลือบทความมาตีพิมพ์หลังจากผ่านกระบวนการประเมินบทความแล้ว โดยพิจารณาจากความชัดเจน และความสอดคล้องของเนื้อหา กับนโยบายของวารสารเป็นสำคัญ และจะต้องมีข้อความรู้ที่สะท้อนมุมมอง แนวคิดเชิงทฤษฎีที่ได้จากประสบการณ์ การสังเคราะห์เอกสาร หรืองานวิจัย มุ่งเน้นการนำเสนอแนวคิดทฤษฎีใหม่รวมถึงแบบจำลองเชิงแนวคิดที่ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจอันจะนำไปสู่การวิจัยในหัวข้อวิชาการที่สำคัญ
2. บรรณาธิการจะต้องไม่เปิดเผยข้อมูลของผู้เขียนและผู้ประเมินบทความแก่บุคคลอื่นๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องในช่วงเวลาของการประเมินบทความ
3. บรรณาธิการจะต้องไม่ตีพิมพ์บทความที่เคยตีพิมพ์ที่อื่นมาแล้ว โดยต้องมีการตรวจสอบการคัดลอกผลงานผู้อื่นอย่างจริงจัง และใช้โปรแกรมที่เชื่อถือได้ เพื่อให้แน่ใจว่า บทความที่ตีพิมพ์ในวารสารไม่มีการคัดลอกผลงานของผู้อื่น และหากตรวจพบการคัดลอกผลงานของผู้อื่นจะต้องหยุดกระบวนการประเมิน และติดต่อผู้เขียนบทความหลักทันที เพื่อขอคำชี้แจง เพื่อประกอบการตอบรับ หรือปฏิเสธ การตีพิมพ์บทความนั้นๆ
4. หากบรรณาธิการตรวจพบว่า บทความมีการลอกเลียนบทความอื่นโดยมิชอบ หรือมีการปลอมแปลงข้อมูล ซึ่งสมควรถูกถอดถอน แต่ผู้เขียนปฏิเสธที่จะถอนบทความ บรรณาธิการสามารถดำเนินการถอนบทความได้โดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากผู้เขียนซึ่งถือเป็นสิทธิและความรับผิดชอบต่อบทความของบรรณาธิการ
5. บรรณาธิการมีหน้าที่พิจารณาตีพิมพ์เผยแพร่ผลงานวิจัยที่มีระเบียบวิธีวิจัยที่ถูกต้อง และให้ผลที่น่าเชื่อถือ โดยนำผลของการวิจัยมาเป็นตัวชี้ว่า สมควรตีพิมพ์เผยแพร่หรือไม่
6. บรรณาธิการจะต้องไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อนกับผู้เขียนและผู้ประเมิน
7. บรรณาธิการต้องไม่นำข้อมูลบางส่วนหรือทุกส่วนของบทความไปเป็นผลงานของตนเอง